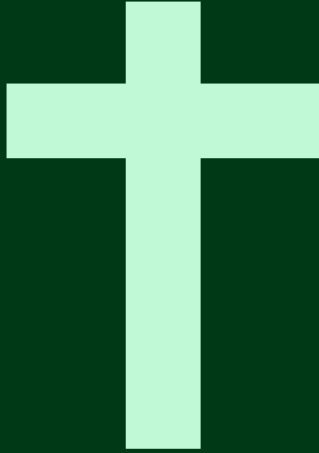

GALA Σευει

Portions of the Holy Bible in the Toma language of Guinea

GALA S_{EV}E_I

Portions of the Holy Bible in the Toma language of Guinea

Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la Guinée Toma

copyright © 2013 Pioneer Bible Translators

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf

Contents

Zeneze	1
Egezode	55
Leevi	100
Gaalu Sevei	130
To Sevei Velesiei	176
Zozuwe	215
Tukpogaleve Nuiti	241
Lute	268
1 Samiyele	272
2 Samiyele	306
Tene Faalaaliiti	334
Misee	370
Nagume	379
Afakuke	383
Sofoni	388
Azee	393
Zakali	396
Malasi	408
Kewotiiti	412

Zeneze Fai Kpein Tɔɔzeizuwe

Sevei ge nui: Moize we.

Sevei nii zu vai ma 6ɔe ungi: faiti kpein tɔɔzeizuwe.

Sevei nii ge ziegi: kona waagila unnaani puulɔlu (1 450), e zeeli kona waagila unnaani puugo (1 410) ɔɔ, aisa Yesu Kilista va zɔɔɔ.

Zeneze ga ga kpeteaniiti kpein tɔɔzeizuwe ma zewe. E la kpelani nɔ ga e geegɔlogi ta zooiti kpete vai wo, ta guluiti, ta suaiti, ta nuiti kpete vai. Kele toga nubuseiti ta-vaiti tɔɔzei velei wosu, e ti yɔɔɔzu gilibai lɔɔzei velei le.

Gaagwesu mɔungi e li puugo maazu gɔlagi (11) zu: eteai nii de yenvuzu su, da zoo gale e naa na-fai gaaɔa? Be ga e ga nui? Nui losuwe ga ga mini eteai zu? Lee vaa zu nuiti ti yɔɔɔzu gilibaiti ti gologolosu? Leeni ga a ge ga zabui, nii pagai, e lo naama vai va?

Gaazaɔagi naati ka ti wosu zaagaza. Naati ma ka Zeneze zewei gɔlazuwe ma mɔungi gooɔaavotegi veezu, e lo ti va: zunui ta anzanui, GALA na-kpeteaniiti saama (gaagwesu mɔungi e zeeli felegai ɔɔ), ti yɔɔɔzuleve vai ta GALA (gaagwesu savago), Kayen ta Abele ta-vai (gaagwesu naanigo), Nowe na-foloi, undaavili tona wolai ma ziegi zu (gaagwesu lɔzita e li taavuuɔi ɔɔ), wooiti supu voloi nuiti ta-zangaso velei lo siegi zu (gaagwesu puugo maazu gila (11)).

E zo gaagwesu puugo maazu felegai (12) ma, eyesu e li puulɔlugai (50) zu, ta bosu ti dee egevelei GALA ge vaa la ga kizogi nubuseiti pɔ, ta e Izelayele memewolai ma mɔungiti toli nabotii ma: Abalaame nii e veteni na-kidaavelei ta na-woomenigi maavele ma, keewe sienɔpe su ga lɔɔɔ vago nu, nii nu a ɔokɔɔɔ ma.

Na-doun zunui Izaake, ta Zakobe, nii e ga na-dounloin naa ga (gaagwesu 25:19--37:1 zu), e daaseigi zɔɔɔni ga: «Izelayele.» Zozefe, nii e ga Zakobe na-doun zunui ta, koizeizu felegai ma gɔwolai, naa ga faiti kpein saamave, toga e vaani ga Zakobe, ta na-doin zaiti e wee tavelyegeiti ba, ga ti li, ti zei Ezipete yooi zu.

Zeneze zewei ga dee ga kalagi, e vile naa va, nii GALA ge kea. E tɔɔzeiwe ga boga ga GALA ka e eteai betea, naa ga e kulazu kelema ga GALA bɔɔɔwe, kele nii a ke ti pe ti golo GALA be.

Sevei ga wooi gaabelazu ga GALA na-minazege gooi e boga ga: toga yeeye na-nubuseiti ba gɔ. E zo tɔɔzeizu e li gaabelazu, GALA ka e ga sevei nii zu vaa giin golai: toga bɔɔɔ gɔlazuzi kelema, e da tukpoi gaaleve, toga losu na-nubuseiti tugɔ, e da bɔ ti va, toga e na-nubuseiti ta-etea ziei gevele betezu. Ma woogaaavote pagai ga ga: GALA bedei ga ba ga: nu la toun da, e la na-minazegegiti da, nu na-deveiti so, ta na-togiti.

ETEAI TA NU'BUSEI TA-VAI LɔɔZEI VELEI

(1:1--11:32)

Geegɔlogi ta zooi bete vai

¹ Tɔɔzeizu mounpa GALA ge geegɔlogi ta zooi beteni.

² Kevele gila ge la geni zooi va, sunakai geni de. Kpidii weeni zie wolai ga. GALA Zenvui geni levetebesu ziei ga.

³ GALA ge geni ma: «Wozakalagi gɔla.» Wozakalagi ma ge gɔla.

⁴ GALA ge kaani ga wozakalagi vage. GALA ge wozakalagi ta kpidii yeeɔgaagweseni.

⁵ GALA ge wozakalagi laasei peeni ga foloi, e kpidii laasei pee ga kuai. Kpidii weeni, geelaalao: naa geni ga folo mɔungi.

⁶ GALA ge geni ma: «Zɔɔɔzu ge zieiti ba, e zieiti zeeɔgaagwe ta zieiti.»

⁷ GALA ge zɔɔɔzu geeni zieiti ba, niiti ti bu velei, ta niiti ti maazu velei. Naa geeni gana nɔ.

⁸ GALA ge zɔɔɔzuwe laasei peeni ga geegɔlogi. Kpidii weeni, geelaalao: naa geni ga foloi velesiei.

⁹ GALA ge geni ma: «Zieiti ti geegɔlogi wu, naati ti gaale ba ada gila, ada vooi gɔla kelema.» Naa geeni gana nɔ.

¹⁰ GALA ge ma vooi laasei peeni ga zooi. Zieiti ti gaale ba, e naati daasei pee ga kpolodeiti. GALA ge kaani ga naa vage.

¹¹ Naa volu GALA ge geni ma: «Zooi ponoba aniiti kula, egevelei ti-ma ziiti ti la: tufai nii ma waai su a ge ga ma zuwui, ta gwaa wuluiti, niiti ti-ma waai ti zu ta ge ga ma zuwui.» Naa geeni gana nɔ.

¹² Zooi ponoba aniiti kulani, egevelei ti-ma ziiti ti la: tufai nii ma waai su a ge ga ma zuwui, ta gwaa wuluiti, niiti ti-ma waai ti zu ta ge ga ma zuwui. GALA ge kaani ga naa vage.

¹³ Kpidii weeni, geelaalao: naa geni ga foloi zavasiie.

¹⁴ GALA ge ɣeni ma: «Wozakalagiti ti ɣe geezuwe geei ɣaawe, ti foloi ta kuai yeeɣaagɣwe. Naati ti ɣe ga poogiti, é lo siegiti ba, ta foloiti, ta konagiti,

¹⁵ ti ɣe ga wozakalagiti geei ɣaawe, ti eteai zuɣala.» Naa ɣeeni ɣana no.

¹⁶ GALA ge wozakala gola felegaiti kpeteni, ma wola gelei da ze foloi unda, ma go gelei da ze kuai unda. E somideɣaiti balaa kpeteni.

¹⁷ GALA ge ti zeɣeni geei ɣaawe ga ti da eteai zuɣala,

¹⁸ ti ze foloi ta kuai unda, ti wozakalagi ta kpidii yeeɣaagɣwe. GALA ge kaani ga naa vage.

¹⁹ Kpidii weeni, geelaalao: naa ɣeni ga foloi naanisiei.

²⁰ GALA ge ɣeni ma: «Zie wu ani vuluiti ti wola moɔn zieiti bu, wɔniiti ti da ɣove geezuwe, zoi maazu.»

²¹ GALA ge kpolode wu zua wolaiti kpeteni, eɣevelei ti-ma ziiti ti la, ta zenvu anii ma ziiti kpein, eɣevelei ti-ma ziiti ti la, niiti ti levetevesu zieiti bu. E wɔniiti kpeteni, eɣevelei ti-ma ziiti ti la. GALA ge kaani ga naa vage.

²² GALA ge tuya looni ti ve, é ɣe ma: «À buɣu, wo moɔn, wo kpolodeiti buulaave, wɔniiti ti moɔn eteai zu.»

²³ Kpidii weeni, geelaalao: naa ɣeni ga foloi loalusiei.

²⁴ GALA ge ɣeni ma: «Zoi fuluaniiti kula, eɣevelei ti-ma ziiti ti la: toganiiti, ta kpokpo ganiiti, ta doɔo zuaiti, eɣevelei ti ɣilagilagi ti-ma ziiti ti la.» Naa ɣeeni ɣana no.

²⁵ GALA ge doɔo zuaiti kpeteni, eɣevelei ti-ma ziiti ti la, toganiiti eɣevelei ti-ma ziiti ti la, ta kpokpo ganiiti pe, eɣevelei ti-ma ziiti ti la. GALA ge kaani ga naa vage.

²⁶ GALA ge ɣeni ma: «Ade nuɔusei bete ga ade-maaniinigi, é ɣe ga de-vaagɣulabai, é ze kaleiti unda, ta wɔniiti, ta toganiiti, ta eteai pe, ta aniiti kpein ti bokposu zoi ma.»

²⁷ GALA ge nuɔusei beteni ga to doɣoi maaniinigi, é kpeteni ga GALA maaniinigi. E zunui ta anzanui beteni.

²⁸ GALA ge tuya looni ti ve, é ɣe ti ma: «À buɣu, wo moɔn, wo eteai laave, wo maagɣolo. A ze kaleiti unda, ta wɔniiti, ta suai kpein é yenvuzu zoi ɣa.»

²⁹ GALA ge ɣeni ma: «Wele, tufai nii ma waai su a ɣe ga ma zuwui, zoi ɣa na pe, ge naa vea wo ve, ta gului nii ma waai su a ɣe ga ma zuwui, naa ɣa ɣe ga wo-laamianigi.

³⁰ Ge tufa undui vea ga daamianigi zou ɣa zuaiti pe be, ta wɔniiti, ta nii kpein é bokposu zoi ma, nii nope zenvu viilei su.» Naa ɣeeni ɣana no.

³¹ GALA ge kaani ga nii kpein é kpeteai, ti wola vage. Kpidii weeni, geelaalao: naa ɣeni ga foloi lozitasiei.

2

¹ Pele ɣana geeɣolɔgi bete vai beni la ta zoi, ta ti zu aniiti kpein.

² Foloi lofelasiei, GALA kpegai ma ga na-botii ɣaabela, é loogoni na-botii pe ba, nii é keeni.

³ GALA ge tuya looni foloi lofelasiei ve, é make doɣo ve, tozei naama voloi é loogoni, é lo na-botii pe ba, aniiti kpete vai zu é keeni.

*Eteai ta nuɔusei
ti bete velei yoɣozule vai*

⁴ Geeɣolɔgi ta zoi ti-lobzeigi ɣa é ga nii, siegi zu ti beteni la.

Siegi zu Gooɣo GALAGI zoi ta geeɣolɔgi beteni la,

⁵ doɔo ɣila kpala ge la ɣeni de eteai zu, tufa ɣila kpala ge la ɣeni de ɔnɔni, mazolo Gooɣo GALAGI la ɣeni de tona vuuni zoi ma, nu la ɣeni de na jeegelein, é va da boti ɣe zoi ma.

⁶ Kele bumugi ɣeni wuzegezu, é da zoi ma yebe.

⁷ Gooɣo GALAGI zoi ma ɔlɔi zegeni, é kpete ga zunui, é zenvu viilei ɔu sokpayegaiti su, zunui ɣe ga zenvu su anii.

⁸ Naa ɔlu Gooɣo GALAGI kpelei leveni Eden yooi zu, folo ɣulazu velei. E zunui vileni su, nii é kpeteai.

⁹ E gului ma zii kpein pɔnɔni zoi ɣa, ti vetega maaneai, ti-ma waaiti neai. Zenvu wului ɣeni loni kpelei zaamaave, naa veɣe gului va, nii é faa vagoi ta faa ɔlɔi yoɣozuɣwee pelei leezu.

¹⁰ Zie wolai ɣeni ɣulazu Eden yooi zu, é da ɔu kpelei ma. Kulaai ma na va, gaagweeni su ga ma beke naanigo.

¹¹ Ma moɔngi laaseigi ɣeni ga Pison, naa ɣa kakuɣakugai Gavila yooi na pe su. Zanugi ɣa da ɣa zoi naa zu,

¹² zanugi nii pagai. Nu ɣa da gulu mana maku neɣeɣi balaa ɣa na, daa ga bedeliwume, ta kotu zango baagi, daa ga wonikese.

¹³ Felesiei laaseigi ɣeni ga Giyon, naa ɣa kakuɣakugai Kuse yooi na pe su.

¹⁴ Savasiei laaseigi ɣeni ga Tigele, naa ɣa é yeizu Asuul laai zu folo ɣulazu velei. Zie wolai naanisiei ɣa é ga Ufellate.

¹⁵ Gooɣo GALAGI zunui zegeni, é pile Eden kpelei zu, ga é tii ɣe na, ta é make.

16 E devei nii veeni zunui ya, é gfe ma: «Da zoo è guluiti kpein ma waaiti ta mi, niiti ti kpelei zu,

17 kele nii é faa vagoi ta faa jnoi yofozufwεε pelei lεεzu, mina naama waai ta mi, mazoloo voloi da naa ta miina la, da za.»

18 Goofo GALAGI feni ma: «É la vani ga zunui jila ko ye de. Na kpoba nu vago betezu be.»

19 Goofo GALAGI doo zuaiti ta woniiti kpeteni ga polbi. E vaani ga tiye zunui vo, é pete, velei a ti-laaseigiti peε la, naa ga a ke ti kpein ti daaseigi zoloo, nii zunui a peε ti va.

20 Zunui daaseigiti peeni toganii pe ba, ta woniiti, ta doo zuaiti kpein. Kele zunui la feni kpoba nu vago zolooni.

21 Goofo GALAGI niimeni wolai looni zunui gaazu, é ni. E kaka gaegi gila segeni, é ma zuai laagfulu pogi zu.

22 Goofo GALAGI anzanui beteni ga naama gaka gaegi, nii é segeni, é kula zunui gakai zu, é vaani la zunui vo.

23 Zunui feni ma:
«Niizu nii ga é ga kaei, nii é ga ma gaei,
kpusei nii é ga kpusei.

Daaseigi ga veε ga anzanui,
mazoloo kulave zunui zu.»

24 Naa ga é ba, zunui ga zege keεgfe ta dee va, é jili anzai va, ti gfe ga kpuse gila.

25 Zunui ta anzai ti felego ti gabei feni de, kele ti la feni unfesu doo gaazu.

3

Nui loo vai kotoi zu

1 Kaalii felefelelega feni de, é leve doo zuaiti kpein ba, niiti Goofo GALAGI ti beteni. E feni anzanui ma: «GALA ge bogε nei ga gite, ga wo mina guluiti kpein ma waai mi, niiti ti kpelei zu?»

2 Anzanui kaalii woojaaivoteni, é gfe ma: «Gá zoo gi kpelei zu wuluiti ma waai mi.

3 Kele nii é ga gului é loni kpelei zaamaεε, naa ma waai, GALA ge feni ma: «A mina ta mi, wo mina voofo ba, naa ga a ke wo mina za.» »

4 Kaalii feni anzanui ma: «Wo la zaa jεgelein!

5 Kele GALA ge kwεε ga foloi nope wo ta miizu la, wo-gaazuεti ta zεge ma, wa gfe egε GALA, wa faa vagoi ta faa jnoi yofozufwεε.»

6 Anzanui kaani ga gului naa ma waaiti pete ga maanεεεε, ta page ga nu mi, fizoge ga é kefelelegi ve nu ya. E ma waai ta julani, é mi. Naa volu é ta veeni sinigi ya, nii é feni koba, naa balaa ge miini.

7 Ti felego ti-gaazuεti ti zεgeni ma. Ti kwεeni ga ti gabei ve. Ti koolefoole gului ma laaiti dafani, ti gili doo ba.

8 Kpokolileligi, ti Goofo GALAGI lugi menini, é da ziezie kpelei zu. Zunui ta anzai ti loofuni poun Goofo GALAGI va kpele zu wuluiti saama.

9 Goofo GALAGI zunui lolini, é gfe ma: «Mini ga é ná?»

10 E googaaivoteni, é gfe ma: «Gè è-lugi menige kpelei zu. Dúave, mazoloo kabei ve, naa ga é kea gè loofua.»

11 Goofo GALAGI feni ma: «Be ga keai è ma, é gabei ve? E gulu waai naa ta mia baa, nii gè feni è ma, mina ta mi?»

12 Zunui googaaivoteni, é gfe ma: «Anzanui nii è fea zèa, ga gi eteai zie vooama, naa ga é gulu waai vea zèa, gè ta mi.»

13 Goofo GALAGI feni anzanui ma: «Leeni vaa zu è naa gaei?» E googaaivoteni, é gfe ma: «Kaalii ga é yaava, gè gulu waai ta mi.»

14 Goofo GALAGI feni kaalii ma:
«Tei è naa gεa, gè è gtoa,
toganiiti kpein ta doo zuaiti saama.

Da da bokpo è-gogi ma,
è da poloi mi, è-zii ma voloi pe su.

15 Na kpaai lo wo yofozu wa anzanui,
naa ga gfe mavofodai ta donoi ti zofozu.

Nonoi ga doongi maawana,
don da kof libiligi maawana.»

16 E feni anzanui ma:
«Nà ta la da-boloi ma, kogi a gεna è ma,
da bol pe, da va dointi soloo.

E yiima vai ga è mεen è-zinigi vo pelei,

toŋa zeɪ è unda.»

¹⁷ E ɣɛni zunui ma:

«Tɛi è woiloga è-anzai wooi ma,
è gulu waai mi, nii gè ɣɛni è mina mi,

zooi ɣa ɣoto è maavele ma.

Kenɪ è zuvikei ɣula, è ɓɔɓɔ pɛ,
é va leɣa è-laamianigi zɔɓɓɔ, è-zii ma voloi pɛ su.

¹⁸ Toŋa ɣaingiti pɔnɔ è laalɔɣɔma.

Da zooi ɣa lufaiti miizu.

¹⁹ Da è-laamianigi zɔɓɓɔ,
kele kenɪ fɔɗɔi ɣula è-lovalave,

eyɛsu è ɣale ma zooi wu,

ve è zegeni ná.

Mazɔɓɔ è ɓɛtɛve ga pɔɓɔi,

da ɣale ma pɔɓɔi zu.»

²⁰ Adama anzai laasei pɛeni ga Eɓe,* mazɔɓɔ toŋa é ɣɛni ga nu vuluiti kpein ti-lee.

²¹ ɔɔɔɣɔ GALAGI sua ɣɔɓɔi ɓɛtɛni ga seɣei Adama ta anzai ve, é too ti ɣɔba.

²² ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni ma: «Pɛtɛ, zunui ɣɛa eɣɛ ade taɣila, faa vaɣɔi ta faa ɲɔi yɔɣɔzɔɣwɛɛ
fai zu. Ade pele leve tuɣɔ niina, é mina yeemaale, é va zɛnvu wului ma waai ɣula, a va mi, a
va yɛ vulua ɣɔɔɣɔ.»

²³ ɔɔɔɣɔ GALAGI zunui ɣulani Eden kpelei va, ga é da zooi woli, ve kulaai ná.

²⁴ E Adama ɓɛai ma, geezɔɣeelaiti ti-laaseigi ga seelubɛin, é naati toni Eden kpelei zu folo
ɣulazu velei, ta boɣa zɔkpɔi nii abui ba, é da lati, ti da zɛnvu wului ma velei make.

4

Kayenni ta Aɓele ta-vai

¹ Zunui anzai Eɓe laani volu, naa kogi zeɣe, é ɓɔɓɔ ga Kayɛn, é ɣɛni ma: «Gè zunu zɔɓɔga
ga ɔɔɔɣɔ GALAGI ná-kpɔɓai maavele.»

² Naa volu, é deɣei Aɓele zɔɓɔni. Aɓele ɣɛni ga baala make nui, Kayɛn ɣɛ ga tii ɣɛɛ nui.

³ Yeeɣɣalaji ta laawu, Kayɛn vaani ga zooi va laɔɔɣi tanigaa, é ke ga veɓɛanii ɔɔɔɣɔ GALAGI
ve.

⁴ Aɓele balaagi vaani ga ná-baala kpulugi ma yiɔv mɔungɪ tanigaa, é ti-ma zuai ɓasuveɪti
kula ga zalaɣai. ɔɔɔɣɔ GALAGI yeezeini Aɓele ta ná-veɓɛanii wu ga pagɔ.

⁵ Kele é la ɣɛni yeezeini Kayɛn ta ná-veɓɛanii wu, Kayɛn wola yiiɣaawanani, gaazuɣili.

⁶ ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni Kayɛn ma: «Lee vaa zu è yiiɣaawanaai, é ɣaazuɣili?»

⁷ Gaaɣalage ga ni da faa vaɣɔi ɣɛɛna, da ɣaazuve wuzɛɣe, kele ni da faa ɲɔi ɣɛɛna, kotoi ɣa
laani da-velelave. Ziima vai ɣa ɣɛ ga é zeɪ è unda, kele ɗun, vɔni ma.»

⁸ Kayɛn ɓɛni deɣei Aɓele ɔɔ, teɪ ti ɣɛni ɗɔɓɔi zu, Kayɛn valani Aɓele va, é paa.

⁹ Naa voluma, ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni Kayɛn ma: «È-leɣei Aɓele ɣa mini?» E gooɣaavoteni, é
ɣɛ ma: «Gè la kwɛɛ. Nà ɣa gè ga deɣei make nui ɓaa?»

¹⁰ Naa ɣɛni ma: «Lee ɣa è keai? E-leɣei ma ɲamai ɓain gooi ɣa zeelizu mà, é zeɣe zooi ma.

¹¹ Niizu è ɣotove zooi ɣa, nii é laalaoga, é è-leɣei ma ɲamai ɓole, è paai.

¹² Siegi zu è boti ɣɛɛzu la zooi ma, é la mɔ ná-kulanuma vea è ya. Da ɣɛ ga pela nu, è da
leveteve eteai zu.»

¹³ Kayɛn ɣɛni ɔɔɔɣɔ GALAGI ma: «Nà-faa ɲɔi ma ɓakoi wola wuiɓe ga gè va zie bu.

¹⁴ Wele, da kpɛɛzu za tii ɣɛɛ yooi ma, gè maɣooza, gè laɔɣu è va. Nà ɣɛ ga pela nu, gè da
leveteve eteai zu. Ni nu a kàana, toŋa pàa.»

¹⁵ ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni ma: «Ba-ɔ! Ni nui ta a Kayɛn vaana, Kayɛn nɔnɔi ɔoto ka ɣula naama
nui ma, ná zeizu ɣɛ ɓfɛla.» ɔɔɔɣɔ GALAGI poogi vɛɛni Kayɛn va ga nu nɔpɛ ka kaana, é mina
paa.

¹⁶ Naa volu, Kayɛn maɣoozani ɔɔɔɣɔ GALAGI va, é li, é zeɪ Nɔde yooi zu, Eden folo ɣulazu
velei.

Kayɛn mavofodai

¹⁷ Kayɛn anzai laani volu, naa kogi zeɣe, é ɣɛɛnɔke zɔɓɓɔ. E taai loni, é ná-doun zunui
laaseigi vɛɛ ba.

¹⁸ ɣɛɛnɔke iilade zɔɓɔni, iilade Meɣuyayeɓe zɔɓɓɔ, Meɣuyayeɓe Metusayeɓe zɔɓɓɔ, Me-
tusayeɓe Leemeke zɔɓɓɔ.

¹⁹ Leemeke anza felego zeini. Gilagi laaseigi ɣɛni ga Ada, zoi laaseigi ɣɛ ga Sila.

* 3:20 Eɓe: daaseigi nii ti maabɔɣaai va ta «zɛnvu.»

²⁰ Ada Yaḅale zóḅḅni. Tó ḡa é ga naati ti-memewolai, niiti ti zeini seḡe ḡotaiti bu, ti da toganiiti make.

²¹ Deḡei laaseigi ḡeni ga Yuḅale. Tó ḡa é ga naati kpein ti-memewolai, niiti ti kónigi ḡeinsu, ti da koolei ve.

²² Sila ḅalaagi Tuḅale-Kayen zóḅḅni, naa ḡa é ḡeni ga kólu ḅóigi ta kólu aniiti kpein gain nui. Tuḅale-Kayen deḡe anzanui ḡeni ga Naama.

²³ Leemeke ḡeni anzaiti ma:

«Ada ta Sila, à woilo ḡóoi ma,
Leemeke anzaiti, à woilo ga pagó ḡóoi ma.
Gè zunui ḅaani máawana vai zu,
ta zunu loungoi ná-palai vaa zu.

²⁴ Potokulai a ḡena Kayen ma, ná zeizu ḡe ḅofela,
Leemeke nonó zeizu ḡa ḡe ga puulofela (70).»

Sete zóḅḅ fai

²⁵ Adama anzai laani ḅolu mḅono, naa kogi zeḡe, é doun zunu zóḅḅ, é daasei pḛḛ ga Sete, mazóḅḅ é ḡe ma: «GALA ge doun zunu ḡili fea zèa Aḅele ḅotogi zu, nii Kayen paani.»

²⁶ Sete doun zunu zóḅḅni ḅalaa, é daasei pḛḛ ga Enóse. Názuḅe ḡa ti tḅozeini la ga Ḣóḅḅ GALAGI valia.

5

E zo Adama mavofodai ma,

é li Nowe nḅnóí ḅó

(1 Dóḅó Sevei 1:1-4)

¹ Adama mavofodai ma zeḅei ḡa. Siegi zu GALA ge nui ḅeteni la, é kpeteni ga GALA baagḅulabai.

² É zunui ḅeteni ta anzanui, é tuya looni ti ḅe, é ti-laasei pḛḛ ga nuḅusei, ti ḅete voloi nḅ.

³ Adama ná-konagi ḡeai ma ga ungila puusavagó (130), é doun zunu zóḅḅni, nii é ḡeni ga baagḅulabai, ta maaniinigi, é daasei pḛḛni ga Sete.

⁴ Sete zóḅḅga ḅoluma, Adama kona undḅsava (800) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

⁵ Adama zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona untaavuuḡo puusavagó (930), naa ḅolu é zaani.

⁶ Sete ná-konagi ḡeai ma ga ungila dḅólugó (105), é Enóse zóḅḅni.

⁷ Enóse zóḅḅga ḅoluma, Sete kona undḅsava kona dḅofela (807) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

⁸ Sete zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona untaavuuḡo puuḡo maazu felegó (912), naa ḅolu é zaani.

⁹ Enóse ná-konagi ḡeai ma ga puutaavuuḡo (90), é Keenan zóḅḅni.

¹⁰ Keenan zóḅḅga ḅoluma, Enóse kona undḅsava puuḡo maazu ḅólugó (815) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

¹¹ Enóse zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona untaavuuḡo kona dḅólugó (905), naa ḅolu é zaani.

¹² Keenan ná-konagi ḡeai ma ga puulofela (70), é Maḡalaleyele zóḅḅni.

¹³ Maḡalaleyele zóḅḅga ḅoluma, Keenan kona undḅsava puunaanigó (840) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

¹⁴ Keenan zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona untaavuuḡo kona puuḡo (910), naa ḅolu é zaani.

¹⁵ Maḡalaleyele ná-konagi ḡeai ma ga puulḅzita maazu ḅólugó (65), é Yeelḛde zóḅḅni.

¹⁶ Yeelḛde zóḅḅga ḅoluma, Maḡalaleyele kona undḅsava puusavagó (830) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

¹⁷ Maḡalaleyele zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona undḅsava untaavuu maazu ḅólugó (895), naa ḅolu é zaani.

¹⁸ Yeelḛde ná-konagi ḡeai ma ga ungila puulḅzita maazu felegó (162), é Geenoke zóḅḅni.

¹⁹ Geenoke zóḅḅga ḅoluma, Yeelḛde kona undḅsava (800) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

²⁰ Yeelḛde zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona untaavuuḡo puulḅzita maazu felegó (962), naa ḅolu é zaani.

²¹ Geenoke ná-konagi ḡeai ma ga puulḅzita maazu felegó (62), é Matuzalḛme zóḅḅni.

²² Matuzalḛme zóḅḅga ḅoluma, Geenoke kona unsavagó (300) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zóḅḅni.

²³ Geenoke zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona unsavagó puulḅzita maazu ḅólugó (365).

²⁴ Geenoke zieni ga GALA zii mai, é la ḡeni yeni ná, tḅzei GALA ge seḡeni.

²⁵ Matuzaleme ná-konagi ɣɛai ma ga ungila puulsava maazu lofela (187), é Leemeke zolɔni.

²⁶ Leemeke zolɔɔga voluma, Matuzaleme kona undɔfela puulsava maazu felegɔ (782) ɣili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɣiligaa zolɔni.

²⁷ Matuzaleme zii ma voloi kpein ge ɣɛni ga untaavuugɔ puulɔzita maazu taaavuugɔ (969), naa volu é zaani.

²⁸ Leemeke ná-konagi ɣɛai ma ga ungila puulsava maazu felegɔ (182), é doun zunui ɣila solɔni.

²⁹ E daasei pɛɛni ga Nowe.* E ɣɛni ma: «Nii ɣa ade ɣaanɛɛɛ ada-wotiiti ta ada-ɔɔloiti kpein faa zu, é zolɔɔsu zooli va, nii ɔɔɔɔ GALAGI foovoai.»

³⁰ Nowe zolɔɔga voluma, Leemeke kona undɔɔlugɔ puutaavu maazu loɔlugɔ (595) ɣili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɣiligaa zolɔni.

³¹ Leemeke zii ma voloi kpein ge ɣɛni ga kona undɔfela puulɔfela maazu lofela (777), naa volu é zaani.

³² Nowe ná-konagi ɣɛai ma ga undɔɔlugɔ (500), é Seme ta Same ta Zafeteni solɔni.

6

Nuiti moin vai

¹ Siegi zu nuiti ti tɔɔzeini la ga moinda zooli ɣa, ti doun anzanuiti solɔni,

² GALA doun zunuiti ti kaani ga nuiti ti-loun anzanuiti page, ti tanigaani seɣeni, ti ti ɣɛ ga ti-anzaiti, naati saama, nuiti ti yimazeɣeni ga tiye.

³ Názu ɣa ɔɔɔɔ GALAGI ɣɛni ma la: «Nà-zenvui la yɛga nuɔusei zu ɣɔ, mazolɔ nui ɣa ga saa ani nɔ, sii ma voloi ɣa ɣɛ ga kona ungila puufelegɔ (120) nɔ.»

⁴ Kooza nuiti ti ɣɛni eteai zu naama ziegiti su. Uele nɔ ɣana é ɣɛni la, GALA doun zunuiti pilega voluma nuiti ti-loun anzanuiti polu. Naati ti dointi solɔni ti vɛ, naama nu wolaiti ka ti-loɔɔ ɣulani wolɔwɔli zu.

⁵ ɔɔɔɔ GALAGI kaani ga nuɔuseiti ta-vaa ɔɔli wola wɔɔloni zooli ɣa, ti-yiimave ma ɣisɛiti ti ɣɛni losu nɔ faa ɔɔli va folo-o-folo.

⁶ ɔɔɔɔ GALAGI yiiɣologoloni nuɔusei ɔɛɛ vai zu, é pile zooli ɣa, gola ɣaazuɣilini.

⁷ E ɣɛni ma: «Nà nuɔusei ma zuwu ɣaalevezu zooli ɣa, nui nii gɛ kpetɛai, naa vɛɛ toganiiti ba, ta kpokpo ganiiti, ta wɔniiti, mazolɔ ziiɣologologɛ ga leeni vaa zu gɛ ti ɔɛɛai.»

⁸ Kele Nowe zaalai zolɔni ɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu.

Nowe ná-fai

⁹ Nowe mavofodai vɛɛ. Nowe ɣɛni ga telebo nu ta sɔle nu ná-siegi zu nuɔuseiti saama. Nowe ɣɛni ziezu ga GALA ziiɔni.

¹⁰ Nowe doun zunui savagɔ zolɔni: Seme, ta Same, naa vɛɛ Zafete va.

¹¹ Eteai ɣologoloni GALA gaazu, daave ga toomai.

¹² GALA ge eteai vɛɛni, é ka ga é ɣologologa, mazolɔ nuɔuseiti kpein ti zie vɛlei ɣologoloni eteai zu.

¹³ GALA ge ɣɛni Nowe ma: «Gè devea ga gɛ kpetɛanii kpein sii ɣaabeli, mazolɔ nuiti ti eteai laavega ga toomai. Naa ɣa é ba, ná ti undaavilisu zooli ɣa.

¹⁴ Keingi ɔɛɛ ga gulu vɔɔɔ. Da teveleve su ga pele goiti, é managi zie koozuvɛ ta poluvɛ.

¹⁵ Wele vɛlei ɔa ke la: keingi zakpai ɣa ɣɛ ga metɛle ungila puulɔlugɔ (150), kogi ɣɛ ga metɛle vuufelegɔ maazu loɔlugɔ (25), ta gaalogai ɣɛ ga metɛle puugɔ maazu loɔlugɔ (15).

¹⁶ Da fiile zosuvɛ ɣɛ ba maazuvɛ kavagi wu, é ɣaku ma, nii tieɣɔi a ɣɛ ga metɛle valisaamai lieɣɔi. Da daave ɣula kakamave. Da sangasoi lo suvɛ, ma vɛlei ɣɛ ɔɔɔɔ maazu ga savagɔ.

¹⁷ Nɔn nà, ná vaazu ga zieve golai zooli ɣa, ga é fuluaniiti kpein kologolo, niiti kpein ti zooli ɣa, ti undaa ɣa vili.

¹⁸ Kele ná ná-minazɛɣɛgi ɣɛɛzu de yɔɔɔzu, ɔa le keingi zu, ɔa-o, è-loun zunuiti-yo, é vɛɛ è-anzai ta è-loun anzaiti ba.

¹⁹ Da suai ma zii velefelegi le keingi zu balaa, ga è ti-ma vului make ɣoba. Da ke ga ma zine ɣila ta ma zaa ɣila.

²⁰ Ma zine ta ma zaa, ma zii ɣilagilagi ɣa va è vɔ be, wɔniiti su, toganiiti balaa su, ta aniiti kpein ti bokposu zooli ma, ga ti pɛ ti yɛnvui make.

²¹ Da daamianigiti kpein seɣɛ, è make ɣoba, naa ɣa a ke é ɣɛ ga daamianigi é vɛ ta tiya balaa be.»

²² Naa ɣa Nowe kɛɛni. E naati kpein kɛɛni, nii GALA ge ma levei veeni zea.

* 5:29 Nowe: daaseigi nii ti maabuɣaai va ta «gaanɛɛɛni.»

7

*Nowe læe vai keingi zu
ta zieve golai vaa vai*

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Nowe ma: «Læ keingi zu, da-o, da-velæyeḡei-yo, mazoloo gè è vetæge ga tebebo nu niima yeeḡeḡalalai zu nuḡuseiti saama.

² Suai niiti ti ḡadegai, da ma zii ḡilagilagi zeḡe, ma zine lofela, ta ma zaa lofela, kelæ suai niiti ti ḡozai, da naama zii ḡe ga ma zine ta ma zaa n.

³ Woniiti balaa, da ma zii ḡilagilagi zeḡe, ma zine lofela, ta ma zaa lofela, naa ḡa a ke è ti-ma zuwui make eteai zu ná pe.

⁴ Mazoloo é yega ga folo lofela, gè tonai vu eteai zu, folo vuunaanigoo (40) ta kpidi vuunaanigoo (40) laawu, fuluanii kpein gè ti betæai, gè ti-ma zuwu ḡaaleve zoi ḡa.»

⁵ Nowe naa kpein keeni, nii Gooḡo GALAGI ma levei veeni zea.

⁶ Nowe kona undozita (600) zolooni niina, siegi zu zieve golai vaani la eteai zu.

⁷ Nowe læeni keingi zu ta ná-doun zunuiiti, ta anzai, ta ná-doun anzaiti, ga ti ḡizo zieve golai ma.

⁸ Suai niiti saama, ti ḡadegai, ta niiti ti ḡozai, naa veæ woniiti kpein ba, ta suai niiti kpein ti bokposu zoi ma,

⁹ ti kpein ti zeelini Nowe ma keingi oo be ga felefelegi, ma zine ḡila ta ma zaa ḡila, eḡevelei GALA ge ma levei veeni la Nowe ya.

¹⁰ Folo lofela voluma, zieve golai eteai maaḡooleni.

¹¹ Nowe zii ma ḡona undozitai (600), ma alu felesiei, ma volo puugoo maazu lofelasiei (17) ma, naama voloi zoi wu de wolaiti ma deungiti kpein daaleveni, ta geegolooḡi ma velælaveti balaa daalaoni.

¹² Tonai toozeini ga vaa eteai zu, eyesu folo vuunaanigoo (40) ta kpidi vuunaanigoo (40).

¹³ Naama voloi boḡoi no ḡa Noweni ti læeni la keingi zu, toun be, Seme ve, Same ve, ta Zafete, é bo anzai va ta ná-doun anza savagoti,

¹⁴ naa veæ doḡo zuai ma zii kpein ba, ta toganiiti, ta aniiti kpein ti bokposu zoi ma, é bo woniiti kpein ba, ta kove ganiiti kpein.

¹⁵ Anii vului ma ziiti kpein, ma zine ma zaa, ti vaani ga felefelegi Nowe oo be, ga ti læ keingi zu.

¹⁶ Ti ḡilagilagi læeni ma zine ma zaa, ti ma ziiti kevelei, eḡevelei GALA ge ma levei veeni la Nowe ya. Naa volu Gooḡo GALAGI daaḡuluni ma.

¹⁷ Zieve golai yeni læezu, é ke ga folo vuunaanigoo (40) eteai zu. Ziei veni, é keingi wuzegé zoi maazu.

¹⁸ Ziei veni, é wola læ su eteai zu. Keingi ḡeni ziez zu ziei ḡa.

¹⁹ Ziei ḡeni læezu su no, eyesu é gize ḡaagoozagiti pe maaḡoolæ geegolooḡi wu eteai zu ná pe.

²⁰ Ziei læeni gizeiti maazu ga metele lofela ḡeḡala, ti pe maalooḡuni.

²¹ Nii kpein é ḡeni ga fuluanii eteai zu, ti pe ti zaani, woniiti, toganiiti, doḡo zuaiti, nii kpein é ḡeni bokposu, ta nuḡusei kpein.

²² Nii kpein é ḡeni yenvuzu zou vooi ma, naa pe ge zaani.

²³ GALA ge fuluanii kpein suwuḡaaleveni zoi ḡa: nuḡusei ta suaiti, naa veæ kpokpo ganiiti ta woniiti ba. Nowe no ḡa é yeni ná, ta niiti ti ḡeni ba keingi zu.

²⁴ Zievegi yeni eteai zu eyesu folo unḡila folo vuuloolooḡo (150).

8

Nowe ḡula vai keingi zu

¹ GALA ge ḡizeni Nowe zu, ta doḡo zuaiti pe, ta toganiiti ti ḡeni ba keingi zu. GALA ge filei leveni eteai zu, zievegi toozeini ga maa da yei.

² Zoi wu deungiti ta geegolooḡi ma velælaveti daaḡuluni, tonai teve.

³ Ziei maa ḡeni yeizu vaa, é da zeḡe zoi ma, maalooni folo unḡila folo vuuloolooḡo (150) laawu.

⁴ Alu dofelasiei ma volo puugoo maazu lofelasiei (17) ma, keingi loni gizeiti ma, nii daaseigi ga Alalate.

⁵ Ziei ḡeni ba maa da yei, eyesu alugi vuusiei. Naama alugi ma volo mounḡi, gizeiti tounḡiti ti ḡulani kelæma.

⁶ Folo vuunaanigoo (40) levegai ma, Nowe fenetelei laalaoni, nii é kpeteni keingi va.

⁷ E kalawonii vileni, naa ḡula, é da li, é da ḡaagale ma, ná zeizu ḡe moinmoin. E ná maaḡoonni, eyesu ziei vo zoi ḡa.

⁸ Naa volu é poopogi balaa vile, ga é pete, ni ziei maayeiḡa zoi ḡa.

⁹ Kelæ poopogi la ḡeni zeizu zolooni, é ḡaleni ma po be keingi zu, mazoloo ziei ḡeni zoi ma ná pe. Nowe yeeḡulani, é so, é te boḡo ma keingi zu.

- 10 E folo lofela giligaa maabɔunni mɔno, naa volu ɛ yeebeni poopogi va, ɛ gɔla keingi zu.
- 11 Kpɔkɔmaɔe, poopogi galeni ma, ɛ va pɔ be. Pɛte, wolive wului gɔalaagi gila ge gɛni dakulugi gɔ. Nowe kwɛɛni naazu ga ziei maalɔida gɛni de niina zooti gɔ.
- 12 E folo lofela giligaa maabɔunni mɔno, naa volu ɛ poopogi vileni. Kɛle naa la mɔ gɛni galeni ma volu pɔ be.
- 13 Nowe zii ma gona undɔzita maazu gɔlagi (601) ma alu mɔungi ma volo mɔungi, ziei vɔɔni zooti gɔ. Nowe keingi lakulugi zegɛni da. E wɛleni, ɛ ka ga zooti gaaɔe vɔɔni niina.
- 14 Alugi velesiei ma volo vuufelego maazu lofelasiei (27) ma, zooti vɔɔni niina kpaankpaan.
- 15 GALA ge bɔɛni Nowe va, ɛ gɛ ma:
- 16 «Gɔla keingi zu, wa ɛ-anzai, wa ɛ-loun zunuiti, ta ɛ-loun anzaiti.
- 17 Fuluanii ma zii kpein kula, niiti ti ɛ gɔba: wɔniiti, suaiti, ta kpokpo ganiiti, ti vaza eteai zu, ti buɔɔ, ti mɔin nɔ.»
- 18 Nowe gɔlani keingi zu, ta nɔ-doun zunuiti, ta anzai, ta nɔ-doun anzaiti.
- 19 Suai ma zii gɔlilagi kpein ge gɔlani keingi zu, ani niiti ti bɔkposu, wɔniiti ta nii kpein ɛ vulua eteai zu.
- 20 Nowe zalaɔa gɔlazuɔe bɛtɛni Gooɔo GALAGI vɛ. E ta zegɛni suaiti su, niiti ti ɔadegai, ta wɔniiti su, niiti ti ɔadegai, ɛ ti gɛ ga gala zalaɔai, zalaɔa gɔlazuɔe.
- 21 Gooɔo GALAGI zalaɔai naama maku nɛɛnɛgi menigai ma, ɛ boni yiimaɔe, ɛ gɛ ma: «Gɛ la mɔ eteai gɔtoa nui maɔele ma, anɛɛ balaa nui yiimaɔe ma gɔisɛiti toge faa ɔoi va, ɛ loɔzei ma loungo ziegi zu ma. Gɛ la mɔ fuluanii kpein koloɔologa, egevelei gɛ kɛai la.
- 22 Ni nɔ eteai gɔ de nɔ,
 anii vaza fai ta teve vai,
 diegi ta kɔɔei,
 foɔfoi ta samai,
 foloi ta kpidi,
 naati ti la bega ɔegɛɛin.»

9

GALA nɔ-minazefegi Nowe vɛ

- 1 GALA ge tuya looni Nowe vɛ ta nɔ-doun zunuiti, ɛ gɛni ti ma: «À buɔɔ, wo mɔin, wo eteai laave.
- 2 Fuluaniiti kpein ta lua wo va, ti zasu da bali, ɛ zo suaiti ma ti eteai zu, ɛ li wɔniiti pɔ, ta kpokpo ganiiti, ta kaleiti: ti pɛ feeɔe wo ya.
- 3 Gɛ fuluanii kpein fea wo vɛ ga daamianigi. Egevelei gɛ tufa letɛi veai la wo vɛ, gɛ ti pɛ fea wo vɛ gɔna.
- 4 Anɛɛ naa vɛ, à mina suai mi, ma ɔamai va ye su, naa gɔ ɛ ga zenvui.
- 5 A suɔwɛɛ balaa ga wo-ma ɔamai gɔ ɛ ga wo-yenvui, nɔ maagaaazagabo. Nɔ maagaaazagabo naa ma, nii nɔpe a nu ɔamai vu, ɛ gɛni ga suai, baa ɛ gɛni ga nui. Nɔ nui gɔlilagi gaazaɔa kɛɛgɛloin ma ɔamai ma.
- 6 Zoi a nu ɔama vu,
 to balaa nu gɔli ka ma ɔamai vu,
 mazɔɔo GALA ge nui bɛteve
 ga maaniinigi gɛvele.
- 7 Wɔun wa, à buɔɔ, wo mɔin eteai zu.»
- 8 GALA ge bɔɛni Nowe vɔ ta nɔ-doun zunuiti, ɛ gɛ ti ma:
- 9 «Wɛle, gɛ minazefɛa wo vɛ, wa wo-mavofodai,
- 10 naa vɛɛ nii kpein ba ɛ vulua wo gɔba, wɔniiti, toganiiti, ta daɔo zuaiti, wa niiti kpein wo gɔlaai keingi zu vɔɔma, ti vaazu yenvuzu eteai zu.
- 11 Gɛ minazefɛa wo vɛ ga: fuluanii pɛ undaa la mɔ viliga ga zieve golai, zieve gola la mɔ gɛa nɔ, ɛ va eteai goloɔolo.»
- 12 GALA ge gɛni ma mɔno: «Nii gɔ ɛ ga minazefegi ma vuogi eyɛsu gɔ, gɛ kɛɛzu ade yɔɔɔzu, nɔ-o, wa-o, ta anii kpein ti yenvuzu wo gɔba.
- 13 Gɛ nɔ-kpazamanamanagi zeida tonaɔiingi zu, toɔa gɛ ga minazefegi ma vuogi gi yɔɔɔzu gɔ eteai.
- 14 Siɛgi zu gɛ tonaɔiingiti gaalɛɛzu ba la, ɛ zɛle zooti maazu, kpazamanamanagi a gɔlana kɛlema tonaɔiingi zu,
 15 nɔ gɔze nɔ-minazefegi zu, ɛ ade yɔɔɔzu, nɔ-o, wa-o, ta nii kpein ɛ vulua. Ziei la mɔ vega, ɛ va fuluanii kpein koloɔolo.
- 16 Kpazamanamanagi gɔ gɛ tonaɔiingi zu, nɔ wɛlena ba, nɔ gɔze gɔoɔo minazefegi zu, nii ɛ gi yɔɔɔzu gɔ fuluanii kpein ti eteai zu.»

17 GALA ge gɛni Nowe ma mɔno: «Naa ɔa ɛ ga minazeɔgegi ma voogi, nii gɛ kea gi yɔɔɔzu ga fuluaniiti kpein ti eteai zu.»

Nowe na-doun zunu savagoiti ta-vai

18 Nowe na-doun zunuiti ti ɔulani keingi zu, ti gɛni ga niiti: Seme, Same, ta Zafete. Kanaan keeɔge gɛni ga Same.

19 Naati ka ti ga Nowe na-doun zunu savagoiti, ti-mavofodai ɔa ɛ eteai laavegai.

20 Nowe gɛni ga tii gɛɛ nu mɔungi, nii ɛ leezen belei leveni.

21 E ma laaɔ baɔleni, naa so, ɛ la ga ɔabei na-seɔe ɔotai wu.

22 Same, nii ɛ ga Kanaan keeɔge, naa keeɔge ɔabei ɔaani, ɛ liini eteave, ɛ bo dieni felego ma.

23 Seme ta Zafete ti tookaba wolai zegeni, ti pee ɔama, ti zie ga volu velei, ti pee ti-gɛɛ ma, kabei laaɔɔu. Tei ti voluavega gɛni de, ti la gɛni ti-gɛɛ ɔabei ɔaani jɛgelein.

24 Siegi zu Nowe wuunni da, ɛ ɔula na-doozodai zu, ɛ naa menini, nii na-doun zunu ɔaabelagi keeni la,

25 ɛ zeba ɛ gɛ ma: «Kanaan ɔotove! Toɔa gɛ ga keeɔgeleaiti ta-luoiiti tɔno ma luai!»

26 Naa volu ɛ gɛni ma: «Mamagi ɔa ɔooɔo GALAGI ve, Seme na-GALAGI, Kanaan ɔa gɛ ga Seme na-duoi!»

27 GALA ge Zafete zeizuve maawoob, ɛ ze Seme na-seɔe ɔotaiti bu, Kanaan ɔa gɛ ga na-duoi!»

28 Zieɛve golai voluma, Nowe keeni ga kona unsavago puulooɔugoo (350).

29 Nowe zii ma voloi kpein ge gɛni ga kona untaavuuɔo puulooɔugoo (950), naa volu ɛ zaani.

10

Ziiti toozei velei

(1 Dolo Sevei 1:5-23)

1 Zieɛve golai levega voluma, Nowe na-doun zunuiti, Seme, Same ta Zafete, ti dointi soɔbɔni. Ti-mavofodaiti daaseigiti ti gɛni ga:

2 Zafete mavofodaiti ti gɛni ga: Gɔmeɛl, Magoɔe, Madayi, Yavan, Tuɔale, Meeseke, ta Tilase.

3 Gɔmeɛl mavofodaiti ti gɛni ga: Asekeenaze, Lifate, ta Togaalema.

4 Yavan mavofodaiti ti gɛni ga: Elisa, Taalesise, Kitime, ta Dɔdanime.

5 Ti-mavofodaiti kaa, ti zeini zie zaama yooiti su, ta zieleave yooiti. Ti vazage zooiti su, eɔeɔvelei ta-veleyeɔeiti, ta ti-laawooiti ta ti-ma ziiti ti la.

6 Same mavofodaiti ti gɛni ga: Kuse, Miselayime, Pute, ta Kanaan.

7 Kuse mavofodaiti ti gɛni ga: Seba, Gavila, Sabeta, Layema, ta Sabeteeka. Layema mavofodaiti ti gɛni ga: Saba ta Dedan.

8 Kuse Nimelode zɔɔbɔni, naa ɔa ɛ gɛni ga zebesu nu wola mɔungi zooi ɔa.

9 E gɛni ga doso wola ɔooɔo GALAGI ɔaazu, naa ɔa ɛ ba, a da wo da ga: «Doso wolai ɔooɔo GALAGI ɔaazu, eɔe Nimelode.»

10 Na-masadai ma laa wola mɔungiti ti gɛni ga Baɔeleni ta Eleke, naa veɛ Akade va, ta Kaleneɛ, niiti ti Sineyaal yooi zu.

11 Naama yooi voluma, Nimelode liini Asili yooi zu, ɛ Ninive laa wolai lo, ta Leɔɔoɔte-Iil, ta Kala,

12 naa veɛ Leesɛn va, nii ɛ Ninive ta taa wolai Kala ti yooɔzove.

13 Miselayime mavofodaiti ti gɛni ga: Lude nuiti, Aname nuiti, Leɔaɔe nuiti, Nafetu nuiti, 14 Pateluse nuiti, Kaselu nuiti, ta Kafetooɔl nuiti. (Kaselu nui naati ka Filiseti nuiti kulaai ti zu).

15 Kanaan na-doun zunu mɔungi ɛ soɔbɔni, naa ɔa ɛ gɛni ga Sidon, naa volu gelei gɛ ga Gete.

16 Kanaan mavofodaiti ti gɛni ga: Yeeɔuse nuiti, Amooɔl nuiti, Gillegase nuiti,

17 Geeve nuiti, Aaleke nuiti, Sine nuiti,

18 Aalevade nuiti, Semaal nuiti, ta Gamate nuiti. Naa voluma Kanaan nuiti ta-veleyeɔeiti ti vazani.

19 Kanaan nuiti ta-you ɔwɛgi liini eyɛsu Sidon, Geelaal letema velei, eyɛsu ɛ zeeli Gaza, ta Soɔome vele, ɛ veɛ Gɔmooɔl vele va, ɛ li Adema ta Seɔoyime, eyɛsu ɛ gaaɔela Leesaa yooi ma.

20 Same mavofodaiti kana, eɔeɔvelei ta-veleyeɔeiti ti la, ta ti-laawooiti, ta ti-ma ziiti ta-yooiti su.

21 Seme doun zunuiti baɔala soɔbɔni, toɔa ɛ gɛni ga Ebeɛl lointi kpein ti-memɛwolai, Zafete nooo liɛi.

22 Seme mavofodaiti ti gɛni ga: Elame, Asuul, Aalepakesade, Lude, ta Alame.

23 Alame mavofodaiti ti gɛni ga: Use, Gule, Geeteɛl, ta Mase.

24 Aalepakesade Seela zɔɔbɔni, ta Seela Ebeɛl zɔɔbɔni.

25 Ebeɛl zunu loun felego zɔɔbɔni: Gilagi laaseigi gɛni ga Peeleɔe, toozei na-siegi zu ɔa zooi ga nuɔuseiti zeeɔaagwɛɛni la, ta keeɔgelein laaseigi gɛni ga Yoketan.

- ²⁶ Yōketan mavofodaiti ti ġeni ga: Alemōdade, Seeleefe, Ġasaalemavete, Yeela,
²⁷ Ġadolame, Uzale, Dikela,
²⁸ Wōbale, Aḡimaye, Saḡa,
²⁹ Wōfiil, Ġavila, ta Yōḡaḡe. Niima nuiti pē ti ġeni ga Yōketan mavofodaiti.
³⁰ Ti zeini Meesa ta Sefaal ġize yooi yōḡozu, nii é folo ġulazu ṽelei.
³¹ Seme mavofodaiti kana, eḡṽelei ta-ṽeleyeḡeiti ti la, ta ti-laawooiti, ta ti-ma ziiti ta-yooiti su.
³² Nowe ná-doun zunuiti ta-ṽeleyeḡeiti kēṽeleiti kana, eḡṽelei ti-mavofodaiti ti la, ti-ma ziiti saama. Tiya ġa ziiti kpein kulaai ti zu, ti vazagai eteai zu zieve golai levega voluma.

11

Nubusei ġaka fai Babele

- ¹ Eteai pē ge ġeni zii woo ġilagi wosu, ti ġeni bōezu ga woo ġilagi.
² Ti zegeni ga folo ġulazu ṽelei, ti nemē wola ġila kaani Sineyaal yooi zu, miná ġa ti zeini ná.
³ Ti ġeni bōḡo ma: «Ade li, ade bilikiiti doḡa, ade ti ġala abui zu.» Bilikii ġeni ti ṽe ga pele lo kotui, ti da sei ga managi.
⁴ Ti ġeni bōḡo ma mōno: «Ade li, de taai ta lo bōḡo ṽe, ta pele ġaaḡoozagi nii nōungi a zei geei ṽa. Ade bōḡo loḡo ġula, naa ġa a ke ade mina vaza zōoi ġa ná pē.»
⁵ Ġōoḡo GALAGI yeini taai ṽetesu ta pele ġaaḡoozagi, nii nuiti ti ġeni tosu.
⁶ Ġōoḡo GALAGI ġeni ma: «Wele, ta ga zii ġilagi nō, woo ġilagi nō ġa é ti-la. Ni ta tōzeina ġani, ani nōpe ge la mō pele besaga ti luḡo naa ġeḡ vai zu, nii a ġe ti ġisu.
⁷ Ade yei, de li, de ti-laawooi zupu, naa ġa a ke, ti mina bōḡo laawooiti menī.»
⁸ Ġōoḡo GALAGI ti zuvazani, ti maaḡooza ná ṽa, ti li eteai zu ná pē. Ti looḡoni taai lo fai ṽa.
⁹ Naa ġa é keai taai naa laasei pēai ga Babele,* mazōlō miná ġa Ġōoḡo GALAGI eteai kpein gooi zupuai ná. Ná ġa Ġōoḡo GALAGI ti zuvazani ná, ti li eteai zu ná kpein.

Memewolaiti daaseigiti é zo Seme ma, é zeeli Aḡalame ma

(1 Dolo Sevei 1:24-27)

- ¹⁰ Seme mavofodai ġaa: Zieve golai levegai ma, é ġe ga kona feleḡo, Seme ná-konagi ġeni ga unġila (100), é Aalepakesade zōlōni.
¹¹ Aalepakesade zōlōga voluma, Seme kona undōolugō (500) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
¹² Aalepakesade ná-konagi ġeai ma ga puusavago maazu loolugō (35), é Seela zōlōni.
¹³ Seela zōlōga voluma, Aalepakesade kona unnaanigō kona savago (403) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
¹⁴ Seela ná-konagi ġeai ma ga puusavago (30), é Eḡeel zōlōni.
¹⁵ Eḡeel zōlōga voluma, Seela kona unnaanigō kona savago (403) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
¹⁶ Eḡeel ná-konagi ġeai ma ga puusavago maazu naanigō (34), é Peeleḡe zōlōni.
¹⁷ Peeleḡe zōlōga voluma, Eḡeel kona unnaanigō puusavago (430) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
¹⁸ Peeleḡe ná-konagi ġeai ma ga puusavago (30), é Leyu zōlōni.
¹⁹ Leyu zōlōga voluma, Peeleḡe kona unfeleḡo kona taavuuḡo (209) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
²⁰ Leyu ná-konagi ġeai ma ga puusavago maazu feleḡo (32), é Seluge zōlōni.
²¹ Seluge zōlōga voluma, Leyu kona unfeleḡo kona doḡfela (207) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
²² Seluge ná-konagi ġeai ma ga puusavago (30), é Naḡḡol zōlōni.
²³ Naḡḡol zōlōga voluma, Seluge kona unfeleḡo (200) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
²⁴ Naḡḡol ná-konagi ġeai ma ga puufeleḡo maazu taavuuḡo (29), é Teela zōlōni.
²⁵ Teela zōlōga voluma, Naḡḡol kona unġila puuḡo maazu taavuuḡo (119) ġili kēeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zōlōni.
²⁶ Teela ná-konagi ġeai ma ga puuloḡfela (70), é Aḡalameni sōlōni ta Naḡḡol ta Ġalan.
²⁷ Teela mavofodai ġaa: Teela Aḡalameni sōlōni ta Naḡḡol, ta Ġalan. Ġalan Loḡe zōlōni.
²⁸ Ġalan zaani kēeḡe Teela luḡo, sōlō zōoi zu, ṽe ná ga Uul, Kaledēe yooi zu.
²⁹ Aḡalame ta Naḡḡol ti anzaiti seini. Aḡalame anzai laaseigi ġeni ga Salayi. Naḡḡol anzai laaseigi ġe ga Mileka. Mileka ta Yisekani ti-ḡeḡe ġeni ga Ġalan.

* **11:9 Babele:** daaseigi nii ti maaḡuġaai ṽa ta «faazupui.»

³⁰ Salayi maaloni, doun la ɣeni be neɣelein.

³¹ Teela ná-doun zunui Aɓalame zeɣeni, ta ná-doun loin Lote, Galan ná-doun zunui, ta Salayi, ná-doin Aɓalame anzai. Ti ɣulani waama Uul wa Kaledde yooi zu, ti li Kanaan yooi zu vele. Ti zeelini Galan, ti zeí ná.

³² Teela zii ma voloi kpein ge ɣeni ga kona unfelego kona daalugo (205), naa volu Teela zaani Galan.

AɓALAME NA-FAI

12

(12:1--25:18)

Aɓalame loli fai

¹ Gooɗo GALAGI ɣeni Aɓalame ma: «Zege da-yooi zu, da-wolodai zu, e ɣula e-ɣee velei wu, li zooi naa zu, ve ge ná kezu ga de.

² Ná waazu zii wola ɣulazu e zu, ná tuya loo e ve, ge e-laaseigi woolo. Ná tuya loo zaiti be ga e maavele.

³ Ná tuya loo naati be, niiti ta tuya loo e ve, ná naati foovo, niiti ta e voovo, etea veleyeɣei kpein ka tuyai zoloo e maavele ma.»

⁴ Aɓalame liini, egevelei Gooɗo GALAGI boni ma la, Lote vileni polu. Aɓalame ná-konagi ɣeni ga puulafela maazu laalugo (75), siegi zu e ɣulani la Galan taai wa.

⁵ Aɓalame anzai Salayi zeɣeni ta Lote, nii e ɣeni ga dege loin, e ve zeagoligiti kpein ba, ta botiɣe nuiiti, e ti zolooni Galan. Ti wuzedeɣeni, ti li Kanaan yooi zu. Ti zeelii ma Kanaan yooi zu,

⁶ Aɓalame ná zuɓizeni, eyesu e li adawe ná laaseigi ga Sikeme, eyesu e zeeli Molee, sene gului wa be. Kanaan nuiiti ka ti ɣeni naama yooi ná zu.

⁷ Gooɗo GALAGI ɣulani kelma Aɓalame ve, e ge ma: «Ná zooi nii veezu e-mavofodai ya.» Aɓalame zalaɣa ɣulazuve beteni ná Gooɗo GALAGI ve, nii e ɣulani be kelma.

⁸ Naa volu, e zeɣeni ná, e li ga gize yooi zu velei, Beetele folo ɣulazu velei. E ná-sege ɗotai loni Beetele folo liizu velei ti yooɗozuwa ta Ayi, nii e folo ɣulazu velei. E zalaɣa ɣulazuve beteni ná Gooɗo GALAGI ve, e woodjula Gooɗo GALAGI ma.

⁹ Aɓalame ɣeni liizu bekpe ga lekpe ma ve nu yeezazu velei.

Aɓalame yeeɣefala go ɣee vai

Ezipete yooi zu

¹⁰ Pului looni zooi zu, Aɓalame yeini Ezipete ga e lago zeí ná, mazoloo pului wola woolooni zooi zu.

¹¹ Siegi zu e ɣeni waazu maabuɣazu la Ezipete wa, e ɣeni anzai Salayi ma: «Wele, ge kwee da ga anzanui nii pagai.

¹² Siegi zu Ezipete nuiiti ti e ɣaazu la, ta ge ma: «Anzai ve!» Ta paa, ti e ye vulua.

¹³ Da ge ti ma mu, da ga baazeelai, naa ga a ke ti so ga pagoo e maavele ma, zenvui ye zea e-zaalai zu.»

¹⁴ Siegi zu Aɓalame zeelini la Ezipete yooi zu, Ezipete nuiiti ti kaani ga anzai wola vage.

¹⁵ Falaɗon ná-nu wolaiti ti kaai ma, ti maamuseni Falaɗon ɣaazu. Ti liini ga anzanui masagi ná-pelei wu.

¹⁶ E Aɓalame zoni ga pagoo anzanui maavele ma. Aɓalame togani goiti ta togani wolaiti solooni, naa ve soovalegiti ba, ta botiɣe zunuiiti ta botiɣe anzanuiiti, ta soovale saaiti ta jomeiti.

¹⁷ Kelle Gooɗo GALAGI maanooɗo vaa wolaiti peeni Falaɗon ta ná-peleyeɣei wa, Salayi maavele ma, nii e ga Aɓalame anzai.

¹⁸ Falaɗon zeba e Aɓalame loli, e ge ma: «Leeni ga e keai ga ze? Lee vaa zu e la boni ma ga e-anzai ve?»

¹⁹ Lee vaa zu e ɣeai ma: «Baazeelai ve?» Naa ga e keai ge segeai ga anza. E-anzai ɣaa niina, seɣena, e li!»

²⁰ Falaɗon devei veeni ná-nuiiti zea ga ti ze ná, e li, ta anzai, e ve naati kpein ba, ti ɣeni ga nono.

13

Aɓalame gale ma vai

Kanaan yooi zu

¹ Aɓalame zeɣeni Ezipete yooi zu, e le volu Kanaan yooi zu, lekpe ma ve nu yeezazuve, taun be-o, anzai ve-o, ta niiti kpein ti ɣeni ga nono. Lote ɣeni ba.

² Aḅalame wola ḅeteni, toganiiti su, ta walii, ta zanugi.

³ E yeni ƙeezu ḅekpe, é zo ƙekpemaɓe nu yeezazuve yooi zu, eyesu é li Beetele, ve ná-seḅe ɓotai ɓeni ná mounpa, Beetele ta Ayi ti yɔɓɔzuve,

⁴ ve é zalaɓa ɓulazuve loni ná mounpa. Miná ɓa Aḅalame woogulani ná, Ɠooɓo GALAGI ma.

Aḅalame ta deḅe loin Lote

ti vali fai ma

⁵ Lote, nii é ɓeni Aḅalame maazaasu, baalagiti ti ɓeni zea ḅalaa, naa veɛ boliiti ba, ta nikiiti, ta seḅe ɓotaiti,

⁶ zooi la ɓeni kula ɓea ti va, ga ti va zeɪ ada ɓila, mazɔɔɔ ti-yeaɓoligiti ti wola moinni gola, ti la ḅena zoo ti va zeɪ ada ɓila.

⁷ Naa volu ḅalaa, Kanaan nuiti ta Feeleeze nuiti ti ɓeni zeini ma yooi zu naama ziegi zu. Kpɔɩ leveni Aḅalame ná-togani make nuiti zɔɓɔzu ta Lote ná-togani make nuiti.

⁸ Aḅalame ɓeni Lote ma: «Nà è maanɛɛɛzu, maaɓaali mina ɓe de yɔɓɔzu da de, ḅaa ná-togani make nuiti ta dɔnɔiti zɔɓɔzu. Mazɔɔɔ da ga ƙeeɓelointi.

⁹ Zooi kpein ka è ɓakala. De ɓaaɓɓeɛna ma mu, ni da liina ga nu ɓɔɓezu velei, ná li ga nu yeezazu velei, ni da liina ga nu yeezazu velei, ná li ga nu ɓɔɓezu velei.»

¹⁰ Lote ɓaazuwuzefeni, é wele, é Zuluden neme wolai ɓa, nii zebɛa ɓeni de neɓeɩin. Ɠooɓo GALAGI ɓeezu é va Sɔdome ta Ɠomɔɔl ɓolooɓo, ná ɓeni eɓe Ɠooɓo GALAGI ná-kpelei, eyesu é zeeli Sɔwaal, kulaai ga Ezipete yooi ɓeele.

¹¹ Lote yiimazeɓeni ga Zuluden ma neme wolai kpein, é liini ga folo ɓulazu velei. Uele ɓana ti felegɔ ti ɓaaɓɓeɛni ma la.

¹² Aḅalame zeini Kanaan yooi zu, Lote zeɪ neme zu laaiti su, é ná-seḅe ɓotaiti toni Sɔdome letema velei.

¹³ Sɔdome nuiti ti wola zurɔni, ti ɓeni ga kotoba nu wolaiti Ɠooɓo GALAGI laalɔɓma.

Ɠooɓo GALAGI ná-minazeɓegi

Aḅalame ve

¹⁴ Ɠooɓo GALAGI ḅeni Aḅalame ɔɔ, Lote zeɓea voluma polu, é ɓe ma: «Adave è ná loni, ɓaazuwuzefɛ, è wele, nu ɓɔɓezu velei ta nu yeezazu velei, folo ɓulazu velei ta folo liizu velei.

¹⁵ Mazɔɔɔ, zooi nii kpein è petesu, ná vaazu feezu è ve, wa è-mavofodai, eyesu ɓo.

¹⁶ Nà è-mavofodai ɓe eɓe zooi ma vufiligi, nii nu la zooga é va gaalu, eɓe pelegi nu la zooga la é va zooi ma vufiligi ɓaalu.

¹⁷ Wuzefena ve, è zooi zɔɓize, è zie sakpai ta kogi ma, mazɔɔɔ ná vaazu feezu è ve.»

¹⁸ Aḅalame ná-seḅe ɓotaiti seɓeni, é li, é zeɪ Mamelee ná-sene guluiti bu, Ɠeeɓelɔn ɓobaɓe. E zalaɓa ɓulazuve loni ná Ɠooɓo GALAGI ve.

14

Aḅalame Lote unɓɔɓo fai

¹ Naama ziegi zu, Sineyaal masagi Amelafele, ta Elazaal masagi Aliyɔke, ta Elame masagi Kedɔɔl-Lawɔmɛɩ, ta Ɠoyime masagi Tideyale,

² yeeta naati ti kɔɔi veɛni Sɔdome masagi Beela va ta Ɠomɔɔl masagi Biilesa, ta Adema masagi Sineyaḅe, ta Seḅoyime masagi Seemeyebɛɩ, ta Beela masagi (taai naa laa ɓa ḅalaa Sɔwaal).

³ Naati kpein ti ɓaalɛni ba Sidime neme wolai zu, nii maaḅɔɔlegai za ga Kpoloɓe Wanai.

⁴ Kona puugɔ maazu felegɔ (12) laawu, ti ɓoloa ɓeni de Kedɔɔl-Lawɔmɛɩ ve, keke kona puugɔ maazu zavaɩɩ (13) ma, ti ɓakani.

⁵ Kona puugɔ maazu naanisiɩ (14) ma, Kedɔɔl-Lawɔmɛɩ ta masagiti ti ɓeni polu, ti vaani, ti zobo sɔɔɔ Leefa mavofodaiti ma Asetelɔte-Kaalenayime, ta Zuze mavofodaiti ti Game, ta Eme mavofodaiti ti Savee-Kiliyatayime,

⁶ ta Ɠool nuiti ti ta-ɓizeiti su Seyiil, eyesu é zeeli Palan sene guluiti pɔ be, nii é teɓebai ɓobaɓe.

⁷ Naa volu, ti ɓaleni ma, ti li En-Misepate, nii é ga Kadese, ti zobo sɔɔɔni Amaleke nuiti ma, ta-yooi ná pe su, é veɛ Amɔɔl nuiti ba, ti ɓeni zeini Ɠasason-Tamaal.

⁸ Názuve ɓa Sɔdome masagi, ta Ɠomɔɔl masagi, ta Adema masagi, ta Seḅoyime masagi, ta Beela masagi nii é ga Sɔwaal, naati ti kɔɔi ɓeele ḅeteni la ti laalɔɓma Sidime neme wolai zu.

⁹ Elame masagi Kedɔɔl-Lawɔmɛɩ, ta Ɠoyime masagi Tideyale, ta Sineyaal masagi Amelafele, ta Elazaal masagi Aliyɔke, ti ɓeni ga masa naanigɔ, dɔɔɔlɔɔni laalɔɓma.

¹⁰ Mana zeɓei wola moinni Sidime neme zu, Sɔdome masagi ta Ɠomɔɔl vele geleiti ti ɓeni velazu, ti da li, ti da loo zeɓei naati su. Mɔtaiti ti velani, ti li gizeɩ ma.

¹¹ Niiti ti zobogi zɔɔni, naati ka ti Sɔdome ta Ɠomɔɔl naavoloiti kpein seɓeni, ta daamiani makegaiti, naa volu ti li.

12 Ti A6alame dege loin Lote ta koligiti soni, ti li ga tiye, mazoloo Lote gfeni zeini Sodome.

13 Pela nu gila ge vaani, e daazeeli Ebulu nui A6alame ma, nii e gfeni zeini Amool nui Mamelee na-sene guluiti saama. Mamelee gfeni ga Esekoleni ta Aneel ti-gaeloin, niiti ti minazegfeni A6alame ve.

14 A6alame menigai ma ga dege loin zoge, e na-botigfe nu unsavago nu puugo maazu losava (318) maagilini, niiti ti zuzeeliai koofo vai ma, ti zolobogai na-pelei wu, naati ti vileni masagiti polu, eyesu ti zeeli Dan.

15 E na-botigfe nuiti balini su, e sili nuiti so kpidii. E zobo solooni ti ma, e ye ti volu, ti zeeli Goba, nii e Damase gvvezu velel.

16 E galeni ma ga koozoganiiti kpein. E galeni ma balaa ga dege loin Lote, ta zeaqoligiti, ta anzanuiti balaa, ta koo luaiti.

17 Naa voluma, A6alame galeni ma, e zobogi zolobogai ma Kedool-Lawomeel ma, ta masagiti ti gfeni polu. Sodome masagi gulani, e daaqomi Savee nemei zu, nii e ga Masa Nemei.

18 Melekizeedeke, Salame masagi vaani ga bului ta dooi. E gfeni ga GALA nii e Anii-Pe-Unda, naa na-zalaqa gula nui.

19 E tuya looni A6alame ve, e gfe ma: «GALA ge tuya loo A6alame ve, GALAGI nii e Anii-Pe-Unda, e geefologi ta zooli betesai!

20 Mamagi qa GALA be, nii e Anii-Pe-Unda, nii e vaa bu, e zobogi zoloo e zili nuiti ma!» A6alame koozoganiiti pe ma vuusiei veeni zea.

21 Sodome masagi gfeni A6alame ma: «Nuiti fe zea, e naavoloiti ta soolaiti sege ve.»

22 A6alame gfeni Sodome masagi ma: «Ge gonaa Goofo GALAGI ma, nii e Anii-Pe-Unda, e geefologi ta zooli betesai,

23 nii doin e ga donoi, ge la ani nope segea naa va, anee geze gaali gilagi baa savala galu gilagi, naa qa a ke e mina gfe ma: «Ge A6alame gfeve ga kpete nu.»

24 Ge la ani nope makesu na bofoi be, keni niigi zunu loungoiti ti miai, ta zunui naati tonoi, niiti gi gfa siei zu, Aneel ta Esekole ta Mamelee, naati ta toni zefge.»

15

GALA na-minazefegi A6alame ta mavofodai ve

1 Naama vaiti poluma, Goofo GALAGI boeni A6alame vo segi zu, e gfe ma: «A6alame, mina lua jeelein, na qa ge ga e make nui, da-gulanumai qa woolo.»

2 A6alame googaavoteni, e gfe ma: «Maliqii, Goofo GALAGI, lee qa e feezu zea? Toozei doun la zea, na-pelei wu vogani zefge nui qa e ga Eliyezee, Damase nui.»

3 E ta laani ma monoo, e gfe ma: «E la mavofoda beteni, zoi solobogai na-pelei wu, naa qa e gfeezu ga na-pogani sege nui.»

4 Goofo GALAGI boeni po, e gfe ma: «Ba-o, naa laade, e va gfe gfeezu ga da-vogani zefge nui, keke keni zoi e gulazu e goozu, naa qa a gfe ga da-vogani zefge nui.»

5 Naa volu GALA ge gulani la eteave na-sege gtoai voluve, e gfe ma: «Geefologi gaaue vete, e somidegaiti gaalu, ni da zoo e ti gaalu.» E gfeni ma monoo: «Zekana e-mavofodaiti tiegi a gfe la.»

6 A6alame laani Goofo GALAGI la, naa naa leveni be ga telebodai.

7 E gfeni ma: «Na qa ge ga Goofo GALAGI, nii e e gula Uul taazuve Kaledde yooi zu, ge niima yooi ve e ya ga donoo.»

8 A6alame googaavoteni, e gfe ma: «Maliqii, Goofo GALAGI, na kwee gale gitegite ga na soloonu?»

9 GALA ge gfeni ma: «Li, e kona savago nike beai zo, ta kona savago woli zaai, ta kona savago vaala sine wolai, e kpo kpumagoi va, ta poopogi, e ti gula ga zalaqai.»

10 A6alame naama zuaiti kpein segeni, e ti valivali su, e ma zeveti gaavote bofo ma, ma nekpe ga fele, keke e la gfeni woniiti balivalini su.

11 Sua nii woniiti ti gfeni vuuzu ti-ma voomaiti ma, keke A6alame ti beeni.

12 Foloi liizuve, niimeni wolai leveni ga A6alame, dualuagi so, kpidi boii ve ma.

13 Goofo GALAGI gfeni A6alame ma: «Sugwee ga e-mavofodaiti ta gfe ga seikofoma nuiti zooli tafili su, ta gfe na ga duaiti, ti ti zopele noo kona unnaanigo (400) laawu.

14 Keke na zii naa lukpofaaleve, nii ta dualai gfe zeezu, naa voluma, naavolo wolaiti ta ye tiya, ti gula zeezu.

15 Doun da, da li e-memewolani po ziileigi zu, e maa qa fulu, e volozafaga voluma, undaaneei zu.

16 E-mavofodai ma yamanii naanisiei qa va volu ve, mazoloo Amool nuiti ta-vaagaaza golai laa la de zeelini.»

¹⁷ Siegi zu foloi liini la, kpidi boii veeni, digji nii é duului gfulazu, ta somagi é zosu, naati ti leveni sua gaagwεaiti zɔɔɔzuve.

¹⁸ Naama yee ná, Gooɔɔ GALAGI minazegjeni A6alame ve, é gε ma: «Gè niima yooi kpein fea è-mavofodai ve, é zo Ezipete de wolai ma, é zeeli zie wolai Ufelate ma,

¹⁹ Ken nuiti ta-yooi, Keenize nuiti, Kademɔn nuiti,

²⁰ Gεte nuiti, Feeleeze nuiti, Leefa mavofodaiti,

²¹ Amool nuiti, Kanaan nuiti, Giilegase nuiti, ta Yee6use nuiti.»

16

Agaal ná-fai

ta Isemaye le zɔɔɔ fai

¹ A6alame anzai Salayi la gjeni doun zɔɔɔni be jεgelein. Kele duo anzanui ta gjeni zea, daaseigi gjeni ga Agaal, é gjeni ga Ezipete yooi zu nu.

² E gjeni A6alame ma: «È kaa ga Gooɔɔ GALAGI la vaani bu ga gè doun zɔɔɔ. Li, è vile ná-duo anzanui volu, tanisu ná doun zunu zɔɔɔ ga maavele.» A6alame ziēni ga anzai Salayi ná-tene gooi.

³ A6alame anzai Salayi ná-duo anzanui, Ezipete nui Agaal zεgjeni, é fe sinigi A6alame ya ga anza. A6alame zeini niina Kanaan yooi zu, é ke ná ga kona puugo.

⁴ E vilēni Agaal volu, naa kogi zεge. Siegi zu é bɔɔɔ gjaai ma ga kogi gja ma, é gjeni belelala welei wosu ná-duo deei va.

⁵ Salayi gjeni A6alame ma: «Poomugi é zeelizu má, da gja è unma gjaso ve. Ná bɔɔɔi gja gè ná-duo anzanui zεgea, gè da è volu, siegi zu é kaa la ga kogi gja ma, é da belelala welei wo ga ze. Gooɔɔ GALAGI gε ga tukpɔɔgaaleve nui de yɔɔɔzu.»

⁶ A6alame Salayi woogaaivoteni, é gε ma: «Da-luo anzanui gja è yeezu. So, egεvelei neai la è ve.» Salayi zεba é da sopele jɔu, eyεsu naa vela ba.

⁷ Gooɔɔ GALAGI ná-geezugεelai kaani zieungi gjobave tevbai zu, nii é Suul velei zu.

⁸ E gjeni ma: «Saliyi ná-duo anzanui Agaal, mini gja é zεgeai ná, mini gja é liizu ná?» E googaaivoteni, é gε ma: «Nà velazu ná-duo deei Salayi va.»

⁹ Gooɔɔ GALAGI ná-geezugεelai gjeni ma: «Gale ma da-luo deei vo be, è bɔɔɔ unmaaye be.»

¹⁰ Gooɔɔ GALAGI ná-geezugεelai gjeni ma mɔnɔ: «Nà è-mavofodai moinzu, toɔa moin gola, nu nɔpe ge la zooga é va gaalu.»

¹¹ E gjeni ma mɔnɔ: «Wele, da doun zɔɔɔsu, toɔa gε ga zunu loun. Da daasei pεe ga Isemaye le,* mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI è woomenini da-goozuuiligi zu.

¹² Toɔa gε ga dɔɔɔi zu zoovalegi, toɔa gε ese pe daalɔɔma, ese pe ge gε daalɔɔma, toɔa zεge keεgεlɔinti pe ba, é zei ye.»

¹³ Agaal bɔɔɔi gjaazagani, é gε ma: «Gè GALA bɔɔɔi gjaave nei baa, nii é nɔn kaazu?» Gooɔɔ GALAGI nii é bɔɔni tɔun pɔ, é naa laasei pεeni ga Ata-Ele-Lɔyi.†

¹⁴ Naa gja é ba, ma gɔlɔyεgei laasei pεai ga, Laɔayi-Lɔyi gɔlɔyεgei,‡ Toɔa Kadεseni ta Beeledede zɔɔɔzuve.

¹⁵ Agaal doun zunu zɔɔɔni A6alame ve, naa daasei pεeni ga Isemaye le.

¹⁶ A6alame ná-konagi gjeni ga puulɔsava maazu lozita (86), siegi zu Agaal Isemaye le zɔɔɔni la be.

17

Minazegεgi ma voogi

¹ A6alame ná-konagi gεai ma ga puutaavuu maazu taavuu (99), Gooɔɔ GALAGI gfulani be kelema, é gε ma: «Nà gja gè ga GALA Zεbei-Pε-Maliɔii. Da-eteai zie gazu ga pagɔ, zεlilomazu mina gε è va.

² Nà minazegεzu è ve, ná è-mavofodai moinzu gola.»

³ A6alame maaveeni, é nɔko zooi ma, GALA ge gjeni bɔɔzu pɔ, é gε ma:

⁴ «Wele, ná-minazegεgi gaa, gè keεzu è ve: da gεεzu ga zii moinmɔingaa ti-gεε.

⁵ Za voluma, è la mɔ loliga ga A6alame,* kele è-laaseigi gja gε ga A6alaame,† mazɔɔɔ ná è gεεzu ga zii moinmɔingaa ti-gεε.

⁶ Nà è-mavofodai gaawɔɔɔ gola, da gε ga zii moinmɔin tɔozeizu, masagiti ta gula è-mavofodai zu.

* **16:11 Isemaye le:** daaseigi nii ti maaɔɔɔgaaai va ta «GALA ge menige.» † **16:13 Ata-Ele-Lɔyi:** daaseigi nii ti maaɔɔɔgaaai va ta «da ga GALAGI nii é kazu.» ‡ **16:14 Laɔayi-Lɔyi gɔlɔyεgei:** daaseigi nii ti maaɔɔɔgaaai va ta «nii é vulua, é da kà, naa ná-kɔlɔyεgei.»

* **17:5 A6alame:** daaseigi nii ti maaɔɔɔgaaai va ta «gεεgei unfemai be.» † **17:5 A6alaame:** daaseigi nii ti maaɔɔɔgaaai va ta «nu moinmɔin keεge.»

⁷ Nà nà-minazeḡegēgi zo è letema eyesu ḡo, nà ke ḡana nò è-mavofodai kpein be. Niima minazeḡegēgi maavele ma, nà ḡe ga da-GALAGI, ta è-mavofodai nònò è zeḡeḡa voluma ná.

⁸ Nà Kanaan yooi kpein fe è ve, da-o, è-mavofodaiti-yo, ve è ná ga seikoḡoma nui niizu. Toḡa ḡe ga wònò eyesu ḡo. Nà ḡe ga è-mavofodai ná-GALAGI.»

⁹ GALA ge ḡeni Abalaame ma mònò: «Doun, da nà-minazeḡegēgiti make, wa è-mavofodaiti kpein.

¹⁰ Nà-minazeḡegēgi ḡa é ga nii, nii wa so kpaan ade yḡḡoḡu, da-o, è-mavofodaiti-yo: zunuiti kpein ti wo zaama, ti lati pelevolu.

¹¹ Wa-latipelevolui ḡa ḡe ga minazeḡegēgi ma voogi ade yḡḡoḡu.

¹² Zunuiti kpein ta ḡe wo zaama, wa da ti lati pelevolu foloi lsaavasici ma, é ḡe ḡana wo-mavofodaiti kpein su, é zòlòni pelei wu, ḡaa é ḡeyani ga walii, wēein é ga duoi, niiti ti la ga è-mavofoda.

¹³ Ti pe, zeeḡaḡwēezu la ba, ta lati pelevolu, é zòlòni da-velei wu, ḡaa é ḡeyani ga da-walii, nà-minazeḡegēgi ma voogi ḡa ḡe wo-busei ma zuai va. Naa ḡa é ga ḡoḡḡo minazeḡegēgi.

¹⁴ Zunui nii é la latini pelevolu kpusei zu, naa ḡe ka leve nà-nubuseiti ba, tōzei é nà-minazeḡegēgi ḡoloḡologa.»

¹⁵ GALA ge ḡeni Abalaame ma: «È la mò è-anzai Salayi loliga ga Salayi, kele daaseigi ḡa ḡe ga Sala.

¹⁶ Nà tuya loo be, nà doun zunui ve è ya ga toun maavele, nà tuya loozu be, toḡa ḡe ga zii moinmōingaa ti-lee, nubuseiti ma moinmōingaa ta-masagiti ta ḡula toun su.»

¹⁷ Abalaame maaveeni, é nòkò zooi ma, é jēei wo, é ḡe yimave: «Doun zunui ḡa zòlò nei zunui va, nii é kona unḡila (100) keai na? Ta anzai Sala é kona vuutaavuuḡo (90) ḡeai na, naa ḡa zoo é doun zòlò ḡaa?»

¹⁸ Abalaame ḡeni GALA ma: «Nii ḡe falizu è ma, naa ḡa é ga Isemayeḡe ḡula su, è make ma kpaan.»

¹⁹ GALA ge ḡeni ma: «Ba-o, è-anzai Sala ḡa doun zunui zòlòsu è ve, da daasei peḡe ga Izaake. Nà-minazeḡegēgi ḡa ḡe ga ḡoḡḡo faa, gi yḡḡoḡu ḡá tò, ta gi yḡḡoḡu ḡá mavofodaiti.

²⁰ Isemayeḡe letemazu, ḡe da-vali wooi menigē ná-faa zu. Ungo, nà tuya loo be. Toḡa buḡu, nà mavofodai ḡaawòlò gola. Masa puuḡo maazu feḡeḡo (12) ḡa ḡula toun su, toḡa ḡe ga zii wola ma memewolai.

²¹ Kele nà nà-minazeḡegēgi ḡe gi yḡḡoḡu ḡá Izaake, doun zunui nii Sala sòlòsu è ve, niima yeeḡeḡalai nò zu, konagi nii é vaazu.»

²² Siḡi zu GALA ge ḡeni la ga ḡe Abalaame vò, é zēḡeni ná, é li.

²³ Abalaame ná-doun zunui Isemayeḡe zēḡeni, ta nii kpein é zòlòni ná-pelei wu, ta nii kpein é ḡeyani ga walii, zunuiti kpein ná-pele wu nuiti saama, é ti latini pelevolu naama voloi, eḡevelei GALA ge devei veeni la zea.

²⁴ Abalaame ná-konagi ḡeni ga puutaavuu maazu taavuu (99), siḡi zu é latini da pelevolu.

²⁵ Ná-doun zunui Isemayeḡe ná-konagi ḡeni ga puuḡo maazu savagò (13) niina, siḡi zu é latini da pelevolu.

²⁶ Abalaame ta ná-doun zunui Isemayeḡe ti latini pelevolu naama voloi nò zu.

²⁷ Zeno ḡana é ḡeni la ga ná-pele wu zunuiti kpein, niiti ti zòlòni ná-pelei wu, ta wēinti ti ḡeyani ga walii, ti pe ti latini pelevolu ta tiye.

18

Izaake zòlò fai laazeeli vai

¹ ḡoḡḡo GALAGI ḡulani kelema Abalaame ve Mamelee ná-sene guluiti kobaave. Abalaame ḡeni zeini ná-seḡe ḡotai laave. Folò kpaai ḡeni de.

² E ḡaazuwuzēḡeni, é wēle. E zunui savagòiti kaani loni, ti lago maḡḡoozaai ba. E ti ḡaai ma, é zo ná-seḡe ḡotai laave, é bizeni, é ti laaḡomi, é maaveeni, é nòkò zooi ma.

³ E ḡeni ti ma: «Maliḡii, nà è maanēnezu, nēi ḡe ga da-wotiḡe nui, nii ḡe zaalai zòlòḡe é ḡaazu, mina leve, è va maḡḡooza ba.

⁴ A va bu ga ḡe va ga zici tago, wo ḡḡoiti maagba, wo lago looḡo gulu wolai tei bu.

⁵ Nà liizu, ḡe va ga bulu go wo vò, wo zebe zòlò vòlu, naa vòlu wa li niina, naa ḡa a ke wo mina leve ḡana nò pò be, nēi ḡe ga wa-wotiḡe nui.» Ti ḡoḡḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ungo, ke, eḡevelei è bogai la.»

⁶ Abalaame liini gaamago nò ná-seḡe ḡotai wu, é ḡe Sala ma: «Suvile, è koḡḡo ganii jē savagò zeḡe bulu vukoi zu, è gaayo, è bulu veleveḡgiti kpete.»

⁷ Abalaame bizeni ná-togani bulugi vò be, é nike yivooi yòbugi zeḡe nii pagai, é fe botiḡe nui ta ya, naa suvile ga kpete.

⁸ E nike niimi dei ma wulbi ta nònò zēḡeni, é peḡe nike yivooi va, ti kevele beḡeni, é vaa la ti vò. E loni ti ḡoba tò ḡoḡi, gulu wolai wu, ti ḡeai ma laamiizu.

⁹ Naa ʋolu ti ɣeni ma: «Mini ɣa è-anzai Sala ná?» E ti woogʋaavoteni, é ɣe ti ma: «Toɣa ʋe seɣe ɣotai wu.»

¹⁰ Gila ge ɣeni ma: «Konagi nii é ʋaazu, niima yeeɣeɣalai zu, ná ʋaazu ʋolu é ʋɔ be, è-anzai Sala ɣa doun zunu zɔlɔ.»

Sala yeni poluʋe seɣe ɣotai wu, é niima wooiti meni.

¹¹ Aɣalaame ta Sala ti ʋɔlɔzaɣaga ɣeni de niina, ti kona mɔinmɔin kula. Sala buɗeni niina doun zɔlɔ siegi maazu.

¹² Sala ɲeei woni ɣoozu, é ɣe ma: «Niizu ge ʋɔlɔzaɣaga, zini pele wu woin ɣa ɣe mà mɔnɔ ɣaa? Málíɣii ɣalaa ʋɔlɔzaɣaga.»

¹³ ɢooɣɔ GALAGI ɣeni Aɣalaame ma: «Lee vaa zu Sala ɲeei wogai, é ɗa ɣe: «Gaama ʋe nei ɣaa, ga ná doun zunu zɔlɔsu, nɛigi ɔlɔzaɣagai na?»

¹⁴ Faa ɣa ná nei ɣaa, nii ɢooɣɔ GALAGI la zooga keɛzu? Konagi nii é ʋaazu, niima yeeɣeɣalai nɔ zu, ná ʋaazu ʋolu é ʋɔ be, Sala ɣa doun zunu zɔlɔ.»

¹⁵ Sala luani, é zeei wo, é ɣe ma: «Gè la ɲee woni.» Kele ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Ga ɣite, è ɲeei wogɛ.»

Aɣalaame ná-GALA fali vai

Sɔdɔme ʋe

¹⁶ Zunuiti ti wuzegeni ga ti li, ti wele ga Sɔdɔme ʋele. Aɣalaame ti ʋuuni ga pele, é vali ti ma.

¹⁷ ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè la naa lɔɣfuzu Aɣalaame ʋa, nii ge ʋaazu keɛzu.

¹⁸ Zii wolai nii zeeɣaabaai, toɣa ɣeezu ga naa memewola. Eteai zu zii kpein ka tuyai zɔlɔ maavele ma.

¹⁹ Mazɔlɔ ge yimazegeʋe la, nii a ke, é devei ve ná-dointi zea, ta mavofodaiti, ga ti ɢooɣɔ GALAGI yiimai ɣe, ti ye soledai ta telebodai ɣeezu, naa ɣa a ke ge minazegegiti daazeeli, niiti ge ti woni be.»

²⁰ ɢooɣɔ GALAGI ɣeni Aɣalaame ma: «Sɔdɔme ta ɢɔmɔl ti maalɔ bee wooi zuwɔlɔa, ta-ɣotoi ɣaaɣo gola.

²¹ Naa ɣa é ba, ná yeizu, ge pete, ni ti ɣeeʋe eɣeʋelei ma wooi ʋaa la, é zeeli mà, ɣaa ni é la ɣana, ná kwɛɛ.»

²² Zunui naati ti liini ga Sɔdɔme ʋele, siegi zu Aɣalaame ɣeni loni la de ɢooɣɔ GALAGI ɣaazu.

²³ Aɣalaame maaɣufani ba, é ɣe ma: «Da telebo nui ɔɔ nu ɲoi ʋa, è ti undaavili ɣaa?

²⁴ Tanisu telebo nu ʋuulɔlugo (50) ɣa taai zu, ɗa naati ɣalaa undaavilisu, è la taai zuvaayeɣa telebo nu ʋuulɔlugo (50) maavele ma, ti ti zaama?

²⁵ E la zooga è ʋa naa ɣe! E la telebo nui ta nu ɲoi zoga ga ɣeʋele, è ʋa telebo nui ɔɔ faa ɲou ɣe nui ʋa, è ʋa ti ʋaa! E la zooga è ʋa naa ɣe! Dei è eteai kpein tukpɔɣaaleʋezu, è la telebodai ɣea ɣaa?»

²⁶ ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Ni ná telebo nu ʋuulɔlugo (50) ɣaana Sɔdɔme taazuʋe, ná taai kpein suvaaye ti maavele ma.»

²⁷ Aɣalaame kpɔei zegeni ʋolu, é ɣe ma: «Wele, ná zoosu ge ɔɔe Málíɣii ʋɔ, nɛi ge ga ɔlɔi nɔ, ta zuui.

²⁸ Tanisu telebo nu ʋuulɔlugo (50) ɣaaɣaavooa ga ɗɔlugo, ɗɔlugo vai zu, ɗa taai kpein suɣologolo ɣaa?» ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè la taai zuɣologologa, ni ná telebo nu ʋuunaanigo maazu lɔlugo (45) ɣaana ná.»

²⁹ Aɣalaame kpɔei zegeni ʋolu mɔnɔ, é ɣe ma: «Tanisu telebo nu ʋuunaanigo (40) nɔ ɣa é ná.» ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè la suɣologologa naama nu ʋuunaanigo (40) maavele ma.»

³⁰ Aɣalaame ɣeni ma: «Málíɣii, soma kae è mina yiɣaawana, tɔzei ná ɣilizu faa ɣilagi ʋa. Tanisu telebo nu ʋuusavago (30) ɣa é ná.» ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Ni ná telebo nu ʋuusavago (30) ɣaana ná, ge la taai zuɣologologa.»

³¹ Aɣalaame ɣeni ma: «Wele, ná zoosu ge ɔɔe Málíɣii ʋɔ. Tanisu telebo nu ʋuufelego (20) ɣa é ná.» ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè la taai zuɣologologa nu ʋuufelego (20) maavele ma.»

³² Aɣalaame ɣeni ma: «Málíɣii, soma kae è mina yiɣaawana, ge la mɔ kpɔe ɣili nɔpe bosu, é ɣula nii ʋolu. Tanisu telebo nu puugo ɣa ɣe ná.» ɢooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè la Sɔdɔme zuɣologologa naama nu puugoti maavele ma.»

³³ Siegi zu ti ɣeni la ga yepe ta Aɣalaame, ɢooɣɔ GALAGI liini. Aɣalaame ɣalaagi ɣaleni ma seizuʋe.

19

Sɔdɔme ta ɢɔmɔl ɣologolo fai

¹ Geezuɣeela felegoti ti zegeni Sɔdɔme kpɔkɔmaʋe. Lote ɣeni zeini Sɔdɔme taa zigidaʋe. Siegi zu Lote ti ɣaani la, é wuzegeni, é ti laaɣomi, é maaʋeɛni, é nɔko zooi ma.

² E ɣeni ti ma: «Nà wo maanɛɛnezu, mǎliɣiiti, à ɣale ma, wo ɣi ná-pelei wu, nɛi gè ga w-wotidɣe nui. Wa zoo wo wo-ɣɔɣɔiti maagba ná, wo ɣi piin, sobui wo wuzegɛ, wo dá li wo-liizu velei.» Ti ɣeni ma: «Ba-o, gá ɣiizu koi zaamaɓe nɔ.»

³ Kele Lote ɣilini ti ma gola, ti vaani bu, ti li ná-pelei wu. E daamianigi βeteni ti ve, é pɛɛ bului va, nii lɛɛe la su. Ti laamiini.

⁴ Aisa ti va la, Sɔdome taazuve zu nuiiti kpein ti vaani, ti ɣaku pelei ma, zunuiti kpein ti vaani, é zo zunu loungoiti ma, é li kewolaiti pɔ, ti pɛ negelein ti vaani ná.

⁵ Ti Lote lolini, ti ɣe ma: «Zunuiti ta mini, niiti ti vaai é vɔ be kpidi? Ti ɣula, é va ga tiye gi vɔ, gi βede ɣula ga tiye.»

⁶ Lote ɣulani peɛɛlave, é daaɣulu ga vɔlu velei.

⁷ E ɣeni ti ma: «Ba, kɛɛleaiti, ná wo maanɛɛnezu, à mina faa ɣɔi ɣe.»

⁸ A woilo, doun anzanu felegoiti ti ná, ti la vɔɔ zunu vaa ɣweɛ. Ná vaazu ga naati wo vɔ eteave, wo naa ɣe ga tiye, nii neai wo ve. Kele à mina vɔɔɣu zunui niiti ba, tɔɔzei ti vaave, ti laazuve ná-pelei wu.»

⁹ Ti ɣeni ma: «Zegɛ lɛɛ ve!» Ti ɣeni ma mɔnɔ: «Dei é ga seikɔɣɔma nu nɔ, é vaai, dá pɔ é ɣe ga tukpɔɣaaleve nu! Be nɔ, nii gi kɛɛzu ga de, naa ɣa ɣɔu tɔnɔi va.» Ti Lote βakpani ga ɣɔuda, ti maabuɣani kpogi va, ga ti kologolo.

¹⁰ Zunu felegoiti ti ɣeni Lote vɔ be, ti soni, ti mɛɛn pelei wu, ti pelei laaɣulu.

¹¹ Ti yeeziɛni nuiiti gaazu, niiti ti ɣeni loni peɛɛlave, ti ɣaazuɣole, é zo zunu loungoiti ma, é li kewolaiti pɔ, naa ɣa é kɛɛni ti la mɔ ɣeni peɛɛlave ɣaazu.

¹² Zunu felegoiti ti ɣeni Lote ma: «Begele ɣa é é ya ve mɔnɔ? E-nekoiti, è-loun zunuiti, è-loun anzanuiti, nii kpeisu, zunu felegoiti é ga dɔnɔ taazuve ve, ti pɛ kula niima adaɓe va.»

¹³ Mazɔɔ gá ga va niima laai ɣologolosu, tɔɔzei maalɔ βee wooi wɔɔɔve, é zeelizu ɣooɣo GALAGI ma. Naa ɣa é ba, ɣooɣo GALAGI gi lebege ga gi taai tei kologolo.»

¹⁴ Lote ɣulani, é li, é βɔɛ naati pɔ, niiti ti ná-doun anzanuiti maazoni, é ɣe ti ma: «À wuzegɛ, wo ɣula niima adaɓe va, mazɔɔ ɣooɣo GALAGI ɣana va taai ɣologolosu!» Kele naati ti naama wootti kaani ga ɣeevae faa nɔ.

¹⁵ Geelaalao siɛgi zu, geezuɣeɛlaiti ti ɣilini Lote ma, ti dá ɣe ma: «Wuzegɛ, è-anzai zegɛ ta è-loun anzanu felegoiti niiti ti ve, naa ɣa a ke é undaa mina vili taai ná-undaaɓiligi zu.»

¹⁶ Tei é ɣeni nekesu, zunu felegoiti ti soni zeei va, tɔun be-o, anzai ve-o, ta ná-doun anzanu felegoiti be-o, mazɔɔ ɣooɣo GALAGI ɣeni pɔ ga é ɣaa ti maazu, ti liini ga tiye, ti ti ye taa vɔluve.

¹⁷ Ti ɣulaai ma taai va, geezuɣeɛlai gila ge ɣeni ma: «Bize, é è-yɛnvui ɣizo! Mina wele vɔlu, mina lo nɛmei zu ada nɔpe! Vela, é le gizei ma, ni dá pɔ ga é undaa mina vili.»

¹⁸ Lote ɣeni ma: «Ba-o, mǎliɣii!

¹⁹ Nɛi gè ga da-wotidɣe nui, gè zaalai zɔɔɔge è ɣaazu, é ɣeeve ga nu vago wola bè, é zɛnvui ɣizo fai zu. Gè la zooga gè va vela, gè va le gizei ma, ná ɣe gè za, undaaɓili.

²⁰ Wele, taai tei tago maabuɣave, ga gè bize gè zeeli ná. Dɔɔve, ná zoo gè vela, gè li ná, zɛnvui ɣizo! Taai naa la loini ɣaa?»

²¹ Geezuɣeɛlai ɣeni ma: «Wele, gè vaa naa wu, ga gè ke é ve ga faaβɔɣo, gè la taai tona kologologa, nii é ná-fai wu.»

²² Suvile, é vela, é li ná, mazɔɔ gè la zooga gè va faa nɔpe ke, eyesu é zeeli ná.» Naa ɣa é kea, ti taai naa laasei pɛai ga Sɔwaal.*

²³ Folo tɛɛ zɛgi zu ɣa Lote zeelini la Sɔwaal.

²⁴ Názu ɣa ɣooɣo GALAGI timini abui vɔuni la Sɔdome ta Gɔmɔɔl, eɣe tonai, é ɣulazu geezuve.

²⁵ E taai naati kologoloni, naa veɛ maaɣoolii ma nɛmei kpein ba, ta ma nuβuseiti, naa veɛ siinziin ganigiti ba.

²⁶ Lote anzai weleni ga vɔlu velei, é voteni ga kpolo zidigi.

²⁷ Aβalaame wuzegɛni ga sobuzobui, ga é li naama adaɓe, ve é ɣeni loni ná ɣooɣo GALAGI ɣaazu.

²⁸ E ɣaazuziɛni Sɔdome ta Gɔmɔɔl letema velei, ta nɛmei maaɣoolii ma yooi kpein su, pɛte, é duului ɣaani, é dá wuzegɛ zooi ma, eɣe abu zulugi ma luului.

²⁹ Siɛgi zu GALA ge nɛme zu laaiti sugologoloni la, é ɣizeni Aβalaame zu, é Lote ɣula faaβaaɣi zaama, nii é taaiti tokani da, ve Lote ɣeni zeini ná.

Lote ta ná-doun anzanuiti ta-vai

³⁰ Lote zegɛni Sɔwaal, é li, é zeɛ gizeɛ ma, ta ná-doun anzanu felegoiti, mazɔɔ é luani ga é mina ye Sɔwaal. E zeini pugi zu ta ná-doun anzanu felegoiti.

³¹ Yeeta, nu ɣite geɛli ɣeni loungo geɛli ma: «De-ɣeɛ vɔɔzaɣaga, zunu la zou yɔɣɔzuve ve, nii a vile de vɔlu, eɣeɛvelei de ɣula de ka la etea.»

* **19:22 Sɔwaal:** daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «dɔii.»

- ³² De li, de dɔɔi vu de-ɣee la. De la koba, naa ɣa a ke, de-ɣee mavofodai ɣe ná.»
- ³³ Ti dɔɔi vuuni ti-ɣee la kpɔdii naa, nu ɣite gelei liini, é la keeɣe ɣoba. Naa la looni ga daa la koba, ta buzeɣe la.
- ³⁴ Naa volu zobui, nu ɣitei ɣeni loungo gelei ma: «Wele, dáaυe kée ɣoba kpəkɔ ná. De dɔɔi vu da mɔnɔ za kpəkɔi, è li, è la koba, naa ɣa a ke de-ɣee mavofodai ɣe ná.»
- ³⁵ Ti dɔɔi vuuni ti-ɣee la mɔnɔ kpəkɔi tɔna. Loungo gelei liini, é la koba. Naa la looni ga daa la koba, ta buzeɣe la.
- ³⁶ Lote ná-doun anzanu felegɔiti ti kogi zɣeni ti-ɣee va.
- ³⁷ Nu ɣite gelei doun zunu zɔlɔɔni, é daasei pɛɛ ga Moabe.† Zaaɣaza toɣa é ga Moabe nuiti ti-memɛwolai.
- ³⁸ Loungo gelei balaagi doun zunu zɔlɔɔni, é daasei pɛɛ ga Bene-Ami.‡ Zaaɣaza toɣa é ga Amɔn nuiti ti-memɛwolai.

20

Aɓalaame lii vai Geelaal

Aɓimeeleke vɔ be

- ¹ Aɓalaame zɣeni niima yooi zu, é li ga lekɔpɛmavɛ nu yeezazu velei, é zeini Kadɛsɛni zɔɣɔzuve ta Suul, é lago zeini Geelaal.
- ² Aɓalaame a la ɣena bɔɛa, é lo anzai Sala va, é ɣeni ɣeezu ma: «Toɣa ga baaɛelai.» Geelaal masagi Aɓimeeleke Sala zɣeni.
- ³ Naazu, GALA ge ɣulani keɛma segi zu Aɓimeeleke vɛ kpɔdii, é ɣe ma: «Wele, da vaazu zaazu, tɔɔzei anzanui naa ná-faa zu, nii è seɣeai, mazɔlɔɔ zini ka be.»
- ⁴ Aɓimeeleke la ɣeni de daani volu, é gooɣaavoteni, é ɣe: «Màlɣii, da sɔbalala nuiti paa baa?»
- ⁵ Sinigi bɔɣɔi lei keai mà: «Baaɛelai ve? Ta anzanui bɔɣɔi balaa boge ga: «Díei ve? Gè keevɛ kisie vɔɣɔi zu, ta sɔbalalai zu.»
- ⁶ GALA ge ɣeni ma segi zu: «Gè kwɛɛ gè ɣe è keevɛ zii vɔɣɔlai zu, naa ɣa é kea gè pele besagai é luɣɔ ga è mina koto ɣe dáalɔɣɔma. Naa ɣa é ba, gè la vaani bu ga è va da volu.
- ⁷ Niizu zunui nii anzai ve zea, mazɔlɔɔ toɣa ga GALA goo vu nuiti. Toɣa maaneɛni wo è ve, da ye vulua. Kele ni è la teveni pɔ, suɣwɛɛ ga da za, da-o, da-nubuseiti-yo.»
- ⁸ Aɓimeeleke wuzɣeni sobuzobui, é ná-botiɣe nu wolaiti toli, é naama vaiti pɛ bo ti ma, ti wola luani.
- ⁹ Aɓimeeleke Aɓalaame balaa tolini, é ɣe ma: «Lee ɣa è keai ga giye? Kotoi begele ɣa gè keai è laalɔɣɔma, ná-o, ná-masada-i, è gi laai kotoi nii zu? E zie velei é lo ndun ba, nu maa la neɛni ga é va naa ɣe.»
- ¹⁰ Aɓimeeleke ɣeni Aɓalaame ma: «Leeni ɣa é ɣea è ɣisu, è niima vai ɣeai?»
- ¹¹ Aɓalaame gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Gè ɣeni ɣisiezu, gè da ɣe bɔɣɔ ga, zɣema nɔpe ge la ba, ta vaazu paazu anzai vai zu, tɔɔzei GALA gaazuluaba ɣila kpalaɛ ga la niima yooi zu.
- ¹² Gaama ve, toɣa ga baaɛelai, é ga kée ná-doun anzanui, keɛ deè ná-doun anzanu laade. Toɣa ga anzai.
- ¹³ Siegi zu GALA ge kɛni la ga teveteve nu, gè ɣula kée ná-peleyeɣei wu, gè ɣeni Sala ma: «Ve nɔpe de liizu ná, keɛni è da maalobo, è da ɣe ti ma: Díei ve.» »
- ¹⁴ Aɓimeeleke toɣanii tanigaa zoni baalagiti saama, ta boliiti, ta nikeiti, é ti ve Aɓalaame ya, é pɛɛ botiɣe zunuiti ba, ta botiɣe anzanuiti. E anzai Sala balaa teveni pɔ.
- ¹⁵ E ɣeni ma: «Nà-zooi laalaoge è luɣɔ, zeí ve nɔpe ná neezu è ve.»
- ¹⁶ E ɣeni Sala ma: «Gè wali ɣaei waagila (1 000) fea è-lie ya, é ɣe ga poogi ga è la ga sɔba nu niima vaiti su, è-maaɣoolii zu nuiti gaazu.»
- ¹⁷ Aɓalaame GALA falini. GALA ge Aɓimeeleke ɣeɣeni, ta anzai, ta ná-botiɣe anzanuiti, ti zooni ti da dointi sɔlɔɔ volu.
- ¹⁸ Mazɔlɔɔ Gooɣɔ GALAGI Aɓimeeleke ná-peleyeɣei wu anzanuiti pɛ keɛni ga doun zɔlɔɔtala nuiti, Aɓalaame anzai Sala ná-faa zu.

21

Izaake zɔlɔɔ fai

- ¹ Gooɣɔ GALAGI Sala maawɔɛɛɛngani, é naa laazeelini be, nii é minazɣeni la.
- ² Aɓalaame vɔlɔɔzɔɣagai ma, anzai Sala kogi zɣeni, é doun zunu zɔlɔɔ be, naa ɣeɛni é zoloo GALA ná-ku logai ma, nii é boni ma.
- ³ Doun zunui nii Sala sɔlɔɔni be, Aɓalaame daasei pɛɛni ga Izaake.*

† **19:37 Moabe:** daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «nii kulaai keeɣe zu.» ‡ **19:38 Bene-Ami:** daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «detoí ná-doun zunui.» * **21:3 Izaake:** daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «toɣa neezu.»

⁴ A6alaame ná-doun zunui Izaake latini pɛlɛvɔlu, sɔlɔɔ foloi lɔsavasiɛi ma, eʒɛvelei GALA ge ma levei veeni la zea.

⁵ A6alaame ná-konagi ʒɛni ga ungila (100), siegi zu ná-doun zunui Izaake zɔlɔɔni da.

⁶ Sala ʒɛni ma: «GALA ge zobo fea ga gɛ ɲɛɛi wo ga koozunɛɛi, nu-o-nu nii a nii mɛnina, naa ʒa da ɲɛɛ nɔ kpaain.»

⁷ E ʒɛni ma: «Bɛ ʒa a la ʒɛ A6alaame ma, Sala ʒa ɲiimi ve dounʒa ya? Tama gɛ zunu loun zɔlɔɔga bɛ pɔlɔzaʒa siegi zu.»

A6alaame Agaal ta ná-doun zunui

Isemayɛleni kpɛɛ vai

⁸ Dounɔi wɔɔlɔni, Sala daaʒula ɲiimii va. A6alaame fɛti wolai ʒulani naama voloi.

⁹ Ezipete anzanui Agaal ná-doun zunui é sɔlɔɔni A6alaame va, Sala naa ʒaani, é da ɲɛɛi wo.

¹⁰ Sala ʒɛni A6alaame ma: «Duɔ anzanui nii 6ɛ ta ná-doun zunui, mazɔlɔɔ niima luɔ anzanui ná-doun zunui ti la ɔɔga poganii ma, ta doun zunui Izaake.»

¹¹ Niima wooi wanani A6alaame ma gola, ná-doun zunui maaɔvele ma.

¹² Kele GALA ge ʒɛni A6alaame ma: «Mina nii wana ɔɔʒɔ ma da-luɔ anzanui ná-doun zunui vaa zu. Naa pɛ ke Sala ve, nii é bosu é ma. Mazɔlɔɔ Izaake ʒa è-mavofodai a ʒula su.

¹³ Anɛɛ naa ve, ná da-luɔ anzanui ná-doun zunui ʒɛ ga zii ta mɛmewola, mazɔlɔɔ tɔ ɔalaa ʒulavɛ é zu.»

¹⁴ Poluma zobui, A6alaame wuzɛʒeni ga sobuzobui, é ɔului zeʒɛ ta kɔlɔ woolei ziei su, é sele Agaal ɔaki ba, é zunu lounɔi ɔalaa ve zea, é vali ma. E liini, é leveteve Beel-Seeɔa tevebai zu.

¹⁵ Siegi zu kɔlɔ woolei zu ɔɛi ɔeni da, é zunu lounɔi yɛni laani gulu goi ta wu,

¹⁶ é li, é zɛi tɔ ʒila ʒoozama, ná tago maaʒoozaai nɔ ɔɛn, mazɔlɔɔ é ʒɛni ʒɛɛzu ma: «Gaa zu la yɛsu doin va, é va da za.» E zeini tɔ ʒila ʒoozama, é da ɔalɔkɔpala, é da wɔlɔ.

¹⁷ GALA ge zunu lounɔi wooi mɛnini, GALA ná-geezuʒɛelai yɛni geezuve, é Agaal loli, é ʒɛ ma: «Agaal, leeni ʒa é é ya? Mina lua, mazɔlɔɔ ve é dounɔi yɛgai ná, GALA ge goomɛnigɛ ná.

¹⁸ Wuzɛʒɛ, é zunu lounɔi zeʒɛ, é gaanɛɛnɛ. Mazɔlɔɔ ná zii wola ɔɛtezu ba.»

¹⁹ GALA ge gaazuzɛʒeni ma, é kɔlɔyɛʒɛi ʒa, é li, é kɔlɔ woolei laave ga ziei, é ta ve zunu lounɔi ya, é ɔɔle.

²⁰ GALA ge ʒɛni zunu lounɔi va, é da wɔlɔ. E zeini tevebai zu, é ʒɛni ga kilɛ pili nu vagoi.

²¹ E zeini Palan tevebai zu. Dee anzanui ta ʒaizieni bɛ, é sei, naa ʒɛni ga Ezipete yooi zu nu.

A6alaame ná-minazɛʒɛgi A6imeeleke ve

²² Naama ziegɛ nɔ zu, A6imeeleke ná-kɔɔʒuluɔai Pikɔle vɛleni polu, ti va, ti A6alaame ʒa, é ʒɛ ma: «GALA ka naa pɛ subɛtezu, nii é keɛzu.

²³ Gona bè niima ga GALA daaseigi, ga é la yaaava, ɔaa dɔinti, ɔaa māvofodaiti, kele da yɛ da-woɔʒɛʒiladai ʒilagi nɔ vɔlu nɔun bɛ, ta niima yooi nii é lago zeizu su, eʒɛvelei gɛ ʒɛa la é ve.»

²⁴ A6alaame ʒɛni ma: «Gɛ konai naa woga.»

²⁵ E ɔaaʒani A6imeeleke ma kɔlɔyɛʒɛi ná-fai zu, nii naa ná-botigɛ nuiti ti seʒɛni ga zeeʒaaɔai.

²⁶ A6imeeleke goɔʒaaɔoteni, é ʒɛ ma: «Gɛ la kwɛɛ 6ɛ ʒa é naa ʒɛa. Da ɔɔʒɔi é la ʒɛni naa woni mǎ, za ʒa gɛ mɛniga da.»

²⁷ A6alaame baalagi tanigaa zeʒɛni, ta boliiti, ta nikɛiti, é ti ve A6imeeleke ve, ti felegɔ pɛ ti minazɛʒɛgi ʒɛɛni ɔɔʒɔ ve.

²⁸ A6alaame baala zivo zaa lɔfela makɛni yɛ ma bulugi zu.

²⁹ A6imeeleke ʒɛni A6alaame ma: «Leeni vaa zu é niima vaala zivo zaa lɔfelaiti makɛgai yɛ?»

³⁰ E goɔʒaaɔoteni, é ʒɛ ma: «Yeezei baala zivo zaa lɔfelai niiti bu, gɛ feezu é ya, naa ʒa ʒɛ bè ga zeele wooi ga ná ʒa gɛ niima ʒɔlɔyɛʒɛi wɔa.»

³¹ Naa ʒa é ba, ti naama adavɛ laaseigi vɛɛni la ga Beel-Seeɔa (nii poluve ga «minazɛʒɛ kɔlɔyɛʒɛi»), tɔzei minǎ ʒa ti felegɔ ti minazɛʒɛni ná ɔɔʒɔ ve.

³² Ti minazɛʒɛni ɔɔʒɔ ve Beel-Seeɔa. Naa vɔluma A6imeeleke wuzɛʒɛni ta ná-kɔɔʒuluɔai Pikɔle, ti ʒale ma Filiseti nuiti ta-yooi zu.

³³ A6alaame gulu ti ziinni Beel-Seeɔa, nii ti ʒɛɛzu ma tamalise, náve ʒa é ʒɔɔʒɔ GALAGI valini ná, GALA nii é ná yɛsu ʒa.

³⁴ E lebini zeini Filiseti nuiti ta-yooi zu.

22

Abalaame zuḡḡḡ fai

¹ Niima vaiti pe poluma, GALA ge Abalaame zuḡḡḡni, é ḡe ma: «Abalaame!» Naa goḡḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡaa!»

² GALA ge ḡe ma: «È-loun zunu ḡila kpegi Izaake zeḡe, nii é neai ve, è li Məliya yooi zu, è kula ga gala zalaḡai ḡizei naa ma, nii ná yeelo ba.»

³ Abalaame wuzegeni ga sobuzobui, é ná-soovalegi ḡasəḡili, é ná-botigé nu felego zegeni ta ná-doun zunui Izaake. E kovii valivalini gala zalaḡai vaa ma, é li naama adave, ve GALA ge yeeloni ná va.

⁴ Foloi zavasiei ma, Abalaame ḡaazuwuzegeni, é naama adave ḡa ḡoozama.

⁵ E ḡeni ná-botigé nuii ma: «À ye ve soovalegi ḡoba. Nà-o, zunu loungoi-o, ḡá liizu munu, ḡi nəkə GALA bu, naa voluma ḡi va wo ḡoba.»

⁶ Abalaame gala zalaḡai ma ḡovii zegeni, é ná-doun zunui Izaake laale bu, é abui ta boḡai zeḡe. Ti felego ti da zie vəəma, ti da li.

⁷ Izaake bəeni keḡḡe Abalaame və, é ḡe ma: «Kèè!» E goḡḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡaa, doun zunu.» Izaake ḡe ma: «Abui ta kovii kaa, keke mini ḡa baala zivooi ná, gala zalaḡai vaa zu?»

⁸ Abalaame goḡḡaavoteni, é ḡe ma: «Doun zunu, GALA bəḡḡogoi ḡa va ga baala zivooi, gala zalaḡai vaa zu.» Ti felego ti ḡeni zizu vəəma, ti da li.

⁹ Ti zeelii ma naama adave, ve GALA ge ná leeni, Abalaame zalaḡa ḡulazuve bəteni, é kovii la maazu ga pagə. E ná-doun zunui Izaake yeeiti ta kəḡḡiti suḡilini, é da zalaḡa ḡulazuve kovii maazu.

¹⁰ Naa voluma Abalaame boḡai zegeni ga é ná-doun zunui ḡodaaleve.

¹¹ Gaamago nə, ḡooḡḡ GALAGI ná-geezuḡelai yeni geezuve, é toli, é ḡe ma: «Abalaame! Abalaame!» E goḡḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡa!»

¹² Geezuḡelai ḡeni ma: «Mina yeevəḡḡu zunu loungoi va, è va faa nəpe ke la. Mazəəḡḡḡ ḡe kwəeni niina ga da luazu GALA ba, è la kəmani ga è-loun zunu ḡila kpegi.»

¹³ Abalaame ḡaazuwuzegeni, é baala sine wolai ḡa voluve, mineiti sogai dəḡḡḡ goi zu, é bata. E baala sine wolai zoni, é kula ga gala zalaḡai ná-doun zunui votogi zu.

¹⁴ Abalaame naama adave laasei pəeni ga Adənavi-Yiileyee (nii poluve ga «ḡooḡḡ GALAGI nii é nu ḡulazu faa zu»). Naa ḡa é ba, zaḡḡaza ti ḡeezu ná ma: «ḡooḡḡ GALAGI ná-ḡizei ma, da ḡula su.»

¹⁵ ḡooḡḡ GALAGI ná-geezuḡelai yeni geezuve, é Abalaame loli ná zeizu velesiei,

¹⁶ é ḡe ma: «ḡooḡḡ GALAGI laawooi ḡaa: ná ḡonazu ná bəḡḡoi ma, tei è naa ḡea, è la kəmani ga è-loun zunu ḡila kpegi,

¹⁷ ná tuya loozu è ve, ḡe è-mavofodai ḡaawəəḡḡ, eḡe pelegi somideḡaiti ti məindai la geezuve, ta eḡe naḡaegi nii é kpolodei ḡobave. E-mavofodai ḡa zobo səəḡḡ sili nuii ma.

¹⁸ Ziiti kpein ti eteai zu, ta tuyai zəəḡḡ è-mavofodai maavele ma, təəzei é ḡooi zoge.»

¹⁹ Abalaame ḡaleni ma ná-botigé nuii pə pelei, naa volu ti vileni pelei ma, ti da li vəəma Beel-Seeba. Miná ḡa Abalaame ḡeni zeini ná.

²⁰ Naama vaiti pe poluma, Abalaame mənini ga, Mileka balaagi doun zunua zəəḡḡni keḡḡeloin Naḡəḡḡ ve.

²¹ Use ḡa é ga ná-doun məungi, naa deḡeiti ti ḡe ga Buze, ta Kemuwəle nii é ga Alame keḡḡe,

²² Keeseede, Gazo, Piledase, Yidelafe, ta Betuwəle.

²³ Betuwəle ḡa é Elebeka zəəḡḡni. Naama loun ləsavaiti ka Mileka ti zəəḡḡni Abalaame keḡḡeloin Naḡəḡḡ ve.

²⁴ Anza ḡiligi nii é la ḡeni vuluni ga zoi ḡevele, nii daaseigi ḡeni ga Leyuma, naa dointi səəḡḡni, ti-laaseigiti ti ḡeni ga: Teeba, Gaḡame, Taḡase, ta Maaka.

23

Sala zaa vai

¹ Sala zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona ungila puufele maazu ləfela (127).

² E zaani Kiliyate-Aaleba, nii é ga Geebelən, Kanaan yooi zu. Abalaame ná-saa vai ḡeeni, é ma wəli wo.

³ Naa volu Abalaame wuzegeni, é anzai ma vooimai ye laani, é li, é bəe Gete nuii pə,

⁴ é ḡe ti ma: «Nà ga wəein, ḡe zeini wo zaama. A maaḡulu bosu ve zəa, ḡe anzai maaḡulu, nii saai.»

⁵ Gete nuii ti goḡḡaavoteni, ti ḡe ma:

⁶ «Woilo gi-woo ma, məliḡii. GALA ge è ḡeeve ga nu wola ḡi zaama. E-anzai maaḡulu ḡa-ḡabayeḡeiti ma vəḡi zu. Gi tanəpe ge la é ḡoma ga ná-kabayeḡe ve vaa è ya è-anzai maaḡulu vai zu.»

⁷ Abalaame wuzegeni, é maaḡe zou nuii be, Gete mavofodaiti.

⁸ E ɔɔɛ ti ɔɔ, é ɔɛ ti ma: «Ni wo vaa bu ga gè anzai maaɣulu, à ɔɔɣaal ná-doun zunui Efelon maanɛɛnɛ bè,

⁹ ga é Makepeela ɔugi ve zèa, toɣa nɔnɔ ɔe, nii é ná-kpala kpelamaɔe. E ze zèa ga sɔngɔ ɣitei nɔ wo ɣaazu, naa ɣa a ke é ɔɛ zèa ga maaɣulu bosuɔe.»

¹⁰ Efelon ɣeni zeini ɔɛte nuiti saama. E Aɔalaame wooɣaavoteni ɔɛte nuiti gaazu, ta niiti kpein ti ɣeni lezu taazu ga sigida ɔelei.

¹¹ E ɔɛ ma: «Ba-o, málígíi, woilo má! Gè ná-kpalagi vea è ɔe, ta pugi nii é ná. Gè fea è ɔe ga faanɛɛ, ná-nuɔusiti gaazu, ga è è-anzai maaɣulu ná.»

¹² Aɔalaame maaɔeɛni zou nuiti be.

¹³ E Efelon wooɣaavoteni, nii a ke ti pe ti gooi mɛni, é ɣeni ma: «Woilo deɛ gooi ma, da ɔalaagi. Va bu gè kpalagi zɔngoi ve è ya. Yeezei bu bè, ná anzai maaɣulu ná niina.»

¹⁴ Efelon Aɔalaame wooɣaavoteni, é ɔɛ ma:

¹⁵ «Málígíi, woilo gooi ma, leeni ɣa a ɔɛ ga naa de ɔɔɣɔzu da de, zoi naa vaa zu nii sɔngoi ga wali ɣae unnaanigɔ (400)? E-anzai maaɣulu ná.»

¹⁶ Aɔalaame vaani naa wu, nii Efelon boni, é wali ɣae ɣaaluni, nii naa boni ma ɔete nuiti gaazu, é lo wali ɣae unnaanigoi (400) ɔa, eɣeɔelei falibogi laaɔe ɣeni la yaaɣoiti zea.

¹⁷ Zekana Efelon ná-kpalagi é Makepeela, Mamelee letemaɔe, kpalagi ta pugi é ná, guluiti ti kpalagi zu, kwepelemaɔe maaɣoolii zu,

¹⁸ naati pe ti ɣeɛni niina ga Aɔalaame nɔnɔ, ɔete nuiti gaazu, naati kpein gaazu, niiti ti ɣeni lezu taazu ga sigida ɔelei.

¹⁹ Naa voluma Aɔalaame anzai Sala maaɣuluni Makepeela ɔalagi ma ɔugi zu, Mamelee letema ɔelei, nii é ga Geeɔelɔn, Kanaan yooi zu.

²⁰ Kpalagi ta pugi nii é ná, ti ɣeni ga Aɔalaame nɔnɔ, naa ɔɛ ga kabamaɔe, é geyani ɔete nuiti ma.

24

Izaake anza ze i vai

¹ Aɔalaame wola ɔolɔzɔɣaga ɣeni de na, ta ɔooɣɔ GALAGI tuya looni be faiti kpein su.

² Aɔalaame ná-botiɣe zunui lolini, nii ɔolɔzɔɣagai é leve ti pe ba ná-pele i wu. Toɣa é ɣeni zeagɣoligiti kpein unda, é da make. E ɣeni naa ma: «Yeelo kpálai wu,

³ da ɣonazu bè ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu, geeɣɔlɔgi ta zoi ma GALAGI, ga è la anza ɣaizaa doun zunui ɔe Kanaan anzalopoit saama, ɔe gè zeini ná.

⁴ Kele da liizu ná-zooi zu, ná-bolodai zu, è anzai zeɣe ná doun zunui Izaake ɔe.»

⁵ Botiɣe zunui gooɣaavoteni, é ɔɛ ma: «Tanisu anzanui la kea, é ɔa ɔile ɔolu, é ɔa ɔa niima yooi tei su, keni mu gè li ga è-loun zunui zoi naa zu, ɔe è ɣulaai ná ɔaa?»

⁶ Aɔalaame gooɣaavoteni, é ɔɛ ma: «Dama, è mina li ga doun zunui ná.

⁷ ɔooɣɔ GALAGI, é ga geeɣɔlɔgi ma GALAGI, nii é kula kèe ɔelei wu, ta kèe ná-zooi ɔa, nii é ɔeɛni ɔɔ, é ɣonani bè, ga toɣa zoi nii ve māvofodai ya, tɔ ɔoɣoi ɣa ná-geezuɣeelai leve è luɣɔ, è anzai zeɣe ná doun zunui ɔe.

⁸ Ni anzanui la ɔa, é ɔa ɔile è ɔolu, da vie naazu konai vaa zu, nii è bogai bè. Kele anɛ naa ɔe, mina li ná nɔ ga doun zunui.»

⁹ Botiɣe nui yei lɔni málígíi Aɔalaame ɔalai wu, é ɣona be ga toɣa ná-deveiti so.

¹⁰ Botiɣe nui ɔome puugɔ zeɣeni málígíi ná-ɔomeiti saama, é liini ga málígíi yeagɣoligi ma zii mɔinmɔin. E wuzeɣeni, é li Meezɔpɔtami, Naɣɔɔl ná-taazuɔe.

¹¹ Seelii ma ná, é ɔomeiti pileni niibiɣa taa voluɔe zieyeɣei ɣobaɔe, kpɔkɔmaɔe ma zieɣi zu, yeegɣalazai zu nii anzanuiti ta da ɣula la, ti li zie zaɣazuɔe.

¹² Naa ɔolu é ɣeni ma: «ɔooɣɔ GALAGI, málígíi Aɔalaame ná-GALAGI, va bu, è da-wooɣɣiladai ɣula kelema málígíi Aɔalaame ɔe za, ga gè ɣomi ga naa, nii gè gaiziezu.

¹³ Ná ɣa, gè loni ɔe zieungi ɣobaɔe, taa nuiti ti-loun anzanuiti ta ɔaazu ɣulazu ga ti ɔa ti ziei zaɣa.

¹⁴ Anzalopoi nɔpe gè ɣeezu ma: «Nà è maanɛɛnezu, da-de liɣii yei leɛ, gè ɔoole,» a gooɣaavotena ga: «ɔoole, ná zie veezu ɔalaa ɔomeiti zea, ti ɔoole,» naa ɔɛ ga naama anzanui, nii è devea da-wooɣɣiladai nui Izaake ɔe. Ná kweɛ ga naa maaɔele ga è da-wooɣɣiladai ɣula kelema málígíi ɔe.»

¹⁵ E ɣeezu é be ga ɔe, Eleɔeka ɔaani, ná-zie liɣii zeini kɔma. E ɣeni ga Betuwele ná-doun anzanui, Aɔalaame keeɣeloin Naɣɔɔl ta anzai Mileka ti-lounloin.

¹⁶ E ɣeni ga anzalopoi nii gola ɔani gola, kpea ɣeni de na, zunu nɔpe ge la ɣeni kweɛ. E yeini zieungi zu, é ná-zie liɣii laave, é le ɔolu.

¹⁷ Botiɣe nui ɔizeni, é daagomi, é ɔɛ ma: «Nà è maanɛɛnezu, da-de liɣii zu dei ta ve zèa, gè ɔoole.»

¹⁸ E gooɣaavoteni, é ɔɛ ma: «ɔoole, málígíi!» E ná-zie liɣii maayeini gaazuvilei zu, é ziei ve zea, é ɔoole.

¹⁹ Siegi zu é beni la ga ziei ve zea ga é bɔɔle, é ɣeni ma: «Nà vaazu ziei zaɣazu balaa da-ɲomeiti be, eyesu ti bɔɔle gola ga pagɔ.»

²⁰ E ɣaazuvileni, é ná-zie liɣii zuwo toganiiti ta-bɔɔle wosuɓe, é bizeni zieyefegi ɔɔ be mɔnɔ, é ziei zaɣa ɲomeiti kpein be.

²¹ Zunui la ɣeni faa nɔpe boni, é ɣeni nɔ bɔɔɔ ɣaazafasu, é da wele, ni ɔɔɔɔ GALAGI ɣa ná-siei neɛzu, ɔaa ni é la neɛzu.

²² Siegi zu ɲomeiti ti beni la ga bɔɔle, zunui zanu balaɣae gila seɣeni, nii buɲegi a la ɣe ga galamu lozita, ta zanu bala felegɔ ti ɣilagilagi wuɲegi ga galamu ungila (100) keɣala maazu ba, é ti veeni zea ga é ti lo yeeɣɔdaveɓi.

²³ E ɣeni ma: «Be ná-doun anzanu ɣa é ga de? Bo deɛ mà, nà è maaneɛnezu. Gá laazu zɔɔɔ nei é-ɣee ná-pelei wu, ga gi ɲi ná?»

²⁴ Eleɓeka goɔɣaavoteni, é ɣe ma: «Nà ga Betuwele ná-doun anzanui, Mileka ta Naɣɔɔl ti-loun zunui.»

²⁵ E ɣeni ma mɔnɔ: «Suaiti daazuɓe lufai ta ti-laamianigi ɣa gi ɔɔ be ga bɔɔɔa, nu laazuɓe ɣa ná balaa.»

²⁶ Zunui nɔkɔni ɔɔɔɔ GALAGI wu,

²⁷ é ɣe ma: «Mamagi ɣa ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ, málɣii Abalaame ná-GALAGI, nii é la beni ná-nubɔɣɔlai ɔa ta ná-woɔɣɣiladai málɣii letegi! Ná-siei nii zu, ɔɔɔɔ GALAGI lia ga ze málɣii keɣɣelointi ta-velei wu.»

²⁸ Anzalopoi bizeni, é li dee ɔɔ be, é naama vaiti kpein suɣula ma.

²⁹ Eleɓeka diei ta ɣeni ná, daaseigi ga Laban. Laban bizeni, é ɣula eteave, é li zunui ɔɔ be zieungi ɣɔba.

³⁰ E balaɣaegi ɣaani, ta balaiti baazeelai Eleɓeka yeeɣɔdaveɓi, é naa kpein menini, nii zunui boni ma. E vaani zunui tei pɔ be, nii é ɣeni loni ɲomeiti kobave, zieungi ɣɔba.

³¹ E ɣeni ma: «Da, dei ɔɔɔɔ GALAGI tuya loai é ɔe! Lee vaa zu é yeɛsu eteave? Gè pelei wu ɣeɓele beɛa, ta adave ɔɔ ɲomeiti ta ɣe ná.»

³² Botiɣe nui keeni pelei wu, Laban ɲomeiti daayeini, é suaiti daazuɓe lufai ta ti-laamianigi ve ti ya, é ziei ve zunui ya ga ti ɣɔɣɔiti maagba ta maazaa nuiti.

³³ Naa volu ti daamianigi veeni zea. Kele é ɣeni ma: «Gè la daami wosu pe, keeni ná naa wona, nii é bè ga gè bo.» Laban ɣe ma: «Doluvaawona.»

³⁴ E ɣeni ma: «Nà ga Abalaame ná-botiɣe nui.

³⁵ ɔɔɔɔ GALAGI tuya loɔɔɔe gola málɣii ɔɔ, é ɣea ga zebesu nu. ɔɔɔɔ GALAGI baalagiti feeɓe zea, boliiti ta nikeiti, walii ta zanugi, botiɣe zunuiti ta botiɣe anzanuiti, ɲomeiti ta soovalegiti.

³⁶ Málɣii anzai Sala ɔɔɔzaɣagai ma, é zunu loun zɔɔɔɔe málɣii ɔɔ. E sɔɔɔ ganiiti kpein feeɓe doun zunui naa ya.

³⁷ Málɣii ɣeni mà: «Gonana, è ɣe mà, è la anzanu zeeɣa dɔun zunui ɔɔ Kanaan anzalopoit saama, niiti gè zeini ti zaama ta-yooi zu.

³⁸ Kele da liizu kèe veleyefegi wu, ná-bolodai zu, miná ɣa da anzai zeeɣe ná dɔun zunui ɔɔ.»

³⁹ Gè ɣeni málɣii ma: «Tanisu anzanui la kea, é va vile pòlu.»

⁴⁰ E goɔɣaavoteni, é ɣe mà: «ɔɔɔɔ GALAGI nii gè ziaa gaazu ga pagɔ, naa ɣa ná-geezuɣeelai vile é ɔɔlu, toɣa da-ziei neɛ, da anzai zeeɣe dɔun zunui ɔɔ ná-bolodai zu, kèe veleyefegi wu.

⁴¹ Siegi zu é liizu la ná-bolodai zu, ni ta ɣelena, ti la anzalopo veeni é ya, da vie minazeeɣegi vaa zu, è bosu bè.»

⁴² «Sèelii ma zieungi ma, kèeɓe ma: «ɔɔɔɔ GALAGI, málɣii Abalaame ná-GALAGI, va bu, é ná-siei neɛ, nii gè ma ɣani.

⁴³ Nà ɣa gè loni zieungi ɣɔbave, anzalopoi nii é vaazu ga é ziei zaɣa, nii ná ɣe ma é ná-zie liɣii zu dei tago ve zèa, gè bɔɔle.

⁴⁴ Ni a goɔɣaavotena ga: «Bɔɔle da bɔɣɔi, ná zoo balaa gè ziei zaɣa da-ɲomeiti be, naama anzalopoi ɣe ga anzanui naa, nii ɔɔɔɔ GALAGI devea málɣii ná-doun zunui ɔɔ.»

⁴⁵ Gè ɣeezu gè be ga ɔɔe zliimaɓe, Eleɓeka ɣanu é vaazu, ná-zie liɣii zeini kɔma, é yei zieungi zu, é ziei zaɣa. Kèeɓe ma: «Nà è maaneɛnezu, ziei ve zèa, gè bɔɔle.»

⁴⁶ E ɣaazuvileɓe ga é ná-zie liɣii maayei, nii é ɣeni zeini kɔma, é ɣe mà: «Bɔɔlona, ná ziei veezu balaa da-ɲomeiti zea, ti bɔɔle.» Gè bɔɔleɓe, é ta ve ɲomeiti zea, ti bɔɔle balaa.

⁴⁷ Gè gaazafage, gè ɣe ma: «Be ná-doun anzanu ɣa ga de? E goɔɣaavotege ga: «Nà ga Betuwele ná-doun anzanui, Naɣɔɔl ta Mileka ti-lounloin.» Gè balaɣaegi loɔɔe sokpai ɔa, gè balaiti dɔ zeeiti ba.

⁴⁸ Naa voluma, gè maaveɓe, gè nɔkɔ ɔɔɔɔ GALAGI wu, gè ɔɔɔɔ GALAGI mama, nii é ga málɣii Abalaame ná-GALAGI, nii é loga tɔɣɔ woɔɣɣiladai zu, naa ɣa a ke gè málɣii keɣɣeloin ná-dounloin zeeɣe ná-doun zunui ɔɔ.

⁴⁹ Niizu, ni wa nubɔɣɔlai ɣeezu ta woɔɣɣiladai málɣii ɔɔ, à naa wo mà, ni mɔnɔ naa laade, wo naa balaa bo mà, gè li ada ɣili.»

⁵⁰ Laβan ta Betuwele ti googaaɔoteni, ti gɛ ma: «Niima vai zegeve Gooɔɔ GALAGI ɔɔ, gi la zooga gi va ɔɔe ɛ ɔɔ ga taali gili.

⁵¹ Eleβeka veɛe, ɛ ɛ gakala, sege, ɛ lii la, ɛ gɛ ga ɛ-maliɔii nά-doun zunui anzai, egevelei Gooɔɔ GALAGI bogai la.»

⁵² Siegi zu Aβalaame nά-botige zunui ti-wooit menini da, ɛ nɔkɔni zooli ma Gooɔɔ GALAGI gaazu.

⁵³ Botige zunui wali zoolaiti kulani ta zanu zoolaiti, ta segeiti, ɛ ti ve Eleβeka ya, ɛ faaneɛ wolaiti keeni die ve ta dee balaagi.

⁵⁴ Naa voluma, tɔ-o, maazaa nuiti-yo, ti daamii woni, ti ɔɔle, ti ji nά.

Sobui, siegi zu ti wuzegeni la, botige zunui gɛni ma: «A yeebe bά niina, gɛ gale ma maliɔii ɔɔ be.»

⁵⁵ Eleβeka die ta deeni ti gɛni ma: «Beɛe anzalopoi ye gi va yeegeɔala laawu, folo puugo geɔgala, naa ɔolu wa li niina.»

⁵⁶ Kele ɛ ti woogaaɔoteni, ɛ gɛ ma: «A mina mά volo li, tɔzei Gooɔɔ GALAGI nά-siei nea. A yeebe bά, gɛ li, gɛ gale ma maliɔii ɔɔ be.»

⁵⁷ Ti gɛni ma: «Ade anzalopoi lolina, ade gaazaɔa tɔ ɔɔɔi.»

⁵⁸ Ti Eleβeka lolini, ti gɛ ma: «Da pɔ wo li, wa zunui nii?» E ti woogaaɔoteni, ɛ gɛ ma: «Ungo, gά li.»

⁵⁹ Ti vaani bu ga ti-vaazeelai Eleβeka li ta anzanui nii ɛ gɛni sosu, ta Aβalaame nά-botige zunui, ɛ veɛ nά-nuiti ba, ti gɛni polu.

⁶⁰ Ti tuya looni Eleβeka ve, ti gɛ ma:

«Dei ɛ ga gi-vaazeelai, da gɛ ga waawaagiti ti-lee!
E-mavofodai zobo ɔɔɔ siliɔɔɔiti ma faan!»

⁶¹ Eleβeka wuzegeni ta nά-botige anzanu loungeiti, ti ze jɔmeiti kɔma, ti vile zunui ɔolu, ti da li. Botige zunui Eleβeka zegeni, ɛ lii la.

⁶² Izaake vaani, ɛ zege Laɔayi-Loyi gɔloyegei ɔɔ be, lekpeɔave nu yeezazuve yooi zu.

⁶³ Kpɔkɔɔave ta, Izaake gɔlani, ɛ da ziezie ɔɔɔi zu, ɛ gaazuwuzegeni, ɛ wele, ɛ jɔmeiti kaa, ti da va.

⁶⁴ Eleβeka gaazuwuzegeni balaa, ɛ Izaake ga, ɛ zege jɔmei gɔma, ɛ vile.

⁶⁵ E gɛni botige zunui ma: «Be ga ɛ ga zunui tɛi, ɛ ɔɔɔi zu, ɛ vaazu ade laaɔomisu?» Botige zunui googaaɔoteni, ɛ gɛ ma: «Maliɔii ve.» Gaamago nɔ, ɛ nά-ɔazai veeni gaazu.

⁶⁶ Botige zunui faiti kpein boni Izaake ma, niiti ɛ ti gɛeni.

⁶⁷ Naa ɔolu, Izaake loni Eleβeka luɔɔ, ɛ lii la dee Sala nά-sege gɔtai wu. E Eleβeka zegeni, naa gɛ ga anzai, ɛ neeni ve. Pele jana Izaake gaaneɛɛi zɔɔɔni da, balaga voluma dee ma.

25

*Aβalaame zaa vai
ta mavofodai ɛ ɔɔɔni Ketula va
(1 Dɔlo Sevei 1:32-33)*

¹ Aβalaame anzai ta zegeni mɔnɔ, nii daaseigi gɛni ga Ketula.

² Dointi ɛ ti zɔɔɔni be ti-laaseigiti ti gɛni ga: Zimelan, Yɔkesan, Medan, Madiyan, Yiseβake, ta Sua.

³ Yɔkesan Saβa ta Dedanni ɔɔɔni. Dedan mavofodaiti ti gɛni ga: Asuul nuiti, Letuse nuiti, ta Leyume nuiti.

⁴ Madiyan mavofodaiti ti gɛni ga: Efa, Efɛɛl, Geenɔke, Aβida, ta Eledaa. Niima nuiti pɛ ti gɛni ga Ketula mavofodaiti.

⁵ Aβalaame yeagɔligiti kpein feeni Izaake ya.

⁶ Anza giligiti niiti ti la gɛni vuluni ga zɔiti kevele, ɛ vebaniiti feeni ti-loun zunuiti be. Keai ma vulua de, ɛ ti leveni folo gɔlazu velei, ɛ ti maagooza nά-doun zunui Izaake va.

⁷ Aβalaame zii ma voloi kpein ge gɛni ga kona ungila kona uuɔɔfela maazu lɔɔlu (175).

⁸ Aβalaame yii looni, ɛ zaani pɔɔzaɔaga voluma undaanɛi zu, ɛ leβini gola sii zuɔooza, naa ɔolu ɛ liini memewolani pɔ, ti zaai.

⁹ Nά-doun zunuiti Izaake ta Isemaye ti maaɔuluni Makepeela ɔugi zu, Efelon nά-kpalagi zu, Gete nui Saɔaal nά-doun zunui, Mamelee letemaɔe.

¹⁰ Naama ɔalagi ga Aβalaame geyani Gete nuiti ma. Minά ga Aβalaameni ta anzai Sala ti maaɔuluni nά.

¹¹ Aβalaame zaa voluma, GALA ge tuya looni nά-doun zunui Izaake ve, ɛ gɛni zeini Laɔayi-Loyi gɔloyegei gɔbave.

*Isemaye mavofodai
(1 Dɔlo Sevei 1:28-31)*

¹² A6alaame n-doun zunui Isemayele mavofodai gaa, to ga Agaal, Ezipete anzanui  ga Sala n-duo anzanui soloni A6alaame ve.

¹³ Isemayele n-doun zunuiti daaseigiti kaa, egevelei ti-mavofodaiti ti la: Nebayote, Isemayele n-doun zunu mungi, ta Keedaal, Adebeyele, Mifesame,

¹⁴ Misema, Duma, Masa,

¹⁵ Gadade, Teema, Yetuul, Nafise, ta Keedema.

¹⁶ Isemayele n-doun zunuiti ta ti-laaseigiti kana, egevelei ta-gwapelegiti ta ti uu veleiti ti la. Kundigi puugo maazu felegoiti (12) kaa, ti gni ta-nubuseiti unda.

¹⁷ Isemayele zii ma voloi kpein ge gni ga kona ungila puusavago maazu lafela (137). Zii looni,  za,  li memewolani po ti zaai.

¹⁸ Isemayele mavofodaiti ti zeini,  zo Gavila, eyesu  zeeli Suul, Ezipete yooi letema vele, nu da gna lia ga Asiili vele. Ti zegeni ti-gelointi pe ba, ti ze iye.

ZAKOBE NA-FAI

(25:19--36:43)

Izaake mavofodai

¹⁹ A6alaame n-doun zunui Izaake mavofodai gaa: Izaake keef gni ga A6alaame.

²⁰ Izaake n-konagi gni ga puunaanigo (40), siegi zu à La6an baazeelai Elebeka zefeni la ga anzai, Alame nui Betuwele n-doun anzanui, nii  Padan-Alame.

²¹ Izaake Goofo GALAGI maaneneneni anzai n-faa zu, mazolo  gni ga doun zolotala nu. Goofo GALAGI goofaavoteni, anzai Elebeka kogi zegeni.

²² Dointi ti gni zigazu bofo va koozu,  gni ma: «Leeni ga  gezu ga ze?» E liini,  Goofo GALAGI gaazaga.

²³ Goofo GALAGI gni ma:

«Zii felego ga   goozu, nubuseiti ma zii felego ga gaa gweezu, ta gna zolonga, ti gula  goozu. Gilagi zebai ga wolo  leve zoi va, nu gitei ga lo loungoi yeezu.»

²⁴ Doun zolo foloi zeelii ma, ti kaani ga yoogiti ka ti gni koozu.

²⁵ Ma mungi  vaani, maa6oikpoini, defai ge ma ege sua glo. Ti daaseigi veni ga Ezawu.*

²⁶ Naa voluma, defei zoloni, zeei Ezawu gofo libiligi zogai. Ti daaseigi veni ga Zakobe.† Kona vuulozita (60) ga Izaake keeni kpein, ti zolo siegi zu.

Ezawu doun moun tosuve vadi vai

Zakobe ma

²⁷ Doun zunu felego niiti ti kulasui woni. Ezawu gni ga dosoi zeeletegai, ta dabo zie nui, kefe Zakobe gni ga zunui n-fai gaaleidai,  neeni be ga  ye no sege gotaiti bu.

²⁸ Izaake Ezawu neeni ve, tozei dabo zuai neeni be. Kele Elebeka Zakobe neeni ve.

²⁹ Foloi ta, Zakobe gai ma tofoi bolozu, Ezawu zegeni dabo zu, gola boloi.

³⁰ Ezawu gni Zakobe ma: «Tofoi boi kpalo nii ta ve za, ge mi, mazolo kpalo gola.» Naa ga  keeni ti Edome‡ laaseigi veni la Ezawu va.

³¹ Zakobe goofaavoteni,  ge ma: «Da-loun moun tosuve vadi ma de.»

³² Ezawu gni ma: «Wele, n ga va zaazu ga pului, naama loun moun tosuve ga leeni ge be?»

³³ Zakobe gni ma: «Gonana de be.» Ezawu gonani be,  n-doun moun tosuve vadi Zakobe ma.

³⁴ Nazu ga Zakobe bului ta tofoi boloi feeni la Ezawu ya. E daamii woni,  bole. Naa volu  wuzefeni,  li. Zekana Ezawu doun moun tosuve velevele ni da.

26

Izaake ta Abimeelke ta-vai

¹ Pului tagili ge looni zoi zu,  gula zoi volu,  looni A6alaame n-siegi zu. Izaake liini Geelaal, Filiseti nuiti ta-masagi Abimeelke vo be.

² Goofo GALAGI gulani be kelema,  ge ma: «Mina yei Ezipete yooi zu, kefe ze zoi naa zu, nii ge de zu ga de.

³ Yeefegala ge niima yooi zu. Na ye  va, ge tuya loo  ve, mazolo na niima you yofozu veti kpein feezu  ve, wa -mavofodai. Na n-minazefegi zo kpaan, nii ge keeni -gefe A6alaame ve.

* **25:25 Ezawu:** daaseigi nii ti maa6ugaai va ta «defalefagi.» † **25:26 Zakobe:** daaseigi nii ti maa6ugaai va ta «tibiligi» baa «yaavai ge.» ‡ **25:30 Edome:** daaseigi nii ti maa6ugaai va ta «ma boigi.»

4 Nà è-mavofodai moin su, ege geeḡḡlɔgi ma zomideḡaiti, nà niima you yɔḡḡzuḡeti kpein fe è-mavofodai ya. Eteai zu zii kpein ka tuyai zɔḡḡ è-mavofodai maavele ma.

5 Tɔɔzei Aḡalaame ḡḡoi zoni, é nà-deveiti so, ta tenegiti gè ti woni la, ta nà-tɔḡiti.»

6 Naa ḡa é keeni, Izaake zeini la Geelaal.

7 Siḡi zu naama adave nuiti ti ḡeni gaazaḡaḡi wosu da, é lo anzai va, é ḡeni ḡeezu ti ma: «Bàazeelai ve.» E ḡeni luazu ga a ḡeena anzai ve, nàve nuiti ti mina paa Eleḡeka ná-faa zu, tɔɔzei gola vani.

8 Tei ná-sei yeeḡḡalajai zu ḡeni ḡoozazu nàve, foloi ta ḡeni de Filiseti nuiti ta-masagi Aḡimeeleke weleni fenetelei la, é Izaake ḡa ta anzai Eleḡeka, ti da zeevoeḡi ḡe.

9 Aḡimeeleke Izaake lolini, é ḡe ma: «Gaamai zu, è-anzai ve! Lee vaa zu è ḡeni ma: «Bàazeelai ve?» » Izaake ḡooḡaavoteni, é ḡe ma: «Kpɔɔve ḡana, nii a ke ḡè mina za maavele zu.»

10 Aḡimeeleke ḡeni ma: «Lee ḡa é keai ga giye? Nà tago nɔ ḡea de nuḡuseiti saama, zunui taḡila ge va la ga è-anzai, è ḡea vaazu gi ḡeezu ga sɔba nuiti.»

11 Aḡimeeleke niima levei veeni nuḡuseiti kpein zea ga: «Nu nɔpe a faa ḡu ḡeena ga zunui tei ḡaa anzai, ta naama nui vaa.»

12 Izaake tii ḡeni zoi naa zu, é beḡe, é ma veeda ungilagi (100) zɔḡḡni naama ḡonagi, mazɔḡḡ ḡooḡḡ GALAGI tuya looni be.

13 Zunui nii beḡeni, é ḡeni liizu nɔ ga beḡea, eyesu é ḡe ga kpeḡe nu wola.

14 Togani ḡulugiti ti ḡeni zea, nikaḡiti, baalagiti, boliiti, ta botiḡe nu moinmoinḡiti. Filiseti nuiti ti ḡeni toloi ḡulazu la.

15 Kɔḡyeḡeiti kpein keḡḡe Aḡalaame ná-botiḡe nuiti ti ti wɔḡni ná-sieḡi zu, ti naati daaveni ga pɔḡi.

16 Aḡimeeleke ḡeni Izaake ma: «Liina, è zeḡe gi vɔ be, mazɔḡḡ é yeeḡaaba, é leve gi va.»

17 Izaake zeḡeni ná, é li, é vuuzuve ḡe ga Geelaal nemei zu, miná ḡa é zeini ná.

18 Izaake zizeyḡeiti bɔḡni vɔlu ga niine, niiti ti wɔḡni keḡḡe Aḡalaame ná-sieḡi zu, niiti Filiseti nuiti ti ti laaveni Aḡalaame ná-saai vɔluma. E naama laaseḡiti nɔ veeni ti va, niiti keḡḡe ti veeni ti va.

19 Izaake ná-botiḡe nuiti ti ta wɔḡni mɔnɔ nemei zu, ti zieunḡi ḡaani ná.

20 Baala make nuiti ti ḡeni Geelaal, ti kpɔɔi veeni Izaake ná-baala make nuiti ba, ti ḡe ma: «Ziei ḡa ga ḡon!» E zizeyḡeḡi laasei peeni ga Eseke (nii poluve ga «maaḡalii»), tɔɔzei ti kpɔɔi veeni ba zizeyḡeḡi ná-faa zu.

21 Ná-botiḡe nuiti ti zizeyḡe ḡili bɔḡni, nii ti sakpeni mɔnɔ ná-faa zu, é daasei peeni ga Sitena (nii poluve ga «sakpeḡi»).

22 E zeḡeni miná, é li, é zizeyḡeḡi taḡili bɔ, niigi kpɔɔe vaa la ḡeni wuzeḡeni, é va lo ba. E naa laasei peeni ga Leḡɔbote (nii poluve ga «suwɔḡḡa»), mazɔḡḡ é ḡeni ma: «Niizu, ḡooḡḡ GALAGI suwɔḡḡa gi ve, gi undaa ḡa nee zoi zu niina.»

23 E zeḡeni ná, é le ga Beel-Seeḡa vele.

24 ḡooḡḡ GALAGI ḡulani be keḡema naama bidii, é ḡe ma: «Nà ḡa ḡè ga è-ḡee Aḡalaame ná-GALAGI. Mina lua, mazɔḡḡ ná è va. Nà tuya loozu è ve, ḡè è-mavofodai moinzu su ná-botiḡe nui Aḡalaame maavele ma.»

25 Izaake zalaḡa ḡulazuve loni nàve, é woḡḡula ḡooḡḡ GALAGI ma. E ná-seḡe ḡotai loni ná balaa. Ná-botiḡe nuiti ti zizeyḡe ḡila bɔḡni ná.

26 Aḡimeeleke vaani pɔ be, é zeḡe Geelaal, ta ná-tenɔ bo nui Aḡuzate, ta Pikole, nii é ḡeni ga ná-koḡḡ ḡundigii.

27 Izaake ḡeni ti ma: «Lee vaa zu wo vaazu pɔ, tama wo da wɔinzeḡe, wo da kpɔe wo vɔ beti?»

28 Ti ḡooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gá ptesu ga ḡooḡḡ GALAGI ḡa è va. Naa ḡa é ba, ḡi ḡeezu, minazeḡeḡi ḡe ade yɔḡḡu, ḡa-o, da-o, ade minazeḡe ḡoḡḡ ve.»

29 Da ḡonazu ga è la faa ḡu nɔpe kea ga giye, eḡevelei ḡi la è zopele ḡuuni la ḡeḡein, keeni faa vagoi nɔ ḡa ḡi kea è ve, ḡi è yeni ná, è li ziileḡi zu. Tei è tuyai zɔḡḡgai ḡooḡḡ GALAGI ya.»

30 Izaake daamii ḡevele beḡeni ti ve. Ti laamiini, ti ḡoole.

31 Ti wuzeḡeni sobuzobui, ti ḡona ḡoḡḡ ve. Naa vɔlu Izaake valini ti ma, ti li ziileḡi zu.

32 Naama voloi nɔ zu, Izaake ná-botiḡe nuiti ti vaani, ti vɔluvaawo ma, é lo kɔḡyeḡeḡi va, ti ḡeni bɔḡu, ti ḡe ma: «Gi ziei ḡaave.»

33 Izaake daasei peeni ga Siḡa (nii poluve ga «minazeḡeḡi»). Naa ḡa é ba, ti taai laasei peai ga Beel-Seeḡa (nii poluve ga «minazeḡeḡe kɔḡyeḡeḡi»), eyesu zaaḡaza.

Ezawu ná-vulu ḡee vaiiti

34 Ezawu ná-konagi ḡeai ma ga puunaanigo (40), é ḡete nui Beeli ná-doun anzanui Zudite zeḡeni ga anza, ta ḡete nui Elon ná-doun anzanui Basemate.

35 Ti feleḡo pe ti ḡeni Izaake ta Eleḡekani ziiḡoḡu ti ḡoozu.

27

Tuyai lati fai é gɛ ga Zakóbe nɔnɔ

¹ Izaake ɣeni vɔlɔzaɣasɔ, gaazuveti maa ɣeni bidizu, é la mɔ ɣeni wozaɣaazu jɛgelein. E ná-doun zunu mɔungi Ezawu lolini, é ɣe ma: «Dòun zunu!» Naa googaaivoteni, é ɣe ma: «Nà ɣaa!»

² Izaake ɣeni ma: «Nà ɣaa, gè vɔlɔzaɣaga, gè la zaa volo ɣwɛɛ.

³ Da-loso zɔɔlaiti ti ga da-mɛn vuu bɔlɔl, ta da-ɣilegiti, ti zɛgɛna, è li dɔbɔi zu, è sua ɣaizie bè.

⁴ Daamiani nɛɛnɛ kpɛtɛ bè, eɣɛvelei nɛai la bè, è vaa la pɔ, gè mi, naa ɣa a ke gè tuya loo è vɛ pɛ, gè va leɣa za.»

⁵ Elebɛka ɣeni naa mɛnisu, nii Izaake ɣeni bosu ná-doun zunui Ezawu ma. Ezawu liini dɔbɔi zu sua ɣaiziezuvɛ, è va vaa la.

⁶ Elebɛka ɣeni ná-doun zunui Zakóbe ma: «Wele, gè è-ɣɛɛ woomenigɛ, é da bɔɛ è-liɛ Ezawu vɔ, é ɣe ma:

⁷ «Da bè ga sua, è daamiani nɛɛnɛ kpɛtɛ bè, nii ná mi, ná tuya loozu è vɛ Góogɔ GALAGI ɣaazu pɛ, gè va leɣa za.»

⁸ Woilo deɛ gòoi ma, dòn zunu, nii gè bosu è ma, è naa nɔ ɣɛ.

⁹ Li bè togani bulugi zaama, è boli yivo vago felegɔ zo, è vaa la, ná ti betɛzu è-ɣɛɛ vɛ ga daamiani nɛɛnɛgi, eɣɛvelei nɛai la bɛ.

¹⁰ E lii la è-ɣɛɛ vɔ, è mi, nii a ke é tuya loo è vɛ pɛ, é va leɣa za.»

¹¹ Zakóbe deɛ woogaaivoteni, é ɣe ma: «Ungo, kele diɛ Ezawu ɣa ga defaleɣa nu, nòn na, gè la ga naama nu.

¹² Tanisu kɛɛ ɣa yeveɛpɛɛ bà, ná ɣe gaazu ga woya nu, náma su, ná foovooi maaloli bɔɣɔ ma, tuyai votogɔ zu.»

¹³ Dee ɣeni ma: «Dòun zunu, naama voovooi ye ga ze! Woilo nɔ gòoi ma, è li, è va ga tiye pɔ.»

¹⁴ Zakóbe liini, é ti zɛɣe, è va ga tiye dee vɔ. Naa daaɣolii woni, eɣɛvelei nɛai la keɛɣe vɛ.

¹⁵ Naa volu, Elebɛka ná-doun zunu mɔungi Ezawu ná-seɣeiti seɣeni, niiti ti wola vaga ɣeni de, ti ɣeni pelei wu, é ti loo ná-doun zunui lounge gelei Zakóbe ɣɔba.

¹⁶ E zeeiti ta kɔgi maavelevele ga boli yivoi ma ɣɔlɔiti, tɔɔzei deɣai la ɣeni náti ma.

¹⁷ Daamiani nɛɛnɛgi ta bului niiti é ti beteni, é naati feeni ná-doun zunui Zakóbe ya.

¹⁸ Naa liini keɛɣe vɔ bɛ, é ɣe ma: «Kɛɛ!» Izaake ɣe ma: «Nà ɣaa! Be ɣa é ga de, dòn zunu?»

¹⁹ Zakóbe keɛɣe woogaaivoteni, é ɣe ma: «Nà ga Ezawu, è-loun zunu mɔungi. Gè naa ɣɛa, nii è bogai mà. Nà è maanɛnɛzu, wuzɛɣe, è ze, è ná-sua betɛai mi, naa ɣa a ke è tuya loo bè.»

²⁰ Izaake ɣeni ná-doun zunui ma: «È keɛvɛ ɣale, dòn zunu, è suai ta zɔlɔɣai gaamano?» Zakóbe googaaivoteni, é ɣe ma: «Góogɔ GALAGI da-GALAGI ɣa é vaa la pɔ.»

²¹ Izaake ɣeni Zakóbe ma: «Maaɔɣa leɛ bà, dòn zunu, gè yeveɔɔɣu è va, gè ɣe kwɛɛ, ni da ga dòn zunui Ezawu, ɣaa ni é la ga toun.»

²² Zakóbe maaɔɣani keɛɣe Izaake va, naa yeveɛpɛɛ ba, é ɣe ma: «Kpɔɛ velei ɣa ga Zakóbe bɔɛ velei, kele zeeiti ta ga Ezawu yeeiti.»

²³ E la ɣeni ɣwɛɛsu ɣaani ba, tɔɔzei deɣai ɣeni zeeiti ma, eɣɛ diɛ Ezawu yeeiti. E tuya looni bɛ.

²⁴ E gaazaɣani de, é ɣe ma: «Da ɣa nei è ga dòn zunui Ezawu ɣaa?» Zakóbe googaaivoteni, é ɣe ma: «Nà vɛ.»

²⁵ Izaake ɣeni ma: «Dòun zunu, da-zuai ta veena zèa, naa ɣa a ke gè mi, gè tuya loo è vɛ.» Zakóbe feeni zea, é mi, é va pɔ ga dɔɔi balaa, é kpɔle.

²⁶ Naa volu keɛɣe Izaake ɣeni ma: «Dòun zunu, maaɔɣa bà, è nɛnɛ ga daavɛ komagai.»

²⁷ Zakóbe maaɔɣani ba, è nɛnɛ ga daavɛ komagai. Izaake ná-seɣeiti makugi mɛnini. Naa vɔluma, é tuya looni bɛ, é ɣe ma:

«Ungo, dòn zunui makugi ɣɛvɛ eɣɛ kpalagi makugi, nii Góogɔ GALAGI tuya loai bɛ.

²⁸ GALA ge geegɔlɔgi ma nɔdai ve è ya,

ta zooi ma ɣulanumai,

é moloi ta dɔɔi ve ga moinda.

²⁹ Nuɔuseiti ti ɣolo è vɛ,

ziiti ti boti ɣe è vɛ.

E ɣe ga è-ɣɛleaiti ti-maliɣii,

è-leelointi ti boti ɣe è vɛ.

Zɔi a è voovo, naa ɣa voovo,

zɔi a tuya loo è vɛ, tuya ɣa naa vɛ.»

³⁰ Izaake beni nɔ ga tuya loo Zakɔbe ve, Zakɔbe zegezuvɛ nɔ feya keɛɛɛ Izaake vɔ be, die Ezawu da unkula, é zeɛɛ doso zie bosuvɛ.

³¹ Tɔ balaagi é daamiani neɛneɛgi ɛvele ɛɛɛni, é vaa la keɛɛɛ vɔ be, é ɛɛ keɛɛɛ ma: «Kɛɛ, wuzɛɛɛɛna, è è-loun zunui ná-suai ta mi, naa ɛa ga ke è tuya loo bè.»

³² Keɛɛɛɛ Izaake ɛɛ ma: «Be ɛa ga ɛa ɛa?» E gooɛaavoteni, é ɛɛ ma: «Nà ga è-loun zunu mɔungi Ezawu.»

³³ Izaake ɛɛni wola unga wuulee, é da wola bali, é ɛɛ ma: «Be ɛa ga naa deɛɛɛmu, nii é suai zogai, é vaa la pɔ? Gè ti pɛ ta mi, è ɛɛɛɛɛ è va, gè tuya loa be. Toɛa tuyai zɔlɔ.»

³⁴ Siegi zu Ezawu keɛɛɛɛ wooiti mɛnini da, é bainni ga woo wola, é ziiɛaawana beei wola looni, é ɛɛ keɛɛɛ ma: «Kɛɛ, tuya loo bè, nà balaagi!»

³⁵ Izaake ɛɛni ma: «È-leɛɛi vaaɛ ga yaavai, é da-luyai zeɛɛ.»

³⁶ Ezawu ɛɛni ma: «Tei daaseigi vɛai ga Zakɔbe, naa ɛa é yaavaai la ná zeizu ɛɛ fele ɛaa? E nà-doun mɔun tosubɛ zeɛɛa, é vaa mɔnɔ niizu, é nà-tuyai zeɛɛ!» E ɛɛni keɛɛɛ ma: «È la tuyai ta makeni bè ɛaa?»

³⁷ Izaake ɛɛni Ezawu ma: «Wele, gè seida ga è-maliɛi, gè keɛɛɛlɔinti kpein kea ga ná-botige nui, gè moli ta dɔi vea zea. Lee ɛa deɛɛɛmu nà zoo gè ke è ve, dɔun zunu?»

³⁸ Ezawu keɛɛɛɛ wooɛaavoteni, é ɛɛ ma: «Naama luya ɛilagi nɔ ɛa é è ya ɛaa, kɛɛ? Nà balaa tuya loo bè, kɛɛ!» Ezawu tɔzeini ga bainga, é da wɔlɔ.

³⁹ Keɛɛɛɛ Izaake gooɛaavoteni, é ɛɛ ma: «Pɛɛ, è-zeizuvɛ ɛa vala zooi ma ɛulanumai ma, ta geeɛɛlɔgi ma nɔɛagi ma.

⁴⁰ Da-wɔɛa zɔkpɔi ɛa a ɛa ɛa è-ɛɛnɔ gaizie anii, da ɛa ɛa è-ɛɛlɔin ná-botige nui, kele da ɛna zieɛɛga ɔɔɔ yeema, da ná-unbawului ɛaleɛale, è kula ɔɔɔ ɛɔba.»

Zakɔbe vela vai

⁴¹ Ezawu Zakɔbe wɔnzɛɛni, tɔzei tuyai va keɛɛɛ boni be, é da ɛɛ yimave: «Kɛɛ zaa voloi maa ɛana ɛuɛa, nà deɛi Zakɔbe vaa naama yei.»

⁴² Ti Eleɛka ná-doun zunu mɔungi Ezawu wooiti boni ma. E ná-doun zunui loungo gelei Zakɔbe lolini, é ɛɛ ma: «Wele, è-liɛ Ezawu ɛa ɛɛɛɛ è potokulai ɛɛ, é è vaa.

⁴³ Woilo gɔoi ma niizu, dɔun zunu! Wuzɛɛɛ, è vɛla, è li diɛ Laɛan vɔ be Galan yooi zu.

⁴⁴ E ye koba yeɛɛɛɛɛɛ laawu, eyesu è-liɛ yiimaalei.

⁴⁵ Siegi zu è-liɛ ná-ziiɛaawana! buɛɛɛɛ la è maazu, é yeema naa ma, nii é keai la, nà è ɛaɛale ma naazu niina. Leeni vaa zu nà vala wo feleɛ ma vɔɔma, folo ɛilagi zu?»

⁴⁶ Eleɛka ɛni Izaake ma: «Zenvui wɔnzɛɛɛa mà, Geɛ ná-doun anzanui niiti ta-vaa zu. Ni Zakɔbe balaa ka zooi niizu anzanui ta zeɛna, zenvui ɛa bè ga leeni názu?»

28

¹ Izaake Zakɔbe lolini, é tuya loo be, é devei nii ve zea, é ɛɛ ma: «Mina anzanu zeɛɛ Kanaan anzanu lointi saama.

² Wuzɛɛɛna, è li Padan-Alame è-lee keɛɛɛ Betuwele vɔ be, é anza ɛaizie è-ɛɛke Laɛan ná-doun anzanui saama, è sei.

³ GALA Zeɛi-Pɛ-Maliɛi tuya loo è ve, é è ɛɛ ga kpuɛu nu, da ɛa ga nuɛuse mɔinmɔin mɛmɛwola.

⁴ E Abalaame ná-tuyai ve è ya, é vɛ è-mavofodai va, nii a ke zooi è zeini su ga seikɔɛɛma nui, é naa zɔlɔ, zooi nii GALA ge feeni Abalaame ya!»

⁵ Izaake Zakɔbe leveni ga è li Padan-Alame, Alame nui Betuwele ná-doun zunui Laɛan vɔ be, Zakɔbe ta Ezawu ti-lee Eleɛka diɛi.

⁶ Ezawu kaani ga Izaake tuya looni Zakɔbe ve, é tebe Padan-Alame ga é anza zeɛɛ ná. E mɛnini balaa ga keai ma tuya loozu be, é devei nii veeni zea ga: «Mina anza zeɛɛ Kanaan anzanu lointi saama.»

⁷ E kwɛɛni balaa ga Zakɔbe ɛloni keɛɛɛ ta dee ve, é li Padan-Alame.

⁸ Ezawu ɛaɛaani ga Kanaan anzanu lointi maayo ge la ɛni keɛɛɛ Izaake ve.

⁹ Ezawu liini Abalaame ná-doun zunui Isemayele vɔ be. E Isemayele ná-doun anzanui Maɛalate zeɛɛni ga anza, nii é ga Nebayɔte baazeelai, zɔɔma anzaiti poluma ti ɛni zea.

Zakɔbe ná-segi, é boni Beetele

¹⁰ Zakɔbe zeɛɛni Beel-Seeɛa, è li Galan.

¹¹ E zeelini adave ta, ve è niini ná, mazɔlɔ folo liini niina. E náve ɛɛtu ta zeɛɛni, é da unbu, é niini naama adave.

¹² Ná-segi zu, é kabagi ɛaani loni zooi ma, nɔungi zeidai geei va. Pɛɛ, GALA ná-geezuɛlɔiti ti ɛni leɛzu, ti da yei kabagi naa zu.

¹³ Pete, Gooḡo GALAGI ḡeni loni kaḡagi unsuḡe, é ḡe ma: «Nà ga Gooḡo GALAGI, è-ḡeε Aḡalaame ná-GALAGI, ta Izaake ná-GALAGI. Zoi nii è laani ma, nà feezu è ḡe, wa è-mavofodai.

¹⁴ E-mavofodai ḡa ḡe eḡe zoi ma vufliḡi, ná-zoi zu ḡa ḡaḡo, é zo folo ḡulazu ḡelei, é li folo liizu ḡelei, é zo nu ḡḡeḡeḡe ḡelei, é li nu yeezazu ḡelei. Eteai ma ḡeḡeḡeḡeḡe kpein ta tuyai zḡḡ è maḡeḡe ma, ta è-mavofodai maḡeḡe ma.

¹⁵ Wele, nà ḡḡḡi nà è ḡa, nà è make, ḡe kpein è liizu ná, nà ḡaazu ga ḡe ḡolu niima yoi zu, mazḡḡ è ḡe la ḡeḡe è ḡa ḡeḡeḡe, eyesu naa kpein daazeeli, nii ḡe boga è ma.»

¹⁶ Zakḡbe wuunni, é ḡula ná-ḡiimenii zu, é ḡe ma: «Gaamazu Gooḡo GALAGI ḡa niima adave, nḡun ḡe la ḡeḡe suḡḡe!»

¹⁷ E luani, é ḡe ma: «Ae, niima adave maayikive! Ue ḡa ná ga GALA ná-pelei, geḡḡḡḡḡḡ ma ḡeḡeḡe ḡe.»

¹⁸ Zakḡbe wuzeḡeni ga sobuzobui, kḡtui nii è daani unbu, é naa zeḡeni, é gaalḡ ga ḡizeḡsui, é ḡuloi ḡu unsuḡe.

¹⁹ E naama adave laasei peeni ga Beetele (nii poluḡe ga «GALA ná-pelei»), keḡe taai naa laaseiḡi ḡeni ga Luze mḡungi zu.

²⁰ Zakḡbe minazeḡeni, é ḡe ma: «Ni GALA ka yena bà, é make siei nii zu, ḡe bosu, ni a daamianigiti ta seḡeiti feena zea,

²¹ ta ni nà ḡalena ma keḡe ḡelei wu ziileiḡi zu, Gooḡo GALAGI ḡa ḡe ga ná-GALAGI naazu.

²² Kḡtui nii ḡe gaalḡgai ga ḡizeḡsui, naa ḡa ḡe ga GALA ná-pelei. Nii kpein è feezu zea, nà naama ḡuusiḡi ve è ḡe.»

29

Zakḡbe zeeli vai Laḡan ḡo be

¹ Zakḡbe siei lazeeni ḡolu, é li folo ḡulazu ḡelei yoi zu.

² E weḡeni yeeta, é kḡḡeḡeḡe ḡa ḡḡḡi zu, pete, togani ḡulu seizu savagḡ ḡeni ná, ti ḡa looḡo, mazḡḡ naama ḡḡḡeḡeḡe ḡa togani ḡulugiti ti ḡeni ḡḡḡeḡe la. Kḡtu wolai ḡa é ḡeni ga kḡḡeḡeḡe lakulugi.

³ Sieḡi zu togani ḡulugiti kpein ti ḡena ḡaalḡ ba la ná, ti ḡena kḡtui ḡilikili, ti seḡe zizeḡeḡe laaḡe, ta la ziei veena togani ḡulugiti zea, ti kḡtui la daazuḡe zizeḡeḡe la.

⁴ Zakḡbe ḡeni togani make nuiḡi ma: «Keḡeḡeḡe, mini nu ḡa ga woye?» Ti gooḡaḡoteni, ti ḡe ma: «Gá ga Galan nuiḡi.»

⁵ E ḡeni ti ma: «Wo Laḡan ḡḡeḡe nei ḡaa, nii é ga Naḡḡol ná-doun zunui?» Ti gooḡaḡoteni, ti ḡe ma: «Uun, ḡi kwεε.»

⁶ E ḡeni ti ma: «Keḡeḡe nei ḡaa?» Ti gooḡaḡoteni, ti ḡe ma: «Keḡeḡe, weḡe nuu, ná-doun anzanui Lasele ḡa, é ḡaazu ga togani goiti.»

⁷ Zakḡbe ḡeni ma: «Wele, folo wḡḡḡe ḡe, yeeḡeḡeḡe la ga nii, ga nu togani ḡulugiti gaalḡ ba. A ziei ve togani goiti zea, naa ḡolu, wo li ga tiye ga ti daami wo.»

⁸ Ti gooḡaḡoteni, ti ḡe ma: «ḡi la zooga, keni togani ḡulugi kpein ga ḡa leena ba, názu ḡa ḡa ḡa kḡtui ḡilikili da, é zeḡe zizeḡeḡeḡe laaḡe, ḡi ziei ve togani goiti zea.»

⁹ E yeni nḡ ḡḡeḡe ḡe ti ḡo, Lasele ḡa unkula ga keḡeḡe ná-togani goiti, mazḡḡ è ḡeni ga togani make nui.

¹⁰ Sieḡi zu Zakḡbe keḡe Laḡan ná-doun anzanui Lasele ḡaani la, ta Laḡan ná-togani ḡulugi, é maabḡani ba, é kḡtui ḡilikili, é seḡe zizeḡeḡeḡe laaḡe, é ziei ve keḡe Laḡan ná-togani ḡulugi ya.

¹¹ Naa ḡolu, Zakḡbe Lasele neḡeḡeḡe ga daaḡe komagai, é wḡḡḡḡ, é wḡḡ.

¹² Zakḡbe boni Lasele ma ga toḡa ga keḡeḡe ná-nu, é ga Eleḡeka ná-doun zunui. Lasele ḡizeḡni, é li, é ḡo keḡeḡe ma.

¹³ Laḡan baazeelai ná-doun zunui Zakḡbe ḡa vai ma woi menini nḡ feya, é ḡizeḡni, é daaḡomi, é veveleḡe da, é neḡeḡe. E loni tuḡḡ, é lii la ná-pelei wu. Faiḡi ti zieni, Zakḡbe naati kpein gaaleḡni la.

¹⁴ Laḡan ḡeni ma naazu: «Gaamazu, ḡa ga mavofoda ḡḡḡḡḡḡḡḡ.» Zakḡbe alu ḡila keḡeḡe Laḡan ḡo be.

Zakḡbe Lea ta Lasele vulu vai

¹⁵ Naa ḡoluma, Laḡan ḡeni Zakḡbe ma: «Nà-nui ḡa ga ḡe, ḡa yesu boti ḡeḡeḡe ḡe ḡana nḡ ḡaa? Nii a ḡe ga è-zalai, naa le ga ze.»

¹⁶ Tama anzanu loun feleḡḡ ḡeni Laḡan ya. Ma mḡungi laaseiḡi ḡeni ga Lea, lounḡo gelei laaseiḡi ḡe ga Lasele.

¹⁷ Lea la ḡeni wola ḡani, keḡe Lasele wola ḡaga ḡeni de.

¹⁸ Lasele maayo ḡe ḡeni Zakḡbe ḡe. E ḡeni Laḡan ma: «Nà boti ḡe è ḡe ḡa kona ḡḡfela, è-loun anzanui lounḡo gelei ná-faa zu.»

19 Laβan ɣeni ma: «Ye pò be, neeye bè ga gè fe è ya, gè va ve liizu feezu zunu ɣili zea.»
 20 Vele ɣana Zakòbe boti ɣeeni la kona dofela zu Lasele ná-faa zu, kefe ti ɣeni gaazu, eɣe foloi tanigaani nò, tózei maayo ge ɣeni be.
 21 Naa volu Zakòbe ɣeni Laβan ma: «Ànzai veena zèa, mazòlò nà-botiɣe voloi laazeelia, nà pò ga gè vile polu.»
 22 Laβan náve nuiti kpein gaaleeni ba, ti daamii ɣoozuneei wo.
 23 Kpòkoi zeeliai ma, é ná-doun anzanui Lea zefeni, é lii la Zakòbe vò, naa vileni polu.
 24 Laβan botiɣe anzanui Zilepa zefeni, é fe ná-doun anzanui Lea ya, ga naa ɣe ga ná-botiɣe anzanui.
 25 Ma ɣeelaalaogai ma, Zakòbe da wele, é Lea ɣa, é ɣe Laβan ma: «Lee ɣa è keai ga ze? Lasele ná-faa ɣa gè boti ɣeai ma è vò be. Lee vaa zu è yàavaai?»
 26 Laβan ɣeni ma: «Naa la da ga ɣeai gi vò be pòlmazu, ga è loungoi ve zini be, nu ɣitei luɣò.
 27 A dɔɔɣò ɣaaβela wa nii, nà zoi βalaa ve è ya, è botii ɣe mɔnɔ pò be kona dofela ɣiligaa laawu.»
 28 Zakòbe vaani bu, ti dɔɔɣò ɣaaβela ta Lea. Naa volu Laβan ná-doun anzanui Lasele zefeni, é fe Zakòbe ya ga anza.
 29 Laβan botiɣe anzanui Bileɣa zefeni, é fe ná-doun anzanui Lasele ya ga ná-botiɣe anzanui.
 30 Zakòbe Lasele βalaa daani volu, nii gola neeni be, é levee Lea va. E botii ɣeeni mɔnɔ Laβan vò be kona dofela ɣiligaa laawu.

Zakòbe ná-dointi zòlò fai

31 Tei ɣooɣò GALAGI kaani ga tiba la ɣeni Lea va, é naa ɣeeni ga kpuɣu nu, Lasele ma ge ɣeni ga doun zòlòtala nu.
 32 Lea kogi zefeni, é zunu loun zòlò. E daasei peeni ga Luβen,* tózei é ɣeni ma: «ɣooɣò GALAGI ná-ɣooɣomaayeei veteɣa, sinigi ɣa nèeye niina niizu.»
 33 E kogi zefeni mɔnɔ, é zunu loun zòlò, é ɣe ma: «ɣooɣò GALAGI menige ga tiba la bà, é nii βalaa fea bè.» E naa laasei peeni ga Simiyon.†
 34 E kogi zefeni mɔnɔ, é zunu loun zòlò, é ɣe ma: «Sinigi ɣa ɣili bà niina niizu, mazòlò gè zunu loun savago zòlòga be.» Naa ɣa é keeni ti daasei peeni ga Leevi.‡
 35 E kogi zefeni mɔnɔ, é zunu loun zòlò, é ɣe ma: «Nà ɣooɣò GALAGI lebizu niina niizu.» Naa ɣa é keeni, é daasei peeni ga Zuda.§ E βeni niina doun zòlògi va.

30

1 Tei Lasele kaani ga é la doun zòlòsu Zakòbe ve, é toloi ɣulani ga baazeelai, é da ɣe Zakòbe ma: «Dounɣa ve bè, ni naa laade, keeni gè za!»
 2 Zakòbe yiiɣaawanani Lasele ma, é ɣe ma: «Nà ɣa gè GALA potogi zu βaa, é pele levezu da-loun zòlògi luɣò?»
 3 Lasele ɣeni ma: «Nà-botiɣe anzanui Bileɣa vete, vilena naa volu, é doun zòlò kòɣò ma, toun maavele ma gè doun zòlò, nà βalaa.»
 4 E ná-botiɣe anzanui Bileɣa zefeni, é fe be ga anza. Zakòbe vileni naa volu.
 5 Bileɣa kogi zefeni, é doun zunu zòlò Zakòbe ve.
 6 Lasele ɣeni ma: «GALA ge ná-gaamai vea zèa, é ɣooi meniga, nà βalaagi, é doun zunu vea bè.» Naa ɣa é ba, é daasei peeni ga Dan.*
 7 Lasele ná-botiɣe anzanui Bileɣa kogi zefeni mɔnɔ, é doun zunui velesiei zòlò Zakòbe ve.
 8 Lasele ɣeni ma: «Gè neɣi βaaβaa kɔa bàazeelai laalɔɣòma, gè zobo zòlòɣe.» E daasei peeni ga Nefetali.†
 9 Lea kaai ma ga é βega doun zòlògi va, é ná-botiɣe anzanui Zilepa zefeni, é fe Zakòbe ya ga anza.
 10 Lea ná-botiɣe anzanui Zilepa doun zunu zòlòni Zakòbe ve.
 11 Lea ɣeni ma: «Niima undaane ɣa lee!» E daasei peeni ga Gade.‡
 12 Lea ná-botiɣe anzanui Zilepa doun zunui velesiei zòlòni Zakòbe ve.
 13 Lea ɣeni ma: «Ga-o, kòozunee! Uun, anzalopoit ta ɣe mà koozunee nui.» E daasei peeni ga Aseel.§

* 29:32 **Luβen**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «à doun zunui vete.» † 29:33 **Simiyon**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «menige.» ‡ 29:34 **Leevi**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «ɣilibai.» § 29:35 **Zuda**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «lebiyai.» * 30:6 **Dan**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «gaamai ve.» † 30:8 **Nefetali**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «neɣii.» ‡ 30:11 **Gade**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «undaaneel.» § 30:13 **Aseel**: daaseigi nii ti maaβuɣaai va ta «koozuneeve.»

14 Luβen ɣulani moloi é ga βelegei, naa leve ziegi zu. Siinziin ganigi daaseigi ga mandelagɔlegi, é naati kaani kpalagiti su, é ti zegeni, é va ga tiye dee Lea vɔ. Lasele ɣe Lea ma: «Nà é maanɛɛɛzu ga è è-loun zunui ná-mandelagɔlegi* ta ve zèa.»

15 Naa googaaɔoteni, é ɣe ma: «Faa go ɣana nei ɔaa, ga è sinigi zegèa, è va li mɔnɔ dɔun zunui ná-ani waaiti seɣezu?» Lasele ɣeni ma: «Kii ɔaa! Zakɔbe ɣa la è ɣoba za bidii, è-loun zunui ná-mandelagɔlegiti ma vaa zu.»

16 Kpɔkɔi Zakɔbe ɣeai ma vaazu, é zeɣe kpalagave, Lea ɣulani, é daaɣomi, é ɣe ma: «Pɔ be ɣa é vaazu ná za bidii, mazɔɔo gè è ɣeyave ga dɔun zunui ná-mandelagɔlegiti, è maazɔɔo fai zu.» E niini pɔ be naama bidii.

17 GALA ge Lea woogaaɔoteni, é kogi zeɣe, é doun zunui loɔlusiei zɔɔo Zakɔbe ve.

18 Lea ɣeni ma: «GALA ge ná-kulanumai vea, tɔzei ge ná-botigɛ anzanui veeni sinigi ya.» E daasei peeni ga Isakaal.†

19 Lea kogi zegeni mɔnɔ, é doun zunui lozitasiei zɔɔo Zakɔbe ve.

20 Lea ɣe ma: «GALA ge veβeani vaɔo vea bè niizu, sinigi ɣa vaazu zeizu pɔ, mazɔɔo gè doun zunui lozita zɔɔoɔa be.» E daasei peeni ga Zabulon.‡

21 Naa volu é doun anzanu zɔɔoɔni, nii é daasei peeni ga Dina.

22 GALA ge ɣitooni Lasele zu, é googaaɔote, é ke ga kpuɣu nu.

23 E kogi zegeni, é doun zunu zɔɔoɔni, é ɣe ma: «GALA ge ná-unfegi zegèa mà.»

24 E daasei peeni ga Zozefe.§ E GALA falini, é da ɣe ma: «Gɔoɣo GALAGI doun zunu ɣila kpɔ ba bè!»

Zakɔbe βete vai toganii zu

25 Siegi zu Lasele Zozefe zɔɔoɔni da, Zakɔbe ɣeni Laβan ma: «Bena bà, gè ɣale ma, gè li ná-taazu, ná-zooi zu.

26 Anzaiti feena zèa, ta dɔinti, niiti gè botii ɣeai è ve ti-ma vaa zu, gè va gè li, mazɔɔo è kwɛɛ da ɔoɣɔi botii niiti gè ti ɣeai è ve.»

27 Laβan ɣeni ma: «Ni da keena, woilo ɔo ma. Ná-galagiti ti deɛve ga ze ga Gɔoɣo GALAGI tuya loovɛ bè, dɔun è maavele ma.

28 E-zalai le ga ze, ná feezu è ya.»

29 Zakɔbe ɣeni ma: «È kwɛɛ da ɔoɣɔi, eɣevelei gè botii ɣeai la è ve, velei da-logani βulugi ɣeai la zèa.

30 Mazɔɔo nii goi é ɣeni è ya, aisa gè va va è vɔ be, naa wola ɣaawɔɔɔa. Gɔoɣo GALAGI tuya loa è ve, kaite kɔɣɔi vile folo ma è vɔ be. Niizu, siegi βegele ɣa ná botii ɣeai la ná-pelei ve?»

31 Laβan ɣeni ma: «Leeni ɣa ná fe è ya?» Zakɔbe googaaɔoteni, é ɣe ma: «È la ani nɔpe feezu zèa. Ni da vaana naa wu, nii gè bosu è ma, ná da-logani βulugi ɣonakula mɔnɔ, gè make.

32 Nà ziezu za da-logani βulugi zaama. Gè naati pu ye, toganii saama, nii kpein pɔneai, ta ti vodapodagai, ta baala zivoi nii kpein teidai, gè ke ɣana nɔ boliiti saama, nii kpein podapodagai ta ti vɔneai. Naati ka ta ɣe ga sàlai.

33 Nà-ladalai ga googaaɔotegi ve bè lina, siegi zu è vaazu la, è sàlai ɣa. Nii kpein é la vɔneni, ɔaa é la vodapodani, boliiti su, ta ti la leini baala zivoiti su, naa ta a ɣaana zèa, naati ti unmaɛ.»

34 Laβan ɣeni ma: «É ɣe ɣana, eɣevelei è bogai la.»

35 Naama volo ná nɔ, Laβan boli zineiti puuni ye, niiti ti vɔneni ta ti vodapodagai, ta boli zaaiti ti vɔneai, ti vodapodagai, niiti kpein kolezu ɣeni ti va, ta niiti kpein ti leidai baala zivoiti su. E naati kalivaani ná-doun zunui ma.

36 Naa volu é folo savago ɣeɣala zie wosu ye ni ti yɔɣɔzu ta Zakɔbe, nii é ɣeni Laβan ná-togani βulugi mɔtai ɣonakulazu, é da make.

37 Gului niiti ti ga pepele ta amande ta pelatanegiti, Zakɔbe naati ma beke undui tanigaani teveni, è maagɔlogi naa tanigaa ɣula ma, naa ɣa a ke ma ɣolegi naa tanigaa ti ɣula keɛma.

38 Naa volu, gulu bekegi niiti è maagɔlogi ɣulani ti ma, é ti zegeni, é ti vilepilai kpɔole wosuɛ, ti ɣe toganii gaazu, ti vaazu ɔoɔlezu, niiti ti ɔoɔgai, ti da ka, ta vaana ɔoɔlezu.

39 Toganii nii kpein kpɔoɔgai, ti ɣeni levesu gulu bekegiti kakalave, ti βena zivoiti pu, ti vɔneai, ɔaa ti vodapodagai.

40 Zakɔbe ɣeni togani zivoiti zeeɣaaɣweɛzu, keɛ è togani βulugi mɔtai vuuni, ti da wɛɛ Laβan ná-togani βulugi va, niiti ti vɔneai, ta nii kpein teidai. Pele ɣana Zakɔbe ná-togani βulugi vuuni la ɔoɣɔ ma ye, é la ti ɔoni su ta Laβan ná-togani βulugi.

41 Sienɔpe su toganii ti maaneai, ti ɣeni peɛpolui wosu da, Zakɔbe ɣeni gulu bekegiti pilesu kpɔole wosuɛti, toganii gaazu, nii a ke ti ɔoɔgai da leve gulu bekegiti kakalave.

* 30:14 **mandelagɔlegi**: Tanigaa ta-ɣisiei zu, siinziin gani naa ɣa da ɣe ga zaβu anzanui kogi zeɣe. † 30:18 **Isakaal**: daaseigi nii ti maabɔɣaai va ta «zunui nii é ga ná-kulanumai.» ‡ 30:20 **Zabulon**: daaseigi nii ti maabɔɣaai va ta «sei.» § 30:24 **Zozefe**: daaseigi nii ti maabɔɣaai va ta «é ta ɔo ba.»

⁴² Siegi zu toganiiti ta la ɣaɣana la, é la ɣeni gulu bekegiti pilesu, naa ɣa a ke, niiti ti ɣaɣaai, naati ti ɣe ga Laɓan nɔnɔiti, niiti ma ti maanɛai, naati ti ɣe ga Zakɔbe nɔnɔiti.

⁴³ Zakɔbe ná-kpɛtɛi tano ɣa é ɣeni laazu ma. E togani goiti sɔlɔni ga mɔinda, ta botiɣe anzanuiti, naa ve botiɣe zunuiti ba, ta nɔmeiti, ta soovalegiti.

31

Zakɔbe ɣale ma vai

Kanaan yooi zu

¹ Zakɔbe Laɓan ná-doun zunuiti goomenini, ti da ɣe ma: «Nii kpein é ɣea ga gi-ɣee nɔnɔi, Zakɔbe naati seɣea, gi-ɣee ɣɔligi ɣa é niima betɛi zɔlɔɔgai su.»

² Zakɔbe Laɓan ɣaazuve veteni, é la mo ɣeni ɣeeni, eɣevelei é ɣeni la mɔungi zu.

³ Názu ɣa ɣooɣɔ GALAGI ɣeni la Zakɔbe ma: «ɣale ma é-mɛmɛwolani ta-yooi zu, da-veleyeɣei wu, ná ɣe é va.»

⁴ Zakɔbe Laseleni ta Lea lolini, ga ti va dɔboi zu, ve é ɣeni ná, ná-togani bulugi ɣoba.

⁵ E ɣeni ti ma: «Nà kaazu ga wo-ɣee ɣaazuve la mo ga eɣevelei é ɣea la nɔun tetema mɔungi, kele kɛe ná-GALAGI yege nɔun ba.

⁶ Wa ɔɔɣɔgoi wo kwɛeni ga gè botii ɣeeni wo-ɣee ve ga sùvikei kpein.

⁷ Kele wo-ɣee yaavai ɣeeni ga ze, é sàlai valiboni ná zeizu ɣe puu. GALA ge la ɣeni vaani bu, é va faa nɔu ɣe ga ze.

⁸ Siegi zu é ɣeni ɣeezu la mà: «Ma vodapodagiti ta ɣe ga è-zalai,» toganiiti ti bena pu ga ma yivoiti ti vodapodagai. Ta siegi zu a la ɣena la mà: «Ma vɔnɛgiti ta ɣe ga è-zalai,» toganiiti kpein ti bena sɔlɔɔga ma yivo vɔnɛgiti.

⁹ GALA ka é wo-ɣee ná-togani bulugi ɣulani zea, é fe bè.

¹⁰ «Siegi zu toganiiti ti ɣeni veezu la ɔɔɣɔ volu, gè ɣaazuwuzegeni, segi zu gè kaani ga boli zineiti ti ɣeni veezu ma zaaiti polu, ti vɔneni, ti vodapodage.

¹¹ GALA ná-geezuɣelai ɣeni mà segi zu: «Zakɔbe.» Gè gooɣaavoteni, gè ɣe ma: «Nà ɣaa.»

¹² E ɣe mà: «Gaazu wuzegé, è wele, boli zineiti kpein ti veezu ma zaaiti polu, ti vɔneve, ti vodapodage, mazlɔɔ gè naa kpein kaa, nii Laɓan keai ga ɣe.

¹³ Nà ɣa gè ga Beetele GALAGI, ve é gulɔi zieni ná kɔtumi ma, è gaalo ga ɣizesui, ve é minazegeni ná bè. Niizuve wuzegena, ɣula niima yooi va, è ɣale ma è zɔlɔɔ zooi zu.»

¹⁴ Lasele ta Lea ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Leeni ɣa é gi ve mɔno ga ɣono baa pogani gi-ɣee ná-pelei wu?»

¹⁵ E la gi zoni nɔ eɣe ween anzanuiti baa? Tɔzei é gi vɔdia, é gi-zongoi mi.

¹⁶ Naavoloi kpein GALA ge kulaai gi-ɣee ya, ta ga ɣono gá gi-lointi. Deɣemu, niizu, naa kpein ke, nii GALA ge boga é ma.»

¹⁷ Zakɔbe wuzegeni, é ná-dointi ta anzaiti te, é ti zei nɔmeiti kɔma.

¹⁸ E liini ga ná-togani bulugi kpein, ta kɔligiti é ti zɔlɔni, togani bulugi é ɣeni zea, é ti zɔlɔni Padan-Alame. E wuzegeni, é li keeɣe Izaake vɔ be, Kanaan yooi zu.

¹⁹ Názuve ɣa Laɓan liini la ná-baalagiti maaleɣaiti tevezu. Lasele keeɣe ná-pele wu zaleiti unmani.

²⁰ Zekana Zakɔbe Alame nui Laɓan yaavani la, é la faa nɔpe boni ma, é da vela.

²¹ E velani ga naa kpein, nii é ɣeni ga nɔno. E liini, é zie wolai Ufelate buɛe, naa volu é leteni Galaade ɣize yooi vɔ pelei ma.

Laɓan ta Zakɔbe

ti yɔɣɔzubeɛe vai

²² Foloi zavasei ma ti daazeelini Laɓan ma ga Zakɔbe vela.

²³ E pele wu nuiti seɣeni, ti vile Zakɔbe volu, folo lofela laawu ti da zie. Ti kɔɣɔzumɛenni Galaade ɣize yooi zu.

²⁴ Kele GALA ge ɣulani kelema kpidiu segi zu Alame nui Laɓan ve, é ɣe ma: «Dama, mina ɔɔe Zakɔbe vɔ ga nɔuda.»

²⁵ Laɓan zeelini Zakɔbe ma. Zakɔbe ná-seɣe ɣotai lɔni gize yooi zu. Laɓan veé ná-pele wu nuiti ba, ti tɔnɔi lɔni balaa Galaade ɣize yooi zu.

²⁶ Laɓan ɣeni Zakɔbe ma naazu: «Lee ɣa é keai? Lee vaa zu è yàavaai, è liizu ga dɔun anzanuiti, eɣe ta ɣe ga duɔiti, ti zogai kɔoi zu?»

²⁷ Leeni vaa zu è velaai dɔɔɣuzu, è nɔun yaava, è la tɔoni ɣisu lango pa? Nà la ɔe è va, è li koozunɛi zu, guye wooiti saama, ta tamadegiti, ta kɔnigiti gooiti.

²⁸ E la zèni ná, gè va dɔunlɔinti ta dɔun anzanuiti nɛɛne ga daave komagai! ɣimalala vaa ɣa é keai niima gelei zu.

²⁹ Zobogi ɣa bè, gè faa nɔu ɣe ga woye, kele wo-ɣee ná-GALAGI ɣeni mà wogi bidii: «Dama, mina ɔɔe Zakɔbe vɔ ga nɔuda.»

³⁰ Niizu è lia niina, tɔzei è-ɣee vɛlei ɣa woin ɣea è ma, kele lee vaa zu è ná-galagiti unmaai?»

³¹ Zakóbe Laβan woogaaavoteni, é gɛ ma: «Dualuagi gá é ɣeni sù, gè dá ɣisie ga tanisu dá vaazu è-loun anzanuiti kulazu zèa ga zeeɣaaβaa!

³² Kele nui nàpɛgi è vaazu dá-ɣalagiti kaazu zea, naa la mɔ zennvui ta woga! Adaveti pɛ feɣelefeɣele da-vele wu nuiti gaazu, è naa zeɣe, nii é ga dɔnɔi.» Zakóbe la ɣeni sugwee ga Lasele ti unmani.

³³ Laβan leeni Zakóbe ná-seɣe ɣotai wu, ta Lea ná-seɣe ɣotai, ta botiɣe anzanu felegoiti ta-zeɣe ɣotai wu, é la ani nàpɛ kaani. E ɣulani Lea vɔ be, é le Lasele ná-seɣe ɣotai wu.

³⁴ Lasele pele wu zaleiti seɣeni, é ti la nɔmei ná-kpɔkpɔgi wu, é zeɣe maazu. Laβan weleni seɣe ɣotai kpein bu, é la ani nàpɛ kaani.

³⁵ Lasele ɣeni keeɣe ma: «Maliɣii, mina yiiɣaawana, ni gè la zooni gè va wuzeɣe doun è ɣakala, mazɔɔɔ nii a dá gɛ ga anzanuiti pɔɔmazu, naa gá é bà.» E pele wu zaleiti gaizieni, é la ti ɣaani pɛɣelein.

³⁶ Zakóbe yiiɣaawanani, é kpɔei laale Laβan wu. E ɣeni ma: «Nama ba vai beɣele gá gè keai, ná-kotoi ɣa ga beɣele, è vilesu pɔlu ga zelliloma wolai nii ma zii?

³⁷ Siegi zu è ná-kasoiti kpein feɣelefeɣeleini la, leeni gá é kaai ga dá-vele wu zɔɔlai? Deɛ leɛ ná-pele wu nuiti ta dá-vele wu nuiti gaazu, ti gɛ ga de zuvaa wo nui.

³⁸ Wele kona vuufelego (20) gá gè keeni è vɔ be, dá-vaala saaiti ta dá-woli zaaiti ta ɣo ge la zeeɣeni ma, gè la dá-logani bulugi ma vaala sineiti ta miini.

³⁹ Gè la vaani è vɔ ga togani, nii suaa ti baliai ga, naama vai ɣenina nɔ bà. Nii ta la unma zèa, foloi ɔaa kpidi, è ɣeni naama songoi ɣulazu zèa.

⁴⁰ Diegi ɣeni zeizu má, é dá kpɔɔ foloi, kɔɔlei ɣeni vaazu má kpidi, niimani nàpɛ gè la ɣeni bosu.

⁴¹ Kona vuufelego (20) gá gè keai dá-vele wu, gè botii ɣeɛni è ve ga kona puugo maazu naanigo (14) è-loun anzanu felegoiti ta-vaa zu, gè ke dá-logani bulugi make fai zu ga kona dɔzita, è sála valiboni ná zeizu gɛ puu.

⁴² Ni keɛ ná-GALAGI la ɣeni vaani, é va lo bè, Abalaame ná-GALAGI nii Izaake luazu ba, è βena zè ɣana, gè ɣale ma ga zeɣakai. Kele GALA ge ná-kpɔɔi ɣaani, ta ná-botii ɣevelei, é zaamazu logi wo de yɔɣɔzu, wogi bidii.»

⁴³ Laβan Zakóbe woogaaavoteni, é gɛ ma: «Anzanu lointi ta ga nɔn doun anzanuiti, doin niiti ta ga nɔn dointi, niima logani bulugi gá ga ná-togani bulugi, nii kpein è kaazu, naa gá ga nɔnɔ. Leeni gá ná zoo gè ke za doun anzanuiti be, ta ti-lointi, ti ti zɔɔɔgai?

⁴⁴ Niizu de minazeɣegi wo ɔɔɣɔ ve, ná-o, dá-o, naa gɛ ga zeelei de yɔɣɔzu de felego.»

⁴⁵ Zakóbe kɔtu ɣila seɣeni, é gaalo.

⁴⁶ Zakóbe ɣeni ná-pele wu nuiti ma: «À kɔtuiti zeeve.» Ti kɔtuiti gaaleɛni ba, ti ma zigiɣi lo. Ti daamii woni náve, kɔtu zigiɣi ɣɔbaɔve.

⁴⁷ Laβan daasei pɛɛni ga Yegaal-Saɣaduta, Zakóbe ma ge daasei pɛɛ ga Galeede.*

⁴⁸ Laβan ɣeni ma: «Niima ɣotu zigiɣi ɣea ga zeelei de yɔɣɔzu za.» Naa gá é ba, ti daaseigi veɛni ga Galeede.

⁴⁹ Ta dá toli ɔalaa ga Misepa,† tɔzei Laβan ɣeni ma: «Gɔɔɣo GALAGI dá wele de ma, ná-o, dá-o, siegi zu de ɣaazuzeeɣe zu la ɔɔɣo va de felego.

⁵⁰ Ni dá doun anzanuiti sopele nɔuna, ni dá anza ɣiliga zeeɣena mɔnɔ, nu laade é va gɛ ɔɔzu de yɔɣɔzu, kele dama, GALA ka é ɣeezu de yɔɣɔzu ga zeelei.»

⁵¹ Laβan ɣeni Zakóbe ma: «Wele kɔtu zigiɣi va ta kɔtu ɣaalagai, niiti gè ti logai de yɔɣɔzu.

⁵² Kɔtu zigiɣi nii ta kɔtu ɣaalagai nii ta ga zeeleiti, ga eyesu pɛ gè la buɣea ti maazu, gè va li è vɔ pelei, gè va faa nɔu gɛ ga de, ta eyesu pɛ è la buɣea ti maazu, è va va pɔ pelei, è va faa nɔu gɛ ga ze.

⁵³ Abalaame ta Naɣɔɔl ta-GALAGI, ti-ɣee ná-GALAGI gɛ ga tukpɔɣaaleve nui de yɔɣɔzu.» Zakóbe ɣonani GALAGI naa ma, nii Izaake ɣeni luazu ba.

⁵⁴ Naa volu Zakóbe zalaɣai ɣulani gizei ma, è keeɣeleaiti toli ga ti daamii wo. Ti laamiini, ti ni gizei ma.

32

¹ Laβan wuzegeni ga sobuzobui, é ná-dounlointi ta ná-doun anzanuiti neɛne, é tuya loo ti ve. Naa volu é ɣale ma, é li zeizuve.

Zakóbe ɣevele beɣe vai ga ti ɣomi ta Ezawu

² Zakóbe vileni pelei zu, é dá li. GALA ná-geezuɣeelaiti ti vaani, ti daaɣomi.

³ Zakóbe ti ɣaai ma, é ɣeni ma: «GALA ná-kɔɔlaɣai gá!» E naama adave laasei pɛɛni ga Maɣanayime (nii poluve ga «kɔɔlaɣa felegoi»).

* 31:47 Alame wooi zu, Yegaal-Saɣaduta voluve gá ga «zeele woo ɣotu zigiɣi,» eɣevelei é la ga Galeede Ebulu wooi zu.

† 31:49 *Misepa*: daaseigi ti maaɣuɣaai va ta «gwelema wosuve.»

4 Zakobe keelaiti teveni luḡo diē Ezawu ma, Seyiil yooi zu, Edome ḡovii zu.

5 E devei nii veeni ti ya, é ḡe ti ma: «Wele nii ḡa wa bo máliḡii Ezawu ma: «Pele ḡa da-wotiḡe nui Zakobe b̄ezu la: Gè zeini Laban ʋo be, zèḡe ná eyesu niizu zeeli.»

6 Nik̄eiti ta z̄ea, ta soovaleḡiti, ta baalagiti, ta botiḡe zunuiti, ta botiḡe anzanuiti. Gè keelaiti teveḡe ga ti naama wooi laazeeli é ma, máliḡii, naa ḡa a ke ḡe zaalai z̄oḡo é ḡaazu.»

7 Keelaiti ti ḡaleni ma Zakobe ʋo be, ti ḡe ma: «Gi liive è-liē Ezawu ʋo be, ta vaazu é laaḡomisu, ta zunu unnaaniḡo (400).»

8 Zakobe wola luani, zii da zoolē. Nuiti ti ḡeni polu, é naati balini su ga seizu feleḡo, é ʋeē baalagiti ba, ta n̄ikeiti, ta n̄omeiti.

9 E ḡeni ma: «Ni Ezawu a vaana, é seizu ḡilagi zo, z̄oi é yesu ná, naa ḡa zoo é vela.»

10 Naa voluma Zakobe maan̄enei woni, é ḡe ma: «K̄eē Abalaame ná-GALAGI, ta k̄eē Izaake ná-GALAGI, ḡoḡo GALAGI, deī è ḡeni m̄a: «Galena ma da-yooi zu, da-ʋeleyeḡe wu, ná faa ʋaḡo ḡeʋe beḡezu é ʋe.»

11 Gè la kulani su, ḡe ʋa nuḡoḡolai kpein s̄oḡo, ta woḡeḡiladai kpein nii é k̄e a n̄un tetema, n̄ei ḡe ga da-wotiḡe nui, maz̄oḡo k̄eai ma Zulud̄en t̄ei kpudezu, ná-tukp̄oi ná ḡa é ḡeni z̄ea, k̄eē niizu, ná niina nuḡuse ʋeḡe zeizu feleḡo unda.

12 Ná è maan̄enezu, k̄izo, é k̄ula diē Ezawu ya. Maz̄oḡo ná luazu ga é mina ʋa, é ʋa p̄aa, ḡa doun deeiti ta dointi.

13 Da ma, è ḡeni m̄a: «Ná faa ʋaḡo ḡeʋe beḡezu é ʋe, ḡe è-mavofodai ḡe eḡe kpolodei ḡoba naḡaegi, é wola m̄oin su, nu la zooga é ʋa gaalu.»

14 Naama adave tona ka Zakobe niini ná. Nii é ʋaani la ga k̄oligi, é naa ta z̄eḡeni ba ga b̄oḡo maazooloḡi, é teʋe diē Ezawu ʋo:

15 boli zaa unfeleḡo (200) ta boli zine ʋuufeleḡo (20), baala saa unfeleḡo (200) ta baala sine wola ʋuufeleḡo (20),

16 n̄ome zaa ʋuusavago (30), é ʋeē ti-yivoiti ba, ti ḡeni niimii b̄olezu, n̄ike zaa ʋuunaaniḡo (30) ta n̄ike zine puuḡo (10), soovale saa ʋuufeleḡo (30) ta soovale sine puuḡo (10).

17 E ti ḡalivaani ná-botiḡe nuiti ma, togani bulugi yeeḡaḡw̄ea ḡeni de su kp̄ekp̄e. E ḡeni ná-botiḡe nuiti ma: «À leʋe t̄uḡo, wo z̄oḡoḡu ḡe togani bulugi ḡilagilagi ʋa.»

18 E niima levei veeni ma m̄oungi ya, ga: «Sieḡi zu diē Ezawu wo laaḡomisu da, é wo ḡaazaḡa ga: «Da ga b̄e ná-nu? Mini ḡa é liizu ná?» A ḡena ma: «Be n̄ono ḡa ga togani bulugi, nii é é ḡakala?»

19 da goḡaavote ga: «Da-wotiḡe nui Zakobe n̄onoi ʋe, é teʋeḡe máliḡii Ezawu ma ga sabai. Wele to b̄oḡoḡoi ʋa, é ʋaazu gi ʋolu ʋelei.»

20 Naama leve ḡilagi ná ḡa é feeni felesiei ya, ta savasiei, ta naati kpein niiti ti ʋileni togani bulugiti polu, é ḡe ti ma: «Dele ḡana wa b̄e la Ezawu ʋo, sieḡi zu wa ḡomina da.

21 Wa ḡeēzu ma balaa: «Wele, da-wotiḡe nui Zakobe ʋa, é ʋaazu gi ʋolu ʋelei.» Maz̄oḡo é ḡeni ḡeēzu ma: «Ná ziileizu ga b̄oḡo maazoolo gani, nii é liizu t̄uḡo, naa ʋolu ná gaazuʋe ʋete niina, tanisu toḡa yeezei b̄u ga paḡo.»

22 B̄oḡo maazoolo ganiiti ti liini t̄uḡo ʋelei, to b̄oḡoi niini kotai wu naama bidii.

23 E wuz̄eḡeni naama bidii n̄o, é li ga anza feleḡoiti, ta botiḡe anzanu feleḡoiti, ta ná-doun puuḡo maazu ḡilagiti (11), é buḡe z̄ie wolai Yaḡoke maaleʋesue.

24 E ti z̄eḡeni, é ti buḡe z̄ie wolai maazu, nii kpein é ḡeni ga n̄ono, é naa p̄e kp̄udeni.

Zakobe ná-n̄epi ḡoḡo vai

25 Zakobe ḡila ko ȳeni ná. Ti k̄ooni naazu ta zunui ta, eyesu geelaalao.

26 Zunui kaai ma ga é la z̄iezu Zakobe wu, é doḡani kpala ḡaei losuʋe kpoḡi ḡaei ʋa. Kpala ḡaei z̄ieni su kpoḡi ḡaei losuʋe, sieḡi zu ti ḡeni n̄epii ḡoḡo la.

27 Zunui ḡeni Zakobe ma: «Bena b̄a, ḡe li, maz̄oḡo woza ḡana ḡala.» Zakobe goḡaavoteni, é ḡe ma: «Gè la besu é ʋa p̄e, é ʋa li, ni é la tuya looni b̄e.»

28 Zunui ḡeni ma: «È-laaseigi ḡa ga lee?» E goḡaavoteni, é ḡe ma: «Zakobe.»

29 Zunui ḡeni ma m̄ono: «È-laaseigi la m̄o ga Zakobe, k̄eē toḡa na ga Izelaye, * maz̄oḡo é n̄epii ḡoḡa GALA daalḡoḡma, ta nuiti, é pile s̄oḡoḡa.»

30 Zakobe gaazaḡani, é ḡe ma: «Ná è maan̄enezu, è-laaseigi le ga ze.» E goḡaavoteni ga: «Leeni vaa zu é d̄aaseigi maḡaazaḡabosu?» E tuya looni b̄e náʋe n̄o.

31 Zakobe naama adave laasei p̄eni ga Penuwele, † maz̄oḡo é ḡeni ma: «Gè GALA kaaʋe ga ḡaazuni ta ḡaazu, z̄envui ḡizo.»

32 Foloi l̄eēni niina, sieḡi zu é ḡeni leʋes la Penuwele ʋa. Zakobe ḡeni l̄ekpuzu, é da yei balai ma fifi.

33 Naa ḡa é ba, zaḡaza, Izelaye nuiti ti la da ga sua n̄atai mia, nii é kpalai zu, é l̄eēzu kpoḡi ḡaei lodazuʋe, maz̄oḡo Zakobe loḡani n̄atai ʋa, é kpala ḡaei lodazuʋe.

* **32:29 Izelaye:** daaseigi nii ti maab̄uḡaai ʋa ta «toḡa n̄epii ḡoḡo GALA daalḡoḡma.» † **32:31 Penuwele:** daaseigi nii ti maab̄uḡaai ʋa ta «GALA gaazuʋe.»

33

*Zakóbe ta die Ezawu
ti yóǵǵzubeɛ vai*

¹ Zakóbe ǵaazuwuzegeni, é wele, é Ezawu ǵa, é da va, zunu unnaanigó (400) polu. E dointi gaagfwɛeni Leani zǵǵózu ta Lasele ta botiǵe anzanu felegóiti.

² E botiǵe anzanuɛti ta ti-lointi toni velelavɛ ti untuǵo, naa volu Lea ta ná-dointi, gaabelasú ǵe ga Lasele ta Zozefe.

³ Tó bǵǵoi leveni ti luǵo velei, é nǵkǵni zóoi ma ná zeizu ǵe lofela, eyɛsu é zeeli die Ezawu ǵobavɛ.

⁴ Ezawu bizeni, é daagómi, é velevele ga kǵgi, é nɛɛɛ. Ti felegó ti tǵozeini ga wǵla.

⁵ Naa volu, Ezawu ǵaazuwuzegeni, é anzanuɛti ka ta dointi, é ǵe ma: «Bɛni kanu ti é yeema loni munu?» Zakóbe goǵǵaavoteni, é ǵe ma: «Dointi kana, niiti GALA ge ti veai ná-zaalai zu da-wotiǵe nui ya.»

⁶ Botiǵe anzanuɛti ti maaǵǵani, tiya-o, ti-lointi-yo, ti nǵko.

⁷ Lea ta ná-dointi ti maaǵǵani ǵalaa, ti nǵko. Naa volu Zozefe ta Lasele ti maaǵǵani, ti nǵko.

⁸ Ezawu ǵeni ma: «Leeni ǵa é kɛɛzu ga nuuma vɛbɛiti, gi ǵomigai ga tiye?» Zakóbe goǵǵaavoteni, é ǵe ma: «Gè è zabaɛ, naa ǵa a kɛ, gè zaalai zǵǵo máliǵii è ǵaazu.»

⁹ Ezawu ǵe ma: «Anii vǵovavɛ zɛa, kɛɛloun, dǵnǵi kpein make.»

¹⁰ Zakóbe goǵǵaavoteni, é ǵe ma: «Ba-o, ná è maanɛɛɛɛzu, ni gè zaalai zǵǵoɛ è ǵaazu, ná-soloo ganii zo. Mazǵǵo gwɛlɛvɛ è-ǵaazuɛ va, eǵevɛlei nu a wele la GALA gaazuɛ va, tama è yeezeivɛ bú ga pagó.

¹¹ Deǵemu, ná-soloo ganii zo, nii feai é vɛ, tǵozei GALA ge zaalaiti daavege bè, gè la valani ani nǵpe ma.» E ǵilini Ezawu ma, eyɛsu naa yeezei bu.

¹² Ezawu ǵe ma: «Ade liina, ade vilɛna pelei zu. Ná liizu è luǵo.»

¹³ Zakóbe goǵǵaavoteni, é ǵe ma: «Máliǵii kwɛɛ ga doungoiti ta-vai ǵaavɛ, ta togani yivoiti ti jiiimii ǵolezu. Ni nu a ǵǵina ti la, folo ǵila su ga ti zie vai, togani ǵulugi kpein undaa ǵa vilii.

¹⁴ Máliǵii lo velela ndun tuǵo, nɛi gè ga ná-botiǵe nui. Ndun ná, ná vilɛsu ti volu, gi da li vaa, é zoloo togani ǵulugi ná-siei ma, nii é kákala, ta é zoloo doungoiti ta-ziei ma, eyɛsu gè zeeli máliǵii vǵ bɛ Seyiil.»

¹⁵ Ezawu ǵe ma: «Ná pǵ tǵun gè ná-nubɛsiti ǵilazuɛ ye é va.» Zakóbe goǵǵaavoteni, é ǵe ma: «Lee vaa zu naa a ǵe? Gè zaalai zǵǵo nǵ máliǵii ǵaazu!»

¹⁶ Naama volo ná nǵ, Ezawu ǵaleni ma Seyiil vele.

¹⁷ Kele Zakóbe liini Sukǵte, é pelei loni bǵǵo vɛ, é kotaiti to ná-togani ǵulugiti bɛ. Naa ǵa é ba, adaɛ ná laasei pɛai la ga Sukǵte (nii poluvɛ ga «kotaiti»).

¹⁸ Zakóbe zeǵeai ma Padan-Alame, é zeelini ga pagó Sikɛme taazuɛ, Kanaan yooi zu. E zeini taa loavɛ.

¹⁹ Vɛ é ná-seǵe ǵotai loni ná, é naama you ǵuǵai ǵeyani Sikɛme kɛɛǵe Ǵamǵol ná-doun zunuɛti ma, ga wali ǵae ungila (100).

²⁰ Miná ǵa é zalaǵa ǵulazuɛ bɛtɛni ná, nii é daasei pɛɛni ga Ele-Elǵǵee-Izelayɛle (nii poluvɛ ga «GALA ka ga Izelaye ná-GALAGI»).

34

*Kpǵe wola leve vai,
é lo Dina va*

¹ Yeeta, Lea ná-doun anzanuɛti Dina, nii é sǵǵǵni Zakóbe va, naa ǵa é ǵulani zóoi zu anzanu lointi pɛte fai ma.

² Zou ǵundǵii Ǵeeve nui Ǵamǵol ná-doun zunuɛti Sikɛme kaani, é vala ba, é ma ǵea zeǵe.

³ E ǵilini Zakóbe ná-doun anzanuɛti Dina va ga zii pɛ. Anzalopoi nɛɛni bɛ, é ǵɛni naa vǵ ga é kǵgi lati.

⁴ Sikɛme ǵeni kɛɛǵe Ǵamǵol ma: «Anzalopoi nii ǵaizie bè ga anza.»

⁵ Zakóbe mɛnigai ma ga é ǵaagǵulaɛ ná-doun anzanuɛti Dina ma, tɛi ná-doun zunuɛti ti ǵeni dǵbǵi zu ga ná-togani ǵulugi, é maaǵǵeni kpǵ, eyɛsu ti va.

⁶ Sikɛme kɛɛǵe Ǵamǵol liini, é ǵɛ Zakóbe vǵ.

⁷ Naa laa yǵǵózu, Zakóbe ná-doun zunuɛti ti vaani, ti zeǵe dǵbǵi zu. Ti mɛnigai ma, ti yiiǵaawanani, ti yiiǵula, tǵozei Sikɛme kǵzǵba vai ǵɛni Izelaye nuiɛti saama, daa vai zu ga Zakóbe ná-doun anzanuɛti, nii maa la nɛɛni ga é va ǵe.

⁸ Ǵamǵol ǵɛni ti vǵ, é ǵe ti ma: «Wo-loun anzanuɛti wola nɛɛvɛ dǵdun zunuɛti Sikɛme vɛ, ná wo maanɛɛɛɛzu ga wo fe bɛ niina ga anza.

⁹ A ǵili gi va vulu vai zu, wo da wo-loun anzanuɛti fe gi vɛ, wo da ǵǵnǵiti seǵe.

¹⁰ Wa ze'i gi zaama, zooli laa ɔa lao wo luɔɔ ga wo ze'i ná, wo wa-wotii ɔe su, wo ná tanigaa ɔeya ɔɔɔɔ ɔe.»

¹¹ Sikeme ɔeni anzanu loungoi keeɔe ta dieni ma: «À niima vaaɔɔɔɔ ɔe bɛ, ná naa ve wo ya, nii wa bona ga gɛ fe.

¹² A kákala la ga vulu anii, nii ɔɔɔɔai, ta faaɔɔɔɔ ani mɔinmɔin, ná naa ve, nii wa bo má, kele à va bu ga anzalopoi ɔe ga ànza.»

¹³ Zakóbe ná-doun zunuiti ti Sikeme ta keeɔe ɔamool woogaaivoteni ga kelegele, tɔzei é ɔaɔɔɔɔlani ti-vaazeelai Dina ma.

¹⁴ Ti ɔeni ti ma: «Faa ɔana, nii gi la zooga gi va ke, ga gi gi-vaazeelai ve zunu ɔe, nii é la latini pelevolu, mazɔɔɔ toɔa ɔe ga ɔaɔɔɔɔlana vaa gi ɔe.

¹⁵ Gá va niima vai wu, kele keni wa ɔena ga gi ɔevele, ga wo zaama zunuiti kpein ti lati pelevolu.

¹⁶ Naazu, gá gi-loun anzanuiti fe wo ya, gi wo-loun anzanuiti seɔe ɔe, gá ze'i wo zaama, ade ɔe ga nubuse ɔila.

¹⁷ Kele ni wo la vaani tatipelevolu vai wu, gi bogai, gá gi-vaazeelai zeɔe, gi li.»

¹⁸ ɔamool ta Sikeme ti yeezeini naama wooiti bu, ti boni.

¹⁹ Zunu loungoi la ɔeni suɔoozani, é naama vai ɔe, nii ti boni, mazɔɔɔ é ɔeni Zakóbe ná-doun anzanu ɔo. Toɔa ti ɔeni woilosu goo ma gola keeɔe ɔelei wu.

²⁰ ɔamool ta ná-doun zunui Sikeme ti liini taa zigidaɔe, ti ɔe ɔani ta-laazu nuiti ɔo,
²¹ ti ɔe ma: «Nui niiti ta ga ziiile bea ade letegi, de va bu, ti ze'i zooli zu, ti da suɔani ɔaizie, wɛle zooli zuwɔɔɔɔe ta-vaa zu, naati kpein nɔ. Da ti-loun anzanuiti sei, de ɔonɔiti fe ti ya.

²² Kele zunui naati ti la vaa bu, ti va ze'i ade zaama, de va ɔe ga nubuse ɔila, keni ade zaama zunui kpein ge lati pelevolu, eɔevelei tiya ɔɔɔɔ ti la, ti latigai da pelevolu.

²³ Ta-logani bulugiti, ti-yeaɔɔɔɔliti ta ta-loganiiti kpein ti la ɔea ga ɔonɔ ɔaa? Ade yeezei nɔ ta-levei wu, nii a ke ti ye ade va.»

²⁴ Niiti kpein ti ɔeni taa zigidaɔe, ti ɔamool ta ná-doun zunui Sikeme wooi mɛni, ti yeezeini ti-wooi wu. Taazuɔe zunuiti kpein ti latini pelevolu.

²⁵ Foloi zaɔasiei ma, siegi zu ti ɔeni taɔai zu la, Zakóbe ná-doun zunui felegɔiti Simiyɔn ta Leevi, Dina dieiti, ti ta-woɔa zɔkɔiti seɔeni, ti loo taai zu, ɔe ziiileigi ɔeni ná, ti zunuiti kpein paa.

²⁶ Ti ɔamool ta Sikemeni ɔalaa paani ga boɔa zɔkɔi, ti le, ti Dina ɔula Sikeme ná-pelei wu, ti ɔula ná va.

²⁷ Zakóbe ná-doun zunui zɔiti ti vaani, ti nu ɔoomaiti zeaɔɔɔɔliti seɔe, ti taazuɔe zɔɔɔliti seɔe, tɔzei ti ɔaɔɔɔɔlani ti-vaazeelai ma.

²⁸ Ti toɔani goiti ta ma wolaiti seɔeni, é ɔee soovalegiti ba, nii kpein nɔ é ɔeni taazuɔe, ta ɔalaɔaiti su.

²⁹ Ti liini ga ta-naavoloiti kpein, ta ti-lointi, ta ti-anzaiti, ta nii kpein é ɔeni pelei bu, ti naati kpein seɔeni.

³⁰ Zakóbe ɔeni naazu Simiyɔn ta Leevi ma: «Wa kpɔɔɔzu, wo maayoseɔe zooli zu nubuseiti be, niiti ti ga Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti. Nubuse go nɔ ɔa é zɛa, ta vaazu ɔaalɛzu ba daalɔɔɔma, ti kɔoi ɔee bá, ti kɔolɔɔlo, ná-o, ná-peleyeɔe-yeo.»

³¹ Ti googaaivoteni, ti ɔe ma: «Lee vaa zu gá gi-vaazeelai ye ná, ti so eɔe koloɔɔlo anzanu?»

35

Zakóbe zeɔe vai Sikeme,

é le Beetele

¹ GALA ge ɔeni Zakóbe ma: «Wuzeɔe, é le Beetele, é ze'i ná. Da zalaɔa ɔulazuɔe ta ɔete ná GALAGI ɔe, nii é ɔulani é ɔe kelema, siegi zu é ɔeni ɔelazu la è-liɛ Ezawu va.»

² Zakóbe ɔeni ná-peleyeɔe wu nuiti ma, ta niiti kpein ti ɔeni ba: «À kɔɔɔɔ ganigiti kula ɔɔɔɔ zaama, wo ɔɔɔɔnade, wo wa-zeɔeiti maavalibo.

³ Ada wuzeɔe, ade le Beetele. Ná zalaɔa ɔulazuɔe ɔetezu GALA be náve, nii é googaaivoteni, siegi zu gɛ ɔeni la kpalai zu, é ɔeni bá ná-sie zu, kɛai ma pelei zu, gɛ da li.»

⁴ Ti kɔɔɔɔ ganigiti kpein feeni Zakóbe ya, niiti ti ɔeni ti ya, ta goizu anigiti ti ɔeni ti woizu. Zakóbe zeɔe wɔoni, é ti ɔu su, é ɔolɔi ɔu ti ma sene gului wu, Sikeme ɔobave.

⁵ Naa ɔoluma, ti zegeni ná, ti li. GALA ge dualuagi ɔoni ná maagoolii zu laaiti nubuseiti su, nu nɔpe ge la mɔ ɔeni Zakóbe ná-doun zunuiti saɔalaboni.

⁶ Zakóbe zeelini Luze, taai nii é Kanaan yooi zu, naa ɔa é ga Beetele, ta ná-siepoluiti kpein.

⁷ E zalaɔa ɔulazuɔe ɔeteni ná, é naama adave laasei peeni ga Ele-Beetele (nii poluɔe ga «Beetele GALAGI»), mazɔɔɔ miná ɔa GALA ge ɔulani be ná kelema, siegi zu é ɔeni ɔelazu la die Ezawu va.

⁸ Deeḅola, anzanui nii é ḡeni ga Eleḅeka zo nui, naa zaani. Ti maaḡuluni Beetele, sene gului wu. Ti ná laasei pɛeni ga: «Golo wo sene gului.»

⁹ GALA ge ḡulani mɔno kelema Zakobe ve, siegi zu é vaani la, é zefge Padan-Alame, é tuya loo be.

¹⁰ GALA ge ḡeni ma: «È-laaseigi ḡa ga Zakobe, kele è la mɔ loli ga Zakobe laaseigi, è-laaseigi ḡa ḡe ga Izelayele.» E daasei pɛeni ga Izelayele.

¹¹ GALA ge ḡeni ma: «Nà ga GALA Zebei-Pɛ-Maligii. Buḡu, é ḡaawɔlo, ziiti ta zii moimoin ka ḡula è zu, masagaa ta ḡula è ḡoozu.

¹² Zoi naa gè feeni Abalaame ve ta Izaake, nà naa veezu è ve, wa è-mavofodai.»

¹³ Naa volu GALA ge wuzegeni, é zefge koba, naama adave ve é ḡeni ḅeezu pɔ ná.

¹⁴ Zakobe kɔtui ḡaalɔni, ve GALA ge ḅeeni pɔ ná, é puya zalaḡai vuuni maazu, ta é gulɔi vu ma.

¹⁵ Zakobe naama adave laasei pɛeni ga Beetele, ve GALA ge ḅeeni pɔ ná.

Benzamen zolɔ fai

ta Lasele zaa vai

¹⁶ Zakobe ta ná-nuiti ti zegeni Beetele. Aisa ti va zeeli Efelata, ti lago maaḡoozaa ḡeni de de ná va, eyesu Lasele da doin zolɔ. Ná-doun zolɔ fai baani.

¹⁷ Doun zolɔ koozuwanai ma ziegi zu, maavie bo anzanui ḡeni ma: «Mina lua, è doun zunu zolɔga mɔno.»

¹⁸ Kele zii loozuve, é va za, é daasei pɛeni ga Bene-Wɔni (nii poluve ga «màanḡo loun zunui»), kele keefge daasei pɛeni ga Benzamen (nii poluve ga «zeezazu loun zunui»).

¹⁹ Lasele zaani, ti maaḡulu Efelata pelei zu, naa ḡa é ga Beleyeme.

²⁰ Zakobe kɔtui zigigi loni ná-kabai ma ga ḡizesui. Zaaḡaza ta ḡeezu ma, «Lasele ná-kabama ḡizesu ḡotui.»

²¹ Izelayele wuzegeni, é li, é ná-sege ḡotai lo Migedale-Edɛel volu velei.

²² Siegi zu Izelayele ḡeni zeini la naama yooi zu, Luḅen liini, é la ga Bileḡa, keefge anza ḡiligi nii é la ḡeni vuluni ga zai ḡevele. Izelayele ma wooi menini.

Zakobe ná-doun zunuiti tieḡoi ḡeni ga puugɔ maazu fele (12).

²³ Lea ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Luḅen, Zakobe ná-doun zunu mɔungi, ta Simiyon, Leevi, Zuda, Isakaal, ta Zaḅulon.

²⁴ Lasele ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Zozefe ta Benzamen.

²⁵ Lasele ná-botifge anzanui Bileḡa ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Dan ta Nefetali.

²⁶ Lea ná-botifge anzanui Zilepa ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Gade ta Aseel. Zakobe ná-doun zunuiti kana, é ti zolɔni Padan-Alame.

Izaake zaa vai

²⁷ Zakobe ḡaleni ma, é va keefge Izaake vo be, Mamelee, nii é ga Kiliyate-Aaleḅa, daasei peai ga Geeḅelon, ve Abalaameni ta Izaake ti seikḡomai ḡeni ná.

²⁸ Izaake zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona unḡila kona vuulosava (180).

²⁹ Naa volu zii looni, é za, é li memɛwolani pɔ ti zaai. E vɔlzafani, sii zuḡooza. Ná-doun zunui Ezawuni ta Zakobe ḡa ti maaḡuluni.

36

Ezawu mavofodai

(1 Dolo Sevei 1:34-37)

¹ Ezawu nii é ga Edome mavofodai ḡa.

² Ezawu anzanu savagɔ zegeni, é sei, Kanaan anzanu lointi saama: Ada, Elon ḡete nui ná-doun anzanui, Wɔḡolifama, Ana ná-doun anzanui, Sibeyon Geeve nui ná-dounloin,

³ Basemate, Isemaye le ná-doun anzanui, Nebayote baazeelai.

⁴ Ada Elifaze zolɔni Ezawu ve, Basemate Leyuwele zolɔ be.

⁵ Wɔḡolifama Yeyuse zolɔ, ta Yalame, ta Kɔla. Ezawu ná-doun zunuiti kana, é ti zolɔni Kanaan yooi zu.

⁶ Ezawu anzai segeni, ta ná-doun zunuiti, ta ná-doun anzanuiti, ta ná-pele wu nuiti kpein, ta ná-togani ḅulugiti, ta ná-toganii kpein, naavoloi kpein é solɔni Kanaan yooi zu, é li, é zeii zou ḡili su, é maaḡooza deḡei Zakobe va.

⁷ Tɔzei naavoloi wola ḡaawɔloni, ti la ḅena zoo zeizu vɔama ada ḡila, ta zoi zu, ve ti seikḡomai ḡeni ná, naa la mɔ ḅena kula ḡe ti va, tɔzei ta-logani ḅulugiti faa va.

⁸ Zekana Ezawu zeini la Seyiil ḡize yooi zu. Ezawu ḡa é ga Edome.

⁹ Ezawu mavofodai ná-fai ḡaa: Edome nuiti ti-memɛwolai, é ḡeni Seyiil ḡize yooi zu.

¹⁰ Ezawu ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Elifaze, Ezawu anzai Ada ná-doun zunui, Leyuwele, Ezawu anzai Basemate ná-doun zunui.

¹¹ Elifaze ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Teeman, Wɔmaal, Sefo, Gayetame, ta Kenaze.

¹² Ezawu ná-doun zunui Elifaze anza ɣiligi ɣeni ga Timena, nii é la ɣeni vuluni ga zoi ɣevele, naa doun zunui zolɔni be ga Amaleke. Ezawu anzai Ada ná-dounlointi kana.

¹³ Leyuwele ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Naɣate, Zeela, Sama, ta Miza. Ezawu anzai Basemate ná-dounlointi kana.

¹⁴ Ezawu anzai Wɔɣɔliɓama, é ga Ana ná-doun anzanui, Siɓeyon ná-dounloin, naa ɣa é Yeyuse zolɔni be, ta Yalame, ta Kɔla.

¹⁵ Bolodama ɣundiɣiti kaa, ti ɣulani Ezawu ná-doun zunuiti saama. Ezawu ná-doun mɔungɩ Elifaze, ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: kundigiɩ Teeman, kundigiɩ Wɔmaal, kundigiɩ Sefo, kundigiɩ Kenaze,

¹⁶ kundigiɩ Kɔla, kundigiɩ Gayetame, ta kundigiɩ Amaleke. Elifaze nɔnɔ ma wolodama ɣundiɣiti kana Edɔme yooi zu. Ada ná-dounlointi kana.

¹⁷ Ezawu ná-doun zunui Leyuwele ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: kundigiɩ Naɣate, kundigiɩ Zeela, kundigiɩ Sama ta kundigiɩ Miza. Leyuwele nɔnɔ ma wolodama ɣundiɣiti kana Edɔme yooi zu. Ezawu anzai Basemate ná-dounlointi kana.

¹⁸ Ezawu anzai Wɔɣɔliɓama ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: kundigiɩ Yeyuse, kundigiɩ Yalame, ta kundigiɩ Kɔla. Ana ná-doun anzanui Wɔɣɔliɓama, Ezawu anzai nɔnɔ ma wolodama ɣundiɣiti kana.

¹⁹ Ezawu nii é ga Edɔme ná-doun zunuiti kana, ta ma wolodama ɣundiɣiti.

Ɔɔl nui Seyiil mavofodaiti

(1 Dɔlo Sevei 1:38-42)

²⁰ Ɔɔl nui Seyiil mavofodaiti kaa, ti ɣeni ga sei nu mɔungiti zooi zu: Lɔtan, Sɔɓale, Siɓeyon, Ana,

²¹ Dison, Eseel, ta Disan. Naati ka ti ga Ɔɔl nui ta-wolodama ɣundiɣiti, Seyiil ná-doun zunuiti, Edɔme yooi zu.

²² Lɔtan mavofodaiti ti ɣeni ga: Ɔɔli ta Geemame. Lɔtan baazeelai laaseigi ɣeni ga: Timena.

²³ Sɔɓale mavofodaiti ti ɣeni ga: Alevan, Manaɣate, Eɓale, Sefo ta Wɔname.

²⁴ Siɓeyon ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Aya ta Ana. Ana tɛi ka é zɛiungɩ ɣaani teɛɛbai zu, nii kpadiɩ, siɛgi zu é ɣeni daamianigi veezu la keɛɛɛ ná-soovalegiti zea, é da ti make.

²⁵ Ana ná-dointi ti ɣeni ga: ná-doun zunui Dison ta ná-doun anzanui Wɔɣɔliɓama.

²⁶ Dison ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Ɔɛmedan, Eseɓan, Yitelan ta Kelan.

²⁷ Eseel ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Bileɣan, Zaavan ta Akan.

²⁸ Disan ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Use ta Alan.

²⁹ Ɔɔl nui ta-wolodama ɣundiɣiti ti ɣeni ga: kundigiɩ Lɔtan, kundigiɩ Sɔɓale, kundigiɩ Siɓeyon, kundigiɩ Ana,

³⁰ kundigiɩ Dison, kundigiɩ Eseel ta kundigiɩ Disan. Tiya ɣa ti ɣeni ga Ɔɔl nui ta-wolodama ɣundiɣiti Seyiil yooi zu.

Edɔme masagiti

(1 Dɔlo Sevei 1:43-54)

³¹ Masagiti daaseigiti kaa, niiti ti masadai ɣɛni Edɔme yooi unda, aisa masa ge va zɛi Izelayele unda.

³² Beyɔɔl ná-doun zunui Beela masadai ɣɛni Edɔme unda, ná-taai laaseigi ɣeni ga Dinaɓa.

³³ Beela zaai ma, Bɔsela nui Zeela ná-doun zunui Yɔɓaɓe masadai ɣɛni potogi zu.

³⁴ Yɔɓaɓe zaai ma, Teeman nui ta-you zu nui Ɔusame masadai ɣɛni potogi zu.

³⁵ Ɔusame zaai ma, Bedade ná-doun zunui Ɔadade masadai ɣɛni potogi zu. Tɔun ka é vɔnini Madiyan nui ma Moaɓe yooi zu. Ná-taai laaseigi ɣeni ga Avite.

³⁶ Ɔadade zaai ma, Maseleeka nui Samela masadai ɣɛni potogi zu.

³⁷ Samela zaai ma, Sayile masadai ɣɛni potogi zu. E ɣeni ga Leɣɔɔte taa wolai zunu, zɛi wolai laaɓe.

³⁸ Sayile zaai ma, Akeɔɔl ná-doun zunui Baale-Ɔanan masadai ɣɛni potogi zu.

³⁹ Akeɔɔl ná-doun zunui Baale-Ɔanan zaai ma, Gadaal masadai ɣɛni potogi zu. Ná-taai laaseigi ɣeni ga Pau. Anzai laaseigi ɣeni ga Meɣetaɓeyle, Mateleede ná-doun anzanui, é ga Meezaɣaɓe ná-dounloin.

⁴⁰ Ezawu ná-bolodama ɣundiɣiti daaseigiti kaa, eɣevelei ti-zeizuveti ti la, ta eɣevelei ti-laaseigiti ti la: Timena, Aleva, Yeteete,

⁴¹ Wɔɣɔliɓama, Ela, Pinon,

⁴² Kenaze, Teeman, Miɓesaal,

⁴³ Magediyɛle, ta Iilame. Edɔme ɣundiɣiti kana, eɣevelei ti-zeizuveti ti la, zooi zu nii ti solɔni. Ezawu ɣa é ga Edɔme memɛwolai.

ZOZEFE NA-FAI

37

(37:1–50:26)

Zozefe ná-segiti

- ¹ Zakóbe zeini Kanaan yooi zu, ve keeǵe seikǵǵomai ǵeni ná.
- ² Zakóbe ná-peleyeǵei ná-fai vete. Zozefe kona puugǵ maazu lofela (17) ǵulaai ma, ti ǵeni togani bulugi makesu ta dieni keeǵe anza! Bileǵa ná-doun zunuiti ta Zilepa ná-doun zunuiti. Zozefe ǵeni ti maalǵozu, é da ti zie vele ǵoiti bo ti-ǵee ma.
- ³ Zozefe neeni Izelaye le ve, é leve zoǵma lointi ba, mazǵǵó é naa zǵǵoni pǵǵzaǵa siegi zu. E seǵe vǵne papa feeni be.
- ⁴ Dieni ti kaani ga neeve ti-ǵee ve, é leve ti kpein ba. Ti wǵnzegeni, ti la ǵeni zoosu ti va bǵe pǵ ga neǵegi.
- ⁵ Zozefe seǵi ta woni, é da li, é suǵula dieni ma, naati ti wǵnzegeni mǵno volu.
- ⁶ E ǵeni ti ma: «À woilo seǵi naa ma, nii gǵ bogai!
- ⁷ Gǵ ade ǵaani, de da moloi ǵili ba kpalagave. Ná-molo ǵilii wuzegeni, é lo, wǵno ma molo ǵilii ti ǵoolini ma, ti da nǵko bu.»
- ⁸ Dieni ti ǵeni ma: «Da kaazu ga da ǵeezu ga masagi, è zeǵi gi unda, è da gi leve?» Ti wǵnzegeni mǵno sese, ná-segiti ta daawooiti maavele ma.
- ⁹ E seǵi taǵili boni mǵno, nii é suǵulani dieni ma. E ǵeni ti ma: «Gǵ seǵi ta woge mǵno. Gǵ foloi ǵaani, ta alugi, ta somideǵa puugǵ maazu ǵilagiti (11), ti vaani, ti nǵko bú kǵkalave.»
- ¹⁰ E suǵulani keeǵe ta dieni ma, naa zeli lo ma, é ǵe ma: «Seǵi naa voluve ǵa ga lee, nii é bogai? Da kaazu ga ná-o, è-lee-o, gǵ è-lieni, gi kpein gǵ vaazu, gi nǵko è wu?»
- ¹¹ Dieni ti ǵeni toloi ǵulazu la, kele keeǵe naama vaiti makeni ǵigi zu.
- Zozefe vǵdi vai*
- ¹² Zozefe dieni ti liini Sikeme lugiti su vele, ga ti ti-ǵee ná-togani bulugi make.
- ¹³ Izelaye ǵeni Zozefe ma: «Nà pǵ gǵ è leve è-lieni pǵ be, ti togani bulugi makesu ve Sikeme.» E goǵaavoteni, é ǵe ma: «Kǵe, ná ǵaa.»
- ¹⁴ Izelaye ǵeni ma: «Li, è è-lieni pete, ni ti ǵedeǵe, ta ni faa nǵpe ge la toganiiti ba, è ǵale ma, é va ga ti-maawoo vǵǵi pǵ.» E Zozefe leveni ǵana, é zeǵe Gǵeǵelǵn nemei zu, é li Sikeme vele zǵli.
- ¹⁵ Ti ǵomini ta zunui ta, é da dieni ǵaizie dǵbǵi zu. E gaazaǵani, é ǵe ma: «Leeni ǵa è gaiziezu?»
- ¹⁶ Zozefe goǵaavoteni, é ǵe ma: «Nà dieni gaiziezu. Nà è maanǵǵǵezu, ná le ga ze, ve dieni ti togani bulugi makesu ná.»
- ¹⁷ Zunui ǵeni ma: «Ti zeǵe ve, ti li, tǵzeǵi gǵ menini, ti da ǵe: «Ade li Dǵtan.» » Zozefe vileni dieni kǵǵ vǵgi va, é da li, é ti ǵa Dǵtan.
- ¹⁸ Ti kaai ma goozama, keezu é maaǵuǵa ti va, ti yaavai ǵilini ma ga ti paa.
- ¹⁹ Ti ǵeni bǵǵ ma: «Se bo nui vete, é vaazu.
- ²⁰ A va, ade paa, de pili zeǵeǵaǵai taǵila su. Ada ǵe ma nǵ sua vilei ta ǵa é sogai, da pete naazu velegi ná-segiti ti vaazu ǵeezu la.»
- ²¹ Siegi zu Luǵen naa menini la, é Zozefe maaloboni, é ǵeni pǵ, é kula ti ya. E ǵeni ti ma: «Ade mina zenvui ǵula zea.»
- ²² Luǵen ǵeni ti ma mǵno: «À mina ǵamai vu! A seǵe, wo pili zeǵeǵaǵai nii zu, é tevebai zu, kele à mina yeeloo ma.» E ǵeni ǵisiezu ga é kizo, nii a ke é gaǵale ma, é li keeǵe vǵ be.
- ²³ Siegi zu Zozefe zeelini la dieni pǵ be, ti ná-seǵe vǵneǵi ǵulani ma.
- ²⁴ Ti soni, ti seǵe, ti pili zeǵeǵaǵai bogi zu, nii supakai ǵeni de, zie nǵpe ge la ǵeni su.
- ²⁵ Ti zeini naa voluma, ti da daamii wo. Ti ǵaazuwuzegeni, ti wǵle, ti Isemaye le nuiti ma vebeǵi ǵa, ti da va, ti zeǵe Galaade, ta-pǵmeiti kasǵǵilii ga gulu mana maku neǵegi ma aniiti, ti ǵeni liizu ga tiye Ezipete yooi zu.
- ²⁶ Nà nǵ, Zuda ǵe keeǵeleaiti ma: «Lee ǵulanuma ǵa da sǵǵó, da de-leǵei vaana, de ma ǵamai boǵu?»
- ²⁷ Ade li, de pǵdi Isemaye le nuiti ma, de mina yeevǵǵu ba, mazǵǵó de-leǵei ǵa ga de-ma ǵamai ta!» Keeǵeleaiti ti woiloni goo ma.
- ²⁸ Yaǵoiti ti ǵeni zeǵe zu Madiyan, naati tevesuve, ti Zozefe meǵenni, ti te, ti kula zeǵeǵaǵai zu, ti pǵdini Isemaye le nuiti ma ga wali ǵae vuufelegǵ (20), naati ti lii la Ezipete yooi zu.
- ²⁹ Siegi zu Luǵen vaani la volu zeǵeǵaǵai laave, Zozefe la mǵ ǵeni su. E ǵǵba zeǵeiti balini ga, iǵǵ ge leve.
- ³⁰ E ǵaleni ma keeǵeleaiti pǵ be, é ǵe ti ma: «Dǵngoi la mǵ ná! Leeni ǵa ná ke?»
- ³¹ Ti Zozefe ná-seǵei zegeni, ti boli zinei ǵǵdaaleve, ti dǵ ma ǵamai wu.
- ³² Ti ná-seǵe vǵneǵi leveni ti-ǵee ma, ti ǵe ma: «Wǵle nii ǵa gi kaai! Pete, ni è-loun zunui ná-seǵei laade.»
- ³³ Zakóbe kwǵeni, é ǵe ma: «Dǵn zunui ná-seǵei ve! Sua vilei ta sogai! Zozefe valivalia ga!»

³⁴ Zakóbe ná-segeiti balini ga, é zaamaɗili ga saa wólo wo segei, é folo mɔinmɔin keeni ná-doun zunui ná-saa wólóí gá.

³⁵ Ná-doun zunuiti ta ná-doun anzanuiti kpein ti vaani gaanɛɛɛzu, kele é la ɣeni yeezeini gaanɛɛɛ nɔpe bu. E ɣeni ɣeezu ti ma: «Nà yesu wólózu, eyesu gè yei doun zunui vɔ be govealaaz!» E ɣeni ba nɔ, é da wóló ná-doun zunui zaa vai zu.

³⁶ Madiyan nuiti ti Zozefe vɔdini Ezipete yooi zu Pótifaal ma, Falaɣon ná-kundiɣi zeidai ta, masagi make nuiti ta-ɣundiɣi.

38

Zuda ta Tamaal ta-vai

¹ Naama ziegi zu, Zuda zegeni keeɣeleaiti ba, é li, é zeí Adulame zunui ta vɔ be, nii daaseigi ɣeni ga ɢiila.

² Náve Zuda Kanaan anzalopoi ta ɣaani, nii keeɣe laaseigi ɣeni ga Sua. E segeni ga anza, é vile polu.

³ E kogi zegeni, é doun zunu zóló be. E daasei peeni ga ɛel.

⁴ E kogi zegeni mɔnɔ, é doun zunu zóló, é daasei pee ga Wɔnan.

⁵ E doun zunui zavasiei zólóni volu, é daasei pee ga Seela. Zuda ɣeni Keziíbe siegi zu anzai sólóni da.

⁶ Zuda anzanui ta zegeni ná-doun zunu mɔungi ɛel ve, daaseigi ɣeni ga Tamaal.

⁷ ɛel ɣeni ga nu ɲɔu Gooɣɔ GALAGI ɣaazu. Gooɣɔ GALAGI paani.

⁸ Zuda ɣeni naazu Wɔnan ma: «Li, é vile è-liɛ anzai volu, è-nimɔɣi ve, sei, é pɔnɔ to è-liɛ va.»

⁹ Kele Wɔnan kweeni ga naama lointi ti la ɣeezu ga tɔun nɔnɔ. Naa ɣa é ba, a la ɣena beɗea die anzai ma, é ɣeni gaabelazu ga é ma dei vɔ zooli ma, nii a ke é mina mavofoda zóló die ve.

¹⁰ Nii é ɣeni keezu, naa wola ɲɔni Gooɣɔ GALAGI ɣaazu, naa to balaa paani.

¹¹ Zuda ɣeni naazu ná-doun anzai Tamaal ma: «Yena ga poanzaí è-ɣee vɛlei wu, eyesu doun zunui Seela wóló.» E ɣeni bɔezu ɣana ga Seela mina za ga dieni kevele. Tamaal liini, é zeí keeɣe vɛlei wu.

¹² Suɣoozani folo mɔinmɔingaa ti leve naa ma, Sua ná-doun anzanui, é ga Zuda anzai, naa zaani. Siegi zu Zuda ná-góló wo foloiti ti leveni da, é leeni ga Timena vele ta bɔlai ɢiila, Adulame nui, ná-baalagiti maaleɣa levezuve.

¹³ Ti ɣeni Tamaal ma: «Wele, è-ɣee mɔin ɣa leezu Timena, ná-baalagiti maaleɣa levezuve.»

¹⁴ E ná-poanza zegeni puuni, é segei veleveleni bɔɣɔ ma, é bɔɣɔ ɣaazumaalɔɣu, é le, é zeí Enayime nu levezuve Timena velei zu. Mazóló é peteni ga Seela wólóni niina, kele ti la ɣeni feeni naa ya ga anzai.

¹⁵ Zuda Tamaal ɣaani ga kologolo anzanui ta ve, mazóló é ɣaazuve maalɔɣuni.

¹⁶ E maaɓɣani ba pele ɣɔbave, é ɣe ma: «Va bu, gè la ga de.» Mazóló é la ɣeni kweeni ga ná-doun anzai ve. Naa ɣeni ma: «Leeni ɣa da fe zèa, da vilena pólú?»

¹⁷ E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Nà boli yivo ɣila teve é ma, é ɣula ná-togani bulugi zu.» Naa ɣeni ma: «Zèe ɣa bu, kele da kpɔnma ve zèa, eyesu é teve.»

¹⁸ E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Leeni ɣa ná fe è ya ga kpɔnmai?» E ɣeni ma: «Nii da da yeevoze da aniiti ba, naa ve zèa, ta da-ɣalui, é veɛ da-lukpoi va.» Naa volu é vileni polu, naa kogi zegeni.

¹⁹ E wuzegeni, é li, é ná-segei vɔ, nii é ɣaazumaalɔɣuni la, é ná-poanza zegeni segeni.

²⁰ Zuda boli yivoi leveni bɔlai Adulame nui vɔ ga é lii la, é kpɔnma aniiti kula anzanui ya. Kele é la ɣeni anzanui ɣaani mɔnɔ.

²¹ E náve nuiti gaazagani, é ɣe ti ma: «Mini ɣa kologolo anzanui ná, nii é ɣeni losu pele ɣɔbave Enayime?» Ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Kologolo anzanu la de niima ada yɔɣózuve.»

²² E ɣaleni ma, é li, é ɣe Zuda ma: «Gè la kaani, náve nuiti ti ɣeeve mà: «Kologolo anzanu la de ná yɔɣózuve ɲegelein.» »

²³ Zuda ɣeni ma naazu: «É make naa va, nii é zea, de mina bɔɣɔ lo ɲeeɣulasu zu. Wele, ndun gè boli yivoi nii levega po, kele é la kaani.»

²⁴ Alu savago ɣeɣala levegai ma, ti vaani, ti ɣe Zuda ma: «È-loun anzai Tamaal kologologi ɣea, tɔ voló kogi ɣa ma, kologologi maauele ma.» Zuda ɣe ma: «À ɣula la, é ɣala.»

²⁵ Ti ɣeai ma ɣulazu la eteave, é nu leveni keemɔin ma, é bo ma ga: «Zunui nii po ge ga niima ɣoligiti, naa ɣa ná-kogi mà. Nà é maanɛɛɛzu, ti vete deɛ, be ɣa nɔnɔ ga anii, nii nu a da yeevoze da aniiti ba, ta galui, ta tukpoi niiti?»

²⁶ Zuda ti ɣaai ma, é ti ɣweeni, é ɣe ma: «Tɔun sɔlege, é leve ndun ba, é naa ɣeeve, tɔzei ba ga, gè la vaani bu, é va zeí doun zunui Seela ve.» E la mɔ ɣeni keeni, é va laa la.

²⁷ Ná-doun zóló siegi zeelii ma, ti kaani ga yoogiti ka ti ɣeni koozu.

²⁸ Doun zoloo yeegefjalai zeeliai ma be, gilagi yeei gfulani kelema. Maavie bo anzanui soni, e geze boigi gili zeei va, e ge ma: «Niima gelei ga e gfulazu mounpa.»

²⁹ Kele e yeei boofuni mono, boolai gula etea mounpa. Maavie bo anzanui geni ma: «E gfulave ga zeejaabaai!» Ti daasei peeni ga Peelese (nii poluve ga «kulazuve»).

³⁰ Naa voluma boolai zolooni, nii geze boigi gilini zeei va. Ti naa laasei peeni ga Zeela.*

39

Zozefe gee vai Potifaal vo be

¹ Ti yeini ga Zozefe Ezipete yooi zu. Ezipete nui Potifaal, masagi Falaḡon make nuiti ta-ḡundigii, naa ga e Zozefe geyani Isemayele nuiti ma.

² Gooḡo GALAGI geni Zozefe va, naa maavele ma, e geni undaaneei zolobosu naa kpein su, nii e bena ke. E geni maligi Ezipete nui na-pelei wu.

³ Naa peteni ga Gooḡo GALAGI ga toun ba, nii nopegi e geni keezu, Gooḡo GALAGI geni naa betezu zeema.

⁴ Zozefe zaalai zolooni maligii gaaazu, e dooni na-botii zu, e sei na-pelei unda. Nii kpein e geni zea, e naati kalivaani ma.

⁵ E zo naama voloi ma, Potifaal seidai ma na-pelei unda, ta nii kpein e geni zea, Gooḡo GALAGI tuya looni Ezipete nui Potifaal na-pelei ve. Zozefe maavele ma. Gooḡo GALAGI natuyai geni zeaḡligiti kpein ba, e geni ga pelei wu, baa kpalagaveti.

⁶ Niiti kpein ti geni ga zeaḡli, e ti yeini Zozefe yeezu, e la mo geni faa gili keezu, keni e na-daamianigi zeḡe no.

Zozefe geni ga zaalamai gola vagai.

⁷ Naama vaiti pe poluma, Zozefe maligi anzai gaazugulani ba, e ge ma: «Laa ga ze.»

⁸ E geleni, e ge maligi anzai ma: «Pelei wu vai leve ga koḡo felego, maligii la faa nope kwee ta zu, e ti pe zeḡe zee zu.

⁹ E la wooloni ndun ba niima vele wu, e la to seini faa nope ma, keni da no, toozei da ga anzai. Na naama vaa no wolai geezu gale, ge koto zeḡe GALA daalagoma?»

¹⁰ Foloo-fole e geni boizu Zozefe la, e da faa gilagi no wo ma, kele naa la geni woilosu ta ma, e geleni na-dakoba vai va, ga a va velle polu.

¹¹ Foloi ta, Zozefe vaani, e le pelei wu, ga e na-botii ge. Nu nope ge la geni na, pelei wu nuiti su.

¹² E soni na-segei va, e ge ma: «Laa ga ze!» Zozefe na-segei yeini zea, e vela, e gula etea vele.

¹³ Siegi zu e kaani la ga naa na-segei yega zea, e vela, e li ga etea vele,

¹⁴ e na-pele wu nuiti tolini, e ge ti ma: «Sinigi vaa ga Ebulu nui ade vo, e da baaḡula ade ma. Paave pḡ, e ge e la ga ze, keni kpaingai.

¹⁵ Siegi zu e kaai la ga ge woogula ga kpeei, e na-segei yega vuuni kobave, e vela, e li ga etea vele.»

¹⁶ E Zozefe na-segei yeini gobave, eyesu sinigi vaa pelei wu.

¹⁷ E faa gilagi no woni ma, e ge ma: «Ebulu nui e ga duoi, nii e vaai la ade vo, paave pḡ ga e baaḡula ma.

¹⁸ Kele tei ge woogulaai ga kpeei, e na-segei yega kobave, e vela, e li ga etea vele.»

¹⁹ Kpegai ma ga anzai boe wooiti meni, e da ge ma: «Welena, naa ga da-luoi kea,» Zozefe maligi wola yiijaawanani.

²⁰ E Zozefe zoni, e pili kasoi ga, ve masagi na-kasoga nuiti ti makeni na. Miná ga Zozefe geni na kasoi ga.

Zozefe gee vai kasoi ga

²¹ Gooḡo GALAGI geni Zozefe va, e woogegiladai ge be, nii a ke naa zaalai zoloo kaso ḡundigii ya.

²² Kaso ḡundigii kasoga nui zoiti kpein kalivaani Zozefe ma. Faa nope ge la geni geezu toun polu.

²³ Kaso ḡundigii la mo geni welezu naama vai tanope ma, nii e geni geezu Zozefe yeezu, mazoloo Gooḡo GALAGI geni ba. E vaani bu, naa pe subete, nii e geni keezu.

40

Falaḡon na-botige ḡundigii felegoiti ta-zegiti

¹ Naama vaiti poluma, Ezipete masagi Falaḡon na-kpolebole gani wotige nuiti ta-ḡundigii ta na-daaḡoli wotige nuiti ta-ḡundigii ti baaḡoni ti-maligii, Ezipete masagi ma.

* **38:30 Zeela:** daaseigi nii ti maaḡugaai va ta «ma boi soḡagi e volozu.»

² Falaḡon yiigulani niima ḡundiḡi felegoiti daalḡoma, kpoleḡole gani wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi ta daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi.

³ E ti vilini kasoi ḡa, masagi make nuiti ta-ḡundiḡi ná-pelei wu, ve Zozefe makeḡa ḡeni de ná.

⁴ Naa ti ḡalivaani Zozefe ma, ga é da wele ti ma. Ti yeeḡeḡalai ta ḡeni kasoi ḡa se.

⁵ Kpidii ta, Ezipete masagi ná-kpoleḡole gani ḡundiḡi ta ná-daaḡoli ḡundiḡi, ti ḡeni kasoi ḡa, ti felego pe ti segi woni, eseni ta nḡnḡ ma zegi, poluwe ḡeni ti ḡilagilagi va.

⁶ Naa voluma zobui, Zozefe vaai ma ti vo be, é weleni ti va, ti pe ti ḡaazugiliai.

⁷ E Falaḡon ná-botiḡe ḡundiḡiiti gaazaḡani, ti ḡeni toun ba maligii ná-pelei wu kasoi ḡa, é ḡe ti ma: «Lee vaa zu za wo-ḡaazuveti ḡudai?»

⁸ Ti gooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gi segi woge, kele nu nḡpe ge la ná, nii a poluwe wo gi ma.» Zozefe ḡeni ti ma: «GALA tei a zoo é segiti poluveti bo baa? A wa-zegiti sugula lee ma.»

⁹ Kpoleḡole gani ḡundiḡi laalḡoni ná-segi zu, é sugula Zozefe ma, é ḡe ma: «Ná-segi zu, wele, ansaḡo tokulugi ḡeni kákalave.»

¹⁰ Ansaḡo tokulugi naama beke savago ḡeni ba. Siegi zu é leteni la, ma vuai ḡulani, ta ma ḡpḡgiti ti leezen boigi ve.

¹¹ Falaḡon ná-kpoleḡole wḡwḡi ḡeni zèa zoni, gè leezeinti seḡeni, gè ti luḡa Falaḡon ná-kpoleḡole wḡwḡi zu, gè kpoleḡole wḡwḡi ve Falaḡon ya.»

¹² Zozefe ḡeni toun ma: «Poluwe ḡaa: ma beke savagoiti ta ga folo savagoiti.

¹³ Folo savago a levena, Falaḡon ḡa dḡungi wuzeḡe, é é ḡaaḡale ma da-wotii zu. Da ná-kpoleḡole wḡwḡi zeizu zeezaama ve, eḡevelei é ḡeni keezu la, siegi zu é ḡeni la ga ná-kpoleḡole ganiiti ma ḡundiḡi.

¹⁴ Kele ná é maanezene zu, ḡize su, siegi zu é undaaneze zu la, nuḡoḡola ḡe bè, é ná-faa vaḡo wo Falaḡon ma, nii a ke é kula niima ḡasoi ḡa.

¹⁵ Mazḡḡo ti kulave Ebulu nuiti ta-yooi zu ga zeeḡaaḡaai, ve balaagi gè la faa ḡou nḡpe keeni, nii ná vili kasoḡa ma vaa zu.»

¹⁶ Siegi zu daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi kaani la ga Zozefe segi volu vaḡo woge, é ḡeni ma: «Ná balaa gè segi ta woge, bulu boḡ savago ḡeni zeini unma.

¹⁷ Kpḡlgi nii gaḡoozaa ḡeni de, daamianigi ma zii kpein ge ḡeni su Falaḡon ve, kele wḡniiti ti ḡeni miizu kpḡlgi zu, é zeini unma.»

¹⁸ Zozefe gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Poluwe ḡaa: kpḡḡ savagoiti ta ga folo savagoiti.

¹⁹ Folo savago a levena, Falaḡon ḡa dḡungi leve é va, é è zele gului va, wḡniiti ta è-ma zuai mi.»

²⁰ Foloi zavasiei ma, Falaḡon zḡḡo fai ma ḡoozune yeei, é daamii neene wolai beḡeni, é fe ná-botiḡe nuiti kpein be. Ná-botiḡe nuiti gaazu, é kpoleḡole gani wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi ḡulani, ta daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi.

²¹ E kpoleḡole gani ḡundiḡi vileni mḡnḡ ná-botii ma, é da kpoleḡole wḡwḡi zeii Falaḡon yeezaama.

²² Kele é daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi zeleni gului va. Faiti pe ti vileni su, eḡevelei nḡ Zozefe ta-zegiti poluveti boni la.

²³ Kele kpoleḡole gani wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡi la ḡeni ḡizeni Zozefe zu, é yeemani ma.

41

Masagi Falaḡon ná-segiti

¹ Kona felego leḡeḡai ma, Falaḡon segi ta woni. Pete: é ḡeni zie wolai Nile ḡobave.

² E nike zaa lḡfela ḡaani, ti wola vaḡai, ti lḡḡai. Ti leeni, ti ḡula zie wolai wu, ti da daamii wo tufa leti zu, zie ḡobave.

³ Nike zaa lḡfela ḡiligaa ti ḡulani zie wolai wu zḡiti poluma, ti ḡudai, ti ḡaḡa, ti lo ti ḡobave, zie wolai laave.

⁴ Nike zaaiti ti ḡudai ta ti ḡaḡaai, naati ti nike zaa lḡfelaiti miini, niiti ti vaḡai, ti lḡḡai. Falaḡon wuunni.

⁵ E niini volu, é segi velesiei wo. E weleni, é anii ḡpḡo dḡfela ḡa, ti ḡezeai, ti vaḡai, ti vḡnḡai ma lḡkulu ḡilagi va.

⁶ Naa voluma, ani ḡpḡo dḡfela ḡiligaa ti vḡnḡni zḡiti poluma, ti booveai, ti vooloai ga folo ḡulazu vele viilei.

⁷ Ani ḡpḡgiti ti booveai, naati ti ani ḡpḡo dḡfela vaḡoiti kpḡleni, niiti ti ḡezeai, ti laavegai. Falaḡon wuunni, é gaḡa ga é ḡea segi zu.

⁸ Sobui, Falaḡon ḡeni unga wuulee, é Ezipete molikulagiti ta ma ḡima nuiti kpein tolini, é segiti sugula ti ma. Kele nu nḡpe ge la ḡeni zooni, é va ti voluwo Falaḡon ma.

⁹ Kpoleḡole gani wotiḡe ḡundiḡi kpḡei zegeni, é ḡe Falaḡon ma: «Kigi loa ná-faaḡaazagi zu za.

¹⁰ Yeeta ģeni de, Falaġon yiiġaawanani ná-botigġe nuiiti ma, é nðun pilini kasoi ġa masagi make nuiiti ta-ġundiġii ná-pelei wu, ná-o, daaġoli wotiġe nuiiti ta-ġundiġii-yo.

¹¹ Kpidi ġilagi zu, gi felego pe gi segiti boni, poluue ģeni ti va.

¹² Eġulu zunu loungoi ta ģeni gi va náve, masagi make nuiiti ta-ġundiġii ná-duoi, gi gá-zegiti suġulani ma, é ese nðno voluwoni ma.

¹³ Ti pe ti vileni su nò, eġvelei é polu woni gi ma la. Falaġon pileni volu ná-botii ma, é daaġoli wotiġe nuiiti ta-ġundiġii zele gului va.»

Zozefe Falaġon ná-segiti

poluue wo fai

¹⁴ Falaġon Zozefe lolini, ti kulani kasoi ġa ga gaazuvilei. E nzungi woni, é ná-segeiti maavalibo, é li Falaġon vo be.

¹⁵ Falaġon ģeni Zozefe ma: «Gè se boge, nu nape ge la zooni poluue wosu, keke gè menige ga da da segi voluue wo, ni nu a suġulana è ma.»

¹⁶ Zozefe Falaġon woogaaivoteni, é ġe ma: «Nà laade, keke GALA ka a googaaovote pagoi ve Falaġon ya.»

¹⁷ Falaġon ģeni Zozefe ma: «Nà-segi zu, gè ģeni loni zie wolai Nile laave.

¹⁸ Gè nike lofela ġaani, ti lotai, ti wola vagai. Ti leeni, ti ġula zie wolai wu, ti da daamii wo tufa letei zu zie ġobave.

¹⁹ Naa volu, nike zaa lofela ġiligaa ti ġulani, ti le zaiti polu velei, ti ġanaai, ti wola noudai, ti-ġolgi ġulaai ti ma, gè la de ti ġeġala ġaani nai zu Ezipete yooi kpein su.

²⁰ Nike zaaiti ti ġolgi ġulaai ti ma, ti wola noudai, naati ti nike zaa lofela mzungiti miini, niiti ti lota ģeni de.

²¹ Ti ti boleni, ti yei ti ġoozu, nu la volò kwεεga ga ti lbove ti ġoozu. Nike zaa ġanaiti ti nouni nò, eġvelei ti ģeni la mounpa. Ejesu gè wun.

²² Naa volu zegi mðno, ani ġopo dofela ti laavegai, ti vagai, naati ti vðnani ma lokulu gilagi va.

²³ Naa voluma, ani ġopo dofela ġiligaa ti vðnani zaiti poluma, ti booveai, ti zupakai, ti voooloi ga folo ġulazu vele viilei.

²⁴ Ani ġopogiti ti booveai, naati ti ani ġopo dofela vagoiti kpleni. Gè suġulaa molikulagiti ma, keke nu nape ge la poluue woni ma.»

²⁵ Zozefe ģeni Falaġon ma: «Segi bogai è ve, toġa ga faa ġila nò. Nii GALA ge vaazu keezu, naa ġana é kula kelema Falaġon ve.

²⁶ Nike zaa lofela vagoiti ta ga kona dofelaiti, ani ġopo dofela vagoiti ta ga kona dofelaiti. Se gila kpegi nò ve.

²⁷ Nike zaa lofelaiti ti ġanaai, ti noudai, ti ma mzungiti poluma, naati ta ga kona dofela balaa, ta ani ġopo dofelaiti ti zupakaiti, ti voooloi ga folo ġulazu vele viilei, ta ġeezu ga kona dofela vului.

²⁸ Eġvelei nò gè boga da Falaġon ma, nii GALA ge vaazu keezu, naa ġa é kulaa kelema Falaġon ve.

²⁹ Peεε, kona dofela laawu, daamianigi wola ġa moïn Ezipete yooi kpein su.

³⁰ Pului ma ġona dofelai ġa va naati poluma, nu ġa yeema anii moïn ziegi naa ma Ezipete yooi zu. Pului ġa zoi ġologolo.

³¹ Pului naa é vaazu, toġa boi, nu ġi ge la mò loa su volò ga ni daamiani ge vovvani zoi zu.

³² Ni Falaġon segi ġaa, ná zeizu ġe fele, naa ġa ga faa ve deveai niina GALA be, é vaazu ġeezu ga suvile.

³³ «Falaġon faa ġila keena niizu, wele vaa ga ġima nui ta, nii kelegelegai, è seġe, è sei Ezipete yooi unda.

³⁴ Keni Falaġon ani make nuiiti sei zoi zu, ga ti Ezipete moloi zeizu loklusiei zeġe ba, ani moïn ġona dofelaiti ma ziegiti zu.

³⁵ Kona pagoit su ti vaazu zeelizu, ti naama laamianigiti kpein gaale ba, Falaġon ná-devei wu, ti moloiti gaale ba taaiti su, molo makesuεeti, ti da wele ti ma.

³⁶ Daamianigi naati ta ġe vuuni ná zoi ve, pulu ġona dofelaiti be, ti vaazu Ezipete yooi zu, naa ġa a ke nubuseiti ti mina za ga pului zoi zu.»

Zozefe zei vai ga kundigġi wolai

Ezipete yooi unda

³⁷ Naama woiti ti wola neeni Falaġon ta ná-botigġe nu wolaiti kpein be.

³⁸ Falaġon ģeni ti ma: «Ada zoo nu ġili solòsu nei ba ga nii ġevele, nii GALA Zenvui a ġe zeini su?»

³⁹ Falaġon ģeni Zozefe ma: «Tei GALA ge niima vaiti dea ga de, nu nape ge la ná nii a ġeġeġe, é ġe ga ġima nu balaa ga è ġevele.

⁴⁰ Da ɔa è ɔɛɛzu nà-peleyegɛi unda, nà-nubuseiti kpein ta ɔolo da-lɔgiti be. Nà bɔɔɔi nɔ ɔa tevegai è va, ta gè ɔɛ è maazu ga masa kpɔkpɔgi maavele.»

⁴¹ Falaɔɔn ɔɛni Zozefe ma: «Wɛɛ, gè è zeida Ezipete yooi kpein unda, devei ɔa da nɔ è ya.»

⁴² Falaɔɔn nà-masa balaɔaegi ɔulani yee va, é dɔ Zozefe yeei va. E seɔɛi looni kɔba, nii é ga geze vaɔɔi. E zanu kɔbu ansai vilini kɔbu.

⁴³ E tɛɛni ná-wotoloi velesiɛi zu. Tevesuve, ti da zeze kakala velei, ti da ɔɛ: «À vile niibiga!» Zekana Falaɔɔn Zozefe zeini la Ezipete yooi kpein unda.

⁴⁴ Falaɔɔn ɔɛni mɔna Zozefe ma: «Nà ɔa gè ga Falaɔɔn! Ni da laade, nu nɔɛ ge la yeevua faa wu Ezipete yooi kpein su.»

⁴⁵ Falaɔɔn Zozefe laasei pɛɛni ga Safenate-Payeneya. E Azenate zɛɛni, é fe zea ga anza, galagi daa ga Won, naa ná-zalaɔa ɔula nui Pɔtifeela ná-doun anzanui. Zozefe liini, é levetee, é wɛɛ Ezipete yooi ná kpein su.

⁴⁶ Zozefe ná-konagi ɔɛni niina ga puusavaɔo (30), siegi zu é liini la, é lo Ezipete masagi Falaɔɔn ɔaazu. Seɔɛai ma Falaɔɔn va be, é Ezipete yooi kpein subizeni.

⁴⁷ Kona dɔfelaiti daawu, niiti daamianigiti ti bɛɛni su, zooi ba lɔnɔgi veeni ga poovamai.

⁴⁸ Zozefe kona dɔfelai ma laamianigiti kpein gaalɛni ba Ezipete yooi zu, é daamianigiti maaɔɔni, é pu taaiti su. E naa vuuni taai ɔilagilagi ɔoozube, nii é ga maagoolii zu yooi ná-daamianigiti.

⁴⁹ Zozefe moloi ɔaalɛni ba, gola mɔin eɔɛ kpoloɔɛi ma ɔaɔaegi. Naama voovamai maavele ma, ti looɔoni gaalu fai va, tɔɔzei nu la mɔ ɔɛni zoosu é va gaalu, tiegi latevega ɔɛni de.

Zozefe ná-dointi ta-vai

⁵⁰ Pulu ɔona mɔunpagi yeeluɔɔ, Won ná-zalaɔa ɔula nui Pɔtifeela ná-doun anzanui Azenate zunu loun felegɔ zɔlɔɔni Zozefe ve.

⁵¹ Zozefe doun mɔungi laasei pɛɛni ga Manasee,* mazɔlɔ é ɔɛni ma: «GALA ge zɛema ná-kpɔlɔiti kpein ma, ta kɛɛ ná-peleyegɛi kpein ma.»

⁵² E felesiɛi laasei pɛɛni ga Efelayime.† E ɔɛni ma: «Mazɔlɔ GALA ge kɛa ga kpuɔu nu, zooi naa zu, ve gè ziiɔɔni zɔlɔɔni ná.»

Pului

⁵³ Kona dɔfelai niiti aniiti ti wola bɛɛni su Ezipete yooi zu, naati ti leveni.

⁵⁴ Kona dɔfela vuluiti ti tɔɔzeini ga vaa, eɔɛvelei Zozefe boni la. Pului looni zooi kpein su, keɛ daamianigi ɔɛni Ezipete yooi pɛ su.

⁵⁵ Siegi zu pului a la Ezipete yooi kpein sona da, nubuseiti ti bɛna kpeei loo Falaɔɔn woizu ga ti daamianigi zɔlɔ. Falaɔɔn ɔɛni Ezipete nui kpein ma: «À li Zozefe va be, nii é bosu wo ma, wo naa ɔɛ.»

⁵⁶ Pului looni zooi kpein su. Zozefe daamiani makɛsuveti kpein daalaoni, é da moloi vɔɔi Ezipete nuiti ma. Pului ɔɛni liizu ga bɔida Ezipete yooi zu.

⁵⁷ Nui ɔɛni zeɔɛzu zooi kpein su, ti da va Ezipete, Zozefe va be, ga ti moloi ɔɛya, mazɔlɔ pului wola bɔini zooi kpein su.

42

Zozefe kɛɛɔɛleaiti ti vaa laa mɔungi

Ezipete yooi zu

¹ Zakɔbe kaai ma ga moloi ɔa Ezipete yooi zu, é ɔɛni ná-doun zunuiti ma: «Lee vaa zu wo wɛɛzu bɔɔɔ va wo ɔilagilagi?»

² Gè menige ga moloi ɔa Ezipete yooi zu. A yei, wo ta ɔɛya ná ade ve, nii a ke ade ye vulua, ade mina za.»

³ Zozefe kɛɛɔɛloun puugɔiti ti yeini Ezipete yooi zu molo ɔɛyazuve.

⁴ Zakɔbe la ɔɛni Zozefe deɔɛi Benzamɛn vileni ti volu, é ɔɛni luazu ga faa ɔɔu mina ɔɛ la.

⁵ Izelaye ná-doun zunuiti ti ɔɛni zɔiti saama, niiti ti yeini molo ɔɛyazuve, mazɔlɔ pului bɔini Kanaan yooi zu.

Zozefe kɛɛɔɛleaiti poluɔula vai

⁶ Zozefe ɔa é ɔɛni devei wosu zooi zu ná kpein. Tɔ ɔa é ɔɛni moloi vɔɔdizu nubusei kpein ma. Zozefe kɛɛɔɛleaiti ti vaani, ti nɔko bu, ti unpilɛ zooi ma.

⁷ Zozefe kɛɛɔɛleaiti kaani. E ti ɔɛwɛni, keɛ é bɔɔɔ ɔɛni, eɔɛ é la ti ɔɛwɛɛ. E la ɔɛni bɔɔni ti va bɔɔn, é ɔɛni ti ma: «Mini ɔa wo zeɔai ná?» Ti googaaivoteni, ti ɔɛ ma: «Gá zeɔɛzu Kanaan yooi zu, gi vaave daamiani ɔɛyazu.»

⁸ Zozefe kɛɛɔɛleaiti kwɛni, keɛ tiya mu ti la ɔɛni tɔun kwɛni.

* **41:51 Manasee:** daaseigi nii ti maaɔɔɔaai va ta «é nu yeemazu.» † **41:52 Efelayime:** daaseigi nii ti maaɔɔɔaai va ta «kpuɔui.»

⁹ Zozefe ɔgi looni segiti su, é boni, é vile ti va. E ɔjeni ti ma: «Wa ga nenegiti! Wo vaave ga wo zoi ná-zobotalazuveti sumá.»

¹⁰ Ti goofaavoteni, ti ɔje ma: «Ba-o, maliɔii, gei gi ga da-wotiɔje nuiti, gi vaave nɔ ga gi molo ɔjeya.

¹¹ Gi kpein gá nɔ ga zunu ɔila kpegi ná-doun zunuiti, gá ga sɔbelama nuiti, da-wotiɔje nuiti gi la ga nenegaa nɔ.»

¹² E ɔjeni ti ma: «Kpele-o, wo vaave zoi ná-zobotalazuveti sumá su nɔ.»

¹³ Ti goofaavoteni, ti ɔje ma: «Da-wotiɔje nuiti gá ga keɔɔɔloun puugɔ maazu felegɔ (12), zunu ɔila kpegi ná-doun zunuiti Kanaan yooi zu. Loungo gelei, naa yege gi-ɔje vɔ be za, gila ge ɔjeni ná, naa la mɔ vulua.»

¹⁴ Zozefe ɔjeni ti ma: «Naa mu ka gè bosu wo ma, gè ɔje, wa ga nenegiti.

¹⁵ Wele, velegi gè vaazu wo vɔluɔɔulazu la. Ná ɔjonazu Falaɔɔn ma, nii é vulua, wo la ɔɔulazuve negelein, ni wo-legei la vaani ve.

¹⁶ Wo zaama, á gila teve, é li, é va ga wo-legei. Wa ma, wo ye kasoi ɔa eyesu wo bɔe wooiti poluɔɔula, ná kwɛɛ ni gaamai ɔa wo bosu. Ni naa laade, gè ɔjona Falaɔɔn ma, nii é vulua, wa ga nenegiti.»

¹⁷ E ti kpein dáni vɔvɔma kasoi ɔa folo savagɔ laawu.

¹⁸ Foloi zavasié ma, Zozefe ɔjeni ti ma: «Nɔn nà luazu GALA ba. Nii gè bosu wo ma, á naa ɔje, wa zenvui wo.

¹⁹ Ni wa ga sɔbelama nuiti, wo-ɔjelein ta ye kasoi ɔa, ve wo ná, wɔun, wo li ga molo, wo wa-veleyeɔjeiti kɔnɔkula la,

²⁰ naa vɔlu wo va pɔ ga wo-legei, naa ɔa a ke wa-bɔeiti poluɔɔula, wo mina za.» Ti yeezeini naa wu, ti naa ɔje.

²¹ Ti ɔjeni ɔjezu bɔɔɔ ma: «Ungo, ade ɔjeve ga sɔba nu de-legei letegi, mazɔɔɔ de ná-ziizooléi ɔaani, siegi zu é ɔjeni de maanenɛzu la, de la ɔjeni woiloni ma negelein! Naa ɔa é kea niima maanɔɔ vai zeelia ade ma la.»

²² Luβen kpɔé zɛgeni, é ɔje ti ma: «Gè la ɔjeni bosu wo ma baa, ga: «A mina nama ɔula gaazu vaa ɔje ga dongoi nii?» Kele wo la ɔjeni woiloni gɔo ma negelein. Ma namai ɔa niizu maagazaɔa ge wosu de ma.»

²³ Ti la ɔjeni suɔwe ga Zozefe ɔa gaagazu, mazɔɔɔ é bena daawooleve nui ɔje ti yɔɔzu.

²⁴ Zozefe maagoozani ti va, é li, é lo, é da wɔɔ. E vaani vɔlu, é bɔe ti vɔ, é Simiyon ɔulani ti zaama, é gili ti gaazu.

²⁵ Zozefe deveni ga ti ta-bɔɔiti daave ga molo, ti ese ná-walii la ná-bɔɔi zu, ti daamiani fe ti ya, ta mi pelei zu. Naa ɔa ti keeni.

²⁶ Ti ta-zoovalegiti kasɔɔilini ga molo, ti li.

²⁷ Ti taɔila ge ná-molo bɔɔi laalaoni ga é daamianigi ve ná-soovalegi ya, ve ti niini ná, é weleni, é ná-walii ɔa ná-bɔɔi laave.

²⁸ E ɔjeni keɔɔeleaiti ma: «Ná-walii ɔaagalege ma vɔlu, wele leɛ ba ná-bɔɔi zu!» Ti ɔoovɔilini, ti da lua, ti da ɔje bɔɔɔ ma: «Leeni ɔa GALA ge kea ga adeye?»

²⁹ Ti zeelini ti-ɔje Zakɔbe vɔ be, Kanaan yooi zu. Ti naa kpein suɔulani ma, nii é ɔjeni ga tiye.

³⁰ Ti ɔjeni ma: «Zunui nii é ga zoi maliɔii, kpɔeve gi vɔ ga ɔnuda, é gi zogɛ, ege gá ɔje ga nenegiti.

³¹ Gi ɔjeve ma: «Gá ga sɔbelama nuiti, gi la ga nenegaa.

³² Gá ga keɔɔloun puugɔ maazu felegɔ (12), gi peɛ ga keɔɔje ma. Gilagi la mɔ ná, dongo gelei ɔa gi-ɔje vɔ be za, Kanaan yooi zu.»

³³ Zunui naa é ga zoi maliɔii, keɔve gi ma: «Pete velei ná kwɛɛ da ga wa ga sɔbelama nuiti. A wo-ɔjelein gila ze kɔba. A daamianigi zɛge wa-veleyeɔjeiti faa ma. Tɔɔzei pului bɔive.

³⁴ A li, wo va ga wo-legei pɔ. Ná kwɛɛ ga naa maave ga wo la ga nenegaa, kele wa ga sɔbelama nuiti. Ná wo-ɔjelein ve wo ya, wa zoo wo ziezi zoi zu, maagili la ɔje wo ma.»

³⁵ Siegi zu ti ta-bɔɔiti suwoni da, ese ná-wali buun ge ɔjeni laani ná-bɔɔi zu. Tiya-o, ti-ɔje-o, ti weleni, ti ta-wali buungi ɔa, eyesu ti da lua.

³⁶ Ti-ɔje Zakɔbe ɔjeni ti ma: «Wa bálasu dɔinti ma! Zozefe la mɔ ná, Simiyon la mɔ ná mɔnɔ, wa ga Benzamen zɛge mɔnɔ, wo lii la! Ná nɔ ɔa naa kpein ge ye su ga ze.»

³⁷ Luβen ɔjeni keɔɔje ma: «Da doun zunu felegɔiti paa, ni gè la ɔaleni ma é vɔ ga Benzamen. Kaliva má, ná ɔale ma la, gè vaa la é vɔ.»

³⁸ Zakɔbe ɔjeni ma: «Ba-oi! Wo la lia vɔvɔma pe wa doun zunui, mazɔɔɔ die zunui zaa, tɔ ɔila kpe nɔ ɔa é zèa niina. Ni faa ɔnɔ a maazɔɔɔni siei zu, wo la vaazu bosu, wa nɔundeɔa ɔolegiti zeizu gɔvealaazu soolei zu.»

43

Zakōbe vaa vai

Benzamen lii vai wu

¹ Pului ģeni liizu ga wola ɔaɔɔa zooi zu.

² Siegi zu ti ɓeni la ga moloi mi, nii ti zeġeni la Ezipete yooi zu, Zakōbe ģeni ná-doun zunuiti ma: «À ġale ma, wo li, wo daamianigi tago ġeya ade ʋe.»

³ Zuda gooġaavoteni, é ġe ma: «Zunui naa boni, é maaɓakpa, ga: «Wo la mɔ ġaazulaa ġaazuuɛ ma, keni wo-leġei a ye ná wo ʋolu, wo ʋa.»

⁴ Ni da yeeɓena gi-leġei ʋa, gi li ʋɔɔma, ġá li naazu Ezipete yooi zu, gi daamianigiti geya é ʋe.

⁵ Kele ni é la pɔ, é ʋa teʋe, gi la kea, gi ʋa yei pe, mazɔɔɔ zunui naa ġeeʋe gi ma: «Wo la mɔ ġaazulaa ġaazuuɛ ma, keni wo-leġei a ye ná wo ʋolu, wo ʋa.» »

⁶ Izelayele ģeni ma: «Lee vaa ɓɔu mu kana wo keai ga ze, wa ġena lia ġeezu zunui naa ma, wo-ġeloin taġili kana mɔnɔ?»

⁷ Ti gooġaavoteni, ti ġe ma: «Zunui naa gi ġaazaġage ga feġefeġeġeġe gi ná-vaiti ma, ta gá-ʋejeje vaiti, é ġe ma: «Wo-ġee ġa de vulua ɓaa? Keġeloun ġili ka wo ʋe?» Gá ma, gi gooġaavotegi veeni naati pe su, ġá la zoo ġale gi kwee ga toġa ġe gi ma: «A li, wo ʋa ga wo-leġe zunui?» »

⁸ Zuda ģeni keeġe Izelayele ma: «Doungoi ye ná, é li pɔ, naa ġa a ke, gi wuzegje, gi li, ada zoo de zenvui wo, ade mina za, da-o, gi-lointi-yo, giya-o.

⁹ Ná ġa gè ga zeelagai, ga ná ɓaazu tɔun maazu, da maagaaazagabo mɔ, ni gè la ʋaani la ʋolu é ʋo, gè ʋa pile é ġakala si, gè ġe é ya ga sɔba nu eyesu ġo.

¹⁰ Ni gi la ģeni leɓini eyesu niizu zeeli, é ga gi zie ná zeizu ġe ġeġala fele.»

¹¹ Ti-ġee Izelayele ģeni ti ma: «Tei é ġea ġana, à nii ġeena mu. A zooi ma zɔɔɔ gani ʋaġoiti seġena, wo ti ʋu wa-ɓɔɔiti su, wo lii la ga sabalivai zunui naa ʋo, gulo maku neenegegi tago, ta koin gulo tago, ta gulu mana maku neenegegi, ta miilegi, ta gulu waai ma ġezeiti, niiti ti ga pisetasegiti ta amandegiti.

¹² A walii ma ʋeɛda feleġoiti zeġe, wo ġale ma ga walii ti daani wa-ɓɔɔiti daaʋe, tanisu kaka faa nɔ ģeni de.

¹³ A wo-leġe zunui zeġe, wo wuzegje, wo ġale ma zunui naa ʋo be.

¹⁴ GALA Zebei-Pe-Maliġii zaalai ve wo ya zunui naa ġaazu, é ʋa bu, é yeeɓe wo-ġeloin zoi ʋa, ta Benzamen, ga ti ġale ma wo ʋo. Nɔun ná, ni ná ʋalasu dointi ma, gè ʋala ti ma!»

¹⁵ Ti sabalivai zeġeni, ti walii ma ʋeɛda feleġoiti seġe ya, ti li ga Benzamen ɓalaa. Ti yeini Ezipete yooi zu, ti li, ti ɓoġo le ga Zozefe.

Zozefe keeġeleaiti suzo fai ga pagɔ

¹⁶ Zozefe weleni, é Benzamen ġa ti ʋa, é ġe ná-naavolo unda nui ma: «Nui niiti te ná-pelei wu, suai ta ʋaa, é kpete, é daamii ġeʋele ɓete, mazɔɔɔ niima nuiiti ta ʋaazu laamiizu pɔ be folo gaalɔgai ma.»

¹⁷ Zunui naama vaiti kpein keeni, niiti Zozefe deveni ti ma, é liini ga numaiti Zozefe ná-pelei wu.

¹⁸ Ti luani siegi zu ti liini ga tiye la Zozefe ná-pelei wu, ti ģeni ma: «Walii vaa ʋe, é ģeni ada-ɓɔɔiti su zoizu. Naa ġa ti liizu ga adeye ma, ti vala ade ʋa ga maaɓaai, ti de ġe ga duɔiti, ti da-zoovalegiti seġe.»

¹⁹ Ti maaɓuġaai ma Zozefe ná-naavolo unda nui ʋa, ti ɓeɓeni pɔ nu leezuuɛ pelelaʋe.

²⁰ Ti ģeni ma: «Gi maavaaye, maliġii! Gi ʋaa ná zeizu ġe ġila, ga gi daamianigiti geya.

²¹ Siegi zu gi zeelii ma ʋe maaneeni ga gi ɓi ná kpidi, gi gá-ɓɔɔiti daalaoni, eɛe ge weleni, é ná-walii ġa ná-ɓɔɔiti laaʋe, é ģeni nɔ kpein ga walii naa lieġo, gi pɔdii looni la. Gi ʋaaʋe la ʋolu.

²² Gi ʋaaʋe ɓalaa ga wali ġiligaa, ga gi daamianigiti geya. Gi la kwee ɓe ġa é gá-walii laani gá-ɓɔɔiti su.»

²³ Naavolo unda nui ti woogaaavoteni, é ġe ma: «À yiilei, wo mina lua! Wa-GALAGI ʋe, wo-ġee ná-GALAGI, nii é naavoloi laani wa-ɓɔɔiti su. Wa-walii zeelini zèa.» Naa ʋolu é yeeɓeni Simiyon ʋa, é lii la ti ʋo.

²⁴ E ti leeni Zozefe ná-pelei wu, é ʋa ga zie ti ʋo, ti ġoġoiti maagba. E daamianigi veeni ɓalaa ta-zoovalegiti zea.

²⁵ Ti ģeni sabalivaiti keʋele ɓetezu, ti da Zozefe maaɓoun, é ġeezu é ʋa folo gaalɔgai ma, mazɔɔɔ é woni ti ma ga ta daami wosu ʋɔɔma ta tiye.

²⁶ Siegi zu Zozefe ʋaani la ná-pelei wu, ti sabalivai veeni zea, nii é yeni ti ya, ti ʋaa la, ti nɔkɔni bu zooi ma.

²⁷ E ti ġaazaġani ʋelei ti ġeʋelei la, é ġe ti ma: «Wo-ġee ma ʋoɔzaġagi, nii wo ná-fai woni, keɔge? Toġa de vulua?»

²⁸ Ti googaavoteni, ti gɛ ma: «Da-wotigɛ nui gi-gɛɛ gɛdɛgɛ, toɟa dɛ vulua.» Ti maaveeni, ti nokɔ bu.

²⁹ Zozefe weleni, ɛ Benzamen ɟa, nii ɛ ɟeni ga deɟei, dee nã-doun zunui. E gaazaɟagi woni, ɛ ɟɛ ma: «Wo-leɟe zunu ɟaabelagi ɟaa, nii wo nã-fai woni mã?» E ɟeni naa ma: «GALA ge ɛ ɟaazumaawɔingɟa, dɔun zunui!»

³⁰ Zozefe ɟulani ga suvile, mazɔɔɔ deɟei ɟaa vai zu be, naa keeni wuulee, gɔɔ wɔin soni. E leeni daa velei wu, ɛ wɔɔ.

³¹ Naa wɔlu ɛ ɟaazuwɛ gbani, ɛ ɟula ná. E ɟaabaani ɛ ɔɔɟɔ zuzo, ɛ ɟeni ma: «À va ga daamianigi.»

³² Ti Zozefe nɔnɔi veeni zea ye, keɛɟeleaiti tɔnɔi ɟɛ ye, Ezipete nuiti ti ɟeni laamiizu pɔ be, naati balaa tɔnɔ veeni ti ya ye, mazɔɔɔ Ezipete nuiti ti la ɟeni kea, ti va laami wɔɔma ta Ebulu nuiti, ti ɟaazu kɔzɔba va ɟeni ga naa.

³³ Zozefe keɛɟeleaiti ti zeini gaazu ga ti zɔɔɔ pelei, ɛ zo ma mɔungi ma, ɛ li ma ɟaabelagi wɔ. Ti ɟeni welezu ɔɔɟɔ va, ti laavɔai, ti ɟilagilagi.

³⁴ Zozefe daamianigiti teveni ti wɔ, niiti ti ɟeni ná-tabalii ɟa. Benzamen ɟeni sɔɔɔsu, ná zeizu ɟɛ lɔɔlu, ɛ leve zɔiti ba. Ti ɔɔleni, ti ɟoozunɛ ta tiye.

44

Unma vai ye fai ga Benzamen

¹ Zozefe devei nii veeni ná-naavolo unda nui ya, ɛ ɟɛ ma: «Niima zunuiti ta-bɔɔlɔiti daave ga daamianigiti, eɟevelei ta zie bu la, ɛ ese ná-wali la ná-bɔɔli la.

² Ná-kpɔɔle wɔwɔi, nii ɛ ga walii, da naa la loungo gelei ná-bɔɔli la, ɛ peɛ ná-molo zɔngɔi va.» Pele ungi Zozefe ná-deveiti keeni.

³ Sobui, geelaalaogai ma, ti yeeɛeni nui niiti ba ta ta-zoovalɛgiti, ti li.

⁴ Ti ɟulaai ma taai va, ti maa la ɟeni dɛ ɟoozani, Zozefe ɟeni ná-naavolo unda nui ma: «Wuzɛɟɛ, li, ɛ vile nui niiti polu. Siegi zu ɛ ti ɟɔɟɔzu mɛensu da, da ɟɛ ti ma: «Lee vaa zu wo faa vɔgɔi zuloozu ga faa nɔi?»

⁵ Leeni vaa zu wo málígíí ná-kpɔɔle wɔwɔi unmaai, nii a da ɔɔle su, ɛ da seɟe, ɛ adɔi ɔɛ le la velela vele vai zu? Faa nɔu wola ɟana wo keai ga ná.»

⁶ Pele ungi ti ɟɔɟɔzumɛɛni, ɛ ɔɛ ti wɔ, eɟevelei nɔ málígíí boni la ma.

⁷ Ti googaavoteni, ti ɟɛ ma: «Leeni vaa zu málígíí ɔɛɛzu ɟana ga naama zii? Da-wotigɛ nuiti ti la dɛ naama ɟisic nɔpe boni ga ti naa ɟɛɟala vaa nɔu ɟɛ!»

⁸ Walii gi kaani gá-bɔɔlɔiti daave, gi vaave ga naa wɔlu ɛ wɔ, gi zeɟe la Kanaan yooi zu. Lee vaa zu gá li mɔnɔ walii ɔaa mu zanu unmazu ɛ-málígíí ná-pelei wu.

⁹ «Da-wotigɛ nuiti gi zaama, zɔi nɔpe kpɔɔle wɔwɔi ɟulazu zeeɔo su, naama nui ɟa za, giya ɔɔɟɔi gá ɟɛ ga málígíí ná-duɔiti!»

¹⁰ Pele ungi ɟeni ti ma: «Naa zolooga eɟevelei wo bogai la. Zɔi nɔpe a ɟula zeeɔo su, naama nui ɟa ɟɛ ga ná-duɔi, naazu wɔun, wa ɟɛ ga sɔbalala nuiti.»

¹¹ Ese ge ɟaazuvileni, ɛ ná-bɔɔli vile zooi ma, ɛ daalao.

¹² Pele ungi ta-bɔɔlɔiti suveeleni, ɛ tɔzeini ti-ma bakologi va, ɛ gaabela ti-ma loungoi ma. Kpɔɔle wɔwɔi ɟaani Benzamen ná-bɔɔli zu.

¹³ Ti ta-zɛɟeiti balini ga, ese ge ná-soovale kasɔɟili wɔlu, ti ɟale ma taazu.

¹⁴ Zuda ta keɛɟeleaiti ti zeelini Zozefe ná-pelei wu, naa ɟeni dɛ ná-pelei wu, ti nokɔni bu zooi ma.

¹⁵ Zozefe ɟeni ti ma: «Leeni vaa ɟa wo keai ga nii? Wo la kweeni ɔaa, ga zunui eɟevelei ɟe la, ge ungaiziei wo, ɛ lo velela vele vaiti ba?»

¹⁶ Zuda googaavoteni, ɛ ɟɛ ma: «Lee ɟa gá bo málígíí ma? Gá ɔɛ ɟale? Gá ɔɔɟɔ maalobo ɟale? GALA ge da-wotigɛ nuiti ta-vaazagɛ ɟula keɛɛma. Giya ɟaa, gi ɟɛa ga málígíí ná-duɔiti, giya-o, zɔi kpɔɔle wɔwɔi ɟaai zea-o.»

¹⁷ Keɛ Zozefe ɟeni ma: «Gɛ ɟizo naa ma, ge va naa ɟɛɟala vaa ɟɛ! Nui nii kpɔɔle wɔwɔi ɟaai zea, naa ɟa a ɟɛ ga ná-duɔi. Keɛ wɔun, à li wo-ɟɛɛ wɔ ziileigi zu.»

¹⁸ Zuda maaɔɟani Zozefe va, ɛ ɟɛ ma: «Málígíí, soma, ɛ va bu da-wotigɛ nui ɔɛ ɛ wɔ, naa mina ɟɛ ga da-yiigaawana vaa wola da-wotigɛ zunui laalɔɟɔma, mazɔɔɔ ɛ ɟɛɛɛ eɟe Falagɔn.

¹⁹ Mounpa, málígíí da-wotigɛ nuiti gaazagani, ɛ ɟɛ gi ma: «Keɛɟe ɟa wo wɛ nɛi, ɔaa wo-ɟɛɛloin taɟili?»

²⁰ Gi málígíí woogaavote ga, gi-ɟɛɛ ma wɔɔzɔɟagi ɟa ná, ta gi-leɟe zunu ɟilagi, nii ɛ sɔɔɔgai pɔɔzɔɟagai ma, naa diei zaa. Nii ɟila kpe ka zɛgai dee ya, keɛɟe gola nɛai wɛ.

²¹ E ɟeni da-wotigɛ nuiti gi ma: «A li, wo vaa la pɔ, ge ka ga ɟaazuwɛ ná ɔɔɟɔi.»

²² Gi málígíí woogaavoteni ga, zunu loungoi la zooga ɛ va zeɟe keɛɟe va, nii naa laade, keɛɟe ɟa za.

²³ E ɣeni ɗa-wotigɛ nuiti gi ma: «Ni wo-legei la yeni wo ɔolu, wo ɔa ɔa, wo la mɔ ɣaazulaa ɣaazuwɛ ma pɛ.»

²⁴ Siegi zu gi laei ma la mɔ ɔolu ɗa-wotigɛ nui gi-ɣɛɛ ɔɔ be, gi maliɣii wooiti boni ma.

²⁵ «Siegi zu gi-ɣɛɛ ɣeni ma la: «A ɣale ma, wo li, wo daamianigi ta ɣeya ade ɔɛ.»

²⁶ gi gooɣaavoteni, gi ɣɛ ma: «Gi la zooga ɣalesu ma ná, kɛni ni gi-lege zunui ɣa gi ɔa, ɣa yei naazu, mazɔɔɔ ni gi-lege zunui la gi ɔa, gi la zooga gi ɔa ɣaazula zunui naa ɣaazuwɛ ma.»

²⁷ Da-wotigɛ nui gi-ɣɛɛ ɣeni gi ma: «Wo kwɛɛni ga ànzai Lasele doun zunu felegɔ zɔɔɔni bè.

²⁸ Gilagi ɣulani zɛa, ná ɣisiezɔ ga, ɣiteɣitegi zu, ɗɔɔɔ zuai ta ɣa é soni, é balivali ga, tɔɔzei gè la mɔ ɣeni kaani eyesu zaaɣaza.

²⁹ Wa niima gelei zɛgena mɔnɔ, wo lii la, wo maaɣooza la bà, faa jɔu a ɣɛena la, wa nɔundeɣa ɣolegi yeizu ɣɔɛalaazu soolei zu.»

³⁰ «Niizu, ni ná ɣalena ma ɗa-wotigɛ nui kɛɛ ɔɔ be, zunu loungoi la yeni gi ɔolu, gi ɔa li, ta nii ti ɣiliali ɔɔɣɔ ɔa,

³¹ toɣa za. «Da-wotigɛ nuiti ɣa ɣɛ ga sɔba nuiti, ni ɣa ɗa-wotigɛ nui gi-ɣɛɛ nɔundeɣa ɣolegi yeina ɣɔɛalaazu soolei zu.

³² E buɗɛ naa maazu, nɛi gè ga ɗa-wotigɛ nui, gè yeelaani doungoi ná-fai ɣa. Gè ɣeni kɛɛ ma: «Ni gè la ɔaani la ɔolu è ɔɔ, ná ɣɛ ga sɔba nu è letema eyesu ɣɔ.»

³³ «Maliɣii, ná è maanɛɛnezɔ, nɛi gè ga ɗa-wotigɛ nui, ná ye zunu loungoi ɔotogi zu, gè ɣɛ ga maliɣii ná-duɔi, zunu loungoiti ti li ta ɗieni.

³⁴ Ná zoo lɛɛzu ɣale kɛɛ ɔɔ be, ni zunu loungoi la liini pɔlu? Ee! Gè mina nimizai ɣa, nii é ɔaazu zeelizu kɛɛ ma!»

45

Zozefe ɔɔɣɔ lɛɛ vai ga kɛɛɣeleaiti

¹ Zozefe la mɔ ɣeni zieni ná wu, é ɔa ɔɔɣɔ zuzo naati kpein gaazu, ti ɣeni loni maaɣoolii zu. E wooɣulani, é ɣɛ ma: «À nuiti kpein kula!» Nu nɔpɛ ge la ɣeni yeni Zozefe ɣoba, siegi zu é ɣeni ɔɔɣɔ lɛɛzu la ga kɛɛɣeleaiti.

² E wola wooɣulani ga ɣɔɔi, eyesu Ezipete nuiti ti meni, ma wooi zeelini Falaɣɔn ná-peleyeɣei ma.

³ Zozefe ɣeni kɛɛɣeleaiti ma: «Nà ga Zozefe! Kɛɛ ɣa nei de vulua?» Kɛɛ kɛɛɣeleaiti ti la ɣeni zooni ti ɔa tɔun gooɣaavote, mazɔɔɔ ti ɣeni luazu ba, ti zasu ɗa bali gaazu.

⁴ Zozefe ɣeni kɛɛɣeleaiti ma: «Nà wo maanɛɛnezɔ, à maaɣuɣa bà.» Ti maaɣuɣani ba. E ɣeni ti ma: «Nà ɣa gè ga Zozefe, wo-ɣɛɛloin, nii wo pàdini, ti ɔa la Ezipete yooi zu.

⁵ Niizu, naa mina ɣɛ wo ɔɛ ga ziiɔɔɔ vaa, naa mina wo yiiɣaawana ga tɛi wo pàdini. Pàaɔɔ ɔɛ, nu yenvui make vai ɣa é kɛa GALA ge tɛɔɔ ɔɛ wo luɣɔ.

⁶ Mazɔɔɔ kona felegɔ ɣaa na, pului loai zooi zu, kona ɗɔɔluɣɔ ɣa de ná ɔolu, wozawoli la ɣɛa, baa molo leve vaa.

⁷ GALA ge tɛɔɔɔɔ wɔun wo luɣɔ, nii a kɛ wo ye vulua zooi ɣa, wo-yenvui make, naa ɣɛ ga kpɔba vaa wola.

⁸ Naa ɣa é ba, wa laade, wo ɔa tɛɔɔ ɔɛ, kɛɛ GALA be. E sɛiɔɔ ga Falaɣɔn kɛɛɣɛ, é kè ga ná-pelei maliɣii, é kɛɛɔɔ ga Ezipete yooi kpein ma ɣundiɣi wolai.

⁹ «A ɣale ma fala, wo li kɛɛ ɣoba. Wa ɣɛ ma: «E-loun zunui Zozefe ɣa é niima wooi laazeelizu è ma: «GALA ge sɛiɣa ga Ezipete yooi kpein maliɣii. Suvile, è ɔa pɔ be!

¹⁰ Da ɔaazu zeizu Gosen yooi zu, é ɣɛ kɔbaɔɔ, ɗa-o, è-loun zunuiti-yo, è lounlouti-yo, wa ɗa-ɔaɔlagiti, ta ɗa-nikɛiti, é ɔɛɛ nii kpein ba, é ga è-ɣoligiti.

¹¹ Miná ɣa ná è-maavai pɛ kɛ ná, naa ɣa a kɛ é la ɔala ga ani nɔpɛ ma, ɗa-o, ɗa-ɔɛɛɣeɣei-yo, ta nii kpein é ga ɗɔnɔi, mazɔɔɔ kona ɗɔɔluɣɔ ɔului ɣa de ɔaazu.»

¹² «Wa ɔɔɣɔi wo kaa ga ɣaazuwɛ, ɗɛɣei Benzamen balaa kaa ga ɣaazuwɛ, ga ná ɔɔɣɔgoi ɣa gè ɔɔɛzu wo ɔɔ.

¹³ Gaazu unfegi kpein é bè Ezipete yooi zu, à li, wo naa zuɣula kɛɛ ma, nii kpein wo kaa ga ɣaazu, wo naa wo ma. A suvile, wo ɔaa ga kɛɛ ɔɛ.»

¹⁴ Naa ɔolu, é yeevilini ɗɛɣe zunui Benzamen ɣɔgi zu, é wɔɔɔ. Benzamen yee yeni kɔgi ɔa, é ɗa wɔɔɔ.

¹⁵ E kɛɛɣeleaiti kpein nɛɛnɛni balaa, é ɗa wɔɔɔ. Naa vɔluma, kɛɛɣeleaiti ti yeɣeni tɔun pɔ.

Falaɣɔn Zakɔbe loli fai

Ezipete yooi zu

¹⁶ Zozefe kɛɛɣeleaiti paa vai ma wooi vazani Falaɣɔn ná-pelei wu. Naa nɛeni Falaɣɔn ɔɛ ta ná-botigɛ nu wolaiti.

¹⁷ Falaɣɔn ɣeni Zozefe ma: «Gɛ è-ɣɛɛleaiti ma: «A wa-loganiiti kasɔɣili, wo li Kanaan yooi zu,

¹⁸ wo wo-ḡee zeḡe ta wa-veleyeḡe wu nuḡuseiti, naa volu wo ḡale ma, wo va pò be. Nà zooni vasuḡeti fe wo ya Ezipete yooi zu. Wa zooni ná-kulanuma vaḡoiti sòlò, wo mi.»

¹⁹ Da devei nii ve ti ya, è ḡe ti ma: «A wotoloiti seḡe Ezipete yooi zu, wo-lointi be ta wo-anzaiti. Wa wo-ḡee balaa seḡe, wo va.

²⁰ Wo-yii mina ḡologolo wo-ḡligiti faa zu, mazòlò anii vaḡoiti ti Ezipete yooi zu, naati ta ḡe ga wòno.»

²¹ Izelayeḡe ná-dointi ti keeni ḡana no. Zozefe wotoloiti feeni ti ya, eḡvelei Falaḡon ná-devei ḡeni la. E daamianigiti feeni ti ya balaa, nii ta mi pelei zu.

²² E seḡe niinei veeni ti ḡilagilagi ya. E wali ḡae unsavaḡo (300) veeni Benzamen ya, ta seḡe niine lólugò.

²³ E soovale sine puuḡo leveni keeḡe ma, ti ḡasòḡlliai ga Ezipete anii vaḡagiti, ta soovale saa puuḡo ti ḡasòḡlliai ga moloi, ta bului, ta daamianigiti keeḡe ná-sie vai zu.

²⁴ Naa volu, é yeeḡeni keeḡeḡleaiti ba, ti li, é ḡe ti ma: «À mina ḡoe pelei zu.»

²⁵ Ti ḡeni ma, ti zeḡe Ezipete yooi zu, ti le Kanaan yooi zu ti-ḡee Zakòbe vò be.

²⁶ Ti ḡeni ma: «Zozefe ḡa de vulua, toḡa é Ezipete yooi kpein unda.» Kele Zakòbe ḡaaleini no tòn, mazòlò é la ḡeni laani ti la.

²⁷ Ti wooiti kpein daazeelini ma, niiti Zozefe ti woni ti ma. Zakòbe wotoloiti kaani, niiti Zozefe ti leveni seḡe vai zu. Názu ḡa ti-ḡee Zakòbe yiileini la ḡoḡ ma.

²⁸ Izelayeḡe ḡeni ma: «É zolooga! Dòun zunui Zozefe ḡa de vulua! Nà liizu, ḡe peḡe, aisa ḡe va za.»

46

Zakòbe yei vai Ezipete yooi zu

¹ Izelayeḡe vileni pelei zu, é da li, é veḡe naati kpein ba, ti ḡeni ga nòno. Sieḡi zu é zeelini la Beel-Seeḡa, é zalaḡaiti kulani keeḡe Izaake ná-GALAGI ve.

² GALA ge ḡoeni Izelayeḡe vò kulakelèmaiti su kpidiu naa. E tolini, é ḡe ma: «Zakòbe! Zakòbe!» Izelayeḡe ḡoḡaavoteni, é ḡeni ma: «Nà ḡaa!»

³ GALA ge ḡeni ma: «Nà ga GALA, è-ḡee ná-GALAGI. Mina lua è lii vai zu Ezipete yooi zu, mazòlò náve ḡa ḡe è ḡeezu ná ga zii wola.

⁴ Nà ḡoḡi ḡa ḡe yesu è va, de yei Ezipete yooi zu, nà ḡoḡi no ḡa mòn ḡe vaazu leezu ga de, ḡe è ḡula náve. Da zaana, Zozefe ḡa é vaazu è-ḡaazuḡeti peezu ma ga to ḡoḡi zeei.»

⁵ Zakòbe zeḡeni Beel-Seeḡa. Izelayeḡe ná-doun zunui ti ti-ḡee Zakòbe zeḡeni, ta ti-lointi, ta ti-anzaiti, ti ti le wotoloiti su, niiti Falaḡon ti leveni ga ti ti zeḡe ti zu.

⁶ Ti ta-logani bulugiti seḡeni balaa, ta ti-yeaḡligiti kpein, ti ti zòlòni Kanaan yooi zu. Pele ḡana Zakòbe zeelini la Ezipete yooi zu, é veḡe ná-peleyeḡei kpein ba.

⁷ E liini ga ná-peleyeḡei kpein Ezipete yooi zu: ná-doun zunui, ta naati ti-loun zunui ta ti-loun anzanui, ta ná-doun anzanui.

Zakòbe ná-peleyeḡei,

nii é yeini Ezipete yooi zu

⁸ Izelayeḡe ná-doun zunui daaseigiti kaa, niiti ti yeini Ezipete yooi zu, Zakòbe ta ná-doun zunui.

Zakòbe ná-doun zunui mòngi, é sòlòni, daaseigi ḡeni ga Luḡen.

⁹ Luḡen ná-doun zunui ti ḡeni ga: Geenòke, Palu, Geelson, ta Kaalemi.

¹⁰ Simiyon ná-doun zunui ti ḡeni ga: Yemuwele, Yamin, Wòḡade, Yakin, Sòḡaal, ta Sayile, nii é ga Kanaan anzanui ná-doun zunui.

¹¹ Leevi ná-doun zunui ti ḡeni ga: Geelson, Keḡate, ta Melali.

¹² Zuda ná-doun zunui ti ḡeni ga: Eel, Wònan, Seela, Peelese, ta Zeela. Kele Eel ta Wònanni ti zaani Kanaan yooi zu. Peelese nòn ma loun zunui ti ḡeni ga: Geelson ta Gamule.

¹³ Isakaal ná-doun zunui ti ḡeni ga: Tòla, Puva, Yòbe, ta Simelon.

¹⁴ Zaḡulòn ná-doun zunui ti ḡeni ga: Seelede, Elon, ta Yaaleyele.

¹⁵ Zunu lointi kana Lea ti zòlòni Zakòbe ve Padan-Alame, é veḡe ti-loun anzanui Dina va. Ti-vofodaiti pe ti ḡeni ga nu vuusava maazu sava (33).

¹⁶ Gade ná-doun zunui ti ḡeni ga: Sifiyon, ḡagi, Suni, Eseḡon, Eli, Alòdi, ta Aleeli.

¹⁷ Aseel ná-doun zunui ti ḡeni ga: Yimena, Yiseva, Yisevi, Belia, ta ti-vaazeelai Seela. Belia ná-doun zunui ti ḡeni ga: Geeḡeḡel ta Malekiyele.

¹⁸ Zakòbe mavofodaiti kana ti yòḡzu ta Zilepa, botiḡe anzanui nii Laḡan feeni ná-doun anzanui Lea ya. Ti pe ti ḡeni ga nu puuḡo maazu lòzita (16).

¹⁹ Zakòbe anzi Lasele ná-doun zunui ti ḡeni ga: Zozefe ta Benzamen.

²⁰ Won ná-zalaḡa ḡula nui Pòtifeela ná-doun anzanui Azenate doun feleḡo zòlòni Zozefe ve Ezipete yooi zu: Manasee ta Efelayime.

²¹ Benzamen ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Beela, Beekɛɛl, Asebele, Geela, Naaman, Eyi, Lose, Mupime, Gupime, ta Aalede.

²² Zakɔbe mavofodaiti kana ti yɔɔɔzu ta Lasele. Ti pɛ ti ɣeni ga nu puugɔ maazu naani (14).

²³ Dan ná-doun zunui ɣeni ga: Gusime.

²⁴ Nɛfetali ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Yaaseyele, Guni, Yeeseɛl, ta Sileeme.

²⁵ Zakɔbe mavofodaiti kana ti yɔɔɔzu ta Bilega, botiɣe anzanui Laban feeni ná-doun anzanui Lasele ya. Ti pɛ ti ɣeni ga nu lofela.

²⁶ Nuiti ti yeni Zakɔbe va, ti va Ezipete yooi zu, ti ɣulaai toun su, ti kpein kpɔga ɣeni ga nu vuulɔzita maazu lozita (66), Zakɔbe ná-doun zunuiti ti-anzaiti ti la naama ɣaalugi zu.

²⁷ Zozefe ná-doun zunuiti ti zolɔni Ezipete yooi zu: nu felegɔ. Zakɔbe ná-peleyeɣei ma nuɓusei lieɣoi é yeini Ezipete yooi zu, é ɣeni ga nu vuulɔfela (70).

Zakɔbe zeizu ɣula vai

Gɔsen yooi zu

²⁸ Zakɔbe Zuda leveni luɣɔ velei Zozefe ɔɔ be, é bo ma ga é daaɣomi Gɔsen. Ti zeeliai ma Gɔsen yooi zu,

²⁹ Zozefe ná-wotoloi ɣevele beteni, é le su, é li Gɔsen, keeɣe Izelayele laaɣomisu. E kaai ma no feya, é veele ga kɔgi, é lebi wolɔzu zeei naa ɣɔgi va.

³⁰ Izelayele ɣeni Zozefe ma: «Nà zoo zaazu niina, tɔɔzei gè è-ɣaazuve ɣaa, da de vulua!»

³¹ Zozefe ɣeni keeɣeleaiti ma, ta keeɣe ná-peleyeɣei: «Nà liizu, gè Falagɔn loo ɣisu, gè ɣe ma: «Kɛeleaiti ta kɛe vɛleyeɣei, niiti ti ɣea Kanaan yooi zu, ti va, ti zeelia ma.

³² Niima nuiti ta ga togani make nuiti, mazɔlɔɔ togani lo nuiti be, ti vaave ga ta-vaalagiti, ta ta-woliiti, ta ta-nikeiti, ta nii kpein é ga ti-ɣɔligiti.»

³³ Siegi zu Falagɔn a wo lolina da, é ɣe wo ma: «Begele ɣa wa da ke?»

³⁴ wa goɣaaavote ga: «Da-wotiɣe nuiti gá ga togani lo nuiti, é tɔɔzei gi-ma loungo yei ma, eyesu niizu, giya-o, gi-memewolani-yo.» Naa ɣevele ma, toɣa vaazu bu, wo ze Gɔsen yooi zu, mazɔlɔɔ togani lo nuiti belezɛɣeɣe Ezipete nuiti be.»

47

Lɛbiyai Zakɔbe ná-peleyeɣei solɔni

¹ Zozefe liini, é Falagɔn loo ɣisu, é ɣe ma: «Kɛe ta kɛeleaiti ti vaa, ti zeɣe Kanaan yooi zu, é veɛ ta-logani wolaiti ta ma goiti ba, ta nii kpein é ga tɔni. Pɛte, ti lia Gɔsen yooi zu.»

² E nu loolugɔ zɛgeni keeɣeleaiti su, é li, é ti le ga Falagɔn.

³ Falagɔn Zozefe keeɣeleaiti gaazaɣani, é ɣe ti ma: «Wa-wotii ɣa ga begele?» Ti Falagɔn woodaaavoteni, ti ɣe ma: «Da-wotiɣe nuiti gá ga togani lo nuiti, eɣevelei gi-memewolani ti ɣeni la.»

⁴ Ti ɣeni mɔnɔ Falagɔn ma: «Gi vaave lago zeizu zooi zu, tɔɔzei daamiani ge la mɔ da-wotiɣe nuiti ta-logani bulugiti zea, mazɔlɔɔ pului wola boive Kanaan yooi zu. Va bu, da-wotiɣe zunuiti gi ze Gɔsen yooi zu.»

⁵ Falagɔn ɣeni Zozefe ma: «È-ɣee ta è-ɣeeleaiti paave è ɣoba.

⁶ Ezipete yooi ɣa è yeema. E-ɣee ta è-ɣeeleaiti sei zooi vasuve. Ti ze Gɔsen yooi zu. Ni è kwɛɛ ga soɓelama zunua ta ti zaama, ti ze ná-togani bulugiti unda.»

⁷ Zozefe vaani ga keeɣe Zakɔbe, é deɛ ga Falagɔn. Zakɔbe tuya looni Falagɔn ve.

⁸ Falagɔn ɣeni Zakɔbe ma: «È-zii ma voloi ma ɣonagiti ti ɣea ga dielego?»

⁹ Zakɔbe Falagɔn woodaaavoteni, é ɣe ma: «Sii ma voloi ma ɣonagiti ti ɣeai sieziɣi zu, ta ga kona unɣila puusava (130). Sii ma voloi ma ɣonagiti ti la mɔinni, ti ɣuuve, ti la zeelini meɣelein memewolani ti-zii ma voloi ma ɣonagiti su, tɔnɔ ma zieziɛ voloitii.»

¹⁰ Zakɔbe tuya looni mɔnɔ Falagɔn ve, é zeɣe naa ɔɔ be, é li.

¹¹ Zozefe keeɣe ta keeɣeleaiti seizu ɣulani, é naa ta veeni ti ya ga tɔnɔ Ezipete yooi zu, zooi vasuve, Lamesese yooi zu, eɣevelei Falagɔn ma levei veeni la zea.

¹² Zozefe keeɣe ta keeɣeleaiti konɔkulani, é ti laazɔbo, ta keeɣe ná-peleyeɣei kpein, eɣevelei dointi tieɣoi ɣeni la.

Zozefe ná-botii ɣevelei pului ma ziegi zu

¹³ Daamiani ge la mɔ ɣeni zooi zu ná kpein, mazɔlɔɔ pului wola boini. Nuɓuseiti ti ɣajani, Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi zu, pului maavele ma.

¹⁴ Zozefe walii kpein gaaleeni ba, é kula Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi, moloi volu vele zu ti ɣeɛɛ geyazu. E naama walii leeni Falagɔn ná-pelei wu.

¹⁵ Siegi zu walii beni da Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi zu, Ezipete nuiti ti vaani Zozefe ɔɔ be, ti ɣe ma: «Daamiani ve gi ya! Keni nɔ gi za è ɣaazu, tɔɔzei walii bega?»

¹⁶ Zozefe ɣeni ma: «Ni wali la mɔ ná, à wa-loganiiti fe, ná daamiani ve wo ya wa-loganiiti potogi zu.»

¹⁷ Ti ġeni vaazu ga ta-loganiiti Zozefe vo. Zozefe daamianigi veeni ti ya, ta-zooiti potogi zu, ta ta-nikēiti, ta ta-vaalagiti, ta ta-woliiti, ta ta-zoovalegiti. E daamianigi veeni ti ya ġana naama ġonagi, ta-loganiiti kpein potogi zu.

¹⁸ Siġi zu naama ġonagi leveni da, ti vaani po be poluma ġonagi, ti ġe ma: «Gi la dooġuzu neġlein mālġii va ga walii bega gi ya, ta gi vaa ga togani buługi mālġii vo, naa bega, é yega gi ma na ga gi vaa ga gi-ḡuseiti ta gá-yooiti, gi fe mālġii ya.

¹⁹ Lee vaa zu gá li zaazu é ġaazu, giya-o, gá-yooiti-yo? Gi veena gá-yooiti ba, é gi ġeya daamianigi vootogiti su, gá ġe ga Falaġon ná-duḡiti, giya-o, gá-yooiti-yo. Nii balaa gá faza, naa ve gi ya, naa ġa a ke gi ye vulua, gi mina za, gá-yooiti gaa ġakai mina ye.»

²⁰ Zozefe Ezipete yooi kpein ġeyani Falaġon ve, mazloḡ Ezipete nuiti ti ta-ḡalagiti pḡdini, ti ġilagilagi, tḡzei pului ḡoini ti la. Zooi ġeni ga Falaġon voġi.

²¹ E nuḡuseiti gaaleeni ba, é ti vu taa wolaiti su Ezipete ġwepelemaḡeti, é zo zḡla vele, é li zḡla vele.

²² Kele é la ġeni zalaġa ġula nuiti ta-yooi ġeyani, tḡzei Falaġon tḡ seini zalaġa ġula nuiti ta-vaa zu. Ti-ġonḡi ġeni ga nii Falaġon ġeni feezu ti ya. Naa ġa é ba, ti la ġeni ta-yooiti pḡdini neġlein.

²³ Zozefe ġeni nuḡuseiti ma: «Gè wo ġeyave za Falaġon ve, wo ve wa-yooiti ba. Ani zuwui ve, wa zoo wo faza, wo boli wa-yooiti ba.

²⁴ Molo leve ziegi zu, wa seizu lołusiei ve Falaġon ya, seizu naanisiei zḡiti ti ġe ga wḡno, é ġe ga kpalagiti ba zuwui, é wo ġonokula wa wo-lointi, ta niiti kpein ti wa-veleyeġeti bu.»

²⁵ Ti ġeni ma: «Da ġa é gi-yenvui yega gi ya, mazloḡ gi zaalai zḡloḡe mālġii é ġaazu, gá ġe ga Falaġon ná-duḡiti.»

²⁶ Zozefe naa ġeni ga tḡgi Ezipete yooi kpein su, naa yege ma zaġfaza, Ezipete yooiti ma zḡloḡ ganii zeizu lołusiei ġa ga Falaġon nḡno. Keni nḡ zalaġa ġula nuiti ta-yooiti ka ti la ga Falaġon nḡno.

Zakḡbe zii ma ġona gaabelagiti

²⁷ Izelayele nuiti ti zeini Ezipete yooi zu, Gḡsen yooi zu. Ti ḡoġo zḡloḡni, ti buġu, ti wola ġaawḡlo.

²⁸ Zakḡbe kona puugḡ maazu lofela ġeni Ezipete yooi zu. Zakḡbe zii ma voloi kpein ge ġeni ga kona unġila puunaani maazu lofela (147).

²⁹ Siġi zu saa voloi maabuġani la, é ná-doun zunui Zozefe lolini, é ġe ma: «Ni da va bu, é faaḡoġo ġe bè, ná é maanezezu, yei lo kpalai wu, é minazeġe bè, é nebei ġula kelema bè, ta woogēġiladai, ga é la maagjuluva Ezipete yooi zu.

³⁰ Siġi zu gè liizu la mèmewolani po, ti zaai, da kula Ezipete yooi va, é li ga ze, é maagjulu ta-ġabayeġeti zu.» Zozefe googaaḡoteni, é ġe ma: «Nà ke ġana, eġvelei é bogai la.»

³¹ Izelayele ġeni ma: «Gona bè.» Zozefe ġonani be. Naa volu Izelayele nḡkoni ná-betei unbuave.

48

Zakḡbe tuya loo vai

Zozefe ná-doun zunui feleġiti be

¹ Naama vaiti poluma, ti vaani, ti ġe Zozefe ma: «Wele, è-ġe ġa zeeḡezu.» E ná-doun zunui feleġiti seġeni ya, Manasee ta Efelayime.

² Ti liini, ti daazeeli Zakḡbe ma ga: «È-loun zunui Zozefe ġa vaazu é vo be.» Izelayele zuvikēiti kpein gaaleeni ba, é wuzeġe, é ze ná-betei zu.

³ Zakḡbe ġeni Zozefe ma: «GALA Zebei-Pe-Maliġii ġulani bè kelema Luze, Kanaan yooi zu, é tuya looni bè.

⁴ E ġeni mà: «Nà é ġeezu ga kpuġu nu, gè é ġaawḡlo, gè é ġe ga zii mḡinmḡin. Nà niima yooi ve è-mavofodai ve, doun da zegena ná, toġa ġe ġo ga è-mavofodai nḡno.»

⁵ Doun zunui feleġiti ti zḡloḡgai é ve Ezipete yooi zu, aisa gè va va é vo be, Efelayime ta Manasee, naati ta ġe ga nḡnoiti, eġvelei nḡ Luḡen ta Simiyḡni ti la zèa.

⁶ Kele, dointi é ti zḡloḡga niiti poluma, naati ta ġe ga dḡnoiti. Ta tḡno ma voġanii zḡloḡ ti-lieni ta-yooi zu.

⁷ Mazloḡ gè ġeni ġalesu ma, gè da zeġe Padan-Alame, Lasele zaani pelei zu kḡbaḡe, Kanaan yooi zu, ná maa la ġeni ġoozani gola Efelata va. Miná ġa gè maagjuluni ná, Efelata pelei zu.» (Efelata é lolisu balaa ga Beteleyeme.)

⁸ Izelayele weleni Zozefe ná-doun zunuiti ba, é ġe ma: «Beni ka ga niiti?»

⁹ Zozefe keeġe woogaaḡoteni, é ġe ma: «Dḡun zunuiti kana, GALA ge ti vea zèa ve.» Izelayele ġeni ma: «Nà é maanezezu, ti maabuġa le be, ga gè tuya loo ti ve.»

¹⁰ Izelayele ġaazuḡeti maabidini polzaġagi maavele ma, é la mḡo ġeni wozaġaazu fḡon. Zozefe ti zegeni, é ti maabuġa ba. Izelayele laaveeni ti-ġomagave, é ti neene.

¹¹ Izelayele ɣeni Zozefe ma: «Gè la ɣeni ɣisiɛzu ga nà è-ɣaazuwe ɣa ɔlu mɔnɔ, keɛ wele, GALA ge vaa bu ɔlɔ gè ɣaazula è-lointi ma.»

¹² Zozefe ná-doun felegɔiti kulani keɛɣe niibiiti zɔɣɔzu, é nɔkɔ zooli ma.

¹³ Naa ɔluma Zozefe ti felegɔ pe seɣeni, é Efelayime zoni ga zeezai, é naa lo Izelayele ɣɔwezu velel, é Manasee zo ga ɣɔwe, é naa lo ga Izelayele yeezazu velel, é ti maaɔɣa ba.

¹⁴ Kele Izelayele zeezai maalen, é peɛ Efelayime unma, nii é ɣeni ga loungo, é ɣɔwezu velel yeei wuzeɣe, é peɛ Manasee unma. E zeeiti gaaɔolani ba, anɛ ni Manasee ɣa é ɣeni ga doun mɔungi.

¹⁵ E tuya looni Zozefe ɔe, é ɣe ma:

«GALAGI niigi kèe Aɣalaame ta kèe Izaake ti zieni gaazu,
GALAGI nii togai tɔɣɔ sii ma voloi pe su eyɛsu za,

¹⁶ geezuɣeelai nii é kizoga faa ɣai kpein ma,
naa tuya loo niima zunu loungoiti be.

Ti ɗa ti loli ga ɗaaseigi, ta kèeni ɗaaseigi, Aɣalaame ta Izaake,
ti wola ɣaawɔɔɔ zooli zu ná pe.»

¹⁷ Zozefe kaani ga keɛɣe ɣa yeezai laazu Efelayime unma, naa la ɣeni neeni be. E keɛɣe yeei zoni ga é seɣe Efelayime unma, é lii la Manasee unma velel.

¹⁸ Zozefe ɣeni keɛɣe ma: «Mina ke ɣana kèe, mazɔɔɔ nii ma gelel ɣa é ga doun mɔungi. E-yeezai la nɔungi ma.»

¹⁹ Keɛɣe ɣeleni, é ɣe ma: «Gè kwɛe, ɗoun zunu, gè suɣwee. To ɓalaagi toɣa ɔaazu ɣɛɛzu ga nuɓuse mɔinmɔin, gaawɔɔɔ. Kele deɣe zunui ɣa wɔɔɔzu, é leve tɔun ba, mavofodaiti ta ɣe ga zii wola.»

²⁰ Naama volo ná, é tuya looni ti felegɔ ɔe, é ɣe ma: «Izelayele nuɓuseiti ta wo-laaseigi wo ta-luyai zu, ti ɣe ma: «GALA ge è ɣe ga Efelayime ta Manasee ɣeɔele.» » Zekana é Efelayime leveeni ɗa Manasee luɣɔ.

²¹ Izelayele ɣeni Zozefe ma: «Saa yeei ɣana ɔa zeelizu, wele GALA ka ɣɛɛzu wo ɔa, toɣa wo ɣaaɣale ma, é li ga woye, wo-memɛwolani ta-yooi zu.

²² Nɔun ná, ná Sikeme yooi zeɣezu, gè ɗa ɗonoi ma, é leve è-ɣeelointi tɔnoi ɔa, nii gè kulani Amɔɔl nuiti zea, ga ná-boɣa zɔkpɔi, ta ná-kilegi.»

49

Zakɔbe tuya loo vai

ná-doun zunu puugɔ maazu felegɔiti (12) be

¹ Zakɔbe ná-doun zunuiti tolini, é ɣe ti ma: «À ɣaale ba, gè faiti bo wo ma, niiti ti ɔaazu ɣɛɛzu ga woye velela velel.»

² A ɣaale ba, wo woilo má ga pagɔ, Zakɔbe ná-doun zunuiti!

A woilo wo-ɣeɛ Izelayele wooi ma!

³ Luɓen, ɗa ɣa è ga ɗoun mɔungi,

ná-zɛbei ta súvikɛi ma mɔungiti,

è-losuwe wɔɔɔbai ti pe ba,

è-zɛbei wɔɔɔbai ti pe ba.

⁴ E yeeɣaabaai eɣe zivegi,

é la mɔ nu ɣitela losuwe zɔɔɔga,

mazɔɔɔ è leve è-ɣeɛ laa ɔetei zu,

é ná-betei ɣɔzɔwe è leve vai zu ná.

⁵ Simiyɔn ta Leevi ta ga keɛɣeelointi,

ta-woɣa zɔkpɔiti ta ga tooma aniiti.

⁶ Zii mina ɔɔɔpeɛ ta-yaava vai ɔa neɣelein,

ná-kisiɛi mina ɣili ta-ɣaalebai va!

Mazɔɔɔ ti nu ɔaani ta-yiiɣulagi zu,

ti nikiɛiti kɔɣɔɔlu nataiti teveni ta-unsuɣoi zu.

⁷ Ta-yiiɣulagi ɣotɔwe, mazɔɔɔ gola ɣɔwe,

ta-yiiɣadii ɣotɔwe!

Ná ti ɣaaɣwe Zakɔbe nɔnɔiti saama,

ná ti vaza Izelayele zaama.

⁸ Zuda, ɗa ɣa è-ɣeelointi ti ɔaazu è maamusezu.

E-yeei ɣa ɣe è zili nuiti kɔ poluwe.

E-ɣeɛ ná-doun zunuiti ta ɣe nɔkɔsu è wu.

⁹ Zuda, doun zunu, da ga zala zine goi,
nii é zegezu paa wosuve!

E niibiiti pee su, é ve, ege zalai,
ege zala zaai, be ga a zoo é buzege peezuve?

¹⁰ Kundigilai ma lukpai la g'ulaa Zuda velayegei va pe,
aneé t'gi maazubaa nui ná-poogi la g'ulaa k'og'o y'og'ozuveti,
eyesu nii tukpai ga n'no naama nui va,
nuiti ti g'olo be.

¹¹ Toja ná-soovalegi gili leezen lokulugi va,
é ná-soovale saai ma yivoi gili ma lokulu pagoi va.

Toja ná-segei gba d'oo dei wu,
é ná-sege maazu zegei gba leezen ma jamai wu.

¹² Gaazugez'eti kp'ive su ga d'oi,
n'noi niigaiti koleve.

¹³ Zabul'an ga ze Kpolode Wolai g'oba ve yooiti su,
toja ze z'elave, batoiti tosuve,
ná-zou g'wepelema veti ta zeeli Sid'an yooi vo pelei.

¹⁴ Isakaal ga ga soovale sinei subaai,
é laani togani make zasa feleg'iti z'og'ozu ve.

¹⁵ E da ka ga ná-doo'go bosuve vage,
zooi wola vage.

E da bili kasoi wu,
é da bog'o lo duolai ma wotii zu.

¹⁶ Dan ga ná-nubuseiti tukp'og'aa leve,
ege Izelaye ná-bolodai gila.

¹⁷ Dan ga g'eezu pelei zu ga kaalii,
é ge ga peegaalii pele goi zu,

é sooi ni k'og'o libiligi va,
soo g'oma nui loo daazei.

¹⁸ Ee, G'og'o GALAGI, kitoge da-g'izo fai va!

¹⁹ Toosu nuiti ta va Gade laal'og'oma,
kele toja wuzege, é laale ti wu, é ti zig'a ga g'og'oi.

²⁰ Aseel ná-zooi zu ga daamianigi a ge ná ga b'ol'ba.
Toja masa daamiani pagoi kpein kula.

²¹ Nefetali ga ga dopai, é bog'o yeema, é da vili,
é da zivo vag'iti pu.

²² Zozefe ga ga gwaa wulu vag'oi ma v'ob'bai,
gwaa wulu vag'oi ma v'ob'bai, é z'ieungi g'oba ve.
Ma bekegiti buzegeve, ti z'ie sig'igi maazu.

²³ Ti baag'oge ma, ti kil'egiti pili ma.

Kile pili nuiti ti g'eni ga toun sili nuiti.

²⁴ Kele é ná-kilegi zoge kpaan to bog'oi,
zeeiti suloge ga Zak'obe ná-Ze-be-Su-GALAGI yeeiti,
nii é ga Izelaye make nui ta ná-fasai.

²⁵ E-g'ee ná-GALAGI zaalai zu, nii é ga da-b'oba nui,
GALA Ze-bei-P'e-Malig'ii, nii a tuya loo è ve,
da tuyaiti s'ol'oo, ti zegezu maazuve geeg'ol'ogi zu,
ta tuyaiti ti g'ulazu z'ie b'omave zooi wu,
ta doun m'oinm'ingiti ta togani bulugiti.

²⁶ E-g'ee ná-tuyaiti zee'gaabaave,
ti leve s'ol'oo nuiti t'on'iti ba,
eyesu é zeeli g'og'o gizeiti kwegi.
Tuyai naati ti yei Zozefe unma,
é yei, é la keeg'elointi ta-g'undig'ii losaama ve!

27 Benzamen gja ga zulu6ui, nii e anii balizu ga, sobui e na-ani zogai mi, kpakoi, e koozoganii gjaafwe.

28 Naati kpein ka ti ga Izelayele na-boloda puugo maazu felegoiti (12), pele gana ti-gede naama boeiti boni la ti ma, e da tuya loo ti ve. E tuya looni ti ve, ese gilagilagi ta nono ma luyai.

Zakobe zaa vai

29 Naa volu e nii ma levei veeni ti ya ga: «Na ga va liizu keeni po, ti zaai. Wa maagulu memewolani kobawe, pugi zu, e Gete nui Efelon na-kpalagi zu,

30 Makepeela balagi ma pugi zu, Mamelee gobawe, Kanaan yooi zu. Kpalagi naa ga Abalaame geyani Gete nui Efelon ma, e ge be ga maagulu bosuwe.

31 Na no gja ti Abalaame ta anzai Sala maaguluni na. Na no gja ti Izaake ta anzai Elebeka maaguluni na. Na no gja ge Lea maaguluni na.

32 Kpalagi ta pugi e geni su, ti geyaa geni de Gete nuiti ma.»

33 Siegi zu Zakobe beni da ga deveiti fe na-doun zunuiti zea, e laani volu betei zu, zii looni, e za, e li memewolani po ti zaai.

50

Zakobe maagulu vai

1 Zozefe gizini keege gjaazuwe ma. E woloni ma, e neene ga daawe komagai.

2 Naa volu Zozefe devei veeni dogotobiti zea, niiti ti geni ga na-botige nuiti, ga ti keege gvele bete fon. Dogotobiti ti Izelayele ma boomai vooni, ti da gulo maku neene gi jofu ma.

3 Keni ta la ke ga folo vuunaanigo (40), yeegefajai naa ga maaneeni, e ge, poomai da vo, guloi da jofu ma. Ezipete nuiti ti na-woloi woni folo vuulofela (70) laawu.

4 Siegi zu saa woloi ma voloiti ti leveni da, Zozefe liini, e boe Falagjon na-koizuwe nuiti po, e ge ti ma: «Ni wa va bu, wo faabogo ge be, na wo maaneenezu ga wo li, wo niima woiti bo Falagjon ma:

5 «Ke geni ge gona be, e geni ma: Na ga va zaazu. Da maagulu kabayegei zu, nii ge booni Kanaan yooi zu. Na po ge le na, ge kee maagulu, naa volu, na galesu ma, ge va.» »

6 Falagjon googaavoteni, e ge ma: «Le, e e-ge maagulu, egvelele e jonani la toun be.»

7 Zozefe leeni ga e keege maagulu, Falagjon na-botige nuiti kpein ti vileni polu, ta na-koizu gjevolaity, ta Ezipete yooi zu gjevolaity kpein,

8 ta Zozefe na-peleyegei kpein, keegeleaiti, ta keege na-peleyegei, doungoiti no gja ti ti yeni Gosen yooi zu, e ve ta-logani goiti ta ma wolaiti ba.

9 Wotoloiti ta soo nuiti ti geni Zozefe volu balaagi, naa gja e keeni bebei wola laabaajoni.

10 Ti zeelini Atade molo logazuwe, nii e zie wolai Zuluden volu vele, ti ma maagulu bo fai wolonni, ti maawui. Zozefe keege lebini, e ke ga folo lofela, e da keege zaa woloi wo.

11 Kanaan nuiti ti geni zeini zoi zu, ti jidaani saa vai naa gvelei wu, nii e geeni Atade molo logazuwe, ti geni ma: «Saa wolo diin ka ga nii kpaai Ezipete nuiti ma.» Naa gja e ba, ti naama molo logazuwe laasei peeni ga Abele-Miselayime.* Ada ve na gja zie wolai Zuluden volu vele.

12 Vele gana Zakobe na-doun zunuiti ti ti-gee na-deveiti keeni la.

13 Na-doun zunuiti ti liini la Kanaan yooi zu, ti maaguluni Makepeela balagi ma pugi zu, nii Abalaame geyani Gete nui Efelon ma, ga e ge ga nono ma maagulu bosuwe, Mamelee gobawe.

14 Zozefe begai ma ga keege maagulu, e galeni ma Ezipete, ta keegeleaiti, ta niiti kpein ti leeni vooma keege maaguluzuwe.

Ineingei gee vai

Zozefe keegeleaiti ba

15 Zozefe keegeleaiti ti kaai ma ga ti-gee zaa, ti geni ma: «Ni sei Zozefe a gena, e ge ga ade zili nu, faa joi kpein de keeni la, e ti votokula ade ma!»

16 Ti keela wooi leveni Zozefe ma, ti ge ma: «Aisa e-ge va za, e niima levei veeni, e ge ma:

17 «Wa boe Zozefe vo jani ga: Na e maaneenezu, e-geleaiti ta-jamaba vai zuvaaye, ta ta-gotoi, mazaalo ti faa joi geve ga de.» Ga e maaneenezu, e-ge na-GALAGI na-botige nuiti ga-gotoi zuvaaye niizu!» Zozefe woloni, siegi zu ti boeni po la gana.

18 Keegelointi ti vaani tiya bogoi, ti la kogowu, ti ge ma: «Giya gaa, ga ga da-wotige nuiti.»

19 Zozefe geni ti ma: «A mina lua, na ga ge GALA potogi zu baa?»

* **50:11 Abele-Miselayime:** daaseigi nii ti maabuajai va ta «Ezipete nuiti ta-zaa wolo vai.»

²⁰ Wo g̃isiɛni ga wo faa ɲɔu g̃e ga ze, kele GALA ge naa valiboni, é ke ga faa ɔagɔ, ga naa laazeeli, nii é g̃eɛzu za, naa g̃a a ke nuɔuse m̃ɔɪnm̃ɔɪn zɛɪnvui g̃izo.

²¹ Niizu, degeɲmu à mina m̃ɔ lua, nà wo-maavaiti pe keɛzu, ta wo-lointi t̃ɔɲi.» E ti g̃aaneɛni, kpɔe velei ma ti ɔ ga pagɔ.

Zoze fe zaa vai

²² Zoze fe zeini Ezipete, ta ná-peleyegei. E yeɲi vulua, ná-konagi g̃e ga ungila puugɔ (110).

²³ Zoze fe Efelayime mavofodaiti kaani, eyesu é zavagi g̃a. Manasee ná-doun zunui Makiil ná-doun zunuiti ti zɔɔɔni ɔalaa kɔgɔ ma.

²⁴ Zoze fe g̃eni keeg̃eleaiti ma: «Nà ga va zaazu. Kele GALA ka ɔaazu wo g̃ulazu niima yooi t̃ei su, é li ga woye m̃ɔɔ zooi naa zu, nii é ma minazeg̃egi woni, é ma g̃ona wo Aɔalaame ɔe, ta Izaake, ta Zakɔbe.»

²⁵ Zoze fe g̃eni Izelayele lointi ma: «Keɲi wo g̃ona, GALA ka ɔaazu wo maalobosu, zeg̃ema nɔpe ge la ba, wa le ga mà g̃aeiti, wo ti maag̃ooza ɔe ɔa.»

²⁶ Zoze fe ná-konagi g̃eai ma ga ungila puugɔ (110), é zaani. Ti ma ɔoomai ɔɔɔni, ti da g̃ulɔ maku neɛɛgi ɲɔfɔ ma, ti da pooma g̃esui zu Ezipete yooi zu.

Egezode

Sɛvɛi nii laaseigi ɔa ga: Egezode

Poluɛ ɔa ga: Gula

Toɔa Izelaye nuiiti kula vai wosu Ezipete yooi va, vɛ ti ɔeni nã Zozefe nɔnɔ ma ziegi zu, ti yɛni nã, GALA ge tuya loo ti vɛ, ti wola buɔu. Kɛɛ masa niine ɔili ge zeini Ezipete nuiiti unda, nii é la ɔeni faa nɔpɛ kwɛɛ, é va vɛle Zozefe va. E tɔɔzeini ga ti bɔla, é ti zo ga duɔiti.

Gaafwesu 20:2 zu, nii é Egezode zɛvɛi zaamaɛ, GALA ge bogɛ Izelaye nuiiti ma, é ɔe ti ma: «Nã ɔa gɛ ga è-Maliɔii, da-GALAGI, nã ɔa gɛ è ɔula Ezipete yooi va, vɛ é ɔeni nã duɔlai zu.»

Wooi naati ti puuzu felegɔi zu, ta Egezode zɛvɛi ma bɔɛ ungi ɔulazu kɛɛma, ta suvaɛ ɔiin golai, ga GALA ka é ga: Nã-nuɔuseiti unmaɔ GALAGI.

Naa vɔlu, ma puuzu ɔilagi nɔ ɔa é ga: «Tɔ puugɔiti» ma lɔɔzeigi, GALA nã-nɛɛbei maavele ma, é Izelaye nuiiti unmaɔga, toɔa pɔ niina ga naati ti ta-nɛɛbei ɔula kɛɛma tɔun bɛ, ga ti da nã-tɔgiti so.

Izelaye nuiiti ti begai ma ga zeizu zɔlɔɔ ga pagɔ Ezipete yooi zu, ti buɔuni, ti ɔe ga nuɔuse mɔinmɔin kona mɔinmɔin daawu, (Zenɛze 45:17 é li 20; ta 47:11), kɛɛ ti bɔɔɔ vɛtɛni ga ti loa duɔlai zu Ezipete masa niine yeezu.

GALA ge la ɔeni yɛni nɔ wɛɛzu Izelaye nuiiti ba ta-bɔlɔi zu, ti ɔeni su, é va ɔe ti ɔulazu su. E yimazeɔeni ga ti taɔila, daa ga: Moize, ga é ɔe ga ta-lotuɔi, naa vɔlu GALA ge ti maaloboni nã zeizu ɔe mɔinmɔin ga nã-zeeɔaabaai.

E bɔini Ezipete nuiiti da, eyɛsu Izelaye nuiiti ti ɔula ti ya duɔlai zu, ti bɔɔɔ yeemalai zɔlɔɔ, ti li ta-yooi zu (1:1--15:21).

GALA kpegai ma ga lo ti luɔɔ, é ti make, eyɛsu ti ɔe ga Sinayi gizei ma lɛvɛba wolai maazuɔude, (15:22--18:27). GALA ge Izelaye ɔeni ga nã-nuɔusei, naama minazeɔegi maavele ma, é kɛni Izelaye vɛ Sinayi gizei ma, ta nã-tɔgiti é dɛni ga tiye (19:1--24:18).

Eyɛsu Moize da kalagiti zɔlɔɔ, niiti ti losu GALA seizu padegai ma zɛɔe vɛɛi lo fai va, (25:1--31:18) Izelaye nuiiti ti liini mɔnɔ GALA baaɔulaba bɛɛɛzu bɔɔɔ vɛ, ti zanugi bɛɛ ga nɛkɛ yivoi ɔevɛlei, naa ɔa é vaani ga GALA nã-ziiɔaawana wolai ti laalɔɔma (32:1--34:35).

Sɛvɛi ɔa wooi ɔaabelazu ga GALA seizu padegai ma zɛɔe vɛɛi lo fai, vɛ GALA a da va, é ɔula kɛɛma ti vɛ nã (35:1--40:38).

GALA GE IZELAYE NUIITI KULA VAI EZIPETE YOOI VA

(1:1--15:21)

Izelaye nuiiti daɔ vai duɔlai zu

Ezipete yooi zu

¹ Izelaye nã-doun zunuiiti kaa, ti yɛni Zakɔbɛ vɔlu, ti va Ezipete yooi zu, ɛɛɛ ta nã-peleyɛɔei:

² Luβɛn, Simiyɔn, Leevi ta Zuda,

³ Isakaal, Zabulon ta Bɛnzamɛn,

⁴ Dan, Nɛfetali, Gade ta Aɛɛɛl.

⁵ Zakɔbɛ mavofodaiti tieɔi ɔeni ga nu vɔulɔfela (70). Zozefe ɔeni niina Ezipete yooi zu.

⁶ Zozefe zaani, kɛɛɔɛɛaiti kpein balaɔ, ta ti-ma ɔeɔalamaiti kpein.

⁷ Izelaye nuiiti ti buɔuni, ti mɔin, ti ɔaawɔlɔ, ti da ɔe nɔ ga zobobɛ nuiiti. Zooi zulaaveni ga tiye.

⁸ Masa niine zeini Ezipete yooi unda, nii é la ɔeni Zozefe ɔvɛɛɛ.

⁹ E ɔeni nã-nuɔuseiti ma: «À wɛɛ, Izelaye nuɔuseiti ti mɔinda de va, ti-zɛɛɛi wɔlɔɔ dɔnoi va.

¹⁰ Ade li, de bɔɔɔ lɛ ga da ga keɔɔɔ nuiiti ta-vaa zu. De pele ɔesa ta-buɔu vai luɔɔ, mazɔlɔɔ ni kɔɔ a vaana, ti mina ɔo de wɔinzeɔe nuiiti ba, ti va de zakpe, ti va ɔula zooi va naa vɔlu.»

¹¹ Nãzu ɔa ti gwɛɛma nuiiti seini la Izelaye nuiiti unda, ti da ti bɔlɔ ga boti baagiti, ti ɔeni feezu ti ya ga maaɔaai. Pele ɔana ti taa wolaiti toni da Falaɔɔn vɛ, niiti ti ga Pitɔme ta Lamesɛɛ, anii makɛsuɛti.

¹² Kɛɛ tɔun ta la ɔena ti bɔlɔzu, ti maa bɛna mɔin nɔ, ti ɔaa da wɔlɔɔ, eyɛsu Ezipete nuiiti ti ti wɔinzeɔe.

¹³ Ezipete nuiiti ti Izelaye nuiiti gola zopele nɔuni, ti vɛɛ ti unga ga duɔla baaɔaagi.

¹⁴ Ti eteai baani ti ma ga boti baaɔaagiti ti ɔeni kɛɛzu, pɔlɔ ɔaayɔ faiti, ɔiliki loɔa vaiti, ta kpalaga wotiiti kpein, nii nɔ da ɔe ma wotiiti kpein, ti ti pɛ daani ti unma ga maaɔaai.

¹⁵ Ezipete masagi ɔɔɛni Eɓulu nuiti ta-maavie bo anzanuiti pɔ, gilagi laaseigi ɣeni ga, Sifela, zɔi ɣe ga Pua,

¹⁶ ɛ ɣe ti ma: «Siegi zu wo maaviegi wosu da Eɓulu anzanuiti pɔ be, ni zunu loun ve, à naa vaa. Ni anzanu loun ve, à naa ye ná, ɛ ye vulua.»

¹⁷ Kele maavie bo anzanuiti ti ɣeni luazu GALA ba, ti la ɣeni keɛni, eɣevelei Ezipete masagi boni la, ti ɣeni doun zunuiti zesu vulua.

¹⁸ Ezipete masagi maavie bo anzanuiti tolini, ɛ ɣe ti ma: «Lee vaa zu wo naa ɣeezu, wo da doun zunuiti ze vulua?»

¹⁹ Maavie bo anzanuiti ti Falaɣɔn woɣaavoteni, ti ɣe ma: «Eɓulu nuiti ti-anzaiti ti la ga Ezipete anzanuiti kevele, ti zuloɣe, ta doin zɔɔɔsu pe, maavie bo anzanui mu ge va zeeli ná.»

²⁰ GALA ge tuya looni maavie bo anzanuiti be. Nuɓuseiti maamɔinni, ti-zeɓei wɔɔɔ.

²¹ Tei maavie bo anzanuiti ti luani GALA ba, GALA ge ti-mavofodai ɣaawɔɔɔ.

²² Nazu ɣa Falaɣɔn niima levei veeni la ná-nuɓusei kpein zea ga: «Zunu lointi kpein ta zɔɔɔ, wa naati pili ya zie wolai Nile wu, kele anzanu lointi kpein wa naati ze vulua.»

2

Moize zɔɔɔ fai

ta ná-doungo ziegi

¹ Leevi ná-peleyeɣei wu zunui ta liini, ɛ anzanui ta zeɣe ná-bolodai zu, ɛ sei ga anza.

² Naama anzanui kogi zegeni, ɛ doun zunu zɔɔɔ. E kaani ga doungoi ɔage, ɛ segeni, ɛ dooɣu alu savago laawu.

³ Tei ɛ la ma ɣeni zooga ɛ va dooɣu, ɛ temu ɔɔɔɔɣi zegeni, ɛ managi zie ba. Naa ɔolu ɛ doungoi zegeni, ɛ da su, ɛ li, ɛ sei seeligiti saama zie wolai Nile ɣobave.

⁴ Doungoi die anzanui liini, ɛ lo ɣoozama tago, nii a ke ɛ kwee, nii ɛ vaazu ɣeezu la.

⁵ Falaɣɔn ná-doun anzanui yeini zie wolai Nile ɔo pelei ga ɛ maagba, ta ná-botiɣe anzanuiti, ti ɣeni zieziestu zie wolai Nile laave. E weleni, ɛ temu ɔɔɔɔɣi ɣa seeligiti saama, ɛ ná-botiɣe anzanui leveni ga ɛ li, ɛ sege.

⁶ E daalaoni, ɛ doungoi ɣa laani su. Zunu loungoi ɣeni de, ɛ da wɔɔɔ. Naa maawɔin soni, ɛ ɣe ma: «Eɓulu nuiti ti-loin ta ɣaa.»

⁷ Doungoi die anzanui ɣeni Falaɣɔn ná-doun anzanui ma: «Nà zoo nei gè li, gè doun ɣulusu anzanui ta loli ɛ ve, Eɓulu anzanuiti saama, naa ɣa a ke ɛ da niimii ve doungoi nii ya ɛ ve?»

⁸ Falaɣɔn ná-doun anzanui gooɣaavoteni, ɛ ɣe ma: «Li!» Anzanu loungoi liini, ɛ doungoi dee loli.

⁹ Falaɣɔn ná-doun anzanui ɣeni ma: «Li bè ga doungoi nii, ɛ da niimii ve zea, nà vaazu ɛ zalazu.» Anzanui doungoi zegeni, ɛ kula su.

¹⁰ Siegi zu doungoi wɔɔɔɔni la, ɛ liini la Falaɣɔn ná-doun anzanui ɔo. Naa segeni, ɛ ke ga ná-doun zunu. E daasei peeni ga Moize, * mazɔɔɔ ɛ ɣeni ma: «Gè kulave ziei ɣa.»

Moize vela vai,

ɛ li Madiyan

¹¹ Naama ziegi zu, Moize wɔɔɔɔai ma, ɛ liini ná-nuɓuseiti pɔ be, ɛ weleni, ɛ naati ta-woti baagiti pete. E Ezipete nui ta ɣaani, ɛ da keɣfeloɔni Eɓulu nui ta loɣa.

¹² E weleni ɣoba, ɛ kaai ma ga nu nɔpe ge la ɣeni ná, ɛ Ezipete zunui zoni, ɛ paa, ɛ dooɣu naɣaegi zu.

¹³ E ɣulani naa ɔoluma zobui, pete, Eɓulu zunu felego ɣeni ná, ti da ko. Zɔi ɛ la ɣeni veeni, ɛ ɣeni naa ma: «Lee vaa zu ɛ è-ɣeeɔloin loɣazu?»

¹⁴ E gooɣaavoteni, ɛ ɣe ma: «Be ɣa ɛ ɛ zeida ga kundigii ta tukpɔɣaaleve nui gi unda? Da ɣisiezu ga ɛ paa, eɣevelei ɛ Ezipete nui vaani la?» Moize luani, ɛ ɣe ɔoɣo ma: «Gaamazu fai nii ɣweeɣe na.»

¹⁵ Falaɣɔn naa menini, nii ɛ ɣeɣeni, ɛ ɣeni pɔ ga ɛ Moize vaa.

Kele Moize ɔelani Falaɣɔn va, ɛ li poun, ɛ ze Madiyan yooi zu. Keai ma zieyeɣei ta ɣobave, ¹⁶ anzanu loun lofela ti vaani zie zaɣazuve. Ti ɣeni ga Madiyan zalaɣa ɣula nui ná-doun anzanuiti. Ti toganiiti ta-ɔoɔle wosuweti daaveni, ti ti-ɣee ná-togani ɓulugiti ko.

¹⁷ Kele togani make nuiti ti vaani, ti ti ɓe. Moize wuzegeni, ɛ ti maalobo, ɛ ta-logani ɓulugiti ko.

¹⁸ Siegi zu ti ɣaleni ma la ti-ɣee Leyuwele ɔo be, naa ti ɣaazaɣani, ɛ ɣe ti ma: «Lee vaa zu wo vaai fala za?»

¹⁹ Ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Ezipete zunui ta ɣa ɛ gi maalobogai, ɛ gi ɣula togani make nuiti zea, ɛ ziei zaɣave ɔoɔ gi ve, ɛ togani ɓulugi ɣo.»

* **2:10 Moize:** daaseigi nii ti maaɓuɣaai va ta «kula.»

²⁰ E ɣeni ná-doun anzanuuti ma: «Mini ɣa é ná? Lee vaa zu wo zunui naa yegai mu? A tolina, é daamianigi ta mi.»

²¹ Moize yeezeini bu ga é zeí zunui naa ɔɔ be, naa ma ge ná-doun anzanui Seefola zefge, é fe be ga anza.

²² E doun zunu zɔɔɔni. Moize daasei pɛeni ga Gɛelesome (nii poluue ga «seikɔɔɣmai»), mazɔɔɔ é ɣeni ma: «Nà ga seikɔɔɣma nui, gè zeini zou ɣili su.»

GALA ge Izelayele nuiti

kpain gooi meni fai

²³ Suɔɔoozaai ma, Ezipete masagi zaani. Izelayele nuɔuseiti ti ɣeni balasu nɔ de duɔlai zu, ti ɣeni kpeei loozu. Kpeei ti ɣeni toozu duɔlai zu, naa zeelini GALA ma.

²⁴ GALA ge ti bala gooi menini. GALA ge ɣizeni ná-minazefegi zu, é boni Abalaame ɔe, ta Izaake, naa ɔee Zakobe ɔa.

²⁵ GALA ge weleni Izelayele nuɔuseiti ba, ti maawoin so.

3

Moize loli fai GALA be

¹ Moize ɣeni nekoi Zeetelo ná-togani bulugi makesu, nii é ɣeni ga zalaɣa ɣula nui Madiyan yooi zu. E liini ga togani bulugi teobai ɔlu ɔelei, eyesu é li GALA ná-gizeí ma, Gɔɔlebe.

² Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɣulani be keɛma abuzogi zaama, kpɔɔɔ goi zaamaɔe. Moize weleni, pete, abui soni kpɔɔɔ goi ɔa ná kpein, keɛ kpɔɔɔ goi la ɣeni ɣalazu negelein.

³ Moize ɣeni ma: «Nà latisu, gè li, gè niima laaɔɔ vaa wolai ɣa, lee vaa zu kpɔɔɔ goi la ɣalazu negelein.»

⁴ Gooɔɔ GALAGI kaani ga toɣa na lati ga é ná ɣa. GALA ge yeni kpɔɔɔ goi zaamaɔe, é toli, é ɣe ma: «Moize! Moize!» E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Nà ɣaa!»

⁵ GALA ge ɣeni ma: «Mina maaɔɣa ɔe ɔa, da-zavalagiti kula ɣɔɣɔa, mazɔɔɔ adaɔe ɔe é loni ná, zou ɔe gè maape ɔeai ba.»

⁶ E ɣeni ma ɔlu: «Nà ɣa gè ga è-ɣee ná-GALAGI, ta è-memewolani Abalaame, Izaake, ta Zakobe ta-GALAGI.» Moize ɣaazuɔe looɣuni, mazɔɔɔ é ɣeni luazu ga é mina wɛle GALA ba.

⁷ Gooɔɔ GALAGI ɣeni ma: «Gè ná-nuɔuseiti ta-ɔɔɔi ɣaa Ezipete yooi zu, gè ta-bee wooi meniga, ti toozu ta-wɛlema nuiti zea, gè ta-ɔɔɔi ɣwɛe.»

⁸ Gè ɔaa ga gè ti unmɔɔ, gè ti ɣula Ezipete nuiti zea, gè le ga tiye zou ɔagɔi zu, suwɔɔɔai, ɔe nɔɔi ta kɔin gulɔi ɔoɔɔai ná, zooi nii Kanaan nuiti ti zeini su, ta ɣete nuiti, ta Amɔɔl nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti.

⁹ Niizu Izelayele nuɔuseiti ta-bee wooiti ti zeelia mà, gè nimizai ɣa, nii Ezipete nuiti ti seizu ti ma.

¹⁰ Naa ɣa é ba, ná é leɔesu Falaɣɔn ɔɔ be, è ná-nuɔusei Izelayele nuiti kula Ezipete yooi ɔa.»

¹¹ Moize ɣeni GALA ma: «Be ɣa é ga ze, gè liizu Falaɣɔn ɔɔ be, ga gè Izelayele nuɔuseiti kula Ezipete yooi ɔa?»

¹² GALA ge ɣeni ma: «Nà ɣe è ɔa, wɛle nii é ɣeezu ga poogi ga ná ɣa gè è leɔesu: Siegi zu da nuɔuseiti kulana la Ezipete yooi ɔa, wa nɔkɔ bù gizeí nii ma.»

¹³ Moize ɣeni GALA ma: «Nà liizu Izelayele nuɔuseiti pɔ be, gè ɣe ti ma: «Wo-memewolani ta-GALAGI tɔeɔe wo ɔɔ be.» Keɛ ni ta gáazaɣana ga «daasei ka lee? Nà ti wooɣaavote ɣale?»

¹⁴ GALA ge ɣeni Moize ma: «Nà ga naa, nii é ná.» E ɣeni ma mɔno: «Pele ɣa da Izelayele nuiti gooɣaavote da: «Zoi é lolisu ga: Nà ná, naa ɣa é tɔeɔgai wo ɔɔ be.» »

¹⁵ GALA ge ɣeni Moize ma mɔno: «Da ɔɔe ɣani Izelayele nuiti pɔ: «Gooɔɔ GALAGI, é ga wo-memewolani Abalaame, Izaake, ta Zakobe ta-GALAGI ɣa é tɔeɔgai wo ɔɔ be.» Dáaseigi ɣana eyesu ɣɔ, pele ɣana gè pɔ ga ti da wooɣula mà la, yeeɣɣalaiti pɛ su.»

¹⁶ Li, é Izelayele ɣewolaiti gaale ba, è ɣe ti ma: «Gooɔɔ GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI ɣulaɔe bè keɛma, nii é ga Abalaame ná-GALAGI, ta Izaake, ta Zakobe. E ɣe ma: Gè wɛleɔa wo ma, gè naa ɣaa gaamazú, nii ti daazu wo ma Ezipete yooi zu.»

¹⁷ Gè devea ga ná ɔaazu leezu ga woye, gè wo ɣula Ezipete yooi ɔa, ɔe wo ná kpɔɔi zu, gè li ga woye Kanaan nuiti ta-yooi zu, ta ɣete nuiti, ta Amɔɔl nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, ɔe nɔɔi ta kɔin gulɔi ɔoɔɔai ná.»

¹⁸ Ta woilo è-woo ma. Da-o, Izelayele ɣewolaiti-yo, wa li Ezipete masagi ɔɔ be, wo ɣe ma: «Gooɔɔ GALAGI, Ebulu nuiti ta-GALAGI ɔaɔe gi ɔɔ. Va bu niizu, gi folo savagɔ zie wo teobai zu, ga gi li, gi zalaɣaiti kula Gooɔɔ GALAGI ɔe, é ga gá-GALAGI.»

¹⁹ Gè kwɛeni ga Ezipete masagi la ɔaazu yeebesu wo ɔa, wo ɔa li, ni naa la ɣeeni ga zeemaɣai.

²⁰ Nà yeemaalesu, gè Ezipete yooi loɣa ga maaɔele vai ma ziiti kpein, gè ɔaazu keezu ti zaama. Naa ɔoluma, toɣa ɔaazu yeebesu wo ɔa, wo li.

²¹ Nà fai ta gɛ, nii a ke niima nuɓuseiti ti gaaazu unfe soloo Ezipete nuiti gaazu. Siegi zu wo vaazu liizu la, wo la lia ga yearaka jɛgɛlein.

²² Izelaye le anzanui dilagilagi fa wali aninjakaiti, ta zanu aninjakaiti, ta segeiti fali sejinooɗi ma, ta naama anzanui ma, nii é ná-pele wu, wo wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti maaɗili la. Wa ti gɗala Ezipete nuiti zea, wo ti maavo.»

4

GALA ge ná-zɛɛi gɗala vai keɓema

Moize ve

¹ Moize googaaɓoteni, é gɛ ma: «Ti la vaazu laazu dà, ti la woiloga gòoi ma. Kele ta vaazu gɛezu ma: <Gooɗo GALAGI la gɗalani é ve keɓema.»

² Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Lee fa é zoni è ya?» E googaaɓoteni, é gɛ ma: «Tukpɔi ve.»

³ Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Pili ya zooli ma.» E pilini ya zooli ma, naa latini, é gɛ ga kaalii. Moize velani ba.

⁴ Gooɗo GALAGI gɛni Moize ma: «Yeemaale, è so wòongi va.» E yeemaaleni, é so, naa latini, é gɛ volu ga tukpɔi zea.

⁵ Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Da naa gɛ, naa fa a ke, ti la da ga Gooɗo GALAGI, ti-memewolani ta-GALAGI gɗalave keɓema è ve, nii é ga Abalaame, Izaake, ta Zakobe ta-GALAGI.»

⁶ Gooɗo GALAGI gɛni ma mɔno: «Yeeve è-gakai zu.» E yeei veeni gakai zu. Naa volu é segeni ná, peɛ, geei gɗalani zeei maave pe, koleai egɛ kobe kolegi.

⁷ Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Yeei ve volu è-gakai zu.» E yeei veeni volu kakai zu. Naa volu é yeei zegeni gakai zu, é latini, é gɛ volu ga kolooɗi gɛvelei.

⁸ Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Ni ti la laani è la, ti la gɛsolooɗi poogi ma mɔngi ma, ta la poogi velesii la.

⁹ Ni balaa ti la laani poo felegɔi naati da, ti la woiloni è-wooi ma, da zie wolai Nile ma dei ta zegɛ, è pu ya zooli ma. Ziei è vaazu segezu zie wolai Nile fa, naa fa lati, é gɛ ga jamaai zooli ma.»

¹⁰ Moize gɛni Gooɗo GALAGI ma: «Ee, Málifii, gè la ga zunui nii daagolbai, naa ma ge la toozeini bà wogi, ɓaa veleina, anee voloi naa è toozeida la ga ɓɔɔa pò, nɛi gè ga da-wotigɛ nui, mazaloo daave ta nɛgi ti gɗilive.»

¹¹ Gooɗo GALAGI gɛni ma: «Be fa é nu vului laave betɛa? Be fa a da nui gɛ ga ɓoɓoi, ɓaa goizubolɓ nu, ɓaa é ke ga wozagɗaa nu, ɓaa gaazugole nu? Nà no laade ɓaa, nɛi gè ga Gooɗo GALAGI?»

¹² Liina defemu gani, nà ɓooɗi fa gè gɛezu è va, da gɛna ɓɔɔa, nii è vaazu bosu, nà é gɗala ga naa.»

¹³ Moize gɛni ma: «Ee, Málifii, nu gɗili teve, nii è pɔ è teve.»

¹⁴ Gooɗo GALAGI yiiɗaawanani Moize ma, é gɛ ma: «È-lie Aalon, Leevi nui, fa ná. Gè kwɛɛ ga daagolove. Wele to ɓooɗo va, é vaazu è laagomisu. Siegi zu é è gaaazu la, gola goozu fa nɛɛ, ga ziimaave pe.

¹⁵ Da ɓɔɔe pɔ, è woointi pu da. Nɔun nà, nà gɛ wo va, wa gɛna ɓɔɔa, nà wo gɗala ga naa, nii wa ke.

¹⁶ Toɗa ɓɔɔe è ve nuɓuseiti pɔ, é gɛ ga è-laave, dɔun da gɛ GALA tosuve toun be.

¹⁷ Tukpɔi nii zegɛ ya, nii è vaazu poogiti keezu la.»

Moize gale fai ma

Ezipete yooi zu

¹⁸ Moize gɗaleni ma, é li nekoi Zeetelo ɓo be, é gɛni naa ma: «Nà pɔ gè li kèeleaiti pɔ be, niiti ti Ezipete yooi zu, gè peɛ ni ta de vulua.» Zeetelo gɛni ma: «Li ziileigi zu.»

¹⁹ Gooɗo GALAGI gɛni Moize ma Madiyan yooi zu: «Gale ma, é li Ezipete yooi zu, mazaloo niiti kpein ti gɛa pɔ ti è va, naati ti zaa.»

²⁰ Moize anzaa ta ná-doun zunuiti segeni, é ti ze soovale sinei gɗoma, ti pele zo, ti da li Ezipete yooi zu. Moize GALA ná-tukpɔi zegeni ya.

²¹ Gooɗo GALAGI gɛni Moize ma: «Da gɗalena ma Ezipete yooi zu, keni è maaɓele vaiti kpein ke Falaɗon gaaazu, nii gè ma zobogi veai è ya. Nɔun nà, nà vaazu kigi ɓaazu, é la vaazu yeeɓesu nuɓuseiti ba, ti va li.

²² Da gɛezu Falaɗon ma: <Gooɗo GALAGI wooi gaa: Izelaye fa ga doun zunu mɔngi.

²³ Gè bo è ma: «Be doun zunui va, é li, é boti gɛ bɛ. Ni è la gɛ keeni, è va ɓe ba, è va li, nà è-loun zunu mɔngi undaavili.»

²⁴ Siegi zu Moize gɛni siei ma la, é gɗalani adave ta, ve é niini ná, Gooɗo GALAGI daagomini, é gɛni pɔ ga é paa.

²⁵ Seefɓa dodo gɗtui zegeni, é ná-doun zunui ná-zunu anii ma gɗol yokpɔgi lewega, é fɔoɗu Moize koligi va, é gɛ ma: «Da bɛ ga zinigi gè solooɗi ga jamaai.»

²⁶ Gooḡo GALAGI zeni ná. Názu ḡa anzanui ḡeni ma la: «Zinigi sɔɔḡagai ga ḡamai,» tatipele volui maauele ma.

²⁷ Gooḡo GALAGI ḡeni Aalɔn ma: «Li tevebai zu, é Moize laaḡomi.» Aalɔn liini, é Moize laaḡomini GALA ná-gizei ma, é neene.

²⁸ Moize wooi kpein deeni ga Aalɔn, nii Gooḡo GALAGI teveni pɔ, ta poogiti kpein é deveni ga é ke.

²⁹ Moize ta Aalɔn ti liini, ti Izelayele ḡewolaiti kpein gaale ba.

³⁰ Aalɔn voluvaawoni ga naama vaiti kpein, niiti Gooḡo GALAGI ti woni Moize ma. E poogiti keeni nuḡuseiti gaazu.

³¹ Nuḡuseiti ti laani da. Ti kwεεgai ma ga Gooḡo GALAGI vaave Izelayele nuiti pɔ, ga é wele ti ma, é ta-maanɔḡoi ḡa, ti boḡomaayeyini, ti nɔko bu.

5

Moize ta Aalɔn ti lii laa mɔungi

Falaḡɔn vɔ be

¹ Naama vaiti tevegai ma, Moize ta Aalɔn ti liini Falaḡɔn vɔ be, ti ḡe ma: «Gooḡo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi ḡaa: «Be ná-nuḡuseiti ba, ti li, ti fetii ḡula tevebai zu dáaseigi lebi vaa ma.»»

² Falaḡɔn ti wooḡaavoteni, é ḡe ti ma: «Be ḡa é ga Gooḡo GALAGI, ga ḡe ḡolo be, ḡe be Izelayele nuiti ba, ti li? Gè la Gooḡo GALAGI ḡwεε, ḡe la yeebega Izelayele nuiti ba pe, ti va li.»

³ Ti ḡeni ma: «Ebulu nuiti ta-GALAGI ḡula ve kelema gi ve. Va bu gi folo savago zie wo tevebai zu, gi li, gi zalaḡaiti kula gá-GALAGI, Gooḡo GALAGI ve, naa ḡa a ke, é mina va seebe wola veezu gi va, ḡaa a va koo ve gi va.»

⁴ Ezipete masagi ḡeni ti ma: «Moize ta Aalɔn, leeni vaa zu wo nuḡuseiti seḡezu ta-wotiiti ma? A ḡale ma, wo wa-wotiiti ke.»

⁵ Falaḡɔn ḡeni ma: «Niizu, niima nuḡuseiti ti mɔinda zooi zu, wa ta-wotiiti suḡologolosu!»

Falaḡɔn ta bo fai

Izelayele nuiti ta-wotii va

⁶ Naama voloi na, Falaḡɔn niima levei veeni nuḡuseiti ta-welema nuiti zea, ta ta-wotiḡe ḡundḡiiti, é ḡe ti ma:

⁷ «A mina mɔ tufa ve nuḡuseiti zea, eḡevelei é ḡea ḡeezu la mɔungi zu, ga ti va bilikii loḡa, ti da li niina, tiya boḡoi ti da tufai yeve.

⁸ Anee naa ve, bilikii lieḡoi ti ḡea doḡazu mɔungi zu, wa naa na la ti ḡakala. A mina ta ḡula naa la ga tago balaa, mazɔɔ ta ga doove nuiti, naa ḡa é keezu, ti kpee loozu, ti da ḡe: «Be gi va, gi li, gi zalaḡaiti kula gá-GALAGI ve.»

⁹ A nui niiti kasogili ga botii, ti-un ka ye naa ma, ti mina woilo zee boezugulaiti ma.»

¹⁰ Nuḡuseiti ta-welema nuiti, ta ta-wotiḡe ḡundḡiiti ti liini, ti ḡe nuḡuseiti ma: «Falaḡɔn wooi ḡaa: «Gè la mɔ tufa veezu wo ya.

¹¹ Wa boḡoi, à li, wo tufai ḡaizie boḡo ve, ve nɔpe wa ka ná. Anee naa ve, tanɔpe ge la ḡulazu wa-wotii la.»»

¹² Nuḡuseiti ti vazani Ezipete yooi zu ná pe, ti da tufa unkpulugiti zεve tufai vɔtogi zu.

¹³ Ta-welema nuiti ti ḡeni boizu ti la, ti da ḡe: «À wa-volo ḡila kuḡui be, eḡe nɔ sieḡi zu tufai ḡeni la wo ya.»

¹⁴ Ti ḡeni Izelayele nuiti ta-wotiḡe ḡundḡiiti doḡazu, niiti Falaḡɔn ná-gwelema nuiti ti ti zeini ti unda. Ti ḡeni ḡeezu ti ma: «Lee vaa zu wo la beni ga wogi ta za bilikii lieḡoi loḡa, daai wo ḡakala, eḡevelei é laani la wo ḡakala mɔungi zu?»

¹⁵ Izelayele nuiti ta-wotiḡe ḡundḡiiti ti liini, ti baazaḡa Falaḡɔn ma, ti ḡe ma: «Lee vaa zu é gi zosu ḡani, gei gi ga da-wotiḡe nuiti?»

¹⁶ Ti la mɔ tufa veezu gi ya, gei gi ga da-wotiḡe nuiti, ti da ḡe gi ma: «A bilikiiti doḡa! Gei gi ga da-wotiḡe nuiti, ta gi loḡazu, tama da-nuḡuseiti ka ti faaḡaazagi ḡeai.»

¹⁷ Falaḡɔn ti wooḡaavoteni, é ḡe ma: «Wa ga doove nuiti, doove nu wolaiti! Naa ḡa é keezu, wo ḡeezu ma: «Be gi va, gi li, gi zalaḡaiti kula Gooḡo GALAGI ve.»

¹⁸ Niizu, à li, wa-woti ḡeezuvε, nu la mɔ tufa veezu wo ya neḡelein, kele wa bilikii lieḡoi na ve, nii wo ḡeni feezu.»

¹⁹ Izelayele nuiti ta-wotiḡe ḡundḡiiti ti kaani ga ta ti maanɔḡozu nɔ sese, ti da ḡe ma: «Wo la tanɔpe kulazu bilikii lieḡoi la, nii é veezu folo-o-folo.»

²⁰ Ti ḡulazuvε Falaḡɔn vɔ be, ti zeelini Moize ta Aalɔn vɔ be, naati ti ḡeni ti maaḡounsu.

²¹ Ti ḡeni ti ma: «Gooḡo GALAGI ḡa wo ḡaazu, toḡa wo lukpɔḡaaleve! Wo gi maayogi zeḡea Falaḡɔn ta ná-botiḡe nuiti be. Wo boḡa zɔkpɔi laa ti-yeenzaavae, ga ti gi vaa la.»

²² Moize ḡaleni ma Gooḡo GALAGI vɔ be, é ḡe ma: «Maliḡii, lee vaa zu é faa joi ḡea ga niima nuḡuseiti? Lee vaa zu é tεveḡai?

23 Kaipa gè liini Falaḡon ʋo be, gè ʋoe pɔ è-laaseigi zu, toḡa faa jɔi ḡeezu nɔ ga niima nuʋuseiti, da ma, è la da-nuʋuseiti unmooni pe, è va ti ḡula zea.»

6

GALA ge Izelayele nuiti unmoʋ fai laazeeli vai

1 Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Da ʋaazu petesu niizu, nii gè ʋaazu keezu ga Falaḡon. Nà-zeeḡaaḡaa wolai maavele ḡa è ʋaazu besu la Izelayele nuiti ba, ti li, toḡa ti ʋeezu, è ti ḡula ná-zooi ʋa.»

2 GALA ge ʋoeni moʋo Moize ʋo, è ḡe ma: «Nɔn nà, nà ga Gooḡo GALAGI.

3 Gè ḡulani keɛma Aḡalaame ʋe, ta Izaake, ta Zakɔbe, ga GALA Zebei-Pe-Maliḡii, keɛle gè la ḡeni ʋooḡo ɛeni ga tiye ga daaseigi ḡa ga Gooḡo GALAGI.

4 Gè minazegeni ti ʋe, ga nà Kanaan yooi veezu ti ʋe, zooi naa, nii ti su ga seikooḡoma nuiti.

5 Nɔn nà, gè Izelayele nuiti kpala gooi menige, niiti ti ga Ezipete nuiti ta-luɔiti. Gè ḡizeḡe ná-minazegegi zu.

6 Naa ḡa è ba, ḡe Izelayele nuiti ma: «Nà ga Gooḡo GALAGI, nà wo viesu, gè wo ḡula boti baagi laawu, niiti Ezipete nuiti ti daazu wo unma. Nà wo unmoʋsu, wo ḡula duɔlai zu, nii wo su ti ya. Nà wo unmoʋsu ga ná-zeeḡaaḡaa, naa ḡa ḡe ga tukpooḡaaleve wolai ti laaloḡoma.

7 Nà wo zeḡezu, wo ḡe ga ná-nuʋuseiti, nà ḡe ga wa-GALAGI. Wa suḡʋee ga ná ḡa gè ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI, nii è wo unmoʋsu, è wo ḡula boti baagiti daawu, niiti Ezipete nuiti ti daazu wo unma.

8 Nà ɛezu ga woye zooi naa zu, nii gè ma ḡonai woni ga ná fe Aḡalaame ya, ta Izaake, ta Zakɔbe. Nɔn nà, nà feezu wo ya, è ḡe ga wɔnɔ. Nà Gooḡo GALAGI ʋe.»

9 Moize naama wootti boni Izelayele nuiti ma, keɛle naati ti la ḡeni woiloni goo ma, mazɔɔo ti ḡeni ipoteve wolai zu, duɔla baḡaaḡa golai maavele ma, nii ti ḡeni su.

10 Gooḡo GALAGI ʋoeni Moize ʋo, è ḡe ma:

11 «Li, è ʋoe Falaḡon ʋo, Ezipete masagi, è ʋe Izelayele nuiti ba, ti li, ti ḡula ná-zooi ʋa.»

12 Moize Gooḡo GALAGI wooḡaavoteni, è ḡe ma: «Izelayele nuiti ti la woiloni ḡooi ma. Falaḡon ḡa zoo ḡale woilosu ḡoo ma, nɛi kpɔɛla baai?»

13 Gooḡo GALAGI ʋoeni Moize ta Aalɔn ʋo, è deveiti fe ti ya, è ʋile Izelayele nuiti ba ta Ezipete masagi Falaḡon, Izelayele nuiti kula vai zu Ezipete yooi ʋa.

Moize ta Aalɔn ti-memewolaiti

14 Izelayele nuiti ta-ʋeɛyegēiti ma ḡundiḡiiti ti ḡeni ga: Izelayele ná-doun zunu moʋngi è zɔɔoɔni, daa ga Luḡen. Naa ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Geenoke, Palu, ḡeselon, ta Kaalemi. Luḡen nɔnɔ ma ʋeɛyegēiti kana.

15 Simiyɔn ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Yemuwele, Yamin, Wɔḡade, Yakín, Soḡaal, ta Sayile, Kanaan anzanui ná-doun zunui. Simiyɔn ná-peɛyegēiti kana.

16 Leevi ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eḡeɛvelei ti-mavofodaiti ti la: ḡeɛleson, Keḡate, ta Melali. Leevi zii ma ḡonagiti ti ḡeni ga kona unḡila puusavagɔ maazu lofela (137).

17 ḡeɛleson ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Liḡeni ta Simeyi, ta ta-ʋeɛyegēiti.

18 Keḡate ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Amelame, Yiseḡaal, Geeḡelɔn, ta Uziyele. Keḡate zii ma ḡonagiti ti ḡeni ga kona unḡila puusavagɔ maazu savagɔ (133).

19 Melali ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Maali ta Musi. Naati ka ti ga Leevi ná-peɛyegēiti, eḡeɛvelei ti-mavofodaiti ti la.

20 Amelame nazai Yokeeḡede zeini ga anza, naa doun zunuiti sɔɔoɔni be: Aalɔn ta Moize. Amelame zii ma voloi kpein ḡe ḡeni ga kona unḡila puusavagɔ maazu lofela (137).

21 Yiseḡaal ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Kɔlee, Neefegē, ta Zikeli.

22 Uziyele ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Mikayele, Eɛlesafan, ta Siteli.

23 Aalɔn Naason baazeelai Eliseeḡa zeini ga anza, nii è ga Aminadaḡe ná-doun anzanui, naa doun zunuiti sɔɔoɔni be: Nadaḡe, Aḡiyu, Elezaal, ta Itamaal.

24 Kɔlee ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Asiil, Elekana, ta Aḡiazafe. Kɔlee ná-doun zunuiti ta-ʋeɛyegēiti kana.

25 Aalɔn ná-doun zunui Elezaal, Putiyele ná-doun anzanui zeini ga anza, naa doun zunui zɔɔoɔni be, è daasei peeni ga Finease. Naati ka ti ga Leevi lointi ta-ʋeɛyegēiti ma ḡundiḡiiti, eḡeɛvelei ta-ʋeɛyegēiti ti la.

26 Aalɔn ta Moize naati ka Gooḡo GALAGI ḡeni ti ma: «À li, wo Izelayele nuiti kula Ezipete yooi ʋa, wo ti ze i kpasu ga pagɔ.»

27 Moize ta Aalɔn ḡa ti liini, ti ʋoe Ezipete masagi Falaḡon ʋo, ga ti Izelayele nuiti kula Ezipete yooi ʋa.

Gooḡo GALAGI ná-minazegēgi niine vai Moize ʋe

28 Sieḡi zu Gooḡo GALAGI ʋoeni la Moize ʋo, Ezipete yooi zu,

²⁹ É ģeni ma: «Nà ga Ğooġo GALAGI. Li, è 6æ Ezipete masagi Falaġon ʋ, naama vaiti kpein bo ma, nii gè bosu è ma.»

³⁰ Kele Moize Ğooġo GALAGI wooġaavoteni, é ģe ma: «Nðun nà ġa kpòela 6aai, Falaġon ġa willo ġale ġoo ma?»

7

¹ Ğooġo GALAGI ģeni Moize ma: «Wele, nà è losu GALA tosuve Falaġon ʋe, è-liè Aaløn ģe ga è laavaawo nui.

² Dòun, da naati kpein bo, nii gè ʋaazu è levezu ma. E-liè Aaløn ġa lati, é ti wo ʋolu Falaġon ma, ga é 6e Izelaye nuiti ba, ti ġula ná-zooi ʋa.

³ Nà ma, nðun, nà Falaġon ġigi 6aazu, nà nà-poogiti ta nà-laavoo vaiti ke, ná zeizu ģe moinmain Ezipete yooi zu.

⁴ Kele Falaġon la ʋaazu woilosu wo-wooi ma. Názuve, nà yeeveezu Ezipete yooi ma, gè nà-nu 6ulugiti kula Ezipete yooi ʋa, nà-nu6useiti ti ga Izelaye nuiti, ga tukpoġaaleve wolai maavele.

⁵ Ezipete nuiti ta ʋaazu kweesu naazu ga, nà ga Ğooġo GALAGI, siegi zu gè ʋaazu yeemaalesu da Ezipete yooi maazu, gè Izelaye nuiti kula ti zaama.»

⁶ Moize ta Aaløn ti naa ģeni, eġvelei nò kpein Ğooġo GALAGI devei veeni la ti ya.

⁷ Moize ná-konagi ģeni niina ga puulsava (80), Aaløn ná-konagi ģe ga puulsava maazu savago (83), siegi zu ti liini la, ti 6æ Falaġon ʋ.

Aaløn ná-tukpoi lati fai,

é ģe ga kaalii

⁸ Ğooġo GALAGI ģeni Moize ta Aaløn ma:

⁹ «Ni Falaġon a 6æna wo ʋ, é ģe wo ma: «A laavoo vaa ġila ke,» da ģe Aaløn ma: «Da-lukpoi zeġe, è pili Falaġon ġakala zooi ma.» Toġa ģe ga kaalii.»

¹⁰ Moize ta Aaløn ti liini Falaġon ʋ 6e, ti naa ģeni, nii Ğooġo GALAGI valini la ti ma. Aaløn ná-tukpoi ʋilini zooi ma Falaġon ġakala ta ná-botigé nu wolaiti, naa latini, é ģe ga kaalii.

¹¹ Kele Falaġon molikulagiti tolini, ta zoġoiti. Tiya 6alaa, ti naa ġeġalai ģeni ga ta-zoġolaiti maavele.

¹² Ti kpein ti ta-lukpoiti pilini zooi ma, naati ti latini, ti ģe ga kaaliiti. Kele Aaløn ná-tukpoi ta-lukpoiti kpøeni.

¹³ Falaġon ġigi 6aani, é la ģeni woiloni Moizeni ta Aaløn wooi ma pe, eġvelei nò Ğooġo GALAGI boni la.

Maanġo mounġi:

Ziei lati fai, é ģe ga namai

¹⁴ Ğooġo GALAGI ģeni Moize ma: «Falaġon ġigi 6aa, é la keezu, é ʋa 6e nu6useiti ba, ti ʋa li.

¹⁵ Li Falaġon ʋ 6e sobui nò, toġa ġulazu, é da li zie wolai Nile laave. Tukpoi zo ya, nii é latini, é ģe ga kaalii.

¹⁶ Da ģeezu Falaġon ma: «Ğooġo GALAGI, E6ulu nuiti ta-GALAGI, tèvege è ʋa 6e ga gè bo è ma ga é 6e ná-nu6useiti ba, ti li, naa ġa a ke ti 6ebi tevebai zu. Kele doun, zaagaza é la de keeni.

¹⁷ Ğooġo GALAGI wooi ġaa: «Da ʋaazu kweesu nii maavele ma, ga toġa ga Ğooġo GALAGI. Nà ʋaazu zie wolai Nile loġazu ga tukpoi é zoni zèa, toġa ʋaazu latusi, é ģe ga namai.

¹⁸ Kaleiti kpein ti zie wolai Nile wu, ta za, zie wolai Nile makugi ġa ġula, Ezipete nuiti ta ġaa6a wafuun ga ti zie wolai Nile ta 6øle.»

¹⁹ Ğooġo GALAGI ģeni Moize ma: «Ğe Aaløn ma: «Da-lukpoi zeġe, è yeemaale Ezipete nuiti ta-6eiti ma: ta-6e wolaiti, ta-ma 6ekegiti, ta-6oigiti, ta ta-6e yeġe goiti. Ta ģe ga namai, namai ġa ģe Ezipete yooi kpein su, gulu anġakaiti su ta køtu anġakaiti.»

²⁰ Moize ta Aaløn ti naa ģeni, nii Ğooġo GALAGI valini la ti ma. E tukpoi wuzegeni, é zie wolai Nile loġa Falaġon ġaazu, ta ná-botigé nu wolaiti gaazu, Nile 6ei kpein ge latini ga namai.

²¹ Kaleiti ti zaani zie wolai Nile wu. Zie wolai Nile makugi ġulani, Ezipete nuiti ti la mò ģeni zoosu ti ʋa zie wolai Nile 6øle. Namai ģeni Ezipete yooi kpein su.

²² Kele Ezipete molikulagiti ti naa ġeġalai ģeni ga ta-zoġolaiti maavele. Falaġon ġigi 6aani, é la woiloni Moizeni ta Aaløn woo ma, eġvelei nò Ğooġo GALAGI boni la.

²³ Falaġon ġaleni ma, é li ná-masa pelei wu, é la ʋø6 ġisø6ni niima vai ma ġeġein.

²⁴ Ezipete nuiti kpein ti zeġeiti 6øni zie wolai Nile maagoolii zu, ga ti kpøede zø6, mazø6 ti la ģeni zoosu ti ʋa zie wolai Nile ta 6øle.

²⁵ Ğooġo GALAGI zie wolai Nile ġoġoġogai ma, é keeni su ga folo lofela.

Maanġo velesiei:

Zoġogiti ti zooi maabøale fai

²⁶ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Li Falaḡon ʋo be, e ḡe ma: «Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Be na-nubuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti deḡbi.

²⁷ Ni e la ḡe keeni, e va be ti va, ti va li, na vaazu da-yooi kpein sugolofolosu ga zolḡiti.
²⁸ Zie wolai Nile wuulaa ḡa ve ga zolḡiti, ta ḡula bu, ti le da-masa pelei wu, ti lo e laa velei wu, ta da-velei zu, ti le da-wotiḡe nuiti ta-veleiti bu, ta da-nubuseiti po beḡi, ta ʋu da-ḡulu mo zefḡeiti su, ta da-ḡulu vukoo ḡaayo anipakaiti su.

²⁹ Zolḡiti ta le wo ma, wa da-nubuseiti, ta da-wotiḡe nuiti kpein.» »

8

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Ge Aalon ma: «Yeemaale ga da-lukpoi zie wolaiti ma, ta ma bekegiti, ta kpoigiti, zolḡiti ti le Ezipete yooi ḡa.» »

² Aalon yeemaaleni Ezipete deiti ma. Zolḡiti ti leeni, ti Ezipete yooi maabole.
³ Kele molikulagiti ti naa ḡefalai ḡeeni ga ta-zogolaiti maavele. Ti zolḡiti puuni balaagi Ezipete yooi ḡa.

⁴ Falaḡon Moizeni ta Aalon lolini, e ḡe ti ma: «A Gooḡo GALAGI maaneene, naa ḡa a ke e zolḡiti maḡooza gi va ga na-nubuseiti. Na besu wa-nubuseiti ba, ti li, ti zalaḡaiti kula Gooḡo GALAGI ve.»

⁵ Moize ḡeni Falaḡon ma: «Masagi, va bu da boḡoi e kui le ga ze, yeei ge vaazu Gooḡo GALAGI maaneenezu la e ve, wa da-wotiḡe nuiti, ta da-nubuseiti, nii a ke e zolḡiti maḡooza e va, ta da-veleiti? Taḡila kpalaa ge la yeḡa na, keni zie wolai Nile no wu.»

⁶ Falaḡon goḡaavoteni, e ḡe ma: «Lina no.» Moize ḡeni ma: «Toḡa ḡe ḡana, eḡevelei e faliai la, naa ḡa a ke, e kwee ga gala kili ge la ḡulani ga Gooḡo GALAGI, ga-GALAGI.

⁷ Zolḡiti ta maḡooza e va, ta da-veleiti, ta da-wotiḡe nuiti, ta da-nubuseiti, taḡila kpalaa ge la yeḡa na, keni zie wolai Nile no wu.»

⁸ Moize ta Aalon ti zegeni Falaḡon ʋo be, Moize woḡulani Gooḡo GALAGI ma, zolḡiti ta-va zu, niiti e ti leveni Falaḡon laalḡoma.

⁹ Gooḡo GALAGI naa ḡeeni, nii Moize falini ma. Zolḡiti ti zaani peleiti bu, ta koizuweti, ta doḡoiti su.

¹⁰ Ti ti ḡaaleeni ba kpiḡokpiḡo, makugi ḡeni ḡulazu zooi zu na pe.
¹¹ Kele Falaḡon kaai ma ga faiti ti zolooga, e boḡo ḡikpaani, e la woiloni Moizeni ta Aalon woo ma, eḡevelei Gooḡo GALAGI bogai la.

Maanḡoi zavasiei:

Sosoligiti
¹² Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Ge Aalon ma: «Da-lukpoi maale, e zooi ma vufiligi loḡa. Toḡa latisu ga sosoligiti Ezipete yooi zu na kpein.» »

¹³ Zekana ti keeni la. Aalon yeemaaleni ga na-tukpoi, e zooi ma vufiligi loḡa la. E ḡeni ga sosoligiti, e ʋu nuiti ma, ta suaiti. Zooi ma vufiligi kpein ge ḡeni ga sosoligiti, Ezipete yooi kpein su.

¹⁴ Molikulagiti ti ta-zogolaiti kpein keeni, ga ti va sosoligiti kula, kele ti la ḡeni zooni. Sosoligiti ti ʋuuni nuiti ma ta suaiti.

¹⁵ Na zu ḡa molikulagiti ti ḡeni la Falaḡon ma: «GALA boḡoi yee vogi ve!» Kele Falaḡon ḡigi baani, e la woiloni Moizeni ta Aalon woo ma, eḡevelei Gooḡo GALAGI bogai la.

Maanḡoi naanisiei:

Degiti puu vai
¹⁶ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Wuzefḡe ga sobuzobui, e li, e lo Falaḡon ḡakala, siegi zu e ḡulazu la ga e li ziave, da ḡe ma: «Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Be na-nubuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti deḡbi.

¹⁷ Ni e la beni na-nubuseiti ba, ti va li, na vaazu e laalḡoma ga degiti ti laaḡadiai, wa da-wotiḡe nuiti, ta da-nubuseiti, naa ve e da-veleiti ba. Ezipete nuiti ta-veleiti buulaa ḡa ve ga deḡiti, ta zooi balaa laa ḡa ve.

¹⁸ Kele naama volo na, na zeeḡaḡweezu ḡe ḡosen yooi va, ve na-nubuseiti ti zeini na, deḡiti ti la ḡea minā neḡelein, naa ḡa a ke e kwee ga na ga Gooḡo GALAGI, na naama yooi zu.

¹⁹ Na zeeḡaḡweezu ḡeezu na-nubuseiti ta da-nubuseiti ba. Laavoo vai ma ʋoogi naa ḡa ḡula kelema lina.» »

²⁰ Gooḡo GALAGI keeni ḡana. Degiti ti laaḡadiai, naati ma bulugi vaani Falaḡon na-masa pelei wu, ta na-botiḡe nuiti ta-veleiti bu, ta Ezipete yooi kpein su. Zooi ḡolḡoloni deḡiti zea.

²¹ Falaḡon Moizeni ta Aalon lolini, e ḡe ti ma: «A li, wo zalaḡaiti kula wa-GALAGI ve zooi zu.»

²² Moize goḡaavoteni, e ḡe ma: «E la zolooni ligo pa ga e ḡe ḡana, mazaloo ḡa vaazu zalaḡaiti kulazu Gooḡo GALAGI ve, ga-GALAGI, ti ga koḡoba aniiti Ezipete nuiti be. Ni ḡa zalaḡaiti kulana Ezipete nuiti gaazu, ti ga koḡoba aniiti ti ve, ti la gi zoa ga kotui ḡaa?

23 Gá folo savagɔ zɛ wosu teɓebai zu, gi zalaɓaiti kula Gooɓɔ GALAGI ɓe, gá-GALAGI, eɓɓeɓeɓeɓe ɛ bogai la gi ma.»

24 Falaɓɔn ɓe ma: «Nɔn na, na yeeɓesu wo ɓa, wo li teɓebai zu, wo zalaɓaiti kula Gooɓɔ GALAGI ɓe, wa-GALAGI. Kele wa ɓena lia, à mina maagooza. A maanɛɛɛni wo bɛ.»

25 Moize googaaɓoteni, ɛ ɓe ma: «Pete, na ga ɓula ɛ ɓo be, na Gooɓɔ GALAGI maanɛɛɛzu ɛ ɓe. Lina, deɓiti ta maagooza Falaɓɔn ɓa, ta ná-botigɛ nuiiti, ta ná-nuɓuseiti, kele Falaɓɔn mina ye gi yaavazu, ɛ ɓa ɓe yeeɓesu nuɓuseiti ba, ti ɓa li, ti ɓa zalaɓaiti kula Gooɓɔ GALAGI ɓe.»

26 Moize ɓulani Falaɓɔn ɓo be, ɛ Gooɓɔ GALAGI maanɛɛɛ.

27 Gooɓɔ GALAGI keeni eɓɓeɓeɓe Moize falini la ma, deɓiti ti maagoozani Falaɓɔn ɓa, ta ná-botigɛ nuiiti, ta ná-nuɓuseiti. Gila kpalaa ge la ɓeni ye ni ná.

28 Kele niizu mɔno, Falaɓɔn ɓoɓi ɓigi baani, ɛ la yeeɓeni nuɓuseiti ba, ti ɓa li.

9

Maanɔɓi laɓusiei:

Dɔɓ zeeɓei ɓee vai suaiti ba

1 Gooɓɔ GALAGI ɓeni Moize ma: «Li Falaɓɔn ɓo be, ɛ ɓe ma: «Gooɓɔ GALAGI, Eɓulu nuiiti ta-GALAGI wooi ɓaa: Be ná-nuɓuseiti ba, ti li, naa ɓa a ke ti deɓi.

2 Ni ɛ la ɓe keeni, ɛ ɓa ɓe ti ɓa, ti ɓa li, da ti zona,

3 Gooɓɔ GALAGI yeei ɓa ɓe da-loganiiti daalɔɓɔma, niiti ti doɓoiti su, sooiti, ta soovalegiti, ta noɓeiti, ta nikiɓi, ta baalagiti, ta boliiti. Toɓa ɓe ga doɓi, ɛ wola no.

4 Kele Gooɓɔ GALAGI ɓa zeeɓaaɓwezu ɓe Izelayeɓe ná-toganiiti ba ta Ezipete nuiiti ta-loganiiti. Niiti ti ga Izelayeɓe nuiiti tanɔi, gila kpalaa ge la zaa ti ɓa.»

5 Gooɓɔ GALAGI kui levea ba, ɛ ɓe: «Lina, Gooɓɔ GALAGI ɓa naa ɓe zooi zu.»

6 Gooɓɔ GALAGI keeni ɓana no, poluma voloi. Ezipete nuiiti ta-loganiiti kpein ti zaani, kele sua ɓila kpalaa ge la ɓeni zaani Izelayeɓe nuiiti ta-loganiiti su.

7 Falaɓɔn keelai leveni ga ti gaazagaɓiti bo, pete, Izelayeɓe ná-toganiiti gila kpalaa ge la ɓeni zaani. Falaɓɔn ɓigi baani, ɛ la ɓeni beni Izelayeɓe nuiiti ba, ti ɓa li.

Maanɔɓi laɓitaziei:

Divologiti ti lo fai

nuiiti ta suaiti ba

8 Gooɓɔ GALAGI ɓeni Moize ta Aalɔn ma: «À yeelaave ga ɓigi losuɓe ma yuɓui, Moize foɓe geezu ɓelei Falaɓɔn ɓaazu.

9 Toɓa ɓe ga fufiligi, ɛ ɓee Ezipete yooi pe ma, ɛ ɓe ga divologi, ɛ lo nuiiti ta suaiti ba, ɛ ɓula ti ma, Ezipete yooi zu ná pe.»

10 Ti fuului ma yuɓui zeɓeni, ti li, ti lo Falaɓɔn ɓakala. Moize foɓeni geezu ɓelei, ɛ ɓeni ga divologiti, keai ga kula ma anii nuiiti ta suaiti ma.

11 Molikulagiti ti la ɓeni zooni ti ɓa ɓa Moize ɓakala, toɓe divologiti ba, mazɔɔ divologiti ti ɓeni molikulagiti ba, eɓɓeɓeɓe ɛ ɓeni la Ezipete nuiiti kpein ba.

12 Gooɓɔ GALAGI Falaɓɔn ɓigi baani, Falaɓɔn la ɓeni woiloni Moizeni ta Aalɔn wooi ma, eɓɓeɓeɓe Gooɓɔ GALAGI bogai la Moize ma.

Maanɔɓi laɓelaziei:

Sakotuii puu vai

13 Gooɓɔ GALAGI ɓeni Moize ma: «Wuzeɓe ga sobuzobui, ɛ li, ɛ lo Falaɓɔn ɓakala. Da ɓeezu ma: «Gooɓɔ GALAGI, Eɓulu nuiiti ta-GALAGI wooi ɓaa: Be ná-nuɓuseiti ba, ti li, naa ɓa a ke ti deɓi.

14 Mazɔɔ niizu, na ɓaazu ga maanɔɓi vaiti kpein da ɓoɓi ɛ laalɔɓɔma, ta da-wotigɛ nuiiti daalɔɓɔma, ta da-nuɓuseiti daalɔɓɔma, naa ɓa a ke, ɛ kweɓe ga keɓala noɓe ge la ná eteai zu ná kpein.

15 Ni ge yeemaaleni, ge ɛ loɓa ga saai, da-o, da-nuɓuseiti-yo, ɛ ga wo neɓeɓe etea.

16 Kele ge ɛ yeɓe vulua, naa ɓa a ke, ɛ ná-zeɓe ɓa, ta ti daaseigi wo eteai zu ná pe.

17 Da ba, ɛ da pele ɓesa ná-nuɓuseiti dii vai luɓo.

18 Naa ɓa ɛ ba, lina, niima lelei ma, ná sakotuii puuzu zeeɓaaɓa, nii keɓala noɓe ge la de ɓeɓe Ezipete yooi zu, ɛ zo naa ɓete volo ma, eyesu niizu.

19 Deɓemu, da-loganiiti makɛsu ɓetɛna ga pagɔ, ta nii kpein ɛ ga doɓo, ɛ ɛ ya eteave. Sakotuii ɓa ɓaazu puuzu nuiiti kpein ma ta suaiti, niiti ti ɓaazu ye su eteave, ti la laɓɓuni peɓeiti bu, naati ta za.»

20 Falaɓɔn ná-botigɛ nuiiti saama, niiti ti luani Gooɓɔ GALAGI laawooi ɓa, naati ti ta-wotigɛ nuiiti ta ta-loganiiti teeni peɓeiti bu ga gaazuvilei.

21 Kele niiti ti la ɓeni Gooɓɔ GALAGI laawooi laɓni yiima, ti ɓa ke ɓaazu ma ga faa, naati ti ta-wotigɛ nuiiti ta ta-loganiiti zeni eteave.

²² Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yeemaale geeḡoḡoḡo ህo pelei, sakotui ህu Ezipete yooi kpein su nuiti ma, ta suaiti, ta tufaiti kpein doḡoiti su, Ezipete yooi zu.»

²³ Moize ná-tukpoi leteni geeḡoḡoḡo ህo pelei. Gooḡo GALAGI tona kpunε tugi leveni, ta sakotui, geeḡadei yeini eteai zu. Gooḡo GALAGI sakotui ህuuni Ezipete yooi zu.

²⁴ Sakotui ህuuni, mainmain ḡeni saḡazu, geeḡadei da loo sakotuiti saama, gola yeeḡaabaani, keḡala la de ḡeeni Ezipete yooi zu, kaipa é ḡeeni ga boḡo you.

²⁵ Sakotui ህuuni, é zeelini Ezipete yooi kpein ma ga ስoda, nii kpein é ḡeni eteave, é zo nuiti ma, é zeeli suaiti ma. Sakotui ህuuni tufaiti kpein ma doḡoiti su, é guluiti suḡologoloni doḡoiti su.

²⁶ Keni no ህe Izelayele nuiti ti ḡeni ná, Gosen yooi zu, miná ḡa sakotui la ḡeni zeelini ná.

²⁷ Falaḡon Moizeni ta Aalon lolini, é ḡe ti ma: «Gè kotoi ḡea niizu. Gooḡo GALAGI ḡa salegai, ná-o, ná-nubuseiti-yo, gi la veeni.

²⁸ A Gooḡo GALAGI maanenena, nii a ke tona kpunε tugi mina mo ḡula, ta sakotui mina mo ህu. Ná besu wo va, wo li, nu la mo yeeviliga wo zu mənə.»

²⁹ Moize ḡeni ma: «Siegi zu gè ḡulazu la taai va, ná zeeiti teezu Gooḡo GALAGI ma. Tona kpunε tugi maa ḡa leve, ta sakotui, naa ḡa a ke é kwεε ga Gooḡo GALAGI ḡa po ge ga eteai.

³⁰ Kele gè kwεε ga da-o, da-wotigε nuiti-yo, wo la de luazu Gooḡo GALAGI va.»

³¹ (Gezei ta woḡezegi ti ḡologoloni, tḡazei woḡezegi ḡulaa ḡeni de su ga niine, gezei ህua ḡeni de ga niine.

³² Beleegi ta epotelegi ti la ḡeni ḡologoloni, tḡazei ti nekeḡe.)

³³ Moize ḡulani Falaḡon ህo be, é li taa ህoluve, é yeeiti teeni Gooḡo GALAGI ma, tona kpunε gooi ta sakotuiti maaleveni, tonai la mo ḡeni ህuuni zooi ma.

³⁴ Falaḡon kaai ma ga tonai, ta sakotui, ta tona kpunε gooit maalevea, é ḡeni no ba, é da kotoi ḡe, é boḡo ḡigi baani, to-o, ná-botigε nuiti-yo.

³⁵ Falaḡon ḡigi baani, é la ḡeni beni Izelayele nuiti ba, ti va li, eḡevelei no Gooḡo GALAGI puuni la Moize la, é bo.

10

Maanoḡoi losavasiε:

Kotogiti puu vai

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Li Falaḡon ህo be, mazḡḡo ná ḡa gè kigi baai, ta ná-botigε nuiti zii, nii a ke gè ná-poogiti kula kelema ti zaama.

² Toḡa balaa ga é suḡula é-lointi ma, ta ti-lointi, pelei gè Ezipete nuiti sogai da, ta poogi ma ziiti gè ti ḡulaa kelema ti zaama. Wa kwεε naa maavele ma ga ná ga Gooḡo GALAGI.»

³ Moize ta Aalon ti liini Falaḡon ህo be, ti ḡe ma: «Gooḡo GALAGI, Eḡulu nuiti ta-GALAGI wooi ḡaa: «Da yesu ḡelezu eyesu siegi beḡele zu, ga è la boḡo unmaayeida bε? Be ná-nubuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti dēbi.

⁴ Mazḡḡo ni è la ḡe keeni, è va be ná-nubuseiti ba, ti va li, wele, ná vaazu lina ga kotogiti da-yooi zu.

⁵ Ta zooi maaḡoḡe, nu la zooga é va zooi ḡa, ti anii motaiti mi nii é ná, nii sakotui zegai wo ya, guluiti kpein ti beḡezu wo ህe doḡoiti su, ta naati kpein miizu.

⁶ Ta da-veleiti buulaave, ta da-wotigε nuiti kpein ta-veleiti, ta Ezipete nuiti kpein ta-veleiti. E-ḡeeni, ta è-ḡeeni ti-ḡeeni ti la ḡeni naa ḡeḡala ḡaani, kaipa ti ḡulani, ti da yenvu zooi nii zu, eyesu niima voloi.» » Moize ህoluaveni, é ḡula Falaḡon ህo be.

⁷ Falaḡon ná-botigε nuiti ti ḡeni ma: «Zunui nii ḡa ḡeezu ga balii ḡale ade ህe, eyesu sie kpegele zu? Bena nui niiti ba, ti li, ti Gooḡo GALAGI lebi, ta-GALAGI. E la de suḡwεε baā ga Ezipete undaa ḡana vili?»

⁸ Ti vaani ህolu ga Moize ta Aalon Falaḡon ህo be, naa ḡe ti ma: «À li, wo Gooḡo GALAGI lebi. Kele beeni ka ti liizu?»

⁹ Moize gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Gá liizu ga gá-nu niineiti ta gá-nu ህḡoiti, gá liizu ga gi-loun zunuiti ta gi-loun anzanuiti, é ህεε gá-logani goiti ta ma wolaiti ba, mazḡḡo keni gi fetii ḡula Gooḡo GALAGI lebi vaa ma.»

¹⁰ Falaḡon ḡeni ti ma: «Gooḡo GALAGI ye wo va, ni ná bena wo va, wo li, wa-o, wo lointi-yo! A dama ga boḡo, tḡazei maanoḡoi ḡa wo ḡaiziezu!

¹¹ Kele é la ḡeezu ḡana! Zunuiti à li, wo Gooḡo GALAGI lebi, mazḡḡo naa ḡa wo maaḡaazaḡaboni!» Ti ti beeni Falaḡon ህo be.

¹² Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yeei maale Ezipete yooi maazu, nii a ke kotogiti ti va, ti ህu Ezipete yooi zu, ti zooi ḡa lufaiti kpein mi, nii kpein sakotui zegai.»

¹³ Moize ná-tukpoi maalen Ezipete yooi maazu, Gooḡo GALAGI vaani ga folo ḡulazu vele viliei zooi zu, naama voloi pe ta ma bidii pe. Sobui, folo ḡulazu viliei vaani ga kotogiti.

14 Kotogiti ti læeni Ezipete yooi kpein ga, ti vuuni Ezipete yooi ɔa adave pe, naa wola ɔini, é leve mɔungi va, koto ge la de mɔinni ɔana, keɔala la mɔ ɔea velela velei eyesu ɔ.

15 Ti zooi maa ve kpein seɔeni, zooi maaɔidini. Ti tufai kpein miini zooi ɔa, ta gulu waaiti kpein, nii kpein saktui zeni ná. Daa undu ɔila kpalaa ge la ɔeni yeni guluiti ga, ane tufaiti ɔalaa dɔɔiti su, Ezipete yooi kpein su.

16 Falaɔn Moizen ta Aalɔn lolini ga gaazuvilei, é ɔe ti ma: «Gè koto ɔea ɔooɔ GALAGI laalɔɔma, wa-GALAGI, ta wo laalɔɔma.

17 Kele ná-kotoi zuvaaye na, niima gelei nɔ zu. ɔooɔ GALAGI maaneɛne bè, wa-GALAGI, nii a ke é saa maanɔɔi nii maagooza bà niizu.»

18 Moize ɔulani Falaɔn va be, é ɔooɔ GALAGI maaneɛne.

19 ɔooɔ GALAGI vaani ga folo liizu vele viilei, gola yeeɔaabaai, é li ga kotogiti, é ti vili Seeli Kpolodei wu. Kotogi gila kpalaa ge la ɔeni yeni Ezipete yooi ná tanɔpe.

20 Kele ɔooɔ GALAGI Falaɔn ɔigi baani, Falaɔn la ɔeni beni Izelayele nuiti ba, ti va li.

Maanɔɔi laavuusiɛ:

Kpidii veɛ vai Ezipete yooi ma

21 ɔooɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Yeei maale geeɔɔɔgi va pelei, kpidii veɛ Ezipete yooi zu, kpidii nu yeei a vooɔu ba.»

22 Moize yeei maaleni geeɔɔɔgi va pelei, kpidii veɛni Ezipete yooi zu ná pe, nii gola ɔaagiligi, naa ɔeɛni folo savagɔ laawu.

23 Nu la ɔeni bɔla ɔaazu, nu nɔpe ge la ɔeni zeɔeni zeizuve folo savagɔ laawu. Kele wozakalagi ɔeni adaveti pe, ve Izelayele nuiti ti ɔeni náti.

24 Falaɔn Moize lolini, é ɔe ma: «À li, wo ɔooɔ GALAGI lebi. Wo-lointi ta zoo ti vile wo volu, keɛni wa-logani goiti ta ma wolaiti nɔ ɔa wa ti ye ve.»

25 Moize gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Keɛni é gá-loganiiti ze gi ya, nii a ke gi zalaɔaiti ta gala zalaɔaiti kula ɔooɔ GALAGI ve.

26 Gá liizu ga gá-logani bulugiti, ma voloka gila kpalaa ge la ye ga, mazɔɔ toɔa gi ta zeɔezu, gi ɔooɔ GALAGI lebi la, gá-GALAGI. Eyesi gi zeeli ná, gi la kwɛɛ, nii liegoi gá kula ga zalaɔai ɔooɔ GALAGI lebi vai ma.»

27 Kele ɔooɔ GALAGI Falaɔn ɔigi baani, Falaɔn la ɔeni keɛni, é va be ti va, ti va li.

28 Falaɔn ɔeni Moize ma: «Gula pɔ be! Dama ga ɔooɔ, é va gaazuve ɔa mɔnɔ, mazɔɔ voloi da gaazuve vete da, da za.»

29 Moize ɔeni ma: «È boga! Gè la mɔ è-ɔaazuve ɔaa pe.»

11

Maanɔɔ ɔaabelagi

ma wooi wo fai

1 ɔooɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Nà vaazu ga maanɔɔ ɔaabelagi Falaɔn va ta Ezipete yooi. Naa a ɔeɛna, toɔa besu wo va, wo ɔula ve va. Siɛgi zu é besu la wo va ga wo li, toɔa wo be ve tete.

2 Bɔe nuɔuseiti pɔ ga, zunui ɔilagilagi ta anzanui ɔilagilagi wali anɔnakaiti ta zanu anɔnakaiti fali seɔaɔi ma.»

3 ɔooɔ GALAGI keɛni ɔana, eyesu nuɔuseiti ti ɔaazu unfe sɔɔɔ Ezipete nuiti gaazu, Moize ɔooɔ ɔeni ga nui nii unfemai ɔeni veezu be gola Ezipete yooi zu, Falaɔn ná-botifɛ nuiti zea, ta nuɔuseiti pe.

4 Moize ɔeni: «ɔooɔ GALAGI wooi ɔaa: «Kua zaamai ma yeeɔɔɔalagai, ná vaazu, gè leve Ezipete yooi zu.

5 Doun zunu mɔungi kpein ka za Ezipete yooi zu, Falaɔn é zeini masa kpɔkpɔgi ɔa, é zo naa ná-doun zunu mɔungi ma, eyesu é zeeli botifɛ anzanui ná-doun zunu mɔungi ma, nii é moloi zigazu, eyesu é zeeli toganiiti ti-yivo zine mɔungiti kpein ma.

6 Kpee wola ɔa loo Ezipete yooi kpein su, nii keɔala la de ɔeɛni kaipa, ta keɔala la mɔ ɔea pe.

7 Kele Izelayele nuiti pɔ be, nu la ɔite ɔalaa gile ɔooɔ woomeniga nu ma, ɔaa mu sua ma, naa ɔa a ke wo kwɛɛ ga ɔooɔ GALAGI zɔɔzu ɔeɛve Ezipete va ta Izelayele.»

8 Naazu, da-wotifɛ nuiti kpein ta va, ti nɔkɔ bù, ti ɔe ma: «Gula ve va, wa nuɔuseiti pe, niiti ti é volu!» Naa voluma ná ɔula, gè li.» Moize ɔulani Falaɔn va be ga ziigawana wolai.

9 ɔooɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Falaɔn la woiloga wo-woo ma, naa ɔa a ke gè ná-maaɔele vaiti ke ga mɔinda Ezipete yooi zu.»

10 Moize ta Aalɔn ti naama maaɔele vaiti kpein keɛni Falaɔn ɔaazu, kele ɔooɔ GALAGI Falaɔn ɔigi baani, é la beni Izelayele nuiti ba, ti va li, ti va ɔula ná-zooi va.

12

Pake ftii lozei velei

- ¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta Aalon ma, Ezipete yooi zu:
² «Niima alugi ḡa ḡe wo ve ga alugiti ma mounḡi, toḡa ḡeezu wo ve ga konagi ma alu mounḡi.
³ A ḡe Izelayele veb̄ei ma: «Niima alugi ma volo puuḡo ma, peleyeḡe ḡila baala zivo ḡila, bāa koi ḡila baala zivo ḡila, naa ḡa wa kula.
⁴ Ni peleyeḡe l̄ive baala zivoi ma, wa seḡe ti ve ta kobave gelei, eḡevelei nuiti tieḡo la, wa baala zivoi naa ḡaaḡwe ga nii nu ḡilagilagi a zoo é mi.
⁵ Toḡa ḡe ga baala zivoi, nii neevuz̄u la ba, é ga ma zinei, é kona ḡila kulaai. Wa zoo wo baala zivoi bāa boli yivoi zeḡe.
⁶ Wa make, wo da pete eyesu alugi ma volo puuḡo maazu naanisiei (14), Izelayele veb̄ei kpein ka ti ḡodaaleve kp̄ok̄oi.
⁷ Wa ma jamai zo, wo ta zie daamasagiti ma, maazuve ta kobave feleḡoiti, ve a mi ná.
⁸ Naama bidii n̄o, wa ma zuai mi, m̄ogai abui ḡa. Wa mi ta bului nii leve la su, ta tufa wanaiti.
⁹ A mina ma undu mi, bāa wo va gili ziei wu, kele toḡa m̄o abui ḡa, n̄oungi vēe ma beḡaiti ba ta koozu aniiti.
¹⁰ A mina tan̄ope ze ná sobu va zeeli. Ni ta a yena ná sobui zeeli, wa naa ḡala.
¹¹ Wele v̄elei wa mi la: saamaḡiligi ḡa ḡe wo zaama, wa-zavalagiti ti ḡe wo-ḡoḡoiti ga, walukp̄oi ḡe zoni wo ya. Wa mi ga gaazuvile. Gooḡo GALAGI ná-Pakeḡi ve.
¹² Naama bidii, ná zizu Ezipete yooi zu, ḡe Ezipete yooi zu loun zunu mounḡiti kpein paa, é zo nuiti ma, é li toganiiti p̄o. Ná Ezipete yooi ná-galagiti kpein tukp̄oḡaaleve. Ná ga Gooḡo GALAGI.
¹³ Namai ḡa ḡe ga poogi wo ve peleiti ma, ve wa ḡe ná. Ná jamai ḡaana, ná bude wo maazu, maan̄oḡo la zeelia wo ma, nii a wo ḡologolo, sieḡi zu ḡe vaazu Ezipete yooi loḡazu la.

Bului nii leve la su, naama vetii

- ¹⁴ «Naama voloi ḡa ḡe wo ve ga ḡizesui, wa ma ḡoozun̄ei wo Gooḡo GALAGI lebi vaa ma, é ḡe ga ḡooḡo toḡi, wo-mavofodaiti kpein be.
¹⁵ Folo lofela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Folo mounḡi ma, wa levei ḡula wa-veleiti bu tete, maz̄ol̄o, nu n̄ope a bului miina, nii levei su, é zo folo mounḡi ma, é li folo lofelasiei va, naa be ka leve Izelayele va.
¹⁶ Folo mounḡi, wa gaaleba ḡadegai wo, dofelasiei wa gaaleba ḡadegai wo. Nu n̄ope ge la boti n̄ope kea naama voloit̄i su. Wa zoo n̄o wo nu ḡilagilagi ná-daamianigi bēte.
¹⁷ Bului nii leve la su, wa naama veti voloi make, maz̄ol̄o naama voloi beḡoḡi n̄o ḡa ḡe wa-nu bulugiti kulazu la Ezipete yooi va, wa naama voloi make, é ḡe ga ḡooḡo toḡi, wo-mavofodaiti kpein be.
¹⁸ Alugi ma mounḡi, ma volo puuḡo maazu naanisiei (14) ma bēk̄oi, wa buluiti mi nii leve la su, eyesu folo vuufeleḡo maazu ḡilasiei (21) ma bēk̄oi.
¹⁹ Folo lofela laawu, leve n̄ope ge mina ḡa wa-veleiti bu, maz̄ol̄o nu n̄ope a bulu miina levei su, naa be ka leve Izelayele veb̄ei va, é ḡeni ga seik̄oḡoma nu bāa zou loun.
²⁰ A mina bulu mi nii levei su. Adav̄eti kpein wo zeini náti, wa buluiti mi nii leve la su.» »

*Maan̄oḡo vuusiei:**Doun mounḡiti saa vai*

- ²¹ Moize Izelayele ḡefwolaiti kpein tolini, é ḡe ti ma: «À li, wo togani goi zeḡe wa-veleyeḡeiti be, wo paa Pakeḡi vaa zu.
²² Wa ḡiz̄oḡe tufa biḡoḡi zeḡe, wo do jamai wu, nii é ḡeezu kokoi zu, wa kokoi zu jamai zie daamasagiti ma, maazuve ta kobave feleḡoiti. Wo tan̄ope ge mina ḡula ná-pele wu eyesu sobui zeeli.
²³ Sieḡi zu Gooḡo GALAGI vaazu zizu la Ezipete yooi zu, ga é paai wo, a jamai ḡaana daamasagiti ma, maazuve ta kobave feleḡoiti, Gooḡo GALAGI ḡa bude kp̄ogi maazuve, é la beḡa faa zuḡologolo geezuḡeelai va, é va le wa-veleiti bu, é va wo vaa.
²⁴ «Wa niima vai make kpaan beḡoḡo ve ta wo-lointi be eḡe toḡi eyesu ḡo.
²⁵ Sieḡi zu wo lezu la zooi naa zu, nii Gooḡo GALAGI feezu wo ve, eḡevelei ná-minazeḡeḡi la, wa make niima vai ma.
²⁶ Sieḡi zu wo-lointi ta ḡena la wo ma: «Niima vai voluve ḡa wo ve ga beḡeḡe?»,
²⁷ wa goḡaavotegi ve, wo ḡe ma: «Pakeḡi ma zalaḡai ve, Gooḡo GALAGI lebi vai ma, nii é buḡeni Izelayele nuiti ta-veleiti maazu Ezipete yooi zu, sieḡi zu é Ezipete nuiti paani la, é ada-veleiti make.» » Nubuseiti ti maayeni, ti n̄ok̄o.

²⁸ Izelaye le nuiti ti liini, ti naa ɟe, eɟe velei Ɔooɟo GALAGI ma levei veeni la Moize ta Aalon ya.

²⁹ Kua zaamai, Ɔooɟo GALAGI doun zunu mɔungiti kpein paani Ezipete yooi zu, é zo Ezipete masagi Falaɟon ná-doun zunu mɔungi ma, é li kasofa nui ɔɔ, naa ná-doun zunu mɔungi, ta toganiiti ti-yibo zine mɔungiti kpein.

³⁰ Falaɟon wuzeɟeni kpiddi, tɔ ve, ná-botigɛ nuiti kpein be, ta Ezipete nuiti kpein. Kpee wolaiti ti looni Ezipete yooi zu ná kpein, mazɔlɔɔ pe le ɟila kpalaa ge la ɟeni ná, ve nu la zaani ná.

³¹ Naama bidii nɔ zu, Falaɟon Moizeni ta Aalon lolini, é ɟe ti ma: «À wuzeɟe, wo ɟula ná-nubuseiti saama, wa Izelaye le nuiti. A li, wo Ɔooɟo GALAGI lebi, eɟe velei wo boni la.

³² A wa-logani goiti seɟe, ta wa-logani wolaiti, eɟe velei wo boni la. A li, à tuya loo ná balaa bɛ.»

³³ Ezipete nuiti ti ɟeni boizu nubuseiti da, ti balani ga ti ɟula zooi va, mazɔlɔɔ ti ɟeni ɟeezu ma: «Gi kpein gi undaa ɟana oili.»

³⁴ Nubuseiti ti liini ga ta-bulu vuko ɟaayogai, nii é la ɟeni de bokoloni. Ti bulu vuko ɟaayo anjakaiti maaveleveleni ta-zegɛiti su, ti ti la ɟomaveti.

³⁵ Izelaye le nuiti ti naa ɟeni, nii Moize boni ti ma: ti wali anjakaiti falini Ezipete nuiti ma, ta zanu anjakaiti, ta seɟeiti.

³⁶ Ɔooɟo GALAGI keeni ɟana eyesu nubuseiti ti ɟaazu unfe solɔɔ Ezipete nuiti gaazu: nii ti falini ti ma, ti naa veeni ti ya. Ti naati kulani Ezipete nuiti zea, ti ti maavo.

Izelaye le nuiti kula vai

Ezipete yooi va

³⁷ Izelaye le nuiti ti zegeni Lamesese, ti li Sukote. Zunuiti ti ɟeni ziez zu ɟoɟa, naati ti ɟeni ga nu waaundɔzita (600 000) ɟeɟala, doungoiti ta anzanuiti ti la naama ɟaalugi zu.

³⁸ Nui ma zii laalitaaligi kpein ge vileni ti volu, toganii wola moinni ti ya, ma goiti ta ma wolaiti.

³⁹ Ti bulu velevɛɛgiti mɔni, nii leve la su, ga bulu vuko ɟaayogai, ti zegeni la Ezipete yooi zu, é la ɟeni bokoloni, mazɔlɔɔ ti ti beeni Ezipete yooi zu, ti la be na neke, ta ti la ɟeni zooga daamiani kpetezu boɟo ve, nii ta mi velela velei.

⁴⁰ Yeeɟeɟalal liegoi Izelaye le nuiti ti keeni Ezipete yooi zu, naa ɟeni ga kona unnaanigo kona vuusavago (430).

⁴¹ Kona unnaanigo kona vuusavagoi (430), naama ɟona pile da voloi nɔ ɟa, Ɔooɟo GALAGI ná-nubuse bulugiti kpein ti ɟulani la Ezipete yooi va.

⁴² Yeei Ɔooɟo GALAGI ti ɟulani la Ezipete yooi va, é niigaazuɟai ɟeni naama bidii. Izelaye le nuiti ta ti-mavofodaiti kpein balaa, ke ni ti niigaazuɟai ɟe naama bidii, Ɔooɟo GALAGI lebi vai ma.

Toɟi é lo Pakegi ɟula vai va

⁴³ Ɔooɟo GALAGI ɟeni Moize ta Aalon ma: «Wele toɟi va, Pakegi ma vaa zu: Ween ɟila kpalaa mina ma anii ta mi.

⁴⁴ Duai kpein nii geyaa ga walli, ta tatigai pelevolu, toɟa zoo é ta mi.

⁴⁵ Seikoɟoma nui ta botigɛ nui é zalazu, naati ti mina ta mi.

⁴⁶ Wa mi pelei nɔ wu. A mina ɟula ga ma zuai tanɔpe pelei va. A mina ma ɟaei tanɔpe gale.

⁴⁷ Izelaye le vebei kpein ka Pake fetii ɟula.

⁴⁸ Ni weein é zeini wo ɟoɟoma, naa ɟa pɔ é Pake fetii ɟula Ɔooɟo GALAGI ve, ke ni zunu kpein é ná-pelei wu, ti lati pelevolu, naazu toɟa va, é fetii ɟula. Toɟa ɟe naazu eɟe zou loun, ke le tatipelevolulala nu nɔpe ge mina ta mi.

⁴⁹ Tɔ gilagi naa nɔ ɟa é zeizu zou loin ma, ta seikoɟoma nui.»

⁵⁰ Izelaye le nuiti ti keeni ɟana nɔ, eɟe velei Ɔooɟo GALAGI devei veeni la Moize ta Aalon ya.

⁵¹ Naama voloi boɟoi nɔ ɟa, Ɔooɟo GALAGI Izelaye le nuiti kulani la Ezipete yooi va, eɟe velei ti-ma bulugiti ti zeini la kpasu ga pagɔ.

13

Devei é lo Pakegi

ta doun mɔungiti ta-vai va

¹ Ɔooɟo GALAGI boeni Moize ɔɔ, é ɟe ma:

² «Doun zunu mɔungi kpein fe bɛ, niiti ta zɔlɔɔ Izelaye le nuiti saama, nubuseiti ta toganiiti. Ma mɔungi kpein Izelaye le nuiti pɔ be, ta ga nɔnɔ.»

³ Moize ɟeni nubuseiti ma: «À ɟize naama voloi zu, yeei wo ɟulani la Ezipete yooi va, duɔla velei wu, mazɔlɔɔ Ɔooɟo GALAGI ná-zeeɟaaɟaai ɟa é wo ɟulani la. Nu mina bului mi nii levei su.

⁴ Wa ɟulazu za Ezipete yooi va, molo ɟulasu alugi ma, wo li.

⁵ Siegi zu Gooḡo GALAGI leezu la ga woye Kanaan nuiiti ta-yooi zu, ta Gete nuiiti, ta Amool nuiiti, ta Geeve nuiiti, ta Yeebuse nuiiti, nii é ma ḡonai woni wo-memwolanu be ga é fe wo ve, ve nānāi ta kōin gulbi ɔoobaai ná, wa niima lebiyai ve Gooḡo GALAGI ve, niima alugi ɔoḡoi nō ma.

⁶ Folo lofela laawu, wa ḡe buluuti miizu nii leve la su. Folo lofelasiei ma, fetii ḡa ḡe Gooḡo GALAGI lebi vaa ma.

⁷ Wa buluuti mi folo lofela laawu, nii leve la su. Bului nii levei su, naa mina ḡa wo-zeizuve, nu mina leve ḡa wo ɔ be wa-yooi ḡa ná pe.

⁸ «Naama voloi zu, wa suḡula wo-loun zunui ma ga: <Toḡa ga naama vai, nii Gooḡo GALAGI keeni be, siegi zu gè ḡulani la Ezipete yooi va.>

⁹ Toḡa ḡe wo ve wo-yeei va ga poogi, ta tookisui wo-lovalave, naa ḡa a ke Gooḡo GALAGI ná-tōgi ḡe wo-laave, mazaloo Gooḡo GALAGI wo ḡulave Ezipete yooi va ga ná-zeeḡaabaai.

¹⁰ Wa niima levei zu, wo ke ma yeeḡeḡalai ma kona-o-kona.

¹¹ «Siegi zu Gooḡo GALAGI leezu la ga woye Kanaan nuiiti ta-yooi zu, eḡevelei é ma ḡonai woni la wo ve, ta wo-memwolanu be, ga toḡa vaazu feezu wo ve,

¹² wa doun zunu mōungi kpein fe Gooḡo GALAGI ve, anee toganiiti ti-yivoi ma mōungiti ti soloozu, ma zineiti ta ga Gooḡo GALAGI nōnō.

¹³ Wa soovale zivo mōungi kpein unmoo ga baala zivoi. Ni wo la unmōoni, wa kotōḡave wolo. Wa doun zunu mōungi kpein unmoo, wo-loun zunuiiti saama.

¹⁴ Siegi zu wo-loun zunuiiti ti wo ḡaazagasu la lina ḡa lina, ga: <Naa ɔlube ḡa ga begele?>, wa goḡaavote ga: <Gooḡo GALAGI ná-zeeḡaabaai maavele ḡa é ade ḡulani la Ezipete yooi va, duaala velei wu.

¹⁵ Tei Falaḡon ḡeni ḡelezu ga kikpaai, ga é mina be ade va, de va li, Gooḡo GALAGI doun zunu mōungi kpein paani Ezipete yooi zu, é zo nuiiti ti-loun zunu mōungiti ma, é li suaiti ti-ma yivo zine mōungiti pō. Naa ḡa é keezu, ade ma zine mōungiti kpein kulazu la ga zalaḡai Gooḡo GALAGI ve, ta de doun zunu mōungiti kpein unmōozu la.>

¹⁶ Toḡa ḡe eḡe poogi wo-yeei va, ta wo-lovalave, mazaloo Gooḡo GALAGI ade ḡulani Ezipete yooi va ga ná-zeeḡaabaai.>

Seeli Kpolodei maazubude vai

Izelayele nuiiti be

¹⁷ Siegi zu Falaḡon beni la nuḡuseiti ba ga ti li, GALA ge la ḡeni liini ga tiye Filiseti nuiiti ta-yooi zu vele, anee ni naa wola maaḡuḡani, mazaloo GALA ge ḡeni ḡeezu ma: «Nuḡuseiti ti iḡo ka leve, ti ḡale ma Ezipete yooi zu, ta ḡena kooi ḡaa.»

¹⁸ Kele GALA ge ti ḡaagalenai ma, é li ga tiye ga teḡebai zu velei, Seeli Kpolodei ɔ pelei. Izelayele nuiiti ti ḡulani Ezipete yooi va, ti ḡasogilii ai ga pagō.

¹⁹ Moize Zozefe ma ḡaeiti seḡeni ya, mazaloo Zozefe ḡeni Izelayele ná-doun zunuiiti ma: «À ḡonana, wo ḡe, GALA ka vaazu ɔsu wo va, wa le ga mā ḡaeiti ya, wo ti maaḡooza ve va.»

²⁰ Ti zeeḡeni Sukote, ti li, ti ɔu Etame teḡebai laave.

²¹ Gooḡo GALAGI ḡeni liizu ti luḡo foloi tonabiingi zu, é lo ti luḡo pelei zu, ta kpidií é lo ti luḡo ga abuzogi, é ti maaḡala, naa ḡa a ke ti zie folo ve kpidií va.

²² Tonabiingi la ḡeni zeeḡezu nuḡuseiti tuḡo foloi laawu, abuzogi balaa la ḡeni zeeḡezu ti luḡo kpidií laawu.

14

Falaḡon ná-kooḡebeiti pile fai

Izelayele nuiiti polu

¹ Gooḡo GALAGI ɔeni Moize ɔ, é ḡe ma:

² «Bee Izelayele nuiiti pō ga ti ḡale ma, ti ɔu Pi-Gaḡilote ḡakalave, Migeḡole ta kpolodei ti yooḡzuve, Baale-Sefon letemave. Naama adave letemave ḡa wa ɔu ná, kpolodei ḡobave.

³ Falaḡon ḡa vaazu ḡeezu ma: <Izelayele nuiiti ti loa ya zooi zu, teḡebai ti maaḡoolega.>

⁴ Ná Falaḡon ḡigi ɔaazu, toḡa vaazu vilesu ti ɔolu, kele ná vaazu lebiyai zoloozu ga Falaḡon ta ná-kooḡebeiti maaḡeve. Ezipete nuiiti ta kwee ga ná ga Gooḡo GALAGI.» Izelayele nuiiti ti keeni ḡana nō.

⁵ E woni Ezipete masagi ma ga Izelayele nuḡuseiti ti vela. Názu ḡa Falaḡon ná-kisiei ta ná-botigē nuiiti ta-ḡisiei latini la, é lo nuḡuseiti ta-vai va. Ti ḡeni ma: «Leeni ḡa ade keai, ga de be fai Izelayele nuḡuseiti ba, ti li, da-wotiiti ti la mō ḡea?»

⁶ Falaḡon ná-wotoloi ḡevele beḡeni, é ná-kooḡebeiti vile ɔolu.

⁷ E wotoloi biin gola undozita (600) zeeḡeni ta Ezipete wotoloiiti kpein, kooḡo nuiiti ti ḡeni ti zu ga nu zavasavagi.

⁸ Gooḡo GALAGI Ezipete masagi Falaḡon ḡigi ɔaani, Falaḡon vile Izelayele nuiiti polu. Izelayele nuiiti ti ḡulani ga zebai.

⁹ Ezipete nuiti ti vileni ti volu, sooiti kpein, ta Falaḡon ná-wotoloiti, ta ná-soo bize zalaususuiti, ta ná-kooḡḡgi, ti zeelini ti ma, názu ti uuni kpolodei ḡḡbaue, Pi-Gaḡilote vele, Baale-Sefon letemaue.

¹⁰ Falaḡon ḡeni maabuḡazu ti va. Izelayele nuiti ti ḡaazuwuzegeni, wele Ezipete nuiti ba, ti vaazu ti volu vele. Izelayele nuiti ti wola luani, ti kpeeí looni, ti woogula ḡooḡḡ GALAGI ma.

¹¹ Ti ḡeni Moize ma: «Kabayeḡea ti la Ezipete yooi zu baa, è vaazu ga giye ga gi za tevebai zu? Lee ḡa è keai ga giye, è ḡulazu ga giye Ezipete yooi va?»

¹² Naa laade gi bena bo è ma Ezipete yooi zu baa ga: «Gi ye ná, gi botii ḡe Ezipete nuiti be?, Mazḡḡo fizogee gi ma ga gi botii ḡe Ezipete nuiti be, é leve gi zaa vai va tevebai zu.»

¹³ Moize nuḡuseiti gooḡḡaavoteni, é ḡe ti ma: «À mina lua. A ye zeini ve, wo wele, vele ḡooḡḡ GALAGI vaazu wo ḡizosu la za. Mazḡḡo Ezipete nuiti wo ti ḡaazu za, wo la mo ti ḡaa eyesu pe.

¹⁴ ḡooḡḡ GALAGI ḡa kooi ḡḡ wo ve. Woun, à ná lei toon.»

¹⁵ ḡooḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Lee vaa zu è woogulazu mà ga kpeeí? Bøe Izelayele nuiti po, ga ti da na li.

¹⁶ Doun, da-lukpoi wuzegē, yeemaale kpolodei ma, è bali su. Izelayele nuiti ta lozu kpolodei zaamaue ga ḡḡḡa voai.

¹⁷ Noun ná, ná vaazu Ezipete nuiti kigi baazu, ga ti vile ti volu. Ná vaazu lebiyai zḡḡḡsu Falaḡon ta ná-kooḡḡgi ná-faa zu, ta ná-wotoloiti, ta ná-soo bize zalaususuiti.

¹⁸ Ezipete nuiti ta kwee ga ná ga ḡooḡḡ GALAGI, siegi zu Falaḡon ta ná-wotoloiti ta ná-soo bize zalaususuiti, ta ná-lebiyai ḡulana la kelema.»

¹⁹ GALA ná-geezuḡeelai nii é ḡeni liizu Izelayele vebei luḡḡ, naa leveni ga ti volu vele. Tonaḡiingi zegeni balaa ti ḡakala vele, é li, é lo ti volu vele.

²⁰ E loni Ezipete nuiti ta-vebei ta Izelayele nuiti ta-vebei ti zogozuue. Tonaḡiingi ḡeni ga kpidi boii gilazu vele ve, ta é da wozagala kpidií zu zḡḡa vele ve. Ti la ḡeni maabuḡani ḡḡḡ va negelein kpidií.

²¹ Názu ḡa Moize yeemaaleni la kpolodei ma, ḡooḡḡ GALAGI kpolodei ḡaaḡaleni ma kpidií negelein ga folo ḡulazu vele viilei, nii gola yeeḡaaḡaa. E kpolodei vooni, ziei vali su.

²² Izelayele nuiti ti looni kpolodei zaamaue ga ti-ḡḡḡa voai. Ziei ḡaaaleeni ba, é ḡe ga sigigi ti-yeezazuue ta ti-ḡḡḡezuue.

²³ Ezipete nuiti ti vileni ti volu kpolodei zaamaue ga Falaḡon ná-sooiti kpein, ta ná-wotoloiti, naa veé ná-soo bize zalaususuiti ba.

²⁴ Ma ḡeelaalaosue sobui, ḡooḡḡ GALAGI yeni abuzogi ta tonaḡiingi letemaue, é weleeni Ezipete nuiti ma bulugi va, é Ezipete nu bulugiti ke wuulee.

²⁵ E ta-wotoloiti kooḡḡiti kulani ba, ti zie vai baa. Ezipete nuiti ti ḡeni ma naazu: «Ade vela Izelayele nuiti ba, mazḡḡo ḡooḡḡ GALAGI ḡa kooi ḡḡzu ti ve de laalḡḡma.»

²⁶ ḡooḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Yeei maale kpolodei ma, ziei ḡa ḡaaḡalesu ma Ezipete nuiti ma, ta ta-wotoloiti, ta ta-zoo bize nuiti.»

²⁷ Moize yeemaaleni kpolodei ma. Sobui zeelizuue, kpolodei vaani daazuue volu. Ezipete nuiti ti bizeni maabuḡazu ti va, kele ḡooḡḡ GALAGI Ezipete nuiti tooni kpolodei zaamaue.

²⁸ Ziei ḡaaḡaleni ma, é wotoloiti maabḡale, ta soo bize zalaususuiti, ta Falaḡon ná-kooḡḡgi kpein. Niiti ti looni kpolodei zaamaue Izelayele nuiti polu vele, gila kpalaa ge la ḡeni ḡulani.

²⁹ Kele Izelayele nuiti ti zieni ga ḡḡḡa voaiti kpolodei zaamaue. Ziei ḡaaaleeni ba egē sigigi, ti-yeezazuue ta ti-ḡḡḡezuue.

³⁰ Naama voloi ḡooḡḡ GALAGI Izelayele ḡizoni, é kula Ezipete nuiti zea. Izelayele Ezipete nuiti ma voomaiti kaani laani kpolodei laave.

³¹ Izelayele ḡooḡḡ GALAGI ná-zeeḡaaḡaaí ḡaani, é keeni Ezipete nuiti daalḡḡma. Nuḡuseiti ti luani ḡooḡḡ GALAGI va. Ti ḡidaaleveni ḡooḡḡ GALAGI ma, ta ná-botigē nui Moize.

15

Unmoo guyei

¹ Názuue, Moize ta Izelayele nuiti ti niima wuyei looni ḡooḡḡ GALAGI ve, ti ḡe ma: «Nà guyei loozu ḡooḡḡ GALAGI ve, mazḡḡo é ná-fonifaamai ḡulave kelema, é sooi ta kpize nui viliga kpolodei wu.

² ḡooḡḡ GALAGI ḡa ga súvikei ta ná-maamuse wuyeyiti ma ungi, toḡa é ga ná-kizogi.

Toḡa ga ná-GALAGI, ná bḡḡḡ.

Toḡa ga kee ná-GALAGI, ná maamusezu.

³ ḡooḡḡ GALAGI ḡa ga kooḡḡuluḡai.

Daaseigi ḡa ga ḡooḡḡ GALAGI.

4 E Falaḡon ná-wotoloiti ta ná-kooḡḡgi viliga kpolodei wu, ná-kooḡḡluluba ḡezeiti maaḡḡlega Seeli Kpolodei wu.

5 Zie lakpatakpagiti ti ti maaḡḡleni, ti yeini ziei ḡomaḡeti eḡe kḡtui.

6 Ee, ḡooḡḡ GALAGI, è-yezeai maayikiḡe ga suvikei. Ee, ḡooḡḡ GALAGI, è-yezeai ḡa é è zili nui ḡaayoni.

7 Ee, è ḡaazu unfegi woḡḡḡe!

Da naati tokasu, niiti ti wuzegjezu è laalḡḡḡma, ḡa yeeḡesu ḡa-yiiḡaawana wolai ḡa, é ti ḡala eḡe kpakui.

8 Ziei ma zifigiti ti loni ga è-zokpa zu viileiti maavele. Ziei ḡaalḡeni ba eḡe siḡigi, paliiti ti ḡaani kpe kpolodei zaamaḡe.

9 Sili nui ḡeni ḡeezu ma: «Ná vilé ti volu, ḡè ti zo.

Ná ta-naavoloi ḡaaḡwe, ḡè ta mi.

Ná boḡa zokpḡi mḡen, ḡè yeei ḡee ti ma.»

10 E laavuuuuni, kpolodei ti maaḡḡleni.

Ti ḡeni loozu eḡe kena kpui ziei wu, ti wola yeeḡaaḡaai.

11 Ee, ḡooḡḡ GALAGI, be ḡa é ga è ḡeele galagiti saama?

Be ḡa é ga è ḡeele, maayikiai ḡadedai zu, ḡaazu unfegi be, maamusei zoloogai ma, é laavḡḡ vaiti keezu?

12 E yeezai maaleni no, zooi gi beḡe nuiiti kḡḡe.

13 Nuḡuseiti é ti unḡḡni, è loni naati tuḡḡ ga ḡa-wooḡḡḡḡiladai, ḡa losu ti luḡḡ ga è-zuvikei, è li ga tiye è-zeizu ḡadegai.

14 Nuḡuseiti ti menini, ti zuḡali, dualuagi Filiseti nuiiti soga.

15 Edḡme ḡundiḡiiti sasu ḡa ḡalizu, sasubalii Moaḡe ḡooḡḡlulubaiti soni,

Kanaan ze wo nuiiti ḡatḡzuleḡe.

16 Maalua vai ta dualuagiti ta zeeli ti ma.

E-yeelokoi ná-boḡḡi maavele ma, ta ḡeezu ga ḡoboiti eḡe kḡtui, ee, ḡooḡḡ GALAGI, eyesu ḡa-nuḡuseiti ti leve, ḡa-nuḡuseiti è ti ḡeyaai.

17 Da liizu ga tiye, è ti zeḡ ḡa-ḡizei ma, ee, ḡooḡḡ GALAGI, adave è ná beḡe ga è-zeizuḡe, ee, Maliḡii, seizu ḡadegai, nii è-yeeti ti kḡḡeni.

18 ḡooḡḡ GALAGI ḡa masadai ḡeezu eyesu ḡḡ.»

19 Mazḡḡḡ Falaḡon ná-sooiti, ta ná-wotoloiti ta ná-soo ḡize zalavusuiti ti loḡni kpolodei zaamaḡe. ḡooḡḡ GALAGI kpolodei ḡaaḡḡe ma ti ma, kele Izelayeḡe nuiiti ti ziḡni ga ḡḡḡḡa vooi kpolodei zaamaḡe.

20 Miliyame é ga GALA goo wo anzanui, Aalon baazeelai, tamadegi zegeni. Anzanuiti kpein ti vileni polu ga tamadegiti, ti ḡa kuai wo.

21 Miliyame ḡeni guyei laazosu, é ḡa ḡe ma:

«À guyei loo ḡooḡḡ GALAGI ve, mazḡḡḡ é ná-boḡḡlai ḡula kelema, é sooi ta kpize nui viliga kpolodei wu.»

IZELAYEḡE NUIITI TA-ZIEI TEVEBAI ZU

(15:22–18:27)

Mala dei vo be

22 Moize liini ga Izelayeḡe nuiiti, ti zegḡ Seeli Kpolodei ḡḡ be. Ti Suul tevebai zu velei zegeni, ti ziḡni tevebai zu ga folo savagḡ, ti la ḡeni zie ḡaani ḡegelein.

23 Ti zeelini Mala, kele ti la ḡeni zooni, ti va Mala dei ta ḡḡe, ḡoozei é wanani. Naa ḡa é keeni, naama laaseigi ḡeeni ba ga Mala (nii poluḡe ga «wanave»).

24 Nuḡuseiti ti zeliini loni Moize ma, ti ḡe ma: «Leeni ḡa ḡá kḡḡe?»

25 Moize woḡḡulani ḡooḡḡ GALAGI ma. ḡooḡḡ GALAGI gului ta leeni la. E ma ḡuḡai ta vilini ziei wu, ziei neeni.

Miná ḡa ḡooḡḡ GALAGI ḡḡgiti ta deveiti feeni ná-nuḡuseiti zea ná. Miná ḡa é ti voluḡulani ná.

26 E ḡeni ma: «Ni wa woilona ḡḡo ma ga pagḡ, nḡi ḡè ga ḡooḡḡ GALAGI wa-ḡALAGI, ni wa naa ḡeena, nii soḡegai ḡaazu, ni wa woilona ná-deveiti ma, ta ni wa ná-ḡḡgiti kpein sona, ḡè la

seebeiti taꝓlaa ꝓea wo va, nii ge ꝓeꝛni Ezipete nuiti ba, mazolo na ga Gooꝓo GALAGI, nii e wo ꝓeꝛesu.»

²⁷ Ti zeelini Elime, ve zieun ꝓuugo maazu felego (12) ꝓeni na, ta doo wulu uuluꝓfela (70). Ti uuuni miná zieleve.

16

Manegi ta kakalogiti

¹ Izelayele vebei kpein ge zefeni Elime, ti li, ti zeeli Sin tevebai zu, nii e Elime ta Sinayi ti yooꝓzuve, folo ꝓuugo maazu loolusiei (15) ma, alugi velesiei ma, ti ꝓulaai ma Ezipete yooi va.

² Izelayele vebei kpein ge zelii loni Moize ta Aalon ma tevebai zu.

³ Izelayele nuiti ti ꝓeni ti ma: «Leeni vaa zu gi la zaani Gooꝓo GALAGI yeezu Ezipete yooi zu, siegi zu gi ꝓeni la sua liꝓiiti koba, siegi zu gi ꝓeni la bului miizu, gi yiꝓo kpe? Kele wo vaave ga giye tevebai niizu ga wo vebei nii kpein paa ga pului.»

⁴ Gooꝓo GALAGI ꝓeni Moize ma: «Nà vaazu bului uuuzu, e zeꝓe geezuve. Nuꝓuseiti ta vaazu ꝓulazu, ti da zerve folo-o-folo nii lieꝓoi a kula ꝓe, naa ꝓa a ke ge ti voluꝓula, ge ꝓete ni ta zie ga na-tagi, 6aa ni ti la ziaa la.

⁵ Folo lozitasiei, siegi zu ti naa ꝓevele beꝓezu la, nii ti vaazu la, nii ta da zerve folo-o-folo, toꝓa ꝓe ga na zeizu felegoi.»

⁶ Moize ta Aalon ti ꝓeni Izelayele nuiti ma: «Za kꝓokoi, wa vaazu kweesu ga Gooꝓo GALAGI ꝓa e wo ꝓula Ezipete yooi va.

⁷ Sobu, wa Gooꝓo GALAGI na-lebiyai ꝓa, taozei e wa-yelilomaiti menige, wo keai Gooꝓo GALAGI laalogoꝓa. Mazolo ga ga leeni, wo zelii losu gi ma?»

⁸ Moize ꝓeni ma: «Gooꝓo GALAGI ꝓa suai veezu wo ya za kꝓokoi, wo mi, sobui e bului ve wo ya, wo mi, wo yiꝓo. Gooꝓo GALAGI zelilomaiti menige, wo ti ꝓeai daalogoꝓa, mazolo ga ga begele? Giya lei wa-yelilomaiti ti va ꝓe ꝓeezu gi laalogoꝓa, Gooꝓo GALAGI ꝓa ti ꝓeezu daalogoꝓa.»

⁹ Moize ꝓeni Aalon ma: «Bo Izelayele vebei ma, ga ti maabuꝓa Gooꝓo GALAGI va, mazolo e ta-yelilomaiti menige.»

¹⁰ Siegi zu Aalon ꝓeni boezu la Izelayele vebei kpein ꝓo, ti ꝓaavoteni ga tevebai vo pele, ꝓete, Gooꝓo GALAGI na-lebiyai ꝓulani kelema tonabiingi zu.

¹¹ Gooꝓo GALAGI boeni Moize vo, e ꝓe ma:

¹² «Ge Izelayele nuiti ta-yelilomaiti menige. Ge ti ma: «Kꝓokoi wa suai miizu, sobui wa yiꝓo ga bului, wa vaazu kweesu ga na ga Gooꝓo GALAGI, wa-GALAGI.»

¹³ Kꝓokoi, woniiti ti vaani, ti-ma zii ꝓeai eꝓe kakalogi, ti ti-uuuzuve maaꝓidi. Sobui, noꝓagi ꝓeni veeni ti-uuuzuve maaꝓoolii zu.

¹⁴ Siegi zu naama noꝓagi ꝓeeleeni la, ani goi ta ꝓeni tevebai zu eꝓe ani waa, eꝓe kobe kolegi ma buun goiti, e zoi ma.

¹⁵ Izelayele nuiti ti weleeni ba, ti ꝓe boꝓo ma ti ꝓilagilagi: «Leeni ꝓa ga nii?» Mazolo ti la ꝓeni kwee, nii e ꝓeni de. Moize ꝓeni ti ma: «Bului ve Gooꝓo GALAGI fea wo ya ga daamianigi.

¹⁶ ꝓete nii Gooꝓo GALAGI deveai: Eꝓe gilagilagi naa yeve, nii a zoloo ga na-daamianigi, koꝓo ganii ꝓe gila nu ꝓila, eꝓevelei wa-nuiti tieꝓoi la. Eꝓe ge ta zeꝓe naati be, niiti ti na-seꝓe ꝓotai wu.»

¹⁷ Izelayele nuiti ti keeni ꝓana. Tanigaa ti zeveni ga gola, tanigaa ma ti zerve ga tago.

¹⁸ Ti ꝓeni koꝓosu koꝓo gani zu, zoi e ꝓeni zervezu ga moinda, e la ꝓeni voovazu naa ya, zoi ma e ꝓeni tago no yevezu, naa la ꝓeni valasu. Eꝓe ge ꝓeni zervezu, e zoloo no na-daamianigi ma.

¹⁹ Moize ꝓeni ti ma: «Nu noꝓe ge mina ta ye na, e va yesu sobui.»

²⁰ Nui tanigaani ti la ꝓeni woiloni Moize woo ma, ti ta yeni na eyesu sobui. Kele koegiti ti uuuni su, naa makugi ꝓulani. Moize yiiꝓaawanani naama nuiti ma.

²¹ Sobu gilagila, eꝓe ge ꝓeni naa yevezu, nii a zoloo ga na-daamianigi. Siegi zu foloi ma liegi a la vaana la, gaa ꝓeni wuuunsu.

²² Foloi lozitasiei, ti ꝓeni daamianigi zeizu felegoi yevezu, womeei zu felego nu ꝓila. Bebei ma ꝓundꝓiiti kpein ti vaani, ti suꝓula Moize ma.

²³ Moize ꝓeni ti ma: «Naa ꝓa Gooꝓo GALAGI bogai, lina ꝓa ga dooꝓo folo ꝓadegai Gooꝓo GALAGI ve. A naa mo, nii e wo ya ga wo mo. A naa bole, nii e wo ya ga wo kꝓole, motai nii kpein e yesu, wo naa make eyesu sobu.»

²⁴ Ti zeni na eyesu sobui, eꝓevelei Moize devei veeni la. Naa maku ge la ꝓeni ꝓulani, ta koegaa ti la ꝓeni uuuni su ꝓegelein.

²⁵ Moize ꝓeni ma: «A mi za, mazolo dooꝓo foloi ve Gooꝓo GALAGI ve. Za, wo la ta ꝓaa adave tanope eteave.

²⁶ Folo lozita laawu, wa ꝓe zervezu, kele foloi lofelasiei ꝓa ga dooꝓo foloi, ta la ꝓea na, naama yeei.»

²⁷ Foloi lofelasiei ma, nuꝓusei tanigaani ti ꝓulani ga ti ta yeve, kele ti la ꝓeni ta ꝓaani.

²⁸ Názu gá Góogó GALAGI feni la Moize ma: «Eyesu sie kpegele zu gá wo yesu g̃elezu la ná-deveiti ta ná-togiti so fai va?»

²⁹ A kwεε ga Góogó GALAGI doogó foloi veeve wo ya, naa gá é ba, folo lɔzitasiei ma, toga folo felego laamianigi veezu wo ya. Eεe ge ye zeizuwe, nu mina zege zeizuwe folo lofelasiei ma.»

³⁰ Nuɓuseiti ti doogó foloi maapɛeni, ti loogó folo lofelasiei ma.

³¹ Izelayele veleyegei naama laamianigi laaseigi veeni ga manegi. E g̃ulani ga kɔliandelegi ma g̃aei, é g̃oleni, é nεε ga gatoi g̃evelei, nii koin guloi ba.

³² Moize feni ma: «Wεle nii Góogó GALAGI devea: A kɔgɔ ganii zu g̃ila make manegi zu, wo-mavofodaiti bε, lina gá lina, naa gá a kε ti bului gá, nii gε feeni wo ya, wo mi tevebai zu, siegi zu wo g̃ulani la Ezipete yooi va.»

³³ Moize feni Aalɔn ma: «Dig̃ii zege, é kɔgɔ ganii nε g̃ila pu su manegi zu, é sei Góogó GALAGI g̃aazu, naa gá a kε é make wo-mavofodaiti bε lina gá lina.»

³⁴ Eg̃evelei devei la, Góogó GALAGI feeni Moize ya, Aalɔn seini zeele woo zεvei ma g̃esui g̃akalave, naa gá a kε, é make.

³⁵ Izelayele nuiti ti manegi miini kona vuunaanigɔ (40) laawu, eyesu ti zeeli zooli naa zu, ve nua ti feni zeini ná. Ti manegi miini, eyesu ti zeeli Kanaan yooi g̃wεgi ma.

³⁶ (Nu g̃ilagilagi g̃onɔgi feni ga kɔgɔ ganii zu g̃ila. Kɔgɔ ganii nii daaseigi ga womεelegi, naa gá ga efagi ma g̃aag̃wεsu puugoi.)

17

*Ziei g̃ula vai Góolebe vasai va
(Gaalu Sevei 20:1-13)*

¹ Izelayele vεbei kpein ge zegeni Sin tevebai zu, eg̃evelei Góogó GALAGI ná-devei feni la, é vilε ta-zie vai va, ti liini, ti vu Lefidime. Uε nuɓuseiti ti la feni zie zɔlɔni ná, ti va bɔole.

² Názu gá nuɓuseiti ti wuzegeni la Moize laalɔgɔma. Ti g̃ε ma: «À ziei ve gi ya, gi bɔole.» Moize ti woojaaɔoteni, é g̃ε ti ma: «Leeni vaa zu wo wuzegezu daalɔgɔma? Leeni vaa zu wo Góogó GALAGI zuɔgɔsu?»

³ Nuɓuseiti ti feni ná, kpɔle wain da bɔi ti la, ti da zeli lo Moize ma. Ti feni g̃εεzu ma: «Lee vaa zu é gi g̃ulaai Ezipete yooi va, ga é gi vaa ga kpɔle wain, giya-o, gi-lointi-yo, ta gá-loganiiti-yo?»

⁴ Moize wooɔulani Góogó GALAGI ma, é g̃ε ma: «Leeni gá ná kε, é lo niima nuɓuseiti ba? Ná tago nɔ ve, ti va ti sɔɔ ga kɔtui.»

⁵ Góogó GALAGI feni Moize ma: «Leve nuɓuseiti kakala velei, é Izelayele g̃εwolai tanigaani sege, da-lukpɔi balaa sege, nii é zie wolai Nile loɔani la, é li luɔgɔ velei.

⁶ Wεle, ná liizu, gε lo é luɔgɔ Góolebe g̃otui ma, da kɔtui loɔa, ziei gá g̃ula ba, nuɓuseiti ta bɔole.» Zekana Moize kεeni la, Izelayele g̃εwolaiti gaazu.

⁷ E naama adave laasei pεeni ga Masa ta Meeliɔa (niiti ti-voluveti ga «suɔgɔgɔgi» ta «maag̃aalii»), tɔzei Izelayele nuiti ti maag̃aalii g̃εeni ná, ti Góogó GALAGI zuɔgɔgɔ, ti da g̃ε ma: «Góogó GALAGI gá ade zaama nei, baa é la ná?»

Izelayele nuiti ti pile sɔlɔ fai

Amaleke nuiti ma

⁸ Amaleke nuiti ti vaani, ti kɔoi vεε Izelayele nuiti ba Lefidime.

⁹ Moize feni Zozuwe ma: «Yiimazege ga zunui tanigaa ade ve, wo li, wo vala Amaleke nuiti ba. Lina, ná liizu, gε lo gize unmave, GALA ná-tukpɔi zoni zεa.»

¹⁰ Zozuwe naa g̃εeni, nii Moize boni ma, ga é Amaleke zakpe. Moize vεε Aalɔn va, ta G̃uul ti lεeni gize unmave.

¹¹ Siegi zu Moize a la yei wuzegena la, Izelayele feni pile sɔlɔsu, kele siegi zu a la yei yeina la, Amaleke feni pile sɔlɔsu.

¹² Tei Moize yeeti subɔlɔni, ti kɔtui zegeni, ti da bu, é ze maazu. Aalɔn ta G̃uul ti zeeiti soni, gilagi lo kakamave, zoi lo zɔla velei, zeeiti maalegai yeeni de kpaan eyesu foloi da.

¹³ Zozuwe pile sɔlɔni Amaleke ma ta ná-nuɓuseiti, ga boɔa zɔkpɔi gaaligi.

¹⁴ Góogó GALAGI feni Moize ma: «Niima vaiti seve sevei zu, é g̃ε ga g̃izesu vaa, é bo Zozuwe ma ga, ná Amaleke ma zuwui g̃aalevezu geeg̃ɔlɔgi wu, nu la mɔ g̃isiaa ti zu.»

¹⁵ Moize zalaɔa g̃ulazuve ta loni, é daasei pεeni ga: «Góogó GALAGI gá ga ná-dalapoi.»

¹⁶ E feni ma: «Tɔzei nui ta yei wuzegena Góogó GALAGI ná-masa kpɔkpɔgi laalɔgɔma, Góogó GALAGI ná-kɔoi gá g̃ε Amaleke laalɔgɔma, yeeɔeg̃alaiti pε su.»

18

*Moize nεkoi Zeetelo
ná-daalima vai*

¹ Moize nekoi Zeetelo, Madiyan zalağa ğula nui, naa kpein menini, nii GALA ge keeni Moize ve ta ná-nubusei Izelayele nuiti, naa ğa é ğeni ga Goođo GALAGI Izelayele nuiti kula vai Ezipete va.

² Moize nekoi Zeetelo Moize anzai Seefola zegeni, nii Moize yeebeni ba, é li keeđe vo be volu,

³ ta ná-doun zunu felegoiti balaa, gilagi laaseigi ğeni ga Gelesome (nii poluve ga «seikođomai»), mazolo Moize ğeni ma: «Nà ga seikođoma nui, gè zeini zou ğili su.»

⁴ Zoi laaseigi ğeni ga Eliyezeel (nii poluve ga «ná-GALAGI bođe bà»), mazolo é ğeni ma: «Kèe ná-GALAGI bođe bà, é ùnmoo, é kula Falađon ná-boğa zokpoi ya.»

⁵ Moize nekoi Zeetelo liini tevebai zu ga Moize ná-doun zunuiti ta anzai, ve é ğeni vuuni ná, GALA ná-gizei ğoba.

⁶ E wooleveni Moize ma, é ğe ma: «Nðun ná, è-nekoi Zeetelo, pàave é vo be, ga è-anzai, é ve ná-doun zunu felegoiti ba.»

⁷ Moize ğulani é nekoi laađomi, é noko bu, é neene ga daave komagai. Ti bođo ğaazađani ta-đeeyaiti ma vaa ma, naa volu ti leeni Moize ná-seđe ğotai wu.

⁸ Moize naa kpein suđulani nekoi ma, nii Goođo GALAGI keeni ga Falađon ta Ezipete yooi Izelayele ná-faa zu, kpoloiti kpein ti zeelini ti ma pelei zu, ta velei Goođo GALAGI ti ğulani la ti zu.

⁹ Zeetelo ğoozuneeeni faa vagoi kpein ma vaa zu Goođo GALAGI keeni Izelayele nuiti be, ta eđevelei é ti unmooni la, é ti ğula Ezipete nuiti zea.

¹⁰ Zeetelo ğeni ma: «Mamagi ğa Goođo GALAGI ve, nii é wo ğula Ezipete nuiti zea, ta Falađon ya, nii é nubuseiti kula Ezipete nuiti ta-zobogi ya!

¹¹ Gè kweeğa niizu ga Goođo GALAGI wooleve, é leve galagiti kpein ba, é naa ğulani kelema, siegi zu Ezipete nuiti ti ğeni gaazumaavoo vaiti keezu la ga Izelayele nuiti.»

¹² Moize nekoi Zeetelo gala zalađai ta zalađaiti kulani GALA be. Aalon ta Izelayele ğewolaiti kpein ti naama laamii woni voooma ta Moize nekoi, GALA gaazu.

¹³ Poluma zobui, Moize zeini ga é nubuseiti ta-lukpoiti gaaleve. Nubuseiti ti loni Moize ğakala, é zo sobui ma, eyesu kpokoi zeeli.

¹⁴ Nii kpein Moize keeni nubuseiti be, nekoi naa ğaani, é ğe ma: «Lee ğa è keezu niima nubuseiti be? Lee vaa zu è zeizu da ğila, nubuseiti kpein ti loni è ğakala, é zo sobui ma, eyesu kpokoi zeeli?»

¹⁵ Moize nekoi wođaavoteni, é ğe ma: «Tođa ga nubuseiti ka ti vaazu pò ga ti GALA gaazađa.

¹⁶ Siegi zu fai ta ğeezu la ti ya, ta vaazu pò, gè tukpoi ğaaleve ti yodzu, gè GALA ná-deveiti ta ná-togiti dee.»

¹⁷ Moize nekoi ğeni ma: «Nii é keezu, naa la vani.

¹⁸ Da bođo suvikei besu fala, ta niima nubusei balaa é è va, mazolo fai nii wuiwe è-zebai ma. Da ğila è la zooga è va ke.

¹⁹ Niizu, woilona gooi ma, ná è lenesu, GALA ge ğe è va! Ge ga nubuseiti gaazuve GALA koba, da bođoi é li ga nubuseiti ta-vaiti GALA pò.

²⁰ Deveiti ta togiti gaale ga tiye, pelei le ga tiye, nii maaneai ti vile ba, ta keewotii nii maaneai ti ke.

²¹ Yiimazegé ga sošelama zunuiti nubuseiti kpein saama, ti luazu GALA ba, zunuiti ti ğilial gaamai va, ti lobeanii woinzegejezu, é ti zegé, é ti zeii nubuseiti unda ga nu waagilagila kundigiti, nu ungilagila kundigiti, nu vuulooludoolu kundigiti, ta nu vuupuu kundigiti.

²² Ti da nubuseiti ta-lukpoi gaaleve sienope, ti va ga faa biingiti é vo, tiya bođoiti ti faa goiti ma lukpoi gaaleve. Ta ğula da-ğasoi ma, wo seđe voooma.

²³ Ni da naa ğeena, GALA ge deveiti fe é ya, da zoo é zie bu ga pagó, niima nubuseiti kpein ta zeeli ziileigi zu ti vo be.»

²⁴ Moize woiloni nekoi wooi ma, é naa kpein keeni, nii naa boni ma.

²⁵ Moize yiimazegé ga sošelama zunuiti, Izelayele nuiti kpein saama, é ti zeii nubuseiti unda ga nu waagilagila kundigiti, nu ungilagila kundigiti, nu vuulooludoolu kundigiti, ta nu vuupuu kundigiti.

²⁶ Ti ğeni nubuseiti ta-lukpoiti gaalevezu sienope, ti ğeni vaazu ga faa biin golaiti Moize vo be, tiya bođoi ti gena fai motaiti ma lukpoi gaaleve.

²⁷ Moize beni nekoi va, é li, naa liini ná-zooi zu.

GALA NÁ-MINAZEGE IZELAYELE NUITI BE

*Izelaye zeeli vai**Sinayi gizei vò be tevbai zu*

¹ Alugi zavasiēi ma, ti ġula vóluma Ezipete yooi va, Izelaye nui ti zeelini Sinayi tevbai zu naama voloi.

² Ti zegēni Lefidime, ti liini, ti zeeli Sinayi tevbai zu, ti vuuni tevbai zu. Izelaye vuuni miná, gizei ġakalave.

³ Moize læni GALA pò pelei, Ġooġo GALAGI tolini gizei unmave, é ġe ma: «Wele, nii ġa da bo Zakòbe ná-peleyegēi ma, è daazeeli Izelaye nui ti ma.

⁴ Wa bəġoġoi wo naa ġaani, nii ġe kēeni ga Ezipete nui ti, ġe wo zegēni koġe ġovogiti su, ġe va ga woye pò pelei.

⁵ Niizu, ni wa woilona ġooi ma, ni wa makēna nà-minazegēgi ma, wa ġe ga nòno ġiteġiteġiti, nuḡuseiti kpein saama. Anē ni eteai kpein ka ga nòno,

⁶ wəun wa, wa ġe bè ga zalaġa ġula zii, nii ġadegai.» Wooiti kana da ti wo Izelaye nui ti ma.»

⁷ Moize liini, é nuḡuseiti ta-ġewolaiti toli, é wooi nii kpein daani ti ve, eġevelei Ġooġo GALAGI devei veeni la zea.

⁸ Nuḡuseiti kpein ti zolooni faa ġila ma, ti ġe ma: «Gá naa kpein ke, nii Ġooġo GALAGI bogai.» Moize nuḡuseiti gooi laazeelini Ġooġo GALAGI ma.

⁹ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Wele, nà vaazu è vò tonabiin gaaġiligi zu, naa ġa a ke, siegi zu ġe bəezu la è vò, nuḡuseiti ti meni, ti la è la ġo.» Moize nuḡuseiti gooi laazeelini Ġooġo GALAGI ma.

*GALA kula vai kelma**Sinayi gizei ma*

¹⁰ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Li nuḡuseiti pò be, è ti ġade za ta lina, ti ta-zegēiti gba.

¹¹ Ti ġevele beteai ġele foloi zavasiēi ma, mazəłə foloi zavasiēi ma, Ġooġo GALAGI ġa vaazu yeizu nuḡuseiti kpein gaazu, Sinayi gizei ma.

¹² Da nuḡuseiti kwesuve leve ba gizei maaġoolii zu, è ġe ma: «A dama, wo mina le gizei ma, wo mina vəġġu dakoləgave va. Nu nəpe a vəġġuna gizei va, ta naama nui va.

¹³ Nu la yeevəġua ba, kele toġa zəġ ga kətui, ba a ti bə ga məeinti, è ġeni ga sua, ba a nu, è la yega vulua ġegelein.» Siegi zu baala sine minei ma vuuvugi a veena la, tanigaa ta le gizei ma názu.»

¹⁴ Moize yeini nuḡuseiti pò pelei, é zeġe gizei ma, é nuḡuseiti ġadeni. Naati ti ta-zegēiti gbani.

¹⁵ E ġeni nuḡuseiti ma: «À ġevele bete folo savəġo laawu. A mina maaḡuġa anzanu ġila kpalaa ba.»

¹⁶ Foloi zavasiēi, ma zobui, tonai kpunēni, mainmainti ti da saġa, ta tonabiin gaaġiligai ġeni gizei ma, puvu gooi wola ġulani. Nuḡuseiti kpein ti ġeni zeini ti-vuuzuve, ti təzeini ga sasubalii, dualuagi maavele ma.

¹⁷ Moize nuḡuseiti kulani ti-vuuzuve, ti GALA daaġomi. Ti liini, ti lo gizei ġoġave.

¹⁸ Sinayi gizei kpein ge ġeni ga duulu letele, təzei Ġooġo GALAGI yeini ná, abui zaama. Naama luului ġeni ġulazu eġe abu zulugi zu luului, gizei kpein ge ġeni balizu ga zeeġaabaai.

¹⁹ Puvu gooi ġeni læezu, tugi da zizi. Moize ġeni bəezu, GALA ge ġeni goojaavotesu ga woo wola.

²⁰ Zekana Ġooġo GALAGI yeini la Sinayi gizei ma, gize losaamave. Moize læni ná.

²¹ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Yei, è nuḡuseiti kweteve, ta mina bude, é va va Ġooġo GALAGI vò pelei, faazubeewo faa ma, ma məinməin undaa mina va vilisu ti zaama.

²² Zalaġa ġula nui ti bəġoi ti maaḡuġazu Ġooġo GALAGI va, ti bəġo ġade, Ġooġo GALAGI mina va ta zegēzu ti va.»

²³ Moize ġeni Ġooġo GALAGI ma: «Nuḡuseiti ti la zooga ti va le Sinayi gizei ma, mazəłə è ġi lenegē ga ġi kwegēi la gizei maaġoolii zu, maaġeēi ve ba.»

²⁴ Ġooġo GALAGI ġeni ma: «Li, è yei, da læezu vòlu wa Aalən. Kele zalaġa ġula nui ti nuḡuseiti ti mina bude ġegelein, ti va le Ġooġo GALAGI vò be, nii a ke saa mina va loozu ti zaama.»

²⁵ Moize yeini nuḡuseiti pò be, é bəe ti vò.

20*GALA ná-tə puuġiti**(Tə Sevei Velesēi 5:6-21)*

¹ GALA ge niima wooiti kpein boni, é ġe ma:

² Nà ga Ġooġo GALAGI, da-GALAGI, nii è ġulani Ezipete yooi va, duəla velei wu.

³ Gala kiligaa ti mina ġe è ve nəun polu.

4 Mina ani maaniini saɗa ɓoɗo ɓe negelein, ta ani naɓe baagfulaba, niiti ti geeɗɓoɓi zu, ɓaa niiti ti zoi ma, ɓaa niiti ti zieiti bu zoi wu.

5 Mina noƙo ti wu negelein, mina ti leɓi negelein, mazaloo na, Gooɗo GALAGI, da-GALAGI, na ga GALAGI toloai, nii a da geeɗeiti ta-vaa noi ɓotokula ti-lointi ma, eyesu e zeeli yamanii zaasiei ta naanisiei ma, niiti ti maayosegezu ɓe.

6 Kele na da woodeɗiladai ge, eyesu e zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, naati be, niiti ti neezu ɓe, ta ti na-deveiti sosu.

7 Mina Gooɗo GALAGI, da-GALAGI laaseigi wo fuun negelein, mazaloo Gooɗo GALAGI ga naama nui leve ga soba nu, nii e daaseigi wosu fuun.

8 Gize dooɗo foloi zu, e maane.

9 Da botii ge folo lozитай zu, e da-wotii kpein ke.

10 Kele folo lafelasiei ga ga Gooɗo GALAGI, da-GALAGI, na-dooɗo foloi. Mina boti naɓe ke ma, da-o, e-loun zunui-to, e-loun anzanui-to, da-wotige zunui-to, da-wotige anzanui-to, da-logania-o, ta weenti niiti ti zeini e gooma.

11 Mazaloo folo lozитай laawu Gooɗo GALAGI geeɗɓoɓi beeni, ta zoi, ta kpolodei, ta ti zu aniiti kpein, e loogoni folo lafelasiei ma. Naa ga e ba, Gooɗo GALAGI tuya looni dooɗo foloi ma, e make ɓoɗo ɓe.

12 E-gee lebi ta e-lee, naa ga a ke e-zii ma voloiti sugooza, naama yooi zu nii Gooɗo GALAGI, da-GALAGI feezu e ɓe.

13 Mina nu vaa negelein.

14 Mina weenzi bo negelein.

15 Mina unma wo negelein.

16 Mina zee zeele woo wo negelein e-zeinjooɓi laalooɓa.

17 Mina gaazuɗula negelein e-zeinjooɓi na-pelei va. Mina gaazuɗula negelein e-zeinjooɓi anzai va, ɓaa na-botige zunui, ɓaa na-botige anzanui, ɓaa na-nikei, ɓaa na-soovalegi, ɓaa ani naɓe e ga e-zeinjooɓi nono.

Moize, GALA daa vaa wo nui

(To Sevei Velesei 5:23-33)

18 Nuɓuseiti kpein ti tona kpune tugiti menini, ti mainmanti kaa, ti puugi wooi meni, ti gizei ga abuzogi ba. Nuɓuseiti ti naati kaai ma, ti zasuɓalini, ti lo goozama.

19 Ti geni Moize ma: «Da ɓoɗo e da ɓoe gi ɓo, ga woilo ma, kele GALA ge mina ɓoe gi ɓo, ga va za.»

20 Moize geni nuɓuseiti ma: «A mina lua, mazaloo GALA paave ga e wo ɓoluɗula, naa ga a ke, wo lua ba, wo mina koto ge.»

21 Nuɓuseiti ti geni loni goozama. Kele Moize maaɓugani tonaɓiingi va, ɓe GALA ge geni na.

Toɗi e lo zalaɗa ɗulazuwe va

22 Gooɗo GALAGI geni Moize ma: Uele ga da ɓoe la Izelaye nuii po: Wo petege ga zeege geeɗɓoɓi zu, ge ɓoe wo ɓo.

23 A mina galagaa bete ɓoɗo ɓe ga walii ɓaa zanugiti, wo va ti vookoo ma. A mina naa ta ge ɓoɗo ɓe negelein.

24 Wa zalaɗa ɗulazuwe lo be ga poloi, nii wa gala zalaɗaiti ta ziilei zalaɗaiti kula maazu, ga wa-vaalagiti ta wa-nikeiti. Ue naɓe ge ɗulazu na kelema, na va wo ɓo be, ga ge tuya loo wo ɓe.

25 Ni wa zalaɗa ɗulazuwe lona be ga kotui, a mina to ga kotu zaɗaai, mazaloo wa wa-zoolaiti peena kotui va, wa koozo.

26 A mina na-zalaɗa ɗulazuwe lo, wo va nu leezuwe bete ba, nu a gena lea ga, kabei mina ɗula kelema.

21

Toɗiti e lo duɗiti ba

Ebulu nuii saama

(Leevi Nuii 25:39-46;

To Sevei Velesei 15:12-18)

1 Toɗiti pete, da dege ga tiye:

2 Ni wa Ebulu nui ta geɗana ga duɗi, toɗa botii ge kona dozita laawu, kele dafelasiei, toɗa ɗula, e wलयai zoloo, e mina ani naɓe sala.

3 Ni to ɗila ka e vaani, to ɗila ka a li, ni anza geeve zea, ta li ta anzai.

4 Ni maliɗii ga e anzai veeni zea, e doun zunuii ta doun anzanuii soloo, anzanui ta na-dointi ta ge ga maliɗii nono, to ɗila ka a li nazu.

5 Ni duɗi a gena ma: «Maliɗii neeve be, ta anzai ta dointi balaa, ge la po ge va ge ɓoɗo yeema.»

⁶ naazu maligií gá lii la GALA kakala, é maaɓuɓa peɓelawe va, ɓaa daamasagi va. Maligií gá goii wɔ ga kɔlu gaaɓoɓagi. Duɔi gá ye ná-botii zu gɔ.

⁷ Siegi zu zunui ta a ná-doun anzanui ɓodina la, ga é gɛ ga duɔi, é la gɔla duɓlai zu, egevelei zunuiti ta gɔla la.

⁸ Ni wɔin a zegena maligií ma, nii é gɛa deveni ga é sege ga anza, toɓa ze ná, nu gili ge unmoɔ, kele zobo ge la gɛa zea ga é va pɔdi zii gili ma, a naa gɛna é gɛa ga yaava nu anzanui letema.

⁹ Ni a devena ga é fulu ná-doun zunui ɓe, toɓa ke ɓe, egevelei soloogai la anzanu lointi ma.

¹⁰ Ni a anza gili segená, é la ta gɔla ma mɔungi ná-daamianigi la, ta ná-segei, ta é la gɛlea naa ná-dakobai va.

¹¹ Ni é la gɛ naama vaa savagɔiti keeni ɓe, toɓa zoo é li, é mina ani nɔpe sala.

Tɔgiti é lo doɓa vai

ta nu maawana vaii ba

¹² Zɔi nɔpe a nu loɓana, é za, ta naama nui vaa.

¹³ Ni é la woya ɓeteni tuɓɔ, ni GALA ge kea é gɛ zea ga tevezea vaa, ná ada ɓetezu wo ɓe, ɓe a ɓela, é li, é loɓɔu ná.

¹⁴ Kele siegi zu nu a gaagilina la ma, é wuzegɛ sejnɔɓi laalɔɓɔma, é kelegele nɔi gɛ ga é paa, anɛ ni diiɓe, é loɓɔu ná-zalaɓa gɔlazuwɛ, wa kula naa va, wo paa.

¹⁵ Zɔi nɔpe a keegɛ loɓa, ɓaa dee, ta naama nui vaa.

¹⁶ Zɔi nɔpe a nuɓuse unma, é pɔdi, ɓaa é make ya, ta naama nui vaa.

¹⁷ Zɔi nɔpe é keegɛ ɓaa dee gɔtozu, ta naama nui vaa.

¹⁸ Siegi zu nua ti ɓɛzu la, gila ge sejnɔɓi zɔɔ ga kɔtui, ɓaa é doɓa ga zeebuin, ni é la gɛeni ga saa vaa, kele naa ma ge la ga seeɓei,

¹⁹ ni toɓa zoo é ná-tukpɔi zegɛ, é ziezie eteawe, zɔi é doɓai wogai, faa la mɔ gɛa naa va, kele ná-botii kologologai ma, toɓa naa zala, é lati, é naa zale, eyɛsu é gɛde.

²⁰ Siegi zu zunui ta ná-duɔi loɓazu la ga tukpɔi, zunu ɓaa anzanu, eyɛsu duɔi za zea, ta potokula ma.

²¹ Ni a yena vulua folo gɔla, ɓaa felegɔ, ti la potokulaa ma, mazɔɔ ná-walii ɓe.

²² Ni zunua ta ɓɛna, ti ziga anzanui ta va kogi ma, é doin zɔɔɔ, faaɓa kili ge la sɔɓɔni, ta alamanii zala nii anza zinigi deezu, ta sala faawo ho nuiti kakala.

²³ Kele ni faaɓa ka gɔlana su, zenvui voto ka gɛ ga zenvui,

²⁴ nu gaaɓuɓe zeegei voto ka gɛ ga nu gaaɓuɓe zeegei, nu niiga voto ka gɛ ga nu niiga, nu yeei voto ka gɛ ga nu yeei, nu gɔɓi voto ka gɛ ga nu gɔɓi,

²⁵ abu ɓalai voto ka gɛ ga abu ɓalai, maawanai voto ka gɛ ga maawanai, maaɓologi voto ka gɛ ga maaɓologi.

²⁶ Ni zunui ta a ná-duɔi loɓana gaazuɓe zeegei gilagi va, é gɛni ga zunu ɓaa anzanu, é naa ɓala gaazuɓe zeegei ma, toɓa yeeɓe ba, é li, é gɔla duɓlai zu, gaazuɓe zeegei zalai gɛna.

²⁷ Ni a ná-duɔi niigai gɔla kulana da, é gɛni ga zunu ɓaa anzanu, toɓa yeeɓe ba, é li, é gɔla duɓlai zu, niigai zalai gɛna.

²⁸ Ni nikei a nu zigana ga minei, zunu ɓaa anzanu, naa za, nikei gá zɔɔ ga kɔtui, nu mina ma zuai mi pa. Nike nui la mɔ faa zɔɔɔga.

²⁹ Kele ni kaite, nikei gɛɛɛ ba, é dá nuiti sigá ga minei, ti dá nike nui lenɛ, é la welezu ma, siegi za a zunu ɓaa anzanu ɓaana la, nikei gá zɔɔ ga kɔtui, é za. Ta nike nui ɓalaagi vaa.

³⁰ Ni ta zenvui unmoɔ salai levena ma, toɓa naa kpein sala, nii a leve ma.

³¹ Siegi zu nikei a zunu loun ɓaa anzanu loun zigana la, naama logi nɔ gá a zie.

³² Kele siegi zu nikei a duɔi zigana la, zunu ɓaa anzanu, wali gae vuusavago (30) gá a zo duɔ keegɛi ya, nikei gá zɔɔ ga kɔtui.

Tɔgiti é lo nu gɔligiti ba

³³ Ni zunui ta a zieyegɛi laalaogai yena de, ɓaa ni zunui ta a zieyegɛi ta wɔɔna, é la daagɔluni, nikei loo su, ɓaa soovalegi,

³⁴ zieyegɛi nui gá toganii lieɓi ma walii zala kee nui ma, sua ɓoomai gá gɛ ga tɔun nɔɔ.

³⁵ Ni nui ta ná-nike zine a nui taɓili ná-nike zine zigana ga mineiti, naa za, ta nike zine ɓodi, nii é vulua, ti walii gaaɓwe va, ti lati, ti nike ɓoomai ɓalaa gaaɓwe va.

³⁶ Kele ni kweegɛ ga nikei é taɓili paai, keɛɛ sigai wosu, ma nui la weleni ma niigelein, ma nui gá potogi leve ga nikei nɔ, nike ɓoomai gɛ ga nɔɔ.

³⁷ Ni nui ta a nike ɓaa baala unmana, ni a kɔdaalevena, ɓaa é pɔdi, toɓa nike zine loɔlugɔ ve nike gilagi votogi zu, ta baala naanigɔ baalagi votogi zu.

22

¹ Ni unma nui a zona unma wosuɓe ga maaɓaai, nu doɓa, é za, ti la gɛa ga sɔba nu niigelein, tɔun tetema saa vai zu.

2 Kεε ni foloi a tεena, ta gε ga saba nu toun tetemazu paa vai zu.

Unma nui kpein ka naa potogi ve, nii ε unmaai. Ni ani la zea, ta podi na-unma vai zu.

3 Ni nii ε unmaai, niki baa soovalegi, baa baalagi, naa ga de vulua zea, toga naa potogi ve ga ma veedai.

4 Ni zunui ta a faa zufofologo keena kpalagi ta zu, baa kpelei ta zu, ε be na-toganiiti ba, ti daami wo seinjoi na-kpalagi zu, toga ma vaa zu betei gε ga na-kpalagi zu ani vagoi, baa na-leezen belei zu ani vagoi.

5 Ni abui a leena, ε so dabo va, moloi nii daa ga belee, ε so naama gilii va, baa nii ε ma bafai ga, baa ε kpalagi gala, zoi ε abui loga, naa ga naama vai bete ga ε potogi ve.

6 Ni nui ta a walli baa ani giligaa galivaana nui ta ma ga ε make, ni ta ti unmana naa napelei wu, unma nui ga ma veedai gaafale ma, ni ta sona.

7 Ni unma nui la zoni, pele nui ga lo GALA gaazu, ε deε ga ε la yeezeelini seinjoi gologi ma.

8 Maagaali vaa kpein, ε lo niki vaa va, baa soovale faa, baa baala faa, baa sege vaa, baa tooya ani vaa, nii nu a gε ma: «Nii ve,» naama nu zeizu felegoiti ta-vai laa ga zeeli GALA ma. Zoi GALA ka peelalana, naa ga seinjoi nongi gaafale ma ga ma veedai.

9 Ni nui ta a soovale, baa niki, baa baalagi, baa togani nape feena nui ta ya ga ε make ba, suai zεba ε za, baa nata gale ba, baa ε neεe, nu nape ge la kaani,

10 konai ga wo Goofo GALAGI laaseigi zu ti felego yofozu, zoi ε suai makegai, naa ga bo ga ε la yeezeni seinjoi gologi va. Togani nui ga yeezei konai naa wu, zoi la ani nape gaafalega ma negelein.

11 Kεε ni suai unmaεe po be, toga potogi ve ma nu ya.

12 Ni suai balivaliε ga, toga deε, ε gε ga zeele wooi, ε la mo naa voto fea, nii balivaliai ga.

13 Ni nui ta a togani ziingaona seinjoi ma, nata gale suai naa va, baa ε za, ma nui gaazu la na, toga potogi ve.

14 Ni ma nui ga na, poto ge la vea. Ni suai zala vaa geεve de, sala zongoi ga kula gε.

Pelei nu a GALA debi la

ta nuβuseiti

15 Ni zunui ta a anzalopo beai ta neenesona, nii maa la de zoni, ε la koba, toga fulu naavoloi gula, ε sege ga anza.

16 Ni doun keεgei a gεlena, ε va fe zea, nii anzalopoiti ta da vulu la, toga naa liegi zala ga walii.

17 A mina mota anzanui ye na, ε va ye vulua.

18 Nu-o-nu a la ga suai, ta naama nui vaa.

19 Zoi a zalaaga gula gala kiligaa ve, ε gula Goofo GALAGI gila kpe polu, naa undaa ga vili.

20 A mina seikofoma nui zo pele nou negelein, wo va suzifa, mazolo wo gεni ga seikofoma nuiti Ezipete yooi zu.

21 A mina poanzai baa podoin yibolo vaa gε negelein.

22 Ni wa ti yibolona, ti woogula ma ga kpeei, na ti bain gooi meni.

23 Na wola yigaawana wo laalofoma, na wo vaa ga kooi, wo-anzaiti ta gε ga poanzaiti, ta wo-lointi ti gε ga podointi.

24 Ni wa wali geye veena na-nuβuseiti ta ma, mone nui ε wo va be, a mina gε be ege kuye veε nu, wo mina talama maaloli ma negelein.

25 Ni wa wo-zeinjoi na-segei zεgena ga kpounmai, wa fe zea, aisa foloi va li.

26 Mazolo na-sege gilagi ve, ε peεzu bofo ma. Ni naa a gulan zea, lee ga a peε bofo ma? A woogulana ma ga kpeei, na gooi meni, mazolo na da nu maawoinfa.

27 A mina GALA koto, wo mina wo nou wo wa-nuβuseiti ta-gundigii ma.

28 Wo maaneve, wo va be ga wa-molo leeva mounngiti, wo ke ga zalaai, ta wa-leezen de mounngiti.

Wa wo-loun zunu mounngi ve zεa.

29 Zekana wa ke la wa-logani wolai ta wa-logani goiti ta-vaa zu. Ma mounngi ga ye dee va folo lofela zu. Foloi lasavasiei, wa fe zεa.

30 Wa gε be ga nu nadegaiti. A mina sua mi, nii balivaliai ga dabo zu. Wa naa vili ya gileiti bu.

23

Togi ε lo telebodai gεε vai va

1 A mina tige woo vaza. A mina bo nu nou va, wo va zεε zeele woo wo.

2 A mina vile bebei volu ga wo va faa nou gε. Ni wo lolige ga wo zeele wooi ve, a mina lo naati polu, niiti ti moinai, wo va telebodai maave.

3 A mina lo mone nui volu na-faawogi zu.

4 Ni wa gomina ga wo zili nui na-niki baa na-soovalegi toai ya, keni wo vaa la po.

⁵ Nui é wo wainzegezu, wa ná-soovalegi gjaana, toai ná-kasoi wu, wa ma, wa inénesu ga daayei vai, wa veé ba, wo daayei.

⁶ A mina mone nui ná-gaamai maaue ná-tukpoi zu.

⁷ Keni wo beteve zee boe wo fai va. A mina sobalala nui va ta telebo nui. Mazoloo gè la saba nui vetega ege telebo nui.

⁸ A mina lobeani zo, mazoloo lobeaniiti ta da naati gaazufole, niiti ti gaaazuzegeai ma, ta ti telebo nuiti kpoé woointi maaue.

⁹ A mina seikofoma nui maanof. Wo kwéeni wa bofoi nii seikofoma nui a da suzo, mazoloo wo feni ga seikofoma nuiti Ezipete yooi zu.

Togiti é lo konagiti ba

ta doogfo foloi

¹⁰ Kona dazita laawu, wa ani zuwui vaza wa-yooi ma, wo ba lonagi zoloo.

¹¹ Kele wa yeebe ba, wo ze gana no, kona dofelasiei, é naa ge doogfogi zu. Mone nuiti ti wanubuseiti saama, naati ti naa mi, nii ta ka, ta dobo zuaiti ti naa mi, nii é yesu. Wa ke gana ga wa-leezen belei, ta wa-wolive wuluiti.

¹² Folo lszita laawu, wa wa-wotii ge. Kele folo lsfelasiei, wa loogfo, naa ga a ke wa-wotige nikeiti ta wa-zoovalegiti ti loogfo, ta wa-luaiti ta seikofoma nuiti ti lago loogfo.

¹³ A naa kpein so, nii gè bogai wo ma. A mina gala kiligaa laasei bo jeegelein, nu mina ta meni jeegelein, é va gula wo-laave.

Konagi zu veti wola savagiti

(Egezođe 34:18-26;

To Sevei Veleiei 16:1-17)

¹⁴ Ná zeizu ga ge sava konagi zu, wo da fetiiti kula daaseigi lebi vai zu.

¹⁵ Bului nii leve la su, wa naama vetii make. Folo lfela laawu, naama ziegi deveai molo gulasu alugi ma, wa bului mi, nii leve la su, egevelei gè ma levei veai la wo ya, mazoloo naama alugi ma ga wo julani la Ezipete yooi va. Nu nape ge mina gula kelma gazu ga yeajaka.

¹⁶ Wa molo moó vetii make, wa-wotii zulono mungiti, nii wa faza kpalagave. Wa molo leve vetii make kona gaaabelagi zu, siegi zu wo besu la ga wa-wotii zulonagi gaaale ba.

¹⁷ Ná zeizu ga ge sava konagi zu, zunuiti kpein ti gula kelma gazu, nei ge ga wo-Maligii Goofo GALAGI.

¹⁸ Bului nii levei su, a mina naa bo suai va, wo va kula ga na-zalagjai. A mina na-fetii ma zalagjai ma wuloi make kpidii laawu, é va yesu sobu va zeeli.

¹⁹ Wa va ga wa-yooi va lon mungiti Goofo GALAGI, wa-GALAGI ná-pelei wu.

A mina boli yivoi glii ga dee ná-niimi dei.

Kanaan yooi zoloo fai

ma minazegegi

²⁰ Noun na, na geezuqeelai ta levesu wo lufo, é wo make pelei zu, é wo lazeeli naama adave, gè ná beteai.

²¹ A dama, wo bofo zo gaazu, wo golo gooi ve. A mina ziiholoo vaa ge, taozei é la wa-gotoiti suvaayega, mazoloo daaseigi ga toun ba.

²² Kele ni wa golona gooi ve, ta ni wa naa kpein keena, nii gè bosu wo ma, na ge ga wo zili nuiti sili nui, ta wo maayosege nuiti maayosege nui.

²³ Na-geezuqeelai ga lo wo lufo, é li ga woye Amool nuiti po be, ta Gete nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeefuse nuiti, ta na ti-ma zuwui gaaleve.

²⁴ A mina noko ta-galagiti bu, wo mina ti lebi. A mina bokofga naama nubuseiti ma ti zie velei zu. Kele wa ti gologolo, wo ta-zale gao gtouiti kpezegele.

²⁵ Wa debi, nei ge ga Goofo GALAGI wa-GALAGI. Na tuya loo wa-laamianigi ma, ta wa-boloe dei. Na seebei gula wo zaama, gè maafoozza wo va.

²⁶ Anzanu la gea wa-yooi zu, nii kogi a zega ma, gaa doun zolootala anzanu. Na wo-zii ma fonagi zufoozza.

²⁷ Aisa wo va zeeli, na dualuagi vu zoi zu nuiti su. Na nubuseiti kpein daavili, gè ti zega pelei zu wo lufo, niiti wa zeeli ti va be. Na wo zili nuiti kpein kpe, ti vela wo va.

²⁸ Na kaogiti tevesu wo lufo, ta Geeve nuiti kpe, ta Kanaan nuiti, ta Gete nuiti, ti maafoozza wo va.

²⁹ Gè la vaazu ti beezu kona gila su, ti va maafoozza wo va, naa ga a ke, zoi zu, jakai mina ye, dobo zuaiti ti mina moin wo laalofoma.

³⁰ Na ti beezu vaavaa, ti maafoozza wo va, eyesu wo da wola moin, wo zoo wo zoi zoloo ga wano.

³¹ Na wa-gwepemaveti daazu, é zo Seeli Kpolodei ma, é zeeli Kpolode Wolai ma, ta é zo tevebai ma, é zeeli zie wolai ma. Mazoloo na zoi ga nuiti doozza wo yeezu, wa ti be lufo.

³² A mina minazege ke yɔɔɔzu wa tiye, ɔaa wa ta-ɔalagiti.
³³ Ti mina zei wa-yooi zu, naa ɔa a ke ti mina wo lo kotoi zu daalɔɔɔma, mazɔɔɔ wa ta-ɔalagiti deɔi, naa ɔa ɔe ga balii wo ve.

24

Minazegegi ma woolaamai

¹ GALA ge ɔeni Moize ma: «Le ɔooɔɔ GALAGI ɔɔ be, da ɔooɔɔi wa Aalɔn, ta Nadaɔe ta Aɔiyu, ta Izelayele ɔewola ɔɔlo ɔuulɔfela (70), wo ye ɔoozama, wo naɔo.»

² Da ɔila kpe nɔ ɔa da maaɔuɔa ɔooɔɔ GALAGI ɔa. Zoiti ti mina maaɔuɔa ba, nuɔuseiti ti mina ye e ɔolu, ti ɔa le.»

³ Moize ɔaani, e ɔooɔɔ GALAGI woiti kpein bo nuɔuseiti ma, ta toɔiti kpein. Nuɔuseiti kpein ti ɔooɔaaɔotegi veeni ga woo ɔila, ti ɔe ma: «Ga naa kpein ke, nii ɔooɔɔ GALAGI boga.»

⁴ Moize ɔooɔɔ GALAGI woiti kpein seɔeni. Naa ɔolu e wuzeɔeni ga sobuzobui, e zalaɔa ɔulazuve lo gizei ɔooɔaɔe, e kotu puugo maazu feleɔiti (12) pileni ga ɔizesui Izelayele na-boloda puugo maazu feleɔiti (12) faa zu.

⁵ E Izelayele zinipooiti seɔeni, ga ti gala zalaɔaiti kula ɔooɔɔ GALAGI ve, ta ti nike zineiti kula ga ziilei zalaɔaiti.

⁶ Moize ɔamai ma lukpegi zefeni, e pu kokoiti su, e ma lukpegi zoɔ zefeni, e pili zalaɔa ɔulazuve ma.

⁷ E minazegegi ma zeɔei zefeni, e kala nuɔuseiti gaazu. Ti ɔeni ma: «Ga naa kpein ke, nii ɔooɔɔ GALAGI boga, ga ɔolo ɔooiti be.»

⁸ Moize ɔamai zefeni, e faza nuɔuseiti ma, e ɔe: «Nii ɔa e ga ɔamai nii e minazegegi maaɔakpasu, nii ɔooɔɔ GALAGI kea wo yɔɔɔzu, eɔeɔvelei niima ɔooiti kpein ti la.»

Moize lee vai

Sinayi gizei ma

⁹ Moizeni ti leeni gizei ma ta Aalɔn, ta Nadaɔe, ta Aɔiyu, e ve Izelayele ɔewola ɔɔlo ɔuulɔfela (70) ɔa.

¹⁰ Ti Izelayele na-GALAGI ɔaani, kooɔiti bu ɔeai eɔe kotui nii daaseigi ga safiilegi, kpiini ai eɔe geegoɔɔgi.

¹¹ ɔooɔɔ GALAGI la ɔeni faa ɔou nɔpe keeni ga Izelayele nu ɔiingiti. Ti GALA kaani, naa ɔolu ti daamii woni, ti ɔoole.

¹² ɔooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Le ɔo be gizei ma, e ye na. Na kotu ɔokologiti feezu e ya: togi ta deveiti ge ti zeɔei Izelayele nuiti be, ti ɔala fai zu.»

¹³ Moize wuzeɔeni, ta Zozuwe, nii e ga na-botige nui, Moize leeni GALA na-gizei ma.

¹⁴ E ɔeni kewolaiti ma: «A gi maaɔoun ve, eyesu gi ɔale ma ɔolu wo ɔo be. Wele, Aalɔn ta Guul ta yesu wo ɔa ve, ni faaɔaɔgulaba a ɔena ta ya, toɔa bo ti ma.»

¹⁵ Moize leeni gizei ma, tonabiingi veeni gizei ma.

¹⁶ ɔooɔɔ GALAGI na-lebiyai yeini, e ve Sinayi gizei ma, tonabiingi veeni ma folo lozita laawu. Foloi lofelasiei, ɔooɔɔ GALAGI Moize lolini tonabiingi zaamaɔe.

¹⁷ ɔooɔɔ GALAGI na-lebiyai ɔeɔvelei ɔeni Izelayele nuiti gaazu, eɔe abuzogi gize unmaɔe.

¹⁸ Moize looni tonabiingi zaama, e le gizei ma. Moize keeni gizei ma ga folo ɔuunaanigo (40) ta kpidi ɔuunaanigo (40).

GALA NA-SEGE UELE NADEGAI LO FAI MA LEVEITI

25

(25:1--31:18)

Sege vele nadegai

ma veɔaniiti

(Egezode 35:4-9)

¹ ɔooɔɔ GALAGI ɔooeni Moize ɔo, e ɔe ma:

² Bo Izelayele nuiti ma, ti ɔa ɔo ga veɔaniiti. Wa so, e ɔula nui kpein zea, nii faane ɔigi be.

³ Wele veɔanii ɔa, nii wa so, e ɔula ti ya: zanugi, ta walii, ta kolu ɔoigi,

⁴ ta geze ɔiini, ta ma ɔoigi, ta ma ɔoi soɔoigi, ta geze ɔagɔi kpaliai, ta boli leɔai,

⁵ ta baala sine ɔolobiti, ti loai ga ma ɔoigi, ta nuni ɔolobiti, ta akasia wului,

⁶ ta fitina wuloi, ta tufa maku neɔneɔgiti ti ga siema wulo nadegai ta ani maku neɔneɔgi ve,

⁷ ta kotu zongo ɔaagi nii daaseigi ga wonikese, ta kotu zongo ɔaa kiligiti zalaɔa ɔula zefei ma vaa zu, ta ma ɔakazu zefei.

⁸ Ta seizu nadegai lo bè, nà zeì ti zaama.

⁹ Wa ti kpein ke ga sege vele nadegai gɔzavi pelei, é gɛ ga soolai kpein kazavi pelei, nii gè vaazu deezu ga de.

Kesui

(Egezode 37:1-9)

¹⁰ Ta kesui bɛte ga akasia wului. Sakpai gɔ gɛ ga metele gila taata, kogi gɛ ga metele gaaɣwesui, ta soligoi gɛ ga metele gaaɣwesui.

¹¹ Da zanu kitei zie koozuve ta poluue, è daabegi gɛ ga zanugi, é gaku ma.

¹² Da zanugi gaaawun, è bala naanigoiti kpete be, è ti vili goizu naanigoiti ba, bala felego gilazu velei ta bala felego zoola velei.

¹³ Da gulu zokpoiti kpete ga akasia wului, è zanugi zie ti ma.

¹⁴ Da gulu zokpoiti do balaiti su, kesui gakamaveti, ti kesui va, kesui da zege ga tiye.

¹⁵ Gulu zokpoiti ta ye kesui ná-balaiti su, ti mina gɔla ná.

¹⁶ Zeele woo zeeve gè feezu è ya, da da kesui zu.

¹⁷ Da kesui lakulugi bɛte ga zanu kitei. Sakpai gɔ gɛ ga metele gila taata, kogi gɔ gɛ ga metele gaaɣwesui.

¹⁸ Geezuɣeela felegoiti ti laaseigi ga seeluɓein, da naati kpete ga zanu doɣai, è ti vile kesui lakulugi laabe felegoiti ga.

¹⁹ Da seeluɓein gila kpete daabegi gɔlazuve gɔ, seeluɓein gila daabegi zoola velei gɔ. Da seeluɓein felegoiti ta kesui lakulugi bɛte ga ani gila no.

²⁰ Seeluɓeinti ta ti-govegiti suvie maazuve, ti kesui lakulugi maalooɣu ga ti-govegiti, ta gaaavote boɣo ma. Seeluɓeinti ta gaaavote kesui lakulugi ma.

²¹ Zeele woo zeeve gè feezu è ya, da da kesui zu. Da kesui laaɣulu.

²² Miná gɔ ná gɛ gɔlazu ná kelema è ve, kesui lakulugi maazuve seeluɓein felegoiti zoɣozuve. Ná gɔ gè vaazu boezu ná è vo, è lo ná-deveiti kpein ba, Izelaye nuii faa zu.

*Bului nii feai GALA be,
naa ma labalii*

(Egezode 37:10-16)

²³ Da tabalii bɛte ga akasia wului. Sakpai gɔ gɛ ga metele gila, kogi gɛ ga metele lukpegi, soligoi gɛ ga metele gaaɣwesui.

²⁴ Da zanu kitei zie ma, è daabegi bɛte ga zanugi, é gaku ma.

²⁵ Da kakamaveti kpete ga nu yeave liegoi gɛgɔla, è naa laabegi balaa kpete ga zanugi, é gaku ma.

²⁶ Da zanu bala naanigoiti to goizu naanigoiti ba, ti gɛ koɣo naanigoiti tetegi.

²⁷ Balaiti ta gɛ kakamaveti ba, gulu zokpoiti ta lo ti zu, tabalii zege vai zu.

²⁸ Da gulu zokpoiti kpete ga akasia wului, è zanugi zie ti ma, ti gɛ ga tabalii zege aniiti.

²⁹ Da diɣiiti kpete, ta tazaiti, puya zalaɣai vaa zu, naa veɛ ziawoiti ta kokoiti ba. Da ti gɛ ga zanu kitei.

³⁰ Da buluuti da tabalii gɔ, niiti ti veai bè, ti gɛ ná gaaazu yeenope.

Fitina zeizuve

(Egezode 37:17-24)

³¹ Da fitina zeì anii bɛte ga zanu kitei doɣaai. Ti pe ti gɛ ga ani gila: koɣoi, ta ma wului, ta ma bekegiti, ta maaɣili zoolaiti ti gɔlaai ga gulu vuai.

³² Fitina zeì anii ma beke dozitaiti ta gɔla kakamaveti, ma beke savago gɔ deezu kakamave gilazuve, ta ma beke savago gɛ kakamave zoola velei.

³³ Maaɣili zoolai gɔ gɛ sava ma beke dozitai gilagilagi pe ba, ti gɔlaai ga amandegi ma vuai.

³⁴ Maaɣili zoola naanigo gɔ gɛ fitina zeì anii ma wului va, ti gɔlaai ga amandegi ma vuai.

³⁵ Maaɣili zoolai gila ka gɛ ma beke felefelegiti todazuve.

³⁶ Fitina zeì anii gɔ gɛ ga zanu kitei doɣaai. Baalobazuve ti pe ti gɛ ga ani gila: ma wului, ta ma bekegiti, ta maaɣili zoolaiti.

³⁷ Da ná-fitina lofelaiti kpete, ti zeizu maazuve, nii a ke é da wozagala gaazu.

³⁸ Ná-salava zo soolaiti ta ná-salava zege anɔnakaiti, ta gɛ ga zanu kitei.

³⁹ Da kilo vuusavago (30) zege zanu kitei zu, è kpete ga fitina zeì anii ta ma zoolaiti kpein.

⁴⁰ Dama, è ke ga naama gɔzavogi no, nii è leeni ga de gizeì ma.

26

*Sege vele nadegai ma landaiti
ta ma veemazegeiti
(Egezode 36:8-19)*

1 Da sege vele nadegai bete ga tanda puugo, ga geze vagoi kpaliai, ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sasogi. Da suvu ga seelubeinti ma votoi.

2 Tanda gilagi zakpai ga ge ga metele puugo maazu naanigo (14), kogi ge ga metele felego. Kogogi ga ge ga ani gila no tandaiti kpein faa zu.

3 Tanda loolugoit ta ze i bogof la, zo loolugoit balaa ta ze i bogof la.

4 Da galu biiniiti gilifili tandai ma bosu moungi laamave. Da ke gana no ga tandai ma bosu velesiei laamave.

5 Da galu uuloolugof (50) gilifili tandai ma bosu moungi laamave va, e galu uuloolugof (50) gilifili tandai ma bosu velesiei laamave va. Naama galuiti ta zoolo bogof ma ga felefele.

6 Da zanu kala puuloolugof (50) bete, e tandai ma bosuiti gilifili bogof va ga tiye. Sege vele nadegai ga ge ga ani gila kpe no.

7 Da boli lega landa puugo maazu gila (11) kpete, ti ve sege vele nadegai goma.

8 Tanda gilagi zakpai ga ge ga metele puugo maazu loolugof (15), kogi ge ga metele felego. Kogogi ga ge ga ani gila no tanda puugo maazu gilagiti (11) be.

9 Da tanda loolugoit gilifili bogof va, ta e zo lozitaiti gilifili bogof va. Da tandai lozitasiei ve su fele sege vele laave.

10 Da galu uuloolugof (50) gilifili tandai ma bosu moungi laamave, da galu uuloolugof (50) balaa gilifili tandai ma bosu velesiei laamave.

11 Da kolu boi kala puuloolugof (50) bete, e kalagiti do galuiti unsu. Da tanda ma bosuiti sei bogof la gana, ti ge ga ani gila no.

12 Sege vele ma landaiti ta vaazu voovazu ma ga ta tukpe, naa ga yei, e vu ga sege vele nadegai volu vele.

13 Metele gaagwesui e yesu kakamave gilazu vele, ta metele gaagwesui e yesu zoola vele, niiti ti yesu volu sege vele zakpai ma, naati ka ti yeizu sege vele nadegai gakama felegoit, ti ve ma.

14 Da baala sine goloiti kpete ga pemazegei, toai ga ma boigi, sege vele vaa zu, e nuni goloiti ma vemazegei ve maazu.

Sege vele nadegai ma bedegiti

(Egezode 36:20-38)

15 Da kpedegiti kpete sege vele nadegai ve ga akasia wulu zeveti, ti lobadof sege vele i zuzo fai zu.

16 Kpedegi zoligoi ga ge ga metele loolugof, kogi ge ga metele gaagwesui.

17 Kpedegi gilagilagi pe kpadozuve gaa ga zoba ma wulu zev felegoi va. Zekana da ke la sege vele nadegai ma bedegiti kpein ba.

18 Da kpede uuufelegof (20) bete sege vele nadegai ve, ti geezu nu yeezazu vele.

19 Da dabu uuunaanigoiti (40) kpete ga walii, ti va la kpede uuufelegoit (20) gilagilagi wu, kpadozu felegoit be.

20 Da kpede uuufelegof (20) bete balaa sege vele nadegai ve, nu gvovezu vele.

21 Da dabu uuunaanigoiti (40) kpete balaa ga walii, ti va la kpede uuufelegoit (20) gilagilagi wu, kpadozu felegoit be.

22 Da kpede dozita bete sege vele nadegai bogave, folo liizu vele.

23 Da kpede felegof bete sege vele nadegai ma zoko felegoit be, ti kpogave.

24 Ta gili kpedegi zoiti ba, e zo buuve, e zeeli bala moungi ma ungame. Vele gana a ge la ga ti felego, ti vilegai soko felegoit su.

25 Kpede dasava ga naazu, e geezu sege vele nadegai bogave, e ve ta-labu puugo maazu lozitaiti (16) ba, ti betei ga walii, kpede gila dabu felego.

26 Da gulu zokpo loolugof bete kpedegiti be ga akasia wului, ti besa sege vele nadegai gakamave gilagi,

27 ta gulu zokpo loolugof sege vele nadegai gakamave zoola vele ma bedegiti be, ta gulu zokpo loolugof sege vele nadegai bogave ma bedegiti be, folo liizu vele.

28 Zaamazu wulu zokpoi ga kpedegiti maaleve, e zo kwegi ma, e li zoola vele.

29 Da zanugi zie kpedegiti ma. Da ta-valaiti kpete ga zanugi, ga gulu zokpoiti ti lo ti zu. Da zanugi zie naama wulu zokpoiti ma.

30 Da sege vele nadegai lo, egevelei ma gazaavigi leeni la ga de gizei ma.

Sege vele nadegai ma zege zufoosa golai

31 Da sege zufoosa golai bete ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sasogi, ta geze vagoi kpaliai. Da suvu ga seelubeinti ma votoi.

32 Toja zele ga zanu kalagiti ti tokpala naanigoiti ba, ti betei ga akasia wului, zanugi ziaai ti ma, ti badbai dabu naanigoiti ma, niiti ti betei ga walii.

³³ Da sege zuḡooza golai zele kalagiti buuve. Sege zuḡooza golai ḡoozu velei, miná ḡa da zeele woo ḡesui le ná. Sege zuḡooza golai ḡa ḡe wo ve ga ada ḡadegai ta ada ḡadega wolai ti yeeḡaḡwɛɛzuvɛ.

³⁴ Da zeele woo ḡesui laaḡulu, ada ḡadega wolai vɔ bɛ.

³⁵ Da tabalii vilɛ sege zuḡooza golai ḡakalavɛ, sege vele ḡadegai wu, lekɛmavɛ nu ḡovɛzuvɛ. Fitina zɛi anii ḡe tabalii letemavɛ, lekɛmavɛ nu yeezazuvɛ.

³⁶ Da sege zuḡooza golai taḡili kpɛte sege velei laavɛ ga geze biinii, ta ma bɔigi, ta ma bɔi sɔsɔgi, ta geze vɔḡoi kpaliai, é ḡe ga sege zuvuai.

³⁷ Toḡa zele ga zanu kalagiti ti tɔkpala lɔlugɔiti ba, ti betɛai ga akasia wului, zanuḡi ziaai ti ma. Da kɔlu bɔigi ḡaawun, é ḡe ti ve ga ta-labu lɔlugɔiti.

27

Zalaḡa ḡulazuvɛ

(Egezode 38:1-7)

¹ Da zalaḡa ḡulazuvɛ betɛ ga akasia wului. Sakpai ḡa ḡe ga metele felegɔ ta tukɛ (2,5), kɔgi ḡe ga metele felegɔ ta tukɛ (2,5). Zalaḡa ḡulazuvɛ ḡa ḡe ga seki naanigi, sɔlɔḡi ḡe ga metele ḡila ta tukɛ (1,5).

² Da minɛiti kpɛte goizu naanigɔiti ba, ma minɛiti ta bɔ ba, ti ḡe ga ani ḡila nɔ. Da kɔlu bɔigi zɛ ti ma.

³ Da anɔnakaiti kpɛte zuvui zo fai zu, ta peluiti, ta kokoiti, ta sua zɔɔ mite wolaiti, ta abu zɛḡe anii. Da sɔlɔlai naati kpein kpɛte ga kɔlu bɔigi.

⁴ Da kɔlu velei betɛ ga kɔlu bɔigi zalaḡa ḡulazuvɛ. Da kɔlu bɔi balaiti to kɔlu velei vɔ, goizu naanigɔiti su.

⁵ Da pile zalaḡa ḡulazuvɛ lakɔlɔḡavɛ wu, é zo buuve, eyesu é zeeli zalaḡa ḡulazuvɛ zɔlɔḡi zaamavɛ.

⁶ Da gulu zɔkpɔiti kpɛte zalaḡa ḡulazuvɛ vɛ, ga akasia wului, è kɔlu bɔigi zɛ ti ma.

⁷ Gulu zɔkpɔiti ta lɔ balaiti su. Gulu zɔkpɔi naati ta ḡe zalaḡa ḡulazuvɛ ḡakama felegɔiti, sieḡi zu a ḡena vɔ zɛḡe zu la.

⁸ Da zalaḡa ḡulazuvɛ betɛ ga gulu zɛvɛiti, zɛḡei ḡe koozu. Toḡa ḡe eḡevelei é lekɛni la ga de ḡizei ma.

Sege vele ḡadegai

ma ḡoizuvɛ

(Egezode 38:9-20)

⁹ Da sege vele ḡadegai ma ḡoizuvɛ betɛ. Lekɛmavɛ nu yeezazuvɛ, maazasa ga seḡei é ga geze vɔḡoi kpaliai. Sasai zakpai ḡe ga metele vuulɔlugo (50) naama ḡakama maunḡi.

¹⁰ Tɔkpala vuufelegɔiti (20) ta lɔ dabu vuufelegɔiti (20) ga, ti betɛai ga kɔlu bɔigi. Tɔkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele kɔluiti ta ḡe ga walii.

¹¹ Lekɛmavɛ nu ḡovɛzuvɛ, sasai zakpai ḡa ḡe miná balaa ga metele vuulɔlugo (50), naa ḡe ga seḡei, ta tɔkpala vuufelegɔiti (20), ta ta-labu vuufelegɔiti (20), ti ga kɔlu bɔigi. Tɔkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele kɔluiti ta ḡe ga walii.

¹² Folo liizu velei, sasai ḡogi ḡa ḡe ga metele vuufelegɔ maazu lɔlugo (25), naa ḡe ga seḡei, ta ta-lɔkpala puugɔ ta ta-labu puugɔiti.

¹³ Folo ḡulazuvɛ velei, sasai ḡogi ḡa ḡe ga metele vuufelegɔ maazu lɔlugo (25).

¹⁴ Nu lekɛzuvɛ ḡobavɛ ḡilazuvɛ, sasai ḡa ḡe ga metele lɔfela ta tukɛ (7,5), naa ḡe ga seḡei, ta tɔkpala savagɔ, ta ta-labu savagɔiti.

¹⁵ Nu lekɛzuvɛ ḡobavɛ zɔlɔ velei, sasai ḡa ḡe miná ga metele lɔfela ta tukɛ (7,5), naa ḡe ga seḡei, ta tɔkpala savagɔ, ta ta-labu savagɔiti.

¹⁶ Sasai laavɛ vaa zu, sege zuḡooza golai ḡa ḡe ga metele puugɔ, é ga geze biinii, ta ma bɔigi, ta ma bɔi sɔsɔgi, ta geze vɔḡoi kpaliai, suvuai, ta tɔkpala naanigɔ, ta ta-labu naanigɔiti.

¹⁷ Sasai ma lɔkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele kɔluiti kpein ta ḡe ga walii. Ta-labuiti kpein ta ḡe ga kɔlu bɔigi.

¹⁸ Sasai zakpai ḡa ḡe ga metele vuulɔlugo (50), kɔgi ḡe ga puufelegɔ maazu lɔlugo (25), sɔlɔḡi ḡe ga metele felegɔ ta tukɛ (2,5). Seḡeiti ta ḡe ga geze vɔḡoi kpaliai, ta dabuiti ta ḡe ga kɔlu bɔigi.

¹⁹ Sɔlɔlai kpein deveai seḡe vele ḡadegai ma wotii vaa ma, ta suzo kɔluiti kpein, ta sasai zuzo kɔluiti kpein ta ḡe ga kɔlu bɔigi.

Deveiti é lo seizu ḡadegai

ná-fitinaiti ba

(Leevi Nuiti 24:1-4)

²⁰ Da devei ve Izelayele nuiti zea, ga ti vɔ é vɔ ga wolive wulo vɔḡoi, kpɛtɛai fitinai vaa zu, naa ḡa a kɛ wo yeeyɛ fitinaiti ba, yeenɔpɛ ti mina za.

²¹ GALA daađomi seđe velei wu, seđe zuđooza golai đakalawe, nii é zeele woo đesui đakalawe. Miná đa Aalón ta ná-doun zunuiti ta sei ná, fitinaiti ti zo, é zo kpakoi ma, eyesu geelaalao, Goođo GALAGI đaazu. Tođa ga đoođo tođi Izelayele nuiti ti-mavofodaiti kpein be, ti maaneai, ti so.

28

Zalađa đula zeđeiti (Egezođe 39:1-7)

¹ Da è-lié Aalón maađuđa đoođo va, ta ná-doun zunuiti, ti zeđe Izelayele nuiti saama, ga è ti ve bè, ná-boti vai zu, é ga zalađa đula vai, Aalón ta ná-doun zunuiti, Nadađe ta Ađiyu, ta Elezaal ta Itamaal.

² Da zalađa đula zeđeiti kpele è-lié Aalón ve, ti đe ga tosuwe ta ná-łebiyai ma ooogi.

³ Da bwe naati kpein po, ti ga ñeeliđi nuiti, niiti ge ti laavegai ga đima yenvui, ta Aalón ná-seđeiti kpele, naa đa a ke é ve bè, é ná-zalađa đula wotii đe.

⁴ Wele seđeiti ba, ta ti bete: kakazu zeđe đila, zalađa đula zeđe đila, tookoba wola đila, seđewuzeđe đila nii suvuai, bwoło gila, ta saamađili gila. Ta zalađa đula zeđe ñadegaiti kpele è-lié Aalón ta ná-doun zunuiti be, naa đa a ke ti ná-zalađa đula wotii đe.

⁵ Ta zanugi zeđe ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai.

Zalađa đula zeđe

⁶ Ta zalađa đula zeđe bete ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai. Ta suvu ga zanu galui.

⁷ Ta kpakiga zeđe felegoiti kpele, ti ze zalađa đula zeđe đaaabelasu felegoiti da.

⁸ Zalađa đula zeđe ma lokoi đa bete ga ma zii no. Tođa đe ga zanugi, ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai. Ta đe ga ani đila ta zalađa đula zeđe.

⁹ Kotu zongo baagi nii daaseigi ga wonikese, da naa felego zeđe, è Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seve ti ma,

¹⁰ ti-laasei dozita đa zeve kotu đilagi ma, zoma laasei dozitaiti ti đe kotui velesiei ma, eđevelei ti zoloo pelei la.

¹¹ Da Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seve kotu felegoiti ma, eđevelei nu a da kotui zađa la, eđe zeevozeba aniiti. Da ti bata ti-łozuveti ba, ti ga zanugi.

¹² Da ti đili zalađa đula zeđe ma bakiga zeđeiti ba, ti đe ga Izelayele ná-doun zunuiti ta-đizesui, nii Aalón seđe zu baki felegoiti ga, ga ti-laaseigi Goođo GALAGI đaazu.

¹³ Da doozuveti felego bete ga zanugi.

¹⁴ Da zanu galu felegoiti fele, è ti lo doozuveti ba.

Kakazu zeđe

(Egezođe 39:8-21)

¹⁵ Da kakazu zeđe bete, nii deveiti ti zeđe zu la, ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai. Da suvu ga zanu galui, ga zalađa đula zeđei đevelei.

¹⁶ Kakazu zeđei đa ve su fele, é đe ga seki naanigi. Sakkpai đe ga zeelo gila, kogi đe ga zeelo gila.

¹⁷ Da kotu zongo baagiti ñekpe ba, ma ñekpe naanigoi zu: ma ñekpe moungi zu, saaledoane gila, topeze gila, ta emelode gila,

¹⁸ ma ñekpei velesiei zu, gelenate gila, safiil gila, ta diama đila,

¹⁹ ma ñekpei zavasiei zu, wopale gila, agate gila, ta ameesetse gila,

²⁰ ma ñekpei naanisiei zu, kelizalite gila, wonikese gila, ta zasepe gila. Naama đotu zongo baagiti ta bata ti-łozuveti ba, ti ga zanugi.

²¹ Da Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seve kotu puugo maazu felegoiti (12) ma, eđevelei nu a da kotui zađa la, eđe zeevozeba aniiti. Boloda puugo maazu felegoiti (12) daaseigiti ta đe ti ma, kotu đila, gila daasei, kotu đila, gila daasei.

²² Da zanu galuiti to kakazu zeđei va, ti velei ga zanu kitei.

²³ Da zanu balađe felegoiti kpele, è ti lo kakazu zeđei woizu felegoiti ba.

²⁴ Da zanu galu felegoiti to balađe felegoiti ba, kakazu zeđei woizu felegoiti.

²⁵ Da zanu galu felegoiti sokpaiti to doozuveti felego va, niiti ti đilii zalađa đula zeđe ma bakiga zeđe felegoiti ba, nii a ke kakazu zeđei ye velelawe.

²⁶ Da zanu balađe felego bete mono, è ti lo kakazu zeđei woizu felegoiti zoiti ba, koozu velei, ná veezu zalađa đula zeđei ma.

²⁷ Da zanu balađe felego điligaa bete, è ti lo zalađa đula zeđei ma bakiga zeđe felegoiti ba, buuwe, velela velei, ti-łodazuve gobawe, zalađa đula zeđei ma lokoi maazu.

²⁸ Kakazu zeđei ná-balađeegiti ta đili zalađa đula zeđei ná-balađeegiti ba, ga galu biinii, naa đa a ke, kakazu zeđei đe zalađa đula zeđei ma lokoi maazu, ti yeeđaa mina đwe ta zalađa đula zeđei.

²⁹ Siegi zu Aalɔn lɛɛzu la ada ɲadegai, Izelayele nɔ-doun zunuiti daaseigi ɔa ɔe ziilave, seveai kakazu zegei ma, nii deveiti ti zegezu la, ga e ma ɔizesui make yeenɔpe Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

³⁰ Anii niiti ti-laaseigi ga wuulimegi ta tumimegi, naati pu kakazu zegei zu, nii deveiti ti zegezu la, ti ɔɛɛzu Aalɔn yiilave, siegi zu e lɛɛzu la Gooɔɔ GALAGI ɔaazu. Uele ɔana Aalɔn a pee la yiilave yeenɔpe, nii a ke e ɔe Gooɔɔ GALAGI yiima vai ɔwee, e lo Izelayele nuiti ba.

Zalaɔa ɔula zegei zɔiti

(Egezode 39:22-31)

³¹ Da zalaɔa ɔula zegei ma lookɔba wolai ɔe ga geze biinii,

³² da koteve zaamazuve, nɔungi da lo nɔ, e daagale e ɔaku ma ga sege vɛɛai taɔili, naa ɔa a ke e mina vali ga.

³³ Gului nii daa ga gelenadegi, da naama waai ma votoi ɔili daamave, e ɔaku ma ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, zanu tala koiti ti ɔe ti yooɔzuveiti,

³⁴ zanu tala ko ɔila, gelenade gila, zanu tala ko ɔila, gelenade gila, naa ɔaku tookɔba wolai laamave ma.

³⁵ Aalɔn ɔa boɔɔ maaɔili la, e da botii ɔe, tala koiti gooi ɔa ɔe menisu, siegi zu e lɛɛzu la ada ɲadegai, Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, ta siegi zu e ɔulazu la nɔ, e la zaa nazu.

³⁶ Da zanu kitei ma zeeve goi beɛ, e seveii ɔe ma ga: «Feai Gooɔɔ GALAGI ve.» Seveai eɔeveleii nu a da zeevozeba anii maazaɔa la.

³⁷ Da ɔili boɔɔlogi va ga galu biinii, kakala velei.

³⁸ Toɔa ɔe Aalɔn lovalave yeenɔpe, siegi zu e losu la gaazu, nei ge ga Gooɔɔ GALAGI. Naa maavele ma, na yeezei Izelayele nuiti ta-vebeani ɲadegaiti bu, ane ni ta faagaazagiti keezu, ta ɔena ti vea zea.

³⁹ Segewuzegei ta boɔɔlogi beɛ ga geze vagoi, e saamaɔiligiti beɛ, e suvu.

⁴⁰ Da segewuzegeiti kpete Aalɔn nɔ-doun zunuiti be, e saamaɔiligiti kpete ti ve, e boɔɔlogiti kpete ti ve, ti ɔe ga ti-losuve ta ta-lebiyai ma voogi.

⁴¹ Da e-lie Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti maaɔili la. Da gulɔi zie ti ma, e ti ve be, e ti ɲade, naa ɔa a ke ti nɔ-zalaɔa ɔula wotii ɔe.

⁴² Da vɛɛ kpuɔagi beɛ ti ve ga gezei, e ti-maɲakaiti dooɔu, toɔa zo ti-zaamave, e yei ti-balaiti ma.

⁴³ Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti ta ti le boɔɔ ma, siegi zu ti lɛɛzu la GALA daaɔomi sege velei wu, baa siegi zu ti maaɔuɔazu la zalaɔa ɔulazuve va, ti va botii ɔe ada ɲadegai, naazu ti la ɔea ga soba nua ɲegelein, ta ti la zaa. Naa ɔa ɔe ga ɔooɔo togi Aalɔn ve ta mavofodaiti kpein be.

29

Zalaɔa ɔula nuiti fee vai

GALA be

(Leevi nuiti 8:1-36)

¹ Wɛɛ, nii da ke, Aalɔn ta nɔ-dointi fee vai zu be, naa ɔa a ke ti nɔ-zalaɔa ɔula wotii ɔe. Nike zine boɔpa gila sege, ta baala sine felego, neevuzu mina ɔe ti va,

² ta bului nii leve la su, ta bulu velevelegiti leve la su, gaayogai ga gulɔi, ta bulu lɛveiti, leve la su, gulɔi vuai ma, e ti beɛ ga bulu vuko vagoi.

³ Da ti vu kpɔlo gila su, e va ga tiye kpɔlogi naa zu, e ti le, da ɔena nika zinei ta baala sine felegoiti kulaa ga zalaɔa.

⁴ Da li ga Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti GALA daaɔomi sege velei laave, e ti maagba ga ziei.

⁵ Da segeiti sege, e Aalɔn maaɔili ga segewuzegei, ta tookɔba wolai, ta zalaɔa ɔula zegei, ta kakazu zegei, e saamaɔili ga zalaɔa ɔula zegei ma lokoi.

⁶ Da boɔɔlogi lo nɔungi va, e zanu seve goi ɔili kakalave, nii e ga fee vai ma voogi GALA be.

⁷ E siema wulo ɲadegai zege, e ta vu nɔungi zu, e ta zie ma.

⁸ Da va ga nɔ-doun zunuiti, e ti maaɔili ga segewuzegeiti.

⁹ Da ti zaamaɔili ga saamaɔiligiti, e boɔɔlogiti do tɔungiti ba. Ta nɔ-zalaɔa ɔula wotii ɔe, togi ɔana eyesu ɔo. Da Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti fe be.

¹⁰ Da va ga nika zine boɔkpaɔi GALA daaɔomi sege velei ɔakalave, Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti ti-yeeti pee nika zinei unmaave.

¹¹ Da nika zinei ɔodaaleve Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, GALA daaɔomi sege velei laave.

¹² Da nika zinei ma ɲamai zege, e ta zie zalaɔa ɔulazuve ma mineiti ma ga e-yeebegai. Da ɲamai motai vu ya zalaɔa ɔulazuve ɔoɔɔave.

¹³ Da ma wulɔi kpein sege, nii felevelegai koozu zoɔlaiti ma, ta ma moɔin vasuve, ta ma loɔo felegoiti ma, ta gulɔi e ti maave ɲegelein, da naa ɔala zalaɔa ɔulazuve.

¹⁴ Kele da nika zinei motai ɔala wo-vuuzuve voluve: ma zuai, ta ma ɔolɔi, naa ve ma booiti ba. Toɔa ga koto gba zalaɔa.

¹⁵ Da baala sinei taḡila seḡe, Aalon ta ná-doun zunuiti ta yeeiti pɛɛ baala sinei unmaɓe.

¹⁶ Da baala sinei ḡodaaleɓe, è ma namai zeḡe, è pili zalaḡa ḡulazuɓe ma, é ḡaku ma kpoloo.

¹⁷ Da baala sinei leveleɓe, è kpulukpulu, è koozu zoolaiti ta koḡaiti gba, è ti la kpulukpulu-gai ta ma ungi ma.

¹⁸ Da baala sinei pɛ gala zalaḡa ḡulazuɓe. Toḡa ga gala zalaḡai ḡooḡo GALAGI ɓe, zalaḡai ɓe, nii abui galazu, makugi neai ḡooḡo GALAGI ɓe.

¹⁹ Da zooma vaala sinei zeḡe. Aalon ta ná-doun zunuiti ta yeeiti pɛɛ baala sinei unmaɓe.

²⁰ Da baala sinei ḡodaaleɓe, è ma namai ta zeḡe, è siɛ Aalon yeezazu ɓele woi yəkpɔgi ma, ta ná-doun zunuiti zeezazu ɓele woi yəkpɔgiti ma, ta ti-yeezazu yeezinekpɔgiti ma, ta ti-yeezazu ḡoḡzinekpɔgiti ma. Da namai mətai wili zalaḡa ḡulazuɓe ma, é ḡaku ma kpoloo.

²¹ Da namai ta zeḡe, nii a ḡe zalaḡa ḡulazuɓe, ta siɛma wulo ḡadegai ta, è ti vaza Aalon ta ná-seḡeiti ma, naa ɓe ná-doun zunuiti ta ta-zeḡeiti ba. Pele ḡana da Aalonni fe la bè, ta ná-seḡeiti, naa ɓe ná-doun zunuiti ta ta-zeḡeiti ba.

²² Da baala sinei ma wulɔ zeḡe, ta ma wəongi, ta ma wulɔ felevelegai koozu zoolaiti ma, ta ma məon ɓasɓe, ta ma loḡo felegoiti, ta ma wulɔ felevelegai ti ma, ta zeezazu balai, mazoloo toḡa ga ti zeɪ vai ma vaala sinei.

²³ Bului leve la su, naama bolgi, nii seidai ḡooḡo GALAGI ḡakala, da bulu ḡila seḡe naama bolgi zu, ta bulu velevele gila gulɔ ba, ta bulu leve ḡila.

²⁴ Da ti kpein pu Aalon ta ná-doun zunuiti zeezu, ti ti lateḡe vai ma ɓooḡi ḡe ḡooḡo GALAGI ḡaazu.

²⁵ Naa voluma, da ti ḡula niina ti ya, è ti ḡala zalaḡa ḡulazuɓe, gala zalaḡai maazu. Toḡa ga zalaḡai, nii abui galazu, makugi neai ḡooḡo GALAGI ɓe.

²⁶ Da Aalon zeɪ vai ma vaala sinei ma ḡekegi zeḡe, è dateḡe vai ma ɓooḡi ḡe ḡooḡo GALAGI ḡaazu. Naa ḡa ḡe ga doni.

²⁷ Da ti zeɪ vai ma vaala sinei ma ḡekegi zeḡe ba ta ma balai, niiti ti ḡula ga dateḡe vai ma ɓooḡi, ti zeḡe ba Aalon ɓe ta ná-doun zunuiti.

²⁸ Ta ḡe ga Aalon ta ná-doun zunuiti tonɔ, naa ḡa ḡe ga ḡooḡo toḡi, nii Izelayele nuiti ta so, mazoloo vebeanii ḡana seḡeai ba Izelayele nuiti ta-yiilei zalaḡaiti su. Naa ḡa ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonɔ.

²⁹ Aalon a zaana, ná-zalaḡa ḡula zeḡeiti ta ḡe ga ná-doun zunuiti tonɔ, ta ti loo ḡɔba, siɛgi zu ti gulo ḡadegai ziezɔ la ti ma, ti zeɪ vai zu.

³⁰ Ná-doun zunuiti su, nii a ḡe potogi zu, zalaḡa ḡula vai zu, naa ḡa too ḡɔba folo lofela laawu, siɛgi zu è ḡeezu leezu la GALA daaḡomi seḡe ɓelei wu, ga é botii ḡe ada ḡadegai.

³¹ Da ti zeɪ vai ma vaala sinei zeḡe, è ma zuai ḡili ada ḡadegai ta.

³² Baala sinei ma zuai ta bului a ḡe kpəlɔgi zu, Aalon ta ná-doun zunuiti ti mi, GALA daaḡomi seḡe ɓelei laaɓe.

³³ Nii keai ga koto gba anii, ta naa mi ḡana, naa ḡa a ke ti ve bè, ta ti ti zeɪ. Nu ḡili nɔpe ge la ta mia, mazoloo ti ḡadegɛ.

³⁴ Ni ti zeɪ vai ma zalaḡa zuai ba ma bului ta ḡa ye na ná eyesu sobui, nu la mɔ mia negelein, mazoloo ti ḡadegɛ. Nii é ye su, da naa ḡala.

³⁵ Da zie ga deveiti kpein, ḡe ti vea è ya Aalon ta ná-doun zunuiti ta-vaa zu. Da folo lofela ḡe ti zeɪ vai zu.

³⁶ Folo-o-folo, da nike zine ḡila kula ga zalaḡai koto gba vai zu. Da zalaḡa ḡulazuɓe ḡade ga naama ḡoto gba vai, è gulɔi zie ma ga é ḡade.

³⁷ Folo lofela laawu, da koto gba vaiti ke zalaḡa ḡulazuɓe, é ḡade, zalaḡa ḡulazuɓe wola ḡa ḡade. Nii kpein a ɓooḡu zalaḡa ḡulazuɓe ɓa, naa ḡa ḡade.

Gala zalaḡai,

nii a ḡe ḡulazu folo-o-folo

(Galu Sevei 28:1-8)

³⁸ Folo-o-folo, da da kona gila baala sine felego ḡula ga zalaḡai zalaḡa ḡulazuɓe.

³⁹ Da baala zivoi ḡilagi ḡula ga zalaḡai sobui, è zooma vaala zivoi ḡula ga zalaḡai kpəkoi.

⁴⁰ Da baala zivo mɔungi ḡula ga zalaḡai, è pɛɛ bulu vuko ɓaḡi kilo savago ɓa, gaayogai ga wolive wulo ɓaḡi ma litele ḡila ta tukpe (1,5), naa ɓe dooi litele ḡila ta tukpe (1,5) ba.

⁴¹ Da baala zivoi velesiei ḡula ga zalaḡai kpəkoi, è pɛɛ vebeanii ḡila ba, ta puya zalaḡai, eḡeɓelei sobu gelei la. Zalaḡai ɓe, nii abui galazu, makugi neai ḡooḡo GALAGI ɓe.

⁴² Toḡa ḡe ga gala zalaḡai, wo-mavofodaiti kpein ta ḡe kulazu folo-o-folo, ḡaazu, nɛi ḡe ga ḡooḡo GALAGI, GALA daaḡomi seḡe ɓelei laaɓe, miná ḡa ná ḡe ḡulazu ná keɓema wo ɓe, ḡe da ɓɔɛ è ɓɔ.

⁴³ Miná ḡa ná ḡe ḡulazu ná keɓema Izelayele nuiti ɓe, naama adaɓe ḡa ḡade ga ná-ɓeyai.

⁴⁴ Ná GALA daaḡomi seḡe ɓelei ta zalaḡa ḡulazuɓe ḡade. Ná Aalon ta ná-doun zunuiti ḡade, ti da ná-zalaḡa ḡula wotii ḡe.

⁴⁵ Nà zeɪ Izelayeɓe nuiɓi saama, gè ǵe ga ta-GALAGI.

⁴⁶ Ta kwɛɛ ga nà ga Ɔooǵo GALAGI, ta-GALAGI, nii é ti ǵulani Ezipete yooi va, nà zeɪ ti zaama. Nà ga Ɔooǵo GALAGI, ta-GALAGI.

30

*Ani maku nɛɛnɛgiti
ma zalaǵa ǵulazuwe*

(Egeẓode 37:25-28)

¹ Da zalaǵa ǵulazuwe gila kpete ani maku nɛɛnɛgiti gala vai zu. Da kpete ga akasia wului.

² Toǵa ǵe ga seki naanigi, sakpai ǵe ga metele valisui, kogi ǵe ga metele valisui, səligoi ǵe ga metele ǵila. Ma mineiti ti ǵeezu ba, ta ǵe ga ani ǵila.

³ Da zanu kitei zie ma, gaawe, ta kakamaɓeti, é ǵaku ma, ta ma mineiti ma ná pe. Da daaɓegi ɓete ga zanugi, é ǵaku ná pe ma.

⁴ Da zanu bala felego lo ba daaɓegi wuɓe, kakama felegoiti, gulu zəkpoiti ti da lo ti zu, seǵe vai zu.

⁵ Da gulu zəkpoiti kpete ga akasia wului, è zanugi zie ti ma.

⁶ Da zalaǵa ǵulazuwe lo seǵe zuǵooza golai ǵakalawe, nii é zeele woo ǵesui ǵakalawe, kesui lakulugi ǵaazu letemaɓe, nii é zeele woo zeeɓe maazuwe, ɓe nà ǵe ǵulazu keɓema ná é ɓe.

⁷ Miná ǵa Aalɔn a da ani maku nɛɛnɛgiti gala ná. Toǵa ǵe ta ǵalazu sobu-o-sobu, sieǵi zu a ǵe fitinaiti keɓele ɓetezu la.

⁸ Aalɔn ǵa ǵe ta ǵalazu kpəkoi, sieǵi zu a ǵe fitinaiti keɓele ɓetezu la. Ani maku nɛɛnɛgi ɓe, a ǵe ǵalazu yeenɓe Ɔooǵo GALAGI ǵaazu, wo-mavofodaiti kpein su.

⁹ A mina ani maku nɛɛnɛ ma zii ǵili kula ga zalaǵa, zalaǵa ǵulazuwe, anɛɛ gala zalaǵa ǵili be, ɓaa weɓanii ǵili. A mina puya zalaǵa ǵila kpalaa pu ya ná.

¹⁰ Aalɔn ǵa da koto gba vaiti ke zalaǵa ǵulazuwe mineiti maazu, naa ǵe ǵila kona-o-kona. Toǵa ke ga koto gba zuai ma jamai, naa ǵe ǵila kona-o-kona, wo-mavofodaiti kpein su. Zalaǵa ǵulazuwe naa ǵa ǵe ga faa ɓadega wola Ɔooǵo GALAGI ǵaazu.

*Seizu ɓadegai
ma mulu ǵula vai*

¹¹ Ɔooǵo GALAGI ɓɔɛni Moize ɓo, é ǵe ma:

¹² «Sieǵi zu é Izelayeɓe nuiɓi gaalusu da, ti ǵilagilagi ta ɓoǵo unmmoo ganii zala Ɔooǵo GALAGI ma, naa ǵa ǵe gaalugi ma zieǵi zu, naa ǵa a ke maanooǵo mina zeeli wo ma.

¹³ Niiti kpein ti ǵaalusu, naati ta ɓaazu wali ǵaei galamu lɔzita veezu, eǵeɓelei seizu ɓadegai ma wali ǵaei la. Naa ǵe ga weɓanii, é zeǵe ba Ɔooǵo GALAGI ɓe.

¹⁴ Nu-o-nu é ǵeezu gaalugi zu, é zo kona ɓuufelego (20) ma, é ɓe zeemaazu, naa ǵa weɓanii zala, nii é veezu Ɔooǵo GALAGI ɓe.

¹⁵ Naavolo nui la salaa, é ɓa ɓooɓa ma, mone nui ɓalaa la salaa, é ɓa yei bu. Weɓanii ɓe, é veezu Ɔooǵo GALAGI ɓe, ga ti ɓoǵo unmmoo.

¹⁶ Da unmmoo walii ǵula Izelayeɓe nuiɓi zea, é do GALA daaǵomi seǵe ɓelei ma wotii zu. Toǵa ǵe ga kizeɓu vaa Izelayeɓe nuiɓi be Ɔooǵo GALAGI ǵaazu, nuɓuseiti unmmoo fai zu.»

*Maagba anijakai
(Egeẓode 38:8)*

¹⁷ Ɔooǵo GALAGI ɓɔɛni Moize ɓo, é ǵe ma:

¹⁸ «Da maagba anijakai ɓete ga kolu ɓoigi, ná-seiga anii ɓalaa ǵa ǵe ga kolu ɓoigi, maagba vaiti su. Da pile GALA daaǵomi seǵe ɓelei ta zalaǵa ǵulazuwe ti yooǵozuɓe, é ziei ɓu su.

¹⁹ Naa ǵa Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta ǵe yeeiti ta ǵooǵoiti maagbazu la.

²⁰ Sieǵi zu ti ɓeezu la GALA daaǵomi seǵe ɓelei wu, ta ɓoǵo maagba ga naama dei, naa ǵa a ke ti mina za, ta sieǵi zu ti maaɓuǵazu la zalaǵa ǵulazuwe ɓa, ga ti botii ǵe, ti zalaǵaiti gala ga abui Ɔooǵo GALAGI ɓe.

²¹ Ta ti-yeeiti ta ti-ǵooǵoiti maagba, naa ǵa a ke ti mina za. Naa ǵa ǵe ga ǵooǵo togi, Aalɔn ɓe ta ná-doun zunuiti, ta ti-mavofodaiti kpein be.»

*Gulu ɓadegai
ta ma maku nɛɛnɛ keɓe*

²² Ɔooǵo GALAGI ɓɔɛni Moize ɓo, é ǵe ma:

²³ «Da ani maku nɛɛnɛ papagiti seǵe: miile gulu maku nɛɛnɛgi kilo lɔzita, ta sinamome maku nɛɛnɛgi kilo savago, ta seeli maku nɛɛnɛgi kilo savago,

²⁴ ta kasegi kilo lɔzita, eǵeɓelei seizu ɓadegai ma ǵooǵo ǵi la, ta wolive wulɓi litele lɔzita.

²⁵ Da naa ǵe ga siɓma wulɓo ɓadegai, eǵeɓelei gulu maku nɛɛnɛ kpete nui a da kpete la. Naa ǵa é ǵeezu ga siɓma wulɓo ɓadegai.

²⁶ «Naa ǵa da ta zie GALA daaǵomi seǵe ɓelei ma, ta zeele woo ǵesui,

²⁷ ta taḅalii ta ná-sòlaiti, ta fitina zei anii, ta ná-sòlaiti, ta ani maku neenegiti ma zalaḡa ḡulazuve,

²⁸ ta è siε gala zalaḡaiti kulazuve ta ná-sòlaiti kpein ma, ta maagba anijakai, è veε ná-seiga anii va.

²⁹ Da niima aniiti kpein fe bè, ti wola ḡa ḡade, nii kpein a vòḡfu ti va, naa ḡa ḡade.

³⁰ Da gulò ḡadegai zie Aalon ta ná-doun zunuiti ma, è ti ve bè, naa ḡa a ke ti ná-zalaḡa ḡula wotii ḡe.

³¹ «Da 6ε Izelayele nuiti pò, è ḡe ti ma: «Naa ḡa ḡe bè ga siεma wulo ḡadegai, w-mavofodaiti kpein su.

³² Nu mina ta zie 6usei ma, ḡegelein. A mina ma zii 6ete ga kevele. ḡadegε, wa dá pete ga ḡade ganii.

³³ Nu-o-nu a ma zii 6etena, 6aa é ta zie nu ḡili ma, é la ga zalaḡa ḡula nu, naa 6e ka leve ná-nu6useiti ba.»

Ani maku neenegi

³⁴ Gòḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Ani maku neenegi naati seḡe, ti ḡe tie: setaketegi, ta wònikesegi, ta galeḅanumegi, ta gulu mana maku neenegi.

³⁵ Da naa ḡe ga ani maku neenegi, supuai, eḡevelei gulò maku neene kpete nui a dá kpete la, kpoloji ḡe ba. Toḡa ḡe ga ma ḡitei, é ḡade.

³⁶ Da ke ga ma vukò, è sei zeele woo ḡesui ḡakalave, GALA daaḡomi seḡe velei wu, ve ná ḡe ḡulazu kelema ná è ve. Toḡa ḡe wo ve ga anii gola ḡadegai.

³⁷ A mina ani maku neene kpete 6ḡḡ ve ḡegelein ga nii ḡevele, siεma vaa zu. Wa pete ga ani ve ḡadegai, makeḡai Gòḡḡ GALAGI ḡila kpe nò ve.

³⁸ Nu nòpe a naa ḡeḡala 6etena, ga é da maku, naa 6e ka leve ná-nu6useiti ba.»

31

Seḡe vele ḡadegai

ma ḡeeliḡi nuiti

(Egezode 35:30--36:1)

¹ Gòḡḡ GALAGI 6εni Moize vò, é ḡe ma:

² «Wεle, ḡe yiimazeḡeve ga Besaleyεle, nii é ga Uli ná-doun zunui, Gúul ná-dounloin, Zuda ná-bolodai zu.

³ Gε daaveḡε ga GALA Zenvui, ta ḡimalai, ta keleḡelegi, ta soofaalai, botii ma zii kpein faa zu,

⁴ é zoo faiti kazaavisu, é zanugi 6ete, ta walii, ta kòlu 6ḡigi,

⁵ é kòtu zongò 6aagiti saḡa, é ti ḡekpe ti-lòzuveti, é gului zaḡa, é botii ma zii kpein ke.

⁶ Gε kpòba nu veεve ba, nii é ga Wòḡòliya6e, Ayizamake ná-doun zunui, é ḡula Dan ná-bolodai zu. Gε keleḡelegi vuuve naati kpein ziimaε, niiti ti zoogai faa la, ga ti naa kpein ke, nii ḡe è leveai ma,

⁷ é zo GALA daaḡomi seḡe velei ma, é li zeele woo ḡesui vò, ta dakulugi, ta seḡe velei ma zòlaiti kpein,

⁸ ta taḅalii ta ná-sòlaiti, ta fitina zei anii é ga zanu kitei, ta ná-sòlaiti kpein, ta ani maku neenegiti ma zalaḡa ḡulazuve,

⁹ ta gala zalaḡaiti kulazuve ta ná-sòlaiti kpein, ta maagba anijakai ta ná-seiga anii,

¹⁰ ta botiḡe zeḡeiti, niiti ti ga zalaḡa ḡula nui Aalon ná-zalaḡa ḡula zeḡeiti, ta ná-doun zunuiti ta-zeḡeiti zalaḡa ḡulazuve ma woti vai ma,

¹¹ ta siεma wulo ḡadegai, ta ada ḡadegai ma ani maku neenegi. Ta naa kpein ke, eḡevelei ḡe deveai la.»

Dooḡo foloi

¹² Gòḡḡ GALAGI 6εni Moize vò, é ḡe ma:

¹³ «Bε Izelayele nuiti pò, è ḡe ti ma: «Wa ná-dooḡo foloiti maḡe, mazòḷò naa ḡa a ḡe nòun ná, ta wa, ade yòḡòzu, w-mavofodaiti kpein saama, è ḡe ga poogi, nii nu a kweε la ga ná ga Gòḡḡ GALAGI, nii é wo ḡadesu.

¹⁴ Wa dooḡo foloi maḡe, mazòḷò toḡa ḡe wo ve ga faa ḡadegai. Zoi a kòzòna, ta naama nui vaa. Nu nòpe a boti ḡεna naama voloi ma, naa 6e ka leve ná-nu6useiti ba, é ḡula ti zaama.

¹⁵ Folo lòzita laawu, nu ḡa boti ḡe, kele foloi lòfelasiεi ḡa ḡe ga dooḡo foloi, feai Gòḡḡ GALAGI ve. Zoi nòpe a boti ḡεna dooḡo foloi, ta naama nui vaa.

¹⁶ Izelayele nuiti ta dooḡo foloi maḡe, tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, é ḡe ga ḡòḡḡ minazeḡeḡeḡi.

¹⁷ Toḡa ḡe ga poogi, ná-o, Izelayele nuiti-yo, gi yòḡòzu, eyesu ḡò, mazòḷò folo lòzita laawu, Gòḡḡ GALAGI geḡeḡòḷi ta zooi 6eteni. Folo lòfelasiεi é beni ná-botii va, é looḡo.»

Tòḡi ma ḡòtu ḡokologiti

18 Siegi zu Gooḡo GALAGI beni la ga 6e Moize vo Sinayi gizei ma, e zeele woo ḡokolo felegoiti feeni zea, katu ḡokologiti, GALA ge sevei ḡeai ti ma ga ta 6oḡo zeebeḡai.

**MINAZEGEḢI ḢOLOGOLO FAI
TA NIINE VAI**

32

(32:1--34:35)

*Nike yivoi maaniinigi beḡe vai
ga zanugi*

(*To Sevei Velesiei 9:6-29*)

1 Nuḡuseiti ti kaai ma ga Moize lebiga, e la yeini, e va zeḡe gizei ma fala, ti ḡaaleeni ba Aalon maḡooli zu, ti ḡe ma: «Wuzegena, e galagiti kpete gi ve, ti lo gi luḡo, mazolo Moize nii, zunui tei e gi ḡulaai Ezipete yooi va, gi la kwεε nii keai la.»

2 Aalon ḡeni ti ma: «A zanu goizu anigiti kula wo-anzaiti goizuḡeti, ta wo-loun zunuiti goizuḡeti, ta wo-loun anzanuiti goizuḡeti, wo va ga tiye pō.»

3 Nuḡuseiti kpein ti zanu goizu anigiti kulani woizuḡeti, ti va ga tiye Aalon vo.

4 E yeezeini zanugi wu, ti feeni zea. E gaawuunni, e pu zanu kpete ḡokologi zu, e kpete ga nike yivoi maaniinigi. Naa volu, ti ḡeni ma: «Izelayele nuiti, a wele wa-ḡalagi va, e wo ḡulaai Ezipete yooi va.»

5 Siegi zu Aalon minḡ ḡaani la, e zalaḡa ḡulazuve ta beḡeni nike yivoi maaniinigi ve. E woodḡulani, e ḡe ma: «Feti wola ḡa ḡe ga lina Gooḡo GALAGI lebi vai ma!»

6 Ma ḡeelaalagai ma, ti wuzegeni ga sobuzobui, ti gala zalaḡaiti ta ziilei zalaḡaiti kula. Nuḡuseiti ti zeini, ti daamii ta kpolei wo. Naa volu, ti wuzegeni, ti da ḡaḡo.

7 Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yei, e li, mazolo da-nuḡuseiti, e ti ḡulani Ezipete yooi va, ti 6oḡo ḡoza.»

8 Ti zeḡea gaamago no naama velei va, nii ge deai ga tiye. Ti nike yivoi maaniinigi beḡea 6oḡo ve, ga zanu gaawuungai, ti noke bu, ti zalaḡaiti kula be, ti ḡeni ma: «Izelayele nuiti, a wele wa-ḡalagi va, ta solo, e ye ti ya ḡo.»

9 Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Na kaazu ga niima nuḡuseiti ta ga nuḡuseiti ti zuvoai.

10 Niizu, ze deε na! Na-ziiḡaawanai ḡa vaazu ti laalḡoma, na ti-ma zuwui ḡaalevezu, kele na e ḡezu ga zii wola.»

11 Moize na-GALAGI maaneeni, Gooḡo GALAGI, e ḡe ma: «Ee, Gooḡo GALAGI, lee vaa zu da yiiḡaawanai vaazu da-nuḡuseiti daalḡoma, niiti e ti ḡulaai Ezipete yooi va, ga da-zebe wolai, ta zeeḡaabaai?»

12 Ni da naa ḡeena, Ezipete nuiti ta ḡe ma: «Ti maanḡo vai ḡa e ti ḡulaai ma, ga e ti vaa gizeiti su, e ti-ma zuwu ḡaaleve eteai zu.» Da-yiiḡaawana wolai ye na, e mina faa juu ḡe ga da-nuḡuseiti.

13 Gize Abalaame zu, ta Izaake, ta Izelayele, da-wotiḡe nuiti, niiti e ḡonani 6oḡo ma ti ve ga: «Na wo-mavofodai moin eḡe geḡḡoḡi ma zomideḡaiti, zoi ni kpein ge 6ezu na-faa zu, ga na fe wo-mavofodai ya, ta solo, e ye ti ya ḡo.»

14 Gooḡo GALAGI zegeni faa juu volu, nii e ḡeni po e ke ga na-nuḡuseiti.

Moize na-ziiḡaawanai

15 Moize yeini, e zeḡe gizei ma, zeele woo ḡokolo felegoiti ti zoni zea, sevei ḡeeni ti-ḡakama felegoiti, ti zeveni zoala vele ta zoala vele.

16 GALA ka e kokologiti kpeteni, GALA na-seve ḡeai ḡa e ḡeni ti ma, pōneai kokologiti ma.

17 Zozuwe nuḡuseiti gooi menini, ti da zongḡo, e ḡe Moize ma: «Koo bee wooi ḡa nuiti puuzuve.»

18 E goḡaavoteni, e ḡe ma: «Pile solo nua ta-bee woo laade, pile soloḡala nua ta-bee woo laade, guye woo ḡa ge menisu.»

19 Tei e ḡeni maabuḡazu ti-vouzuve va, e nike yivoi ḡaani, nuiti ti ḡeni kuai wosu. Moize wola yiiḡaawanani. E katu ḡokologiti pilini zoi ma, e ti wolowolo gize ḡoḡoave.

20 E nike yivoi zegeni, nii ti kpeteni, e gala. E fukoni, e ke ga fufiligi, e ma vukoi vaza ziei ḡa, e to Izelayele nuiti da, ti kpole.

21 Moize ḡeni Aalon ma: «Leeni ḡa nuḡuseiti ti keai ga de, e ti yegai na, ti niima ḡoto wolai ḡe?»

22 Aalon goḡaavoteni ga: «Maliḡii, na-ziiḡaawanai mina wolo. Da 6oḡo e niima nuḡuseiti kwεε, faa juu ḡa ti polu.

23 Ti ḡeni ma: «Galagiti kpete gi ve, ti lo gi luḡo, mazolo Moize nii, zunui tei e gi ḡulaai Ezipete yooi va, gi la kwεε nii keai la.»

24 Ge ḡeni ti ma: «Niiti zanugi ti ya, ti kula 6oḡo ma.» Ti feeni zea, ge pilini abui zu, niima nike yivoi ḡulani su.»

²⁵ Moize peteni ga nuḅuseiti ti loḅni faazupui zu, Aalḅn ti yeni faazupui naa zu, eyesu ti ḅoḅḅ lo ti maayoseḅe nuiḅi ta-ḅeeḅḅulasui zu.

²⁶ Moize loni ti-uuuzuve ma velleave, é ḅe ti ma: «À va ḅò, waiti wo ga Ḃooḅḅ GALAGI nḅḅḅiti!» Leevi ná-bolodamaiti kpein ti ḅaalḅni ba koba.

²⁷ E ḅeni ti ma: «Ḃooḅḅ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi ḅaa: «Wo ḅilagilagi ná-boḅḅa zokḅo la ḅoba, à leveteḅe nuiḅi puuzuve, wo lati naa ma, é zo zḅḅma velleave, é li zḅḅla vellei, eḅe ḅilagilagi keeḅḅeloun vaa, ḅaa ḅḅḅlai, ḅaa ná-nui.» »

²⁸ Leevi nuiḅi ti keḅni, eḅevelei Moize boni la, zunu waasavago (3 000) ḅeḅala ḅa é zaani nuḅuseiti saama naama voloi.

²⁹ Moize ḅeni ma: «Za, wo vea Ḃooḅḅ GALAGI ve, mazḅḅ wo ḅilagilagi la ineineni ná-doun zunui ḅaa keeḅḅeloin ḅula vai zu ga zalaḅai, nii a ke é tuyai yei wo ma za voloi.»

Moize ná-GALA maanḅḅni

³⁰ Poluma zobui, Moize ḅeni nuḅuseiti ma: «Wo koto wola ḅeeve. Ná vaazu leezu niizu Ḃooḅḅ GALAGI ḅḅ be. Tanisu ná wa-ḅotoi ma zuvaayegi zḅḅ.»

³¹ Moize ḅaleni ma Ḃooḅḅ GALAGI ḅḅ be, é ḅe ma: «Ee! Niima nuḅuseiti ti koto wola ḅeeve. Ti zanugi ḅeteve ḅoḅḅ ve ga galagi.

³² Soma kae, è ta-ḅotoi zuvaaye! Ni naa laade, ná è maanḅḅnezu, dáaseigi ḅaava, é ḅula da-zuvei zu, è keai.»

³³ Ḃooḅḅ GALAGI ḅeni Moize ma: «Zoi é kotoi ḅeai dáalḅḅoma, naa ḅa ná daaseigi ḅaava, é ḅula ná-sevei zu.

³⁴ Li niizuve, è li ga nuḅuseiti, ve ḅè ná leḅni ga de. Wele, ná-geezuḅelai ḅa lo è luḅḅ. Kele ná-potokula voloi, ta ta-ḅotoiti suḅoloi ḅḅma.»

³⁵ Ḃooḅḅ GALAGI nuḅuseiti doḅani, tḅḅzei nike yiḅoi va, nii ti ḅeni Aalḅn ma, é kpete ti ve.

33

Sici wuzefe vai volu

¹ Ḃooḅḅ GALAGI ḅeni Moize ma: «Li, zefe ve, da-o, nuḅuseiti-yo, niiti è ti ḅula Ezipete yooi va. Le zoi ḅḅ pelei, nii ḅè ma minazegeni ga ná feezu Aḅalaame ya, ta Izaake, ta Zakḅḅe, ḅè ḅe ma: «Ná feezu è-mavofodai ya.»

² Ná geezufeelai ta leḅve è luḅḅ, ná Kanaan nuiḅi kḅeezu è luḅḅ, ta Amḅḅ nuiḅi, ta Ḃete nuiḅi, ta Feeleeze nuiḅi, ta Geeve nuiḅi, ta Yeeḅuse nuiḅi.

³ Le naama yooi zu, ve nḅḅḅi ta kḅin ḅulḅi ḅḅḅaai ná. Kele ade la leezu ḅḅḅma, ḅè mina wo undaavili pelei zu, mazḅḅ wa ga suvḅḅ nuḅuseiti.»

⁴ Siḅi zu nuḅuseiti ti naama ḅḅe ḅḅḅi menini da, ti ḅaalḅni. Nu ḅḅe ge la ḅeni ḅḅḅ maaḅilini ga ná-sḅḅla vago.

⁵ Ḃooḅḅ GALAGI ḅeni Moize ma: «Ḃe Izelayele nuiḅi ma: «Wa ga nuḅuseiti ti zuvḅai. Ni ḅè leḅni wo zaama yeeḅḅala go laawu, ná la wo undaavili. Niizu, à wa-maaḅili zḅḅla vaḅḅḅi kula ḅḅḅ ma, ná peḅe, nii ḅè vaazu keezu wo ve.» »

⁶ Izelayele nuiḅi ti maaḅoozaai ma Ḃḅḅḅe gizei va, ti la mḅ ḅeni ta-maaḅili zḅḅla vaḅḅḅi toozu ḅḅba.

GALA daaḅḅomi seḅe vellei

⁷ Ta la ti-uuuzuve ḅetena, Moize ḅena seḅe velle ḅadegai zefe, é to ti-uuuzuve voluve, tago maaḅooza. E daasei peḅni ga GALA daaḅḅomi seḅe vellei. Nu-o-nu nii é ḅeni ḅḅ ga é Ḃooḅḅ GALAGI ḅaazaga, naa ḅeni ḅulazu, é li GALA daaḅḅomi seḅe vellei ḅḅ pelei, nii é ḅeni ti-uuuzuve volu vellei.

⁸ Siḅi zu Moize ḅeni liizu la seḅe velle ḅadegai wu, nuḅusei kpein ge ḅeni wuzefezu, eḅe ge ḅeni losu ná-seḅe vellei laave, é ḅaazulo Moize va, eyesu é le seḅe velle ḅadegai wu.

⁹ Siḅi zu Moize ḅeni leezu la seḅe velle ḅadegai wu, tonabiingi ḅeni yeizu, é lo seḅe velle ḅadegai laave, Ḃooḅḅ GALAGI ḅeni ḅeezu Moize ḅḅ.

¹⁰ Nuḅusei kpein ge ḅeni tonabiingi ḅaazu, é da lo seḅe velle ḅadegai laave, naazu nuḅusei kpein ge ḅena wuzefe, é ye ná-seḅe vellei laave, é nḅḅ GALA bu.

¹¹ Ḃooḅḅ GALAGI ḅeni ḅeezu Moize ḅḅ ḅaazuni ta ḅaazu, eḅevelei nu a da ḅḅe la ḅḅḅa ḅḅ. Naa volu Moize ḅena ḅale ma ti-uuuzuve, kele ná-botige zunu loungoi Zozuwe, Nun ná-doun zunui la ḅeni zefeze seḅe velle ḅadegai ḅoozu vellei.

Ḃooḅḅ GALAGI ḅula vai keḅema

Moize ve

¹² Moize ḅeni Ḃooḅḅ GALAGI ma: «Wele, è ḅeeve mḅ: «Lo niima nuḅuseiti tuḅḅ, è le ga tiye,» da ma, è la naama nui leḅni ga ze, nii ḅá li, é máaza! Anḅe naa ve, é ḅeni mḅ: «Ḃè é ḅḅee ga è-laaseigi, è zaalai zḅḅḅe ḅaazu.»

¹³ Niizu, ni gè zaalai zolboge è ɣaazu, da-veleiti deena ga ze, naazu nà è ɣwεε, gè zaalai zolbò è ɣaazu mɔno. Wele, zii tei ka ga da-nubusei.»

¹⁴ Ɔooɣo GALAGI gooɣaavoteni, è ɣe ma: «Nà losu è luɣo, nà boɣoi. Nà dooɣo feezu è ve.»

¹⁵ Moize ɣeni ma: «Ni da boɣoi è la losu gi luɣo, mina gi zeɣe ve.»

¹⁶ Toɣa ɣwεε ɣale ga gaama, ga gè zaalai zolboge è ɣaazu, ndun nà-o, da-nubuseiti-yo? Siegi zu laade, ade ziezu la booma, ta siegi zu nà-o, da-nubuseiti-yo, zoɣozu ɣeezu la gi va ga nubuseiti kpein ti eteai zu?»

¹⁷ Ɔooɣo GALAGI ɣeni Moize ma: «Nà naa ɣe, nii è maaɣaazaɣaboga mà, mazolbò è zaalai zolboge ɣaazu, gè è ɣwεε ga è-laaseigi.»

¹⁸ Moize ɣeni ma: «Soma kae, è da-lebiyai le ga ze!»

¹⁹ Ɔooɣo GALAGI gooɣaavoteni, è ɣe ma: «Nà levesu è ɣakalave, gè nà-padai kpein deε ga de, gè dàaseigi le ga de, nii è ga Ɔooɣo GALAGI. Nà zaalai la naa ma, nii gè pɔ gè zaalai la ma. Nà maawoinɣai ɣe naa ve, nii gè pɔ gè maawoinɣai ɣe be.»

²⁰ E ɣeni ma mɔno: «È la zooga è va ɣaazuve ɣa, mazolbò nui la zooga kàazu, è va ye vulua.»

²¹ Ɔooɣo GALAGI ɣe ma: «Wele adave ta va, kòbave, da lo fasai ma.»

²² Siegi zu nà-lebiyai levesu da, nà è loozu fasa yeɣei ta zu, gè è maalooɣu ga zèei, eyesu gè leve.

²³ Naa volu, nà yee ɣaagale ma niina, da pòlu veleii ɣa, kele ɣaazuve la zooga ɣaazu.»

34

Toɣi ma ɣokolo niineiti saɣa vai

(Tɔ Sevei Velesei 10:1-5)

¹ Ɔooɣo GALAGI ɣeni Moize ma: «Ɔotu ɣokolo felego zaɣa ga ma mɔungiti kevele. Nà wooiti sevezu naama ɣotu ɣokologiti ma, wooi niiti ti ɣeni ma mɔungiti ma, niiti è ti wolowoloni.»

² Sobuzobui, ɣevele beεe, sobui no, è le Sinayi gizei ma, da losu nàve kàkala, gizei unmave.

³ Nu nɔpe ge mina vile è volu, wo va le. Nu nɔpe ge mina boɣo le gizei ma ná tanɔpe. Toganii ma go baá ma wola mina balaa daami wo gizei ma, ma lugi zu kpein.»

⁴ Moize Ɔotu ɣokolo felego zaɣani, eɣevelei ma mɔungiti ti ɣeni la. Moize wuzegeni sobuzobui, è le Sinayi gizei ma, eɣevelei Ɔooɣo GALAGI devei veeni la zea, è Ɔotu ɣokolo felegoiti segeni ya.

⁵ Ɔooɣo GALAGI yeini tonabiingi zu, è lo ná kobave, è Ɔooɣo GALAGI laaseigi leeni.

⁶ Ɔooɣo GALAGI leveni kakalave, è wooɣulani, è ɣe: «Ɔooɣo GALAGI, Ɔooɣo GALAGI, maawoinɣa GALAGI, nii è zaalai veezu, zii la ɣula fala, kpeɣai nuɔɔɣolai ta wooɣeɣiladai zu,

⁷ è wooɣeɣiladai ɣeezu, eyesu è zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, è faa ɣoi zuvaayesu, ta to kologologiti, ta kotoi, kele è la soba nui zoga ga sobalala nu, a da ɣeeɣeiti ta-vaá ɣoi votokula ti-lointi ma, ta ti-lounlointi ma, eyesu è zeeli yamani zavasiei ta naanisiei ma.»

⁸ Moize zuvileni ga maavea zoi ma, è nako.

⁹ E ɣeni ma: «Maliɣii, ni gè zaalai zolboge è ɣaazu, ɣe gi zaama. Anεε ni suvoo nubuseiti be, ɣa-vaá ɣoi suvaaye, ta ɣa-ɣotoiti, gi zeɣe, è gi ɣe ga dono.»

Ɔooɣo GALAGI ná-minazefegi

(Egeẓode 23:14-19;

Tɔ Sevei Velesei 10:1-5;

16:1-17)

¹⁰ Ɔooɣo GALAGI gooɣaavoteni, è ɣe ma: «Nà boɣo nà minazefegi ɣeezu wo ve. Nà laavoo vaiti keezu da-nubuseiti kpein gaazu, niiti ti ta la de ɣeeni eteai zu ná tanɔpe, ziiti kpein saama. Nubuseiti kpein wo zeini ti zaama, ta Ɔooɣo GALAGI ná-keεwotii ɣa, keεwotii nii maaluaai, nii ná ke ga è maavele.

¹¹ «À dama ga devei gè feezu wo ya za. Nà vaazu Amool nuii kpeezu wo luɣo, ta Kanaan nuii, ta Ɔete nuii, ta Feeleeze nuii, ta Geeve nuii, ta Yeebuse nuii.

¹² A dama, wo mina minazeɣe ke zoi zu nubuseiti be, ve wo vaazu zeizu ná, naa ɣa a ke, ti mina ɣe ga balii wo zaama.

¹³ Kele, kenii wo ta-zalaɣa ɣulazuɔeti golo, wo ta-zale ɣoo ɣotuiti kpezeɣele, wo ta-zale ɣoo wuluiti teve ga.

¹⁴ A mina nako gala kili bu, mazolbò nà, nèi gè ga Ɔooɣo GALAGI, dàaseigi ɣa ga «nii toloai.» Nà ga tolo GALAGI.

¹⁵ «À mina minazeɣe ke zoi zu nubuseiti be, naa ɣa a ke, ta kologologi ɣeena ta ta-ɣalagiti, ti ti ɣo ga zalaɣaiti, ti mina wo loli, wo va ta mi.

¹⁶ A mina ti-loun anzanuiti seɣe wo-loun zunuiti be, ti-loun anzanuiti ta kologologi ɣeena ta ta-ɣalagiti, ti mina wo-loun zunuiti maalele ga ti va da naa ta ɣe.

¹⁷ «À mina kalui ɣaawun, wo va kpeɣe boɣo ve ga galagi.

18 «Bului nii leʋe la su, wa naama vetii make, folo lofela laawu, molo gʋlasu ziegi ma yeefegʋalai zu, teʋeai ba, wa buluiti mi nii leʋe la su, egeʋelei geʋe devei veeni la wo ya, mazoloo molo gʋlasu alugi ma gʋa wo gʋlani la Ezipete yooi zu.

19 «Doun mʋngi kpein ka ga nʋno, anee toganii ma yivo mʋngi ma zinei, e geʋe ni ga nike yivo, ɓaa baala zivo.

20 Wa soovale zivo mʋngi unmoʋ ga baala zivoi. Ni wo la unmoʋni, wa kotogʋe wolo. Wa zunu loun mʋngi kpein unmoʋ. Nu nope ge mina gʋla kelema gaazu ga yeajaka.

21 «Wa botii ge folo lozita laawu, wo loogʋo folo lofelasiei, anee wozawoli ta molo leve ziegi zu ve.

22 «Wa doogʋoiti ma vetii gʋla, ga moloi e ga beleegi ma moʋ mʋngi, ta molo leve vetii konagi a bena.

23 Na zeizu gʋa ge sava konagi zu, zunuiti kpein ti gʋla kelema Maliqii gaazu, Gooḡo GALAGI, Izelaye le na-GALAGI.

24 Mazoloo na ziiiti kpeezu wo luḡo, na wa-gʋwepelemaʋeti boolozu. Nu nope gaazu la gʋlaa wa-yooi va, siegi zu wo leezu la ga wo gʋla kelema Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI gaazu, na zeizu gʋa ge sava konagi zu.

25 «Bului nii leʋe su, a mina naa bo suai va, wo va kula ga na-zalaḡai. A mina Pakegi na-fetii ma zalaḡai make kpidi laawu, e va yesu sobu va zeeli.

26 «Wa va ga wa-yooi va lono mʋngiti Gooḡo GALAGI wa-GALAGI na-pelei wu.

«A mina boli yivoi gʋli ga dee na-jiimi dei.»

27 Gooḡo GALAGI geʋe Moize ma: «Wooi niiti seʋe, mazoloo minazegegi ge keezu e ve, ta Izelaye ve, toḡa zoloosu niima wootti ma.»

28 Moize keeni Gooḡo GALAGI gʋba naʋe ga folo vuunaanigo (40) ta kpidi vuunaanigo (40). E la daami woni, ta e la zie boleni. E minazege gootti seʋeni kokologiti ma, ti ga to puugoi ma wootti.

Moize gaazuve volo vai

29 Moize yeini, e zege Sinayi gizei ma, zeele woo gʋkolo felegoiti ti geʋe zea, zeizuve e zege gizei ma. E la geʋe kwee ga gaazuve geʋe volozu, tozei ti yepeʋe ta Gooḡo GALAGI.

30 Aalon ta Izelaye nuiiti kpein ti weleni Moize va, pete, gaazuve geʋe volozu, ti geʋe luazu ga ti va maabuḡa ba.

31 Moize ti lolini. Aalon ta bebeiti ta-gundigʋiti kpein ti vaani po be, e boeni ti vo.

32 Naa voluma, Izelaye nuiiti kpein ti maabuḡani ba. E deveiti kpein feeni ti ya, niiti e ti zolooni Gooḡo GALAGI ya, Sinayi gizei ma.

33 Siegi zu Moize beni la ga boe ti vo, e segei veeni gaazu.

34 Siegi zu Moize a la geʋe lea la Gooḡo GALAGI vo be, ga e boe po, e geʋe segei gʋlazu gaazu, eyesu e gʋla. Siegi zu a la gʋlana la, e geʋe naa wosu Izelaye nuiiti ma, nii e ga devei e veeni zea.

35 Izelaye nuiiti ti geʋe welezu Moize gaazuve, ti kaani ga gaazuve geʋe volozu, Moize geʋe segei veezu gaazu volu, eyesu e le, e boe Gooḡo GALAGI vo.

**GALA NA-SEGE VELE NADAGAI
LO FAI**

35

(35:1--40:38)

Deveiti e lo doogʋo foloi va

1 Moize Izelaye vebei kpein tolini, e geʋe ti ma: «A pete, faiti Gooḡo GALAGI ti leveai ga ti geʋe:

2 Folo lozita laawu, nu gʋa boti ge, kele folo lofelasiei gʋa ge ga doogʋo foloi, feai Gooḡo GALAGI ve. Zoi nope a boti geena naama voloi, ta naama nui vaa.

3 A mina abu gaazo doogʋo foloi, wo-zeizuve tanope.»

*Sege vele nadagai
ma vebeaniiti*

(Egezode 25:1-9)

4 Moize boeni Izelaye vebei kpein po, e geʋe ti ma: «Wele, nii gʋa Gooḡo GALAGI deveai:

5 A vebeanii zege wo-gʋligiti ba, Gooḡo GALAGI ve. Nu nope faanee gʋgi be, naa gʋa va ga vebeanii nii Gooḡo GALAGI ve: zanugi, ta walii, ta kolu boigi,

6 ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi soosogi, ta geze vagoi kpaliai, ta boli leḡai,

7 ta baala sine gʋloiti, ti loai ga ma boigi, ta nuni gʋloiti, ta akasia wului,

8 ta fitina wuloi, ta tufa maku neenegiti ti ga siema wulo nadagai, ta ani maku neenegi ve,

9 ta kotu zongo baagi nii daaseigi ga wonikese, ta kotu zongo ɓaa kiligiti zalaḡa gʋla zefei ma vaa zu, ta ma gʋkazu zefei.

*Sege velle nadegai
ma zoolaiti*

(Egezođe 39:32-43)

¹⁰ «Wo zaama, niiti kpein ti zoogai faa la, jneeliqi vai zu, ti va, ti naa ge, nii Goofo GALAGI deveai:

¹¹ sege velle nadegai, ta na-sege vellei, ta ma veemazegei, ta ma galagiti, ta ma bedegiti, ta na-gulu zokpoiti, ta na-tokpalaiti, ta na-dabuiti,

¹² ta kesui ta na-gulu zokpoiti, ta dakulugi, ta sege zufoozola golai,

¹³ ta tabalii, ta na-gulu zokpoiti, ta na-soolaiti kpein, ta buluuti ti veai GALA be,

¹⁴ ta fitina zeii anii, ta na-soolaiti, ta na-fitinaiti, ta guloi fitinai vaa zu,

¹⁵ ta ani maku neenegiti ma zalaqa julazuve, ta na-gulu zokpoiti, ta siema wulo nadegai ta ani maku neenegi, ta pelelavu ma zege zufoozola golai, nu leezuve sege velle nadegai wu,

¹⁶ ta gala zalaqaiti kulazuve, ta kolu vellei e ga kolu boigi, ta na-gulu zokpoiti, ta na-soolaiti kpein, ta maagba aninakai ta na-seiga anii,

¹⁷ ta koi ma zasai ma zegeiti, ma lokpalaiti, ta ma labuuti, ta sasai laavu ma zege zufoozola golai,

¹⁸ ta sege velle nadegai zuzo koluiti, ta koi ma zasai zuzo koluiti, ta ta-galuuti,

¹⁹ ta zalaqa gula zegeiti ada nadegai vaa ma, zalaqa gula nui Aalon na-segeiti, ta na-doun zunuiti ta-zegeiti zalaqa julazuve ma wotiiti faa zu.»

Izelayele nuuti ta-vebeaniiti

²⁰ Izelayele vebeli kpein ge zefeni Moize vo be.

²¹ Niiti kpein e beteni ti yiima, faanee gige geni ti ve, ti vaani ga vebeanii Goofo GALAGI ve, GALA daagomi sege vellei ma wotii ma vaa zu, na-botii kpein faa zu, ta zalaqa gula zegeiti faa zu.

²² Zunuiti ti vaani, anzanuiti balaa, nu-o-nu nii faanee gige a la ge be, naati ti geni vaazu ga kobu aniiti, goizu anigiti, balaqageiti, ta balaiti, ta zanu ganiiti ma zii kpein. Ese ge zanu vebeanii veeni Goofo GALAGI ve.

²³ Niiti kpein segeiti ti geni ti ya, geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi, ta boli lejai, ta baala sine goloiti toai ga ma boigi, ta nuni goloiti, ti vaani ga tiye.

²⁴ Niiti kpein walii ta kolu boigi ma vebeanii geni ti ya, naati ti vaani ga tiye Goofo GALAGI vo. Niiti kpein akasia wului geni ti ya, a zoo betezu ma vaa ma, ti vaani ga tiye.

²⁵ Anzanui niiti kpein ti zooni faa la, naati ti gezei balini ga yei, ti vaani ga gezei nii ti kpalini, geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai.

²⁶ Anzanui niiti kpein ti-yii gevele beteni ga pagu, ti zoogai faa la, naati ti boli lejai balini.

²⁷ Nubuseiti ta-gundigiiti ti vaani ga kotu zongu baagi, nii daaseigi ta wonikese, ta kotu zongu baa kiligiti, zalaqa gula zegei ma vaa zu, ta ma jakazu zegei.

²⁸ Ti vaani ga tufa maku neenegiti ta guloi, fitinai na-fai zu, ta siema wulo nadegai ta ani maku neenegiti kpete vai zu.

²⁹ Izelayele nuuti kpein, zunuiti ta anzanuiti, niiti faanee gige geni ti ve, ga ti va ga ani Goofo GALAGI vo, na-botiiti faa zu e ma levei veeni Moize ya, naati ti vaani ga vebeaniiti Goofo GALAGI vo.

*Sege velle nadegai
ma jneeliqi nuuti*

(Egezođe 31:1-11)

³⁰ Moize geni Izelayele nuuti ma: «A welle, Goofo GALAGI yeeloge Besaleyele va, nii e ga Uli na-doun zunui, Guul na-dounloin, Zuda na-bolodai zu.

³¹ GALA ge daavege ga GALA Zenvui, ta gimalai, ta kelegelegi, ta soofaalai, botii ma zii kpein faa zu:

³² e zoo faiti kazavisu, e zanugi bete, ta walii, ta kolu boigi,

³³ e kotu zongu baagiti saqa, e ti jnekepi ti-lavuzveti, e gului zaqa, ta e jneeliqi wotii ma zii kpein ke.

³⁴ E kalagi ma vebeanii veeve be, zekana balaa e keai la Wogolliyaabe ve, Ayizamake na-doun zunui, Dan na-bolodai zu.

³⁵ E ti laavege ga gimalai, ga ti botii ma ziiti kpein ke, nii e geni ga jneeliqi vai, ta faa niine laajula vai, ta sege zuvu vai ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai, ta sege velle vai. Ti zoogai jneeliqi vai ma zii kpein da, ta faa niine laajula vai ma zii kpein.

36

¹ «Besaleyele ta Wogolliyaabe, ta zunuiti kpein ti zooni faa la, niiti Goofo GALAGI gimalai ta kelegelegi vuuni ti-yiimavu, ti zoo ti botii ge, egevelei seizu nadegai naama wotii kpein ga ge la, ti louni botii zu, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la.»

² Moize Besaleyale ta Wəɔɔɔliyaabe lolini, ta zunuiti kpein ɔɔɔɔ ɔɔɔɔ ti ma, niiti Gooɔɔ GALAGI keɔɔɔɔɔɔ uuni ti-yiimaɔɔ, niiti kpein ti-ɔɔɔɔɔɔ keɔɔɔɔ ɔɔɔɔni ga ti ɔɔɔɔ botiiti keɔɔ vai zu.

³ Ti vebɔɔniiti kpein seɔɔni Moize ɔɔɔɔ, niiti Izelayale nuiti ti daani ɔɔɔɔ, ti vaa la, naa ɔɔ a ke, seizu ɔɔɔɔɔɔ ma wotii ɔɔɔ. Sobu-o-sobu, nuiti ti ɔɔni vaaazu ga vebɔɔniiti Moize vɔ ɔɔ mɔɔɔ.

⁴ Naa ɔɔ ɔɔɔɔɔɔ nuiti kpein ti ɔɔni seizu ɔɔɔɔɔɔ ma wotii ɔɔɔɔ, ti ɔɔɔɔɔɔɔɔ ti botiiti zɔɔni na la, niiti ti ɔɔni ti ɔɔɔɔ,

⁵ ti vaaɔni, ti ɔɔ Moize ma: «Nuɔɔɔɔɔɔ ta wola vaaazu la, ɔ vooɔa botiiti keɔɔ vai ma, nii Gooɔɔ GALAGI deveai ga ɔ ɔɔɔ.»

⁶ Moize devei woni ga ti sezei wo ti-vuuzuvɔɔ, ga: «Nu nɔɔɔ, zunu ɔɔa anzanu, ta mina mɔ vebɔɔni ɔɔɔɔɔ ɔɔɔ seizu ɔɔɔɔɔɔ vaa zu.» Zekana ti pele leɔɔni la nuɔɔɔɔɔɔ tuɔɔ, ti va va ga ta.

⁷ Sɔɔɔɔɔɔ ti ti ɔɔɔɔni, ti kula ɔɔɔni, ɔ vooɔa botii kpein ma, ɔ ɔɔni ɔɔɔɔ.

Seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ

ma landaiti

ta ma vɔɔmɔɔɔɔɔɔɔ kpeɔɔ vai

(Egezode 26:1-14)

⁸ Zunuiti saama, niiti kpein ti zoogai faa la, ɔɔɔɔɔɔ vai zu, ti seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔni ga tana puugɔ, ga geze vagoɔ kpaliai, ta geze ɔɔɔni, ta ma ɔɔɔɔ, ta ma ɔɔi sɔɔɔɔɔ. Ti suvuni ga seelubeɔɔni ma votoi.

⁹ Tana ɔɔɔɔɔɔ zakpai ɔɔni ga metele puugɔ maazu naanigɔ (14), kogi ɔɔ ga metele felegɔ. Kooɔɔɔ ɔɔni ga ani ɔɔla nɔ tandaiti kpein faa zu.

¹⁰ Ti tana ɔɔɔɔɔɔɔni seiɔni ɔɔɔɔ la, ti zo ɔɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔ sei ɔɔɔɔ la.

¹¹ Ti galu ɔɔɔniiti ɔɔɔɔɔɔni tandai ma ɔɔsu mɔɔɔni laamavɔɔ. Ti keɔni ɔɔna nɔ ga tandai ma ɔɔsu vɔɔɔɔni laamavɔɔ.

¹² Ti galu vɔvɔɔɔɔɔ (50) ɔɔɔɔɔɔni tandai ma ɔɔsu mɔɔɔni laamavɔɔ va, ti galu vɔvɔɔɔɔɔ (50) ɔɔɔɔɔɔni tandai ma ɔɔsu vɔɔɔɔni laamavɔɔ va. Naama ɔɔɔɔni ti zoɔɔni ɔɔɔɔ ma ga felefele.

¹³ Ti zanu kala puulɔɔɔɔ (50) ɔɔɔni, ti tandai ma ɔɔsuɔni ɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔ va ga tiye. Seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔɔni ga ani ɔɔla kpe nɔ.

¹⁴ Ti boli leɔɔa landa puugɔ maazu ɔɔla (11) kpeɔɔni, ti ti vɔɔ seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔɔna.

¹⁵ Tana ɔɔɔɔɔɔ zakpai ɔɔni ga metele puugɔ maazu ɔɔɔɔ (15), kogi ɔɔ ga metele felegɔ. Kooɔɔɔ ɔɔni ga ani ɔɔla nɔ tana puugɔ maazu ɔɔɔɔ (11) ɔɔ.

¹⁶ Ti tana ɔɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔ va, ta ti zo ɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔɔni ɔɔɔɔ va.

¹⁷ Ti galu vɔvɔɔɔɔɔ (50) ɔɔɔɔɔɔni tandai ma ɔɔsu mɔɔɔni laamavɔɔ, ti galu vɔvɔɔɔɔɔ (50) ɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔni tandai ma ɔɔsu vɔɔɔɔni laamavɔɔ.

¹⁸ Ti kolu ɔɔi kala puulɔɔɔɔ (50) ɔɔɔni, naa ɔɔ a ke tandai ma ɔɔsuɔni ti zeɔi da ga tiye, ti ɔɔ ga ani ɔɔla nɔ.

¹⁹ Ti baala sine ɔɔɔni kpeɔɔni ga pɔɔmɔɔɔɔɔ, toai ga ma ɔɔɔɔ, seɔɔ vɔɔɔni vɔ, ti nuni ɔɔɔni ma vɔɔmɔɔɔɔɔ vɔɔ maazu.

Seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ

ma ɔɔɔɔɔni kpeɔɔ vai

(Egezode 26:15-37)

²⁰ Ti kpeɔɔɔni kpeɔɔni seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ vɔ ga akasia wulu zɔvɔɔni. Ti ɔɔɔɔɔni seɔɔ vɔɔɔ zuzo fai zu.

²¹ Kpeɔɔɔni zoɔɔni ɔɔni ga metele ɔɔɔɔ, kogi ɔɔ ga metele ɔɔɔɔɔɔ.

²² Kpeɔɔɔni ɔɔɔɔɔɔ pɔ kpeɔɔɔvɔɔ ɔɔɔɔɔni ma wulu zɔvɔɔ felegɔni va. Zekana ti keɔni la seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ma ɔɔɔɔɔni kpein ba.

²³ Ti kpeɔɔ vɔvɔɔɔ (20) ɔɔɔni seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ vɔ, ti ɔɔni nu yeezazu vɔɔni.

²⁴ Ti dabu vɔvɔvɔɔni (40) kpeɔɔni ga walii, ti va la kpeɔɔ vɔvɔvɔɔni (20) ɔɔɔɔɔɔni wu, kpeɔɔɔni felegɔni ɔɔ.

²⁵ Ti kpeɔɔ vɔvɔvɔ (20) ɔɔɔni ɔɔɔɔ seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ vɔ, nu ɔvɔvɔ vɔɔni.

²⁶ Ti dabu vɔvɔvɔni (40) kpeɔɔni ɔɔɔɔ ga walii, ti va la kpeɔɔ vɔvɔvɔni (20) ɔɔɔɔɔɔni wu, kpeɔɔɔni ɔɔ.

²⁷ Ti kpeɔɔ ɔvɔvɔ ɔɔni seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔvɔvɔ, folo liizu vɔɔni.

²⁸ Ti kpeɔɔ felegɔ ɔɔni seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ma zoko felegɔni ɔɔ, ti kpeɔvɔvɔ.

²⁹ Ti ɔɔni kpeɔɔɔni zoɔni ba, ɔ zo buuvɔ, ɔ zeeli bala mɔɔɔni ma ungvɔvɔ. Vɔɔ ɔɔna ɔ ɔɔni la ga ti felegɔ, ti vɔɔɔni soko felegɔni su.

³⁰ Kpeɔɔ ɔvɔvɔ ɔɔ naazu, ɔ ɔɔni seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔvɔvɔ, ɔ vɔvɔ ta-labu puugɔ maazu ɔvɔvɔni (16) ba, ti ɔvɔvɔni ga walii, kpeɔɔni gila dabu felegɔ.

³¹ Ti gulu zoɔvɔ ɔɔɔɔ ɔɔni kpeɔɔɔni ɔɔ ga akasia wului, ti ɔvɔvɔ seɔɔ vɔɔ ɔɔɔɔɔɔ ɔvɔvɔvɔni ɔɔɔɔ,

³² Ta gulu zokpo lolugo sefe vele nadegai gakamaɓe zolla velel ma bedegiti be, ta gulu zokpo lolugo sefe vele nadegai bogave ma bedegiti be, folo liizu velel.

³³ Ti zaamazu wulu zokpoi beteni, ga e kpedegiti maaleve, e zo kwegi ma, e li zolla velel.

³⁴ Ti zanugi zieni kpedegiti ma. Ti ta-valaiti kpeteni ga zanugi, ga gulu zokpoiti ti da lo ti zu. Ti zanugi zieni naama wulu zokpoiti ma.

³⁵ Ti sefe zufoza golai beteni ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai. Ti suvuni ga seelubeinti ma votoi.

³⁶ Ti akasia wulu lokpala naanigo beteni be, ti zanugi zie ti ma. Zanu kalagiti ti gjeni ti va. Ti walii gaawuunni, ti kpete ga ma labu naanigoiti.

³⁷ Ti sefe zufoza golai tagili kpeteni sefe velel laave, ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai, e gjeni ga sefe zuvuai.

³⁸ Ti na-tokpala lolugoit ta ta-galagiti kpeteni. Ti zanugi zieni ti-unsuɓeti ma, ta ti ti zele koluiti kpete ga zanugi. Ta-labu lolugoi gjeni ga kolu boigi.

37

Kesui bete vai

(Egeẓode 25:10-22)

¹ Besaleyele kesui beteni ga akasia wului. Sakpai gjeni ga metele gila taata, kogi ge ga metele gaaɓwesui, soligoi ge ga metele gaaɓwesui.

² E zanu kitei zieni koozuɓe ta poluɓe, e dakolagi ge ga zanugi, e gaku ma.

³ E zanugi gaawuunni, e bala naanigoiti kpete be. E ti vilini goizu naanigoiti ba, bala felego gilazu velel ta bala felego zolla velel.

⁴ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, e zanugi zie ti ma.

⁵ E gulu zokpoiti dooni balaiti su, kesui gakamaɓeti, kesui zege vai zu.

⁶ E kesui lakulugi beteni ga zanu kitei. Sakpai gjeni ga metele gila taata, kogi ge ga metele gaaɓwesui.

⁷ E seelubein felegoit kpeteni ga zanu dogai, kesui lakulugi laabe felegoit ga.

⁸ Seelubein gilagi gjeni daabegi gilazuɓe ga, seelubein gilagi ge daabegi zolla velel ga. E seelubein felegoit ta kesui lakulugi beteni ga ani gila na.

⁹ Seelubeinti ti ti-govegiti suvieni maazuɓe, ti kesui lakulugi maalooɗu ga ti-govegiti, ti gaaavote boɗo ma. Seelubeinti ti gaaavoteni kesui lakulugi ma.

Tabalii bete vai

(Egeẓode 25:23-30)

¹⁰ E tabalii beteni ga akasia wului. Sakpai gjeni ga metele gila, kogi ge ga metele lukpegi, soligoi ge ga metele gaaɓwesui.

¹¹ E zanu kitei zieni ma, e daabegi bete ga zanugi, e gaku ma.

¹² E kakamaɓeti kpete ga nu yeave liegoi gefala, e naa laabegi bete balaa ga zanugi, e gaku ma.

¹³ E zanugi gaawuunni, e ke ga balaiti tabalii ɓe. E ti loni goizu naanigoiti ba, koɗo naanigoiti tetegi.

¹⁴ Balaiti ti gjeni kakamaɓeti ba, gulu zokpoiti ti looni ti zu, tabalii zege vai zu.

¹⁵ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, e zanugi zieni ti ma, ti ge ga tabalii zege aniiti.

¹⁶ E anijakaiti kpeteni ga nu da ti ze tabalii ga: digiiti, ta tazaiti, puya zalaɗai vaa zu, ta kokoiti, ta ziawoiti. E ti beteni ga zanu kitei.

Fitina zei anii bete vai

(Egeẓode 25:31-40)

¹⁷ E fitina zei anii beteni ga zanu kitei dogaa. Ti pe ti gjeni ga ani gila: koɗoi, ta ma wului, ta ma bekegiti, ta maagili zollaiti ti gulaai ga gulu vuai.

¹⁸ Fitina zei anii ma beke dozitaiti ti gulari kakamaɓeti, ma beke savago gjeni kakamaɓe gilazuɓe, ta ma beke savago ge kakamaɓe zolla velel.

¹⁹ Maagili zollai gjeni sava ma beke dozitai gilagilagi pe ba, ti gulaai ga amandegi ma vuai.

²⁰ Maagili zolla naanigo gjeni fitina zei anii ma wului va, ti gulaai ga amandegi ma vuai.

²¹ Maagili zollai gila ge gjeni ma beke felefelegiti todazuɓe.

²² Fitina zei anii gjeni ga zanu kitei dogaa. Baalobazuɓeti pe ti gjeni ga ani gila: ma wului, ta ma bekegiti, ta maagili zollaiti.

²³ E na-fitina lofelaiti kpeteni, ta na-salava zo sollaiti, ta na-salava zege anijakaiti, ti pe ti ga zanu kitei.

²⁴ Kilo uususavago (30) ga e segeni zanu kitei zu, fitina zei anii, ta ma zollaiti kpein kpete vai zu.

*Ani maku neenēgi
ma zalaḡa ḡulazuwe bete vai
(Egeẓode 30:1-5)*

²⁵ E ani maku neenēgiti ma zalaḡa ḡulazuwe beteni ga akasia wului. E ḡeni ga seki naanigi, sakpai ḡe ga metele valisui, kogi ḡe ga metele valisui, ṣoligoi ḡe ga metele ḡila. Ma mineiti ti ḡeni ba, ti ḡe ga ani ḡila.

²⁶ E zanu kitei zieni gaawe, ta kakamaveti, é kaku ma, ta ma mineiti ma. E daabegi beteni ga zanugi, é kaku ma.

²⁷ E zanu bala felego loni ba, daabegi wuwe, kakama felegoiti, gulu zokpoiti ti da lo ti zu, sege vai zu.

²⁸ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, é zanugi zie ti ma.

*Siema wuloi bete vai
(Egeẓode 30:22-38)*

²⁹ E siema wulo ḡadegai beteni, ta ani maku neenēgiti, eḡeweilei gulo maku neenē kpete nui a da kpete la.

38

*Gala zalaḡaiti kulazuwe bete vai
(Egeẓode 27:1-8)*

¹ E gala zalaḡaiti kulazuwe beteni ga akasia wului. Sakpai ḡeni ga metele felego ta tukpe (2,5), kogi ḡe ga metele felego ta tukpe (2,5). E ḡeni ga seki naanigi, ṣoligoi ḡe ga metele ḡila ta tukpe (1,5).

² E mineiti kpeteni goizu naanigoiti ba, ma mineiti ti bo ba, ti ḡe ga ani ḡila no. E kolu boigi zieni ti ma.

³ E zalaḡa ḡulazuwe ma zoolaiti kpein kpeteni: zuwu zo anijakaiti, ta peluiti, ta kokoiti, ta sua zoo mite wolaiti, ta abu zeḡe aniiti. E ṣoolai naati kpein kpeteni ga kolu boigi.

⁴ E kolu veleai beteni ga kolu boigi zalaḡa ḡulazuwe. E pileni zalaḡa ḡulazuwe lakolagawe wu, é zo buuwe, eyesu é zeeli zalaḡa ḡulazuwe zoligoi zaamaave.

⁵ E kolu boi balaiti kpeteni, é ti lo kolu veleai va, goizu naanigoiti su, gulu zokpoiti ti va da lo su.

⁶ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, é kolu boigi zie ti ma.

⁷ E gulu zokpoiti dooni balaiti su, zalaḡa ḡulazuwe ḡakamaveti, ti ḡe ga sege aniiti. E zalaḡa ḡulazuwe beteni ga gulu zeweti, é zeḡei ḡe koozu.

*Maagba anijakai bete vai
(Egeẓode 30:17-21)*

⁸ Anzanuiti niiti ti ḡeni botii ḡeezu GALA daaḡomi sege vele laawe, naati ti vaani ga ta-ḡolu boi petegiti. Naati ka é ti beteni ga maagba anijakai, é ḡeni ga kolu boigi. Ná-seiga anii balaa ḡeni ga kolu boigi.

*Sege vele ḡadegai
ma ḡoizuwe bete vai
(Egeẓode 27:9-19)*

⁹ E koizuwe beteni. Nu yeezazu vele, segei é ga geze vagoi kpaliai ḡa é ḡeni ná ga sasai. Sasai zakpai ḡeni ga metele uuuloolugo (50).

¹⁰ Tōkpala uuufelegoiti (20) ti looni dabu uuufelegoiti (20) ga, ti ga kolu boigi. Tōkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele koluiti ti ḡeni ga walii.

¹¹ Lekpemaave nu ḡovezuwe, sasai zakpai ḡeni miná balaa ga metele uuuloolugo (50), naa ḡe ga segei, ta tōkpala uuufelego (20), ta ta-labu uuufelegoiti (20), ti ga kolu boigi. Tōkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele koluiti ti ḡeni ga walii.

¹² Folo liizu vele, sasai ḡogi ḡeni ga metele uuufelego maazu loolugo (25), naa ḡe ga segei, ta ta-lōkpala puugoiti ta ta-labu puugoiti. Tōkpalaiti ma ḡalagiti ta ti zele koluiti ti ḡeni ga walii.

¹³ Folo ḡulazu vele, sasai ḡogi ḡeni ga metele uuufelego maazu loolugo (25).

¹⁴ Nu leezuwe ḡobaave ḡilazuwe, sasai ḡeni ga metele lofela ta tukpe (7,5), naa ḡe ga segei, ta tōkpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁵ Nu leezuwe ḡobaave zoolo vele, sasai ḡeni miná ga metele lofela ta tukpe (7,5), ta tōkpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁶ Segei niiti kpein ti ḡeni ga sasai, naati ti ḡeni ga geze vagoi kpaliai.

¹⁷ Tōkpalaiti ma labuiti ti ḡeni ga kolu boigi. Tōkpalaiti ma ḡalagiti, ta ti zele koluiti ti ḡeni ga walii, ta walii ḡeni veeni ti-unsweti ma.

¹⁸ Sasai laaᵛe ma zeḡe zuḡooza golai zuᵛua ḡeni de ga geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali. Sakpai ḡeni ga meṡeṡe puuḡo. Soligoḡ ḡeni ga meṡeṡe felego ta tukᵛe (2,5), eḡeᵛelei sasai ma zeḡei la.

¹⁹ Sasai laaᵛe ma lᵛkᵛala naanigoḡiti ma labu naanigoḡiti ti ḡeni ga kᵛlu ḡoigi. Tᵛkᵛalaiti ma ḡalagiti, ta ti zeṡe kᵛluiti ti ḡeni ga walii, ta walii ḡeni ᵛeṡni ti-unᵛᵛeṡti ma.

²⁰ Seḡe ᵛeṡe ᵛadegai zuzo kᵛluiti kᵛpein, ta sasai zuzo kᵛluiti kᵛpein ti ḡeni ga kᵛlu ḡoigi.

Seḡe ᵛeṡe ᵛadegai lo ganiiti

gaalu fai

²¹ Seḡe ᵛeṡe ᵛadegai lo ganiiti ma ḡaalugi ᵛeṡe, seḡe ᵛeṡe nii zeele woo ḡesui ḡeni bu, é loni Moize ná-deᵛei wu, ga Leevi nuiṡi ta-ḡaaḡaa, Itamaal ná-totuḡolai zu, zalaḡa ḡula nui Aalon ná-doun zunui.

²² Uli ná-doun zunui Beᵛsaleyele, ḡuul ná-dounloin, Zuda ná-bolodai zu, é naa kᵛpein keṡeni, nii ḡooḡo GALAGI ma leᵛei ᵛeṡni Moize ya.

²³ Wᵛḡᵛliyaḡe, naa ḡeni polu, é ga Ayizamake ná-doun zunui, Dan ná-bolodai zu, nii é ḡeni ga ᵛeṡliḡi nui, faa niine laaḡula nui, ta seḡe zuᵛu nui ga geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali.

²⁴ Zanugi lieḡoi nii é ḡoni seizu ᵛadegai ma wotiiti kᵛpein su, é ḡeni ga kilo waagila (1 000) keḡala, eḡeᵛelei seizu ᵛadegai ma ḡᵛḡᵛoigi la.

²⁵ Nuḡuseiti ti ḡaaluni, naati ta-walii ḡeni ga kilo waasabaḡo unnaani puunaanigoḡ (3 440) ḡeḡala, eḡeᵛelei seizu ᵛadegai ma ḡᵛḡᵛoigi la.

²⁶ Nu ḡilagiḡi ḡeni wali ḡaei ma ᵛali saamai ᵛeezu, eḡeᵛelei seizu ᵛadegai ma wali ḡaei la. Zunu ḡilagiḡi naa ḡeṡni, niiti kᵛpein ti ḡaaluni, é zo kona ᵛuufelego (20) ma, é le zeemaazu, naa ḡa é ḡeni ga zunu waaundᵛzita maazu sabaga undᵛᵛolu puulᵛᵛlugᵛo (603 550).

²⁷ Walii kilo waasabaḡo unnaani puufelego (3 420), naa ḡa gaawuunni, é ḡe ga seizu ᵛadegai ma labuiti, ta seḡe zuḡooza golai ma labuiti. Dabuṡi ti ḡeṡai ga walii nii, naati ti ḡeni ga unḡila (100).

²⁸ Walii kilo ᵛuufelegoḡ (20) mᵛtai zᵛiti, naati ka é ti ḡaawuunni. E kalagiti ta seṡe kᵛluiti kᵛṡeṡeni la tᵛkᵛalaiti be, ta é ti-unᵛᵛeṡti ᵛeṡe la.

²⁹ Kᵛlu ḡoigi é ḡeni ga ᵛeḡeṡanii, é ḡeni ga kilo waafelego unnaanigoḡ puufeṡe maazu ḡila (2 421) keḡala.

³⁰ Ti GALA daaḡomi seḡe ᵛeṡe laaᵛe ma labuiti kᵛṡeṡeni ga naama ḡolu ḡoigi, ta zalaḡa ḡulazuᵛe, ta ná-kᵛlu ᵛeṡai, ta zalaḡa ḡulazuᵛe ná-sᵛᵛalaiti kᵛpein,

³¹ ta kᵛii ma zasai ma labuiti kᵛpein, ta sasai laaᵛe ma labuiti, ta seḡe ᵛeṡe ᵛadegai zuzo kᵛluiti kᵛpein, ta sasai zuzo kᵛluiti.

39

Zalaḡa ḡula zeḡeiti kᵛṡeṡe vai

(Egeẓode 28:1-14)

¹ Gezei niiti ti loai ga ma ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, naa ḡa ti kᵛṡeṡeni ga zalaḡa ḡula wotiṡi ḡe zeḡeiti ada ᵛadegai ma vaa ma. Ti ti ḡeṡeni ga zalaḡa ḡula zeḡe ᵛadegaiti Aalon ᵛe, eḡeᵛelei ḡooḡo GALAGI ma leᵛei ᵛeṡni la Moize ya.

² Ti zalaḡa ḡula zeḡeiti ḡeṡeni ga geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali. Ti suᵛuni ga zanu galui.

³ Ti zanugi ma seḡeḡiti sumaaṡeni, ti ṡeᵛeᵛeḡe eḡe galui, ti gezei zuᵛu ga zanu galui, geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali.

⁴ Ti kᵛakiga zeḡeiti kᵛṡeṡeni ba, ti zeini zalaḡa ḡula zeḡeiti ḡaaḡelasu felegoḡiti da.

⁵ Ti zalaḡa ḡula zeḡeiti ma lokoi ḡeṡeni ga ma zii nᵛ, eḡeᵛelei ḡooḡo GALAGI ma leᵛei ᵛeṡni la Moize ya. E ḡeni ga zanugi, ta geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali. Ti ḡeni ga ani ḡila ta zalaḡa ḡula zeḡeiti.

⁶ Ti kotu zongᵛo ḡaa felegoḡiti kᵛṡatani ti-lᵛzuᵛeṡti ba, ti ga zanugi, kotui nii daaseigi ga wᵛnikese, niiti Izelayeṡe ná-doun zunuiṡi daaseigiti ti zeᵛeni ti ma, eḡeᵛelei nu a ḡa kotui zaḡa la, eḡe zeᵛoᵛeḡeḡe ba anii.

⁷ Ti ti ḡilini zalaḡa ḡula zeḡeiti ma ḡakiga zeḡe felegoḡiti ba, ti ḡe ga Izelayeṡe ná-doun zunuiṡi ta-ḡiṡesui, eḡeᵛelei ḡooḡo GALAGI ma leᵛei ᵛeṡni la Moize ya.

Kakazu zeḡeiti ḡeṡe vai

(Egeẓode 28:15-30)

⁸ Ti kakazu zeḡeiti ḡeṡeni ga geze ḡiinii, ta ma ḡoigi, ta ma ḡoi sᵛᵛoigi, ta geze ᵛaḡoi kᵛaliali. Ti suᵛuni ga zanu galui, ga zalaḡa ḡula zeḡeiti ḡeᵛeṡe.

⁹ Kakazu zeḡeiti ᵛeṡni su feṡe, é ḡe ga seki naanigi. Sakpai ḡeni ga zeelo ḡila, kogi ḡe ga zeelo ḡila.

10 Ti kōtu zōngō baagiti nekpeni ba, ma nekpe naanigoi zu: ma nekpe mōungi zu, saaledoane gila, tapaze gila, ta emelode gila,

11 ma nekpei velesiei zu, gelenate gila, safil gila, ta diama gila,

12 ma nekpei zavaasiei zu, wōpale gila, agate gila, ta ameesetese gila,

13 ma nekpei naanisiei zu, kelizolite gila, wōnikese gila, ta zasepe gila. Niima gōtu zōngō baagiti ti batani ti-lōzūveti ba, ti ga zanugi.

14 Ti Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seveni kōtu puugō maazu felegōiti (12) ma, egevelei nu a dá kōtui zaḡa la, ege zeevozeba aniiti. Boloda puugō maazu felegōiti (12) daaseigiti ti ḡeni ti ma, kōtu ḡila, gila daasei, kōtu ḡila, gila daasei.

15 Ti zanu galu felegōiti toni kakazu zegei va, ti velayi ga zanu kitei.

16 Ti zanu dōozūve felegōiti kpeteni ta zanu balaḡae felegōiti. Ti balaḡae felegōiti toni kakazu zegei woizu felegōiti ba.

17 Ti zanu galu felegōiti toni balaḡae felegōiti ba, kakazu zegei woizu felegōiti.

18 Ti zanu galu felegōiti sokpaiti toni dōozūveti felegō va, niiti ti ḡililai zalaḡa ḡula zegei ma bakiga zege felegōiti ba, nii a ke kakazu zegei ye velelavē.

19 Ti zanu balaḡae felegōi beteni mōnō, ti ti lo kakazu zegei woizu felegōi zōiti ba, koozu velei, ná veezu zalaḡa ḡula zegei ma.

20 Ti zanu balaḡae felegōi ḡili kpeteni, ti ti lo zalaḡa ḡula zegei ma bakiga zege felegōiti ba, buuṽe, velela velei, ti-lodazuṽe ḡobave, zalaḡa ḡula zegei ma lokoi maazu.

21 Ti kakazu zegei ná-balaḡaeḡiti ḡilini zalaḡa ḡula zegei ná-balaḡaeḡiti ba, ga galu ḡiinii, naa ḡa a ke kakazu zegei ḡe zalaḡa ḡula zegei ma lokoi maazu, ti yeeḡaa mina ḡwe ta zalaḡa ḡula zegei. E ḡeeni, egevelei ḡōḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

*Zalaḡa ḡula zegei zōiti kpete vai
(Egeẓode 28:31-43)*

22 Ti zalaḡa ḡula zegei ma lookōba wolai beteni, felai negelein nō ga zeze ḡiinii.

23 Tookōba wolai naa ḡō tēvezūve ḡeni saamaṽe, daaḡaleai é ḡaku ma ga segei taḡili, naa ḡa a ke é mina vali ga.

24 Gului nii daa ga gelenadegi, naama waai ma votoi ḡa ti ḡilini tookōba wolai laamaṽe, ga zeze ḡiinii, ta ma bōigi, ta ma bōi sōsōgi, ta zeze vaḡoi kpaliai.

25 Ti zanu kitei ma lala koiti kpeteni, ti ti ḡili gelenadegiti zōḡōzūveti, é ḡaku tookōba wolai laamaṽe, gelenadegiti zōḡōzūveti,

26 tala ko ḡila, gelenade gila, tala ko ḡila, gelenade gila, é ḡaku tookōba wolai laamaṽe ma, botii ma vaa zu, egevelei ḡōḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

27 Ti seḡewuzeḡeḡiti kpeteni Aalōn ta ná-doun zunuiti be, ga zeze vaḡoi,

28 ta bōologiti ga zeze vaḡoi, ta velle kpudagiti ga zeze vaḡoi kpaliai,

29 ta saamaḡilḡigiti ga zeze vaḡoi kpaliai, é ga zeze ḡiinii, ta ma bōigi, ta ma bōi sōsōgi, suvuai. Ti naa pe kpeteni, egevelei ḡōḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

30 Ti zanu kitei ma zeeve goi beteni masa bōolō ḡadegai va, ti seveni ga: «Feai ḡōḡḡ GALAGI ve.» Seveai egevelei nu a dá zeevozeba anii maazaḡa la.

31 Ti galu ḡiinii lo ba, nii a ke ti ḡili bōologiti va, maazuṽe, egevelei ḡōḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

*Seḡe velle ḡadegai
ma wotii be fai*

(Egeẓode 35:10-19)

32 Vele ḡana seḡe velle ḡadegai ma wotii kpein ge benii la, GALA daaḡomi seḡe vellei. Izelayele nuiiti ti naa kpein keeni, nii ḡōḡḡ GALAGI ma levei veeni Moize ya, ti keeni ḡana no.

33 Ti vaani ga seḡe velle ḡadegai Moize vō: ná-seḡe vellei, ta ná-sōlaiti kpein, kalagiti, kpedegiti, gulu zōkpōiti, tōkpalaiti, ta dabuuti,

34 ta baala sine ḡolbi ma veeḡazeḡeḡi toai ga ma bōigi, ta nuni ḡolōiti ma veeḡazeḡeḡi, ta seḡe zuḡōoza golai,

35 ta zeele woo ḡesui ta ná-gulu zōkpōiti, ta dakulugi,

36 ta tafalii, ta ná-sōlaiti kpein, ta buluuti ti veai GALA be,

37 ta fitina zei anii é ga zanu kitei, ta ná-fitinaiti, ta ná-sōlaiti kpein, ta fitinai ná-gulōi,

38 ta zalaḡa ḡulazuṽe nii zanugi zieni maave, ta siema wulo ḡadegai, ta ani maku neeneḡi, ta seḡe zuḡōoza golai é nu leeḡūve seḡe vellei wu,

39 ta zalaḡa ḡulazuṽe é ga kōlu bōigi, ta kōlu velayi é ga kōlu bōigi, ta ná-gulu zōkpōiti, ta ná-sōlaiti kpein, ta maagba anijakai ta ná-seiga anii,

40 ta kōii ma zasai ma zeḡeḡeḡi, ta ma lōkpalaiti, ta ma labuuti, ta sasai laave ma zeḡe zuḡōoza golai, ta ná-galuuti, ta ná-suzo kōluuti, ta seḡe velle ḡadegai wu wotiḡe zōlaiti kpein, GALA daaḡomi seḡe vellei vaa zu,

⁴¹ ta zalaḡa ḡula zeḡeiti ada ḡadegai vaa ma, zalaḡa ḡula nui Aalɔn ná-seḡeiti, ta ná-doun zunuiti ta-zeḡeiti zalaḡa ḡulazuwe ma wotiiti faa zu.

⁴² Izelaye le nuiti ti naama wotiiti kpein keeni, é zoloo ma, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

⁴³ Moize botii kpein feḡefeḡeḡeḡe. E kaani ga ti keewe, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI deveni la. Názu ḡa Moize tuya looni la ti ve.

40

*Seḡe veḡe ḡadegai lo fai
ta fee vai GALA be*

¹ Ḣooḡo GALAGI boeni Moize wɔ, é ḡe ma:

² «Alu mɔungi ma volo mɔungi, da seḡe veḡe ḡadegai lo, GALA daaḡomi seḡe velei.

³ Da zeele woo ḡesui zeɪ bu, é maalooḡu ga seḡe zuḡooza golai.

⁴ Da va ga tabalii, é ná-sɔɔlaiti sei ga. Da va ga fitina zeɪ anii, é fitinaiti kevele beḡe.

⁵ Da ani maku neɛneḡi ma zalaḡa ḡulazuwe vile, nii zanugi zieni maawe, zeele woo ḡesui ḡakalawe. Da seḡe zuḡooza golai zeḡe nu leezuwe seḡe veḡe ḡadegai wu.

⁶ Da gala zalaḡaiti kulazuwe vile seḡe veḡe ḡadegai ḡakalawe, GALA daaḡomi seḡe velei.

⁷ Da maagba anijakai zeɪ GALA daaḡomi seḡe velei ta zalaḡa ḡulazuwe ti yoḡozuwe, é ziei wu su.

⁸ Da kooi ma zasai lo, é maagfooli ná pe, é seḡe zuḡooza golai zeḡe sasai laawe.

⁹ «Da siema wulo ḡadegai zeḡe, é ta zie seḡe veḡe ḡadegai ma, ta nii kpein a ḡe ná, é ti ḡade, ta ná-anijakaiti kpein. Toḡa ḡade.

¹⁰ Da gulo ḡadegai zie gala zalaḡaiti kulazuwe ma, ta ná-sɔɔlaiti. Da zalaḡa ḡulazuwe ve bè, naa ḡa a ke, zalaḡa ḡulazuwe wola ḡade.

¹¹ Da gulo ḡadegai zie maagba anijakai ma, é weɛ ná-seiga anii va, é ḡade.

¹² «Da Aalɔn ta ná-doun zunuiti maaḡuḡa nu leezuwe va, GALA daaḡomi seḡe velei ḡakalawe, é ti maagba ga ziei.

¹³ Da Aalɔn maaḡili ga zalaḡa ḡula zeḡeiti. Da gulo ḡadegai zie ma, é fe bè, é zalaḡa ḡula losuwe ma wotii ḡe bè.

¹⁴ Da va ga ná-doun zunuiti, é seḡewuzeḡei loo ti ḡoba.

¹⁵ Da gulo ḡadegai zie ti ma, eḡevelei é gulɔi ziezɔ la ti-ḡee ma, naa ḡa a ke ti ná-zalaḡa ḡula wotii ḡe. Gulɔi a ziena ti ma, naa maawe ma, zalaḡa ḡula vai ma losuwe ḡa ḡe ti ya, ti-mavofodaiti kpein su.»

¹⁶ Moize naa kpein keeni, nii Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni zea. Zekana é keeni la.

¹⁷ Konagi velesiei ma alu mɔungi ma volo mɔungi ḡa seḡe veḡe ḡadegai loni la.

¹⁸ Moize seḡe veḡe ḡadegai loni, é ma labuiti kpeḡe, é ma beḡeḡiti piḡe, é gulu zɔkpoiti do ti zu, é takpalaiti to.

¹⁹ E tandai zuvieni, é pee seḡe veḡe ḡadegai ma. E peɛmazeḡei weeni maazu, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

²⁰ E zeele woo ḡokolo feḡeḡi zeḡeni, é ti la kesui zu. E gulu zɔkpoiti dooni kesui ma valaiti su. E kesui lakulugi zeini kesui la.

²¹ E liini ga kesui seḡe veḡe ḡadegai wu. E seḡe zuḡooza golai zeleni, nii a ke é zeele woo ḡesui maalooḡu, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

²² E tabalii vileni GALA daaḡomi seḡe velei wu, nu ḡovezu velei, seḡe zuḡooza golai ḡakalawe.

²³ E buluiti puuni ga ga paḡo Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

²⁴ E fitina zeɪ anii vileni GALA daaḡomi seḡe velei wu, nu yeezazu velei, tabalii letemaɛ.

²⁵ E ma vitinaiti kevele beḡeni, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

²⁶ E zalaḡa ḡulazuwe vileni, nii zanugi zieni maawe, GALA daaḡomi seḡe velei wu, seḡe zuḡooza golai ḡakalawe.

²⁷ E ani maku neɛneḡiti galani ga, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

²⁸ E seḡe zuḡooza golai zeleni nu leezuwe seḡe veḡe ḡadegai wu.

²⁹ E gala zalaḡaiti kulazuwe vileni seḡe veḡe ḡadegai ḡakalawe, GALA daaḡomi seḡe velei. E gala zalaḡai ḡulani ná ta vebeaniiti, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

³⁰ E maagba anijakai zeini GALA daaḡomi seḡe velei ta zalaḡa ḡulazuwe ti yoḡozuwe. E ziei wuuni su maagba vaiti su.

³¹ Moize ta Aalɔni, ta ná-doun zunuiti, ti ḡoḡoiti ta ti-yeeiti maagbani náwe.

³² Ta la ḡena lea GALA daaḡomi seḡe velei wu, baa ti va maaḡuḡa zalaḡa ḡulazuwe va, ti ḡeni boḡo maagbazɔ, eḡevelei Ḣooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³³ E koi ma zasai loni sege vele nadegai ta zalaḡa ḡulazuwe maagoolii zu, é sege zuḡooza golai zele sasai laawe. Zekana Moize beni da ga botii ḡe.

*Ḡooḡo GALAGI ná-lebiyai
(Gaalu Sevei 9:15-23)*

³⁴ Tonaḡiingi veeni GALA daaḡomi sege vele ma, Ḡooḡo GALAGI ná-lebiyai sege vele nadegai wuulaaveni.

³⁵ Moize la mo ḡeni zoosu é va le GALA daaḡomi sege vele wu, mazoloo tonaḡiingi ḡeni veeni ma, Ḡooḡo GALAGI ná-lebiyai ḡeni no sege vele nadegai laavesu ḡo.

³⁶ Sieḡi zu tonaḡiingi ḡeni wuzegezu la, é zege sege vele nadegai maazu, názu ḡa Izelayele nuiti ti bena siei wo da, ti zege ti-vuuzuwe.

³⁷ Ni tonaḡiingi la de wuzegeni maazu, ti la ḡeni liizu, eyesu voloi a la wuzegena la.

³⁸ Mazoloo Ḡooḡo GALAGI ná-tonaḡiingi ḡeni sege vele nadegai maazu foloi, kele kpidii, abui ḡeni zosu tonaḡiingi zu, Izelayele nuiti kpein ti ḡeni kaazu kpezekele. Zekana é ḡeni ḡezu la ta-zie yeeḡeḡalai kpein su.

Leevi Nuiti Ta-Zευει

Puuzu mōungi ɔa dεεzu ga GALA ka yeŕsu GALA daaɔomi seɔe velei wu, ε Moize loli, ε ɔaε pɔ. Seυei naati kpein su, GALA ka tɔgiti ta deveiti ma mainmoin feezu Moize ya, Izelayele nuiti ta-vaa zu, minazefegi ɔε ba ga zoi nɔpe a zιε ga tiye toɔa zenvui wo (18:5, bogε Wɔl. 10:5).

Ti pe su, GALA ka Izelayele nuiti kalasu ga velel ta faaɔaazagiti maala la, ti neε GALA be, ti ɔa faa ma, nii a ɔe seɔe velel ɔe ga komi bosuve ɔiteɔitegi.

Keni niiti ti zalaɔaiti kulazu, ti ke eɔεvelei deveiti ti la (1:1–7:38).

Unfemai ve zalaɔa ɔula nuiti be, ti luva velel ɔe ga lebiya vaa (8:1–10:20).

Ni toɔa zoo ɔεεzu, nuɔusei ɔilagiɔagi ɔeteυe kpusei zu ɔɔɔaba vaiti ba (11:1–16:34).

Ta zenvu zuɔɔologologi, ta kala ɔoiti kpein (17:1–27:34).

Nade GALAGI, neεbe GALAGI, zenvu su GALAGI, ɔa pɔ ε na-nuɔuseiti pɔɔpeε nά-nadedai va (19:2), naa ɔa a ke ti li ga zenvu vai ta neεbe vai, ti daazeeli.

Naama ɔisiei zu, ε devei nii woni Izelayele nuiti ma, nii Yesu ɔalaagi ma vaa wolai looni nuiti kisu ga: «Wo ɔilagiɔagi maaneυe ε seipɔɔi neε υe, eɔe tɔ ɔɔɔi» (19:18, Mat. 22:39).

Tɔgi naati ta ɔulazu niima yeɔεɔalazi zu zeυe ɔala nuiti filiba, keke toɔa kidaaleυe nuiti toozu ɔisu folo-o-folo, ε maaɔakpa, ga wootti kpein ta neεbe ɔɔfaamai GALA pɔ, toɔa ga zenvu su vai nii nuɔusei ɔedei ba.

TɔGITI E UILE ZALAɔAITI BA

(1:1–7:38)

Gala zalaɔaiti

¹ ɔoɔɔ GALAGI Moize lolini, ε ɔaε pɔ GALA daaɔomi seɔe velel wu, ε ɔe ma:

² «ɔaε Izelayele nuiti pɔ, ε ɔe ti ma: Siεgi zu ni ta vebeanii veezu la ɔoɔɔ GALAGI υe, toɔa seɔe toganii ma wolaiti ɔaa ma goiti saama.

³ Ni nά-vebeanii ɔa ga togani wolai, ε ga gala zalaɔai, toɔa ma zinei ta ve, neευuzu mina ɔe ba. Toɔa kula GALA daaɔomi seɔe velel laaυe, ga ɔoɔɔ GALAGI daazo.

⁴ Toɔa yeυeε gala zalaɔa loganii unmaυe, naa ɔa neε ɔoɔɔ GALAGI υe, ga ε ɔe toun be ga koto gba vai.

⁵ Toɔa nike zinei ɔɔdaaleυe ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu. Zalaɔa ɔula nuiti, Aalɔn nά-doun zunuiti, ta ma ɔamai ke ga ɔoɔɔ GALAGI, ti pili zalaɔa ɔulazuυe ma, ε ɔaku ma kpoo, ε GALA daaɔomi seɔe velel laaυe.

⁶ Toɔa gala zalaɔa loganii ɔɔɔ, ε teυeυe, ε kpulukpulu.

⁷ Zalaɔa ɔula nui Aalɔn nά-doun zunuiti ta abui la zalaɔa ɔulazuυe, ti kovii υu abui ɔa.

⁸ Zalaɔa ɔula nuiti, Aalɔn nά-doun zunuiti, ta ma ɔulukpulgiti, ta ma ungi, ta ma wuloiti da kovii maazu, zalaɔa ɔulazuυe abui ɔa.

⁹ Toɔa koozu zɔɔlaiti ta kɔɔiti gba ga ziei. Zalaɔa ɔula nui ɔa ti kpein gala zalaɔa ɔulazuυe. Gala zalaɔai υe, nii abui galazu, makugi neai ɔoɔɔ GALAGI υe.

¹⁰ «Ni nά-vebeanii a ɔena ga gala zalaɔai, ε ga togani goi, baala zivoiti ɔaa boli yiυoiti, toɔa ma zinei ɔula ga zalaɔai, neευuzu mina ɔe ba.

¹¹ Toɔa kɔdaaleυe zalaɔa ɔulazuυe ɔovezuυe, ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu. Zalaɔa ɔula nuiti, Aalɔn nά-doun zunuiti, ta ma ɔamai vili zalaɔa ɔulazuυe ma, ε ɔaku ma kpoo.

¹² Toɔa teυeυe, ε kpulukpulu, ta ma ungi, ta ma wuloi. Zalaɔa ɔula nui ɔa ti la kovii maazu, puai abui ɔa, zalaɔa ɔulazuυe.

¹³ Toɔa koozu zɔɔlaiti, ta ma ɔɔɔiti gba ga ziei. Zalaɔa ɔula nui ɔa ti kpein kula ga zalaɔai, ε gala, zalaɔa ɔulazuυe. Gala zalaɔai υe, nii abui galazu, makugi neai ɔoɔɔ GALAGI υe.

¹⁴ «Ni nά-vebeanii ɔoɔɔ GALAGI υe, a ɔena ga gala zalaɔai, ε ga wɔnii, toɔa υa ga kpumagoi ɔaa poopo kpokpangi.

¹⁵ Zalaɔa ɔula nui ɔa υa ga wɔnii zalaɔa ɔulazuυe. Toɔa nōungi volo ba, ε gala, zalaɔa ɔulazuυe. Toɔa ma ɔamai leda zalaɔa ɔulazuυe laamaυe.

¹⁶ Toɔa ma ɔɔɔgi ta su aniiti kula su, ε ti vili ya zalaɔa ɔulazuυe ɔɔbaυe, folo ɔulazu velel, zuυ viliυeυe.

¹⁷ Toɔa wɔni laavali kovegiti zɔɔzuυe, keke ε mina teυe su. Zalaɔa ɔula nui ɔa wɔni ɔala zalaɔa ɔulazuυe, kovii maazu, puai abui ɔa. Gala zalaɔai υe, nii abui galazu, makugi neai ɔoɔɔ GALAGI υe.

2

Vebeaniiti ti ga ma vukoi

¹ «Siegi zu nui ta vebeani veezu la Gooḡo GALAGI ve, ná-vebeanii ḡa ḡe ga ani vuko vagoi. Toḡa guloi vu ma, é ani maku neeneḡi bo ba.

² Toḡa vaa la zalaḡa ḡula nuiti po, Aalon ná-doun zunuiti. Zalaḡa ḡula nui ḡa zeeḡe gila seḡe ani vukoi zu, nii guloi vuai ma, é bo ani maku neeneḡi kpein ba, é gala, zalaḡa ḡulazuve ga ḡizesui. Zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooḡo GALAGI ve.

³ Nii é yeḡsu vebeanii volu, naa ḡa ḡe ga Aalon ta ná-doun zunuiti tɔno. Toḡa ga anii ḡadega wola zalaḡa aniiti saama, ti ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ve.

⁴ «Ni vebeani ve, nii é masu fuului zu, é ḡe ga bulu velevelegiti leve la su, é kpete ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, baa bulu leeveti leve la su, guloi vuai ma.

⁵ «Ni vebeani ve, nii é ḡeesu kolui maazu, toḡa ḡe ga bulu vuko vagoi leve la su, gaayogai ga guloi.

⁶ Toḡa ḡaleḡale, é bulukpulu, guloi vu maazu. Toḡa ga vebeanii.

⁷ «Ni vebeani ve, nii é ḡeesu kolui liḡii ma, toḡa ḡe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi.

⁸ «Ta va ga vebeanii Gooḡo GALAGI vo, nii kpeteai ga naama aniiti. Toḡa ve zalaḡa ḡula nui ya, é vaa la zalaḡa ḡulazuve.

⁹ Nii maaneai, é ḡula ga ḡizesui, zalaḡa ḡula nui naa zeḡe ba, é gala, zalaḡa ḡulazuve. Zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooḡo GALAGI ve.

¹⁰ Nii é yeḡsu vebeanii volu, naa ḡa ḡe ga Aalon ta ná-doun zunuiti tɔno. Toḡa ga anii ḡadega wola zalaḡa aniiti saama, ti ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ve.

¹¹ «Vebeanii tanope wo ḡeezu feezu Gooḡo GALAGI ve, ta la beḡe ga levei, mazoloo wo la ani nape gala, nii levei a ḡe su, baa koin guloi, vebeaniiti saama, ti ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ve.

¹² Wa zoo wo ta ḡula Gooḡo GALAGI ve, ga zooi va lonoo mɔungiti ma vebeanii, kele é mina ḡala zalaḡa ḡulazuve, eḡe vebeanii makugi neai.

¹³ «Wa kpoloi vu wa-vebeaniiti kpein ba. Kpoloi mina vaa wa-vebeanii zu, wa-GALAGI ná-minazegegi ma voogi ve. Keni kpoloi vu wa-vebeaniiti kpein ba.

¹⁴ «Ni wa zooi va lonoo mɔungiti ma vebeanii veena Gooḡo GALAGI ve, wa ani ḡopo niineiti gee de, naa volu wo ti wolowolo, ma vukoi ḡula.

¹⁵ Wa guloi vu ma, ta ani maku neeneḡi. Vebeani ve.

¹⁶ Zalaḡa ḡula nui ḡa ma vukoi ḡulazuve ḡala, ta guloi, é vee ani maku neeneḡi kpein ba, é ḡe ga ḡizesui. Zalaḡai ve, nii abui galazu, Gooḡo GALAGI ve.

3

Ziilei zalaḡaiti

¹ «Ni nui ta ná-vebeanii a ḡena ga ziilei zalaḡai, ni toḡa ga togani wolai, toḡa ma zinei baa ma zaai ḡula, neevuzu mina ḡe ba, Gooḡo GALAGI ḡaazu.

² Toḡa yeevee zalaḡa loganii unmave, é kodaaleve GALA daaḡomi seḡe velei laave. Zalaḡa ḡula nuiti, Aalon ná-doun zunuiti, ta ma ḡamai vili zalaḡa ḡulazuve ma, é ḡaku ma kpoloo.

³ Naama yiilei zalaḡai zu, nii a kula ba ga zalaḡai, é ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ve, naa ḡa é ga: ma wuloi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

⁴ ta ma loḡo felegoiti, ta ma wuloi felevelegai ti ma, é veezu ma zaamalokaeiti ma, ta ma mɔoin vasuve, a kula ma loḡoiti kobave.

⁵ Aalon ná-doun zunuiti ta naa vee gala zalaḡai va, nii a ḡe kovii maazu, ti gala zalaḡa ḡulazuve. Zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooḡo GALAGI ve.

⁶ «Ni toḡa ziilei zalaḡai ḡulazu Gooḡo GALAGI ve, ga togani goi ta, toḡa ma zinei baa ma zaai ḡula, neevuzu mina ḡe ba.

⁷ Ni baala zivoi ḡa a kula ga zalaḡai, toḡa vaa la Gooḡo GALAGI ḡaazu.

⁸ Toḡa yeevee zalaḡa loganii unmave, é kodaaleve GALA daaḡomi seḡe velei laave. Aalon ná-doun zunuiti ta ma ḡamai vili zalaḡa ḡulazuve ma, é ḡaku ma kpoloo.

⁹ Naama yiilei zalaḡai zu, nii a kula ba ga zalaḡai, é ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ve, naa ḡa é ga: ma wuloi, ta woongi kpein, a kula saamalokaei va, ta ma wuloi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

¹⁰ ta ma loḡo felegoiti, ta ma wuloi felevelegai ti ma, é veezu ma zaamalokaeiti ma, ta ma mɔoin vasuve, a kula ma loḡoiti kobave.

¹¹ Zalaḡa ḡula nui ḡa naa ḡala zalaḡa ḡulazuve. Daamiani zalaḡai ve, nii abui galazu, Gooḡo GALAGI ve.

¹² «Ni ná-vebeanii a ḡena ga bolii, toḡa kula Gooḡo GALAGI ḡaazu.

¹³ Toḡa yeevee zalaḡa loganii unmave, é kodaaleve GALA daaḡomi seḡe velei laave. Aalon ná-doun zunuiti ta ma ḡamai vili zalaḡa ḡulazuve ma, é ḡaku ma kpoloo.

¹⁴ Nii a kula ba ga zalaḡai, é ḡalazu abui ḡa, Gooḡo GALAGI ḡaazu, naa ḡa é ga: ma wuloi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

¹⁵ ta ma loḡo felegoiti, ta ma wuloi felevelegai ti ma, é veesu ma zaamalokaeiti ma, ta ma mooin vasuue, a kula ma loḡoiti kobave.

¹⁶ Zalaḡa ḡula nui ḡa naa ḡala zalaḡa ḡulazuue. Daamiani zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai. Ma wuloi kpein ka ga Ḣooḡo GALAGI nonoi.

¹⁷ «Nii ḡa ga ḡooḡo toḡi wo-mavofodaiti kpein be, ve nope wa zei ná: Wo la sua wuloi ta jamai mia pe.»

4

Koto gba zalaḡaiti

¹ Ḣooḡo GALAGI boeni Moize uo, é ḡe ma:

² «Boe Izelayele nuiti po, é ḡe ti ma: Sieḡi zu nui ta kotoi ḡeezu la, é la keeni ga gaagilimai, Ḣooḡo GALAGI ná-devei ta laaloḡoma, é fai ta ḡe, nii maa la neeni ga é va ḡe,

³ ni zalaḡa ḡula nui ve, guloi naḡegai ziaai ma, é nuḡuseiti ke ga soba nu, ná-kotoi é keai naa maavele ma, toḡa nike zine bokpagi ḡula ga zalaḡai, nii neevuzu la ba, Ḣooḡo GALAGI ve, é ḡe ga koto gba zalaḡai.

⁴ Toḡa va ga nike zinei GALA daaḡomi seḡe velei laave, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, é yeevee nike zinei unmaue, é kodaaleue Ḣooḡo GALAGI ḡaazu.

⁵ Zalaḡa ḡula nui guloi ziaai ma, naa ḡa nike zinei ma jamai ta zeḡe, é lii la GALA daaḡomi seḡe velei wu,

⁶ toḡa yeebeḡai lo jamai wu, é jamai vaza daa ḡe lofela, seizu naḡegai ma zeḡe zuḡooza golai letemaue, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu.

⁷ Zalaḡa ḡula nui ḡa jamai ta zie ani maku neenegiti ma zalaḡa ḡulazuue ma minciti ma, nii é Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, GALA daaḡomi seḡe velei wu. Toḡa nike zinei ma jamai motai vu ya gala zalaḡaiti kulazuue ḡḡoave, nii é GALA daaḡomi seḡe velei laave.

⁸ Toḡa koto gba nike zinei ma wuloi kpein kula: ma wuloi felevelegai koozu zoḡlaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

⁹ ta ma loḡo felegoiti, ta ma wuloi felevelegai ti ma, é veesu ma zaamalokaeiti ma, ta ma mooin vasuue, a kula ma loḡoiti kobave.

¹⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa tobazuue naati kula, eḡevelei ti ḡulazu la ziilei zalaḡa nike zinei va, é ti ḡala, gala zalaḡaiti kulazuue.

¹¹ Kele nike zinei ma ḡoloi, ta ma zuai kpein, é ve neungi va, ta koḡoiti, ta ma ḡoozu zoḡlaiti, ta ma booiti,

¹² woo zubuḡa su, nii kpein zegai voluzu nike zinei va, toḡa li ga naa ti-vuuzuue voluue, ada naḡegai ta, zuvu vilisuue, é gala abui ḡa, kovii maazu. Toḡa gala zuvu vilisuue.

¹³ «Ni Izelayele vebei kpein ka é kotoi ḡea, ti la gaagilini ma, ti la suḡweeni, ti naa ḡe Ḣooḡo GALAGI ná-toḡi taḡila daaloḡoma, fai nii ti maa la neeni ga ti va ke neḡelein, ti boḡo ḡe ḡana ga soba nu,

¹⁴ kotoi ti keai, naa a ḡulana kele zu, bebei ḡa nike zine bokpa gila kula ga koto gba zalaḡai, ta vaa la GALA daaḡomi seḡe velei laave.

¹⁵ Izelayele ḡewolaiti ta yeevee nike zinei unmaue, ti kodaaleue Ḣooḡo GALAGI ḡaazu.

¹⁶ Zalaḡa ḡula nui nii guloi ziaai ma, naa ḡa li ga nike zinei ma jamai ta GALA daaḡomi seḡe velei wu,

¹⁷ toḡa yeebeḡai lo jamai wu, é faza, ná zeizu ḡe lofela Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, seḡe zuḡooza golai letemaue.

¹⁸ Toḡa jamai ta zie zalaḡa ḡulazuue ma mineiti su, nii é Ḣooḡo GALAGI ḡaazu GALA daaḡomi seḡe velei wu, ta toḡa jamai motai vu ya gala zalaḡaiti kulazuue ḡḡoave, nii é GALA daaḡomi seḡe velei laave.

¹⁹ Toḡa nike zinei ma wuloi kpein kula, é gala, zalaḡa ḡulazuue.

²⁰ Toḡa nike zinei naa ḡe, eḡevelei no koto gba nike zinei ḡeezu la. Toḡa ke ḡana no. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai ḡe la ti ve, suvaa ḡa ye ti ve.

²¹ Toḡa li ga nike zinei ti-vuuzuue voluue, é gala, eḡevelei é nike zine moungi ḡalani la. Koto gba zalaḡai ḡana bebei ná-faa zu.

²² «Sieḡi zu kundigii ta a kotoi ḡeena la, é la gaagilini ma, é ke ná-GALAGI, Ḣooḡo GALAGI ná-devei ta laaloḡoma, é fai ta ḡe, nii maa la neeni ga é va ḡe, é boḡo ḡe ḡana ga soba nu,

²³ a ná-kotoi ḡweena, nii é keai, toḡa boli zinei ḡula ga zalaḡai, nii neevuzu la ba.

²⁴ Toḡa yeevee boli zinei unmaue, é kodaaleue, gala zalaḡa loganiiti kodaalevezuue, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu. Koto gba zalaḡai ve.

²⁵ Zalaḡa ḡula nui ḡa koto gba zalaḡai ma jamai ta zeḡe ga yeebeḡai, é ta zie gala zalaḡaiti kulazuue ma minciti ma, toḡa jamai motai vu ya gala zalaḡaiti kulazuue ḡḡoave.

²⁶ Toḡa ma wuloi kpein gala zalaḡa ḡulazuue, eḡevelei ziilei zalaḡai ma wuloi la. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai ḡe la kundigii naa ve, ná-kotoi vaa zu, suvaa ḡa ye be.

²⁷ «Ni nui ta ve, nuḅuseiti saama, é kotoi g̃eai, é la gaag̃ilini ma, é naa g̃e Gooḡo GALAGI ná-togiti ta laaloḡoma, é fai ta g̃e, nii maa la neeni ga é va g̃e negelein, é boḡo g̃e ga saba nu g̃ana,

²⁸ a ná-kotoi g̃weena, é keai, toḡa boli zaai ḡula ga zalaḡai, nii neevuzu la ba, kotoi vaa zu nii é keai.

²⁹ Toḡa yeevee koto gba loganii unmave, é kodaaleve, gala zalaḡa loganiiti kodaalevezuve.

³⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa suai ma jamai ta zefge ga yeebeḡai, é ta zie gala zalaḡaiti kulazuve ma mineiti ma, é jamai motai vu ya zalaḡa ḡulazuve ḡḡoave.

³¹ Toḡa ma wuloi kpein kula, eḡevelei ziilei zalaḡai ma wuloi ḡulazu la, é gala, zalaḡa ḡulazuve, toḡa g̃e ga ani maku neeneḡi Gooḡo GALAGI ve. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai g̃e la be, suvaa ḡa ye be.

³² «Ni saba nui a vaana ga baalagi ga koto gba zalaḡai, toḡa g̃e ga ma zaai, nii neevuzu la ba.

³³ Toḡa yeevee koto gba zalaḡa loganii unmave, é kodaaleve, gala zalaḡa loganiiti kodaalevezuve.

³⁴ Zalaḡa ḡula nui ḡa suai ma jamai ta zefge ga yeebeḡai, é ta zie gala zalaḡaiti kulazuve ma mineiti ma, é jamai motai vu ya zalaḡa ḡulazuve ḡḡoave.

³⁵ Zalaḡa ḡula nui ḡa ma wuloi kpein kula, eḡevelei ziilei zalaḡa vaala guloi ḡulazu la, é gala, zalaḡa ḡulazuve, naa vee gala zalaḡai zaiti ba, ti ḡalazu Gooḡo GALAGI ve. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai g̃e la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, suvaa ḡa ye be.

5

Kotoi niiti ti zuvaayesu ga koto gba zalaḡai

¹ «Ni nui ta a faa g̃aana, baa é faa meni, naa volu é toligi meni ga zeeleiti ti va, kele é la keeni, nii é kwee, é va naama zeele wooi wo, ná-faaḡaaza golai ma ḡasai ḡa la unma.

² «Siegi zu nui ta vooḡuzu la kooḡa anii ta va, é la suḡwee, kooḡa zuai ta ma voomai, é ḡeni ga doḡo zua, baa toganii ta, baa kpokpo gani, to boḡoi ḡa ḡo, é g̃e ga saba nu.

³ «Ni a vooḡuna nui ta ma zii noḡe ba, kooḡai, nii a zoo ta balaa kooḡo, a suḡweena no feya, toḡa g̃e ga saba nu názu.

⁴ «Ni nui ta a boena soleyai zu, é ḡona ga toḡa faa noḡu ḡeezu baa faa vagoi, é la ḡidaani bu, a suḡweena no feya, toḡa g̃e ga saba nu názu.

⁵ «Deḡemu, zoi é ḡeezu ga saba nu niima vaiti gila su, toḡa la zo ga ga ná-kotoi.

⁶ Naa voluma ná-kotoi vaa zu é keai, toḡa va ga baala saa ḡila baa boli zaa ḡila, é g̃e ga koto gba zalaḡai, faazuḡete vai zu Gooḡo GALAGI letema. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai g̃e la be, ná-kotoi vaa zu.

Bala nuiiti ta-zalaḡai

⁷ «Ni ani la nu ya, a baala saai zoloo da, baa boli zaai, ná-kotoi vaa zu é keai, toḡa va ga kpumago felego, baa poopoo kpokpa felego, faazuḡete vai zu Gooḡo GALAGI letema. Gilagi g̃e ga koto gba zalaḡai, zoi g̃e ga gala zalaḡai.

⁸ Toḡa va ga tiye zalaḡa ḡula nui vo, naa ḡa naa ḡula ga zalaḡai moḡna, nii maaneai é g̃e ga koto gba zalaḡai. Zalaḡa ḡula nui ḡa kogi vee ga, kele é mina noḡni ḡula ga.

⁹ Toḡa ma jamai ta vaza zalaḡa ḡulazuve laama, é jamai motai leda zalaḡa ḡulazuve ḡḡoave. Koto gba zalaḡai ve.

¹⁰ Toḡa zooḡa woḡni g̃e ga gala zalaḡai, eḡevelei deveai la togi zu. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai g̃e la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, suvaa ḡa ye be.

¹¹ «Ni ani la nu ya, nii a kpumago felego zoloo da, baa poopoo kpokpa felego, toḡa va ga vebeanii ná-kotoi ma vaa zu, ga kilo savago bulu vuko vagoi zu. E mina gulo vu ma negelein, ta é mina ani maku neene pee ba balaa, mazoloo toḡa ga koto gba zalaḡai.

¹² Toḡa vaa la zalaḡa ḡula nui vo. Zalaḡa ḡula nui ḡa zeeḡe gila seḡe ga ḡizesui, é gala, zalaḡa ḡulazuve, naa vee zalaḡai zaiti ba, ti ḡalazu Gooḡo GALAGI ve. Koto gba zalaḡai ve.

¹³ Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai g̃e la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, é lo naama vaiti taḡila ba, suvaa ḡa ye be. Nii a ye voluzu, naa ḡa g̃e ga zalaḡa ḡula nui noḡo, eḡevelei a da g̃e la ga vebeanii ma zalaḡai.»

Faazuḡete zalaḡai

¹⁴ Gooḡo GALAGI boeni Moize vo, é g̃e ma:

¹⁵ «Siegi zu nui ta ḡeezu la ga ladalala nu, é kotoi g̃e, é la gaag̃ilini ma, é make aniiti ba boḡo ve, niiti ti veai Gooḡo GALAGI ve, toḡa baala sinei zefge, nii neevuzu la ba, é kula ga faazuḡete zalaḡai Gooḡo GALAGI ve, ná-kotoi vaa zu, eḡevelei songoi la, é lo seizu padegai ma wali vaiti kevelei va. Faazuḡete zalaḡai ve.

¹⁶ Toġa fe zalaġa ġula nui ya, é pɛɛ anii ná zeizu ləɔlugoi ġilazuve va, nii feai GALA be. Zekana zalaġa ġula nui a koto gba vai ġe la be ga baala sinei, nii kulaai ga faazuβete zalaġai, suvaa ġa ye be.

¹⁷ «Ni nui ta a koto ġeena, é la sugwɛɛ, é naa ġe Ġooġo GALAGI ná-devei gila daaləġoma, fai niiti maa la neeni, ti va ġe neġelein, toġa βoġo ġe ga sɔba nu, ná-faaġaaza golai ma ġasoi ġa la unma.

¹⁸ Toġa va ga baala sinei, nii neevuzu la ba, é fe zalaġa ġula nu ya, ga faazuβete zalaġai, é seġe togani βulugi zaama, eġvelei sɔngoi la. Zekana zalaġa ġula nui a koto gba vai ġe la be, ná-kotoi vaa zu é keai, é la sugwɛɛ, suvaa ġa ye be.

¹⁹ Faazuβete zalaġai ve, zunui naa βoġo ġeeni ġiteġite su ga sɔba nu Ġooġo GALAGI letemazu.»

²⁰ Ġooġo GALAGI βəeni Moize vɔ, é ġe ma:

²¹ «Siġi zu nui ta koto ġeezu la, é ġe ga ladalala nu Ġooġo GALAGI letemazu, é zeei wo seijnoġoi ma, kaliva ma vaa zu, anii é kalivaai ma ga é make, anii unmaai, 6aa ta ġulaai su ga yaavai,

²² 6aa é laamaβa ga tooya anii ġaa vai, 6aa é zee ġonai wo, é lo kotoi tanope ba, nuβusei a zoo keezu,

²³ siġi zu a kotoi ġeena la ġana, é βoġo ġe ga sɔba nu, anii nii é unma, 6aa é ta ġula su ga yaavai, toġa naa votogi ve, 6aa anii é ġalivaani ma, 6aa anii toai ya, é ka,

²⁴ 6aa anii-yo-anii nii é zee ġonai wosu, é lo ba. Toġa gaavonigai ve, é seizu ləɔlusiei ġilazuve ġila pɛɛ ba, é teve anii kee nui vɔ, naama voloi nɔ ma, yeei é ná-faa zuβete zalaġai ġulazu la.

²⁵ Toġa va zalaġa ġula nui vɔ ga ná-faa zuβete zalaġai, ná-kotoi vaa zu, Ġooġo GALAGI ġaazu, ga baala sinei nii neevuzu la ba, é ġula togani βulugi zu, eġvelei sɔngoi la.

²⁶ Zekana zalaġa ġula nui a koto gba vai ġe la be Ġooġo GALAGI ġaazu, suvaa ġa ye be, é ġeni ga faaġaazagi ma zii nɔpe, é βoġo ġeai su ga sɔba nu.»

6

Gala zalaġaiti

ta veβaniiti ma loġiti

¹ Ġooġo GALAGI βəeni Moize vɔ, é ġe ma:

² «Niima levei ve Aalɔn ta ná-doun zunuiti zea, é ġe ti ma: Gala zalaġai ma loġi ġaa: Gala zalaġai ġa ye zalaġa ġulazuve ma lutui zu, kpidii neġelein eyesu sobui, zalaġa ġulazuve ma abui ġa ye sosu.

³ Sobui, zalaġa ġula nui ġa ná-seġei loo ġoba, é vele kpudagi le βoġo ma, niiti ti ga gezei. Toġa zuvui ġula, nii abui kulaai gala zalaġai ġalazuve, toġa sei zalaġa ġulazuve ġoba.

⁴ Naa vɔluma toġa ná-seġeiti pu, é taġiligaa loo, ga é li ga zuvui ti-vuuzuve vɔlube, ada jadegai ta zu.

⁵ Abui ġa ye sosu zalaġa ġulazuve, é mina za neġelein. Sobu-o-sobu, zalaġa ġula nui ġa abui lo kovii va, é gala zalaġai βete, é ziilei zalaġaiti ma wuloi ġala.

⁶ Abui ġa ye sosu ġo zalaġa ġulazuve, é mina za.

⁷ «Veβanii ma loġi ġaa: Aalɔn ná-doun zunuiti ta kula Ġooġo GALAGI ġaazu, zalaġa ġulazuve ġakalave.

⁸ Zalaġa ġula nui ġa zeepe gila seġe ani vukoi zu, nii guloi vuai ma, é pɛɛ ani maku neeneġi kpein ba. Toġa naa ġala zalaġa ġulazuve ga ġizesui, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

⁹ Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta veβanii mɔtai mi. Ta mi ada jadegai ta, GALA daaġomi seġe velei ma goizuve, kele leve mina ġe ba.

¹⁰ Nu mina leve vu ma, é va mɔ da. Tɔnoi ġana ġe feai ti ve ná-veβaniiti su, ti ġalazu abui ġa. Ani ve gola jadegai, eġe koto gba zalaġai 6aa faazuβete zalaġai.

¹¹ Zunui kpein ka ta mi, Aalɔn ná-doun zunuiti saama. Toġi ġana wo-mavofodaiti kpein be eyesu ġo, é lo veβaniiti ba, ti ġalazu Ġooġo GALAGI ve. Nu-o-nu a vɔoġu ba, naa ġa jade.»

¹² Ġooġo GALAGI βəeni Moize vɔ, é ġe ma:

¹³ «Wele veβanii va, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta fe Ġooġo GALAGI ve, foloi ta gulɔ jadegai ziena la ti ma: kilo savago βulu vuko vagoi zu, ġilazuve sobui, ġilazuve kpəkoi, eġe folo-o-folo veβanii.

¹⁴ Bulu vukoi ġa ġaayo ga guloi, é la gee kɔlui maazu. Da geegai ta tevelebeai ġula ga zalaġai, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

¹⁵ Zalaġa ġula nui niigi, Aalɔn ná-doun zunuiti saama, gulɔ jadegai a zie ma ga é zej potogi zu, naa balaa ġa veβanii naa ġula. Ġooġo toġi ve. Toġa ġala neġelein Ġooġo GALAGI ġaazu.

¹⁶ Zalaġa ġula nui ná-zalaġai kpein ka ġala neġelein, tanope ge la mia.»

Koto gba zalaġai

¹⁷ ƆooƆo GALAGI ɔɔeni Moize ʋɔ, é Ɔe ma:

¹⁸ «Bɔe Aalɔn ʋɔ ta ná-doun zunuiti, è Ɔe ti ma: Koto gba zalaƆai ma lɔgi ʋete. Adavɛ gala zalaƆai Ɔɔdaalevezu ná, miná Ɔa koto gba zalaƆa zuai Ɔɔdaalevezu ná, ƆooƆo GALAGI Ɔaazu. Ani ʋe gola ɲadegai.

¹⁹ ZalaƆa Ɔula nui é koto gba zalaƆai Ɔulazu, naa Ɔa mi. ToƆa mi ada ɲadegai ta, GALA daaƆomi seƆe ʋelei ma Ɔoizuvɛ.

²⁰ Nu-o-nu a ʋooƆu ma zuai ʋa, naa Ɔa ɲade. Ni ma ɲamai a vazana seƆe ma, ʋe fazagai ná ma, miná Ɔa gba ada ɲadegai ta.

²¹ Polo liƆii a Ɔili su, naa Ɔa wolo. Ni kɔlu ɔɔi diƆii Ɔa a Ɔili su, su Ɔa ɔale, é gba ziei wu.

²² Zunui kpein é ga zalaƆa Ɔula nui, naa pɛ ka ta mi. Ani ʋe gola ɲadegai.

²³ Kele nu la zalaƆa zua nɔpɛ mia, nii ma ɲamai a ʋa GALA daaƆomi seƆe ʋelei wu, ga koto gba vai ʋa Ɔe ada ɲadegai. Ma zuai Ɔa Ɔala.

7

Faazuɔete zalaƆai

¹ «Wele faazuɔete zalaƆa lɔgi ʋa: Ani ʋe gola ɲadegai.

² Adavɛ ti gala zalaƆai Ɔɔdaalevezu ná, miná Ɔa faazuɔete zalaƆa zuai Ɔɔdaalevezu ná. Ma ɲamai Ɔa ʋili zalaƆa Ɔulazu ʋe ma, é Ɔaku ma kpoloo.

³ Ta ma wuloi kpein kula: ma wɔoŋgi, ta ma wuloi felevelegai koozu zɔɔlaiti ma,

⁴ ta ma lɔƆo felegoiti, ta ma wuloi felevelegai ti ma, é ʋeezu ma zaamalɔkaeiti ma, ta ma mɔɔin ʋasuvɛ, a kula ma lɔƆoiti kobavɛ.

⁵ ZalaƆa Ɔula nui Ɔa naa Ɔala zalaƆa Ɔulazu ʋe. Faazuɔete zalaƆai ʋe, nii abui galazu, ƆooƆo GALAGI ʋe.

⁶ Zunuiti kpein ti wo zaama ga zalaƆa Ɔula nuiti, naati ta ta mi, é mi ada ɲadegai ta. Ani ʋe gola ɲadegai.

⁷ «ToƆa Ɔe Ɔana faazuɔete zalaƆai vaa zu, eƆe ʋelei nɔ é la koto gba zalaƆai vaa zu. ToƆi naa Ɔa faa Ɔila nɔ zalaƆa felegoiti naati faa zu, ma zuai Ɔa Ɔe ga zalaƆa Ɔula nui nɔnɔ, nii é kotoi gbazu.

⁸ ZalaƆa Ɔula nui é ʋaazu gala zalaƆai Ɔulazu, nui ta ʋe, nɔnɔi Ɔa Ɔe ga gala zalaƆai ma ƆoƆogi, nii é kulaai ga zalaƆai.

⁹ Veɔanii kpein mɔgai fuului zu, ɔaa anii Ɔee kɔlu liƆii ma, ɔaa anii Ɔee kɔlui maazu, naa Ɔa Ɔe ga zalaƆa Ɔula nui nɔnɔ, nii é kulaai.

¹⁰ Veɔanii kpein gaayɔgai ga guloi, ɔaa ma ʋooi, naa Ɔa Ɔe ga Aalɔn ná-doun zunuiti kpein tɔnɔ, ti Ɔilagilagi pɛ.

Ziilei zalaƆai

¹¹ «Ziilei zalaƆai ma lɔgi ʋete, nii nu a kula ƆooƆo GALAGI ʋe:

¹² Ni nui ta a ziilei zalaƆai Ɔulana ga mama fee zalaƆai, toƆa kula ga bulu ʋelevelegiti leɔe la su, gaayɔgai ga guloi, é ʋee bulu leɔvei ʋa, nii leɔe la su, guloi ʋuai ma, ta bulu ʋelevelegiti, kpɛtai ga bulu ʋuko ʋagɔi, gaayɔgai ga guloi.

¹³ ToƆa bului Ɔula ɔalaa, nii leɔvei su, é pɛe ná-ziilei zalaƆai ʋa, mama fee vai zu.

¹⁴ Veɔanii Ɔilagilagi tago Ɔa Ɔula ma ƆooƆo GALAGI ʋe. Naa ʋolu ta Ɔe ga zalaƆa Ɔula nui nɔnɔ, nii é ziilei zalaƆai ma ɲamai ʋilii.

¹⁵ Ziilei zalaƆa zuai Ɔa mi, naama voloi nɔ é Ɔulazu la mama fee vai zu. Nu mina tanɔpɛ ze sobu ʋa zeeli.

¹⁶ «Ni nui ta a zalaƆa Ɔulana minazegɛ daazeeli vaa zu, ɔaa veɔanii vaa zu é daai Ɔisu, ma zuai Ɔa mi, naama voloi nɔ é kulazu la, nii a ye ʋoluzu, naa Ɔa mi poluma zobui.

¹⁷ Nii é yesu ga zalaƆa zuai mɔtai foloi ʋavasiei, naa Ɔa Ɔala.

¹⁸ Ni nu a naama yiilei zalaƆa zuai ta miina foloi ʋavasiei, zalaƆai laa la mɔ zoga, é la faa ʋaa naa ma, nii é kula. ToƆa Ɔe ga anii kɔzɔai, nu-o-nu a ta miina, ná-faaƆaaza golai ma Ɔasɔi Ɔa la unma.

¹⁹ «Ma zuai ƆooƆuai kɔzɔba anii ta ʋa, nu mina naa mi ɲegelein. Ma zuai Ɔa Ɔala.

«Nui niiti kpein ti la Ɔɔzɔni toƆi letemazu, naati ta zoo ti ziilei zalaƆa zuai ta mi.

²⁰ Kele nui nii kɔzɔai toƆi letemazu, naa a ziilei zalaƆa zuai ta miina, é ga ƆooƆo GALAGI nɔnɔi, naama nui ɔe ka leɔe ná-nuɔuseiti ba.

²¹ Zoi a ʋooƆuna anii ta ʋa, nii kɔzɔai, nuɔusei kɔzɔai, ɔaa suai kɔzɔai, ɔaa ani nɔpɛ é ga kɔzɔba anii, é ziilei zalaƆa zuai mi, é ga ƆooƆo GALAGI nɔnɔi, naama nui ɔe ka leɔe ná-nuɔuseiti ba.»

ToƆi é lo sua wuloi

ta ɲamai mii vai ʋa

²² ƆooƆo GALAGI ɔɔeni Moize ʋɔ, é Ɔe ma:

²³ «Bɔe Izelayele nuiti pɔ, é Ɔe ti ma: A mina nike, ɔaa baala, ɔaa boli wuloi mi ɲegelein.

¹⁵ Moize kodaaleveni, é namai zege, é ta zie ga yeebegai zalağa ğulazuve ma mineiti ma, é zalağa ğulazuve nade. E namai mətai uuuni ya, zalağa ğulazuve ğoğoave, é nade ga koto gba vai da ğe ná.

¹⁶ E ma wuloi kpein seğeni, nii felevelegai koozu zoolaiti ma, ta ma moin vasuve, ta ma loğo felegoiti, é bo ti-ma wuloi ba, é naa ğalani zalağa ğulazuve.

¹⁷ Kele é nike zine mətai ğalani ti-uuuzuve voluve, egevelei Ğooğo GALAGI ma levei veeni la zea: ma zuai, ta ma ğoloi, naa veé ma booiti ba.

¹⁸ E vaani ga gala zalağai ma vaala sinei. Aalon ta ná-doun zunuiti ti yeeti peeni baala sinei unmauve.

¹⁹ Moize kodaaleveni, é ma namai vili zalağa ğulazuve ma, é ğaku ma kpoo.

²⁰ E baala sinei leveleveni, é kpulukpulu. E ma ungi ğalani, ta ma bulukpulgiti, naa veé ma wuloi va.

²¹ E koozu zoolaiti gbani ga zie, ta koğoiti. E baala sinei pe galani zalağa ğulazuve. Gala zalağai ğeni de, zalağai nii abui galaai, makugi neai Ğooğo GALAGI ve, egevelei Ğooğo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

²² E vaani ga zooma vaala sinei, ti ze vai ma vaala sinei. Aalon ta ná-doun zunuiti ti yeeti peeni baala sinei unmauve.

²³ Moize baala sinei ğodaaleveni, é ma namai ta zege, é sie Aalon yeezazu vele woi yokpogi ma, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, ta zeezazu ğoğozinekpotogi ma.

²⁴ E vaani ga Aalon ná-doun zunuiti, é namai zie ti-yeezazu velei woi yokpogiti ma, ta ti-yeezazu yeezinekpotogiti, ta ti-yeezazu ğoğozinekpotogiti. E namai mətai vilini zalağa ğulazuve ma, é ğaku ma kpoo.

²⁵ E ma wuloi zegeni, ta ma wongi, ta ma wuloi kpein felevelegai koozu zoolaiti ma, ta ma moin vasuve, ta ma loğo felegoiti, é bo ti-ma wuloi va, ta zeezazu balai.

²⁶ Bului leve la su, naama bolgi, nii seidai Ğooğo GALAGI ğakala, é bulu ğila seğeni naama bolgi zu, ta bulu velevele gila guloi ba, ta bulu levele ğila, é ti uuuni zalağa zuai ma wuloi ma, ta ma yeezazu balai ma.

²⁷ E naama aniiti kpein puuni Aalon ta ná-doun zunuiti zea waa, ga ti ti latege vai ma boogi ğe Ğooğo GALAGI ğaazu.

²⁸ Naa volu, Moize ti ğalani ti ya, é ti ğala, zalağa ğulazuve, gala zalağai maazu. Ti ze vai ma zalağai ğeni de, zalağai nii abui galaai, makugi neai Ğooğo GALAGI ve.

²⁹ Moize ti ze vai ma vaala sinei ma ğekegi zegeni, é datege vai ma boogi ğe Ğooğo GALAGI ğaazu. Moize nanoi ğeni ga naa, egevelei Ğooğo GALAGI ma levei veeni la zea.

³⁰ Moize siema wulo nadeğai ta zegeni, ta namai ta, nii é ğeni zalağa ğulazuve. E ti vaza Aalon ta ná-segeiti ma, naa veé Aalon ná-doun zunuiti ta ta-zegeiti ba. E Aalon veeni GALA be, ta ná-segeiti, naa veé ná-doun zunuiti ta ta-zegeiti ba.

³¹ Moize ğeni Aalon ta ná-doun zunuiti ma: «A suai ğili GALA daağomi sege velei laave. Miná ğa wa mi ná, é veé bului va, nii é wo ze vai ma bolgi zu, egevelei ge deveni la, ge ğe ma: «Aalon ta ná-doun zunuiti ta mi.»

³² Suai ta bului mətai é yesu, wa naa ğala.

³³ Wa ye GALA daağomi sege velei laave eyesu folo lofela, wo mina zege ná, eyesu wo ze voloi liegoi laazeeli, mazobbo folo lofela ğa é ğeezu ga wo ze voloi.

³⁴ Nii keai za, Ğooğo GALAGI deveve ga naa ğe wo ve ga koto gba vai.

³⁵ Wa yesu değemu GALA daağomi sege velei laave folo lofela, folo veé kpidi va, wa Ğooğo GALAGI ná-deveiti so, naa ğa a ke wo mina za, mazobbo naa ğa ma levei veeni zea.»

³⁶ Aalon ta ná-doun zunuiti ti naama vaiti kpein keeni, nii Ğooğo GALAGI ma levei veeni ga Moize maavele.

9

Aalon ta ná-doun zunuiti

ti loo vai botii zu

¹ Foloi losavasiei ma, Moize Aalon ta ná-doun zunuiti tolini, ta Izelayele ğewolaiti,

² é ğe Aalon ma: «Nike yivo zine ğila sege koto gba zalağa vai zu, ta baala sine ğila gala zalağa vai zu, neevuzu mina ğe tanope ba, é ti lo Ğooğo GALAGI ğaazu.

³ Da boe Izelayele nuiti po, é ğe ti ma: «A boli zine ğila sege koto gba zalağai vaa zu, ta nike yivo ğila, ta baala zivo ğila, kona gila keleiti, neevuzu mina ğe ti va, gala zalağai vaa zu,

⁴ ta nike zine ğila, ta baala sine ğila ziilei zalağai vaa zu, naa ğa a ke, ti ğula ga zalağai Ğooğo GALAGI ğaazu, ta vebeanii, nii é ga ani vukoi, gaayogai ga guloi. Mazobbo za Ğooğo GALAGI ğa ğulazu kelema wo ve.»

⁵ Nii Moize deveni, ti vaani ga naa GALA daağomi sege velei laave. Bebei kpein ge maaɓɓani ná va, ti lo Ğooğo GALAGI ğaazu.

⁶ Moize ɣeni ma: «Wa naa ɣe, nii Ɔooɣo GALAGI deveai, Ɔooɣo GALAGI ná-lebiyai ɣa vaazu ɣulazu kelema wo ve.»

⁷ Moize ɣeni Aalón ma: «Maaɓuɣa zalaɣa ɣulazuve va. Da-ɣotoi gba zalaɣai ɣula, ta da-ɣala zalaɣai, è koto gba vai ɣe ɓoɣo ve, ta nuɓuseiti be. Nuɓuseiti ta-vebeanii ɣula, è koto gba vai ɣe ti ve, eɣevelei Ɔooɣo GALAGI deveni la.»

⁸ Aalón maaɓuɣani zalaɣa ɣulazuve va, é nike yivoi ɣɔdaaleve to ɓoɣo ná-kotoi gba vai zu.

⁹ Aalón ná-doun zunuiti ti ɲamai veeni zea. E yeebeɣai looni ɲamai wu, é ta zie zalaɣa ɣulazuve ma mineiti ma. E ɲamai mɔtai vuuni ya zalaɣa ɣulazuve ɣɔɣave.

¹⁰ E ma wuloi ɣalani zalaɣa ɣulazuve, ta ma loɣoiti, ta koto gba zalaɣa zuai ma mɔoin vasuve, eɣevelei Ɔooɣo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

¹¹ Kele é ma zuai ta ma ɣoɣo ɣalani abui ɣa, ti-vuuzuve voluue.

¹² Aalón gala zalaɣa loganii ɣɔdaaleveni. Ná-doun zunuiti ti ɲamai veeni zea, é pili zalaɣa ɣulazuve ma, é ɣaku ma kpoloo.

¹³ Ti gala zalaɣai veeni zea, teveleveai, é bulukpulu, é veɛ ma ungi va, é ti ɣala zalaɣa ɣulazuve.

¹⁴ E koozu zɔɔlaiti ta kaɣoiti gbani, é ti ɣala zalaɣa ɣulazuve, gala zalaɣai maazu.

¹⁵ Naa volu, é nuɓuseiti ta-zalaɣai ɣulani. E boli zinei zegeni nuɓuseiti ta-ɣoto gba zalaɣai, é kɔdaaleve, é kula koto gba vai zu, eɣevelei zalaɣa zua mɔungi ɣeni la.

¹⁶ E gala zalaɣai ɣulani, eɣevelei deveai la toɣi zu.

¹⁷ E vebeanii ɣulani, é zeeɲe gila seɣe su, é naa ɣala zalaɣa ɣulazuve. Naa la ɓoni gala zalaɣai va, nii kulaai sobui.

¹⁸ E nike zinei ɣɔdaaleveni, ta baala sinei ga ziilei zalaɣai, nuɓuseiti faa zu. Aalón ná-doun zunuiti ti ɲamai veeni zea, é pili zalaɣa ɣulazuve ma, é ɣaku ma kpoloo.

¹⁹ Ti nike zinei ta baala sinei ma wuloi veeni zea: ma woɔngi, ta ma wuloi é koozu zɔɔlaiti maavelevelegai, ta ma loɣoiti, ta ma mɔoin vasuve.

²⁰ Ti ma wuloi puuni ma ɣekegiti su, é ma wuloi ɣala zalaɣa ɣulazuve.

²¹ Aalón ma ɣekegiti ta zeezazu balai zegeni, é ti lateɣe vai ma voogi ɣe Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, eɣevelei Moize ma levei veeni la.

²² Aalón yeeiti teeni geezu nuɓuseiti pɔ pelei, é tuya loo ti ve. Kpegai ma ga koto gba zalaɣai ɣula, ta gala zalaɣai, naa veɛ ziilei zalaɣai va, é zegeni zalaɣa ɣulazuve, é yei.

²³ Moize ta Aalón ti leeni GALA daaɣomi seɣe vɛlei wu. Siegi zu ti ɣulani la ná, ti tuya looni nuɓuseiti be. Ɔooɣo GALAGI ná-lebiyai ɣulani kelema nuɓuseiti kpein be.

²⁴ Abui ɣulani Ɔooɣo GALAGI vo be, é gala zalaɣai ɣala, ta ma wuloi, niiti ti ɣeni zalaɣa ɣulazuve. Nuɓuseiti kpein ti kaani. Ti kpeiti tooni ga koozuneei, ti noko.

10

*Aalón ná-doun zunu felegoiti
saa vai*

¹ Aalón ná-doun zunuiti Nadaɓe ta Aɓiyu ti ta-ani maku neene gala liɣiiti segeni, ti abulekaiti pu ti zu, ti ani maku neeneɣi vu maazu. Naazu ti vaani ga abu ɣiligi Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, niigi GALA ge la ɣeni ma leve veeni.

² Gaamago no, abui ɣulani Ɔooɣo GALAGI vo be, é ti ɣala. Ti zaani Ɔooɣo GALAGI ɣakala.

³ Moize ɣeni Aalón ma: «Naa ɣa Ɔooɣo GALAGI boni, siegi zu é ɣeni la: «Niiti ti maaɓuɣazu ba, keɲi ti unfe ná-ɲadedai ma. Ná lebiyai zɔɔɔ nuɓuseiti kpein gaazu.» » Aalón maaɣeni kpo.

⁴ Moize Mikaye le lolini ta Elesafan, Uzিয়ে ná-doun zunuiti, nii é ga Aalón keeɣe keeɣeloin, é ɣe ti ma: «À maaɓuɣa ba, wo wo-ɣeeloiti seɣe, wo li ga tiye ade-vuuzuve voluue, wo ti maaɣooza seizu ɲadegai va.»

⁵ Ti maaɓuɣani ba, ti ti zeɣe ta-zeɣewuzegeiti su, ti li ga tiye ti-vuuzuve voluue, eɣevelei Moize boni la.

⁶ Moize ɣeni Aalón ma, ta Eleazaal, ta Itamaal, Aalón ná-doun zunuiti: «À mina wɔundeɣaiti ze yaɣaba, wo mina wa-zeɣeiti bali ga, saa wolo vai zu, naa ɣa a ke, wo mina za, wo va GALA ná-ziiɣaawanai maaloli bebei kpein ma. A wo-ɣeeloiti Izelaye veleyegeiti kpein ze ná, ti wolo naati ta-vaa zu, niiti Ɔooɣo GALAGI ti ɣalaai ga abui, nii é gaazogai.

⁷ A mina zeɣe GALA daaɣomi seɣe vɛlei laave, naa ɣa a ke wo mina za, mazɔɔɔ Ɔooɣo GALAGI ná-siema wulo ɲadegai ɣa wo ma.» Ti naa ɣeeni, nii Moize bogai.

*Devei tanigaani,
é lo zalaɣa ɣula nuiti ba*

⁸ Ɔooɣo GALAGI ɓeeni Aalón vo, é ɣe ma:

⁹ «Mina dɔɔ ɓɔle, ɓaa kpɔleɓɔle ani nɔpɛ, nii a nu ɓaazulati, ɗa-o, è-loun zunuiti-yo, siɛgi zu wa ɓe lɛ zu la GALA daagomi seɓe velei wu, naa ɓa a ke wo mina za. Naa ɓa ɓe ga ɓooɓɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein be.

¹⁰ Mazɔɔɔ keni wo zoo zeeɓaagwɛɛ zu ɓwɛɛ su ani ɓadegai ta ɓadetala gelei va, ta nii kɔzɔai ta nii é la ɓɔzɔni.

¹¹ A Izelayele nuiti kala ga tɔgi kpein, nii ɓooɓɔ GALAGI feeni ti ya ga Moize maavele.»

¹² Moize ɓeni Aalɔn ma, ta doun zunu felegɔiti ti yɛni zea, Eleazaal ta Itamaal: «À veɓeanii mɔtai zeɓe, nii é la ɓalani abui ɓa ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu. A mi zalaɓa ɓulazuve ɓɔbaɓe, leve mina ɓe ba, mazɔɔɔ ani ve ɓadegai.

¹³ Wa mi ada ɓadegai ta, naa ɓa é ga wo-laamiizuɓe, wa è-loun zunuiti, zalaɓa aniiti saama, ti ɓalazu abui ɓa ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu, mazɔɔɔ devei ɓa naa, é veeni zèa.

¹⁴ Ma ɓekegi ta ma ɓalai niiti ti ɓula ga dateɓe vai ma ɔoogi, wa naati mi ada ɓadegai ta, ɗa-o, è-loun zunuiti-yo, ta è-loun anzanuiti ti è ɔɔ be, mazɔɔɔ ti veɓe wo ɔe, ga é leve doun è ɔe, wa è-loun zunuiti, Izelayele nuiti ta-yiilei zalaɓaiti su.

¹⁵ E ɓula guloiti polu, ti maanɛai ti ɓala, Izelayele nuiti ta va ga ma ɓekegi ta ma ɓalai. Ti ɓulaai ma ga dateɓe vai ma ɔoogi, ta ɓe ga dɔnɔ, wa è-loun zunuiti, ti è va, ɓooɓɔ tɔgi ɓa ɓe ga ná, eɓevelei ɓooɓɔ GALAGI deveni la.»

¹⁶ Moize koto gba woli zinei ɓaizieni, keɓe galaa ɓeni de niina. E yiiɓaawanani naazu Eleazaal ma, ta Itamaal, Aalɔn ná-doun zunuiti ti yɛni ná, é ɓe ma:

¹⁷ «Leeni vaa zu wo la koto gba zalaɓa zuai miini ada ɓadegai ta? Toɓa ga anii gola ɓadegai, ɓooɓɔ GALAGI feai wo ɔe, naa ɓa a ke wo ɓeɓei ná-faaɓaazagi zeɓe, naa ɓa a ke wo ná-kotoi ɓa be ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu.

¹⁸ Wele, wo la liini ga zalaɓa zuai ma ɓamai seizu ɓadegai ɓoozuɓe. Wo maanɛeni, wo zalaɓai ma zuai mi ada ɓadegai ta, eɓevelei gè ma levei veai la.»

¹⁹ Aalɔn ɓeni Moize ma: «Wele, ti ta-ɓoto gba zalaɓai ɓulaa za, ta ta-ɓala zalaɓai ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu. E suɓwɛɛni sɔ, nii keai ga ze. Ni za gè ɓea koto gba zalaɓai miini, naa a la ɓe ga faa vago ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu ɓaa?»

²⁰ Moize naama woointi mɛnini, é yeezei ti wu.

KƆZƆBA VAI TA NADE FAITI

11

(11:1--16:34)

Sua ɓadegaiti

ta kɔzɔba geleiti

(To Sevei Velesiei 14:3-21)

¹ ɓooɓɔ GALAGI ɓɛni Moize ɔɔ ta Aalɔn, é ɓe ti ma:

² «À ɓɛ Izelayele nuiti pɔ, wo ɓe ti ma: Suaiti kpein saama, niiti ti eteai zu, wele niiti ka wa zoo wo ti mi.

³ Wa zoo wo suai ma zii pɛ mi, nii polokagi ɓaavaliai, é miizu, é ɗa te volu.

⁴ Kele niiti wo la ti mia, anɛ ni ti-ɔolokagi ɓaavalivɛ, ɓaa ti miizu, ti ɗa te volu, naati ta ga niiti: ɓɔmei, anɛ ni toɓa miizu, é ɗa te volu, keɓe polokagi ɓaa la ɓalini. Wa deve ga kɔzɔɓe.

⁵ Fasa woli ɓalaa, a miizu, é ɗa te volu, keɓe polokagi ɓaa la ɓalini, wa deve ga kɔzɔɓe.

⁶ Zaɓei ɓalaa, a miizu, é ɗa te volu, keɓe polokagi ɓaa la ɓalini, wa deve ga kɔzɔɓe.

⁷ Boigi ɓalaa, polokagi ɓaavalivɛ, keɓe é la miizu, é va ɗa te volu, wa deve ga kɔzɔɓe.

⁸ A mina ti-ma zuai ta mi, wo mina vɔɔɓu ti-ma ɔoomai ta va. Wa ti leve ga ti ɓɔzɔɓe.

⁹ «Zie wu zuaiti kpein su, wele niiti ka wa zoo wo ti mi: niiti ma woekegi ti va, ta maɓgalai ti ma, ti zieiti bu, é ɓeni ga kpolodeiti ɓaa zie wolaiti.

¹⁰ Kele wa naati deve ga ti ɓɔzɔɓe, niiti kpein ma woekge la ti va, ɓaa maɓgala la ti ma, ti kpein saama, ti yenvuzu zie wu, é ɓeni ga kpolodeiti ɓaa zie wolaiti.

¹¹ Wa ti leve ga ti ɓɔzɔɓe. A mina ti-ma zuai ta mi, wa ti-ma ɔoomai leve ga ti ɓɔzɔɓe.

¹² Wa naati kpein deve ga ti ɓɔzɔɓe wo ɓaazu, niiti ti zieiti bu, ma woekge la ti va, maɓgala la ti ma.

¹³ «Wɔniiti saama, wele niiti ka wa ti leve ga ti ɓɔzɔɓe, nu la ti mia: ɗuai ma zii pɛ, koɓei ma zii pɛ,

¹⁴ seeɓei ma zii pɛ,

¹⁵ kalawonii ma zii pɛ,

¹⁶ sizigoï ma zii pɛ, buungi ma zii pɛ,

¹⁷ kpolode laave wɔnii ma zii tanigaa,

¹⁸ zie wɔnii ma zii tanigaa,

¹⁹ ta zeɓelutugi, ta devei.

²⁰ «Fuluani goi kpein kovēgi ba, é dá zīe ǵǵǵoiti ga, wa naati deve ga ti ǵǵǵǵe wo ǵaazu.

²¹ Kele fuluaniiti kpein saama, ti ǵǵǵesu, ti dá zīe ǵǵǵoiti ga, wa zoo wo naati mi, niiti ti-
beǵǵaiti ti ti-ǵǵǵǵopalagiti maazuve, ti dá vili zooi ma.

²² Pete nii wa zoo wo mi: kotogi ta kpazinegi, ta ti-ma ziiti.

²³ Wa fuluani zoiti deve ga ti ǵǵǵǵe, niiti ti ǵǵǵesu, ta kǵǵǵoi ti va.

²⁴ «Suai tanigaa ta ná, ta zoo ti wo ǵǵǵǵo, nu-o-nu a vǵǵǵǵu ti-ma vǵǵǵǵoimai ta va, naa ǵǵǵǵo
eyesu kpǵǵǵoi zeeli.

²⁵ Nu-o-nu a ti-ma vǵǵǵǵoimai ta zeǵe, keni é ná-seǵeiti gba. Kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵe de, eyesu kpǵǵǵoi.

²⁶ Wa suai naa kpein deve ga kǵǵǵǵe, nii polokagi ba kele kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵa la valini, ǵǵǵǵa é la miizu,
é va dá te. Nu-o-nu a vǵǵǵǵu ta va, toǵǵǵǵa ǵǵǵǵo.

²⁷ Wa naati kpein deve ga ti ǵǵǵǵe, niiti ti-ǵǵǵǵoimai naani, ti zīezu ti-ǵǵǵǵopalagiti ga. Nu-o-
nu a vǵǵǵǵu ti-ma vǵǵǵǵoimai ta va, toǵǵǵǵa ǵǵǵǵo eyesu kpǵǵǵoi zeeli.

²⁸ Nu-o-nu a ti-ma vǵǵǵǵoimai ta zeǵe, keni é ná-seǵeiti gba. Kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵe de, eyesu kpǵǵǵoi. Wa
ti leve ga ti ǵǵǵǵe.

²⁹ «Pete, sua goiti saama, ti ǵǵǵǵoimai zooi ma, niiti wa ti leve ga ti ǵǵǵǵe, naati ta ga: inēgi
ma zii pe,

³⁰ ta zeegoi, ta kooloi ma zii pe.

³¹ Wa ti leve ga ti ǵǵǵǵe, sua goiti saama. Nu-o-nu a vǵǵǵǵu ti-ma vǵǵǵǵoimai ta va, toǵǵǵǵa ǵǵǵǵo
eyesu kpǵǵǵoi zeeli.

³² Sǵǵǵǵo kpein, ti-ma vǵǵǵǵoimai ta a vǵǵǵǵu ba, naa ǵǵǵǵo: gulu anipakai, ǵǵǵǵa seǵe, ǵǵǵǵa kǵǵǵǵo,
ǵǵǵǵa ǵǵǵǵo, ǵǵǵǵa anipakai kpein nu a beǵe ǵǵǵǵa su. Keni é gba ga zīe, kele kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵe de eyesu
kpǵǵǵoi zeeli, naa volu toǵǵǵǵa ǵǵǵǵo niina.

³³ Ni ti-ma vǵǵǵǵoimai a loona pǵǵǵǵo ligii zu, su anii ǵǵǵǵo, wa anipakai naa wolo.

³⁴ Daamiani kpein a ǵǵǵǵe ga nu mi, ni pǵǵǵǵo ligii naa zu ǵǵǵǵe ta a vǵǵǵǵoimai ma, naa ǵǵǵǵo. Ni ti-ma
vǵǵǵǵoimai a loona anipakai nǵǵǵǵe su, kpǵǵǵǵoimai ani kpein, nii a ǵǵǵǵe su, naa ǵǵǵǵo.

³⁵ Sǵǵǵǵo kpein, ti-ma vǵǵǵǵoimai ta a vǵǵǵǵu ba, naa ǵǵǵǵo. Ni a ǵǵǵǵa ga fuului ǵǵǵǵa abu
laazuveti, wa ti ǵǵǵǵo. Ti ǵǵǵǵe, wa ti leve ga ti ǵǵǵǵe.

³⁶ Ni a ǵǵǵǵa ga zīeungu ǵǵǵǵa zīe make SUVETI, naati ti la ǵǵǵǵo, ti ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe de, kele zoi nǵǵǵǵe
a vǵǵǵǵu ti-ma vǵǵǵǵoimai ta va, naa ǵǵǵǵo.

³⁷ Ti-ma vǵǵǵǵoimai ta a loona ani zuwu ma, nii é vazasu, naa ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe de.

³⁸ Kele ni nu a zīe vǵǵǵǵoimai ani zuwui ma, ta ti-ma vǵǵǵǵoimai ta loo ani zuwui naa ma, wa deve
ga kǵǵǵǵe.

³⁹ «Suaiti ti ǵǵǵǵe wo ve ga daamiani, naa ta a zaana, zoi a vǵǵǵǵu ma vǵǵǵǵoimai va, toǵǵǵǵa ǵǵǵǵo
eyesu kpǵǵǵoi zeeli.

⁴⁰ Zoi a ma zua vǵǵǵǵoimai ta mi, keni é ná-seǵeiti gba. Kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵe de, eyesu kpǵǵǵoi. Zoi a ma
vǵǵǵǵoimai zeǵe, keni é ná-seǵeiti gba. Kǵǵǵǵoimai ǵǵǵǵe de, eyesu kpǵǵǵoi.

⁴¹ «Wa sua goi naati kpein deve ga ti ǵǵǵǵe, niiti ti ǵǵǵǵoimai zooi ma. Nu mina ta mi
ǵǵǵǵe.

⁴² A mina sua goi naa tanǵǵǵǵe mi ǵǵǵǵe, niiti ti ǵǵǵǵoimai zooi ma, aneē niiti ti ǵǵǵǵoimai
ǵǵǵǵe ma, aneē niiti ti zīezu ǵǵǵǵe naanigǵǵǵe ga, ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe maanigǵǵǵe ga, mazǵǵǵǵo wa ti leve ga
ti ǵǵǵǵe.

⁴³ A mina ǵǵǵǵe ǵǵǵǵo ga naama zuaiti ti ǵǵǵǵoimai. A mina ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe ga ǵǵǵǵe ma nu ga ti
maavele.

⁴⁴ Mazǵǵǵǵo ná ga ǵǵǵǵe GALAGI, wa-ǵALAGI. A ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe, wa ǵǵǵǵe, mazǵǵǵǵo nǵǵǵǵe ǵǵǵǵe.
A mina ǵǵǵǵe ǵǵǵǵo ga naama zua goiti, ti ǵǵǵǵoimai zooi ma.

⁴⁵ Mazǵǵǵǵo ná ga ǵǵǵǵe GALAGI, nii é wo ǵǵǵǵe Ezipete yooi va, ga gǵǵǵe ǵǵǵǵe ga wa-ǵALAGI. A
ǵǵǵǵe, mazǵǵǵǵo nǵǵǵǵe ǵǵǵǵe.»

⁴⁶ Toǵǵǵǵe ǵǵǵǵe, é vǵǵǵǵe suaiti ta-vai va, ta wǵǵǵǵe, ta fuluaniiti kpein ti vulua, ti yǵǵǵǵe zīeiti
bu, ta fuluaniiti ti ǵǵǵǵoimai zooi ma,

⁴⁷ naa ǵǵǵǵe a ke wo zǵǵǵǵe ǵǵǵǵe ani ǵǵǵǵe ba, ta niiti ti ǵǵǵǵe, suai nu a mi, ta suai nu la
mia.

12

*Anzanui a doin zǵǵǵǵe,
naa ǵǵǵǵe fai*

¹ ǵǵǵǵe GALAGI ǵǵǵǵe Moize va, é ǵǵǵǵe:

² «Bǵǵǵǵe Izelaye nuiiti pǵǵǵǵe, é ǵǵǵǵe ti ma: Siegi zu anzanui a kogi zǵǵǵǵe la, é doun zunu zǵǵǵǵe,
toǵǵǵǵe ǵǵǵǵe folo lofela laawu. Toǵǵǵǵe ǵǵǵǵe é ná-ǵǵǵǵe kaa zīe gi ma yǵǵǵǵe ǵǵǵǵe.

³ Foloi laasavasiē ma, dǵǵǵǵe ǵǵǵǵe lati pǵǵǵǵe.

⁴ Toǵǵǵǵe de ma nǵǵǵǵe ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe folo vǵǵǵǵe maazu savǵǵǵo (33) laawu, ná-ǵǵǵǵe vaa
zu, é mina vǵǵǵǵe ani ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe ǵǵǵǵe kpalaa ba, é mina li seizu ǵǵǵǵe, eyesu ná-ǵǵǵǵe foloiti
daazeeli.

⁵ «Ni a anzanu loun zoloonna, koozai ga ye de doogfo felego laawu, ege na-alu kaa ziegi ma yeedgefalai. Toğa ye bogfo nadesu folo vuulozita maazu lozita (66) laawu.

⁶ «Siegi zu ná-nade foloiti daazeelizu la, zunu loin ná-faa zu, baa anzanu loin ná-faa zu, toğa va ga kona gila baala zivoi zalağa ğula nui vo, GALA daagomi sege velei laave, ga é ke ga gala zalağai, ta poopo kpokpa gila, baa kpumago ğila, é ke ga koto gba zalağai.

⁷ Zalağa ğula nui ğa ti ğula Gooğfo GALAGI ğaazu, é koto gba vai ğe be. Toğa nade naama nama ğula ba vai ma keai la. Toği ğana anzanui ná-faa zu, nii é zunu loin zoloozu, baa anzanu loin.

⁸ Ni ani la nu ya, a baala zivoi zoloo da, toğa kpumago felego zege, baa poopo kpokpa felego, gilagi ğa ğe ga gala zalağai, zai ğe ga koto gba zalağai. Zalağa ğula nui ğa koto gba vai ğe be, toğa nade.»

13

Toğiti é lo kulama zeebei ba

¹ Gooğfo GALAGI boeni Moize ta Aalon vo, é ğe ti ma:

² «Siegi zu nui ta ğologi maaɓokolosu da, baa pooğfuli ğe ma, baa gelegeligi, nii é ğeezu ga kulama zeebei kologi ma, ta lii la zalağa ğula nui Aalon vo, baa ná-doun zunui tağila po.

³ Zalağa ğula nui ğa seebei ğevele vete, nii kulaai kologi ma. Ni ma legai ğoleve su, é yei, sugooza kologi va, toğa ga kulama zeebei ma zii ta. Zalağa ğula nui ğa kevele vete, é dee ga nui naa ğozove.

⁴ Ni ani ğolekolegi é kologi ma, é la yeini, su va ğooza kologi va, ma legai la ğoleni, zalağa ğula nui ğa naama nui le pelei wu, é daagulu ma, é ye ná folo lofela laawu.

⁵ Zalağa ğula nui ğa kevele vete foloi lofelasiei ma. Ni seebei la ğe liini luğoma, ta é la vazani kologi ma, zalağa ğula nui ğa te pelei wu mɔno ná zeizu velesiei, é daagulu ma folo lofela laawu.

⁶ Zalağa ğula nui ğa kevele vete, ná zeizu velesiei foloi lofelasiei ma. Ni tago zuzasaga, é la vazani kologi ma, zalağa ğula nui ğa dee ga nui naa nadege, pooğfuli ve. Toğa ná-segeiti gba, toğa nade.

⁷ Kele ni pooğfuli a vazana kologi ma, é bogfo lea volumna ga zalağa ğula nui, naa dee ga nadege, toğa bogfo le ga zalağa ğula nui ná zeizu velesiei.

⁸ Naa ğa kevele vete. Ni pooğfuli vazage kologi ma, zalağa ğula nui ğa dee ga koozove. Kulama zeebei ma zii ta ve.

⁹ «Siegi zu kulama zeebei ma zii ta ğeezu la nui ta va, ta lii la zalağa ğula nui vo.

¹⁰ Naa ğa kevele vete. Ni kologi maaɓokologe, é ğole, ta maaɓokolosuve ma legai ğole, ta ma zua letegi bokolo su,

¹¹ kulama zeebei ve é naama nui ğologi wu. Zalağa ğula nui ğa dee ga koozove, é la tea pele wu, é va daagulu ma, mazoloo koozove.

¹² Ni kulama zeebei a ğulana ma, é kologi maazege, é zo noungi ma, eyesu é zeeli kooğiti ma, veti zalağa ğula nui ğaazulosu naati ba,

¹³ naa ğa kevele vete. Ni a kaana ga kulama zeebei kologi maave pe segea, toğa dee ga nui nii seebei ba, nadege, toozei maave ğolea negeloin, nadege.

¹⁴ Kele voloi ta ma zua letegi ğaa la toun ba, toğa ğozo.

¹⁵ Zalağa ğula nui ğa kevele vete. Ni a ma zua letegi ğaana, toğa dee ga koozove. Ma zua letegi ğozove, kulama zeebei ma zii ta ve.

¹⁶ Ni ma zua letegi a valibona, é ğole, toğa li zalağa ğula nui vo be.

¹⁷ Naa ğa kevele vete. Ni kologi maağolea, zalağa ğula nui ğa dee ga nui nii seebei ba, nadege.

¹⁸ «Siegi zu divologi losu la nui ta va, divologi zege ba, é ğede,

¹⁹ ve divologi ğeni ná, ani buɗo ğole ga ğulana ná, baa ani ğolegi maaɓoikpoigai, naama nui ğa bogfo le ga zalağa ğula nui.

²⁰ Zalağa ğula nui ğa kevele vete. Ni seebei yeive, sugooza kologi va, ta ma legai ğole, zalağa ğula nui ğa dee ga koozove. Kulama zeebei ma zii ta ve, nii kulaai divologi zu.

²¹ Kele ni zalağa ğula nui a kaana ga seebei zuzasage, é la yeini, su va ğooza kologi va, ma legai va ğole, toğa nui naa le pelei wu, é daagulu ma folo lofela laawu.

²² Ni seebei a vazana kologi ma, zalağa ğula nui ğa dee ga koozove. Kulama zeebei ma zii ta ve.

²³ Kele ni seebei a yena ada ğilagi no, é la vazani maave, toğa ga divologi ma vilii. Zalağa ğula nui ğa dee ga nadege.

²⁴ «Siegi zu abui nui ta maagalazu la, gelegelile kolegi ğula galazuve bogi zu, baa koleai maaɓoikpo,»

²⁵ zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni ma leḡai a ḡolena geḡeḡeḡi zu, é yei suḡooza kōḡi va, kulama zeebei ve, nii kulaai gala vilii zu. Zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga nui naa ḡōzove. Kulama zeebei ma zii ta ve.

²⁶ Kele ni zalaḡa ḡula nui a kaana ga seebei zuzasage, é la yeini, su va ḡooza kōḡi va, ma leḡai va ḡole, toḡa nui naa le pelei wu, é daaḡulu ma folo lofela laawu.

²⁷ Zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete foloi lofelasiei ma. Ni seebei vazaga kōḡi ma, zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga kōzove. Kulama zeebei ma zii ta ve.

²⁸ Kele ni seebei a yena ada ḡilagi nō, é la vazani kōḡi ma, suzasaga, gala vilii maaḡokologi nō ve, zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga ḡadege, mazōḡo gala vilii ve.

²⁹ «Sieḡi zu seebei ḡeezu la zunui ta baa anzanui ta nōngi zu, baa nekppei va,

³⁰ zalaḡa ḡula nui ḡa seebei ḡevele vete. Ni zeive, suḡooza kōḡi va, ma leḡai ma boikpōiḡi ḡa su, peleveleḡai, zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga nui naa ḡōzove. Geḡeḡeḡi ve, kulama zeebei ma zii ta ve é nōngi zu, baa é nekppei va.

³¹ Ni zalaḡa ḡula nui a kaana ga seebei la yeini, su va ḡooza kōḡi va, ma leḡa vago la ná, toḡa te pelei wu, é daaḡulu ma folo lofela laawu.

³² Zalaḡa ḡula nui ḡa seebei ḡevele vete foloi lofelasiei ma. Ni ma leḡai ma boikpōi ge la su ḡeḡein, seebei la vazani ma, é va yei, su va ḡooza kōḡi va,

³³ zoi seebei ma, naa ḡa nōngi wo ta kpelei, kele é la miná woga, ve seebei ná. Zalaḡa ḡula nui ḡa te pelei wu mōnō ná zeizu velesiei, é daaḡulu ma folo lofela laawu.

³⁴ Zalaḡa ḡula nui ḡa seebei ḡevele vete foloi lofelasiei ma. Ni seebei la vazani ma, é va yei, su va ḡooza kōḡi va, zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga ḡadege. Toḡa ná-seḡeiti gba, toḡa ḡade.

³⁵ Kele ni seebei a vazana kōḡi ma, deai voluma ga ḡadege,

³⁶ zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni seebei vazage kōḡi ma, zalaḡa ḡula nui la mō welea ga ma leḡa boikpōi faa, kōzove.

³⁷ Ni seebei la liini luḡōma gaazu, ma leḡa vagoiti ti vōnōga, seebei ḡedeḡa, é ḡadeḡa. Zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga ḡadege.

³⁸ «Sieḡi zu geḡeḡeḡe koleḡiti ti ḡulazu la zunui ta baa anzanui ta maaave,

³⁹ zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni geḡeḡeḡeḡi ḡaaḡolekoleḡe, seebei ve, é la ḡōuni, nui naa ḡadege.

⁴⁰ «Sieḡi zu zunui ta ḡeezu ná la, undeḡa la unma, toḡa ga kpaana nui, ḡadege.

⁴¹ Ni undeḡa la unma tosaamaave, é va tovāla velei, kpaana nui ve kakala velei, ḡadege.

⁴² Kele ni seebei koleai maaḡoikpōi naa ḡa kpaanagi zu, kakala velei baa polu velei, kulama zeebei ḡana, kulaai kpaanagi zu.

⁴³ Zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni seebei bokoleḡe, é ḡole, maaḡoikpōi kpaanagi zu, polu velei baa kakala velei, kulaai ga kulama zeebei kōḡi ma,

⁴⁴ kulama zeebei ma zii ta ve, kōzove. Zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga kōzove. Nōngi zu ḡa seebei ná.

⁴⁵ «Seebe nui ḡa ná-seḡei vali ga, é too ḡōba, é nōundeḡaiti ze yaḡaba, é daave maalōḡḡu, é da kpeei loo, é da ḡe: «Kōzove! Kōzove!»

⁴⁶ Eyesu seebei be ba, toḡa ye kōzoyai zu. Tōzei kōzove, to ḡila ka a ze i ye, seizuve ḡa ḡe ga ti-vuuzuve voluve.

Fuinfunḡiti

maaḡili zōḡaiti ma

⁴⁷ «Sieḡi zu fuinfunḡi vōḡi a ḡena la seḡei zu, baala deḡa zeḡei zu, baa geze zeḡei zu,

⁴⁸ baa fele zeḡei zu, baa kōḡo zeḡei ta va, baa kōḡo zōḡai tanōpe ba,

⁴⁹ ni fuinfunḡi vōḡi a biinkpiinna baa é boikpōi seḡei zu, baa kōḡi zu, fuinfunḡi ve, maaneai é le ga zalaḡa ḡula nui.

⁵⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Toḡa naama anii le pelei wu, é daaḡulu ma folo lofela laawu.

⁵¹ Toḡa kevele vete foloi lofelasiei ma. Ni fuinfunḡi vōḡi a vazana seḡei zu, baa kōḡi ma, toḡa ga fuinfunḡi, é sumiizu, anii naa ḡōzove.

⁵² Toḡa seḡei ḡala, baa kōḡi, niḡi fuinfunḡi vōḡi ba, mazōḡo fuinfunḡi ve, é sumiizu. Toḡa ḡala.

⁵³ «Kele ni zalaḡa ḡula nui a kaana ga fuinfunḡi vōḡi la vazani seḡei zu, baa kōḡi,

⁵⁴ zalaḡa ḡula nui ḡa devei ve ga ti naa gba, nii fuinfunḡi veai ba. Toḡa te pelei wu, é daaḡulu ma ná zeizu velesiei folo lofela laawu.

⁵⁵ Zalaḡa ḡula nui ḡa fuinfunḡi naa vete, anii naa gbaai voluma. Ni fuinfunḡi vōḡi la zeḡeni ḡevele ma, anee ni é la vazani, anii naa ḡōzove. Toḡa ḡala, anee ni fuinfunḡi ḡa gaazu vagoi baa gaazu ḡai ma.

⁵⁶ Ni a kaana ga fuinfunḡi vōḡi ḡaazasaga, anii naa gbaai voluma, toḡa ná leve seḡei va, baa kōḡi.

⁵⁷ Ni fuinfuingi vogi a ɗulana mɔnɔ keɓema segei ma, ɓaa kɔloi, fuinfuingi ve, ɛ sumiizu. Nii fuinfuingi veai ba, naa ɗa ɗala.

⁵⁸ Segei ɓaa kɔloi nii gbaai, fuinfuingi vogi zege ba, naa ɗa gba volu ná zeizu velesiei, toɗa nade.»

⁵⁹ Toɗi ɗana, ɛ vile ani nɔpe ba, nii maave vuinfuinsu, ɛ ɗeni ga baala deɗa zegei, ɓaa geze zegei, ɓaa fele zegei, ɓaa kɔlo zegei, ɓaa kɔlo zɔlai tanɔpe, pelegi a ɗwee da ni nadege, ɓaa ni kɔzɔve.

14

*Toɗi ɛ lo kulama zeebei
ma nade fai va*

¹ Gooɗo GALAGI ɓɔeni Moize ɔɔ, ɛ ɗe ma:

² «Wele pelegi toɗi a ɗe la, ɛ vile kulama zeebe nui va, ná-ɗade foloi vaa zu. Ta vaa la zalaɗa ɗula nui ɔɔ.

³ Toɗa ɗula ti-ɔuuzuve va, ɛ kulama zeebe nui ɗevele vete. Ni kulama zeebe nui ɗedeɗa, 4 zalaɗa ɗula nui ɗa devei ve ga ti wɔni felegɔ zege, ti vulua, ti ɗadegai, ta seɗele gulu buɗgai, ta geze ɓoi sɔsɔgi, ta ɗizɔope tufa biɓgi, ná-ɗade fai zu.

⁵ Toɗa devei ve ga ti wɔnii gila kɔdaaleve pɔlo ligii maazu, daavegai ga ziɛngi zu ɗei.

⁶ Toɗa wɔni vului zege, ta seɗele gulu buɗgai, ta geze ɓoi sɔsɔgi, ta ɗizɔope tufa biɓgi, ɛ ti lo wɔnii ɗɔdaaleveai ma ɗamai wu.

⁷ Toɗa faza daa ɗe ɓofela naa ma, nii kulama zeebei ɗea ma, maanɛai ga ɛ ɗade. Naa volu toɗa deɗ ga nadege, ɛ yeebe wɔni vului va, ɛ li dɔɓɔi zu.

⁸ «Zai ɛ ɓoɗo ɗadesu, naa ɗa ná-segeiti gba, ɛ ɓoɗo maaleɗgai kpein bo, a maagbana ziei wu, toɗa nade. Naa volu toɗa zoo ɛ le ti-ɔuuzuve, keɓe ɛ la zeida ná-sege ɗotai wu, eyesu folo ɓofela leve.

⁹ Folo ɓofelasiei, toɗa maaleɗgai kpein bo mɔnɔ, nɔngi ta kpelei, ta gaazu ɗo poluɔeti. Toɗa ná-segeiti gba, ɛ ɓusei maagba ga ziei, toɗa nade niina.

¹⁰ «Foloi ɓasavasiei, toɗa baala zivo zine felegɔiti sege, niiti neɗvuzu la ti va, ta kona gila baala saai, nii neɗvuzu la ba, ta ɓulu vukɔ vagoi kilo taavuuɔ, nii gaayogai ga guloi, ta guloi litelɛ ɗaagwesui, ɛ ɗe ga vebeanii.

¹¹ Zalaɗa ɗula nui nii ɛ nade fai ɗeezu, naa ɗa zunui ɗula keɓema, nii ɛ ɓoɗo ɗadesu, ta naama aniiti kpein Gooɗo GALAGI ɗaazu, GALA daagomi sege velei laave.

¹² Zalaɗa ɗula nui ɗa baala zivo zineiti gila sege, ɛ kula ga faazuɓete zalaɗai, ɛ veɗe guloi litelɛ ɗaagwesui va. Toɗa ti lateɗe vai ma ɔoogi ɗe Gooɗo GALAGI ɗaazu.

¹³ Toɗa baala zivoi ɗɔdaaleve, ve ta ɗa koto gba zalaɗa zuaiti kɔdaaleve ná, ta gala zalaɗaiti, ada ɗadegai ta, mazɔɔɔ faazuɓete zalaɗai ma zuai ɗa ga zalaɗa ɗula nui nɔnɔ, eɗevelei koto gba zalaɗai ma zuai la, ani ve gola ɗadegai.

¹⁴ Zalaɗa ɗula nui ɗa faazuɓete zalaɗa zuai ma ɗamai ta zege, ɛ sie naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii ɛ ɓoɗo ɗadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa veɗe zeezazu ɗɔɗɔzine kpotogi va.

¹⁵ Toɗa guloi ta zege, ɛ pu ɗɔwezu yeei ɗa.

¹⁶ Toɗa yeeɓegai lo guloi wu, nii ɛ kɔwezu yeei ɗa, ɛ guloi vaza daa ɗe ɓofela ga yeeɓegai Gooɗo GALAGI ɗaazu.

¹⁷ Toɗa guloi ta zege, nii ɛ kɔwezu yeei ɗa, ɛ sie naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii ɛ ɓoɗo ɗadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa veɗe zeezazu ɗɔɗɔzine kpotogi va, ve faazuɓete zalaɗa zuai ma ɗamai ziaai ná.

¹⁸ Zalaɗa ɗula nui ɗa guloi mɔtai zege, zegai zea, ɛ sie naa nɔngi ma, nii ɛ ɓoɗo ɗadesu, naa ɗa ke ɛ koto gba vai ɗe toun be Gooɗo GALAGI ɗaazu.

¹⁹ Naa voluma, toɗa koto gba zalaɗai ɗula, ɛ koto gba vai ɗe naa ve, nii ɛ ɓoɗo ɗadesu ná-kɔzɔba vai ma. Naa volu toɗa gala zalaɗa loganii ɗɔdaaleve.

²⁰ Toɗa gala zalaɗai ta vebeanii ɗula zalaɗa ɗulazuve. Toɗa koto gba vai ɗe zunui naa ve, naa ɗa nade.

*Nadedai ɛ lo bala nui va,
nii kulama zeebei ba*

²¹ «Ni toɗa ga bala nui, ná-sɔɔgiti ti la kula ɗea su, toɗa baala zivo zine ɗila nɔ zege, nii a ɗula ga faazuɓete zalaɗai, ɛ dateɗe vai ma ɔoogi ɗe, koto gba vai ɗe la toun be. Toɗa ɓulu vukɔ vagoi kilo saavɔ zege, gaayogai ga guloi, ta guloi litelɛ ɗaagwesui, ɛ ɗe ga vebeanii.

²² Toɗa kpumago felegɔ zege ɓalaa, ɓaa poopɔ kpokpa felegɔ, eɗevelei ná-sɔɔgiti ti la. Gilagi ɗe ga koto gba zalaɗai, zai ɗe ga gala zalaɗai.

²³ Folo ɓasavasiei, toɗa va ga naama aniiti kpein zalaɗa ɗula nui ɔɔ, GALA daagomi sege velei laave, Gooɗo GALAGI ɗaazu, ná-ɗade fai zu.

24 Zalaɗa ɗula nui ɗa faazuɓete zalaɗai ma vaala zivoi zeɗe ta gulɓi. Toɗa ti latɗe vai ma ɓoogi ɗe Gooɗo GALAGI ɗaazu.

25 Toɗa faazuɓete zalaɗai ma vaala zivoi ɗɗaaleɓe. Zalaɗa ɗula nui ɗa faazuɓete zalaɗa zuai ma ɗamai ta zeɗe, e sɩe naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii e ɓoɗo ɗadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa ɓee zeezazu ɗɗoɗzine kpotogi va.

26 Toɗa gulɓi ta ɓu ɗɓezu yeei ɗa.

27 Toɗa yeeɓɗai lo gulɓi ɗa, nii e kɔɓezu yeei ɗa, e gulɓi vaza daa ɗe lofela ga yeeɓɗai Gooɗo GALAGI ɗaazu.

28 Toɗa gulɓi ta zeɗe, nii e kɔɓezu yeei ɗa, e sɩe naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii e ɓoɗo ɗadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa ɓee zeezazu ɗɗoɗzine kpotogi va, ɓe faazuɓete zalaɗa zuai ma ɗamai ziaai na.

29 Zalaɗa ɗula nui ɗa gulɓi mɔtai zeɗe, zeɗe zea, e sɩe naa nɔngi ma, nii e ɓoɗo ɗadesu, naa ɗa a ke e koto gba vai ɗe tɔun ɓe Gooɗo GALAGI ɗaazu.

30 Naa volu toɗa kpumagoiti gila kula ga zalaɗai, ɓaa poopu kpokpagiti gila, nii e zooga e solo,

31 gilagi ɗa ɗe ga koto gba zalaɗai, zai ɗe ga gala zalaɗai, e ɓee veɓeani ɓa. Zalaɗa ɗula nui ɗa koto gba vai ɗe Gooɗo GALAGI ɗaazu, naama nui ɓe, nii e ɓoɗo ɗadesu.»

32 Nadedai ma logi ɗana, naama nui vaa zu, nii kulama zeeɓei ba, tama soloogiti ti la kula ɗe su.

Fuinfuin pelei nade fai

33 Gooɗo GALAGI ɓeɓni Moize ɓo ta Aalɓn, e ɗe ti ma:

34 «Sɩegi zu wo lozu la Kanaan yooi zu, nii ge feezu wo ya ga wono, ni na fuinfuingi ɓeɓna pelei ta va, zoi zu wo soloosu,

35 zai nana ga pelei, naa ɗa li, e daazeeli zalaɗa ɗula nui ma, e ɗe ma: «Na fuinfuingi ɓogi ɓetesu na-pelei va.»

36 Aisa zalaɗa ɗula nui va le, e va na ɗeɓele ɓete, toɗa devei ve ga ti pelei zuwo, naa ɗa a ke, bu anii pe ge mina leve ga ti ɗɔɔɓe. Naa voluma zalaɗa ɗula nui ɗa le pelei wu, e na ɗeɓele ɓete.

37 «Toɗa fuinfuingi ɓogi ɗeɓele ɓete. Ni a kaana ga naa ɓogi ɗa pelei va ga zezezeɗegiti suɓeingai, ɓaa ti maaɓɓi kpɔigai, ti wai pelei zu suɗooza,

38 toɗa ɗula pelei wu, e lo daaɓe, e daaɗulu, e ke ga folo lofela.

39 Zalaɗa ɗula nui ɗa ɗale ma na, foloi lofelasiei ma. Ni a kaana ga fuinfuingi ɓogi vazage pelei ma,

40 toɗa deve ga ti kotui naati kula na, niiti ti vuinfuingai, ti ti vili ya ti-ɓuuzuɓe voluɓe, ada ɗɔɔɓai ta.

41 Toɗa pele ɗoozuɓe kpein foin, fuifiligi kpein ti kpalesu, ta naa vili ya ti-ɓuuzuɓe voluɓe, ada ɗɔɔɓai ta.

42 Ta kotuiti maaleɓe ga ma niine ɗiligaa, ti polɓi zeɗe, ti pelei zie.

43 «Ni fuinfuingi ɓogi a ɗaagalana ma, e ɗula pele ɗoozuɓe ma, kotuiti kulaa voluma na, maavoin, ta pelei zie volu,

44 zalaɗa ɗula nui ɗa ɗale ma na volu. Ni a kaana ga fuinfuingi ɓogi vazage pele ɗoozuɓe, fuinfuingi ɓe, e sumiizu. Pelei ɗɔɔɓe.

45 Ta pelei wolo, ti ma ɗotuiti seɗe, ta guluiti, ta sɩe ɓolɓiti kpein, ti li ga tiye ti-ɓuuzuɓe voluɓe, ada ɗɔɔɓai ta.

46 Zai a le pelei wu, sɩegi kpein su daaɗulugai la, naa ɗa ɗɔɔɓe eyesu kpokoi.

47 Zai a ɗe laani pelei naa wu, naa ɗa na-segeiti gba. Zai a laamiina pelei naa wu, naa ɓalaa ɗa na-segeiti gba.

48 «Ni zalaɗa ɗula nui nii e ɗalegai ma pelei wu, naa a kaana ga fuinfuingi ɓogi la vazani, pelei ziaa voluma, toɗa ɗee ga pelei nadege, mazaloo fuinfuingi bega.

49 Pelei nade fai zu, toɗa woni felego zeɗe, ta sedele gulu ɓuɗai, ta geze ɓoi sosogi ta ɗizoope tufa ɓifogi.

50 Toɗa woni gila kodaaleɓe polɓ liɗii maazu, daavegai ga zieungi zu ɗei.

51 Toɗa sedele gulu ɓuɗai zeɗe, ta ɗizoope tufa ɓifogi, ta geze ɓoi sosogi, ta woni vului, e ti lo woni ɗɗaaleɓeai ma ɗamai wu, e faza daa ɗe lofela pelei wu.

52 Zekana a pelei nade da, ga wonii ma ɗamai, e ɓee zieungi zu ɗei va, ta woni vului, naa ɓee sedele gulu ɓuɗai ta ɗizoope tufa ɓifogi va, ta geze ɓoi sosogi.

53 Toɗa yeeɓe woni vului va, e li ti-ɓuuzuɓe voluɓe, ɗaɓoi zu. Zekana a koto gba vai ɗe la pelei ɓe. Pelei ɗa nade.»

54 Toɗi ɗana kulama zeeɓei kpein faa zu, ta geɗeɗe faiti,

55 ta fuinfuingi e ɗulazu segeiti su, ɓaa peleiti ma,

56 ta ada ɓokolo ba vaiti, ta poooɗulɓiti, ta geɗeɗeɗegiti,

⁵⁷ é kalagi wo, siegi zu anii gɔzɔai la, ta siegi zu ɲadegai la. Tɔgi ɣana kulama zeeɛi vaa zu.

15

Zunui ná-ɲadetala vai

¹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔni Moize ta Aalɔn ɔɔ, é ɣe ti ma:

² «À ɔɔe Izelayele nuiti ɔɔ, wo ɣe ti ma: Zunu nɔpe kalajana kolegi ba, kɔzɔɔe naa maavele ma.

³ Ná-kalajana kolegi maavele ɣa kɔzɔai la, é ɣeni ɣulazu kpusei va, ɔaa suzo pa de, kɔzɔɔe.

⁴ Bete nɔpe a la su, naa ɣɔzɔɔe, ta ani nɔpe a zei ma, naa ɣa ɣɔzɔ.

⁵ Zoi a vɔɔɣu ná-betei va, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

⁶ Zoi a zeina ani ma, niigi é ɣea zeini ma, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

⁷ Zoi a vɔɔɣu kpusei va, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

⁸ A laaɛi ɔuuna nu ma, nii ɲadegai, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

⁹ Seima ani nɔpe a zei ma togani ɣɔma, naa ɣa ɣɔzɔ.

¹⁰ Zoi a vɔɔɣu ani nɔpe ba, nii é ɣea tɔun bu, naa ɣɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi. Zoi a naama anii ta zefena, keni é ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹¹ Nu-o-nu nii kalajana kolegi ba, é la yeagbani, a vɔɔɣuna nu va, keni naama nui ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹² Pɔlo liɣii kpein tɔun ka vɔɔɣuna ba, keni naa wolo, gulu anɲakai kpein ka gba ziei wu.

¹³ «Siegi zu ná-kalajana kolegi a ɔena la, toɣa folo lofela ɣaalu ná-ɲade fai zu, é ná-segeiti gba, é maagba ga zieungi zu ɛi. Naa ɔlu toɣa ɲade.

¹⁴ Folo loɔavasiɛi ma, toɣa kpumago felegɔ zeɣe, ɔaa poopo kpokpa felegɔ, é li Gɔɔɔɔ GALAGI ɣakala, GALA daaɣomi seɣe velei laaɔe, é ti ve zalaɣa ɣula nui ya.

¹⁵ Naa ɣa gilagi ɣe ga koto gba zalaɣai, é zoi ɣe ga gala zalaɣai, é koto gba vai ɣe tɔun ɔe Gɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu, ná-kalajana kolegi vaa zu.

¹⁶ «Zunui nii maagɔloɣolosu, keni é ɔusei kpein gba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹⁷ Segei kpein, ta kɔkɔi kpein a ɔu ti ma, naati ta gba ziei wu. Ti ɣɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹⁸ «Ni zunui ta anzanui ta laana, ta maagba ti ɣilagilagi. Ti ɣɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

Anzanui ná-ɲadetala vai

¹⁹ «Anzanui nii ɲamai ɣulazu ba, tɔzei ná-alugi ɣa é kaazu, toɣa ye ná-ɲadetalai zu folo lofela laawu. Nu-o-nu a vɔɔɣu ba, naa ɣɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁰ Bete nɔpe a la su ná-ɲadetalai ziegi zu, naa ɣa ɣɔzɔ. Ani nɔpe a zei ma, naa ɣa ɣɔzɔ.

²¹ Nu-o-nu nii a vɔɔɣu ná-betei va, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²² Nu-o-nu nii a vɔɔɣu anii ta va, nii é ɣea zeini ma, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²³ Ni anii ɣa betei ɣa, ɔaa ɔe seidaí ná, zoi a vɔɔɣu ba, kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁴ Ni zunui a laana ga anzanui naa, ná-kɔzɔi ɔe a tɔun ba. Kɔzɔai ɣa ye de, folo lofela laawu. Bete nɔpe a la su, naa ɣa ɣɔzɔ.

²⁵ «Anzanui nii ɲamai a ye ɣulazu ba folo mɔinmɔin daawu, é ɣula ná-alu kaa yeeɣeɣala zoloogaiti polu, ɔaa ɲamai lebi ɣulazu ba, é leɔe pɔlɔmai va, kɔzɔai ɣa ye de, ná-ɲama ɔuu ziegi kpein su, eɣeɔvelei nɔ ná-alu kaa yeeɣeɣalai la.

²⁶ Bete nɔpe a la su, naama ɲama ɣula ziegi laawu, naa ɣa ɣɔzɔ eɣe ná-alu kaa ɔetei, ani nɔpe nii a zeina ma, naa ɣa ɣɔzɔ, eɣe ná-alu kaa ziegi zu nɔ.

²⁷ Nu-o-nu a vɔɔɣu ba, naa ɣa ɣɔzɔ, keni é ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɣa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁸ «Siegi zu é ɲadesu la ná-ɲama ɔui ma, toɣa foloi ɣaalu ga ɔofela. Naati poluma, toɣa ɲade.

²⁹ Foloi loɔavasiɛi ma, toɣa kpumago felegɔ zeɣe, ɔaa poopo kpokpa felegɔ, é li ga tiye zalaɣa ɣula nui ɔɔ, GALA daaɣomi seɣe velei laaɔe.

³⁰ Zalaɣa ɣula nui ɣa gilagi ɣula ga koto gba zalaɣai, é zoi ɣe ga gala zalaɣai. Zalaɣa ɣula nui ɣa koto gba vai ɣe ɔe Gɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu, ɲama ɔui ma vaa zu, nii é ɣea kɔzɔzu.

³¹ «Wa Izelayele nuiti maagɔzoa faiti kpein ba, ta ti ɣɔzɔ, naa ɣa a ke ti muna za ta-ɣɔzɔ vaiti su, ni ta ná-sege velei ɲadegai ɣɔzɔna, nii é ti zaama.»

³² Tɔgi ɣana naama zunui ɔe, nii kalajana kolegi ba, ɔaa maagɔloɣolɔgai, é ɣɔzɔ,

³³ ɔaa anzanui, nii kɔzɔai ga ná-alu kaa ɲamai, ɔaa zunui, ɔaa anzanui, nii ɲamai ɣulazu ba, ɔaa zunui, nii é laazu anzanui ɣɔba, kɔzɔai.

16

*Tođi é lo koto gba vai va
konagi zu*

¹ Goođo GALAGI 60eni Moize ɔɔ, Aalɔn ná-doun zunu felegoiti saa ɔluma, niiti ti ɔɔđo ɔɔeni ga Goođo GALAGI.

² Goođo GALAGI ɔeni Moize ma: «Bɔe è-liɛ Aalɔn ɔɔ, naa ɔa a ke, é mina ɔa le yeenɔpe ada nadega wolai, sege zuđooza golai ɔoluwe, kesui lakulugi ɔakalawe, nii é minazege kesui la, naa ɔa a ke é mina za, mazɔɔɔ ná ɔulazu kelema tonabiingi zu kesui lakulugi maazuwe.

³ «Peɛɛ velegi Aalɔn a zoo ɔɛɛzu la ada nadega wolai: Tođa nike zine ɔokpa gila sege ga koto gba zalaɔai, ta baala sine ɔila ga gala zalaɔai.

⁴ Tođa sege wuzewege nadegai loo ɔɔba, é ga gezei, é ma vele kpudagi le ɔɔđo ma, é zaamaɔili ga geze zaamaɔiligi, é ma wɔɔɔɔgi lo unba. Zalaɔa ɔula zegoiti kana, niiti a ɔɔđo maɔɔili ga tiye, é maagba ɔoluma.

⁵ Tođa boli zine felego ɔula Izelayele vebei ya ga koto gba zalaɔai, ta baala sine ɔila ga gala zalaɔai.

⁶ «Aalɔn ɔa koto gba vai ɔe ga ná-nike zinei, tođa ná-kotoi gba ta ná-peleyegei.

⁷ Tođa boli zine felegoiti sege, é ɔa ga tiye Goođo GALAGI ɔakala, GALA daaɔomi sege velei laaɔe.

⁸ Aalɔn ɔa kpakutoomai ɔe ga boli zine felegoiti, gilagi ɔe ga Goođo GALAGI nɔnɔi, gilagi ɔe ga nii kotoi yesu da, é lii la.

⁹ Aalɔn ɔa boli zinei maaɔuɔa ɔa, niigi kpakui loozu ma Goođo GALAGI ɔe, é naa ɔula ga koto gba zalaɔai.

¹⁰ Boli zinei niigi kpakui loozu ma, ga kotoi ye da, é lii la, naa ma vului ɔa vile Goođo GALAGI ɔakala, naa ɔa a ke, é koto gba vai ɔe, ta yeebe ba, é li tevebai zu, kotoi ye da.

¹¹ «Aalɔn ɔa koto gba vai ɔe ga ná-nike zinei. Tođa koto gba vai ɔe to ɔɔđo ɔe, ta ná-peleyegei. Tođa ná-koto gba nike zinei ɔɔdaaleve.

¹² Tođa ani maku neɛne gala liɔii ta zego, daavegai ga abulekaiti, segeai zalaɔa ɔulazuwe Goođo GALAGI ɔaazu, ta é zeepe felego zego ani maku neɛnɛgi ma vukoɔi zu. Tođa li ga naama aniiti sege zuđooza golai ɔoluwe.

¹³ Tođa ani maku neɛnɛgi ɔu abui ɔa Goođo GALAGI ɔaazu, naa ɔa a ke ani maku neɛnɛgi ma luului kesui lakulugi maalɔɔɔu, nii é zeele woo ɔesui maazu, naazu é la mo za pe.

¹⁴ Tođa nike zinei ma ɔamai zego, é faza ga yeebeɔai kesui lakulugi ɔakala velei, folo ɔulazu velei, é ɔamai vaza ga yeebeɔai, ná zeizu ɔe ɔfela, kesui lakulugi ɔakala velei.

¹⁵ Tođa koto gba woli zinei ɔɔdaaleve nuɔuseiti be, é li ga ma ɔamai sege zuđooza golai ɔolu velei. Velei no é keai la ga nike zinei ma ɔamai, zekana no a kee la ga naa ma ɔamai, tođa faza kesui lakulugi ma ta kakala velei.

¹⁶ «Vele ɔana a koto gba vai ɔe la ada nadega wolai ve Izelayele nuiti ta-ɔɔɔɔba vaiti faa zu, ta ta-lo kologologiti kpeini maavele zu, ti kotoi ɔeai ga ti maavele. Tođa ke ɔana no GALA daaɔomi sege velei ɔe, mazɔɔɔ tođa kɔɔɔba nuɔuseiti saama.

¹⁷ Nu nɔpe ge la ye ga GALA daaɔomi sege velei wu, siegi zu é ɔɛɛzu la ga é koto gba vai ɔe ada nadega wolai, eyesu é ɔula ná. Tođa koto gba vai ɔe to ɔɔđo ɔe, ta ná-peleyegei, ta Izelayele vebei kpeini be.

¹⁸ «A ɔena ɔulaa, tođa li zalaɔa ɔulazuwe, nii é Goođo GALAGI ɔakala, é koto gba vai ɔe, zalaɔa ɔulazuwe ɔe, é nike zinei ta boli zinei ma ɔamai zego, é sie zalaɔa ɔulazuwe mineiti ma, maaɔoolii pe su.

¹⁹ Tođa ɔamai vaza ga zeebeɔai, ná zeizu ɔe ɔfela, zalaɔa ɔulazuwe ma. Tođa kole, é nade, Izelayele nuiti ta-ɔɔɔɔba vaiti faa zu.

²⁰ «Siegi zu é besu da ga koto gba vai ɔe ada nadega wolai ɔe, ta GALA daaɔomi sege velei ɔe, ta zalaɔa ɔulazuwe ɔe, tođa boli zinei ma vului maaɔuɔa ɔa.

²¹ Aalɔn ɔa yee felegoiti peɛ boli zinei ma vului unmaɔe, é la zo ga maazu ga Izelayele nuiti ta-vaa ɔoiti kpeini, ta ta-lo kologologiti kpeini, niiti ti kotoi ɔeai ga ti maavele. Tođa ti la boli zinei unma, naa ɔolu, é kpe, é li tevebai zu, zunu ɔila ge ɔɔ ba, nii kevele beɛtai.

²² Ta-vaa ɔoiti ta ye boli zinei ɔa, ti kpe, é li tevebai zu, é li zooi naa zu, ve ná pakai.

²³ «Aalɔn ɔa le GALA daaɔomi sege velei wu, é geze zegoiti kula, niiti é ɔeai ti looni teɛzuwe ada nadega wolai. Tođa ti la ná.

²⁴ Tođa maagba ada nadegai ta, é ná-segeiti sege ɔolu. Naa ɔolu tođa ɔula, é ná-gala zalaɔai ɔula, ta nuɔuseiti ta-ɔala zalaɔai, é koto gba vai ɔe ɔɔđo ɔe, ta nuɔuseiti be.

²⁵ Tođa koto gba zuai ma wuloɔi ɔala zalaɔa ɔulazuwe.

²⁶ «Zoi a bolii be, nii kotoi yeɔai da, naa ɔa ná-segeiti gba, é maagba, naa ɔoluma tođa le niina ti-ɔuuzuwe.

27 Koto gba zalaƙai ma nika zinei ta koto gba woli zinei niiti ti ti-ma jama'i zefei, ti vaa la ada jadega wolai koto gba vai zu, ta li ga tiye ti-uuuzuwe voluwe, ti ma jolbiti gala abui ja, ta ma zuai, ta ma booit.

28 Zai a gala, naa ja na-segeiti gba, e maagba. Naa volu toja le niina ti-uuuzuwe.

29 «Nii ja ge wo ve ga googo tgi, alugi lafelasiei ma volo puugai ma, wa zugi zo, wo la boti nape kea, e geni ga zou loun, baa wein nii e ga seikogoma nui wo zaama.

30 Mazaloo naama volo na, ta koto gba vai ge wo ve, naa ja a ke wo jnade. Wa jnade wa-gotoiti kpein faa zu, Goojo GALAGI jaazu.

31 Toja ge wo ve ga doogo folo wolai, wa zugi zo. Toja ge wo ve ga googo tgi.

32 «Koto gba vai ja ge zalaƙa gula nui ya, nii gulbi ziaai ma, feai be ga e vile keefi votogi zu zalaƙa gula vai zu. Toja gojo maagili ga zalaƙa gula zefei, ti ga gezei.

33 Toja koto gba vai ge ada jadega wolai ve, ta GALA daagomi sege vlei ve, ta zalaƙa gulazuve ve. Toja koto gba vai ge balaa zalaƙa gula nui be, ta nubuseiti kpein be.

34 Toja ge wo ve ga googo tgi, koto gba vai ja ge, naa ge jila kona-o-kona, Izelaye nui ta-gotoiti kpein faa zu.»

Naa geni, nii Goojo GALAGI ma levei veeni Moize ya.

IZELAYELE NUI TI TA-NADEDAI

17

(17:1--27:34)

Zalaƙa gulazu jila kpegi

1 Goojo GALAGI boeni Moize va, e ge ma:

2 «Boe Aalon va, ta na-doun zunuiti, ta Izelaye nui kpein, e ge ti ma: Wele, nii ja Goojo GALAGI deveai:

3 «Ni Izelaye nui ta a nika baa baalagi, baa bolii godaalevena ga zalaƙai ti-uuuzuwe, baa ti-uuuzuwe voluwe,

4 e la liini la GALA daagomi sege vlei laave, e va ke ga vebanii Goojo GALAGI ve na-sege vlei jadegai fakalave, naama nui ja ge ga saba nu, tozei e jama'i vaa. Kpe ka leve na-nubuseiti ba, e gula ti zaama.

5 Naa ja a ke, Izelaye nui ti mina mo ta-zalaƙa aniiti kula doobiti su, kele ti da va ga tiye zalaƙa gula nui va, Goojo GALAGI fakala GALA daagomi sege vlei laave, e ti gula ga zalaƙai Goojo GALAGI ve, ga ziilei zalaƙaiti.

6 Zalaƙa gula nui ja ma jama'i vaza Goojo GALAGI na-zalaƙa gulazuve ma, GALA daagomi sege vlei laave, e ma wuloi jala, nii makugi a nee Goojo GALAGI ve.

7 Ti la mo ta-zalaƙaiti kulaa zee jalagiti be, niiti ti-vaagulabaiti ti ga boli zineiti, niiti ti gea bojo goozu ga tiye. Toja ge ga googo tgi ti ve, ta ti-mavofodaiti kpein.

8 «Da ge ti ma mono: Ni Izelaye nui ta, baa seikogoma nui ta, e ti zaama, a gala zalaƙai julana, baa zalaƙai tagili,

9 e la liini la GALA daagomi sege vlei laave, e va kula ga zalaƙai Goojo GALAGI ve, naama nui be ka leve na-nubuseiti ba.

Tgi e lo jama mii vai va

10 «Ni Izelaye nui ta, baa seikogoma nui ta, e ti zaama, a jama'i ma zii tanape miina, na voluave naama nui va, nii e jama'i miizu, na naama nui beteve balaa na-nubuseiti ba, e gula ti zaama.

11 Mazaloo jama'i ja e ga kpetanii kpein zenvui. Ge feewe wo ya, ga wo koto gba vai ge la zalaƙa gulazuve, wo-yenvuiti faa zu, mazaloo tei e ga zenvui ma vooqi, naa maavele ja jama'i a kotoi gba la.

12 Naa ja e ba, ge boge Izelaye nui ma ga, nu nape ge mina jama'i mi wo zaama, anee seikogoma nui ve, e mina jama'i mi.

13 Ni Izelaye nui ta, baa seikogoma nui ta, e ti zaama, a sua zona dobo zie su, baa wonii, nii nu a mi, toja ma jama'i va zoi ma, e fufiligi va gaazu.

14 Mazaloo kpetanii kpein, ni no toja vulua, zenvui ja ma jama'i zu. Naa ja e ba, ge boge Izelaye nui ma ga, wo la kpeisi tanape ma jama'i mia, mazaloo kpetanii kpein zenvui ja na-jama'i zu, nu nape a ta miina, naa be ka leve Izelaye nubuseiti ba.

15 «Nu nape, e geni zou loun zu, baa seikogoma nui su, a sua miina saai bojo ve, baa balialiai ga, toja na-segeiti gba, e maagba. Kozai ja ye de, eyesu kpoko. Naa volu, toja jnade.

16 Ni e la na-segeiti gbani, e va maagba, na-faagaaza golai ma gasoi ja la unma.»

18

*Daa koba vai**ma maapei tanigaani*

- ¹ Gooḡo GALAGI bɔeni Moize ɔɔ, é gɛ ma:
- ² «Bɔe Izelayele nui ti pɔ, è gɛ ti ma: Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.
- ³ A mina naa gɛ, nii é gɛezu Ezipete yooi zu, ɔe wo gɛni zeini ná. A mina naa gɛ, nii é gɛezu Kanaan yooi zu, ɔe gè liizu ga woye ná. A mina ɔile ta-lɔgiti polu.
- ⁴ A gɔlo ná-deveiti be, wo makɛ ná-tɔgiti ma, wo ɔile ti ɔolu. Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.
- ⁵ A gɔlo ná-tɔgiti be, ta ná-deveiti, nui nii a ziɛna ga tiye, naa gɛ zɛnvui wo naa maavele ma. Nà ga Gooḡo GALAGI.
- ⁶ «Wo tanɔpe ge mina la ga anzanu, ta nii ti logai bɔḡo ɔa. Nà ga Gooḡo GALAGI.
- ⁷ «Mina la è-lee gɔba. Toḡa gɛ ga è-gɛɛ unfe faa. Toḡa gɛ balaa ga è-lee unfe faa, mazɔlɔ è-lee ɔe.
- ⁸ «Mina la è-gɛɛ anzai taḡili koba. Toḡa gɛ ga è-gɛɛ unfe faa.
- ⁹ «Mina la è-vaazeelai gɔba, è-gɛɛ ná-doun anzanui ɔe, baa è-lee ná-doun anzanui, anɛɛ ni kula ɔe su peleyegɛi taḡili bu.
- ¹⁰ «Mina la ga è-loun zunui ná-doun anzanui, baa è-loun anzanui ná-doun anzanui, mazɔlɔ da-unfe faa ɔe, da bɔḡo.
- ¹¹ «Mina la ga è-gɛɛ anzai taḡili ná-doun anzanui. Toḡa ga è-gɛɛ ná-doun anzanui. Toḡa ga è-vaazeelai.
- ¹² «Mina la ga è-gɛɛ vaazeelai. Toḡa ga è-gɛɛ ná-nu gɛteḡiteḡi.
- ¹³ «Mina la ga è-lee diɛ baa deḡe anzanu, mazɔlɔ è-lee ná-nu gɛteḡiteḡi ɔe.
- ¹⁴ «Mina la ga è-gɛɛ diɛ baa deḡe zunui anzai, mazɔlɔ toḡa ga è-lee.
- ¹⁵ «Mina la ga è-loun anzai. Toḡa gɛ ga è-loin unfe faa.
- ¹⁶ «Mina la ga è-gɛɛloin anzai. Toḡa gɛ ga è-gɛɛloin unfe faa.
- ¹⁷ «Mina la ga anzanui, ta ná-doun anzanui. E la ná-doun zunui ná-doun anzanui zɛgea, baa ná-doun anzanui nɔnɔ ma loun anzanui, mazɔlɔ ta ga ná-nu gɛteḡiteḡi, naa gɛ ga faa jɔu wola.
- ¹⁸ «Ni è-anzai gɛ de vulua, mina diɛ baa deḡe anzanui ta zɛge ga è-anza. Da toloi lɔ ti yɔḡo zu.
- ¹⁹ «Mina la ga anzanui ná-alu kaa zieḡi zu, nii é tɔun kɔzɔ zu.
- ²⁰ «Mina la ga è-zeijnɔḡo anzai, da bɔḡo gɔzɔ la.
- ²¹ «Mina è-loin tanɔpe kula ga zalaḡa, é ɔa gɛla kɔḡo ganigi ɔe daa ga Mɔlɔke, dɛbi vaa ma, è la da-GALAGI lɔḡo gɔloḡologa. Nà ga Gooḡo GALAGI.
- ²² «Mina la ga zunu, egɛvelei nu a laa la ga anzanui. Naa gɛ ga kɔzɔba vaa.
- ²³ «Mina la ga sua, é ɔa bɔḡo gɔzɔ. Anzanu mina la sua gɔba. Baagɛluma vaa ɔe.
- ²⁴ «À mina bɔḡo gɔzɔ ga naama zie ɔelei tanɔpe, mazɔlɔ ziiti gè ti bɛɛzu wo luḡo, naati ti bɔḡo gɔzɔ ɔe ga naama zie ɔeleiti kpein.
- ²⁵ Zooi kpein ge gɔzɔa, gè ti maagɔlo ta-vaagɛaaza golaiti faa zu, zooi unpiliga ga ná-nubuseiti.
- ²⁶ «Wɔun wa, wa gɔlo ná-tɔgiti be, ta ná-deveiti, wo mina naama gɔzɔba vai tanɔpe ke, é gɛni ga zou loun, baa seikɔḡoma nui, nii é wo zaama.
- ²⁷ Mazɔlɔ kɔzɔba vaiti kpein kana, zooi zu nubuseiti ti gɛni kɛɛzu, niiti ti gɛni zeini zooi gɛ mɔngi wo luḡo, zooi gɔzɔa.
- ²⁸ Naa a gɛɛna, zooi la mɔ unpiliga ga woye, tɔzei wa-gɔzɔba vaiti ba, egɛvelei é unpilini la ga ziiti, ti gɛni wɔun wo luḡo ná ɔe.
- ²⁹ Mazɔlɔ niiti kpein ti vaazu naa gɛgala gɔzɔba vaiti ta gɛɛzu, ti be ka leve ta-nubuseiti ba, ti gɛla ti zaama.
- ³⁰ «Wa gɔlo ná-deveiti be, naa gɛ a ke, wo la mɔ naama vaa jɔu wolaiti tanɔpe kea, nii é gɛni gɛɛzu wo luḡo, wo la bɔḡo gɔzɔa ga naa ta. Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.»

19

A nade, mazɔlɔ nadeḡe

- ¹ Gooḡo GALAGI bɔeni Moize ɔɔ, é gɛ ma:
- ² «Bɔe Izelayele ɔebei kpein pɔ, è gɛ ti ma: A nade, mazɔlɔ nadeḡe, nà, Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.
- ³ «Eɛɛ gilagilagi gɛ unfe dee ta kɛɛḡe ma, é ná-doogɔ foloiti maape. Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.
- ⁴ «À mina gɛavote kɔḡo ganigiti ma. A mina galagaa bɛte bɔḡo ɔe ga kɔlu gaawuungi. Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.
- ⁵ «Sieḡi zu wa ziilei zalaḡai gɛlana la Gooḡo GALAGI ɔe, wa ke, nii a ke é daazo.

6 Ma zuai ɔa mi foloi wo kulazu la ga zalaɔai, ɔaa poluma zobui. Nii ɛ yesu nɛ eyesu foloi zavasiei, naa ɔa ɔala.

7 Foloi zavasiei, ni nu a ta miina, toɔa ɔe ga anii koɔzai, zalaɔai laa la mɔ zoga.

8 Zoi a ta miina, nɔ-faaɔaaza golai ma ɔasoi ɔa la unma, mazoloo toɔa naa ɔozozu, nii feai ɔooɔo GALAGI ve, naama nui be ka leve nɔ-nubuseiti ba.

9 «Siegi zu wo moloi levezu la wa-yooi zu, wa kpala kpelamave ye nɔ, wo mina nɔ leve, wo mina ɔale ma posuyevi ma.

10 A mina ani ɔooɔgiti kula ɔalaa, niiti ti yegai wa-leezen belei zu. A mina ma waaiti zeeve, niiti ti loozu. Wa naa ye nɔ bala nuiti be, ta seikoɔoma nuiti. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI, wa-GALAGI.

11 «A mina unma wo. A mina zee wo, ɔaa wo va woya bete, wo ɔilagilagi wo-zeinoɔoi laalooɔma.

12 A mina zee ɔona wo daaseigi zu, mazoloo wa wa-GALAGI loɔoi ɔologolo. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

13 «A mina wo-zeinoɔoi maanoɔo vaa ɔe, wo mina unma wo. A mina ɔata nu nɔ-sala wali ma, ɛ va yesu poluma zobui.

14 A mina goizuoloo nui ɔoto, wo mina ani nope kpesa gaazugole nui luɔo, nii a ɔooɔoɔiga ba, kele wa ɔe ga GALA gaazuluaba nu. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

15 «A mina telebotala vaa nope ke tukpoɔaaleveiti su. A mina topolu ɔe bala nui ɔaa nu wolai ve. Kele wa wo-zeinoɔoi lukpoɔaaleve ga soledai.

16 A mina loɔo noo vaa ve wa-nubuseiti ta va. A mina zee zeele woo wo wo-zeinoɔoi laalooɔma, a ɔe ga saa zabu. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

17 «A mina wo-geeloin woinzege wo-yiimave. A dama, wa ɔena zeli loga wo-geeloin ma, wo mina koto la loɔo unma toon nɔ-faa zu.

18 A mina nono otokula vaa ɔe, wo mina faa ze yiima wa-nubuseiti ta laalooɔma. Wa wo-zeinoɔoi nee ve, ege wa loɔoi. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

19 «Wa ɔolo nɔ-deveiti be. A mina sua ma zii felego vu loɔo ma, ti va peepolu wo. A mina ani zuwu zii felego woli wa-balagii va. A mina sege loo ɔoba feleai ga gezei ma zii felego.

20 «Siegi zu zunui ta la naa ga duo anzanui ta, nii maazogai zunu ɔili be, ɛ la unmooni, ɛ la loɔo yeema, ta faa zuɔologologi bete, kele ti la ti vaa, mazoloo anzanui naa la loɔo yeema.

21 Zunui ɔa va ga baala sine ɔila, ɔooɔo GALAGI vo, ga nɔ-faa zu bete zalaɔai GALA daaɔomi sege velei laave.

22 Zalaɔa ɔula nui ɔa koto gba vai ɔe toon be, ɔooɔo GALAGI ɔakala, nɔ-kotoi vaa zu ɛ keai, ɛ ke ga baala sinei, ɛ kulazu ga faazu bete zalaɔai, kotoi naa ɛ keai, suvaa ɔa ye be.

23 «Siegi zu wo liizu la zoi nɔ zu, wa ɔena ga gwaa wului ma zii pe siin, wa ti-ma waaiti pete kona savago laawu ga ti ɔooove, a mina ta mi negelein.

24 Konagi naanisiei ma, wa ti-ma waaiti kpein fe ɔooɔo GALAGI nɔ-maamuse vaa zu.

25 Konagi laolusiei ma, wa zoo wo ma waaiti ta mi. Ni wa naa ɔeena, wa-ɔulanumai ɔa li ga woolaa. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI, wa-GALAGI.

26 «A mina sua nope mi, nii namai su. A mina loɔo lo zoɔo vaa zu, ta ungaizie vaa nope.

27 A mina wungiti buuwo, wo mina wo-bakalagiti bo.

28 A mina wen do wo-ɔooɔo ma gove ve, wo mina polopal lo loɔo ma. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

29 «A mina wo-loun anzanui ɔaazu unfe sege ga wo va do koloɔologi zu, galagii tanope debi vaa ma, naa ɔa a ke zoi zu nuubuseiti ti mina lo koloɔologi zu, nɔ zulaa a va ve ga koɔoba vai.

30 Wa nɔ-dooɔo foloiti maape, wo unfe seizu naɔegai ma. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

31 «A mina li, wo va gove laawooleve nuiti gaazaa, ɔaa niiti goveiti ti velela vele vaiti bosu ti ma. A mina ti ɔaizie, wo mina loɔo ɔooɔo ga tiye. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI, wa-GALAGI.

32 «Wa wuzege un kolegiti kpein be, wo kewola voloi lebi. Wa lua wa-GALAGI va. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.

33 «Ni seikoɔoma nui ta a baana wo zaama wa-yooi zu, a mina suziga.

34 Wa seikoɔoma nui zo ga pagoo, ege pelegi wo zou loin zosu da. Wa nee ve ege wa loɔoi. Mazoloo wo ɔeni ga seikoɔoma nuiti Ezipete yooi zu. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI, wa-GALAGI.

35 «A mina telebotala vaa ɔe, tukpoɔaaleveiti su, anee koɔogiti su, ɔaa aniiti soɔoɔoiti su, ɔaa aniiti bunegiti su.

36 Keni wa-ɔooɔo ganiiti ti zole, bui velei zoloo. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI, wa-GALAGI, nii ɛ wo ɔulani Ezipete yooi va.

37 Wa nɔ-deveiti kpein so, ta nɔ-toɔgiti, wo ti make, wo zie ga tiye. Nɔ ga ɔooɔo GALAGI.»

20

Kotoiti ma zalai

1 ɔooɔo GALAGI ɔoeni Moize vo, ɛ ɔe ma:

² «Gē Izelaye le nuiti ma: Nu-o-nu é gēni Izelaye le nuiti saama, 6aa seikōfōma nu, nii a ná-doin ta gūlana ga zalaḡa salei ve, daa ga Mōlōke, ta naama nui vaa. Zōoi zu nuḡuseiti ta sō ga kōtui, é za.

³ Nūn nā voluave naama nui va, gē kpeteḡe ná-nuḡuseiti ba, tōzei ba é ná-doin ta leḡeḡe salei Mōlōke vō, é sēizu naḡegai ḡōzōve, é dāasei naḡegai ḡoloḡolo.

⁴ Ni Izelaye le nuiti ta giliina ba, ti ḡaazuve ma naama nui letegi, nii é ná-doin ta leḡegai salei Mōlōke vō, ni ti la paani,

⁵ nūn, nā voluave ma nui va, ta ná-peleyeḡei, nā kpeteḡe ná-nuḡuseiti ba, é veē naati kpein ba, niiti ti kōḡḡo gani kōḡ vai ḡēezu, eḡeḡeḡei é kēezu la salei Mōlōke ve.

⁶ «Ni nui ta a liina, é ḡōve laawooleve nuiti gaazaḡa, 6aa niiti ḡoveiti ti velela vele vaiti bosu ti ma, nii é ga kōḡḡo gani kōḡ vai ma zii, nā voluave naama nui va, gē kpeteḡe ná-nuḡuseiti ba.

⁷ A ḡōḡo naḡe, wa naḡe, mazōḡō nā ga ḡōḡo GALAGI, wa-ḡALAGI.

⁸ A ná-deveiti make, wo zie ga tiye. Nā ga ḡōḡo GALAGI, nii é wo naḡesu.

⁹ «Zōi nōpe é kēeḡe 6aa dee ḡotozu, ta naama nui vaa, tōzei é kēeḡe 6aa dee ḡotoa, ma naḡai ḡa la ta ḡōḡo unma.

¹⁰ «Siēgi zu zunui ta a weēnzie bona la ga seijōḡoi ta anza, wa weēnzie nuiti feleḡo pe paa.

¹¹ «Ni zunui ta a laana ga kēeḡe anzai, é kēeḡe ḡaazu unfe seḡea, wa naama zunui ta naama anzanuiti paa. Ti-ma naḡai ḡa la ti unma.

¹² Ni zunui ta a laana ga ná-doun anzai, wa ti feleḡoi pe paa. Ti unfetala vai ḡea, ti-ma naḡai ḡa la ti unma.

¹³ «Ni zunui ta a laana ga zunui ta, ti kōzōba vai ḡea, wa ti vaa. Ti-ma naḡai ḡa la ti unma.

¹⁴ «Ni zunui ta a anzanui ta dee zēḡena, é ti feleḡo zei ga anza, naa ḡa ga faa naḡu wola. Ta ti savagō ḡala, naa ḡa a ke faa naḡu wolai naa mina ye wo zaama.

¹⁵ «Ni zunui ta a laana ga suai, wa zunui naa vaa, wo suai 6alaa paa.

¹⁶ Ni anzanui ta a maabūḡana suai ta va, é la koba, wa anzanui vaa, wo suai vaa. Ta ti pe paa, ti-ma naḡai ḡa la ti unma.

¹⁷ «Ni zunui ta a ná-seelai zeina ga anza, kēeḡe ná-doun anzanui, 6aa dee ná-doun anzanui, é naa unfega, ta é ḡōḡo unfega. Unfetala vaa wola ḡana, ti 6e ka leve ta-nuḡuseiti ba, naa ḡa ḡe ta-nuiti pe gaazu. Zunui naa é ná-seelai unfegai, ná-faḡaaza golai ma ḡasoi ḡa la unma.

¹⁸ «Ni zunui ta a laana ga anzanui ta, é ná-alugi ḡaai, ti feleḡo pe ti 6e ka leve ta-nuḡuseiti ba, mazōḡō ti ná-alugi ma naḡai ḡaa.

¹⁹ «À mina la ga wo-lee die 6aa deḡe anzanui ta, 6aa wo-ḡēē ná-seelai ta. Ni zunui ta a laana ga ná-nu ḡiteḡiteḡi ta, ta-vaaḡaaza golai ma ḡasoi ḡa la ti unma.

²⁰ «Zunui ta a laana ga kēeḡe die 6aa deḡe zunui ta anza, é zunui naa ḡaazu unfe seḡea. Ti feleḡo ta ta-ḡotoi ma ḡasoi zēḡe, ta za ḡana nō, ti la doun zōḡōga.

²¹ «Ni zunui ta a kēeloin anzai zeina, kōzōba vaa ḡana, é kēeḡeloin unfega, ti la doun zōḡōga.

²² «Wa make ná-deveiti ma, ta ná-tḡiti, wo ti zo kpaan, naa ḡa a ke zōoi ve gē vaaazu liizu ga woye ná, ga wo zei ná, é la unpiliga ga woye.

²³ A mina zie ga zii naati ta-luvai, niiti gē vaaazu ti 6ēezu wo luḡo, mazōḡō ti naama ḡēewotiiti kpein kēeve, naa velezeḡe bē.

²⁴ Gē boga wo ma: Wa ḡa wo ta-yōoi zōḡosu, nā feezu wo ve ga wōnō, zōoi ve, ve nōnōi ta kōin ḡuloi vōḡaai ná. Nā ga ḡōḡo GALAGI, wa-ḡALAGI, nii é wo yeeḡaḡwea, wa zōḡma ziiti.

²⁵ Wa zōḡozu ḡe kōzōba zuaiti ta sua naḡegaiti ba, ta kōzōba wōniiti ta wōni naḡegaiti ba, naa ḡa a ke wo mina ḡōḡo ḡe ga kōzōba vea, ga suaiti, 6aa wōniiti, 6aa ga naati kpein, niiti ti 6okposu zōoi ma. Gē ti yeeḡaḡwea, ta suai zōiti, nii a ke wo kwee ga ti ḡōzōve.

²⁶ «À naḡe nūn be, mazōḡō naḡeḡe, nūn nā, ḡōḡo GALAGI, gē wo yeeḡaḡweeve wa zōḡma ziiti, naa ḡa a ke, wo ḡe ga nōnōiti.

²⁷ «Zunui 6aa anzanui nii é ga ḡōve laawooleve nui, 6aa nii ḡoveiti ti velela vele vaiti bosu ma, wa sō ga kōtui, é za. Ma naḡai ḡa la unma.»

21

Deveiti

é lo zalaḡa ḡula nuiti ba

¹ ḡōḡo GALAGI ḡēni Moize ma: «Bōe zalaḡa ḡula nuiti pō, Aalōn ná-doun zunuiti, é ḡe ti ma: Zalaḡa ḡula nui la ḡōḡo ḡōzōa ná-nuḡuseiti saama ḡōve maavele ma.

² E ḡula ná-nu ḡiteḡiteḡi polu, dee, 6aa kēeḡe, 6aa ná-doun zunui, 6aa ná-doun anzanui, 6aa kēeḡeloin,

³ 6aa ná-seelai, nii é la de zeini zunu ve. Toḡa zōo é ḡōḡo ḡōzō ná-seelai naa ve, tōzei naa ḡa ná-peleyeḡei wu, é la de leēni zunu ḡili ná-pele wu.

⁴ Toġa ga kundijii ná-nu6useiti saama, é la 6oġo ġoza, é va loġoi 6oloġolo.

⁵ «Ni saa ġa lona zalaġa ġula nuiti ma, ti la kpaana pea tounġi zu, ti la 6akalagiti boga, ti la pol6pale 6a 6oġo ma.

⁶ Ta ġade ta-GALAGI ve, ti mina ta-GALAGI loġoi 6oloġolo, maz666 ta zalaġaiti kulazu 6ooġo GALAGI ve, ná-daamianigi ve é ġalazu abui ġa. Ti maaneve, ti ġade.

⁷ Ti la koloġolo anzanu zeida, 6aa nii toġoi 6oloġoloġai. Ti la anzanu zeida, nii sinigi ġeleai ba, maz666 zalaġa ġula nui ġadeġe ná-GALAGI ve.

⁸ Wa pete ga ġade nu, maz666 toġa é daamianigi ġulazu ga zalaġai wa-GALAGI ve. Toġa ġe ga ġade nu wo ve, maz666 n6un ġadeġe, n6i ġe ga 6ooġo GALAGI, nii é wo ġadesu.

⁹ Ni zalaġa ġula nui ná-doun anzanui a loġoi 6oloġolona ga é lo koloġoloġi zu, toġa keeġe loġoi 6oloġolosu, ta gala, é za.

¹⁰ «Zalaġa ġula nui nii kundijilai zea, keeġelointi maazu, nii gul ġadeġai ziaai ma, ta nii zalaġa ġula zeġeiti toai k6ba, é la n6undeġaiti zega yaġaba, ta é la ná-seġeiti balia ga.

¹¹ E la lia pooma 6oba, é la 6oġo ġoza, anee ni keeġe a zaana, 6aa dee.

¹² E la ġula seizu ġadeġai va, naa ġa a ke é mina seizu ġadeġai ġoza, maz666 feeve b6 ga ná-siema wulb ġadeġai maavele. Ná ga 6ooġo GALAGI.

¹³ «Zalaġa ġula nui naa mina anzanu zei, nii é zunu vaa ġwee.

¹⁴ E la poanza zeida, 6aa anzanui nii sinigi ġeleai ba, 6aa koloġolo anzanu, 6aa nii toġoi 6oloġoloġai, kee anzanui a ġe seizu, keni é ġe ga ná-bolodai zu anzalopo beai, é la de zunu vaa ġwee.

¹⁵ Zalaġa ġula nui naa la mavofodai loġo 6oloġoloġa ná-bolodai zaama, maz666 ná ga 6ooġo GALAGI, nii é toun ġadesu.»

¹⁶ 6ooġo GALAGI 66eni Moize 66, é ġe ma:

¹⁷ «66e Aal6n 66, é ġe ma: E-mavofodai zu zunui tan6pe, nii neevuzu ba, naa mina maa6uġa ga é ná-GALAGI ná-daamianigi ġula ga zalaġai.

¹⁸ Zunui tan6pe, nii neevuzu a ġe ba, naa la maa6uġaa ná va: gaazuġole nu, 6aa meġele nu, 6aa nii sokpai maa6egai, 6aa baalobazu6e ta zeġeai kevele ma,

¹⁹ 6aa zunui ta, nii k6ġoi ġaleai, 6aa zeei,

²⁰ 6aa zunui ta, nii ġ6ġoi polu, 6aa é ga kutui, 6aa gaazu wana nu, 6aa doġoi ma, 6aa kulama zee6ei ba, 6aa nii poloġeZegain woloai.

²¹ Zalaġa ġula nui Aal6n mavofodai zu, zunui tan6pe nii neevuzu ba, naa mina maa6uġa ga é va zalaġaiti kula, ti ġalazu abui ġa. Tei neevuzu6e ba, é mina maa6uġa, é va ná-GALAGI ná-daamianigi ġula ga zalaġai.

²² Toġa zoo é ná-GALAGI ná-daamianigi ta mi, aniiti ti wola ġadeġai, ta ani ġadeġaiti.

²³ Kee é la lia seġe zuġooza golai 66 pelei, ta é la maa6uġaa zalaġa ġulazu6e va, maz666 neevuzu6e ġa ba. E la ná-ada ġadeġai ġoza ta ma z66laiti, maz666 ná ga 6ooġo GALAGI, nii é ti ġadesu.»

²⁴ Moize naama wooiti daazeelini Aal6n ma ta ná-doun zunuiti, é ve6 Izelaye6e nuiti kpein ba.

22

Maġne6i é lo zalaġa aniiti fai va

¹ 6ooġo GALAGI 66eni Moize 66, é ġe ma:

² «Aal6n ta ná-doun zunuiti kala ga fai niiti ta ti maġne, é lo ve66ani ġadeġaiti ba, niiti Izelaye6e nuiti ti ti ġulazu b6, naa ġa a ke ti mina daasei ġadeġai 6oloġolo. Ná ga 6ooġo GALAGI.

³ «ġe ti ma: Wo-mavofodaiti saama, zunu n6pe k6z6ai a ye de, é maa6uġa ve66ani ġadeġaiti ba, niiti Izelaye6e nuiti ti ti veezu b6, naama nui ġa 6e, é zeġe g6azu. Ná ga 6ooġo GALAGI.

⁴ Nu-o-nu Aal6n mavofodai zu, kulama zee6ei a ġe ba, 6aa kal6na koleġi, naa la ve66ani ġadeġaiti ta mia, eyesu é 6e ga ġade. Zekana é la ga zoi a vooġuna nui ta va, k6z6ai ga poomai, 6aa é 6oġo maaġoloġoloġai.

⁵ Zoi a vooġuna kpokpo ganii ta va, é k6z6i maaz666, 6aa nu vului ta, nii k6z6ba anii ma zii tan6pe a ve6na ba, é ġoza ga naa,

⁶ zoi a vooġuna ta va, naa ġa ye k6z6yai zu eyesu kp6k6i, é la ve66ani ġadeġaiti ta mia, keni é maagba.

⁷ Foloi a 6ena ga da, toġa ġade, naa 6olu toġa zoo niina é ve66ani ġadeġaiti ta mi, maz666 ná-daamianigi ve.

⁸ E la sua 6ooma mia, 6aa nii balivaliai ga, nii a ke é mina 6oġo ġoza ga naa. Ná ga 6ooġo GALAGI.

⁹ «Zalaġa ġula nuiti ta ná-deveiti make, naa ġa a ke ti mina koloġolo, koto va la ti unma, ti mina va zaazu. Ná ga 6ooġo GALAGI, nii é ti ġadesu.

¹⁰ «Izelayele nu nɔpɛ ge mina vɛɛani ɲadegai ta mi, ni ɛ la ga zalaɟa ɟula nu. Anɛɛ zalaɟa ɟula nui ma wɛɛin ta nɔ-botigɛ nui, ti la vɛɛani ɲadegai ta mia.

¹¹ Kele duɔi nii zalaɟa ɟula nui geyaa, naa ɟa zoo ɛ ta mi, ta nii balaagi sɔlɔɟai nɔ-pɛlei wu, ta nɔ-daamianigi ta mi.

¹² Zalaɟa ɟula nui nɔ-doun anzanui, sinigi la ga zalaɟa ɟula nu, naa la naa ta mia, nii segeai vɛɛani ɲadegaiti ba.

¹³ Kele zalaɟa ɟula nui nɔ-doun anzanui, nii ɛ ga poanzai, ɟaa nii sinigi ɟɛɛai ba, ɛ la doun zɔlɔni, ta nii ɛ vaazu ɟalesu ma, ɛ ye keɛɟe nɔ-pɛlei wu, eɟɛvelei ɛ ɟɛni nɔ la, nɔ-nu niinelai zu, naa ɟa zoo ɛ keɛɟe nɔ-daamianigiti ta mi. Nu nɔpɛ ge la ta mia, ni ɛ la ga zalaɟa ɟula nu.

¹⁴ «Ni nui ta a vɛɛani ɲadegai miina, ki ge la ba, toɟa vɛɛanii lieɟoi naa ve zalaɟa ɟula nui ya, ɛ ta vɛɛ ba ga gaagɟwesu lɔlɔɟoi zeizu ɟilagi.

¹⁵ Zalaɟa ɟula nuiti ti mina Izelayele nuiti ta-vɛɛani ɲadegaiti kɔzɔ, nii naati ti segezu ba ɟooɟo GALAGI vɛ.

¹⁶ Ni naati ta ta-vɛɛani ɲadegaiti miina, ta ta-vaagɟaaza golai la ɔɟo unma, ti ɟe ga sɔba nuiti, mazɔlɔ nɔ ga ɟooɟo GALAGI, nii ɛ ti ɲadesu.»

Suai niiti ta zoo ɟulazu ga zalaɟai

¹⁷ ɟooɟo GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, ɛ ɟe ma:

¹⁸ «Bɔɛ Aalon ta nɔ-doun zunuiti pɔ, naa vɛɛ Izelayele nuiti kpein ba, ɛ ɟe ti ma: Nu kpein ɛ ga Izelayele nu, ɟaa ti ga seikɔɟoma nu Izelayele yooi zu, niiti ta gala zalaɟai ɟula ɟooɟo GALAGI vɛ, minazeɟe daazeeli vaa zu, ɟaa vɛɛanii vaa zu ti daai ɟisu,

¹⁹ nii a ke daazo, toɟa va ga togani zine ɟila, nii neevuzu la ba, ɛ kula nikeiti saama, ɟaa baalagiti, ɟaa boliiti.

²⁰ A mina ani nɔpɛ kula ga zalaɟai, nii neevuzu a ɟe ba, mazɔlɔ daa la zoga wo vɛ.

²¹ Ni zunui ta a toganii ma wolai ɟaa ma goi ta ɟulana ga ziiɛi zalaɟai, ɛ ɟeni ga minazeɟe daazeeli vai, ɟaa ɛ ɟeni ga vɛɛanii nii ɛ daai ɟisu, neevuzu mina ɟe zalaɟa anii va, naa ɟa a ke daazo. Neevuzu nɔpɛ ge mina ɟe ba.

²² A mina sua nɔpɛ kula ga zalaɟai ɟooɟo GALAGI vɛ, nii gaazuɟoleai, ɟaa maaleɟefɛɟai, ɟaa koliiti ti ba, ɟaa kavai ɟulaai ma, ɟaa geɟefɛɟe ɟulaai ma. A mina naa ɟala zalaɟa ɟulazu vɛ ɟooɟo GALAGI vɛ.

²³ Nike zine ɟaa baala zivoi nii baalobazuvɛ ta ɟoozaai, ɟaa ta buɟa, wa zoo wo naa ɟula ga zalaɟai ɟaa vɛɛanii, nii wo daai ɟisu, keɛ naa ɟeɟala zuai ma zalaɟai la daazoga minazeɟe daazeeli vaa zu.

²⁴ A mina sua ɟula ga zalaɟai ɟooɟo GALAGI vɛ, nii pɔlɔɟezɛɟain woloai, ɟaa kulaai su, ɟaa teveai ga. A mina naa ta ɟe ga zalaɟa wa-yooi zu.

²⁵ A mina suai naa ma zii tanɔpɛ geya wɛɛn ma, wo va kula wa-ɟALAGI vɛ ga zalaɟai. Mazɔlɔ ti maaleɟefɛɟe, neevuzuvɛ ɟa ba, daa la zoga wo vɛ.»

²⁶ ɟooɟo GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, ɛ ɟe ma:

²⁷ «Siegi zu nikel a zɔlɔna da, ɟaa baalagi, ɟaa bolii, toɟa ye ma leei va, ɛ ke ga folo lɔfela. E zo folo lasavasiɛi ma, eyɛsu zɔɔma voloit, a ɟulana ga zalaɟai, nii abui galazu ɟooɟo GALAGI vɛ, daa ɟa zo.

²⁸ A mina togani leei ta ma yivoi vaa vɔɔma folo ɟila nɔ.

²⁹ Wa ɟena mama fee zalaɟai ɟulaa ɟooɟo GALAGI vɛ, wa kula vɛle ɟete, nii a ke daazo.

³⁰ Wa ti pɛ mi ma voloi nɔ ma, wo la ta ye ga nɔ, ɛ va yesu sobui va zeeli. Nɔ ga ɟooɟo GALAGI.

³¹ «Wa nɔ-deveiti so, wo zie ga tiye. Nɔ ga ɟooɟo GALAGI.

³² «A mina dɔasei ɲadegai ɟoloɟolo, nɔ-ɲadedai ɟa maamusei zɔlɔ Izelayele nuiti saama. Nɔn nɔ ɟooɟo GALAGI, nii ɛ wo ɲadesu,

³³ nɛi ge wo ɟulaai Ezipete yooi va, ga ge ɟe ga wa-ɟALAGI. Nɔ ga ɟooɟo GALAGI.»

23

Feti voloit

¹ ɟooɟo GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, ɛ ɟe ma:

² «Bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, ɛ ɟe ti ma: Feti voloi ɟa ga niiti, wo maaneai wo ti ɟula, ti ga nɔ-feti voloit. Naati ma vaa zu, wa nuɔuseiti toli, ti gaaleba ɲadegai wo.

³ «Ese ka nɔ-boti ɟe folo lɔzita laawu, keɛ foloi lɔfelasiɛi ɟa ga dooɟo foloi, gaaleba ɲadegai ɟa wo ma. Wo la boti nɔpɛ kea naama voloi. Dooɟo foloi ɟa ɟe de ɟooɟo GALAGI lebi vai ma, vɛ nɔpɛ wa zeɛ nɔ.

⁴ «Wele ɟooɟo GALAGI nɔ-feti volo ɟiligi tanigaa va, niiti wo maaneai wo nuɔuseiti toli ma, ti gaaleba ɲadegai wo naama ɟuiti ma, ti logai.

*Pakegi ta bului leve la su,
naati ma vetii*

(Gaalu Sevei 28:16-25)

⁵ «Alu mOUNgi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma bokoi, kpidii a veena, naa ga é ga Gooḡo GALAGI ná-Pakegi.

⁶ Alugi naa ma volo puugo maazu loolusiei (15), naa ga ge ga bului nii leve la su, naa ma vetii, Gooḡo GALAGI lebi vai ma. Folo lofela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su.

⁷ Folo mOUNgi, wa gaaleba padegai wo, wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la.

⁸ Folo lofela laawu, wa zalaḡai ḡula, nii abui galazu, Gooḡo GALAGI ve. Folo lofelasiei ma, wa nubuseiti toli, wo gaaleba padegai wo, wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la.»

*Zooi va lono mOUNgiti
ma vetii*

⁹ Gooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ge ma:

¹⁰ «Boe Izelayele nuiti po, é ge ti ma: Siegi zu wo vaazu loozu la zooi zu, nii ge feezu wo ya, wa moloi levena, wa va ga ma ḡili ḡila, zalaḡa ḡula nui vo, wa-molo levea mOUNgi zu.

¹¹ Dooḡo foloi voluma zobui, zalaḡa ḡula nui ḡa molo ḡilii lateḡe vai ma voogi ge, Gooḡo GALAGI ḡakala, naa ga a ke daazo wo ve.

¹² Voloi wo vaazu molo ḡilii lateḡe vai ma voogi geezu la, wa kona gila baala sinei zo, nii neevuzu la ba, wo kula ga gala zalaḡai Gooḡo GALAGI ve.

¹³ Wa bulu vuko vagoi kilo lozita ve ba, gaayogai ga guloi, ege vebeanii galaai abui ga, makugi neai Gooḡo GALAGI ve, ta puya zalaḡai litele ḡila ta tukpe (1,5) dooi zu.

¹⁴ Aisa naama voloi va zeeli, wo vaazu ma ga vebeanii wa-GALAGI vo, á mina bulu mi, 6aa ani ḡopo geega, 6aa molo niinei. Naa ga ga ḡooḡo togi wo-mavofodaiti kpein be, ve nape wa zeí ná.

Pantekote voloi

(Gaalu Sevei 28:26-31)

¹⁵ «Wa dooḡoi ḡaalu ga dafela, é zo dooḡo foloi voluma voloi ma, yeei wo vaazu la ga molo ḡili, wo dateḡe má.

¹⁶ E zo dooḡo foloi ma voloi ma, wa folo vuuloolugo (50) ḡaalu, wo molo niinei ma vebeanii ḡili kevele bete Gooḡo GALAGI ve.

¹⁷ Wa va ga bulu felego, wo zeḡe la wo-zeizuve, wo ti lateḡe, ti ḡilagilagi ḡa bete ga bulu vuko vagoi kilo lozita, ti ma ga levei. Naati ta ga zooi va lono mOUNgiti Gooḡo GALAGI ve.

¹⁸ Bului naati poluma, wa kona gila baala zivo lofela ḡula ga zalaḡai, neevuzu mina ge ti va, ta nike zine bokpa gila ta baala sine felego, ti ḡula ga gala zalaḡai, é ve ta-vebeanii va, ta ta-uuya zalaḡai. Zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooḡo GALAGI ve.

¹⁹ Wa boli zinei ḡula ga koto gba zalaḡai, ta kona gila baala sine felego, wo kula ga ziilei zalaḡai.

²⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa ti lateḡe vai ma voogi ge, Gooḡo GALAGI ḡakala, é ve zooi va lono mOUNgiti ma bului va, é ve baala zivo felegoiti ba. Ta zeḡe, ti ve Gooḡo GALAGI ve, ti ge ga zalaḡa ḡula nui nonoi.

²¹ Naama voloi no, wa nubuseiti toli, ti gaaleba padegai wo. Wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la. Naa ga ge ga ḡooḡo togi wo-mavofodaiti kpein be, ve nape wa zeí ná.

²² «Siegi zu wo moloi levezu la wa-yooi zu, wa kpala kpelama ve ye ná, wo mina ná leve, wo mina ḡale ma posuyevei ma. Wa naa ye ná bala nuiti be, ta seikogoma nuiti. Ná ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.»

Puvu fe vetii

(Gaalu Sevei 29:1-6)

²³ Gooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ge ma:

²⁴ «Boe Izelayele nuiti po, é ge ti ma: Alugi lofelasiei ma volo mOUNgi ma, toḡa ge ga dooḡo folo wola wo ve, wo ḡitoo su, wa puugiti fe, wo gaaleba padegai wo.

²⁵ Wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la. Wa zalaḡai ḡula, nii abui galazu, Gooḡo GALAGI ve.»

Koto gba voloi

(Gaalu Sevei 29:7-11)

²⁶ Gooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ge ma:

²⁷ «Alugi lofelasiei ma volo puugoi ma, naa ga ge ga koto gba voloi. Wa gaaleba padegai wo, wo zugi zo, wo zalaḡai ḡula, nii abui galazu, Gooḡo GALAGI ve.

²⁸ Wo la boti nape kea naama voloi, mazaboo koto gba voloi ve, yeei koto gba vai maaneai é ge la wo ve, Gooḡo GALAGI ḡaazu, wa-GALAGI.

²⁹ Nu-o-nu nii é la zugi zoni naama voloi, naa be ka leve ná-nubuseiti ba.

³⁰ Nu nɔpɛ a boti ɔɛɛna naama voloi, nà undaavili ná-nuɔuseiti saama.

³¹ Wo la boti nɔpɛ kɛa. Naa ɔa ɔɛ ga ɔɔɔɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein bɛ, vɛ nɔpɛ wo zeizu ná.

³² Toɔa ɔɛ wo vɛ ga dooɔɔ folo wolai, wa zugi zo. E zo alugi ma voloi laaɔusiesi ma ɔɔkɔi ma, é li poluma zobui ma ɔɔkɔi vɔ, keni wo looɔɔ.»

Kota lo fetii

(Gaalu Sevei 29:12-39)

³³ ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɛni Moize vɔ, é ɔɛ ma:

³⁴ «Bɔɛ Izelayeɛ nuiti pɔ, é ɔɛ ti ma: Ma alugi lɔfelasiesi nɔ ma volo puugɔ maazu lɔlusiesi (15) ma, naa ɔa ɔɛ ga kota vetii ɔɔɔɔ GALAGI vɛ, folo lɔfela laawu.

³⁵ Folo mɔungi, gaaleba ɔadegai ɔa wo. Wo la boti nɔpɛ kɛa, eɔɛvelei wa ɔa kɛ la.

³⁶ Folo lɔfela laawu, folo-o-folo wa gala zalaɔai gila kula, ɔɔɔɔ GALAGI vɛ. Foloji lɔsavasiesi, wa gaaleba ɔadegai wo, wo gala zalaɔaiti kula ɔɔɔɔ GALAGI vɛ. Toɔa ɔɛ ga gaaleba ɔadegai GALA debi vai ma. Wo la boti nɔpɛ kɛa, eɔɛvelei wa ɔa kɛ la.

³⁷ «Feti voloiti kana, ɔɔɔɔ GALAGI lebi vai ma, niiti wo maanɛai wo nuɔuseiti toli ti ma, ti gaaleba ɔadegai wo. Ti zalaɔaiti kula, ti ɔalazu abui ɔa, ta vɛɛaniiti, ta zalaɔaiti, ta puya zalaɔaiti, é zoloo foloi ɔilagilagi ma leveiti ma.

³⁸ Wa ɔɔɔɔ GALAGI ná-dooɔɔ foloiti maɔɔɛ, wo ti la wa-veɛaniiti maazu, ta wa-minazɛɔegiti, ta wa-veɛaniiti kpein wo ti laai ɔisu, niiti wo ti veezu ɔɔɔɔ GALAGI vɛ.

³⁹ «Alu ɔɔfelasiesi ma volo puugɔ maazu lɔlusiesi (15) ma, siegi zu wo zooli zu ani waaiti kulazu la, wa fetii ɔula ɔɔɔɔ GALAGI lebi vai ma. Wa naa ɔɛ folo lɔfela laawu. Folo mɔungi ɔa ɔɛ ga dooɔɔgi, ɔɔsavasiesi balaa ɔɛ ga dooɔɔgi.

⁴⁰ Folo mɔungi, wa gulu vɔɔɔiti ma waai zɛɔɛ, ta ɔɔɔ laagiti, ta gulu ɔeɔegiti, ti ɔaɔɔililai, ta zila ɔulu ɔeɔegiti. Wa ɔoozune ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, wa-GALAGI, wo naa ɔɛ folo lɔfela laawu.

⁴¹ Kona-o-kona wa fetii naa ɔula ɔɔɔɔ GALAGI lebi vai ma, folo lɔfela laawu. Toɔa ga ɔɔɔɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein bɛ. Wa ɔɛ kulazu alu ɔɔfelasiesi ma.

⁴² Wa zeɔi kotaiti bu folo lɔfela laawu. Izelayeɛ yooi zu, zou lointi kpein ta zeɔi kotaiti bu,

⁴³ naa ɔa a kɛ, wo-mavofodaiti ti kwɛɛ ga gɛ Izelayeɛ nuiti seini kotaiti bu, gɛ ti ɔulaai ma Ezipete yooi va. Ná ga ɔɔɔɔ GALAGI, wa-GALAGI.»

⁴⁴ Ule ɔana Moize kalagiti feeni la Izelayeɛ nuiti zea, é vɛɛ ɔɔɔɔ GALAGI ná-feti voloiti ba.

24

Deveiti

é lo seizu ɔadegai ná-ftinaiti ba

(Egezoɛ 27:20-21)

¹ ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɛni Moize vɔ, é ɔɛ ma:

² «Deveɔi ve Izelayeɛ nuiti zea, ga ti va é vɔ ga wolive wulo vɔɔɔi, kɔɔɔɔi fitinai vaa zu, naa ɔa a kɛ wo yeeye fitinaiti ba, yeenɔpɛ ti mina za.

³ GALA ɔaɔɔfomi seɔɛ vɛɛɛi wu, seɔɛ zu ɔooza golai ɔakalavɛ, nii é zeele woo ɔesui ɔakalavɛ, miná ɔa Aalɔn a sei ná, fitinaiti ti so, é zo kɔkɔi ma, yeɛsu geelaalao, ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu. Toɔa ga ɔɔɔɔ tɔgi, wo-mavofodaiti kpein bɛ.

⁴ Toɔa fitinaiti kɛvele ɔeɛɛ, fitina zeɔi anii ɔa, é ga zanu kitei, ti ɔa zo yeenɔpɛ ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu.

Bului é ɔɛni veezu GALA bɛ

⁵ «Da bulu vuko vɔɔɔi zɛɔɛ, é bulu puugɔ maazu felegɔ (12) ɔeɛɛ, bului ɔilagilagi ɔa ɔɛ ga kilo lɔzita.

⁶ Da ti ɔeɛvele ɔeɛɛ zanu kitei ma laɔalɔi ɔa, ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, ga seizu felegɔ.

⁷ Da ani maku nɛɛɛɛ kitei ta vu seizu ɔilagilagi ma. Naa volu ɔa ani maku nɛɛɛɛ kitei ɔala ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, bului votogi zu, eɔɛ ɔizesui.

⁸ Dooɔɔ foloi ɔilagilagi, ta ɔa bului naati kɛvele ɔeɛɛ yeenɔpɛ ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu. Toɔa ga minazɛɔegiti é yeɛsu ná ɔɔ, Izelayeɛ nuiti ta-vaa zu.

⁹ Bului naati ta ɔɛ ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti tɔɔɔ, ta ti mi ada ɔadegai ta, mazɔlɔɔ toɔa ɔɛ ti vɛ ga vɛɛani ɔadega wolai, naati saama, niiti ti ɔalazu, ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu. Toɔa ga ɔɔɔɔ tɔgi.»

Woo ɔɔu wo nuiti

ta nu vaa nuiti so pelei

¹⁰ Yeeta, Izelayele anzanu gila ta Ezipete zunu gila, ti-loun zunui vaani Izelayele nuiti saama. Kpœi leveni ti-vuuzuve, Izelayele anzanui naa ná-doun zunui ta Izelayele zunui ta ti yɔɔɔzu.

¹¹ Izelayele anzanui naa ná-doun zunui woo jɔiti boni GALA daalɔɔma, é koto. Ti vaani la Moize vɔ. Dee laaseigi ɣeni ga Selomite, Diβeli ná-doun anzanui, Dan ná-bolodai zu.

¹² Ti makeni ga pago, eye su deve zɔlɔ Gooɔ GALAGI ya.

¹³ Gooɔ GALAGI bœni Moize vɔ, é ɣe ma:

¹⁴ «Á woo jɔu wo nui gila wo-vuuzuve va. Niiti kpein ti gooi menigai, naati ti yeeiti pœ unma, naa vɔluma bebei kpein ge sɔ ga kɔtui, é za.

¹⁵ Da bœ Izelayele nuiti pɔ ga, nu-o-nu a ná-GALAGI ɣotona, naama nui ɣa ná-kotoi ma ɣasɔi zeɣe.

¹⁶ Zoi nɔpɛ a woo jɔu wona Gooɔ GALAGI laaseigi laalɔɔma, ta naama nui vaa, bebei kpein ka sɔ ga kɔtui, é za, é ɣeni ga seikɔɔma nu baa zou loun, tɔzei é woo jɔi woga GALA daaseigi laalɔɔma.

¹⁷ «Zoi a nu vaana, ta naama nui vaa.

¹⁸ Zoi a sua vaana, toɣa potogi ve ga suai ta. Zenvui vɔto ka ɣe ga zenvui.

¹⁹ Ni nui ta a seinjɔɔi maawanana, toɣa ɣe la, eɣevelei tɔ bɔɔɔi é kea la ga zoi.

²⁰ Nii a nu ɣaei ɣale, naama nui ɣaei ɣa ɣale, nu ɣaazugezeɣi vɔto ka ɣe ga nu ɣaazugezeɣi, nu niiga vɔto ka ɣe ga nu niiga. Ta naama maawanai ɣeɣalai ɣe ga naa, nii é kea ga zoi.

²¹ Zoi a sua vaana, toɣa potogi ve. Kele zoi a nu vaana, ta naama nui vaa.

²² «Tɔ gilagi nɔ ɣa seidai wo ma, seikɔɔma nu vœ zou loun va, mazɔlɔ ná ga Gooɔ GALAGI, wa-GALAGI.»

²³ Moize bœni Izelayele nuiti pɔ. Ti woo jɔu wo nui ɣulani ti-vuuzuve va, ti sɔ ga kɔtuiti, é za. Izelayele nuiti ti keeni ɣana, eɣevelei Gooɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

25

Zooi ná-dooɔ konagi (Tɔ Sevei Velesi 15:1-11)

¹ Gooɔ GALAGI bœni Moize vɔ Sinayi gizei ma, é ɣe ma:

² «Bœ Izelayele nuiti pɔ, é ɣe ti ma: Siegi zu wo vaazu leezu la zooi naa zu, gè feezu wo vɛ, wa da zooi ye ná, é da looɔ yeeɣeɣalai tanigaa zu, naa ɣa ɣe Gooɔ GALAGI ná-lebiyai vaa ma.

³ Kona dɔzita laawu, wa wa-ani zuwui vaza wa-balagiti su. Kona dɔzita laawu, wa wa-leezen beletiti subete ga pago, wo gaawaai ɣula.

⁴ Kele kona dafelasiei, dooɔɔi ɣa ve zooi ya, dooɔɔi ɣa ɣe Gooɔ GALAGI lebi vai ma. Wo la ani zuwu vazaga wa-balagiti ba. Wo la wa-leezen beletiti subetea.

⁵ Wo la molo ɣɔɔvɔlu levea, wo mina leezen ɣula kpelei zu, nii su la βeteni. Naa ɣa ɣe ga dooɔɔi negelein zooi vɛ.

⁶ Zooi ná-dooɔɔi zaala zu, wa ɣonɔi zɔlɔ, wɔun wa, wa-wotiɣe zunuiti, ta wa-wotiɣe anzanuiti, ta nui nii wo salazu folo-o-folo, ta wɛen é zeini wo ɣɔɔma,

⁷ ta wa-loganiiti, ta suaiti ti wa-yooi zu, zooi va lɔnɔi kpein ka ɣe ga daamianigi.

Bɔɔyeemai ta unma konagi

⁸ «Wa dooɔɔi kona dafela ɣaalu, kona dafela zeizu lofela, naa ɣa é ga kona vuunaanigo maazu taavugɔ (49).

⁹ Alu dafelasiei ma voloi vuusiei ma, wa puuɔi ve, gooɣula, koto gba voloi, wa puuɔi ve wa-yooi kpein su.

¹⁰ Wa kona vuulɔlusiei (50) naa leve ga kona ɣadegai, wo bɔɔyeemai lazeeli zooi zu ze wo nuiti kpein ma. Toɣa ɣe wo vɛ ga bɔɔyeema ɣonagi, eɣe gilagilagi ná-zooi ɣa ɣaɣale ma pɔ, ta eɣe ka ɣale ma ná-peleyeɣei wu.

¹¹ Kona vuulɔlusiei (50) ɣa ɣe wo vɛ ga bɔɔyeema ɣonagi: wo la ani zuwu vazaga, wo mina molo ɣɔɔvɔlu levea, wo mina leezen ɣula kpelei zu, nii su la βeteni.

¹² Mazɔlɔ bɔɔyeema ɣonagi vɛ. Wa deve ga ɣadegɛ. Anii niiti ti vɔnɔsu bɔɔ vɛ kpalagi zu, wa naati mi.

¹³ «Bɔɔyeema ɣonagi naa zu, eɣe gilagilagi ná-zooi ɣa ɣaɣale ma pɔ.

¹⁴ Ni wa zou vɔdina, baa wo geya Izelayele nui ta ma, á mina tooma vaa ɣe.

¹⁵ Wa zou vɔdi zɔngɔi baa geya zɔngɔi ɣweteve, é tɔzei bɔɔyeema ɣona gaabelagi ma, konagi lieɔi tevegai, ta molo levei lieɔi a ɣe, aisa bɔɔyeema ɣonagi va zeeli.

¹⁶ Konagi ta a ɣena laa ta ma, wa sɔngɔi ta la ma, konagi ma ge la ɣe de moinni, wo ta ɣula sɔngɔi la. Mazɔlɔ molo leve laa lieɔi ɣa, é pɔdizu wo ma.

¹⁷ Wo tanɔpɛ ge mina loo seinjɔɔi ma. Wa lua wa-GALAGI va, mazɔlɔ ná ga Gooɔ GALAGI, wa-GALAGI.

- ¹⁸ «À nà-tògiti so, ta nà-deveiti, wo ti make, wo zie ga tiye, wa zeì zòoi zu ziileigi zu.
¹⁹ Zòoi gá ná-kulanumaiti fe, wa daami wo, wo yígo, wo zeì ziileigi zu.
²⁰ Ni wa gèna ma: «Leeni gá gá mi konagi lofelasiei, mazólóó gi la tii gèeni, gi la vaazu ani zuwu ma lonó kulazu?»
²¹ Nà, nà-tuyai loo wo ve, konagi lóztasiei, nii a kona savagó molo levei liegói ve wo ya.
²² Wa tii gè konagi lósavasiei ma, ta wa molo vólómai mi, eyesu molo levea niinei zeeli, wa gè ma vólómai miizu.

Poganiiti unmmó fai

- ²³ «Zòoi la vòdia, é va yesu gó, mazólóó zòoi gá ga gá nòno, wa pò be ga wèeinti, egè nuiiti ti vaai zeizu zòoi zu yeedegála go laawu.
²⁴ Zòoi zu ná kpèin, ve wo vaazu zeizu ná, é gè ga wónó, wa tògi zeì, é zobogi veezu ese pe be ga é ná-zòoi unmmó.
²⁵ «Ni Izelayele nui ta a gèna zeapakalai zu, é ná-zòoi ta vòdi, nii maaneai ga é lo unmmó fai gá, é ga ná-nu gítegítegi, naa gá va, é naa unmmó, nii kèeloin pòdia.
²⁶ Ni nui ta gá ná, nu la zea, maaneai ga é lo unmmó fai gá be, ni a ani zólóona bógó ve, nii a ná-unmmó fai gè la,
²⁷ toga tózei ga konagiti gaaluga, é zo pòdi voloi ma, é naa vòtogi ve, nii é laazu maazu geya nui ve, ná-zòoi gaaqale ma pò.
²⁸ Ni é la ani zólóoni, a potogi leve da, zòoi gá ye geya nui yeezu, eyesu bógóyeema gónagi zeeli. Toga gaaqale ma, é gè zeezu, é gè ga nónó názu.
²⁹ «Ni nui ta a daa vèlei vòdina taai ta zu, maalatigai ga sigígi, toga zoo é unmmó kona gila daawu, é zo pòdi voloi ma. Ná-unmmó fai gá lebisu ga kona gila na.
³⁰ Kele pelei naa togai taai ta zu, maalatigai ga sigígi, ni naa la unmmóni kona gilagi gèezu é pile da, toga gè ga geya nui nónó niina eyesu gó, ta nónó mavofodai, ti la mò tevega, anee bógóyeema gónagi a zeelina.
³¹ Peleiti ti taaiti su, sigí ge la ti ma, naati ta leve, egèvelei zòoi ma logiti ti la. Pòdi nui gá zoo é unmmó, ni naa laade pelei gá leve ma nui vò bógóyeema gónagi.
³² «Nii é ga Leevi nuiiti ta-vèleiti ta-vai, niiti ti ta-laaiti su, Leevi nuiiti ta zoo ti unmmó fai gè eyesu gó.
³³ Zói a pelei ta geyana Leevi nu ma taai zu, toga gúla pelei naa wu, pòdiai ma, bógóyeema gónagi ma. Mazólóó Leevi nuiiti ta-vèleiti ta-laaiti su, ta ga ta-voganii Izelayele nuiiti saama.
³⁴ Kpalagiti ti ta-laaiti maagoolii zu, naati maa la neeni, ti va vòdi, mazólóó tiya gá ta-voganii ve eyesu gó.

Tògi é lo bala nuiiti maagúyeyiti ba

- ³⁵ «Ni Izelayele nui ta a gèna ga zeapaka nu wo goba, aniiti balagai zea, wa yeezei bu, egèvelei wo kèezu la wèeinti 6aa seikófóma nuiiti be, naa gá a ke é zenvui wo wo goba.
³⁶ A mina talama maaloli ma, 6aa kulanumai, wa lua wa-GALAGI va, wo-gèeloin zenvui wo wo goba.
³⁷ A mina kuye vee ga wa-walii, wo va ta la ma. Wo la wa-laamianigi vea zea ga lódogi, wo va ta la ma.
³⁸ Nà ga Góogó GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo gúla Ezipete yooi va, ga é Kanaan yooi ve wo ya, naa gá a ke gè gè ga wa-GALAGI.

Tògi é lo nubuseiti unmmó fai va

(Egeze 21:2-6;

Tó Sevei Velesiei 15:12-18)

- ³⁹ «Ni Izelayele nui ta a gèna ga zeapaka nu wo goba, é bógó vòdi wo ma, à mina duola wotii la unma.
⁴⁰ Toga gè wo vò be, egè nui é botii gèezu, wo da sala, é gè egè seikófóma yeedegála go nò zu. Toga ye wa-wotii laawu eyesu bógóyeema gónagi zeeli.
⁴¹ Toga zefè názu wo vò be, t-o, ná-dointi-yo, é gale ma ná-bolodai zu, kèegè voganii zaama.
⁴² Mazólóó nà-botigè nuiiti be, gè ti gúlaai Ezipete yooi va, ti la vòdia, egèvelei duoitii ta vòdi la.
⁴³ E la zeida unda ga maa6a, kele wa lua wa-GALAGI va.
⁴⁴ «Ziiti ti wo-maagoolii zu, naati saama gá wa duó zunui 6aa duó anzanui zefèna, ti gè ga wónó, tiya gá wa duoitii geya ti zu.
⁴⁵ Niiti ti vaai zeizu wo zaama, yeedegála go laawu, wa zoo wo naati geya, ta ti-mavofodaiti. Ta gè ga wónó.

⁴⁶ Wa ti ye ná, wa zefena ná, ti gɛ ga pogani wo-loun zunuiti bɛ, ti gɛ ga tɔnɔ. Wa zoo wo ti make, ti gɛ ga duɔiti eyɛsu gɔ. Kɛlɛ wo-gɛlɔinti tetemazu, ti ga Izelayɛle nuiti, wo tanɔpɛ ge mina zeɪ kɛɛgɛlɔin unga ga maaba.

⁴⁷ «Ni wɛɛn ɓaa seikɔgɔma nu, a gɛna ga kpɛtɛ nui, Izelayɛle nui ta gɛ ga zeapaka nu koba, ni a ɓɔgɔ ɔdina wɛɛn naa ma, ɓaa seikɔgɔma nui naa ma, ɓaa wɛɛn ná-bolodai zu nui ta ma,

⁴⁸ unmmɔgi ma zobogi maanɛɛvɛ é gɛ bɛ, anɛɛ ni é bɛga ga ɓɔgɔ ɔdi. Kɛɛgɛlɔin ta gɛ zoo é unmmɔ.

⁴⁹ Kɛɛgɛ diɛ ɓaa degɛ zunui ta, ɓaa naa ná-doun zunui ta, ɓaa ná-nu gɪtɛgɪtɛgi ta, é ná-bolodai zu, naa gɛ zoo é unmmɔ. Baa ni sɔlɔɔ gani gɛ ná, nii zeelaai ma, toɓa ɓɔgɔ unmmɔ.

⁵⁰ Ta gɛya nui ta konagi gaaɓu, é zo pɔdi voloi ma, é zeeli ɓɔgɔyeema gɔnagi ma. Unmmɔ salai gɛ leve, é zoloo nui ná-folo gɪla wotigɛ zalai ma, naa gɛ gaalusu, é zoloo konagi liegɔi ma.

⁵¹ Ni konagi wola mɔinɔvɛ dɛ, ná-unmmɔ fai zu, toɓa letemaɔvɛ ma walii gɪla, nii zunui naa gɛyaai la.

⁵² Ni kona mɔinmɔin ge la mɔ yeɓi, eyɛsu ɓɔgɔyeema gɔnagi zeeli, toɓa gaalugi gɛ, é letemaɔvɛ ma walii gaaɓale ma, ná-unmmɔ fai zu, é zoloo naama gɔnagitɪ ma.

⁵³ Toɓa gɛ maligɪi ɔ bɛ eɓɛ botigɛ nu, é da zalai zɛgɛ konagi laawu. Naa la zeida unda, é va sopele nɔu ga maaba.

⁵⁴ Ni é la unmmɔni ga naama ɔveɪ tanɔpɛ, toɓa ye ná, eyɛsu ɓɔgɔyeema gɔnagi zeeli, é gɛ ɓɔgɔ yeema, tɔ-o, dɔinti-yo.

⁵⁵ Mazalɔɔ Izelayɛle nuiti ta ba botigɛ nuiti bɛ, tɔzei gɛ ti gɪlani Ezipetɛ yooi ɔa. Ná ga Gɔɔgɔ GALAGI, wa-GALAGI.»

26

Tuyaiti

(Tɔ Sevei Velesiei 7:12-24;

28:1-14)

¹ «À mina kɔɔgɔ ganigiti kpɛtɛ ɓɔgɔ vɛ. A mina vololiba vile, ɓaa sale gɔɔ gɔtu. A mina kɔtui tanɔpɛ saɓa, wo ɔa da nɔkɔ bu wa-yooi zu, mazalɔɔ ná ga Gɔɔgɔ GALAGI, wa-GALAGI.

² «Wa ná-doogɔ foloiti maapɛ, wo unfe sɛizu padegai ma. Ná ga Gɔɔgɔ GALAGI.

³ «Ni wa ziena ga ná-deveiti, wo gɔlo ná-tɔgiti bɛ, ni wa ti zona,

⁴ ná tonaiti fe wo ya ma yeeɓɛgɛlɔi ma, zooi gɛ ná-kulanumaiti fe, guluiti ta waa.

⁵ Wa ye gɔ moloi loɓazu, eyɛsu dɔɔ bɛtɛ yeeɓɛgɛlɔi zeeli, wo ye gɔ dɔɔ bɛtɛ vai gɛɛzu, eyɛsu ani zuwu vaza yeeɓɛgɛlɔi zeeli. Wa daamianigi zɔlɔɔ ga mɔinda, wo zeɪ ga pagɔ ziileigi zu, wa-yooi zu.

⁶ Ná ziileigi lɔ zooi zu, wa niimenii wo, faa nɔpɛ ge la wo ɓɔlɔa. Ná sua vileiti kpɛin kula wa-yooi ɔa, kɔɔ la gɛa wa-yooi zu.

⁷ Wa vile wo zili nuiti polu, wo zobo sɔlɔɔ ti ma ga wa-wogɛ zɔkpɔi, ti loo.

⁸ Wo zaama, nu lɔɔlugɔ gɛ pile sɔlɔɔ nu unɓila (100) ma, ta nu unɓila (100) ka nu waapuugɔ (10 000) bɛ. Wa-wogɛ zɔkpɔi gɛ gɛ wo zili nuiti toozu bu.

⁹ Ná yeeyɛ wo ɔa, gɛ wo gɛ ga kpuɓu nu, wo wola mɔin. Ná ná-minazɛgɛgi makɛ kpaan wo vɛ.

¹⁰ Wa molo ɔlɔmai mi, wo mɔtai likpi ɔlɔ, nii a kɛ wo ma niinei ɔuuзу zɔlɔɔ.

¹¹ Ná sɛizuvɛ bɛtɛ wo zaama, gɛ la mɔ gɛlɛa wo ɔa pɛ.

¹² Ná zic wo zaama, gɛ gɛ ga wa-GALAGI, wo gɛ ga ná-nuɓuseiti.

¹³ Ná ga Gɔɔgɔ GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo gɪlani Ezipetɛ yooi ɔa, é wo gɪla duɔlai zu. Gɛ wa-unbawuluiti galegaleni, wo zic unbuzɛgɛi zu.

Foovooiti

(Tɔ Sevei Velesiei 28:15-68)

¹⁴ «Kɛlɛ ni wo la woiloni gɔo ma, wo ɔa zic ga devei niiti kpɛin,

¹⁵ ni wa ná-deveiti wainzɛgɛna, wo gɛlɛ ná-tɔgiti ba, wo la zieni ga ná-deveiti kpɛin, wo ná-minazɛgɛgi gɔlogɔlo,

¹⁶ à weɪ velegi gɛ ɔazu wo zosu da: Ná ziiɓɔlɔi lɔ wo zaama, kɔsɔ kolegi ta kɔlɔkpadimai da wo zo, ti da wo-gaazuvɛti maabidi, ta da gɪla wo-zii la. Wa wa-ani zuwuiti faza fuun nɔ, mazalɔɔ wo zili nuiti ta wa-molo leveaiti seɓe.

¹⁷ Ná gale ma wo laalɔgɔma, wo-gɔɔɔgɔiti ta zobo sɔlɔɔ wo ma. Niiti ti wo wainzɛgɛzu, naati ta zeɪ wo unda. Wa vɛla, anɛɛ ni nu la vilɛni wo ɔolu, é ɔa da wo ɓɛ.

¹⁸ «Ni naa pɛ poluma, wo la woiloni gɔo ma, ná wo maagɔlo ná zeizu gɛ lɔfela wa-gotoiti faa zu.

¹⁹ Ná wa-wasogi ma zɛbɛi gɔlogɔlosu, geezuɔvɛ gɛ ɓaa wo ma eɓɛ kɔlui, wa-yooi gɛ eɓɛ kɔlu ɓoigi.

²⁰ Wo-zuvikei ǵa 6e, é ǵula wo ya fuun, wa-yooi la mǝ ná-kulanumaiti fea, zooi ǵa wuluiti ti la mǝ waa.

²¹ «Ni wa ǵelena, wo la keeni, wo va woilo gǝo ma, ná wo loǵa ná zeizu ǵe lofela, eǵevelei wa-ǵotoiti ti la.

²² Ná dǝǝ zuaiti tebe wo laalǝǵoma, ti wo-lointi paa, ti wa-loganiiti suwuǵaaleve, ti wo maalǝi, wa-veleiti ta vaazu ǵeezu ga tevebaiti.

²³ «Ni, aneε naa ve, wo la vaani bu, gǝ va wo maaǵolo, wa sǝkpena,

²⁴ ná balaa, ná wo zakpe, gǝ wo loǵa ná zeizu ǵe lofela mǝnǝ, wa-ǵotoiti faa zu.

²⁵ Ná kǝoiti tebe wo laalǝǵoma, tǝzei wo minazeǵegi ǵologologa. Wa ǵaalεna ba wa-laaiti su, gǝ dǝǝ zeeǵei lo wo zaama, wa lo wo zili nuiti zeezu.

²⁶ Siegi zu gǝ wo valasu la wo-ǵǝnǝgi ma, anzanu puuǵo ǵa bului mǝ fuulu ǵila su, ti va a la wo ǝ, gaa a ǵwεna, wa daami wo, wo la yiǵoa.

²⁷ «Ni, aneε naa ve, wo la woiloni gǝo ma, wa sǝkpena,

²⁸ ná balaa, ná wo zakpe ga ziiǵaawanai, gǝ wo loǵa ná zeizu ǵe lofela mǝnǝ, wa-ǵotoiti faa zu.

²⁹ Wa wo-loun zunuiti ma zuaiti mi, wo wo-loun anzanuiti ma zuaiti mi.

³⁰ Ná wa-zalaǵa ǵula adaǝeti kologolo, ta wa-ani maku neεnεgiti ma zalaǵa ǵulazuǝti, gǝ wo-ma ǝomaiti pu wa-ǵǝǵo ganigiti ma ǝomaiti ma, ná ǵele wo va.

³¹ Ná wa-laaiti ke ga tevebai, gǝ wa-ada ǵadegaiti faza, wa-zalaǵa maku neεnεgiti ti la mǝ ziiǵeida.

³² Ná ǝǵǝi, ná zooi zuǵologolo, wo zili nuiti ti vaai, ti zeí ná, naati koozu ǵa vili, ti laavǝ.

³³ Ná wo vaza ziiiti saama, gǝ ǝile wo ǝolu ga boǵa zǝkpǝi. Wa-yooi zu ǵa ǵologolo, wa-laaiti ta ǵe ga tevebai.

³⁴ «Naazu zooi ǵa dooǵo sǝǝ, siegi kpein é keεzu gaalei zu, wa ǵeezu wo zili nuiti ta-yooi zu. Zooi ǵa looǵo názu.

³⁵ Siegi kpein é keεzu gaalei zu, toǵa dooǵogi zǝǝ, nii é la ǵea sǝǝsu wa-looǵo konagiti su, siegi zu wo zeini la ná.

³⁶ «Wo zaama, niiti ti ǵeezu zeini ti zili nuiti ta-yooiti su, ná ti-yiiti daave ga dualuagi. Daai é ǵiikpisu, naa lugi ǵa ti maalua. Ta ǝela, eǵevelei nu a da ǝela la sili nui ná-boǵa zǝkpǝi va. Ta loo, aneε ni nu la vileni ti ǝolu.

³⁷ Ta ǝunesu ǝǵǝ ma, eǵevelei nu a ǵe la boǵa zǝkpǝi ǵakala, aneε ni nu la vileni ti ǝolu. Wo la ungalǝga wo zili nuiti kakala.

³⁸ Wo undaa ǵa vili zii ǵiligiti saama. Wo zili nuiti ta-yooi ǵa wo maaǵili.

³⁹ Niiti ta ye vulua wo zaama, naati ta ǝǵǝ undaavili ti zili nuiti ta-yooi zu, ta-vaǵaaza golaiti ta ti-mεmεwolani ta-vaǵaaza golaiti faa zu.

ǵooǵo GALAGI ǵa

nǝ-minazeǵegi make kpaan

⁴⁰ «Ta la zǝ ga, ga ta-vaǵaaza golaiti, ta ti-mεmεwolani ta-vaǵaaza golaiti, é lo wooveledaiti ba, ti ti ǵeεni ga ze, ta sakpegi ti bogai ga ze,

⁴¹ naa ǵa é kea gǝ ti zakpeni, gǝ li ga tiye ti zili nuiti ta-yooi zu. Ni ta ǝǵǝmaayeina, ta ti ta-vaǵaaza golai ma ǵuyei zala,

⁴² ná ǵize ná-minazeǵegi zu, gi yoǵǝzu gǝ ti-mεmεwolani, Zakǝbe, Izaake, ta Aǝalaame, ná ǵize balaa zooi zu.

⁴³ Mazǝǝ ta ǵula zooi va, naa ǵa dooǵo sǝǝ názu, siegi zu é gaalei zu la, ti maaǵoozaai ba. Ta ta-vaǵaaza golai ma ǵuyei zala, tǝzei ti ǵeleni ná-deveiti ta ná-tǝgiti ba.

⁴⁴ Kele siegi zu ti ǵeezu la, ti zili nuiti ta-yooi zu, gǝ la ǵelea ti va ǵeǵein, gǝ la ti-ma zuwu ǵaalevea, gǝ la ná-minazeǵegi ǵologologa ti letemazu, mazǝǝ ná ga ǵooǵo GALAGI, ta-GALAGI.

⁴⁵ Ná ǵizesu ná-minazeǵe mǝungi zu ti-mεmεwolani tetemazu, niiti gǝ ti ǵulani la Ezipete yooi va, ziiiti gaazu, ga gǝ ǵe ga ta-GALAGI. Ná ga ǵooǵo GALAGI.»

⁴⁶ Kalagiti kana, ta deveiti, ta tǝgiti, niiti ǵooǵo GALAGI ti zeini, ti yoǵǝzu ta Izelayele nuiti, Sinayi gizei ma ga Moize maavele.

27

Minazeǵe daazeeli zǝngǝi

¹ ǵooǵo GALAGI ǝεni Moize ǝ, é ǵe ma:

² «Bε Izelayele nuiti ǝ, è ǵe ti ma: Ni nui ta a minazeǵena ga é nui ta ǵe ga ǵooǵo GALAGI nǝnǝ, toǵa ná-minazeǵegi laazeeli ga sǝngǝi,

³ a lona zunui ta va, nii é kona ǝuufelegǝ (20) zǝǝga, eyεsu é zeeli kona ǝuulzita (60) ma, sǝngǝi ǵa ǵe ga wali ǵaei ǝuulǝlugo (50), é zoloo seizu ǵadegai ma walii ma.

⁴ Ni anzanu ǝe, sǝngǝi ǵa ǵe ga wali ǵae ǝuusavagǝ (30).

5 Zunu loungoi, é zo kona d  lugo ma, é li kona vuufelego (20)   , songoi    ga wali   ae vuufelego (20), anzanu loungoi ma zongoi    ga wali   ae puugo.

6 E zo alu gila ma, é li kona d  lugo   , zunu loungoi ma zongoi    ga wali   ae l  lugo, anzanu loungoi ma zongoi    ga wali   ae savago.

7 E zo kona vuulozita (60) ma, é le zeemaazu, zunui ma zongoi    ga wali   ae puugo maazu l  lugo (15), ta anzanui ma zongoi    ga wali   ae puugo.

8 Ni zoi é minazefegi   eai, naa    ga ga zeayaka nu, é la zooga é va songoi zala, to  a va ga zoi nii é kalivaai, é de   ga zala  a   ula nui. Naa    ga deve, é soloo n  -s  llogi   velei ma.

9 «Ni nu a minazefena ga é suai ta ve Goofo GALAGI ve, nii a zoo   lazuzo ga zala  a, naa veeve Goofo GALAGI ve.

10 Nu la maavali boga, nu la ma vagoi votogi   ea ga ma   oi, baa ma   oi votogi    ga ma vagoi. Ni nu a suai votogi   ena ga ta  li, ti felego ta ve Goofo GALAGI ve.

11 «Ni nu a minazefena ga é sua   zoi ta ve Goofo GALAGI ve, nii é la zooga   lazuzo ga zala  a, to  a le ga zala  a   ula nui,

12 naa    ga songoi leve, é zoloo pa pelei baa   ou velei ma, n  -devei    ta yeezei bu.

13 Ni fee nui    ga po é unmo, to  a ta la ma ga d  lugo zeizu   lagi.

14 «Ni nui ta woinve ga é n  -pelei ve Goofo GALAGI ve, é ke ga n  no, zala  a   ula nui    ga songoi leve, é zoloo n  -pagi baa n  -ni ma, ta yeezei naa wu, songoi n  pe é devezu.

15 Ni zoi nii é feai, to  a po é unmo, to  a songoi ma   a  wesu l  lugo   lazuzo la songoi ma, naa    ga ga n  no volu ga niine.

16 «Ni nui ta a n  -kpalagi veena Goofo GALAGI ve, songoi liegoi    ga   wee, é zoloo ani zuwui liegoi ma, nii a vaza ba, wali   ae vuul  lugo (50) molo é ga w  lezegi naama   lo unsavago (300).

17 Ni a n  -kpalagi veena b  foyeema   onagi l  zeigi, ta va songoi liegoi wu.

18 Ni to  a n  -kpalagi ve b  foyeema   onagi a levena, zala  a   ula nui    ga songoi   alu, é zoloo konagi liegoi ma, nii zegai n  , eyesu b  foyeema   onagi zoi zeeli, ta ta   ula songoi liegoi la.

19 Ni kpala nui    ga po é n  -kpalagi unmo, to  a songoi ma   a  wesu l  lugo   lazuzo ve ba, e  velei zala  a   ula nui a   ida la songoi liegoi wu, to  a kpalagi ze  e volu.

20 Ni é la kpalagi unmo,ni, é vadi zunui ta  li ma, zobo ge la mo n  , é va unmo,

21 b  foyeema   onagi a zeelina, kpalagi naa    ga    ga Goofo GALAGI n  no, é    ga zala  a   ula nui n  no, e   kpalagi nii feai Goofo GALAGI ve eyesu   .

22 «Ni nui ta a kpalagi veena Goofo GALAGI ve, nii é geyaai, é la veeni n  -poganiiti ba,

23 zala  a   ula nui    ga   ida songoi liegoi wu, é zoloo konagi liegoi ma, a ye n  , eyesu b  foyeema   onagi zoi zeeli. Zou vee nui    ga naama walii liegoi zala, naama voloi no yeei deveai la, maz  o kpalagi veeve Goofo GALAGI ve.

24 Kele b  foyeema   onagi ma, kpalagi    ga   a  ale ma naa ma, nii é   eyani ma, nii zooi b  foi   ea zea ga poganii.

25 «Songoi kpein ka wo é zoloo seizu   adegai ma walii ma, nii ma   ae   lagi wu  egi ga galamu puugoi.

26 «Nu n  pe ge la zooga é va n  -togani ma yivo m  ungi ve Goofo GALAGI ve, maz  o ma m  ungi kpein ka niina ga Goofo GALAGI n  no, é   eni ga togani goiti baa ma wolaiti ti-ma yivoiti.

27 Ni to  a    ga sua   zoi ta, é la   ulaa ga zala  a, to  a unmo, e  velei songoi la, é songoi ma   a  wesu l  lugo   lazuzo ze  e, é p  e ba. Ni é la unmo,ni, to  a vadi, e  velei songoi la.

28 «Naa voluma, nii kpein nu a kona Goofo GALAGI ma, koligaa zaama ti ga n  no, naa la zooga vadi, baa é va unmo,ni, é   eni ga nu vului, baa toganii, baa kpalagi é ga zea  ligi. Nii kpein a   ona Goofo GALAGI ma, naa    ga ga n  no ta anii gola   adegai.

29 Ane   ni nu busei ve a kona, nu la zooga é va unmo,ni, ta naama nui vaa.

30 «Zooi n  -puusieiti, é   eni ga zooi va l  nigiti, baa guluiti gaawaaiti, ta ga Goofo GALAGI n  no, ani ve feai Goofo GALAGI ve.

31 Ni nui ta    ga po é n  -puusieiti ma anii ta unmo,ni, to  a songoi ma   a  wesu l  lugo   lazuzo ze  e, é p  e ba.

32 Puusieiti vai, nii é vilesu nikeiti ba, ta baalagiti, ta boliiti, toganii a levena puu, tukpoi wu, puusieiti    ve Goofo GALAGI ve.

33 Togani nui la zooga é va ziimazefegi ke, ma vagoi ta ma   oi zu. Nu la ta maavali boga ga ta  li. Ni nu a ta votogi   ena ga ta  li, ti felego ta    ga ani   adegai, ti la zooga unmo,ni.»

34 Deveiti kana Goofo GALAGI ti veeni Moize ya, Izelayele nuiiti ta vaa ma, Sinayi gizei ma.

Gaalu Sevei

Sevei nii laaseigi vevee ga gaalu sevei, taa'zei to'ja Izelayele nuiti gaalu fai wosu ná zeizu moin. Izelayele nuiti kpegai ma ga to'giti kpein soloo, GALA ge feeni ti ya Sinayi gizei ma, ti g'eni g'evele be'tezu ga ti vile pelei zu, nii é liizu zoi zu, nii GALA ge ma minazeg'eni Izelayele nuiti be (1:1--10:10). Ta-ziei g'a de liizu ga tiye Kadese-Baalenea, nu loozuve bo'g'oi zoi ná zu.

Kele ti luani ga ti lee vai zoi ná zu, k'eni mu naazu ti kona vuunaanig'o (40) g'e tevebai zu, ti g'ale ma, ti li volu ga lekpe'ma velei nu yeezazuve, nii a ke ti Moabe yooi maazoloo gaa'belasu, ti kaku sie goozagiti bo, kpolodei vo pelei folo g'ulazu velei (10:11--21:35).

Gaag'wesu gaa'belagiti ta faiti ma ziiti deezu, niiti ti bogi zeldai Moabe yooi va. Miná g'a Izelayele a zoo é lo ga ná velei Kanaan yooi zu (22:1--36:13).

Sevei nii g'a vilesu Egezode ta Leevi nuiti ta-z'evai ti polu, é GALA ná-nubuseiti kevelei le, tanubuselai zu, ve lada vai ta ineine faiti ti ná, ta i'nodooi ta i'not'evai, ta bo'oloi ta unmaayei. To'ga GALA ná-woog'e'g'iladai leezu balaa, nii é la latiga, é va g'e ga ma j'ou, ná-nubuseiti tetema, woog'e'g'iladai nii é la ná-to kpaangi ta ná-telebodai z'eg'e ma.

Moize g'a tosuve ná baai Malig'ii ta ná-nubuseiti z'og'ozu, GALA ná-faiti maa'bakpa fai, to'ga ga naama g'ealai, ta nii ne'be g'ilibalai su, to'ga losu toun kakala balaa, é g'e ga maalobo nui, nii é la bo'la woovele nubuseiti ta-vaa zu.

IZELAYELE NUITI KEAI MA SINAYI TEVEBAI ZU

(1:1--10:10)

Izelayele nuiti gaalu faa m'oungi

¹ Goo'g'o GALAGI bo'eni Moize vo Sinayi tevebai zu, GALA daag'omi se'ge velei wu, alugi velesiei ma volo m'oungi ma, ti g'ulaai ma Ezipete yooi va, ma g'onagi velesiei. E g'eni ma:

² «À Izelayele nubuseiti kpein gaalu, e'g'evelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleye'geiti, wo zunuiti kpein gaalu,

³ é zo kona vuufeleg'o (20) ma, é le zeemaazu, nii doin seeliai koo'g'o vai ma Izelayele nuiti saama. Wa Aalon, wa ti g'aalu ga koo'vebei g'evelei.

⁴ «Zunu gilagila ka g'e wo va, é g'ula bolodai gilagilagi zu, zunu ni a g'e ga peleye'ge g'undig'ii.

⁵ Wele zunuiti daaseigiti ba, niiti ta bo wo va:

Lu'ben vo be, Elisuul, Sedeyuul ná-doun zunui,

⁶ Simiyon vo be, Selumiyele, Sulisadayi ná-doun zunui,

⁷ Zuda vo be, Naason, Aminada'be ná-doun zunui,

⁸ Isakaal vo be, Netaneyele, Suaal ná-doun zunui,

⁹ Za'bulon vo be, Elia'be, Geelon ná-doun zunui,

¹⁰ Zoz'efe ná-doun zunuiti po be,

Efelayime vo be, Elisama, Amiyude ná-doun zunui,

Manasee vo be, Gameliyele, Peedaasuul ná-doun zunui,

¹¹ Benzamen vo be, A'bidan, Gideyoni ná-doun zunui,

¹² Dan vo be, Ayiye'zeel, Amisadayi ná-doun zunui,

¹³ Aseel vo be, Pagiyele, W'okelan ná-doun zunui,

¹⁴ Gade vo be, Eliazafe, Deyuwele ná-doun zunui,

¹⁵ Nefetali vo be, Ayila, Enan ná-doun zunui.»

¹⁶ Naati ka ti g'eni ga nubuseiti gaazu'veti, ti ti lolini. Ti g'eni ga ta-wolodamaiti ta-lotu'g'iti. Tiya g'a ti g'eni balaa ga Izelayele g'oo'g'oi ma g'undig'ii.

¹⁷ Moize ta Aalon ti zunu niiti k'p'oni bo'g'o va, niiti z'imazeg'egi g'eni ga tiye ga ti-laaseigiti.

¹⁸ Ti nubuseiti pe gaale'ni ba, alugi velesiei ma volo m'oungi ma. Ti Izelayele nuiti kpein gaaluni, e'g'evelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleye'geiti. Ti zunuiti daaseigiti se'veni ga gilagila, é zo kona vuufeleg'o (20) ma, é le zeemaazu,

¹⁹ e'g'evelei Goo'g'o GALAGI ma levei veeni la Moize ya. Zekana Moize ta-g'aalugi woni da Sinayi tevebai zu.

²⁰ Lu'ben, Izelayele ná-doun zunu m'oungi, mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, e'g'evelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleye'geiti, é zo kona vuufeleg'o (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koo'mave.

²¹ Lu'ben ná-bolodai zu nii gaaluni, naa g'eni ga zunu waavuunaani maazu lozita undoolug'o (46 500).

²² Simiyon mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, e'g'evelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleye'geiti, é zo kona vuufeleg'o (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koo'mave.

²³ Simiyon ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu taavuunsaavagɔ (59 300).

²⁴ Gade mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

²⁵ Gade ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuunaani maazu lɔɔlu undɔzita puulɔɔlu (45 650).

²⁶ Zuda mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

²⁷ Zuda ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔɔfela maazu naani undɔzita (74 600).

²⁸ Isakaal mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

²⁹ Isakaal ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu naani unnaani (54 400).

³⁰ Zaǵulɔn mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³¹ Zaǵulɔn ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu lɔɔfela unnaani (57 400).

³² Zozefe ná-doun zunui Efelayime mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³³ Efelayime ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuunaani undɔɔlu (40 500).

³⁴ Manase mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³⁵ Manase ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuusava maazu fele unfelegɔ (32 200).

³⁶ Benzamen mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³⁷ Benzamen ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuusava maazu lɔɔlu unnaanigɔ (35 400).

³⁸ Dan mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³⁹ Dan ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔzita maazu fele undɔfela (62 700).

⁴⁰ Aseel mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

⁴¹ Aseel ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuunaani maazu ǵila undɔɔlugɔ (41 500).

⁴² Nefetali mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eǵevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeǵeiti, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

⁴³ Nefetali ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ǵeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu sava unnaanigɔ (53 400).

⁴⁴ Naati tieǵi ǵa Moizeni ta Aalɔn ti gaaluni. Zunu puugɔ maazu felegɔiti (12) niiti ti ǵeni ga Izelayele woloda ǵundiǵiiti, naati ti ɔni ti va.

⁴⁵ Izelayele nuiti saama, niiti kpein ti ti ǵaaluni, eǵevelei ta-veleyeǵeiti ti la, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave,

⁴⁶ ti ǵeni ga zunu waaunderɔzita zunu waasavagɔ undɔɔlu puulɔɔlu (603 550).

Leevi nuiti ta-vai

⁴⁷ Leevi nuiti ta-wolodai zu, ti-ǵee veleyeǵeiti bu, ti ǵaa la ǵeni luni ti zaama.

⁴⁸ Ǵɔɔǵɔ GALAGI ɔeni Moize va, é ǵe ma:

⁴⁹ «Mina Leevi nuiti ta-wolodamaiti gaalu, mina ti ǵaalu Izelayele nuiti saama ɲegelein.

⁵⁰ Seǵe vele padegai, nii zeele woo ǵesui bu, naa ma wotii ve Leevi nuiti zea, ta ma zɔɔlaiti kpein, ta nii kpein é ga naama vai. Ta seǵe velei zefɛ, ta ná-ɔɔlaiti kpein, ti ná-botii ǵe, ti vu seǵe vele padegai maǵoolii zu.

⁵¹ Siegi zu sege vele jadedagai a fena zefea la losuue, é va li ada gili, Leevi nuiti ta kulakula ba, ti to volu ga niine, ve ta ge zeizu ná. Zoi nape a maabugana ná va, nii é la ga Leevi ná-bolodai zu nui ta, ta naama nui vaa.

⁵² Izelayele nuiti ta vu ti-vuuzuue ti gilagilagi, ná-bolodai ná-poogi gobave.

⁵³ Kéle Leevi nuiti ta vu sege vele jadedagai maafoolii zu, nii zeele woo fesui bu, naa ga a ké ná-ziiigaawanai mina vuka Izelayele vebéi ma. Leevi nuiti ta ge sege vele jadedagai makesu.»

⁵⁴ Izelayele nuiti ti gfoloni, ti deveitei kpein so, niiti Goofo GALAGI ti veeni Moize ya.

2

Izelayele nuiti puu velei

¹ Goofo GALAGI bœni Moize ta Aalon vo, é ge ti ma:

² «Izelayele nuiti ti gilagilagi ga vu ná-bolodai ná-poogi gobave, ta-veleyeifeiti ta-voogi wu. Ta vu GALA daagomi sege vebéi letema, ta maafoolii zu.

³ «Zuda ná-bolodai ga vu folo gulazu velei, ná-poogi wu, ga ná-kœbœgiti kevelei. Ná-kundiŋii ga ge ga Naason, Aminadaœ ná-doun zunui.

⁴ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulofela maazu naani undœzita (74 600).

⁵ Isakaal ná-bolodai ga vu kobave. Ná-kundiŋii ga ge ga Netaneyele, Sual ná-doun zunui.

⁶ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulœlu maazu naani unnaanigo (54 400).

⁷ Zabulon ná-bolodai ga vu zœla velei. Ná-kundiŋii ga ge ga Eliabe, Geelon ná-doun zunui.

⁸ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulœlu maazu lofela unnaanigo (57 400).

⁹ Zuda ná-kœbœgiti ti-liegoi ga ge ga zunu waaungila puulœsava maazu lœzita unnaanigo (186 400). Naati ka ta lo siei ma vebéi la.

¹⁰ «Luben ná-bolodai ga vu nu yeezazu velei, ná-poogi wu, ga ná-kœbœgiti kevelei. Ná-kundiŋii ga ge ga Elisul, Sedeyuul ná-doun zunui.

¹¹ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuunaani maazu lœzita undœlugœ (46 500).

¹² Simiyon ná-bolodai ga vu kobave. Ná-kundiŋii ga ge ga Selumiyele, Sulisadayi ná-doun zunui.

¹³ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulœlu maazu taavu unsavago (59 300).

¹⁴ Gade ná-bolodai ga vu zœla velei. Ná-kundiŋii ga ge ga Eliazafe, Leyuwele ná-doun zunui.

¹⁵ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuunaani maazu lœlu undœzita puulœlugœ (45 650).

¹⁶ Luben ná-kœbœgiti ti-liegoi ga ge ga zunu waaungila puulœlu maazu gila unnaani puulœlugœ (151 450). Naati ka ta ge vebelaiti poluve sie wo fai zu.

¹⁷ «Naa voluma, Leevi nuiti ta vile ti volu ga GALA daagomi sege vebéi, sie wo fai zu. Ta ge kœbœ felego mougiti ta kœbœ felego gaabelagiti zœfozu. Uelei ti vu vebéi la, pele gana ta lii la, ese ge ye losu, ti gilagilagi, ta ta-voogiti.

¹⁸ «Efelayime ná-bolodai ga vu folo liizu velei, ná-poogi wu, ga ná-kœbœgiti kevelei. Ná-kundiŋii ga ge ga Elisama, Amiyude ná-doun zunui.

¹⁹ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuunaani undœlugœ (40 500).

²⁰ Manasee ná-bolodai ga vu kobave. Ná-kundiŋii ga ge ga Gameliyele, Peedaasuul ná-doun zunui.

²¹ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuusava maazu fele unfelegœ (32 200).

²² Benzamen ná-bolodai ga vu zœla velei. Ná-kundiŋii ga ge ga Abidan, Gideyoni ná-doun zunui.

²³ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuusava maazu lœlu unnaanigo (35 400).

²⁴ Efelayime ná-kœbœgiti ti-liegoi ga ge ga zunu waaungila maazu lœsava ungila (108 100). Naati ka ta ge liizu togi zaosiei zu.

²⁵ Dan ná-bolodai ga vu nu gvœzu velei, ná-poogi wu, ga ná-kœbœgiti kevelei. Ná-kundiŋii ga ge ga Ayiyezeel, Amisadayi ná-doun zunui.

²⁶ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulœzita maazu felegœ undœfela (62 700).

²⁷ Aseel ná-bolodai ga vu kobave. Ná-kundiŋii ga ge ga Pagiyele, Wœkelan ná-doun zunui.

²⁸ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuunaani maazu gila undœlugœ (41 500).

²⁹ Nefetali ná-bolodai ga vu zœla velei. Ná-kundiŋii ga ge ga Ayila, Enan ná-doun zunui.

³⁰ Ná-kœbœgi liegoi ga ge ga zunu waavuulœlu maazu sava unnaanigo (53 400).

³¹ Dan ná-kœbœgiti ti-liegoi ga ge ga zunu waaungila puulœlugœ maazu lofela undœzita (157 600). Naati ka ta li ga gaabelagi ta ta-voogiti.»

³² Izelayele nubuseiti ti ti gfaaluni ga peleyeŋei, ta ta-gœbœgiti kevelei, ti-liegoi fœni ga zunu waaundœzita zunu waasavago undœlu puulœlugœ (603 550).

³³ Leevi nuiti gaa la fœni luni Izelayele nui zœiti saama, eŋevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³⁴ Izelayele nuiti ti ziēni ga deveiti pē, eḡevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya. Naa ḡa é kēēni, ti ḡeni uuuzu ta-uooḡi ḡoba. Ta ḡena ziaa, ti lo ga ta-woloda vele, ta pēleyeḡe vele.

3

Aalōn ná-doun zunuiti ta-wotii

¹ Aalōn ta Moize ti-mavofodai vete, sieḡi zu Gooḡo GALAGI bōēni la Moize uo Sinayi gize i ma.

² Aalōn ná-doun zunuiti daaseigiti kaa: ma mōungi laaseigi ḡeni ga Nadaḡe, naa uolumai Aḡiyu ta Eleazaal, ta Itamaal.

³ Ti ḡeni ga zalaḡa ḡula nuiti, ḡulo ḡadegai ziēni ti ma, zobogi ve ti ya, ga ti zalaḡa ḡula wotii ḡe.

⁴ Kēle Nadaḡe ta Aḡiyu ti zaani Gooḡo GALAGI ḡaazu Sinayi tevebai zu, tōozei ti uāni ga abu ḡiligi. Ti la ḡeni dounḡa zōōni. Eleazaal ta Itamaal ti zalaḡa ḡula wotii ḡēēni, ti-ḡēē Aalōn da wele ti ma.

Leevi nuiti kēē vai

zalaḡa ḡula nuiti ta-wotii zu

⁵ Gooḡo GALAGI bōēni Moize uo, é ḡe ma:

⁶ «Ua ga Leevi mavofodai, é ma nuḡusiti pu zalaḡa ḡula nui Aalōn yeema, ga ti dá bō ba.

⁷ Ta ḡēēzu ná-botii zu, ta nuḡusiti ta-wotii, GALA daaḡomi seḡe vele ḡakala, ti ti-losuēti kpein kē, ti daazeeli, é lo seḡe vele ḡadegai va.

⁸ Ti ḡaaḡa GALA daaḡomi seḡe vele wu zōōlaiti ma, ti ti make, ti ḡe Izelayele nuiti ta-wotii zu, ti ti-losuē kpein kē, ti daazeeli, é lo seḡe vele ḡadegai vai va.

⁹ Da Leevi nuiti fe Aalōn ta ná-doun zunuiti zea. Ta veezu bē ḡeḡeḡein, ti ḡe ga Izelayele nuiti gaazuve.

¹⁰ Da Aalōn ta ná-doun zunuiti sei, ti zalaḡa ḡula wotii ḡe. Zoi nōpe a maaḡufana seḡe vele ḡadegai va, nii é la ga ta-veleyeḡei wu nui ta, ta naama nui uaa.»

¹¹ Gooḡo GALAGI bōēni Moize uo, é ḡe ma:

¹² «Wele, ḡe yimazeḡea ga Leevi nuiti, Izelayele nuiti saama, doun zunū mōungiti kpein potogi zu, Izelayele anzanuiti ti-loun mōungiti. Ta ga nōnōiti.

¹³ Doun zunū mōungi kpein ka ga nōnō, é zo naama voloi ma, yeei ḡe Ezipete yooi zu loun zunū mōungiti paani la, ḡe Izelayele loun zunū mōungiti makeḡi bōḡo ve, é zo nuiti ti-lointi ma, é li suaiti ti-yivoiti pō. Ta ga nōnō. Nā ga Gooḡo GALAGI.»

Leevi nuiti gaalu fai

¹⁴ Gooḡo GALAGI devei veeni Moize ya, Sinayi tevebai zu, é ḡe ma:

¹⁵ «Leevi mavofodaiti gaalu, eḡevelei ta-veleyeḡeiti ti la, ta ta-wolodamaiti. Da zunuiti kpein gaalu, é zo alu gila ma, é le zeemaazu.»

¹⁶ Moize ti ḡaaluni Gooḡo GALAGI ná-devei zu, eḡevelei é ma levei zōōni da.

¹⁷ Leevi ná-doun zunuiti daaseigiti ti ḡeni ga: Geēleson, Keḡate ta Melali.

¹⁸ Geēleson ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eḡevelei ta-wolodamaiti ti la: Liḡeni ta Simeyi.

¹⁹ Keḡate ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eḡevelei ta-wolodamaiti ti la: Amelame, Yiseḡaal, Geeḡelōn, ta Uziyēle.

²⁰ Melali ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eḡevelei ta-wolodamaiti ti la: Maali ta Musi. Leevi ná-bolodamaiti kana, eḡevelei ta-veleyeḡeiti ti la.

²¹ Geēleson mavofodaiti ti ḡeni ga Liḡeni ná-bolodamaiti ta Simeyi nōnōiti.

²² Ti-lieḡoi ḡeni ga zunū waadafela undōolugō (7 500), é zo alu gila ma, é le zeemaazu.

²³ Geēleson ná-bolodamaiti ti-uuzuvē ḡeni ga seḡe vele ḡadegai uolu vele, folo liizu vele.

²⁴ Geēleson ná-bolodamaiti ta-ḡundiḡii ḡeni ga Eliazafe, Layele ná-doun zunui.

²⁵ Ti-losuē ḡeni ga ti ḡaaḡa GALA daaḡomi seḡe vele ualobazuvē niiti ma: seḡe vele ḡadegai, ta ma veemazeḡei, ta seḡe zuḡooza golai, nii é GALA daaḡomi seḡe vele laave,

²⁶ ta koi ma zasai laave ma zeḡe zuḡooza golai, ta sasai ma zeḡeiti, nii é seḡe vele ḡadegai ta zalaḡa ḡulazuvē maaḡoolii zu, é vee ta-ḡaluiti ba. Tiya ḡa ti-ḡasō ḡeni ga botii, nii togai naama aniiti kpein ba.

²⁷ Keḡate mavofodaiti ti ḡeni ga Amelame ná-bolodamaiti, ta Yiseḡaal nōnōiti, naa vee Geeḡelōn ta Uziyēle tōnōiti ba.

²⁸ Ti-lieḡoi ḡeni ga zunū waadōsava undōzita (8 600), é zo alu gila ma, é le zeemaazu. Ti pē ka ti ḡeni seizu ḡadegai ma wotii zu.

²⁹ Keḡate ná-bolodamaiti ti-uuzuvē ḡeni ga nu yeezazu vele seḡe vele ḡadegai ḡilazuvē.

³⁰ Keḡate ná-bolodamaiti ta-veleyeḡeiti ta-ḡundiḡii ḡeni ga Elisafan, Uziyēle ná-doun zunui.

³¹ Ti-losuve feni ga ti gaa6a GALA daagfomi sege vellei ma zoolai niiti ma: minazege kesui, ta tabalii, ta fitina zei anii, ta zala6a gfulazuveti, ta seizu padegai ma zoolaiti kpein, niiti botii feni geezu ga tiye, ta sege zugofoza golai. Tiya ga ti-gas6 feni ga botii, nii togai naama aniiti kpein ba.

³² Leevi nuiti ta-fundigfi wolai feni ga Elezaal, zala6a gfula nui Aal6n n6-doun zunui. Tog6 e feni wellezu Leevi nuiti ma, niiti ti feni seizu padegai ma wotii zu.

³³ Melali mavofodaiti ti feni ga Maali n6-bolodamaiti ta Musi n6n6iti.

³⁴ Ti-lieg6i feni ga zunu waad6zita unfeleg6 (6 200), e zo alu gila ma, e le zeemaazu.

³⁵ Melali n6-bolodamaiti ta-veleyefeiiti ta-fundigfii feni ga Suliyeye, Abiyayile n6-doun zunui. Ti-uuuzuve feni ga sege velle padegai gilazu vellei nu g6vuzuve.

³⁶ Ti-losuve feni ga ti gaa6a GALA daagfomi sege vellei vaalobazuve niiti ma: sege velle padegai ma bedegiti, ta ma wulu z6kp6iti, ta ma l6pkalaiti, ta ta-labuiti, ta ta-zoolaiti kpein niiti botii feni geezu ga tiye,

³⁷ ta t6pkalaiti ti feni ga koi ma zasai, e gfooli ma, e vee ta-labuiti ba, ta ti zuzo koluiti, ta ta-faluiti.

³⁸ Moize-o, Aal6n ta n6-doun zunuiti-yo, ti uuuni sege velle padegai g6kalave, folo gfulazu vellei, GALA daagfomi sege vellei laave. Ti feni seizu padegai ma wotii geezu Izelayeye nuiti daaseigi zu. Z6i n6pe a la maa6ufana n6 va, ta naama nui vaa.

³⁹ Leevi nuiti kpein, niiti Moizeni ta Aal6n ti ti g6aluni, zunuiti, e zo alu gila ma, e le zeemaazu, egevelei G6og6 GALAGI n6-devei feni la, e lo pel6yefeiiti ba, ti feni ga zunu waauufele maazu feleg6 (22 000).

Doun m6ungiti unm6o fai

⁴⁰ G6og6 GALAGI feni Moize ma: «Doun zunu m6ungiti kpein gaalu Izelayeye nuiti saama, e zo alu gila ma, e le zeemaazu, e ti-laaseigiti seve.

⁴¹ Da Leevi nuiti fe b6, Izelayeye nuiti ti-loun zunu m6ungiti potogi zu. N6 ga G6og6 GALAGI. Leevi nuiti ta-loganiiti ta ge ga n6n6, Izelayeye nuiti ta-logani zine m6ungiti potogi zu.»

⁴² Moize doun zunu m6ungiti kpein gaaluni Izelayeye nuiti saama, egevelei G6og6 GALAGI ma levei veeni la zea.

⁴³ Doun zunu m6ungi kpein gaaluni, e zo alu gila ma, e le zeemaazu. Ti-lieg6i feni ga waauufele maazu fele unfele puul6fela maazu savag6 (22 273).

⁴⁴ G6og6 GALAGI b6eni Moize v6, e ge ma:

⁴⁵ «Leevi nuiti fe b6, Izelayeye nuiti ti-loun zunu m6ungiti potogi zu, ta Leevi nuiti ta-loganiiti, Izelayeye nuiti ta-loganiiti potogi zu. Leevi nuiti ta ge ga n6n6. N6 ga G6og6 GALAGI.

⁴⁶ Izelayeye nuiti ti-loun zunu m6ungiti, zunu unfele puul6fela maazu savag6 (273) unm6o fai zu, nii daai ma, ti y6g6zu ma ta Leevi nuiti,

⁴⁷ naa ga ga da wali g6ae l6olud6lu kula ti g6lagilagi unm6o fai zu. Wali g6aei naa zoloo seizu padegai ma walii ma, nii bupegi ga galamu puug6.

⁴⁸ Da walii naa ve Aal6n ta n6-doun zunuiti zea, ga naati unm6o ganii, niiti ti-lieg6i a leve Leevi nuiti tieg6i va.»

⁴⁹ Moize unm6ogi ma walii zoni, e gfula naati zea, niiti ti-lieg6i b6deni Leevi nuiti maazu, ti unm6ogai,

⁵⁰ e walii zoni, e gfula Izelayeye nuiti ti-loun zunu m6ungiti zea, e ge ga wali g6aei waagila unsava puul6zita maazu l6olug6 (1 365), egevelei seizu padegai ma walii la.

⁵¹ Moize unm6ogi ma walii veeni Aal6n ta n6-doun zunuiti zea, e zoloo G6og6 GALAGI n6-devei ma, egevelei G6og6 GALAGI Moize b6g6i leveni la.

4

Kegate n6-doun zunuiti ta-wotii

¹ G6og6 GALAGI b6eni Moize ta Aal6n v6, e ge ti ma:

² «Kegate mavofodaiti gaalu, Leevi n6-doun zunuiti saama, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyefeiiti,

³ e zo kona uuusavag6 (30) ma, e li kona uuul6olug6 (50) v6, nii n6pegi a zoloo GALA daagfomi sege vellei ma wotii ta gee vai ma.

⁴ «Kegate mavofodaiti ta-wotii vete, ta ge keezu GALA daagfomi sege vellei wu: ada padega wolai ma g6as6i ga ge ti unma.

⁵ Siegi zu ta ge liizu la, ti zege ti-uuuzuve, Aal6n ta n6-doun zunuiti ta sege zugofoza golai gfula, ti zeele woo gesui maavevele la,

⁶ nuni g6l6i vee ma, ti sege biinii vee maazu, naa volu ti kesui zege wulu z6kp6iti to ba.

7 «Ta seŋe ɓiinii ɓee taɓalii ma, nii ɓului laazu ga GALA ɓe, ti digiiti sei maazu, ta tazaiti, puya zalaŋai vaa zu, ta kokoiti, ta ziawoiti. Buluiti ti veai GALA ɓe, naati ta ye ná taɓalii ɗa.

8 Ta peemazeŋe ɓoi sosɓgi ɓee ma aniiti ma, naa ɓolu ti nuni ɗɓɓi velevele ti ma, naa ɓolu ti taɓalii zeŋe wulu zokpoiti to ba.

9 «Ta seŋe ɓiinii zeŋe, ti felevele fitina zei anii ma, wozaŋala fai zu, ta ná-fitinaiti, ta ná-salawa zo soɓlaiti, ta ná-salawa zeŋe aninɓakaiti, ta ná-gulo aninɓakaiti, ná-botii ɗee vai ma.

10 Ta ti maavelevele, ta ná-soɓlaiti kpein, nuni ɗɓɓi zu, ti ti la kasɔ zeŋe wului ma.

11 «Ta peemazeŋe ɓiinii ɓee zalaŋa ɗulazuwe ma, nii zanugi zieni maave, ti maavelevele ga nuni ɗɓɓi, naa ɓolu ti seŋe wulu zokpoiti to ba.

12 Ta aninɓakaiti kpein seŋe, niiti ti botii ɗeezu ga tiye seizu ɗadegai zu, ti ti ɓu seŋe ɓiinii zu, ti ti maavelevele ga nuni ɗɓɓi, naa ɓolu ti ti la kasɔ zeŋe wului ma.

13 «Ta zalaŋa ɗulazuwe ma yuvui ɗula su, ti peemazeŋe ɓoigi ɓee niina gaazu,

14 naa ɗa ti soɓlaiti kpein puuzu maazu, niiti ti ga ná-botigɗe aniiti: abu zeŋe aniiti, sua zɔɔ miɗe wolaiti, peluiti, ta kokoiti. Naa ɓoluma ta nuni ɗɓɓi ɓee ti pe maazu, ti seŋe wulu zokpoiti to ba.

15 «Siegi zu Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti ɓesu la ga seizu ɗadegai ta soɓlaiti maavelevele, ti lii ziegi zu, ti va zeŋe ɓuuzuwe, Keŋate ná-nuiti ta va niina, ti ti zeŋe. Kele ti mina yeevɔɔɗu ada ɗadegai ma anii ta va, ti va za. Keŋate mavofodaiti tosuwe ɗana, GALA daaŋomi seŋe ɓelei ná-fai zu.

16 «Zalaŋa ɗula nui Aalɔn ná-doun zunui Eleazaal losuwe ɗa ga, é da wele fitinai ná-gulo ma ta ani maku neɗeɗi, ta veɓanii é ɗulazu folo-o-folo, ta sisma wulo ɗadegai. Toga seŋe ɓele ɗadegai ma welema vai kpein ke, ta bu anii kpein, ta seizu ɗadegai, é ɓee ma zɔɓlaiti kpein ba.»

17 Ɔoɔɗo GALAGI ɓoeni Moize ta Aalɔn ɓo, é ɗe ti ma:

18 «A mina va bu ga Keŋate nuiti ta-wolodai ma ɓeleyeŋeiti ma zuwu ɗaalewe Leevi nuiti saama.

19 Wele pelegi maaneai wo ke la ti ɓe, nii a ke ti zenwui wo, ti mina za: Siegi zu ti vaazu la ani ɗadegaiti po ɓe, dei é ga Aalɔn, wa è-loun zunuiti, wa le, wo ese tosuwe lee la, nii maaneai é ke.

20 Keŋate nuiti ti maa la neeni, ti va le ada ɗadegai eyesu pe, naa ɓete faa zu, anee yeeɗeɗala go no laawu, ti va za.»

Geelesome nuiti ta-wotii

21 Ɔoɔɗo GALAGI ɓoeni Moize ɓo, é ɗe ma:

22 «Geeleson mavofodai ɗaalu, eŋeɓelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-ɓeleyeŋeiti.

23 Da zunuiti kpein gaalu, é zo kona ɓuusavago (30) ma, é li kona ɓuulɔɓɔlugo (50) ɓo, nii nopegi a zoloo GALA daaŋomi seŋe ɓelei ma wotii ta ɗee vai ma.

24 Wele nii ɗa é ɗeezu ga Geeleson nuiti ta-ɓeleyeŋeiti tosuwe, nii ta ke, ta nii ta seŋe:

25 ta da seŋe ɓele ɗadegai ma landaiti seŋe, ta GALA daaŋomi seŋe ɓelei, ta ma ɓee mazeŋeiti, ta nuni ɗɓɓi é ɓeezu ti maazu, ta seŋe zuɗooza golai é GALA daaŋomi seŋe ɓelei laawe,

26 ta koi ma zasai, nii é seŋe ɓele ɗadegai ta zalaŋa ɗulazuwe maaɗoolii zu, ta sasai laawe ma zeŋe zuɗooza golai, é ɓee ta-ɗaluuti ba, ta naama zɔɓlaiti kpein. Ta botii kpein ke, nii togai naa va.

27 Geeleson mavofodaiti ta ta-wotii kpein ke Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta-leveli wu, ti naama ɗaso zeŋe, nii maaneai ti seŋe, ti ti-losuwe laazeeli.

28 Pele ɗana Geeleson nuiti ta-ɓeleyeŋeiti ta-wotii a ɗe la, é lo GALA daaŋomi seŋe ɓelei vai va. Ta ke, ti daazeeli zalaŋa ɗula nui Aalɔn ná-doun zunui Itamaal ná-devei wu.

Melali nuiti ta-wotii

29 «Da Melali mavofodaiti gaalu ɓalaa, eŋeɓelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-ɓeleyeŋeiti.

30 Da zunuiti kpein gaalu, é zo kona ɓuusavago (30) ma, é li kona ɓuulɔɓɔlugo (50) ɓo, nii nopegi a zoloo GALA daaŋomi seŋe ɓelei ma wotii ta ɗee vai ma.

31 «Wele, nii ɗa maaneai ga ti da seŋe, GALA daaŋomi seŋe ɓelei ma zɔɓlaiti su: seŋe ɓele ɗadegai ma ɓeɗegiti, ta ma wulu zokpoiti, ta ma lokpalaiti, ta ma labuiti,

32 ta tokpalaiti ti ɗeni ga koi ma zasai, é ɗooli ma, é ɓee ta-labuiti ba, ta ti zuzo koluiti, ta ta-ɗaluuti, ta soɓlai nii kpein fiɓɓgai ti loda vai zu. Wa ese ná-soɓla lee la, nii a ɗe seŋe zu.

33 Pele ɗana Melali nuiti ta-ɓeleyeŋeiti ta-wotii a ɗe la, ta ti-losuwe, é lo GALA daaŋomi seŋe ɓelei vai va. Naa ɗa ta ɗe keezu Itamaal yeezu, nii é ga zalaŋa ɗula nui Aalɔn ná-doun zunui.»

Leevi nuiti gaalu fai,

niiti ti ɗeni botii zu

34 Moize ta Aalɔn ta nuɓuseiti ta-ɗundigiiti ti Keŋate mavofodaiti gaaluni, eŋeɓelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-ɓeleyeŋeiti,

³⁵ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugó (50) ʋó, nii nɔpɛgi a zoloo GALA daagfomi sege velei ma wotii ta gɛɛ vai ma.

³⁶ Nii gaaluni ta-wolodamaiti su, naa gɛni ga zunu waafelegó undɔfela puuloolugó (2 750).

³⁷ Kegate ná-bolodamaiti kana, ti ti gɛaluni, nii kpein é gɛni botii gɛɛzu GALA daagfomi sege velei wu. Moize ta Aalɔn ti ti gɛaluni, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³⁸ Geleson mavofodaiti ti gɛaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyegeiti,

³⁹ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugó (50) ʋó, nii nɔpɛgi a zoloo GALA daagfomi sege velei ma wotii ta gɛɛ vai ma,

⁴⁰ nii gaaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyegeiti, naa gɛni ga zunu waafelegó undɔzita puusavago (2 630).

⁴¹ Geleson ná-bolodamaiti kana, ti ti gɛaluni, nii kpein é gɛni botii gɛɛzu GALA daagfomi sege velei wu. Moize ta Aalɔn ti ti gɛaluni, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la ti ya.

⁴² Melali ná-bolodamaiti ti gɛaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyegeiti,

⁴³ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugó (50) ʋó, nii nɔpɛgi a zoloo GALA daagfomi sege velei ma wotii ta gɛɛ vai ma,

⁴⁴ nii gaaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, naa gɛni ga zunu waasavago unfelegó (3 200).

⁴⁵ Melali ná-bolodamaiti kana, ti ti gɛaluni. Moize ta Aalɔn ti ti gɛaluni, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

⁴⁶ Leevi nuiti, Moize ta Aalɔn ta Izelaye le nuiti ta-gɛndigɛiti ti ti gɛaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyegeiti,

⁴⁷ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugó (50) ʋó, nii nɔpɛgi a zoloo GALA daagfomi sege velei ma wotii ta gɛɛ vai ma,

⁴⁸ ti-liegɔi gɛni ga zunu waadɔsava undoolugó puulɔsava (8 580).

⁴⁹ Gooḡo GALAGI gá é devei veeni ga ti ti gɛalu, Moize eɛ ná-boti leeni la, nii maaneai é ke, ta kasɔi nii maaneai é sege, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

5

Tɔgi é lo nade fai va

¹ Gooḡo GALAGI bɔeni Moize ʋó, é gɛ ma:

² «Devei ve Izelaye le nuiti zea ga ti naati kpein kula bɔḡo zaama ti-ʋuuzuve, niiti ti gɔzɔai ga gee zeebei, ɔaa kalɔna kolegi, ɔaa ti ʋɔḡuui poomai ta va.

³ E gɛni ga zunu ɔaa anzanu, wa ti gɔla wo-ʋuuzuve va, ti mina wo-ʋuuzuve gɔzɔ, ve gɛ zeini ná wo zaama.»

⁴ Izelaye le nuiti ti woozogi gɛeni, ti naama nuiti kpein kulani ti-ʋuuzuve va, ti li ná ʋoluve, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Unmai ma vaazubetei

⁵ Gooḡo GALAGI bɔeni Moize ʋó, é gɛ ma:

⁶ «Bɔe Izelaye le nuiti pɔ, é gɛ ti ma: Ni zunu ɔaa anzanu a ɔaaḡona nui ta ma, toḡa gɛ ga ladalala nu Gooḡo GALAGI letema, keni é leve ga sɔba nu.

⁷ Toḡa la zo ga ga kotoi é keai. Toḡa ma anii gaaḡale ma naa ʋó, nii é ɔaaḡogai ma, é kpɔ ba ga ma gaagwesu loolugoi zeizu gɛlaga.

⁸ Ni nui nii kpaagomai wogai la, naa za, tama ná-pogani zeḡe nu la ná, nii faazubetei a wo zeezaama, aniiti kpein ta ve Gooḡo GALAGI ve, naa gá ga zalaḡa gɔla nui gá ta ve zea, é bɔ baala sinei va, é ga koto gba zalaḡai sɔba nui ve.

⁹ Vebeani naḡegai kpein Izelaye le nuiti ta kula, faane gelei nii a zeḡe ba, é ve zalaḡa gɔla nui ya, naa gá gɛ ga naa nɔno.

¹⁰ Nii nui feezu Gooḡo GALAGI ve, naa gá ve zalaḡa gɔla nui ya, nii nui a fe zalaḡa gɔla nui ya, naa nɔno gana.»

Tolo vai é vile anzanui va

¹¹ Gooḡo GALAGI bɔeni Moize ʋó, é gɛ ma:

¹² «Bɔe Izelaye le nuiti pɔ, é gɛ ti ma: Wele nii maaneai wo ke, ni anzanui ta a sinigi yaavana, é gɛ be ga ladalala nu.

¹³ Ni zunu gɛli ka laana la, sinigi la goleni ma, tɔzei é bɔḡo gɔzɔve dɔḡufuzu, zeele la ná, a zeele woo wo daalɔḡama, tama é la zoni ná keɛzuve,

¹⁴ siegi zu tolo gɛgi gɛɛzu la sinigi ve, é zoovi anzai ma, é gɛni ga gɛte vaa ɔaa zee,

¹⁵ toḡa vaa la zalaḡa gɔla nui ʋó be, moloi nii é ga wɔlezeḡi, toḡa naama gɛzei kilo savago zeḡe, é ke be ga zalaḡai, é mina gulɔ ʋu ma, é mina ani maku neene pu ma, mazɔlo toḡa ga tolo zalaḡai, vebeanii nii é faaḡaaza golai ma vai loozu nu gɛsu.

¹⁶ «Zalaḡa gɔla nui gá maaḡuga ga anzanui seizu naḡegai va, é lo Gooḡo GALAGI gákala.

¹⁷ Toḡa zie naḡegai zaḡa pɔlo ligi zu, é seḡe vele naḡegai ma vufiligi yeve, é pu su.

¹⁸ Toɣa anzanui ɣaalo Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, é nɔungi vie, é vebɛanii ve zea, nii é ná-faaɣaazagi ma ɣizesui wosu, naa ɣa é ga tolo zalaɣai, keɛ zalaɣa ɣula nui ɓoɣoi ɣa foovoo de wanai zo ya.

¹⁹ Toɣa ɣe anzanui ma: «Da ɣonazu ga: Ni zunu ɣili ge la de laani ga de, è la de ɓoɣo ɣoɣoni, è va è-zinigi yaava, kaipa é zeini be, naazu foovoo de wanai nii mina faa ɣonu nɔpe ke ga de.

²⁰ Keɛ tama, è zeidai ma zini be, ni è è-zinigi yaava, è ɓoɣo ɣoɣo, è la zunu ɣili koba,

²¹ da ɣonazu, é yeezei niima voovooiti bu: Ɔooɣo GALAGI è-balaiti fo, é è-ɣogi le da, eyesu da-nubuseiti ta ɣena foovoo loa, ti pokɔɣo è ma.

²² Foovoo dei tei ge lo è ɣoozu, é è-ɣogi le da, é è-balaiti fo! Anzanui ɣa goɣaavote, é ɣe ma: «Ungo, é ɣe ɣana!»

²³ «Zalaɣa ɣula nui ɣa foovoo vai niiti seve sevei zu, é gba zie wanai wu.

²⁴ Toɣa zie wanai naa lo anzanui la, nii é ga foovoo dei, é kpole, é yei koozu.

²⁵ Aisa naa va ɣe, zalaɣa ɣula nui ɣa tolo zalaɣai zeeɣe anzanui ya, é dateɣe vai ma voogi ɣe Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, naa volu é vaa la zalaɣa ɣulazuve.

²⁶ Zalaɣa ɣula nui ɣa zeeɣe gila seɣe ba, é make ga ɣizesui, é gala, zalaɣa ɣulazuve, naa voluma, é zie ve anzanui ya, é kpole.

²⁷ Ni gaama ve ga é ɓoɣo ɣoɣo, é ɣe ga ladalala nui sinigi ve, foovoo dei ɣa yei koozuve, é naa wona, kogi le da, kpalaite ta vo, eyesu ná-nubuseiti ta ɣena foovoo loa, ti pokɔɣo ma.

²⁸ Keɛ ni anzanui la ɓoɣo ɣoɣoni, ni ɣadeɣe, faa ɣonu nɔpe ge la ɣea la, toɣa zoo é dounɣa zoloo volu.

²⁹ «Naa ɣa é ga toɣi é vile tolo vai va, sieɣi zu anzanui é zini be, é sinigi yaavazu la, é ɓoɣo ɣoɣo,

³⁰ ɣaa ni tolo yii a loona zunui ta yiima, é zoovi anzai ma kologolo fai zu. Toɣa ɣula la Ɔooɣo GALAGI ɣakala. Zalaɣa ɣula nui ɣa naa ɣe, nii kpein seveai toɣi zu.

³¹ Anzazinigi ɣa ɣe ga sobalala nu naazu, anzanui ná-faaɣaaza golai ma ɣasoi ɣa la to ɓoɣoi unma.»

6

Nuiti ti ɓoɣo ɣalivaazu

Ɔooɣo GALAGI ma

¹ Ɔooɣo GALAGI ɓɛni Moize vo, é ɣe ma:

² «Boɛ Izelayele nuiti po, è ɣe ti ma: Sieɣi zu zunui ta, ɣaa anzanui ta ɓoɣo ɣalivaazu la Ɔooɣo GALAGI ve, é ɓoɣo ɣalivaa minazeeɣe wo,

³ keɛni é ɓoɣo zo, é mina doo ɓole, ɣaa kpole ani nɔpe a nu gaazulati, é mina doo laɣa ɓole, anɛ kpole ani laɣai ta ma zii nɔpe nii a nu zo, é mina leezɛin ma dei ta ɓole, é mina leezɛin ta mi, ma undui ɣaa ma voɔi.

⁴ Eyesu kalivaa zieɣi be, é mina leezɛin vaalobazuve tanɔpe mi, é zo ma ɣaei ma, é li ma ɣolo po.

⁵ «Naama yeeɣeɣalai kpein daawu, niiti kalivaa ti zu Ɔooɣo GALAGI ma, nɔungi mina wo, eyesu naama yeeɣeɣalaiti daazeeli, toɣa ɣade niina, é nɔundeɣai ta kpeleiti ze ná.

⁶ «Yeeɣeɣalai kpein daawu, é deveai ga é ɓoɣo ɣaliva Ɔooɣo GALAGI ve, é mina maaɓuɣa nu vooma va.

⁷ E mina ɓoɣo ɣoɣo toɣi letemazu, keeɣe ve, ɣaa dee, ɣaa keeɣeloun zunu ve, ɣaa baazeela ve, ni naa ta a zaana, mazoloo ná-kalivaa vai GALA ma, naama voogi ɣa unmave.

⁸ Kalivaa zieɣi kpein daawu, toɣa ga nu ɣadegai Ɔooɣo GALAGI ve.

⁹ «Ni nui ta a zaana koba kpaun, nɔungi é kalivaa, naa ɣoɣo, toɣa nɔungi wo ta kpelei, folo lofelasiei ma, ná-ɣade foloi.

¹⁰ Foloi lasavasiei, toɣa li ga kpumago felego ɣaa poopu kpokpa felego zalaɣa ɣula nui vo, GALA daaɣomi seɣe vɛlei laave.

¹¹ Zalaɣa ɣula nui ɣa gila kula ga koto gba zalaɣai, é zoi ɣe ga gala zalaɣai, kotoi keai ga é yeevooɣu poomai va, naa gbaai ɣana. Naama voloi no zu, toɣa nɔungi ɣaliva mɔno ga niine.

¹² Toɣa ɓoɣo ɣaliva volu ga niine Ɔooɣo GALAGI ma, ná-kalivaa yeeɣeɣalaiti faa zu é ɣea deveni. Toɣa kona gila baala sine ɣula ga faazuɓete zalaɣai. Foloi ti levegai, é mina mɔ naati gaalu, tozei ná-kalivaa voloiti ti ɣoɣoni.

¹³ «Toɣi vete é vile ɓoɣo ɣalivaa vai va: foloi ná-kalivaa vai besu la, naama voloi ta vaa la GALA daaɣomi seɣe vɛlei laave.

¹⁴ Toɣa ná-zalaɣai ɣula Ɔooɣo GALAGI ve: kona gila baala sine ɣila, nii neevuzu la ba, naa ɣa ɣe ga gala zalaɣai, ta kona gila baala saa ɣila, nii neevuzu la ba, naa ɣa ɣe ga koto gba zalaɣai, ta baala sine wolai, nii neevuzu la ba, naa ɣa ɣe ga ziilei zalaɣai.

¹⁵ Bului leve la su, toɣa va ɣalaa ga naama ɓolgi: bului kpeteai ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, ta bulu leevɛiti leve la su, guloi vuai ma, é ɓo ta-vebeaniiti ba, ta ta-uyua zalaɣaiti.

¹⁶ Zalaɗa ɗula nui ɗa va ga ti pe Ɔooɗo GALAGI ɗakala, é ná-koto gba zalaɗai ɗula, ta ná-gala zalaɗai.

¹⁷ Toɗa baala sine wolai ɗula ga ziilei zalaɗai Ɔooɗo GALAGI ve, ta bului leve la su, naama ɓolagi, é kpo ná-vebeanii va ta ná-puya zalaɗai.

¹⁸ Nui kalivaa, naa ɗa nɔngi wo, GALA daaɗomi seɗe velel laave. Toɗa nɔundeɗai zeɗe ta kpelei, é ti vili abui ɗa, nii é ziilei zalaɗai wu.

¹⁹ Zalaɗa ɗula nui ɗa baala sine wolai ma ɓakigi zeɗe, nii gillai, ta bulu ɗila leve la su, ta bulu leve ɗila leve la su, é fe nui naa ya, nii é ɓoɗo ɗalivaai, naa á bena ga nɔngi wo.

²⁰ Naa volu, zalaɗa ɗula nui ɗa ti lateɗe vai ma voogi ɗe Ɔooɗo GALAGI ɗaazu. Daamianigi naati naɗeɗe, ta ɗe ga zalaɗa ɗula nui nɔno, é ɓo ma ɗekegi ta ma balai va, niiti ti ɗula ga dateɗe vai ma voogi. Naa ɗea voluma, nii é ɓoɗo ɗalivaai, naa ɗa zoo é ɗooi ɓole niina.

²¹ «Toɗi ɗana é vile naama nui va, nii é ɓoɗo ɗalivaazu, é minazeɗegi ɗeai, nii maaneai é kula ga zalaɗai Ɔooɗo GALAGI ve kalivaa vai zu, gaalu ge la naa va, nii á ɗe ga faaneai ma zobogi be ga é ke. Toɗa ke eɗevelei á minazeɗe la, é ɓo naa va, nii toɗi bogai, é vile nui ɗalivaa vai va.»

Tuyai loo velei

²² Ɔooɗo GALAGI ɓeɓni Moize ɓo, é ɗe ma:

²³ «Bɔe Aalon ta ná-doun zunuiti po, é ɗe ti ma: «Wele, vele ɗa wa ɗe tuyai loozu la Izelayele nuiti be, wa ɗe ti ma:

²⁴ Ɔooɗo GALAGI tuyai loo wo ve, é wo make!

²⁵ Ɔooɗo GALAGI yeezei wo wu ga pagɔ!

E zaalai la wo ma!

²⁶ Ɔooɗo GALAGI wele wo ma!

E ziileigi ve wo ve!»

²⁷ Zekana ta woɗula la mà, Izelayele nuiti ta-vaa zu, nɔn na, ná tuyai loo ti ve.»

7

Botii ɓozei vai

seɗe vele naɗegai wu

¹ Yeei Moize beni da ga seɗe vele naɗegai lo, é gulo naɗegai zieni ma, é fe GALA be. E keɓeni ɗana no ga ma zoolaiti, naa ve zalaɗa ɗulazuve va, ta ma zoolaiti.

² Peleyeɗe ɗundiɗiiti, ti ga bolodaiti ta-ɗundiɗiiti ti maaɓɗani. Teiti ti loni gaalugi untuɗo.

³ Ti vaani ga vebeaniiti Ɔooɗo GALAGI ve: wotolo ɓozita ti maazuveai, ta nike puugo maazu felego (12), kundiɗi felego wotolo ɗila, nike ɗilagila. Ti vaani ga tiye seɗe vele naɗegai laave.

⁴ Ɔooɗo GALAGI ɓeɓni Moize ɓo, é ɗe ma:

⁵ «Ta-vebeaniiti so. Wotoloi niiti, ta nikei niiti, ta lo GALA daaɗomi seɗe velei ma wotii zu. Da kaliva Leevi nuiti ma, eɗevelei ti ɗilagilagi ta-wotii ɓeɗema vai la.»

⁶ Moize yeezeini wotoloiiti bu, ta nikeiti, é ti ɗaagwe Leevi nuiti ba.

⁷ E wotolo felego zeɗeni, ta nike naanigo, é fe Ɔeeleson ná-nuiti zea, eɗevelei ta-wotii ɓeɗema vai ɗeni la.

⁸ E wotolo naanigo ta nike ɓosava ve Melali ná-nuiti zea, ɓozei botii liegoi va, ti ɗeni keezu Itamaal yeezu, zalaɗa ɗula nui Aalon ná-doun zunui.

⁹ E la ɗeni ta veeni Keɗate ná-nuiti zea, mazɔɔo naati ka ani naɗegaiti ma ɗasoi ɗeni ti unma, keɓni ti bena ti zeɗe ɗoma.

Zalaɗa ɗulazuve laalao fai

ma vebeaniiti

¹⁰ Kundiɗiiti ti vaani ga ta-vebeaniiti, voloi ti zalaɗa ɗulazuve veeni la GALA be, ti daalao, ti gulo naɗegai zie ma. Kundiɗiiti ti vaani ga ta-vebeaniiti zalaɗa ɗulazuve ɗakalave.

¹¹ Názu ɗa Ɔooɗo GALAGI ɗeni la Moize ma: «Kundiɗiiti ti va ga ta-vebeaniiti, ti ɗilagilagi pe, nu ɗila, folo ɗila, zalaɗa ɗulazuve laalao fai zu.»

¹² Folo mɔngi, Naason, Aminadaɓe ná-doun zunui vaani, é ná-vebeanii le. Naa ɗa é ɗeni ga Zuda mavofodai nɔno.

¹³ E vaani ga tazai, é ga walii, buɗegi ga kilo ɗila ta tukpe (1,5), ta koko ɗila, é ga walii, buɗegi ga galamu undasava (800), eɗevelei seizu naɗegai ma ɗoɗoɗi ɗeni ɗeezu la, ti felego pe daavega ɗeni de ga bulu vuko ɓagɔi, gaayɗgai ga gulbi, é va ɗe ga vebeanii,

¹⁴ ta zanu aniyaka ɗila, buɗegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɗeɗe.

¹⁵ E vaani balaa ga nike zine ɓokpa gila, ta baala sine wola ɗila, ta kona gila baala sine ɗila, gala zalaɗai vai zu,

¹⁶ ta boli zine ɗila, koto gba zalaɗai vai zu,

17 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Aminadabe na-doun zunui Naason na-vebeanii geni ga naa.

18 Foloi velesiei, Netaneyele, Suaal na-doun zunui, Isakaal mavofodaiti ta-gundigii vaani, e na-vebeanii le.

19 E geni ga tazai, e ga walii, buynegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buynegi ga galamu undosava (800), egevelei seizunadegai ma dogdogi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

20 ta zanu anijaka gila, buynegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neenegei.

21 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaqai vai zu,

22 ta boli zine gila, koto gba zalaqai vai zu,

23 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Suaal na-doun zunui Netaneyele na-vebeanii geni ga naa.

24 Foloi zaواسiei, Elia6e, Geelon na-doun zunui, Za6ulon mavofodaiti ta-gundigii vaani, e na-vebeanii le.

25 E geni ga tazai, e ga walii, buynegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buynegi ga galamu undosava (800), egevelei seizunadegai ma dogdogi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

26 ta zanu anijaka gila, buynegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neenegei.

27 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaqai vai zu,

28 ta boli zine gila, koto gba zalaqai vai zu,

29 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Geelon na-doun zunui Elia6e na-vebeanii geni ga naa.

30 Foloi naanisiei, Elisuul, Sedeyuul na-doun zunui, Lu6en mavofodaiti ta-gundigii vaani, e na-vebeanii le.

31 E geni ga tazai, e ga walii, buynegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buynegi ga galamu undosava (800), egevelei seizunadegai ma dogdogi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

32 ta zanu anijaka gila, buynegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neenegei.

33 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaqai vai zu,

34 ta boli zine gila, koto gba zalaqai vai zu,

35 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Sedeyuul na-doun zunui Elisuul na-vebeanii geni ga naa.

36 Folo lolusiei, Selumiyele, Sulisadayi na-doun zunui, Simiyon mavofodaiti ta-gundigii vaani, e na-vebeanii le.

37 E geni ga tazai, e ga walii, buynegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buynegi ga galamu undosava (800), egevelei seizunadegai ma dogdogi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

38 ta zanu anijaka gila, buynegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neenegei.

39 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaqai vai zu,

40 ta boli zine gila, koto gba zalaqai vai zu,

41 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Sulisadayi na-doun zunui Selumiyele na-vebeanii geni ga naa.

42 Foloi lzitasiei, Eliazafe, Deyuwele na-doun zunui, Gade mavofodaiti ta-gundigii vaani, e na-vebeanii le.

43 E geni ga tazai, e ga walii, buynegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buynegi ga galamu undosava (800), egevelei seizunadegai ma dogdogi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

44 ta zanu anijaka gila, buynegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neenegei.

45 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaqai vai zu,

46 ta boli zine gila, koto gba zalaqai vai zu,

47 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaqai. Deyuwele na-doun zunui Eliazafe na-vebeanii geni ga naa.

⁴⁸ Foloi lofelasiei, Elisama, Amiyude ná-doun zunui, Efelayime mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-vebeanii le.

⁴⁹ E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣegi ga galamu undɔsava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi, é va ɣe ga vebeanii,

⁵⁰ ta zanu anɲaka ɣila, buɣegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛngi.

⁵¹ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

⁵² ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

⁵³ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Amiyude ná-doun zunui Elisama ná-vebeanii ɣeni ga naa.

⁵⁴ Foloi losavasiei, Gameliyele, Peedaasuul ná-doun zunui, Manasee mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-vebeanii le.

⁵⁵ E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣegi ga galamu undɔsava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi, é va ɣe ga vebeanii,

⁵⁶ ta zanu anɲaka ɣila, buɣegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛngi.

⁵⁷ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

⁵⁸ ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

⁵⁹ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Peedaasuul ná-doun zunui Gameliyele ná-vebeanii ɣeni ga naa.

⁶⁰ Foloi laavuusiei, Aɓidan, Gideyoni ná-doun zunui, Benzamen mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-vebeanii le.

⁶¹ E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣegi ga galamu undɔsava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi, é va ɣe ga vebeanii,

⁶² ta zanu anɲaka ɣila, buɣegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛngi.

⁶³ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

⁶⁴ ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

⁶⁵ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Gideyoni ná-doun zunui Aɓidan ná-vebeanii ɣeni ga naa.

⁶⁶ Foloi vuusiei, Ayiyezeel, Amisadayi ná-doun zunui, Dan mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-vebeanii le.

⁶⁷ E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣegi ga galamu undɔsava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi, é va ɣe ga vebeanii,

⁶⁸ ta zanu anɲaka ɣila, buɣegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛngi.

⁶⁹ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

⁷⁰ ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

⁷¹ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Amisadayi ná-doun zunui Ayiyezeel ná-vebeanii ɣeni ga naa.

⁷² Folo puugo maazu ɣilasiei (11), Pagiyele, Wokelan ná-doun zunui Aseel mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-vebeanii le.

⁷³ E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣegi ga galamu undɔsava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi, é va ɣe ga vebeanii,

⁷⁴ ta zanu anɲaka ɣila, buɣegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛngi.

⁷⁵ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

⁷⁶ ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

⁷⁷ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Wokelan ná-doun zunui Pagiyele ná-vebeanii ɣeni ga naa.

⁷⁸ Folo puugo maazu velesiei (12), Ayila, Enan ná-doun zunui, Nefetali mavofodaiti ta-
gundiñii vaani, é ná-vebeanii le.

⁷⁹ E ñeni ga tazai, é ga walii, buñegi ga kilo ñila ta tukpe (1,5), ta koko ñila, é ga walii, buñegi
ga galamu undasava (800), egevelei seizu ñadegai ma ñoñoño ñeni ñeezu la, ti felego pe daavega
ñeni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, é va ñe ga vebeanii,

⁸⁰ ta zanu anijnaka ñila, buñegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku
neñegi.

⁸¹ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ñila, ta kona gila baala sine ñila,
gala zalañai vai zu,

⁸² ta boli zine ñila, koto gba zalañai vai zu,

⁸³ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine
loolugo, ti ñe ga ziilei zalañai. Enan ná-doun zunui Ayila ná-vebeanii ñeni ga naa.

⁸⁴ Voloi ti zalaña ñulazuve lateñeni la Gooño GALAGI ma, ti gulo ñadegai zie ma, kundigñiti
ta-vebeaniiti ti ñeni ga: wali laza puugo maazu fele (12), wali ñoko puugo maazu fele (12),
zanu anijnaka puugo maazu fele (12).

⁸⁵ Wali lazai ñilagiñeni buñegi ñeni ga kilo ñila ta tukpe (1,5), wali ñoko ñilagiñeni ga
galamu undasava (800), nii ti kulani, ti pe ge ñeni ga kilo vuufeleva maazu lofela ta tukpe (27,5)
walii zu, egevelei seizu ñadegai ma ñoñoño la.

⁸⁶ Zanu anijnakai ñilagiñeni buñegi ñeni ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani
maku neñegi, nii ti kulani, naa kpein ge ñeni ga galamu waagila unsavago (1 300) zanugi
zu, egevelei seizu ñadegai ma ñoñoño la.

⁸⁷ Nii ti vaani la ga gala zalañai, naa ñeni ga: nike zine puugo maazu fele (12), baala sine
wola puugo maazu fele (12), kona gila baala sine puugo maazu fele (12), é veve vebeaniiti ba,
ti ñeni peezu ti va. Ti vaani balaa ga boli zine puugo maazu fele (12), koto gba zalañai vai zu.

⁸⁸ Ziilei zalañai ma vai zu, nii ti kulani, naa ñeni ga: nike zine vuufeleva maazu naanigo (24),
baala sine wola vuulozita (60), boli zine vuulozita (60), ta kona gila baala sine vuulozita (60).
Vebeaniiti kenii ga naati, ti ñulani zalaña ñulazuve laalaosuve, ti ñegai ma ga fe GALA be, ti
gulo ñadegai zie ma.

⁸⁹ Siigi zu Moize ñeni leezu la GALA daagomi sege velei wu, ga é va boe Gooño GALAGI va, é
ñeni wooi menisu, é ña boe po, é zege kesui lakulugi maazuve seelubein felegoiti zoñozuve, ti
zeidai zeele woo jesui maazu. E ñeni boezu po.

8

Fitinaiti sei velei ti-zeizuve

¹ Gooño GALAGI boeni Moize va, é ñe ma:

² «Boe Aalón va, é ñe ma: Siigi zu é fitina lofelaiti seizu la ti-zeizuve, ña ti ze ga pagó, nii a
ke ti-ma zezei ña ñula fitina ze anii ñakala, velela velei.»

³ Aalón keeni ñana. E fitinaiti seini, fitina ze anii ña velela velei, egevelei Gooño GALAGI
ma levei veeni la Moize ya.

⁴ Peti velei fitina ze anii beteni la, é ñeni ga zanu doñai, é zo koño ma, é le ma wulu vuaiti
po. Ti fitina ze anii beteni, é zoloo naama ñazavogi ma, nii Gooño GALAGI deeni ga Moize.

Leevi nuiti fee vai GALA be

⁵ Gooño GALAGI boeni Moize va, é ñe ma:

⁶ «Leevi nuiti sege Izelayele nuiti saama, é ti ñade.

⁷ Wele velegi ña ti ñade ña. ña ziei vaza ti ma, nii é ga ñade ñe, ti kpekai zege, ti ti-busei
maave pe bo ña, ti ta-zegeiti gba. Toño letemazu ti ñadegai ñana.

⁸ Ta nike zine bokpa gila sege, é veve vebeanii va, nii soloogai ma, naa ña é ga bulu vuko
vagoi, gaayogai ga guloi. Doun ña nike zine bokpangi velesiei zege, é ñe ga koto gba zalañai.

⁹ ña li ga Leevi nuiti GALA daagomi sege velei laave, é Izelayele nuñuseiti kpein toli.

¹⁰ ña Leevi nuiti maabuga Gooño GALAGI va, Izelayele nuiti ti yeei la ti ma.

¹¹ Aalón ña Leevi nuiti fe nñun be, Gooño GALAGI, Izelayele nuiti be, ta lo niina na-botii zu.

¹² Leevi nuiti ta yeei veve nike zine felegoiti unmave. ña ti ñula ga zalañai, gilagi ñe ga koto
gba zalañai, zoi ñe ga gala zalañai, naa ña a ke koto gba zalañai ñula Leevi nuiti be, egevelei
toño la.

¹³ ña Leevi nuiti to Aalón ta ná-doun zunuiti kakala, é ti ve Gooño GALAGI ve.

¹⁴ Pele ñana, ña Leevi nuiti sei la ye, Izelayele nuiti saama, ta ñe ga nñoiti.

¹⁵ E zo názu ma niina, ta lo botii zu, ti ña ke GALA daagomi sege velei wu.

«Maaneve é Leevi nuiti ñade, é ti ve be ñana.

¹⁶ Mazoloo ti veve be ñegelein Izelayele nuiti saama, ga Izelayele nuiti ti-loun zunui
mñungiti potogi. Ge Leevi nuiti segeve ga nñoiti.

17 Mazɔɔɔ doun zunu mɔungɪ kpein ka ga nɔnɔ, Izelayele nuiti saama, nuiti ti-lointi, ta suaiti ti-ma yivoiti. Voloi gɛ doun zunu mɔungiti paani la Ezipete yooi zu, naama yeei gɛ gɛ ti makeni la ɔɔɔɔ vɛ.

18 Gɛ Leevi nuiti segeve, ga Izelayele nuiti ti-loun zunu mɔungiti potogi.

19 Gɛ ti veeve Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti be Izelayele nuiti saama, ga ti Izelayele nuiti ta-wotii gɛ GALA daagɔmi sege vɛlei wu, ta botii gɛ ti ya, koto gba vai zu. Naazu faa nɔu la gɛa ga Izelayele nuiti, mazɔɔɔ ti la maabugazu seizu nadegai va.»

20 Moize ta Aalɔn, ta Izelayele nu vɛbei kpein, ti naa gɛeni Leevi nuiti ta-vaa zu, nii kpein Gooɔɔ GALAGI ma levei veeni Moize ya, ɛ vɛle ti va.

21 Leevi nuiti ti ɔɔɔɔ nadeni, ti ta-zɛgeiti gba. Aalɔn ti veeni Gooɔɔ GALAGI vɛ, ɛ tɔgi ma nade fai laazeeli koto gba vai zu ti vɛ, nii a ke ti nade.

22 Naa vɔluma, Leevi nuiti ti lɔɔni botii zu, GALA daagɔmi sege vɛlei wu, Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti zeezu. Ti keeni ta-vaa zu, egevelei nɔ Gooɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Leevi nuiti ta-wotiɛ ɔnagi lieɔi

23 Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni mɔnɔ Moize vɔ, ɛ gɛ ma:

24 «Leevi nuiti ti kona vuufelego maazu lɔɔlugɔi (25) zɔɔɔgai, eyesu ɛ le zeemaazu, ta lɔ botii zu, ti da ke GALA daagɔmi sege vɛlei wu.

25 Zɔi a kona vuulɔɔlugɔ (50) zɔɔɔna, naa nɔ-botii gɛ gɛwe niina, ɛ la mɔ botii gɛa.

26 Toɔɔa zoo ɛ da ɔ keɛgeleaiti ba GALA daagɔmi sege vɛlei wu, naati ta-wotii su, kele tɔ ɔɔɔi la mɔ botii gɛa. Pele gɛana da Leevi nuiti ta-boti vaiti so da.»

9

Pake fetii ɔula vai tevebai zu

1 Konagi velesiei ma alu mɔungɪ ma, ti ɔula vɔluma Ezipete yooi va, Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, Sinayi gizei ma levebai zu. E ɔeni ma:

2 «Keeni Izelayele nuiti ti Pake fetii ɔula ma ɔu logai ma.

3 Wa ma vetii ɔula niima alugi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpɔkɔi. Wa ma vetii ɔula, egevelei nɔ deveiti ta tɔgiti feai la, ɛ lo ba.»

4 Moize ɔɔeni Izelayele nuiti pɔ ga ti Pake fetii ɔula.

5 Ti ma vetii ɔulani Sinayi tevebai zu, alu mɔungɪ ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpɔkɔi, ti ke nɔ kpein, egevelei Gooɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Nuiti ti la nadeni,

ɛ va zoloo tɔgi ma

6 Nui tanigaani ti ɔeni nɔ, ti la zooni ti va Pake fetii ta ɔula, tɔzei ti ɔɔɔɔ ɔɔzɔni ga ti vɔɔɔɔ vai poomai ta va. Ti liini ma volo nɔ Moize vɔ be ta Aalɔn,

7 ti gɛ ma: «Tɔgi maavele ma gi ɔɔɔɔ ɔɔzɔve, tɔzei gi vɔɔɔɔve poomai va. Leeni vaa zu gi maa la nɛni, gi va va ga gɛ-vebeani, gi va fe Gooɔɔ GALAGI vɛ vɔama, gɛ Izelayele nui zɔiti, ma ɔu logai ma?»

8 Moize ɔeni ti ma: «À maabɔun vɛ, gɛ li, gɛ woilo Gooɔɔ GALAGI wooi ma, nii ɛ bosu wa-vaa zu.»

9 Gooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma:

10 «Bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, ɛ gɛ ti ma: Ni nui ta a ɔena nɔ wo zaama, niizu ɔaa yeeɛɛɛɛɛɛɛɛɛ su ti vaazu, a ɔɔɔɔ ɔɔzɔna tɔgi letemazu, tɔzei ɔɔɔɔve poomai ta va, ɔaa ɛ sie ma ɔɔɔzama, toɔɔa zoo nɔ ɛ Pake fetii ɔula Gooɔɔ GALAGI lɛbi vai ma.

11 Alugi velesiei ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpɔkɔi gɛ ta Pake fetii ɔula la, ti baala zivoo mi, ta bului nii leve la su, ti pɛɛ tufa wanaiti ba.

12 Ti mina tanɔpe ze sobu va zeeli, ti mina ma gɛai tanɔpe gale. Ta zie egevelei deveiti ti la, ɛ lo Pakegi va.

13 Kele zɔi nɔpe nadegai tɔgi letemazu, ɛ la sie ma, ɛ Pake feti vai gɛ ga faalakobai, naa be ka leve nɔ-nuɔuseiti ba, nɔ-faaɔaazagi ma ɔasɔi gɛ la unma, tɔzei ɛ la nɔ-vebeani veeni Gooɔɔ GALAGI vɛ ma ɔui ma.

14 Ni weein ta ɔa zeini wo zaama, ɛ pɔ ɛ Gooɔɔ GALAGI nɔ-Pake fetii ɔula, toɔɔa zie egevelei Pakegi ma lɔgi la ta ma leveiti. Seikɔɔɔma nu vɛɛ zou nu va, niima lɔ gila kpe nɔ gɛ a zɛi ti ma.»

Tonabiingi nii ɛ ɔeni ga poogi ga

GALA ka ti zaama

(Egeɔɔde 40:34-38)

15 Voloi sege vɛle nadegai ɔaalɔni da, nii zeele woo ɔesui ɔeni bu, tonabiingi vɛeni ma. Kpɔkɔi, eyesu sobui, ɛ ɔeni sege vɛle nadegai ma ege abuzogi.

¹⁶ E ɣeni ɣana nɔ yeenɔpɛ su: Foloji, tonabiingi ɣeni vɛɛzu seɣe vɛlei ma, kpidiɪ ma ziegi zu, e ɣeni ɣulazu eɣe abuzogi.

¹⁷ Siegi zu tonabiingi ɣeni wuzeɣezu la, e zeɣe seɣe vɛlei maazu, nazu ɣa Izelayeɣe nuiti ti bɛna lii la, vɛ a la lona na, ti vu miná.

¹⁸ Ɔooɣo GALAGI ná-devei ɣa Izelayeɣe nuiti ti bɛna zeɣe la ti-vuuzuvɛ, a la ná-devei veena, ti vu mɔnɔ. Ni nɔ tonabiingi ɣa de vɛɛni seɣe vɛle ɲadegai ma, ti la ɣeni zeɣezu ná.

¹⁹ Anɛɛ tonabiingi a la lɛbi pa seɣe vɛle ɲadegai maazu suɣooza, Izelayeɣe nuiti ti ɣeni ɣolozu Ɔooɣo GALAGI wooi vɛ, ti la ɣeni liizu.

²⁰ Tanisu tonabiingi ɣeni foloi tanigaani nɔ ɣɛɛzu seɣe vɛle ɲadegai maazu, sienɔpɛ su, ti ɣeni nɔ Ɔooɣo GALAGI ná-devei maaɔunsu, ti va vu ti-vuuzuvɛ, ɣaa ti va wuzeɣe ti-vuuzuvɛ.

²¹ Tanisu ɣalaa tonabiingi bɛna ye adave ta nɔ kpɔkɔi eyɛsu geelaalao, ɣaa e ke nɔ ga folo ɣila, kpidi ɣila, e bɛna wuzeɣe nɔ feya, Izelayeɣe nuiti ti wuzeɣe ti-vuuzuvɛ.

²² Ni a la yɛna seɣe vɛle ɲadegai ma, e ke ga folo felego, ɣaa alu ɣila, ɣaa e wola lɛbi suɣooza, Izelayeɣe nuiti ti la ɣeni ti-vuuzuvɛ valibosu, eyɛsu tonabiingi wuzeɣe.

²³ Ɔooɣo GALAGI bɛna devei ve pɛ, Izelayeɣe nuiti ti va vu ti-vuuzuvɛ, ɣaa ti va wuzeɣe ti-vuuzuvɛ. Ti ɣeni ti-losuveti kpein keɛzu, ti ɣolo Ɔooɣo GALAGI ná-deveiti bɛ, eɣevɛlei e devei veeni la Moize ya.

10

Puvu felegoiti ti bɛɛni ga walii

¹ Ɔooɣo GALAGI ɔɔɛni Moize vɔ, e ɣe ma:

² «Puvu felego bɛɛɛ ga wali loɣai. Ta ɣe e ya, e da bɛbei loli da, e ɣe ga poogi nuiti bɛ sie wo fai zu, wa ɣɛna zeɣɛa wo-vuuzuvɛ.

³ Ta puvu felegoiti feɛna vɔɔma, bɛbei kpein ka maaɔo e vɔ bɛ, GALA daaɣomi seɣe vɛlei laavɛ.

⁴ Ni ta puvu gilagi nɔ vɛɛna, Izelayeɣe ɣundiɣiiti, bolodama ɣundiɣiiti nɔ ɣa, ta maaɔo e vɔ bɛ.

⁵ Siegi zu wo feɛzu la ga goo ɣaaɣaɣaɣa, niiti ti vuuni folo ɣulazu vɛlei, naati ta wuzeɣe, ti siei loɔzei.

⁶ Siegi zu wo feɛzu la ga goo ɣaaɣaɣaɣa, ná zeizu velesiei, niiti ti vuuni nu yeezazu vɛlei, naati ta wuzeɣe, ti siei loɔzei. Puvu goo ɣaaɣaɣaɣa ɣa ɣe ga sie wo fai ma vooɣi.

⁷ Wa da fe ɣalaa bɛbei loli fai ma, keɣe nazu wo la puuɣi vea ga goo ɣaa va bain.

⁸ «Zalaɣa ɣula nuiti ti ga Aalɔn mavofodaiti, naati ɣila nɔ ɣa ta da puuɣiti fe. Naa ɣa ɣe ga ɣooɣo toɣi, wo-mavofodaiti kpein bɛ.

⁹ «Siegi zu wa ɣɛna la wa-yooi zu, wa ɣɛna lia kɔɔmave wo zili nuiti daalɔɣoma, ti laale wo wu, wa puuɣi vɛ, wo goo ɣaaɣaɣaɣa, naazu ná ɣize wo zu, nɛi gɛ ga Ɔooɣo GALAGI wa-ƆALAGI. Ná wo unmɔɔ, gɛ wo ɣula wo zili nuiti zea.

¹⁰ Wa puuɣi vɛ, wa-ɣoozunɛ voloiti, ta wa-volo wolaiti, ta alugi ma volo mɔungiti, siegi zu wo gala zalaɣaiti kulazu la, ta ziilei zalaɣaiti. Toɣa ɣe ga zaɔui, wa-ƆALAGI ɣize wo zu. Ná ga Ɔooɣo GALAGI, wa-ƆALAGI.»

SIEI E ZO SINAYI GIZEI MA, E ZEELI MOABE ƆWɛPELEMAUɛ

(10:11--21:35)

Izelayeɣe nuiti seɣe vai

Sinayi gizei vɔ bɛ

¹¹ Konagi velesiei, ma alugi velesiei ma volo vuufelego (20) ma, tonabiingi zɛɣeni seɣe vɛle ɲadegai maazu, nii zeele woo ɣesui ɣeni bu.

¹² Izelayeɣe nuiti ti zɛɣeni Sinayi tevebai zu, ti li, eɣevɛlei devei veeni la, e vile ta-zie vai va. Tonaabiingi loni Palan tevebai zu.

¹³ Ma mɔun ge ɣeni ga nii ti va zeɣe ti-vuuzuvɛ, eɣevɛlei Ɔooɣo GALAGI ná-devei ɣeni la, nii ti solɔni Moize ya.

¹⁴ Nu bulugi nii gaaleai ba Zuda ná-poogi wu, naa mɔunpa ka e vilɛni pelei ma. Zuda mavofodaiti ta-nu bulugiti ti ɣeni Aminadabe ná-doun zunui Naason ná-deveiti bu.

¹⁵ Isakaal mavofodaiti ta-nu bulugi ɣeni Suaal ná-doun zunui Netaneyele ná-deveiti bu.

¹⁶ Zaɣulɔn mavofodaiti ta-nu bulugi ɣeni Geelon ná-doun zunui Eliaɣe ná-deveiti bu.

¹⁷ Naa vɔluma, ti seɣe vɛle ɲadegai ɣulakulani ba, Geɛleson mavofodaiti ta Melali mavofodaiti ti seɣe, ti vile pelei ma.

¹⁸ Naa vɔlu, nu bulugi nii gaaleai ba Luɣɛn ná-poogi wu, naa vilɛni pelei ma. Luɣɛn mavofodaiti ta-nu bulugi ɣeni Sedeyuul ná-doun zunui Elisuuul ná-deveiti bu.

¹⁹ Simiyon mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Sulisadayi ná-doun zunui mavofodai Selumiyele ná-deveiti bu.

²⁰ Gade mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Deyuwale ná-doun zunui Eliazafe ná-deveiti bu.

²¹ Naa volu, Kegate mavofodaiti ti ada padegai ma zolaiti segeni, ti vile pelei ma. Leevi nui zóiti ti jeni sege vele padegai veeperezu ba, ti to, aisa Kegate nuiti ti va va.

²² Naa volu, nu bulugi nii gaaleai ba Efelayime ná-poogi wu, naa vileni pelei ma. Efelayime mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Amyude ná-doun zunui Elisama ná-deveiti bu.

²³ Manasee mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Peedaasuul ná-doun zunui Gameliyele ná-deveiti bu.

²⁴ Benzamen mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Gideyoni ná-doun zunui Avidan ná-deveiti bu.

²⁵ Naa volu, nu bulugi nii gaaleai ba Dan ná-poogi wu, naa jeni ga voluzui, é vile pelei ma. Dan mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Amisadayi ná-doun zunui Ayiyeele ná-deveiti bu.

²⁶ Asee mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Wokelan ná-doun zunui Pagiyele ná-deveiti bu.

²⁷ Nefetali mavofodaiti ta-nu bulugi jeni Enan ná-doun zunui Ayila ná-deveiti bu.

²⁸ Izelayele nuiti ta-nu bulugiti ta-zeikpasui jeni ga ná, siegi zu ta la jena siei woga da, ti va zefé ti-vuuzuve.

Ti zefé vai Sinayi

²⁹ Moize jeni nekoi, Madiyan nui Leyuwale ná-doun zunui Góbafe ma: «Gá ga li zoi naa zu, nii Góogó GALAGI minazejeni la gi ve, ga tojá fe gi ve. Ua, ade li, da jé gaane zu, mazoloo Góogó GALAGI minazejeni ga tojá faa vago jé Izelayele ve.»

³⁰ Góbafe jeni ma: «Gè la vilesu è volu. Ziimai já ga gè gale ma ná-zooi zu, ná-nubuseiti pò be.»

³¹ Moize jilini ma, é jé ma: «Nà è maanenezu, mina zefé gi volu, mazoloo è tevebai nii zujwee gola, ta adaeti gá zoo gi vu ná, da jé gi ve ga totufoi.

³² Ni da gi maazaana, da dono zoloo naama ani vagoiti kpein su, nii Góogó GALAGI vaazu ti veezu gi ve.»

³³ Izelayele nuiti ti liini, ti zefé Góogó GALAGI ná-gizeyi ma, ti folo savago ziei woni. Naama volo savagoiti daawu, Góogó GALAGI ná-minazeje kesui jeni loni ti lufo, é da ada gaizie ti ve, ve ta loogó ná.

³⁴ Siegi zu ta la zefena la ti-vuuzuve, Góogó GALAGI ná-tonafiingi jeni zelesu ti maazu foloi.

³⁵ Minazeje kesui lii la jilagila, Moize jeni GALA falii jeezu, é da jé: «Wuzefé Góogó GALAGI, è zili nuiti ti vaza, niiti ti è wainzejezu, naati ti vela è va!»

³⁶ Siegi zu ta la zeina la, é jeni jeezu ma: «Va volu Góogó GALAGI, da-nubuse bulu moimdingiti saama, ti ga Izelayele nuiti!»

11

Izelayele nuiti ta-unsuyeli lo fai

¹ Foloi ta, nubuseiti ti unsuyeli loni, ti daazeeli Góogó GALAGI ma. Siegi zu Góogó GALAGI naa menini da, é yijaawanani. Góogó GALAGI ná-abui soni ti-vuuzuve, é naa jobave gála.

² Nubuseiti ti woogulani Moize ma, naa Góogó GALAGI maanene, abui za.

³ Ti naama adave laasei peeni ga Tabeyela (nii poluve ga «ada jalai»), mazoloo ná ja Góogó GALAGI ná-abui soni ná ti-vuuzuve.

Bebei suai maaloli fai

⁴ Nu jiligiti ti jeni ga weeinti Izelayele nuiti saama, naati ti-yiimave laaveni ga gaazufulapo vaiti. Názu ja Izelayele nuiti ti tõeini la ga kpeei loa, ti da jé: «Ni gá la zoo gi da sua zoloo, gi mi!»

⁵ Gá jitoozu kalei zu, gi jeni miizu Ezipete yooi zu, geya la ba, ta kilikamaiti, ta pasetekegiti, ta yava laa kpaazagiti, ta yava baazagiti, ta yava velevelegiti!

⁶ Niizu gá ga gaja. Gi valage anii kpein ma, keni no manegi, yeenape no manegi!»

⁷ Manegi ma gazaigii jeni efé kalandelegi ma jaei, gaazuve jé efé gulu mana maku neenengi, daaseigi ga bedeliwume.

⁸ Nubuseiti ti bena gula, ti vaza, ti da zeeve, ti da golowolo ga daamiani sigá gotui, gaa ti sigá kodai zu, ti gili digii zu, ti ke ga bulu velevelegi. Ná-neei jéai efé bulu velevelegi guloi ba.

⁹ E jeni vuuzu kpidii ti-vuuzuve, ta nodai.

¹⁰ Peleyefei jilagiligi vuuni ná-sege gotai laave, é da kpeei loo. Moize nubuseiti gooi menini, ti da wolo. Góogó GALAGI wola yijaawanani. Moize wola gaazu jilini.

¹¹ E jeni Góogó GALAGI ma: «Lee vaa joo ja é keezu ga ze, nei gè ga da-wotige nui? Lee vaa zu gè la zaalai zolooni è gaazu? Da zoo gale è niima nubuseiti kpein ta-gasoi la non unma?

¹² Nà gá gè niima nuḅuseiti kpein sàlòḅga 6aa? Nà gá gè ti vilega etea 6aa, è g̃eezu mà: «Ti ṽee yii la, eḅevelei doun deei a da ná-ḅiimiḅolegi zo la,» gè naa g̃e eyesu gi zeeli naama yooi zu, nii è ma minazeḅe boni ti-mem̃ewolani b̃e, ga da feezu ti ya?

¹³ Mini gá nà suai zàlòḅna, gè va gaag̃we niima nuḅuseiti kpein ba, ti wòlòzu kòba, ti da g̃e ma: «Suai ve gi ya, gi mi!»

¹⁴ Gè la zooga, nà ḅila ko, gè va niima nuḅuseiti kpein ta-g̃asoi zeḅe. Gola wuiḅe mà!

¹⁵ Ni da pò è zaalai la mà, zènvui zeḅe, aisa è va sò ḅani, gè mina nà-maanòḅḅi gá!»

Kundiḅi vuulḅelaiti (70) p̃ee vai

Moize va

¹⁶ G̃oḅḅ GALAGI ḅeni Moize ma: «Zunu vuulḅela (70) ḅaal̃e ba b̃e, è ti ḅila Izelayeḅe ḅundḅiḅiti saama, zunui niiti è ti ḅ̃wee ga ta ga s̃obelama nua, nuḅuseiti ta-ḅundḅiḅiti. Va ga tiye GALA daag̃omi seḅe ṽelei laave, wo lo ná ṽòḅma, wa tiye.

¹⁷ Nà yeizu ná, gè b̃òe è ṽò, nà ta zeḅe z̃envui naa va, nii è ṽò, gè fe ti ya, naa gá a ke, wo niima nuḅuseiti ta-g̃asoi zeḅe ṽòḅma, da ḅila è mina m̃ò seḅe.

¹⁸ Da g̃e nuḅuseiti ma: «A b̃òḅḅ nade lina voloi vaa zu, wa vaazu suai miizu, t̃òzei wo wòlòḅe G̃oḅḅ GALAGI woizu ga: Ee, ni gá la zoo gi sua mi! Gi ḅ̃ea gaane zu Ezipete yooi zu! Naa gá è ba, G̃oḅḅ GALAGI gá vaazu suai veezu wo ya, wo mi.

¹⁹ Wa vaazu miizu ḅ̃e, è la na ga folo ḅila faa, 6aa folo felego, 6aa folo puugo, 6aa folo vuufelego (20).

²⁰ Keḅe wa yesu miizu eyesu alu gila, eyesu è ḅila wo-zokpai zu, unpili wain da wo zo. Mazòḅ wo G̃oḅḅ GALAGI ṽeleiḅiliga, nii è wo zaama, wo wòḅa gaazu, wo ḅ̃e ma: Leeni vaa zu deḅ̃emu gi zeḅ̃eai Ezipete yooi zu?»

²¹ Moize goḅ̃aaḅoteni, è ḅ̃e ma: «Niima nuḅuseiti gè ti zaama, gá ga zunu waaundòzita (600 000), è minazeḅe naati b̃e ga ta suai mi alu gila daawu neḅ̃eḅ̃ein!

²² Ta baalagiti paa ti ṽe, ta ñikeiti, è va kula ḅ̃e ti va? Añe ni nu ḅ̃a kpolodei wu ḅ̃aleiti kpein k̃eezu ti ṽe, toḅ̃a kula ḅ̃e ñe!»

²³ G̃oḅḅ GALAGI goḅ̃aaḅoteni, è ḅ̃e ma: «G̃oḅḅ GALAGI yee ḅ̃a wola ḅ̃uḅa 6aa? Su la m̃ò ḅ̃oozani, da naa ḅ̃a, ni ḅ̃ite ṽe, 6aa z̃ee ṽe, ga ni nii ná bo, toḅ̃a da ṽile su.»

GALA Z̃envui yei vai

kundiḅi vuulḅelaiti (70) ma

²⁴ Moize ḅ̃ulani, è G̃oḅḅ GALAGI laawooi wo nuḅuseiti ma. Naa ṽolu, è zunu vuulḅelaiti (70) gaal̃eḅni ba, ta-ḅundḅiḅiti saama, è ti lo seḅe ṽelei maaḅoolii zu.

²⁵ G̃oḅḅ GALAGI yeini tonabiingi zu, è b̃òe p̃ò. Z̃envui nii è ḅ̃eni Moize va, è ta zeḅ̃eni naa va, è fe kundiḅi vuulḅelaiti (70) z̃ea. Siegi zu z̃envui yeini la ti ma, ti t̃òzeini ga b̃òea eḅ̃e GALA goo wo nua, keḅe ti la ḅ̃eni l̃ebini ga.

²⁶ Z̃envui yeini ḅalaa zunu felego ma ti-ṽuuzuṽe, ḅilagi laaseigi ḅ̃eni ga Eledade, zoi laaseigi ḅ̃e ga Meedade. Z̃envui yeini ti ma, mazòḅ ti-laaseigi z̃eṽeni zunu vuulḅelaiti (70) saama, keḅe ti la ḅ̃eni zeḅ̃eni ti-ṽuuzuṽe, ti va li seḅe ṽelei ṽò b̃e. Ti t̃òzeini ga b̃òea eḅ̃e GALA goo wo nua.

²⁷ Zunu loungoi ta ḅiz̃eni, è li, è bo Moize ma, è ḅ̃e ma: «Eledade ta Meedade ta GALA ná-kulakel̃ema vaiti bosu ade-ṽuuzuṽe.»

²⁸ Nun ná-doun zunui Zozuwe, nii è ḅ̃eni ga Moize ná-kp̃oba nui, è zo zunú-doungo ziegi zu ma, naa ḅ̃eni ma: «M̃aliḅ̃i, Moize, pele leve ti luḅ̃o, ti b̃e naa ḅ̃eezu!»

²⁹ Moize ḅ̃eni ma: «Da mà lolo ḅ̃ilazu? G̃oḅḅ GALAGI ná-Z̃envui yei Izelayeḅe nuḅuseiti p̃e ma, ti ḅ̃e ga GALA goo wo nuiti!»

³⁰ Moize ta Izelayeḅe ḅundḅiḅiti ti ḅ̃aleni ma ti-ṽuuzuṽe.

Kakalogiti

³¹ G̃oḅḅ GALAGI fiilei l̃eṽeni kpolodei ḅ̃a, è va ga kakalogiti, ti ṽu ti-ṽuuzuṽe maaḅoolii zu, è ḅ̃aku ná ma ga folo ḅila sie liego. Ti z̃ooi maaḅidini, eyesu è le ga metele ḅila soligo.

³² Nuḅuseiti ti l̃oni ḅ̃oḅ̃ma naama voloi, ta ma ḅ̃idii kpein, ta m̃oño poluma voloi neḅ̃eḅ̃ein, ti da kakalogiti so. Nu ñop̃e ge la ḅ̃eni seḅ̃eni, è va yei kilo waasaṽago (3 000) z̃eeḅ̃oḅ̃owu. Ti ti z̃uṽieni, ti da f̃o ti-ṽuuzuṽe maaḅoolii kpein su.

³³ Suai naa yeni ñò ti-laave, ti la de numani, eyesu G̃oḅḅ GALAGI yiiḅ̃aawana ti ma, è maanòḅḅi ṽee nuḅuseiti ba.

³⁴ Ti naama adave laaseigi ṽeḅ̃eni ga Kib̃elote-G̃ataava (nii poluṽe ga «gaazuḅulap̃o ḅ̃abayeḅ̃eiti»), mazòḅ miná ḅ̃a ti naati ma m̃ainm̃ain maaḅuluni ná, niiti daamii vai ma ḅ̃aazuḅulap̃o ti z̃oni.

³⁵ Nuḅuseiti ti siei l̃òzeini, ti zeḅe Kib̃elote-G̃ataava, ti va G̃aseelote, ti ṽu miná.

12

Miliyame ta Aalɔn

ti vaa vai Moize ma

- ¹ Moize Kuse anzanu ti zeʒeni ga anza. Miliyame ta Aalɔn ti ʒeni vaazu ma.
- ² Ti ʒeni ma: «Moize ʒila nɔ lei ʒooʒo GALAGI ɔɔɔai pɔ! Kpɔɔve ʒa ɔalaagi gi vɔ!» ʒooʒo GALAGI ti-wooi menini.
- ³ Tama Moize ʒeni ga ɔoʒomaayeɪ nu gola, ɛ leve nui pe ba eteai zu.
- ⁴ Gaamago nɔ, ʒooʒo GALAGI Moize lolini, naa veɛ Aalɔn va, ta Miliyame, ɛ ʒe ti ma: «À ʒomi, wo savagɔ, GALA daaʒomi seʒe velei vɔ be.» Ti liini ná.
- ⁵ ʒooʒo GALAGI yeini tonabiingi zu, ɛ lo seʒe velei laave maazuve. E Aalɔn ta Miliyameni tolini. Ti felego ti vaani.
- ⁶ E ʒeni ti ma: «À woilo, nii ɛ be, ʒe bo wo ma! Siegi zu GALA goo wo nu a ʒena la wo zaama, ná, ʒooʒo GALAGI, ná ɔa ɔoʒo lee la kulakelɛmai zu, ʒe ɔɔe pɔ segi zu.
- ⁷ Kele ɛ la ʒana ga ná-botiʒe nui Moize, nii ɛ ga lada nui ná-pelewu vai kpein su.
- ⁸ Ná da ɔɔe pɔ ga wooi koleai, faa zuʒidi laade, ʒe ɔoʒo lee la, ɛ ká. Lee vaa zu wo la luani, wo ɔa va ná-botiʒe nui Moize ma?»
- ⁹ ʒooʒo GALAGI yiiʒaawanani ti laalɔʒoma, ɛ li.
- ¹⁰ Tonabiingi zeʒeni nɔ feya seʒe velei maazuve, geeɪ veɛ Miliyame ma meɛ, koleai eʒe kobe kolegi. Aalɔn wɛleni ba, ɛ ka ga ɛ ʒea ga gee nu.
- ¹¹ Aalɔn ʒeni Moize ma: «Soma máliʒii, ɛ mina ʒá-ʒotoi ma ʒasɔi la gi unma, gi keai ʒimalalai zu!
- ¹² Ee, de-vaazeelai mina ʒe eʒe doin saai, ɛ va zɔlɔɔ, nii kpusei ta luulaai, aisa ɛ va zɔlɔɔ.»
- ¹³ Moize wooʒulani ʒooʒo GALAGI ma, ɛ ʒe ma: «Ee, GALA, ná ɛ maanɛɛɛzu, keɔe!»
- ¹⁴ ʒooʒo GALAGI ʒeni Moize ma: «Ni keeʒe a la ʒeni laadeɪ uuni gaazuve, ɛ la ɔena ye ma unfegi zu, eyesu folo ɔfela? A kpe, ɛ ʒula wo-uuuzuve va, ɛ ke su ga folo ɔfela, naa voluma, wa yeezei bu niina, ɛ va wo zaama.»
- ¹⁵ Miliyame ʒulani ti-uuuzuve va, ɛ ke ga folo ɔfela. Nuʒusciti ti yeini ti-uuuzuve, eyesu ɛ va, ɛ lo ti zaama mɔnɔ.
- ¹⁶ Naa voluma, ti zeʒeni Gaseelote, ti li, ti vu Palan tevebai zu.

13

Kanaan yooi zuveɛ fai

(Tɔ Sevei Velesei 1:19-33)

- ¹ ʒooʒo GALAGI ɔɔɔeni Moize vɔ, ɛ ʒe ma:
- ² «Zunuiti teve, ti Kanaan yooi zuveɛ, ʒe feezu Izelayele nuiti be. Yeelo nu ʒila ba, bolodai ʒilagi zu, seʒeai kundiʒiiti saama.»
- ³ Moize ʒooʒo GALAGI wooi zoni, ɛ zunuiti teveni, ti zeʒe Palan tevebai zu. Izelayele nuiti ta-ʒundiʒiiti ti ʒeni ga tiye.
- ⁴ Ti-laaseigiti ti ʒeni ga:
- ⁵ Luʒen ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Samua, Zakuul ná-doun zunui.
- ⁶ Simiyon ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Safate, ʒali ná-doun zunui.
- ⁷ Zuda ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Kalebe, Yefunee ná-doun zunui.
- ⁸ Isakaal ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Yigale, Zozefe ná-doun zunui.
- ⁹ Efelayime ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: ʒosea, Nun ná-doun zunui.
- ¹⁰ Benzamen ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Paleti, Lafu ná-doun zunui.
- ¹¹ Zaʒulɔn ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Gadiyele, Sodi ná-doun zunui.
- ¹² Zozefe ná-bolodai ta Manasee, tɔnɔi ʒeni ga: Gadi, Susi ná-doun zunui.
- ¹³ Dan ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Amiyele, Gemali ná-doun zunui.
- ¹⁴ Aseel ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Setuul, Mikayele ná-doun zunui.
- ¹⁵ Nefetali ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Naaʒi, Vɔfesi ná-doun zunui.
- ¹⁶ Gade ná-bolodai nɔnɔi ʒeni ga: Geyuwele, Maki ná-doun zunui.
- ¹⁷ Zunuiti daaseigiti kana, niiti Moize ti leveni ga ti Kanaan yooi zuveɛ. Moize Nun ná-doun zunui ʒosea laasei peɛni ga Zozuwe.
- ¹⁸ Moize ti levegai ma ga ti Kanaan yooi zuveɛ, ɛ ʒeni ti ma: «À leve ga lekpeɔave nu yeezazuve yooi zu vele, wo zeeli gize yooi vɔ pelei,
- ¹⁹ wo ʒida zooi ná-fai wu. Wo ka velei ɛ la, ta nuiti ti zeini ná, wo ti veɛ ni ti zuloʒe, ɔaa ni zebe la ti ya, ni ti mɔinve, ɔaa ni ti la mɔinni.
- ²⁰ Wo zooi veɛ, ve ti zeini ná, ni page, ɔaa ni ʒɔuve, ta-laa wolaiti ta ʒale, ni siʒigi ʒa ti ma, ɔaa ni ɛ la ti ma,
- ²¹ ani ɔete you ve, ɔaa ani la ɔetea ga, gulua ta ga, ɔaa ti la ná? A yiiɔɔ! A zooi zu wulu waai tanigaa zeʒe.»

E ɣeni ga leezen waa mɔungi ma yeeɣeɣalai.

²¹ Zunui naati ti liini, ti zoi zuwete, é tɔzei Sin tevbai zu eyesu Leɣɔbe, Lebo-ɔamate ɣobave.

²² Ti leeni lekpehave nu yeezazuwe yooi zu, ti zeeli Geebelon. Ayiman ta Seesayi ta Talemayi nui ti zeini ná, Anake mavofodaiti. Geebelon laai loni, é ke ga kona dɔfela aisa Soan va lo, nii é Ezipete yooi zu.

²³ Ti zeelii ma Esekole nemei zu, ti leezen ansaɣɔgi ma beke gila teveni ba, nii leezen ɣɔɔgi ɣeni zelni ba. Bui velei ma, ti dɔni gului ɣa, nu felegɔ da ɣoma, ti sege. Ti gelenade wului ma waaiti seɣeni balaa, ta kooleɣoollegiti.

²⁴ Ti naama adave laasei pɛni ga Esekole nemei (nii poluwe ga «anii ɣɔɔgi ma nemei»), tɔzei leezen ɣɔɔgi va, Izelayele nui ti teveni ná.

²⁵ Ti ɣaleni ma, ti zege zoi vetesuve, folo uuunaanigo (40) ɣa ti keeni.

Nene puugɔ maazu felegɔiti (12)

ta-voluvaawo gooi

²⁶ Ti vaani, ti Moize ɣa, ta Aalon, ta Izelayele vebai kpein, Palan tevbai zu Kadese. Ti voluvaawo ti ma ga nii kpein ti kaani, ti zoi zu wulu waaiti deɣe ga tiye.

²⁷ Wele poluvaawo gooi va, ti boni Moize ma: «Gi zeelini zoi naa zu, ve é gi leveni ná. Gaama zu, zou ve, ve nɔnɔi ta koin gulɔi ɔɔɔvaai ná, naa wulu waaiti pɛte.

²⁸ Kele-o, nui ti zeini ná, ti wola zuɔava. Taaiti bɔɔɔve, siggi ti ma. Gi Anake mavofodaiti balaa pɛtege ná.

²⁹ Amaleke nui ta zeini nu yeezazu vele. Geɣe nui, ta Yeebuse nui, ta Amɔl nui ta zeini gize yooi zu. Kanaan nui ta zeini Kpolode Wolai laave, ta Zuluden nemei zu.»

³⁰ Názu ɣa Kalebe ɣaabaani la ga é nubuseiti gaabe, niiti ti tɔzeini niina ga wuzegɛa Moize laalɔɣma. E ɣeni ti ma: «Ade li ná! Ada vɔni zoi ma, de sege. Mazɔɔ ma ɣaabaai ɣa ade ya.»

³¹ Kele zunui ti ɣeni ga ná-siepoluiti, naati ti ɣeni ɣeezu ma: «Ma zobo ge la ade ve, de va laale nuuma nubuseiti bu, mazɔɔ ti zuɔava de va.»

³² Ti tɔzeini Izelayele nui gaazu ga zoi naa ná-fai zuvalaga, nii ti liini ti ka, ti ɣeni ma: «Zoi nii gi subizaai, gi suwete, toɣa ga zoi nii é naati paazu, niiti ti vaazu, ti ze ga. Nui kpein gi ti ɣaai ná, ta ga nu ɣoozagiti.

³³ Gi kooza nui kaave ná balaa, Anake mavofodaiti, nu ɣoozagiti ma zuwuzi. Gi ɣea ti ɣoba, é ɣe gi ɣaazu, eɣe gá ɣe ga kotogiti nɔ, tiya balaa, ti ɣaazu, gi ɣeni eɣe kotogaa nɔ!»

14

Izelayele nui kpaka fai

¹ Izelayele nubuseiti kpein ti kpeei looni, ti nii wolɔzu naama bidii.

² Ti unsuyelii loni Moize ta Aalon laalɔɣma. Nubuseiti kpein ti ɣeni ti ma: «Ni sugila gi zaani Ezipete yooi zu, ɔaa tevbai zu!

³ Leeni vaa zu ɔooɣo GALAGI pɔ ga é va ga giye niima yooi zu, ti va gi vaa ga kɔɔi, gi-anzaiti, ta gi-lointi, ti va ɣe ga gi zili nui daamianigi? E la ɣea gi ve ga faa vago ɔaa, ga gi ɣale ma Ezipete yooi zu?»

⁴ Ti ɣilagilagiti ti ɣeni ɣeezu ɔooɣo ma: «Ade yeelo kundigi ɣila ba, de ɣale ma Ezipete yooi zu!»

⁵ Moize ta Aalon ti looni zoi ma, ti laave Izelayele nubuseiti kpein gaazu, ti ɣaaleai ba.

⁶ Zozuwe, Nun ná-doun zunui, ta Kalebe, Yefunee ná-doun zunui, nu felegɔ naati, ti ɣeni zɔiti ba, teiti ti liini zoi zuwetesu, ti felegɔ ti ta-zegɛiti balini ga,

⁷ ti ɣe Izelayele nubuseiti kpein ma: «Zoi nii gi subizaai, gi suwete, toɣa ga zou vago wola.

⁸ Ni ɔooɣo GALAGI ɣa ade ve, toɣa ade lo zoi naa zu, é fe de ve, ve nɔnɔi ta koin gulɔi ɔɔɔvaai ná.

⁹ Toɣa nɔ ga, à mina wuzegɛ ɔooɣo GALAGI laalɔɣma. A mina lua zoi naa zu nui ba, mazɔɔ ta ɣeezu nɔ ga ade-ɣonɔ, niinigi é ɣea ti makesu, naa maɣooza ti va, tama ɔooɣo GALAGI ɣa ade va. Deɣemu, à mina lua ti va pa!»

¹⁰ Nubuseiti kpein ti ɣeni ɣeezu, ti ti zɔɔ ga kotui, ti ti vaa, kele gaamanɔ ɔooɣo GALAGI ná-lebiyai ɣulani kelema Izelayele nui be GALA daaɣomi sege vɛle maazu.

¹¹ ɔooɣo GALAGI ɣeni Moize ma: «Niima nubuseiti ta yesu belevilisu eyesu siegi begele zu? Ta yesu ɣelezu ga ti mina la dà, eyesu siegi begele zu? Anɛ ge poo gola moinmoin kea ti zaama.

¹² Nà dɔfo zeebei veezu ti va, ge ti-ma zuwu ɣaaleve, naa volu nà zii beɣezu, é ɣula è zu, nii sebei a wɔɔɔ, ta é moin Izelayele va!»

¹³ Moize ɔooɣo GALAGI woɣaavoteni, é ɣe ma: «Ezipete nui ti kweɣ ga dá ɣa é niima nubuseiti kula ta-yooi va ga da-zebai.

¹⁴ Ti boge niima you zu nuiti kpein ma. Ti menige ga da, Gooḡo GALAGI, da niima nuḡuseiti saama, da boḡo leezu kpezekele. Ti menige ga da-lonaḡiingi ḡa zeleni ti maazu, da losu ti luḡo foloi tonaḡiingi zu, ta kpidii abuzogi zu.

¹⁵ Ni da niima nuḡusei kpein paana eḡe nu ḡila, zooiti ti e-ḡeevaiti ma woomeniga, e ti ḡeai, naati ta vaazu ḡeezu ma:

¹⁶ «Gooḡo GALAGI la bena zobo sɔlɔɔ, e va li ga nuḡusei teiti zooi naa zu, nii e ma ḡona woni ga e fe ti ya, naa ḡa e keai e ti vaa tevebai zu.»

¹⁷ Niizu Mɔliḡii, na e maanenezu, da-zobogi ḡula kelema ga zebei pe, eḡevelei e boni la ḡi ma ga:

¹⁸ «Gooḡo GALAGI yii la da ga ḡula fala, kpetebe woodeḡiladai zu, toḡa da faaḡaaza golai zuvaaye ta to kologologi. Kele e la da ga sɔba nui levea ga sɔbalala nu, toḡa doun keeḡeiti ta-vaagaaza golai zala ti-lointi ma, eyesu yamani zavasi e baa naanisiei.»

¹⁹ Na e maanenezu, niima nuḡuseiti suvaaye ga ta-vaagaaza golai, da-woodeḡiladai maavele ma, eḡevelei na e niima nuḡuseiti suvaayesu da, e zo ti ḡula voloi ma Ezipete yooi va, e zeeli za ma.»

²⁰ Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ge ti maavaaye ga, eḡevelei e falia la.

²¹ Kele eḡevelei ge vulua la ga ḡite, nei ge ga Gooḡo GALAGI, na-lebiyai eteai pe daavegai, ge ḡonaa ga:

²² Nui niiti ti na-lebiyai ḡaani, ta poo golaiti ge ti ḡeeni Ezipete yooi zu, ta tevebai zu, ti suḡoḡo daa ḡea puu, ti la ḡoloni be,

²³ ti taḡila kpalaa, ti la zooi naa ḡaa, nii ge ma minazeḡe boni, ge ḡona su ti-memewolani be. Teiti kpein ti beleviligai, taḡila kpalaa ge la lea na.

²⁴ Kele na-botige nui Kalebe, ḡi kili ka e ḡeni naa ve, keeve be ga woodeḡila nu eyesu ḡo. Naa ḡa e ba, na le ga naa, ma yooi zu, ve e liini na, mavofodaiti ta naa zɔlɔɔ.

²⁵ Tei Amaleke nuiti ta Kanaan nuiti ti zeini nemei zu, lina sobu na, wa nuiti gaagalesu ma tevebai zu, wo li ga Seeli Kpolodei vo pelei.»

²⁶ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta Aalɔn ma:

²⁷ «Na niima nuḡusei joiti zesu na, ti da unsuyelii lo daalɔḡoma, eyesu yeel? Mazɔlɔ ge Izelayele nuiti ta-unsuyeliiti menige, ti tosu daalɔḡoma.

²⁸ Ge ti ma: «Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Eḡevelei ge vulua la ga ḡite, na wo zosu, eḡevelei wo wooti bogai la goizu.

²⁹ Wa za tevebai tei su, wo-ma voomaiti ti la na. Woiti doin ti wo gaaluni, e zo kona vuufelego (20) ma, e le zeemaazu, mazɔlɔ wo unsuyelii loge daalɔḡoma,

³⁰ wo la mo laa zooi naa zu, nii ge ma minazeḡegi woni, ge ḡona ga wa ze ga, ke ni Kalebe, Yefunee na-doun zunui, ta Zozuwe, Nun na-doun zunui.

³¹ Kele wo-lointi, wo ḡeni ḡeezu ma ta ḡe ga wo zili nuiti daamiani, na liizu ga tiye ma yooi zu, ta zooi naa ḡwee, nii wo beleviligai.

³² Kele woun, wa zaazu tevebai tei su.

³³ Wo-lointi ta ḡeezu ga tevetebe nuiti, kona vuunaanigo (40) laawu. Ta wa-woovaladai ma zalai zɔlɔ ḡana, nii wo kea ga ze, eyesu wo pe wo za tevebai zu.

³⁴ Folo vuunaanigo (40) ḡa wo keeni zooi zuvetesu, tama, wa wa-vaagaaza golai ma zalai zɔlɔ kona vuunaanigo (40) laawu, kona ḡila, folo ḡilagi votogi zu. Wa kwee naazu ga wa ḡelena ba, wa bala.

³⁵ Na, Gooḡo GALAGI, na ḡa kpɔeai. Ungo, zekana ge vaazu niima nuḡusei joiti sosu da, ti ḡilii va, ti wuzegɛ daalɔḡoma. Ta jeelezu tevebai tei su, ti za na.»

³⁶ Zunuiti Moize ti leveni ga ti zooi zuvete, ti ḡalegai ma ma, ti nuiti unsuleveni, ti unsuyelii lo daalɔḡoma, ga zooi zu vaiti suvala pelei.

³⁷ Gooḡo GALAGI zunui naati doḡani, ti za, tozei ti zooi na-fai zuvalani.

³⁸ Zunuiti ti liini zooi zuvetesu, ti pe ti zaani, ke ni Zozuwe, Nun na-doun zunui, ta Kalebe, Yefunee na-doun zunui, naati na ḡa ti yeni vulua.

Woozotala niinei

(To Sevei Velesiei 1:41-46)

³⁹ Sieḡi zu Moize Gooḡo GALAGI laawooi woni da Izelayele nuiti ma, nuḡuseiti gola gaaleini.

⁴⁰ Poluma zobui, ti wuzegeni ga sobuzobui, ti le gize yooi vo pelei, ti ḡe ma: «Gi koto ḡea, kele ga ga le, ve Gooḡo GALAGI boeai, e vile na va.»

⁴¹ Moize ḡeni ti ma: «Leeni vaa zu wo zeḡezu Gooḡo GALAGI wooi volu? Wo la zobo sɔlɔḡa!

⁴² A mina le, mazɔlɔ Gooḡo GALAGI la wo zaama. Wo zili nuiti ti mina wo vaa fuun.

⁴³ Mazɔlɔ wa Amaleke nuiti kaazu luḡo, ta Kanaan nuiti, wa boḡo vaa. Uelei wo voluavegai da Gooḡo GALAGI va, e la mo ḡea wo va.»

⁴⁴ Ti daani mɛɛ, kɛni ti lɛɛni gize yooi vɔ pelei, kele Gɔɔɔ GALAGI ná-minazeɛfe kesui la ɣɛni liini, ta Moize ɔalaa, ti va ɣula ti-vuuzuvɛ va.

⁴⁵ Amalɛke nuiti ta Kanaan nuiti ti ɣɛni vuuni gize yooi zu, naati ti yeini, ti Izelayeɛ nuiti sakpe, ti ti ɣologolo, ti vilɛ ti volu, eyɛsu ti li, vɛ ná laaseigi ga Gɔɔlema.

15

*Tɔgi é lo vɛɛaniiti ba,
ta puya zalaɣaiti*

¹ Gɔɔɔ GALAGI ɔɛɛni Moize vɔ, é ɣɛ ma:

² «Bɛ Izelayeɛ nuiti pɔ, é ɣɛ ti ma: Siegi zu wo zeelizu la zooi naa zu, gɛ vaazu feezu wo vɛ ga wo zɛi ná,

³ wa ɣɛna pɔ wo zalaɣaiti kula Gɔɔɔ GALAGI vɛ, nii abui galazu, gala zalaɣai, ɔaa minazeɛfe daazeeli zalaɣai, ɔaa vɛɛanii nui daai ɣisu, ɔaa zalaɣai nii é vilɛsu wa-GALA fai ma vɛti voloi ta va, wa kɛ ga niki, ɔaa baalagi, ɔaa bolii, nii é ɣalazu, makugi nɛai Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

⁴ Wa vɛɛaniiti kpɔ zalaɣa zua ɣilagilagi pɛ ba. Wa bulu vukɔ vɔgɔi kilo savagɔ ɔɔ ba, gaayɔgai ga gulɔi litelɛ ɣila ta tukpɛ (1,5),

⁵ ta puya zalaɣai ɣɛ ga ɔɔi litelɛ ɣila ta tukpɛ (1,5), ni zalaɣa zuai ɣa ga baala zivoi.

⁶ Ni baala sine wolai vɛ, wa vɛɛanii ɣɛ ga bulu vukɔ vɔgɔi kilo lozita, gaayɔgai ga gulɔi litelɛ felegɔ,

⁷ ta puya zalaɣai ɣɛ ga ɔɔi litelɛ felegɔ. Naama zalaɣaiti makugi ɣa nɛɛ Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

⁸ Ni niki zinei ɣa wo kulazu ga zalaɣai Gɔɔɔ GALAGI vɛ, é ɣɛ ga gala zalaɣai, ɔaa minazeɛfe daazeeli zalaɣai, ɔaa é ɣɛ ga ziilɛi zalaɣai,

⁹ wa bulu vukɔ vɔgɔi kilo taaovuugɔ ɔɔ ba ga vɛɛanii, gaayɔgai ga gulɔi litelɛ savagɔ,

¹⁰ ta puya zalaɣai ɣɛ ga ɔɔi litelɛ savagɔ. Zalaɣai vɛ, nii abui galazu, makugi nɛai Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

¹¹ «Pele ɣana wo maanɛai wo niki zine zalaɣai ɣula la, ɔaa baala sinei, ɔaa baala sine yivoi, ɔaa boli yivoi.

¹² Toganii mɔin va vɛle-o-vɛle, vɛɛanii ɣa vɛɛ ti ɣilagilagi va.

¹³ Izelayeɛ nu ɔɔɔɔgi kpein maanɛvɛ é naama lɔgi zo, a ɣɛna zalaɣai ɣulaa, nii abui galazu, makugi nɛai Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

¹⁴ Tɔ gilagi naa nɔ ɣa a zɛi nuɔusei pɛ ma, ga faa ɣila nɔ anɛɛ wɛɛin é ga seikɔɣoma nui, ɔaa ná-pelɛyɛɛfe wo zaama wo-mavofodaiti kpein su, ni ta pɔ ti zalaɣa ɣula, nii abui galazu, makugi nɛai Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

¹⁵ Nuɔusei pɛ ka tɔgi naa zo, ga faa ɣila nɔ toɣa la ɛɛɛ ɣilagilagi pɛ ma, Izelayeɛ nu vɛɛ seikɔɣoma nu va. Naa ɣa ɣɛ ga ɣɔɔɔ tɔgi, wo-mavofodaiti kpein bɛ, ta seikɔɣoma nui, Gɔɔɔ GALAGI ɣaazu.

¹⁶ Tɔ gilagi, ta deve ɣilagi nɔ ɣa a ɣɛ ná wo pɛ bɛ, wa seikɔɣoma nui.»

Bulu mɔungiti ma vɛɛanii

¹⁷ Gɔɔɔ GALAGI ɣɛni Moize ma:

¹⁸ «Bɛ Izelayeɛ nuiti pɔ, é ɣɛ ti ma: Siegi zu wo zeelizu la zooi zu, vɛ gɛ losu wo luɣɔ, wo li ná,

¹⁹ wo ma you zu bului miizu, wa gilazu zɛɛfe ba ga vɛɛanii Gɔɔɔ GALAGI vɛ.

²⁰ Siegi zu wo bului mɔsu da, wa ma mɔungi zɛɛfe ba, wo kula bɛ ga zalaɣai, eɣɛvɛlei wa ɔa molo niinei nɔnɔi zɛɛfe ba la.

²¹ Vɛɛanii ɣana, wa fe Gɔɔɔ GALAGI vɛ, é ɣula wa-vuului ná-botii ɣɛa mɔungi zu, wo-mavofodaiti kpein su.

Tevezɛa fotoi ma zalaɣai

²² «Ni wa koto ɣɛna, wo la gaagilini ma, wo la tɔgi kpein soni, niiti Gɔɔɔ GALAGI ti vɛai Moize ya,

²³ é zo naama voloi ma Gɔɔɔ GALAGI deveiti feeni la, eyɛsu é li wo-mavofodaiti pɔ vɛlela vɛlei,

²⁴ ni faaɣaazagi a ɣɛna, é la ɣɛni ga gaagilima, é ɣɛ ga nuɔuseiti kweɛtala zu vaa, nuɔusei kpein ka niki zine ɔokpa gila kula ga zalaɣai, makugi nɛai Gɔɔɔ GALAGI vɛ, é ɔɔ vɛɛanii va, ta puya zalaɣai, eɣɛvɛlei deveai la tɔgi zu, ta boli zinei, nii a ɣɛ ga koto gba zalaɣai.

²⁵ Zalaɣa ɣula nui ɣa kotoi gba Izelayeɛ nuɔuseiti kpein bɛ, suvaa ɣa ye ti vɛ, tɔzei faaɣaazagi vɛ, ti kɛai, ti la gaagilini ma. Siegi zu ti vaazu la ga ta-zalaɣai, nii abui galazu, Gɔɔɔ GALAGI vɛ, ta koto gba zalaɣai Gɔɔɔ GALAGI ɣaazu, tɔzei ta-vaagaaazagi vaa va, ti kɛai, ti la gaagilini ma,

²⁶ suvaa ɣa ye Izelayeɛ nuɔuseiti kpein bɛ, ta seikɔɣoma nuiti, mazɔɔɔ nuɔuseiti ti naama vaagaaazagi ɣɛvɛ, ti la gaagilini ma.

²⁷ «Ni nu gila kpe nɔ ve, é kotoi gɛai, é la gaaɣilini ma, toɣa kona gila boli zaai gɷla ga koto gba zalaɣai.

²⁸ Zalaɣa gɷla nui gɷa kotoi gba Gooɣo GALAGI gaaazu, nui naa ve, nii é kotoi gɛai, é la gaaɣilini ma. Siegi zu é kotoi gbazu la be, naa zuvaa gɷa ye be.

²⁹ Siegi zu nu a koto gɛena la, nii é la gaaɣilini ma, to gilagi nii nɔ gɷa a ze i nui pe ma, Izelayele nui ti ga zou lointi, ta seikoɣoma nui ti.

³⁰ «Kele nu-o-nu, nii a gaaɣili ma, é kotoi gɛ, Izelayele nui, é ga zou loin, ɛaa seikoɣoma nui, é Gooɣo GALAGI loɣoi gologologa, kpe ka leve ná-nubuseiti ba, é gɷla ti zaama.

³¹ E GALA daawooi veleviliga, é ná-deveiti kologolo, keni kpe ge leve ná-nui ti ba. Ná-faaɣaaza golai ma ɣasoi gɷa la unma.»

Dooɣo foloi zo fai

³² Tei Izelayele nui ti ɣeni tevebai zu, ti zunui ta ɣaani, é da kovii ɣale dooɣo foloi.

³³ Teiti ti soni ná, ti vaani la Moize vɔ ta Aalan, ta nubuseiti kpein po.

³⁴ Ti make ni ma ga pagɔ, tozei faa nɔpe ge la ɣeni de leveni, é va vile naa va, nii a zoo é gɛ la.

³⁵ Gooɣo GALAGI ɣeni Moize ma: «Ta naama zunui vaa. Wa lii la wo-vuuzuve voluue, nubusei kpein ge so ga kotui.»

³⁶ Názu gɷa nubuseiti ti ɣulani la la, ti-vuuzuve voluue, ti so ga kotui, eyesu é za, eɣevelei Gooɣo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Geze yiizayiizagi ma levei

³⁷ Gooɣo GALAGI ɣeni Moize ma:

³⁸ «Bo Izelayele nui ti ma ga, tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, ti geze yiizayiizagi lo ta-veekoma zeɣeiti goizuve, ta geze ɣaali biinii.

³⁹ Siegi zu wo geze yiizayiizagiti kaazu la, wa ɣize Gooɣo GALAGI ná-deveiti su, wo da ke, wo la boɣo ɣakaga, wo va vile wo yiima vaiti polu, ta wa-ɣaazuɣulapɔiti, niiti ti wo lozu woovaladai zu.

⁴⁰ Naazu wa ɣize ná-deveiti kpein su, wo golo ti ve. Wa nade wa-GALAGI ve.

⁴¹ Ná ga Gooɣo GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo ɣulaai Ezipete yooi va, ga é gɛ ga wa-GALAGI. Ungo, ná ga Gooɣo GALAGI, wa-GALAGI.»

16

Kolee baka fai

¹ Kolee, Yiseɣaal ná-doun zunui, Keɣate ná-peleyeɣei wu, Leevi ná-bolodai zu zunui ta ɣeni de, é Luɛen ná-bolodai zu zunu savago veeni boɣo va, Datan ta Aɛilame, Eliaɛe ná-doun zunui ti, ta Won, Peelate ná-doun zunui,

² ti wuzegeni Moize laalɔɣoma, ti Izelayele nui nu unfelegɔ puulɔɔlugɔ (250) veeni boɣo va, niiti ti ɣeni ga nubuseiti ta-ɣundiɣiiti, ti ɣeni ga balaa nui tene nui maaɔɣiti su, ti ga nui unfemai ti ve.

³ Ti ɣaalɛni ba Moize ta Aalɔnni daalɔɣoma, ti ɣe ti ma: «É kula ɣea! Nubusei kpein ka nadeɣai, Gooɣo GALAGI ɣa ade pe ba. Zobogi begele ɣa é wo ya, ga wo ze i Gooɣo GALAGI ná-bebei ɣa nii?»

⁴ Siegi zu Moize naama yelilomaiti menini da, é laaveeni zooi ma.

⁵ Naa vɔlu é boeni Kolee vɔ, ta polu nui ti, é gɛ ma: «Lina sobu, Gooɣo GALAGI ɣa naa le, nii é ga nɔni ta nii nadeɣai, a zoo maaɔɣazu ba, nii é yiimazeɣezu la.

⁶ Wele nii wo vaazu keezu, Kolee ta polu nui ti kpein ta ani maku neɛne gala liɣiiti seɣe,

⁷ ti ti laave ga abulekaiti, ti ani maku neɛnɛgi vɔ ga, Gooɣo GALAGI gaaazu. Nii Gooɣo GALAGI a yiimazeɣe la, naa ɣa nadeɣai. E kula ɣea, Leevi ma zuwuzuiti!»

⁸ Moize ɣeni Kolee ma mɔno: «À woilo ɣooi ma ga pagɔ, Leevi nui ti!

⁹ Naa ɣa wo ɣaazu ga faa go ɛaa, ga Izelayele ná-GALAGI yiimazeɣe ga woye ye, Izelayele nubuseiti saama, é zobo fe wo ve, wo maaɔɣa ba, wo da botii ɣe Gooɣo GALAGI ná-seɣe vele nadeɣai wu, wo lo nubuseiti untuɣo, wo botii ɣe toun be?

¹⁰ E ma zobogi veeve wo ve ga wo da maaɔɣa ba, wa e-ɣeeleaiti, Leevi nui ti. Naa ɣa wo zalaɣa gɷla nui losuve ɣaiziezu mɔno?

¹¹ Naa ɣa é kea da-o, da-nui ti-yo, wo gilia ba, wo wuzegɛ Gooɣo GALAGI laalɔɣoma! Mazoɔo Aalan ɣa ga be, wo va ɣe unsuyelii losu daalɔɣoma?»

¹² Moize nu leveni ga ti Datan loli ta Aɛilame, Eliaɛe ná-doun zunui ti. Kele ti ɣeni ma: «Gi la liizu!

¹³ E gi gɷla zou vagoi va, ve nɔni ta koin guloi vooɔaai ná, é va ga giye tevebai zu ga gi za, faa go ɣana ɛaa? Da ɣeezu mɔno, é ze i gi unda ɛaa?

¹⁴ E la vaani ga giye zou zu, ve nɔni ta koin guloi vooɔaai ná! E la kpalagaa veeni gi ya, ɛaa kpelea ga gɔno. Da niima nui ti kpein kaazu ga gaazuɣole nui ti? Ba-o, gi la liizu pe!»

¹⁵ Moize wola yigaaawanani, é gɛ Gooɔɔ GALAGI ma: «Mina yeezei ta-vebeanii wu! Gè la ta-gɔli nɔpɛ kulani zea, folo gɪla balaa, anee soovale gila pa, gè la de faa jɔu gɛeni ga taɟɪla balaa!»

¹⁶ Moize gɛni Kɔlee ma: «Da-o, è volu nuiti-yo, é bo Aalɔn va, à gɪla kelɛma lina Gooɔɔ GALAGI gɛkala.

¹⁷ Wo gɪlagilagi, ani maku neene gala liɟii zeɟe, è ani maku neeneɟi vu su, è va Gooɔɔ GALAGI gɛkala. Wa va ga ani maku neene gala liɟi unfelegɔ puulɔɔlugɔ (250), da-o, Aalɔn-o, wo gɪlagilagi gɛ nɔnɔi zo ya.»

¹⁸ Ti gɪlagilagi, ti ta-ani maku neene gala liɟii zeɟeni, ti abulekaiti pu su, ti ani maku neeneɟi vu ga. Ti pɛ ti loni GALA daaɟomi seɟe vɛlei laave, Moize balaagi ta Aalɔn.

¹⁹ Kɔlee bebei gaaɛeni ba ti laalɔɔɔma GALA daaɟomi seɟe vɛlei laave.

Naazu, Gooɔɔ GALAGI ná-lebiyai gɪlani kelɛma bebei kpein be.

²⁰ Gooɔɔ GALAGI gɛni Moize ta Aalɔn ma:

²¹ «À gɪla niima nuɓuseiti saama, nà ti undaavilisu gɛniɟanigi nɔ!»

²² Kele Moize ta Aalɔn ti laaveeni zɔoi ma, ti maaneɛnei wo, ti gɛ ma: «Ee, GALA! GALAGI nii deve kpeteaniiti kpein zɛnvui ma, da vaazu bebei kpein sosu ga nu gɪlagi ná-kotoi?»

²³ Gooɔɔ GALAGI gɛni Moize ma:

²⁴ «Bɛe nuɓuseiti pɔ, è devei ve ti ya ga ti maaɟooza Kɔlee ta Datan ta Aɓilameni ta-zeɟe gɔtaiti ba.»

²⁵ Moize wuzegeni zɔoi ma. Izelayeɛ gɪndigiiti ti vileni polu, ti li Datan ta Aɓilame vɔ be.

²⁶ E gɛni nuɓuseiti ma: «À maaɟooza kotoba nui tɛiti ta-zeɟe gɔtaiti ba. A mina vɔɔɟu ti-yeaɟɔligi tanɔpɛ ba, ni wo la wɔinni, wo undaa va vili ta-gɔtoiti faa zu!»

²⁷ Naazu, ti maaɟoozani Kɔlee ta Datan ta Aɓilameni ta-zeɟe gɔtaiti ba.

Datan ta Aɓilame ti gɪlani, ti lo ta-zeɟe gɔtaiti daave, ta ti-anzaiti, ta ti-loun zunuiti, ta ti-loun lointi.

²⁸ Moize gɛni ma: «Nii gɛ wa kwɛɛ da ga Gooɔɔ GALAGI gɛ é tɛvega, ga gè keɛwotii niiti ke, gè la faa nɔpɛ keɛzu bɔɔɔ vɛ gɪna nɔ.

²⁹ Ni niima nuɓuseiti ta zaana ga nu zaa vɛle nɔ, eɟevɛlei deveai la nuɓusei ma ga é za, naazu Gooɔɔ GALAGI laade é va vali mà, é va tɛve.

³⁰ Kele ni Gooɔɔ GALAGI a fai ta gɛɛna, nii keɟala la de gɛɛni, ni zɔoi a laalaona, é ti boɛ ta ti-yeaɟɔligi kpein, ti ma vului yei gɔvɛalaazu, wa kwɛɛ naazu ga nui niiti ti jɛɛgɪlave Gooɔɔ GALAGI zu.»

³¹ Moize beni nɔ ga woo gaaɓela, zɔoi valini ga Datan ta Aɓilameni kɔɟowu.

³² Zɔoi laalaoni, é ti boɛ, ta ta-vɛleyeɟeiti, ta Kɔlee ná-nuiti, ta ti-gɔligiti.

³³ Naama nuiti ti yeini gɔvɛalaazu ga ti ma vului, ta tɔnɔiti kpein. Zɔoi laaɟuluni ti ma vɔlu. Pele gɪna ti gaaɓani da, nuɓuseiti saama.

³⁴ Ta-bee wooi menigai ma, Izelayeɛ nuiti kpein ti gɛni loni ná maaɟoolii zu, ti bizeni, ti da kpeei loo, ti gɛ ma: «Ade bizɛ, zɔoi mina ade boɛ, ada balaa!»

³⁵ Abui gɪlani Gooɔɔ GALAGI vɔ be, é zunu unfelegɔ puulɔɔlugɔiti (250) gala, niiti ani maku neeneɟi gɛni ti ya.

17

Bɛ gɛ a zoo

é maabuɟa GALA ba?

¹ Gooɔɔ GALAGI boeni Moize vɔ, é gɛ ma:

² «Bɛɛ Eleazaal vɔ, zalaɟa gɪla nui Aalɔn ná-doun zunui, bo ma ga é ani maku neene gala liɟiiti kula abui zu, é abulekaiti pu ya gɔozama, mazɔɔɔ digii naati ti jadega.

³ Nui niiti, ti zaai ta-gɔtoi maaɓele ma, à ta-ani maku neene gala liɟiiti seɟe, wo ti loɟa, wo ti betɛ ga kɔlu boi seɟegiti, nii a vɛɛ zalaɟa gɪlazuvɛ ma. Digii naati ti jadega, mazɔɔɔ ti vaave ga tiye pɔ. Ta gɛ ga poogi Izelayeɛ nuiti be.»

⁴ Zalaɟa gɪla nui Eleazaal ani maku neene gala liɟiiti seɟeni, niiti ti ga kɔlu boigi, zunuiti niiti ti vaani ga tiye, abui naati galani. Ti ti loɟani, ti ti gɛ ga ma zeɟegiti, ti pɛɛ zalaɟa gɪlazuvɛ ma.

⁵ Naa gɛ é ga gɪzesui Izelayeɛ nuiti be, ga nu nɔpɛ nii é la ga Aalɔn mavofodai, maa la neeni, é va maabuɟa Gooɔɔ GALAGI va, é va ani maku neene kula ga zalaɟai gaazu, a va gɛ eɟe Kɔlee ta ná-nuɓuseiti, eɟevɛlei Gooɔɔ GALAGI devei veeni la Moize ya ga é bo ma.

Nuɓuseiti ti zeli lo fai

Moize ta Aalɔn ma

⁶ Poluma zobui Izelayeɛ nuɓuseiti kpein ti gɛni zeli losu Moize ta Aalɔn ma, ti gɛ ma: «Wo Gooɔɔ GALAGI ná-nuɓuseiti paaɓe!»

⁷ Ti maaḅoni ba Moize ta Aalɔn maaḅoolii zu. Ti ɣeai ma latisu GALA daaḅomi seḅe velei vo pelei, peḅe, tonabiingi veeni ma, ɔḅoḅo GALAGI ná-lebiyai ɣulani kelema.

⁸ Moize ta Aalɔn ti liini, ti lo GALA daaḅomi seḅe velei laaḅe.

⁹ ɔḅoḅo GALAGI ɣeni Moize ma:

¹⁰ «À ɣula bebei tei saama, ná ti-ma zuwu ɣaaleḅezu ɣani nɔ.» Ti laaḅeeni zooi ma.

¹¹ Naa volu Moize ɣeni Aalɔn ma: «Da-ani maku neene gala liḅii zegḅe fala, abulekaiti seḅe zalaḅa ɣulazuḅe, é pu su, é ani maku neeneḅi vo ga. Suvile, é lii la nuḅuseiti po be, é koto gba vai ɣe, mazɔḅo ɔḅoḅo GALAGI ná-ziiḅaawanai lokoleḅe, niizu maanḅoḅi tɔzeida.»

¹² Aalɔn naa ɣeeni, nii Moize boni ma. E ani maku neene gala liḅii zegeni, é bize, é li nuḅuseiti saama. Naazu maanḅoḅi tɔzeeni niina ga zeelia nuḅuseiti ma. E ani maku neeneḅiti galani, é koto gba vai ɣe nuḅuseiti be.

¹³ E loni nuiti saama, niiti ti zaa ɣeni de na, ta niiti ti ɣeni vulua, maanḅoḅi beni.

¹⁴ Nui lieḅi é zaani naama maanḅoḅi zu, é ɣeni ga nu waapuugɔ maazu naanigɔ undɔfela (14 700), é ɣula niiti polu, ti undaavilini Kolee ná-fai zu.

¹⁵ Aalɔn ɣaleni ma Moize vo be GALA daaḅomi seḅe velei laaḅe, siegi zu maanḅoḅi beni la.

Aalɔn ná-tukpoi

¹⁶ ɔḅoḅo GALAGI ɔḅeeni Moize vo, é ɣe ma:

¹⁷ «Devei ve Izelayele nuiti zea, ga bolodama ɣundiḅii ɣilagilagi tukpoi ɣila fe è ya. Tukpo puugɔ maazu felegɔ (12) ɣa bolodama ɣundiḅii ta fe è ya. E ti ɣilagilagi laaseigi zevḅe ese nɔnɔ ma.

¹⁸ Da Aalɔn laaseigi zevḅe Leevi ná-bolodai ná-tukpoi ma, mazɔḅo bolodama ɣundiḅii ɣilagilagi ná-tukpoi ɣa ɣe ná.

¹⁹ Da ti la GALA daaḅomi seḅe velei wu, zeele woo ɣesui ɣakalave, ve ada ɣe ɣomisu ná.

²⁰ Zunui nii ge yimazegḅe zu la, naa ná-tukpoi ɣa vɔnɔ ba, naa ɣa a ke ge Izelayele nuiti ta-unsuyelii be, nii ti bosu ɔizu yeenḅe wo laalɔḅoma.»

²¹ Moize naama leveiti feeni Izelayele nuiti zea. Bolodama ɣundiḅii ɣilagilagi tukpo ɣilagila feeni zea, é ɣe ga tukpo puugɔ maazu felegɔ (12). Aalɔn ná-tukpoi ɣeni tɔnɔiti saama.

²² Moize ti laani ɔḅoḅo GALAGI ɣaazu, seḅe velei wu, nii zeele woo ɣesui ɣeni bu.

²³ Poluma zobui, Moize leeni seḅe velei wu. E kaani ga Aalɔn ná-tukpoi, nii é laani Leevi ná-bolodai laaseigi zu, é vɔnɔni ba, fulɔḅiti gaavuye, gulu waai é ga amandegi, naa ma ɔoigi ɣeni ba.

²⁴ Moize tukpoi kpein seḅeni volu seḅe velei wu, ɔḅoḅo GALAGI ɣaazu, é li, é deḅe ga Izelayele nuiti. Ti naa ɣaani nii keai, ese ge ná-tukpo zegeni.

²⁵ ɔḅoḅo GALAGI ɣeni Moize ma: «Aalɔn ná-tukpoi la volu zeele woo ɣesui ɣakalave. Toḅa makesu ná eḅe poogi niiti be, ta ɣe ti ɔaka, naa ɣa a ke è ti beḅeḅe unsuyeli lo fai va ɣaazu, ti va za.»

²⁶ Moize keeni ɣana. E ɔḅoḅo GALAGI wooi zoni, eḅeḅeḅe naa deveni la.

²⁷ Izelayele nuiti ti ɣeni Moize ma: «Wele, gi loa ya, ɣa zaazu neḅeḅein!

²⁸ Nu-o-nu a maabugɔ ɔḅoḅo GALAGI ná-seḅe velei va, naa ɣa zaazu! Zekana gi pe gi ɣaabelazu la?»

18

Zalaḅa ɣula nuiti

ta Leevi nuiti tosuḅe

¹ ɔḅoḅo GALAGI ɣeni Aalɔn ma: «Da-o, è-loun zunuiti-yo, ta è-ḅeḅe mavofodaiti, faaḅaaza golaiti kpein ti ɣeezu seizu naḅegai laalɔḅoma, ma ɣasɔi ɣa la wo unma. Da-o, è-loun zunuiti-yo, faaḅaaza golaiti kpein ti ɣeezu, wa-zalaḅa ɣula wotii ma ziegi zu, wa ɣa naama ɣasɔi a la wo unma.

² E-ḅeeleaiti maabugɔ ɔḅoḅo va, Leevi ná-bolodai, è-ḅeḅe ná-bolodai, ti ɣili è va, ti ɔo è va, wa è-loun zunuiti wo ɣe botii zu seḅe velei wu, nii zeele woo ɣesui bu.

³ Ta da-leveḅi zu, ti da seḅe velei kpein make, keḅe ti la maabugɔ seizu naḅegai ma zɔḅlaiti ba, aneḅ zalaḅa ɣulazuḅe ɔalaa, wa va lia zaazu, tiya-o, wa-o.

⁴ Ta ɣe wo va, da-wotii zu, ta ɣe GALA daaḅomi seḅe velei wu wotii kpein su, ti da botii pe ke, nii maaneai ga ti ke. Keḅe nu ɣili nḅeḅe ge la maabugɔ wo va.

⁵ Wa ɣa seizu naḅegai ma ɣasɔi a ɣe wo unma, ta zalaḅa ɣulazuḅe, ná-ziiḅaawanai loko la levea naazu, é va yei Izelayele nuiti daalɔḅoma.

⁶ A wale, ge yimazegeni ga wo-ḅeeleaiti, Leevi nuiti, Izelayele nui zɔiti saama, ta ga nɔnɔi, ge ti veḅe wo ya ga ti GALA daaḅomi seḅe velei ma wotii ɣe.

⁷ Dɔun da Aalɔn, wa è-mavofodaiti, wa wa-zalaḅa ɣula wotii ɣe, naa kpein su nii é vilḅu zalaḅa ɣulazuḅe va, ta nii é ada naḅega wolai, seḅe zugooza golai voluḅe, wo-ɣasɔi ɣana. Ge

wa-zalaḡa ḡula wotii veeve wo ve ga faanɛi. Zoi nɔpe a maabuḡana ná va, ga wo ḡevele, ta naama nui vaa.»

Zalaḡa ḡula nuiti ti-laamiizuve

⁸ Gooḡo GALAGI ḡeni Aalon ma: «Woi, nii doin Izelaye nuiti ti kulazu vebani jadegaiti ba, ná boḡoi gè naa make fai ḡaliva è ma. Gè fea è ve, wa è-mavofodaiti, wɔnɔi ḡa ná, naa ḡa ḡe ga ḡooḡo tɔgi.

⁹ Wele nii a ḡe ga wɔnɔi vebani jadegaiti su, nii é ga nɔnɔi, naa a zegena ba, é ḡala: nii doin Izelaye nuiti ti keezu bè ga vebaniiti moloi zu, ta koto gba zalaḡaiti, ta ná-faa zubeḡe zalaḡaiti, ti vaazu ga tiye pɔ. Naama ani jadega wolaiti ta ḡe ga doḡo, wa è-loun zunuiti.

¹⁰ Wa ti mi ada jadegai ta. Zunuiti nɔ ḡa ta mi. Ta ḡe ga ani jadega wolaiti wo ve.

¹¹ «É bude naa maazu, vebanii niiti Izelaye nuiti ti feezu bè, da naa ḡilazuve zegé. Gè naa kpein fea è ve, wa è-loun zunuiti, ta è-loun anzanuiti, naa ḡa ga ḡooḡo tɔgi. Nuiti kpein ta ḡe da-velei wu, ti la tɔ kologoloni, ta zoo ti ta mi.

¹² Zooi va lonɔ mɔungiti ti feezu bè, gè naati balaa fea wo ve, naa ḡa é ga ḡulɔi, ta doo niinei, ta moloi,

¹³ zooi va lonɔ mɔungi kpein ti vaazu la Gooḡo GALAGI ve. Nuiti kpein ta ḡe da-velei wu, ti la tɔ kologoloni, ta zoo ti ta mi.

¹⁴ «Nii kpein Izelaye nuiti ta konana mà ga nɔnɔi, naa ḡea balaa ga wɔnɔ.

¹⁵ Doun mɔungiti, ta togani mɔungiti, ta ti ve Gooḡo GALAGI ve, naati ta ḡe ga doḡo. Keni è doun zunu mɔungi unmo, è togani yivo zine mɔungi balaa unmo, nii é la zooga é va ḡula ga zalaḡa.

¹⁶ Zunu loin unmo ganii ḡa ḡula, a alu gila sɔbɔna, songoi ḡa ḡe ga wali ḡae boḡugo, seizu nadegai ma valibogi zu, naama wali ḡaei ḡilagi ḡa ga galamu puugo.

¹⁷ Kele mina va bu, ti va nike yivo mɔungi unmo, baa baala zivo mɔungi, baa boli yivo mɔungi, ta ga zalaḡa ani jadegaiti. Wa ti-ma namai vaza zalaḡa ḡulazuve ma, wo ti-ma wuloi ḡula ga zalaḡai, nii abui galazu, makugi neai Gooḡo GALAGI ve.

¹⁸ Ti-ma zuai ḡa ḡe ga doḡo, egvelei zalaḡa zuaiti ta da ḡe la, ma ḡekegi ta ma balai é ga zeezazu velei, niiti ti ḡula ga dateḡe vai ma voogi.

¹⁹ Ani jadegaiti kpein Izelaye nuiti ti seḡezu ba Gooḡo GALAGI ve ta-vebaniiti su, gè naati fea wo ve, da-o, è-loun zunuiti-yo, è-loun anzanuiti-yo, naa ḡa ga ḡooḡo tɔgi. Toḡa ga minazegé é la ḡologologa ta é la valiboga, wo yoḡo zu wa Gooḡo GALAGI ta è-mavofodaiti.»

²⁰ Gooḡo GALAGI ḡeni Aalon ma: «É la zou zoboḡa, ga è boḡo gele, Izelaye yooi zu, doḡo nɔpe ge la ḡea ná, ti zaama. Ná ḡa gè ga doḡo ta da-betei Izelaye nuiti saama.

Leevi nuiti ti-laamiizuve

²¹ «Puusiei nii kpein Izelaye nuiti ti kulazu, gè naa vea Leevi nuiti be ga tɔnɔ, botii vaa zu ti keezu, nii ti keezu GALA daaḡomi seḡe velei wu.

²² Izelaye nuiti ti la mɔ maabuḡaa GALA daaḡomi seḡe velei va, ti va koto zegé, ti va za.

²³ Leevi nuiti nɔ ḡa ta ḡe GALA daaḡomi seḡe velei wu wotiiti keezu, ni faaḡaaza gola ḡa ḡeena ná, tiya ḡa ma ḡaso a la ti unma. Toḡa ḡe ga ḡooḡo tɔgi, wo-mavofodaiti kpein be. Ti la zou zoboḡa Izelaye nuiti saama,

²⁴ mazobo ná puusiei kpein feezu Leevi nuiti be ga tɔnɔ, nii Izelaye nuiti ti kulazu Gooḡo GALAGI ve. Naa ḡa é kea, gè boni ti ma ga ti la zou zoboḡa Izelaye nuiti saama.»

Leevi nuiti ta-puusiei

²⁵ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma:

²⁶ «Bo Leevi nuiti ma ga: «Siɛgi zu Izelaye nuiti ti vaazu ga puusieiti wo ve, gè feezu wo ya ga wɔnɔ, wa puusiei ḡula ba ga vebanii Gooḡo GALAGI ve, naa ḡa é ḡeezu ga puusiei ma puusiei.

²⁷ Wɔnɔ ma ḡuladai naa ḡa levezu ga, egvelei naa la, nii é ḡulazu molo loḡazuve ta doo betezuve.

²⁸ Pele ḡana wa ta ḡula da la, wa balaagi, é ḡe ga vebanii Gooḡo GALAGI ve, é ḡula puusiei kpein ba, wo sɔboḡu Izelaye nuiti zea. Wa fe zalaḡa ḡula nui Aalon ya, é ḡe ga zalaḡai Gooḡo GALAGI ve.

²⁹ Faanɛi kpein wo sɔboḡu, wa vebanii zegé ba Gooḡo GALAGI ve, wa ma vagoi zegé ba, é ḡe ga ma vago jadegai seḡeai ba ye.»

³⁰ «Da ḡe ti ma mɔnɔ: «Wa ma vagoi ḡulana ba, mɔtai ḡa ḡe wo ve, Leevi nuiti, egvelei naa la, nii é ḡulazu molo loḡazuve ta doo betezuve.

³¹ Wa mi, ve nɔpe ná neai wo ve, wa wa-veleyegéiti, mazobo wo-zalai ḡana, botii kpein faa zu nii wo keezu GALA daaḡomi seḡe velei wu.

³² Wo la faaḡaaza nɔpe kea ga naa, tɔzei wo ma vagoi zegéve ba bè. Naazu wo la Izelaye nuiti ta-vebani jadegaiti kɔzoa neḡelein, wo va za.»

19

Nade dei nā-fai

¹ Gooḡo GALAGI bōeni Moize ta Aalon vō, é ḡe ti ma:

² «Pete, devei nii ḡa é Gooḡo GALAGI ná-tōgi zu: A bo Izelayele nuiti ma, ti va ga nike zaa bōigi, nii neevuzu la ba, ḡaa maa va legēfē, nii é la de wozawolini.

³ Wa fe zalaḡa ḡula nui Elezaal ya. Naa ḡalaagi ḡa lii la wo-vuuzuve voluve, ti kodaaleve gaazu.

⁴ Toḡa ma ḡamai ta zo, é yeebēḡai lo bu, é faza ná zeizu ḡe lofela GALA daaḡomi seḡe velei letema velei.

⁵ Naa volu, ta nike zaai naa ḡala gaazu: ma ḡolōi, naa vee ma zuai va, ta ma ḡamai, naa vee ma booiiti pe ba.

⁶ Naa volu, zalaḡa ḡula nui ḡa seḡele gulu buḡai zēḡe, ta ḡizōope tufa biḡōgi, ta geze bōi sōsōgi, é ti vili abuzogi zaamave, ve nike zaa bōigi ḡalazu ná.

⁷ Naa pe poluma, zalaḡa ḡula nui ḡa ná-seḡeiti gba, é bōḡo maagba, aisa é va ḡale ma wo-vuuzuve, anee naa ve, kōzōai ḡa ye de tōgi letemazu eyesu kpōkōi zeeli.

⁸ Zōi ḡalaagi a nike zaai ḡala, naa ḡa ná-seḡeiti gba, é bōḡo maagba, kōzōai ḡa ye de eyesu kpōkōi zeeli.

⁹ Zunu ḡila nii ḡadegai tōgi letemazu, naa ḡa nike zaai ma yuvui ḡaalē ba, é lii la wo-vuuzuve volu velei, é pu ada ḡadegai ta, ve a make ná Izelayele nuḡuseiti be, ḡade dei bēte vai zu, koto gba vai zu.

¹⁰ Zōi a nike zaai ma yuvui ḡaalē ba, naa ḡalaa ḡa ná-seḡeiti gba, kōzōai ḡa ye de eyesu kpōkōi zeeli. Izelayele nuiti ta seikōḡoma nuiti, ta tōgi nii zo eyesu ḡō.

¹¹ «Nu-o-nu a vōḡḡu nu vōoma va, kōzōai ḡa ye de, tōgi letemazu, folo lofela laawu.

¹² Ni a bōḡo ḡadena foloi zavasiei ta dofelasiei, ga niima dei, toḡa ḡade. Ni naa la ḡeeni, kōzōai ḡa ye de.

¹³ Nu-o-nu nii a vōḡḡu nu vōoma va, é la bōḡo ḡade fai ḡeeni, toḡa Gooḡo GALAGI ná-seḡe vele ḡadegai ḡōzōzu. Naama nui be ka leve Izelayele nuiti ba. Tōzēi ḡade dei la vazani ma, kōzōai ḡa ye de.

¹⁴ «Tōgi vete, nii maanēai ga wo so: Ni nu a zaana seḡe ḡotai wu, niiti kpein ti lēezu ná, ta niiti kpein ti ḡeni ná, ti ḡōzōai ḡa ye de folo lofela laawu.

¹⁵ Anḡakakai kpein daalaogai, dakulu ge la veeeni da, naa ḡa ḡōzo.

¹⁶ Ni nu a vōḡḡuna nu vōoma va doḡōi zu, nu paa, ḡaa é za bōḡo ve, ḡaa é vōḡḡu nu ḡaei ḡaa kabai va, kōzōai ḡa ye de folo lofela laawu.

¹⁷ «Nii a ke é ḡade, ta nike zaai ma yuvui zēḡe, nii kulaai ga zalaḡai, é ḡala, koto gba vai zu, ti pu anḡakakai zu, ti zieungi zu dei vu ma.

¹⁸ Zunui nii ḡadegai tōgi letemazu, naa ḡa ḡizōope tufa biḡōgi gila seḡe, é do ziei wu, é ta vaza seḡe ḡotai wu, ve nui ta zaai ná, ta anḡakakai ma, ta nuiti kpein ma ti ḡeni ná. Toḡa ke ḡana nō naama nui ve, nii foḡḡuai nu ḡaeiti ba, ḡaa nu vōomai va, nii nui ta paai, ḡaa saai bōḡo ve, ḡaa nii foḡḡuai kabai va.

¹⁹ Nui nii ḡadegai tōgi letemazu, naa ḡa a ziei vaza zōi ma nii kōzōai. Toḡa naa ḡe foloi zavasiei ta dofelasiei ma. Folo lofelasiei, zunui kōzōai, naa ḡa ná-seḡeiti gba, é bōḡo maagba. Kpōkōi, toḡa ḡade.

²⁰ «Kele ni zunui nii kōzōai, é la bōḡo ḡadeni, kpe ka leve Izelayele nuiti ba, mazōlo toḡa Gooḡo GALAGI zeizu ḡadegai ḡōzōzu. Tōzēi ḡade dei la vazani ma, kōzōai ḡa ye de.

²¹ «Izelayele nuiti ta niima loḡi zo eyesu ḡō. Zōi a ḡade dei vazana, naa ḡa ná-seḡeiti gba. Zōi a vōḡḡuna naama dei va, naa ḡa ḡōzo eyesu kpōkōi zeeli.

²² Zunui kōzōai, anii kpein a vōḡḡu ba, naati ta ḡōzo, nu-o-nu a vōḡḡu nui va, nii kōzōai, to bōḡōi ḡa ḡōzo eyesu kpōkōi.»

20

Miliyame zaa vai

ta Meeliba dei

(Egezoḡe 17:1-7)

¹ Konagi ma alu mōungi, Izelayele nuḡuseiti ti zeelini Sin teḡebai zu, ti vu Kadese. Miná ḡa Miliyame zaani ná, ti maaḡulu ná.

² Zie la ḡeni ná. Nuḡuseiti ti ḡaalēni ba Moize ta Aalon laalōḡoma.

³ Ti kpōei veeeni Moize va, ti ḡe ma: «Ee, ni ḡá la ḡeni zaani, sieḡi zu gi-ḡeeleaiti ti ḡeni zaazu la, Gooḡo GALAGI ḡaazu!

⁴ Leeni vaa zu wo vaai ga Gooḡo GALAGI ná-nuḡuseiti niima leḡebai zu, gi za ḡá ḡá-loganiiti?

⁵ Leeni vaa zu wo zegeai ga giye Ezipete yooi zu, wo va ga giye niima adave nimizai zu? Nu la zooga é va ani nɔpe sin ve. Nu la koolegoolo gulu gaazu ve, ɔaa kpelei, ɔaa gelenade gului. Zie vɔlo ɔa é la ná, nu va ɔɔle.»

⁶ Moize ta Aalɔn ti maagoozani bebei va, ti li GALA daagomi sege velei laave, nave ɔa ti looni ná, ti laave zooli ma. Názu ɔa Gooɔɔ GALAGI ná-ɔbiyai ɔulani la ti ve kelema.

⁷ Gooɔɔ GALAGI ɔeni Moize vɔ, é ɔe ma:

⁸ «Da-lukpoi zege, wa è-lié Aalɔn, wo nuɔuseiti gaale ba. Wa ɔɔe fasa ɔtúi vɔ ti ɔaazu, é ziei ve. Da ziei ɔulazu fasa ɔtúi naa va, é fe nuɔuseiti zea, ti ɔɔle ta ta-loganiiti.»

⁹ Moize liini, é ná-tukpoi zege Gooɔɔ GALAGI gaazu, egevelei naama levei veeni la zea.

¹⁰ Moize ta Aalɔn ti bebei lolini fasa ɔtúi vɔ be, nii é leeni ga tiye. Moize ɔeni ti ma: «À woilo, wɔiti wo ga kololala nuiti! Wo laave da ɔaa, ga ga zoo gi ziei ɔula fasa ɔtúi tei ba wo ve?»

¹¹ Moize yeewuzegeni, é fasa ɔtúi loɔa la ɔe fele ga ná-tukpoi. Ziei ɔulani ga ɔɔɔa. Nuɔuseiti ta togniiti ti zooni ti ɔɔle.

¹² Kele Gooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ta Aalɔn ma: «Tɔɔzei wo la laani dà, wo va ná-ɔadedai wɔɔɔ Izelayele nuiti gaazu, naa maavele ma, wa la mɔ de, wa lo niima vebei luɔ, wo va lii la naama yooi zu, nii gè feezu ti ve.»

¹³ Meeliɔa ɔeiti kana, Meeliɔa laaseigi ɔa é ga «sakpegi.» Ná ɔa Izelayele nuiti ti kpɔei veeni ná Gooɔɔ GALAGI va. Ná ɔa mɔno é ná-ɔbiyai ɔulani ná kelema ti ve.

Edome masagi ɔe vai

Izelayele leve fai va ná-zooi zu

¹⁴ Moize keelaiti teveni, ti zege Kadese, ti li Edome masagi vɔ be. Ti ɔeni ma: «È-ɔeɔloin Izelayele ɔe, è kpɔbiti kpein kwɔe, nii gi sɔɔɔgai.

¹⁵ Kaite gi-memɔwolani ti liini Ezipete yooi zu, gi zeini ná kona mɔinmɔin daawu. Kele Ezipete nuiti ti gi zopele ɔuni, egevelei ti gi-memɔwolani sopele ɔuni la.

¹⁶ Gi ɔainni Gooɔɔ GALAGI woizu, é gi woomeni. E ná-geezugeelai leveni, é gi ɔula Ezipete yooi va. Niizu gá Kadese, taai nii é vuuni da-yooi ma ɔwepelemave.

¹⁷ Va bu, gi leve da-yooi zu. Gi la ziezú kpalagaa zu, ɔaa kpelea, gi la wa-ɔɔɔyefe de ɔɔlezu. Gá vilésu ná pele wolai ná ma, gi la zegezu ba, gi va li ga yeezazu vele, ɔaa ɔvɔzezu vele, eyésu gi da-yooi maazuɔude.»

¹⁸ Edome masagi goɔɔaavoteni, é ɔe ma: «Wo la levesu ná-zooi zu. Ni naa laade, ná kɔoi veɔ wo va.»

¹⁹ Izelayele ɔeɔlaiti ti ɔeni ma: «Gá ziezú ná ga pele wolai, ni gá da-ɔei ta ɔɔlena, gá gá-loganiiti, gá songoi ve é ya. Gi la faa ɔili nɔpe maagaaazagabosu é ma, keni ná é va bu, gi zie ɔɔɔa, gi leve da-yooi zu.»

²⁰ Masagi ti woɔɔaavoteni, é ɔe ti ma: «Wo la levesu ve!»

Edome nuiti ti Izelayele laagomini ga kɔɔɔgi, ti wola mɔin, ti wola yeeɔaabaai,

²¹ ti pele besa ti luɔ, ti va leve ta-yooi zu, naa ɔa é keeni Izelayele nuiti ti liini la ga pele ɔili.

Aalɔn zaa vai

²² Izelayele nuɔuseiti kpein ti zegeni Kadese, ti zeeli Gool gizei ma.

²³ Gooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ta Aalɔn vɔ, Gool gizei ma, Edome yooi ma ɔwepelemave, é ɔe ti ma:

²⁴ «Aalɔn ɔana va liizu memɔwolani pɔ, ti zaai. E la loozu zooli naa zu, nii gè vaazu feezu Izelayele nuiti zea, mazɔɔ wo woozotalai ɔeni ga ná-deveiti, Meeliɔa ɔei ná-faa zu.

²⁵ Aalɔn zege ta ná-doun zunui Eleazaal, è le ga tiye Gool gizei ma.

²⁶ Da Aalɔn ná-zalaɔa ɔula zegeiti kula kɔba, è ti loo ná-doun zunui Eleazaal ɔba. Naazu Aalɔn ɔa li niina memɔwolani pɔ, toɔa za miná.»

²⁷ Moize naa ɔeni, nii Gooɔɔ GALAGI deveni la. Ti savago, ti leeni Gool gizei ma, nuɔuseiti gaazu.

²⁸ Moize Aalɔn ná-segeiti kulani kɔba, é ti loo ná-doun zunui Eleazaal ɔba. Aalɔn zaani ná, gize unmave. Moize ta Eleazaal ti yeini, ti zege gize unmave.

²⁹ Izelayele nuɔuseiti kpein ti sugweeni ga Aalɔn zaa. Nuɔuseiti kpein ti ná-wɔɔi woni folo vuusavago (30) laawu.

21

Izelayele nuiti ti zobo sɔɔɔ fai

Kanaan nuiti ma

¹ Masagi Alade, Kanaan nui, é ɔeni zeini lekpemave nu yeezazuve yooi zu, é menini ga Izelayele nuiti ta levesu ga Atalime velei. E laaleeni ti wu, é tanigaa zo ti zaama ga duɔi.

² Izelayele nuiti ti minazegeni Gooḡo GALAGI ve, ti gɛ ma: «Ni da niima nuḡuseiti doona gi yeezu, gá ta-laaiti kpein kologolo meṭu.»

³ Gooḡo GALAGI Izelayele nuiti gooi zoni, é zobogi ve ti ve, ti pile sáḡo Kanaan nuiti ma. Izelayele nuiti ti ti zuwuḡaaleveni, ti ta-laaiti kologolo. Ti naama adave laaseigi veeni ga Gooḡema (nii poluve ga «é fologologa»).

Kaaliṅaiti ta-vai

⁴ Izelayele nuiti ti zegeni Gool gizei ma, ti li ga Seeli Kpolodei vo pelei, nii a ke ti Edome yooi maala. Kele nuḡuseiti iṅo ge leveni pelei zu.

⁵ Ti toozeini ga boea GALA daalḡoma ta Moize, ti da gɛ ma: «Lee vaa zu wo gi ḡulaai Ezipete yooi va, wo va ga giye, gi va za tevebai zu? Mazoḡo bulu la ná, zie la ná, niima maanḡo laamianigi woinzegea gi ma!»

⁶ Názu gá Gooḡo GALAGI kaali ṅaiti teveni la nuḡuseiti daalḡoma, ti da ti ṅi. Izelayele nuḡusei zaani ga gola.

⁷ Nuḡuseiti ti vaani, ti Moize gá, ti gɛ ma: «Gi kotoi gɛeni, siegi zu gi boea la Gooḡo GALAGI laalḡoma ta da boḡoi. Niizu, soma é Gooḡo GALAGI maaneene, é kaali teiti kula gi ma!» Moize maaneenei woni nuḡuseiti be.

⁸ Gooḡo GALAGI goḡaaavoteni, é gɛ ma: «Kaali bete ga kolu, é sele gulu ḡoozagi va. Zoi nope kaali a ṅiina, é gaaazuwuzegɛ, é wele kaalii tona ba, naa la zaa.»

⁹ Moize kaalii beteni ga kolu boigi, é sele gulu ḡoozagi va. E zo názu ma, nu nope kaalii a la ṅiina, é gaaazuwuzegɛ, é wele kaalii va, é ga kolu boigi, naa la mo gɛni za.

Minazegɛ zoi ma ḡwepelemave

¹⁰ Naa voluma, Izelayele nuiti ti zegeni ti-vouzuve, ti li, ti vu Wobote.

¹¹ Ti zegeni miná, ti li Iye-Abalime, nii é tevebai zu, gaavotegai Moabe yooi ma, folo ḡulazu velei.

¹² Naa voluma, ti liini, ti vu Zeelade nemei zu,

¹³ naa volu ti liini, ti vu zie wolai Aalenon volu velei, ziei naa gá é yeizu tevebai zu, é da ḡula Amool nuiti ta-yooi zu, é ga kwepelegi Moabe yooi ta Amool nuiti ta-yooi yḡḡozu.

¹⁴ Naa gá é ba, bogɛ é gole, Gooḡo GALAGI ná-koo vaiti ma zavei zu ga: «Wagbe nii é Sufa, ta ma bekegiti, ta Aalenon,

¹⁵ é bo ma bekegiti ba, ti yeizu Aal taai vo pelei, tiya gá ti ga Moabe ḡwepelegiti.»

¹⁶ Ti zegeni miná, ti li Beel. Koloyegɛi naa ná-fai gá é keeni Gooḡo GALAGI gɛni Moize ma: «Nuḡuseiti gaale ba, ná ziei veezu ti ya.»

¹⁷ Izelayele nuiti ti niima wuyei looni, ti gɛ ma:

«Ziei ḡula koloyegɛi zu, é le!

A maamusɛi wo!

¹⁸ A koloyegɛi vete,

nii kundigiti ti booni,

nii nu wolaiti ti booni

ga ta-lukpɔi ta ta-ḡakɔiti.»

Ti zegeni tevebai zu, ti li Matana,

¹⁹ ti li Naḡaliyele, ta Bamote.

²⁰ Ti liini nemei zu, nii é Moabe yooi zu, gizei nii daaseigi ga Pizega, naa unmave, ve ná zelegai tevebai maazu.

Izelayele pile sáḡo fai masagi

Sifon ma ta masagi Woge

(Tɔ Sevei Velesɛ 2:26–3:11)

²¹ Izelayele nuiti ti keelaiti teveni Amool nuiti ta-masagi Sifon ma, ti gɛ ma:

²² «Va bu, gi leve da-yooi zu. Gi la ziezu kpalagaa zu, gaa kpelea, gi la wa-ḡoloyegɛ de bolezu. Gá vilesu no pele wolai no ma, eyesu gi da-yooi maazuḡude.»

²³ Anɛ naa ve, Sifon gɛleni, é la beni ti va, ti va zie ná-zooi zu. E ná-kooḡo nuiti pe gaalɛni ba, é li Izelayele nuiti daalḡoma tevebai zu, é kooi ve ti va Yaḡase.

²⁴ Kele Izelayele nuiti ti vɔnini ma, ti ná-zooi pe sege, é zo zie wolai Aalenon ma, nu yeezazu velei, é li zie wolai Yaḡake vo pelei, nu ḡovuzuve, eyesu é li Amon nuiti ta-ḡwepelemave, folo ḡulazu velei, ná makega gɛni de kpekpe.

²⁵ Izelayele Amool nuiti ta-laaiti kpein soni, é zei ti zu, Geseḡon taai la ma meɛ, ta maagoolii zu geleiti pe.

²⁶ Mazoḡo Geseḡon gɛni ga taa wola, ve Amool nuiti ta-masagi Sifon gɛni zeini ná, é zo naama ziegi zu ma, é kooi veeni la Moabe masagi va, é zoi kpein seḡeni, é zeeli zie wolai Aalenon ma.

²⁷ Naa gá é ba, faagwe nuiti ti boni la, ti gɛ ma:

«À va Gesebon!
Sigon ná-taai lo volu,
é lo volu!

²⁸ Mazaloo abui ga vukazu, é da gúla Gesebon,
abuzogi vazaga, é da gúla Sigon ná-taazuve,
é Aal gála Moabe yooi zu,
ta Aalenon ada gaagoozagiti maliigiiti.

²⁹ Maanogoi ga è ve, Moabe!
E loa ya, Kemose ná-nubusei!
E-loun zunuiti ti vela.
E-loun anzanuiti ti gea ga
Amool nuiti ta-masagi ná-duaiti,
ungo, Sigon masagi.
³⁰ Gi gá-meeinti pilini Amool nuiti ma!
Niizu zooi pe ge gologologa,
é zo Gesebon, eyesu é zeeli Dibon.
Eyesu é li Nofa, é li gite Meedeéa,
gi ti kpein kologoloni!»

³¹ Zekana Izelayele nuiti ti zeini la Amool nuiti ta-yooi zu.

³² Moize zou zuvete nuiti teveni, ti li, ti Yazeei taai vete. Taaiti kpein ti geni ba, Izelayele nuiti ti naati soni, ti Amool nuiti kpe ná.

Izelayele nuiti ti pile sábo fai

Basan masagi Woge ma

³³ Naa volu ti latini, ti li ga Basan vele. Basan masagi Woge gúlani, ta ná-koofo nuiti kpein, ti ti laagomi, ti va kooi vee ti va Edeleyi.

³⁴ Goofo GALAGI geni Moize ma: «Mina lua toun ba, mazaloo gé doa é yeezu, ta ná-koofo nuiti kpein, é vee ná-zooi va. Da so, egevelei é Amool nuiti ta-masagi Sigon zoni da, nii é geni zeini Gesebon.»

³⁵ Izelayele nuiti ti Woge vaani ta ná-doun zunuiti, ta ná-koofo nuiti kpein. Nu gila kpalaa ge la gúlani. Ti ná-zooi zoni.

IZELAYELE NUITI KEAI MA MOABE NEMEI ZU

22

(22:1--36:13)

Balaame ta Balake ta-vai

¹ Izelayele nuiti ti liini mōno, ti vu Moabe nemei zu zie wolai Zuluden folo gúlazu vele, Zeeliko letemaue.

² Sipool ná-doun zunui Balake naa kpein kaani, nii Izelayele keeni ga Amool nuiti.

³ Moabe nuiti ti wola luani nubuseiti moin vai va. Moabe nuiti sasubalini Izelayele nuiti tufo.

⁴ Ti bofo g'aani ta Madiyan nuiti ta-gundigiiti, ti ge naati ma: «Niima vee wolai ga vaazu, ti zooi ta maagoolii kpein kologolo, egevelei nikiiti ta da tufaiti gaamii la dooiti su.» Naama ziegi zu Sipool ná-doun zunui Balake geni masadai geezu Moabe yooi unda.

⁵ E keelaiti teveni Beyool ná-doun zunui Balaame ma Petool, zie wolai Ufelate gjobave, zooi naa ga é zoloni su, é ge naa ma: «Wele nubuseiti kulave Ezipete! Ti vazaga adave pe, ti zeida ná-zooi letemaue.

⁶ Niizu ná è maaneenezu ga è va. Niima nubuseiti foovo bè, mazaloo ti-zebai woolove nōnoi va. Tanisu ná zoo naazu gé vala ti va, gé vōni ti ma, gé ti bé, ti gúla zooi va. Mazaloo gé kwee, zoi da tuya loo be, tuyai ga naa ve, zoi da foovo, naa voovooe.»

⁷ Moabe g'ewolaiti ta Madiyan g'ewolaiti ti liini ga lobeani, ungaizie vai zu, ti va fe Balaame ya. Ti zeelini Balaame vo be, ti Balake laawooi wo ma.

⁸ Balaame ti woog'aaivoteni, é ge ma: «À ye ve za kpaokoi. Lina, ná ná-goog'aaivotegi ve wo ya, egevelei Goofo GALAGI a boe la pò.» Moabe gundigiiti ti niini po be.

⁹ GALA ge vaani Balaame vo be, é gaaza'ga, é ge ma: «Nui begele ga ga niiti ti è vo be?»

¹⁰ Balaame goog'aaivoteni, é ge ma: «Nuiti be Sipool ná-doun zunui Balake, Moabe masagi ti levgai, ga ti ge ma:

¹¹ «Nubuseiti ti gúlaai Ezipete yooi va, niizu ti vea zooi zu mee. Va, è ti voovo bè, tanisu ná zoo naazu gé ti zakpe, gé ti bé.» »

¹² Kele GALA ge ġeni Balaame ma: «Mina vile ti volu, wo va li. E la niima nuḡuseiti foovoa, mazḡḡ tuyai ġa ti ma.»

¹³ Poluma zobui, Balaame liini, é ġe kundigġiti ma, niiti Balake ti leveni: «À ġale ma wa-yooi zu, mazḡḡ ḡooġḡ GALAGI la yeezeini bu ga gè vile wo volu.»

¹⁴ Moaḡe zou zu ġundigġiti ti wuzegeni, ti ġale ma Balake vḡ be, ti ġeni ma: «Balaame la keeni, é va vile gi volu, gi va va.»

¹⁵ Balake kundigġi ġiligaa leveni, ti moin gola, é leve ma mounġi va, ta unfemai veezu ti ve, é leve moun keleiti ba.

¹⁶ Ti vaani Balaame vḡ be, ti ġe ma: «Sipḡḡ ná-doun zunui Balake ġe: «Soma, è mina ġele, è va è ḡḡ bā.»

¹⁷ Nà è wola wḡḡḡ, nà naa pe ke, nii ḡa maaġaazaġabo mā. Kele keni è va, è nuḡusei teiti foovo bē.»

¹⁸ Balaame Balake ná-botigġe nuiti gooġaavoteni, é ġe ti ma: «Anee ni Balake ġa vaazu ga walii ta zanugi, nii é ná-masa pelei laavegai, é fe zèa, gè la ḡooġḡ GALAGI, ná-GALAGI ná-devei tanḡe kologologa, ma wola, ḡaa ma go.»

¹⁹ Kele tama, wa balaa, à ye ve za kpḡkḡi. Nà pḡ gè naa ġwee, nii ḡooġḡ GALAGI ġa pḡ é fai ta wo mā de.»

²⁰ Kpidii GALA ge vaani, é ġe Balaame ma: «Ni niima zunuiti ti vaa è lolisu, à li wa tiye. Kele mina faa nḡpe ke, keni nii nà bona è ma.»

²¹ Balaame wuzegeni sobui, é ná-soovale saai maaġili, ti li ta Moaḡe ġundigġiti.

Geezuġelai pele leve vai

Balaame luġḡ

²² GALA ge yiiġaawanani sie vai naa zu. ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai loni pelei zu, é besa tuġḡ. Balaame ġeni ná-soovale saai ġoma, ná-botigġe nu felegḡ villegai polu.

²³ Soovale saai geezuġelai ġaani, boġa zḡkpḡi zea, kulaai maalaġaġi zu, é loni pele zaamaḡe. E zegeni pelei va, é li ga ḡḡḡi zu vele. Balaame tḡzeini ga doġaa, é vaa la pelei zu.

²⁴ Geezuġelai liini, é lo ġoozama pele zokogi zu, leezen beleiti zḡġzu, kotu zigġi zḡḡa vele, é zḡḡa vele.

²⁵ Soovale saai ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai ġaani, é zigḡa kotu zigġi va, é Balaame ġḡġi bata kotu zigġi va. Naa balaa tḡzeini ga doġaa.

²⁶ ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai leveni ti va mḡḡ, é li, é lo pele boġologi zu, ve nu la zooga é va leve ná, ga nu yeezazu vele, ḡaa nu ġḡvezu vele.

²⁷ Siegi zu soovale saai kaani la, é veeni zoi ma, Balaame wu. Balaame yiiġaawanani, é tḡzei ga sulogaa ga ná-tukpḡi.

²⁸ ḡooġḡ GALAGI soovale saai laave vieni, é ḡḡ Balaame vḡ, é ġe ma: «Leeni ġa gè keai ga de, é ḡḡa ná zeizu ġea sava?»

²⁹ Balaame gooġaavoteni, é ġe ma: «Mazḡḡ è neġfulave sù. Ee, ni boġa zḡkpḡ ġeni zèa, gè ġe é vaazu ġani nḡ!»

³⁰ Soovale saai gooġaavoteni, é ġe ma: «Nà laade gè va ġe ga ḡa-zoovale saai, nii ḡa ḡa ze kḡma yeenḡe? Zekaa nei nà ḡa è zo ḡa pḡḡmazu ḡaa?» E gooġaavoteni, é ġe ma: «Bal»

³¹ Gaamago nḡ, ḡooġḡ GALAGI Balaame ġaazuve zegeni ma, é ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai ġa, é loni pele zaamaḡe, ná-boġa zḡkpḡi zea, kulaai maalaġaġi zu. Balaame vileni jiiḡiġa, é nḡḡ, é unpile zoi ma.

³² ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai ġeni ma: «Leeni vaa zu è ḡa-zoovale saai loġaai ná zeizu ġe sava? Nà ġa pāai, gè pele leve è luġḡ, mazḡḡ siei nii è tḡzeidai, undaavili pelei ve.»

³³ Soovale saai kḡave, é māala ná zeizu ġe sava. Ni é la ġeni māalaani, é ga gè è vaa, gè tḡun ze vulua.»

³⁴ Balaame ġeni ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai ma: «Gè gaazave, mazḡḡ gè la ġea kwee ga ḡa loni tuġḡ pelei zu. Ni siei nii wanave è ma, gè ġale ma.»

³⁵ ḡooġḡ GALAGI ná-geezuġelai ġeni ma: «À li wa zunui teiti, kele keni nḡ è ḡa woo ġilagi nḡ wo, nii nà bo è ma.» Balaame ta kundigġiti Balake ti leveni, ti vileni pelei zu, ti ḡa li.

³⁶ Siegi zu Balake menini da ga Balaame vaa, é liini, é daaġomi Moaḡe taa wolai zu, nii é zou ġwemave ġḡave, zie wolai Aalenḡḡ ḡḡave.

³⁷ Balake Balaame ġaazaġani, é ġe ma: «Gè la keela mounġiti teveni ḡaa, ga è va? Leeni vaa zu è la vaani gaamago nḡ pḡ be? E ġeni ġisizu ga gè la zooga gè va è wḡḡ?»

³⁸ Balaame Balake wooġaavoteni, é ġe ma: «Wele, gè vaa è vḡ be. ḡa kaazu niina ga nà zou ḡḡezu è vḡ ḡḡḡ ve ġana nḡ? Wooi nii GALA ka pu ḡa, naa nḡ ġa nà bo è ma.»

³⁹ Balaame vileni Balake volu, ti li Kiliyate-Gutesḡe.

⁴⁰ Balake nikeiti ta baalagiti kulani ga zalaġai, é Balaame nḡḡi leve ma, ta kundigġiti ti yeni polu, ti va.

*Balaame tuya loo vai
Izelayele nuiti be*

⁴¹ Poluma zobui, Balake vaani, é Balaame laagfomi, ti le Bamote-Baale, ve é gjeni Izelayele nuBusei gílazuve gaazu ná.

23

¹ Balaame gjeni Balake ma: «Zalağa gúlazu lófela lo bè ve, è nìke zine lófela ta baala sine lófela gèvele bète bè ve.»

² Balake naa gèeni, nii Balaame boni. Balake ta Balaame ti nìke zine gíla ta baala sine gíla kulani ga zalağai, zalağa gúlazuve gílakilagi.

³ Balaame gjeni Balake ma: «Gaalò, è lo da-gála zalağai goba. Nà maagfoozazu, tanisu Gooğo GALAGI gá vaazu é dàagfomi. Nà naama wooi laazeeli è ma, nii a kula kelema bè.» E liini gizei ta ma, nii gulu la ma.

⁴ GALA ge gúlani kelema Balaame ve, naa gjeni ma: «Gè zalağa gúlazu lófela loge, gè nìke zinei ta baala sinei gúlave ga zalağai, zalağa gúlazuve gílakilagi.»

⁵ Gooğo GALAGI wooi vuuni Balaame la, é gje ma: «Gale ma Balake vo be, è bœe pœ gani.»

⁶ Balaame galeni ma Balake vo be, nii é gjeni ná-gala zalağai goba, ta Moabe gundigiiti.

⁷ Balaame faaalii nii woni, é gje ma:

«Moabe masagi Balake zegève ga ze

Siili yooi zu gizeiti su.

E gje má: «Ua, è Zakœbe mavofodai voovo bè!

Ua, è da-yiiğaawanai yei Izelayele laalœğma!»

⁸ Nà naa voovoovu gale, nii GALA ge la foovooni?

Nà yiiğula gale nuBuseiti ma, siegi zu Gooğo GALAGI yii la gúlani la?

⁹ Nà yesu fasa gizeiti unmave, gè pete,

nà yena gizeiti unmave, gè pete,

nuBuse ve é zeizu ye,

zœğozu gá ti va ta zii zoiti.

¹⁰ Be gá a zoo é Zakœbe mavofodai ma vœbei gaa lu,

baa é Izelayele nu bulugi gaa lu?

Gè za, egevelei sole nui zaa velei la.

Gaaßela velei gje ga nœnœi gèvelei.»

¹¹ Balake gjeni Balaame ma: «Leeni gá è kea ga ze? Gè è zegève ga è sili nuiti foovo, wele da ba, è da tuya loo ti ve!»

¹² E gjeni ma: «Nà gœna bœea, gè la naa woga baa, nii Gooğo GALAGI pua dà?»

Balaame ná-tuyai velesici

¹³ Balake gje ma: «Ua pœ be, de li ada tağili, ve da ti gá ná. Da ti gílazuve no gá, è la ti pe kaa, miná gá da ti voovo ná nœun be.»

¹⁴ E liini la Sofime kpalagave, Pizega gizei unmave, é zalağa gúlazu lófela lo, é nìke zine gíla ta baala sine gíla kula ga zalağai, ti gílakilagi maazu.

¹⁵ Balaame gjeni ma: «Lo ve da-gála zalağai goba, gè li munu, gè Gooğo GALAGI laagfomi.»

¹⁶ Gooğo GALAGI gúlani kelema Balaame ve, é wooi vu da, é gje ma: «Gale ma Balake vo be, è bœe pœ gani.»

¹⁷ Balaame galeni ma Balake vo be, naa gjeni loni ná-gala zalağai gobave, ta Moabe gundigiiti. Balake gjeni ma: «Leeni gá Gooğo GALAGI bogai?»

¹⁸ Balaame faaalii nii woni, é gje ma:

«Balake wuzegje, è woilo!

Sipœal ná-doun zunui, woilo gœoi ma!

¹⁹ GALA ge la ga nuBusei, é va zœei wo,

baa nu vulu, é va zegje kpœ wooi va.

Nii é bogai, é la naa gœa baa?

Toğá woo wo, é la su vai gœa?

²⁰ Wele, gè devei zœœoga ga gè tuya loo,

GALA ge tuya loa, gè la seğezu ma.

²¹ E la telebotala vaa gœani Zakœbe va,

é la sœletala vaa gœani Izelayele nuBuseiti ba.

Gooğo GALAGI, é ga ná-GALAGI, naa gá tœun polu, toğá masadai ma gœozunœei zœœo ti vo be.

²² GALA ge ti gúlani Ezipete yooi va,

suviki gúlave ga tegui zuviki ti ve.

²³ Zoğolai la ga faa nœpe Zakœbe mavofodai gaazu,

6aa adɔbɛɛ vai Izelayele laalɔɔɔma.

Yeegɛɛgala vaɔɔi ma, toɔa da wo Zakɔbe ta Izelayele ma,
nii kpein GALA ge keɛzu.

²⁴ Niima nuɔuseiti ta wuzegɛzu eɛɛ zalai,

toɔa ɔaalɔsu eɛɛ zalai,

é da ná-sua zogai mi,

é da ná-sua zogai ma namai ɔole,

naa voluma ɔa niina a da laa la.»

²⁵ Balake ɔeni Balaame ma: «Ni è la ti voovooni, mina tuya loo ti vɛ, ga tago balaa.»

²⁶ Balaame gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Gè la boni è ma 6aa ga na naati kpein nɔ ɔe, nii Gooɔɔ GALAGI bosu?»

Balaame ná-tuyai zavasiei

²⁷ Balake ɔeni Balaame ma: «Da degɛmu, ná liizu ga de adave taɔili, tanisu GALA ka petɛ názu ga da nuɔusei niiti foovo nɔun bɛ.

²⁸ Balake liini ga Balaame Peyɔɔl gizeɛ unmaɛ, nii é zelɛni tɛvɛbai maazu.

²⁹ Balaame ɔeni Balake ma: «Zalaɔa ɔulazu lɔfela lo bɛ, è nike zine lɔfela ta baala sine lɔfela ɔeɛɛɛ bɛɛ bɛ vɛ.»

³⁰ Balake naa ɔɛni, nii Balaame boni. E nike zine ɔila ta baala sine ɔila kulani ga zalaɔai, zalaɔa ɔulazuɛ ɔilagilagi.

24

¹ Balaame petɛni ga nɛvɛ Gooɔɔ GALAGI vɛ ga tuyai loo Izelayele vɛ, é la mɔ ɔeni liini kulakɛɛma ɔili gaiziezu, eɛɛ pelegi é ɔeni keɛzu la zɔɔma ziegiti su, keɛ é ɔaazu latini tɛvɛbai letema vɛɛɛ.

² E ɔaazuwuzegɛni, é Izelayele ɔa vuuni, eɛɛɛɛɛɛ ná-bolodaiti ti la. Názu ɔa GALA Zɛnvui yeini la toun ma.

³ Balaame faalaalii nii laazeelini, é ɔe ma:

«Beyɔɔl ná-doun zunui Balaame ná-keela wooi ɔaa,

zunui nii gaazuzegɛai ma, ná-keela wooi ɔaa,

⁴ nui nii é GALA gooiti mɛnisu, naa ná-keela wooi ɔaa,

é Zɛɛɛɛ-Pɛ-Maliɔii ná-kulakɛɛmai ɔaazu,

siegi zu é loozu la suɔili, gaazuzegɛ ma:

⁵ Ee Zakɔbe, da-zeɛɛ ɔotaiti wola vaɛ,

ta è-niizuɛti balaa, Izelayele!

⁶ Ti da yei ga zuviegɛ eɛɛ laasamagiti,

eɛɛ kpeleiti, ti zie ɔobave,

eɛɛ alɔwe gului, Maliɔii siingai,

eɛɛ sɛdele gului, ti zieleɛ.

⁷ Zieɛ ɔa yeizu, é da ɔula seizuɛ,

zie moinmoingiti ta ná-ani zuwuiti fae.

Ná-masagi ɔa zobogi zɔɔɔ Agage ma,

ná-masadaɛ zɛɛɛ ɔa wɔɔɔ.

⁸ GALA ge kulaɛ Ezipete yooi va,

teɔui zɛɛɛ ɔeɔalɛ ɔa é zea,

toɔa zobo sɔɔɔ ziiti ma, ti ga sili nuiti,

é ti-ma ɔaɛiti golowolo,

é ti zɔ ga ná-mɛɛinti.

⁹ Toɔa ɔili, é vɛɛ eɛɛ zala zinei,

eɛɛɛɛɛɛ zala zaai la,

bɛ ɔa a kata ga é wuzegɛ?

Nui nii a tuya loo è vɛ, tuya ɔa naa vɛ,

nui nii a è voovo, foovooi ɔa naa zo.»

¹⁰ Balake yiiɔaawanani Balaame ma, é yealɔani, é ɔeni Balaame ma: «Gè è lolige ga è va, è sili nuiti foovo, weɛ, ná zeizu ɔeɛ sava, é da tuya loo ti vɛ.

¹¹ Tei é ɔeɛ ɔana, liina da-yooi zu! Gè boni ga na faanɛɛ moinmoin ke è vɛ, keɛɛ Gooɔɔ GALAGI è valage faanɛɛiti sɔɔɔ fai ma.»

Balaame GALA ná-kulakɛɛmaiti bo fai

Izelayele ná-faa zu

¹² Balaame Balake wooɔaavoteni, é ɔe ma: «Gè ɔɛni ɔani keelaiti pɔ, è ti leveni mà:

¹³ «Anee ni Balake gá vaazu ga walii ta zanugi, nii é ná-masa pélei laavegai, é fe zèa, gè la zooga faa nòpe kèezu ga ma vago, 6aa ma nòu, Góogó GALAGI ná-devei laalójomá. Nà naa nò wo, nii Góogó GALAGI a bo má.»

¹⁴ Niizu ná ga li ná-nubúseiti pò. Ua, ná naa lèezu ga dé, nii Izelaye nuúbuseiti ti vaazu kèezu ga fá-nubúseiti, yeegefálaiti su ti vaazu.»

¹⁵ Balaame faalaalii nii laazeelini, é gè ma:

«Beyóol ná-doun zunui Balaame ná-keela wooi gáa,

zunui nii gaazuzegéai ma, ná-keela wooi gáa,

¹⁶ nui nii é GALA gooiti menisu, naa ná-keela wooi gáa,

nii é Anii-Pé-Unda ná-faagwégiti feai zea,

é Zebéi-Pé-Maliqii ná-kulakélemai gáazu,

siegi zu é loozu la sugili, gaazuzegé ma:

¹⁷ Ná pètesu, kéle niizu laade dé,

ná sumòsu, kéle maa la dé búgani,

velela velelè, somidegái ta gá gúlazu Zakóbe mavofodai zu,

masadai ma lukpoi gá gè Izelaye zaama,

nii a gè Moa6e nuiti goizu loqazu,

toqá Sete ná-doun zunuiti kpein doqá tóungi zu.

¹⁸ Toqá Edóme yooi zo, é gè ga nòno,

sili nuiti su, Seyiil yooi gá zo,

Izelaye gá ná-zeeqaa6aai lé.

¹⁹ Nui nii é gúlazu Zakóbe mavofodai zu, naa gá masadai gè,

toqá naati undaavili, niiti ti velazu, ti gúla taaiti ba.»

Balaame Izelaye zili nuiti

kologólo fai wo fai

²⁰ Balaame Amaleke gaani. E faalaalii nii laazeelini, é gè ma:

«Amaleke gá é ga ziiti pé ti-ma môngi.

Kéle gaabelasu, toqá gologólosu.»

²¹ E Ken nuiti kaani. E faalaalii nii laazeelini, é gè ma:

«È-zeizuwe loge kpe,

è-laqagi loge fasa gizei ma.

²² Kéle Ken nuiti ta gè ga abui laamianigi.

Gaabelasu, Asuul nuiti ta li ga woye, ti wo gè ga kasoqá nuiti.»

²³ Gaabelasu, é faalaalii nii laazeelini, é gè ma:

«Ee, maanóqó nii é vaazu! Bè gá a ye vulua GALA ná-kèewotii lugó?

²⁴ Kéle keingiti ti ziei gá, ti vaazu, ti zège Kitime,

ta Asuul nuiti maanóqó, ti Ebéel nuiti maanóqó.

Tó balaa toqá liizu undaaviligi zu.»

²⁵ Balaame liini, é gále ma ná-zooi zu. Balake balaaqi liini ga vò pelei.

25

Izelaye nuiti ti bóqó ló vai

kóqó gani kóo vaiti su

¹ Izelaye nuiti ti zeini Sitime. Nuúbuseiti ti tóozeini ga bóqó ló kologólogi zu, ta Moa6e anzanu lointi.

² Naati ti ti lolini ga ti zalaqái gúla ta-galagiti bè. Nuúbuseiti ti vaani bu, ti zalaqá laamii wo, ti nòkò naati ta-galagiti bu.

³ Ti vóopèeni naati ta-galagí Baale-Peyóol lébi vai va. Naama vai Góogó GALAGI yiiqáawanani ti laalójomá.

⁴ Góogó GALAGI gèni Moize ma: «Nuúbuseiti kpein gaale ba, é ta-gündigíiti sele guluiti ba, foloi gá, gáazu, naa gá a ké ná-ziiqáawanai zège Izelaye maala.»

⁵ Moize gèni Izelaye lukpóqaaaleve nuiti ma: «Wo gílagilagi ná-nuiti paa, niiti ti vóopèai Baale-Peyóol lébi vai va.»

⁶ Zunu gíla ge gèni Izelaye nuiti saama, é vaani ga Madiyan anzanu gíla kèegélóinti saama, Moize ta Izelaye vébei kpein gaazu, naazu naati ti dá wòlò, GALA daagómi sege vélei laave.

⁷ Zalaqá gúla nui Aalón ná-doun zunui Elezaal ná-doun zunui Finease naama vai gáai ma, é wuzegèni bebèi zaama, é kpeein zège,

⁸ é vilé Izelaye zunui volu ná-sege gótai wu, é ti felegó pé sò vóoma, kpeein zunui volokula, é anzanui zo kobuve. Naazu nimiza vai beni Izelaye nuiti saama.

⁹ Nu waaúufelegó maazu naanigó (24 000) gá é zaani nimizai naa zu.

¹⁰ Gooḡo GALAGI bəeni Moize ʋə, é gɛ ma:

¹¹ «Zalaḡa ḡula nui, Aalon ná-doun zunui Eleazaal ná-doun zunui Finease ḡa é ná-ziiḡaawanai zeḡea Izelayele nuiti maala, ná-ziiḡaawolei ḡa é ma ti zaama, naa ḡa é kɛa, nɛi gɛ ga GALAGI, ná pɔ ga ti ná ḡila nɔ dɛbi, ná-ziiḡaawanai zu, gɛ la mɔ Izelayele nuiti ma zuwu ḡaaleveni.

¹² Naa ḡa é ba, da gɛ ma: «Gè minazeḡegi ḡea toun bɛ, nii a gɛ ga ziileigi ma ungi.

¹³ Toḡa gɛ ga toun nɔnɔ, ta mavofodaiti. Zalaḡa ḡula wotii ḡa gɛ ga tɔnɔ, yeeḡeḡalai pɛ su, tɔzei é ná-ziiḡaawolei ḡulaɓe kelema ná-GALAGI ʋe, é koto gba vai ḡeeɓe Izelayele nuiti ta-vaa zu.»

¹⁴ Izelayele zunui ti paani ta Madiyan anzanui ʋɔɔma, daaseigi ḡeni ga Zimeli, Salu ná-doun zunui. E ḡeni ga Simiyɔn ná-peleyeḡe ḡundigii ta.

¹⁵ Madiyan anzanui nii ti paani, daaseigi ḡeni ga Kɔzebi, keeḡe laaseigi ḡeni ga Suul, nii é ḡeni ga bolodama mɔinmɔin ma ḡundigii, kulaai bolodai gila su Madiyan yooi zu.

¹⁶ Gooḡo GALAGI bəeni Moize ʋə, é gɛ ma:

¹⁷ «Vala Madiyan nuiti ba, è ti-ma zuwu ḡaaleɓe.

¹⁸ Mazɔɔo ti ḡeni ga wo zili nuiti, ti laavegai ga keleḡele noi, Peyɔɔl ná-fai zu, ta Kɔzebi, nii é ḡeni ga Madiyan ḡundigii ta ná-doun anzanui, nii é zaani, Peyɔɔl ná-nimiza voloi.»

Izelayele nuiti gaalu daa velesiɔ

¹⁹ Nimiza vai naa levega voluma,

26

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal ma, nii é ga Aalon ná-doun zunui:

² «À Izelayele ʋebei kpein gaalu, é zo kona ʋuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, eḡeɓelei ta-ʋeɓeḡeḡeiti ti la, Izelayele nuiti kpein su, niiti ta zoo ti li kɔɔmaɓe.»

³ Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal, ti bəeni ti ʋə Moaḡe nɛmɛi zu, Zuludɛn ḡobaɓe, Zeeliko letemaɓe, ti gɛ ma:

⁴ «Ada ʋaazu gaalugi wosu, é zo kona ʋuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, eḡeɓelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.»

Izelayele nuɓuseiti pɛte, niiti ti ḡulani Ezipete yooi ʋa:

⁵ Izelayele nii daa ga Zakɔbe, ná-doun zunu mɔungɛ é sɔɔni, daaseigi ḡeni ga Luḡɛn. Luḡɛn ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti, ti ḡeni ga: Geenɔke mavofodaiti, Palu mavofodaiti,

⁶ Geelson mavofodaiti, ta Kaalemi mavofodaiti.

⁷ Luḡɛn mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuunaani maazu saɓaḡo undɔfela puusaɓaḡo (43 730).

⁸ Palu ná-doun zunui ḡeni ga Eliabɛ.

⁹ Naa ḡa é ḡeni ga Nemuwele keeḡe, ta Datan, ta Aḡilame. Datan naa, ta Aḡilame ti ḡeni ga kundigii bebei untuḡɔ, ti wuzegeni Moize ta Aalon laalɔḡoma, ta Kɔlee ná-nu ɓulugiti, sieḡi zu ti wuzegeni la Gooḡo GALAGI laalɔḡoma.

¹⁰ Zooi laaɓalini, é ti maalɔḡu, ta Kɔlee, sieḡi zu ná-nu ɓulugiti ti zaani la, ta sieḡi zu abui zunu unfelegɔ puulɔlugɔ (250) ḡalani la. Ti ḡeni nuɓuseiti bɛ ga kizesu vai.

¹¹ Kele Kɔlee ná-doun zunuiti ti la ḡeni zaani.

¹² Simiyɔn ná-doun zunuiti, eḡeɓelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Nemuwele mavofodaiti, Yamin mavofodaiti, Yakin mavofodaiti,

¹³ Zeela mavofodaiti, ta Sayile mavofodaiti.

¹⁴ Simiyɔn mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuufele maazu fele unfelegɔ (22 200).

¹⁵ Gade ná-doun zunuiti, eḡeɓelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Sefon mavofodaiti, Gagi mavofodaiti, Suni mavofodaiti,

¹⁶ Wɔzeni mavofodaiti, Eli mavofodaiti,

¹⁷ Alɔde mavofodaiti, ta Aleeli mavofodaiti.

¹⁸ Gade mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuunaaniḡo undɔlugɔ (40 500).

¹⁹ Zuda ná-doun zunuiti ti ḡeni ga Eel ta Wɔnan. Eel ta Wɔnan ti zaani Kanaan yooi zu.

²⁰ Zuda ná-doun zunuiti, eḡeɓelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Seela mavofodaiti, Peelese mavofodaiti, ta Zeela mavofodaiti.

²¹ Peelese ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Geelson mavofodaiti ta Gamule mavofodaiti.

²² Zuda mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulɔfela maazu lɔzita undɔlugɔ (76 500).

²³ Isakaal ná-doun zunuiti, eḡeɓelei ta-wolodamaiti ti la, ti ḡeni ga: Tɔla mavofodaiti, Puva mavofodaiti,

²⁴ Yasuḡe mavofodaiti, ta Simelon mavofodaiti.

²⁵ Isakaal mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulɔzita maazu naani unsaɓaḡo (64 300).

²⁶ Zaḅulɔn ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Seelēde mavofodaiti, Elon mavofodaiti, ta Yaaleyēle mavofodaiti.

²⁷ Zaḅulɔn mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuulɔzita undɔlugɔ (60 500).

²⁸ Zozefe ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Manasee ta Efelayime.

²⁹ Manasee ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Makiil mavofodaiti, Galaade mavofodaiti, nii é ḡeni ga Makiil ná-doun zunui.

³⁰ Galaade ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Yeezeel mavofodaiti, Geeleke mavofodaiti,

³¹ Aseliyele mavofodaiti, Sikeme mavofodaiti,

³² Semida mavofodaiti, ta Geefeel mavofodaiti.

³³ Geefeel ná-doun zunui Selḡefade la ḡeni doun zunua zɔlɔɔni, kele é doun anzanuiti solɔɔni, ti-laaseigiti kaa: Maala, Noa, Gɔgela, Mileka ta Tiilesa.

³⁴ Manasee mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuulɔlugɔ maazu felegɔ undɔfela (52 700).

³⁵ Efelayime ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Suteela mavofodaiti, Beekēel mavofodaiti, ta Taḡan mavofodaiti.

³⁶ Suteela ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Elan mavofodaiti.

³⁷ Efelayime mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuusavagɔ maazu felegɔ undɔlugɔ (32 500). Zozefe ná-doun zunuiti kana, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la.

³⁸ Benzamen ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Beela mavofodaiti, Aseḡele mavofodaiti, Ayilame mavofodaiti,

³⁹ Sufame mavofodaiti, ta Gufame mavofodaiti.

⁴⁰ Beela ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Aalede mavofodaiti ta Naaman mavofodaiti.

⁴¹ Benzamen mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuunaani maazu lɔlugɔ undɔzita (45 600).

⁴² Dan ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Suḡame mavofodaiti.

⁴³ Suḡame mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuulɔzita maazu naanigɔ unnaanigɔ (64 400).

⁴⁴ Aseel ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Yimena mavofodaiti, Yisevi mavofodaiti, ta Belia mavofodaiti.

⁴⁵ Belia ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Geeḡeel mavofodaiti ta Malekiyele mavofodaiti.

⁴⁶ Anzanu loun ḡeni Aseel ya, daaseigi ḡeni ga Seela.

⁴⁷ Aseel mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuulɔlugɔ maazu savagɔ unnaanigɔ (53 400).

⁴⁸ Nefetali ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Yaaseyele mavofodaiti, Guni mavofodaiti,

⁴⁹ Yeesēel mavofodaiti, ta Sileeme mavofodaiti.

⁵⁰ Nefetali mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waabuunaanigɔ maazu lɔlugɔ unnaanigɔ (45 400).

⁵¹ Izelayele nuiti tieḡoi ḡeni ga zunu waaundɔzita maazu ḡila undɔfela puusavagɔ (601 730).

Zooi ḡaaḡwe vai

⁵² Gɔɔḡɔ GALAGI bɔeni Moize va, é ḡe ma:

⁵³ «Zooi ḡaaḡwe bolodaiti ba, é zoloo nuiti tieḡoit ma.

⁵⁴ Bolodaiti ti maɔndai, da zooi ve ti ya ga bɔlɔa, niiti ti lɔidai, è zooi tago ve ti ya. Eḡe ḡilagilagi ná-zooi ḡa ve zea, é zoloo ti-lieḡoi ma.

⁵⁵ Kele zooi ḡaa ḡa ḡwe ga kpakutoomai. Ta ti zɔlɔɔ ga tɔnɔ, eḡevelei ti-ḡeeni ta-wolodaiti daaseigi la.

⁵⁶ Zooi ḡaa ḡa ḡwe ga kpakutoomai, naati zɔḡɔzu, niiti ti wola maɔndai, ta niiti ti wola la maɔnni.»

Leevi nuiti gaalu daa velesiei

⁵⁷ Leevi nuiti, ti ḡaaluni, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Geeleson mavofodaiti, Keḡate mavofodaiti, ta Melali mavofodaiti.

⁵⁸ Leevi mavofodaiti ti ḡeni ga: Libeni mavofodaiti, Geeḡelɔn mavofodaiti, Maali mavofodaiti, Musi mavofodaiti, ta Kɔlee mavofodaiti. Keḡate Amelame zɔlɔɔni.

⁵⁹ Amelame anzai laaseigi ḡeni ga Yokeḡede, Leevi ná-doun anzanui, nii é zɔlɔɔni Leevi ve Ezipete yooi zu. E dounḡa zɔlɔɔni Amelame ve ga Aalɔn ta Moize, ta Miliyame, nii é ḡeni ga ti-vaazeelai.

⁶⁰ Niiti ti zɔlɔɔni Aalɔn ve ti ḡeni ga Nadaḡe, Aḡiyu, naa ve Eleazaal va, ta Itamaal.

⁶¹ Nadaḡe ta Aḡiyu ti zaani, naa ḡeni sieḡi zu ti vaani la ga abu ḡiligi Gɔɔḡɔ GALAGI ḡakala.

⁶² Niiti ti ghaaluni, zunuiti kpein é zo alu gila ma, é le zeemaazu, zunuiti ta zunu lointi, ti gjeni ga zunu waafelego maazu savago (23 000). Ti la gjeni ti veeni Izelayele nuiti ba, ti va ti gjaalu, mazaloo zou la gjeni veeni ti ya Izelayele nuiti saama.

Gaalugi unseizuwe

⁶³ Naati ka Moize ta Elezaal ti ti ghaaluni Moafe nemeiti su, Zuludɛn gɔbave, Zeeliko letemave.

⁶⁴ Niiti kpein Moize ta zalaɟa gɟula nui Aalon ti ti ghaaluni Sinayi tevebai zu, naa ta nɔpe ge la ma gjeni niiti saama.

⁶⁵ Mazaloo Gooɟo GALAGI gjeni ti ma: «Ta zaazu tevebai zu.» Gila kpalaa ge la gjeni yeni vulua, é gɟula Yefunee ná-doun zunui Kalebe volu, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe.

27

Tɔgi é lo anzanuiti

ta-vogani zege vaiti ba

¹ Anzanu loun loolugɔ gjeni ná, ti-laaseigi ga: Maala, Noa, Gɔgela, Mileka, ta Tiilesa. Ti-gɛe laaseigi gjeni ga Selofegade, Geefeei ná-doun zunui. Keeɟe wolani ti gjeni ga Galaade, ta Makiil, ta Manasee, ta Zozefe. Anzanu naati ka ti vaani,

² ti lo Moize gɟakala, ta Elezaal, ta kundigiiti, ta bebei kpein, GALA daagomi sege velei laave, ti gɛ ma:

³ «Gi-gɛe zaave tevebai zu, kele é la gjeni naati ta-bɔgi zu, niiti ti wuzegeni Gooɟo GALAGI laalɔɟoma, Klee ná-nu bulugiti, kele é zaani ga kpɔɟo gɔtoi maavele, doun zunui la gjeni zea.

⁴ Leeni vaa zu gi-gɛe laaseigi a gɟula ná-bolodai zaama, tɔzei doun zunui valagi maavele ma? Gi-vɔɔda ve, gi-gɛe keegɛlointi saama.»

⁵ Moize liini ga ti-maavai Gooɟo GALAGI gɟakala.

⁶ Gooɟo GALAGI gjeni Moize ma:

⁷ «Gaamai gɟa Selofegade ná-doun anzanuiti ti bosu. Da zooli ve ti ya, é gɛ ga tɔnoi, ti-gɛe keegɛlointi saama. Tiya gɟa da ti-gɛe nɔnoi leve ti vɔ.

⁸ Da bɔe Izelayele nuiti pɔ, é gɛ ti ma: Siegi zu zunui ta zaazu la, é la doun zunui yeni, wa ná-poganii ve ná-doun anzanui ya.

⁹ Ni doun anzanu la zea, wa ná-poganii ve keegɛlointi zea.

¹⁰ Ni keegɛlounɟa ti la be, wa ná-poganii ve keegɛ keegɛlointi zea.

¹¹ Ni keegɛlounɟa ti la keegɛ ve, wa ná-poganii leve ná-nu gitedigeti ta vɔ bolodai zu, naa gɟa a ye zea. Toɟa gɛ ga devei ta tɔgi Izelayele nuiti be, egevelei Gooɟo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.»

Zozuwe gɛe vai ga Moize votogi

(Tɔ Sevei Veleie 31:1-8)

¹² Gooɟo GALAGI gjeni Moize ma: «Le Aɟalime gizeii nii ma, è wɛle zooli va, gɛ feezu Izelayele nuiti be.

¹³ Da welezu ba, kele da balaagi da zaazu, è li è-memewolani pɔ, ti zaai, egevelei è-gɛeloin Aalon zaani la, é li memewolani pɔ ti zaai.

¹⁴ Mazaloo wo gɛeve ga kololala nuiti ná-devei laalɔɟoma, Sin tevebai zu, siegi zu bebei zu nubuseiti ti maagaaalii gɛeni la, ti kpɔei ve ba. Wo la gjeni ná-padedai maawuini nubuseiti gaazu, é lo ziei vai va, ti gjeni maalolisu.» (Naa gjeni ga Meeliɔa dei ná-fai é gjeni Kadese, Sin tevebai zu.)

¹⁵ Moize bɔeni Gooɟo GALAGI vɔ, é gɛ ma:

¹⁶ «Gooɟo GALAGI é ga kpusei kpein ta-zenvuiti ta-GALAGI, da bɔɟoi yiimazege ga nu, è sei bebei unda, é gɛ ga kundigii,

¹⁷ nui nii a gɛ losu ti untuɟo kooɟozuɛti, é da li ga tiye, é da va ga tiye, nii a ke Gooɟo GALAGI ná-nubuseiti ti mina gɛ egevelei baalagiti ti la, ti make nu la ná.»

¹⁸ Gooɟo GALAGI gjeni Moize ma: «Nun ná-doun zunui Zozuwe zege, zunui ve nii zenvui zeini su, da yeela ma.

¹⁹ Da lii la, è sei zalaɟa gɟula nui Elezaal gɟakala, ta bebei kpein, è deveiti fe zea ti gjaazu.

²⁰ Da da-gundigilai ma zobogi ta ve zea, naa gɟa a ke Izelayele vebei gɔlo be.

²¹ Toɟa zei zalaɟa gɟula nui Elezaal gɟakala, naa gɟa da gaazaɟa tɔun be, ga anii nii daaseigi ga wuulimegi. Nii nɔpe a bona, vele gɟana Zozuwe ta Izelayele nubuseiti ta ta-gɔɔɟo vaiti so da.»

²² Moize keeni, egevelei Gooɟo GALAGI ma levei veeni la zea. E Zozuwe zeini zalaɟa gɟula nui Elezaal gɟakala, ta bebei kpein.

²³ E yeeti daani ma, é deveiti fe zea, egevelei Gooɟo GALAGI boni la ma.

28

Tɔgi é lo zalaɣaiti ba
(Egezode 29:38-46)

¹ Gooɣɔ GALAGI ɔɔeni Moize uɔ, é ɣe ma:

² «Niima levei laazeeli Izelayele nuiti ma, è ɣe ti ma: Wa dama kpe, wo nɔnɔ ma vebeanii ve, yeedɣɣala vagoi zu, é ga na-zalaɣaiti, daamianigiti ti ɣalazu abui ɣa, ti bè ga ani maku neai.

³ Da ɣe ti ma: Folo-o-folo, wa kona gila baala sine felego ɣula, nii neevuzu la ba, Gooɣɔ GALAGI ve ga gala zalaɣai, nii abui galazu.

⁴ Da baala zivo ɣilagi ɣula ga zalaɣai sobui, è zɔɔma baala zivoi ɣula kpokoi,

⁵ naa ve vebeanii va, nii é ga bulu vuko vagoi kilo savago, gaayogai ga wolive wulo vagoi lilele ɣila ta tukpe (1,5).

⁶ Gala zalaɣai ɣana, folo-o-folo, nii é ɣeezu ɣulazu, eɣevelei deveai la Sinayi gizei ma. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɣɔ GALAGI ve.

⁷ Wa puya zalaɣai ɔɔ baala zivo mɔngi va, ga ɔɔ baagi lilele ɣila ta tukpe (1,5), ada ɲadegai zu ɣa wa puya zalaɣai naa ɣula ná, ga ɔɔ baagi Gooɣɔ GALAGI ve.

⁸ Baala zivoi velesiei ɣa ɣula ga zalaɣai kpokoi, vebeanii ta puya zalaɣai, niiti ti ɔɔgai sobu gelei va, naa ma ziiti nɔ ɔɔ ba. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɣɔ GALAGI ve.

Dooɣo foloi ma zalaɣaiti

⁹ «Dooɣo foloi, wa baala zivo felego ɣula ga zalaɣai, niiti ti kona gila nɔ ɣea, neevuzu nɔpe ge la ba, è vebeanii vu ma ga bulu vuko vagoi kilo lɔzita, gaayogai ga guloi, puya zalaɣai vu ma.

¹⁰ Wa gala zalaɣai naa ɣula dooɣo foloi ɣilagilagi. Naa kpein ge ɔɔ gala zalaɣai va, é ɣulazu folo-o-folo, ta ná-puya zalaɣai.

Alugi laaɣulazuve ma zalaɣai

¹¹ «Alugi laaɣulazuve, wa nike zine ɔɔkpa felego ɣula ga gala zalaɣai Gooɣɔ GALAGI ve, ta baala sine ɣila, ta kona gila baala sine lɔfela, neevuzu mina ɣe ti va.

¹² Wa vebeanii ve gala zalaɣa zuaiti ba, toɣa ɣe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuugo nike zinei ɣilagilagi ve, ta kilo lɔzita baala sinei ve,

¹³ ta kilo savago baala zivoi ɣilagilagi ve. Gala zalaɣai ve, zalaɣai nii abui galazu, makugi neai Gooɣɔ GALAGI ve.

¹⁴ Puya zalaɣaiti ta ɣeezu ga ɔɔoi lilele savago, é ve nike zine ɣilagi va, lilele felego ve baala sinei va, ta lilele ɣila ta tukpe (1,5) ge ve baala zivoi va. Gala zalaɣaiti kana, ta ɣe ɣulazu alugi laaɣulazuve, alu-o-alu, konagi zu.

¹⁵ Wa boli zinei ɣula ɔalaa ga koto gba zalaɣai Gooɣɔ GALAGI ve. Naa kpein ge ɔɔ gala zalaɣai va, é ɣulazu folo-o-folo, ta ná-puya zalaɣai.

Pakegi ma zalaɣaiti

(Leevi Nuiti 23:5-14)

¹⁶ «Alu mɔngi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ɣa ɣeezu ga Gooɣɔ GALAGI ná-Pakegi.

¹⁷ «Alugi naa ma volo puugo maazu lɔlusiei (15) ɣa fetii lɔzeizu ma. Bului nii leve la su, naa ɣa wa ɣe miizu eyesu folo lɔfela.

¹⁸ Folo mɔngi, wa gaaleba ɲadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eɣevelei wa ɔa ke la,

¹⁹ wa nike zine ɔɔkpa felego ɣula ga gala zalaɣai Gooɣɔ GALAGI ve, ta baala sine ɣila, ta kona gila baala sine lɔfela, neevuzu mina ɣe ti va.

²⁰ Wa vebeanii ve gala zalaɣa zuaiti ba, toɣa ɣe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuugo nike zinei ɣilagilagi ve, ta kilo lɔzita baala sinei ve,

²¹ ta kilo savago baala zivoi ɣilagilagi ve.

²² Wa boli zine ɣila kula ga koto gba zalaɣai, naa ɣa a ke koto gba vai ɣe wo ve.

²³ Naati kpein ta laazu gala zalaɣai maazu, é ɣulazu sobu-o-sobu.

²⁴ Folo-o-folo, folo lɔfela laawu, wa naama laamianigiti kula, nii abui galazu, makugi neai Gooɣɔ GALAGI ve. Wa ti ɣula ga zalaɣai, é ɔɔ gala zalaɣai va, é ɣulazu folo-o-folo, ta ná-puya zalaɣai.

²⁵ Foloi lɔfelasiei, wa gaaleba ɲadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eɣevelei wa ɔa ke la.

Pantekote voloi ma zalaɣaiti

(Leevi Nuiti 23:15-22)

²⁶ «Zooi va lɔnɔ mɔngiti ma ɣoozunee voloi, wo vaazu vebeanii veezu la Gooɣɔ GALAGI ve, ga ani niineiti, ɔɔɔɣiti ma vetii, wa gaaleba ɲadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eɣevelei wa ɔa ke la.

²⁷ Wa nike zine ɔɔkpa felego ɣula ga gala zalaɣai, ta baala sine ɣila, ta kona gila baala sine lɔfela, makugi neai Gooɣɔ GALAGI ve.

²⁸ Wa vebeanii veɛ gala zalaɗa zuaiti ba, toɗa ɗe ga bulu vuko ɔagɔi, gaayɔgai ga gulɔi: kilo taavuugo nike zinei ɗilagilagi ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

²⁹ ta kilo savago baala zivoi ɗilagilagi ve.

³⁰ Wa boli zinei ɗula balaa, naa ɗa a ke koto gba vai ɗe wo ve.

³¹ Wa suai niiti kula, neevuzu mina ɗe ti va, ta ta-buya zalaɗaiti. Naa kpein ge ɓo gala zalaɗai va, e ɗulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii.

29

Puwu fee vetii ma zalaɗaiti

(Leevi Nuiti 23:23-25)

¹ «Alugi lofelasiei ma volo mɔungi, wa gaaleba ɗadegai wo. Wo la boti nɔpe kea, eɗevelei wa da ke la. Toɗa ɗe wo ve ga puvu fee yeei.

² Wa nike zine bokpa gila kula ga gala zalaɗai, ta baala sine ɗila, ta kona gila baala sine lofela, neevuzu mina ɗe ti va, makugi neai ɓooɗo GALAGI ve.

³ Wa vebeanii veɛ gala zalaɗa zuaiti ba, toɗa ɗe ga bulu vuko ɔagɔi, gaayɔgai ga gulɔi: kilo taavuugo nike zinei ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

⁴ ta kilo savago baala zivoi ɗilagilagi ve.

⁵ Wa boli zine ɗila kula ga koto gba zalaɗai, naa ɗa a ke koto gba vai ɗe wo ve.

⁶ Naama zalaɗaiti ta ɓo gala zalaɗaiti ba, niiti ti ɗulazu alu-o-alu ta folo-o-folo, ta ta-vebeaniiiti, ta ta-buya zalaɗaiti, eɗevelei deveai la togi zu ta-vaa zu. Zalaɗaiti be, niiti abui ti ɗalazu, makugi neai ɓooɗo GALAGI ve.

Koto gba voloi ma zalaɗaiti

(Leevi Nuiti 23:26-32)

⁷ «Alugi lofelasiei ma volo puugo ma, wa gaaleba ɗadegai wo. Wa zugi zo, wo la boti nɔpe kea.

⁸ Wa nike zine bokpa gila kula ga gala zalaɗai, ta baala sine ɗila, ta kona gila baala sine lofelaiti, neevuzu mina ɗe ti va, makugi neai ɓooɗo GALAGI ve.

⁹ Wa vebeanii veɛ gala zalaɗa zuaiti ba, toɗa ɗe ga bulu vuko ɔagɔi, gaayɔgai ga gulɔi: kilo taavuugo nike zinei ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

¹⁰ ta kilo savago baala zivoi ɗilagilagi ve.

¹¹ Wa boli zinei ɗula balaa ga koto gba zalaɗai. Naa kpein ge ɓo koto gba zalaɗai va, nii e ɗulazu koto gba voloi, ta gala zalaɗai, nii e ɗulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta ta-buya zalaɗaiti.

Kota lo fetii ma zalaɗaiti

(Leevi Nuiti 23:33-44)

¹² «Alugi lofelasiei ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, wa gaaleba ɗadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eɗevelei wa da ke la. Wa fetii ɗula ɓooɗo GALAGI lebi vai ma, wa naa ɗe folo lofela laawu.

¹³ Wa nike zine bokpa puugo maazu savago (13) ɗula ga gala zalaɗai, ta boli zine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ɗe ti va, makugi neai ɓooɗo GALAGI ve.

¹⁴ Wa vebeanii veɛ gala zalaɗa zuaiti ba, toɗa ɗe ga bulu vuko ɔagɔi, gaayɔgai ga gulɔi: kilo taavuugo nike zinei ɗilagilagi ve, ta kilo lozita baala sinei ɗilagilagi ve,

¹⁵ ta kilo savago baala zivoi ɗilagilagi ve.

¹⁶ Wa boli zinei ɗula balaa ga koto gba zalaɗai. Naa kpein ge ɓo gala zalaɗai va, e ɗulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaɗai.

¹⁷ «Foloi velesiei ma, wa nike zine bokpa puugo maazu felego (12) ɗula ga zalaɗai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ɗe ti va.

¹⁸ Wa vebeaniiiti ta puya zalaɗaiti pee zalaɗa zuaiti ba, koɗɗgi liegoi zoloo ti-liegoi ma, eɗevelei deveai la togi zu.

¹⁹ Wa boli zinei ɗula balaa ga koto gba zalaɗai. Naa kpein ge ɓo gala zalaɗai va, e ɗulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaɗai.

²⁰ «Foloi zaɔasiei ma, wa nike zine puugo maazu ɗila (11) kula ga zalaɗai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ɗe ti va.

²¹ Wa vebeaniiiti ta puya zalaɗaiti pee zalaɗa zuaiti ba, koɗɗgi liegoi zoloo ti-liegoi ma, eɗevelei deveai la togi zu.

²² Wa boli zinei ɗula balaa ga koto gba zalaɗai. Naa kpein ge ɓo gala zalaɗai va, e ɗulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaɗai.

²³ «Foloi naanisiei ma, wa nike zine puugo ɗula ga zalaɗai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ɗe ti va.

²⁴ Wa vebeaniiti ta puya zalaḡaiti pɛɛ zalaḡa zuaiti ba, koḡḡi lieḡi zoloo ti-lieḡi ma, eḡevelei deveai la tḡi zu.

²⁵ Wa boli zinei ḡula baalaa ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, é ḡulazu folo-o-folo, ta ná-vebeanii, ta ná-puya zalaḡai.

²⁶ «Foloi loḡusie ma, wa nike zine taauugo ḡula ga zalaḡai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ḡe ti va.

²⁷ Wa vebeaniiti ta puya zalaḡaiti pɛɛ zalaḡa zuaiti ba, koḡḡi lieḡi zoloo ti-lieḡi ma, eḡevelei deveai la tḡi zu.

²⁸ Wa boli zinei ḡula baalaa ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, é ḡulazu folo-o-folo, ta ná-vebeanii, ta ná-puya zalaḡai.

²⁹ «Foloi lozitasie ma, wa nike zine loḡava ḡula ga zalaḡai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ḡe ti va.

³⁰ Wa vebeaniiti ta puya zalaḡaiti pɛɛ zalaḡa zuaiti ba, koḡḡi lieḡi zoloo ti-lieḡi ma, eḡevelei deveai la tḡi zu.

³¹ Wa boli zinei ḡula baalaa ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, é ḡulazu folo-o-folo, ta ná-vebeanii, ta ná-puya zalaḡai.

³² «Foloi lofelasie ma, wa nike zine loḡela ḡula ga zalaḡai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ḡe ti va.

³³ Wa vebeaniiti ta puya zalaḡaiti pɛɛ zalaḡa zuaiti ba, koḡḡi lieḡi zoloo ti-lieḡi ma, eḡevelei deveai la tḡi zu.

³⁴ Wa boli zinei ḡula baalaa ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, é ḡulazu folo-o-folo, ta ná-vebeanii, ta ná-puya zalaḡai.

³⁵ «Foloi loḡavasie ma, wa GALA debi ḡaalebai wo. Naama voloi, wo la boti noḡe kea, eḡevelei wa da ke la.

³⁶ Wa nike zine ḡila kula ga gala zalaḡai, baala sine ḡila, ta kona gila baala sine loḡela, neevuzu mina ḡe ti va, makugi neai ḡooḡo GALAGI ve.

³⁷ Wa vebeaniiti ta puya zalaḡaiti pɛɛ zalaḡa zuaiti ba, koḡḡi lieḡi zoloo ti-lieḡi ma, eḡevelei deveai la tḡi zu.

³⁸ Wa boli zinei ḡula baalaa ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, é ḡulazu folo-o-folo, ta ná-vebeanii, ta ná-puya zalaḡai.

³⁹ «Naa ḡa wa ke ḡooḡo GALAGI ve, wa-veti voloiti su, é ḡula wa-vebeaniiti polu, wo ti laai ḡisu, ta wa-minazeḡe daazeeli zalaḡaiti, ti ga wa-ḡala zalaḡaiti, ta wa-vebeaniiti, ta wa-ḡuya zalaḡaiti, ta wa-yiilei zalaḡaiti.»

30

1 Moize devei naati kpein boni Izelayele nuiti ma, niiti ḡooḡo GALAGI ti veeni zea.

Tḡi é lo minazeḡegiti ba

2 Moize boeni Izelayele nuiti ma wolodama ḡundigiti po, é ḡeni ti ma: «Devei vete, nii ḡooḡo GALAGI feai:

3 Sieḡi zu zunui ta minazeḡezu la ḡooḡo GALAGI ve, baá é konai wo, é vile fai ta va, nii é po ga é ke, é la mo daawooi zeḡea ma. Toḡa naa kpein ke, niiti ti ḡulaai da, é bo.

4 «Ni anzalopoi ta, nii é keeḡe ná-pelei wu de, a minazeḡe keena ḡooḡo GALAGI ve, é boḡo ḡili ga naa,

5 ni keeḡe a ná-minazeḡe fai ta ná-kona vai zuḡweena, é boḡo ḡilii la, ni keeḡe a maagena kpo, é la faa woni toun tetegi, ná-minazeḡegiti ta ná-konaiti kpein ta ye ma, niiti é boḡo ḡilii ga tiye.

6 Kele ni keeḡe la yeezeini bu, yeei no é faa ḡweegai la su, minazeḡegiti ta konai kpein é boḡo ḡilii la, naati ti la mo ye ga ma. ḡooḡo GALAGI ḡa suvaaye, mazaloḡ keeḡe la yeezeini ti wu.

7 «Ni toḡa zini be, é minazeḡegaa ḡeai na, baá é boḡo ḡilii na, ga kpaei ta nii kulaai na da, é bo,

8 ta sinigi a faa ḡweena su, é maagḡe kpo toun tetegi voloi no é faa ḡweegai la su, ná-minazeḡegiti ta ye ma, ta konaiti é boḡo ḡilii ga tiye, ta ye ma.

9 Kele ni sinigi la yeezeini bu, voloi no é suḡweesu da, é minazeḡegiti gaava, nii é keai, ta kpaei kulaai daave, niiti é boḡo ḡilii ga tiye, ḡooḡo GALAGI ḡa suvaaye.

10 «Poanzai, baá anzanui ti ḡeleai ba, minazeḡegiti naa a bo, baá konai noḡe kulaai daave, nii é boḡo ḡilizu la, ḡilii ḡa ye de.

11 «Anzanui nii é zini be, naa a minazeḡegaa ḡeena, baá é boḡo ḡili ga konai ta,

12 sinigi a faa ḡweena su, é maagḡe kpo, é la yeeḡulani bu, é va ḡele, ná-minazeḡegiti kpein ta ye ma, ta kona wooi noḡe é boḡo ḡilii la.

13 Kele ni sinigi a ḡelena, voloi no é suḡweesu da, ná-minazeḡegiti kpein ta kona wooi kpein é lo to boḡi va, baá daawooi va, naati ti la ye ga ma. Sinigi ti ḡaavaa, ḡooḡo GALAGI ḡa suvaaye.

¹⁴ Sinigi ɔa zoo é ti ye ma, ɔaa é minazefegi kpein koloɔolo, ɔaa konai kpein nii a zoo ɔfɛlezu la anii ta va.

¹⁵ Ni sinigi la ɔfɛleni, a maafɛna kpɔ eyɛsu poluma zobui zeeli, anzaɪ ɔa ɔili minazefegi kpein su, ta kona wooiti kpein su, é ti woga. E vaa bu ga é ti make, tɔzei é maafɛga kpɔ, é la faa woni, foloi é meniga da.

¹⁶ Kele ni toɔa ti zefɛ ma, foloi tanigaani tevɛga voluma, kpega voluma ga suɔwɛɛ, toɔa anzaɪ ná-faaɔaaza golai ma ɔfasɔi zefɛ.»

¹⁷ Tɔgiti kana, niiti ɔooɔo GALAGI ti veeni Moize ya, é vile zunui ta anzaɪ ti yɔɔɔzuve va, doun keefɛi ta ná-doun anzanui ti yɔɔɔzuve va, siegi zu é ga nu niinei, é keefɛi ná-pelei wu de.

31

Pile sɔlɔ fai Madiyan nuiti ma

¹ ɔooɔo GALAGI ɔɔeni Moize va, é ɔfɛ ma:

² «Izelaye nuiti tɔnɔi votokula Madiyan nuiti ma, naa volu, ɔa li niina è-memɛwolani pɔ, ti zaai.»

³ Moize ɔɔeni nuɔuseiti pɔ, é ɔfɛ ti ma: «À zunui tanigaani maafɛli ga kooɔo zɔlɔaiti wo zaama, ti li Madiyan nuiti daalɔɔoma, naa ɔa a ke, ɔooɔo GALAGI ná-potokulai laazeeli Madiyan nuiti ma.

⁴ Bolodai ɔilagilagi zu, wa zunu waagila (1 000) kula ti zaama, wo ti leve kooɔmaɛ.»

⁵ Ti ziimazefegi woni Izelaye nuɔuseiti saama, bolodai ɔilagilagi zu, zunu waagilagila (1 000), ti-lieɔoi ɔfɛni ga zunu waapuugo maazu felego (12 000) ti maafɛliai kooɔo vai ma.

⁶ Moize ti leveɔni kooɔmaɛ, é Finease veɛ ti va, zalaɔa ɔula nui Eleazaal ná-doun zunui, naa ɔa é ɔfɛni seizu ɔadegai ma zɔlɔaiti sejezu, ta puuɔgiti é va ɔa poogiti de la.

⁷ Ti kooɔo zɔlɔaiti seɔfɛni, ti li Madiyan nuiti daalɔɔoma, eɔfɛvelei ɔooɔo GALAGI devei veeni la Moize ya. Ti zunuiti kpein paani,

⁸ é ɔo Madiyan nuiti ta-masa dɔolugo va, ti ga: Evi, Leekeme, Suul, Guul, ta Leeɔa. Ti Beyɔol ná-doun zunui Balaame balaagi vaani ga boɔa zɔkpɔi.

⁹ Izelaye nuiti ti Madiyan anzanuiti ta ti-lointi soni ga duɔiti, ti li ga tiye. Ti ta-zuaiti soni, ta ta-logani ɔulugiti kpein, é veɛ ti-yeaɔɔligi kpein ba.

¹⁰ Ti abui lɔni ta-laaiti kpein ba, veɛ ti ɔfɛni zeini ná, ta ti-uuuzuveɛti kpein.

¹¹ Ti liini ga aniiiti kpein ti ti zoni kooɔmaɛ, nuiti ti veɛ toganiiti ba.

¹² Ti liini ga duɔiti, ta koozoganiiiti, ta kooi zu aniiiti Moize va, ta zalaɔa ɔula nui Eleazaal, ta Izelaye vebei, naati ti ɔfɛni uuuni Moabe nemei zu, Zuluden ɔobave, Zeeliko letemaɛ.

Kooɔo nuiti ɔade fai

¹³ Moize ta zalaɔa ɔula nui Eleazaal ta bebei ná-kundiɔiiti kpein ti wuzefeni, ti li, ti laaɔomisuve, ti-uuuzuve volu velei.

¹⁴ Moize yiiɔaawanani kooɔofuluɔaiti ma, nu waagilagila kundiiɔiiti, ta nu ungilagila kundiiɔiiti, niiti ti vaani, ti zefɛ kooɔmaɛ.

¹⁵ Moize ti gaazafani, é ɔfɛ ti ma: «Lee vaa zu wo niina anzanuiti kpein zeɔgai vulua?

¹⁶ A ɔfɛ su ga, tiya ɔa ti Balaame ná-tenɛ gooi zoni, ti Izelaye nuiti dɔ woɔbaladai zu, ɔooɔo GALAGI laalɔɔoma, Peyɔol ná-fai zu, naa ɔa é vaani ga maanɔɔoi ɔooɔo GALAGI ná-nuɔuseiti saama.

¹⁷ Niizu niina, à zunu loungoiti kpein paa, wo anzanui kpein paa, niiti ti zunu vaa ɔfwɛɔgai na.

¹⁸ Anzanu loungoiti, niiti ti la de zunu laakoba vaa ɔfwɛɛ, naati nɔ ɔa wa ti ye ná, wo ti make ɔooɔo ve.

¹⁹ «Wɔun wa, à li, wo vu ada ɔila ade-uuuzuve voluve, wo ye ná folo lofela laawu, wɔiti wo nu vaai, ɔaa wo vooɔu pooma va, wa ɔooɔo ɔade foloi zavasiɛi, ta foloi lofelasiɛi, wa-o, waluɔiti-yo.

²⁰ Wa seɔfɛiti kpein ɔade balaagi, sɔla kpein kpɛɛɛi ga kɔlɔi, ɔaa boli legɔa zefɛi kpein, ta anɔpaka kpein é ga gului.»

²¹ Zalaɔa ɔula nui Eleazaal ɔɔeni kooɔo nuiti pɔ, ti zefɛni kooɔmaɛ, é ɔfɛ ti ma: «À wele faazeikpasui va, é tɔgi zu, ɔooɔo GALAGI ma levei veai Moize ya:

²² zanugi, walii, kɔlu ɔooɔi, kɔlui, foɔɔagi, ta ɔooɔo,

²³ anii kpein nii a zoo lɔzu abui ɔa, é la ɔala, wa naa lɔ abui ɔa, é ɔade. Naa volu, wa ti lɔ balaa zie ɔadegai wu. Kele, sɔla kpein é la zooga lɔzu abui ɔa, wa naati dɔ nɔ zie ɔadegai wu.

²⁴ Wa wa-zefɛiti gba, foloi lofelasiɛi, wa ɔade niina, naa voluma, wa zoo lɔzu ade-uuuzuve.»

Koozoganiiiti gaafwɛɛ vai

²⁵ ɔooɔo GALAGI ɔfɛni Moize ma:

²⁶ «Zalaḡa ḡula nui Eleazaal zeḡe, é veé è va, ta nuḡuseiti ta-veleyeḡeiti ma ḡundiḡiiti, wo koozoganiiiti gaalu, duaiti ta togaaniiti.

²⁷ Da koozoganii naati gaagwe su fele, ma vali saamai ve kooḡo nuiiti zea, ma vali saamai ve nuḡusei zoiti kpein zea.

²⁸ Nii é ḡeezu ga kooḡo nuiiti tonoi, veḡeanii ḡa zeḡe ba, é ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonoi, nu ḡila ka zeḡe nu undoolugoi (500) zaama, togani ḡila ka zeḡe togani undoolugoi (500) zaama, ma wolaiti ta ma goiti ta soovalegiti saama.

²⁹ Ma vali saamai nii feai ti ya, da seḡe naa va, è fe zalaḡa ḡula nui Eleazaal ya, é ḡe ga veḡeanii seḡeai ba ḡooḡo GALAGI ve.

³⁰ Ma vali saamai nii é ḡeezu ga Izelaye nuiiti tonoi, da nu ḡila seḡe nu uuloolugoi (50) zaama, è togani ḡila seḡe togani uuloolugoi (50) zaama, ma wolaiti ta ma goiti ta soovalegiti saama, è ti ve Leevi nuiiti zea, niiti ḡooḡo GALAGI ná-seḡe vele ḡadegai make fai ḡalivaai ti ma.»

³¹ Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal ti keeni, eḡevelei ḡooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³² Koozoganiiiti niiti kooḡo nuiiti ti vaani la, naa ḡeni ga: baalagi ta bolii waaundozita waa uulofela maazu loolu (675 000),

³³ nike waa uulofela maazu felego (72 000),

³⁴ soovale waa uulozita maazu ḡila (61 000),

³⁵ anzanu loungoi niiti ti la ḡeni de zunu laakoba vaa ḡwee, naati ti ḡeni ga nu waa uusaavago maazu felego (32 000).

³⁶ Ma vali saamai nii é ḡeni ga kooḡo nuiiti tonoi, tieḡo ḡeni ga: baalagi ta bolii waa uusaavago waa uusaavago maazu lofela undoolu (337 500),

³⁷ naa ḡa undozita puulofela maazu loolugoi (675) zeḡeni ba, é ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonoi,

³⁸ nike waa uusaavago maazu lozitari (36 000), naa ḡa puulofela maazu felegoi (72) zeḡeni ba, é ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonoi,

³⁹ soovale waa uusaavago undoolugoi (30 500), naa ḡa puulozita maazu ḡilagi (61) zeḡeni ba, é ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonoi,

⁴⁰ nuḡuse waapuugo maazu lozitari (16 000), naa ḡa nu uusaavago maazu felegoi (32) zeḡeni ba, é ḡe ga ḡooḡo GALAGI nonoi.

⁴¹ Veḡeanii kpein é ḡeni ga ḡooḡo GALAGI nonoi, Moize naa zeḡeni, é pu zalaḡa ḡula nui Eleazaal yeezu, eḡevelei ḡooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

⁴² Ma vali saamai é ḡeni ga Izelaye nuḡuseiti tonoi, nii Moize puuni ye, kooḡo nuiiti tonoi voluma,

⁴³ naa ḡeni ga: baalagi ta bolii waa uusaavago waa uusaavago maazu lofela undoolu (337 500),

⁴⁴ nike waa uusaavago maazu lozitari (36 000),

⁴⁵ soovale waa uusaavago undoolu (30 500),

⁴⁶ nuḡuse waapuugo maazu lozitari (16 000).

⁴⁷ Ma vali saamai é ḡeni ga Izelaye nuiiti tonoi, Moize nu ḡilagilagi zeḡeni nu uulooludoolugi (50) kpein ba, é togani ḡilagilagi ḡula togani uulooludoolugi (50) kpein saama, é ti ve Leevi nuiiti zea, niiti ti ḡooḡo GALAGI ná-seḡe vele ḡadegai make su, eḡevelei ḡooḡo GALAGI ma levei veeni la zea.

Faanee wuuḡwee fai

ma veḡeaniiti

⁴⁸ Kooḡogiti deve ḡundiḡiiti, waagilagila kundigiti, ta nu ungilagila kundigiti, naati ti vaani naazu,

⁴⁹ ti ḡe Moize ma: «Gei gi ga da-wotiḡe nuiiti, gi kooḡo nuiiti gaaluga, niiti ti ḡea ga leveiti bu, ti ḡaavonige, zunu ḡila kpalaa ge la yeni ná volu gi zaama.

⁵⁰ Gi ḡilagilagi ga vaazu ga zanu soolaiti ḡooḡo GALAGI vo, ti ḡe ga veḡeaniiti, nii gi ka, zanu balaiti, yolḡoiti, balaḡaegiti, goizu anigiti, ta kobo ansaiti, é ḡe ga koto gba anii toḡi letemazu, gi-ḡuseiti faa zu, ḡooḡo GALAGI ḡaazu.»

⁵¹ Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal ti yeezeini naama soolaiti bu, ti ti veeni ti ya, ti ḡeteai ga zanugi.

⁵² Zanugi kpein nu waagilagila kundigiti ta nu ungilagila kundigiti ti gaaluni ḡooḡo GALAGI ve, buḡeḡi ḡeni ga kilo unḡila puulosaava maazu naanigo (184).

⁵³ Kooḡo nuiiti ese ge ná-koozoganii zeḡeni boḡo ve.

⁵⁴ Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal ti zanugi zeḡeni, nu waagilagila kundigiti ta nu ungilagila (kundigiti zea, ti lii la GALA daaḡomi seḡe velei wu, é ḡe ga ḡizesu Izelaye nuiiti be, ḡooḡo GALAGI ḡaazu.

32

Galaade yooi vee vai
Gade ta Luβen mavofodaiti zea
(Tɔ Sevei Velesie 3:12-22)

¹ Togani bulu golai ʒeni Luβen mavofodaiti ta Gade mavofodaiti zea. Ti kaani ga Yazɛɛl yooi ta Galaade yooi ta ga ada vaɔɔ toganiiti to fai zu.

² Ti vaani, ti zeeli Moize ma, ta zalaɔa ɟula nui Eleazaal, ta nuβusɛiti ta-ɟundigiiti, ti ɟe ti ma:

³ «Taaiti ti ga, Atalote, Diβon, Yazɛɛl, Nimela, Gɛseβon, Elealee, Seɟame, Neeβo ta Beyon,

⁴ zooi nii Ɔoɔɟɔ GALAGI feai Izelayele ve, toɟa ga zooi pagai togani lo fai ma. Tama, toganii wola mainve gi ya ɟei gi ga da-wotigiɛ nuiti.»

⁵ Ti ɟeni ma: «Ni gi zaalai zolɔɔɛ è ɟaazu, yeezei bu, è zooi nii ve gi ya, ɟei gi ga da-wotigiɛ nuiti. Mina gi buɛɛ ga Zuludɛn volu velei.»

⁶ Moize bolodama felegɔi niiti gooɟaaɔoteni, è ɟe ti ma: «Wa pɔ wo ye ve, wo-ɟɛlointi ta ɟɛna lia kooɟave, naa ɟa ɟe ɟale?»

⁷ Lee vaa zu wo pɔ Izelayele nuiti iɔtɔve ti leɛ vai zu zooi zu, nii Ɔoɔɟɔ GALAGI feezu ti ya?

⁸ Zekana kpein nɔ wo-ɟɛni ti keeni la, siegi zu gè ti leveni la, ti zeɟe Kadɛse-Baalenea, ti li, ti zooi veɛe.

⁹ Ti leeni, ti zeeli Esekɔle nɛmei zu, ti begai ma ga zooi veɛe, ti Izelayele nuiti iɔtɔveeni ga ti mina li zooi zu, nii Ɔoɔɟɔ GALAGI feezu ti ya.

¹⁰ Ɔoɔɟɔ GALAGI yiɟaawanani naama voloi, è ɟona, è ɟe ma:

¹¹ «Zunui niiti ti ɟulaai Ezipete yooi va, è zo kona vuufelegɔ (20) ma, è le zeemaazu, naati ti la ɟaazulaa zooi ma, nii gè ma ɟona woga ga na feezu Abalaame ya, ta Izaake, ta Zakɔbe, mazɔlɔ ti la vileni ɟooi volu, ti va ɟolo bɛ,

¹² è ɟula Kaleβe volu, Yefunee ná-doun zunui, nii è ga Keenize nui, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, niiti ti vileni Ɔoɔɟɔ GALAGI laawooi volu, ti ɟolo bɛ.»

¹³ «Ɔoɔɟɔ GALAGI yiɟaawanani Izelayele nuiti ma, è ti levetɔve tevebai zu kona vuunaanigɔ (40) laawu, eyesu naama yamanii kpein ge zeɟe ná, niiti ti Ɔoɔɟɔ GALAGI wanama vai ɟɛni.

¹⁴ Wele, wa ɟa wo wo-ɟɛni tosuve zeɟea, eɟevelei wo la ga kotoba nuiti ti zolɔɔgai, wo Ɔoɔɟɔ GALAGI ná-ziiɟaawanani ɟaalezu ba Izelayele laalɔɟoma.

¹⁵ Mazɔlɔ ni wo la ɟe keeni, wo va ɟolo toun bɛ, toɟa Izelayele ye nɔ tevebai zu, wa ɟe ga zaɟui wo niima nuβusɛi kpein undaavili.»

¹⁶ Ti Moize woɟaavoteni, ti ɟe ma: «Ba-o, gá sasaiti nɔ losu ve, gá-logani βulugiti faa zu, gi taaiti to gá-veleyeɟeiti bɛ.

¹⁷ Ɔoun gi letegi, gá ɔɔɟɔ maaɟili ga kooɟɔ zɔɔlaiti gaazuvilei zu, gi lo Izelayele nuiti untuɟɔ, eyesu gi lo ga tiye naama adave, ve ná veai ti ya. Gá-veleyeɟeiti gila nɔ ɟa ta ɟe yesu taaiti su, sidigiti ti ti ma, nii a ke ti maalɔɔɟu zooi zu nuβusɛiti ba.

¹⁸ Gi la ɟalega ma gá-veleiti bu, eyesu Izelayele nuiti gilagilagiti ti tɔnɔ ma yooiti solɔ.

¹⁹ Kele gi la mɔ zou zolɔɔga Zuludɛn volu velei, anɛ ná maaɟooza va, tɔzei gi ɟonɔ ma yooi zolɔɔga Zuludɛn ɟakamaɛ folo ɟulazu velei.»

²⁰ Moize ɟeni ti ma: «Ni wa minazeɟe gooi naa laazeelina, ni wa ɔɔɟɔ maaɟilina ga wo kooi ɟɔ Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu,

²¹ ni wa-ɟɔɔɟɔ nuiti kpein ta ɔɔɟɔ maaɟili, ti Zuludɛn buɛɛ, Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu, eyesu è sili nuiti kpein kpe ɟaazu,

²² ni wa ɟale ma, siegi zu nɔ zooi maaɟolozu la Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu, faa la mɔ ɟea wo va, wa vie naazu Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu, ta Izelayele letegi. Naazu, niima ada yɔɟɔzuve ɟa ɟe ga wɔnɔ Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu.

²³ Kele ni wo la ɟe keeni ɟana, wo koto ɟea Ɔoɔɟɔ GALAGI laalɔɟoma. A suɟwɛɛ ga wa-ɟotoi ɟa wo ɟɔɟɔzumen!

²⁴ A taaiti to wa-veleyeɟeiti bɛ, wo sasaiti to wa-logani βulugiti bɛ. Nii è ɟulaa wo-la, wo bo, à zie ga naa.»

²⁵ Gade mavofodaiti ta Luβen mavofodaiti ti ɟeni Moize ma: «Da-wotigiɛ nuiti gá ke, eɟevelei máligiɟi devei wogai la.

²⁶ Gi-lointi, gi-anzaiti, gá-loganiiti, ta gá-logani βulugiti ta ye Galaade taaiti su.

²⁷ Gei gi ga da-wotigiɛ zunuiti, gi pe gi maaɟilii ai ga kooɟɔ zɔɔlaiti, gá Zuludɛn buɛɛ, gi kooi ɟɔ Ɔoɔɟɔ GALAGI ɟaazu, eɟevelei máligiɟi bosu da.»

²⁸ Moize devei veeni ta-vaa zu zalaɔa ɟula nui Eleazaal ya, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe ya, è veɛ Izelayele wolodama veleyeɟe ɟundigiiti ba.

²⁹ E ʒeni ti ma: «Ni wa Gade mavofodaiti ta Luβen mavofodaiti, wa Zuludən maazuβudena uɔɔma, ti maadžilii ga kɔɔɔ ʒɔɔlaiti, ti kɔɔi ɔɔ Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, eyesu zooi maɔɔolo wo uɛ, wa Galaade yooi ve ti ya ga tɔnɔ.

³⁰ Kele ni ti la Zuludən buɔeni, ti ɔevele βeteai va ɔe de, ga wo kɔɔi ɔɔ uɔɔma, ta zeii wo zaama Kanaan yooi zu.»

³¹ Gade mavofodaiti ta Luβen mavofodaiti ti gooɔaavoteni, ti ɔe ma: «Gá naa ɔe, nii Gooɔɔ GALAGI bogai gi ma, ɔei gi ga da-wotiɔe nuii.

³² Gá buɔe, gi maadžilii ga kɔɔɔ ʒɔɔlaiti, Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, Kanaan yooi zu, kele gá ɔonɔi ma yooi ʒɔɔɔ Zuludən ɔakala velei.»

³³ Amɔɔl nuii ta-masagi Siɔon, ta Basan nuii ta-masagi Wɔge, Moize naati ta-masadaai ta ta-yooiti feeni Gade mavofodaiti zea, ta Luβen mavofodaiti, é uɛɛ Manasee ná-bolodai ɔilazuve va, nii é ga Zozefe ná-doun zunui, é uɛɛ ta-laiiti ba, ta ma yooiti ti ɔeni ti va.

³⁴ Taai niiti Gade mavofodaiti ti ti loni, ti ɔeni ga: Diβon, Atalote, Alowɛɛl,

³⁵ Atelote-Sɔfan, Yazɛɛl, Yɔgeβeɔa,

³⁶ Bete-Nimela, ta Bete-Galan, taaiti siɔiɔi ti ma. Ti sasaiti toni togani βulugiti faa zu.

³⁷ Taai niiti Luβen mavofodaiti ti ti loni, ti ɔeni ga: Geeseβon, Elealee, ta Kiliyatayime,

³⁸ Neeβo, ta Baale-Meyon, naati ti-laaseigi valiboni, ta Siβema. Ti daaseigiti peeni taaiti ba, niiti ti ti loni.

³⁹ Makiil mavofodaiti, nii é ga Manasee ná-doun zunui, naati ti liini Galaade laalɔɔma, ti voni ma, ti zobo sɔɔɔ Amɔɔl nuii ma, ti ɔeni zeini ná, ti ti zeɔe.

⁴⁰ Moize Galaade yooi veeni ti ya, ti zeini ná.

⁴¹ Yayii é ga Manasee ná-dounloin ta, naa wuzefeni, é li, é βalaɔaiti so, é ti-laasei peeni ga Yayii ná-taaiti.

⁴² Nɔβa laaleeni Kenate wu, é so, ta taaiti ti ɔilini ba, é tɔ βɔɔɔi daaseigi uɛɛ ti va.

33

Izelaye le nuii tevesuɔeti

¹ Peleiti peɛ Izelaye le nuii ti leveni da, ti ɔulaai ma Ezipete yooi va, ti zeidai kpasu, Moize ta Aalɔn ti loni ti luɔɔ.

² Moize ti-uɔuzuveti ta ti-ziezuveti seɔeni, eɔevelei Gooɔɔ GALAGI ná-devei ɔeni la.

³ Alu mɔungii ma volo puuɔɔ maazu βɔɔlugɔi (15) ma, Pakegi uoluma zobui, ti liini, ti zeɔe Lamesse. Izelaye le nuii ti ɔilani βɔɔɔ yeema zooi va, Ezipete nuii kpein gaazu ɔeni ti va.

⁴ Ezipete nuii ti ɔeni ti-loun zunui mɔungiti maɔɔfuluzu, niiti Gooɔɔ GALAGI ti uani. Tukpɔi ɔana é daaleeni ta-ɔalagiti bu.

⁵ Izelaye le nuii ti zeɔeni Lamesse, ti li, ti uɔ Sukote.

⁶ Ti zeɔeni Sukote, ti li, ti uɔ Etame, nii é teɔebai ɔaabelazuve.

⁷ Ti zeɔeni Etame, ti ɔaagale ma ga uɔgi Pi-Gaɔilote velei, Baale-Sefon folo ɔulazu velei, ti li, ti uɔ Migeɔole letemaɔe.

⁸ Ti zeɔeni Pi-Gaɔilote, ti leɔe Seeli Kpoloɔei zaamaɔe, teɔebai uɔ peleii. Ti folo savago zie woni Etame teɔebai zu, ti li, ti uɔ Mala.

⁹ Ti zeɔeni Mala, ti zeeli Elime, uɛ zie un puuɔɔ maazu felegɔ (12) ɔeni ná, ta dɔɔ wulu uɔuɔɔfela (70), miná ɔa ti uuni ná.

¹⁰ Ti zeɔeni Elime, ti li, ti uɔ Seeli Kpoloɔei ɔobaɔe.

¹¹ Ti zeɔeni Seeli Kpoloɔei ɔobaɔe, ti li, ti uɔ Sin teɔebai zu.

¹² Ti zeɔeni Sin teɔebai zu, ti li, ti uɔ Dɔfeka.

¹³ Ti zeɔeni Dɔfeka, ti li, ti uɔ Aluse.

¹⁴ Ti zeɔeni Aluse, ti li, ti uɔ Lefidime, uɛ nuβuseiti ti la ɔeni zie ʒɔɔɔni ná ga ti va βɔɔle.

¹⁵ Ti zeɔeni Lefidime, ti li, ti uɔ Sinayi teɔebai zu.

¹⁶ Ti zeɔeni Sinayi teɔebai zu, ti li, ti uɔ Kibelote-Gataava.

¹⁷ Ti zeɔeni Kibelote-Gataava, ti li, ti uɔ Gaseelote.

¹⁸ Ti zeɔeni Gaseelote, ti li, ti uɔ Litema.

¹⁹ Ti zeɔeni Litema, ti li, ti uɔ Limon-Peelɛse.

²⁰ Ti zeɔeni Limon-Peelɛse, ti li, ti uɔ Liβena.

²¹ Ti zeɔeni Liβena, ti li, ti uɔ Lisa.

²² Ti zeɔeni Lisa, ti li, ti uɔ Keɔeelata.

²³ Ti zeɔeni Keɔeelata, ti li, ti uɔ Safɛɛl gizei ma.

²⁴ Ti zeɔeni Safɛɛl gizei ma, ti li, ti uɔ Galada.

²⁵ Ti zeɔeni Galada, ti li, ti uɔ Makeelote.

²⁶ Ti zeɔeni Makeelote, ti li, ti uɔ Taɔate.

²⁷ Ti zeɔeni Taɔate, ti li, ti uɔ Tala.

²⁸ Ti zeɔeni Tala, ti li, ti uɔ Miteka.

- 29 Ti zegeni Miteka, ti li, ti vu Gasemona.
 30 Ti zegeni Gasemona, ti li, ti vu Moseelote.
 31 Ti zegeni Moseelote, ti li, ti vu Benee-Yaakan.
 32 Ti zegeni Benee-Yaakan, ti li, ti vu Gool-Gidegade.
 33 Ti zegeni Gool-Gidegade, ti li, ti vu Yotebata.
 34 Ti zegeni Yotebata, ti li, ti vu Abelona.
 35 Ti zegeni Abelona, ti li, ti vu Esiyon-Geebeel.
 36 Ti zegeni Esiyon-Geebeel, ti li, ti vu Sin teubai zu, toga é ga Kadese.
 37 Ti zegeni Kadese, ti li, ti vu Gool gizei ma, Edome yooi gwemave.
 38 Egevelei Goofo GALAGI ná-devei woni da, zalağa gula nui Aalon leni Gool gizei ma, é za, Izelayele nuiti kulaai ma Ezipete yooi va ma fonagi vuunaanisiéi (40) ma, alugi lolusiei ma volo maungi ma.
 39 Aalon ná-konagi gjeni ga kona ungila kona vuufele maazu savago (123), siegi zu é zaani la Gool gizei ma.
 40 Nazu ga Alade masagi, Kanaan yooi zu nui, nii é gjeni zeini zoi unda lekpehave nu yeezazuve, naa menini da ga Izelayele nuiti ta vaazu.
 41 Ti zegeni Gool gizei ma, ti li, ti vu Salemona.
 42 Ti zegeni Salemona, ti li, ti vu Punon.
 43 Ti zegeni Punon, ti li, ti vu Wobote.
 44 Ti zegeni Wobote, ti li, ti vu Iye-Abalime, Moabe kwepelhave.
 45 Ti zegeni Iye-Abalime, ti li, ti vu Diŋon-Gade.
 46 Ti zegeni Diŋon-Gade, ti li, ti vu Alemon-Dibelatayime.
 47 Ti zegeni Alemon-Dibelatayime, ti li, ti vu Abalime gizeiti zofozuve, Neeŋo gizei gakalave.
 48 Ti zegeni Abalime gizeiti ma, ti li, ti vu Moabe nemei zu, Zuluden gobave, Zeeliko letemave.
 49 Ti vuuni Zuluden gobave, é zo Bete-Gayesimote, é li Abele-Sitime, Moabe nemeiti su.

Kanaan yooi zo fai ma levei

- 50 Goofo GALAGI bœni Moize va, Moabe nemeiti su Zuluden gobave, Zeeliko letemave,
 51 é gje ma: «Bœ Izelayele nuiti pa, é gje ti ma: Siegi zu wo Zuluden budezu la, wo lo Kanaan yooi zu,
 52 wa zoi zu nuiti kpein kpe lufo, wo ta-goofo ganigiti kpein kologolo, ti ti betai ga ktui, wo ta-volibaiti kpein kologolo, ti betai ga kalui gaawuungai, wo ta-zalağa gula adaveti kpein kologolo.
 53 Wa zoi zege ga wœno, wo zeí ná, mazolo gè zoi vea wo ya, é gje ga wœno.
 54 Wa zoi gaagwe va, wa ke ga kpakutoomai, egevelei wa-wolodamaiti ti la. Niiti ti mindai, wa ta-yooi wœlo, wo fe ti ya, niiti ti la moinni, wa ta-yooi ve ti ya, kele gola mina wœlo. Eœ ka naa zolo, nii a ve zea ga kpakutoomai, wa ti zege ga wœno, egevelei wo-gœni ta-wolodamaiti ti la.
 55 Kele ni wo la zoi zu nuiti kpeini lufo, ti zaama, niiti wa ti ye ná, ta gœzu ga faingi, ti da vu wo-gaazuœti, ta ani gaazobagiti ti da wo-go kakamaveti kpota, ta gje ga wo zili nuiti zoi naa zu, ve wo vaazu zeizu ná.
 56 Nazu ga ná wo zo da, egevelei gè deveni la ga gè ti zo da.»

34

Kanaan yooi ma gwepelgiti

- 1 Goofo GALAGI bœni Moize va, é gje ma:
 2 «Devei nii ve Izelayele nuiti zea, é gje ti ma: Siegi zu wo vaazu leezu la Kanaan yooi zu, wele zoi va, nii é vaazu veezu wo ya ga wœno, Kanaan yooi, é veœ ná-kwepelgiti ba.
 3 Lekpehave nu yeezazuve, wa-you gwegi lo ga zeí Sin teubai zu, é le ga Edome yooi zakpai. Folo gúlazu velei, wo-gwegi sogai lekpehave nu yeezazuve, naa ga liizu, é lo Kpolode Wanai va,
 4 wo-gwegi zu ga bilisu gize yofozuve Akelabime, lekpehave nu yeezazuve, é leve ga Sin vele, é zeeli Kadese-Baalenea, lekpehave nu yeezazuve. E li ga Gasaal-Adaal vele, é leve ga Asemon vele,
 5 é zo Asemon, é lati, é li, é zeeli Ezipete gotudei ma, é vile Kpolode Wolai va.
 6 «Wa-gwepelhave é folo liizu velei, naa ga gje ga Kpolode Wolai.
 7 «Wele nii é gœzu ga wa-gwepelhave lekpehave nu gwœzuve, é zo Kpolode Wolai ma, wa kwegi la, eyesu é zeeli Gool gizei ma.
 8 Wa gwegi la, é zo Gool gizei ma, é li Lebo-Gamate, é vile Sedade va,
 9 é zo miná, é li ga Zifelon vele, é li, é vile Gasaal-Enan va. Lekpehave nu gwœzu vele gwepelgi gana.

¹⁰ «Wa gwepelemaue lebe ba folo gɔlazu velei, é zo Gasaal-Enan, é li Sefame vele,
¹¹ é zo miná, é yei Lifela, Ayen folo gɔlazu velei, kwepelamaue gá yeizu, é vile Kineelste bolodéi va, folo gɔlazu velei,

¹² é yei mánɔ ga zɛle wolai Zuluden, é vile Kpolodé Wanai va. Wa-yooi gwegiti kana.»

¹³ Moize Izelayele nuiti kalani ga niima vaiti, é gɛ ti ma: «Zooi gána nii wo vaazu gaagweezu ga kpakutoomai, Gooɔɔ GALAGI devea ga é ve boloda taavuuɔi ta ma lukpɛgi ya.

¹⁴ Mazlɔɔ Luβen nuiti ta-wolodamaiti, egevelei ta-veleyegeiti ti la, ti ta-yooiti segea, ta Gade nuiti ta-wolodamaiti balaa, egevelei ta-veleyegeiti ti la, Manasee ná-bolodai gɔlazuve balaagi ná-zooi zegea.

¹⁵ Boloda felegɔi naati ta boloda lukpɛgi, ti tɔnɔi zegea Zuluden volu velei, Zeeliko letemaue, folo gɔlazu velei.»

Seikpasui é lo

zooi gaaɔwe vai va

¹⁶ Gooɔɔ GALAGI bɔɛni Moize vɔ, é gɛ ma:

¹⁷ «Wele zunuiti daaseigiti ba, ti vaazu zooi gaaɔwezu wo yɔɔɔzu: zalaɔa gɔla nui Elezaal, ta Nun ná-doun zunui é ga Zozuwe.

¹⁸ Wa bolodama gɔndigii gɔlagilagi zege ga ti zooi gaaɔwe.

¹⁹ Naama zunuiti daaseigiti ta ga:

Zuda ná-bolodai zu, Yefunee ná-doun zunui Kalébe,

²⁰ Simiyɔn nɔnɔi, Amiyude ná-doun zunui Samiyéle,

²¹ Benzamen nɔnɔi, Kiselon ná-doun zunui Elidade,

²² Dan nɔnɔi, Yɔgeli ná-doun zunui Buki é ga kundigii,

²³ Zozefe mavofodaiti su,

Manasee nɔnɔi, kundigii Ganiyéle, Efode ná-doun zunui,

²⁴ Efelayime nɔnɔi, kundigii Kemuwele, Sifetan ná-doun zunui,

²⁵ Zabalɔn nɔnɔi, kundigii Elisafan, Paalenake ná-doun zunui,

²⁶ Isakaal nɔnɔi, kundigii Paletiyéle, Azan ná-doun zunui,

²⁷ Aseel nɔnɔi, kundigii Ayiyude, Selɔmi ná-doun zunui,

²⁸ Nefetali nɔnɔi, kundigii Pedagele, Amiyude ná-doun zunui.»

²⁹ Naati ka Gooɔɔ GALAGI devei veeni ti ya, ga ti Kanaan yooi gaaɔwe Izelayele nuiti zɔɔɔzu.

35

Leevi nuiti ta-laaiti

¹ Gooɔɔ GALAGI bɔɛni Moize vɔ, Moabe nemeiti su, Zuluden gɔbaue, Zeeliko letemaue.

² E gɛni ma: «Devei ve Izelayele nuiti zea, ga ti va bu, ti taai tanigaa ve Leevi nuiti zea ta-yooi zu, nii ti solɔɔgai ga tɔnɔ, veti ta zoo ti zeí náti. Wa náti maaɔooliiti fe Leevi nuiti zea.

³ Naama laaiti ta gɛ ga ti-zeizuve. Ti-maaɔooliiti su gɛ ga ta-logani losuveti, ti-yeaɔɔligiti ti gɛ ná, ta ta-logani bulugiti.

⁴ Taaiti maaɔooliiti su, niiti wo ti veezu Leevi nuiti zea, zooi gá gɛ ba, é gaku ma ga metele undɔɔlugɔ (500), é tɔzei sigigiti ma, é li polu velei maaɔoolii kpein su.

⁵ Wa kɔɔɔ, wo kwɛgi la taa volu velei, ga metele waagila (1 000), é gaku ma kpoloo, taai gá gɛ zaamazuve. Vele gána zooi a gɛ la, ta-laaiti maaɔoolii zu.

⁶ Wa yeelo taa lozita va, wo fe Leevi nuiti be, ti gɛ ga maaavela wosuue, nui niiti ti nu vaazu, ti la gaaɔilini ma, ta zoo ti vela, ti li ná, é vele taa vuunaanigɔ maazu felegɔ (42) giligaa va.

⁷ Taaiti wo vaazu ti veezu Leevi nuiti be, tiegɔi gá gɛ ga puunaanigɔ maazu losava (48), é vele ti-maaɔoolii ma yooiti ba, ti gɔlagilagi pe.

⁸ Taaiti wo vaazu ti zegezu Izelayele nuiti ta-yooiti su, moinda gá gɔla naati zea, niiti gola ti ya, tago nɔ gá a gɔla naati zea, niiti é la moinni ti ya. Bolodai gɔlagilagi gá ná-taai ta ve Leevi nuiti be, egevelei a zoloo da solɔɔgi ma, é vaazu bosu.»

Maaavela laaiti

(Tɔ Sevei Velesié 4:41-43;

19:1-13;

Zozuwe 20:1-9)

⁹ Gooɔɔ GALAGI bɔɛni Moize vɔ, é gɛ ma:

¹⁰ «Bɛe Izelayele nuiti pɔ, é gɛ ti ma: Siegi zu wo Zuluden budɛzu la, wo le Kanaan yooi zu,

¹¹ wa yeelo taai tanigaani ba, ta gɛ wo ve ga maaavela laaiti, ni nu a nu vaana, é la gaaɔilini ma, é vela, é li ná.

¹² Naama laaiti ta gɛ wo ve ga maaavela laaiti, pamai botokula nui va, naa gá a ke nu vaa nui mina za, aisa é va gɔla kelema nubusciti gaazu, ná-tukpɔi gaa va lebe.

¹³ Wa yeelo taa lozita va, ti gɛ ga maaavela laaiti,

¹⁴ wa taa savago ve Zuluden volu velei, wo taa savago ve Kanaan yooi zu. Naati ta fεεzu ga maavela laaiti.

¹⁵ Naama laa lozitaiti ta fεεzu ga maavela laaiti Izelayele nuiti be, ta weεinti, naa veε seikoḡoma nuiti ba, nu-o-nu nii a nu vaana, é la gaagilini ma, miná ḡa a vεla, é li ná.

¹⁶ «Ni zunui ta a seinoḡoi loḡana ga kolu ani, naa za, toḡa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁷ Ni a soona ga kotu, naa za, toḡa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁸ Ni a doḡana ga gulu, naa za, toḡa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁹ Namai votokula nui ḡa nu vaa nui naa vaa, siegi zu é maazoloosu da.

²⁰ Ni zunui ta a zonna seinoḡoi va ga woinzegemai, ḡaa é ani zegε, é pili ma ga kisie noi, saa vaa ḡula su,

²¹ ḡaa ni a doḡana ga yeei, sili vaa zu, saa vaa ḡula su, toḡa ga nu vaa nu, ta paa. Namai votokula nui naa ḡa nu vaa nui naa vaa, siegi zu é yeezeelizu la ma.

²² «Kele ni zunui ta a zonna seinoḡoi va, é la gaagilini ma, é la daani ḡisu, ḡaa é anii ta vili ma, é la daani ḡisu,

²³ ḡaa é la naa ḡaazu, eyesu é kotui loo ma, naa volu ḡe ga saai, é la ga silinoḡo, é la faa noi beεtezu daaloḡoma,

²⁴ nubuseiti ta tukpoḡaaleve, é zoloo toḡi ma, nu vaa nui ta namai votokula nuiti zoḡo zu.

²⁵ Nubuseiti ta nu vaa nui ḡizo, ti kula namai votokula nui ya. Nubuseiti ta gaagale ma maavela laai zu, ve pelaai, é li ná. Toḡa ye ná eyesu zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai, nii gulo padegai ziaai ma, naa za.

²⁶ «Ni nu vaa nui a budena maavela laai ma ḡwεgiti maazu, ve pelaai, é li ná,

²⁷ ni ta ḡomina ta namai votokula nui taa voluve, naa paa, é la ḡea ga soḡa nu, nu vaa vaa zu.

²⁸ Mazolo, nu vaa nui maaneve, é ye maavela laai zu, eyesu zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai za. Zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai zaa voluma, nu vaa nui ḡa zoo é ḡale ma ná-poganii unda.

²⁹ «Deveiti kana wo vaa zu, wo-mavofodaiti kpein su, ve nope wa zei ná.

³⁰ Ni nui ta a nu loḡana, é za, ta nu vaa nui vaa, zeeleiti gooi ma. Kele zeele ḡila ge la kula ḡea, peelalai va ve nui ya ga ti paa.

³¹ «À mina yeezei walii wu, nu vaa nui yenvui vaa zu, nii maaneai ga é za, mazolo keni ti naama nui vaa.

³² A mina yeezei walii wu, wo va pelei ve zea, é va ḡula maavela laai va, é va ḡale ma ná-zooi zu, aisa zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai va za.

³³ A mina zooi ḡozo, ve wo vaazu zeizu ná, mazolo namai ḡa da zooi ḡozo. Koto gba vaa la ḡea namai ná-faa zu nii puai, keni naama nui namai, nii é namai vuai.

³⁴ Wo la zooi naa ḡozoa, ve wo vaazu zeizu ná, ve ná balaagi ḡe vaazu zeizu ná, mazolo ná ga ḡooḡo GALAGI, nii é zeini Izelayele nuiti saama.»

36

Tḡi é lo

peleyeḡeiti ta-you vaiti ba

¹ Peleyeḡe ḡundiḡiiti ti ḡulaai Galaade ná-bolodai zu, Makiil ná-doun zunui, Manasee ná-doun zunui, Zozefe ná-doun zunui ta-wolodamaiti saama, ti vaani Moize vo be, ti boε po, ta Izelayele nuiti ta-veleyeḡe ḡundiḡiiti,

² ti ḡe ti ma: «ḡooḡo GALAGI devei veeni maliḡii ya, ga é zooi ḡaaḡwε Izelayele nuiti ba ga kpakutoomai. Naa voluma, maliḡii devei zolooni ḡooḡo GALAGI ya, ga é gi-ḡεloin Selofegade ná-poganii ve ná-doun anzanuiti zea.

³ Ni ta vuluna Izelayele nuiti ta-wolodamai taḡili ma, ta-voganii ḡa zegε gi-memewolani ta-voganii va, é veε bolodai naa, ná-poganii va, nii ti ḡilii ba, naa maavele ma, ta ḡa ḡulazu poganii la, nii gaagwεai gi va ga kpakutoomai.

⁴ Boḡoyeema ḡonagi a zeelina Izelayele nuiti be, ta-voganii ḡa veε bolodai naa nḡoi va, nii ti ḡilizu ba, toḡa zegε ḡa-wolodai nḡo ma gelei va.»

⁵ Moize ḡooḡo GALAGI ná-deveiti daazeelini Izelayele nuiti ma, é ḡe ti ma: «Zozefe mavofodaiti ta-wolodai ḡa gaamai wosu.

⁶ Peεe nii ḡooḡo GALAGI deveai Selofegade ná-doun anzanuiti ma: Ta zei naama nuiti be, niiti ta ḡe ti vo, ni no ta zei ti-ḡεeni ta-wolodai zu.

⁷ Izelayele yooi zu, poganii tanope ge la ḡulaa bolodai ta zu, é va li bolodai zoi zu, kele Izelayele nui ḡilagilagi ḡa ḡili keεḡeni ta-wolodai ma voganii va.

⁸ Anzanu loin ḡilagilagi kpein poganii a ḡe zea, Izelayele nuiti ta-wolodaiti su, keni naa zei zini be, keεḡe ná-bolodai zu, naa ḡa a ke Izelayele nuiti ḡilagilagiti ti ti-memewolani ta-voganii zolo.

⁹ Poganii tanope ge la g'ulaa bolodai ta va, e va li bolodai tag'ili su, kele Izelayele nuiti ta-wolodaiti ta g'ili ti g'ilagilagi ta-voganii va.»

¹⁰ Selofegade na-doun anzanuiti ti keeni, egevelei G'og'o GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

¹¹ Selofegade na-doun anzanuiti ti ga Maala, Tiilesa, G'ogela, Mileka ta Noa, ti zeini ti-g'e keeg'elointi ti-loun zunuiti be,

¹² ti zeini Zozefe na-doun zunui Manasee mavofodaiti be, ta-voganiiti ti yeni ti-g'eeni ta-wolodai zu.

¹³ Deveiti ta tagiti kana, nuiti G'og'o GALAGI feeni Izelayele nuiti zea, ga Moize maa'ele, Moa'be nemei zu, Zuluden g'oba'be, Zeeliko letema'be.

Tɔ Sɛvɛi Vɛlɛsɛi Sɛvɛi lɔɔzɛizuvɛ ma woo mɔungiti

Gaalu Sɛvɛi ɟaabelazuvɛ ɟa dɛɛzu ga adeye, ga Izelayɛle nuiɪi ti zeelia zou ɟwɛmavɛ, ti lɔɔ vai vɛ niina minazɛɟɛ zɔɔi zu. Tɔ Sɛvɛi Vɛlɛsɛi ɛ vilɛsu polu, Moize bɔɛ la ɟɛni su sava Izelayɛle nuiɪi pɔ (1:1–4:43; 4:44–28:68; 28:69–30:20). Moize ti looni ɟisu ga GALA nɔ-kɛɛwotiiti, nɔ-nɛɛbɛi zu, nii kwɛ ge la ba, ɛ kɛɛni nɔ-nubɛsɛiti tetegi: ɛ minazɛɟɛ bo ti vɛ, ɛ lo ti luɟɔ kona vuvuanaaniɟɔ (40) laawu tevɛbai zu, ɛ ti makɛ ti zili nuiɪi ti la ziɛni ti wu, ɛ nɔ-deveiti ta nɔ-minazɛɟɛɟiti fe ti ya.

Anɛɛ naa vɛ, ɛ la nɔ ga faiti ti ɟɛai, baa tɔɟi ɛ veeni naa ɟwɛɛ fai nɔ vɔlu. Kɛɛ Moize ɟa bɔɛzu eɟɛ tɛnɛbo nui, nii zɛbɛi ba, ɛ ti loli ga ti ɟize ti-Maliɟii nɔ-woɔɟɛɟiladai zu, ti lo naa ma, ti GALA kitei nɔ-kpɔfaamai ɟaizɛ. «Woilo, Izelayɛle! ɔɔɔɟɔ GALAGI ada-GALAGI ɟa ɛ ga GALA gila kpeɟi. Da ɔɔɔɟɔ GALAGI da-GALAGI nɛɛ vɛ ga ɛ-yii pɛ, ta ɛ-yɛnvui pɛ, ta ɛ-zuviki pɛ» (6:4-5, bogɛ Mat 22:37 zu). Niima wooi ɟa keai ga dɔlɔɟi lɔɔzɛizuvɛ Izelayɛle nuiɪi bɛ, ɛ lo kidaalevɛ vɛlei va, ta folo-o-folo GALA fali vai.

Sɛvɛi nii ma ɟaagwɛsu naanigɔi ma ɟaabelagiti, felegɔi ɟa koozuɟɛle bɔɛi wosu, ta kizɛsu vaa felegɔ: mɔunpa maamɛsɛ wuyɛi ɛ lolisu ga «Moize nɔ-guyɛi» (ɟaagwɛsu 32), ta tuyai Moize tooni Izelayɛle woloda puugɔ maazu felegɔiti (12) bɛ (ɟaagwɛsu 33), naa vɔlu, vɛ nɔ dɛɛzu vɛlei ziimazɛɟɛɟi ɟɛni la ga Zozuwe, ɛ lo Moize vɔtɔɟi zu, ɛ va li ga Izelayɛle minazɛɟɛ zɔɔi zu (ɟaagwɛsu 31), ta Moize nɔ-saa vai (ɟaagwɛsu 34).

Tɔ Sɛvɛi Vɛlɛsɛi tɛi su vaa wolai ɟa ga, «Tɔ sɛvɛi,» nii ɛ ɟaani GALA sei vɛlei wu Zeeluzalɛme, masagi Zoziasɛ nɔ-masadai ma zɛɟi zu (2Ma 22), naa ɟa ɛ ɟɛni ga faiti falibo fai lɔɔzɛigɔ GALA pelei ma, nii masa niiniɛ tɔɔzɛini. Su wooi ɟa ɟalasu sɛvɛ mɔinmɔin su minazɛɟɛ pɔlɔi zu (Masagiti, Zeeleemi), eyɛsu ɛ zeeli minazɛɟɛ niiniɛ zu (Mat 4:4, 7, 10; Mak 12:32).

Niiti ti kalasu niizu, ta mɔun keleiti, Tɔ Sɛvɛi Vɛlɛsɛi ɟa dɛɛzu ga undaanɛi nii nubɛsɛi pɛ ge ɟaizɛzu, kɛni nu ɟolo GALA bɛ pɛ, nii ɛ ga Kizo Nui ta Unmɔɔ Nui, ɛ va la ɛɟa solɔɔ, fai pɛ su.

MOIZE NA-KPɔɛZUGULA MɔUNGI

(1:1–4:44)

¹ Sɛvɛi nii ɟa wootti bosu, niiti Moize ti laazelini Izelayɛle nuiɪi kpein ma, Zuluden folo ɟulazu vɛlei, tevɛbai zu, pɛtu nɛmɛi zu Sufe letɛmavɛ. Nɛmɛi naa ɟa Palanni zɔɟɔzuvɛ ta taa naanigɔi zɔiti: Tɔfole ta Laban, naa vɛɛ Gaseelɔte ta Di-Zaɟaɟɛ vɛ.

² (Folo puugɔ maazu ɟila (11) siɛ ɟa ɛ nɔ, ɛ zo ɔɔɔɛbɛ gizeɛ ma, ɛ va ga Seyiil ɟizeɛ ma vɛlei, ɛ zeeli Kadese-Baalɛna.)

³ Kona vuvuanaaniɛi (40) ma alu puugɔ maazu ɟilagi (11) ma volo mɔungɔ ma, ti ɟula vɔluma Ezipete yooi va, Moize bɔɛni Izelayɛle nuiɪi pɔ, eɟɛvɛlei ɔɔɔɟɔ GALAGI devei veeni la zɛa ta-vaa zu.

⁴ Naa ɟɛni, siɛɟi zu ɛ bɛni da ga vɔni Amɔɔl nuiɪi ta-masagi Sigon ma, nii nɔ-taa wolai ɟɛni ga Gɛsɛɔn, ta Basan masagi Wɔge, nii ɛ ɟɛni zeini Asetalɔte ta Edeleyi.

⁵ Zuluden vɔlu vɛlei, Moaɟɛ yooi zu, minɔ ɟa Moize tɔɔzɛini nɔ ga tɔɟi nii yɔɟɔzula ga tiye, ɛ ɟɛ ti ma:

⁶ ɔɔɔɟɔ GALAGI da-GALAGI bɔɛni de vɔ ɔɔɔɛbɛ gizeɛ ma, ɛ ɟɛ ma: «Wo wola lɛbigɛ zeini gizeɛ nii vɔ bɛ.

⁷ A latina, wo li Amɔɔl nuiɪi ta-ɟize yooi zu, ta nɔ maagɔoliiti su, vɛ Kanaan nuiɪi ti zeini nɔ, Zuluden ma vɛtu nɛmɛi zu, ta zigeiti ma, naa vɛɛ zɛlavɛ ma nɛmɛi zu va, ta lekɛmavɛ nu yɛezazuvɛ, ta Kpɔlɔɟɛ Wolai ɟɔbaɛti, eyɛsu ɛ zeeli Liban ɟizeiti ma, ta zɛɛ wolai Ufelate ma.

⁸ A pɛte, gɛ zɔɔi tɛi fea wo vɛ. A li, wo zɔɔi naa zɛɟɛ ga wɔnɔ, nii nɔun nɔ ɔɔɔɟɔ GALAGI gɛ ma ɟona woni wo-mɛmɛwolani bɛ, Abalaame, ta Izaake, naa vɛɛ Zakɔbɛ va, ga gɛ fe ti vɛ, ta ti-mavɔfodaiti, ta zɛɟɛna nɔ.»

*Moize tukɔɟaaleve nuiɪi sei vai
(Eɟɛzɔde 18:13-27)*

⁹ Moize ɟɛni ma mɔnɔ: naama zɛɟi zu, gɛ bɔɛni wo vɔ ɟani, ga: «Gɛ la zooga, nɔ ɟila, gɛ va lo wo luɟɔ.

¹⁰ ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-GALAGI, wo maamɔinda, za wo mɔinda eɟɛ geegɔlɔɟi ma zomideɟaiti.

¹¹ ɔɔɔɟɔ GALAGI, wo-mɛmɛwolani ta-GALAGI, ta bɔ wo va nɔ zeizu ɟɛ ga waagila (1 000), ɛ tuyai loo wo vɛ, eɟɛvɛlei ɛ minazɛɟɛni la!

¹² Nɔ ɟila, nɔ wa-ɟasɔi zɛɟɛ ɟale, gɛ wa-vaiti ɟaagɟula ba, ta wa-bɔɛ vaiti?

¹³ A yeelo zunui tanigaani ba, wa-wolodaiti su, ti ga ɟima nuiɪi, ti ɟeɟɛɟɛɟɛgai, ta luɟɔ vagoi ti va, gɛ ti zeɛi wo unda.»

¹⁴ Wo ɔɔɔɟaavoteni, wo ɟɛ mɔ: «Nii ɛ ɟisɛiaa su ga ɛ kɛ, naa ɟa ga faa vago.»

15 Gè wa-wolodama gfundigiiti sefeni, gima nuiti, loḡo vagoi ti va. Gè tanigaa zeì wo unda ga nu waagilagila kundigiiti, nu ungilagila kundigiiti, nu uuluḡolodolu kundigiiti, ta nu uupuu kundigiiti. Gè zoiti ke ga faagaaḡulaba nuiti wa-wolodaiti su.

16 Gè devei veeni naama ziegì zu, wa-lukpogaaaleve nuiti zea, gè gè ti ma: «À woilo wo-gèeleaiti goo ma, wo ti lukpogaaaleve ti yogḡozu vaiti su, ta ti-gèeleaiti, ta wèeinti, ga telebodai.

17 A mina zeelozogḡozu gè nuiti su, wa woilo mone nuiti goo ma, ta zobobe nuiti. A mina lua nu nḡpe ba, mazḡḡo GALA ka po ge ga tukpogaaaleve vai. Ni fai ta a baana wo ya gola, wa vaa la pò be, gè gaagula ba.»

18 Pele gana naama ziegì zu gè devei veeni la, ga nii kpein wa ke.

Kpakagi é gèeni Kadese

(Gaalu Sevei 13:1-33;

14:20-45)

19 Ade zegeni Gḡolebe gizeì vò be, de zie teveba wolai zu, nii maayikiai, de li ga Amḡol nuiti ta-gize yooi zu velei, egèvelei Gḡogḡo GALAGI ade leveni la. Ade zeelini Kadese-Baalenea.

20 Gè gèni wo ma: «Wo zeelia Amḡol nuiti ta-gize yooi zu, nii Gḡogḡo GALAGI da-GALAGI fea de ve.

21 Pete, Gḡogḡo GALAGI wa-GALAGI zooli laa wo gakala. A le, wo sege ga wḡno, egèvelei Gḡogḡo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI boni la wo ma. A mina lua. A mina bali.»

22 Wo pe wo maabugani bà, wo gè mà: «Ade zunui tanigaa leve, ti zooli zubeve, ti va, ti voluvaawo ade ma, pelei da zie la, taaiti ve da li ná, ti naati dèe.»

23 Wo gisu vai naa nḡeni bè. Naa gá é keeni, gè yeelo zunu puugḡo maazu felegḡo (12) va wo zaama, boloda gila, zunu gila.

24 Ti liini, ti le ga gize yooi vò pelei, eyesu ti li Esekole nemèi zu, ti náti sumoni.

25 Ti vaani ga ma yooi ma wulu waaiti ya, ti dèe ga adeye, ti voluvaawo, ti gè ma: «Zou vago ve, nii Gḡogḡo GALAGI da-GALAGI feezu de ve.»

26 Kele wo la keeni, wo va le. Wo bakani wa-GALAGI Gḡogḡo GALAGI ná-devei laalḡoma.

27 Wo bḡeni unsu wa-zegè gḡotaiti bu, wo gè ma: «Tei ade woinzegèa Gḡogḡo GALAGI ma, naa gá é de gḡlaai la Ezipete yooi va, é va de lo Amḡol nuiti zeezu, ti de undaavili.

28 Mini gá ade liizu ná? Ade-gèeleaiti ti de inḡotevea, ti gè ma: «Nubusea ve ti wola moindai, ti wola gḡozakoozagai ade va, taaiti be ti wola wḡolai, sigigi ti ma, é zeì geei va, gi Anake mavofodaiti kaave ná gite.»

29 Gè gèni wo ma: «À mina bali. A mina lua ti va.

30 Gḡogḡo GALAGI wa-GALAGI, nii é loni wo luḡo, to bḡoḡi gá a kooi gḡo wo ve, egèvelei é keeni la wo ve, wo gaaazu, Ezipete yooi zu,

31 naa volu tevebai zu, wo kaani miná, Gḡogḡo GALAGI wa-GALAGI wo zegeni, egèvelei zunui a dá-ná-doun zunui zegè la, pelei kpein su, eyesu wo zeeli niima adave.»

32 Anḡe naa ve, wo la gèni laani Gḡogḡo GALAGI la, wa-GALAGI,

33 nii é gèni losu wo luḡo pelei zu, ga é wo-uuzu gáizie, é gèni losu wo luḡo kpidiu abuzogi zu, é pelei le ga woye, nii wo ziezu la, foloi é lo wo luḡo tonabiingi zu.

34 Gḡogḡo GALAGI wo gisu vai gḡweeni, é yigaaawana, é minazegè gani:

35 «Niima yamanii zu nubuse inḡoiti tagila kpalaa ge la zooli naa gaa, nii gè ma gḡona woga ga gè fe wo-memewolani zea,

36 keñi Kalebe, Yefunee ná-doun zunui, to gá a ka. Ná zooli naa ve zea, nii siaai su, ta ná-doun zunuiti, tozei sieve ga ziiimai.»

37 Gḡogḡo GALAGI yigaaawanani má balaa wa-vaa zu, é gè mà: «Da balaagi, è la mo lea ná.

38 Kele Nun ná-doun zunui Zozuwe, dá-baba nui, naa gá le ná. Naa inḡoḡo, mazḡḡo toḡa é vaazu losu Izelayele nuiti tuḡḡo zooli zo fai zu.

39 Wo-lointi, wo gèni gèezu ma ta gè ga wo zili nuiti daamiani, ta wo-loun zunuiti, niiti ti la faa vagoi ta faa inḡo yḡogḡozugwe za, naati ka ti leezu ná, naati ka gè feezu ti ve, ti sege ga tḡno.

40 Kele wḡoun, à gále ma, wo li volu tevebai zu, Seeli Kpolodei vò pelei.»

41 Wo gḡogḡaavoteni, wo gè mà: «Gi koto gèa Gḡogḡo GALAGI laalḡoma. Gá leezu, gi kooi gḡo, egèvelei Gḡogḡo GALAGI gá-GALAGI devei vea la gi ya.» Wo gḡilagili wo wa-gḡogḡo zoolaiti sefeni, wo ka ga faa go, wo le ve vai gize yooi zu.

42 Kele Gḡogḡo GALAGI gèni mà: «Gè ti ma: A mina le, ta à mina koo gḡo, mazḡḡo gè la wo zaama nḡegelein, wo zili nuiti ta wo gḡogḡo no fuun.»

43 Anḡe naa ve, gè bḡoni ga bḡea wo vò, wo la woiloni, wo bakani Gḡogḡo GALAGI ya, wo keeni ga goizuḡoloi gize yooi zu.

44 Názu gá Amḡol nuiti ti zeini gize yooi zu, ti gḡulani, ti wo laagomi, ti vile wo volu egè koingiiti, ti laale wo wu, é zo Seyiil lugi zu, eyesu é zeeli Gḡolema.

45 Wo galegai ma ma, wo wḡoni Gḡogḡo GALAGI gakala, kele Gḡogḡo GALAGI la gèni woiloni wo-wooi ma, é woizuḡoloni.

46 Naa ɔa é keeni wo yeɛni Kadese, wo wola lebi ná.

2

Edome ta Moabe ta Amɔn yooiti maazuɓude vai

1 Ade latini, de li ga tevebai zu vele, de Seeli Kpolodei ma velei zo, egevelei Gooɔɔ GALAGI boni mà la. Ade folo moinmoin keeni, de da lati Seyiil ɔize yooi ma.

2 Gooɔɔ GALAGI ɔeni mà:

3 «Wo lebiga latisu gize yooi tei ma. A latina ga lekpeɔmave nu ɔɓɓezu velei.

4 Devei nii ve nuɓuseiti zea, ga wa ɓaazu levesu wo-ɔeeleaiti Ezawu ná-doun zunuiti ta-ɔwepelemave, ti zeini Seyiil yooi zu. Ta lua wo ɓa, kele à dama ga ɓɔɔɔ.

5 A mina laale ti wu, mazaloo ge la wo-ɔɔɔɔ losu nɔpe feezu ta-yooi zu, tɔɔzei ge Seyiil ɔize yooi veve Ezawu ɓe ga nɔnɔ.

6 Wa daamianigi zaloo ti ya, ga wo geya ga walii, wo mi, anee ziei wa ɔe kpolozu, wa saloo ti ya ga wo geya ga walii.»

7 Mazaloo Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI tuya looɓe wo ɓe, wo-yeavaiti pe su, gwelɓe wo ma wa-ziei zu, teveba wolai nii zu. Kona ɓuunaanigo (40) ɔa Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa wo ɓa, wo la ɓalani ani nɔpe ma.

8 Ade-ɔeeleaiti Ezawu ná-doun zunuiti ti zeini Seyiil yooi zu, ade ti yeɛni ɔoozama, de leve ti ɓa, de lago maaɔoozani Zuluden ma ɓetu nemei zu velei ɓa, ta Elate, ta Esiyon-Geɓeeɓ. Naa ɓolu, ade latini, de li ga Moabe tevebai zu velei.

9 Gooɔɔ GALAGI ɔeni mà: «À mina laale Moabe nuiti bu, wo mina koo ɓee ti ɓa, mazaloo ge la ada nɔpe feezu wo ya ná-zooi zu, Lote ná-doun zunuiti ka ge Aal yooi veai ti ya ga tɔnɔ.»

10 (Eme mavofodaiti ka ti ɔeni zeini ná mɔungi, ma nuɓuseiti ti wɔɔloni, ti wola moin, ti ɔoozakooza ege Anake mavofodaiti.

11 Tiya ɓalaagi ti ɔeni ti ɓetesu ege Leefa mavofodaiti, velei nɔ Anake mavofodaiti ti la, kele Moabe nuiti ti ɔeni ti lolisu ga Eme mavofodaiti.

12 Gool nuiti ka ti ɔeni zeini Seyiil, Ezawu ná-doun zunuiti ti ti zoni, ti ti-ma zuwu ɔaaleɓe luɔɔ, ti ze ti-ɓotogi zu, egevelei Izelayele keeni la zooi naa zu, nii é zea, nii Gooɔɔ GALAGI feeni zea.)

13 Gooɔɔ GALAGI ɔeni ma mɔnɔ: «À wuzegena niizu, wo Zeelede ɔtudei ɓude.» Názu ɔa ade Zeelede ɔtudei ɓudeni la.

14 Yeedegalai ade keeni, de da zie, é zo Kadese-Baalenea, é li Zeelede ɔtudei maazuɓude voloi ɓɔ, é ɔeni ga kona ɓuusava maazu losava (38), eyesu zunuiti ti zeelini kooɔɔ vai ma, naati kpein ti jeele de zaama, egevelei Gooɔɔ GALAGI ma ɔonai womi la ti ɓe.

15 Gooɔɔ GALAGI ɓɔɔɔi ɔeni ti laalɔɔma, é da ti ɓaa, eyesu ti jeele de zaama.

16 Siegi zu kooɔɔ nuiti kpein ti jeele ni la nuɓuseiti saama ga ti za,

17 Gooɔɔ GALAGI ɔeni mà:

18 «Wa Moabe ɔwepelemave maazuɓudezu za, wo leve ga Aal taai ɔoba velei,

19 wa ɓaazu maaɓugazu Amɔn nuiti ba. A mina laale ti wu, wo mina koo ɓee ti ɓa, mazaloo ge la ada nɔpe feezu wo ya Amɔn nuiti ta-yooi zu, Lote ná-doun zunuiti ka ge naa veai ti ya ga tɔnɔ.»

20 (Naama adave leveni ga Leefa mavofodaiti ta-yooi, Leefa mavofodaiti ka ti ɔeni zeini ná mɔungi, Amɔn nuiti ti ɔeni ti lolisu ga Zamezume nuiti,

21 ti ɔeni ga nuɓuseiti ti wɔɔloni, ti wola moin, ti ɔoozakooza ege Anake mavofodaiti. Gooɔɔ GALAGI ti ɔolooɔloni Amɔn nuiti, naati ti ti zo, ti ze ti-ɓotogi zu.

22 Vele ɔana Gooɔɔ GALAGI keeni la Edome nuiti ɓe, ti ga Ezawu mavofodaiti, niiti ti zeini Seyiil, siegi zu é Gool nuiti koloɔloni la, naati ti ta-yooi zoni, ti ze ná ti-ɓotogi zu, eyesu zaagaza.

23 Avi nuiti ti zeini taa goiti su, eyesu é zeeli Gaza, Kafetɔɔl nuiti ti ɓaani, ti naati koloɔlo, ti ze ti-ɓotogi zu.)

24 Gooɔɔ GALAGI ɔe ma: «À wuzegɔ, wo pele zo, wo zie wolai Aalenɔn ɓude. Wele, ge Geseɓon masagi Siɔon Amool nui laa wo yeezu, ta ná-zooi. A tɔɔzei ga kooi ɓee ba, wo ná-zooi zede ga wɔnɔ.

25 Za, ná tɔɔzeizu ga wo-ɓaaluabai laa nuɓuseiti kpein su, niiti ti zeini geeɔɔlɔgi wu, ta lua wo ɓa. Siegi zu ti wo-maawooi menisu da, ta ɓali, ti ɔe nɔ unga wuulee wo luɔɔ.»

Gesebon masagi Siɔon ná-zooi zo fai (Gaalu Sevei 21:21-30)

26 De yeɛni Kedeemote tevebai zu, ge keelaiti teɓe Gesebon masagi Siɔon ma, ga ziilei kɔɔeiti. Ge boni ma ga:

²⁷ «Va bu, gi leve da-yooi zu. Gá levesu ga pele zakpai nɔ, gi la zeʒezu ba, gi va li ga yeezazu vele, ɓaa ʒɔʒezu vele.

²⁸ Daamiani kpein gá mi, da ti ɔɔdi gi ma, ziei nii kpein gá kpɔle, da ti ɔɔdi gi ma, gá levesu nɔ ná ʒɔʒɔa.

²⁹ Naa ʒa Ezawu ná-doun zunuiti ti keeni gi ve, niiti ti zeini Seyiil, zenɔ ʒana Moaʒe nuiti ti keeni la gi ve, niiti ti zeini Aal taazuve. Va bu gi leve, eyesu gi Zuluden maazuɔude, gi lɔ zooi naa zu, nii ʒooʒɔ GALAGI gá-GALAGI feezu gi ve.»

³⁰ Kele Geʒeʒon masagi Siʒon la ʒeni keeni, é va va bu, ade va leve pɔ be, mazɔlɔɔ ʒooʒɔ GALAGI wa-GALAGI kigi ɓaani, é ʒaazumaavɔ, nii a ke é lɔ wo yeezu, eʒevelei wo petesu la za.

³¹ Naa ɔoluma, ʒooʒɔ GALAGI ʒeni má: «Wele, gè tɔɔzeida ga gè Siʒon ta ná-zooi lɔ wo yeezu. A tɔɔzei ga ná-zooi zeʒe ga wɔnɔ.»

³² Siʒon ʒulani ga ná-kɔɔɔʒi pe, ti laale ade wu, ti kɔɔi ve ade va Yaʒase.

³³ ʒooʒɔ GALAGI ada-GALAGI dɔɔni de yeezu, de zobogi zɔlɔni ma, ta ná-doun zunuiti, ta ná-nuɓuseiti pe.

³⁴ Naama ziegi zu, ade ná-taaiti kpein soni da, de ti ʒoʒoʒo. Ade nuɓuseiti suwuʒaaleveni ti zu, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti, gila kpalaa ge la ʒulani.

³⁵ Toganiiiti nɔ ʒa ade ti makeni ɔɔʒɔ ve, ta kɔɔzoganiiiti, ade ti yeveni taaiti su, niiti ade ti zoni.

³⁶ E zo Alɔweel, zie wolai Aalenɔn ʒomaʒe, ta taai naa nii é nemei zu, eyesu é zeeli Galaade, taa nɔpe ge la ʒeni ná, nii ade la ɔnini ma, mazɔlɔɔ ʒooʒɔ GALAGI da-GALAGI ti pe dɔɔni de yeezu.

³⁷ Kele wo la ʒeni maabuʒani Amɔn nuiti ta-yooi va, ane zie wolai Yaɔke ʒomaʒe, ta taaiti ti gize yooi zu, ta naama adaʒeti tanɔpe, niiti ʒooʒɔ GALAGI ma levei veeni ade ya ga de ɓaa ti maazu.

3

*Basan masagi Wɔge ná-zooi zo fai
(Gaalu Sevei 21:31-35)*

¹ Ade latini, de li ga Basan vele. Basan masagi Wɔge ʒulani, ta ná-kɔɔʒɔ nuiti kpein, ti ade laaʒomi, ti va kɔɔi ve ade va Edeleyi.

² ʒooʒɔ GALAGI ʒeni má: «Mina lua tɔun ba, mazɔlɔɔ gè dɔa é yeezu, ta ná-kɔɔʒɔ nuiti kpein, é ve ná-zooi va. Da so, eʒevelei é Amɔl nuiti ta-masagi Siʒon zoni da, nii é ʒeni zeini Geʒeʒon.»

³ ʒooʒɔ GALAGI da-GALAGI Basan masagi Wɔge lɔni ade yeezu, é ɓo ná-kɔɔʒɔ nuiti kpein ba. De ti pe paani. Nu ʒila kpalaa ge la ʒulani.

⁴ Názu ʒa de ná-taaiti pe soni da, taa vuulɔzita (60) ʒa é ʒeni Aaleʒɔbe yooi maaʒoolii zu, niiti Wɔge ʒeni masadaɔ ʒeezu ti unda, Basan yooi zu. Taa ʒila kpalaa ge la ʒeni yeɔni, nii de la ʒeni soni.

⁵ Naama laa wolaiti toga ʒeni de gola, siʒi gaagʒoozagiti ti ti ma, ta kɔlu ɓogiti nu ti loozu. Taaiti ti ʒeni ná ɓalaa, ti mɔɔndai, niiti siʒi ge la ʒeni ti ma.

⁶ Ade taai naati pe koloʒoloni, eʒevelei de keeni la ga Geʒeʒon masagi, Siʒon, nɔnɔiti. Ade nuɓuseiti pe suwuʒaaleveni ti zu, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti.

⁷ Kele ade toganiiti soni ɔɔʒɔ ve, ta kɔɔzoganiiiti niiti ti ʒeni taai naati su.

⁸ Zekana, naama ziegi zu, ade adaʒe náti kulani la Amɔl nuiti ta-masa feleʒaiti zea, zooi nii é Zuluden volu vele, é zo zie wolai Aalenɔn ma, eyesu é zeeli Geʒelemɔn gizei ma.

⁹ (Siɔn nuiti ti Geʒelemɔn gizei laasei peve ga, Siliyɔn, Amɔl nuiti ti daasei pe ga Seniil.)

¹⁰ Ade zooi kpein soni, niiti ti ʒeni Basan masagi Wɔge ná-masadaɔ zu: gize neme zu laaiti kpein, ta Galaade yooi kpein, naa ve Basan yooi va, eyesu é zeeli Saleka taai ta Edeleyi taai ma.

¹¹ (Basan masagi Wɔge ʒila kpe ka é yeɔni vulua, Leefa mavofodaiti saama. Ná-pooma ʒesui kpetɔai ga kɔtuɔi, naa ʒa de Laɓa, Amɔn nuiti ta-laa wolai zu. Sakpai ʒa ga meteɔle naanigo, kogi ʒe ga meteɔle feleʒɔ.)

*Zuluden folo ʒilazu vele yooi
ʒaagʒwee vai
(Gaalu Sevei 32:1-42)*

¹² Naama ziegi zu, ade ʒeni ga zooi naati kpein so. Luɓen ta Gade nuiti ta-wolodamaiti ka gè zooi naa veeni ti ya, nii é Alɔweel letemaʒe lekpeɔma nu ʒɔʒeɔze, zie wolai Aalenɔn ma, ta Galaade ʒize yooi ʒilazuve, é ɓo ná-taaiti ba.

¹³ Manasee ná-bolodai gílazuve ɸa gè Galaade yooi motai veai zea, ta 'Basan yooi kpein, nii Woge ɸeni masadai ɸeezu unda. (Aalegɔbe maaɸoolii kpein, é bo 'Basan kpein ba, naa ɸa é ɸeni lolisu ga Leefa mavofodaiti ta-yooi.

¹⁴ Yayiil é ga Manasee ná-dounloin ta, naa ɸa é Aalegɔbe yooi kpein seɸeni, eyesu é zeeli Gesuul nuiti ta Maakate nuiti ta-ɸwepelemauve, é daaseigi veeni 'Basan laaiti ba, zaaɸaza ta lolisu ga Yayiil ná-taaiti.)

¹⁵ Gè Galaade yooi veeni Makiil ve.

¹⁶ Gè Galaade gílazuve veeni Luβen nuiti be, ta Gade nuiti, eyesu é zeeli zie wolai Aalenon ma, toɸa é ga kwepeligi, eyesu é zeeli zie wolai Yaɔke ma, Amon nuiti ta-ɸwepelemauve.

¹⁷ Folo liizu ɸwepelemauve ɸeni ga Zuluden ma vetu nemei, é zo Kineelete va, é zeeli Kpolode Wanai ma. Folo gílazu ɸwepelemauve ɸeni ga Pizega ɸizee ɸɔɸaave.

¹⁸ Naama ziegi zu, gè niima levei veeni wo ya, ga: 'Gooɸo GALAGI wa-GALAGI niima yooi vea wo ve, nii a ke é ɸe ga wono. Wɔiti kpein wo ga zunuiti, wa da boɸo maaɸili ga kooɸo zolaiti, wo leve wo-ɸeeleaiti tuɸo, Izelayele nuiti.

¹⁹ Wo-anzaiti, wo-lointi, ta wa-loganiiti no ɸa ta ye ná, naama laaiti su gè ti veai wo ya. (Wa-loganiiti moinve, gè naa zuɸwee.)

²⁰ Wa bo wo-ɸeeleaiti ba, eyesu Gooɸo GALAGI dooɸo fe ti ve, eɸevelei é keai la wo ve, tiya balaagi ti zoi zobo ga tonɔ, nii Gooɸo GALAGI wa-GALAGI feezu tiya Zuluden volu velei. Názu ɸa wa ɸale ma la wa-yooiti su, niiti gè ti veai wo ya.

²¹ Naama ziegi zu, gè devei veeni Zozuwe ya, gè ɸe ma: 'E-ɸaazuve naa kpein kaani, nii Gooɸo GALAGI wa-GALAGI keeni ga masa felegɔiti, pele ɸana Gooɸo GALAGI a ke la ga masadai kpein, ve é vaazu levesu ná.

²² A mina lua ti va, mazobo Gooɸo GALAGI wa-GALAGI boɸo ɸa é kooi ɸoozu wo ve.»

Moize la lea Kana minazeɸe zoi zu

²³ Naama ziegi zu, gè Gooɸo GALAGI maaneneni, gè ɸe ma:

²⁴ «Maliɸii, Gooɸo GALAGI, é tozeida ga é wobo velei ta é-zebeti lea ga ze, nei gè ga da-wotiɸe zunui, mazobo galagi begele ɸa é geeɸolgi zu, ɸaa zoi ma, nii a zoo é vokooɸo da-ɸeewotiiti ma, ta da-vaa wolaiti?

²⁵ Nà é maanenazu ga é va bu, gè Zuluden maazuβude, gè zou vaɸoi naa ɸa, nii é zola velei, naama ɸize you vaɸoi, ta Liβan.»

²⁶ Kele Gooɸo GALAGI yiiɸaawanani mà wa-vaa zu, é la mo ɸeni po ga é va goomeni. E ɸeni mà: «É kula ɸea! Mina mo boe po ga naama vai ta.

²⁷ Le Pizega gizei ma, é ɸaazuzie, folo liizu velei, ta lekpema velei nu ɸovezuve, ta nu yeezazuve, ta folo gílazu velei, é peɸe ga ɸaazuve, mazobo é la Zuluden nii maazuβudea pe.

²⁸ Deveiti fe Zozuwe ya, é iɸodo, é seβel, mazobo toɸa é losu niima nuβuseiti tuɸo, é zoi nii ve tiya ga tonɔ, nii é vaazu petesu.»

²⁹ Ade yeni nemei zu, Beɸe-Peyool letemaue.

4

Nu ɸolo vai GALA ná-togiti be

¹ Niizu, Izelayele nuβuseiti, à woilo togiti ta deveiti ma, gè wo ɸalasu da. A ti zo, wo make ti ma, naa ɸa a ke wo zenvui wo, wo zoi zobo ga wono, nii Gooɸo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI feezu wo ve.

² A mina ta veɸe devei naa va, nii gè feezu wo ya, à mina tanope seɸe ba. Wa ɸolo Gooɸo GALAGI wa-GALAGI ná-deveiti be, velei gè feezu la wo ya.

³ Wo-ɸaazuve naa ɸaani, nii Gooɸo GALAGI keeni, é lo Baale-Peyool va. Gooɸo GALAGI wa-GALAGI naati kpein undaavilini wo zaama, niiti ti voopeeni Baale-Peyool lebi vai va.

⁴ Wɔiti wo ɸilini Gooɸo GALAGI wa-GALAGI va, wo pe wa vulua za.

⁵ Wo suɸwee ga gè wo ɸalage ga togiti, ta deveiti, eɸevelei Gooɸo GALAGI ná-GALAGI ma levei veeni la zea, naa ɸa a ke wo so, wo make naama yooi zu, ve wo vaazu leezu ná, wo sobo ga wono.

⁶ A so, wo make, naa ɸa a wo ɸe ga ɸima nuiti, ta kelegele nuiti, nuiti gaazu, ta naama vaiti meni, ti ɸe ma: «Zii wolai nii ɸa ga ɸima nu, ti jelegelege.»

⁷ Zii begele ɸa é ná, anee zou wolaiti saama, nii ná-galagiti maaɸuɸaai ba, eɸevelei Gooɸo GALAGI da-GALAGI maaɸuɸaai la de va, siegi zu de woogílazu la ma?

⁸ Zii wolai begele ɸa é ná, nii togiti ta deveiti ti zea, ti zolegai, eɸevelei niima loɸi la, gè feezu wo ya za?

*Kulakelemaiti ti veai
Sinayi gizei ma*

⁹ Kele à dama ga bɔɔɔ, wo ɔaa wo-yeɛnvui maazu, wo-zii ma voloi pe su, wa va yeema naama vaiti ma, niiti ti ɔɛɛni wo ɔaazu, wo ga ti-ma zeeleiti, ti mina ɔɔla wo ɔisu. A ti le ga wo-lointi, ta wo-lounlointi.

¹⁰ A mina yeema naama voloi ma, yeei wo loni da ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ɔakala, ɔɔleɛbe gizei ma, siegi zu ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni mà la: «Niima nuɔuseiti gaale ba kàkalaɔe, gè dàawooi le ga tiye, naa ɔa a ke ti tɔɔzei ga lua bà, ti-zii ma voloi pe su eteai zu, ti ti-lointi kala da.»

¹¹ Wo maabuɔani gizei va, wo lo kɔɔɔaɔe. Abui soni gizei va, eyesu é le geezuɔe. Kpidii ɔɛɛni, ta tonabiingi, ta ɔumugi.

¹² ɔɔɔɔ GALAGI ɔɛɛni abui zaamaɔe wo ɔɔ. Wo kpɔe woointi menini, kele wo la ɔeni gaazuɔe ɔaani, wooi nɔ ɔa é ɔeni ná.

¹³ E ná-minazefegi ɔulani kelama wo ɔe, nii é wo leveni ga wo so, naa ɔa é ga to puugɔiti. Naa ɔolu é ti zɔɔɛni kɔtu ɔkolo felegɔiti ma.

¹⁴ Naama ziegi zu, ɔɔɔɔ GALAGI devei veeni zèa, ga gè wo ɔala ga deveiti ta tɔgiti, naa ɔa a ke, wo ti zo, wo ɔa zie ga tiye zooi naa zu, nii wo ɔaazu leɛzu su, wo sege, é ɔe wo ɔe ga wɔnɔ.

*Kɔɔɔ ganigiti kɔɔ vai
maɔɔɔ vai*

¹⁵ Tɔɔzei wo la ɔeni nu nɔpe gaazu ɔaani, voloi ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni ɔɔzeu la wo ɔɔ, abui zaamaɔe, ɔɔleɛbe gizei ma, à dama ga bɔɔɔ,

¹⁶ Wo mina ɔɔɔɔ yaava, wo va kɔɔɔ ganigiti ta bete ɔɔɔɔ ɔe, é va ɔe ga anii tanɔpe baagɔlaba, zunu ɔeɔe, ɔaa anzanui,

¹⁷ ɔaa suai ta ɔeɔe, nii é vulua eteai zu, ɔaa wɔnii, nii é ɔɔɔɔ geezuɔe,

¹⁸ ɔaa suai ta ɔeɔe, nii é ɔokposu zooi ma, ɔaa kalei ta ɔeɔe, nii é ziei wu zooi wu.

¹⁹ A mina ungi wuzefɔe, wo va wele geezuɔe, wo va foloi ɔete, ta alugi, ta somideɔaiti, ta niiti kpein ti volozu geezuɔe, wo va nɔkɔ ti wu, wo va ɔa ti lebi. ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI naama vai yege nuɔusei zɔiti zea, zooi ma geeɔɔɔɔ wu ná pe.

²⁰ Kele wɔun, ɔɔɔɔ GALAGI liini, é wo ɔaizie, é wo volo abu zulugi naa zu, nii é ɔeni ga Ezipete yooi, é wo ɔe ga ná-nuɔuseiti, wo ɔe ga nɔɔiti, egeɔeɔe wo la za.

²¹ ɔɔɔɔ GALAGI yiɔaawanani mà wa-vaa zu, é ɔona, é ɔe, gè la Zuluden maazuɔudea, gè va lo zou ɔaɔi zu, nii ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI feezu wo ya ga wɔnɔ.

²² Nɔun ná, ná zaazu deɔemu niima yooi zu, gè la Zuluden maazuɔudea negelein, kele wɔun, wa kpudezu, wo zou ɔaɔi naa zefɔe ga wɔnɔ.

²³ A dama, wo mina yeema minazefegi ma, nii ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI seɔeni wo ɔe, wo va kɔɔɔ ganigiti ta bete ɔɔɔɔ ɔe, é va ɔe ga anii tanɔpe baagɔlaba, nii a ɔe ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ná-deveiti daalɔɔma.

²⁴ Mazɔɔɔ ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ɔeɔe ege abui, nii é anii pe galazu, GALAGI nii toloai.

²⁵ Siegi zu wo dointi sɔɔɔsu da, ta dounlointi, wo lebi zeini zooi zu, wa ɔakana, wo kɔɔɔ ganigiti ta bete ga ani nɔpe baagɔlaba, wo wa-ɔALAGI ɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɔɛɛni, wo ziiɔaawana,

²⁶ gè geeɔɔɔɔ ta zooi zoga za ga zeeleiti wo laalɔɔma, kulafiliba zaa ɔaungi ɔa zeeli wo ma, wo neɔe zooi ɔa, wo ɔaazu sɔɔɔsu ga wɔnɔ, wa Zuluden ɔudea, wo-zii zu la ɔoozaa ná, mazɔɔɔ wa ɔoloɔolo negelein.

²⁷ ɔɔɔɔ GALAGI ɔa wo vaza nuɔuseiti saama, wo wola ɔaagɔlo zii ɔiligiti saama, ɔe ɔɔɔɔ GALAGI a li ga woye ná.

²⁸ Miná, wa ɔe gala kiligiti debizu, nii nuɔusei yeei kpɔeɔai ga gului ɔaa kɔtui, é la zooga é va wozaga, ɔaa é va faa meni, ɔaa é va daami wo, ɔaa é va ani maku meni.

²⁹ Miná ɔa ɔalaagi wo ɔaazu ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ɔaiziezu ná ɔolu, wa ka, ni wa gaizena ga wo-yiimaɔe pe, ta wo-yeɛnvui pe.

³⁰ Niima vai kpein ka zeeli wo ma, wa-ɔidaaviligiti su. Naama ziegiti su ti ɔaazu, wa ɔale ma ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ɔɔ, wo ɔolo gooi ɔe.

³¹ Mazɔɔɔ ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI ɔa ga maawoingaa ɔALAGI, é la ɔeɔa wo va, é la wo ɔoloɔolo, é la yeema minazefegi ma, nii é ma ɔonai woni wo-memewolani be.

*ɔɔɔɔ GALAGI ɔila kpe nɔ ɔa
é ga GALAGI*

³² A ɔigaizie leɛ su, fai niiti kpein ti ɔeai, aisa wo va zɔɔɔ, kaipa GALA ge nuɔusei ɔeteni, é kula etea, é zo gee ɔela, é li zɔɔla vele, fai nii keɔgala la de ɔɛɛni ga laavɔɔ vai, ta ɔe ɔaa? Nu nii ɔeɔala vaa meniga ɔaa?

³³ Nuɔuse galagi ta laawoo meniga nei ɔaa, é ɔa ɔɔe abui zaamaɔe, é la zaani, egeɔeɔe keai la ga woye?

³⁴ Galagi begele ɟa é lia ná-nubuseiti gaiziezu, zii ɟiligiti saama, ga voluɟulaiti, ta laavoo vaiti, naa veɛ maabele vaiti ba, é kooi ɟo ga yeɛi, é maalua vaiti ke, eɟevelei Gooɟo GALAGI wa-GALAGI keeni la wo ve, Ezipete yooi zu, wo-ɟaazuve naa ɟa?

³⁵ E naa kpein deeni ga woye, wo ɟe kwɛɛ ga Gooɟo GALAGI ɟa é ga GALA, taɟili nope ge la ná toun polu.

³⁶ Daawooi zeɟeni geezuve, wo meni, é wo ɟala, é ná-abu wolai le ga woye zoi ma. Wo daawooiti menini, é ɟula abui zaamave.

³⁷ Toozei é wo-memewolani neeni ve, é yimazege ga ti-mavofodaiti, ta ye ná ti volu velei, naa ɟa é kea, to boɟoi wo ɟula Ezipete yooi va, ga ná-zebe wolai,

³⁸ é ziiti kpe wo luɟo, ti wola woolbai, ti zuɟa wo va, é wo lo ta-yooi zu, é fe wo ya ga wano, eɟevelei wo petesu da za.

³⁹ A sugwee deɟemu za, wo make ɟo wo-yiimave, ga Gooɟo GALAGI ɟa é ga GALA gila kpegi, geezuve ta zoi ma, taɟili nope ge la ná toun polu.

⁴⁰ Wa ná-togiti so, wo ti make, ta ná-deveiti, ge ti veezu wo ya za, naa ɟa a ke, wo undaane, wa wo-lointi ti yesu ná wa zaana, wo-zii zuɟooza zoi naa zu, nii Gooɟo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wano eyesu ɟo.

Maavela wo taa savagoti

⁴¹ Moize yeeloni taa savago va Zuluden folo ɟulazu velei,

⁴² ti ɟe ga maavela laai naama nui ve, nii é la gaaɟilini ma, é nu va, é la woinzeɟeni poloma, nu vaa nui ɟa vela, é li taai naa gila su, zenvui ɟa ye zea.

⁴³ Luɟen ná-bolodamaiti tonoi ɟeni ga Beeseel, nii é ɟeni teɟebai zu gize nemei ma, Gade nuiti tonoi ɟeni ga Lamote, Galaade yooi zu, Manasee nuiti balaa tonoi ɟe ga Golan, Basan yooi zu.

MOIZE NA-KPOEZUGULAI VELESIEI

(4:45–11:32)

⁴⁴ Togi vete Moize deeni ga Izelayele nuiti.

⁴⁵ Ti ɟeni ga deveiti, ta togiti, ta kala gooití é ti veeni Izelayele nuiti zea, ti ɟulaai ma Ezipete yooi va.

⁴⁶ Naa ɟeeni Zuluden volu velei, nemei zu, Bete-Peyool letemave, Amool nuiti ta-masagi Sigon ná-zooi zu, nii é ɟeni zeini Geeseon, nii Moize ta Izelayele nuiti ti kooi veeni ba, ti voni ma, ti ɟulaai ma Ezipete yooi va.

⁴⁷ Ti ná-zooi zeɟeni ga tono, ta Basan masagi Woge ná-zooi. Amool nuiti ta-masa felegoi naati ti ɟeni Zuluden volu velei, folo ɟulazu velei.

⁴⁸ Izelayele zeini ná kpein, é zo Aloweel, zie wolai Aalenon ɟomave, é zeeli Siyon gizei ma, nii é ga Geelemon,

⁴⁹ é bo Zuluden ma vetu nemei kpein ba, Zuluden folo ɟulazu velei, é zeeli Kpolode Wanai ma, Pizega ɟizei ɟoɟave.

5

To Puugoti

(Egezode 20:1-17)

¹ Moize Izelayele nuiti pe tolini, é ɟe ti ma: A woilo, Izelayele nubuseiti, deveiti ta togiti kaa, ge feezu wo ya za. A ti ɟala, wo ti zo, wo da ti ɟe.

² Gooɟo GALAGI da-GALAGI minazege boni de ve, Goolébe gizei ma.

³ E la ga de-memewolani gila no ɟa Gooɟo GALAGI minazeɟeni ti ve, kele dea balaa, dei pe de ve za, de vulua.

⁴ Gooɟo GALAGI boeni wo vo, ɟaazuni ta ɟaazu, gizei ma, abui zaama.

⁵ Naama ziegi zu, ge loni wo yofozu, wa Gooɟo GALAGI, ge daawooi laazeeli wo ma. Mazaloo wo luani abui va, wo la ɟeni leeni gizei ma. Pete nii é boni, é ɟeni:

⁶ «Ná ga Gooɟo GALAGI da-GALAGI, nii é é ɟulani Ezipete yooi va, duola velei wu.

⁷ «Gala kiligaa ti mina ɟe é ve ndun polu.

⁸ «Mina ani maaniini saɟa boɟo ve ɟegelein, ga anii tanope baaɟulaba, niiti ti geegologi zu, baa niiti ti zoi ma, baa zieiti bu zoi wu.

⁹ Mina nako ti wu ɟegelein, mina ti lebi ɟegelein, mazaloo ná, Gooɟo GALAGI, da-GALAGI, ná ga GALAGI toloai, nii a da ɟeeɟeiti ta-vaa noi botokula ti-lointi ma, eyesu é zeeli yamanii zavasiei ta naanisiei ma, niiti ti maayosejezu ve.

¹⁰ Kele ná da woogefiladai ɟe, eyesu é zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, naati be, niiti ti neezu ve, ta ti ná-deveiti sosu.

¹¹ «Mina Gooɟo GALAGI da-GALAGI laaseigi wo fuun ɟegelein, mazaloo Gooɟo GALAGI ɟa naama nui leve ga soba nu, nii é daaseigi wosu fuun.

¹² «Dooḡo foloi leve ga maajɛba voloi, eḡeɛvelei ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI ma levei veai la è ya.

¹³ Da botii ḡe folo lɔzitari zu, è da-wotii kpein ke.

¹⁴ Kele folo lɔfelasiei ḡa ga ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI ná-dooḡo foloi. Mina boti nɔpe ke ma, da-o, è-loun zunuiti-yo, è-loun anzanuiti-yo, da-wotiḡe zunuiti-yo, da-wotiḡe anzanuiti-yo, da-wotiḡe nikiḡeiti-yo, da-zooɔalegiti-yo, aneɛ da-logania kpein, aneɛ weɛinti niiti ti zeini è ḡḡḡma, naa ḡa a ke, da-wotiḡe zunuiti ta da-wotiḡe anzanuiti ti la looḡo ga è ḡeɛvele.

¹⁵ Da ḡize su ga è ḡeni ga duoi Ezipete yooi zu, ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI ḡa è è ḡulani ná ga ná-zeeḡaaḡaai. Naa ḡa è ba, ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI è levea ga è dooḡo foloi maajɛ.

¹⁶ «È-ḡeɛ lɛbi ta è-lee, eḡeɛvelei ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI ma levei veeni la è ya, naa ḡa a ke è-zii ma voloiti suḡooza, è da-eteai zie undaanɛi zu, naama yooi zu nii ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI feezu è ve.

¹⁷ «Mina nu vaa jɛgelein.

¹⁸ «Mina weenziɛ bo jɛgelein.

¹⁹ «Mina unma wo jɛgelein.

²⁰ «Mina zɛɛ zeele woo wo jɛgelein è-zejnḡḡoi laalḡḡma.

²¹ «Mina ḡaazugula jɛgelein è-zejnḡḡoi anzaɪ va. Mina ḡaazugula è-zejnḡḡoi ná-pelei va, aneɛ ná-kpalagi, ḡaa ná-botiḡe zunui, ḡaa ná-botiḡe anzanui, ḡaa ná-nikei, ḡaa ná-soovalegi, ḡaa ani nɔpe è ga è-zejnḡḡoi nɔnɔ.»

²² Wooti kana, ḡooḡo GALAGI ti woni wa-nuḡuseiti ma, è wooḡula la ḡizeɪ ma, abui zaamaɛ, tonaḡiingi zu, ta ḡumugi, è la tanɔpe daani ma. E ti zɛveni kɔtu ḡokolo felegoiti ma, è ti ve zèa.

Moize, GALA daa vaa wo nui

(Egeɛɛde 20:18-21)

²³ Wo wooi menigai ma, nii è ḡeni ḡulazu kpidiɪ zu, tama abui ḡizeɪ va, wo vaani pɔ be, wa wa-wolodama ḡundiḡiiti kpein, ta wa-ḡewolaiti,

²⁴ wo ḡeni: «Wɛle, ḡooḡo GALAGI ḡa-ḠALAGI ná-lɛbiyai lea ga ḡiye, ta ná-boḡoi ḡeɛvelei, ḡi gooi meniga abui zaama, za ḡi kwɛɛga ga GALA ka zoo è boɛ nui vɔ, naa zoo è ye ná, è ye vulua.

²⁵ Kele niizu, lee vaa zu ḡa li boḡo lɔzu saai zu? Mazɔlɔ abu wolai nii ḡa ḡi undaavili. Ni ḡa yena ḡooḡo GALAGI ḡa-ḠALAGI wooi menisu, ḡa za.

²⁶ Nu ḡila balaa ka ná nei eteai zu, nii è zɛnvu su ḠALAGI wooi meniga ga ḡi ḡeɛvele, è da boɛ abui zaama, è ye vulua, è la zaani?

²⁷ Li da boḡoi, è woilo naa kpein ma, nii ḡooḡo GALAGI ḡa-ḠALAGI bosu, naa volu è ti wo ḡi ma, ḡa woilo ma, ḡi ke.»

²⁸ Ḡooḡo GALAGI wo-wooitɪ menini, wo ḡeai ma boɛzu pɔ, è ḡe mà: «Ḡè niima nuḡuseiti daawooiti meniga, ti bogai è ma, ḡe vaa bu.

²⁹ Ni nɔ ta la keɛvele vaḡoi naati makɛna, ti lua bà ti-yiimaɛ, ti ná-deveiti so yeenɔpe, nii a ke tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, ti undaanɛ eyesu ḡo!

³⁰ Li, è ḡe ti ma, ti ḡale ma ta-zeeḡe ḡotaiti bu.

³¹ Kele ḡoun, da yesu bà ve, ná deveiti, ta toḡiti, ta faliiti bosu è ma, nii da ti ḡala da, ti so, ti da ke zoi naa zu, nii ḡe feezu ti ve ga tɔnɔ.»

³² Nii Ḡooḡo GALAGI wa-ḠALAGI ma levei vea wo ya, wa naa zo, wo da ke, à mina zeeḡe gila kpalaa ba.

³³ Wa zie ga pelei naa nɔ jɛgelein, nii Ḡooḡo GALAGI wa-ḠALAGI wo leveai ma, naa ḡa a ke wo da-eteai zie undaanɛi zu, wo-zii zuḡooza, zoi naa zu, nii wo sɔlɔsu ga wɔnɔ.

6

A wa-ḠALAGI nɛɛ ve,

wo ná-deveiti so

¹ A wɛle deveiti ba, ta toḡiti, ta faliiti, nii Ḡooḡo GALAGI wa-ḠALAGI dɛveni ga ḡe wo ḡala da, nii a ke wo so, wo da ke, zoi naa zu wo lɔzu su, wo seḡe ga wɔnɔ,

² wo lua Ḡooḡo GALAGI va, wa-ḠALAGI, wo ḡolo wo-zii ma voloi pe su ná-deveiti be, ta ná-toḡiti, ḡe ti veai wo ya. Ta ga wɔnɔ, wa wo-lointi ta ti-mavofodaiti, naa ḡa a ke wo-zii zuḡooza.

³ Naa ḡa è ba, Izelayeɛ nuḡuseiti, à woilo ti ma, wo ḡaaḡa wo ḡolo ti ve, wo ti ḡe, nii a ke wo undaanɛ, wo wola mɔin naama yooi zu, ve nɔnɔi ta kɔin ḡulɔi vooḡaai ná, eḡeɛvelei Ḡooḡo GALAGI, wo-mɛmɛwolani ta-ḠALAGI boni la wo ma.

⁴ A woilo, Izelayeɛ nuḡuseiti! Ḡooḡo GALAGI ada-ḠALAGI ḡa è ga GALA gila kpegi.

⁵ Da Ḡooḡo GALAGI da-ḠALAGI nɛɛ ve ga è-yii pe, è-yɛnvui pe, ta è-zuvikei pe.

⁶ Woi niiti ḡe ti veezu è ya za, ta ḡe è-yiimaɛ.

⁷ E-lointi kala ga tiye, è yepe la ti ma, da gena zeini da-velei wu, ta da gena ziaa pelei zu, da gena laa, ta da wuzegena.

⁸ Ti ge ga poogi, ti veè è-yeèi va, ti ge ga poogi è-lovalave.

⁹ Da seve da-velei ma laamasagi ma, ta da-laa zigidave ma.

*Izelayele maa la neneneni,
è va yeema na-GALAGI ma*

¹⁰ Siegi zu Goofo GALAGI wa-GALAGI leezu la ga woye zooi naa zu, nii è ma gonaì woni wo-memewolani be, Abalaame, ta Izaake, naa veè Zakobe va, ga è fe wo ve, ta taa wolaiti ti vagai, niiti wo la ti loni,

¹¹ pelèiti ti laavegai ga ani vagoiti, wa laade wo va naati pu ti wu, koloyegeiti ti woi, wa laade wo va ti wo, leezen beleiti, ta wolive wuluiti, wa laade wo va ti zin,

¹² siegi zu wo laamiizu la, wo yifo, à dama ga bofo, wa va yeema Goofo GALAGI ma, nii è wo gfulaai Ezipete yooi va, duola velei wu.

¹³ A lua Goofo GALAGI va, wa-GALAGI, to gila kpe ka wa debi, wo gona daaseigi zu.

¹⁴ A mina bopeè gala kiligiti ta-vaa va, nubuseiti ti wo-maagoolii zu ta-galagiti,

¹⁵ mazoboo Goofo GALAGI wa-GALAGI ga wo zaama, ga GALAGI nii toloai. Toja yiiifaawana wo laalofoma, è wo-ma zuwu gfaaleve eteai zu.

¹⁶ A mina Goofo GALAGI wa-GALAGI zugofo, egevelei wo keeni la Masa.

¹⁷ Kele à golo Goofo GALAGI wa-GALAGI na-deveiti ta na-togiti be, ta faliiti è ti woni wo ma.

¹⁸ Wa naa ge, nii Goofo GALAGI devezu ga solege, ta page, naa ga a ke wo undaane, wo zoo wo zou vagoi zoloo ga wano, nii Goofo GALAGI ma gonaì woni wo-memewolani be,

¹⁹ è wo zili niiti kpein kpe wo lufo, egevelei Goofo GALAGI boni la.

²⁰ Siegi zu, velela velei, wo-loun zunuiti ti wo gaaazagasu da ga: «Lee vaa zu Goofo GALAGI da-GALAGI kala gooi niiti, ta deveiti, ta togiti feai wo ya?»

²¹ wa ti woogaaovote ga: «Gi geni ga duoti Falaqon ya Ezipete yooi zu, Goofo GALAGI ga è gi gfulani na ga na-zebèi.

²² E laavoo vaiiti keeni gi gaaazu, ta poo golaiti, nii è geni ga Ezipete yooi nimiza vai, è geeni Falaqon ta na-peloyegei kpein daalofoma.

²³ Kele goun, è gi gfulani na va, è va ga giye ve, è zooi ve gi ve, nii è ma minazefegi woni, è gona gi-memewolani be.

²⁴ Goofo GALAGI devei veeni ade ya, ga de togi teiti so, de ke, de lua Goofo GALAGI da-GALAGI va, naa ga a ke de undaane eyesu go, è de-yenvui make, egevelei è keezu la zaaqaza.

²⁵ Adoun de letema, toja ga telebo faa, ni da Goofo GALAGI da-GALAGI na-deveiti sona, de make, egevelei è boni la de ma.»

7

*Kanaan nuiti ta ta-goofo ganigiti
(Egezode 34:11-16)*

¹ Siegi zu Goofo GALAGI wa-GALAGI baazu la ga woye, zooi naa zu wo segezu ga wano, è ziiti kpein kpe wo lufo, Gete nuiti, ta Gillegase nuiti, ta Amool nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, zii lofela ti moindai, ti-zebèi woboo wonoì va,

² a ti loona wo yeezu, wa zobo sobona ti ma, wa ti zuwugaaleve. A mina minazefegi nape ke ti ve, à mina ti maawoinga.

³ A mina vulu bofo ma wa nubusei naati. A mina wo-loun anzanu ve ti-loun zunu ve, wo mina ti-loun anzanu zege wo-loun zunu ve.

⁴ Ni naa laade, ta wo-lointi segezu Goofo GALAGI va, ti da gala kiligiti debi. Goofo GALAGI ga yiiifaawana wo laalofoma, è wo-ma zuwu gfaaleve gaamago no.

⁵ Wele velei wa ti zo da: Wa ta-zalaga gfulazuoti golo, wo ta-zale gofo gftuuti kpezegele, wo ta-zale gofo wuluiti teve ga, wo ta-goofo ganigiti gala.

⁶ Mazoboo wa ga nubuseiti ti padegai Goofo GALAGI wa-GALAGI ve. E yimazefeni ga woye ziiti kpein saama eteai zu, ga wo ge ga nubuseiti ti wola vizogai.

*Maligii na-woofegiladai
na-minazefge fai zu*

⁷ E la ga wo moin ga bogai zooma nubuseiti ba, naa ga è keai, Goofo GALAGI giliai la wo va, è yimazefge ga woye, mazoboo woun ka wo loidai nubuseiti kpein saama.

⁸ Kele toozei Goofo GALAGI wo neeve ve, toozei toja po ga è na-minazefge konai laazeeli, nii è boni wo-memewolani ma, naa ga è kea, è wo gfula ga na-zeeqaaabaai duola velei wu, è wo gfula Ezipete masagi Falaqon ya.

⁹ A sudwee degeemu ga Goofo GALAGI wa-GALAGI ga è ga gaama GALA gila kpegi. Woofegila GALAGI, è na-minazefgegi ta na-woofegiladai makesu eyesu è zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, naati be, niiti ti neezu ve, ta ti na-deveiti sosu.

¹⁰ Kele toġa ɗa naati sala gaamago nɔ, é zoloo ta-ǵeewotiiti ma, niiti ti maayosegezu, é ti undaavili. Toġa naama nui zala gaamago nɔ, nii é maayosegezu, é zoloo ná-keewotii ma.

¹¹ Wa deveiti so mu, ta tɔgiti, ta kala gooitii, wo ti make, niiti gè ti veezu wo ya za, wo ɗa zie ga tiye.

Tuyai é koloii zu

(To Sevei Velesiei 28:1-14)

¹² Ni nɔ wa ye woilosu toġiti ma, wo ti zo, wo zie ga tiye, Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ɗa ná-minazegegi ta ná-woodeǵiladai make wo ve, eǵevelei é ɗonani la wo-memewolani be.

¹³ Toġa wo nee ve, é tuya loo wo ve, é wo maamɔin, é doun moimɔin fe wo ya. Toġa tuya loo wo ve zooti va lɔngiti ma: wa-moloi é ga beleege, ta wa-lɔɔ boigi, ta wa-wuloi, é wa-loganiiti ma wolaiti ta ma goiti kpuǵu vai maawɔɔɔ zooti zu, velei é minazegegi la, é ɗona wo-memewolani be, ga é fe wo ya.

¹⁴ Wa-luyai ɗa wɔɔɔ ziiiti kpein tɔnɔi va. Zunu baá anzanu la ǵea wo zaama ga doun zolɔɔtala nu, wa-logani ɓulugi zu, gila kpalaá ge la ǵea ti zaama ga zivo uulala gele.

¹⁵ Ǵooǵo GALAGI ɗa seebɛ noiti kpude wo maazu, é la naama ɗɔfoɗɔi tanɔpe pea wo va, niiti ti zeelini Ezipete yooi ma, wo naa zuǵwee, kele toġa ti leve naati ma, niiti ti wo maayosegezu ve.

¹⁶ Wa nuɓusei kpein suwugaaleve, niiti Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ti lɔɔzu wo yeezu, ta maawɔin mina wo zo. A mina ta-ǵalagiti ɗɛbi, toġa ǵe ga balii wo ve.

Maliǵii ɗa ga ná-nubuseiti make nui

¹⁷ Wa ǵisiezuu tanisu ga: «Zii niiti moimɔin gi va, gá ti zoo ǵale?»

¹⁸ A mina lua ti va. A ǵitoo naa zu nɔ, nii Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI keeni ga Falaɗon, ta Ezipete yooi kpein,

¹⁹ uoluǵula wolaiti wo-ǵaazuve ti ǵaani, poogiti, ta laavɔɔ vaa wolaiti, Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ná-zeeǵaabaai, é wo ǵulani la Ezipete yooi va. Uele nɔ ɗana Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI a naama nuɓuseiti kpein so da, niiti wo luazu ti va.

²⁰ Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ɗa kaogiti tebe ti laalɔɗoma, eyesu ti naati kpein paa, niiti ti yesu ná, ti lɔɔǵuzu wo va.

²¹ Wo zasu mina balii ti ǵaazu, mazɔɔɔ Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ɗa wo zaama, GALAGI ve, bɔɔɔɔi, ta maayikiia.

²² Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ɗa zii naati kpe wo luǵo vaavaa, wo la zooga wo va ti-ma zuwu ǵaaleve gaamago nɔ, naa ɗa a ke, ɗɔɔɔ zuaiti ti mina moim, ti va wuzege wo laalɔɗoma.

²³ Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ɗa niima nuɓuseiti ɗo wo yeezu, ti ǵe unga wuulee, eyesu ti undaavili.

²⁴ Toġa ta-masagiti ɗo wo yeezu, wa ti-laaseigi ǵaava geeǵolɔgi wu zooti ma, taǵila kpalaá ge la loga wo luǵo, eyesu wo ti pe koloǵolo.

²⁵ Ta-ǵalagiti ti ga vololibaiti, wa naati gala. A mina ǵaazuǵula wali va baá zanugi, nii é zeleni ti va. A mina ta zege ve, a va ǵe wo ve ga balii, mazɔɔɔ Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ti woinzegeve.

²⁶ A mina le ga kɔzɔba ani wa-veleiti bu, wo va ǵɔɔɔ ga tɔun kevele. A naama anii ǵoloǵolo, wo ǵele ba, wo deve ga kɔzɔba anii, mazɔɔɔ tɔgi ɗa ma.

8

Izelaye le maǵolo vai tevebai zu

¹ Deveiti kpein gè ti veezu wo ya za, wa ti zo, wo zie ga tiye, naa ɗa a ke wo zenvui wo, wo maamɔin, wo zooti naa zege ga wɔnɔ, nii Ǵooǵo GALAGI ma ɗona woni wo-memewolani be.

² A ǵize peleiti kpein su, niiti Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI wo zieni ga tiye kona uunaanigɔ (40) laawu, tevebai zu, é baladai le ga woye, é wo uoluǵula. E naa ǵeeni, nii a ke é wo ǵoozu vaa ǵitei ǵwee, ni wa ǵolo ná-deveiti be, baá ni wa ǵele.

³ Ungo, é vaani bu, wo baladai ǵwee, ta pului, é wo laamianigi ve ga manegi, nii wo la ǵeni kwee, wo-memewolani balaa ti la ǵeni kwee. Naa maavele ma, é ǵeni pɔ é wo ǵala ga nui la zenvui woga ga daamianigi nɔ, keke keni balaa ga woiti pe maavele ti ǵulazu Ǵooǵo GALAGI la.

⁴ Wa-zege la ǵeni zaǵani wo ǵoba, wo-ǵoǵo la veni wo wu, naama ɗona uunaanigɔ (40) laawu.

⁵ A suǵwee wo-yiimave ga Ǵooǵo GALAGI ɗa wo maǵolozu, eǵevelei zunui ná-doin maǵolozu la.

⁶ A Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ná-deveiti so mu, wo zie ga ná-peleiti, wo lua ba.

Suǵoǵogiti ta wo minazege zooti zu

7 Mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa wo loɔzu zou vagoi zu, zoi nii ziei maindai su, zieungiti ta zou deiti ti laani nemeiti su, ta ti ɔulazu gizeiti ba.

8 Zou ve, nii moloiti kpein ti beɛtezu ga, ti-laa ga belee ta woolezegi, ta leezen belei, ta koolefoole gului, ta gelenade gului, ta wolive wului, ta koin guloi,

9 ve wo la kpala laamii woga na, zou ve wo la valaga ani nope ma na, kolui ɔa ma vasaiti su, wa zoo wo kalu boigi ɔula ma ɔizeiti su.

10 Wa daami wo, wo yiɔo, wa Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI mama zou vagoi vaa zu, nii e feai wo ya.

11 A dama, wo mina yeema Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ma, wo va be na-deveiti sosu, ta na-fali woointi, ta na-toɔgiti, niiti ge ti veezu wo ya za.

12 Siegi zu wo daami wosu la, wo yiɔo, siegi zu wo pele vagoiti tosu da, wo da ni ti wu,

13 siegi zu wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ti mainzu la, walii ta zanugi main wo ya, wo-yeafooligi kpein ge main,

14 a dama, wo yillaa mina ve ga wasogi, wo va yeema Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ma, nii e wo ɔulani Ezipete yooi va, duɔla velei wu.

15 E loni wo luɔo, wo zie teveba wolai zu, nii maayikiai, sulaavegai ga kaali noiti, ta akuɔtoakaaliiti, ada vooi, zie la na, mina ɔa e ziei ɔulani na fasai va.

16 Tevebai naa zu, e wo ɔonokulani ga manegi, nii wo-memewolani ti la ɔeni kwee. E naa pe keeni, nii a ke e zeanakalai le ga woye, e wo voluɔula, naa voluma e faanee ge wo ve.

17 A dama, wo mina ge ma wo-yiimave: «Na boɔoi na-zobogi ta na-zebai ɔa ge niima naavoloiti saɔɔgai da.»

18 Wa ɔize Gooɔɔ GALAGI zu, wa-GALAGI, mazɔɔɔ toɔa e zobogi vea wo ve, wo naama naavoloiti saɔɔ, egevelei e deezu la za manɔ, ga na-minazefegi maavele, nii e ma ɔonai woni wo-memewolani be.

19 Ni gaama wa yeemana Gooɔɔ GALAGI ma, wa-GALAGI, wo vile gala kiligiti polu, wo da ti lebi, wo da noko ti wu, na deezu ga woye za, ga wo undaa ɔa vili.

20 Ungo, wo undaa ɔa vili, egevelei Gooɔɔ GALAGI ziiti undaavilis da wo luɔo, ni wo la woiioni Gooɔɔ GALAGI wooi ma, wa-GALAGI.

9

Izelaye le nuiti ta-ɔololalai

1 A woilo, Izelaye le nuɔuseiti! Wa ga va Zuluden maazuɔudezu za, wo li, wo ziiti kpe, ti woɔloɔve wo va, ti-zebai woɔlo wono va, ta taa wolaiti su, siɔigi ti ma, e ze gei va,

2 ta ga nuɔuseiti ti woɔloai, ti wola ɔoozakooza, Anake mavofodaiti, wo ti ɔwee, wo ti-maawoo menini ga: «Be ɔa a zoo e Anake na-doun zunuiti sakpe?»

3 A suɔwee volu za, ga Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI boɔoi ɔa losu wo luɔo ege abui nii e galai wosu. Toɔa niima nuɔuseiti koloɔolo, e ti unmaaye wo ve, wa zobo saɔɔ ti ma, wo ti undaavili gaamago no, egevelei Gooɔɔ GALAGI boni la wo ma.

4 Siegi zu Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ti beezu la wo luɔo, a mina bo wo-yiimave: «Ada-zoledai ve, e keezu Gooɔɔ GALAGI zoi veezu la de ya, ga adono.» Mazɔɔɔ zii niiti ta-vaa no ɔa Gooɔɔ GALAGI ti beezu la wo luɔo.

5 E la ga wo leleboge, ɔaa wo zolege wo-yiimave, naa ɔa e keezu wo vaazu ta-yooi zɔɔɔsu da ga wono, ke le zii naati ta-vaa no ɔa e kea, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI, ti beezu la wo luɔo, e daawooi laazeeli, nii e ma ɔona woni wo-memewolani be, Abalaame, ta Izaake, naa ve Zakobe va.

6 A suɔwee defemu ga, e la ga wo leleboge, naa ɔa e keezu, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI niima you vagoi veezu la wo ya, ga wono, mazɔɔɔ wa ga nuɔuseiti ti zuvooi.

Nuɔuseiti ta-vaagaazagi

e lo nika yivoi va

7 A ɔize su, wo mina yeema, velegi wo ɔeni Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yiiɔaawana vaiti keezu la tevebai zu. E zo wo ɔula voloi ma Ezipete, eyesu wo zeeli ada ve tei, wo ɔeni wuzefezu Gooɔɔ GALAGI laalɔoma.

8 Wo Gooɔɔ GALAGI yiiɔaawanani ɔolebe gizei ma, e yiiɔaawanani, woin ɔeni ma ga e wo-ma zuwu ɔaaleve.

9 Siegi zu ge leeni la gizei ma, ga ge minazefe kotu ɔokologiti sege, minazefegi nii Gooɔɔ GALAGI keeni wo yoozu wa tiye, ge yeni nave, eyesu folo vuunaanigo ta kpidi vuunaanigo (40), ge la daami woni, ge la ɔoleni.

10 Gooɔɔ GALAGI kotu ɔokolo felegoiti feeni zea, GALA ge ti zevai ga yeebefai, ti zoloo woointi kpein ma, e ti woni wo ma gizei ma, abui zaamave, gaaleba voloi.

11 Folo vuunaanigo (40) ta kpidi vuunaanigo (40) laawu, Gooɔɔ GALAGI minazefe kotu ɔokolo felegoiti feeni zea.

¹² E ɣeni mà: «Wuzefɛ, ɛ yei gaamanɔ, ɛ zeɣe gizei ma, mazɔlɔɔ da-nubuseiti, ɛ logai ti luɣɔ, ɛ ti ɣula Ezipete yooi va, ti koto wola ɣɛa. Ti zeɣea pelei va fala, nii gɛ deveni ga ti zie la. Ti kolu ɣaawuungai beɛa ga kooɣɔ ganigi.»

¹³ ɔooɣɔ GALAGI ɣeni mà: «Gɛ niima nubuseiti peɛga, ti zuvɔɔɔɛ.

¹⁴ Be bà, gɛ ti-ma zuwu ɣaaleɔɛ, gɛ ti-laaseigi bale, ɛ ɣula geeɣɔlɔgi wu. Zii niiti ta-zobogi wɔlɔlɔi, ti wola mɔindai, ti leve niiti ba, nà ɛ ɣɛ ga naati ti-ɣɛ.»

¹⁵ Gɛ yeini, gɛ zeɣe gizei ma, minazeɣe kokolo felegɔiti ti zoni zɛa, abui da so gizei va.

¹⁶ Gɛ weleni, peɛ, wo kotoi ɣɛni ɔooɣɔ GALAGI wa-GALAGI laalɔɣɔma. Wo nike yivoi beɛeni ga kolu ɣaawuungi. Wo zeɣeni gaamago nɔ naama velei va, nii ɔooɣɔ GALAGI ná-fai zeveni.

¹⁷ Gɛ kokolo felegɔiti soni ga yee felegɔi, gɛ ti vili zooi ma, ti wolowolo wo ɣaazu.

¹⁸ Naa voluma gɛ laani ɔooɣɔ GALAGI ɣooɣɔwu, gɛ yeini ná, eɣvelei nɔ ɛ ɣeni la mɔungi, folo vuunaaniɔ (40) ta kpidi vuunaaniɔ (40), gɛ la daami woni, gɛ la ɔɔleni, tɔzei koto wolai va, wo ɔooɣɔ GALAGI wanama vai ɣɛni, wo ziiɣaawana.

¹⁹ Mazɔlɔɔ gɛ luani ziiɣaawanai naa va, ziiɣulagi nii ɔooɣɔ GALAGI ɣeni su wo laalɔɣɔma, ɛ ɣeni pɔ ga ɛ wo-ma zuwu ɣaaleɔɛ. Keɛ názu mɔnɔ, ɔooɣɔ GALAGI ɔooɣaavoteni.

²⁰ ɔooɣɔ GALAGI wola yiiɣaawanani Aalɔn ma balaa, ɛ ɣeni pɔ ga ɛ undaavili. Gɛ maaneɛeni Aalɔn balaa ve naama ziegi zu.

²¹ Nii ɛ ɣeni ga wa-ɣotoi ɣɛ ungi, nike yivoi naa wo kpɛteni, gɛ galani, gɛ fuko, gɛ ke ga fufiligi, gɛ ma vukɔi vili kotuɛi ɣa, nii ɛ yeizu gizei ma.

Nubuseiti ta-vaaɣaaza kiligiti

²² Wo ɔooɣɔ GALAGI yiiɣaawanani mɔnɔ Tabeyela, ta Masa, ta Kibelɔte-ɔataava.

²³ Siegi zu ɔooɣɔ GALAGI wo leveni la ga wo zeɣe Kadese-Baalenea, ɛ ɣɛ wo ma: «À le, wo zooi zeɣe ga wɔnɔ, nii gɛ feezu wo ya,» wo woototalai ɣɛni ga ɔooɣɔ GALAGI wa-GALAGI, wo la ɣeni laani tɔun da, wo la ɣeni woiiloni goo ma.

²⁴ Kaipa gɛ wo ɣwɛeni, wo la ɣoloni ɔooɣɔ GALAGI ve.

²⁵ Siegi zu ɔooɣɔ GALAGI ɣeni ɣɛezu la, ɛ wo-ma zuwu ɣaaleɔɛ, gɛ laani ɔooɣɔ GALAGI ɣooɣɔwu, gɛ yeini ná eyɛsu folo vuunaaniɔ (40) ta kpidi vuunaaniɔ (40).

²⁶ Gɛ falini, gɛ ɣɛ ma: «Màliɣi, ɔooɣɔ GALAGI, mina da-nubuseiti ma zuwu ɣaaleɔɛ, ɔnɔiti ɛ ti unmaɔgai ga da-zobogi, ɛ kulaai Ezipete yooi va ga ɛ-yei ná-zeɛi.

²⁷ Gize da-wotiɣɛ nuiiti su, Abalaame, ta Izaake, naa veɛ Zakɔbe va. Mina niima nubuseiti so ga ti-zɔ nɔi, ta ta-vaa nɔi, ta ta-ɣotoi maavele!

²⁸ Ni naa laade, zooi nii ɛ ɣi ɣulaai su, naama nubuseiti ta ɣɛ ma: ɔooɣɔ GALAGI ti ɣulaɔɛ Ezipete yooi zu, ɛ va ti vaa teɛɛbai zu, tɔzei zobo ge la ɣeni be, ɛ va li ga tiye zooi naa zu, nii ɛ ma vaa woni ti ma.

²⁹ Tama, ta ga da-nubuseiti, ɔnɔiti, niiti ɛ ti ɣulaai ga da-zobo golai, ta da-yeɛɣaabaai.»

10

GALA ge ná-nubuseiti maavaayɛ fai

(Egezode 34:1-10)

¹ Naama ziegi zu, ɔooɣɔ GALAGI ɣeni mà: «Kɔtu ɣokolo felegɔ zaɣa ga ma mɔungiti kevele, ɛ le pɔ be, gizei ma, ɛ kesui beɛe balaa ga gului.

² Nà wooiti seɔɔɔɔ naama ɣɔtu ɣokologiti ma, wooi niiti ti ɣeni ma mɔungiti ma, niiti ɛ ti wolowoloni, da ti la kesui zu.»

³ Gɛ kesui beɛeni ga akasia wului, gɛ kɔtu ɣokolo felegɔi zaɣani, eɣvelei ma mɔungiti ti ɣeni la, gɛ leeni gizei ma, kokolo felegɔiti ti zoni zɛa.

⁴ ɔooɣɔ GALAGI seɔɔɔɔ ɣɛni kokolo niineiti ma ga ma mɔungiti kevelei, tɔ puugɔiti ɛ ti veeni wo ya gizei ma abui zaamave, voloi wo ɣaalɛni ba la. E feeni zɛa.

⁵ Gɛ ɣaleni ma, gɛ gizei yei, gɛ kokologiti daani kesui zu, nii gɛ kpɛteni. Ti yeɣɛ laani su, eɣvelei ɔooɣɔ GALAGI ma levei veeni la zɛa.

⁶ (Izelayeɛ nuiiti ti zeɣeni Beelɔte-Benee-Yaakan, ti li Mɔseela. Miná ɣa Aalɔn zaani ná, ti maaɣulu. Ná-doun zunui Eleazaal zeini potogi zu ga zalɔɣa ɣula ɣundiqi wolai.

⁷ Ti zeɣeni miná, ti li Gudɛɔda, ti zeɣe miná, ti li Yɔtebata, zooi ve ziei wola mɔindai ná.

⁸ Naama ziegi zu ɣa ɔooɣɔ GALAGI yimazeɣeni la ga Leevi ná-bolodai, ga ti da ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui zeɣe, ti lo kakala, nii a ke ti ná-botii ɣɛ, ti tuya loo nubuseiti be daaseigi zu, naa ɣa ti keɛzu zaɣaɣa.

⁹ Naa ɣa ɛ ba, Leevi nuiiti ti la tɔnɔ zɔlɔnɔni la zooi zu ti-ɣɛeleaiti saama: ɔooɣɔ GALAGI ɣa ɛ ga tɔnɔi, eɣvelei ɔooɣɔ GALAGI wa-GALAGI boni la ti ma.)

¹⁰ Gɛ yeini gizei ma, eɣvelei ɛ ɣɛni la ma mɔungi, folo vuunaaniɔ (40) ta kpidi vuunaaniɔ (40). ɔooɣɔ GALAGI ɔooɣaavoteni mɔnɔ niizu, ɛ zeɣe wo undaavili fai vɔlu.

¹¹ E ɣeni mà: «Wuzefɛ, li, ɛ lo niima nubuseiti tuɣɔ. Ti li zooi naa zu, ti seɣɛ ga tɔnɔ, nii gɛ ɣonani ti-memɛwolani be ga ná fe ti ya.»

*Tōgi é lo nēbeí
ta koloi ma vai va*

¹² Niizu Izelayele nuḡuseiti, leeni ǵa Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI pō ga wo ke be? Toǵa nō ga wo lua ba, wo zie ga ná-peleiti kpein, wo nēe ve, wo deḡbi ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe,

¹³ wo Gōoǵo GALAGI ná-deveiti so, ta ná-tōgiti, gē ti veezu wo ya za, naa ǵa a ke wo undaane.

¹⁴ Wele, geeǵoḡo seḡebele golai maaǵoozaai, naa ǵa ga Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI nōnō, naa veē zōoi ta gaa aniiti kpein ba.

¹⁵ Anēe naa ve, wo-mēmewolani nō ǵa Gōoǵo GALAGI ǵilini ti va, wo ti nēe ve, ti voluma, wa ve wo ga ti-mavofodaiti, wa ǵa é yimazeǵea ga woye ziiiti saama, eǵeḡebelei wo kaazu la za.

¹⁶ A valibo mu wo-yiimaḡe, wo mina ǵōǵi baa ga Gōoǵo GALAGI laalōǵoma.

¹⁷ Mazōḡo Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI ǵa é ga GALAGI nii é galagiti unga, maligiti ti-Maligii, GALAGI nii bōḡoai, zeeǵaaḡaai, maayiki, é la zeelōzōǵo ǵēezu, é la lobeani zoga,

¹⁸ é telebodai ǵēezu podoin ve, ta poanzai, seikōǵoma nui nēai be, é kōnōgi ta seǵei veezu zea.

¹⁹ A seikōǵoma nui nēe ve, mazōḡo wo ǵeni ga seikōǵoma nuiti Ezipete yooi zu.

²⁰ A lua Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI va, wo da deḡbi, wo ǵili tō ǵila kpe nō va, wa ǵena ǵonaa, wo ǵona daaseigi zu.

²¹ Tō ǵa é ga wa-maamusei ma ungi, toǵa ga wa-GALAGI, toǵa é keewoti wolaiti kea wo ve, ti maayikiai, wo-ǵaazuḡe ti ǵa.

²² Wo-mēmewolani ti yeini Ezipete yooi zu, ti liegi ǵeni ga nu vuulōfela (70), niizu Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI wo ǵea ga maamōin nu, eǵeḡebelei geeǵoḡo ǵaave zomideǵaiti ti la.

11

*A Gōoǵo GALAGI nēe ve,
wo ǵolo ná-deveiti be*

¹ Wa Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI nēe ve, wo ná-deveiti so yeenōpe, ta ná-tōgiti, ta ná-kala gooitii, ta ná-fali wooitii.

² Wo la ga wo-lointi keḡebele, niiti ti la niima vaiti kwee, ti la ti ǵaani, woi wo ná za, wo naa ǵwee, nii Gōoǵo GALAGI wo ǵalani da, bōḡo belei, ná-zeeǵaaḡaai, ta ná-zēbeí,

³ laavōḡo voogiti, ta keewotiiti é ti laazeelini Ezipete yooi zu, Falaǵon laalōǵoma, Ezipete masagi, ta ná-zōoi kpein daalōǵoma,

⁴ nii é keeni ga Ezipete ǵōoǵo nuiti, ta ta-zōoitii, ta ta-wotoloiti, belei é Seeli Kpoloḡei ǵaǵaleni ma la, é vu ti ma, siegi zu ti ǵeni wo zaǵalabosu la, é ti maalōǵuni, ti neele neǵelein.

⁵ Wo naa kpein kwee, nii é keeni wo ve teḡebai zu, eyesu wo va zeeli niima adaḡe,

⁶ belei é Datan zoni da, ta Aḡilame, Eliaḡe ná-doun zunuiti, Luḡen ná-bolodai zu, siegi zu zōoi laalaoni da ti ǵōǵowu, é ti maaǵulu ta ta-veleyeǵeiti, ta ta-zeeǵe ǵotaiti, ta niiti kpein ti ǵeni loni ti volu, Izelayele nuiti saama.

⁷ Mazōḡo wo keewoti wolai naa kpein kaani, nii Gōoǵo GALAGI keeni.

⁸ Naa ǵa é ba, à deveiti kpein so, gē feezu wo ya za, nii a ke wo zebēi zōḡo, wo li, wo zōoi zo, ve wo liizu, wo ná zeeǵe ga wōnō,

⁹ wo-zii zu ǵa ǵooza zōoi naa zu, nii Gōoǵo GALAGI ma ǵonai woni wo-mēmewolani be, ta ti-mavofodaiti, zōoi ve nōnō ta koin ǵuloi voovaai ná.

¹⁰ Mazōḡo zōoi nii wo liizu, wo seǵe ga wōnō, é la ga Ezipete yooi ǵeḡebele, ve wo ǵulaai ná. Miná wa la ani zuwui vazana, keni wo bēna kō, eǵe guulu kpelei.

¹¹ Zōoi nii wo levesu, wo li, wo seǵe ga wōnō, toǵa ga zōoi nii gizeiti ti su ta nēmēiti, é yeḡezu ga tona deí é zeeǵe ǵeezuve.

¹² Zou ve nii Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI daazōbosu, é ǵaaḡa ma, é zo konagi ma volo mōungi ma, é li ma ǵaaḡelagi vo.

¹³ Ni wa ǵolona deveiti be, gē ti veezu wo ya za, wo Gōoǵo GALAGI wa-GALAGI nēe ve, wo da leḡi ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe,

¹⁴ toǵa tonai vu wa-yooi zu, siegi zu maanēai é vu la, sama gelei ta foǵo gelei, wa wa-moloi ǵaale ba, nii é ga beleegi, ta wa-lōḡo niini, ta wa-wuloi,

¹⁵ toǵa tufa vaǵoiti pu wa-lōḡo zu, wa-loganiiti daamii vai zu, wa daami wo, wo yiǵo.

¹⁶ Wa dama ga bōǵo, wo mina bōǵo ye ná, wo va ǵaka, wo va li ga gala kiligiti pō pelei, wo va ti leḡi, wo va nōkō ti wu.

¹⁷ Gōoǵo GALAGI ǵa yiiǵaawana wo ma, é geeǵoḡo laaǵulu, tona la vu, zōoi la aniiti ponōga, wo undaa ǵa vili gaamanō zou vaǵo naa zu, nii Gōoǵo GALAGI fea wo ve.

¹⁸ Tōgi niiti gē ti veezu, wa ti zēve wo-yiimaḡe, ti ǵe wo ǵisu, ti ǵili wo-yeēiti ba eǵe poogi, poogi ǵe wo-loualave va.

¹⁹ A wo-lointi kala ga tiye, wo yepe la ti ma, wa gena zeini wa-velei wu, ta wa gena ziaa pelei zu, wa gena laa, ta wa wuzegenaa.

²⁰ Wa ti zeve wa-velei ma laamasagi ma, ta wa-laa zigidave ma.

²¹ Wo-ziiti ta wo-loun zunuiti siiti su ga goova, ege geegoblogiti siiti, niiti ti zelegai zoi maazu, naama yooi zu, nii Goofo GALAGI ma gona woni wo-memewolani be, ga e fe ti ya.

²² Mazaloo ni wa golona devei niiti pe be, ge feezu wo ya ga wo make, wo Goofo GALAGI wa-GALAGI nee ve, wo zie ga pelei kpein e wo galaga da, wo gili to giliagi va,

²³ toga zii niiti kpein kpe wo lufo, wa ziiti ta-yooi zege ga wano, niiti ti moindai wo va, zebei ti va ti leve wo va.

²⁴ Adave kpein wo gofoblosu na ma, mina ga ge ga wano, wa-gwepemave ga zeeli LiBan tevebai ma, ta zie wolai Ufelate, eyesu e zeeli folo liizu vele bolodei ma.

²⁵ Nu nape ge la zooga e va wo zakpe, egevelei e boni la wo ma, Goofo GALAGI wa-GALAGI ga dualuagi lo nuiti su wo lufo, ti zasu da gali, zoi kpein su ve wo levesu na.

Tuyai ta foovooi

²⁶ Ge tuyai ta foovooi zeida wo lufo za, wo yiimazege:

²⁷ wa tuyai zaloo, ni wa golona Goofo GALAGI wa-GALAGI na-deveiti be, ge feezu wo ya za,

²⁸ wa foovooi zaloo, ni wo la giloni Goofo GALAGI wa-GALAGI na-deveiti be, ni wa zegena pelei va, ge ma levei veezu wo ya za, wo gili gala kiligiti ba, niiti wo la ti gwee.

²⁹ Siegi zu Goofo GALAGI wa-GALAGI liizu la ga woye zoi naa zu, ve wo na zegezu ga wano, wa tuyai loo Galizime gizei ma, wo foovooi loo Ebale gizei ma.

³⁰ Naama gize felegoiti pe ta Zuluden volu velei, pelei nii e folo liizu velei naa voluve, Kanaan nuiti ta-yooi zu, niiti ti zeini Zuluden ma vetu nemei zu, Gilegale letemave, Molee sene gului, naati kobaave.

³¹ Mazaloo wa ga va Zuluden buduzu, wo li, wo zoi zo, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ya. Wa sege ga wano, wo ze na.

³² Wa dama, wo golo deveiti be ta togiti, ge ti veezu wo ya za.

TOGITI TA DEVEITI

12

(12:1--26:19)

¹ Wele togiti ta deveiti ba, niiti wa ti zo, wo da zie ga tiye wo-zii ma voloi pe su, zoi naa zu, Goofo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI feezu wo ve, ga wo sege ga wano.

GALA falizuve ge gila no

² Wa naama adaveti pe kpezegele, ve zii naati wo vaazu ti beezu, ti goni ta-galagiti debizu na, gize gaafoozagiti ma, ta gize goiti, ta gulu wolaiti bu.

³ Wa ta-zalaga gulazuveti toka, wo ta-zale goo gotuiti kpezegele, wo ta-zale goo wuluiti gala, wo ta-goofo ganigiti galegale, ti ga ta-galagiti, wo ti-laaseigi bale, e gula adave nati, e jele.

⁴ A mina ti gee woti naama zii ta ge ga Goofo GALAGI wa-GALAGI.

⁵ Kele Goofo GALAGI wa-GALAGI ga yiimazegezu ga adave ta, wo-mavofodaiti kpein saama, ve na a ge ga seizeve, mina ga wa li na, wo da noko bu.

⁶ Mina ga wa gala zalaqaiti kula na, ta zalaqaiti, ta puusieiti, ta juladaiti, ta minazege daazeeli zalaqaiti, ta vebeaniiti wo daai gisu, ta wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yivo mungiti.

⁷ Mina ga balaa wa daami wo na, Goofo GALAGI wa-GALAGI gaazu, wa-o, wa-veleyejeiti-yo, wo goozune naama ani bagoi pe faa zu a ge wo ya, niiti Goofo GALAGI wa-GALAGI a tuya loo wo ve ti zu.

⁸ A mina faiti ke, egevelei ade keezu la za ve, ese ka naa geezu no, nii pagai gaazu.

⁹ Tozei wo la de zeelini doofo bosuve, ta zoi zu, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wano.

¹⁰ Wa ga va Zuluden maazu buduzu, wo ze zoi zu, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wano, toga doofogi ve wo ya, e wo gula wo zili nuiti kpein zea, ti wo-maagoolii zu, wa ze zoi naa zu ziileigi zu.

¹¹ Adave ga ge mina, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI a yiimazege ga na, ve daaseigi a ye na va. Mina ga wa naati kpein kula na, niiti ge wo levezu ti ma, wa-gala zalaqaiti, ta wa-zalaqaiti, ta wa-uuusieiti, ta wa-juladaiti, ta vebeaniiti wo minazegezu ga tiye Goofo GALAGI ve.

¹² Wa goozune Goofo GALAGI wa-GALAGI gaazu, wa wo-loun zunuiti, ta wo-loun anzanuiti, ta wa-wotigje zunuiti, ta wa-wotigje anzanuiti, naa ve Leevi nuiti ba, ti zeini wa-laaiti su, mazaloo naati ti la zou nape solooni wo zaama.

¹³ A dama ga bofo, wo mina wa-gala zalaqaiti kula adave tanape no, wa na ga,

¹⁴ kele wa wa-gala zalaqaiti kula naama adave, ve Goofo GALAGI a yeelo na va, wa-wolodai ta zu, mina ga wa naa kpein ke na, nii ge wo levezu ma.

¹⁵ Anɛɛ naa ve, siegi zu wɔin a wo zo da, wa zoo wo toganii ta vaa, wo ma zuai mi, ɛ zoloo tuyai ma, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI bosu wo ve, ve nɔpɛ wa zeɪ nɔ. Nui nii kɔzɔai, ɔaa nii naɔegai, ta zoo ti ta mi, ege nɔ velei nu dopa zuai ɔaa goe suai miizu la.

¹⁶ A mina nɔ namai mi, keɛ wa pu ya zooi ma ege ziei.

¹⁷ A mina wa-moloi ma vuusiei mi wo-zeizuve, ta wa-lɔɔ niinei, ta wa-wuloi, ta wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yivoiti, anɛɛ minazege ganii gila kpala, ɔaa wa-vebeaniiti wo daai ɔisu, ta wa-ɔuladaiti.

¹⁸ Wa ge nɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔaazu, naama adaɛ, ve ɛ yeelosu na va, minɔ ɔa wa ti mi na, wa wo-loun zunuiti, ta wo-loun anzanuiti, ta wa-wotige zunuiti, ta wa-wotige anzanuiti, ta Leevi nui ti zeini wa-laaiti su, wa ɔoozune Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔaazu, wa-wotii ma lonogiti kpein su.

¹⁹ A mina yeema Leevi nui ma, eyesu pe wo-zii ma voloi pe su, wa-yooi zu.

²⁰ Siegi zu Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI wa-yooi zuwɔɔɔzu la, egevelei ɛ minazege ni la wo ve, ni sua wɔin a wo zona, wa zoo wo naa kpein mi, nii a ne wo ve.

²¹ Ni adaɛ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yeelosu na va ga daaseigi ge na, na maaɔoozave wo va, wa-loganiiti Gooɔɔ GALAGI feezu wo ve, wa zoo wo ta zege ma wolaiti su, ɔaa ma goiti su, wo paa, egevelei ge devei veeni la wo ya, wa zoo wo mi, ve wo zeini na, egevelei wo po la.

²² Wa mi, egevelei nu a da dopa zuai ɔaa goe suai mi la, nui kɔzɔai, ɔaa nii naɔegai, naa felego pe ka zoo ɛ ta mi.

²³ A dama nɔ, wo mina namai mi, mazɔɔɔ namai ɔa ɛ ga zenvui, a mina zenvui ɔo suai va, wo va mi.

²⁴ A mina ta mi negelein, wa pu ya zooi ma ege ziei.

²⁵ A mina mi, naa ɔa a ke wo undaane, wa wo-mavofodaiti, tɔzei wo naa ɔea, nii solegai Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

²⁶ Keɛ wa-loganiiti wo ti veezu GALA be, ta minazege daazeeli zalaɔaiti, wa li ga naati naama adaɛ, ve Gooɔɔ GALAGI yeelosu na va.

²⁷ Wa gala zalaɔaiti kula, suai veɛ ma namai va, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI na-zalaɔa ɔulazuve. Wa-zalaɔai zoiti ma namai ɔa vaza Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI na-zalaɔa ɔulazuve, wa zoo wo ma zuai ta mi.

²⁸ A ɔize devei niiti kpein su, ge feezu wo ya, a ɔolo ti pe be. Naazu wo undaa ɔa ne, wa wo-mavofodaiti, tɔzei nii pagai, ɛ zole Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, wa naa ɔeezu.

Nu mina vokɔɔɔ

Kanaan nui ma

²⁹ Siegi zu Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ziiti ma zuwu ɔaalevezu la wo luɔɔ, niiti wo liizu ti vo be, wo ti zo, siegi zu wo ti beɛzu la, wo zeɪ ta-yooi zu,

³⁰ a dama ga ɔɔɔɔ, wo mina ɔo ga ta-valii, wo va vokɔɔɔ ti ma, ti undaaviliga voluma wo luɔɔ. A mina vɔɔpɛɛ ta-ɔalagiti ta vaa va, wo va gaazaɔa bo ga: «Nuɔusei niiti ti ɔeni ta-ɔalagiti debizu ɔale? Ga po ga balaagi gi ke ga ti ɔevele.»

³¹ Wo ɔevelei mina ɔe ɔana Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI letema. Mazɔɔɔ zii naati ti ɔeni fai ma zii pe keɛzu, niiti ti Gooɔɔ GALAGI ɔaazu ga kɔzɔba vaiti, ti wɔin la ma. Ti yeni liizu la, ti da ti-loun zunuiti ta ti-loun anzanuiti gala ga zalaɔai ta-ɔalagiti be.

13

¹ Wa ɔolo devei kpein be, nii ge feezu wo ya, wo make, a mina tanɔpe da ma, a mina tanɔpe sege ba.

Kooɔɔ gani koo nui maaɔolo vai

Izelayele nui saama

² Tanisu GALA goo wo nui ta ɔa wuzefɛ wo zaama, ɔaa kulakelema ɔaa nui, ɛ poogi ta ve wo ya, ɛ wo laavo, ɛ maaɔele vai ta le ga woye.

³ Ni poogi ɔaa maaɔele vai ɛ bogai, naa laa a zeelina, ɛ ge wo ma: «Ade li, de vile gala kiligiti polu, de ti lebi,» tama wo la galagi naati kwɛɛ,

⁴ a mina woilo GALA goo wo nui naa wooi ma, ɔaa kulakelema ɔaa nui naa wooi ma, mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI segeve ga ɛ wo voluɔula la, nii a ke ɛ kwɛɛ ni neɛve wo ve, gaamai zu, ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe.

⁵ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔila kpe nɔ ɔa wa vile polu, wo lua ba, wo ɔolo na-deveiti be, wo woilo goo ma, wo lebi, wo ɔili tɔun ba.

⁶ Maanɛɛve ga ti GALA goo wo nui naa vaa, ɔaa kulakelema ɔaa nui naa, mazɔɔɔ kpɔve ga nui ti kololalai ɔe Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI laalɔɔma, nii ɛ wo ɔulani Ezipete yooi zu, ɛ wo ɔula duɔla velei wu, mazɔɔɔ ɛ ɔeni po ga ɛ wo zege pelei va, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ma levei veeni ga wo zie la. Wa faa ɔni loɔɔula ɔana ɔɔɔɔ zaama.

Wo wɔɔla mina wo ɔaka

7 Ni è-ğ̃eloin, è-lee ná-doun zunui, ɓaa è-loun zunui, ɓaa è-loun anzanui, ɓaa è yiima anzai, ɓaa è-wɔalai n̄sai è ʋe, naa ta a sug̃ɔɓna dɔɔɔfuzu ga é è le ga, é ɓe è ma: «De li, de gala kiligiti d̄ebi,» tama da-o, è-m̄m̄wolani-yo, wo la ɓ̄eni galagi naati kw̄e,

8 galagiti ti w̄en nuɓuseiti saama, ti ɓuɓama, ɓaa ɓoozama, ti zeini, é zo zou ɓela ga, é li zou ɓela ga,

9 mina kisu vai zo, mina woilo goo ma, mina maawoinɓa, mina maazasa, mina ná-kakagi ɓɔɔɔ.

10 E maan̄eɓe ga è paa. Yeewuzɛɓe daalɔɓma m̄unpa, ga è paa, naa ʋoluma, nuɓuseiti ti ɓɔ è ʋa.

11 Da sɔ ga k̄tui, é za, t̄ɔzei w̄oin ɓ̄e ma ga é è zɛɓe ɓooɓ GALAGI ʋa, da-ɓ̄ALAGI, nii é è ɓ̄ulani Ezipete yooi ʋa, duɓa ʋelei wu.

12 Izelayele n̄uiti k̄pein ta m̄eni, ti lua, nu n̄ɔɓe ge la m̄o naama ɓ̄eɓwoti n̄oi ma zii ta ɓ̄e ma zaama.

Kololala n̄uiti maɓɓolo vai

Izelayele n̄uiti saama

13 Ni wa m̄enina taai taɓila ná-faa zu, nii ɓooɓ GALAGI wa-ɓ̄ALAGI feai wo ʋe ga wo zeii su,

14 nu n̄akaiti kulave wa-nuɓuseiti ɓɔɓi n̄o zaama, ti ta-laazu n̄uiti kala ga: «Ade li, de gala kiligiti d̄ebi,» tama wo la ɓ̄eni galagi naati kw̄e,

15 wa naa wuuzum̄o, wo ɓ̄ida bu, wo n̄uiti gaazaɓa ga paḡo. Ni fai naa ɓ̄a ga gaama, daazu ɓ̄a ʋe n̄ei, naama vaa n̄ou wolai ɓ̄eɓe n̄ei wo zaama,

16 wa taa n̄uiti k̄pein paa ga ɓoɓa z̄k̄p̄oi, ta toganiiti. Wa kologolo ta su anii k̄pein.

17 Wa k̄ɔɔzoganii k̄pein gaale ba zaamazuve, wo taai ɓ̄ala n̄eɓeɓe, é ʋe ná-k̄ɔɔzoganii ʋa ga zalaɓai ɓooɓ GALAGI ʋe. Adaɓe ná ɓ̄a ɓ̄e ga ʋe ná ɓ̄ologologai, taai la m̄o loga ʋolu eȳesu ɓ̄e.

18 A mina anii naa tan̄ɔɓe ɓ̄e, nii maan̄e ʋeai ba, naa ɓ̄a a ke, ɓooɓ GALAGI ná-ziiɓaawanai ɓ̄aaye, é wo maawoinɓa, é wo maam̄oin, eɓ̄eɓe é ma ɓ̄onai woni la w̄-m̄m̄wolani ɓ̄e,

19 wa woilona ɓooɓ GALAGI wa-ɓ̄ALAGI woo ma, wo ɓ̄olo ná-deveiti ɓ̄e, ɓ̄e ti veezu wo ya za, wo naa ɓ̄e, nii s̄elegai ɓooɓ GALAGI wa-ɓ̄ALAGI ɓ̄aazu.

14

Fai niiti t̄ogi z̄eidai ti ma,

é lo saa vai ʋa

1 Wa ga ɓooɓ GALAGI wa-ɓ̄ALAGI ná-dointi. Saai a loona, à mina wen ɓaa ɓ̄olɓale ɓ̄o ɓ̄oɓ ma, ɓaa wo ʋa w̄ongi ɓ̄uye wo-lovala ʋelei ga saa w̄olai ma ʋoogi.

2 Maz̄ɔɔ wa ga nuɓuseiti ti n̄adegai ɓooɓ GALAGI wa-ɓ̄ALAGI ʋe, ɓooɓ GALAGI yi-imazeɓe ga woye, é wo ɓ̄ula ziiiti k̄pein saama eteai zu, ga wo ɓ̄e ga n̄on̄o ȳe.

Sua n̄adegaiti ta n̄adetala geleiti

(Leevi N̄uiti 11:1-47)

3 A mina k̄ɔɔba ani n̄ɔɓe mi.

4 A w̄ele suai niiti ka wa zoo ti miizu: n̄ikei, baalagi, ta bolii,

5 dopai ma zii ɓ̄e, goegi ma zii ɓ̄e, gize wolii, d̄ɔɔ ʋaalagi, d̄ɔɔ wolii,

6 suai nii k̄pein polokagi ɓ̄aavalai, é miizu, é da te ʋolu.

7 Kele niiti wo la ti mia, an̄e ni ti-ʋolokagi ɓ̄aavalie, ɓaa ti miizu, ti da te ʋolu, naati ta ga niiti: n̄omei, zaɓei, ta fasa wolii, an̄e ni ta miizu, ti da te ʋolu, kele ti-ʋolokagi ɓ̄aa la ʋalini. Wa ti leve ga ti ɓ̄ɔɔɔ.

8 Boigi balaa, polokagi ɓ̄aavalie, kele é la miizu, é ʋa da te ʋolu, wa deve ga k̄ɔɔɔ. A mina ti-ma zuai ta mi, wo mina ʋɔɔɔ ti-ma ʋoomai ta ʋa.

9 Zie wu zuaiti k̄pein su, nii wa zoo wo mi, naa ɓ̄a ga, niiti ma woekigi ti ʋa, ta maɓalai ti ma.

10 Kele à mina naati mi, niiti ma woekige la ti ʋa, ɓaa maɓala la ti ma, wa naati deve ga ti ɓ̄ɔɔɔ.

11 Wa zoo wo w̄oni n̄adegai k̄pein mi.

12 Kele w̄ele niiti wo la zooga wo ʋa ti mi: duai ma zii ɓ̄e, koɓei ma zii ɓ̄e,

13 seeɓei ma zii ɓ̄e,

14 ta kalaw̄onii ma zii ɓ̄e,

15 sizigoii ma zii ɓ̄e, buungi ma zii ɓ̄e,

16 ma wolaiti ta ma goiti,

17 k̄polod̄e laaɓe w̄onii ma zii tanigaa,

18 zie w̄onii ma zii tanigaa, ta z̄eɓelutugi, ta d̄eɓei.

19 Fuluani goi kpein kovegi ba, wa naati deve ga ti gɔzove, à mina naati mi.
 20 Kele wa zoo wo naati mi, niiti ti govesu, ta ti jadedgai.
 21 A mina sua mi, nii saai bɔɔɔ ve. Wa zoo wo fe seikɔɔɔma nui ta ya, é wo ɔɔ be, ga é mi, baa wo podi weein ta ma. Mazɔɔɔ wa ga nuɔuseiti ti jadedgai wa-GALAGI ve.
 A mina boli yiɔvi gili ga dee ná-jiimi dei.

Puusie gula vai ma logi

22 Kona-o-kona wa wa-balagi zu aniiti kpein ma ɔusiei zefɛ ba.
 23 Wa mi Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI gaazu, naama adave, ve daaseigi a zeí ná, é gɛni ga wamoloi ma ɔusiei, ta dɔɔ niinei nɔnɔi, ta gulɔi nɔnɔi, é veɛ wa-loganiiti ma wolaiti ta ma goiti ma yiɔ maungiti ba, naa ga a ke wo lua Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI va eyesu gɔ, wo-zii ma voloi pe su.
 24 Siegi zu Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI tuya loozu la wo ve, é ɔoova gola, tanisu wo la zooga wo va lili la, ve Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va ga daaseigi gɛ ná, tɔzei ná maagooza vai va,
 25 wa puusiei ɔɔdi, wo ma walii zefɛ, wo lili la naama adave, ve Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va.
 26 Miná, wa zoo wo naa kpein geya, nii wɔin wo ma, toganii ma wolaiti ta ma goiti, ta dɔɔi, ta kpɔleɔle ganiiti ta nu gaazulati, nii nɔpe nei wo ve, wo daami wo ná, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI gaazu, wo goozune, wa-o, wa-veleyeɛitei-yo.
 27 A mina yeema Leevi nuiti ma, ta gɛ wo zaama, mazɔɔɔ ti la ada nɔpe sɔlɔni zoi zu ga tɔnɔ ga wo gɛvele.
 28 Kona zaasavagi ma, wa konagi zavasiei ma ɔusiei zefɛ wa-balagi zu aniiti kpein ba, wo pu wa-laazuve.
 29 Leevi nuiti, ti la ada nɔpe sɔlɔni zoi zu ga tɔnɔ, naati ta va, ta seikɔɔɔma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ti zeini wa-laazuve, ti daami wo, ti yiɔ. Naazu Gooɔɔ GALAGI ga tuya loo wa-wotii kpein ma, niiti wa gɛ ti gɛezu.

15

*Kuyeiti suvaaye konagiti
(Leevi Nuiti 25:1-7)*

1 Konagi lɔfelasieiti kpein ma, wa kuyeiti suvaaye.
 2 Wele kuyeiti suvaaye pelei va: Siegi zu kuyei zuvaaye konagi ma zezei wosu da, Gooɔɔ GALAGI lɛbi vai ma, nu kpein é kuye veai seijɔɔɔi ma, é ga zou loin ga tɔun kevele, é mina ani nɔpe maaloli ma.
 3 Wa zoo wo ɔai weeinti da ga ti ta-guyeyiti sala, kele wa wo-zeijɔɔɔiti, zou lointi tɔnɔi ye ná, wo mina ani nɔpe maaloli ti ma.
 4 Tama maa la neeni ga bala nu va gɛ wo zaama, mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ga po ga é tuyai loo wo ve, é ɔoova, zoi naa zu, nii é feezu wo ve ga wɔnɔ,
 5 ni nɔ wa woilo Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI wooi ma, deveiti gɛ ti veezu wo ya za, wo ti zo, wo da zie ga tiye.
 6 Mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ga tuya loo wo ve, eɛvelei é minazefeni la. Naazu wa da wali guyei ve zou giligaa ma, wo la lɔɔ boga eyesu pe. Wa zeí zii mɔinmɔin unda, kele tanɔpe ge la zeida wo unda.
 7 Ni wo-zeijɔɔɔi, zou loin ta a lɔna baladai zu, naama yooi zu nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, à mina gaazumaavɔ be, wo va be kuyei veezu ma.
 8 Kele wa naa ve ma ga kuyei, nii a kula kpeɛ ma vai zu jɛgɛɛɛin.
 9 A dama, kisie jɔi mina lɔ wo-yiimave, wo va gɛ ma: «Konagi lɔfelasiei maabuga, kuyeiti suvaaye konagi,» naa maavele ma, wo gaazu jɔi lo wo-zeijɔɔɔi zou loin va, é ga bala nui, wo la ani nɔpe fea zea. Mazɔɔɔ toɔa baazaɔa ga wo-lɔɔ Gooɔɔ GALAGI ma, wa gɛ ga sɔba nu.
 10 A kuyei ve ma, wo fe zea ga koozunɛi. A mina ke ga bala vaa. Naa a gɛena, Gooɔɔ GALAGI ga tuya loo wa-woti gɛai kpein ma, ta wa-woti gɛezuɔeti kpein.
 11 Bala nuiti ta gɛ nɔ gɔ wo zaama zoi zu, naa ga é ba, gɛ wo levea ga wo gɛ ga faaneɛ gɛɛ nu, wo yeavie gola wo-zeijɔɔɔi zou lointi be, ta maanɔɔɔ nuiti, ta bala nuiti ti zoi zu.

*Duɔiti kula vai duɔlai zu
(Egeɔde 21:1-11;
Leevi Nuiti 25:39-46)*

12 Ni wo-gɛeloin Ebulu nui ta, zunu baa anzanu, a bɔɔɔ ɔɔdina wo ma, toɔa botii gɛ wo ve kona dɔzita laawu. Kele konagi lɔfelasiei ma, wa fie, é zefɛ wo ɔɔ be, é li.
 13 Siegi zu wo fiesu la, ga é gɛ bɔɔɔ yeema, é zefɛ wo ɔɔ be, é li, à mina be ba, é va li ga yeapaka.

¹⁴ Wa faaneε gε be, ε zoloo tuyai ma, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI toa wo ve, wo seḡe wa-logani goiti ba, ta wa-moloi ε ga beleegi, ta wa-ḡoi.

¹⁵ A ḡize su ga wa boḡoi wo ḡeni ga duḡiti Ezipete yooi zu, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa ε wo unḡoḡni. Naa ḡa ε keεzu, ḡe niima levei veezu la wo ya za.

¹⁶ Ni wa-lusi a ḡena, ε la po ε zeḡe wo vo be, toḡzei ε ḡilia wo va, wa wa-veleyeḡei, toḡa gaane zu wo vo be,

¹⁷ Naazu wa kolu ḡaazobagi zeḡe, wo goii veε wa-boḡi va, wo bo. Naazu toḡa ḡe ga wa-wotiḡe nui eyesu ḡo. Wa ke ḡana no ga wa-wotiḡe anzanui.

¹⁸ Naa mina ḡe wo ve ga faaḡa, duḡ vie fai zu wo ve, ε va li boḡo yeema, ε zeḡe wo vo be, mazoloo ε botii ḡea wo ve kona doḡita laawu, ε botii ḡea wo ve, nii a ḡe ga sala zeḡe nui nḡoi zeizu felego ḡevele. Gooḡo GALAGI wa-GALAGI tuya loo wo ve, naa kpein su, nii wo keεzu.

¹⁹ Wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yivo mḡungiti, ti ga ma zineiti, a naati fe Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve. A mina boti ḡe ga wa-nikeiti ma yivo mḡungi. A mina wa-baalagiti ma yivo mḡungiti maaleḡai leve.

²⁰ Wa-o, wa-veleyeḡeiti-yo, wa da mi konagi leve daa ḡilagila, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, naama adaḡe, ve ε yeelosu na va.

²¹ Ni neεvuzu ḡa ba, ni toḡa lekpuzu, ḡaa gaazuḡolea ve, ḡaa neεvuzu wola ḡili ge ḡe ba, a mina naa ḡula ga zalaḡa Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve.

²² Wa mi, ve wo zeini na, nui nii koḡoi, ḡaa nii ḡadegai, naati seizu felegoiti pe ta zoo ti ta mi, eḡevelei no nu a da dopai ḡaa goegi mi la.

²³ Kele a mina ma ḡamai mi eyesu pe. Wa pu ya zooi ma, eḡe ziei.

16

Pake fetii

(Egeḡode 12:1-20)

¹ A ḡaaḡa, molo ḡulasu alugi ma, wo Pake fetii ḡula Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vai ma, mazoloo naama alugi ma bidii ta ḡa Gooḡo GALAGI wa-GALAGI wo ḡulani la Ezipete yooi va.

² Wa niki ḡula ga Pake zalaḡai, ḡaa baalagi, ḡaa bolii, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vaa ma, naama adaḡe, ve a yeelo na va, ga daaseigi ḡe na.

³ Bului levei su, a mina naa bo Pake daamianigi va, wo va mi, kele folo lofela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Ziizoolo bului naa ḡa wo ḡitoo su ga wo zeḡeni Ezipete yooi zu ga gaazuvilei. Naa maavele ma, wo-zii ma voloi pe su, wo-ḡi ka ye wo zeḡe voloi zu Ezipete yooi zu.

⁴ Naama volo lofelai kpein daawu, maa la neeni nu va levei vo gila kpala ka wo-zeizuve wa-yooi kpein su. Nii ε ga suai ε ḡulazu ga zalaḡai folo mḡungi ma boḡoi, nu mina tanḡpe make, ε va yesu sobui va zeeli.

⁵ Wo la zooga wo va Pakegi ma zalaḡa zuai va taaiti pe no zu, niiti Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ti veezu wo ya ga wo-zeizuve.

⁶ Keeni no ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu na va, ga daaseigi ḡe na, min a ḡa wa Pake zalaḡai ḡula na. Wa zalaḡa zuai ḡodaave foloi daa ziegi zu, siegi zu wo wuzegeni la Ezipete yooi zu.

⁷ Wa suai ḡili, wo mi naama adaḡe, ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu na va. Poluma zobui, wa zoo wo li wa-zeḡe ḡotaiti bu.

⁸ Folo lozita laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Folo lofelasiei, wa maaḡo ḡadegai wo Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vai ma. A mina boti nḡpe ke naama volo na.

Pantekote voloi ma vetii

(Egeḡode 34:22;

Leevi Nuiti 23:15-21)

⁹ Wa doḡoi ḡaalu ga doḡela. Wa gaalu fai loḡzei, siegi zu moloi ε ga beleegi, wa naa leve vai loḡzeina la, wo wlotoi lo su no feya.

¹⁰ Naa volu, wa doḡoiti ma vetii ḡula Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vaa ma. Wa vebaniiti fe be, wo daai ḡisu, ε zoloo tuyai ma, nii wa-GALAGI a too wo ve.

¹¹ Wa ḡoozune Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, wa wo-loun zunuiti, wa wo-loun anzanuiti, wa wa-wotiḡe zunuiti, wa wa-wotiḡe anzanuiti, wa Leevi nuiti ta ḡe zeini wa-laaiti su, ta seikoḡoma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ta ḡe wo zaama, naama adaḡe, ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu na va ga daaseigi ḡe na.

¹² Wa ḡize su ga wo ḡeni ga duḡiti Ezipete yooi zu. Wa ḡaaḡa, wo devei teiti so, wo zie ga tiye.

Kota lo fetii

(Leevi Nuiti 23:33-43)

¹³ Siegi zu wo besu la ga moloi loḡa, nii é ga beleegi, ta dɔɔ bɛte vai, wa kota vetii ḡula, wa naa ḡe folo lofela laawu.

¹⁴ Wa ḡe koozunɛɛi zu, wo da fetii ḡula, wa wo-loun zunuiti, wa wo-loun anzanuiti, wa wotigɛ zunuiti, wa wa-wotigɛ anzanuiti, é veɛ Leevi nuiti ba, ta seikɔḡɔma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ti zeini wo zaama.

¹⁵ Folo lofela ḡa wa ke fetii ḡa Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI lebi vaa ma, naama adave, ve é yeelosu ná va, tɔɔzei toḡa vaazu tuya loozu kpalagi zu anii kpein ma, ta botii kpein wa ke, naa ḡa a ke, wo ḡe koozunɛɛi zu, nii kwe ge la ba.

¹⁶ Ná zeizu ḡa ḡe sava konagi zu, zunuiti kpein ti ḡula kelema Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ḡaazu, naama adave, ve a yeelo ná va: bului nii leve la su naama vetii zu, ta dɔɔḡɔiti ma vetii zu, ta kota vetii zu. Nu nɔpe ge mina ḡula kelema Ḡooḡɔ GALAGI ḡaazu ga yeapaka.

¹⁷ Kele ɛse gilagilagi ḡa va ga gala kɔɔi, é zoloo ná-sɔloḡi ma, eḡevelei Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI tuya loa be la.

Tukpɔḡaaleve nuiti sei vai

¹⁸ Taaiti kpein Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ti veezu wo ve, wa tukpɔḡaaleve nuiti sei naati, ta kundigiiti wa-wolodaiti su, ti da nuḡuseiti tukpɔḡaaleve ga telebodai.

¹⁹ A mina tukpɔi maaave, à mina zeelɔḡɔḡu ḡe, à mina lobɛani zo, wo va yaava, mazɔlo lobɛanii ḡa da ḡima nuiti gaazugole, é sɔbalala nuiti ta-vai maaave.

²⁰ A ḡaaḡa, wo tukpɔḡaaleve ga soledai, naazu wa zoo wo wa-eteai zie, wo zoi zeḡe ga wɔnɔ, nii Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI feezu wo ve.

Faiti tɔgi zeidai ti ma

²¹ A mina sale ḡɔɔ wului ta lo zalaḡa ḡulazuve ḡobave, nii wo vaazu kpɛtezu Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ve.

²² A mina sale ḡɔɔ ḡɔtu ḡaalɔ naa ḡobave, mazɔlo naama ḡɛwotii ma ziiti woinzeḡeve Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ma.

17

¹ A mina sua ḡula ga zalaḡa Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ve, nii neɛɔɔzuve tanɔpe ge ba, é ḡeni ga niki, baa baalagi, baa bolii, mazɔlo toḡa ḡe ga kɔzɔba ani Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ve.

² Tanisu taaiti Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ti veezu wo ve, zunui ta, baa anzanui ta ḡa ḡe ta zu, é da wa-ḠALAGI Ḡooḡɔ GALAGI wanama vai ḡe, é ná-minazegɛgi ḡoloḡolo,

³ é li, é da gala kiligiti debi, é da nɔko ti wu, é da nɔko foloi wu, ta alugi, baa somideḡaiti kpein, nii é devei laalɔḡɔma nii ḡe feeni.

⁴ Wa ma woo menina feya, wo ḡwɛɛ faa ḡe su, à ná wola wuuḡe ga pagɔ. Ni gaama ve, fai naa ḡoleve, faa ḡoi naa ḡɛve Izelayele nuiti saama,

⁵ nu ḡoi naa, é ḡeni ga zunu baa anzanu, wa vaa la nu leɛzuve taazuve, wo sɔ ga kɔtuiti, é za.

⁶ Nii maaneai é za, zeele felegɔ baa savagɔ ná-zeele wooi ḡa wa lo ma, wo paa, zeele ḡila ná-zeele woo la kula ḡe sa.

⁷ Zeeleiti ta ḡe ga ma mɔungi ti kɔtuiti pili ma, paa vai zu, nuḡusei mɔtaiti ta bɔ ti va niina. Wa faa ḡoi ḡula bɔḡɔ zaama ḡana.

*Faabaagiti ka
ti-ma lukpɔi ḡaa a leve
GALA seizuve*

⁸ Ni fai ta a vaana, é bile nu vaa vaa va, baa kpɔe vaa, baa nu maawana vaa, baa faa ta, nii kpaai, wa li ga naa, ve Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI yeelosu ná va.

⁹ Wa li, wo zalaḡa ḡula nuiti, Leevi nuiti pɛte, ta tukpɔḡaaleve nui é ná. Wa ti ḡaazaḡa, ti tukpɔi ḡaaleve wo ve.

¹⁰ Wa ke ḡana, eḡevelei ta tukpɔi ḡaaleve la wo ve, ve Ḡooḡɔ GALAGI yeelosu ná va. Wa ḡaaḡa, wo zie ga naa, nii ta wo ḡala da.

¹¹ Wa zie ga to gooi, ta wo ḡala da, ta tukpɔi naa ti gaalevezu, wo mina zeḡe ta-levei gila kpalaa ba.

¹² Ni nui ta a ḡelena ga ná-wasogi maaavele, é la woiloni zalaḡa ḡula nui wooi ma, nii é Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI ná-botii zu, baa tukpɔḡaaleve nui é ná, zunui naa ḡa za. Wa faa ḡoi ḡula ḡana Izelayele nuiti saama.

¹³ Nuḡuseiti ta menina, dualuagi ḡa ti kpein so, nu nɔpe ge la mɔ waso fai naa ma zii ta ḡea.

Masadai

¹⁴ Siegi zu wo leɛzu la naama yooi zu, nii Ḡooḡɔ GALAGI wa-ḠALAGI feezu wo ve, wo seḡe ga wɔnɔ, wo zei su, tanisu wa vaazu ḡɛɛzu ma: «Ade masa sei bɔḡɔ unda, eḡevelei zii zaiti ti la, ti de-maaḡoolii zu.»

¹⁵ Wa masagi naa zeí ðoðo unda, nii Gooðo GALAGI wa-GALAGI a yiimazege la. Zou loin ta ga wa sege, wo sei ðoðo unda, wo la zooga wo va yeelo ween va ga wa-masagi.

¹⁶ Masagi naa mina sooi wola moín ðoðo ya, é mina nuðuseiti teve Ezipete yooi zu, ga ti li, ti soo moínda geya ná. Mazlao Gooðo GALAGI ðeni wo ma: «Á mina mo ðale ma, wo va zie ga pelei ná.»

¹⁷ Anzai mina moín, kigi a va ðote, a va zege GALA ba. E mina walli wola ðaale ba, 6aa zanugi.

¹⁸ Siegi zu a zeina la masa kpokpogi ða, toga to sevei zeve ðoðo ve, sevei ta zu, toga bo zalaða gula nuiti ma, ti ga Leevi nuiti, ga ti fe zea.

¹⁹ Naama zevei mina gula zea, é da kala sii ma voloi pe su, naa ga a ke é Gooðo GALAGI ná-GALAGI gaazuluaba vai maagðli, é to gooiti kpein so, ta deveiti, é da zie ga tiye,

²⁰ naa ga a ke, é mina vili kibolmai zu, é va waso zou nuiti ma, é va zege devei gila kpalaa ba, nii a ke, sii zufoza ná-masadaí zu, ta mavofodaiti, Izelayele nuiti saama.

18

Zalaða gula nui

Leevi nuiti daamiizu

¹ Zalaða gula nui Leevi nuiti, ta Leevi mavofodai zoiti kpein, ti la zou nope soloo ga tano, egevelei Izelayele nui zoiti ti la. Ta ti-ðonogi zoloo gala zalaðaiti su, ta ani vagoi kpein niiti ti veezu Gooðo GALAGI ve.

² Zou la ðea ti ya ga tano, zou lointi saama. Gooðo GALAGI ða é ga tano, egevelei to ðoðo boni la wo ma.

³ Wele, ve ná a ge ga zalaða gula nuiti daamiizu, nuðuseiti ta fe ti ya, niiti ta nikel gula ga zalaðai, 6aa baalagi, ta ma bakigi ve zalaða gula nuiti zea, ta ma baloiti, ta ma buðegi.

⁴ Wa zoi va lono moingiti kpein fe ti ya, ga moloi nii é ga beleegi, ta doo niinei, ta guloi, ta baala deða moingi wa teve wa-vaalagiti ma.

⁵ Mazlao wa-wolodamaiti saama, Gooðo GALAGI wa-GALAGI yiimazegeve ga Leevi nuiti ta ti-mavofodaiti, é ti lo seizu ðadagai ma wotii untuðo daaseigi vaa zu eyesu ðo.

⁶ Siegi zu Leevi nui ta zegezu la Izelayele laai ta zu, ve é ðeni zeini ná, tozei woinve ga é li ve Gooðo GALAGI yeelagai ná va,

⁷ é da botii ge, Gooðo GALAGI, ná-GALAGI laaseigi zu, egevelei no keeðeleaiti, Leevi nui zoiti ti losu da Gooðo GALAGI ðakala.

⁸ Toga nono ma laamianigi zoloo, é zoloo naati tano liegoi ma, naa la boni pogani va lono gi va, é poðizu, nii é soloni keeðeni zea.

Zee gala goo wo nuiti ta-vai

⁹ Siegi zu wo leezu la zoi naa zu, nii Gooðo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, á mina vokooðo keewoti noi naati ma, niiti zoi naa zu nuðuseiti ti ti ðeezu.

¹⁰ Nu nope ge mina ge wo zaama, nii a ná-doun zunui 6aa ná-doun anzanui gula ga zalaðai, é va gala abui ða. Nu nope ge mina ungaizie vaa ge, 6aa adobe vaa, 6aa zoðo vaa, 6aa mota vaa,

¹¹ 6aa foovoo vaa, 6aa zenvu gaazaða faa, 6aa sale vili ma vaa, 6aa gove gaazaða faa.

¹² Mazlao niiti ti naama vaiti keezu, naati woinzegeve Gooðo GALAGI ma, tozei zoi nii wo vaazu loozu su, nuiti ti zeini ná, naati ti ðoðo veeni naama vaiti zea, naa ga é keezu Gooðo GALAGI wa-GALAGI ða ti beezu wo luðo.

¹³ Woun wo letegi, á ðoðo ve Gooðo GALAGI wa-GALAGI ve, peelalazu mina ge wo va.

¹⁴ Mazlao zii naati wo vaazu ti beezu, ta da woilo adobe nuiti gooi ma, ta ungaizie nuiti, kele woun wa, Gooðo GALAGI wa-GALAGI la po ga wo va naa ma zii tanope ke.

GALA goo wo nu ðiteiti

¹⁵ Gooðo GALAGI wa-GALAGI ða GALA goo wo nui ta wuzegezu wo ve ga ndun kevele, wo-ðeleaiti saama. A woilo goo ma.

¹⁶ Naa zolooge naa ma, nii wo maagaazaðaboni Gooðo GALAGI wa-GALAGI ma, voloi wo gaaleeni ba la Goolébe gizeí ma, wo ðeni ma: «Gi la mo po ga gi va Gooðo GALAGI ga-GALAGI wooi meni, gi la mo po gi va niima abu wolai ða. Gi la po gi va za.»

¹⁷ Gooðo GALAGI ðeni má naazu: «Ge vaa naa wu, nii ti bosu ðani.

¹⁸ Ná GALA goo wo nui ta wuzegezu ti ve, ti-geleaiti saama, ga é gevele. Ná daawooi vu da, toga naa kpein bo ti ma, nii ná deve ma.

¹⁹ Ni nui ta a ðelena, ga é mina woilo naa ma, nii é bosu daaseigi zu, ná ðoðo, ná su bolo ve zea.

²⁰ Kele ni gala goo wo nui ta a boena daaseigi zu ga gaazumaaneí, é wooi ta wo, nii ge la deveni ga é bo, 6aa é boe gala kiligiti daaseigi zu, gala goo wo nui naa ga za.»

²¹ Tanisu, wa ɔɔɔɔ ɔaazaɔasasu, ga: «Gá wooi naa ɔwɛɛ ɔale, nii é la zegeni Ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ?»

²² Siegi zu gala goo wo nui ɔɔɔɔ la Ɔɔɔɔ GALAGI laaseigi zu, gooi la vileni su, naa la ɔɛeni, nii é bogai, Ɔɔɔɔ GALAGI laade é va naama wooi wo. Gaazuleei nɔ ɔa gala goo wo nui naa, a naa wo da. A mina va bu, é va wo laavu.

19

Maavela laaiti
(Gaalu Sevei 35:9-34;

Zozuwe 20:1-9)

¹ Siegi zu Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI vaazu ziiti kpɛɛzu la, niiti é pɔ é ta-yooi ve wo ya, siegi zu wo ti ɔɛɛzu la, wo ze ta-laaiti su, ta ta-veleiti bu,

² wa taa savagɔ ye ná ye zooli zu, nii Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ɔɛ ga wɔnɔ.

³ Wa peleiti to ti va, nii a ke nu vaa nui da laɔɔfuzu ɔaizie ná, wa zooli valisu ga savagɔ, nii Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ɔɛ ga wɔnɔ.

⁴ Wɛle vele ni vaa nui maaneai la, é ɔɔɔɔ maavela la, taai naati gila su, zenvui va ɔizo: ni é seijɔɔɔi vaave, é la gaaɔilini ma, naa ná-wɔinzeɔema ɔi ge la ɔɛa kisu kaipa.

⁵ A ɔɛna nɔ ga tanisu ti li ta ɔɔɔɔi ɔɔɔi zu, gulu levezuɔɛ, a yeɛna gului ɔɔsu, zoovei ɔɔla ma ungi ɔa, é ɔɔɔɔi zaɔa, é za. Zunui naa ɔa zooli é vela, é li taai naati gila su, zenvui ɔizo,

⁶ naa ɔa a ke, ɔamai ɔotokula nui mina lia vilisu polu, ná-ziiɔaawana wolai zu, é va so, ni sie ɔooza ka a wo, é va zeeli taai naa ma, a va paa, tama zunui naa maa la ɛɛni, é va za. Wɔinzeɔema vaa la ɔɛa ti yɔɔɔzu kaipa ta seijɔɔɔi, é paai.

⁷ Naa ɔa é ba, ɔɛ devei vea wo ya, ga wo yeelo taa savagɔ va ɔɔɔɔ ɔɛ ye.

⁸ Ni Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI a wa-yooi zuwɔɔɔna, eɔɛvelei é minazeɔeni womeɛwolani be, é zooli kpein fe wo ya, nii é minazeɔea ga é fe wo ya,

⁹ ni nɔ wa devei niiti so, wo da zie ga tiye, nii ɔɛ feezu wo ya za, wo Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɛɛ ɔɛ, wo zie sienɔɛ su ga ná-pelei, wa taa savagɔ la taa savagɔi niiti ma ɔɔɔɔ ɔɛ,

¹⁰ naa ɔa a ke, nu la ɔɔbalala nu vaa, ma ɔamai va ɔu zooli nii zu, nii Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ɔɛ ga wɔnɔ, nu vaa ɔama ɔotoi la ɔɛa wo va naazu.

¹¹ Kele ni wɔinzeɔemai ɔa nui ta ɔisu seijɔɔɔi laalɔɔɔma, é da gaaveɛne, é so, é ɔɔɔa, naa za, é vela, é li, é ze naama laai taɔila su,

¹² ná-taazu ɔɛwolaiti ta nu leve kalama, a vaana, ti fe ɔamai puai, naa ɔotokula nui ya, naa ɔa a ke é za.

¹³ A mina maawɔingɔ, wa Izelayele jade ɔana ɔɔbalala nui ɔamai ma puai, wa ɔɛ gaaneɛi zu.

Kwɛmave ma maɔɔɛ
ta zɛɛ zeele vai

¹⁴ Siegi zu wo zeizu la zooli naa zu, Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ɔɛ ga wɔnɔ, à mina kwɛ ma ɔɔtui zeɔe daazuɔɛ, nii é wo-zeijɔɔɔi ɔwɛgi ɛɛɛzu, nii nu mɔungiti ti daani, ti vaai ma.

¹⁵ Zeele ɔilagi ná-zeele wooi la zoga nu ɔilagi laalɔɔɔma, é va lo ná-faaɔaazagi va, ɔaa ná-faa ɔi, ɔaa kotoi tanɔɛ nu a ke. Fai pe gaa ɔa ɔɔla ba nɔ, ga zeele felegɔ ɔaa zeele savagɔ ná-zeele wooi maavele.

¹⁶ Ni zɛɛ zeelei a zɛɛi ɔɛɛna nui ta ma, faa ɔi ta ma vaa zu,

¹⁷ nu felegɔiti ti zakpegai, naati ta va Ɔɔɔɔ GALAGI ɔakala, zalaɔa ɔɔla nuiti ta tukpɔɔaaleɔe nuiti kakala, niiti ti botii zu naama ziegi zu.

¹⁸ Tukpɔɔaaleɔe nuiti ta naa wuuɔɛ ga pagɔ gola. Ni ta kaana ga zeelei zɛɛi woni, zɛɛ zeele wooi nɔ ɔa é boni keɛɔɔeloin laalɔɔɔma,

¹⁹ naazu wa naa ɔɛ la, nii é wɔinni ga é ɔɛ ga keɛɔɔeloin. Vele ɔana wa faa ɔi ɔɔla la ɔɔɔɔ zaama.

²⁰ Zɔiti ta menina, ta lua, nu nɔɛ ge la mɔ naa ɔɛɔala vaa ɔi ta ɔɛa wo zaama.

²¹ A mina maawɔingɔ ɔɛ, devei ɔa ɔɛ ga: Zenvui ɔoto ka ɔɛ ga zenvui, nu ɔaazuɔɛɛgi ɔoto ka ɔɛ ga nu ɔaazuɔɛɛgi, nu ɔiiga ɔoto ka ɔɛ ga nu ɔiiga, nu yeɛi ɔoto ka ɔɛ ga nu yeɛi, nu ɔɔɔi ɔoto ka ɔɛ ga nu ɔɔɔi.

20

Kɔɔɔɔ vai ma ɔgiti

¹ Siegi zu wo liizu la kɔɔmave wo zili nuiti daalɔɔɔma, wo sooiti ka, ta kɔɔɔɔ wotoloiti, ta kɔɔɔɔ nuiti, ti mɔindai wo va, à mina lua ti va. Mazɔɔɔ Ɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI nii é wo ɔilani Ezipete yooi va, naa ɔa wo va.

² Wa ɔɛna ɔvele ɔɛɛa ga wo va kɔɔi ɔoɔzei, zalaɔa ɔɔla nui ɔa maabugɔ wo va, é ɔɔɔ kɔɔɔɔ nuiti pɔ.

³Toḡa ḡe ma: «À woilo ma, Izelayele nuiti! Wo vaa za, ga wo kooi ḡo wo zili nuiti daalḡoma. A mina iḡoteve wo-yiimaḡe. A mina lua, wo zasu mina ḡali, wo-ḡigi mina zupu ti ḡaazu.

⁴Mazḡḡo ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI ḡa losu wo luḡo, é kooi ḡo wo ve wo zili nuiti daalḡoma, naa ḡa a ke é wo ḡizo.»

⁵Naa ḡoluma, kundigiiti ta ḡoe kooḡo nuiti pḡ, ti ḡe ti ma: «Nui ta ḡa wo zaama nei ḡaa, nii é pele logai, é la de niinieni? E ḡale ma ná-taazu, a va za kooḡaḡe, nu ḡili ge va niine mounpa.

⁶Nui ta ḡa wo zaama nei, nii é leezen belei leveai, é la de ma waa mounḡi ḡulani? E ḡale ma ná-taazu, a va za kooḡaḡe, nu ḡili ge va ná-leezen belei ma waa mounḡi ḡula.

⁷Nui ta ḡa wo zaama nei, nii é anzanui ta maazogai, é la de fuluni? E ḡale ma ná-taazu, a va za kooḡaḡe, taḡili ge va ná-anzanu maazogai zeí.»

⁸Kundigiiti ta ḡoe kooḡo nuiti pḡ mḡnḡ, ti ḡe ti ma: «Nui ta ḡa wo zaama nei, nii é luazu, iḡoteveai? E ḡale ma ná-taazu, a va keeḡeleaiti iḡoteve ga ḡoḡo ḡevele.»

⁹Siḡi zu kundigiiti ti ḡesu da ga ḡoe kooḡo nuiti pḡ, ta kundigiiti sei niina nu ḡulugiti unda.

¹⁰Siḡi zu wo liizu la taai zosu, wo bo taazeigiti ma ga, ti ḡoḡo ve wo ya, kooḡo vaa mina ḡe ba.

¹¹Ni ta vaana wo ḡisu vai wu, ti taai laalao wo ve, ta-nuḡuseiti kpein ta ḡe ga wa-wotiḡe nuiti, ti ḡe ga wa-luḡiti.

¹²Ta ḡelena wo ḡisu vai va, ti kooi laale wo wu, wa lati taai ma, wo sei kele su.

¹³ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI ḡa ḡo wo yeezu, wa zunuiti kpein paa ga boḡa zḡkḡoi.

¹⁴Kele anzanuiti, ta dounḡoiti, ta toganiiti, ta koozoganiiiti wa ka taazuḡe, wa naati kpein seḡe ḡoḡo ve. Koozoganiiiti wa ti ḡula wo zili nuiti zea, wa naa zeḡe, ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI ḡa é naa veezu wo ve.

¹⁵Zekana wa ke la ga naama laaiti kpein ti maaḡoozaai wo va, niiti ti la ḡoni naama yooi va, nii wo zeini su.

¹⁶Kele naama laaiti ma nuḡuseiti, niiti ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI ta-yooi veai ga é ḡe wo ve ga wḡnḡ, nii kpein é yenvuzu ná, à mina tanḡpe ze vulua.

¹⁷Wa niiti kpein suwuḡaaleve, niiti ti ga ḡete nuiti, ta Amḡol nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeeḡuse nuiti, eḡevelei ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI ma levei veeni la wo ya,

¹⁸naa ḡa a ke, ti mina wo ḡala ga ta-ḡologolo keeḡotiiti ti keeḡu, ta-ḡalagiti deḡi vai zu, wo va ta ḡe ti ḡevele, wo va kotoi ḡe ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI laalḡoma.

¹⁹Siḡi zu wo taai zeizu la kele su, suḡooza, aisa wo va so, à mina zooḡe ve maaḡoolii zu wuluiti ba, ti waazu. Wa zoo wo ti-ma waaiti ta mi, kele à mina ti ḡo. Mazḡḡo ḡooḡo wului la ga nuḡusei, nii wa li kooi loozu ma.

²⁰Gului niiti ti la ḡwaa woga, nu va ma waai mi, naati nḡ ḡa wa zoo wo ti ḡo. Wa zoo wo ti zeḡe, ti ḡe ga gului, wo kooḡo zoolaiti kḡete ga tiye taai naa laalḡoma, nii wo maalatigai, wo zeí ma, é kooi ḡoozu wo laalḡoma, eyesu é loo bu.

21

*Ni ta nu vaana,
nu la paa nui ḡwee*

¹Zooi nii ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI feezu wo ya ga wḡnḡ, ni ta nui ta vaana ná, wo ma ḡoomai ḡa ḡoḡoi zu, wo la nu vaa nui ḡweeni,

²wa-ḡundigiiti ta wa-lukḡoḡaaleve nuiti ta li naama adave, ti ná yḡoḡozuḡe ḡoḡo, é zo poomai ḡo be va, é zeeli maaḡoolii ma laaiti su,

³ti ḡe kwee nii maaḡuḡaai. Naama laai ma ḡundigiiti ta nike zaa yivoi zeḡe, nii é la de botii ḡeeni, unbawulu la de vilini unba.

⁴Ta lii la kotudei ta ḡo be, nii é la ḡa ga vḡa eyesu ḡo, ve nu la de wozawolini ná, ḡaa nu va ani vaza ná. Miná ḡa ta nike yivoi ma zaai ḡoḡoḡave wolo ná, kotudei wu.

⁵Názuḡe ḡa zalaḡa ḡula nuiti, Leevi nuiti ta maaḡuḡa la ná va, mazḡḡo tiya ḡa ḡooḡo GALAGI wa-ḡALAGI yimazeḡeai ga tiye, ga ti ḡe ná-botii zu, ti ḡa tuyai loo daaseigi zu. Tiya ḡa ti maanai, ti kḡoe vaiti ḡaḡula ba, ta doḡa vaiti, ta nu maawana vaiti.

⁶Naa ḡolu, kundigiiti ti taai naa zu, nii deai ga maaḡuḡaḡe poomai va, ta yagba nike zaa yivoi maazu, nii kḡoḡoḡave woloai kotudei wu.

⁷Ti ḡe ma: «Gi-yeeti ti la ḡeeni ga, nui nii ma ḡama ḡuu nua, ḡi ḡaazuḡe la faa nḡpe kaani, é va lo ba, ḡá ḡe su ga zeele.

⁸Ee, ḡooḡo GALAGI, da-nuḡuseiti maavaaye, Izelayele nuiti, è ti unḡooḡai. Mina ḡabalala nu vaa vai ma ḡasoi la ti unma.» Pele ḡana ḡamai puai ma ḡoto ḡba vai a ḡe la ti ve.

⁹Wa ḡabalala nu vaa vai ma ḡasoi zeḡe ḡoḡo unma ḡana, tḡozei wo naa ḡea, nii selegai ḡooḡo GALAGI ḡaazu.

Duo anzanuiti ta-vai

¹⁰ Siēgi zu wo liizu la, wo kōoi loo wo zili nuiti ma, Gōogō GALAGI wa-GALAGI ti lō wo yeezu, niiti wo ti gēezu ga duōiti, tanisu ti zaama,

¹¹ wo zaama ta a duō anzanu vago ta gāna, wōin so, é pō ga é zeī bē ga anza.

¹² Toḡa līi la ná-pelei wu. Anzanui gā nōungi bue, ta é zeezaingiti tēve.

¹³ Toḡa ná-duō zēgei vu, nii é gēni kōba. Toḡa zeī sinigi ná-pelei wu, é wōlō kēēge ta dee ta-vaa zu, alu gila daawu. Naa a lēvena, toḡa vīle polu niina, é gē ga sinigi, naa gē ga anzai.

¹⁴ Su a ḡoozana, wōin a zēgena zunui ma, toḡa bē ba, é li vē ná nēai bē. Zunui la zooga é va podi, 6aa é va dō duōla zu, tōzei é laa koba, ti bō faa ma.

Doun zunu mōungiti tosuve

¹⁵ Ni anza felegō a gēna zunui ta ya, tanisu toḡa gilagi nēē vē, é lēve zōi va. Ni ti felegō ta dōinti salōna bē, tanisu doun zunu mōungi gē ga anzanui naa nōnōi, nii gola la ziimani.

¹⁶ A gēna pogani ḡaagwēa ná-doun zunui zōḡōzu, é la zooga é va doun mōun tosuve ve anzanui naa ná-doun zunui ya, nii gola nēai bē, é va kula naa ná-doun zunui ya, nii gola la ziimani, ni naa gā é ga doun mōungi.

¹⁷ Keni anzanui naa gola la nēēni bē, é ná-doun zunui ḡwēē ga doun zunu mōungi, é pogani ma vēda felegōi va zea, zeagōligi kpein su. Mazōlō doun zunui naa gā é ga suvīkēi ma mōungi, doun mōun tosuve gā ga tōun nōnō.

Doun zunui nii kpakagai

¹⁸ Ni zunui ta gā ná, doun zunui ta zea, kpakagai, gaazule, é la ḡoloni kēēge ta dee vē, ni ta maagōlona, kēle é la ḡoloni,

¹⁹ kēēge ta dee ta so, ti līi la taa ḡundigīiti pō bē, taa zigīdave.

²⁰ Ta gē kundigīiti ma: «Gi-loun zunui vete, kpakagai, gaazule, é la ḡoloni gi vē, é gēa ga koloḡolo nu, ta dōo bōle nu.»

²¹ Ná-taazu zunui kpein ta sō ga kōtūi, é za. Wa faa nōi lōḡula gāna bōḡō zaama. Izelayele nuiti kpein ta ma wooi mēnina, ta lua.

Nu zēlgai ma vōomai ná-fai

²² Ni zunui ta a faa nōi ta gēēna, soloogai ga é za, wo sele gului va,

²³ ma vōomai maa la nēēni é va kpīdii gē zēlēni gului va. Wa maagūlu ma yēēi nō, mazōlō nii selēgai gului va, naa gā ga foovooi GALA gaazu. A mina zōoi ḡōzō, nii Gōogō GALAGI wa-GALAGI feezu wo vē ga wōnō.

22

A lua wo-wōlōaiti kōligiti ba

¹ Wa wo-gēēlōin ná-nīkēi 6aa ná-baalagi gāana, toai ya, à mina gaazumaavōo gē, keni wo līi la pō.

² Ni wo la zeini ada ḡila wa wo-gēēlōin naa, maagōozave wo va, 6aa wo la kwēēni, à li ga toganii wa-vēlei wu, wo makē ba wa-vēlei wu, eyēsu é maagāazagābo, nāzu wa fe zea.

³ Zekana wa kē la ga ná-soovaleḡi, 6aa ná-seḡēi, 6aa ani nōpe nō wo-gēēlōin a toona ya, wo ka, à mina gaazumaavōo vaa gē la.

⁴ Ni wa wo-gēēlōin ná-soovaleḡi gāana, 6aa ná-nīkēi, toai pelei zu, à mina gāazumaavōo, wo va lēve ba, wa bō ba, wo buzeḡē.

Tōḡiti é lo faa mōinmōin ba

⁵ Anzanu mina zunu zēḡe loo ḡōba, zunu mina anzanu zēḡe loo ḡōba, niiti kpein ti naama vai gēezu, naati ta ga etea ḡoloḡolo nuiti Gōogō GALAGI gaazu.

⁶ Ni wa wōni laḡa kaana pelei zu, é gului zu, 6aa zōoi ma, ma leei vēēni ma ḡainti ma, 6aa ma yivoiti, à mina ma leei ta ma yivoiti kpōsu, wo va ti zēḡē.

⁷ A bē ma leei va, é ḡōve, é li. Wa zoo wō ma yivoiti seḡē. Wa ziēna gāna, wo undaa gā nēē, wo-zii zuḡooza.

⁸ Ni wa pele niine lona, kōmave ḡaanēmēai, keni wo sasai lo pele ḡōmave, é ḡaku ma, nu a va ḡula ná, é va loo, a zaana, ma lōḡō a va vēē wo va.

⁹ A mina ani ḡiligaa zin wa-leezen belei zu, ni naa laade, nii nōpe a zōlōna ná, leezeinti, ta ani waai zōiti, tōḡi gā gē ti ma.

¹⁰ A mina nīkē zīnēi ta soovale sinei bōsu, wo va ti lō unbawulu ḡilagi wu, ti va wozai woli wo vē.

¹¹ A mina seḡē loo ḡōba, nii fēlēai zupuai ga baala deḡai ta gezei.

¹² Seḡēi nii wo felevelesu bōḡō ma, wa geze yīzayīzagi lo goizu naanigōiti ba.

Vulu vai ma maqne tanigaani

¹³ Ni zunui ta a anzanui ta zeina, ti bō faa ma, naa vōluma, naa wōinzeḡē ma,

14 é zee vaiti kpete anzanui laalɔfɔrna, é kisiɛ jɔi wo, é lo ba, é gɛ ma: «Gè la gɛni ma bea zegeni, gè fuluai ma, gè vile polu.»

15 naazu, anzanui keɛgɛ ta dee ta ma bea voogi zege, ti lii la taa gɛndiɛti pɔ taa zigidaɓe, ti-zeizuuɛ.

16 Keɛgɛ gɛ gɛ ti ma: «Gè dɔun anzanui veeni zunui tei be ga vului, keke é maaɓɔa,

17 é tɔozeida ga maaɓɔa, ga weenziɛ nu ve, é la ma bea zegeni. Keke poogi vete, nii é deɛzu ga dɔun anzanui ma beai gɛni de.» Ta maazaa kpidii ma lasuzegɛi zuvie taa gɛndiɛti gaazu, nii namai vazagai su.

18 Taa gɛndiɛti ta zunui naa zo, ti faa la ma,

19 tɔozei é Izelayeɛ anzanu beai ta maaɓɔa, keɛni ti alamanii loo ma, ga wali gɛai ungila (100), é fe anzanu loungoi keɛgɛ ya. Toɟa ye zea ga anzai eyesu saai, ma zobo nɔpe ge la mɔ gɛa be, é va gɛle ba.

20 Kele tama, ni keɛve ga gaama, anzanu loungoi ná-kpea vai ma voogi la gɛani,

21 ta anzanu loungoi gɛla, ti to keɛgɛ ná-pɛleɓe, ná-taazuiti ta so ga kɔtui, é za, tɔozei é etea gɔlogɔlo faa gɛa Izelayeɛ nuiti saama, é kologɔlogi gɛ, keai ma keɛgɛ ná-pɛleɓi wu. Pele gana wa faa jɔi loɟula la loɟo zaama, nii é wo gɔzo.

Dakoba vaiti maɓe ti va

22 Ni ta zunui ta zona, é da la ga anzanui é zini be, ta ti felegɔ pe paa, zunui ta anzanui. Wa faa jɔi loɟula gɛna Izelayeɛ nuiti saama.

23 Ni anzalopoi ta maazoge zunui ta ve, ta gɔmina ta zunui taɟii taazuɛ, é la koba,

24 wa li ga ti felegɔ taa zigidaɓe, wo ti zɔɔ ga kɔtui, ti za. Anzanu loungoi gɛ za, tɔozei é la kpee looni, anɛ ni taazuɓe ve, zunui gɛ za, tɔozei é baagɛlaa seijɔɟɔi anzai ma. Wa faa jɔi loɟula gɛna loɟo zaama.

25 Ni dɔboi zu gɛ zunui gɔmigai ná ga anzanu loungoi, nii maazogai, ni a sona, é la koba, zunui é dakobai wogai, naa gɛla nɔ gɛ a za.

26 A mina faa nɔpe ke ga anzalopoi, mazɔɔɔ é la faaɟaaza faa nɔpe keɛni, nii soloogai saai ma. E loɟo gɛani faabaagi laawu nɔ, egevelei zunu a vala la seijɔɟɔi va, é paa.

27 Anzalopoi maazogai, zunui gɔmigai da dɔboi zu, é kpee looɓe, keke nu la vaani, é va lo ba.

28 Ni zunui ta anzalopoi ta ta gɔmina, nii nu la de maazoni, é so zee va, é laa la, ti ti zo ná, zunui daai la, naa gɛ wali gɛa vuuloɓlugo (50) ve doun keɛgɛi ya, toɟa sege, é gɛ ga anza, tɔozei toɟa é ma bea zegɛai. Keke é la pilega, sii ma voloi pe su.

23

1 Nu nɔpe ge la keɛgɛ anzai tanɔpe seida ga anza, é mina baagɛla keɛgɛ ma gana.

Nui niiti maɓɛai ga

ti gɛla maabɔgi zaama

2 Zunu nɔpe nii pɔloɟezɛgɛin woloai, baɛ seɛɟagai, naa la loɔ Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu.

3 Weɛn loun la loɔ Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu, anɛ ti-mavofodai vuusiei ve, é la loɔ Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu.

4 Amɔn nuiti ta Moaɓe nuiti ti la loɔ Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu, anɛ ti-mavofodai vuusiei ve, é la loɔ Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu.

5 E gɛ gɛna eyesu gɔ, tɔozei wo gɛlazuuɛ Ezipete yooi va, ti la gɛni vaani wo vɔ pelei zu ga bulu baɛ zie, keke ti Beyɔɔl ná-doun zunui Balaame leɛni ga wo laalɔfɔma, nii é gɛni Petɔɔl, Meezɔpɔtami yooi zu, ga é wo voovo.

6 Keke Gooɟɔ GALAGI wa-GALAGI la gɛni keɛni, é va woilo Balaame wooi ma, é foovooi latini wo ve ga tuyai, mazɔɔɔ Gooɟɔ GALAGI wa-GALAGI wo neɛve ve.

7 Wa-eteai pe su, à mina yiizoole ga ta-yiilei faa, baɛ ta-undaanɛ vaa.

8 A mina Edɔme nuiti woinzege, mazɔɔɔ wo-gɛelointi be, à mina Ezipete nuiti woinzege, mazɔɔɔ wo gɛni ga seikɔfɔma nuiti ta-yooi zu,

9 doun zunuiti ti ti zɔɔsu ti-mavofodai zavasiɛi zu, naati ta zoo ti lo Gooɟɔ GALAGI ná-maaɓɔgi zu.

Kooɟɔ nuiti puuzuve jade fai

10 Siegi zu wo liizu la kooɓaɓe wo zili nuiti daalɔfɔma, wa wa-gɔɔlagai vuuna, à dama, wo mina faa nɔpe ke, a wo gɔzo.

11 Ni zunui ta a gɛna ná, é gɔzo tɔgi letemazu, maaɟologɔlo kpidii, toɟa gɛla wo-vuuzuɓe va, é mina le ná ga foloi.

12 Kpɔko voloi, toɟa maagba, foloi a daana, toɟa zoo niina é lo volu wo-vuuzuɓe.

13 Wa adaɓe ta leve ba wo-vuuzuɓe voluɓe, eteaɓe, miná gɛ wa gɛ liizu ná dɔbozu.

14 Kooɟɔ nui gɛlagilagi gɛ sɔɔlai ta make ná-kasɔi zu, siegi zu maaɟalasu da, toɟa zegɛi wo, naa volu a bɛna, é ná-kpooi maɟulu.

¹⁵ Mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa ziezu wo-uuuzuve, ɛ da wo make, ɛ zobogi ve wo ve, wo pile soɔɔ wo zili nuiti ma. Wo-uuuzuve kpein maaneve, ɛ jade, GALA ge mina faa zolootala nɔpe ka wo zaama, nii a ɔe ga zaɔu, ɛ voluave wo va.

Toɔi ɛ lo duɔiti ba

¹⁶ Duɔi a velana, ɛ zeɔe maligii vo be, ɛ va, ɛ looɔu wo vo be, ɛ mina gaagale ma volu maligii vo be.

¹⁷ Toɔa ye wo zaama wa-yooi zu, ve na a ne be, wa-laai ta zu, ve a ɔe na gaane zu. A mina suziɔa.

Walii nui soɔɔsu kologologi zu

¹⁸ Kologolo anzanu nɔpe ɔaa kologolo zunu nɔpe ge mina ɔe Izelayele nuiti saama, galagi tanɔpe debi vaa ma.

¹⁹ Anzanui ɔaa zunui a kologologi ɔeena, ti sala, ɛ mina va ga ma walii tanɔpe Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI na-pelei wu, minazeɔe daazeeli vaa zu. Mazɔɔɔ ti felego pe ti maayo ge la Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve.

Kuyei maalamai ba

²⁰ A mina wo-ɔeelooin ɔata ga ɛ maalamai la walii ma, ɔaa daamianigi ma, ɔaa ani nɔpe ma, nii nu a seɔe ga ɛ ta la ma.

²¹ Wa zoo wo ween ɔata ga ɛ maalamai la ma, keke ɛ mina maalama ɔula wo-ɔeelooin ya, naa ɔa a ke Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI tuya loo wo ve, wo-yeavaiti kpein su, zooi naa zu, nii wo liizu wo seɔe ga wɔnɔ.

Minazeɔe faiti

²² Wa minazeɔe bona Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve, ɛ mina suɔooza, wo daazeeli. Mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa ma ɔuyei be wo ma, wa koto zeɔe ga naa.

²³ Ni wa ɔoɔɔ zona, wo la minazeɔe boni, wo la koto ɔeeni.

²⁴ Keke minazeɔe goo a ɔulana wo-laave, wo bo, keeni wo so, wo daazeeli Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve, eɔevelei wo kulaa la yiima, wo boga wo-laave.

Siɛ velei zu laamii

²⁵ Ni wa loona wo-zeiɔoɔi na-leezen belei zu, wa zoo wo ma waai ta mi, wo yiɔo, keke ɛ mina ta vu wa-anjaka zu, wo va lli la.

²⁶ Ni wa loona wo-zeiɔoɔi na-kpalagi zu, moloi ɛ ga beleege, wa zoo wo ma ɔoɔoɔi ta ɔaavolososo ga yeei, keke ɛ mina woloto lo wo-zeiɔoɔi na-moloi zu, wo va ta leve.

24

Vulu zaa vai

¹ Ni tanisu zunui ta a anzanui ta zeina, ti ye liizu la, woinzeɔe ma, tozei ɛ fai ta ɔa naa va, nii ɛ la neeni be, toɔa vulu zaa zevei beɔe, ɛ fe zea, ɛ pile, ɛ ɔula na-pelei wu,

² naa a zegen a po be, ɛ li, ɛ ze i volu zunu gili be,

³ ni woin a zegen a naama zunui ma, ɛ vulu zaa zevei beɔe, ɛ fe zea, ɛ kula na-pelei wu, ɔaa zunu ɔaabelagi na, nii ɛ ɔea seini, naa za,

⁴ zunu moongi ɛ pileni, naa la mo zooga ɛ va sei ga anza, kozaa voluma, mazɔɔɔ naa ɔa ga fai kozaai Gooɔɔ GALAGI ɔaazu. A mina zooi zulaave ga kotoi, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wɔnɔ.

Toɔi zeikologiti

⁵ Siegi zu zunui anzai zeizu la ga niine, suvaa ɔa ye ga kooɔo vai, daaloba woti vaa la laa unma, toɔa ye na-peleyeɔe yeema, eyesu kona gila, anzai ɛ fuluai, ɛ naa ɔoozunee vai ɔe.

⁶ A mina wo-zeiɔoɔi na-molo ziɔa ɔodai ta etei ti felego zeɔe vooma ga kpounma. A mina volo ɔite etei ɔula zea, mazɔɔɔ wa naa ɔeena, keeve eɔe wa zeinvui ɔula zea.

⁷ Ni wa zunui ta ɔaana, ɛ nu vului ta unmaai wo-ɔeeloointi Izelayele nuiti saama, ɛ do duolai zu, ɔaa ɛ poɔi, keeni unma nui naa za. Wa faa ɔoi looɔula ɔana ɔoɔo zaama.

⁸ A dama ga gee zeebei, wo naa kpein so, wo zie la, nii zalaga ɔula nui Leevi nuiti ti wo ɔalasu da. Wa devei naati so, wo zie ga tiye, nii ge feeni ti ya.

⁹ A ɔize naa zu, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI keeni ga Miliyame, wo ɔeai ma siei wosu, wo ɔulaai ma Ezipete yooi va.

¹⁰ Wa kuyei veena wo-zeiɔoɔi ma, ɛ mina le na-pelei wu, wo va ma ɔounma ani zeɔe,

¹¹ wa kuye zo nui maaɔoun eteave, ɛ va ga na-kpounma anii wo vo eteave.

¹² Ni bala nui ve, ɛ na-sege wolai veai wo ya ga kpounmai, aisa wo va la, keeni wo na-kpounma anii gaagale ma, wo fe zea.

¹³ A mina be tevesu po pa, foloi a ɔena daa, naa ɔa a ke a ɔena laa, ɛ pee ɔoɔo ma, ɛ tuya loo wo ve. Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa naama vai leve wo ve ga telebodai.

¹⁴ A mina tooma vaa gɛ ga zeɔnaka nui, ɔaa maanɔɔ nui, wo va nɔ-folo wotii ma zalai ɔoloɔlo, ɛ ɔeni ga Izelayele nu, ɔaa seikɔɔma nui nii ɛ zeini wo zaama, wa-yooi zu.

¹⁵ Keni wo salai ve zea, folo-o-folo aisa foloi va da, mazlɔɔ toɔa ga zeɔnaka nui, kpalawe ga zalai zɔlɔɔ fai. Ni naa laade, toɔa kpee loo Gooɔɔ GALAGI woizu wo laalɔɔma, ma ɔotoi ɔa la wo unma.

¹⁶ Nu la doun keɛɛiti paa ti-lointi ta-ɔotoi ɔeai vaa zu, nu la dointi paa ti zɔlɔɔ nuiti ta-ɔotoi ɔeai vaa zu. Ese gilagilagi ɔa za to ɔoɔi nɔ-kotoi vaa zu, nii ɛ keai.

¹⁷ A mina tukpɔɔaaleve ga zeelzɔɔzu, wo va seikɔɔma nui lo, ɔaa podoin. A mina poanzai nɔ-seɛi zo ga kpɔunma.

¹⁸ A ɔize su ga wo ɔeni ga duɔiti Ezipete yooi zu, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI wo unmaoni. Naa ɔa ɛ kea, gɛ devei nii veezu ga wo zie la.

¹⁹ Siegi zu wo moloi levezu la wa-ɔalagaɔe, wa yeemana molo ɔilii ta ma kpalagi zu, ɔa mina ɔale ma, wo va seɛe. A ze nɔ. Toɔa ye nɔ seikɔɔma nuiti be, ta podointi, ta poanzaiti, naa ɔa a ke Gooɔɔ GALAGI tuya loo wo ve, fai kpein su wo keezu.

²⁰ Wa wolive wului ma waai loɔana ga, ɔa mina zie ɔogi zu, niiti ti yeɔai ma bekegiti ga, naati ta gɛ ga seikɔɔma nuiti tɔnɔ, ta podointi, ta poanzaiti.

²¹ Zeno ɔana, siegi zu wo leezɛinti kulazu la, ɔa mina ɔale ma ɔogi zu, wo va ma ɔpɔgi mɔtaiti kula, niiti ti yeɔai ma bekegiti ba, naa ɔa gɛ ga seikɔɔma nuiti tɔnɔ, ta podointi, ta poanzaiti.

²² A ɔize su ga wo ɔeni ga duɔiti Ezipete yooi zu. Naa ɔa ɛ ba, gɛ devei nii veezu wo ya, ga wo so, wo zie la.

25

¹ Kpɔe a ɔena zunu felegɔiti zɔɔzu, ta li tukpɔɔaalevezuɔe, zoi peai, faa la ɔe a naa va, sɔba nui veelala.

² Ni maaneve ga ɛ loɔa, tukpɔɔaaleve nui ɔa pɛɛ zoi ma, ɛ doɔa pee nui ɔaazu ga kpako je tieɔi, nii soloogai nɔ-faa ɔoloɔlogi ma.

³ Kele ɛ la loɔaa, ɛ va ɔude kpako je uunaanigɔi (40) maazu, ti va ye doɔazu, ti va poova ma gola, wo va wo-ɔeloin ɔaazu unfe seɛe.

⁴ A mina nikelɔi laave ɔili, a ɔena moloi ɔaaliaga.

*Poanza zei vai,
nii ɛ la de doun zɔlɔɔni*

⁵ Geɛɔelointi ta zeina ada ɔila, gilagi za, ɛ la doun zunu yeni, nii saai, naa anza la ɔula koi va, ɛ va ze ni ɔili be, kele keɛɔeloin ɔa vile polu, ɛ sei ga anza, ɛ keɛɔeloun vai laazeeli.

⁶ Doun zunu mɔungi anzanui naa sɔlɔɔsu, toɔa leve ga keɛɔeloin saai naa nɔ-doun zunui, naa ɔa a ke daaseigi naa mina loo ya Izelayele nuiti saama.

⁷ Ni woin la zunui naa ma ga ɛ va nimɔɔi zei, anzanui ɔa li taa ɔundigiiti pɔ be taa zigidaɔe, ɛ gɛ ti ma: «Nimɔɔi ɔelove ga ɛ mina keɛɔeloin laaseigi ye Izelayele nuiti saama, ɛ la pɔ ɛ va seɛi, nɛi gɛ ga nimɔɔi.»

⁸ Taa ɔundigiiti ta toli, ti ɔɔe pɔ. Ni a lona kpaan, ɛ gɛ: «Gɛ la pɔ gɛ va seɛe.»

⁹ nimɔɔi ɔa maabuɔa ba taa ɔundigiiti gaazu, ɛ naa nɔ-savalagi ɔula kɔɔ va, ɛ laadei vu gaazu. Toɔa bo, ɛ woogula la, ɛ gɛ: «Zunui nii ɛ la pɔ ga keɛɔeloin nɔ-pelei ɔaa va lo, naama nui ɔa gɛ ga nii ɔevelei.»

¹⁰ Daaseigi ɔa veɛ ba Izelayele nuiti saama ga: «Zunui nii kɔɔa zavalagi ɔulaai kɔɔa, naa nɔ-pelei.»

Nɛpi logi

¹¹ Siegi zu zunu felegɔiti ti jepii ɔɔzu la, ni gilagi anza a maabuɔana ti va, ɛ gɛ ɛ sinigi ɔula zoi ya, naa be doɔazu, anzanui naa a yeemaalena, ɛ zunui zo tugɔ,

¹² wa zeei leve ba. A mina maawoinɔa.

Zee ɔoɔganii

¹³ Kilo ɔotui ma zii felegɔ mina gɛ wo ya wa-ɔoloi zu, gilagi wui, zoi wunegi veɔa.

¹⁴ Kooɔganii ma zii felegɔ mina gɛ wo ya wa-pelei wu, gilagi wola woɔlo, zoi wola loi.

¹⁵ Kilo ɔotui ta kooɔganii, niiti ta gɛ wo ya, keni ti zole, ti zooloo su kpein nɔ, naa ɔa a ke wo-zii zuɔooza naama yooi zu, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve.

¹⁶ Mazlɔɔ nu nɔpe ɛ ziezɔ ɔana, nu nɔpe ɛ yaava vai naa ɔeezu, naa maayo ge la Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve.

Amaleke nuiti ta-vai

¹⁷ A ɔize su velei Amaleke nuiti ti wo zoni da pelei zu, wo ɔulazuɔe Ezipete yooi zu,

¹⁸ velei ti vileni la wo volu, ti voluzu nuiti so, fike la ɔeni wo zu, wo ɔoloi, tɔzei ti la ɔeni luazu GALA ba.

¹⁹ Siegi zu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI dooḡo feezu la wo ve, é wo ḡula wo zili nuiti zea, ti wo-maagoolii zu, zoi naa zu é feezu wo ve ga wōnō, à Amaleke nuiti ma zuwu ḡaaleve geeḡoḡi wu, ti-laaseigi baale, ta-ḡisiei nee. A mina yeema naa ma pa, wo ke.

26

Minazeḡe zoi zu wulu waa mōungiti

¹ Siegi zu wo zeelizu la naama yooi zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō, siegi zu wo seḡezu la, wo ze na,

² wo ḡilagilagi ḡa ta zeḡe zoi ma lōnō mōungi va, é vaazu sōlōsu zoi naa zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ya, toḡa ti vu kpōlogi zu, é li ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va ga daaseigi ḡe ná.

³ Toḡa li, é zalaḡa ḡula nui ḡa, nii é botii zu naama zieḡi zu, é ḡe ma: «Nà deezu za ga Gooḡo GALAGI da-GALAGI ga ḡe la zoi naa zu, nii Gooḡo GALAGI ḡonani ade-memewolani be ná-faa zu, ga é fe de ve.»

⁴ Zalaḡa ḡula nui ḡa kpōlogi ḡula zea, é sei Gooḡo GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuve ḡakalave.

⁵ Zunui ḡa bōe Gooḡo GALAGI ná-GALAGI ḡaazu, é ḡe: «Kēwola ḡeni ga Alame nui, siezie nu, é yeini Ezipete yooi zu ga nu bulu ko ná, é ze na, ti ḡe ga zii wola ná, ti zebe, ti wola mōin.

⁶ Kele Ezipete nuiti ti gi zopele nōuni, ti gi wōinzeḡe, ti gi lō duḡa baḡa golai zu.

⁷ Názu ḡa gi kpee looni la Gooḡo GALAGI woizu, gi-memewolani ta-GALAGI. E gi baḡa gooitii mēnini, é ga-maawōin ḡa, ta ḡa-bōlōi, ta ḡa-voluḡulai,

⁸ é gi ḡulani Ezipete va ga ná-zeeḡaabaai, naa ḡeni ga kiteve vaa wola Ezipete nuiti be, ta poogiti, ta laavō vaiti.

⁹ Naa vōlu, é loni gi luḡo, é va ga giye niima yooi zu, é zoi nii ve gi ve ga faanee, ve nōnōi ta kōin gulōi vōvōaai ná.

¹⁰ Naa ḡa é ba, ee, Gooḡo GALAGI, ḡe vaa é vō za ga zoi ná-tōnō mōungiti, zoi nii é fea bē.» Naa vōluma, toḡa kpōlogi ze Gooḡo GALAGI ná-GALAGI ḡakala, é nōkō bu.

¹¹ Naa vōlu, wa ḡoozune, wa Leevi nuiti, ta seikōḡoma nuiti ti wo zaama, ani vagoiti kpein su, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI fea wo ve, wa wa-velejeḡeiti.

Kona savago vuusieiti

¹² Siegi zu wo besu la ga wo zōlō ganiiti kpein ma vuusie zeḡe ba, konagi zavasei ma, puusie ḡonagi ma, wa feena Leevi nuiti zea, ta seikōḡoma nuiti ti wo zaama, ta podointi, ta poanzaiti, ti ani zōlō, ti mi, ti yiḡo, ve wo zeini ná,

¹³ naazu, wa nii wo Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, wo ḡe ma: «Nii kpein é ga ḡōnō nā-pelei wu, ḡe naa ḡula ná, ḡe fe Leevi nuiti zea, ta seikōḡoma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti, é zolō deveiti kpein ma, é feeni zēa. ḡe la da-leveiti taḡila kpalaḡa koloḡoloni, baḡa ḡe va yeema ta ma.

¹⁴ ḡe la puusie nii ta zeḡeni ba, ḡe va mi saa wōlō wo faa zu, ḡe la ta zeḡeni ba, siegi zu kōzōa ḡeni de la, ḡe la ta veeni ḡōve ya. ḡe Gooḡo GALAGI ná-GALAGI wooi zoḡe, ḡe zie ga da-leveiti kpein, é ti veeni zēa.

¹⁵ Ye geezuve, é ḡaazulo è-zeizu naḡegai va, geeḡoḡi unḡave, tuya loo da-nubuseiti be, Izelaye nuiti, ta zoi nii é feai gi ve, eḡevelei é ma ḡonai woni la gi-memewolani be, zoi ve nōnōi ta kōin gulōi vōvōaai ná.»

Minazeḡe goo ḡaabelagi

¹⁶ Za, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa bōezu wo vō, ga wo ná-deveiti so, ta ná-tōḡiti. Wa ḡolo ti ve, wo ti zo ga yiimave pe, ta wo-yenvui pe.

¹⁷ Wo minazeḡea za Gooḡo GALAGI ve, ga toḡa ḡe ga wa-GALAGI, ta wa zie ga pelei naa, nii é dea ga woye, wo ziima vaiti ke, wo ḡolo ná-deveiti ta ná-tōḡiti be, wo woilo gooi ma.

¹⁸ Gooḡo GALAGI letemazu, é minazeḡea wo ve za, ga wa ḡe be ga nubuseiti ti wola vizōgai, niiti ti ḡolozu ná-deveiti be.

¹⁹ Ungo, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa pō wo yeeleve ziiti pe ba, é ti beḡeai, wo lebiyai zōlō, wo-lōḡi ḡula, wo-losuve wōlō, wo ḡe ga nubuseiti ti naḡegai be, eḡevelei é boni la.

MINAZEGE NIINE VAI

27

(27:1-28:68)

Toḡi zeve vai

¹ Nubuseiti ta-ḡewolaiti ti vilēni Moize vōlu, é toḡi veeni Izelaye nuiti zea, é ḡe ti ma: Wa deveiti kpein so, nii ḡe feezu wo ya za.

2 Foloji wa Zuluden bude la, wo lo zooli naa zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, wa kotu baazagi ma zigigi gaale ba, wo kobegi zie ma.

3 Wa zie wolai budena, wo to gooi kpein seve kotui naati ma. Wa lo gana naama yooi zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, ve nonoi ta kon guloi uoovaaai na, egevelei Gooḡo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI minazegeni la wo ve.

4 Wa Zuluden budena, wa kotu zigigi lo Ebale gizei ma, egevelei ge ma levei veezu la wo ya za, wo kobegi zie ti ma.

5 Naama adave no ga wo zalaḡa ḡulazuve losu na Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve, ga kotuiti, nii kolu ani la de vooḡuni ba.

6 A mina Gooḡo GALAGI wa-GALAGI na-zalaḡa ḡulazuve lo ga kotu zaḡaai. Wa gala zalaḡaiti kula be naama zalaḡa ḡulazuve.

7 Wa ziilei zalaḡaiti kula, wo naa mi nave no, wo goozune Gooḡo GALAGI wa-GALAGI gaazu.

8 Wa niima lo gooitii kpein seve kotu zigigi ma ga pago, nu da zoo e kala ga pago.

9 Naa voluma, zalaḡa ḡula nui Leevi nuiti ti vileni Moize uolu, e bonei moni Izelaye nuiti kpein po, e ge ti ma: Izelaye nuḡuseiti, a maage kpo, wo woilo! Za, wo ge ga Gooḡo GALAGI wa-GALAGI na-nuḡuseiti.

10 A golo degemu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI laawooi ve. A na-deveiti so kpaan, ta na-togiti ge ti veezu wo ya za.

11 Naama volo na no ga Moize niima levei veeni la nuḡuseiti zea, e ge ti ma:

12 Siegi zu wo Zuluden budezu la, Simiyon na-bolodamaiti, ta Leevi nonoiti, ta Zuda nonoiti, ta Tsakaal nonoiti, ta Zozefe nonoiti, ta Benzamen nonoiti, ta lo Galizime gizei ma, ti tuyai loo nuḡuseiti be.

13 Luḡen na-bolodamaiti, ta Gade nonoiti, ta Aseel nonoiti, ta Zaḡulon nonoiti, ta Dan nonoiti, ta Nefetali nonoiti, ta lo Ebale gizei ma, ti foovooi loo.

Foovooiti

14 Leevi nuiti ta kpoei zega, ti bo Izelaye nuiti ma ga woo wola, ti ge ma:

15 «Foovoo nu ga ga nui naa, nii e kooḡo ganigi ta betezu, e pone, baa e vololibai betezu ga kolu gaawuungai, ga e to ada maalooḡuai ta zu, naa gegala ani beteaiti, maayo ge la Gooḡo GALAGI ve.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

16 «Foovoo nu ga ga naa, zoi e baaḡulazu keege ta dee ma.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

17 «Foovoo nu ga ga naa, zoi e ti gwepelema ve ma gotui zegezu daazu ta seinoḡoi, e ta vili uo pelei zu.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

18 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a gaazugole nui gaka.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

19 «Foovoo nu ga ga naa, zoi e tukpoḡaaleve vai maavesu seikoḡoma nui laaloḡoma, baa podoin, baa poanzai.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

20 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a la ga keege anzai ta, mazolo e baaḡula keege ma.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

21 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a la ga suai ma zii nape.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

22 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a la ga baazeelai, keege na-doun anzanui, baa dee na-doun anzanui.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

23 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a la ga mein.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

24 «Foovoo nu ga ga naa, zoi e seinoḡoi vaazu dooḡuzu.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

25 «Foovoo nu ga ga naa, zoi a lobeani zo, ga e sobalala nui vaa.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

26 «Foovoo nu ga ga naa, zoi nape e la ge unfema veeni to gooi niiti be, e ti zo yooḡe, e la ziemi ga tiye.» Nuḡusei kpein ka ge ma: «Amina!»

28

Tuya loo vaiti

(Leevi Nuiti 26:3-13;

To Sevei Velesiei 7:12-24)

1 Ni wa golona ga pago Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve, wo na-deveiti so, wo zie ga tiye, niiti ge ti veezu wo ya za, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ga wo ge ga ma moungi, wo wolo ziiti kpein ba eteai zu.

2 Ni wa golona Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve, wele tuyaiti ba, e vaazu ti loozu wo ve:

3 Toḡa tuya loo wo ve taazuve, ta balagai zu.

4 Toḡa tuya loo wo ve, e doun moimoin fe wo ya, e daamianigi ve wo ya ga bala, e wanikeiti gaawolo, ta wa-vaalagiti, ta wa-woliiti.

5 Toḡa tuya loo wa-bolagiti ta wa-baga liḡiiti ma.

6 Toḡa tuya loo wo ve, wa gena lia, ta wa gena vaa.

7 Gooḡo GALAGI ḡa wo zili nuiti suvaza, ta vaana laalezu wo wu. Ta zie ga pele ḡila nḡ, ta ḡena vaa wo laalḡḡoma, keḡe ta vela wo va, ti li ga pele lḡfela.

8 Gooḡo GALAGI ḡa tuya loo wo ve, é molo ḡotaiti daave, wo bḡḡḡ zḡḡḡ wo-yeavai pe su. Ungo, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa tuya loo wo ve zḡḡḡ naa zu, nii é feezu wo ve.

9 Ni wa ḡolona Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ná-deveiti be, wo zie ga pelei naati, é ti lea ga woye, toḡa wo ḡe ga ná-nubuseiti ti jadegai be, eḡevelei é minazeḡeni la.

10 Eteai zu nubuseiti kpein ta ka ga Gooḡo GALAGI laaseigi ḡa wosu wo ve. Ta unfema ve wo ve.

11 Gooḡo GALAGI ḡa ani vaḡḡi kpein gaavḡni wo ve, zḡḡḡ naa zu, nii é minazeḡea, é ḡona ma vaa zu wo-memeḡwolani be, ga é fe wo ya: toḡa doun moḡnmoḡn fe wo ya, wa-loganiiti ti buḡu, ti moḡn, é daamianigi ve wo ya ga bḡḡḡa.

12 Gooḡo GALAGI ḡa ná-naavolo makesu vaḡḡi laalao wo ve, geezuve, é tonai vu wa-yooi zu ma yeeḡeḡalali ma, é tuya loo botii kpein ma, nii wo-yeei keezu. Wa kuyei ve zḡḡḡ zou moḡnmoḡn ma, keḡe wa bḡḡḡi wo beḡe la ḡea ba ga wo kuye zeḡe.

13 Gooḡo GALAGI ḡa tosu moḡngi ve wo ya ziiti kpein saama, wo la ḡea ga ma ḡaaḡela. Wa ye loni velelavḡe nḡ, wo la yeida bu, ni nḡ wa woḡḡosu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ná-deveiti ma, ḡe ti veezu wo ya za, wo ḡolo ti ve, wo zie ga tiye,

14 wo mina zeḡe gila kpala ba, devei nii kpein ḡe feai wo ya za, wo mina ḡili gala kiligiti ba, wo va ti lebi.

*Foovooi taḡiligaa
(Leevi Nuiti 26:14-46)*

15 Keḡe ni wo la ḡe ḡoloni Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve, ni wo la ḡaaḡaani, wo va ná-deveiti ta ná-toḡiti so, wo va zie ga tiye, niiti ḡe ti veezu wo ya za, weḡe foovooiti ba, ti vaazu zeelizu wo ma:

16 Toḡa wo ḡoto taazuve, ta balaḡai zu.

17 Toḡa wa-bḡḡḡiti ta wa-baḡa liḡiiti koto.

18 Toḡa wo ḡoto, é la doun moḡnmoḡn fea wo ya, é va daamianigi ve wo ya ga bḡḡḡa, é va wa-nikeiti gaawḡḡ, ta wa-vaalagiti, ta wa-woliiti.

19 Toḡa wo ḡoto, wa ḡena lia, ta wa ḡena vaa.

20 Gooḡo GALAGI ḡa yeeḡe maanḡḡi va, é va wo laalḡḡoma, ta faazupui, ta wo ḡoloḡolo fai, fai kpein su wa ḡe keezu, eyesu wo ḡoloḡolo meḡu, su la ḡooza wo meḡe, tḡzei wo ḡeḡea ba, wo faa moḡi ke.

21 Gooḡo GALAGI ḡa dḡḡḡ zeeḡei ḡili wo va, nii a wo-ma zuwu ḡaaleve zḡḡḡ naa zu, nii wo vaazu sḡḡḡsu ga wḡnḡ.

22 Toḡa wo bḡḡḡ ga kḡḡḡ kolegi, kḡḡḡpadimai, ta kpḡḡḡḡḡḡ ma zii pe. Toḡa fḡḡḡḡḡi vili wa-balagiti su, ta siinziin ganigiti ta-zeeḡeiti. Naama maanḡḡiti kpein ta vile wo vḡlu, eyesu wo undaavili.

23 Geeḡḡḡḡḡi é wo maazuve, naa ḡa baa eḡe kḡlu bḡḡḡi, zḡḡḡ wo ma, naa baa eḡe kḡlu.

24 Gooḡo GALAGI ḡa fuḡligi ta maḡaegi leve wa-yooi zu tonai votogi zu, naati ka ta ḡe vuuzu wo ma, ti zeḡe geezuve, eyesu wo-ma zuwu ḡaaleve.

25 Toḡa va bu, wo bize wo zili nuiti ba, ni wa ziena ga pele ḡila nḡ, wo da li ti laalḡḡoma, pele lḡfela ḡa wa vela la ti va. Fai niiti ta ḡe zeelizu wo ma, naati ta eteai ma masadaiti kpein maalua.

26 Wo-ma vḡomaiti ta ḡe ga wḡniiti ta dḡḡḡ zuaiti daamianigi, nu nḡpe ge la vaa, é va ti niikpi wo maazu.

27 Gooḡo GALAGI ḡa divologi lo wo va, eḡevelei é ḡeni la ga Ezipete nuiti, ta puzḡḡḡlagi, ta dḡḡḡi, ta maaḡeḡeḡi niiti ti la zalea.

28 Toḡa titi seeḡei vili wo ma, ta gaazuḡolei, ta ḡimalalali,

29 wo da yeeve meḡe foloi, eḡevelei gaazuḡolei nuiti ta da ke la kpidii zu. Wo-ḡeevai tanḡpe su la beḡea. Yeenḡpe, kenḡ nḡ nuiti ti da loo wo ma, ti wo yeaḡale, nu nḡpe ge la bḡga wo va, é va wo maalobo.

30 Ni zunui ta a anzalopo maazona, zunui taḡili ka naa bea. Nui ta a peḡe lona, taḡili ka a zeḡi naa wu. Nui ta a kpele leveḡa, tḡ bḡḡḡi la ma waai ta mia.

31 Ta wa-nikeiti paa wo ḡaazu, keḡe wo la ma zuai tanḡpe mia. Ta wa-zoovalegiti unma wo ḡaazu, wo la sḡḡḡga vḡlu meḡeḡin. Wo zili nuiti ta wa-vaalagiti ta wa-woliiti kula wo ya, nu nḡpe ge la bḡga wo va.

32 Wo-loun zunui ta wo-loun anzanuiti ta lḡ zii ḡiligiti zeezu, wa ḡe naa ḡaazu, ti wḡin da wo zo, keḡe wo la zooga wo va faa nḡpe ke.

33 Zii wo la kwḡe, naa ḡa a wa-yooi ma lonḡḡi mi, ta botii kpein wo keezu, naama lonḡḡiti, nuiti ta ḡe nḡ loozu wo ma ḡḡ, ti da wo ḡoloḡolo.

34 Naama vaiti ta ḡena ḡea wo ḡaazu, wo da ti ḡa, wo-ḡigi ḡa ḡula wo ya.

³⁵ Gooḡo GALAGI ḡa divologi lo wo-niibiiti ba, ta wo-balaiti, toḡa lo wo-busei kpein ba, é zo wo-ḡḡḡaḡe, é le wəungi zu, nii é la ḡeḡeḡa eyesu pe.

³⁶ Gooḡo GALAGI ḡa wo lo duḡai zu, wa wa-masagi wa sei boḡḡo unda, wo li zii ta zaama, nii wa-o, wo-meməwolani-yo, wo la ḡeni kwee neḡelein. Wa lo gala kiligiti debi vai zu, niiti ti ga guluiti, ta kotuiti.

³⁷ Nuḡuseiti kpein Gooḡo GALAGI a li ga woye ti vo be, wa-vai ḡa ti laavə, wo ḡe ti ve ga faalaalii, ti da neḡfula wo zu.

³⁸ Wa ani zuwu moinmoin faza wa-balagi zu, keḡe tago nə ḡa wa sələ, mazələ kotogiti ta ti pe kologolo.

³⁹ Wa leezen beleiti tebe, wo boti ḡe ti zu, keḡe wo la də zələḡa ba, wo va kpəle, wo la ma waa ḡila kpalaa sələḡa, wo va kula, mazələ belekpelegiti ta ti pe mi.

⁴⁰ Wolive wului ḡa ḡe wa-yooi ḡa ná pe, keḡe wo la ḡula zələḡa ma waai va ga moinda, anee nii wa ḡe siezu boḡḡo ma, mazələ wa-wolive ma vuai ḡa a ḡe vuuzu ya.

⁴¹ Wa doun zunuiti ta doun anzanuiti sələ, keḡe ti la ḡe ga wəno, mazələ ta ti lo duḡai zu.

⁴² Kotogiti ta wa-wuluiti kpein gaami, ta zoi ḡaa lufaiti.

⁴³ Seikḡoma nuiti ta ḡe wo zaama, ti-losuḡe ḡa li ga wəloa wəno va, wəun wa ye nə yeizu bu ḡo.

⁴⁴ Tiya ḡa ta ḡe kuyei veezu wo ma, keḡe wəun wo la ani nəpe sələḡa, wo va kuye ve ti ma. Ta ḡe wo luḡo, wo ḡe ga ti volu velei.

⁴⁵ Naama voovooi kpein ka la wo unma, é vile wo volu, é wo zo, eyesu wo-ma zuwu ḡaaleve, təzei wo la ḡolozu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve, wo va ná-deveiti so, ta ná-təgiti, niiti é ti veeni wo ya.

⁴⁶ Ta ḡe wo ve wa wo-mavofodaiti ga poogiti ta maaḡele vaiti, wa ḡisələḡa ga ti maaḡele.

⁴⁷ Təzei wo la botii ḡeḡeni Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve ga koozuneei, wo-yiimave va zəle, sieḡi zu anii pe ḡe ḡaa voovani la wo ya,

⁴⁸ Wo zili nuiti Gooḡo GALAGI ti levesu wo laalḡoma, wa botii ḡe ti yeezu, pului zaama, ta kpəle wəin, wo ḡe seḡe velei lo zu, wo vala anii kpein ma, unbawului nii é ga kəlu gelei, naa ḡa ta pili wo ḡaba, eyesu wo-ma zuwu ḡaaleve.

⁴⁹ Gooḡo GALAGI ḡa va ga zii ta wo laalḡoma, é zeḡe ḡoozama, zou beḡa ga, nii wo la daawooi menisu, toḡa loo wo ma, eḡe koḡe a ḡe loozu ná-daamianigi ma.

⁵⁰ Toḡa ḡe ga zii ná, zunuiti ti su, ti ḡaazumaavəai, ti la unfema vea keḡwola vəlo ve, ti la dounḡo maawəinḡaa.

⁵¹ Ta wa-loganiiti mi, ta wa-yooi va lənḡiti, eyesu ti wo-ma zuwu ḡaaleve. Wa za ga pului, mazələ ti la molo yega wo ya, ḡaa dəai, ḡaa ḡuləi, ḡaa nikiiti, ḡaa baalagiti, ḡaa boliiti, eyesu ti wo pe wo undaavili.

⁵² Ta wa-laaiti sei keḡe su, eyesu siḡi gaḡḡoḡzagiti wo ḡiḡi ti va, naati ti loo bu, wa-yooi zu ná pe, ta wa-laaiti kpein sei keḡe su zoi zu ná pe, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve.

⁵³ Sieḡi pe daawu wo zaidai la keḡe su, wo zili nuiti ta ye ḡai zu wo la, eyesu voluḡulai naa zu, wo da wo-lointi mi, unḡo, wa wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ma zuaiti mi, niiti Gooḡo GALAGI wa-GALAGI vaazu ti veezu wo ve.

⁵⁴ Zunui nii ná-fai wola ḡaaneai wo zaama, naa ḡa wele keḡḡeloin va ga ḡouḡa, ta neḡbe anai, ta doin niiti ta ye de zea,

⁵⁵ Ga é mina ná-dointi ma zuai ta ve ti tanəpe zea, make fai zu be ga to boḡḡo ná-daamianigi, mazələ ani nəpe ge la mə zea, təzei voluḡulai va, wo zili nuiti ta da wo ma, ga wa-laaiti kpein sei vai va keḡe su.

⁵⁶ Anzanui nii ná-fai wola ḡaaneai wo zaama, é la ḡeni zoosu é va ḡḡḡaḡe ve zou nakai ma, naa ḡa ḡaazu noi lo neḡbe zinigi va, ta ná-doun zunui, ta ná-doun anzanui,

⁵⁷ mazələ toḡa wəin ga é doun neḡi ta doun laḡagi mi dəḡfuzu, nii é sələḡai, wəin galui leḡeai nə feya, təzei voluḡulai va, wo zili nuiti ta da wo ma, ga wa-laaiti kpein maalatī fai.

⁵⁸ Ni wo la to gooi taiti kpein soni, ti sevei zu, wo va zie ga tiye, wo va naa lebi, nii lebiyai be, maayikiai, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI,

⁵⁹ Gooḡo GALAGI ḡa wo loḡa ga laavə vai, wa wo-mavofodaiti, ga dəfo zeeḡeiti taḡili wo ma, ta seeḡe noi taḡili wo ma.

⁶⁰ Dəfo zeeḡe kpein é peeni Ezipete nuiti ba, wo ḡeni luazu ti va. Toḡa naa kpein pe wo va.

⁶¹ Naa voluma, toḡa va ga seeḡe ma zii pe ta dəfoi niiti ti-laasei ge la woni to sevei nii zu, eyesu wo-ma zuwu ḡaaleve.

⁶² Wo moin va ga somideḡaiti tieḡo, wo wola maa ḡa loi, təzei wo la ḡoloni Gooḡo GALAGI wa-GALAGI laawooi ve.

⁶³ Eḡeḡelei nə é neeni la Gooḡo GALAGI ve ga é faaneḡi ḡe wo ve, wo wola moin, zenə ḡana a ne la be mənə ga é wo undaavili, wo ḡoloḡolo, wo ḡula zoi naa va, nii wo vaazu ləzu su, wo sələ ga wəno.

⁶⁴ Gooḡo GALAGI ḡa wo vaza eteai zu ná pe, nuḡuseiti saama. Wa gala kiligiti deḡbi, nii wa boḡḡoi wo la ḡeni kwee, 6aa wo-memeḡwolani, galagiti ti ga gului, ta kotui.

⁶⁵ Zii naati saama, wo la ḡea gaane zu, wo la zaida ada, ve wa dooḡo sɔḡɔ ná. Gooḡo GALAGI ḡa wo lo ziiḡooḡei zu, wo ḡaazu da zoolo, ipatevei da boi wo la,

⁶⁶ gaa nɔpe ge la ḡea wo luḡo vele vaiti ba, wa ḡe dualuagi zu, kpidi veḡ folo va, kito ge la ḡea wo ve wa-eteai vaa zu.

⁶⁷ Sobui a zeelina, wo da ḡe: «Ee, ni kpɔkɔi ḡeni de!» Kpɔkɔi wo ḡe ma: «Ee, ni sobui ḡeni de!» Toḡzei dualuagi maavele ma, nii wo sɔḡɔsu wo-yiimaḡe, ta naama vaiti maavele wa ḡe ti ḡaazu.

⁶⁸ Gooḡo GALAGI ḡa wo vile Ezipete velei ma, wo li keingiti su ga pelei naa, nii ḡe ḡeni wo ma: «Wo la mɔ ka volu pe.» Miná, zinaa pe ta anzaa pe, wa boḡḡo ve wo zili nuiḡi be, ga ti wo ḡeya, wo ḡe ga duḡiti. Kele, nu nɔpe ge la wo ḡeyaa.

MOIZE NA-KPɔEZUGULA ḡAA'BELAGI

(28:69--30:20)

⁶⁹ Wele minazeḡe ḡooiti ba Gooḡo GALAGI feeni Moize ya, naa ḡeeni Izelayele ná-faa ma Moabe yooi zu, é bo minazeḡegi va, nii é boni ti ve Gooḡeḡe gizei ma.

29

Faiti GALA ge ti ḡeeni

Izelayele nuiḡi be

¹ Moize Izelayele nuiḡi kpein tolini, é ḡe ti ma: Wo naa kpein kaani ga wa boḡḡoi wo-ḡaazuve, nii Gooḡo GALAGI keeni Ezipete yooi zu, ga masagi Falaḡon, ta ná-botigḡe nuiḡi kpein, ta ná-zooi pe.

² Wo voluḡula vaa wolai ḡaani, nii é seini ti ma, wo ḡeni ga zeelei poogiti ta maaḡele vaiti su, é ti ḡeeni.

³ Kele zaḡḡaza, Gooḡo GALAGI la kwee kigi veeni wo ve, 6aa wozaḡḡa ḡaazuve, 6aa faa meni goiyegḡei.

⁴ Toḡe wo luḡo teḡebai zu eyesu kona vuunaanigɔ (40), wa-zeḡe la zaḡani wo ḡoba, wa-zavala ge la zaḡani wo ḡḡɔa.

⁵ Wo beḡe la vileni bulu mii vaa va, 6aa doḡ boḡe vaa, anee gaazulati gani nɔpe, naa ḡa a ke wo kwee ga ná ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI.

⁶ Ade zeelii ma adave tei, Geḡeḡon masagi Sigon ta Basan masagi Woḡe, naati ti ḡulani, ti ade laaḡomi, ti kooi veḡ ade va, ade pile sɔḡɔni ti ma.

⁷ Ade ta-yooi zoni, de fe Luḡen ná-bolodaiti zea ga tɔno, ta Gade ná-bolodaiti, naa veḡ Manase ná-bolodai ḡilazuve va.

⁸ A ḡolo minazeḡegi tei ma woiti be, wo zie ga tiye, naa ḡa a ke wo-ḡeevaiti pe suḡete.

Minazeḡegi ḡa ga sɔḡelama vaa

GALA gaazu

⁹ Wa za losu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, wo pe, bolodama ḡundigḡiiti, keḡwolaiti, ta kundigḡiiti, Izelayele zunuiḡi kpein,

¹⁰ wo-lointi, wo-anzaiti, ta seikɔḡɔma nuiḡi ti wo zaama wo-uuuzuve, ti gului leḡezu wo ve, 6aa ti ziei zaḡḡazu wo ve.

¹¹ Wa za ve, ga wo lo minazeḡegi zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI pɔ é bo wo ve za, ga konaiti,

¹² naa ḡa a ke wo ḡe ga ná-nuḡuseiti, to boḡḡoi ḡe ga wa-GALAGI, eḡevelei é boni la wo ma, eḡevelei é ma ḡonai woni la wo-memeḡwolani be, Abalaame, ta Izaake, naa veḡ Zakɔḡe va.

¹³ Wa ḡila no laade, Gooḡo GALAGI va ḡe niima minazeḡegi wosu wo ve, ga konaiti,

¹⁴ toḡḡa wosu wo ve, woiti wo loni za Gooḡo GALAGI da-GALAGI ḡaazu, ta zoiti balaa ti ga de-mavofodaiti ti la de zɔḡɔni.

Maḡne ḡa kooḡo gani koo vai va

¹⁵ Wo kwee velei ade ḡeni la Ezipete yooi zu, velei ade ziiti ta-yooiti maazuḡudeni la, ve wo zieni ná.

¹⁶ Wo kooḡo gani noḡuḡugiti kaani, ti ga gului, ta kotui, naa veḡ wali ḡaei va, ta zanugi.

¹⁷ Nu nɔpe ge mina ḡe wo zaama, zunu, 6aa anzanu, 6aa peḡeyegḡe, 6aa bolodai ta, nii kigi a zeḡe za Gooḡo GALAGI ada-GALAGI va, é va li zii naati ta-ḡalagiti deḡibu. A lua, ga nu nɔpe ge mina ḡe wo zaama, eḡe gului nii ma zapei ga nu va ani, 6aa ani wana.

¹⁸ Nu nɔpe ge mina ḡe wo zaama, niima ḡona woiti meniga voluma, é va boḡḡo maamusé, é va ḡe: «Fai pe ka zoloo ndun be, anee ni ná vilesu kisu vaiti no volu.» Ni zooi nii zeḡeai naa a maanḡḡoi zɔḡɔna, zoi nii fai naa balaa ḡa ta zɔḡɔ.

¹⁹ Gooḡo GALAGI la vaa bu, é va maavaaye. Kele ná-ziiḡaawanai ḡa zeeli ma zunui naa, ná-ladalalai maavele ma, foovoo vaiti kpein ti zeevai niima zeevi tei su, naati ta la unna, toḡa daaseigi ḡaava, é kula eteai zu.

²⁰ Nii a ke maanḡo, Gooḡo GALAGI ḡa kpeteve Izelaye wolodamaiti kpein ba, eḡevelei minazeḡegi zu voovoo vaiti kpein sevaei la, niima lo sevei zu.

Kooḡo gani koo vai ma zalai

²¹ Wo-mavofodaiti ti vaazu, wo-loun zunuiti ti wuzegezu, wa zegena ná, ta weein é vaazu, é zeḡe zou ḡili su ḡoozama, ta zoi ni zu maanḡoḡiti kaana, ta seeḡeiti Gooḡo GALAGI ti veai ba,

²² zoi pe galaai ga timinigi, ta kpoloi, nu la zooga é va ani nope sin ná, ani nope ge la vono ga, tufa nope ge la mo beḡea ga, é ḡea ga faazupui ḡevele nii é ḡeni Sodomé, ta Gómool, ta Adema, ta Seḡoyime, ve Gooḡo GALAGI ná ma vaiti supuni, ná-ziiḡaawanai ta ná-ziiḡulagi zu,

²³ ziiti kpein ta ḡe ma: «Leeni vaa zu Gooḡo GALAGI niima yooi zogai ḡani? Leeni ḡa é ga niima yiiḡaawana wolai?»

²⁴ Ta ti woḡaavote, ti ḡe ma: «Nii ḡeeve, toozei ti ḡeeve minazeḡegi va, nii ti-memewolani ta-GALAGI Gooḡo GALAGI keeni ti yoḡo zu, é ti ḡulaai ma Ezipete yooi zu.

²⁵ Toozei ti liive, ti gala kiligiti debi, ti noḡo gala kiligiti bu, ti la ḡeni ti ḡwee kaipa, é la veeni ti ya ga ton.

²⁶ Naa ḡa é kea, Gooḡo GALAGI ná-ziiḡaawanai va zoi ni laaloḡoma, é va ga maanḡo vai kpein, nii sevaei niima lo sevei zu.

²⁷ E ti loḡulani ta-yooi zu ga ná-ziiḡaawanai, ta ná-ziiḡulagi, naa veé ná-ziiemalevei va. E ti be, ti li zou ḡili su, ve ti zeini ná de za.»

²⁸ Fai niiti ti loḡḡuai, Gooḡo GALAGI da-GALAGI ḡa é naati kwee. Kele niiti ti ḡulaai kelema, naati ta ga adano, da de-lointi eyesu ḡo, naa ḡa é ga toḡi nii zu woointi, nii maaneai, de so, de zie la.

30

Galema volui GALA po

¹ Wooi niiti ge ti wogai wo ma, tuyai ta foovooi, ta vaazu ḡeezu. Ni wa ti zona volu ga niine wo-yiimave, nubuseiti saama, ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI vaazu wo beezu, wo vaza náti,

² ni wa ḡalena ma, wo va volu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI vo, ni wa woilona gooi ma, wo ḡolo be ga wo-yiimave pe, ta wo-yenvui pe, wa wo-lointi, nii kpein no ḡe feezu wo ya za,

³ naazu, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa wo niine, é wo maawoingá, toḡa wo ḡaale ba, é va ga woye, wo ḡula nubuseiti saama, ve wo ḡea vazani ná.

⁴ Anee ni wa ḡe pela velei zu, zou beḡa ga, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa li, é wo ḡaizie náve, é wo ḡaale ba,

⁵ é va ga woye naama yooi zu, nii wo-memewolani ti soḡogai, wa seḡe ga wono. Toḡa wo undaane, é wo main, wo leve wo-memewolani ba.

⁶ Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa wo valibo wo-yiimave, wa wo-mavofodaiti, naa ḡa a ke wo nee ve ga wo-yiimave pe, ta wo-yenvui pe, naazu, wa zenvui wo.

⁷ Foovoo vai niiti kpein ge ti zeevai wo ve, naa ḡa zeeli wo zili nuiti ma, niiti ti wo maayoseḡezu, ti wo woinzeḡe.

⁸ Woun wa, wa ḡale ma, wo va toun po volu, wo woilo gooi ma, wo ná-deveiti kpein so, nii ḡe feezu wo ya za.

⁹ Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡa undaaneei ḡe wo ve, é wo-ḡeevaiti kpein subete, wo buḡu ga doun mainmain, wa-loganiiti gola ḡaawoolo, daamianigi voova wo ya. Mazoolo Gooḡo GALAGI ḡa woin ga wa-undaaneei volu, eḡevelei é woinni la ga wo-memewolani ta-undaaneei,

¹⁰ ni no wa woilo gooi ma, wo ḡolo ná-toḡiti be, ta ná-deveiti, niiti ti zeevai to sevei nii zu, sieḡi zu wo ḡalesu ma la, wo va po, ga wo-yiimave pe, ta wo-yenvui pe.

Toḡi ḡa nu yiimave

¹¹ Devei ge feezu wo ya za, é la baani, é va bude wa-zeebei maazu, baa maa va ḡooza wo va.

¹² E la geegolḡi zu, wa va ḡe ma: «Be ḡa a le geegolḡi zu gi ve, é vaa la gi ve, é va su vai wo gi ma, naa ḡa a ke, gi so, gi zie la?»

¹³ E la kpolodei volu velei, wa va ḡe ma: «Be ḡa a bude gi ve kpolodei volu velei, é vaa la gi ve, é su vai wo gi ma, naa ḡa a ke gi so, gi zie la?»

¹⁴ Wooi ḡa wo ḡoba no, toḡa wo-laave, ta wo-yiimave, ga wo so, wo zie la.

Zenvui ta saai

¹⁵ A wele, za ge zenvui ta undaaneei zeida wo luḡo, ge saai ta maanḡoi balaa seida wo luḡo.

¹⁶ Devei gè feezu wo ya za, naa gá é ga, wo Góogó GALAGI wa-GALAGI nêe ve, wo zie ga pelei, nii é dea ga woye, wo golo ná-deveiti be, ta ná-togiti, ta ná-kala gooiti, naa gá a ke wo zenvui wo, wo moin, wo tuyai zóóo Góogó GALAGI ya, wa-GALAGI, naama yooi zu, ve wo liizu ná, wo sege ga wóno.

¹⁷ Kele ni wo-gígi a zefena toun ba, ni wo la keeni, wo va golo be, wa bóogó yena ná, wo da noko gala kiligiti bu, wo da ti lebi,

¹⁸ ná wo loozu gísu naa lufo za ga wo undaa gá vili. Wo-zii zu la foorza naama yooi zu Zuluden volu velei, ve wo vaazu liizu ná, wo sege ga wóno.

¹⁹ Gè geefoogógi ta zooi zoga za ga zeelei wo laalógóma, ga wo yiimazege zenvui ta saai ti yóogózu, tuyai ta foovooi ti yóogózu. A yiimazege ga zenvui, naa gá a ke, wo zenvui wo, wa wo-mavofodaiti.

²⁰ A yiimazege ga wo Góogó GALAGI wa-GALAGI nêe ve, wo golo toun be, wo gili ba gó, mazóóo toga é ga wo-yenvui, é wo-zii zufoozazu, wo va zeí zooi naa gá, nii é ma gona woni ga é fe wo-memewolani zea, Abalaame, ta Izaake, naa veé Zakóbe va.

**MOIZE NA-FALIMAI
TA SAA VAI**

31

(31:1-34:12)

¹ Moize bóeni Izelayele nuiti kpein pò gani, é gfe ti ma:

² «Nizu gè kona ungila puufelego (120) zóóoga, gè la mò zooga gè va lo wo lufo. Góogó GALAGI gèni má, gè la Zuluden nii maazu búdea.

³ Góogó GALAGI wa-GALAGI bóogó gá lo wo lufo. Zii naati ti zeini ná, toga naati kologólo wo lufo, wo zoo wo ta-yooi zefé ga wóno. Zozuwe gá é losu wo untufó, egévelei Góogó GALAGI bogai la.

⁴ Góogó GALAGI gá ti gologólo, egévelei é Amóol masagiti kologólóni da, Sifon ta Wóge ta ta-yooi.

⁵ Tojá zobogi ve wo ve, wo vóni zii naati ma, wa ti zo kpein nò, egévelei gè wo leveni la.

⁶ A yiilóo, wo zebzegefe! A mina lua, ti mina wo zasubali, mazóóo Góogó GALAGI wa-GALAGI bóogó gá liizu wo volu, é la yeebega wo va, é la gfelea wo va.»

Zozuwe vile fai Moize votogi zu

⁷ Naa volu, Moize Zozuwe lolini, é gfe ma Izelayele nuiti kpein gaazu: «Yiilóo, è zebzegefe, mazóóo da gá è léezu ga niima nu búseiti naama yooi zu, nii Góogó GALAGI ma gona woni ti-memewolani be, é va fe ti ya. Da gá é vaazu liizu ga tiye, ti sege ga tóno.

⁸ Góogó GALAGI bóogó gá lo é lufo, toga gfe é va, é la yeebega é va, é la gfelea é va. Mina lua ani nópe ba, è zasu mina bali.»

To sevei gála yeegefjalaiti

⁹ Moize niima lo gooiti kpein seveni, é kaliva zala gá gála nuiti ma, Leevi mavofodaiti, ti-losuve gèni ga ti da Góogó GALAGI ná-minazege kesui zefé, ta Izelayele gundi gíiti kpein.

¹⁰ E niima levei veeni ti ya, é gfe ti ma: «Konagi lafelasíe gílagilagi kpein ma, kuye zuvaaye konagi laawu, kota vetii ma ziegi zu,

¹¹ síegi zu Izelayele nuiti kpein ti vaazu la, ti lo Góogó GALAGI wa-GALAGI gákala, naama adave, ve é yeelosu ná va, wa to gooi nii gála ná Izelayele nuiti kpein be.

¹² Wa nu búseiti kpein gaale ba, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti, ta weeinti ti seikóogómai zu wo zaama, naa gá a ke ti pe ti togi gála gooi meni, ti Góogó GALAGI wa-GALAGI gaazuluabai maalele, ti niima lo gooiti kpein so, ti da zie la,

¹³ ti-lointi balaa, niiti ti la kwee, naati ta meni, ti Góogó GALAGI wa-GALAGI gaazuluabai maalele, yeenape, wo-zii ma voloi pe su, naama yooi zu wo vaazu segezu ga wóno, wo Zuluden búdea vóluma.»

Izelayele nuiti ta gfe ga

woovalada nuiti

¹⁴ Góogó GALAGI gèni Moize ma: «Wele, è-zii gaaabelazuve maabu gá. Da ga Zozuwe, wo lo GALA daagómi sege velei wu, miná gá gè ná-deveiti feezu zea ná.» Moize ta Aalon ti liini, ti lo GALA daagómi sege velei wu.

¹⁵ Góogó GALAGI gúlani kelema ti ve miná, tonaáingí zu, é lo GALA daagómi sege velei laave.

¹⁶ E bóeni Moize vo, é gfe ma: «Wele, nágo ve na, è li è-memewolani pò, ti zaai. E zaa vóluma, niima nu búseiti ta vaazu kologólogi gfeezu ta gala kiligiti, naama yooi zu, ve ti vaazu liizu ná. Ta gfele bá, ti minazegefe gologólo, nii gè keeni ti ve.

¹⁷ Naa maavele ma, ná yíigaawana ti ma naama voloi zu. Ná gfele ti va, gè voluave ti va. Naazu, nu búseiti ta gfe ga zii taglilí daamiani, kpóló moinmoin ka zeeli ti ma, ta faabaagiti.

Naama voloi, Izelayele nuiti ta gē bōḡḡ ma: «Gaamazu, tēi ada-GALAGI la mō de zaama, naa ḡa é kēezu, niima maanḡḡḡiti ti zeelizu la de ma.»

¹⁸Ungo, naama ziegi zu nà voluave ti va jneḡelēin, faa jnōi kpein faa zu, nii ta kē, ta ḡaaḡotena gala kiligiti ma.

¹⁹«À gūyei nii zēve niizu. Da ve Moize, Izelayele nuiti kala da, ti ḡa too, naa ḡa a kē, gūyei naa ḡe bē ga zeelei ti laalḡḡma.

²⁰Nà liizu ga tiye zōoi naa zu, ve nōnōi ta kōin gulbi ḡoḡḡaai ná, gē minazeḡeni, gē ḡona ti-memēwolani bē, ta daami wo, ti yigō, ta zei ná, anii pē ge ḡoḡḡa ti ya, nāzu ḡa ta ḡaaḡote da gala kiligiti ma, ti ḡa ti lēbi, ta zii ḡoḡḡḡo, ti nà-minazeḡeḡi ḡoḡḡḡo.

²¹Siegi zu maanḡḡḡ mōinmōingi zeelizu la ti ma, ta faaḡaagi, naazu gūyei nii ḡa ḡe ga zeelei ti laalḡḡma. Mazḡḡḡ ti-mavofodaiti ti la yeemaa, ti va ḡe too vai va. Gē ti-yiimave ḡevelei ḡwēē niina, aisa gē va li ga tiye zōoi naa zu, nii gē minazeḡeni, gē ma ḡona wo ti ve.»

²²Naama volō nà nō ḡa Moize gūyei naa zēveni la, nii é Izelayele nuiti kalani da.

²³Naa voluma, Gōḡḡḡ GALAGI ná-deveiti feeni Nun ná-doun zunui Zozuwe ya, é ḡe ma: «Yiilḡḡ, é zebēzeḡe, mazḡḡḡ ḡa ḡa é vaazu liizu ga Izelayele nuiti naama yōoi zu, nii gē minazeḡeni ma vaa zu, gē ḡona. Nōun nà, nà ḡēzu é va.»

²⁴Siegi zu Moize bēni da ga tō gooitii kpein seve, seve ḡila su, ta la yēni voluzu,

²⁵é niima levei veeni Leevi nuiti zea, niiti ti ḡeni Gōḡḡḡ GALAGI ná-minazeḡe kesui zeḡeḡu, é ḡe ti ma:

²⁶«À tō sevei nii zeḡe, wo da Gōḡḡḡ GALAGI wa-GALAGI ná-minazeḡe kesui ḡōbaḡe. Toḡa yeḡu ná, é ḡe ga zeelei Izelayele nuḡuseiti daalḡḡma.

²⁷Tōzēi ba ga, gē kwēē wa ga kololala nuiti, wo ḡakage. Ni za, nà vulua wo zaama, wo ḡa wuzeḡe Gōḡḡḡ GALAGI laalḡḡma, wa vaazu kēezu ḡale, sāa voluma!

²⁸Niizu, à wa-wolodama ḡewolaiti gaale ba māaḡoolii zu, ta kundigīiti kpein, gē gūyei ma wooitii bo ti ma, nà geēḡḡḡḡḡ ta zōoi zosu ga zeelei ti laalḡḡma.

²⁹Gē kwēē, gē ḡe, sāa voluma, kēni nō wo bōḡḡ ḡḡzḡ, wo zeḡe pelei va, nii gē ná-fai zēveai. Naazu kpōbi ḡa zeeli wo ma velela velei, tōzēi wa Gōḡḡḡ GALAGI wanama vai ḡe, wo zie veleiti ta vaazu ná-ziiḡaawanai maalolisu wo ma.»

³⁰Naa voluma, Moize gūye wooitii kpein deeni ga Izelayele nu vebēi, ti ti pē mēnini.

32

Moize ná-gūyei

¹Ee, geēḡḡḡḡḡ, woilo, nà bōezu.

Da ve, ee, zōoi, dāawooiti mēni!

²Nà-faaḡwēgi vu eḡe tonai,

ḡōoi zie eḡe nōḡai,

eḡe dūbui é tufa lēti ḡa,

eḡe sabalagi é tufai ḡa.

³Mazḡḡḡ nà Gōḡḡḡ GALAGI laaseigi wosu.

A ada-GALAGI maamuse!

⁴Toḡa ga fasai, ná-kēewotii laazeelive,

ná-peleiti pē soḡeḡe,

woḡeḡila GALAGI ve, telebotala vaa la ziima,

toḡa telebogai, é zōle.

⁵Wōun wa, tōun tetemazu, wo yaavave,

wo la mō ga ná-dointi,

tōzei sōgi ḡa wo va,

wa ga yaava nuiti, ta soletala nuiti.

⁶Gimalala nuḡuseiti, ḡi ge la ti ma,

Gōḡḡḡ GALAGI zopelei ḡana wo ve?

Wo-ḡēē laade ḡaa, wo ḡete nui?

Tō laade é va wo ḡete, é va wo zei?

⁷A ḡize wōḡwōḡ voloiti su,

wo ḡida yeēḡeḡala ḡilagilagi ma ḡonagiti bu.

A wo zōḡḡḡḡḡ nuiti gaazaḡa, ta deē ga woye.

A wa-nu vōḡḡḡḡḡ gaazaḡa, ta wo ḡala da.

⁸Siegi zu nii é Anii-Pē-Unda, é zōoi veeni la nuḡuseiti bē,

é nuḡuseiti gaagwē, ti vaza zōoi ḡa,

é zōoiti kwēgi la,

é zoloo GALA dointi tieḡḡi ma.

⁹ Gooḡo GALAGI nōnōi ḡa é ga ná-nubuseiti,
Zakōbe ná-dointi ka ti ga nōnō.

¹⁰ E Izelayele ḡaani tevebai zu, ná zurakai,
ve nu la zeini ná, kení suaiti kpain gooi nō.
E sēsēboni, é seḡe, é kula su,
é ḡaaḡa ma, eḡe gaazuleegi.

¹¹ Kēēve eḡe koḡei nii paai ma yivoiti maalogazu,
é ḡovesu ná-zivoiti maazu,
é ḡoveḡi zuvie, é ti zeḡe,
é ti zo ga ḡovedeḡaiti, é ḡa li ga tiye.

¹² Gooḡo GALAGI ḡila kpe nō ḡa é loni ti luḡo,
gala kili gila kpalaa ge la ḡeni ḡoni ba.

¹³ E leeni ga tiye zōoi ḡaaḡoozazuve,
é ti ḡōnōkulani ga kpalaga aniiti.
E ti ḡōnōkulani ga koin gulōi, é ḡulazu fasai va,
é wolive wuluiti pōnōni kōtuḡōtu zōoi zu.

¹⁴ E ti ḡōnōkulani ga nīkē zaaiti ta-nōnōi,
ta boli zaaiti ta-nōnōi,
é vee baala suai ma wulōiti ba,
ta Basan yooi zu vaala golaiti, ta ma woli zineiti,
ta molo vāpagi é ga beleeegi,
ta ḡōo ḡoi papagi.

¹⁵ Su la ḡoozani, Yesulun, nii é ga Izelayele,
é ḡoḡo maalōtōai ma, é bakani.
E wōolōni, é ḡakpa, gaazuve ḡa volo.
E ḡeleni GALAGI va, nii é toun kpetēai,
é ná-kizo fasai velevili.

¹⁶ Izelayele nuiti ti GALA diini toloi ma,
tōzei ti gaaveeni,
ti vile gala kiligiti polu,
ti ziiḡaawanani ga ti zie vele nōiti.

¹⁷ Ti ḡēa zalaḡaiti kulazu inēgiti be,
niiti ti la vōlo ga gala,
niiti ti la ti ḡwēe, ti ḡulaa ga niine,
niiti wo-mēmewolani ti la ḡeni ti lebizu.

¹⁸ Izelayele, é yeema é make vasai ma, nii é zōlōḡai la,
é yeema GALA ma, nii é zenvui veai é ya.

¹⁹ Siēgi zu Gooḡo GALAGI naa ḡaani la, é yiiḡaawanani,
tōzei ná-doun zunuiti ta ná-doun anzanuiti ti baḡōni ma.

²⁰ E boni, é ḡe ma: «Nà voluavesu ti va,
fai nii é vaazu ti zōlōsu, nà naa vete názu.
Mazōlōo nubuseiti be, ti yaavaai,
dointi be, ti la ga woḡeḡila nu.

²¹ Ti kēa ga tolo nu ga naa maavele, nii é la ga gala,
ti ziiḡaawana ga kōḡo ganigiti.
Nà ḡalaa, nà ti ḡēezu ga tolo nuiti ga naa maavele, nii é la ga zii nōpe.
Nà ti yiiḡaawanazu ga zii ta, nii ḡi ge la ma.

²² Mazōlōo ná-ziiḡaawana abui soga,
toḡa galai wosu, eyesu é zeeli ḡovealaazu ḡogi zu,
toḡa zōoi ta gaa aniiti miizu,
é soga gizeiti kpogiti ba.

²³ Nà maanōḡoi ḡiizisu ti ma,
nà ná-mēeinti kpein pilisu ti ma.

²⁴ Pului ḡa ti ḡoloḡolo,
kolōkpadimai vee ti va, ḡōfai ti vaa.
ḡe suaiti teve ti ma, ti ḡa ti vali ga ga ti-niigai,
ta kaali nōiti ma wanai.

²⁵ Koi yōḡozuḡeti, boḡa zokpōi ḡa ḡe ti volu miná,

é da ti vála ti-lointi ma,
 peleiti bu, dualuagi ǵa zeeli ti pē ma,
 zunu loungoiti, ta anzanu loungoiti,
 ta niimiǵolegiti, ta kēwola vǵloiti, ti pē.
 26 Wǵini ǵeni má ga gè ti pē ma zuwu ǵaaleve,
 nuǵuseiti ti mina mǵ ǵisie ti zu eteai zu.
 27 Kēle gè luani ga ti zili nuiti ti mina ǵeǵfula nǵun su,
 ti va ǵisie ga ta-zobogi ǵa é naa ǵea,
 Ǵǵoǵǵ GALAGI laade, é va naati kpein kē.

28 Izelaye ǵa ga zii, nii balagai ǵi pagǵi ma,
 ti valage kelegelegi ma.
 29 Ni ti ǵeni ga ǵima nu,
 ta la ǵe faiti zǵǵzǵaazu,
 ti ǵida velela vele vaiti bu.
 30 Kǵoǵǵ nu ǵilagi ǵa zoo ǵale é nu waagila (1 000) kpe?
 Baa nu felegǵi nǵ nu waapuugǵi (10 000) ǵe?
 Naa la ǵe naa ǵe, ni ti make vasai la ǵeni ti vǵdini,
 ni Ǵǵoǵǵ GALAGI la ǵeni yeezeǵeni ti maazu.
 31 Mazǵǵǵ ti zili nuiti ti kwēē ga,
 ta-ǵalagi é ti make su, naa la ga Izelaye ná-GALAGI ǵevele.
 32 Ti ǵēēve eǵe kpelei, nii ma zuwui zeǵeai Sǵǵome,
 ta ga kpelei nii seǵeai Gǵmǵǵ.
 Ma lǵǵǵi gwaai wanave,
 leezen ǵelei ma wai wanave.
 33 Ta-lǵǵi ǵa ga kaali wanai,
 toǵa ga pēǵǵaali wana ǵǵi.

34 Kēle pēte, nǵun ná, Ǵǵoǵǵ GALAGI,
 nii gè kēvele ǵeteai dǵǵǵzu,
 gè make ba ti laalǵǵma.
 35 Ná ǵa gè ga potokula nui, gè ti zala, velei soloogai la ti ma,
 sieǵi zu ti-ǵǵǵǵi ǵunesu la.
 Mazǵǵǵ ti ǵǵǵǵǵǵ foloi maaǵuǵa gola,
 nii deveai ti ma, naa wola maaǵuǵa.»

36 Ungo, Ǵǵoǵǵ GALAGI ǵa ná-nuǵuseiti tukpǵǵaaleve ga telebodai,
 toǵa ná-botǵǵe nuiti maawǵingǵa,
 sieǵi zu é kwēēsu la ga ti-zēǵei ǵega,
 nu la mǵ ti zaama a ǵe ga dǵǵ, ǵaa ǵǵǵyēema nu.
 37 Názu, toǵa ǵe ma:
 «Wa-yēē ǵalagiti ta mini mu?
 Mini ǵa fasai ná, nii wo ǵeni ǵitosu ba?
 38 Galagiti ti ǵeni wa-zalaǵa zua wulǵiti miizu,
 ti da wa-vuya zalaǵai ma lǵǵi ǵǵle,
 ti wuzēǵe lēē, ti ǵǵ wo va.
 Ti ǵe wo vē ga wo make anii.

39 A suǵwēē deǵemu, ga ná ǵila kpe ka gè ga GALAGI,
 taǵǵili ge la ná nǵun polu.
 Ná ǵa ná da paai wo,
 ná ǵila kpe nǵ ǵa ná da zēnvui ve,
 ná ǵa gè maawanai woni, ná ǵa gè kēdesu,
 ná sona, nu nǵpe ge la zooga é va kula zēa.

40 Mazǵǵǵ gè yēēea geezu,
 gè deē, gè ǵe ma:
 «Eǵevelei gè vulua la ga ǵite, eyēsu ǵǵ,
 41 gè ná-bǵǵa zǵkpǵǵi ǵaalaa,
 gè wuzēǵea potokulai ma,
 ná nǵnǵ vǵtokulazu māayoseǵe nuiti ma,
 gè naati kpein sala, niiti ti wǵinzeǵeai.
 42 Sili nuiti ti-ǵamai ǵa ná-mēēinti so eǵe dǵǵi,

nà-bogá zòkpòí gá yígo ga nuiti ma zuai,
ta nu maawanaiti ta dúoiti ti-ma jamai,
ta sili nuiti ta-gündigíiti tóungiti.» »

⁴³ Zii gíligiti, à góozune ná-nubuseiti ma!
Góogó GALAGI gá ná-botiđe nuiti ti zaa vai botokulazu,
tođa potokulai géezu sili nuiti ma,
tođa koto gba vai géezu zóoi ve, ná-nubuseiti be.

⁴⁴ Moize ta Nun ná-doun zunui Zozuwe ti vaani, ti niima wuye woiti kpein kala nubuseiti be, naati ti menini.

Keni nuiti ti golo

⁴⁵ Moize begai ma ga niima woiti kpein bo Izelaye le nuiti ma,
⁴⁶ é gjeni ti ma: «À gize niima woiti kpein su, nii gè keezu ga zeele kpein bu, ti zie la.
Wa wo-lointi kala ga tiye, naa gá a ke, ti golo togi ná-deveiti kpein bu, ti zie la.

⁴⁷ Mazóbo é la ga wafuun goo wo ve, wa-eteai gá su, niima wooi maavele ma, wo-zii zu gá gjoza naama yooi zu, nii wo vaazu sóloosu ga wóno, wa Zuluden búdna.»

Moize zaa vai wo fai

⁴⁸ Naama volo ná no, Góogó GALAGI bóeni Moize bo, é gje ma:
⁴⁹ «Le A6alime gize nekpeiti ma, è le Nee6o gize ma, nii è Moa6e yooi zu, Zeeliko letema6e,
è Kanaan yooi ve6e, nii gè feezu Izelaye le nuiti be ga tóno.

⁵⁰ Da zaazu gize ma naa ma, nii è vaazu leezu ma, è li è-memewolani pò, ti zaai, egjevele è-liè Aalón zaani la Góol gize ma, è li memewolani pò ti zaai.

⁵¹ Tózei wo la gjeni ga lada nu bè Izelaye le nuiti saama, Meeli6a deiti pò be, Kadese, Sin te6ebai zu. Wo la gjeni vaani bu, ná-6adedai va gúla keléma Izelaye le nuiti gaazu.

⁵² Da ye gjozama, è zóoi naa gá ga gjaazu, nii gè feezu Izelaye le nuiti be, ke6e è la lea ná.»

33

Moize tuya loo vai

Izelaye le nuiti be

¹ Tuyai ve6e, nii GALA nui Moize tooni Izelaye le nuiti be, aisa é va za.

² E gjeni ma:

Góogó GALAGI vaave, é zeđe Sinayi gize ma,
é wuzeđeve ti ve, egje foloi, é zeđe Seyiil yooi zu,
tođa volozu, é zo Palan gize ma zoligo,
paave, é gúla ná-geezu6eela 6adegai waawaagiti saama,
to sevei gjeni zea, abui ba.

³ Ungo, nubuseiti ne6e è ve,
da make6u naati ma, niiti ti ga dónoiti,
ta vuuni è góogówu, ti da è-laawooi meni.

⁴ Ada-vaa gá é togi veeni la Moize ya,
Zakó6e ná-nubuseiti ti sólo ga tóno.

⁵ E gjeni ga masagi Yesulun unda,
siegi zu nubuseiti ta-gündigíiti ti maa6oni da,
ta Izelaye le wolodamaiti.

⁶ Lu6en zii zu6ooza, é mina za,
ná-nubuseiti ti la moinni, naati ye ná gó.

⁷ We6e nii gá é boni, é lo Zuda va:

Ee, Góogó GALAGI, woilo Zuda wooi ma.
Lo tu6ó, è lii la ná-nubuseiti pò.
Zeeiti ti maalobo,
da 6ogóí gje ga ná-kpoba nui sili nuiti daaló6oma.

⁸ Leevi letegi, é gjeni ma:

Ee, Góogó GALAGI! E wuulimegi ta tumimegi veeni da-lada wotiđe nuiti zea, Leevi mavofodaiti,

niiti è ti volugúlaai Masa,
è ti zakpe Meeli6a deiti pò be.

⁹ Leevi, nii é gjezu ke6e ta dee ta-vaa ma:

«Gè la wɛlɛzu ti va!»

Tɛigi é la zeelɔzɔgɔzu ɣɛni ná-doun zunuiti ta kɛɛɣɛlointi zɔgɔzu, keai ga woogɛɣila nu é-laawooi ɣila nɔ vɛ, ta dá-minazeɣegi.

¹⁰ Leevi nuiti ta dá Zakɔbe ná-nuiti kala ga dá-levei, ti Izelayɛle nuiti kala ga dá-lɔgi, ti ani maku nɛɛnɛgiti gala è vɛ, ti gala zalaɣai ɣula dá-zalaɣa ɣulazu vɛ.

¹¹ Ee, Gooɣɔ GALAGI, ta ɔɔ ta-zɛbeɪ va, é tuya loo botii kpein ma, ti kɛɛzu ga yeei. Ti zili nuiti ta-ɣaaɣaaɣi ɣologolo, niiti kpein ti ti wɔinzeɣezu, tanɔpɛ ge mina ungi wuzeɣe mɔnɔ eyɛsu pɛ.

¹² Benzamen letegi, é ɣeni ma: Gooɣɔ GALAGI nɛɛbe nui, toɣa zeini ziileigi zu tɔun koba, GALA ka é makesu yeenɔpɛ, toɣa zeini ná-gizeiti saama.

¹³ Zozɛfe letegi, é ɣeni ma: Gooɣɔ GALAGI tuya loovɛ ná-zooi vɛ, ga nɔɔa vɔgɔi é zɛɣezu geezuvɛ, ta zou wu dɛ wolaiti,

¹⁴ ta gulu waa vɔgɔiti, foloi ti ɔɔizu, ta gulu waai kpein nɛai, ti vɔnɔsu alu-o-alu, ¹⁵ ta vɛɛani vɔgɔiti, gize wɔɔzɔɣagiti ti feezu, ta wɔɔwɔɔi zu ɣizeiti ta-lɔnɔ pagɔiti.

¹⁶ Tɔnɔgi nii fizɔgai gola, é zooi laavegai. GALA nii é ɣulani keɛma kpɔvɔ goi zu, nii abui ɣeni sosu ba, naa ná-faanɛi va, é ɣe ga masa ɔɔlɔgi Zozɛfe unba, tɛigi ziimazeɣegi wogai da, é ɣe ga kɛɛɣɛlointi ta-ɣundjii.

¹⁷ Unfemai ɣa Zozɛfe vɛ! Suzeelivɛ eɣe nɛkɛ zɛnɛi. Mine felegɔi ɣa ba, eɣe wɔɔwɔɔ lɛɣui, naati ka a dá ziiti sigɔ la, é ti laavili, é li ga tiye zou ɔɔla ga. Minei gilagi ɣa é ga Efelayime nuɔvɛ waawaagiti, zoi ɣa é ga Manasee ná-nuɔvɛ mɔinmɔingiti.

¹⁸ Zaɔulɔn letegi, é ɣeni ma: Zaɔulɔn, ɣoozuvɛ dá-vɔdi loo vaiti su. Isakaal, dɔun zeɪ kpe dá-zɛɣe ɣotaiti bu. ¹⁹ Wa nuɔvɛsiti toli wa-ɣize ɣaaɣoozagi ma, wa zalaɣaiti kula ga telebodai, kpolodɛi ta zɛɛlavɛ ɣaɣaegi ta ɣe ga zaɔu, wo naavolo mɔinmɔin sɔɔɔ.

²⁰ Gade letegi, é ɣeni ma: Maamusei ɣa Gooɣɔ GALAGI vɛ, nii é zou wolai veezu Gade vɛ. Gade ɣa looɣosu eɣe zala zaai, a dá ná-sua zogai vali ga, é so kɔɣɔiti ma, é li nɔunkalagi vɔ.

²¹ E yiimazeɣeni ga ma vɔgɔi, vɛ ná makegai be, kundiɣi laamiizuvɛ ɣana. Toɣa é loni nuɔvɛsiti untuɣɔ, é telebodai zɛ, eɣe vɛlei GALA ge pɔ la, é zooloo faa zɔlegaiti ma, ti wogai Izelayɛle ná-faa zu.

²² Dan letegi, é ɣeni ma: Dan ɣa ga zala ɔɔkpagi, nii é vilisu, é zɛɣe Basan yooi zu.

²³ Nɛfetali letegi, é ɣeni ma: Nɛfetali yiɣoa ga faanɛi,

é Góogó GALAGI ná-tuyaiti pɛ sɔlɔɔga.
 Ná-zooi é segezu ga nɔnɔ,
 toɔga zo folo ɔulazu, é li lekpeɔma nu yeezazuɛ.

²⁴ Aseel letegi, é ɔeni ma:
 Aseel ɔa ga tuya nu, Zakɔbe ná-doun zunuiti saama.
 Undaanɛ ɔe be ye, keeɔelointi saama,
 kaɔɔi ɔa lo gulɔi wu.
²⁵ Ná-taazuɛ, sɔɔɔgiti ta ɔe ga kɔlui ta kɔlu ɔoigi,
 ná-keɔeyai ye zea, sii ma voloi pɛ su.

²⁶ Ee, Yesulun, GALA pokɔɔɔma la ná!
 Toɔga geeɔɔlɔgi ɔotasu, é va é ɔo é va,
 maayikiɛ, toɔga tonabiingiti su.
²⁷ Góogó GALAGI ɔa ga nu lɔɔɔuzuuɛ,
 toɔga ga ɔa-ɔɔba nui ɔoogó zooi ma.
 Toɔga é zili nui ɔe é luɔɔ,
 é ɔe é ma: «Suwuɔaaleɔe!»

²⁸ Naazu Izelayele zeini ziileigi zu,
 Zakɔbe ná-dointi ta-ɔeungi ɔa ɔulazu ga pagɔ ye,
 zooi ná zu, ɔe moloi, é ga ɔeleeɔi, naa ɔnɔsu ná, leezen belei ná,
 geezuɛ da naɔai vaza ná ma.
²⁹ Izelayele nuiti, wo undaanɛɔe! Beni ka ti wo ɔeɔe,
 woi wo ga nuɔuseiti Góogó GALAGI ti ɔizogai?
 Toɔga ga wa-ɔoogó zepɛgi, nii é ɔaazu é ɔo wo va.
 Toɔga ɔalaa ga ɔoɔga zɔkpɔi, nii wo pile sɔlɔsu da.
 Wo zili nuiti ta ɔaana wo ɔo ga ɔoɔmaayei,
 wa ɔoɔlo ta-ada ɔaagoozagiti kpein ma.

34

Moize zaa vai

¹ Moize zeɔeni Moabe nɛmɛi zu, é le Neeɔo gizei ma, Pizega unmaɔe, Zeeliko letemaɔe.
 Góogó GALAGI zooi kpein ɔeɛni la, é zo Galaade yooi zu, eyɛsu é zeeli Dan taai ma,

² Nefetali yooiti, ta Efelayime ta Manasee, ta Zuda yooi, é zeɔi folo liizu ɔeɔe ɔolodei va,
³ ta lekpeɔmaɔe nu yeezazuɛ yooi, ta Zeeliko nɛmɛi, taai nii ɔoo wuluiti ti su, é zeeli Sɔwaal.

⁴ Góogó GALAGI ɔeni ma: «Zooi ɔana, gɛ minazeɔeni la, gɛ ɔona Abalaame ɔe, ta Izaake, ta Zakɔbe, gɛ ɔe ti ma: «Nà feezu wo-mavofodaiti be.» Gɛ ɔeɔe ga ɔe, è ka ga ɔaazuɛ, keɔe è la ɔa ná pɛ.»

⁵ Miná ɔa Góogó GALAGI ná-botiɔe nui Moize zaani ná, Moabe yooi zu, eɔeɔeɔe Góogó GALAGI ná-devei ɔeni la.

⁶ Góogó GALAGI maaɔuluni miná, nɛmɛi zu, Moabe yooi zu, Beɔe-Peyɔol letemaɔe. Nu nɔpe ge la ná-kabayɛɔe ɔweɛni, eyɛsu niizu.

⁷ Moize kona ungila puufelego (120) zɔlɔni, siɛgi zu é zaani la. Gaazu maa la ɔeni ɔidini, ta la ɔeni ɔulani ná-zɛbeɔi la.

⁸ Izelayele nuiti ti Moize ná-saa wɔlɔi woni folo ɔuusavagɔ (30) laawu, Moabe nɛmɛi zu. Naa ɔolu, ɔolɔi ta gaanɛɛni é woni Moize ná-fai zu, naati gaaɔelani.

⁹ Nun ná-doun zunui Zozuwe laaveni ga ɔima yeɔvui, mazɔlɔ Moize yeelaani ma. E zo názu ma, Izelayele nuiti ti ɔoloni be, ti ziɛ é zoloo deveiti ma, niiti Góogó GALAGI ti veeni Moize ya.

¹⁰ Kaipa, GALA goo wo nu la mɔ wuzɛɔeni Izelayele nuiti saama ga Moize ɔeɔe, nii Góogó GALAGI ɔeni kaazu ɔaazuni ta ɔaazu.

¹¹ Nu nɔpe ge la ɔokɔɔgga ma, poogiti ta maaɔeɔe vaa wolaiti su, nii Góogó GALAGI teɔeni ga é ti ɔe, Ezipete masagi Falagɔn ɔaazu ta ná-botiɔe nu wolaiti, ta ná-nuɔuseiti kpein,

¹² ta zɛɔesu ɔeɔewotiiti ti maayikiɔi, niiti Moize ti ɔeɛni Izelayele nuiti gaazu.

Zozuwe Ná-Sɛvɛi Sɛvɛi lɔɔzeizuve ma woo mɔungiti

Zozuwe ná-sɛvɛi ɔ́a Kanaan yooi zo fai lɛɛzu, ta Izelaye wolodamaiti sei velei zooi naa zu. Zozuwe, nii é ɔ́eni ga Moize votogi, naa ɔ́a é loni ti luɔ́ɔ.

Sɛvɛi nii zu vaiti ti ɔ́eni, é zo kona waagila unnaanigo (1 400) ma, é li kona waagila unfelego puunaanigo (1 240) ziegɔ́ zu ɔ́ɔ, aisa Yesu Kilista ɔ́a zɔ́lɔɔ. Naa kpein ge ɔ́eni kona vuusavagɔ́ (30) ɔ́egɔ́la laawu (14:10).

Izelaye nuɔ́useiti kulaai ma Ezipete yooi zu, ti kɛeni ga kona vuunaanigo (40), aisa ti ɔ́a lo minazege zooi zu, nii é ga Kanaan yooi.

Kanaan yooi zo fai ɔ́evele beteni ga faa savagɔ́:

1 Kanaan yooi zo fai, (gaagwesu 1 é li 12 ɔ́ɔ).

2 Zooi gaagwesu vai, (gaagwesu 13 é li 21 ɔ́ɔ).

3 Zozuwe ná-eteai ɔ́aabelagi, (gaagwesu 22 é li 24 ɔ́ɔ).

GALA ge zooi veeni ná-nuɔ́useiti zea, é ná-minazegegi laazelini, nii é boni ti-memɛwolani be, é niine ga Moize maavele.

GALA ta Izelaye nuiti zɔ́ɔɔzuve, é lo Kanaan yooi vai ɔ́a, faa ve bɔ́lɔ́lɔ́ai, ege ti ɔ́ula vai Ezipete yooi zu. Ti ɔ́ula vai Ezipete yooi ɔ́a, GALA bɔ́ɔɔi ɔ́a é ti maaloboni, é kɔ́oi ɔ́o ná-nuɔ́useiti be, ti li luɔ́ɔma pile sɔ́lɔ́ɔgai zu.

Zooi gaagwesu vai, nii sɔ́lɔ́ɔgai, ta nii é la de zɔ́lɔ́oni, é ɔ́a ve ese gilagilagi ya, naa ɔ́a GALA ná-nɛbeɛi lɛɛzu, ga Izelaye nuiti pe ge bɔ́ɔɔ you zɔ́lɔ́ ga tɔ́no. Naama ɔ́isiei ɔ́a de adaveti daaseigiti kalasu la, gaagwesui tanigaani su (gaagwesu 13, 15 ta 16 zu).

Kanaan yooi zo fai, ta gaagwesu vai, ɔ́a GALA ná-wooɔ́egɔ́lɔ́lɔ́ai lɛɛzu, ná-minazegegiti daazeeli vai zu, kele Zozuwe ná-sɛvɛi ɔ́a deɛzu balaa ga keni nuɔ́useiti ti zebezegɛ. Izelaye nuiti sei vai zii ɔ́iligiti saama, niiti ti la GALA kwɛɛ, naa ɔ́eni ga faaɔ́aagi, é ti li kidaalebelalai ma. Naa ɔ́a é kɛeni Zozuwe nuiti gaaleeni ba Sikeme, ti minazegɛ ɔ́ulu ga niine, naa ɔ́a bogai ga kpɔ́e ɔ́aabelagi gaagwesu 24 zu. Nuɔ́useiti ti minazegɛni ga ti botii ɔ́e GALA be. Izelaye nuiti, ta ta-yooi ná-faa ɔ́olamai, ma bɔ́ezugulalɔ́ lɔ́zeizuve ɔ́ana, sienɔ́pe su keni Izelaye nuiti ti loo ɔ́isu ga ziimazegɛgi ti boni, ti lɔ́ ɔ́a faaɔ́aagi zu, keni ti naa laazeeli.

Zozuwe zeɛi vai nuɔ́useiti unda

¹ Gɔ́oɔɔ GALAGI ná-botigɛ nui Moize zaa voluma, Gɔ́oɔɔ GALAGI ɔ́eni Nun ná-doun zunui Zozuwe ma, Moize ná-kpɔ́ba nui:

² «Ná-botigɛ nui Moize zaa. Niizu, ɔ́evele betena, da-o, niima nuɔ́useiti-yo, wo Zuluden bude, wo lo zooi naa zu, nii gɛ feezu Izelaye nuiti zea.

³ Adave nɔ́pe wo-ɔ́ɔɔi a lona ná ma, gɛ miná vea wo ve, egevelei gɛ boni la Moize ma.

⁴ Wa-yooi ɔ́a zo tevebai ma, eyesu é zeeli Liban ɔ́izeiti ma, ta zie wolai Ufelate, Gete nuiti ta-yooi kpein ka ɔ́e su, é zeɛi Kpolode Wolai ɔ́a, folo liizu velei.

⁵ Nu nɔ́pe ge la loga é luɔ́ɔ, è-zii ma voloi pe su. Ná ɔ́e é ɔ́a, egevelei gɛ ɔ́eni la Moize ɔ́a, gɛ la yeebega é ɔ́a pe, gɛ la ɔ́eɛa é ɔ́a negelein.

⁶ Yiilɔ́, é zebezegɛ, mazɔ́lɔ́ è-zaalai zu ɔ́a niima nuɔ́useiti ti zooi zɔ́lɔ́su da ga tɔ́no, nii gɛ ma minazegɛ boni ti-memɛwolani be, ga ná feezu ti ya.

⁷ Kɛni nɔ́ è yiilɔ́, é zebezegɛ ga pagɔ́, é ɔ́olo to gooi kpein be, nii ná-botigɛ nui Moize sɛvɛni é ve, é zie la, é mina zegɛ ba, é ɔ́a li ga yeeza, ɔ́aa ɔ́vɛi, naazu da zobo sɔ́lɔ́ fai kpein su, é kɛɛzu.

⁸ E da to sɛvɛi nii ɔ́ala, è da yɛpe ga su wooiti, è ɔ́isiei ti zu folo veɛ kpidi ɔ́a, naa ɔ́a a ke é ɔ́olo su wooi pe be, mazɔ́lɔ́ názu ɔ́a è-gɛevaiti subɛɛzu la, é zobo sɔ́lɔ́ fai kpein su, é kɛɛzu.

⁹ Gɛ la boni é ma ɔ́aa ga, yiilɔ́, é zebezegɛ? Mina lua ani nɔ́pe ba, è zasu mina ɔ́ali, mazɔ́lɔ́ ná, Gɔ́oɔɔ GALAGI, da-GALAGI, ná ɔ́e é ɔ́a, ve nɔ́pe é liizu ná.»

Zuluden bude vai ma ɔ́evele betɛi

¹⁰ Zozuwe niima leveiti feeni nuɔ́useiti ta-ɔ́undigɔ́iti zea, é ɔ́e ti ma:

¹¹ «À zie ade-vuuzuve ná pe, wo devei ve nuɔ́useiti zea, ga ti daamianigi ɔ́evele betɛ bɔ́ɔɔ ve, mazɔ́lɔ́ folo savagɔ́ voluma, wa Zuluden nii budezu, wo li, wo zooi zegɛ ga wɔ́no, nii Gɔ́oɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu.»

¹² Zozuwe bɔ́eni Luɔ́en ná-bolodai ɔ́o, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɔ́ilazuve, é ɔ́e ti ma:

13 «À g̃ize devei zu, nii G̃ooḡo GALAGI ná-botiḡe nui Moize feeni wo ya, é g̃e wo ma: «G̃ooḡo GALAGI wa-G̃ALAGI zooti vea wo ya, é dooḡoḡi ve wo ya.»

14 Wo-anzaiti, ta wo-lointi, ta wa-loganiiti ta ye Zuluden voluḡe folo ḡulazu velei, zooti naa zu nii Moize feeni wo ya, keḡe zunuiti kpein, ti ga k̃ooḡo nuiti, wa buḡe, wo lo wo-g̃eeleaiti untuḡo k̃ooḡaḡe, wo yeeve ti ve,

15 eyesu G̃ooḡo GALAGI wa-G̃ALAGI dooḡo fe ti ve ga wo ḡevele, ti zooti naa z̃ooḡo, nii é feezu ti ve. Naa voluma, wa ḡale ma niina w̃ooḡo ma yooi zu, wo zeí ná pe, Zuluden folo ḡulazu velei, eḡevelei G̃ooḡo GALAGI ná-botiḡe nui Moize boni la.»

16 Ti Zozuwe woḡḡaavoteni, ti ḡe ma: «Devei kpein é fea, g̃á naa kpein so, ve ñope é gi levesu ná, g̃á li miná.

17 G̃á ḡolo é ve, eḡevelei gi ḡoloni la Moize ve. G̃ooḡo GALAGI, ḡa-G̃ALAGI ḡe é va, eḡevelei é ḡeni la Moize va.

18 Z̃oi ñope a bakana ḡa-ḡundigilai laaloḡoma, é la ḡoloni ḡa-leveiti kpein be, ta naama nii vaa. Yiiloḡo ño, é z̃ebezeḡe!»

2

Zeeliko zuḡete fai

1 Nun ná-doun zunui Zozuwe neñe feleg̃o leveni d̃ooḡofuzu, ti zeḡe Akasia nem̃ei zu, é ḡe ti ma: «À li, wo zooti zuḡete, ta Zeeliko b̃ooḡo.» Ti liini, ti ni kologolo anzanui ta ná-pelei wu, nii daaseigi ḡeni ga Laḡabe.

2 Ti ḡeni Zeeliko masagi ma: «Weḡe, Izelayeḡe nuiti seeliḡe ve kpidii, ga ti zooti zuḡete.»

3 Zeeliko masagi keelai leveni Laḡabe ma, é ḡe ma: «Zunuiti fe ḡi ya, ti niái ḡa-velei wu, maz̃ooḡo zooti zuḡete fai ḡa ti vaai ma.»

4 Keḡe anzanui zunu feleg̃oiti seḡeni, é ti looḡu, é ḡe ma: «Gaamazu, zunui naati ti vaani p̃o be, keḡe g̃e la ḡeni ti-zeḡezu ḡwee.

5 Siḡi daaḡe laaḡulu z̃ieḡi zu, fitilimaḡe, ma zunuiti ti ḡulani, ti li, g̃e la kw̃ee, ve ti liai ná. A suvile, wo vile ti volu, wa ti ḡḡoḡozum̃ensu.»

6 T̃oun é ti leeni peḡe ḡomaḡe dooḡo bosuḡe, é ti looḡu geze b̃aku zigigi wu, nii é kevele beḡeni b̃ooḡo ve ná-peḡe ḡomaḡe.

7 Masagi ná-keelaiti ti vileni ti volu pelei naa zu, nii é liizu Zuluden maalevesu velei. Ti ḡulani ño taai va feya, ti siḡigi laaḡulu ti volu velei.

Laḡabe ta neñe feleg̃oiti ta-woolaamai

8 Laḡabe leeni peḡe ḡomaḡe dooḡo bosuḡe, é ma wẽinti ka, aisa ti va la.

9 E ḡeni ti ma: «G̃e kw̃eeni ga G̃ooḡo GALAGI niima yooi veeḡe wo ve, dualuagi gi zoga, ve yoḡozuḡe nuḡuseiti kpein sasu ḡa balizu wo luḡo.

10 Maz̃ooḡo gi menini ga G̃ooḡo GALAGI Seeli Kpolodei ṽooḡo su wo luḡo, siḡi zu wo ḡulani la Ezipete yooi va. Gi naa menini, velei wo Am̃ooḡo nuiti ta-masa feleg̃oiti soni da, Siḡon ta W̃oḡe, ti ḡeni masadai ḡeezu Zuluden volu velei, folo ḡulazu velei, wo ti zuwuḡaaleḡe ta ta-nuḡuseiti, wo ta-yooi ḡoloḡolo.

11 Gi naama vaiti menigai ma, gi iḡo ge leḡea. Nu ñope zii la loa, é va lo wo luḡo. T̃oozei G̃ooḡo GALAGI wa-G̃ALAGI ḡa é ga GALA, geeḡoḡoḡi zu ta zooti ma.

12 Niizu, à ḡonana b̃e, G̃ooḡo GALAGI laaseigi zu, ga faañeei g̃e keai wo ve, wa buuḡwee, wa balaagi wo faañee ḡe ná-peḡeyeḡe ve. A poogi ta ve z̃ea, nii ná la da.

13 A minazeḡe b̃e ga wa k̃ee ye vulua, ta d̃ee, ta k̃ee ná-dointi, ta t̃ooḡoiti kpein, wo la vaa bu, gi va za.»

14 Zunui niiti ti ḡeni ma: «Ni ño wo la gi maal̃ooḡo, gi ḡonaa gi-yenvui ma, g̃á ḡe ga woḡḡeḡila nu g̃á-minazeḡeḡi zu, g̃á ḡe ga faañee wuuḡwee nu é ve, siḡi zu G̃ooḡo GALAGI zooti veezu la gi ve.»

15 Laḡabe ná-pelei ḡeni loni taai ma zigigi va, siḡigi ḡoozuḡe b̃ooḡo ḡa é ḡeni zeini ná. Naa ḡa é keeni, é zooni é zunu feleg̃oiti kula feñeteḡe laaḡe, é ti yei ga galu.

16 E ḡeni ti ma: «À li ga gize yooi zu velei, ni naa laade, wo la ḡulaa wo b̃ee nuiti zea. A looḡu ná folo savago laawu, eyesu ti ḡale ma. Naa volu, wa peḡe zo niina.»

17 Zunu feleg̃oiti naati ti ḡeni ma: «Weḡe, velei g̃á minazeḡeḡi a ye ma la, nii é boga ga gi ke é ve, faa la ḡea gi va:

18 Aisa gi va va zooti zu, galu b̃ooḡo nii ḡili feñeteḡe laaḡe, nii gi ḡulaai daaḡe, gi vile, é è-ḡee, ta è-lee, ta è-ḡeeleaiti, ta da-veḡeyeḡe kpein gaale ba ḡa-velei wu.

19 Nu ñope a buḡena ḡa-velei ma bofalagi maazu, é ḡula eteḡe, naa ma namai ḡa la t̃o b̃ooḡo unma, faa la ḡea gi va. Keḡe ni g̃á yeeṽooḡuna naa taḡila kpala ba, niiti ti é va pelei wu, naa ma namai ḡa la gi unma.

20 Ni da gi maal̃ooḡo, faa la gi va, é lo konai va, gi bogai é ve.»

²¹ E ɣeni ti ma: «É ɣe, eɣeɣelei wa-minazeɣegi la!» E beni ti va, ti li. E galu boigi ɣilini ná-fenɛɛɛleɛ laaɓe.

²² Ti liini, ti zeeli gize yooi zu, ti ye ná, eyesu folo savago, eyesu ti ɣaizie nuiti ti ɣale ma. Ti ɣaizie nuiti ti ti ɣaizieni pele ɣobaɓe ná pe, ti la ti ɣaani.

²³ Zunu felegoiti ti yeini ɓolu, ti zeɣe gize yooi zu, ti Zuluden buɗe. Ti zeelini Zozuwe ɓo be, Nun ná-doun zunui, ti ɓoluvaawo ma ga nii kpein é zieni.

²⁴ Ti ɣeni Zozuwe ma: «Gaama ɓe, ɢooɣo GALAGI zooi kpein feeɓe ade ɓe, mazɔɔo zooi zu nuɓuseiti kpein sasu ɣa ɓalizu ade luɣo.»

3

Zuluden buɗe vai

¹ Zozuwe wuzeɣeni poluma zobui, ta Izelayeɛ nuiti kpein ti zeɣe ti-ɓuuzɓe Akasia nemei zu, ti li, ti ɓu Zuluden zieleɓe, ti ji miná, aisa ti va buɗe.

² Folo savago ɓoluma, nuɓuseiti ta-ɣundiɣiiti ti ti-ɓuuzɓe maɗɗakuni,

³ ti devei niiti fe ti ya: «Siegi zu wa zalaɣa ɣula nuiti kaana la, Leevi nuiti ti ɢooɣo GALAGI wa-GALAGI ná-minazeɣe kesui zeɣeai, wa zeɣe niina wo-ɓuuzɓe wo ná, wo ɓile ti ɓolu.

⁴ Wa zoɣo zu ɣe ɓoɣo ɓa wa minazeɣe kesui, ga kilo ɣila. A mina maabuɣa ba. Wa pelei ɣwee naazu, nii wa zie la, mazɔɔo kaipa wo la de zieni ga ná velei.»

⁵ Zozuwe ɣeni nuɓuseiti ma: «À ɓoɣo ɣade, mazɔɔo lina, ɢooɣo GALAGI ɣa laavɔo vaa wolaiti keezu wo zaama.»

⁶ E ɣeni zalaɣa ɣula nuiti ma: «À minazeɣe kesui zeɣe, wo lo nuɓuseiti tuɣo sisi zu.» Ti minazeɣe kesui zeɣeni, ti lo nuɓuseiti tuɣo.

⁷ ɢooɣo GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Za no, ná tɔozeizu ga è wɔɔɔa Izelayeɛ nuiti gaazu, ti kwee ga ná ɣeezu è ɓa, eɣeɣelei gè ɣeni la Moize ɓa.

⁸ Devei nii ve zalaɣa ɣula nuiti zea, niiti ti minazeɣe kesui zeɣezu, ga ta zeelina Zuluden zie wolai laaɓe, ti-ɣoɣoi a lona ziei wu, ti lo miná.»

⁹ Zozuwe ɓoɣeni Izelayeɛ nuiti kpein ɓo, é ɣe ti ma: «À maaɓuɣa, wo woilo ɢooɣo GALAGI wa-GALAGI laawooiti ma.

¹⁰ Peɛe velei wa kwee da ga zenɓu su GALAGI, toɣa wo zaama, toɣa Kanaan nuiti kpe wo luɣo, ta ɢete nuiti, ta ɢeeve nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta ɢiilegase nuiti, ta Amɔɔl nuiti, ta Yeeɓuse nuiti:

¹¹ Eteai pe Maliɣii ná-minazeɣe kesui ɣa Zuluden buɗezu wo ɣaazu.

¹² A yeelo zunu puugo maazu felego (12) ɓa niina, Izelayeɛ wolodaiti su, boloda ɣila, nu ɣila.

¹³ Siegi zu zalaɣa ɣula nuiti ti ɢooɣo GALAGI, eteai pe Maliɣii ná-minazeɣe kesui zeɣezu, naati ti-ɣoɣoi vilesu la Zuluden wu, zie wolai ɣa leɓesu fele, ziei é zeɣezu maazu velei, naa ɣa lo, gaale ba eɣe siɣiɣi.»

¹⁴ Nuɓuseiti ti ta-zeɣe ɣotaiti peeni su, Zuluden buɗe vai zu. Zalaɣa ɣula nuiti ti minazeɣe kesui zeɣeni, ti lo ti luɣo.

¹⁵ Molo leɓe ziegi zu ɣeni de, Zuluden a da ve yeenɔpe, é buɗe ma ɣakegiti maazu. Siegi zu zalaɣa ɣula nuiti ti minazeɣe kesui zeɣezu la, ti-ɣoɣoi maayɛbeni la ziei wu,

¹⁶ ziei nii é ɣeni yeizu, é da zeɣe maazu velei, naa zuzoni, é la mo ɣeni yeizu, é loni gaagooza eɣe siɣiɣi, é li goozama, é zo Adame taai ma, é li Saaletan ɓele. Kele tɔun, buu velei, ziei nii é yeizu Kpolode Wanai ɓo pelei, Zuluden ma ɓetu nemei zu, naa ɣeni yeizu, eyesu é ɓo. Nuɓuseiti ti leɓeni Zeeliko letemaɓe.

¹⁷ Zalaɣa ɣula nuiti ti ɣeni ɢooɣo GALAGI ná-minazeɣe kesui zeɣezu, ti loni Zuluden zie laazuɓe, ná ɓoai. Ti yeni loni ná kpaan, eyesu nuiti kpein ti leɓe, ti-ɣoɣoi maavɔai.

4

Kizesu ɣotu

puugo maazu felegoiti (12)

¹ Nuɓuseiti kpein kpegai ma ga Zuluden buɗe, ɢooɣo GALAGI ɣeni Zozuwe ma:

² «À yeelo zunu puugo maazu felego (12) ɓa, boloda ɣila, nu ɣila.

³ A bo ti ma, ti li, ti koɗu puugo maazu felego (12) zeɣe, Zuluden zie laazuɓe, ɓe zalaɣa ɣula nuiti ti ɣea loni ná, wo li ga tiye adave wo niizu ná, za biɗii.»

⁴ Zozuwe zunu puugo maazu felegoiti (12) tolini, niiti é yeeloni ti ɓa, Izelayeɛ nuiti saama, boloda ɣila, nu ɣila,

⁵ é ɣe ti ma: «À leɓe ɢooɣo GALAGI ná-minazeɣe kesui ɣakalaɓe, wo li Zuluden zie laazuɓe, wo ɣilagilagi koɗui ɣaizie, é da ɣoma, wo seɣe ga Izelayeɛ wolodai liegoi,

⁶ naa ɣa a ke, é ɣe ga poogi wo zaama. Siɛnɔpe su wo-loun zunuiti ta wo ɣaazaɣana la ga: «Niima ɣotuuti ta ga leeni wo ɓe?»,

⁷ wa gɛ ti ma: «Zuludɛn leveni su fele Gooɔɔ GALAGI ná-minazege kesui luɔɔ, siegi zu é ɣeni zie wolai buɔɔzu la. Niima ɔtuuti ta ga ɣizesui Izelaye nuiti kpein be eyesu ɔɔ, é deɛ ga Zuludɛn leveni su fele.»

⁸ Izelaye nuiti ti naa ɣɛni, nii Zozuwe boni ti ma. Ti kotu puugo maazu felego (12) zegeni Zuludɛn zie laazuwe, kotu ɣilagila Izelaye wolodai ɣilagilagi ve, egevelei Gooɔɔ GALAGI deeni la ga Zozuwe. Ti liini ga tiye ti-vuuzuve, ti ti la ná.

⁹ Zozuwe kotu puugo maazu felego (12) ɣiligaa loni Zuludɛn zie laazuwe, ve zalaɣa ɣula nuiti ti ɣeni loni ná, niiti minazege kesui ɣeni ti ya. Kotui naati ta ná zaaɣaza.

¹⁰ Zalaɣa ɣula nuiti ti ɣeni minazege kesui zegɛzu, ti yɛni loni Zuludɛn zie laazuwe, eyesu devei nii kpein Gooɔɔ GALAGI boni Zozuwe ma, nuɔuseiti ti naati kpein ke. Zozuwe deveiti kpein keeni, egevelei Moize feeni la zea. Nuɔuseiti ti ɣaazuvilɛni, ti leve.

¹¹ Siegi zu nuɔuseiti kpein ti leveni da zie volu velei, Gooɔɔ GALAGI ná-minazege kesui ta zalaɣa ɣula nuiti ti leveni, ti lo nuɔuseiti untuɣo.

¹² Luɔɔɛ ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuwe, naati ta-zunuiti ti ɣeni ziezu Izelaye nui zoiti tuɣo, ti maaɣiliai ga kooɔɔ zoɔlaiti, egevelei Moize ma levei veeni la ti ya.

¹³ Kooɔɔ nu waavunaanigo (40 000) ɣɛɣala, ti maaɣiliai ga kooɔɔ zoɔlaiti, naati ka ti liini kooɔɔ vai ma, Gooɔɔ GALAGI gaazu, Zeeliko nemei zu.

¹⁴ Naama voloi, Gooɔɔ GALAGI Zozuwe waaɔɔni Izelaye nuiti gaazu, ti unfema veeni ná-kundiɣilai ve, egevelei no ti keeni la Moize ve, sii ma voloi pe su.

¹⁵ Gooɔɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma:

¹⁶ «Devei ve zalaɣa ɣula nuiti zea, ti zeele woo ɣesu zegɛzu, ti le, ti ɣula Zuludɛn zie laazuwe.»

¹⁷ Zozuwe naama levei veeni zalaɣa ɣula nuiti zea, é ɣɛ ti ma: «À le, wo ɣula Zuludɛn zie laazuwe.»

¹⁸ Siegi zu zalaɣa ɣula nuiti, niiti ti Gooɔɔ GALAGI ná-minazege kesui zegɛzu, ti ɣulani la zie laazuwe, ti-ɣoɣoi lo kakei ma, Zuludɛn deɛ laani su volu, é náti pe daave, é da yei, egevelei é ɣeni la polomazu.

¹⁹ Nuɔuseiti ti Zuludɛn buɔɔni, alu maungi ma volo puugo ma. Ti liini, ti vu Gilegale, Zeeliko ɣwepelemauve, folo ɣulazu velei.

²⁰ Kotu puugo maazu felegoiti (12) ti ti zegeni Zuludɛn zie laazuwe, Zozuwe naati toni Gilegale.

²¹ Naa volu é ɣeni Izelaye nuiti ma: «Ni yeei ta, wo-mavofodaiti ti ti-ɣɛni gaazaɣasu da ga kotui niiti ta ga leeni?»

²² Wa gaale ga tiye, velei Izelaye nuɔuseiti ti Zuludɛn buɔɔni la ga ɣoɣoɔa vooi,

²³ mazoo Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI Zuludɛn vooi su daazuwe, eyesu wo leve, egevelei é keeni la ga Seeli Kpolodei gi luɔɔ, nii a ke gi buɔɔ.

²⁴ E naa ɣɛni, nii a ke eteai zu nuɔuseiti kpein ti kwɛɛ velei ná-zɛbei waaɔɔai la, naa ɣa a ke wa balaagi wo lua Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI va, wo da deɛi.»

5

¹ Amooɔ nuiti ta-masagiti kpein ti zeini Zuludɛn folo liizu velei, ta Kanaan masagiti ti zeini Kpolodei Wolai laave, ti menini ga Gooɔɔ GALAGI Zuludɛn vooi su Izelaye nuiti tuɣo, eyesu ti leve. Ti iɔo ge leveni, nu naɔpe zii la ɣeni laoni, é va lo Izelaye nuiti tuɣo.

*Buzege niinegiti
tati fai pelevolu*

² Naama ziegi zu no, Gooɔɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Kotuiti kpetɛ ga boɣai, é tatipelevolu vai laozei volu Izelaye nu niinei niiti ta-vaa zu.»

³ Zozuwe kotuiti kpetɛni ga boɣai, é Izelaye nuiti tatini pelevolu gizeɛ ɣobaave, Alalote (nii poluue ga «tatipelevolu»).

⁴ Pete, lee vaa zu Zozuwe ti latini pelevolu: Zunui nii kpein ná-konagi zeelini kooɔɔ vai ma, ti ɣulani Ezipete yooi zu, naati pe ti zaani pelei zu, tevebai zu, ti ɣulaai ma Ezipete yooi va.

⁵ Ti pe ti latini pelevolu. Kele zunu loin kpein é zaaɔni pelei zu, tevebai buɔɔ ziegi zu, ti ɣulaai ma Ezipete yooi va, nu la ɣeni naa tanɔpe tatini pelevolu.

⁶ Izelaye nuiti ti yɛni ziezu tevebai zu, é ɣɛ ga kona vuunaanigo (40), eyesu zunuiti, ma ɣɛɣalamaiti, niiti ti zeelini kooɔɔ vai ma, ti ɣulazuwe Ezipete yooi va, naati ti za. Taaɔzei ti la ɣeni Gooɔɔ GALAGI wooi zoni. Gooɔɔ GALAGI ɣonani ga é la ti yeɣa ná, ti va zooi naa ɣa ga gaazu, nii é minazegeni, é ɣona ná-faa zu ti-memɛwolani be, ga é fe ade ve, ve naɔni ta koin guloi vuvaai ná.

⁷ Ti-loun zunuiti ka é ti zeini ti-votogi zu. Zozuwe ti latini pelevolu, taaɔzei ti la ɣeni de latini pelevolu, ta-zie wo siegi zu tevebai zu.

⁸ Sięgi zu ti zunuiti pe tatini da pɛɛɛvɔlu, ti yeni ada ɣilagi, ti-uuuzuvɛ, eyɛsu ti ɣɛɛɛ.

⁹ Naa voluma, Gooɣɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Za, gɛ Ezipete unfegi zɛɣɛa wo ɣaazu.»

Naa ɣa ɛ ba, adavɛ nɔ laaseigi vɛɛni ga Gilegale.* Daaseigi naa ɣa ɛ ba zaadɣaza.

Pake fetii

ta manegi be fai

¹⁰ Sięgi zu Izelayɛle nuiti ti ɣeni vuuni la Gilegale, ti Pake fetii ɣulani alugi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma boƙɔi, Zeeliko nɛmei zu.

¹¹ Poluma voloi nɔ, ti zooi va lɔnɔgi ta miini, bului nii lɛvɛ la su, ta ani ɣae ɣeegai.

¹² Poluma voloi nɔ ɣa manegi betevɛni la vuu vai va, tɔɔzei ti ɣeni zoosu ti ɣɔnɔ sɔɔɔ ga zooi zu ziinziin ganigiti ma waaiti. Mane ge la mɔ ɣeni nɔ Izelayɛle nuiti bɛ, ti ɣeni niina Kanaan yooi zu ziinziin ganigiti miizu naama ɣonagi.

Gooɣɔ GALAGI nɔ-kɔɔ ɣundigii

vaa vai

¹³ Foloi ta, Zozuwe ɣeni Zeeliko ɣobavɛ, ɛ ɣaazuwuzɛɣeni, ɛ zunui ta ɣa, ɛ loni kakalavɛ, nɔ-bogɔ zɔkpɔi ɣulaai maalɔɣagi zu, ɛ zoni zea. Zozuwe maaɓugani ba, ɛ gaazaɣa, ɛ ɣɛ ma: «Da ga gɔ-nui ta, ɔaa gi zili nuiti ti ta?»

¹⁴ Zunui googaaɓoteni, ɛ ɣɛ ma: «Ba-o. Nɔ ga Gooɣɔ GALAGI nɔ-kɔɔ ɣundigii, unkula vele ɣa gɛ su.»

Zozuwe nɔkɔni, ɛ unpilɛ zooi ma, ɛ ɣɛ ma: «Mɔligii, nɔ ga da-wotigɛ nui, da-leveli ɣa ga beɣeleni?»

¹⁵ Gooɣɔ GALAGI nɔ-kɔɔ ɣundigii googaaɓoteni, ɛ ɣɛ ma: «Da-zavalagiti kula ɣɔɣɔa, mazɔɔɔ adavɛ ɛ loni nɔ, naa ɣadegɛ.» Zozuwe gooi zoni, ɛ ke ɣana.

6

Zeeliko zo fai

Izelayɛle nuiti bɛ

¹ Zeeliko taai laaɣuluni kpekpe, Izelayɛle nuiti maavele ma. Nu la ɣeni lɛɛzu, nu la ɣeni ɣulazu.

² Gooɣɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Wɛɛ, gɛ Zeeliko lɔa ɛ yeezu, ta nɔ-masagi, ta nɔ-kɔɔɣɔ nu ɣɛɛɣɛɛɛgiti kpein.

³ Folo lɔzita laawu, da-o, da-ɣɔɔɣɔ nuiti-yo, folo-o-folo wa da lati taai ma, naa ɣɛ ɣila folo ɣila.

⁴ Zalaɣa ɣula nu lɔfela, niiti baala mine vuɓugi ti ɣilagilagi ya, naati ta lo minazɛɣe kesui luɣɔ. Folo lɔfelasiei, wa lati taai ma, nɔ ɣɛ lɔfela, zalaɣa ɣula nuiti ta puɓugi vɛ niina.

⁵ Sięgi zu nuɓuseiti ti baala sine vuɓugi vɛ wooi menisu da suɣoozaai, ɛɛɛ pɛ ka kpeei loo vɔɔma, taai ma zigigiti ta wolo gaamago nɔ. Nuɓuseiti ta taai zo, ɛɛɛ ge lo ga letegi.»

⁶ Nun nɔ-doun zunui Zozuwe zalaɣa ɣula nuiti tolini, ɛ ɣɛ ti ma: «À minazɛɣe kesui zɛɣɛ, zalaɣa ɣula nu lɔfela baala sine vuɓu dɔfela zɛɣɛ, ti lo Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui luɣɔ.»

⁷ Naa voluma ɛ ɣeni nuɓuseiti ma: «À li, wo lati taai ma, kɔɔɣɔ zunu ɣɛɛɣɛɛɛgiti kpein ti lo Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui luɣɔ.»

⁸ Nuɓuseiti ti kɛɛni, eɣɛvelei Zozuwe devei veeni la. Zalaɣa ɣula nu lɔfelaiti, ti puɓu dɔfelaiti seɣeni, kpetɛai ga baala sine mineiti. Ti loni Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui luɣɔ, ti tɔɔzei ga puɓugi vɛa. Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui vileni ti volu.

⁹ Kɔɔɣɔ nui tanigaa ti ɣeni loni zalaɣa ɣula nuiti tuɣɔ, niiti ti ɣeni puɓugi vɛɛzu, ta kɔɔɣɔ nui zɔiti ti vileni kesui volu. Ti ɣeni ziezu puɓugi wooi ma.

¹⁰ Zozuwe naama levei veeni nuɓuseiti zea, ɛ ɣɛ ti ma: «À mina kpee loo pa, nu mina wo woomɛni, woo ɣila kpalaai mina ɣula wo-laavɛ, eyɛsu foloi nɔ devei ve la wo ya, ga wo kpeei loo. Wa wooɣula niina.»

¹¹ Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui latini taai ma, nɔ ɣɛ ɣila. Naa volu ti liini ti-uuuzuvɛ, ti ni nɔ kpidi.

¹² Zozuwe wuzɛɣeni ga sobuzobui. Zalaɣa ɣula nuiti ti Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui zɛɣeni.

¹³ Zalaɣa ɣula nu lɔfelaiti, ti puɓu dɔfelaiti seɣeni, niiti ti bɛɛɛai ga baala sine mineiti, naati ti vileni pelei zu mɔnɔ, Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui luɣɔ, ti da ti vɛ. Kɔɔɣɔ nui tanigaa ti loni ti luɣɔ, kɔɔɣɔ nui zɔiti ti vileni Gooɣɔ GALAGI nɔ-minazɛɣe kesui volu. Ti ɣeni ziezu puɓugi wooi nɔ ma.

¹⁴ Ti latini taai ma, nɔ ɣɛ ɣila, foloi velesiei. Naa volu ti ɣale ma ti-uuuzuvɛ. Ti kɛɛni ɣana nɔ folo lɔzitari kpein su.

* 5:9 *Gilegale*: daaseigi nii ti maaɓugaaai va ta «seɣɛai.»

¹⁵ Foloji lofelasiei ma, ti wuzegeni ga gosui, ti lati taai ma, ná gɛ lofela gɛna nɔ. Naama volo gɛla kpegi nɔ ti latini taai ma ga dofelas.

¹⁶ Dofelasiei ma, zalaɣa gɛla nuiiti ti puugi veeni, Zozuwe gɛni nuɓuseiti ma: «À kpeei loo, mazɔɔ Gooɣo GALAGI taai vea wo ve!

¹⁷ Taai gɛ gɛlazu ga zalaɣai Gooɣo GALAGI ve, ta su aniiti kpein. Keni koloɣolo anzanui Laɣabe gɛla kpe nɔ gɛ a ye vulua, ta niiti kpein ta gɛ ba ná-pelei wu, mazɔɔ toɣa é zunuuti dooguni, niiti ade ti leveni.

¹⁸ Kele à dama! A boɣo zo, wo dama ga nii maagnei ba Gooɣo GALAGI ve. A mina naa tanɔpe seɣe, nii maagnei ba, wo va Izelayele vuuzuve lo nimizai zu, wo va maanogɔi ve ba.

¹⁹ Walii kpein, ta zanugi, ta kolu boi soɔlaiti, ta kolu zɔɔlaiti, naa kpein feeve Gooɣo GALAGI ve. Ta vuuzu Gooɣo GALAGI ná-naavolo makeసుve.»

²⁰ Ti puugi veeni. Nuɓuseiti ti menigai ma, ti kpeei looni, ti woodɣula la, sigigi woloni gaamago nɔ. Nuɓuseiti ti vilini taazuve, ese ge lo ga letegi, ti taai zo.

²¹ Ti taai zu nuɓuseiti pe suwuɣaaleveni, zunuuti ta anzanuuti, nu niineiti ta nu vɔɔiti. Anee nikeiti pe ka ti ti zuwuɣaaleveni, ta baalagiti, ta soovalegiti.

Laɣabe ta ná-nuuti make fai

²² Zozuwe gɛni zunu felegɔiti ma, niiti ti zooi zuveteni: «À li koloɣolo anzanui ná-pelei wu, wo anzanui naa gɛla, ta nonɔiti kpein, egɛvelei wo minazegeni la be, wo gɛna.»

²³ Zunu felegɔiti ti liini zou zuvete fai ma, naati ti liini, ti Laɣabe gɛla, ta keɣɣe, ta dee, ta keɣɣeleaiti, ta nonɔiti kpein, ti ná-nuuti pe kula. Ti ba a ti maazu, ti ti vu Izelayele nuiiti puuzuve voluve.

²⁴ Ti taai gɛlani, ta nii kpein é gɛni ná. Keni walii, ta zanugi, ta kolu boi soɔlaiti, ta kolu zɔɔlaiti, ti naati puuni Gooɣo GALAGI ná-naavolo makeసుve.

²⁵ Zozuwe koloɣolo anzanui Laɣabe yenvui makeni, ta ná-peleyegei, ta niiti kpein ti gɛni ga nɔnɔ. E zeini Izelayele nuiiti saama eyesu zaagaza. Mazɔɔ é keelaiti dooguni ga pago, niiti Zozuwe ti leveni Zeeliko vete fai ma.

²⁶ Naama ziegi zu, Zozuwe niima gɛnai woni, é gɛ ma:

«Naama zunui gɛ ga foovoo nu Gooɣo GALAGI gaa zu,

nii a wuzegɛ, é gɛ é Zeeliko taai lo volu.

Ná-doun zunu mɔungi yenvui gɛ

a ye buulaagi ma yegɛi wɔɔ vai zu.

Ná-doun zunu gaaɓelagi yenvui gɛ

a ye kpogiti too vai zu.»

²⁷ Gooɣo GALAGI gɛni Zozuwe va, toɣoɣo gɛlani zooi pe su.

7

Akan ná-kotoi

¹ Izelayele nuiiti ti woovɔlada vaa wola gɛeni, é lo aniiti ba, niiti Gooɣo GALAGI maagnei veeni ti va, ga nu mina ta zegɛ. Zuda ná-bolodai zu nui ta, nii daa ga Akan, Kaalemi ná-doun zunui, nii é ga Zaɓedi ná-doun zunui, Zaɓedi nɔnɔ ma gɛɣɣe gɛni ga Zeela. Akan naa gɛ é ma anii tanigaa zegeni boɣo ve. Gooɣo GALAGI wola yiigaawanani Izelayele nuiiti ma.

² Zozuwe yeni Zeeliko, é zunuuti teve Ayi taazuve, Bete-Aven gɔbave, Beetele folo gɛlazu velei, é valini ti ma ga ti ma yooi zuvete. Neneɣi naati ti liini, ti Ayi vete.

³ Ti gɛlani ma Zozuwe vɔ be, ti gɛ ma: «Nuɓusei kpein ge mina li, zunu waafelego (2 000) ba a waasavago (3 000) nɔ li, ta vɔni Ayi ma. Mina nuɓusei kpein kpɔlo, de-zakpenogɔiti ti la mɔinni.»

⁴ Naa gɛ é keeni ti kooɣo nu waasavago (3 000) leveni, ti li, ti laale taai wu, kele Ayi laaveaiti ti ti beeni.

⁵ Ayi nuiiti ti zunu vuusavago maazu lozita (36) gɛgɛla vaani ti va. Ti vileni zoiti polu, ti zegɛ nu lezuvete taazuve. Ti vɔnini ti ma taai ma gɛzei yeizuve, eyesu ti zeeli zanu kulazuve. Nuɓuseiti ti iɣo ge leveni, ti vɔla ta-zobogi pe ma.

⁶ Zozuwe ta Izelayele gɛwɔlaiti ti ta-zegɛiti balini ga, ti fufiligi vu tɔngiti ma, ti la zooi ma Gooɣo GALAGI ná-minazegɛ kesui gɛkalave, ti yeni ná, kpɔkɔi zeeli.

⁷ Zozuwe gɛni ma: «Ee, Málígíí, Gooɣo GALAGI, lee vaa zu é Zuludɛn maazuɓudɛai ga niima nuɓuseiti, gi loo vai ve Amɔl nuiiti zeezu ba a, ga ti gi undaavili? Ni gi yeni sugɛla Zuludɛn zie wɔlai volu velei!

⁸ Nɔun ná, Málígíí, leeni gɛ ná bo, niizu Izelayele nuiiti ti vɔlaa ti zili nuiiti ba?

⁹ Kanaan nuiiti ta zii zoiti ti zeini zooi zu, ta suɣweesu, ta gi maagoolizu, ti gi-laaseigi gaa va, é gɛla zooi gɛ. Naazu leeni gɛ é keezu ga é-laasei golai?»

¹⁰ Gooɣo GALAGI gɛni Zozuwe ma: «Wuzegɛ! Lee vaa zu é yesu laani zooi ma, é laaɓadai?

¹¹ Izelayele kotoi ƒeeve. Ti minazeƒegi ƒologologe, nii gè boni ti ve. Ti maapeba aniiti seƒeƒe, ti ga nñoiti, ti ti unna, ti zeei wo, ti do boƒo aniiti saama.

¹² Naa ƒa é ba, Izelayele nuiti ti la loga ti zili nuiti tuƒo, ti va zie ti wu. Ta ye velazu na ƒo ti zili nuiti ba, mazoloo tiya boƒoi ti ƒea ga maapeba anii. Gè la yesu ƒo ƒeezu wo va, ni wo la naa ƒologoloni, nii é wo zaama ga maapeba anii.

¹³ Wuzeƒe, è nuɓuseiti toli, è ti ƒade. Bo ti ma ga ti boƒo ƒade lina vaa ma, mazoloo wele nii ƒa Gooƒo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI bosu: Maapeba anii ƒa wo zaama, Izelayele nuiti. Wo la zooga wo va zie wo zili nuiti bu, ni wo la naa ƒulani boƒo zaama.

¹⁴ Lina sobu, wa vaazu, wo lo gaazu ga boloda velei. Naa volu bolodai nii Gooƒo GALAGI a yeelona ba, naati ta boƒo le ga koi velei. Peleyeƒei nii Gooƒo GALAGI a yeelona ba, naama zunuiti ta boƒo le niina ga gilagila.

¹⁵ Zoi nape a zona ga saba nui, ga toƒa é maapeba anii zeƒeai, toƒa ƒala ta nñoiti kpein, taazei é Gooƒo GALAGI ná-minazeƒegi ƒologologe, é baaƒula ma vaa ƒea Izelayele nuiti saama.»

Akan ná-kotoi ma zalai

zoloo fai

¹⁶ Poluma zobui, Zozuwe wuzegeni ga sobui, é Izelayele nuiti toli ga boloda velei. Zuda ná-bolodai ƒa é zoni.

¹⁷ E ti lolini ga koi velei. Zeela ná-koi ƒa é zoni. E Zeela ná-koi lolini. Zaɓedi ná-peleyeƒei ƒa é zoni.

¹⁸ E naama peleyeƒei lolini ga zunui ƒilagilagi. Akan ƒa é zoni, Kaalemi ná-doun zunui, nii é ga Zaɓedi ná-doun zunui, Zaɓedi nño ma ƒeeƒei ƒeni ga Zeela, Zuda ná-bolodai zu.

¹⁹ Zozuwe ƒeni Akan ma: «Dòun zunu, lebiyai ve Gooƒo GALAGI ve, Izelayele ná-GALAGI, unfemai ve be, naa le ga ze, nii è keai, mina dooƒu bà.»

²⁰ Akan Zozuwe woogaaɓoteni, é ƒe ma: «Gaama ve, gè kotoi ƒeeve Gooƒo GALAGI laalooƒma, Izelayele ná-GALAGI. Wele nii ƒa gè keai:

²¹ Gè seƒeungi ƒaani Babilone zeƒei, pagai gola, é koozoganiiiti saama, ta wali ƒae unfelego (200), ta zanu pagai nii buɓegi ga galamu undoolugo (500), gaazuƒulani ti va, gè ti zeƒe. Ti looƒuwe niina zoi wu, ná-seƒe ƒotai wu, wali ƒaei ƒa bu.»

²² Zozuwe numaa leveni Akan ná-seƒe ƒotai wu. Ti biɓeni, ti li, ti aniiti dooƒuai ƒa seƒe ƒotai wu, wali ƒaei laani bu.

²³ Ti ti pe kulani seƒe ƒotai wu, ti vaa la Zozuwe ɓ, ta Izelayele nuiti pe, ti ti vu Gooƒo GALAGI ƒakala.

²⁴ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti Zeela ná-dounloin Akan zoni, ta walii, ta seƒeungi, ta zanu kpui, ta ná-doun zunuiti, ta ná-doun anzanuiti, ta ná-nikeiti, ta ná-soovalegiti, ta ná-baalagiti, ta ná-seƒe ƒotai, é bo zeaflogi kpein ba, ti li ga tiye Akool nemei zu.*

²⁵ Zozuwe ƒeni Akan ma: «Lee vaa zu è maanoƒoi zeidai gi ma? Gooƒo GALAGI maanoƒoi ze è ma za!» Gaamano Izelayele nuiti pe ti sooni ga kotui, é za. Ti ná-nuiti pe sooni ga kotui, ti za. Naa volu, ti ti pe gala ta zeaflogiti.

²⁶ Naa voluma ti kotu zifigi loni maazu, nii é ná zaaƒaza. Gooƒo GALAGI yeeƒulani ná-ziiƒaawanai zu. Naa ƒa é kea naama adave laasei peai la ga Akool nemei zu, daaseigi naa ƒa é ba zaaƒaza.

8

Ayi taai zo fai

¹ Gooƒo GALAGI ƒeni Zozuwe ma: «Mina lua, è zasu mina ɓali ɓeƒelein. Kooƒo nuiti kpein seƒe, wo li, wo laale Ayi taai wu. Mazoloo gè Ayi masagi loa è yeezu, ta ná-nuɓuseiti kpein, ná-taai ta ná-zoi pe.

² Da Ayi zo ta ná-masagi, eƒevelei è Zeeliko ta ná-masagi zoni da. Kele niizu, niiti ta ƒe ga wɓno koozoganii zu, naa ƒa ƒe ga ti-yeaflogiti, ta ta-loganiiti. Kooƒo nui tanigaa looƒu taa volu.»

³ Zozuwe ná-kooƒo nuiti kpein seƒeni, ti vile pelei ma, ti li, ti laale Ayi taai wu. Zozuwe yeeloni kooƒo nu ƒeƒeƒe waawuusaɓago (30 000) va, é ti leve kpidii.

⁴ E niima levei veeni ti ya, é ƒe ma: «À li, wo looƒu taai volu. A mina maaƒooza gola taai va, wo ƒevele ɓete wo pe.

⁵ Nɓun ná, gá nuɓuseiti ti bà, gá maaɓuƒazu taai va. Ayi nuiti ta ƒulana gi laaƒomis, eƒevelei ti keeni la mɔngi, gá velazu ti va.

⁶ Ta ƒula, ti vile gi volu, eyesu gi ti yeeleve taai va, mazoloo ta ƒe ma: «Ta velazu gi va, eƒevelei é ƒeeni la zoi zu.»

* **7:24 Akool:** daaseigi nii ti maaɓuƒaai va ta «maanoƒoi.»

- 7 Wa gɔla dɔɔɔɔ ɔɔɔɔi zu, wo taai zo. Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI dɔa wo yeezu.
- 8 Siegi zu wo vɔnisu da taai ma, wa abui lo ba. Wa ke, egevelei Gɔɔɔɔ GALAGI laawooi la. A zie ga devei, nii gè fea wo ya.»
- 9 Zozuwe ti leveni, ti li, ti lɔɔɔɔ Beeteleni zɔɔɔɔzue ta Ayi, Ayi folo liizu velei. Zozuwe yeni nubuseiti saama naama bidii.
- 10 Zozuwe wuzegeni sobuzobui, é ná-kɔɔɔɔ nuiti pete, naa ɔɔɔɔ é loni ti untuɔɔ, ta Izelayele gundigɔiti, ti li Ayi laalɔɔɔma.
- 11 Kɔɔɔɔ nuiti kpein ti ɔɔɔɔni polu, ti yeni liizu gɔana, eyesu ti zeeli taai letemaɔe. Ti ɔɔɔɔni Ayi lekpeɔmaɔe nu gɔɔɔɔzue, nemei gɔeni ti yɔɔɔɔzu ta Ayi.
- 12 Zozuwe zunu waadɔɔɔɔlugo (5 000) zegeni, é ti lɔɔɔɔ Beetele ta Ayi ti yɔɔɔɔzue, taa ɔɔɔɔlue folo liizu velei.
- 13 Kɔɔɔɔ nuiti ti zeini ti-ɔɔɔɔzu fiingi, lekpeɔmaɔe nu gɔɔɔɔzue. Niiti ti gɔeni ti makesu ɔɔɔɔluzu velei, naati ti gɔeni taa ɔɔɔɔlue folo liizu velei. Zozuwe niini naama bidii nemei zaamaɔe.
- 14 Siegi zu Ayi masagi sugwɔeni da, é ná-zunuiti buzegeni gaamanɔe, ti suvile, ti gɔla taai va, ti li kɔɔɔɔzue, ti lo Izelayele laalɔɔɔma, Zuluden ma ɔɔɔɔ nemei letemaɔe. Masagi gi ge la gɔeni ba ga ni nua lɔɔɔɔɔe taa ɔɔɔɔlue tɔun daalɔɔɔma.
- 15 Zozuwe ta Izelayele nuiti ti kɔeni ege ta vɔni ti ma, ti vela, ti li ga teɔebai zu vele.
- 16 Ti taazu nubuseiti kpein tolini ga ti vile ti ɔɔɔɔ. Ti ɔɔɔɔni Zozuwe ɔɔɔɔ, ti yeeleɔe taai va.
- 17 Nu nɔpe ge la gɔeni yeni Ayi ta Beetele taazuɔeti, nii é la gɔeni gɔlani, é va li Izelayele nuiti kpeɔzue. Ti taa laalaogai yeni, ti vile Izelayele nuiti polu.
- 18 Gɔɔɔɔ GALAGI gɔeni Zozuwe ma: «Da-bein maale Ayi letema velei, mazɔɔɔ ná dɔɔɔɔ é yeezu.» Zozuwe kpeɔin maalenɔe taai letegi.
- 19 Zozuwe yeemaalegai ma nɔ feya, zunuiti ti lɔɔɔɔfuni, naati ti gɔlani, ti ɔɔɔɔni taai zu. Ti leɔeni, ti so, ti abui vili ba.
- 20 Ayi nubuseiti ti wɔleni ɔɔɔɔlue velei, ti duului gɔa, é da gɔla taai va, é da le geezue. Ti la mɔ gɔeni zobo nɔpe sɔɔɔɔni, ti va vela ga yeezazu vele ba gɔɔɔɔzue vele. Pele leɔeni ti luɔɔ ná pe, mazɔɔɔ Izelayele nuiti ti gɔeni velazu, ti da li ga teɔebai zu vele, naati ti gɔlani ma ti beɔe nuiti daalɔɔɔma.
- 21 Zozuwe ta Izelayele nuiti kpein ti kaai ma ga zunuiti ti lɔɔɔɔfuni, naati ti gɔlana, ti taai zo, taai gɔla luului gɔeni leɔezu, ti gaaɔvoteni Ayi nuiti ma, ti laale ti wu.
- 22 Kɔɔɔɔ nui zɔiti baalaa, ti gɔlani taai va, ti li, ti veɔe zɔiti ba. Izelayele nuiti ti Ayi nuiti kalini. Ti zobo sɔɔɔɔni ti ma, nu gɔla kpalaa ge la gɔlani, ti la gila kpalaa zeni vulua.
- 23 Kele ti Ayi masagi ma vului zoni, ti vaa la Zozuwe ɔɔ.
- 24 Izelayele nuiti ti Ayi nuiti kpein paani, niiti ti gɔeni baɔaɔgaiti su, ta teɔebai zu, ɔɔeti ti ɔɔleni ti ɔɔɔɔni náti, ti ti pe paani ga ta-wɔga zɔkpɔiti, é zeeli ma gaaɔɔɔlagi ma. Naa ɔɔɔɔluma, Izelayele zunuiti kpein ti leɔeni taazuɔe, ti taazu nubuseiti mɔta zuwuɔaaleɔe.
- 25 Vele gɔana, naama voloi, nu waapuugɔ maazu felegɔ (12 000) undaavilini da, zunu, anzanu, nii kpein é gɔeni ga Ayi nubuse.
- 26 Zozuwe ná-kpeɔin maalegai yeni de, eyesu Ayi nubuseiti kpein suwuɔaaleɔe.
- 27 Anɔe naa ve, Izelayele nuiti ti toganiiti ta ani ɔɔaɔɔiti soni ga kɔɔɔɔganiiti, niiti ti gɔeni taazuɔe, egevelei Gɔɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la Zozuwe ya.
- 28 Zozuwe Ayi gɔlani, é ná gɔɔɔɔgolo, ná gɔe ga teɔebai eyesu gɔ, zekana ná la zaaɔɔa.
- 29 Ti Ayi masagi zelani gului va, é yeni ná eyesu kpɔkɔi zeeli. Foloji gɔai ma daazu, Zozuwe devei veeni ga ti ma ɔɔoma yei, ti kula gului ma. Ti pilini ya nu leɔzue taazuɔe, ti kɔtu zigigi ɔɔɔɔni ma, naa gɔa ná zaaɔɔa.

*Tɔ sevei gɔla fai
nubusei kpein gaazu*

- 30 Zozuwe zalaɔa gɔɔɔɔzue loni Eɔale gizei ma, Gɔɔɔɔ GALAGI ve, Izelayele ná-GALAGI.
- 31 E toni, egevelei Gɔɔɔɔ GALAGI ná-botigɔe nui Moize ma levei veeni la Izelayele nuiti zea, niiti ti zɔɔɔɔi Moize ná-tɔgi zu: zalaɔa gɔɔɔɔzue nii togai ga kɔtuiti, niiti kɔɔɔɔni ani la ɔɔɔɔɔni ti va. Ti gala zalaɔaɔiti ta ziilei zalaɔaɔiti kulani ná Gɔɔɔɔ GALAGI ve.
- 32 Tɔgi nii Moize seɔeni, Zozuwe naa zu woiti seɔeni kɔtuiti ma, Izelayele nuiti gaazu.
- 33 Naama ziegi kpein su, Izelayele nuiti kpein, kewolaiti, ta kundigɔiti, ta tukpɔɔaaleɔe nuiti, ti gɔeni loni Gɔɔɔɔ GALAGI ná-minazege kesui maagɔolii zu, Leevi nuiti ti ga zalaɔa gɔla nuiti naati gaazu, teiti ti segezu. Seikɔɔɔma nuiti ta Izelayele nu ɔɔɔɔɔgiti, ti gɔeni ná. Ti gɔɔɔɔzue gɔeni loni Galizime gizei letemaɔe, ti gɔɔɔɔzue gɔeni Eɔale gizei letemaɔe, egevelei Moize, Gɔɔɔɔ GALAGI ná-botigɔe nui boni la kaita, ga ti da tuyai loo la Izelayele nubuseiti be.
- 34 Naa ɔɔɔɔluma, Zozuwe tɔ gooiti kpein kalani, tuya loo ɔɔɔɔiti ta foovoo geleiti, egevelei nɔ é gɔeni la tɔgi ma zɔɔɔɔi zu.
- 35 Zozuwe ti pe kalani Izelayele nu veɔeiti kpein gaazu, nii kpein nɔ Moize feeni ga devei, é la tanɔpe zeni ɔɔɔɔluzu, naa gɔeni anzaiti gaazu, ta doungoiti, ta seikɔɔɔma nuiti.

9

Gabaḡon nulti ta-ḡeleḡele nɔi

¹ Ma wooi zeelini masagiti kpein ma, niiti ti zeini zooiti su, niiti ti Zuluden folo liizu velei, gize yooiti su, ta Kpolode Wolai laave ma nemei, eyesu é zeeli Liban yooi ma ḡizeiti ma. Geṭe masagiti, ta Amool geleiti, ta Kanaan geleiti, ta Feeleeze geleiti, ta Geeve geleiti, ta Yeeḡuse geleiti,

² ti ḡaalɛni ba, ti zooloo su ga ti laale Zozuwe ta Izelayele nulti bu.

³ Gabaḡon nulti ti naa kpein menini, nii Zozuwe keeni ga Zeeliko ta Ayi.

⁴ Ti keḡeleḡe nɔi beṭeni, ti li, eḡe ta ti leve sie ma, ti boḡ zaḡaiti peɛ ta-zoovalegiti koma, ti kolɔ woole vɔḡzaḡagiti seḡe, baliai ga, ti daḡa.

⁵ Savala pɔḡmaiti ti ḡeni ti ḡḡḡa, ti ti laḡagai, ti boḡḡ maḡḡili ga seḡe vɔḡmaiti. Buluiti ti ti beṭeni, naati ti vɔḡni niina, ti vuinfuin.

⁶ Ti vaani Gilegale, ti Zozuwe veṭe, ti boḡe ti vɔ ta Izelayele zunuiti, ti ḡe ma: «Gi zeḡeve ḡoozama zooti ta zu, gi va, gi wo maanɛne ga ade minazeḡe bo yḡḡzu.»

⁷ Izelayele zunuiti ti Geeve nui naati goḡḡaavoteni, ti ḡe ti ma: «Be ḡa é kwɛɛ, ni wo la ga gi-zeiḡḡḡiti ta? Niizu gi la zooga gi va minazeḡe bo wo ve.»

⁸ Ti ḡeni Zozuwe ma: «Gá pɔ gi ḡe ga da-wotiḡe nulti.» Zozuwe ḡeni ti ma: «Be ḡa ga woye, mini ḡa wo zeḡeai ná?»

⁹ Ti goḡḡaavoteni, ti ḡe ma: «Da-wotiḡe nulti gi zeḡeve zooti ta zu, ḡoozama, gi va, tɔzei ḡooḡḡ GALAGI, da-GALAGI maawooi va. Gi maawooi menige, ta nii kpein é keeni Ezipete yooi zu,

¹⁰ velei é Amool nulti ta-masagiti soni da, niiti ti ḡeni masadai ḡɛɛzu Zuluden volu velei, Geṣebon masagi Siḡon, ta Basan masagi Wḡe, nii é ḡeni zeini Asetalote.

¹¹ Gá-ḡewolaiti, ta gá-you zu nulti kpein ti ḡeni gi ma: «À sie ḡonḡiti seḡe ya, wo li, wo Izelayele nulti ka, wo ḡe ti ma: «Gá pɔ gi ḡe ga wa-wotiḡe nulti. Ade minazeḡe bo yḡḡzu.»

¹² Gá-buluiti peṭe, ti badia ḡeni de, sieḡi zu gi ti zeḡeni la ga sie ḡonḡi, gi da ḡula gá-veleiti bu, foloi gi siei lozeini la, ga gi va wo vɔ be. Wele, niizu ti vɔa, ti da vuinfuin.

¹³ Niima loo wooleiti peṭe, ti ma niine ḡeeve de, gi ti laave, ti valia ga. Gá-zeḡeiti peṭe, ta gá-zavalagiti, ti pe ti vɔḡzaḡaga, tɔzei sie ḡoozagi va.»

¹⁴ Izelayele nulti ti ta-laamianigiti seḡeni, keḡe ti la ḡeni ḡooḡḡ GALAGI ḡaazaḡani.

¹⁵ Zozuwe ziilei fai ma minazeḡeḡi ḡɛni ti yḡḡzu, é baá ti-yenvui maazu. Nuḡuseiti ta-ḡundiḡiiti ti minazeḡeni, ti ḡona.

¹⁶ Folo savagɔ levegai ma, minazeḡeḡi woga vɔluma ti ve, peṭe nii é ḡɛni, Izelayele nulti ti kwɛni ga ti-zeiḡḡḡiti be, ti ḡeni zeini ḡoba.

¹⁷ Izelayele nulti ti zeḡeni ti-zeizuve, ti folo savagɔ zie wo, ti zeeli ta-laazuveṭi. Naama laaiti ta ga: Gabaḡon, Kefila, Beelote, ta Kiliyate-Yeyalime.

¹⁸ Izelayele nulti ti la ḡeni ti vaani, tɔzei konai va beḡeiti ta-ḡundiḡiiti ti boni, ḡooḡḡ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI laaseiḡi zu. Keḡe nuḡuseiti ti unsuyelii loni kundigiiti daaloḡma.

¹⁹ Kundigiiti kpein ti deeni ga nuḡuseiti, ti ḡe ti ma: «Giya ḡa gi konai woni ti ve, ḡooḡḡ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI laaseiḡi zu, niizu ade la zooga ade va vɔḡḡu ti va.

²⁰ A wele, velei ade vaazu ti zosu da, da ti yesu vulua, de mina ḡooḡḡ GALAGI ḡaazu nɔu lo boḡḡ va, tɔzei konai va, gi boni ti ve.»

²¹ Kundigiiti ti ḡe ti ma: «Ta yesu vulua. Keḡe keni ti da kovii ḡale, ti da ziei zaḡa nuḡuseiti kpein be.» Naa ḡa é ḡeni ga kundigiiti ta-levei.

²² Zozuwe Gabaḡon nulti tolini, é ḡe ti ma: «Leeni vaa zu wo gi yaavani, wo kula eḡe wa ḡe ḡeni zeini ḡoozama, tama wo zeini gi ḡobave nɔ?»

²³ Niizu, wo vooovooe, wo la mo ḡula duḡlai zu, eyesu ḡo, wa kovii ḡale, wo da ziei zaḡa, ná-GALAGI ná-pelei wu.»

²⁴ Gabaḡon nulti ti goḡḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gi keeni ḡana, tɔzei ti gi ḡobavaawoni, ga ḡooḡḡ GALAGI, da-GALAGI devei veeni ná-botige nui Moize ya, ga toḡa zooti kpein feezu wo ya, é ḡe wo gaa nui kpein undaavili, wa ḡena lia ga zeida ga. Wo vaazuve, gi wola luani, é lo gi-yenvui va. Naa ḡa é keeni, gi naa ḡɛni.

²⁵ Gá niina é yeezu, gi zo, eḡevelei soloogai la é ḡaazu, nii soḡegai.»

²⁶ Pele ḡana Zozuwe baani la ti maazu, ga Izelayele nulti ti mina ti vaa.

²⁷ E ti losuve ḡɛni ga ti da kovii ḡale, ti da ziei zaḡa nuḡuseiti be, ta ḡooḡḡ GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuve, naama adave, ve é vaazu yeelosu ná va. Naa ḡa ti yeḡai keɛzu eyesu zaḡaḡa.

10

*Kooi é ḡooni Gabaḡon
ta maḡḡoolii zu*

¹ Zeeluzalame masagi Adoni-Seedeke menini ga Zozuwe taai zoga, nii é ga Ayi, é kologolo mētu, nii é keeni ga Zeeliko taai ta ná-masagi, naa gēgalai gā é keeni ga Ayi ta ná-masagi. E menini balaa ga Gabaḡon nui ti yōḡzubeṭeni ta Izelayele nui ti, ta zeini ti zaama.

² E wola luani, mazaloo Gabaḡon ḡeni ga taa biin gola, eḡvelei nō masa taaiti ti la, é woolōni Ayi va, naa ve, zunuiti kpein ti ḡeni ga kooḡo nu ḡezeḡezegiti.

³ Naa ḡa é keeni, Zeeluzalame masagi Adoni-Seedeke keelaiti teveni Geebelon masagi Gōḡame ma, ta Yaalemute masagi Pileyame, ta Lakise masagi Yafia, ta Egelon masagi Debiil, ga é wo ti ma ga:

⁴ «À va, wo yeeve bè, ade Gabaḡon zakpe, toozei ná-nuiti ti ziilei minazeḡegi woga yōḡzo ta Zozuwe, ta Izelayele nui ti.»

⁵ Naa ḡa é keeni, Amool nui ta-masa doolugōiti, ti woolaani ma, Zeeluzalame gelei, ta Geebelon gelei, ta Yaalemute gelei, ta Lakise gelei, ta Egelon gelei, ti lo ta-zalausuiti utuḡo, ti li Gabaḡon laalōḡoma. Ti Gabaḡon zeini kele su, ti laale taai wu.

⁶ Gabaḡon nui ti keelaiti teveni Zozuwe ma ti-uuuzuve Gilegale, ti ḡe ma: «Mina ḡele dá-wotiḡe nui ti gi va. Ua fala, é bō gi va, é gi ḡizo, mazaloo Amool nui ti-masagiti ti zeini gize yooi zu, ti yeezoga, ti va gi laalōḡoma.»

⁷ Zozuwe ta kooḡo nui ti kpein ti leeni, ti zeḡe Gilegale, ta ná-kooḡo nu ḡezeḡezegiti.

⁸ Gōḡo GALAGI ḡeni Zozuwe ma: «Mina lua naama masagiti ba, mazaloo ḡe zobogi vea é ve, é vōni ti ma, ti taḡila kpalaa ge la zooga é va é zakpe.»

⁹ Zozuwe piini piin zizu, é zo Gilegale. E ḡulani ti viliba, é loo ti ma.

¹⁰ Gōḡo GALAGI ti zuvazani Izelayele nui tuḡo, kooi ḡologoloni ti ya Gabaḡon ḡakalave. Izelayele nui ti pile sōlōni ti ma, ti vile ti volu pelei zu, é leezu gize yōḡzuvu Bete-Golon, eyesu ti zeeli Azeeka ta Makeeda.

¹¹ Siegi zu Amool nui ti ḡeni velazu la Izelayele nui ba, ti da yei ga pelei, é gize yōḡzuvu Bete-Golon, Gōḡo GALAGI sakotu wolai yeini ti ma, é zeḡe geezuve, é da vu ti ma, eyesu é zeeli Azeeka. Naa nui wola vaani, é leve Izelayele nui ta-nu vaai va ga boḡa zōkpōi.

¹² Naama volo ná, Zozuwe wooḡulani Gōḡo GALAGI ma, yei Gōḡo GALAGI feeni la Izelayele nui ti be ga ti pile sōlō Amool nui ti ma. Zozuwe wooḡulani Izelayele nui ti kpein gaazu, é ḡe:

«Foloi, lo kpe Gabaḡon maazuve!

Alugi, lo Ayalon nemei maazuve!»

¹³ Foloi lōni, é la niikpini. Alugi balaa lōni, eyesu nuḡuseiti ti potokulai ḡe ti zili nui ti ma. Naa zeḡuve «Telebo nui ná-sevei» zu. Foloi lōni, é teai ma, é la daani eyesu folo ḡila kpalain.

¹⁴ Folo ḡila kpalaa ge la de ḡeeni ga naama voloi ḡevele, naa luḡo baa naa voluma, ga Gōḡo GALAGI va woilo nui woo ma ḡana, mazaloo Gōḡo GALAGI ḡa é ḡeni kooi ḡoozu Izelayele nui ti be.

¹⁵ Zozuwe ta Izelayele nui ti kpein ti ḡaleni ma ti-uuuzuvu Gilegale.

Zozuwe masagiti paa vai

¹⁶ Masa doolugōi naati ti velani, ti loḡu Makeeda, pugi zu.

¹⁷ Nui tanigaani ti Zozuwe ḡobavaawoni, ti ḡe ma: «Masa doolugōiti dōḡōvu Makeeda, pugi zu.»

¹⁸ Zozuwe ḡeni ma: «À kōtu wolaiti kilikili, wo da pugi laave, wo zunuiti sei ná, ti naa make.

¹⁹ Wōun wa, à mina looḡo, à vile wo zili nui ti polu, à pele leve ti luḡo, ti mina le ta-laazuṭeti, mazaloo Gōḡo GALAGI wa-GALAGI ti la wo yeezu.»

²⁰ Zozuwe ta Izelayele nui ti beeni ga yeezeeli ti ma, nágo ti va ti-ma zuwu ḡaaleve, keeni pela geleiti nō, niiti ti liini ta-laaiti su, niiti sigḡi ti ma.

²¹ Naa volu, nuḡuseiti kpein gaazolegai vaani ga pagō ti-uuuzuvu, Zozuwe vo be, Makeeda. Naa voluma, ma yooi kpein su, nu nōpe ge la mō ḡeni bōzezu Izelayele nui ti daalōḡoma.

²² Zozuwe ḡeni ti ma: «À pugi laalao, wo masa doolugōiti kula su, wo va ga tiye pō.»

²³ Zekana ti keeni la, ti masa doolugōiti kulani pugi zu, ti li ga tiye pō, Zeeluzalame masagi, Geebelon masagi, ta Yaalemute masagi, naa ve Lakise masagi va, ta Egelon masagi.

²⁴ Siegi zu ti masagi naati kulani la, ti va ga tiye Zozuwe vo, Zozuwe Izelayele zunuiti kpein tolini, ta kooḡo nu ḡundigōiti niiti ti bōni ba kooḡozuvu, é ḡe ti ma: «À maabuḡa bā, wo ḡḡōlo masagi niiti kōda.» Ti maabuḡani ba, ti ḡḡōlo ti-ḡḡdaveiti.

²⁵ Zozuwe ḡeni ti ma: «À mina lua, wo zasu mina bali. A yiiloo, wo zebzeḡe, mazaloo vele ḡana Gōḡo GALAGI wo zili nui ti sosu da, niiti wo vaazu ti zakpesu.»

²⁶ Naa voluma, Zozuwe ti vaani, é ti zele gulu loolugōiti ba. Ti yeini zeleni ná eyesu kpōkōi.

²⁷ Foloi daa zieḡi zu, Zozuwe devei veeni, ga ti ti-ma voomaaiti kula guluiti ba, ti ti vili ya pugi zu, ve masagiti ti loḡuni ná. Naa voluma, ti daaḡulu ga kōtu wolaiti. Naati ta ná zaagaza.

*Zooi lekpermaave nu yeezazuwe**zo fai*

²⁸ Zozuwe Makeeda zoni naama voloi no. E taa veaiti kpein suwuɗaaleveni ta ta-masagi, é la ɗeni gila kpalaa zeni vulua. E Makeeda masagi zoni, eɗvelei é Zeeliko masagi zoni da.

²⁹ Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti zegeni Makeeda, ti li Liβena, ti laale bu.

³⁰ Gooɗo GALAGI taai naa ta taa masagi looni Izelayele nuiiti zeezu. Ti taa veaiti kpein suwuɗaaleveni, ti la gila kpalaa zeni vulua. Zozuwe ma masagi zoni, eɗvelei é Zeeliko masagi zoni da.

³¹ Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti zegeni Liβena, ti li Lakise. Ti seini keke su, ti laale bu.

³² Gooɗo GALAGI Lakise looni ti yeezu, ti naa zoni foloi velesiei. Ti taa veaiti kpein suwuɗaaleve, niiti ti ɗeni ná, eɗvelei ti keeni la ga Liβena.

³³ Geezeel masagi Goolame vaani Lakise maalobosu. Keke Zozuwe vonini ma, ta ná-nubuseiti, é la gila kpalaa zeni vulua.

³⁴ Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti zegeni Lakise, ti li Egelon. Ti seini keke su, ti laale bu.

³⁵ Ti soni ma volo ɗilagi no. Ti taa veaiti kpein suwuɗaaleveni, niiti ti ɗeni ná. Zozuwe ná zuɗoɗoɗoloni ma yee no, eɗvelei é keeni la ga Lakise.

³⁶ Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti zegeni Egelon, ti li Geeβelon, ti laale bu.

³⁷ Ti taai zoni, ti masagi ta nubuseiti pe suwuɗaaleve, ta taa goiti ti ɗeni ba, naati su nubuseiti, eɗvelei ti keeni la ga Egelon. Zozuwe taai ɗoɗoɗoloni metu, é la ɗeni nu ɗila kpalaa zeni vulua.

³⁸ Naa voluma, Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti ɗaleni ma Deβiil vele, ti laale bu.

³⁹ Ti taai zoni, ti taa masagi zo, ta taa goiti kpein ti ɗeni ba. Ti nubusei kpein suwuɗaaleveni, niiti ti ɗeni ná, ti la gila kpalaa zeni vulua. Zozuwe Deβiil ta ná-masagi zoni, eɗvelei é Geeβelon zoni da, ta ná-masagi, ta Liβena ta ná-masagi.

⁴⁰ Zozuwe zooi pe soni, é pile sɔlooni masagiti ma, ti ɗeni gize yooi zu, ta lekpermaave nu yeezazuwe yooi zu, ta zieleve ma nemei, ta niiti ti ɗeni gize ɗaaɗoozagiti ma. E nu vului kpein suwuɗaaleveni, é la nubusei ɗila kpalaa zeni ná, eɗvelei Gooɗo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI ma levei veeni la.

⁴¹ E naa yooɗzuwe ma yooi pe soni, é zo Kadese-Baalenea, é zeeli Gaza, ta Gosen lugi zu, é zeeli Gaβaɗon.

⁴² Kula laa ɗila kpegi no zu, é zobo sɔlooni masagiti kpein ma, é ta-yooiti pe so, mazɔlo Gooɗo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI ɗeni kooi ɗoozu ná-nubuseiti be.

⁴³ Naa voluma, Zozuwe ta Izelayele nuiiti ti ɗaleni ma ti-vuuzuwe Gilegale.

11*Koo wolai ɗoo vai**Meelme dei ɗobave*

¹ Siegi zu Gasool masagi Yabin menini da ga Zozuwe pile sɔlooge, é keelaiti teveni Madon masagi Yɔbaβe ma, ta Simelon masagi, ta Akese masagi,

² ta naati ma ti ɗeni zeini gize yooi zu lekpermaave nu ɗovezuwe, ta Zuluden ma vetu nemei zu, zie wolai Zeeneezalate lekpermaave nu yeezazuwe, ta zieleve ma nemei zu, ta folo liizu velei, Dool yooi zu.

³ E ta leveni Kanaan nuiiti ma, folo ɗulazu velei, ta folo liizu velei, ta Amool nuiiti, ta Geete nuiiti, ta Feeleeze nuiiti, ta Yeebuse nuiiti ti gize yooi zu, ta Geeve nuiiti ti Geelemon gize ɗoɗoɗave, Misepa yooi zu.

⁴ Naama masagiti ta ta-ɗooɗo nuiiti kpein ti ɗulani. Ti ɗeni ga bebei nii moindai, eɗe kpolodei ɗoba naɗaegi. Soo bulugi ta wotoloiti ti ɗeni ti ya, ti wola moinni gola.

⁵ Naama masagiti kpein ti yeezoni, ti li, ti-vuuzuwe beete Meelme dei ɗobave, ga ti kooi ɗo Izelayele laalɗoma.

⁶ Gooɗo GALAGI ɗeni Zozuwe ma: «Mina lua ti va, mazɔlo lina, niima yeeɗɗalal ma, ná ti loozu Izelayele nuiiti zeezu, ti maawana, ti za. Da ta-zooiti kaɗɗoolu natai leve, é ta-wotoloiti gala.»

⁷ Zozuwe ta ná-kooɗo nuiiti ti ɗulani ti viliba, ti laale ti wu Meelme dei ɗobave.

⁸ Gooɗo GALAGI ti looni Izelayele nuiiti zeezu, ti voni ti ma, ti vile ti volu, eyeesu ti zeeli Sidon taa wolai vo be, eyeesu ti zeeli Miselefote-Mayime, eyeesu ti zeeli Misepa nemei zu, folo ɗulazu velei. Ti pile sɔlooni ti ma, eyeesu ti la nu vulu ɗila kpalaa zeni ná.

⁹ Zozuwe ti zoni, eɗvelei Gooɗo GALAGI ma levei veeni la zea. E ta-zooiti kaɗɗoolu nataiti teveni, é ta-wotoloiti gala.

Masagiti ta-laaiti so fai

¹⁰ Naama ziegi zu, Zozuwe ɗalesuwe ma ga vogi, é Gasool zoni, é ma masagi vaa ga boɗa zokpoi. Toun, moongi Gasool ɗa é ɗeni ga masadai naati kpein ma laa wolai.

¹¹ Ti naa ɔlogoloni, ti nuɓusei kpein suwuɔaalewe, nu vulu nɔpe ge la ɔeni yɛni nɔ. Ti Gasɔɔl ɔalani.

¹² Zozuwe masagi naati ta-laa wolaiti kpein soni balaa, ɛ ti ɔlogologo, ɛ ma masagiti ta ta-nuɓuseiti kpein suwuɔaalewe, eɣɛvelei ɔɔɔɔ GALAGI nɔ-botiɔɔ nui Moize ma levei veeni la.

¹³ Anɛɛ naa ve, Izelaye nui ti la ɔeni taa wolai taɔila kpala galani, niiti ti vuuni gizeiti ma, kɛni Gasɔɔl nɔ, nii Zozuwe galani.

¹⁴ Izelaye nui ti naavoloi kpein seɣeni ɔɔɔ ve, ta taazuve ma loganiiti, kele ti nuɓusei kpein ma zuwu ɔaaleveni, ti la nu vulu ɔila kpala zeni nɔ.

¹⁵ Devei nii kpein ɔɔɔ GALAGI feeni nɔ-botiɔɔ nui Moize ya, Moize feeni ɔana nɔ Zozuwe ya, naa ma ge ti pe keeni ɔana nɔ. E la ɔeni devei naa tanɔpe soni ga faavalagaazu vaa.

Zooi niiti Zozuwe ti zoni

¹⁶ Zozuwe zooi kpein soni: gize yooi, ta zooi nii ɛ lekɛmave nu yeezazuve, ta Gɔɛn yooi kpein, ta zieleve ma nemei kpein, ta Zuluden ma vetu nemei, ta gize yooi pe, ta lekɛmave nu ɔvezuve ma nemei pe.

¹⁷ E masagiti soni, ɛ ti vaa, ɛ zo Galake gize, nii ɛ Seyiil ɔbave, lekɛmave nu yeezazuve, eyɛsu ɛ zeeli Baale-Gade, Liɓan vetugi zu, Geɛlemɔn gize ɔɔɔ, lekɛmave nu ɔvezuve.

¹⁸ Kooi naa Zozuwe peeni naama masagiti ba, ti lebini ga ga gola.

¹⁹ Taa nɔpe ge la ɔeni nɔ, niiti ti zolooni ziilei faa ma ta Izelaye nui, kɛni Gaɔaɔɔn, ve Geeve nui ti ɔeni zeini nɔ. Izelaye nui ti kooi ɔoni, ti taai pe so.

²⁰ Ti-ɔigiti kpaa vai zeɣeni ɔɔɔ GALAGI vɔ, ga ti kooi ɔ Izelaye laalɔɔma, nii a ke naa ti vaa, ɛ mina ti maawɔnga, kele kɛni ɛ ti zuwuɔaalewe, eɣɛvelei ɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

²¹ Naama ziegi nɔ zu, Zozuwe liini, ɛ Anake mavofodaiti sakpe, niiti ti ɔeni zeini Geeɓelɔn ɔizeiti ma, ta Deɓiil, ta Anaɓe, ta Zuda ɔize yooi zu, ta Izelaye ɔize yooi zu. E ti zuwuɔaaleveni, ɛ ta-laa wolaiti kologolo.

²² Zii nii ɛ ga Anake, naama nu nɔpe ge la ɔeni yɛni Izelaye yooi zu ɔegelein. Tanigaani ti ɔeni zeini nɔ Gaza laai zu, ta Gate, ta Asedɔde.

²³ Zozuwe zooiti pe seɣeni, eɣɛvelei ɔɔɔ GALAGI faiti kpein boni la Moize ma. Zozuwe feeni Izelaye nui be ga tɔnɔ, ɛ gaagwe ti va, ga ti ze ɔelei bolodaiti su. Ziilegi lɔni zooi zu, kooɔ vai ɓe.

12

Masagiti niiti Moize vɔnini ti ma

¹ Masagiti peɛ, niiti Izelaye nui ti vɔnini ti ma, Zuluden folo ɔulazu ɔelei, ti ze ta-yooiti su, ɛ zo zie wolai Aalenɔn ma, eyɛsu ɛ zeeli Geɛlemɔn gize ma, folo ɔulazu ɔelei, Zuluden ma vetu nemei zu.

² Ma mɔungi ɔeni ga Sigon, Amɔɔ nui ta-masagi, nii ɛ ɔeni zeini Geɛɓon, nɔ-masada zoni Alɔweel ma, nii ɛ zie wolai Aalenɔn ma vetugi laave, ɛ zeeli Galaade yooi ɔilazuve, eyɛsu zie wolai Yaɔke vɔ be, nii ɛ ɔeni ga Amɔn nui ta-ɔwepelemaɓe.

³ Zuluden ma vetu nemei ɔeni zea, folo ɔulazu ɔelei, ta zie wolai Zeenezaalete, lekɛmave nu ɔvezuve, ɛ ze Kpoloɔ Wanai va, Beɛ-Yesimɔte ɔbave, ta lekɛmave nu yeezazuve, zooi nii ɛ Pizega ɔize ɔɔɔ.

⁴ Basan nui ta-masagi Wɔge, nii ɛ ɔeni ga Leefa mavofodai ma ɔaabelagi ta, ɛ ɔeni masada ɔeezu Asetalɔte ta Edeleyi unda.

⁵ E ɔeni masada ɔeezu Geɛlemɔn gize ta Saleka ta Basan yooi pe unda, eyɛsu ɛ ze Gesuul nui ta Maakate nui ta-ɔwepelemaɓe va, ta Galaade ɔilazuve unda, eyɛsu ɛ ze Geɛɓon masagi Sigon nɔ-kwepelemaɓe va.

⁶ ɔɔɔ GALAGI nɔ-botiɔɔ nui Moize ta Izelaye nui ti vɔnini naama masa felegɔiti ma. Moize ta-yooi veeni ga tɔnɔ Luɓen nɔ-bolodai ya, ta Gade nɔ-bolodai, ta Manasee nɔ-bolodai ɔilazuve.

Masagiti niiti Zozuwe vɔnini ti ma

⁷ Masagiti peɛ, niiti Zozuwe ta Izelaye nui ti vɔnini ti ma Zuluden folo liizu ɔelei, ɛ zo Baale-Gade, Liɓan vetugi zu, ɛ zeeli Galake gize ma, nii buzeɣeai Seyiil vele. Zozuwe ti veeni Izelaye wolodaiti zea ga tɔnɔ, ɛ gaagwe ti va.

⁸ Naama yooiti ti ɔeni gize yooi, ta zieleve ma nemei, ta Zuluden ma vetu nemei, ta gize wolaiti ma, ta Zudee teɓebai zu, ta lekɛmave nu yeezazuve yooi zu. Zooi naati ti ɔeni ga Geɛte nui ta-yooiti, ta Amɔɔ nui, naa ve Kanaan nui ta Feeleeze nui ba, ta Geeve nui, ta Yeeɓuse nui.

⁹ Masagiti ti pile sɔlɔni ti ma, ti ɔeni ga niiti: Zeeliko masagi, Ayi masagi Beetele ɔbave,

- 10 Zeeluzalɛme masagi, Geebelɔn masagi,
- 11 Yaalemute masagi, Lakise masagi,
- 12 Egelon masagi, Geezeɛl masagi,
- 13 Debiil masagi, Geedeɛl masagi,
- 14 Gɔɔlema masagi, Alade masagi,
- 15 Liβena masagi, Adulame masagi,
- 16 Makeeda masagi, Beetele masagi,
- 17 Tapua masagi, Geefeɛl masagi,
- 18 Afeke masagi, Lasalon masagi,
- 19 Madon masagi, Gasɔɔl masagi,
- 20 Simelon-Melon masagi, Akesafe masagi,
- 21 Taanake masagi, Megido masagi,
- 22 Keedese masagi, Yɔkeneyame masagi ɛ ɣeni Kaalemele,
- 23 Dɔɔl masagi ɛ ɣeni Dɔɔl yooi zu, Gɔyime masagi ɛ ɣeni Gilegale ɣɔbave,
- 24 Tiilesa masagi. Masagiti tieɣɔi ɣeni ga nu vuusavagɔ maazu ɣila (31).

13

Zooi nɔiti ti la de zoni

1 Zozuwe vɔɔɔzagani niina. Gɔɔɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Wele, ɛ vɔɔɔzagaga, tama zooi wɔɔɔvɔɔ de nɔ, nii ɛ la de zoni.

2 Zooi vete, zeɣai nɔ: Filiseti nuiti ta-yooiti kpein, ta Gesuul nuiti ta-yooi kpein.

3 E zo Sigɔɔl dei ma, ɛ yeizu Ezipete yooi zu vɛle, Ekelɔn kwemave lekɣemave nu ɣvɛvɛzuvɛ, naama adave pe ka levezu ga Kanaan nuiti ta-yooi. Minɔ ɣa Filiseti nuiti ta-masada ɔɔɔɣɔiti ma laa wolaiti ti nɔ, Gaza, Asedɔde, Asekalɔn, Gate, ta Ekelɔn, ta Avi nuiti ta-yooi lekɣemave nu yeezazuvɛ.

4 Kanaan yooi pe ka de nɔ balaa, maanɛai ɛ zo, ɛ zo Meyala ma, nii ɛ ga Sidɔn nuiti tɔnɔi, eyesu ɛ zeeli Afeke, Amɔɔl nuiti ta-ɣwɛpelemave,

5 ta Geebale nuiti ta-yooi, ta Liβan kpein, folo ɣulazu vɛlei, ɛ zo Baale-Gade, Geɛlemɔn gizei ɣɔɣɔvɛ, eyesu ɛ zeeli Leβo-Gamate,

6 nuiti kpein ti zeini gize yooi zu, ɛ zo Liβan, ɛ zeeli Misesefɔte-Mayime, Sidɔn nuiti kpein. Nɔ ti βeezu Izelayele nuiti tuɣɔ. Naa ɣa ɛ ba, naati kpein fe Izelaye le ya ga kɣakutoomai, eɣvɛvɛlei ge ma levei veeni la,

7 zooi tei gaagwɛɛna, ɛ fe boloda taavuuɣɔiti zea, ta Manasee nɔ-bolodai ɣilazuvɛ.»

Zooi ɣaaɣwɛɛ vai

Zuludɛn folo ɣulazu vɛlei

8 Manasee nɔ-bolodai ɣilazuvɛ zoi ta Luβen nɔ-bolodai, ta Gade nɔnɔi, naati ti ta-yooi zɔɔɔni. Gɔɔɣɔ GALA nɔ-botiɣe nui Moize feeni ti ya Zuludɛn folo ɣulazu vɛlei,

9 ɛ zo Alɔwɛɛl, zie wolai Aalenɔn laave, eyesu ɛ zeeli taa wolai ma, ɛ petugi zaamave, ɛ ɔɔ gize nɛmei kpein ba, ɛ zo Meedeβa, eyesu ɛ zeeli Diβon,

10 ta Amɔɔl nuiti ta-masagi Sigɔn, nii ɛ ɣeni masadai ɣeezu Geeseβon, naa nɔ-taa wolaiti kpein, ɛ zeeli Amɔn nuiti ta-ɣwɛpelemave.

11 E ɔɔ Galaade yooi galaagi va, ta Gesuul nuiti ta-yooi, ta Maakate nuiti, ta Geɛlemɔn gizei, ta Basan kpein ɛ zeeli Saleka,

12 ta Wɔge nɔ-masadai kpein Basan yooi zu, nii ɛ ɣeni ga Leefa mavofodai ma ɣaaβelagi, ɛ masadai ɣeeni Asetalɔte ta Edeleyi. Moize zobogi zɔɔɔni niima masagiti ma, ɛ ti ɔɔ ta-yooi ɣa.

13 Kele Izelaye le nuiti ti la ɣeni Gesuul nuiti ta Maakate nuiti kpeeni, naa ɣa ɛ kea ti zeini Izelaye le nuiti saama, zaaɣaza.

14 Leevi nɔ-bolodai ɣila kpe ka ɛ la ɣeni zou zɔɔɔni ga nɔnɔ. Kele gala zalaɣaiti, ti ga Gɔɔɣɔ GALAGI Izelaye le nɔ-GALAGI nɔnɔi, naa ɣa ɛ ga tɔnɔi, eɣvɛvɛlei ɛ woni la tɔun ma.

Luβen nɔ-bolodai nɔ-zooi

15 Moize Luβen nɔ-bolodai nɔnɔi veeni zea, eɣvɛvɛlei ta-vɛleyeɣeiti ti la.

16 Zooi ti sɔɔɔni, ɛ zoni Alɔwɛɛl, zie wolai Aalenɔn laave, ta taa wolai ɛ petugi zaamave, gize nɛmei kpein ma Meedeβa ɣɔbave,

17 ɛ li Geeseβon, ta ma laa wolai kpein ti gize nɛmei ma: Diβon, Bamɔte-Baale, Beɛte-Baale-Meyon,

18 Yaasa, Kedeemɔte, Meefaate,

19 Kiliyatayime, Siβema, Seɛɛte-Geasaɣaal petugi ma ɣize ma,

20 Beɛte-Peyɔɔl, Pizega ɣize ɣɔɣɔvɛ, ta Beɛte-Geesimɔte.

21 Gize nɛmei maave laa wolai naati kpein poluma, ti Amɔɔl nuiti ta masagi Sigɔn nɔ-masadai ma yooi kpein sɔɔɔni, nii ɛ ɣeni masadai ɣeezu Geeseβon. Moize zobogi zɔɔɔni Sigɔn

ma, ta Madiyan gundiŋiiti, ti ɣoloni Siɣon ve, ti zeini zooi zu: Evi, Leekeme, Suul, ɔuul, ta Leeɓa.

²² Ungaizie nui Balaame, Beyoal ná-doun zunui ɣeni naati saama, niiti Izelayele nuiti ti ti vaani ga boɗa zokpɔi.

²³ Luɓen mavofodaiti ta-ɣwepelemaɓe ɣeni ga Zuludɛn, ta zieleaɓe.

Luɓen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣvelele ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Gade ná-bolodai ná-zooi

²⁴ Moize Gade ná-bolodai nɔnɔi veeni zea, eɣvelele ta-veleyeɣeiti ti la.

²⁵ Nii ti sɔɓɔni ga zooi ná ɣeni ga: Yazɛɛl, ta Galaade laa wolaiti kpein, ta Amɔn nuiti ta-yooi ɣilazuɓe, é zeeli Alɔweɛl, Laɓa letemaɓe,

²⁶ é zo ɢeseɓon, é zeeli Lamate-Misepee, ta Betɔnime, é zo Maɗanayime, é zeeli Deɓiil ɣwepelemaɓe,

²⁷ ta nɛmei zu, Bete-Galame, Bete-Nimela, Sukɔte, ta Safon, ɢeseɓon masagi Siɣon ná-masadai ma yooi mɔtai. Naama yooi kpein é ɣeni zie wolai Zuludɛn ɓoluɓe. Zuludɛn ɣeni zou ɣwepelemaɓe, nii é folo liizu ɓelele, eyɛsu é zeeli zie wolai Zeeneezalete ɗaabelazuɓe, lekpemaɓe nu ɣɔɓɛzuɓe.

²⁸ Gade mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣvelele ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Manasee ná-bolodai ɣilazuɓe ná-zooi,

nii é folo ɣulazu velei

²⁹ Naa voluma, Moize Manasee ná-bolodai ɣilazuɓe nɔnɔi veeni zea, gaaɗwe ti va, ɓelele ta-veleyeɣeiti ti la.

³⁰ Zooi ti sɔɓɔni, naa ɣeni ga Basan, é zo Maɗanayime, Basan masagi Wɔge ná-masadai ma yooi kpein, ta Yayiil ná-taa go ɓuulɔzita (60), ti kpein ti ɓuuni ma yooi zu.

³¹ Naa voluma, ti Galaade yooi ɣilazuɓe zɔɓɔni, ta Asetalɔte ta Edeleyi, Basan masagi Wɔge ná-masadai ma laa wolaiti. Ti ti pe ɗaaɗwe Makiil mavofodaiti ba, Manasee ná-doun zunui, ɓelele ta-veleyeɣeiti ti la.

³² Zooi ɣana, nii Moize feeni Moaɓe yooi ma nemeiti su, Zuludɛn ɓolu ɓelele, Zeeliko letemaɓe, folo ɣulazu ɓelele.

³³ Moize la ɣeni zou veeni Leevi mavofodaiti zea. ɢooɗo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI ɗa é ga tɔnɔi, eɣvelele é boni la ti ma.

14

Kanaan yooi ɗaaɗwe vai

Zuludɛn folo liizu velei

¹ Wele nii Izelayele nuiti ti sɔɓɔni ga tɔnɔi, Kanaan yooi zu, nii zalaɗa ɗula nui Elezaal, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta boloda veleyeɣeiti ta-ɗundiŋiiti ti feeni ti ya.

² Zou ɗaaɗwe vai ná, boloda taabuugɔi ta ma lukpegi va, naa ɣeni ga kpakutoomai, eɣvelele ɢooɗo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³ Mazɔɓɔ Moize zooi veeni niina boloda felegoiti ta ma lukpegi ya, Zuludɛn ɓolu ɓelele, folo ɗulazu ɓelele, é la ɣeni ta veeni Leevi nuiti zea.

⁴ Zozefe mavofodaiti ti ɣeni ga boloda felego, Manasee ta Efelayime, kele ti la ɣeni zou veeni Leevi nuiti zea, keɓi nɔ ta-laaiti, ta ná maaɗooliiti, ta-loganiiti faa zu, ta ve ta ti-ɗɔlɔgiti make ná.

⁵ Izelayele nuiti ti keɓeni, eɣvelele ɢooɗo GALAGI ma levei veeni la Moize ya, ti zooi ɗaaɗweɓeni.

Geɓelɔn laai ta mayooi

vee vai Kaleɓe ya

⁶ Zuda ná-bolodamaiti ti maaɗuɗani Zozuwe va Gilegale. Kaleɓe, Yefunee ná-doun zunui, nii é ɣeni ga Keenize nui, naa ɣeni ma: «È naa ɗweɛ, nii ɢooɗo GALAGI boni GALA nui Moize ma, nɔnɔn ná-faa zu, ta ɗɔn da-vaa zu, siegi zu ade ɣeni la Kadese-Baalenea.

⁷ Gè kona ɓuunaaniɗo (40) zɔɓɔni niina, siegi zu ɢooɗo GALAGI ná-botigi nui Moize tɔɓeni la, gè zeɗe Kadese-Baalenea, gè li zooi zuɓete fai ma. Gè ɓoluvaawoni ma, ga soledai ziiimaɓe.

⁸ Kele zunuiti ti ɣeni ba, naati ti nuɓuseiti iɗoteveni. Kele nɔn na, gè zieni ga wooɗeɗiladai ɢooɗo GALAGI, ná-GALAGI ná-pelele.

⁹ Naama volo ná, Moize niima ɗonai woni, é ɗe ma: «Gaamazuu, zooi nii è ziaa su, naa ɗa ɗe ga ɗɔnɔi, wa è-mavofodai, eyɛsu ɗo, tɔzei é zieleɓe wooɗeɗiladai zu ga ɢooɗo GALAGI, da-GALAGI ná-pelele.»

¹⁰ Niizu pete, é gëa ga kona vuunaanigō maazu lōlugō (45), siēgi zu Gōogō GALAGI bōeni la Moize vō, Izelayele gëai ma siēi wosu tevebai zu, é mà vului makega ga ná-minazegēgi maavele. Za, gè kona vuulōsava maazu lōlugō (85) zōlōga.

¹¹ Sulogē dē, ege naama voloi nō, yeei Moize tēveni da siēi ma, zēbei gā dē bā kōogō vaa zu, egevelei é gēni bā la naama zięgi zu, nā zoo dē gē dā li, gē dā va.

¹² Niizu, gize yooi naa ve zēa, nii Gōogō GALAGI ma minazegēgi woni bē ma volo ná. Mazōlō è menini naama voloi nō ga Anake mavofodaiti ta ná, taa wolaiti ta ná, sigīgi ti ma. Gōogō GALAGI gē bā nō, nā ti bē, egevelei Gōogō GALAGI boni la.»

¹³ Zozuwe tuya looni Kalēbe vē, Yefunee ná-doun zunui, é Gēebelōn ve zea ga nōnō.

¹⁴ Uele gāna Kalēbe, Yefunee ná-doun zunui, Keenize nui, Gēebelōn zōlōni da ga nōnō eyesu zaaqfaza, tōzei é zieni ga wooqēfiladai, Gōogō GALAGI ná-pelei zu, Izelayele ná-GALAGI.

¹⁵ Mōungi, Gēebelōn laaseigi gēni ga Kiliyate-Aalebā. Aalebā gēni ga zunui nii unfemai gēni bē gola, Anake mavofodaiti saama.

E zo nāzuvē ma niina, kōoi bēni zōoi zu, ziileigi gēni ná pē.

15

Zuda ná-bolodai ná-zōoi

¹ Zōoi nii kpakutoomai feeni Zuda ná-bolodai ma vēleyegēiti zea, é zeelini Edome gēvepelemave Sin tevebai zu, lēkpemave nu yeezazuve.

² Pele gāna, ta-gēvepelemave lēkpemave nu yeezazuve, naa liini la Kpolodē Wanai gāabelazuve, é zēi lēkpemave nu yeezazuve yooi va,

³ é li, é too ma lēkpemave nu yeezazuve, gize yōgōzuvē Akelabime, é leve ga Sin velle, é lē lēkpemave nu yeezazuve Kadese-Baalenea, é leve miná ga Gēselon velle, é lē Adaal, é lati Kaalekaa velle,

⁴ é leve naa volu ga Asemon velle, é lo Ezipete gōtudēi va, kwēpelegi loni Kpolodē Wolai va. Naa gā é ga wo-gēwegi lēkpemave nu yeezazuve.

⁵ Folo gūlazuvē vellei, kwēpelemave gēni ga Kpolodē Wanai, eyesu é zēi ti loolave va ta Zuludēn.

Lēkpemave nu gōvezuvē, kwemave zoni kpolodēi zuzeizuvē, nii é ti loolave ta Zuludēn.

⁶ E leeni ga Bete-Gōgela velle, é leve Bete-Alaba, lēkpemave nu gōvezuvē, é lo kōtūi va, ti gēezu ma Bōgan, Luβēn ná-doun zunui taqjila daasei kana,

⁷ kwēpelemave liini Deβiil, é leve Akōol nemei zu, é li lēkpemave nu gōvezuvē vellei Gilegale, é gize yōgōzuvē Adumime letemave, kōtudēi vō bē, lēkpemave nu yeezazuve. Naa volu é leve En-Seemese zięungiti pō bē, é too ma En-Lōgele.

⁸ Kwēpelegi leeni, é leve ga Bene-Ginōme vētugi zu velle, Yeebuse nuiti ta-gizei gōgōave, nii é ga Zeeluzalēme, lēkpemave nu yeezazuve. Kwēpelegi untēeni gizei ma, nii é vuuni folo liizu vellei, Ginōme vētugi zu, Lefayime vētugi gāabelazuve, lēkpemave nu gōvezuvē.

⁹ E zo gize unmave, é yēi, é zeeli Nefetōa dēungiti ma, é li Felon gizei ma laaiti pō pelei, aisa é va li ga Baala velle, nii é ga Kiliyate-Yeyalime.

¹⁰ E zo Baala, kwēpelemave, é lati folo liizu vellei, Seyiil gizeiti pō pelei, é leve Dōbō gizei gōgōave, lēkpemave nu gōvezuvē, naa gā é ga Kezalōn, é yēi Bete-Seemese, é leve Timena.

¹¹ E zēge miná, é zeeli Ekelaŋ gize gōgōave, lēkpemave nu gōvezuvē, é va Sikelon, é leve Baala gizei vō bē, é li Yabēnyēle, é lo Kpolodē Wolai va.

¹² Folo liizu vellei ma gēwemave gēni ga Kpolodē Wolai laave. Uele gāna kwēpelemaveti ti gēni la, é lo zōoi va, é veeni Zuda mavofodaiti zea, egevelei ta-vēleyegēiti ti la.

Kalēbe ná-zōoi zo fai bōgō vē (Tukpōqaaave Nuiti 1:10-15)

¹³ Ti Yefunee ná-doun zunui Kalēbe nōnōi veeni zea Zuda mavofodaiti saama, egevelei Gōogō GALAGI ma levei veeni la Zozuwe ya: Kiliyate-Aalebā, nii é ga Gēebelōn. Aalebā gēni ga Anake mēmewolai.

¹⁴ Kalēbe Anake mavofodaiti kpēeni: Seesayi nuiti, Ayiman nuiti, ta Talemayi nuiti.

¹⁵ E zēgēni miná, é li é Deβiil nuiti sakpe. Mōungi Deβiil laaseigi gēni ga Kiliyate-Seefēel.

¹⁶ Kalēbe gēni ma: «Nā dōun anzanui Akesa ve naama nui vē ga anza, nii a Kiliyate-Seefēel zakpe, é so.»

¹⁷ Kalēbe kēegēloin Kenaze ná-doun zunui Wōteniyēle gā é ná zoni. Kalēbe ná-doun anzanui Akesa veeni bē ga anza.

¹⁸ Seelīai ma sinīgi vō bē, é dēeni ga naa, ga naa kpalagi ta vali kēegē Kalēbe ma. Naa volu, Akesa viliini, é zēge ná-soovalegi gōma. Kalēbe gaazaqani, é gē ma: «Leeni gā woin é ma?»

¹⁹ E googāavoteni, é gē ma: «Faaneē gē bē! Ziēungaa ve bē, mazōlō zōoi é sēidai su, lēkpemave nu yeezazuve, naa vōvō.» Kalēbe zięungiti feeni bē maazu vellei, ta buu vellei.

Zuda mavofodaiti ta-laaiti

- ²⁰ Zuda mavofodaiti ta-wolodai nonoi gana, egbevelei ta-vekyegeiti ti la.
- ²¹ Zuda mavofodaiti ta-laaiti ti gɛni lekpeɔmaɔe nu yeezazuɔe, Edame gɔwɛpelemaɔe letegi, naati ti gɛni ga: Kaɓeseyele, Edeɛl, Yaguul,
- ²² Kina, Dimona, Adada,
- ²³ Keedese, Gasool, Itan,
- ²⁴ Zife, Teelɛme, Bealote,
- ²⁵ Gasool-Gadata, Keliyote-Geselon, nii ɛ ga Gasool,
- ²⁶ Amame, Sema, Molada,
- ²⁷ Gasaal-Gada, Gesemon, Bete-Palɛte,
- ²⁸ Gasaal-Suale, Beel-Seeɓa, Biziyotiya,
- ²⁹ Baala, Iyime, Aseme,
- ³⁰ Eletolade, Kezile, Goolema,
- ³¹ Sikelage, Mademana, Sansana,
- ³² Leɓayote, Silegime, Ayɛn, ta Limon. Taa wolai liegoi gɛni ga taa ɔuufelego maazu taauuugo (29), ta ma laa goiti.
- ³³ Taai niiti ti gɛni zielawe ma nemei zu, naati ti gɛni ga niiti: Esetawole, Soleya, Asena,
- ³⁴ Zanoa, En-Ganime, Tapua, Ename,
- ³⁵ Yaalemute, Adulame, Soko, Azeeka,
- ³⁶ Saalayime, Aditayime, Gedeela, ta Gedeelotayime. Taa wolai liegoi gɛni ga puugo maazu naanigo (14), ta ma laa goiti.
- ³⁷ Senan, Gadasa, Migedale-Gade.
- ³⁸ Dileyan, Misepee, Yoketeyele,
- ³⁹ Lakise, Bɔsekate, Egelon,
- ⁴⁰ Kaɓon, Laamase, Kitelise,
- ⁴¹ Gedeelote, Bete-Dagon, Naama, ta Makeeda. Taa wolai liegoi gɛni ga puugo maazu lozita (16), ta ma laa goiti.
- ⁴² Liɓena, Eteɛl, Asan,
- ⁴³ Yifeta, Asena, Nesife,
- ⁴⁴ Keyila, Akezibe, ta Maleesa. Taa wolai liegoi gɛni ga taauuugo, ta ma laa goiti.
- ⁴⁵ Ekelon ta ma laa goiti, ta ma ɓalaɓaiti,
- ⁴⁶ taa wolai nii kpein ɛ Asedode jobawe, ta ma laa goiti, Ekelon ta Kpolode Wolai ti yogozuɔe.
- ⁴⁷ Asedode ta ma laa goiti, ta ma ɓalaɓaiti, ta Gaza ta ma laa goiti, ta ma ɓalaɓaiti, eyesu ɛ zeeli Ezipete gɔtudɛi ma, ɛ li Kpolode Wolai laawe.
- ⁴⁸ Gize yooi ma vele geleiti ti gɛni ga: Samiil, Yatiil, Soko,
- ⁴⁹ Dana, Kiliyate-Sana, nii ɛ ga Deɓiil,
- ⁵⁰ Anaɓe, Esetemo, Anime,
- ⁵¹ Gosɛn, Golon, ta Gilo. Taa wolai liegoi gɛni ga puugo maazu gila (11), ta ma laa goiti.
- ⁵² Alaɓe, Luma, Eseyan,
- ⁵³ Yanume, Bete-Tapua, Afeeka,
- ⁵⁴ Gumeta, Kiliyate-Aaleɓa, nii ɛ ga Geeɓelon, ta Siyool. Taa wolai liegoi gɛni ga taauuugo, ta ma laa goiti.
- ⁵⁵ Maon, Kaalemɛle, Zife, Yuta,
- ⁵⁶ Zizeleyele, Yokedeyame, Zanoa,
- ⁵⁷ Kayɛn, Giɓea, ta Timena. Taa wolai liegoi gɛni ga puugo, ta ma laa goiti.
- ⁵⁸ Galegule, Bete-Suul, Gedool,
- ⁵⁹ Maalate, Bete-Anote, ta Eletekon. Taa wolai liegoi gɛni ga dozita, ta ma laa goiti.
- ⁶⁰ Kiliyate-Baale nii ɛ ga Kiliyate-Yeyalime, ta Laɓa. Taa wolai liegoi gɛni ga felego, ta ma laa goiti.
- ⁶¹ Tevebai zu geleiti ti gɛni ga: Bete-Alaɓa, Midin, Sekaka,
- ⁶² Niɓesan, Iil-Meela, ta En-Geedi. Taa wolai liegoi gɛni ga dozita, ta ma laa goiti.
- ⁶³ Zuda mavofodaiti ti la gɛni zooni ti va Yeeɓuse nuiti kpe, niiti ti gɛni zeini Zeeluzalame, naati ta de zeini na zaagaza ta Zuda nuiti.

16*Zozefe mavofodai na-zooi*

- ¹ Zozefe mavofodai na-zooi ɛ sɔɓoni ga kpakutoomai, ma gɔwɛpelei toozeini Zuluden va, Zeeliko jobawe, folo gɔlazu vele, zieungi letemaɔe, nii ɛ kpoole dei veezu taa nuiti zea. E zegeni miná, ɛ le ga gize yooi zu vele, tevebai zu, ɛ li Beetele.
- ² E zegeni Beetele, ɛ li ga Luze vele, ɛ lewe Aaleke nuiti ta-gɔwɛpelemaɔe Atalote vele.

³ Naa ɔlu é yeini folo liizu ɔleɪ, ga Yafeleɛte nuiɛi pɔ peleɪ, eyesu Bete-Gɔlon ná ɔɔɔɔwɔ ɔleɪ, é zeeli Geezeɛl, é lo Kpoloɔɔ Wolai ɔa.

⁴ Zooi ɔana, nii é ɔeni ga Zozefe mavofodaiti tɔnɔi, Manasee ta Efelayime.

Efelayime ná-bolodai ná-zooi

⁵ Zooi ɔete, nii é veeni Efelayime mavofodaiti zea, eɔeɔleɪ ta-ɔeɔyeɔeɔeɛti ti la: Folo ɔulazu ɔleɪ, ta-ɔwepelemaɔe zoni Atalɔte-Adaal, é zeeli Bete-Gɔlon ná maazu ɔleɪ.

⁶ E loni Kpoloɔɔ Wolai ɔa, folo liizu ɔleɪ. Lekpemaɔe nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ, kwapelemaɔe liini ga Mikemetate ɔeɔe, é lati ga folo ɔulazu ɔleɪ, é Taanate-Silo maaleɔe, é li ga Yanoa ɔeɔe.

⁷ Miná ɔa é yeini ná ga Atalɔte ɔeɔe, ta Naalata, é lo Zeeliko ɔa, é ɔile Zuludɛn ɔa.

⁸ E zoni Tapua, é li folo liizu ɔleɪ, Kana kɔtudeɪ ɔɔ be, é lo Kpoloɔɔ Wolai ɔa. Naa ɔa é ɔeni ga Efelayime mavofodai nɔnɔi, eɔeɔleɪ ta-ɔeɔyeɔeɛti ti la,

⁹ é ɔɔ taa wolaiti ba, ta ma laa goiti, niiti ti makeni ti ɔe, Manasee mavofodai ná-zooi zu.

¹⁰ Efelayime nuiɛi ti la ɔeni zooni ti ɔa Kanaan nuiɛi kpɛ, niiti ti ɔeni zeini Geezeɛl. Naati ta zeini ti zaama, zaɔɔɔa, keɛ Efelayime nuiɛi ti boti ɔaagiti kpein daani ti unma.

17

*Manasee ná-bolodai ɔilazuwɛ ná-zooi,
nii é folo liizu ɔleɪ*

¹ Zooi ta veeni Manasee mavofodai ya, toɔa é ɔeni ga Zozefe ná-doun zunu mɔungi. Makiil ɔeni ga Manasee ná-doun zunu mɔungi, é ɔe ga Galaade keeɔe, toɔa é Galaade ta Basan yooiti sɔɔɔni, Zuludɛn folo ɔulazu ɔleɪ, mazɔɔɔ é ɔeni ga kɔɔɔɔ nu wola.

² Manasee mavofodai zɔiti ti zooiti sɔɔɔni, Zuludɛn folo liizu ɔleɪ, eɔeɔleɪ ta-ɔeɔyeɔeɛti ti la. Aɔiyezeɛl mavofodaiti ti ta zɔɔɔni, ta Geeleke mavofodaiti, ta Aseliyele mavofodaiti, ta Sikeme mavofodaiti, ta Geefeel mavofodaiti, ta Semida mavofodaiti. Zozefe ná-doun zunui Manasee mavofodaiti kana, eɔeɔleɪ ta-ɔeɔyeɔeɛti ti la.

³ Manasee wolodamai ta ɔeni ná, daa ga Selɔfeɔeɔe, doun zunu la ɔeni zea, keɛni nɔ anzanu lointi, ti-laaseigiti kaa: Maala, Noa, Gɔgela, Mileka, ta Tiilesa. Selɔfeɔeɔe ɔeni ga Geefeel ná-doun zunui. Keeɔe wolani ti ɔeni ga Galaade, ta Makiil, ta Manasee.

⁴ Ná-doun anzanui naati ti ɔaani zalaɔa ɔula nui Eleazaal ɔɔ be, ta Zozuwe, Nun ná-doun zunui, ta kundigiti, ti ɔe ti ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI devei veeni Moize ya, ga é zou ve gi ya, gi-ɔe keeɔelointi saama.» Ti zou veeni ti ya, ti-ɔe keeɔelointi saama, eɔeɔleɪ Gɔɔɔɔ GALAGI ná-devei ɔeni la.

⁵ Manasee ná-bolodai zou puugɔ zɔɔɔni, Galaade ta Basan yooiti ti la naama ɔaalugi zu, niiti ti Zuludɛn folo ɔulazu ɔleɪ,

⁶ mazɔɔɔ Manasee ná-doun anzanui ti zou zɔɔɔni ná-doun zunui saama. Galaade yooi ma ge ɔe ga Manasee ná-doun zunui zɔiti tɔnɔ.

⁷ Manasee ná-kwapelemaɔe zoni Aseel ma, é li Mikemetate nii é Sikeme letemaɔe, é zeɔe miná, é yei Yamin ɔeɔe, En-Tapua nuiɛi pɔ be.

⁸ Tapua yooi ɔeni ga Manasee mavofodaiti tɔnɔ, keɛ Tapua taai, nii é ɔeni Manasee kwapelemaɔe, miná ɔeni ga Efelayime mavofodaiti tɔnɔ.

⁹ Kwapelemaɔe loni Kana kɔtudeɪ ɔa nu yeezazuɔe. Keɛ taa wolai niiti ti ɔeni ga kɔtudeɪ ɔlu ɔleɪ nu yeezazuɔe, naati ti ɔeni ga Efelayime nɔnɔ, anɛ ni ti ti ɔeni Manasee yooi ma. Manasee ná-kwapeleɔe leveni kɔtudeɪ ɔɔa, lekpelemaɔe nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ, é zeɛ Kpoloɔɔ Wolai ɔa.

¹⁰ Naa ɔa é keɛni, Efelayime ná-zooi liini ga lekpelema ɔleɪ nu yeezazuɔe, Manasee nɔnɔi ma ge li ga lekpelema ɔleɪ nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ. Kpoloɔɔ Wolai ɔeni ga kwemaɔe, folo liizu ɔleɪ. Lekpelemaɔe nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ, é zeini Aseel ɔa, folo ɔulazu ɔleɪ, é zeɛ Isakaal ɔa.

¹¹ Manasee taa wola mɔinmɔin sɔɔɔni ɔalaa Aseel ná-zooi zu ta Isakaal. Ta ga Bete-Seyan ta ma laa goiti, Yiɔeɔeɔeɔe ta ma laa goiti, é ɔe ɔɔɔ ɔalaaɔi ɔa, ta ná-kooi savagiti, niiti ti ga En-ɔɔɔ, Taanake, ta Megido, ta ma nuɔuseɛti pe, ta ma laa goiti pe.

¹² Anɛ naa ɔe, Manasee ná-nuiɛi ti la ɔeni zooni ti ɔa taa wolai naati su nuiɛi so, Kanaan nuiɛi ti yeɛni zeini ma yooi zu.

¹³ Siɔeɛ zu Izelayeɔe nuiɛi ti zeɔe zɔɔɔni da, ti Kanaan nuiɛi ɔɔni boti ɔaagiti keɛ vai zu, keɛ ti la ɔeni zooni ti ɔa ti ɔe.

Ta ɔɔ fai Zozefe mavofodai ná-zooi ɔa

¹⁴ Zozefe mavofodaiti ti ɔaani, ti ɔaazaɔa Zozuwe ma, ti ɔe ma: «Leeni vaa zu é zooi tago nɔ veai gi ya, ga kpakutoomai? Tama Gɔɔɔɔ GALAGI tuya loa gi ɔe gola, niizu gi wola mɔinda gola.»

¹⁵ Zozuwe ti woogaaɔoteni, é ɔe ti ma: «Ni wo wola mɔinda gola, ni Efelayime ɔize yooi la mɔ kula ɔeɔe wo ɔa, á li Feeleeze nuiɛi ta-lɔɔiti su, ta Leefa mavofodaiti, wo ná ta maazaɔa ɔɔɔ ɔe.»

¹⁶ Zozefe mavofodaiti ti ɣeni ma: «Gaamai ve gize yooi la kulaa gi va, naa volu kɔlu wotoloiti ta Kanaan nuii zea, ti zeini pɛtugi zu, niiti ti Bete-Seyan, ta niiti ti logai ba, ta niiti ti zeini Zizeleyele pɛtugi zu.»

¹⁷ Zozuwe ɣeni Efelayime nuii ta Manasee nuii ma, ti ga Zozefe mavofodaiti: «Wa ga nubuseiti ti wola mɔindai, wo-zɛbei wɔɔɔba, wo la mɔ vɔniga zou go nɔ ma.

¹⁸ Kɛle wa gize yooi zeɣe, nii doɔɔi ma. Wa maazaɣa, wo zeɣe nɔ pɛ. Wa Kanaan nuii kpe, anɛɛ kɔlu wotoloiti ta ti ya, zɛbei ɣe ti va.»

18

*Zooi ɣaaɣwee vai
boloda lɔfelai zɔiti ba*

¹ Izelayele nuii ti zooi zogai ma, ti maaɣolo, ti ɣaalɛni ba Silo. Ti GALA daaɣomi seɣe velei loni nɔ.

² Boloda lɔfela ɣa ɛ yeni Izelayele nuii saama, niiti ti la ɣeni de tɔnɔi zɔɔɔni.

³ Zozuwe ɣeni naazu Izelayele nuii ma: «Yeeɣɣala lielego ɣa de wo keezu faalakobai zu, wo va li, wo va zooi zeɣe ga wɔnɔ, nii ɔooɣo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI feai wo ve?»

⁴ A yeelo zunu savago va bolodai ɣilagilagi zu, nɔ ti levesu ada. Ta wuzegɛzu, ti zooi zubiɛ, ti ta-wolodamai nɔnɔi vɛte, ti nɔ-fai zɛve, ti vaa la pɔ de.

⁵ Ta keezu su lɔfela, ti gaagwe ɔooɣo va. Zuda ɣa yesu nɔ-kwepelemave, lekpelemave nu yeezazuve. Zozefe nɔ-peleyeɣeɣi ɣa yesu nɔ-kwepelemave, lekpelemave nu ɣoozɛzuve.

⁶ Wa zooi ɣaaɣweezu su lɔfela, wo va ve pɔ ga ma zɛvei. Nɔ kpakutoomai ɣeezu wo ve, ve nɔ ɔooɣo GALAGI da-GALAGI ɣaazu.

⁷ Kele Leevi mavofodai la zou nɔpe sɔɔɔga ga nɔnɔ wo zaama, mazɔɔɔ ɔooɣo GALAGI nɔ-zalaɣa ɣula vai ɣa ɛ ga tɔnɔi. Nii ɛ ga Gade nɔ-bolodai, ta Luɛn nɔ-bolodai, ta Manasee nɔ-bolodai ɣilazuve, naati ti tɔnɔi zɔɔɔge na, Zuluden volu velei, folo ɣulazu velei, nii Moize, ɔooɣo GALAGI nɔ-botigɛ nui feeni ti ya.»

⁸ Zunuuti ti yeelonu ti va ga ti zooi ɣaaɣwe, naati ti pele zoni. Aisa ti va li, Zozuwe niima leveiti feeni ti ya, ɛ ɣe ti ma: «A li, wo zie zooi zu, wo gaagwe sevei zu, naa volu wo ɣale ma pɔ de. Silo ve nɔ ɣa, ɣe kpakutoomai ɣeezu nɔ wo ve, ɔooɣo GALAGI ɣaazu.»

⁹ Zunui naati ti liini, ti zie zooi zu, ti gaagwe sevei zu, ti ke su lɔfela, eɣevelei taa wolaiti ti la. Ti ɣaleni ma Zozuwe vɔ de, ti-vuuzuve Silo.

¹⁰ Zozuwe zooi ɣaaɣweeni Izelayele nuii ba ga kpakutoomai Silo, ɔooɣo GALAGI ɣaazu, ɛ bolodai ɣilagilagi nɔnɔi ve zea.

Benzamen nɔ-bolodai nɔ-zooi

¹¹ Zooi ma mɔungi kpakui looni ma, naa ɣeni ga Benzamen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la. Nɔ-zooi ɣweɣi ɣeni Zuda nɔ-bolodai ta Zozefe mavofodaiti ta-wolodaiti zɔɣozuve.

¹² Lekpelemave nu ɣoozɛzuve, ti ɣweɣi zoni Zuluden va, ɛ le Zeeliko ɣobave, lekpelemave nu ɣoozɛzuve, ɛ le gize yooi zu folo liizu velei, ɛ li, ɛ vile Bete-Aven levebai va.

¹³ Kwepelemave leveni ga Luze vele, nii daa ga Beetele, lekpelemave nu yeezazuve, naa volu ɛ yeini ga Atalote-Adaal vele gize maazuve, nii ɛ Bete-Golon nɔ ɣooɣowu velei, lekpelemave nu yeezazuve.

¹⁴ Folo ɣulazu velei, kwepelemave liini, ɛ lati kpoloɣeɣi vɔ pelei, ɛ zo gizeɣe va, nii ɛ Bete-Golon letemave, lekpelemave nu yeezazuve, ɛ li, ɛ lo Kiliyate-Baale va, nii ɛ ga Kiliyate-Yeyalime, Zuda mavofodaiti ta-laa wolai. Folo liizu vele ɣwepelegi ɣana.

¹⁵ Lekpelemave nu yeezazu velei ma ɣweɣi zoni Kiliyate-Yeyalime va, ɛ liini folo liizu velei Nefetoo deungiti pɔ be,

¹⁶ minɔ ɣa ɛ yeini nɔ gize ɣooɣove, nii ɛ zeleni Bene-ɣinome vɛtugi maazu, Lefayime vɛtugi zu, lekpelemave nu ɣoozɛzuve. E yeini ɣinome vɛtugi zu, Yeebuse nuii ta-ɣize ɣobuve, lekpelemave nu yeezazuve, eyɛsu ɛ zeeli En-Loɣe.

¹⁷ E latini lekpelemave velei nu ɣoozɛzuve, ɛ lo En-Seemese va, naa volu ɛ lo Gellilote va, gize yoozɛzuve Adumime letemave. E zo minɔ, ɛ yeini kotui naa vɔ de, nii daa ga ʔooɣan, Luɛn nɔ-doun zunui taɣila daasei kana.

¹⁸ E leveni gizeɣe ɣobuve lekpelemave nu ɣoozɛzuve, nii selegai Zuluden ma vɛtu nɛmei maazu, ɛ yeini petu nɛmei zu.

¹⁹ E liini Bete-Gogela ɣoba, lekpelemave nu ɣoozɛzuve, ɛ li, ɛ lo Kpoloɣe Wanai va ga nu ɣoozɛzu velei tosuve Zuluden va. Lekpelemave nu yeezazuve vele ɣwepelegi ɣana.

²⁰ Folo ɣulazu velei, Zuluden ɣa ɛ ɣeni ga kwemave.

Benzamen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, ta ta-ɣwepelemaveti ɛ lati ti ma.

²¹ Benzamen mavofodaiti ta-laa wolaiti ti ģeni ga niiti, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la: Zeeliko, Bete-Gogela, Emekke-Kesise,

²² Bete-Alaba, Semalayime, Beetele,

²³ Avime, Pala, Wofela,

²⁴ Kefaal-Amōnayi, Wofeni, ta Geeba. Taa wolai lieġi ģeni ga puuġ maazu feleġ (12), ta ma laa goiti.

²⁵ Gaġaġon, Lama, Beelote,

²⁶ Misepee, Kefila, Mōsa,

²⁷ Leekeme, Yiilepeyele, Taleyala,

²⁸ Seela, Elefe, Yeebuse, nii é ga Zeeluzaleme, Giġeate, ta Kiliyate. Taa wolai lieġi ģeni ga puuġ maazu naaniġ (14), ta ma laa goiti.

Benzamen mavofodaiti ta-wolodai nōni ġana, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la.

19

Simiyōn nā-bolodai nā-zooi

¹ Zooi velesiei kpakui looni ma, naa ģeni ga Simiyōn nā-bolodai nōni, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la. Ta-yooi ģeni Zuda nōni zaamaue.

² Ta-yooi zu laaiti ti ģeni ga niiti: Beel-Seeba, Seeba, Mōlada,

³ Gasaal-Suale, Bala, Aseme,

⁴ Eletolade, Betule, Gōlema,

⁵ Sikelage, Bete-Maalekaote, Gasaal-Suza,

⁶ Bete-Lebayote, ta Saluġen. Taa wolai lieġi ģeni ga puuġ maazu savag (13), ta ma laa goiti.

⁷ Ayen, Limon, Etēel, ta Asan. Taa wolai lieġi ģeni ga naaniġ, ta ma laa goiti,

⁸ ta taa goiti kpein ti naama laa wolaiti maġoolii zu, eyesu é zeeli Baalate-Beel, nii é ga Lamate, lekpeamaue nu yeezazuue yooi zu.

Simiyōn mavofodaiti ta-wolodai nōni ġana, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la.

⁹ Simiyōn mavofodai nā-zooi zeġeni Zuda nuiti tōni va, mazlōō Zuda mavofodaiti ta-yooi ti sōlōni, gola baagōni ti ma. Naa ġa é keeni, Zuda nā-zooi Simiyōn mavofodaiti maalatini.

Zaġulōn nā-bolodai nā-zooi

¹⁰ Zooi zavasiei kpakui looni ma, naa ģeni ga Zaġulōn mavofodaiti ta-wolodai nōni, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la. Ta-yooi ma ġwepelemaue zeelini Salide.

¹¹ E leeni folo liizu velei, Maleyala vele, é zeī Dabeesete va, naa volu kotudei nii é yeizu Yokeneyame ġakalave.

¹² E zo Salide, é latini folo ġulazu velei, Kiselote-Taġool ġwepelemaue, é vile Daġelate va, é le Yafia.

¹³ E zeġeni miná, é leve folo ġulazu velei ga Gita-Ġeefeel vele ta Ita-Kasin, é lo Limon va, é lati, é zeeli Neya.

¹⁴ Lekpeamaue nu ġovezude, kwēpelemaue latini, é li Ġanaton, é lo Yifeta-Ele vetugi va.

¹⁵ E bō Katate va, ta Naġalale, ta Simelon, ta Yideyala, ta Beteleyeme. Taa wolai lieġi ģeni ga puuġ maazu feleġ (12), ta ma laa goiti.

¹⁶ Zaġulōn mavofodaiti ta-wolodai nōni ġana, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Isakaal nā-bolodai nā-zooi

¹⁷ Zooi naanisiei kpakui looni ma, naa ģeni ga Isakaal mavofodaiti ta-wolodai nōni, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la.

¹⁸ Ta-yooi zu laaiti ti ģeni ga niiti: Yizeleyele, Kezulote, Suneme,

¹⁹ Gaġalayime, Siyon, Anaġalate,

²⁰ Laġite, Kisiyon, Abese,

²¹ Leemete, En-Ganime, En-Ġada, ta Bete-Pasese.

²² Ta-ġwepelemaue loni Taġool va, Saġasima, ta Bete-Seemese, é lo Zuluden va. Taa wolai lieġi ģeni ga puuġ maazu lōzita (16), ta ma laa goiti.

²³ Isakaal mavofodaiti ta-wolodai nōni ġana, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Aseel nā-bolodai nā-zooi

²⁴ Zooi lōlusiei kpakui looni ma, naa ģeni ga Aseel mavofodaiti ta-wolodai nōni, eġvelele ta-veleyeġeiti ti la.

²⁵ Ta-yooi zu laaiti ti ģeni ga niiti: Ġelekate, Ġali, Beetēn, Akesafe,

²⁶ Alameeleke, Ameade, Miseyale. Folo liizu velei ta-ġwepelemaue zeini Kaalemele va, ta Siġol-Liġenate.

²⁷ Naa volu, folo ɔ́lazu velei, é latini ga Bete-Dagon vele, é lo Zaɓulɔn yooi va, ta Yifeta-Ele vɛtugi, é li lekɛmaɓe nu ɔ́vɛzu velei, é zeeli Bete-Emeke ta Neyiyele, é lɔni Kaɓule va nu ɔ́vɛzuve,

²⁸ Eɓelon vele, ta Legɔbe, ta Gamon, ta Kana, eysu é zeeli Sidɔn wolai ma.

²⁹ Kwɛpelemaɓe lati mɔnɔ Lama vele, é lo Tiil taa wolai va sigɔgi ma, Gɔza vele, é li, é lo Kpolodɛ Wolai va, ga Akeziɓe yooi vɔ pelei,

³⁰ é ɓɔ Uma va, ta Afɛke, ta Legɔbe. Taa wolai lieɔi ɔ́ni ga puufelegɔ maazu felegɔ (22), ta ma laa goiti.

³¹ Aseel mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɔ́ana, eɔvelele ta-velɛyeɔeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Nɛfetali ná-bolodai ná-zooi

³² Zooi lɔzitasiei kpakui looni ma, naa ɔ́ni ga Nɛfetali mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɔvelele ta-velɛyeɔeiti ti la.

³³ Ta-ɔ́wɛpelemaɓe zeelini Geelɛfe zɔli, é zo Saananime sene gului, ta Adami-Neekɛbe, ta Yaɓeneyele, é zeeli Lakume, é lo Zuludɛn va.

³⁴ E latini folo liizu velei, ga Azenɔte-Taɓɔl vele, é zeɔe miná, é li, é lo Gukɔke va, é zeil Zaɓulɔn yooi va ga nu yeezazu velei, é lo Aseel yooi va folo liizu velei, ta Yɛfuda, Zuludɛn ɔ́ni ga folo ɔ́lazu velei.

³⁵ Taa wolaiti sigɔgi ɔ́ni ti ma, naati ti ɔ́ni ga: Sidime, Sɛel, Gamate, Lakate, Kineelɛte,

³⁶ Adama, Lama, Gasɔl,

³⁷ Keedɛse, Edeleyi, En-Gasɔl,

³⁸ Yileyon, Migedale-Ele, Gɔɔleme, Bete-Anate, ta Bete-Seemɛse. Taa wolai lieɔi ɔ́ni ga puugɔ maazu taavugɔ (19), ta ma laa goiti.

³⁹ Nɛfetali mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɔ́ana, eɔvelele ta-velɛyeɔeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Dan ná-bolodai ná-zooi

⁴⁰ Zooi lɔfelasiei kpakui looni ma, naa ɔ́ni ga Dan mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɔvelele ta-velɛyeɔeiti ti la.

⁴¹ Ta-yooi zu laaiti ti ɔ́ni ga niiti: Sɔleya, Esetawɔle, Iil-Seemɛse,

⁴² Saalaɓin, Ayalon, Yitela,

⁴³ Elon, Timenata, Ekelɔn,

⁴⁴ Eletekee, Gibe-ton, Baalate,

⁴⁵ Yɛɔude, Benee-Belake, Gate-Limon,

⁴⁶ Yaalekon ɔ́ei, ta Lakon, é ɓɔ zooi va, é Zafa letemaɓe.

⁴⁷ Dan mavofodaiti ti valani ta-yooi ma. Dan mavofodaiti ti leeni naazu, ti kɔɔi vɛɛ Leeseme va. Ti vɔnini taai naa ma, ti su nuɓusei pɛ pa ga boɔa zɔkpɔi, ti seɔe ga tɔnɔ, ti zeil ná. Ti timɛmɛwolai Dan laaseigi vɛɛni Leeseme va.

⁴⁸ Dan mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɔ́ana, eɔvelele ta-velɛyeɔeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Timenate-Seela laai

vee vai Zozuwe ya

⁴⁹ Siegi zu Izelayele nuiti ti ɓeni la ga zooi ɔ́aagɔwe ɓɔɔɔ va, ti kwɛgiti da, ti zooi ta veeni Zozuwe vɛ, Nun ná-doun zunui, é ɔ́e ga nɔnɔi ti zaama.

⁵⁰ Eɔvelele Gɔɔɔ GALAGI ná-devei ɔ́ni la, taa wolai é yimazɛɔni la, naa ɔ́a ti feeni zea, Timenate-Seela, nii é ɔ́ni Efelayime ɔ́ize yooi zu. E taai naa lɔni volu, é zeil ná.

⁵¹ Zooiti kana, niiti zalaɔa ɔ́la nui Eleazaal, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta pɛleyeɔe ɔ́undigiti ti Izelayele wolodaiti su, ti gaagɔwɛni ga kpakutoomai, Gɔɔɔ GALAGI ɔ́aazu, Silo, GALA daagɔmi seɔe velei laaɓe. Pele ɔ́ana ti zooi ɔ́aagɔwɛe vai ɔ́aaɓelani la.

20

Maavela wo taa lɔzitaiti

(Gaalɔ Sevei 35:9-34;

Tɔ Sevei Veleɛɛ 4:41-43;

19:1-13)

¹ Gɔɔɔ GALAGI ɓɔɛni Zozuwe vɔ, é ɔ́e ma:

² «Bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, é ɔ́e ti ma: «A taaiti kpɛte ɓɔɔɔ vɛ ga maavela laaiti, nii gɛ ma vai woni wo ma ga Moize maavele.

³ Nu vaa nui nii a nu vaana, é ga gaagilini ma, é ga tevezea vaa nɔ, toɔa zoo é vela, é li ná. Toɔa ɔ́e ga wo-velazuve, jamai vɔtokula nui va.

⁴ Nu vaa nui g̃a vela, é li ma laai taḡila su, toḡa lo sig̃idaḡe, é ná-fai le ga taa ḡundiḡiiti. Naati ta yeezei bu, é ye ti ṽo be taazuḡe, ti ada ve zea, ve a ye ná.

⁵ Namai ṽotokula nui a vilena polu, ti la nu vaa nui vea zea. Mazḡḡó é la gaḡḡilini ma, é va seḡḡoḡi va, é la ḡeni ga naa zili nu polḡma zu.

⁶ Toḡa ye naama laazuḡe, eyesu é ḡula kelema nuḡuseiti gaazu, ti ná-tukp̃oi ḡaaleḡe, ḡaa eyesu zalaḡa ḡula ḡundiḡi wola, nii é botii zu naama yeeḡeḡalai, naa za. Naama z̃eḡi zu ḡa nu vaa nui a ḡale ma la ná-peleḡi wu, ná-taazuḡe, ve é velani, é zeḡe ná.»

⁷ Ti yimazegeni ga Keedese, taai nii é Galilee, Nefetali ḡize yooi zu, ta Sikeme, nii é Efelayime ḡize yooi zu, ta Kiliyate-Aaleḡa, nii é lolisu ḡalaa ga Geeḡelḡn, é Zuda ḡize yooi zu.

⁸ Zuludḡn ṽoluḡe, Zeeliko folo ḡulazu velei, ti yeeloni Beeseḡl va, é zeleḡni teḡebai maazu, Luḡen yooi zu, ta Lamote, nii é Galaade, Gade yooi zu, ta Golan, nii é Basan, Manasee yooi zu.

⁹ Taaiti kana, ti yeeloni ti va, ti ḡe ga maavela laaiti, Izelayeḡe nuiḡi be, ta seikḡḡoma nuiḡi ta ḡe ti zaama, nu-o-nu nii a nu vaana, é la gaḡḡilini ma, naa ḡa zoo é vela, é li ná, namai ṽotokula nui la pa, aisa é va ḡula kelema nuḡuseiti gaazu, ná-tukp̃oi ḡaa va leḡe.

21

Leevi nuiḡi ta-laa wolaiti

¹ Leevi nuiḡi ta-veleyeḡe ḡundiḡiiti ti vaani zalaḡa ḡula nui Eleazaal ṽo be, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta Izelayeḡe wolodai z̃oiti ta-veleyeḡe ḡundiḡiiti,

² Silo, Kanaan yooi zu. Ti ḡeni ti ṽo, ti ḡe ma: «ḡoḡḡ GALAGI devei veeni Moize ya, ga taaiti ti ve ḡi ya, ga ḡi zeḡi ti zu, ta ti-maaḡooliiti, ve ḡá-loganiiti ta ḡe laamiizu ná.»

³ Izelayeḡe nuiḡi ti taai tanigaa zegeni ta-yooiti su, ta ti-maaḡooliiti, ti fe Leevi nuiḡi zea, eḡevelei ḡoḡḡ GALAGI ná-devei ḡeni la.

⁴ Kpakutoomai zolooni m̃ounpa su Keḡate mavofodaiti ta-veleyeḡeiti ma. Ti zaama, Leevi nuiḡi ti ḡeni ga zalaḡa ḡula nui Aalḡn mavofodaiti, naati ti taa puugḡ maazu savagḡ (13) zolooni kpakutoomai zu, niiti ti Zuda, Simiyḡn, ta Benzamenni ta-wolodaiti ta-yooiti su.

⁵ Keḡate mavofodai z̃oiti ti taa puugḡ zolooni kpakutoomai zu, Efelayime ná-bolodai ná-zooi zu, ta Dan ná-bolodai ná-zooi zu, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuḡe ná-zooi zu.

⁶ Geeleson mavofodaiti ti taa puugḡ maazu savagḡ (13) zolooni kpakutoomai zu, Isakaal ná-bolodai ná-zooi zu, ta Aseḡl ná-bolodai ná-zooi zu, ta Nefetali ná-bolodai ná-zooi zu, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuḡe ná-zooi zu, nii é zeini Basan yooi zu.

⁷ Melali mavofodaiti, eḡevelei ta-veleyeḡeiti ti la, ti taa puugḡ maazu felegḡ (12) zolooni Luḡen ná-bolodai ná-zooi zu, ta Gade ná-bolodai ná-zooi zu, ta Zabulḡn ná-bolodai ná-zooi zu.

⁸ Izelayeḡe nuiḡi ti naama laaiti ta ti-maaḡooliiti feeni Leevi nuiḡi zea ga kpakutoomai, eḡevelei ḡoḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Keḡate mavofodai ná-taa wolaiti

⁹ Zuda ná-bolodai ná-zooi zu, ta Simiyḡn ná-bolodai ná-zooi zu, taai niiti ti ti veeni naati zea, ti-laasegiti kaa,

¹⁰ ti ḡeni ga Keḡate ná-peleyeḡeiti t̃nḡ, Aalḡn mavofodaiti saama, Leevi ná-bolodai zu. Mazḡḡó tiya ḡa kpakutoomai ti zoni m̃ounpa.

¹¹ Ti Kiliyate-Aaleḡa veeni ti ya, nii é ga Geeḡelḡn, Zuda ḡize yooi zu, ta maaḡoolii. Aaleḡa ḡeni ga Anake keeḡe.

¹² Kele kpalagiti ta taa goiti ti ḡilini ma laai va, naati ti veeni Yefunee ná-doun zunui Kaleḡe ya ga ñnḡ.

¹³ Taai niiti ti veeni zalaḡa ḡula nui Aalḡn mavofodaiti zea, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Geeḡelḡn, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiḡi maavelazuḡe ta, Liḡena,

¹⁴ Yatiil, Esetemoa,

¹⁵ ḡolon, Deḡiil,

¹⁶ Ayen, Yuta, é ṽee Bete-Seemese va. Taa wola taavugḡ ḡana, ti solḡni Zudani ta Simiyḡn ta-wolodaiti ta-yooi zu.

¹⁷ Taai niiti ti ti zolooni Benzamen ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Gaḡaḡn, ta Geeḡa,

¹⁸ é ṽee Anatote va, ta Alemon, taa wola naanigḡ.

¹⁹ Taa wolai lieḡi zalaḡa ḡula nuiḡi Aalḡn mavofodaiti ti solḡni, é ḡeni ga taa wola puugḡ maazu savagḡ (13), é ṽee ti-maaḡooliiti ba.

²⁰ Leevi nuiḡi ti ga Keḡate mavofodai z̃oiti ta-veleyeḡeiti, naati ti taa wolaiti solḡni ga kpakutoomai, Efelayime ná-bolodai ná-zooi zu.

²¹ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Sikeme, taai naa ɣeni ga nu vaa nuii maaɔelazuve ta, Efelayime ɣize yooi zu, naa vɛɛ Geezeel va,

²² ta Kifesayime, é vɛɛ Bete-Golon va, taa wola naanigo.

²³ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Dan ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Eletekee, ta Gígeton,

²⁴ ta Ayalon, é vɛɛ Gate-Limon va, taa wola naanigo.

²⁵ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Manasee ná-bolodai ɣilazuve ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Taanake, é vɛɛ Gate-Limon va, taa wola felego.

²⁶ Taa wolai lieɣi Keɣate mavofodai zɔiti ti sɔlɔɔni, é ɣeni ga taa wola puugo, é vɛɛ ti-maaɣooliiti ba.

Geelesome mavofodai ná-taa wolaiti

²⁷ Leevi vɛleyeɣeiti ti ga Geeleson mavofodaiti, taai niiti ti ti zɔlɔɔni Manasee ná-bolodai ɣilazuve ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Golan, nii é Basan yooi zu, taai naa ɣeni ga nu vaa nuii maaɔelazuve ta, é vɛɛ Beesetela va, taa wola felego.

²⁸ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Isakaal ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Kisiyon, ta Daɓelate,

²⁹ ta Yaalemute, é vɛɛ En-Ganime va, taa wola naanigo.

³⁰ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Aseel ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Misesale, Aɓedon,

³¹ Gelekate, é vɛɛ Legɔbe va, taa wola naanigo.

³² Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Nefetali ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Keedese, nii é Galilee yooi zu, taai naa ɣeni ga nu vaa nuii maaɔelazuve ta, ta Gamote-Dool, é vɛɛ Kaaletan va, taa wola savago.

³³ Taa wolai lieɣi Geeleson mavofodaiti ti sɔlɔɔni, é ɣeni ga taa wola puugo maazu savago (13), é vɛɛ ti-maaɣooliiti ba.

Melali mavofodai ná-taa wolaiti

³⁴ Taai niiti ti ti veeni Leevi ná-peleyeɣe mɔtaiti zea, ti ga Melali mavofodaiti, Zaɓulɔn ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Yɔkeneyame, Kaaleta,

³⁵ ta Dimena, é vɛɛ Naɣalale va, taa wola naanigo.

³⁶ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Luɓen ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Beeseel, Yaasa,

³⁷ ta Kedeemote, é vɛɛ Meefaate va, taa wola naanigo.

³⁸ Taai niiti ti ti zɔlɔɔni Gade ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaɣooliiti, naati ti ɣeni ga: Lamote, nii é Galaade yooi zu, taai naa ɣeni ga nu vaa nuii maaɔelazuve ta, ta Maɣanayime,

³⁹ ta Geesebon, é vɛɛ Yazael va, taa wola naanigo.

⁴⁰ Taa wolai lieɣi Melali mavofodaiti ti sɔlɔɔni kpakutoomai zu, ti ga Leevi ná-peleyeɣe mɔtaiti, é ɣeni ga taa wola puugo maazu felego (12).

⁴¹ Taa wolai lieɣi Leevi nuii ti sɔlɔɔni, Izelayele nui zɔiti saama, é ɣeni ga taa wola vuunaanigo maazu losava (48), é vɛɛ ti-maaɣooliiti ba.

⁴² Taa wolai naa ɣilagilagi pe, zooi ɣeni maaɣoolii zu, pele ɣana é ɣeni la, é lo taa wolai naati kpein ba.

GALA ge ná-minazefegi laazeeli vai

⁴³ Vele ɣana Gooɣo GALAGI zooi kpein feeni la Izelayele nuii be, nii é ma ɣonai woni ti-memewolani be. Ti seɣeni ga tɔnɔ, ti zeí ná.

⁴⁴ GALA ge dooɣoɣi veeni ti ya ta-you ɣwemaveti pe, eɣevelei é ma ɣonai woni la ti-memewolani be. Ti zili nu nɔpe ge la vɔnini ti ma, é ɓoni ti va, ti pile sɔlɔɔ ti zili nuii kpein ma, ta la lani ti luɣo.

⁴⁵ Faanɛi kpein Gooɣo GALAGI ma minazefeni ga é ke Izelayele nuɓuseiti be, vele ɣana naa pe daazeelini la, tanɔpe sujaka la ɣeni yeɓi.

22

Bolodai niiti ti zeini

Zuluden folo ɣilazu vele

¹ Zozuwe Luɓen zunuii tolini ta Gade zunuii, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve ma zunuii,
² é ɣe ti ma: «Wo naa kpein keɛve, nii Gooɣo GALAGI ná-botigɛ nui Moize ma levei veeni wo ya, wo ɣolove ná-devei kpein be.

³ Wo la beteveni wo-ɣeeleaiti ba sienɔpe su, eyesu zaagaza, wo devei naa zoge, wo zie la, nii Gooɣo GALAGI wa-GALAGI feeni wo ya.

⁴ Niizu, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI dooḡo fea wo-ḡeeleaiti be, eḡevelei é boni la ti ma. A pele zona, wo li wa-zeḡe ḡotaiti bu, wa-yooi zu, nii Gooḡo GALAGI ná-botiḡe nui Moize feeni wo ya ga wóno, Zuluden volu velel.

⁵ A dama, wo zie ga devei, wo tḡi zo, nii Gooḡo GALAGI ná-botiḡe nui Moize feeni wo ya. A Gooḡo GALAGI wa-GALAGI nee ve, wo zie ga ná-peleiti kpein, wo ná-deveiti so, wo zie la, wo ḡili toun ba, wo debi ga wo-yiimave pe, ta wo-yenvui pe.»

⁶ Zozuwe tuya looni ti ve, é ti vile, ti li ta-laaiti su.

⁷ Moize zou veeni Manasee ná-bolodai ḡilazuve ya ga nóno, Basan yooi zu. Zooma lukpegi nóno ma yooi zolóni Zuluden folo liizu velel, ti zeí ná ta ti-ḡeeleaiti. Siegi zu Zozuwe ti vileni da, ga ti li ta-zeḡe ḡotaiti bu, é tuya looni ti ve,

⁸ é ḡe ti ma: «Á ḡale ma, wo li wa-zeḡe ḡotaiti bu ga naavolo wolaiti, ta togani bulu golaiti, ta wali moinmoin gola, ta zanugi, ta kolu boḡi, ta kolui, ta seḡeiti. Wa wo-ḡeeleaiti, á koozoganii ḡaḡḡe va, nii wo kulaai wo zili nuiti zea.»

⁹ Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, naa ve Manasee ná-bolodai ḡilazuve va, naati ti zeḡeni Izelayele nuiti pò be Silo, Kanaan yooi zu, ti ḡale ma Galaade yooi zu, zooi nii ti solóni ga tóno Moize ya, Gooḡo GALAGI ná-devei zu.

*Zalaḡa ḡilazuve,
é ḡeni Zuluden volu velel*

¹⁰ Siegi zu ti zeelini la Zuluden laave, ti ḡeni de Kanaan yooi zu vele, Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, ti zalaḡa ḡilazuve loni zieleve, gola maayikini.

¹¹ Izelayele nui zḡiti ti menini ga Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, ti zalaḡa ḡilazuve loge Zuluden laave, Kanaan yooi zu vele, Izelayele nui zḡiti koba velel.

¹² Izelayele nui zḡiti ti menigai ma, ti kpein ti ḡaaleeni ba Silo, ti va li ga kooi ti laalḡoma.

¹³ Ti zunuuti teveni Luḡen ná-bolodai vò be, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, Galaade yooi zu. Nuiti ti ti leveni, ta ḡeni ga Finease, zalaḡa ḡula nui Eleazaal ná-doun zunui,

¹⁴ kundigḡi puuḡo boni ba, boloda ḡila kundigḡi ḡila. Ti pe ti ḡeni ga kundigḡi ta-velekyeḡeiti bu, Izelayele wolodamaiti su.

¹⁵ Ti liini Luḡen ná-bolodai vò be, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, Galaade yooi zu, ti boeni ti vò, ti ḡe ti ma:

¹⁶ «Wele nii ḡa Gooḡo GALAGI ná-nubuseiti ti boga: Lee vaa zu wo woovaladai ḡeezu, wo wuzeḡe Izelayele ná-GALAGI laalḡoma? Lee vaa zu wo zeḡezu Gooḡo GALAGI volu niizu? Mazolò wa zalaḡa ḡulazu lona boḡo ve za, wo la wuzeḡeni Gooḡo GALAGI laalḡoma ḡaa?»

¹⁷ Ade faaḡaaza gola ḡeeni Peyòl, de la de benii ga ḡade naa ma zaaḡaza, anee nii é kpòlò laani de ma. Naa la kulani ḡaa?»

¹⁸ Wa ga voluave za Gooḡo GALAGI va! Ni wa wuzeḡena za Gooḡo GALAGI laalḡoma, lina, zii ḡa ḡula Izelayele nubusei kpein ma.

¹⁹ Zooi nii feai wo ya ga wóno, ni naa ḡozove wo ḡaazu, à va naama yooi zu, nii é ga Gooḡo GALAGI nóno, ve é seizuve betai ná, wo zeí gi zaama. Kele à mina wuzeḡe Gooḡo GALAGI laalḡoma, à mina wuzeḡe gi laalḡoma, wo va boḡo zalaḡa ḡulazu lo, é ḡula Gooḡo GALAGI da-GALAGI nóno volu.

²⁰ Siegi zu Zeela ná-doun zunui Akan faaḡaaza golai ḡeeni la, é vile aniiti ba, niiti Gooḡo GALAGI maḡeei veeni ti va, é ti zeḡeni, Izelayele nubuseiti kpein ti Gooḡo GALAGI ná-ziiḡaawanai zolóni, wo naa zuḡwee ga pagò. Tò ḡila ta ḡeni de, undaa va vilii ná-faa ḡoi vaa zu.»

²¹ Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, naati ti Izelayele wolodai zḡiti ta-ḡundigḡiiti gooḡaavoteni, ti ḡe ti ma:

²² «Gooḡo GALAGI, GALAGI ḡeḡala la ná, ungo GALAGI ḡeḡala la ná, Gooḡo GALAGI naa ḡwee! Izelayele ḡalaa ka kwee! Ni kpaka faa ḡa gi keai ma, ḡaa woovalada vaa, é mina gi ḡizo za voloi!

²³ Ni gi zalaḡa ḡilazuve loge, nii a ke gi zeḡe Gooḡo GALAGI va, gi va da gala zalaḡaiti kula ná, ta vebeaniiti, ta ziilei zalaḡaiti, Gooḡo GALAGI boḡoi gi zakpe!

²⁴ Kele ḡa-o, naa laade! Gi nii ḡeeve, gi ḡoozuvilini, gi da ḡisie ga lina ḡa lina, wo-mavofodaiti ti mina ḡe gi-mavofodaiti ma: «Lee bofaama ḡa é wo yooḡo, wa Gooḡo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI?»

²⁵ Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, Gooḡo GALAGI boḡoi la Zuluden ḡeeni ga kwepelemave ade yooḡo ḡaa? Wóno la Gooḡo GALAGI ná-faiti su! Wo-mavofodaiti ta ḡe ga zaḡu, gi-mavofodaiti ti beteve Gooḡo GALAGI lebi vai va.

²⁶ Naa ɔa é keeni, gi ɔe ɔoɔɔ ma: «Ade zalaɔa ɔulazuwe lo.» E la ga gi va ɔe gala zalaɔa ɔulazu ná, ɔaa zalaɔa ɔiligaa,

²⁷ é ɔe no ga zeele vaa ade ɔoɔɔzu, ta ade-mavofodaiti ɔoɔɔzu, ada zefena ná, gi ɔoɔɔ GALAGI lebi vai ɔe to ɔoɔɔi ɔaazu, ga ɔá-ɔala zalaɔaiti, ta ɔá-yiilei zalaɔaiti, ta ɔá-zalaɔa ɔiligiti. Nii gi po ga é mina ɔe, naa ɔa ga, yeeta, wo-mavofodai mina ɔe ɔonɔi ma: «Wa-vaa la ɔoɔɔ GALAGI ná-faa zu!»

²⁸ Gi ɔeni ma, ni yeeta ta naama ɔɔei wona gi ma, ɔaa gi-mavofodaiti ma, ɔá ti wooɔaavote, gi ɔe ti ma: «A ɔoɔɔ GALAGI ná-zalaɔa ɔulazuwe ma zii vete, nii gi-memewolani ti kpeteni, é la ga gala zalaɔaiti ti va ɔa ɔula ná, ɔaa zalaɔa ɔiligaa, kele é ɔe ga zeelei ade ɔoɔɔzu.»

²⁹ Naa maɔoɔza gi va, gi va wuzeɔe ɔoɔɔ GALAGI laalɔɔɔma, gi va voluave ɔoɔɔ GALAGI va za, gi va zalaɔa ɔulazuwe lo, gi va ɔa gala zalaɔaiti kula ná, ta vebaniiti, ta zalaɔa ɔiligiti, gi va buɔe ɔoɔɔ GALAGI, ɔá-GALAGI ná-zalaɔa ɔulazuwe maazu, nii é seizuwe ɔakalawe.»

³⁰ Siegi zu zalaɔa ɔula nui Finease ta kundigiiti, ta peleyeɔe ɔundigiiti, ti naama woozuɔula gooiti kpein menini da, nii Luɔen ná-nuiti ti boni ta Gade ná-nuiti, ta Manasee ná-nuiti, ti yiileini.

³¹ Zalaɔa ɔula nui Elezaal ná-doun zunui Finease ɔeni Luɔen ná-nuiti ma, ta Gade ná-nuiti, ta Manasee ná-nuiti: «Gi kwεεga za ga ɔoɔɔ GALAGI ɔa ade zaama, toozei wo la woobalada vaa ɔeni ɔoɔɔ GALAGI laalɔɔɔma. Wo la Izelayele nuiti dooni ɔoɔɔ GALAGI yeezu, é va faa ɔoɔ ɔe ga tiye.»

³² Zalaɔa ɔula nui Elezaal ná-doun zunui Finease ta kundigiiti, ti zefeni Luɔen ná-nuiti po be, ta Gade ná-nuiti, Galaade yooi zu. Ti vaani Kanaan yooi zu, Izelayele nuiti po be, ti voluvaawo.

³³ Poluvaawogi naa Izelayele nuiti ziileini, ti GALA mama, ti la mo ɔeni faa woni ga ti va li, ti va koɔ ve Luɔen ná-nuiti ba, ta Gade ná-nuiti, ti va zoi naa ɔologolo, nii ti zeini su.

³⁴ Luɔen ná-nuiti ta Gade ná-nuiti ti daaseigi veeni zalaɔa ɔulazuwe naa va, ga «zeelei,» mazɔɔɔ ti ɔeni ma: «Toɔa ga zeelei ade ɔoɔɔzu ga ɔoɔɔ GALAGI ɔila kpe ka é ga GALAGI.»

23

Zozuwe ná-falima woo ɔaabelagiti

¹ Kona moimoin ge leveni, ɔoɔɔ GALAGI dooɔɔgi veai ma Izelayele nuiti zea, é ti ɔula ti zili nuiti zea, niiti ti ɔeni ti-maɔfoolii zu. Zozuwe wola volɔzaɔani niina.

² Zozuwe Izelayele nuiti kpein tolini, ta-ɔewolaiti, ta-ɔundigiiti, ta-lukpoɔaaleve nuiti, ta-ɔoɔɔɔ nu ɔundigiiti. E ɔeni ti ma: «Gè wola volɔzaɔaga.

³ Woun, wo naa kpein kaa, nii ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI keeni ga zii ɔiligiti, wa-vaa zu. Mazɔɔɔ ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa é koɔi ɔonɔi wo ve.

⁴ Wεe, gè zoi veeni wo ya ga kpakutoomai, eɔevelei wa-wolodaiti ti la, zii naati ti zo fai yegai voluzu, ta ziiti kpein gè ti-ma zuwu ɔaaleveni, é zo Zuluden va, eyesu é zeeli Kpoloɔe Wolai ma, folo liizu velei.

⁵ ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI ti laavili, ti maɔoɔza wo va, é ti ɔe wo luɔɔ, wa ta-yooi zefe ga wonɔ, eɔevelei ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI boni la wo ma.

⁶ «A ɔaaba ga zebɔi pe, wo naa kpein so, wo zie la, nii sevei, Moize ná-to sevei zu, wo mina zefe ba ga yeezai, ɔaa ga ɔoɔei.

⁷ A mina zupu, wa zii niiti ti yegai wo zaama. A mina ta-ɔalagiti daasei bo. A mina ta wo wa-ɔona wo faiti su. A mina ti lebi. A mina noɔo ti wu.

⁸ Kele á ɔili ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI va, eɔevelei wo keezu la zaaɔaza.

⁹ «Naazu ɔoɔɔ GALAGI ɔa nuɔuse moimoiningiti kpe wo luɔɔ, niiti ti zebɔi wola wɔɔɔai, eyesu za zeeli, nu nope ge la de loni wo luɔɔ, é va zoi wo la.

¹⁰ Wo zaama, nu ɔilagi ɔeni nu waagilagi (1 000) ɔeezu, mazɔɔɔ ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔeni koɔi ɔoɔzu wo ve, eɔevelei é boni la.

¹¹ A dama ga ɔoɔɔ gola, á ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI nee ve.

¹² «Mazɔɔɔ ni wa voluavena toon ba, wo ɔili ziiti ba, ti de wo zaama, wo vulu ɔoɔɔ ma wa tiye, ni wa zupuna wa tiye,

¹³ á suɔweε ga ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI la yega zii niiti kpeezu wo luɔɔ, kele ta ɔe wo ve ga tumɔi, ta balii, ta kpakoi é wo loɔazu, ta ɔaingi é wo-ɔaazuwe, eyesu wo undaavili zou vagoi zu, nii ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI feeni wo ve.

¹⁴ «Nɔun ná, ná ga va zaazu. Niizu á suɔweε ga pagɔ wo-yiimave ta wa-ɔisiei zu, ga ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-minazeɔe kpe vagoiti ma wooi gila kpalaɔa suɔaka la yeni. Ti pe daazeelive wo ve, gila kpalaɔa suɔaka la yeni.

¹⁵ Eɔevelei ɔoɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-minazeɔe kpe vagoiti boni la wo ma, ti laazeeli wo ve, toɔa maanɔɔ vaiti daazeeli wo laalɔɔma, eyesu é wo-ma zuwu ɔaaleve, wo ɔula zou vagoi ɔa, nii é feai wo ve.

16 Ni wa minazeŋegi ɔfologolona, nii Ɔooɔɔ GALAGI wa-GALAGI boni wo ve, wo li, wo da gala kiligiti debi, wo da nako ti wa, Ɔooɔɔ GALAGI ɔa yiiɔaawana wo ma, toɔa wo ɔula zou vagoi naa va, nii e feai wo ve, wo undaavili.»

24

Gaaleba ɔaabelagi ti boni Sikeme

1 Zozuwe Izelayele wolodamaiti kpein gaaleeni ba Sikeme. E Izelayele ɔewolaiti tolini, ta kundigiiti, ta tukpooaaleve nuiti, ta kooɔɔ nu ɔundigiiti. Ti loni GALA gaazu.

2 Zozuwe ɔeni nubuseiti kpein ma: «Ɔooɔɔ GALAGI, Izelayele na-GALAGI wooi ɔaa: «Suɔooza gola, wo-memewolani, Teela boobo, Abalaame ta Naɔɔɔlni ti-ɔee, naati ti zeini zie wolai Ufelate oulu vele yooi zu, ti ɔeni gala kiligiti debizu.

3 Ge wo-memewola Abalaame zegeni zie wolai Ufelate oulu vele yooi zu. Ge zieni la Kanaan yooi zu na pe. Ge mavofodai moinni gola, ge Izaake ve zea ga doun zunui.

4 Ge Zakobe ta Ezawu veeni Izaake ya. Ge Seyiil ɔize yooi veeni Ezawu ve ga nono. Zakobe ta na-doun zunuiti ti liini Ezipete yooi zu.

5 « «Suɔoozaai ma, ge Moizeni ta Aalon leveni, ge maanooɔ vaa moimmoim daa Ezipete yooi ma, naa voluma ge wo ɔula na.

6 Ge wo-memewolani kulani Ezipete yooi va, wo zeeli kpolodei ma. Ezipete nuiti ti vileni wo-memewolani polu ga wotoloiti, ta soo bize zalavusuiti, ti zeeli Seeli Kpolodei vo be.

7 Wo-memewolani ti kpeei looni goizu. Ge kpidiil booni wo yooɔzu wa Ezipete nuiti, ge kpolodei ɔaaɔale ma, ge pu ti ma, e ti maalooɔɔ. Wo naa kpein suɔwee ga pagoo, nii ge keeni ga Ezipete nuiti. Wo yeni zeini tevebai zu, eyesu suɔooza.

8 « «Ge liini ga woye Amool nuiti ta-yooi zu, niiti ti zeini Zuluden oulu velei, folo ɔulazu velei. Ti kooi veeni wo va, kele ge zobogi veeni wo ve, wo pile sɔbo ti ma. Wo ta-yooi zegeni ga wano, ge ti ɔfologoloni wo luɔo.

9 Sipool na-doun zunui Balake, Moabe masagi wuzegeni, e Izelayele zakpe. E Beyool na-doun zunui Balaame lolini, ga e wo voovo.

10 Kele ge la ɔeni keeni, ge va woilo Balaame wooi ma, tuyai ɔa e tooni wo ve. Ge wo ɔulani Balake yeezu.

11 « «Wo Zuluden maazuɔudeni, wo va Zeeliko. Naama laa wolai zu nuiti ti wo zakpeni, ge zobogi ve wo ve, wo pile sɔbo ti ma. Pele no ɔana wo sɔboani la Amool nuiti ma, ta Feeleeze nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Gete nuiti, ta Giilegase nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti.

12 Ge kaogiti teveni wo luɔo, ti Amool nuiti ta-masa felegei teiti kpeeni wo luɔo, ti ti maoozoza wo va, wa-wooa zokpoi baa wa-mein laade, wo va ti bee la.

13 Ge zooi veeni wo ve, nii wo la ti ɔeeni ma, ta taa wolaiti wo la ti loni, wo zeizu ti zu, ta leezen beleiti, ta wolive wuluiti, niiti wo la ti ziinni, kele wo ma waaiti miizu.» »

Izelayele nuiti ti yimazege vai

ga Ɔooɔɔ GALAGI lebi vai

14 Zozuwe ɔeni ti ma: «Niizu, a lua Ɔooɔɔ GALAGI va, wo debi ga soledai ta woogefiladai. A gala kiligiti kula booo zaama, niiti wo-memewolani ti ɔeni ti lebizu zie wolai Ufelate oulu velei ta Ezipete yooi zu. A Ɔooɔɔ GALAGI lebi.

15 Ni e la neeni wo ve ga wo Ɔooɔɔ GALAGI lebi, a yimazege za ga galagi naa, nii wa debi, baa naati niiti wo-memewolani ti ti lebini zie wolai Ufelate oulu vele yooi zu, baa Amool nuiti ta-ɔalagiti, niiti wo zeini ta-yooi zu. Na-o, na-peleyeɔei-yo, ga Ɔooɔɔ GALAGI lebi.»

16 Nubuseiti ti googaaivoteni, ti ɔe ma: «Naama ɔisiei maoozoza gi va, gi va ɔele Ɔooɔɔ GALAGI va, gi va gala kiligiti debi!

17 Mazoboo Ɔooɔɔ GALAGI, ga-GALAGI ɔa e gi ɔulani Ezipete yooi va, ga gi-memewolani, zooi nii gi ɔeni su ga duoiti. E poo golaiti keeni gi ɔaazu, e gi makeni pelei zu, ve kpein gi zieni na, ta nubuseiti kpein saama, niiti gi ta-yooi maazuɔudeni.

18 Ɔooɔɔ GALAGI ɔa e nubuseiti kpein kpeeni gi luɔo, ma un ge da ma mee ga Amool nuiti ti ɔeni zeini zooi tei su. Ga balaagi, ga Ɔooɔɔ GALAGI lebi, mazoboo toga ga ga-GALAGI.»

19 Zozuwe ɔeni nubuseiti ma: «Wo la zooga wo va Ɔooɔɔ GALAGI lebi, mazoboo GALAGI ve nadegei, GALAGI ve toloai, e la wa-lo kologologiti suvaayega, ta wa-ɔotoiti.

20 Wa ɔelena ba, wo da gala kiligiti debi, toga ɔale ma wo laalooɔma, e faa ɔoi ɔe ga woye. E faaneɔi ɔea voluma wo ve, toga wo-ma zuwu ɔaaleve.»

21 Nubuseiti ti Zozuwe woogaaivoteni, ti ɔe ma: «Ba-o! Ɔooɔɔ GALAGI ɔa ga debi.»

22 Zozuwe ɔeni ti ma: «Wo ɔea ga zeeleiti, wa booo wo laalooɔma, ga wa ɔa wo yimazegea ga Ɔooɔɔ GALAGI, ga wo debi.» Ti googaaivoteni, ti ɔe ma: «Ga ga ma zeeleiti.»

23 Zozuwe ɔeni ti ma: «Ni naa ve, a beteve gala kiligiti ba, ti wo zaama, wo lati Ɔooɔɔ GALAGI ma, Izelayele na-GALAGI, ga wo-yiima ve pe.»

²⁴ Nuḅuseiti ti googfaavoteni, ti gɛ ma: «Gá Gooḡo GALAGI lebi, gá-GALAGI, gi golo ná-deveiti be.»

Minazefegi unso fai

²⁵ Naama volo ná Sikeme, Zozuwe minazefegi unsoni nuḅuseiti be, é togi ve ti ya, ta deveiti.

²⁶ Zozuwe niima vaiti kpein seveni GALA ná-Tɔ Sevei zu. E kɔtu wolai zefeni, é gaalɔ sene gului wu, nii é gɛni Gooḡo GALAGI zeizu padegai.

²⁷ Zozuwe gɛni nuḅuseiti ma: «Wele, kɔtui nii gɛ gɛɛzu ga zeelei ade laalɔḡɔma, mazɔɔ wooi kpein Gooḡo GALAGI bogai ade ma, é naati pe menige. Ungo, toḡa gɛ ga zeelei wo laalɔḡɔma, ga wo mina gɛle wa-GALAGI va.»

²⁸ Ti begai ma, Zozuwe yeeḅeni nuḅuseiti ba, eɛe ge li, é zeí ná-poganii unda.

Zozuwe zaa vai

²⁹ Naama vaiti poluma, Nun ná-doun zunui Zozuwe, Gooḡo GALAGI ná-botigɛ nui zaani, ná-konagi gɛni ga kona ungila kona puugo (110).

³⁰ Ti maaḡuluni zooi naa zu, nii é sɔɔɔni ga nɔnɔ, Timenate-Seela, Efelayime gize yooi zu, Gaase gizeí lekpemaɔe nu gɔɔɔɔɔɔ.

³¹ Izelaye le nuiti ti gɛni Gooḡo GALAGI lebizu, Zozuwe zii ma voloi pe su, saa voluma balaa, kewolai naati sii ma voloi pe su, niiti ti yɛni vulua Zozuwe ná-siegi kpein su, ti naama vaa wolaiti kpein kaai, niiti Gooḡo GALAGI ti gɛɛni Izelaye le ve.

³² Zozefe ma gaeiti Izelaye le nuiti ti vaani ga tiye, ti zefɛ ga tiye Ezipete yooi zu, ti naati maaḡuluni Sikeme taazuɔe, zou goi naa zu, nii Zakɔḡe geyani ga wali gae ungila (100), Gamɔɔl mavofodaiti ma, nii é gɛni ga Sikeme keeḡe. Ná gɛni ga Zozefe mavofodaiti tɔnɔ ma yooi ta.

³³ Aalɔn ná-doun zunui Elezaal balaagi zaani. Ti maaḡuluni gizei ma, nii é veeni ná-doun zunui Finease ya, Efelayime gize yooi zu.

Tukpɔɔaaleve Nuiti Ta-Zɛvɛi Sɛvɛi lɔzeizuvɛ

Faiti ti zɛvɛai Tukpɔɔaaleve nuiti ta-zɛvɛi zu, naati toge naama vaiti ba, niiti ti ɣɛɛni Izelayeɛle nuiti keai ma zeizu ga niine Kanaan yooi zu, Zozuwe ɣɛai ma loni ti untuɔɔ, eyɛsu naama ɣonagiti ti ɔɛ niiti ti ɣɛɛni Samiyɛle nɔ-siegi zu, aisa masadai lɔɔ va zeɪ.

Niima vaiti ti ɣɛɛni kona waagila unsavago puulɔsava (1 380) ta kona waagila puulɔlugɔ (1 050) yɔɔɔzuvɛ, ɔaa kona waagila unfele puufelegɔ (1 220) ta kona waagila puulɔlugɔ (1 050) yɔɔɔzuvɛ, aisa Yesu Kilista va zɔlɔɔ.

Naama laaseigi, ga tukpɔɔaaleve nuiti, naa ɣa ga nuiti ti zobogi zɔlɔɔni GALA ɔɔɔɔi yeezu, ɛ la ga faawo bo faa ɣila nɔ, keɛɛ ti loni nubuseiti untuɔɔ faiti pe su, ti ɣɛ ga ta-ɣundiɣiiti. Ti bolodamai tanigaani kula ɔalaa faaɔaagiti su.

Tukpɔɔaaleve nuiti ta-zɛvɛi ɣaagwɛvɛvɛ su ga faa wola savago:

1) Ma mɔungɪ ɣa naama vaiti dɛɛzu, niiti ti ɣɛɛni Izelayeɛle nuiti keai ma zeizu ga niine Kanaan yooi zu, eyɛsu Zozuwe za (1:1 ɛ li 2:10).

2) Fai velesieɪ ɣa dɛɛzu, vɛlegi GALA ga da nɔ-nubuseiti unmɔɔ da, ɛ yeelo nuiti ba, ɛ ti leve ti unmɔɔ fai naa ɣɛ (2:11 ɛ li 16:31).

3) Fai zavasiɛi ɣa dɛɛzu ga faazupui ɣɛni ɣɛɛzu Izelayeɛle wolodama nuiti saama, aisa masadai va zeɪ kpasu (ɣaagwɛsu 17 ɛ li 21).

Faiti kpein ti ɣɛɛni ga Izelayeɛle nuiti, tukpɔɔaaleve nuiti ta-zɛvɛi zu, naati ti ɣɛɛni tɔɔzei ti yɔɔɔzuvɛ ɣɛvɛlei va ta GALA. Siegi zu ta la woɔvaladai ɣɛɛna la ga GALA, nubuseiti ti bena ti maanɔɔɔ, niiti ti zeini ti zaama, ta ti-maagfoolii zu geleiti ɔalaa. Keɛɛ ta la ɣalena ma GALA ma, ti woodula ma ga ɛ ɔɔ ti va, GALA ge ɣɛni ti unmɔɔsu. Yeenɔpe nɔ, tegai ɣɛni ti vɔlu ga ti nɔkɔ gala kiligiti bu, niiti ti ɣɛni Kanaan yooi zu, ɔaa ti vɛle GALA polu ta ɔɔɔɔi ta-ɣulagaaneɛzui vaa ma (ɣaagwɛsu 17 ɛ li 18), ɔaa ti yeema GALA nɔ-deveiti ma (ɣaagwɛsu 19 ɛ li 21). Ta la ɣɛna naa ɣɛa, undaavili pelei ɣa ti bena so, ni GALA ge la vaani, ɛ va ɔɔ ti va.

Fai zavasiɛi ɣa naa lɛɛzu, vɛlei Izelayeɛle nuiti ta la ɣɛ la, ni ta ɔɔɔ yeema nɔ, ti vɔlu la zeini GALA ba. Toɣa dɛɛzu deɣemu ga, GALA nɔ-nubuseiti, gaazaɣagi ɣa ga, keɛni ɛ ɣwɛɛ, ga zobogi ɔɛgele ɣa ti wɔinni ti ta-eteai zie su? Soloo faa ɣa ga nɔ nɛi, ga ɛɛ ge nɔ-eteai zie, ɛɣɛvɛlei soloogai la nɔ gaazu?

*Lɛkpɛmavɛ nu yeezazu vɛle wolodaiti
ta-yooi zo fai*

¹ Zozuwe zaai ma, Izelayeɛle nuiti ti ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣaazaɣani, ti ɣɛ ma: «Gi zaama, ɔɛ ɣa a li mɔunpa, ɛ kɔɔi vɛɛ Kanaan nuiti ba?»

² ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣɛni ma: «Zuda mɔunpa ka a li, gɛ zɔoi lɔa zeezu.»

³ Zuda nuiti ti ɣɛni ti-ɣɛɛloin Simiyɔn nɔ-nuiti ma: «Ade lɛ wo ɔɔ gi va zɔoi naa vaa zu, nii feai gi ya, ade Kanaan nuiti sakpe, gɔ ɔalaa gɔ vɛle wo vɔlu, ade li naama yooi zu, nii feai wo ya.»

⁴ Simiyɔn nɔ-nuiti ti vɛleni ti vɔlu ti li.

⁴ Zuda nuiti ti lɛɛni, ɔɔɔɔɔ GALAGI Kanaan nuiti dɔɔni ti yeezu, ta Feeleeze nuiti. Ti zunu waapuugɔ (10 000) vaani naati ba Beezeke.

⁵ Ti masagi Adɔni-Beezeke ɣaani Beezeke, ti sakpeni, ti zobogi zɔlɔɔni Kanaan nuiti ma, ta Feeleeze nuiti.

⁶ Adɔni-Beezeke ɔizeni, keɛɛ ti vɛleni polu, ti so, ti zeezinekpɔtogiti ta kɔɔɔzinekpɔtogiti tɛveni ba.

⁷ Adɔni-Beezeke ɣɛni ma: «Masa puulɔfela (70), niiti ti ti-yeezinekpɔtogiti, ta ti-ɣɔɔzinekpɔtogiti tɛveni ba, naati ti ɣɛni daamianigi mɔtai yɛvɛzu, nii ɛ ɣɛni loozu, ɛ da ɣula nɔ-taɔalii ɣa. GALA ge naa ɣɛa ga ze, nii gɛ keɛni.» Ti liini la Zeeluzalɛme, minɔ ɣa ɛ zaani nɔ.

⁸ Zuda nuiti ti laalɛni Zeeluzalɛme wu, ti soni. Ti ma laai zu nubuseiti pe paa, ti abui lo taaɪ va.

⁹ Naa vɔluma, ti liini ti kɔɔi vɛɛ Kanaan nuiti ba, niiti ti ɣɛni zeini gize yooi zu, ta lɛkpɛmavɛ nu yeezazuvɛ yooi zu, ta zɛlavɛ ma nɛmɛi zu.

¹⁰ Zuda nuiti ti kɔɔi vɛɛni Kanaan nuiti ba, niiti ti ɣɛni zeini ɔɛɔɔɔlɔn, nii daaseigi ɣɛni mɔungɪ ga Kiliyate-Aaleɔa. Ti zobo zɔlɔɔni Seesayi nuiti ma, ta Ayiman nuiti, ta Talemayi nuiti.

¹¹ Ti zegeni minɔ, ti li ti Deɔiil nuiti sakpe. Mɔungɪ, Deɔiil laaseigi ɣɛni ga Kiliyate-Seefɛɛl.

¹² Kalebe feni ma: «Nà doun anzanui Akesa ve naama nui ve ga anza, nii a Kiliyate-Seefeel zakpe, é so.»

¹³ Kalebe degei Kenaze ná-doun zunui Wóteniyéle ga é ná zoni. Kalebe ná-doun anzanui Akesa veeni be ga anza.

¹⁴ Seeliai ma sinigi vò be, é deeni ga naa, ga naa kpalagi ta vali keefé Kalebe ma. Naa volu, Akesa vilini, é zéfe ná-soovalegi góma. Kalebe gaazağani, é fe ma: «Leeni ga woin è ma?»

¹⁵ E gooğaavoteni, é fe ma: «Faane fe bè! Zieungaa ve bè, mazoloo zoi è seidai su, lekpe mave nu yeezazuve, naa voo ve.» Kalebe zieungiti feeni be maazu vele, ta buu vele.

¹⁶ Ken nuiti, Moize nekoi mavofodaiti, ti zefeni Zeeliko, Dóza Taa Wolai, ta Zuda nuiti, ti li ti zeí nu buséiti saama, tevebai zu Zuda yooi zu, ve ná Alade lekpe mave nu yeezazuve.

¹⁷ Zuda nuiti ti bəni ti-geeloin Simiyon ná-nuiti ba, ti li ti Kanaan nuiti sakpe, niiti ti feni zeini Sefate. Ti nu buséiti kpein suwuğaa leveni, ti taai gologolo jeegelein. Ti taai naa laasei pəeni ga Gólema (nii poluve ga «é gologologa»).

¹⁸ Zuda nuiti ti Gaza zoni balaa, ta Asekalon, ta Ekelon, ta naama laa wolaiti maagoolii ma yooiti.

¹⁹ Gooğo GALAGI bəgoi feni ti va, naa ga é keeni Zuda nuiti ti zoo, ti gize yooi zo. Kele ti la feni zooni, ti va petugi zu nuiti kpe, mazoloo naati, kooğo wotoloiti ti feni naati zea, nii é ga kolu geleiti.

²⁰ Kalebe Geebelon zəbəni, egevelei Moize ma levei veeni la. E Anake mavofoda savagoiti kpeeni ná.

²¹ Benzamen mavofodai la feni Yeebuse nuiti kpeeni, niiti ti feni zeini Zeeluzaləme, naati ta de zeini Zeeluzaləme zaağaza, ta Benzamen mavofodai.

Lekpe mave nu fovezu vele wolodaiti ta-yooi zo fai

²² Zozefe mavofodai balaa liini, é laale Beetele wu, Gooğo GALAGI feni ti va.

²³ Ti nuiti teveni ga ti Beetele taai ve, nii moungi daaseigi feni ga Luze.

²⁴ Keelaiti ti zunu gila kaani, é da gila taazuve, ti feni ma: «Pele le ga giye, ve gá lo ná taazuve, gá faane fe è ve.»

²⁵ Pele ta le ta taazuve, é naa leeni ga tiye. Ti taa nuiti kpein paani, kele ti zunui naa ta ná-peleyejei yeni ná, naati ti li.

²⁶ Zunui naa liini Gete nuiti ta-yooi zu, é taai loni ná, é daasei pəeni ga Luze, daaseigi naa ga é ba zaağaza.

²⁷ Manasee nuiti ti la feni Bete-Seyan nuiti kpeeni, ta Taanake nuiti, ta Dool nuiti, ta Yibeleyame nuiti, ta Megido nuiti, ta ti-vaalobaiti kpein. Kanaan nui naati ti yeni zeini ma yooi zu.

²⁸ Siegi zu Izelaye nuiti sebei wəoloni la, ti feni boti baagi veezu ti ya, ti da ke, kele ti la feni ti beeni.

²⁹ Efelayime nuiti ti la feni Kanaan nuiti kpeeni, niiti ti feni zeini Geezeel, naati ti yeni zeini Efelayime nuiti saama.

³⁰ Zabulon nuiti ti la feni zooni ti va Kitelon nuiti kpe, ta Nağaləle nuiti. Kanaan nui naati ti yeni zeini Zabulon nuiti saama, kele naati ti feni boti baagi veezu ti ya, ti da ke.

³¹ Aseel nuiti ti la feni Ako nuiti kpeeni, ta Sidon nuiti, ta Aalaəe nuiti, ta Akeziəe nuiti, ta Geleəa nuiti, ta Afike nuiti, ta Leğəbe nuiti.

³² Aseel mavofodaiti ti zeini Kanaan nui naati saama, niiti ti feni zeini zoi naa zu, mazoloo ti la feni ti beeni.

³³ Nefetali nuiti ti la feni Bete-Seemese nuiti kpeeni, ta Bete-Anate, ti yeni zeini Kanaan nui naati saama, niiti ti feni zeini zoi naa zu. Kele ti feni boti baagi veezu taa wola felegoi naati su nuiti zea, ti da ke.

³⁴ Amool nuiti, ti Dan ná-nuiti kpeeni, ti le gize yooi zu, ti la feni vaani bu ga ti yei nemei zu.

³⁵ Amool nuiti ti yeni zeini Gaal-Geeleese, ta Ayalon, ta Saalebime, kele Zozefe mavofodai zebei feni liizu ga wəolaa ti laaləğoma, ti feni boti baagi veezu ti ya, ti da ke.

³⁶ Amool nuiti ta-fwepelemave liini gize yoozuve Akelaəime, é zo Seela, é li ná volu vele.

2

Izelaye nuiti ti la feni feeni ga woogəgila nu

¹ Gooğo GALAGI ná-keelai zefeni Gilegale, é va Bəkime, é bəni Izelaye nuiti pə, é fe ti ma: «Gə wo gulan Ezipete yooi va, gə vaani ga woye zoi naa zu, nii gə minazefeni ná-faa zu, gə ma gónai wo, wo-məməwolani be. Gə feni ma: «Eyesu gə, gə la ná-minazefegi gologologa wo letema.

² Wɔɔn wa, wo la minazeɣe boga niima yooi ma nuɔuseiti be, wa ta-zalaɣa ɣulazuwe ti toka. Kele wo la woiloni ɔɔoi ma. Lee vaa zu wo naa ɣeeni?

³ Nazu ɣa ge ɣeni la ma, ge la ti beezu wo luɣɔ, ta yesu wo ɣoba, ta-ɣalagiti ti ɣe ga balliiti wo luɣɔ.»

⁴ Siegi zu ɔɔoɣɔ GALAGI na-keelai niima wooyi boni la Izelayele nuiti ma, nuɔuseiti ti tɔɔzeini ga wɔɔa.

⁵ Ti naama adave laasei peeni ga Bɔkime (nii poluwe ga «ɔɔoɣɔ nuiti»). Ti zalaɣaiti kulani na ɔɔoɣɔ GALAGI ve.

Zozuwe zaa vai

⁶ Zozuwe yeebeni nuɔuseiti ba, Izelayele nuiti ti liini ti zoyi zeɣe, ti ɣilagilagi zeɣe na-poganii unda.

⁷ Nuɔuseiti ti ɣeni ɔɔoɣɔ GALAGI lebizu, Zozuwe zii ma voloi pe su, ta kewolai naati kpein ta-ziegi zu, niiti ti ɣeni ma ta Zozuweeni, ti keewoti wolaiti kpein kaani, niiti ɔɔoɣɔ GALAGI ti ɣeeni, Izelayele na-faa zu.

⁸ Nun na-doun zunui Zozuwe, ɔɔoɣɔ GALAGI na-botiɣe nui zaani, siegi zu na-konagi ɣeni la ga unɣila puuɣo (110).

⁹ Ti maaɣuluni na-zoyi ma, nii e sɔɔoni ga nɔnɔ Timenate-Geelase, Efelayime ɣize yooi zu, Gaase gizeɣe lekpemave nu ɣovezuve.

¹⁰ Ma ɣeɣalamaiti kpein balaa ti zeɣeni na, ti za, ti li ti-memewolani po, ti zaai. Geɣalama ɣili ge wuzegeni naati poluma, nii e la ɣeni ɔɔoɣɔ GALAGI ɣwee, anee keewotii nii e keeni Izelayele na-faa ma.

Nuɔuseiti ti ɣele vai

ɔɔoɣɔ GALAGI va

¹¹ Nazu ɣa Izelayele nuiti ti ɔɔoɣɔ GALAGI wanama vai ɣeeni la, ti Baale ɣalagiti dehini.

¹² Ti ɣeleni ɔɔoɣɔ GALAGI va, ti-memewolani ta-GALAGI, nii e ti ɣulani Ezipete yooi va, ti vile gala kiligiti polu, nuɔuseiti ta-ɣalagiti saama, niiti ti ti-maaɣoolii zu. Ti ɣeni nɔkosu ti wu, ti da ɔɔoɣɔ GALAGI yiiɣaawana.

¹³ Vele ɣana ti ɣeleni ɔɔoɣɔ GALAGI va, ti da Baaleni dehi ta Asetaateiti.

¹⁴ ɔɔoɣɔ GALAGI yiiɣaawanani Izelayele nuiti ma. E ben ti va, toosu nuiti ti loo ti ma, e la ti maaloboni. E ti laoni ti zili nuiti zeezu, niiti ti ɣeni ti-maaɣoolii zu, ti la zobo sɔɔoni, ti va lo ti zili nuiti daalɔɣoma.

¹⁵ Siɛnɔpe su ta la liina la kɔmave, ɔɔoɣɔ GALAGI ɣeni sugolooɣolosu ti ya, eɣevelei e boni la ti ma, e ma ɣonai wo. Vele ɣana ti laoni la iɣoteve wolai zu.

¹⁶ ɔɔoɣɔ GALAGI tukpɔɔaalewe nuiti buzeɣeni, niiti ti ti ɣizoni, ti ti ɣula ti zili nuiti zea, niiti ti ɣeni loozu ti ma.

¹⁷ Kele ti la ɣeni woilosu ta-lukpɔɔaalewe nuiti gooi ma. Ti ɣeni nɔ ɔɔoɣɔ ɣɔzozu ga gala kiligiti, ti da nɔko ti wu. Ti ɣeni zeɣezu gaamanɔ naama velei va, nii ti-memewolani ti zieni la, niiti ti ɣoloni ɔɔoɣɔ GALAGI na-devei ve, ti la ɣeni vɔkoɣoni naati ma, ti zie velei ɣeni ye.

¹⁸ Siɛnɔpe su ɔɔoɣɔ GALAGI ɣeni tukpɔɔaalewe nui levesu da, e ɣeni ɣeezu naa va, e ti unnao, e ti ɣula ti zili nuiti zeezu, tukpɔɔaalewe nui naa na-yeɣeɣalal kpein su. Mazɔɔo ɔɔoɣɔ GALAGI a la na-nuɔuseiti kaana, ti da kpeei loo unbawului wu, ti zili nuiti zea, ti da ti maanɔɣo, ti maawoin ɣeni sosu.

¹⁹ Kele siegi zu tukpɔɔaalewe nui a la zaana la, nuɔuseiti ti bena tɔɔzei ga ɔɔoɣɔ ɣɔzɔa mɔnɔ, e leve ti-memewolani tɔnɔi va, ti vile gala kiligiti polu, ti da ti lebi, ti da nɔko ti wu, ti la ɣeni yeebesu ti-zo niiti ba, ta ta-ɣikpaiti.

GALA ge Izelayele bo vai

voluɣulai zu

²⁰ ɔɔoɣɔ GALAGI yiiɣaawanani Izelayele ma, e ɣe ma: «Tɔɔzei niima nuɔuseiti ti na-minazeɣegi ɣolooɣologa, nii ge boni ti-memewolani be, tɔɔzei ti la ɣoloni ɔɔoi ve,

²¹ nɔun na, ge la mo zii niiti gila kpala kpea, teiti ti yegai na, eyesu Zozuwe za,

²² naa ɣa a ke ge ti ɣe ga Izelayele voluɣula anii, ge kwee, ni ta zie ga na-pelei, eɣevelei ti-memewolani ti zieni la, ti ɣolo be.»

²³ ɔɔoɣɔ GALAGI zii naati zeni na, ti zee ziiɣeigi zu, e la ɣaazuvileni ga ti bea, teiti e la ɣeni ti laoni Zozuwe yeezu.

3

¹ Ziiti pete, niiti ɔɔoɣɔ GALAGI ti yeni zoyi zu, ga ti ɣe ga voluɣula anii Izelayele ve, tiya ɣa ti la ɣeni Kanaan yooi zo fai ma ɣɔɔi ta ɣɔɔni.

² Naa ɣe ungi ɣeni ga ɣeɣalama niinei, e wuzegezu Izelayele nuiti saama, niiti ti la kɔɔoɣɔ vaa ɣwee, naati ti kɔɔoɣɔ vai maalele.

³ Gooɔɔ GALAGI Filiseti nuiti ta-masada loolugɔi ma nuɔuseiti zeni zooi zu, ta Kanaan nuiti kpein, ta Sidon nuiti, ta Geeve nuiti ti ɔeni zeini Liɔan ɔizeiti ma, é zo Baale-Geelemɔn gizeiti ma, eyesu é zeeli Leɔo-Gamate.

⁴ Zooi naati ti ɔeni ná, Izelaye voluɔula vai ma, ni ta ɔolo deveiti be, niiti Gooɔɔ GALAGI ti veeni ti-memewolani zea ga Moize maavele.

⁵ Izelaye nuiti ti zeini Kanaan nuiti saama, ta Gete nuiti, ta Amool nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeeɔuse nuiti.

⁶ Ti zooi naati su nuiti ti-loun anzanuiti seini ga ti-anzaiti, ti ti-loun anzanuiti fe naati ti-loun zunuiti be ga ti-anzaiti, ti da ta-ɔalagiti deɔi.

Wɔteniyɛle,

tukpɔɔaaleve nui Izelaye unda

⁷ Izelaye nuiti ti Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeni. Ti yeemani Gooɔɔ GALA ma, ta GALAGI, ti li ti da noko Baaleni bu, ta Aseelani.

⁸ Gooɔɔ GALAGI yiiɔaawanani Izelaye ma, é ti ɔodini Meezɔɔɔtami masagi Kusan-Liseyatayime ma. Ti duɔlai ɔeeni Kusan-Liseyatayime yeezu ga kona ɔosava.

⁹ Ti kpeei looni Gooɔɔ GALAGI woizu, naa unmoɔ nu wuzegeni Izelaye nuiti be, naa ti ɔizoni, Wɔteniyɛle ɔeni ga naa, nii é ɔeni ga Kenaze ná-doun zunui, Kalebe deɔei.

¹⁰ Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui ɔeni toun ba. E ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye unda. E liini ga koo Kusan-Liseyatayime laalɔɔma, Meezɔɔɔtami masagi, Gooɔɔ GALAGI zobogi veeni be, é pile ɔoloo naa ma.

¹¹ Ziileigi ɔeni zooi zu ná pe, kona ɔuunaanigɔ (40) laawu. Kenaze ná-doun zunui Wɔteniyɛle zaani.

Eɔude,

tukpɔɔaaleve nui Izelaye unda

¹² Izelaye nuiti ti Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeni moɔo. Naa maavele ma, Gooɔɔ GALAGI Moabe masagi Egelon iɔoɔoɔni, é wuzegeni Izelaye laalɔɔma.

¹³ Egelon Amɔn nuiti kpɔni ɔoɔo va, ta Amaleke nuiti, ti li ti laale Izelaye wu, ti zobogi ɔoloo ma, ti kpe ti kula Zeeliko va, Dɔza Taa Wolai, ti so.

¹⁴ Izelaye nuiti ti looni duɔlai zu, Moabe masagi Egelon yeezu, kona puugɔ maazu ɔosava (18) laawu.

¹⁵ Izelaye nuiti ti kpeei looni Gooɔɔ GALAGI woizu, naa unmoɔ nu leveni ti ma ga Eɔude, Benzamen nui, Geela ná-doun zunui, nii é ɔeni ga kooe nui. Izelaye nuiti ti valini ma ga é li ga maazooloo ganii Egelon ɔo, Moabe masagi.

¹⁶ Eɔude boɔa ɔokpɔi beteni ɔoɔo ve, ga gaavelegi, é ɔe ga zeelo felegɔ ta tukpe (2,5), é gilini ná-saamaɔiligi va ná-seɔei wu, ga zeezazu vele kpalai ma.

¹⁷ E liini é maazooloo ganii ve Egelon ya, Moabe masagi. Tama Egelon ɔeni ga zunui, nii gola wɔoloni.

¹⁸ Siɛgi zu é ɔeni da ga maazooloo ganii ve zea, é yeeɔeni zunuiti ba, ti li, teiti ti vaani ga anii naati.

¹⁹ Seelii ma kooɔɔ ganigiti pɔ be, ti ga kɔtui, Gilegale ɔobaɔe, é ɔaleni ma volu, é ɔe masagi ma: «Ee, masagi, keela woo ɔa zèa, è ve, é ga ɔooɔuzo vaa.»

Masagi devei veeni ga ti ɔe ba, niiti kpein ti ɔeni ná, naati pe ti ɔulani pelei wu.

²⁰ Názu ɔa Eɔude maabugani la masagi va, é ɔeni zeini sangasoi wu maazuve, nii é makeni ɔoɔo ve dooɔo bosuve maazuve, fiilei ɔa. Eɔude ɔeni ma: «GALA ná-keela wooi ɔa é zèa, ga é wo è ma.» Masagi wuzegeni ná-kpɔkɔɔgi zu.

²¹ Eɔude ɔoɔei maaleni yeezazu velei, é boɔa ɔokpɔi meenni, é pu ba kogi zu.

²² Ma ungi balaa looni, ma meengi loo voluma, mawuloi zieni ma meengi ma, é naa laaɔulu. Mazoloo boɔa ɔokpɔi folokulani ga polu velei, é la ɔeni meenni, é va kula.

²³ Eɔude ɔulani ga peɔe volu velei, é daaɔulu, é ɔooɔgi loo.

²⁴ Siɛgi zu é ɔulani la, masagi ná-botigɛ nuiti ti liini ti naa veɔe, ti kaani ga sangasoi ma veɔelaveti daaɔuluni, ɔooɔgi loo. Ti ɔeni ma: «Tanisu, toɔa ɔe latini pelei volu.»

²⁵ Ti ɔoloni ga maabunga, kele tei é la ɔeni sangasoi ma veɔelaveti daalaoni maazuve, ti kpakui zegeni, ti daaloo, peɔe ti-maliɔii ɔeni laani zooi ma, saai.

²⁶ Tei ti wola leɔini maaboungi ɔa, Eɔude ɔelani. Kooɔɔ ganigiti ti ga kɔtui, é naati pɔ be maazuɔudeni, é ɔela é li Seyila.

²⁷ Seelii ma miná feya, é puuugi veeni Efelayime ɔize yooi zu. Izelaye nuiti ti yeini, ti zege gize yooi zu, é loni ti untuɔo.

²⁸ E ɔeni ti ma: «À vile pòlu, mazoloo, Gooɔɔ GALAGI Moabe nuiti ɔaa wo yeezu, wo zili nuiti.» Ti vileni polu, ti Zuluden maalevesuɔeti so Moabe yooi letemaɔe, ti la nu nope zeni ná, é va zie wolai maazuɔude.

²⁹ Naama voloi, ti zunu waapuugo (10 000) vaani Moabe nuiti ba, ti pe ti ga zunuiti ti zuloga, kooɔɔ nu ɔɛzeɔɛzeɔgiti, gila kpala ge la ɔɔlani.

³⁰ Naama voloi, Moabe unmaayeini Izelayele yeewu. Ziileigi laoni zooli zu, eyesu kona vuulɔsava (80) laawu.

Samegaal,

tukpɔɔgaaleve nui Izelayele unda

³¹ Toun poluma, Anate na-doun zunui Samegaal ɔa e wuzegeni. E zunu undozita (600) vaani Filiseti nuiti ba, ga nika maabeɛ lukpoi kolu gaazobagi ga. To balaa e Izelayele nubuseti unmaani.

4

Deebola,

tukpɔɔgaaleve nui Izelayele unda

¹ Eɔɔde zaa vɔluma, Izelayele nuiti ti toozeini ga Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔɛa.

² Gooɔɔ GALAGI ti laoni Kanaan masagi Yaɔin yeezu, nii e ɔɛni masadai ɔɛɛzu Gasool taa wolai unda. Na-kooɔɔ ɔɔndigii ɔɛni ga Sisela, e ɔɛni zeini Galɔsete-Goyime.

³ Kolu wotolo untaavuugo (900) ɔa e ɔɛni Yaɔin ya, e Izelayele nuiti gola zopele ɔɔuni, kona vuufelego (20) laawu. Naati ti kpeei looni Gooɔɔ GALAGI woizu ga e bo ti va.

⁴ Naama ziegi zu, Lapidote anza Deebola, GALA goo wo anzanui, e ɔɛni ga tukpɔɔgaaleve nui Izelayele yooi zu.

⁵ E ɔɛni zeizu doo wului wu, ti daasei peeni ga Deebola na-doo wului, Lama ta Beetele ti yoozuve, Efelayime gize yooi zu. Izelayele nuiti ti ɔɛni liizu po be faawo bo fai ma.

⁶ Foloi ta, e keela leveni Balake ma, Abinoame na-doun zunui, Keedese nui, Nefetali yooi zu, e ɔɛ ma: «Wele, Gooɔɔ GALAGI, Izelayele na-GALAGI devei, nii veeve e ya: «Li e zunu waapuugo (10 000) laasei seve, Nefetali na-bolodai zu, ta Zaɔulɔn na-bolodai, e lo ti luɔɔ, wo li Taɔool gize ma.

⁷ Na vaazu ga Yaɔin na-kooɔɔ ɔɔndigii Sisela e vo, zie wolai Kison vo be, ta na-wotoloi, ta na-salausuiti, na ti loozu e yeezu.»

⁸ Balake Deebola woogaaivoteni, e ɔɛ ma: «Ni da vile polu, na li, kele ni e la vileni polu, ge la lia.»

⁹ E googaaivoteni, e ɔɛ ma: «Na vilesu e volu, de li, kele e la lebiya zolooɔa pelei naa zu, e boɔɔ loozu su, mazalo Gooɔɔ GALAGI ɔa Sisela loozu anzanu yeezu.» Deebola vileni Balake volu, ti li Keedese.

¹⁰ Balake Nefetali na-bolodai lolini Keedese, ta Zaɔulɔn na-bolodai. Zunu waapuugo (10 000) vileni polu, Deebola veeni ti va, ti li.

¹¹ Ma ziegi no zu, Geebeel, Ken nui, beteveni Ken nui zoti ba, Gobaabe mavofodaiti, Moize neko, e liini e na-sege ɔɔtai lo Keedese, Saananime sene gului ɔɔbaɔe.

¹² E woni Sisela ma, ga Abinoame na-doun zunui Balake lea Taɔool gize ma.

¹³ Sisela na-salausuiti gaaleeni ba, ta kolu wotolo untaavuugo (900). Na-kooɔɔ nuiti kpein ti liini Galɔsete-Goyime, zie wolai Kison vo be.

¹⁴ Deebola ɔɛni Balake ma: «De liina! Za ɔa Gooɔɔ GALAGI Sisela loozu la e yeezu, e pile soloo ma. Gooɔɔ GALAGI boɔɔi ɔa losu e luɔɔ.» Balake loni zunu waapuugo (10 000) untuɔɔ, ti Taɔool gize yei.

¹⁵ Gooɔɔ GALAGI Sisela beeni ta na-wotoloi, ta na-salausuiti, e ti pe kpeeni ga boɔa zokpoi Balake luɔɔ. Sisela ɔɔlani na-wotoloi zu, e vile ɔɔɔa, e vela.

¹⁶ Balake vileni wotoloi polu, ta salausuiti, eyesu ti zeeli Galɔsete-Goyime, ti Sisela na-salausuiti kpein paani. Nu gila kpala ge la ɔɛni ɔɔlani.

¹⁷ Sisela bizeni ɔɔɔa, e li Ken nui Ebeel anzai Yayele na-sege ɔɔtai wu, mazalo ziileigi ma minazegegi ɔɛni Gasool masagi Yaɔin ta Geebeel na-peleyegei ti zooɔzu.

¹⁸ Yayele ɔɔlani, e Sisela laaɔomi, e ɔɛ ma: «Le ve, maliɔii, le po be. Mina lua!» E leeni na-sege ɔɔtai wu, naa peemazegei veeni ma.

¹⁹ E ɔɛni ma: «Soma e zie ve zea, ge boole, kpoole woin ɔa ma.» E kolo woolei laalaoni nonoi su, e fe zea, e boole, naa volu, e segei ve ma.

²⁰ Sisela ɔɛni ma: «Li e lo sege ɔɔtai laave, ni nu a vaana, e e gaazaga ɔa: «Nu ɔa ve?», da ɔɛ ma: «Ba-ol!»

²¹ Sisela wola boɔa ɔɛni de, e jiini poun. Geebeel anzai Yayele, sege ɔɔtai ma wulu gaazobagi ta zeɔeni, e pee malitoo va, e maaɔuga ba vaavaa, e kpaɔo nɔungi va, e folokula e zooli zo, e zaani.

²² Balake yeni Sisela beezu, e va na, Yayele ɔɔlani e daaɔomi, e ɔɛ ma: «Va ge zunui le ga de, nii e gaiziezu.» E leeni naa vo be, e Sisela ɔa laani zooli ma, saai, sege ɔɔtai ma wulu gaazobagi nɔungi volokulaai.

²³ Zekana, naama volo ná, GALA ge zobogi veeni la Izelayele nuiti be, ti pile sɔlɔɔ Kanaan masagi Yaʔin ma.

²⁴ Izelayele nuiti ta-zobogi liini ga wɔlɔɔ, Kanaan masagi Yaʔin laalɔɔɔma, eyɛsu ti-ma zuwu ɔaaleve.

5

Deebola nd-guyei

1 Naama voloi Deebola ta Aʔinoame ná-doun zunui Balake ti guyei looni, ti ɔe ma:

² Izelayele, eɛe nɔungi viege, kevele beɛe ga é kɔoi ɔɔ,
nubuseiti ti ɔɔɔ veveve ga ti kɔoi ɔɔ:

Ɔɔɔɔ GALAGI mama!

³ Masagiti, à woilo mà! Kundiɔiiti, à woilo!

Nà guyei loozu, ungo, nɔun, ná guyei loozu Ɔɔɔɔ GALAGI ve,
gè guyei loo Ɔɔɔɔ GALAGI lɛbi vai ma, Izelayele ná-GALAGI!

⁴ Ee, Ɔɔɔɔ GALAGI, siegi zu è Seyiil ɔize yeini la,
è vaai ma, è zeɔe Edome yooi zu,
zooi balini, tonabiingi yeebeni tonai va, é vu.

⁵ Gizeiti ti buseni è luɔɔ,

Sinayi gizei ná-Ɔɔɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI.

⁶ Anate ná-doun zunui Samegaal ná-siegi zu,
Yayele ná-siegi zu, peleiti kpein ti laaɔuluni,
sie wo nuiti ti ɔeni ziezɔ ga kaku peleiti.

⁷ Eɛe pe ge ɔeleni Izelayele laa wolaiti ba,
ti ɔeleni ti va,

eyɛsu ná, Deebola, gè wuzeɔe,

gè wuzeɔe, eɔe doun deei Izelayele ve.

⁸ Izelayele nuiti ti yiimazeɔeni ga gala kiligiti,
gaamago nɔ, kɔoi vaani ta-veleleveɛi.

Kɔɔɔɔ nui waaɔuunaaniɔ (40 000) ɔa é Izelayele,
kele kɔɔɔ zɛpe gila kpalaɔ ge la ná, anɛe meɛn ɔila kpalaɔ.

⁹ Zii ɔa zoolezu Izelayele ɔundiɔiiti ta-vaa zu,
ti ɔɔɔ veai nubuseiti saama, ga ti kɔoi ɔɔ.

A mamagi ve Ɔɔɔɔ GALAGI ve!

¹⁰ Wɔiti wo leɛzu soovale saa ɔolegiti kɔma,
wɔiti wo zeini seɔe wolaiti su,
wɔiti wo ziezɔ peleiti su, à ɔiɔaizie!

¹¹ Niiti ti zieungiti kobave, ti ɔa ziei ɔaaɔwe,
ta Ɔɔɔɔ GALAGI ná-faanɛiiti maamusezu,
ná-faanɛiiti Izelayele ɔundiɔiiti tetema,

siegi zu Ɔɔɔɔ GALAGI ná-nubuseiti ti yeini la, taa wolai ma ziɔiɔaɛi.

¹² Wuzeɔe Deebola, wuzeɔe!

Gaalɔ, guye ɔila too!

Aʔinoame ná-doun zunui Balake, wuzeɔe!

Li ga ɔa-luɔiti.

¹³ Nui mɔtai zɛgai zobobe nuiti su,

GALA ge feeni naati be, ga ti zeini nubuseiti unda,

Ɔɔɔɔ GALAGI feeni be, ga nɔun gè ɔe kɔ ɔundiɔiiti saama!

¹⁴ Niiti ti pile sɔlɔɔgai Amaleke ma, naati kulaɔe Efelayime.

Benzamen vileni ti volu, toɔa ta-ɔɔɔɔ nuiti saama.

Makiil ná-peleyeɔei kundiɔiiti kulani.

Zaʔulon ná-bolodai ma ge gaalu bo nuiti fe, ti sevei ɔe ga seve ɔe nui ná-tukpɔi.

¹⁵ Isakaal ná-kundiɔiiti ti ɔeni Deebola va,

Isakaal ɔa Balake va,

ti yeini nemei zu.

Luben ná-nuiti saama, ɔɔɔɔɔaai woni,

kpɔezɔɔulai woni, goolaama la ɔulani su.

¹⁶ Lee vaa zu è yeini loni togani makesu felegai yɔɔɔzu,

è ɔa woilo togani make nuiti kpain gooi ma?

Luben ná-nuiti saama, ɔɔɔɔɔaai woni,

kpɔɛzɔgɔlɔi woni, goolaama la gɔlani su.

¹⁷ Galaade yɛni Zuluden vɔlu vɛlei.

Dan la zɛgɛni nɔ-ɔatoiti koba.

Asɛɛl yɛni zeini kpoloɔɛi laave,
 ɛ zeini kpe, ziilegi zu, nɔ-ɔato losuve.

¹⁸ Zɔbɔlɔn gɔ ga nɔbusei, nii tɛgɛai saai zu,
 Nɛfɛtali balaagi, zenɔ gana ɛ la, kɔɔgɔzuve.

¹⁹ Masagiti, ti ziliai ga giye, Kanaan masagiti,
 ti kɔɔi vɛɛni gi va Taanake, Megido ɔɛiti pɔ bɛ,
 keɛɛ ti la liini ga ani nɔpɛ, wali baa kɔɔzɔgani.

²⁰ Geeɔgɔlɔgi zu, somidegaiti ti kɔɔi gɔɔni,
 ti vɛlɛni ti zɛ vɛleiti ba, ti Sisela zakpe.

²¹ Zɛ wolai Kison ti yɛvɛni, ɛ yei ga tiye,
 wɔlɔwɔlɔ ɔɛ wolai, zɛ wolai Kison.

De zɛ ga zɛbei!

²² Sooiti ti leveni ga kpizei,

ti-vɔlokagiti tugi ɔa gɔla, ti-lugi ɔa gɔla zɔoi ma.

²³ Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-geezɔgɛelai gɛni ma:

«À Meelɔze voovo! A foovo, wo nɔ-taai zu nuiti foovo!

Mazɔlɔ ti la vaani, ti va ɔɔ Gɔɔgɔ GALAGI va,
 ti va ɔɔ Gɔɔgɔ GALAGI va, kɔɔgɔ gɔndigɛiti saama!»

²⁴ Yayɛle gɔ ga tuya nu anzanuiti saama,

Ken nui Geebɛɛl anzai!

Tuyai gɔ bɛ, anzanuiti saama,

nii ti zeini sege gɔtaiti bu!

²⁵ Sisela zɛi valini ma,

ɛ nɔnɔi veeni naa ya.

E nɛɛ niimi ɔɛi ma wulɔi veeni zea lɛbiya ɔɔle nɔkai zu.

²⁶ E gulu gaaɔɔɔgɔ zoni ga yɛi gilagi,

ɛ botigɛ nuiti ta-malitoi zɛge ga yɛezai.

E Sisela loɔani ga malitoi, ɛ naa nɔungi valini su!

E tooni, ɛ nɔungi ɔta.

²⁷ E zeini Yayɛle gɔgɔwu,

ɛ looni, ɛ la.

E zeini kɔgɔwu, ɛ looni.

Uɛ ɛ zeini nɔ, minɔ gɔ ɛ looni nɔ, ɛ zumaale, ɛ za.

²⁸ Maazuve, fenɛɛle laave,

minɔ gɔ Sisela dee welɛni nɔ, daavo, ɛ gɛ:

«Lee vaa zu nɔ-wotoloi lɛbisu, ɛ la vaazu?

Lee vaa zu nɔ-wotoloi ti liizu vaa?»

²⁹ E gɛni naa wosu nɔ gɔ,

nii nɔ-botigɛ gɛma anzanuiti ti boni:

³⁰ «Salavusuiti ti kɔɔzɔganiiti ka ga ɔɔlɔa,
 ti ɔa ti gaaɔgɛ ɔɔgɔ va:

Anzalopo gɛla, baa anzalopo felegɔ,

naa ve kɔɔgɔ nui gɛlagilagi ya.

Sisela gɔ sege zupu vagoi zɔlɔsu,

segeiti ti vɔdaai, ti zuvuai,

sege zuvua felegɔi gɔ loo zobo ɔlɔ nui gɔba.»

³¹ Ee, Gɔɔgɔ GALAGI, ɛ zili nuiti undaavili gana!

Keɛɛ nii ti ɛ nɛai vɛ,

naati ti volo ga foloi gɛvele, a gɛna toa gola!

Ziilegi lɔni zɔoi zu kona vuunaanigɔ (40) laawu.

6

Madiyan nuiti ti Izelayɛle ɔlɔ vai

¹ Izelaye nuiti ti Gooḡo GALAGI wanama vai ḡeeni mənə. Naa ti ɔəni Madiyan nuiti zeezu, kona ɔəfela laawu.

² Madiyan nuiti ti Izelaye wola ɔəɔni. Madiyan nuiti ta-vaa ḡa é keeni, Izelaye nuiti ti ɔəfuzuweti kpeeni la gizeiti ba, ta pugiti, ta fasaiti.

³ Sieḡi zu Izelaye nuiti ta la tii ḡeena la, Madiyan nuiti ti ḡeni leezu ta Amaleke nuiti, siezie nuiti ti ga folo ḡulazu vele nuiti, ti li ti laalḡoma.

⁴ Ti uuuzuve ɔəteni zooi zu, ti da zooi zu ḡulanumai kpein koloḡolo, Gaza maaḡoolii zu. Ti la ḡeni daamiani nɔpe zesu Izelaye nuiti zea, ane baalagiti, ɔəa nikiiti, ane soovalegiti.

⁵ Ti ḡeni vaazu ga ta-loganiiti, ta ta-zegḡe ḡotaiti, eḡe koto kpulugiti, nu la ḡeni zooga, é va ti ḡaalu, tiya-o, ta-ɔəmeiti-yo, ti ḡeni vaazu zooi zu, zooi ḡoloḡolo fai ma.

⁶ Izelaye wola ɔəalani, ɔəzei Madiyan nuiti ba, Izelaye nuiti ti kpeei looni Gooḡo GALAGI woizu.

⁷ Sieḡi zu ti kpeei looni la Gooḡo GALAGI woizu, Madiyan ná-faa zu,

⁸ é GALA goo wo nui leveni ti ma, naa ḡeni ti ma: «Gooḡo GALAGI, Izelaye ná-GALAGI wooi ḡaa: «Gè leeni ga woye, gè wo ḡula Ezipete yooi va, gè wo ḡulani duɔlai ma velei wu.

⁹ Gè wo ḡizoni, gè wo ḡula Ezipete nuiti zea, ta niiti kpein ti ḡeni wo maanḡoḡo, gè ti ɔə wo luḡo, gè ta-yooi ve wo ya.

¹⁰ Gè ḡeni wo ma: Nà ga Gooḡo GALAGI, wa-GALAGI, à mina nəkə Aməɔl nuiti ta-ḡalagiti bu, niiti wo zeini ta-yooi zu. Kele wo la woiloni ḡooi ma.»

*GALA ge vali vai Zeedeyən ma
ga é Izelaye unmə*

¹¹ Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ɔəani Wəfela taazuve. E zeini sene gului wu, nii é ḡeni loni Zoase ná-zooi zu, Aḡiyeeel ná-peleyeḡe wu nui. Ná-doun zunui Zeedeyən ḡeni moloio loḡazu, ɔəɔ ɔəḡi ɔətezuve, é da ɔəḡu Madiyan nuiti ba.

¹² Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡulani kelema be, é ḡeni ma: «Gooḡo GALAGI ḡa é va, kooḡo nu wolai!»

¹³ Zeedeyən ḡooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ee, mǎliḡii, ni Gooḡo GALAGI ḡa gi va, lee vaa zu niima maanḡoḡo vaiti kpein ti zeizu gi ma? Poo ḡolai naati ta mini, niiti gi-meməwolani ti-ma vaiti boni gi ma, sieḡi zu ti ḡeni la gi ma: «Gooḡo GALAGI ḡa é gi ḡulani Ezipete yooi zu?» Niizu é ḡeela gi va, é gi lo Madiyan nuiti zeezu.»

¹⁴ Gooḡo GALAGI ḡaavoteni ma, é ḡe ma: «Li ga naama zebɔi, nii é è va, da Izelaye nuiti unmə, é ti ḡula Madiyan nuiti zeezu. Nà laade ɔəa, gè va ḡe é levesu?»

¹⁵ Kele Zeedeyən ḡeni ma: «Ee, mǎliḡii, leeni ḡa nà Izelaye nuiti kizo da? Nà-peleyeḡe ḡa gaalɔdai Manasee ná-bolodai zu, nà ḡa gè ga dounḡo kee ná-doun zunuii saama.»

¹⁶ Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Kele nà ḡe é va, da zobo ɔəɔ Madiyan nuiti ma, eḡe zunu ḡila nɔ.»

¹⁷ Zeedeyən ḡeni ma: «Ni é zaalai laa mǎ, poo fe zèa, nii nà kwee da, ga Mǎliḡii, da ḡa é ɔəzu pɔ.

¹⁸ Nà é maaneɛezu, mina maaḡooza ve va, eyesu gè va ga ná-veɛanii, gè da è ḡoḡowu.»

Naa ḡeni ma: «Nà yesu ve, eyesu é ḡale ma, è va ve.»

¹⁹ Zeedeyən liini é boli ɔəkpagi ɔəte, é ɔə bulu vukoi kilo vuusavagɔ (30) va, é naa ɔəteni ga bului, nii leve la su. E suai vuuni kpɔloḡi zu, é sua ɔəi vu pɔlo liḡii zu, é li ga tiye pɔ sene gului wu, é sei kakala.

²⁰ GALA ná-geezuḡeelai ḡeni ma: «Suai zegḡe ta bului nii leve la su, ti la kɔtu wolai tei maazu, é sua ɔəi vu ti ma.» Zeedeyən ḡooi zoni.

²¹ Tukpoi é ḡeni Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ya, é naa zokpai loni suai va, ta bului nii leve la su. Abui soni kɔtu wolai va, é suai ḡala, ta bului nii leve la su. Naa volu, Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai nɛeleni gaazu.

²² Zeedeyən kweeeni ga Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ve. E kpeei looni, é ḡe: «Màanḡoḡa, Mǎliḡii, Gooḡo GALAGI! Mazɔɔo gè Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡaa, ga ḡaazuve.»

²³ Kele Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Yiilei, mina lua, è la zaazu.»

²⁴ Zeedeyən zalaḡa ḡulazuve loni náve Gooḡo GALAGI ve, é daasei pɛeni ga: «Ziilei GALAGI.» Toḡa de ná, zaagaza Wəfela taazuve, Aḡiyeeel ná-peleyeḡe zaama.

*Zeedeyən Baale ná-zalaḡa ḡulazuve
ḡoloḡolo fai*

²⁵ Ma ɔəkoi nɔ, Gooḡo GALAGI ḡeni Zeedeyən ma: «È-ḡee ná-nike zinei zo, kona ɔəfela gelei. Baale ná-zalaḡa ḡulazuve ḡoloḡolo, nii é ga è-ḡee nənɔi, sale ḡoo wului é loni koba, naa ɔəlaa ḡoloḡolo.

²⁶ Naama ḡizei maazuve ḡa é zalaḡa ḡulazuve ɔətezu ná, ga pagɔ, Gooḡo GALAGI, da-GALAGI ve. Da nike zinei velesiei zo, è kula ga gala zalaḡai, sale ḡoo wului nii é koloḡolosu, naa ḡa da seḡe, é ke ga kovii.»

²⁷ Zeedeyon zunu puugo zefeni ná-botigé nuiti saama, é naa gʼeeni nii kpein Gooḡo GALAGI boni ma. Kele é la gʼeni zooni, é va naa gʼe ga foloi, keni kpiddi, tʼoozei é gʼeni luazu keeḡe ná-peleyeḡei va, ta taaveaiti.

²⁸ Siḡi zu taaveaiti ti wuzegeni la ga sobuzobui, ti pʼeteni ga Baale ná-zalaḡa ḡulazuwe ḡologoloni, sale ḡoo wului ḡologoloni, nike zinei ḡilagi ḡulani ga gala zalaḡai zalaḡa ḡulazuwe, naa beḡea niinei.

²⁹ Ti gʼeni boḡo ḡaazaḡasu, ti da gʼe: «Be ḡa é naa gʼeai?»

Siḡi zu ti gʼeni gaazaḡagi wosu da, ti gʼeni ti ma: «Zeedeyon ve, Zoase ná-doun zunui, naa ḡa é naa gʼeeni.»

³⁰ Gaamanʼo, taaveaiti ti gʼeni Zoase ma: «È-loun zunui ḡula, keni é za, mazolʼo é Baale ná-zalaḡa ḡulazuwe ḡologologa, ta sale ḡoo wului é gʼeni ná ḡobaʼe.»

³¹ Zoase maḡoolii zu nuḡuseiti goḡaʼaʼoteni, é gʼe ti ma: «Wa ḡa wa Baale maalogi wo be 6aa? Wa ḡa wa bo ba, wo kizo? Nu-o-nu a Baale maalobona, ta naama nui vaa, aisa lina sobu. Ni Baale ḡa ga gala, é boḡo maalogi wo boḡo ve, tʼoozei ti ná-zalaḡa ḡulazuwe bezeḡega.»

³² E zo naama voloi ma, ti Zeedeyon laasei pʼeteni ga Yelubaale (nii poluwe ga «baale boḡo maalobo»), tʼoozei ti gʼe ma: «Baale boḡo maalobo toun daaloḡoma, tʼoozei é ná-zalaḡa ḡulazuwe ḡologoloni.»

Zeedeyon poogʼi ḡaizie vai

³³ Madiyan nuiti ta Amaleke nuiti, siezie nuiti ti ga folo ḡulazu vele nuḡuseiti, ti ḡaalʼeni ba, ti Zuludʼen bude, ti li ti vu Zizeleyele nemei zu.

³⁴ Gooḡo GALAGI ná-Zenvui yeini Zeedeyon ma, é lo su. E puuḡi veeni, é Aḡiyezeel ná-peleyeḡei lolini, ti vile polu.

³⁵ E keelaiti teveni Manasee ná-zooi zu, ti naati tolini ti vile polu. E keelaiti teveni Aseei ná pe, ta Zaḡulʼon, ta Nefetali, naati ti leeni ti ti laaḡomi.

³⁶ Zeedeyon gʼeni GALA ma: «Ni da po, è Izelayele ḡizo ga ze, eḡevelei é bogai la,

³⁷ wele, nii ḡa gʼe falizu é ma, ná baala koloi veezu zooi ma, molo loḡazuwe. Ni noḡai a vuuna baala koloi no ma, zooi nii é maḡoolii zu, ná pʼe maavʼai ye de, ná kwʼee gʼe ḡe da po é Izelayele ḡizo ga ze, eḡevelei é bogai la.»

³⁸ Ule no ḡana é gʼeeni la. Poluma zobui, é wuzegeni ga sobuzobui, é li é baala koloi luḡa, ma noḡai kokoi laaveni.

³⁹ Zeedeyon gʼeni GALA ma: «Mina yiiḡaawana ma, gaazaḡa gila kpe no ḡa gʼe bosu ga de, poo gaabelagi é vile baala koloi va, to ḡila kpe no vʼai ye de, kele noḡai zooi maave kpein zeḡe maḡoolii zu.»

⁴⁰ GALA ge naa no gʼeeni mʼonʼo kpiddi naa. Baala koloi ḡila kpe no ḡa foai yeini de, noḡai vuuni zooi ma ná pʼe.

7

Zeedeyon

ta kʼooḡo nu unsavagʼiti (300)

¹ Poluma zobui, Yelubaale, nii é ga Zeedeyon, ta ná-kʼooḡo nuiti ti vileni pelei zu, ti liini ti vu Galʼode zisungi ḡobaʼe. Madiyan nuiti ti vuuni ti ḡovezu velei, é zo Molee ḡizee va, eyesu ma nemei zu.

² Gooḡo GALAGI gʼeni Zeedeyon ma: «Nuḡusei é è volu, naati gola mʼoinve, gʼe va va bu, ti va pile solʼo Madiyan nuiti ma. Naa a gʼeena, Izelayele nuiti ta waso nʼoun ma, ti ḡisie ga ti boḡo zeḡei ḡa ti boḡo unmaḡgai da.

³ Niima ḡaazaḡagi wo da-ḡooḡo nuiti saama, é gʼe ma: «Be ḡa é wo zaama, é luazu sasu da 6ali? E maḡooza Galaade ḡizee va, é li ná-taazu.» » Ná-kʼooḡo nui zunu waavuufele maazu feleḡo (22 000) ḡa é ḡaleni ma, é yeini ná ga zunu waapuugo (10 000).

⁴ Kele Gooḡo GALAGI gʼeni Zeedeyon ma: «Kʼooḡo nuiti gola mʼoinve de. Yeini ga tiye kʼotudei vo be, miná ḡa suweengi wosu ná. Nii ná gʼe é ma: «Nii ḡa vile é volu,» naa ḡa vile é volu. Kele nii kpein ná gʼe é ma: «Nii mina vile é volu, wo va li,» naa mina vile é volu, wo va li.»

⁵ Zeedeyon yeini ga ná-zunuiti kʼotudei laave. Gooḡo GALAGI gʼeni ma: «Nui nii kpein a laave ziei ḡa, é da kpole ga ḡilei ḡevele, naati seḡe zoiḡi ba, ti vilʼesu niibiḡa, ti da boale, é ti vu ye.»

⁶ Nui niiti ti gʼeni ziei bolezu, ti seḡe ga yeei, ti to la, naati ti gʼeni ga zunu unsavagʼo (300). Zoiḡi kpein ti vilʼeni niibiḡa, ti laave ziei ḡa, ti da kpole.

⁷ Gooḡo GALAGI gʼeni Zeedeyon ma: «Zunu unsavagʼo (300) niiti ti ziei bolea ga yeei, naati ka gʼe wo unmaʼosu ga ti maavele, gʼe Madiyan nuiti do wo yeezu. Nuḡusei mʼotaiti ti ḡale ma ta-velʼiti bu.»

⁸ Naa volu, Zeedeyon Izelayele zunuiti kpein gaḡaleni ma, ese ge li ná-seḡe ḡotai wu, é zunu unsavagʼo (300) no make, naati ma ti ta-laamianigiti seḡeni, ta ta-vuugiti. Tama Madiyan nuiti ti gʼeni vuuni ti yeeḡoḡawuwe no nemei zu.

*Zeedeyon zili nuiti ta-gooḡo nui
ta segi wo fai*

⁹ Naama bidi ná, Gooḡo GALAGI ḡeni Zeedeyon ma: «Li, è laale Madiyan nuiti bu ta-gooḡaḡai zu, mazaloo gè ti laa è yeezu.

¹⁰ Ni da luazu ga è yei ná, à yei ta-gooḡaḡai zu, wa da-wotiḡe nui Pula.

¹¹ Woilo, è naa mení nui ti bosu, naa ḡa è zebelo, da yei naa volu è laale ta-gooḡaḡai wu.» Zeedeyonni ti yeini ta ná-botiḡe nui Pula, naati ta-gooḡaḡai ma mounḡi vò be.

¹² Madiyan nuiti, ta Amaleke nuiti, ta folo ḡulazu vele nuiti, ti vazaga ḡeni de namèi zu, ti moin gola, eḡe kotogiti, nu la bena zoo è va ta-nomèiti gaalu, ti moinni eḡe kpolodei ḡobaave naḡaegi.

¹³ Zeedeyon zeelíai ma ná, wele zunui ta ḡeni segi zuḡulazu boolai ta ma. E ḡeni ma: «Sèsuve, wele wooḡezegi ma bului gila ge ḡilikilini, é li é loo Madiyan nuiti ta-gooḡaḡai zu, seelíai ma seḡe ḡotai vò be, é loḡani maazuve ta buuue va, é toka zooi ma.»

¹⁴ Boolai gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ani ḡili nòpe ta ga ná, keni Zoase ná-doun zunui Zeedeyon ná-bogḡa zokpòl, Izelayele zunui, nii GALA ge zobogi veai be, ga é pile soloo Madiyan ma, ta ná-kooḡo nuiti.»

¹⁵ Sieḡi zu Zeedeyon segi zu wooi menini da, ta poluwo gooi, é nòkoni, é ḡale ma Izelayele nuiti ta-gooḡaḡai zu, é ḡe ti ma: «À wuzegé, mazaloo Gooḡo GALAGI zobogi vea wo ve, wo pile soloo Madiyan nuiti ta-gooḡo nuiti ma.»

¹⁶ Zeedeyon zunu unsavagòiti (300) gaagwèeni su sava, é puuḡi veeni kooḡo nui ḡilagilagi pe zea, ta polò liḡi zunakai, nui ti ḡeni sòmḡi ḡaazosu, ti da su.

¹⁷ E ḡeni ti ma: «Wa ḡe nḡun petesu, wo da naa nò ḡe, nii gè keezu. Nà zeelina nò feya ta-gooḡaḡai ḡobaave, nii gè keezu, wo naa ḡe.

¹⁸ Sieḡi zu gè puuḡi veezu la, niiti kpein ti bà, wa puuḡi ve wa balaagi ta-gooḡaḡai maaḡoolii zu, wo ḡe ma: «Gooḡo GALAGI ve, Zeedeyon ve!» »

*Gooḡo GALAGI zobogi vee vai
Izelayele ya*

¹⁹ Zeedeyon ta zunu unḡilagiti (100) ti zeelini Madiyan nuiti ta-gooḡaḡai zu, aisa kua zaamai. Naati ti kooḡaḡa maabèe nuiti maavaliboni nò feya. Gaamago nò, Zeedeyon ta ná-nuiti ti puuḡi veeni, ti polò liḡiiti golo, niiti ti ḡeni zoni ti ya.

²⁰ Ti-zeizu savagòiti pe ti puuḡi veeni, ti ta-vòlo liḡiiti golo. Ti sòmḡi zoni ga ti-ḡovei, puuḡi ḡe ti-yeezai ḡa, ti da fe, ti da kpeei loo, ti ḡe ma: «À sogi wo ga wa-wogḡa zokpòl Gooḡo GALAGI ve, ta Zeedeyon ve!»

²¹ Ti ḡilagilagi pe ge yeini loni losuve, kooḡaḡai maaḡoolii zu, zunuiti kpein ti velani ti ḡula kooḡaḡai va ga kpizei, ti da kpeei loo.

²² Zunu unsavagòl (300) ḡeai ma puuḡi veezu, Gooḡo GALAGI vaani bu, ga teiti ti ḡeni kooḡaḡai zu, ti veè boḡo ma ga boḡa zokpòiti. Kooḡaḡai zu nui mótaiti ti bizeni, eyesu ti li Bete-Sita, ti li ga Seleela vele, ti zeeli Aḡele-Meḡola taa wolai vò be, Taḡate ḡobaave.

*Izelayele ḡooḡo nui zòiti
ti vaa vai kpòbai ma*

²³ Izelayele zunuiti ti ḡaaleeni ba, Nefetali geleiti, ta Aseel ta Manasee geleiti, ti vileni Madiyan nuiti polu.

²⁴ Zeedeyon keelaiti tevèni Efelayime ḡize yooi zu ná pe, ti ḡe ma: «À yei wo Madiyan nuiti daaḡomi, wo zìe levesuveti so ti luḡo, eyesu Bete-Bala, ta Zuluden levesuveti.» Ti Efelayime zunuiti kpein tolini, ti yeini ti zìe levesuveti so, eyesu Bete-Bala, ta Zuluden levesuveti.

²⁵ Ti Madiyan nuiti ta-ḡundḡi feleḡo zoni, Wòḡe ta Zeebe, ti Wòḡe vaani fasai ma, daasei peai ga Wòḡe vasai, ti Zeebe vaani doo boi kpetezuve, nii daasei peai ga Zeebe ná-doo boi kpetezuve. Ti vilèni Madiyan nuiti polu, ti liini ga Wòḡe nounḡi, ta Zeebe nounḡi, ti fe Zeedeyon ya, Zuluden volu vele, folo ḡulazu vele.

8

Efelayime nuiti ta-yiḡaawana vai

¹ Efelayime zunuiti ti ḡeni Zeedeyon ma: «Leeni vaa ḡa è keai ga giye? Lee vaa zu è la ḡi lolini, è liizuue Madiyan nuiti sakpesu?» Ti laalèni bu, ti boe gola.

² Zeedeyon ti woogaaavoteni, é ḡe ti ma: «Lee vaa wola ḡa gè keai, nii nu a pokòḡona wòno ḡeai ma? Efelayime nuiti, wo-losuve wo naa ḡeai, posuyevèi naa la wòloni, é va leve Abiyeezel ná-peleyeḡeai nòno ma loo boi kpeteai va?»

³ Naa pe poluma, wa ḡa GALA ge Madiyan ḡundḡiiti Wòḡe ta Zeebe looni wo yeezu. Lee vòkòḡoma vaa ḡa gè keeni ga woye naazu?» Zeedeyon ná-gooḡaavotegi ti yiilèni, ti zeḡe ziiḡaawanai volu.

*Zobo sɔlɔɔ fai**Madiyan masagiti ma*

⁴ Zeedeyɔn zeeliai ma Zuludɛn ma, ta zunu unsavagɔiti (300), ti maazuɓudɛni, ti wola bɔlɔai, keɛɛ ti ɣɛni nɔ ti zili nuiti kpɛɛzu.

⁵ Zeedeyɔnni seeliai ma Sukɔte taa wolai zu, ɛ ɣɛni taaveaiti ma: «Nà wo maanɛɛɛɛzu, à ɓulua ve zunuiti zea, niiti ti màazaasu, mazɔlɔɔ ti ɓɔlɔa, tama nà de Zeeɓa ta Salemuna ɓɛɛzu, niiti ti ga Madiyan masagiti.»

⁶ Sukɔte ɗundiɗiiti ti goodɗaavoteni, ti ɣɛ ma: «Leeni vaa zu gá daamianigi ve ɗa-ɗɔɔɔɔ nuiti zea? E yeeziɛ Zeeɓa ta Salemunani bu, ɓaa ti lɔ è yeezu?»

⁷ Zeedeyɔn ɣɛni ti ma: «Ni ɛ ɣɛa ɣana, siegi zu Gooɗɔ GALAGI Zeeɓa ta Salemuna lɔɔzu la zèezu, nà wo zuvala ga tevebai zu ɣaingiti ta ɣaingi ma zii pɛ.»

⁸ Zeedeyɔn zɛɣeni ná, ɛ li Penuwele, ɛ fali ɗilagi naa nɔ woni ma laaveaiti ma. Penuwele nuiti ti goodɗaavote gilagi naa nɔ woni da, nii Sukɔte nuiti ti boni la.

⁹ E ɣɛni Penuwele nuiti ma: «Siegɛ zu kooi a ɓena la, nà ɣalena ma ziileigi zu, nà walaaveaiti ta-vele ɣaaɗooza golai loka.»

¹⁰ Zeeɓa ta Salemuna ti ɣɛni Kaalekɔɔl ta ta-ɗɔɔɔɔ nuiti, ti-liegɔi ɣɛni ga zunu waapuugo maazu lɔɔlu (15 000). Naa nɔ ɣa ɛ yɛni ti ya, folo ɗulazu vele nuiti ta-ɗɔɔɔɔ nuiti su zunu waaungila waaɓuufelegɔ (120 000) kpɛin ge zaani, niiti ti ɣɛni kooi ɗɔɔzu ga boɗa zɔkpɔi.

¹¹ Zeedeyɔn leɛni ga teveveve nuiti ta-velei, Nɔɓa folo ɗulazu velei ta Yogeɓeɗa, ɛ liini ɛ kooɗaɗai zakpe, nii ɛ laani ɓɔɗɔ la, maaɗili la ɣɛni ma.

¹² Madiyan masa felegɔiti, Zeeɓa ta Salemuna, ti ɓelani. Zeedeyɔn ɓilɛni ti ɓulu, ti ti zo, dualuagi lɔɔni ta-ɗɔɔɔɔ nuiti su, ti vaza.

Sukɔte ta Penuwele nuiti sulɔɗa vai

¹³ Zoase ná-doun zunui, Zeedeyɔn zɛɣezuwe kooɗaɗe, ɛ leɛni ga pelei, ɛ gize yɔɗɔzuve Geelɛse.

¹⁴ E zunu loungoi ta zoni, Sukɔte nuiti saama, ɛ gaazaɗa, naa Sukɔte ɗundiɗiiti ta kɛwolaiti daaseigi zɛɛɛni, ɛ fe zea, ti ɣɛni ga zunu ɓuulɓfela maazu lɔfela (77).

¹⁵ Naa ɓulu, ɛ ɓaani Sukɔte nuiti pɔ ɓɛ, ɛ ɣɛ ti ma: «À wele Zeeɓa ta Salemuna ɓa, niiti wo pòomuni ta-vaa zu, wo ɗa ɣɛ mà: «Zeeɓa ta Salemuna ti lɔa è yeezu ɓaa, gi ɓa daamiani fe ɗa-nuiti zea, niiti ti ɓɔlɔai?» »

¹⁶ E Sukɔte taa ɣɛwolaiti soni, ɛ tevebai zu ɣaingiti kula, ta ɣaingi ma zii pɛ, ɛ ti zuvala da.

¹⁷ E Penuwele taaveaiti ta-vele ɣaaɗooza golai lokani ɓalaa, ɛ zunuiti paa.

¹⁸ Zeedeyɔn ɣɛni Zeeɓa ta Salemuna ma: «Zunuiti ti ɣɛni ɣale, niiti wo ti ɓaani Taɓɔl?»

Ti goodɗaavoteni, ti ɣɛ ma: «Ti ɣɛni ga ɛ ɣeɓele, ti ɣeɓelei ɣɛni eɗɛ masa dounɗa.»

¹⁹ Zeedeyɔn ɣɛni ti ma: «Kèleaiti kana, gi dee ma. Nà ɗonazu Gooɗɔ GALAGI ma, nii ɛ vulua, ni wo ti yɛni vulua, wo la ti ɓaani, gɛ la ɓena wo ɓaa pɛ!»

²⁰ E ɣɛni ná-doun zunu mɔungɛ Yeeteɛɛl ma: «Wuzeɣɛ, ɛ ti ɓaa!» Kɛɛɛ zunu loungoi la ɣɛni ná-boɗa zɔkpɔi ɗulani su, tɔɔzei ɛ ɣɛni luazu, mazɔlɔɔ zunu loungoi nɔ ɣɛni de de.

²¹ Zeeɓa ta Salemuna ti ɣɛni Zeedeyɔn ma: «Wuzeɣɛ, ɛ gi ɓaa ɗa ɓɔɗɔ! Mazɔlɔɔ velei zunui la, zekana ná-zɛɓei la!» Zeedeyɔn wuzɛɣeni, ɛ Zeeɓa ta Salemuna ɓaa. Naa ɓulu, ɛ ta-ɗɔɔɔɔti kɔbu yɔlɔɗɔ ɓagɔiti seɣeni.

Zeedeyɔn ɣɛle vai masadai va

²² Izelayeɛ zunuiti ti ɣɛni Zeedeyɔn ma: «Zei ga masagi gi unda, ɗa zɛɣena ná è-loun zunui, naa ɓulu è-lounlɔin, mazɔlɔɔ è gi ɗizoga gi ɗula Madiyan nuiti zea.»

²³ Zeedeyɔn ɣɛni ti ma: «Gɛ la zeizu wo unda ga masa, anɛɛ doun zunui ɓe, ɓaa dounlɔin. Gooɗɔ GALAGI ɗa ɛ zeizu wo unda ga masagi.»

²⁴ Zeedeyɔn ɣɛni ti ma mɔno: «Nà faa ɗila bosu wo ma ga wo kɛ: Wo ɗilagilagi zanu goizu anigi gila fe ɓɛ, aniiti su ti zogai kooi zu.» Zanu goizu anigiti ti ɣɛni Madiyan nuiti zea, tɔɔzei vele ɣana tevebai zu nuiti ti ɣɛni la.

²⁵ Ti ɣɛni ma: «Gá ti ve ga koozunɛ.» Ti seɣɛ wolai zuvieni, ɛɛɛ ge ɗa goizu anigi ɓili su, ɛ ɗula naa zu, nii ɛ sogai kooi zu.

²⁶ Zanu goizu anigi Zeedeyɔn sɔlɔɔni, ti pɛ buɗɛgi ɣɛni ga kilo ɓuufelegɔ (20). E kɔbu yɔlɔɗɔiti sɔlɔɔni ɓalaa, ta seɣɛ ɓɔi pagɔiti, niiti Madiyan masagiti ti ɓena too ɣɔɓa, ta yɔlɔɗɔ ɓagɔiti, ti ɣɛni ta-ɗɔɔɔɔti kɔbu.

²⁷ Zeedeyɔn zalaɗa ɗula zɛɣɛi ɓɛɛni la, nii ɛ ga kakazu gelei, ɛ daani ná-taazuve, Wɔfela. Miná ɗa Izelayeɛɛɛ nuiti ti ɓɔɗɔ ɗɔɔɔni ná, tɔɔzei ti ɣɛni nɔkɔsu bu. E ɣɛni ga balii Zeedeyɔn ɓe ta ná-peleɣɛɣɛi.

Zeedeyɔn zaa vai

²⁸ Madiyan ɗolonɛ Izelayeɛɛɛ ɓe, ti la mɔ ungi wuzɛɣeni pɛ. Zooi zeini ziileigi zu, kona ɓuunaaniɗo (40) laawu Zeedeyɔn zii ma voloi pɛ su.

²⁹ Zoase ná-doun zunui Yelubaale, nii é ga Zeedeyɔn, ɔaleni ma, é zei ná-pelei wu.

³⁰ Zeedeyɔn doun zunu uulufela (70) zɔlɔni, kpɔɔɔ gelei, mazɔlɔ anzai wola mɔinni.

³¹ Anzai Sikeme, nii é la ɔeni vuluni ga zɔiti kevele, naa doun zunu ɔila solɔni be balaa, é naa laasei pɛeni ga Aɔimeeleke.

³² Zoase ná-doun zunui, Zeedeyɔn zaani, kele é pɔlɔzafagi woni undaanɛi zu. Ti maagɔluni keeɔɔ Zease ná-kabayegɛi zu, Wɔfela taazuve, nii é ɔeni ga Aɔiyezele ná-peleyegɛi nɔnɔ.

³³ Siɛgi zu Zeedeyɔn zaani la, Izelayele nuiti ti tɔzeini ga kologologi ɔea ta Baaleni, ti Baale-Belite ɔeni ga ta-ɔalagi.

³⁴ Izelayele nuiti ti la ɔeni ɔizeni Gɔɔɔɔ GALAGI zu, ta-GALAGI, nii é ti vieni, é ti ɔula ti zili nuiti kpein zeezu, niiti ti ɔeni ti-maagɔlɔli zu.

³⁵ Ti la ɔeni faanɛi wuuɔwɛni, ga tago nɔpe, é va lo Zeedeyɔn ná-peleyegɛi va, nii é ga Yelubaale, faa vagɔi nii kpein é keeni Izelayele letema.

9

Aɔimeeleke zei vai

ga masagi Sikeme

¹ Yelubaale, nii é ga Zeedeyɔn, naa ná-doun zunui gila, nii é ga Aɔimeeleke, naa ɔa é liini kekeni pɔ be Sikeme, é bɔe dee ná-peleyegɛi wu nuɔuseiti pɔ, é ɔɛ ti ma:

² «À Sikeme nu wolaiti gaazaɔa, wo ɔɛ ti ma: «Leeni ɔa fizɔgai wo ma, Yelubaale ná-doun zunu uulufelaiti (70) ti zei wo unda, ɔaa nu ɔila nɔ zei wo unda?» A ɔize su ga wo ta ɔa ga ze, ada ga ɔama ɔilagi.»

³ Kekeni ti liini ti naama woiti daazeeli Sikeme nu wolaiti kpein ma. Naati kpein ti ɔitoni Aɔimeeleke va, mazɔlɔ ti ɔeni ma: «Gi ta ve.»

⁴ Ti wali ɔae uulufela (70) veeni zea, ti seɔɔ Baale-Belite lebi velei wu. Aɔimeeleke nu ɔakaiti ta tevetevɛ nuiti seɔeni ga naama walii, ti vile polu.

⁵ Naa voluma, é liini keeɔɔ ná-taazuve Wɔfela, é keeɔɔ Yelubaale ná-doun zunu uulufelaiti (70) paa, é ti pe paani kɔtu ɔilagi maazu. Keni Yɔtame ɔila kpe, Yelubaale ná-doun zunui, nii gola lɔini ti zu, naa la ɔeni zaani, tɔzei é lɔɔɔni.

⁶ Sikeme nu wolaiti kpein ta Bete-Milo nuɔuseiti kpein ti ɔaalɛni ba, ti Aɔimeeleke zei ga masagi, ti naa ɔeni sene gului wu Sikeme, zalaɔa ɔotu ɔaaɔoozagi ɔɔbave.

Yɔtame ná-faalaalii

⁷ Naa kpein ge woni Yɔtame ma. E liini é lo Galizime gizei unmave, é bɔeni ti va, é woogɔla la, é ɔɛ ma:

A woilo gɔo ma, Sikeme nu wolaiti,
ni wa pɔ ga GALA ge wo woomeni!

⁸ Gulu wolaiti ti liini,

ga ti gulɔi zie masagi ma, é zei ti unda.

Ti ɔeni wolive wului ma:

«Zei gi unda ga masagi.»

⁹ Kele wolive wului ti woɔɔavoteni, é ɔɛ ti ma:

«Gè be mà waai ma wulɔi vee vai va ɔaa,

nii ta da GALA ta nuɔuseiti debi la,

gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zei guluiti unda?»

¹⁰ Guluiti ti ɔeni naazu kooleɔoole gului ma:

«Va, è zei gi unda ga masagi!»

¹¹ Kele kooleɔoole gului ɔeni ti ma:

«Gè ɔɛle mà nɛɛi va, ta mà waa vagɔi,

gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zei guluiti unda?»

¹² Guluiti ti ɔeni leezen ansaɔɔgi ma:

«Va, dɔun è zei gi unda ga masagi.»

¹³ Kele leezen ansaɔɔgi ɔeni ti ma:

«Gè ɔɛle ná-dɔi va,

nii é GALA ta nuiti koozunɛɛzu,

gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zei guluiti unda?»

¹⁴ Názu ɔa guluiti kpein ti ɔeni la ɔain ba wului ma:

«Va, è zei gi unda ga masagi.»

¹⁵ Gain ba wului ti woɔɔavoteni, é ɔɛ ti ma:

«Ni wo-yiimai ɔana, wo gulɔi zie mà,

wo kè ga masagi wo unda,

à va wo lɔɔɔɔfɔ ma niinigi wu.
Ni wa ɔɔɔɔna, abui ɔɔ ɔɔla mà ɔɔaingiti su,
é Liɔan sɔɔdele guluiti gala.»

¹⁶Yɔtame ɔɔni ma mɔnɔ: «Niizu deɔɔemu, kisiɔ vaɔɔi ɔɔ wo bogai nei, ta sɔɔledai, Aɔimeeleke zeɔ vai zu ga masagi? Faa vaɔɔ ɔɔana nei wo keai Yelubaale ná-peleyeɔei letema? Wo unfemai veeve be nei, é zooloo ná-keɔwoti vaɔɔiti ma, niiti é ti ɔɔɔni?»

¹⁷Mazɔlɔ kɔɔ kɔɔi ɔɔni wo ve, é ɔɔikulani zɔnvui zu kɔɔmauve, é wo ɔɔulani Madiyan nuiti zea.

¹⁸Wɔun, wo wuzɔɔɔa kɔɔ ná-peleyeɔei laalɔɔɔma za, wo ná-doun zunuiti paani, zunu vuulɔɔfela (70), kɔtu ɔɔlagi maazu. Wo ná-botigɔ anzanui ná-doun zunui Aɔimeeleke lo Sikɔme ga masagi, tɔzeɔi toɔa ga wo-ɔɔeloin.

¹⁹Ni kisiɔ vaɔɔi ɔɔana wo bogai za, ta sɔɔledai, Yelubaale letema, ta ná-peleyeɔei, Aɔimeeleke wo yiima vai ɔɔ wo ve, wa baalaa wo ziima vai ɔɔ!

²⁰Ni naa laade, abu ɔɔla ka ɔɔla Aɔimeeleke zu, nii a Sikɔme nu wolaiti gala, ta Milo vɔleyeɔei, abu ɔɔla ka ɔɔla Sikɔme nu wolaiti su, ta 'Bete-Milo nuiti, nii a Aɔimeeleke gála!»

²¹Yɔtame vɔlani é li é lɔɔɔɔfɔ Beel, miná ɔɔa é yeɔi ná, é maaɔɔooza keɔɔɔeloin Aɔimeeleke va.

Nuiti ti wuzɔɔɔ vai

Aɔimeeleke laalɔɔɔma Sikɔme

²²Aɔimeeleke ɔɔni ga kundigii Izelayeɔe unda kona savago laawu.

²³Naa vuuluma, GALA ge gooɔaɔaalala yenvui lɔni Aɔimeeleke ta Sikɔme nu wolaiti zɔɔɔzu, naati ti wuzɔɔɔni daalɔɔɔma,

²⁴tɔzeɔi faa ɔɔi va é keɔni ga Yelubaale ná-doun zunu vuulɔɔfela (70), naa ɔɔa a ke ti ma namai la Aɔimeeleke unma, tɔzeɔi ti-ɔɔeloin ve, toɔa é ti vaani, Sikɔme nu wolaiti ti bɔ ba.

²⁵Nii a ke ti zoo Aɔimeeleke la, Sikɔme nuiti, ti nuiti seini gizeiti unmauve, ti ti lɔɔɔfɔ taa wolai ɔɔbaave, naama zunuiti ti ɔɔni loozu nuiti ma, niiti ti ɔɔni levesu ti ɔɔbaave. Ma wooi woni Aɔimeeleke ma.

²⁶Yeeta, Eɔede ná-doun zunui Gaale, ta keɔɔɔelointi ti ɔɔni levesu Sikɔme. Sikɔme nu wolaiti kpein ti laani da.

²⁷Ti liini ta-leezeɔni beleiiti su, ti ma waaiti kula, ti ti bɔɔɔɔ, ti koozunɔ vetii ɔɔla, ti li ta-ɔɔlagi ná-pelei wu, ti daamii wo, ti bɔɔɔɔ, ti Aɔimeeleke ɔɔto.

²⁸Eɔede ná-doun zunui Gaale ɔɔni ɔɔɔɔɔ ma: «Be ɔɔa é ga Aɔimeeleke, bɔ ɔɔa é ga Sikɔme, gi va botii ɔɔ Aɔimeeleke ve? Yelubaale ná-doun zunui laade ɔɔaa, Zeɔule laade é va ɔɔ ga ná-keelai? A botii ɔɔ Gamɔl zunuiti be, nii é ga Sikɔme keɔɔɔɔ. Goun, leeni vaa zu gá botii ɔɔ Aɔimeeleke ve?»

²⁹Ni nui ta a niima nuɔuseiti ta-ɔɔundigilai veena zɔa! Nà la Aɔimeeleke maaɔɔooza. Nà la ɔɔ Aɔimeeleke ma: «Li é ta bɔ da-zalavusuiti ba, è va é kɔɔi ɔɔ!» »

³⁰Zeɔule taa masa golai, naa menini nii Gaale boni, Eɔede ná-doun zunui, gola yiiɔaawanani.

³¹E keelaiiti tevɔni dɔɔɔɔfɔ Aɔimeeleke ma, é ɔɔ ma: «Wele, Eɔede ná-doun zunui Gaale, ta keɔɔɔelointi ti vaave Sikɔme, ti taai wuzɔɔɔa è laalɔɔɔma.

³²Kenii niina è baɔa ga kuai, wa nuɔuseiti ti è va, à lɔɔɔfɔ ti va balaɔai zu.

³³Sobui, foloi a ɔɔlana, da wuzɔɔɔ è yei ti ma taa wolai zu. Siegi zu Gaale ta polu nuɔuseiti ta wuzɔɔɔna la è laalɔɔɔma, da naa ɔɔ la, nii da-zeɔbeɔi a zoo da.»

³⁴Aɔimeeleke ta nuɔuseiti ti ɔɔni polu, ti wuzɔɔɔni ga kuai, ti li ti lɔɔɔfɔ Sikɔme ɔɔbaave, ti bɔɔɔ zeini su ga naanigo.

³⁵Eɔede ná-doun zunui, Gaale ɔɔulani, é lo taa zigɔdaave. Aɔimeeleke ta nuɔuseiti kpein ti ɔɔni polu dɔɔɔfɔ vɔlei zu, ti ɔɔulani keɔɔma.

³⁶Gaale ti ɔɔaani, é ɔɔ Zeɔule ma: «Wele nuɔuseiti ba, ti gizeɔi yeizu.»

Zeɔule gooɔaavoteni, é ɔɔ ma: «Gizeiti ma niinigi ɔɔa è kaazu ga numaa ve.»

³⁷Gaale ɔɔni ma mɔnɔ: «Nuɔuseiti be ti yeizu zou zaamauve, bebeɔi ɔɔa vaaazu ga ungaizie sene gului ma vɔlei.»

³⁸Zeɔule gooɔaavoteni, é ɔɔ ma: «Da-bɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔa ɔɔni ma mini, ɔɔi é ɔɔni ɔɔɔɔɔ ma: «Be ɔɔa é ga Aɔimeeleke, gi va botii ɔɔ be? Nuɔuseiti ta ga naa, è ɔɔni ti vɔlevesu? Liina niina è kɔɔi veɔ ba!»

³⁹Gaale loni Sikɔme nu wolaiti tuɔɔ, é kɔɔi veɔ Aɔimeeleke va.

⁴⁰Aɔimeeleke vɔlani polu, é vɔla naa va. Nu moinmoin maawanani ti za, tanigaa ti looni, aisa ti va zeeli taa zigɔdaave.

⁴¹Aɔimeeleke ɔɔwɔni Aluma. Zeɔule Gaale ɔɔɔni ta keɔɔɔɔɔaaiti, ti la zooni ti va ye Sikɔme.

Aɔimeeleke Sikɔme ɔɔolɔɔlo fai

⁴²Poluma zobui, Sikɔme nuɔuseiti ti ɔɔulani balaɔai zu. Naa woni Aɔimeeleke ma,

⁴³ É ná-kɔɔɖɔ nuiti seɓeni, é ti ɖaaɖwe su ga seizu saɔaɔ, é laaɖɔɖɔ balagaɣi zu, ti pelei boon. E kaai ma ga nuɓuseiti ta ɖulazu taa wolai zu, é wuzeɓeni ti laalɔɖɔma, é ti zakpe.

⁴⁴ Abimeeleke ta nu zeizu lieɖɔi é polu, ti vazani, ti loni taa zigɖaɔe, nu ɓulu felegoiti ti vuuni naati kpein ma, niiti ti ɖeni balagaɣi zu, ti ti zakpe.

⁴⁵ E laaleeni taai wu, é luva loni ba folo ɖila negelein. Yovelee é va legɔ taai zo, é zu nuɓuseiti pe paa ti ɖeni ná. E taai lokani, é kpoloji vaza ná.

⁴⁶ Siegi zu Migedale-Sikeme nu wolaiti ti naa menini da, ti velani ti li ti laaɖɔɖɔ zeɓeji zu, taɖalagi Belite ná-pelei wu.

⁴⁷ E woni Abimeeleke ma ga Migedale-Sikeme nu wolaiti pe ti ɖaaleeni ba.

⁴⁸ Abimeeleke leeni Salemon gizeɣi ma, ta nuɓuseiti ti ɖeni polu. E zoovei zeɓeni, é gulu bekegi levega, é kula ba, é da ɖɔma. Naa volu, é ɖeni polu nuɓuseiti ma: «Wo naa ɖaa, nii gè keai, à suvile wo ke, eɖevelei gè keai la.»

⁴⁹ Nuɓuseiti kpein ese ge gulu beke gilagila teveni, ti vile Abimeeleke volu. Ti liini ti gulu bekegi pu zeɓeji laabe, ti abui lo ba, ti naa ɖala, ta nii kpein é ɖeni ná. Zekana ti Migedale-Sikeme taaveaiti kpein undaavilini la, nu waagila (1 000) keɖala ɖeni de, zunuiti ta anzanuiti.

Abimeeleke zaa vai

⁵⁰ Naa voluma, Abimeeleke liini Teebeese. E laaleeni taai wu, é so.

⁵¹ Pele ɖaaɖooza golai ɖeni taa zaamae, ve zunuiti ta anzanuiti ti ɖeni laaɖɔɖɔ ná, ta taa nu wolaiti. Ti daaɖuluni boɖɔ ma, ti le koamae.

⁵² Abimeeleke vaani pelee ɖaaɖoozagi vo be, ve ná ɖeni ga ti-laaɖɔɖɔ, é laaleeni bu, é maaɖuɖa pelelaave va, ga é abui lo ba.

⁵³ Názu ɖa anzanui ta molo ziga ɖotui looni la Abimeeleke noongi zu, é nounkalagi wolowolo.

⁵⁴ Gaamago ná, é zunu loungei lolini, nii é ɖeni ná-kɔɔɖɔ zoolai zegezu, é ɖe ma: «Da-wogɔ zakpɔi ɖula su, é paa, naa ɖa a ke ti mina da ga ɖe ma: «Anzanu ɖa é paani.» » Zunu loungei booni, é za.

⁵⁵ Izelayeɣe zunuiti ti kaai ma ga Abimeeleke za, ese ge liini ná-taazu.

⁵⁶ Ule ɖana GALA ge Abimeeleke ná-faa ɖɔi zalani la to boɖɔi ma, nii é keeni ga keeɖe, toozei keeɖeloun vuulɔfelaiti (70) paa vai va.

⁵⁷ GALA ge Sikeme nuiti ta-vaa ɖɔi votokulani tiya boɖɔi ma. Ule ɖana Yeluɔaale ná-doun zunui Yotame ná-foovooi laaeelini la.

10

Tɔla ta Yayiiil,

tukpɔɔɖaaleve nuiti Izelayeɣe unda

¹ Abimeeleke zaa voluma, Pua ná-doun zunui Tɔla, nii é ɖeni ga Dodo ná-dounloin, Isakaal ná-bolodai zu nui ta, naa ɖa é wuzeɓeni ga é Izelayeɣe unmo. E ɖeni zeini Samiil, Efelayime ɖize yooi zu.

² E ɖeni Izelayeɣe ga tukpɔɔɖaaleve nui kona vuufelegɔ maazu saɔaɔ (23) laawu. Naa voluma é zaani, ti maaɖuluni Samiil.

³ Yayiiil Galaade nui ɖa é zeini potogi zu, ga tukpɔɔɖaaleve nui Izelayeɣe unda, kona vuufelegɔ maazu felegɔ (22) laawu.

⁴ Ná-doun zunui ɖeni ga puusavaɔɔ (30), ti ɖeni zeizu soovale vuusavaɔɔgɔ (30) koma, taa vuusavaɔɔ (30) ɖa é ɖeni ti ya, ti ti-laaseigi veeni ga Yayiiil ná-taaiti, zaaɖaza naa no ɖa é ti va, ta vuuni Galaade yooi zu.

⁵ Yayiiil zaani, ti maaɖuluni Kamon.

Amɔn nuiti ti Izelayeɣe nuiti kpɔɔ vai

⁶ Izelayeɣe nuiti ti Gooɖɔ GALAGI wanama vai ɖeeni monɔ. Ti Baaleni deɓini, ta Asetaateiti, ta Siili nuiti ta-ɖalagiti, ta Sidon nuiti ta-ɖalagiti, ta Moabe nuiti ta-ɖalagiti, ta Amɔn nuiti, ta Filiseti nuiti. Ti ɖeleni Gooɖɔ GALAGI va, ti la ma ɖeni deɓizu.

⁷ Gooɖɔ GALAGI yiiɖaawanani Izelayeɣe ma, é ti boɖi Filiseti nuiti ma, ta Amɔn nuiti.

⁸ E zo naama ɖonagi ma, eyesu kona puugo maazu losava (18) laawu, ti Izelayeɣe nuiti maanɔɖoni, ti ti nimiza. Teiti ti ɖeni Zuluden folo ɖulazu velei, Amooɔ nuiti ta-yooi zu Galaade.

⁹ Amɔn nuiti ti Zuluden buɖeni, ti kooi veɣ Zuda va, ta Benzamen, ta Efelayime veleyeɓeji. Izelayeɣe nuiti ti ɖeni kidavaavi golai zu.

¹⁰ Izelayeɣe nuiti ti baanni Gooɖɔ GALAGI woizu, ti ɖe ma: «Gi kotoi ɖea é laalɔɖɔma, mazaloo gi ɖeɣa é va, ga-GALAGI, gi da Baaleni deɓi.»

¹¹ Gooɖɔ GALAGI ɖeni Izelayeɣe nuiti ma: «É zo Ezipete nuiti ma, é li Amooɔ nuiti po, ta Amɔn nuiti, ta Filiseti nuiti,

¹² ta Sidɔn nuiti, ta Amaleke nuiti, ta Maon nuiti, naati kpein ti wo nimizani, keke siegi zu wo kpee looni la gòizu, gè la ɣeni wo ɣizoni, gè va wo ɣula ti ya ɓaa?

¹³ Kele wa ya, wo ɣeleni bà, wo da gala kiligiti deɓi. Naa ɣa é ba, gè la mɔ wo ɣizosu mɔnɔ.

¹⁴ A li wo kpee loo gala kiligiti goizu, niiti wo yiimazeɣeai ga tiye, ti wo ɣizo wa-maanɔɔɔ ziegi zu!»

¹⁵ Izelayele nuiti ti ɣeni Ɔooɔɔ GALAGI ma: «Gi kotoi ɣea, gi zo, eɣevelei è pɔ la. Kele yiilɔ, è gi ɣizo za!»

¹⁶ Ti gala kiligiti kulani ɓoɔɔ zaama, ti Ɔooɔɔ GALAGI leɓi. Ɔooɔɔ GALAGI la ɣeni vaani bu, ga Izelayele ye kpɔɔi zu.

¹⁷ Amɔn nuiti ti ɣaaleeni ba, ti ta-ɣɔɔlaɣai vu Galaade, Izelayele nuiti ti ɣaaleeni ba ɓalaa, ti ta-ɣɔɔlaɣai vu Misepa.

¹⁸ Nuɓuseiti ta Galaade ɣundɣiiti ti ɓoɔɔ ɣaazaɣani ga: «Zunui be ɣa a laale Amɔn nuiti bu? Toɣa ɣe ga Galaade nuiti kpein ta-ɣundɣii.»

11

Zefetee,

tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda

¹ Galaade nui Zefetee ɣeni ga kooɔɔ nu wola. E ɣeni ga koloɣolo anzanui ná-doun zunui, ti yooɔzu ta zunui daa ɣeni ga Galaade.

² Zunui naa ɓoɔɔ anzai ɓalaa ge zunu lointi sɔɔɔni. Naati ti wɔɔɔni, ti Zefetee beɔni peleyeɣei wu, ti ɣe ma: «È la pogani zɔɔɔga gi-ɣee ná-pelei wu, mazɔɔɔ da ga anzanu ɣili ná-doun zunu.»

³ Zefetee velani, é maaɣooza keeɣeleaiti ba. E liini é zeɣi Tɔɔe yooi zu. Nu ɣakaiti ma ɓulugi vileni polu, ti da siepolu wo.

⁴ Yeeɣeɣalal tanigaa ɔoluma, Amɔn nuiti ti kooɔɔ veɔni Izelayele va.

⁵ Tei Amɔn nuiti ti kooɔɔ veɔni Izelayele va, Galaade ɣewolaiti ti liini, ti Zefetee loli Tɔɔe yooi zu.

⁶ Ti ɣeni Zefetee ma: «Va è ɣe ga ɣá-ɣooɣulubai, ade Amɔn nuiti sakpe.»

⁷ Zefetee Galaade ɣewolaiti gooɣaavoteni, é ɣe ti ma: «Wo la ɣeni wànzegeni ɓaa, wo va kpè, wo kùla kèe ná-peleyeɣei va? Lee vaa zu wo vaazu pɔ niina, tei wo kidaaviligi zu ɓaa?»

⁸ Galaade ɣewolaiti ti ɣeni Zefetee ma: «Naa mu ka é keai gi vaai è ɔɔ be volu niizu, è lo gi luɔ, è Amɔn nuiti sakpe, è ɣe ga ɣá-ɣundɣii, è ɓo Galaade nuiti kpein ba.»

⁹ Zefetee Galaade ɣewolaiti gooɣaavoteni, é ɣe ti ma: «Wa liina ga ze volu, gè Amɔn nuiti sakpe, ni Ɔooɔɔ GALAGI a ti loona zèezu, ná ɣa ga ɣe ga wa-ɣundɣii.»

¹⁰ Galaade ɣewolaiti ti ɣeni Zefetee ma: «Ɔooɔɔ GALAGI ɣa ga zeelei, nii gi bosu ɣá zie ga è-wooi.»

¹¹ Zefetee vileni Galaade ɣewolaiti polu, ti li. Nuɓuseiti ti yeelonni ba, ti ke ga kundɣii, ta kooɣulubai ɓoɔɔ unda. Zefetee naa kpein sugulani, nii ti zolooni ma ta kewolaiti, Ɔooɔɔ GALAGI ɣaazu Misepa.

Zefetee ná-keela wooi leve fai

Amɔn nuiti ma

¹² Zefetee keelaiti teveni Amɔn masagi ma, é ɣe ma: «Leeni ɣa é è ɣisu dàalɔɔɔma, è vaazu è da kooɔ veɔ ná-zooi va?»

¹³ Amɔn nuiti ta-masagi keelaiti gooɣaavoteni, é ɣe ti ma: «Toɣa ga Izelayele ɣulazuve Ezipete yooi va, ti ná-zooi zegeni, é zo zie wolai Aalenɔn va, é li zie wolai Yaɔɔke ɔɔ be, é zeeli Zuluden ma nemei ma. A mináti fe zèa, ziileigi zu.»

¹⁴ Zefetee keelaiti teveni volu ga niine Amɔn nuiti ta-masagi ma,

¹⁵ ti liini ti ɣe ma: «Zefetee boɣe ga: Izelayele la Moabe you zegeni, ɓaa Amɔn nuiti ta-you.

¹⁶ Tɔɔzei Izelayele leeni é zeɣe Ezipete, é ziɔni ga tevebai zu velei, eyesu é zeeli Seeli Kpolodei ma, é zeeli Kadese.

¹⁷ Názu ɣa Izelayele nuiti ti keelaiti teveni la Edome masagi ma, ti ɣe ma: «Soma gi leve ga da-yooi zu velei.» Kele Edome masagi la ɣeni keeni, é va woilo. Ti ta leveni ɓalaa Moabe masagi ma, naa ɓalaa ɣeleni. Izelayele nuiti ti yeeni Kadese.

¹⁸ «Ti ziɔni tevebai zu, ti latini Edome yooi ma, ta Moabe yooi, ti va ga Moabe yooi folo ɣulazu velei, ti ɔuuni zie wolai Aalenɔn ɔoluuve, ti la leeni Moabe yooi zu, mazɔɔɔ Aalenɔn ɣa é ga Moabe you ɣweɣi.

¹⁹ «Izelayele nuiti ti keelaiti teveni Amɔn nuiti ta-masagi Siɣon ma, Ɔeseɓon masagi, ti ɣe ma: «Soma, gi zie da-yooi zu, gi leve, gi li ve gi liizu ná.»

²⁰ Kele Siɣon la ɣeni wola laani Izelayele la, é va va bu ga naa va leve ná-zooi zu. E ná-nuɓuseiti kpein gaaleeni ba, ti ti ɓoun Yaɣase, ti kooɔ veɔ ti va.

²¹ «Gɔɔɔɔ GALAGI, Izelaye le ná-GALAGI, Sigɔn ta ná-nuɔuseiti dɔɔni Izelaye le yeezu, é pile sɔlɔɔ ti ma. Izelaye le zɔɔi kpein soni, ve Amɔɔl nuiti ti ɔɔni ná.»

²² Ti Amɔɔl nuiti ta-yooi kpein soni, é zo zie wolai Aalenɔn ma, eyesu é zeeli zie wolai Yaɔɔke ma, é zo tevebai ma, é zeeli Zuludɛn ma.

²³ «Niizu niina, ni Gɔɔɔɔ GALAGI, Izelaye le ná-GALAGI, Amɔɔl nuiti kpea ná-nuɔuseiti Izelaye le luɔɔ, da pɔ è ti ɔɛ ná ɔaa?»

²⁴ Nii nɔpe da-ɔalagɔ Kemɔse feezu é ya ga è so, è la naa zoga ɔaa? Nii kpein Gɔɔɔɔ GALAGI, gá-GALAGI seizu gi luɔɔ ga gi seɔe, gi la naa zeɔea ɔaa?

²⁵ E vizɔge mu Balake va ɔaa, Sipɔɔl ná-doun zunui, Moaɔe masagi? E Izelaye le zakpeni nei ɔaa, ɔaa é kɔɔ veɛni ba?

²⁶ E ɔea ga kona unsavagɔ (300) Izelaye le zeini Geseɔon, ta Alɔweɛl, ta taaiti ti ɔilɔi ti va, ta taa wolaiti kpein ti zie wolai Aalenɔn laave. Leeni vaa zu wo la ɔɔni ti ɔɔlani ti ya naama ziegi zu?

²⁷ Nɔun ná, gè la kotoba vaa nɔpe keɛni è laalɔɔɔma, da ɔa è faa nɔi ɔeezu ga ze, è kɔɔi veɛ vai nɔun ba. Gɔɔɔɔ GALAGI, tukpɔgaaleve GALAGI, ɔe za ga tukpɔgaaleve nui Izelaye le nuiti ta Amɔn nuiti zɔɔɔzu!»

²⁸ Amɔn nuiti ta-masagi la ɔɔni woiloni naama woiti ma, niiti Zefetee ɔɔni ti wosu ma.

Zefetee ná-minazefegi

ta ná-pile sɔlɔɔ fai

²⁹ Naazu ve, Gɔɔɔɔ GALAGI ná-Zɛnvui yeini Zefetee ma, é Galaade ta Manasee yooiti maazuɔudɛni, é leve Misepa Galaade yooi zu, seɔeai ma miná, é liini luɔɔ, é laale Amɔn nuiti bu.

³⁰ Zefetee minazefegi Gɔɔɔɔ GALAGI ve, é ɔe: «Ni gaamazu da zobo feena bè, gè pile sɔlɔɔ Amɔn nuiti ma,

³¹ ná nu mɔungi naa ve è ve, gè kula ga gala zalagɔi, nii a ɔɔla ná-pelei wu, é va dàagomisu, ná zobo sɔlɔɔna Amɔn nuiti ma kɔɔi zu, gè ɔale ma.»

³² Zefetee leveɛni é li Amɔn nuiti daalɔɔɔma, é kɔɔi veɛ ti va, Gɔɔɔɔ GALAGI ti lɔɔni zeezu.

³³ E ti wola zuɔolɔɔloni taa wola vuufelegɔ (20) zu, é zo Alɔweɛl, Minute vele, eyesu é zeeli Aɔele-Kelamime. Amɔn nuiti ti ɔɔloni Izelaye le nuiti be.

Zefetee ná-doun anzanui ná-fai

³⁴ Zefetee ɔɔleni ma volu ná-pelei wu Misepa. Wele, ná-doun anzanui ɔa é ɔɔlani, é daagomi ga tamadegiti ta kua wo faiti. Ná-doun ɔɔla kpegi ɔɔni de, zunu loun la ɔɔni zea, ɔaa anzanu loun.

³⁵ E kaani nɔ feya, é ná-segeiti balini ga, é ɔe ma: «Ee, doun anzanu! E kpɔlɔa, da màanɔɔɔ nuiti saama! Gè minazefegi bogɔ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaa zu, gè la zeɔea ná-minazefegi volu.»

³⁶ E ɔɔni ma: «Kɛɛ, ni è minazefegi boga, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaa zu, nii kulaai è laave, è bo, naa ɔe ga ze, niizu Gɔɔɔɔ GALAGI dɔnɔ vɔtokula è zili nuiti ma, Amɔn nuiti.»

³⁷ E ɔɔni keɛɔe ma: «Faa ɔɔla ka gè falizu è ma, è ke bè, alu felegɔ ve bè, gè li ga bɔlɔlɔi gizeɛ ma, gi ná-kpea wɔlɔi wo.»

³⁸ Zefetee gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Li!» E valini ma ga alu felegɔ. E liini gizeɛ ma, ta bɔlɔlɔi, ti ná-kpea wɔlɔi wo.

³⁹ Alu felegɔi voluma, é ɔɔleni ma keɛɔe vɔ be, naama ge ná-minazefegi laazeelini la. E la ɔɔni de zunu vaa ɔweɛ.

Naama yeei ɔa ma logi zeini la Izelaye le zaama ga,

⁴⁰ kona-o-kona, Izelaye le anzalɔpɔiti ti da li, ti wɔlɔ ga folo naanigɔ Zefetee ná-doun anzanui ná-faa zu, nii é ga Galaade nui.

12

Zii ɔɔni Efelayime ta Galaade yɔɔɔzu

¹ Efelayime wolodai ma zunuiti ti ɔaalɛni ba, ti Zuludɛn buɔe, ti li Safon, ti ɔɔni Zefetee ma: «Leeni vaa zu è levegai, è li, è kɔɔi veɛ Amɔn nuiti ba, è la gi lolini, gi va vile è volu? Gá pɔ gi da-velei ɔala, gi è ɔo ba, è ɔala.»

² Zefetee ti woogaaavoteni, é ɔe ti ma: «Kpɔe wola ɔa é ɔea loni gi va gá ná-nuɔuseiti, è lo gi yɔɔɔzuve va gá Amɔn nuiti. Siegi zu gè wo lolini la, ga wo va wo ɔo bɔ, wo la vaani wo va ɔo bɔ, wo va kula ti ya.

³ Siegi zu gè kaani la ga gè la zooga ɔitosu wo va, gè ɔɔkulani zɛnvui zu, gè liini ná ɔɔla, gè Amɔn nuiti sakpe. Gɔɔɔɔ GALAGI ti lɔɔni zeezu. Lee vaa zu za wo vaazu dàalɔɔɔma, ga wo kɔɔ veɛ bà?»

⁴ Efelayime nuiti ti ɔɔni ɔeezu: «Wa ya, Galaade nuiti, wa ga Efelayime nuiti ti velaai, ti li Manasee.» Naa ɔa é keɛni, Zefetee Galaade zunuiti kpein gaale ba, é kɔɔi veɛ Efelayime nui naati ba, ti pile sɔlɔɔ ti ma.

⁵ Galaade nuiti ti Zuludɛn maalevesuɔvɛti soni Efelayime letemavɛ. Pela nuiti ti ɣeni zeɣezu Efelayime, naa ta a la ɣena: «Nà pɔ gè lɛvɛ.» Galaade nuiti ti ɣeni gaazaɣasu, ti ɣe ma: «Da ga Efelayime nuiti ta?» A la ɣena ti ma: «Ba-o.»

⁶ ti ɣeni ɣeezu ma: «Da ɣe «Siɓɓɓete.» » E ɣeni ɣeezu «Ziɓɓɓete,» mazɔɔɔ ti la ɣeni zoosu ti va bo ga pagɔ. Naa ɣa é ɣeni keezu, Galaade zunuiti ti ɣeni ti zosu, ti da ti ɣɔɔdaaleve Zuludɛn maalevesuɔvɛ. Efelayime zunuiti ti undaavilini naama vai zu, é ɣeni ga nu waavuunaani maazu fele (42 000).

⁷ Zefetee ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu kona dɔzita laawu. Naa vɔluma Galaade nui Zefetee zaani, ti maaɣuluni Galaade laa wolai ta zu.

Ibesan ta Elon ta Aɓedon,

tukpɔɔfaaleve nuiti

⁸ Toun poluma, Beteleyeme nui Ibesan ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu.

⁹ E doun zunu vuusavagɔ (30) zɔɔɔni, ta doun anzanu vuusavagɔ (30), é ti veeni Izelayele wolodama ɣiligiti be ga anzai, é anzanuiti fuluni ná-doun zunuiti be, ti ɣula Izelayele wolodama ɣiligiti su. E ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu, kona dɔfela laawu.

¹⁰ Naa volu, Ibesan zaani, ti maaɣulu Beteleyeme.

¹¹ Toun poluma, Zaɓulɔn nui Elon ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu kona puugo laawu.

¹² Saai ma, ti maaɣuluni Ayalon, Zaɓulɔn yooi zu.

¹³ Toun poluma, Aɓedon, Pilaton nui ɣilele ná-doun zunui ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu.

¹⁴ E doun zunu vuunaanigɔ (40) zɔɔɔni, ná-dounloin ɣeni ga puusavagɔ (30), ti ga zunuiti, ti pe ti ɣeni zeizu soovale vuulɔfela (70) ɣɔma. E ɣeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele yooi zu kona dɔsava laawu.

¹⁵ Naa volu, Pilaton nui ɣilele ná-doun zunui Aɓedon zaani, ti maaɣulu Pilaton, Efelayime yooi zu, Amalke nuiti ta-ɣize yooi zu.

13

Samesɔn zɔɔɔ fai

¹ Izelayele nuiti ti ɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɣeeni mɔnɔ. ɔɔɔɔ GALAGI ti lɔɔni Filiseti nuiti zeezu kona vuunaanigɔ (40) laawu.

² Zunui ta ɣeni Sɔleya, Dan ná-bolodai zu, daa ɣeni ga Manoa. Anzai ɣeni ga doun zɔɔɔtala nui, é la ɣeni zooni é va doun zɔɔɔ.

³ Foloi ta, ɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɣulani keɛma anza nui naa vɛ, é ɣe ma: «Wele, da ga doun zɔɔɔtala anzai, è la de doun zɔɔɔni, da kogi zeɣezu, keɛ è doun zunu zɔɔɔ.

⁴ Niizu, dama ga ɓɔɔɔ, mina dɔɔ ɓɓɓe, ɓaa ani nɔpe a nu ɣaazulati, ta è mina ani mi, nii kɔzɔai.

⁵ Mazɔɔɔ da vaazu kogi zeɣezu, è doun zunu zɔɔɔ. Doungoi naa ɣa yeɔu dee ɣoozu, é ɣaliva GALA ma, eyeɔu pe, maa la neeni, é va nɔngi wo, ɓaa kpeɛi. Toɣa a tɔzei ga Izelayele ɣula Filiseti nuiti zeezu.»

⁶ Anzanui liini ná-koizu, é ɣe sinigi ma: «GALA nui ta vaave pɔ be, é ɣea ɣulani ga GALA ná-geezuɣeelai ta, gaamazuu maayiki vɛ. Gè la gaazaɣani ga vɛ seɣeai ná, ta é la laasei deeni ga ze.

⁷ Kele keɛvɛ mɔ: «Wele, da vaazu kogi zeɣezu, è doun zunu zɔɔɔ. Niizu mina dɔɔ ɓɓɓe, ɓaa gaazulati gani, ta mina ani mi, nii kɔzɔai, tɔzei doungoi naa yeɣe dee ɣoozu, é ɣaliva GALA ma, eyeɔu saa voloi zeeli.»

⁸ Manoa ɔɔɔɔ GALAGI valini, é ɣe ma: «Ee, Maliɣii, GALA nui è teveni, é vaana mɔnɔ gi vɔ be, é gi ɣala ga nii maaneai gi ke doungoi ná-fai zu, nii é zɔɔɔsu!»

⁹ GALA ge Manoa wooi menini, GALA ná-geezuɣeelai vaani mɔnɔ anzanui vɔ be, siegi zu é ɣeni zeini la kpalagave, sinigi Manoa la ɣeni ba ná.

¹⁰ E suvileni é bize, é li, é bo sinigi ma, é ɣe ma: «Wele, zunui nii é vaani pɔ be zɔizu, é ɣula keɛma bè mɔnɔ.»

¹¹ Manoa wuzegeni, é vile anzai volu, ti li zunui vɔ be, é ɣe naa ma: «Da ɣa nei é ɓɔɔai anzanui nii vɔ?»

Naa goɔɔaavoteni, é ɣe ma: «Nà vɛ.»

¹² Manoa ɣeni ma: «Niizu è-laawooi a vilena su, tɔgi begele ɣa ɣa so doungoi ná-faa zu, leeni ɣa ɣa ke?»

¹³ ɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɣeelai goɔɔaavoteni, é ɣe ma: «È-anzai maaneɛvɛ è ɓɔɔɔ zo naa pe su, nii gè boni ma.

¹⁴ E mina leezen ansaɣɔgi ma waai mi, é mina dɔɔ ɓɓɓe, ɓaa gaazulati gani, é mina ani nɔpe mi, nii kɔzɔai, é zie ga devei naa, eɣevɛlei gè boni ma la.»

¹⁵ Manoa ɔɛni Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai ma, naazu: «Va bu gi è zuzo, gi boli yivo ɔɔila kɔɔɔɔ è ɔɔ.»

¹⁶ Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai gooɔaavoteni, é ɔɔɔ ma: «Aneɔ ni da sùzosu, ɔɔè la da-laamianigi ta mia, keke ni da pɔ è gala zalaɔai ɔɔila Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ, naa ɔɔ!» Manoa la ɔɔeni kweɔ ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai ɔɔ.

¹⁷ E geezuɔɔeelai ɔɔaazani, é ɔɔɔ ma: «È-laaseigi? Naa ɔɔa ka ke, nii è bogai, naa laa a zeelina, gi zoo gi è wɔɔɔ.»

¹⁸ Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai gooɔaavoteni, é ɔɔɔ ma: «Lee vaa zu è ɔɔaazasuu daaseigi ma? Daasei be maayikiai.»

¹⁹ Manoa boli yivoi zeɔeni, é kɔɔ veɔɔanii ɔɔ, é gala zalaɔa ɔɔila kɔtu wolai ma Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ. Laavɔɔ vaa ɔɔɔni, siegi zu Manoa ta anzai ti ɔɔni welezu la,

²⁰ abuzogi ɔɔni leɔzu geezu velei, é da zeɔe zalaɔa ɔɔilazuuɔɔ, Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai leɔni zalaɔa ɔɔilazuuɔɔ ma abuzogi zu. Manoa ta anzai ti naa ɔɔai ma, ti looni zooi ma, ti laavɔɔ.

²¹ Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai la mɔ ɔɔni ɔɔilani kelema Manoani be ta anzai. Manoa kweɔni naazu ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-geezuɔɔeelai ɔɔni de.

²² Manoa ɔɔni anzai ma: «Da zaazu ti, mazɔɔɔ de GALA kaa.»

²³ Anzai gooɔaavoteni, é ɔɔɔ ma: «Ni Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔɔni pɔ ga é de vaa, é la beɔa da-veɔɔanii ta gala zalaɔai zo, é la beɔa naama vaiti kpein deɔ ga deye, é la beɔa naama vaiti kpein bo de ma.»

²⁴ Anzanui doun zunu zɔɔɔni, é daasei pɔɔ ga Samesɔn. Doungoi wɔɔɔni, Ɔɔɔɔɔ GALAGI tuya looni be.

²⁵ Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-Zenvui tɔɔzeini ga botii ɔɔa la Maɔanee-Dan, Sɔleya ta Esetawole ti yɔɔzuve.

14

Samesɔn Filiseti anzanui vulu vai

¹ Foloi ta, Samesɔn yeini Timena, é Filiseti nuiti ta-anzalopoi ta ɔɔani.

² E ɔɔalegai ma ma, é boni keɔɔɔ ta dee ma, é ɔɔɔ ti ma: «Gè anzanui ta ɔɔaavɔɔ Timena, Filiseti anzalopoiiti saama, à li wo naa vulu be ga anza.»

³ Keɔɔɔ ta dee ti ɔɔni ma: «Anzanu la è-ɔɔɔleaiti ti-loun anzanuiti saama ɔɔa, ta da-nuɔɔɔɔɔ kpein, è liizu anzanu zeɔezu Filiseti nuiti pɔ be, naama latipeleɔɔlulala nuiti?»

Samesɔn ɔɔni keɔɔɔ ma: «À naa zeɔe be, mazɔɔɔ naa zoloogɔ ma.»

⁴ Keɔɔɔ ta dee ti la ɔɔni kweɔ ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔɔa é loni naama vaiti untuɔɔ, mazɔɔɔ naa ɔɔni kɔɔe ɔɔeɔeɔe gaizuzu é lo Filiseti nuiti ba. Naama ziegi zu Filiseti nuiti ka ti ɔɔni zeini Izelayeɔe nuiti unda.

⁵ Samesɔn yeini Timena ta keɔɔɔni ta dee, ti zeelini leezen belei ɔɔ be, gaamago nɔ zala ɔɔkɔpɔgi ɔɔilani, é da ziko, é daaɔɔomi.

⁶ Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-Zenvui yeini Samesɔn ma, zea pakai, é zalai zoni, é bali ga, eɔɔvelei nu a da boli yivoi vali ga la. Keke é la ɔɔni naa woni keɔɔɔ ta dee ma.

⁷ E yeini é ɔɔe anzanui ɔɔ, naa ná-fai wola neɔni be.

⁸ Foloi tanigaani tevegai ma, é ɔɔilani ma ga é li é vului ɔɔ, é zeɔeni pelei ɔɔ, é li é zalai ma ɔɔmai ɔɔe. E kɔingiti kaani, ti zalai ma ɔɔɔmai zu, ta kɔin gulɔi.

⁹ E ta zeɔeni ya, é da zie, é da kɔmɔ pelei zu. Siegi zu é zeelini la keɔɔɔ ta dee ɔɔ be, é ta veeni ti ya, naati ti ta miini. Keke é la ɔɔni boni ti ma ga é koin gulɔi ɔɔilani zala ɔɔɔmai zu.

Samesɔn faalaalii wo fai

Filiseti nuiti ma

¹⁰ Samesɔn keɔɔɔ yeini anzanui ɔɔ be. Samesɔn vulu vai ma laaɔɔlii woni, mazɔɔɔ zekana nu niineiti ti ɔɔni keɔzu la.

¹¹ Ti kaai ma, ti yeeloni nu vuusavago (30) ɔɔa ga ná-siepoluiti, ti ɔɔa ba.

¹² Samesɔn ɔɔni ti ma: «Nà faalaalii ta wosu wo ma. Ni wa poluwona mà, aisa fetii ma volo ɔɔfelai ɔɔa be, nà seɔewuzezɔe vuusavago (30) ve wo ya, ta seɔe wola vuusavago (30).

¹³ Keke ni wo la zooni wo ɔɔa poluwo mà, wa ɔɔa wa seɔewuzezɔe vuusavago (30) ve zèa, ta seɔe wola vuusavago (30).»

Ti ɔɔni ma: «Da-vaalaalii wo, gi menì.»

¹⁴ E ɔɔni ti ma:

«Nii é mii wosu, nu laamianigi ɔɔilavɔɔ naa zu,
Nii subaai, neɔ gelei ɔɔilani naa zu.»

Folo savago laawu, nu niineiti ti la ɔɔni zooni ti ɔɔa faalaalii voluwo.

¹⁵ Foloi naanisiei, ti ɣeni Samesɔn anzai ma: «È-zinigi neɛneɛso, é faalaalii ɔluuɛ wo è ma, è va è bo gi ma, ni naa laade, gá é ɣalazu, da-o, da-veleyejei-yo. Wo gi lolige ga wo loo gi zu ɓaa?»

¹⁶ Samesɔn anzai tɔzeini ga wɔba daalɔɣɔma, é da ɣe: «È la nɛni ve! Wɔin la è ma! E faalaalii woga ná-zou zu nuiti ma, é la poluuɛ leeni ga ze!»

Kɛɛ é ɣeni ma: «Gè la poluwoni kɛɛ ma, anɛɛ dɛɛ ɓalaa, da ɣa ga poluwu è ma?»

¹⁷ E ɣeni wɔlɔzu goizu fetii ma volo ɓfelaiti kpein daawu, foloi ɓfelasiei é faalaalii ɔluuɛ woni ma, mazɔɔ anzanui ɓini da. Naa liini gaamanɔ é bo ná-nuɓuseiti ma.

¹⁸ Foloi ɓfelasiei, aisa foloi va da, taazuɛ nu niineiti ti ɣeni Samesɔn ma: «Leeni ɣa jemigai koin gulɔi va, ɓɛ ɣa sɔbaai zalai va?»

E ti woɣaaɔoteni, é ɣe ti ma: «Ni wo la ɣeni wozai wolini ga ná-nike zaai, wo la ɓena gooɣaaɔote sɔɔɔ.»

¹⁹ Gooɣo GALAGI ná-Zenvui yeini ma, é yeini Asekalɔn. E zunu uusuɔavɔ (30) vaani, é ta-zɔɔlaiti seɣeni, é seɣe wolaiti feeni naati zea, niiti ti faalaalii ɔluuɛ woni. Naa ɔlu, gola yiɣaaawanai ɣa é ɣaleni ma la kɛɛɣe ná-pelei wu.

²⁰ Ti Samesɔn anzai veeni zunu loungoi naa ya, nii é ɣeni ga ɓɔɔlai vulu vai zu.

15

Samesɔn potokulai wo fai

Filiseti nuiti ma

¹ Yeeɣɣalalai tanigaa lewegai ma, moloi é ga ɓeleegi, naa lewe ziegi zu, Samesɔn liini laaliizu anzai ma ga boli yiioi, é da ɣe: «Nà leɛzu ànzai ná-pelei wu.» Kɛɛɛ anzai kɛɛɣe la ɣeni kɛɛni, é va le ná.

² Naa ɣeni ma: «Gè ɣea laani da ga wɔin la è ma, gè fea è-wɔɔlai ya ga anza. Deɣe anzanui la vani, é va lewe toun ba ɓaa? Naa zeɣe toun potogi zu.»

³ Samesɔn ɣeni ti ma: «Niizu gè la mɔ ɣea ga sɔba nu Filiseti nuiti ta-vaa zu, ni ná faa jɔu ɣeena ga tiye.»

⁴ Samesɔn liini, é kove unsavɔ (300) zo, é felefelegiti wɔɔngiti gili ɓɔɣɔ va, é sɔmɔgi ɣili ti-wɔɔn felegɔiti saama.

⁵ E abui loni sɔmɔgiti ba, é yeeɓe koveiti ba, ti vile Filiseti nuiti ta-moloiti su, nii é ga ɓeleegi, ma ɣiliiti ta ma mɔɔiti ti ɣala, ta wolive ɓeleiti.

⁶ Filiseti nuiti ti ɣeni ma: «Be ɣa é niima vai ɣeai?»

Ti ɣeni ti ma: «Samesɔn ve, Timena nui nekoi, tɔzei naa anzai zeɣeɛ, é fe ɓɔɔlai ya ga anza.» Filiseti nuiti ti liini, ti anzanui naa ɣala, ta kɛɛɣe.

⁷ Samesɔn ɣeni ti ma: «Zekana wo kɛɛzu la ɓaa? Gè la mɔ looɣoga eyesu gè nono potokula wo ma.»

⁸ E laaleeni ti wu, é ti zuloɣani gola. Naa ɔlu, é li é zeɛ Etame pugi zu.

Samesɔn vee vai

Filiseti nuiti zea

⁹ Filiseti nuiti ti liini ti ɔu Zuda yooi zu, ti vaza Leyi vele.

¹⁰ Zuda nuiti ti gaazaɣagi woni, ti ɣe ma: «Lee vaa zu wo keai gi laalɔɣɔma?»

Ti ɣeni ti ma: «Gi vaaɛ ga gi Samesɔn ɣili, gi naa ɔtokula, nii é keai ga giye.»

¹¹ Naa ɣa é kɛɛni, Zuda yooi zu zunu waasavɔ (3 000) liini Etame pugi zu, ti ɣe Samesɔn ma: «È la suɣweɛ ɓaa ga Filiseti nuiti ta zeini ade unda? Leeni ɣa é keai ga giye?»

E ti woɣaaɔoteni, é ɣe ti ma: «Gè ti zoge, eɣevelei ti sɔgai la.»

¹² Ti ɣeni ma: «Gi vaaɛ gi è ɣili, naa ɔlu gi è ve Filiseti nuiti zea.»

Samesɔn ɣeni ti ma: «À ɣona bè, ga wo la pàa wa ɓɔɣɔi.»

¹³ Ti gooɣaaɔoteni, ti ɣe ma: «Ba-o, gá pɔ nɔ ga gi è ɣili, gi è lewe ti ɔɔ, kɛɛ gi la è vaaɔu.» Ti gilini ga galu niine felego, ti kula pugi zu.

¹⁴ Siegi zu ti zeelini la Leyi, Filiseti nuiti ti kpeeɛ looni ga koozunɛi, ti daaɣomi. Gooɣo GALAGI ná-Zenvui yeini Samesɔn ma gaamanɔ. Galuiti ti ɣeni zee va, naati ti ɣeni eɣe gezei, nii abui galaai, gili ɣaluɔiti pe ti ɔuuni ya, ti ɣula zee va.

¹⁵ E soovalegi nekpe ɣae niinei ɣaani, é yeemaaleni, é seɣe, é zunu waagila (1 000) paani ga naa.

¹⁶ Samesɔn ɣeni ma:

«Gè poomaiti gaale ba
ga soovale nekpe ɣae gilagi,
ungo gè zunu waagila (1 000) paa,
ga soovale nekpe ɣae gilagi.»

¹⁷ Siegi zu é beni la ga ɔɔe, é soovale nekpe ɔaegi vilini ya. Ti naama adave laasei pɛeni ga Lamate-Leyi.

¹⁸ Kpɔɔle wɔin wola ɔɔini da, é woogʻulani Gɔɔɔɔ GALAGI ma, é ɔe: «Da ɔa é kizo faa wolai nii ɔeai ga zɛei, nɛi gɛ ga da-wotigɛ nui, niizu na ga za ga kpɔɔle wɔin, na ga loo tatipelevoɔlulala nuiti zeezaama?»

¹⁹ Gaamano, GALA ge katui ma yegei laalaoni, nii é Leyi, ziei ɔulani ná, Sameson ɔɔoleni, ziilei tɔon, ziila é zɛbei zɔɔɔ volu. Naa ɔa é keeni ti zieungi naa laasei pɛeni ga En-Gakolee, naa ná-zieungi, toɔa de ná zaaɔaza Leyi.

²⁰ Sameson ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelayeɛ yooi zu, Filiseti nuiti ta-ziegi zu kona vuufeɔgo (20) laawu.

16

Sameson ná-fai Gaza taazuve

¹ Sameson liini Gaza taazuve, é kologolo anzanui ta ɔaani ná, é leeni naa ná-pelei wu.

² Ti ɔeni Gaza nuiti ma: «Sameson zeeliɔe taazuve.» Ti nu ɔulazuve kpein makeni kpidi, ti da maabɔun taa zigɔdaɔe. Anɛe naa ve, ti ɔaalɛini kpidiɔe jɛgelein, ti deve ga ti paa sobui.

³ Sameson yeɔni laani doin eyɛsu kua zaamai. Kua zaamai, é wuzɛgeni, é taai ma zigigi ma ɔo seɛiti soni ta daamasa feɔgoiti, é kpo ɔɔɔɔgi va, é ti pe pu ɔoma, é li ga tiye gize unmaɔe Geeɔelon letemaɔe.

Dalila Sameson yaava vai

⁴ Tago zuɔoozaai ma, Sameson anzanui ta neeni ve, nii daa ɔeni ga Dalila, é ɔeni zeini Sɔleke neɔmei zu.

⁵ Filiseti nuiti ta-ɔundiɔiiti ti liini naa ɔo be, ti ɔe ma: «Neɛneso deɛ, é kwɛɛ ve ná-zɛbe wolai zeɔgezu ná, ta velei ga zobo solɔɔ da ma, gá gilizu, gi vɔni ma, gi ɔilagilagi ɔa wali ɔaɛi waagila ungila (1 100) fe é ya.»

⁶ Dalila ɔeni Sameson ma: «Nà é maanɛnezu, ve da-zɛbe wolai zeɔgezu ná, soma é ná le ga ze, ta leeni ɔa nu a é ɔili la, nu vɔni é ma.»

⁷ Sameson goɔɔaavoteni, é ɔe ma: «Ni nu a ɔilina ga kile galu niine lofela, niiti ti la de vɔni, zɛbei ɔa ɔula zèa, nà ɔe no eɔe nui mɔtaiti kevele.»

⁸ Filiseti nuiti ta-ɔundiɔiiti ti vaani ga kile galu niine lofelaiti Dalila ɔo, niiti ti la ɔeni de vɔni. E gilini ga naati.

⁹ Kele ti nuiti ɔɔɔɔni koba pelei wu. Anzanui ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ga é zo, Sameson!» E kile galui naati suleveleveni eɔe no geze vuɔe ga ɔala abu ɔa. Ná-zɛbei zeɔgezuve la ɔeni ɔweɛni.

¹⁰ Dalila ɔeni Sameson ma: «Wele, é ɔaɔbologazu, zɛɛiti ka é ti woga mà. Niizu ná é maanɛnezu, soma é naa le ga ze, nii nu ɔa é ɔili la.»

¹¹ E ɔeni ma: «Ni ta ɔilina ga galu ɔɔɔ niineiti, ti la de botii ɔeɛni ga tiye, zɛbei ɔa ɔula zèa, nà ɔe no eɔe nui mɔtaiti kevele.»

¹² Dalila galu ɔɔɔ niineiti seɔeni, é gili ga tiye. Naa ɔoluma, é ɔe ma: «Filiseti nuiti ta ga é zo, Sameson!» Nuiti ma ti ɔeni loni koba peɔewuɔe. Kele galuiti ti ɔeni zeei va, é ti leveniga eɔe geze ɔaali ɔila no.

¹³ Dalila ɔeni Sameson ma: «Zaaɔaza da ɔaɔbologazu, zɛɛiti no ɔa é ti wosu mà. Deɛ ga ze, nii nu ɔa é ɔili la.»

Sameson ɔeni ma: «Ni da nɔun kpaɔa lofelaiti feɔena geze veɔe ɔakogi zu, é ti zeɛi da ga pagɔ ga gului, nà vala ná-zɛbei ma, nà ɔe eɔevelei nuɔusei mɔtaiti ti la.»

¹⁴ Keai ma niizu, Dalila nɔun kpaɔa lofelaiti feɔeni geze veɔe ɔakogi zu, é ti zeɛi da ga pagɔ ga gului. E ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ga é zo, Sameson!»

E wuunni, é ɔula ná-niimɛnii zu, é kpako guluiti tɔɔɔɔulani.

¹⁵ Dalila ɔeni ma: «Da zoo ɔale é ɔe mà: «Gè é neɛve ve.» E la laani dà! Wele, ná zeizu ɔea sava, é da ɔaɔbologɔa, é la keeni, é va da-zɛbe wolai zeɔgezuve le ga ze.»

¹⁶ Tei folo-o-folo é ɔeni kpɔɔɔzu, é da zeli lo ma ga daawooiti, saa wɔin soni.

¹⁷ E ɔoozu vai pe boni ma, é ɔe ma: «Kpeka la de vɔɔɔɔni nɔungi va, tɔɔzei gɛ yeɔni deɛ ɔoozu, gɛ ɔaliva GALA ma. Ni nɔungi a wona, nà vala ná-zɛbei ma, nà ɔe eɔevelei nuɔusei mɔtaiti ti la.»

¹⁸ Dalila kaai ma ga é ɔoozu vai pe boga ma, é wooleveni, ti Filiseti nuiti ta-ɔundiɔiiti toli, é ɔe ti ma: «A vaana niizu, mazɔɔɔ é ɔoozu vai pe boga mà.» Filiseti nuiti ta-ɔundiɔiiti ti liini pɔ be, ga waliiti ya.

¹⁹ E Sameson laani ɔɔɔɔni ma, naa ni, naa volu é zunui ta lolini, naa nɔundeɔa veɔa lofelaiti teve ga. Pele ɔana é tɔɔzeini la ga vɔniga ma, tɔɔzei ná-zɛbei ɔulani zea.

²⁰ E ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ta é zo, Sameson!»

E wuunni, é ɔ́la ná-niimenii zu, é ɔ́e ɔ́ɔɔɔ ma: «Nà ɔ́lazuz, eɔ́velei gè keai la mɔ́ngiti su, gè ɔ́ɔɔɔ vie!» E la ɔ́eni kwɛɛ ga ɔ́oɔɔ GALAGI zɛɔ́ea polu.

²¹ Filiseti nuiti ti soni, ti gaazuɔ́ɔ́e felegɔ́iti kulani su. Ti yeini la Gaza, ti gili ga kɔ́lu ɔ́oi yɔ́lɔ́ɔ́i, ti pili kasoi ɔ́a, é da molo ziga ɔ́otui lati.

Samesɔ́n ná-potokulai ta saa vai

²² Anɛ naa ve, nɔ́ungi buyega ɔ́oluma, nɔ́undeɔ́ai tɔ́zeini ga læa nɔ́ungi ma.

²³ Tama, Filiseti nuiti ta-ɔ́undiɔ́iti ti ɔ́aalɛni ba, ga ti zalaɔ́a wola ɔ́ula ta-ɔ́alagɔ́i Dagon ve, ti ɔ́oozune. Ti ɔ́eni ɔ́ɛɛɛɛ: «Gá-ɔ́alagɔ́i gi zili nui Samesɔ́n laa gi yeezu.»

²⁴ Siegi zu nuɔ́useiti ta kaani la, ti ɔ́oozunɛni, ti ta-ɔ́alagɔ́i maamuse, ti ɔ́e ma:

«Gá-ɔ́alagɔ́i gi zili nui laa gi yeezu,
toɔ́a é ɔ́eni gá-yooi ɔ́ologɔ́losu,
é da gá-nu mɔ́nmɔ́ngiti paa.»

²⁵ Tei ti wola ɔ́oozunɛni, ti ɔ́eni ma: «À Samesɔ́n loli, é va é ɔ́aogi wo gi ve!» Ti Samesɔ́n lolini, é ɔ́ula kasoi ɔ́a, é da ɔ́aogi wo ti ɔ́aazu. Ti toni pelei ma ɔ́eɔ́giti zɔ́ɔ́zuvɛ.

²⁶ Samesɔ́n ɔ́eni zunu loungoi ma, nii é ɔ́eni sosu zee va: «Lo tɔ́ɔ́, è zèe veɛ kpeɔ́giti ba, niiti pelei zeini ti ɔ́a, gè yeeve ti ve.»

²⁷ Pele wolai naa laaveni ga nuɔ́usei, zunuiti ta anzanuiti, Filiseti nuiti ta-ɔ́undiɔ́iti kpein ti ɔ́eni ná. Seizeibosuvɛ pele ɔ́ɔ́mave, miná pe ka naa laaveni, nu waasavagɔ́ (3 000) ɔ́a é ɔ́eni ná, zunuiti ta anzanuiti, ti ɔ́eni wɛɛɛɛ Samesɔ́n va, é da ɔ́aogi wo.

²⁸ Samesɔ́n woɔ́ɔ́ulani ɔ́ooɔ́ GALAGI ma, é ɔ́e ma: «Màliɔ́i, ɔ́ooɔ́ GALAGI! Nà è maanɛɛɛɛɛɛ, ɔ́ize sù, ee, GALA, zebɛi ve bè, niizu, naa ɔ́e ɔ́ila kpe nɔ́, gè gaazuɔ́ɔ́e felegɔ́i vaa votokula Filiseti nuiti ma!»

²⁹ Samesɔ́n yeeveeni zaamazu ɔ́eɔ́ felegɔ́iti be, pelei ɔ́eni zeini ga, é vɔ́oɔ́u ti va, zoi ɔ́eni zeezazuvɛ, zoi ɔ́e kɔ́vɛzuvɛ.

³⁰ Naa volu é ɔ́eni ma: «Gi ta ɔ́oɔ́ma gá Filiseti nuiti!» E ti laavilini ga zebɛi pe, pelei woloni Filiseti nuiti ta-ɔ́undiɔ́iti ma, ta bebei, nii é ɔ́eni ná. Nii é paani saazuvɛ, naa mɔ́inni é leve keai ma vulua gele va.

³¹ Keɔ́ɔ́leaiti ta ná-nuiti kpein, ti yeini, ti ma ɔ́oɔ́mai zɛɔ́e, ti lii la, ga ti maaɔ́ulu Sɔ́leya ta Esetawɔ́le ti yɔ́ɔ́zuvɛ, keɛɔ́e Manoa ná-kabayɛɔ́e zu. E ɔ́eni ga tukpɔ́aaleve nui Izelayɛle yooi zu kona vuufelɛgɔ́ (20) laawu.

17

Mika ná-zalaɔ́a ɔ́ulazuvɛ

¹ Zunui ta ɔ́eni zeini Efelayime ɔ́ize yooi zu, daaseigi ɔ́eni ga Mika.

² E ɔ́eni dee ma: «È-ɔ́i ka su ga ti wali ɔ́aei waagila unɔ́ila (1 100) unmani é ya, è unma nui vooovooni gaazu. Nà ɔ́a gè walii naa ɔ́ulani é ya, toɔ́a pɔ́ be.»

Dee ɔ́eni ma: «ɔ́ooɔ́ GALAGI tuya loo dɔ́un zunui ve!»

³ E wali ɔ́aei waagila unɔ́ilagi (1 100) veeni dee ya, naa ɔ́eni ma: «Nà niima wali ɔ́aei veezu ɔ́ooɔ́ GALAGI ve ga nà ɔ́oɔ́i zeei, é ɔ́e dɔ́un zunui ve, ga vololibai ta kɔ́oɔ́ ganigi é ga kɔ́lui gaawuungai. Zekana gè feezu la è ya volu.»

⁴ E wali ɔ́aei veeni dee ya. Dee wali ɔ́aei unfelegɔ́i (200) zɛɔ́eni, é fe kɔ́lu ɔ́aawuun nui ya. Naa vololibai ta kɔ́oɔ́ ganigi beɛni ga kɔ́lu ɔ́aawuungai. Ti ti vuuni Mika ná-pelei wu.

⁵ Mika naa, ada zɔ́ɔ́ni ná-pelei wu, ve é ɔ́eni nɔ́kɔ́su ná ti wu. E zalaɔ́a ɔ́ula zɛɔ́e ta pele wu zalei taɔ́liligaa beɛni, é ná-doun zunui ta zeɔ́ ga ná-zalaɔ́a ɔ́ula nui.

Mika ná-zalaɔ́a ɔ́ula nui

⁶ Naama ziegi zu, masa ge la ɔ́eni Izelayɛle unda. Eɛɛ ge ɔ́eni naa nɔ́ ɔ́ɛɛɛɛɛɛ, nii pagai gaazu.

⁷ Zunu loungoi ta ɔ́eni Beteleyɛme laai zu, Zuda yooi zu, Zuda ná-bolodai zu. E ɔ́eni ga Leevi nui ta, é ɔ́eni seikɔ́ɔ́mai zu.

⁸ Zunui naa zɛɔ́eni Beteleyɛme taazuvɛ, Zuda yooi zu, é li zeizu adave ta, ve a zeɔ́ ná. E yeini ziezu pelei zu, é zeeli Efelayime ɔ́ize yooi zu, eyɛsu é zeeli Mika ná-pelei wu.

⁹ Mika ɔ́eni ma: «Da zɛɔ́ezu mini?»

E gooɔ́aavoteni, é ɔ́e ma: «Nà ga Leevi nui, Beteleyɛme, Zuda yooi zu, nà liizu gè zeɔ́ ve nà zoo zeizu ná.»

¹⁰ Mika ɔ́eni ma: «Ye pɔ́ be, é ɔ́e ga kèɛ, ta zalaɔ́a ɔ́ula nui bè, nà wali ɔ́ae puɔ́o ve è ya kona gilagi laawu, é ɔ́o seɔ́eiti ba, ta daamianigi.»

Leevi nui ná-botii lɔ́zeini.

¹¹ E vaani bu ɔ́ana, é ye zunui naa ɔ́o be, naa ɔ́alaa yeezeini bu, é deve ga ná-doun zunui ta.

¹² Mika Leevi nui zeini zalaɣa ɣula wotii unda, zunu loungoi naa ɣeni ga ná-zalaɣa ɣula nui. E naa laazuweeni ná-peleɪ wu.

¹³ Mika ɣeni ma: «Niizu, gɛ kwɛɛga ga Ɔooɣɔ GALAGI ɣa faanee ɣɛ bè, tɔɔzei Leevi nui nii ɣa bà ga zalaɣa ɣula nui.»

18

Zou ɣaizie vai Dan mavofodaiti be

¹ Naama ziegi zu, masa ge la ɣeni Izelayeɪle unda. Dan mavofodaiti ti ɣeni zou ɣaiziezu, ve ta zeɪ ná. Mazɔɔɔ eyɛsu naama ziegi zu zeeli, ti la ɣeni de zou zɔɔɔni Izelayeɪle veɪeyɛgei zɔiti saama.

² Dan mavofodaiti ti zunu ɣɛzɛɣɛɛ de ɔɔlugɔ ɣulani ɔɔɣɔ zaama, ti zeɣe Sɔleya ta Esetawɔle, ti li ti zɔoi veɛ, ti zieɪe su. Ti ɣeni ti ma: «À li, wo zɔoi zuveɛ.»

Ti zeelini Efelayime ɣize yooi zu, eyɛsu ti li Mika ná-peleɪ wu, ti jɪ ná.

³ Ti maabuɣaai ma Mika ná-peleɪ va, ti Leevi zunu loungoi wooi ɔaɣulabai ɣwɛɛni, ti ɣale ma, ti ɣɛ ma: «Be ɣa paai ga de ve? Leeni ɣa è keɛzu ve? Leeni vaa zu è yeɛsu ve?»

⁴ Nii kpein Mika keɛni be, é naati boni ti ma, é ɣɛ ti ma: «Toɣa da sála, gɛ ɣɛa ga ná-zalaɣa ɣula nui.»

⁵ Názu ɣa ti ɣeni ma la: «Gá è maaneɛɛzu, GALA gaazaɣa deɛ, gi kwɛɛ ni siei gi tɔɔzeida, toɣa zooloo.»

⁶ Zalaɣa ɣula nui ti woɣaavoteni, é ɣɛ ti ma: «À li ziileigi zu, Ɔooɣɔ GALAGI ɣa wo va, siei zu wo tɔɔzeizu.»

⁷ Zunu ɔɔlugɔi naati ti liini, ti zeeli Layise. Ti nuɔuseiti kaani ti zeini ná, ti laai ɔɔɣɔ la, ga Sidon nuiti kevele, ti yiileɪɪɪ kitogi zu. Nu nɔpe ge la ɣeni ti ɔɔɔzu ti-maaɣoolii zu, ɔaa é va zeɪ ti unda. Ti maagoozani Sidon nuiti ba, kpɔfaama la ɣeni ti yoɣɔzu ta nu nɔpe.

⁸ Zunu ɔɔlugɔi naati ti ɣaleni ma, ti li ti-ɣɛɪɪɪleaiti pɔ be Sɔleya ta Esetawɔle, naati ti ɣeni ti ma: «Lee vaa ɣa siei ma?»

⁹ Ti ɣeni ti ma: «À wuzegɛ! Ade le ti laalɔɣɔma, mazɔɔɔ gi zɔoi ɣaave, gola ɔage. Toɣa ɣale! Wa zeini na, wo la faa wosu! A mina ɣɛ ga ɔɔɔve nui. A peɛe zu, wo li wo zɔoi naa zo!

¹⁰ Wa zeelina náve, wa nuɔuseiti ka ná, ti laai ɔɔɣɔ la. Zou ve gola wɔɔɔɔai, GALA ge fea wo ya, ada ve nu la valaga ani nɔpe ma ná, anii nii kpein na é eteai zu.»

¹¹ Zunu undɔzita (600), Dan mavofodaiti su, naati ka ti ta-ɣɔɔɣɔ zɔɔɔlaiti seɣeni, ti zeɣe Sɔleya ta Esetawɔle.

¹² Ti leɛni, ti kɔɔlaɣai ɔu Kiliyate-Yeyalime ɔoluve, Zuda yooi zu. Naa ɣa é ba, naama adave laasei peai ga Maɣanee-Dan, zaaɣaza (nii poluve ga «Dan ná-kɔɔlaɣai»).

¹³ Ti zeɣeni miná, ti li Efelayime ɣize yooi zu, eyɛsu ti zeeli Mika ná-peleɪ wu.

¹⁴ Zunu ɔɔlugɔi niiti ti liini Layise yooi zuveɛsu, naati ti ɣeni ti-wɔɔlaiti ma: «Wo suɣwɛɛ nei ɔaa, ga zalaɣa ɣula zeɣeɪ ɣa peleɪ nii ta wu, ta peɛe wu zaleiti, ta vololibai, ta kɔɔɣɔ ganigi taɣɪli, nii é ga kɔlu ɣaawuungai? A naa leve, nii wa ke.»

¹⁵ Ti ɣaleni ma miná, ti le Leevi zunu loungoi ná-peleɪ wu, Mika ná-peleɪ wu, ti tuɔɔgi wo.

¹⁶ Názu niina, Dan mavofodaiti, nu undɔzitaɪ (600) niiti kɔɔɣɔ zɔɔɔlaiti ɣeni ti ya, ti ɣɛvele beɛɛai kɔɔɣɔ vai ma, naati ti ɣeni loni peɛɛlave.

¹⁷ Zunu ɔɔlugɔi niiti ti liini zɔoi zuveɛsu, naati ti leɛni, ti vololibai zeɣe, ta zalaɣa ɣula zeɣeɪ, ta peɛe wu zaleiti, ta kɔɔɣɔ ganigi, nii é ɣeni ga kɔlu ɣaawuungai. Zalaɣa ɣula nui ɣeni loni peɛɛlave ta nu undɔzitaɪ (600) niiti kɔɔɣɔ zɔɔɔlaiti ɣeni ti ya.

¹⁸ Zalaɣa ɣula nui zɔiti kaai ma, ti le Mika ná-peleɪ wu, ti vololibai zeɣe, ta zalaɣa ɣula zeɣeɪ, ta peɛe wu zaleiti, ta kɔɔɣɔ ganigi é ga kɔlu ɣaawuungai, é ɣeni ti ma: «Leeni ɣa wo keɛzu miná?»

¹⁹ Ti gooɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Maaɣɛ kpɔ! Yeeveɛ la, è vile gi volu, ɣɛ ga ɣɛɛgei gi ve, ta zalaɣa ɣula nui. Fizege è ma nei ɔaa, è ɣɛ ga zalaɣa ɣula nui zunu ɣɪlagi na ve, ɔaa è ɣɛ ga zalaɣa ɣula nui bolodai ve, ta peɛɛyɛgei ve, Izelayeɪle yooi zu?»

²⁰ Zalaɣa ɣula nui wola ɣoozune naama vai zu. E zalaɣa ɣula zeɣeɪ zeɣeni, ta peɛe wu zaleiti, ta vololibai, é vile nuɔuseiti saama.

²¹ Ti peɛe zoni, ti da li, ti doungoiti toni luɣɔ, ta toganiiti, ta kasɔiti.

²² Ti maagoozaai ma Mika ná-peleɪ va, Mika zeɪɪɪɪɪɪɪti ti ɔɔɣɔ lolini, ti vile Dan ná-nuiti polu.

²³ Ti ɣeni kpeei loozu Dan ná-nuiti polu, naati ti ɣaleni ma, ti ɣɛ Mika ma: «Leeni ɣa keai, è toligi wosu ɣana?»

²⁴ E ti woɣaavoteni, é ɣɛ ti ma: «Nà-galagiti gɛ ti beɛni, wo ti zeɣeɪ, é veɛ zalaɣa ɣula nui va, wo lia ga tiye, lee ɣili ka niina zɛgai zɛa, wa gaazaɣa mà vaa zu?»

²⁵ Dan ná-nuiti ti gooɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Mina gi woizuɔɔɔ! Tanisu gi zaama, nui tanigaa yiɪɣaawana, ti loo è ma. Toɣa ɣɛ ga è undaavili faa, wa da-veɪeyɛgei.»

²⁶ Dan ná-nuiti ti pele zoni, ti dá li. Mika kaai ma ga ta-zobogi wóolóve nónó va, é gʻaleni ma, é li ná-pelei wu.

Dan mavofodaiti ti zeí vai Layise

²⁷ Nii kpein Mika kpeteni, zekana Dan ná-nuiti ti naati seʻgʻeni la, ti li ga tiye, é veé zalaʻa gʻula nui va, é gʻeni zea. Naa voluma, ti laaleeni Layise wu, ti nuʻbuseiti paa, niiti ti gʻaaleni, ti laai bógó la, ti zeini ziileigi zu, naa volu ti abui loni taai va.

²⁸ Nu nòpe ge la gʻeni vaani, é va bó ti va, mazóló ti maagʻoozani Sidon yooi va, kpofaama la gʻeni ti yógózu ta nu nòpe, ná gʻeni nemei zu, nii é Bete-Legóbe.

Dan ná-nuiti ti taai loni volu, ti zeí ná.

²⁹ Ti taai laasei pʻeni ga Dan, ti-memewola Dan laaseigi, Izelayele ná-doun zunui, kele mʻoongi daaseigi gʻeni ga Layise.

³⁰ Dan ná-nuiti ti vololibai naa gʻaalóni ná, ti Zonatan zeí ga zalaʻa gʻula nui, Dan mavofodaiti be, nii é gʻeni ga Geelesome ná-doun zunui, Moize ná-dounloin. Naa mavofodaiti ka ti gʻeni naama wotii ma, eyesu ti li ga tiye duolai zu.

³¹ Vololibai nii Mika kpeteni, ti naa makeni, GALA pelei nii é gʻeni Silo, naa ná-yeeʻgʻeʻgalai kpein daawu.

19

Gíbea laaveaiti ta-vaaʻjai

¹ Naama ziegí zu, masa ge la gʻeni Izelayele unda. Leevi nui ta gʻeni ná, é gʻeni zeini Efelayime gʻize yooi gʻaabelazúve, é anzai ta zegʻeni Beteleyeme Zuda yooi zu, nii é la vuluni ga zóiti kevele.

² Kele anzanui naa bógó bóni kologʻologi zu, é zegʻeni pò be, é gʻale ma keegʻe ve be Beteleyeme, é keeni ná ga alu naanigó.

³ Sinigi wuzegʻeni, é li pò be, é va bòe pò, é ziila, é lii la. Ná-botigʻe zunu loungoi gʻeni ba, ta soovale felegó. Anzanu loungoi naa leeni keegʻe ná-pelei wu, siegi zu keegʻe zunui gʻaani la, é yeezeini bu ga koozune.

⁴ Nekoi, anzanu loungoi keegʻe, naa yeevilini su, é ye naa vò be, é ke ná ga folo savagó. Ti dá daamii wo, ti dá bóole, ti dá ji ná.

⁵ Foloi naanisiei, ti wuzegʻeni ga sobuzobui, Leevi nui gʻevele beʻteni ga é li. Kele anzanu loungoi keegʻe gʻeni nekoi ma: «Ani go mi, é ze be zóló, wa li niina.»

⁶ Ti zeini, ti daamii wo, ti bóole vóoma ti felegó. Naa volu anzanu loungoi keegʻe gʻeni anza zinigi ma: «Deve, é ji ve, é yiilei.»

⁷ Anza zinigi wuzegʻeni ga é li, kele nekoi gʻilini ma, é kpidi gʻila keeni ná mónó.

⁸ Foloi laólusiei, é wuzegʻeni ga sobuzobui ga é li. Anzanui keegʻe gʻeni ma: «Nà è maanʻenezu, ani go mi, wo naa maaʻboun, foloi gaayei.» Ti felegó pe ti daamii woni.

⁹ Anza zinigi wuzegʻeni, ga ti li ta anzai nii é la gʻeni fuluni ga zóiti kevele, ta ná-botigʻe zunu loungoi, kele anzai keegʻe gʻeni ma: «Wele foloi gaayeiða, woza lia, à ji ve, foloi lia. A ji ve, é yiigʻaalei, lina wa wuzegʻe ga sobuzobui, wo vóle pelei zu, é li dá-laazu.»

¹⁰ Anza zinigi la gʻeni pò ga é va ji ná, é wuzegʻeni, é li. E zeelini Yeebuse gʻakalave, nii é ga Zeeluzalame, ta soovale felegóiti ti maaʻgʻiliali, ta anzai nii é la gʻeni vuluni ga zóiti kevele.

¹¹ Siegi zu ti zeelini la Yeebuse, foloi wola liini niina. Botigʻe zunu loungoi gʻeni maligʻii ma: «Ade li, de lati Yeebuse nuiti ta-laai tei ma, ade ji ná.»

¹² Maligʻii googʻaavoteni, é gʻe ma: «Ba-o, ade la laazu zii gʻiligiti ta-laazu, ve Izelayele nu la ná, ada niizu Gíbea.»

¹³ E gʻeni mónó ná-botigʻe zunu loungoi ma: «Ade li, de maaʻbuʻga nuuma adaʻeti ta va, Gíbea baa Lama, de ji ná.»

¹⁴ Ti yeini ziezú eyesu foloi da, siegi zu ti maaʻbuʻgani la Gíbea va, nii é Benzamen yooi zu.

¹⁵ Ti latini eyesu ti zeeli miná, ti ji Gíbea. Leevi nui leeni, é lo taa zaamaʻve. Nu nòpe ge la gʻeni suzoni, é va daazuve ná-pelei wu, ga é ji ná.

¹⁶ Gaaʻfelasu, kewola voloi ta vaani kpókoi, é zegʻe boti gʻeezúve kpalagave, zunui naa gʻeni ga Efelayime gʻize yooi zu nui ta, é gʻeni zeini Gíbea, kele náve nuiti ti gʻeni ga Benzamen nuiti.

¹⁷ E gaazuwuzegʻeni, é ween gʻa taa zaamaʻve. Kewolai gʻeni ma: «Da liizu mini? Da zegʻezu mini?»

¹⁸ E googʻaavoteni, é gʻe ma: «Gá zegʻezu Beteleyeme Zuda yooi zu, gá liizu Efelayime gʻize yooi gʻaabelazúve, miná gʻa gè zólóni ná. Pàave, gè zegʻe Beteleyeme Zuda yooi zu, ná liizu Góogó GALAGI ná-pelei wu, kele nu nòpe ge la ná, nii é yeezeizu bu.»

¹⁹ Tama, tufai gʻa gi ya soovalegiti kónó fai zu, ta bului balaa, ta dóoi, gi ve ga ànzai ta ná-botigʻe nui, gi be de la ani nòpe ba.»

²⁰ Kewolai gʻeni ma naazu: «Ziileigi gʻe é ve! Gè minazegea ga è-maavai pe, é la jia taa zaamaʻve.»

²¹ E ti lɛeni ná-pelei wu, é tufai ve soovalegiti zea. Sieveaiti ti ɔɔɔɔiti maagbani, naa volu ti daamii wo, ti ɔɔɔle.

²² Siegi zu ti ɔeni ɔoozunɛɛzu la, taazuve zunuiti, nu ɔakaiti, ti vaani ti ɔaku pelei ma, ti da daa zija, ti da ɔe kewola volai ma, pele keɛ nui: «Zunui ɔula, nii tɛai é vɔ be, gi beɛɛ ɔula la!»

²³ Pele keɛ nui ɔulani, é li ti vɔ be, é ɔe ti ma: «Ba-o, kɛɛleaiti, à mina faa ɔou ɔe, nà wo maaneɛɛzu, tɔɔzei zunui nii ɔa ga mà wɛɛn, à mina tɔɔɔ ɔɔɔɔɔlo faa ɔe.

²⁴ Wele dɔun anzanui va, kpeai, ta zunui anzai, nà ɔulazu ga naati. A loo naati ma, wo naa ɔe nii wo wɔinni wo ke. Kele à mina tɔɔɔ ɔɔɔɔɔlo faa wolai naa ɔe ga zunui nii.»

²⁵ Zunui naati ti la ɔeni woiloni goo ma. Názu ɔa Leevi nui anzai zoni la, é kula eteave. Ti vuni ma, ti vooa ma, é zo kpidi ma eyesu sobui, naa volu sobuzobui ti yeebe ba.

²⁶ Sobui, anzanui naa vaani, é loo zunui naa ná-pelelave, ve sinigi ɔeni ná, eyesu woza ɔala.

²⁷ Sobui sinigi wuzegeni, é pelei laalao, é ɔula, é va li ná-siei ma. Kele anzanui naa, é ga anzai nii é la ɔeni fuluni ga zɔiti kevele, é naa ɔaani laani nu lɛɛzuve pelei wu, zeeiti peai kpofalugi ma.

²⁸ E ɔeni ma: «Wuzefe, de li!» Kele gooɔaavote ge la ɔeni veeni. Sinigi segeni, é peɛ soovalegi gila kɔma, é vile pelei zu, é da li ná-taazu.

²⁹ Seelii ma ná-pelei wu, é boɔai zegeni, é anzai leveleve, é ke ga ma bulukpulu puugo maazu felego (12), é teveni Izelayele yooi zu ná pe.

³⁰ Niiti kpein ti naa ɔaani, ti ɔeni ma: «Nii ɔeɔala vaa nɔpe ge la de ɔɛeni, nu la de ta ɔaani, kaipa Izelayele nuiti ti lɛeni, ti ɔula Ezipete yooi va, eyesu zaɔɔaza. A ɔisɛ su, wo ɔoɔɔ ɔa, wo deve wo!»

20

Izelayele nuiti ti devei wo fai

Benzamen nuiti daalɔɔoma

¹ Izelayele nuiti kpein ti vaani, é zo Dan é li Beel-Seeba, eyesu Galaade yooi zu, bebei ɔaaleeni ba ɔooɔɔ GALAGI ɔakala eɔe nu ɔila nɔ Misepa.

² Nuɔuseiti ta-ɔundigiiti kpein, ti ga Izelayele wolodamaiti, ti ɔeni GALA ná-nuɔuseiti ta-maaboɔgi zu, zunu waannaanigo (400 000) ɔeni ná, niiti ti ɔeni ziezuzo ɔoɔɔa, boɔa zɔkpɔi ɔeni ti ya.

³ Benzamen nuiti ti menini ga Izelayele nuiti ti lɛeni Misepa. Izelayele nuiti ti ɔeni ma: «Delei faa ɔoi nii vaai la, à naa wo lɛɛ gi ma.»

⁴ Leevi nui nii ti anzai vaani, naa ɔeni ti ma: «Anzai nii é la ɔeni vuluni ga zɔiti kevele, gá naa ɔa gi vaani Giɛea Benzamen yooi zu, ga gi ni ná.

⁵ Taaveaiti ti laaleeni ndun bu. Kpidii, ti pelei maalatini, ve gè ɔeni ná, ti ɔe ti paa. Ti vileni anzai volu, ti ye laazu ta eyesu ti paa.

⁶ Gè ma vooimai zegeni, gè teveleve, gè sei su puu maazu fele (12), gè teve Izelayele yooi zu ná pe. Tɔɔzei namaba vai é ga tɔɔɔ ɔɔɔɔɔlogi niima zii ɔea Izelayele yooi zu.

⁷ Wele, Izelayele nuiti wo kpein ka, wo ɔaaleai ba, à unpilena, wo faa ɔila deve!»

⁸ Nuɔusei kpein ge wuzegeni so gilagi zu, ti ɔe ma: «Nu ɔila kpala ge la ɔalesu ma ná-sege ɔotai wu, nu ɔila kpala ge la liizu ná-pelei wu.

⁹ Wele nii ade keɛzu niina ga Giɛea nuiti, ada kpakutoomai ɔɛɛzu, ade kwɛɛ nii da ke ga tiye.

¹⁰ Izelayele wolodai kpein su, ada nu puugo zefezu nu ungilagi (100) zu, ta nu ungila (100) nu waagilagi (1 000) zu, ta nu waagila (1 000) nu waapuugo (10 000) zu, ta liizu ti daamiani gaizɛ nuɔuseiti be, naa ɔa a ke ta ɔalena ma, ade Giɛea zo, nii é Benzamen yooi zu, eɔeɔlelei ta-namaba vaa ɔoi la, ti keai Izelayele yooi zu.»

¹¹ Zekana Izelayele zunuiti kpein ti ɔaaleeni ba la taai laalɔɔoma, eɔe zunu ɔila kpe nɔ.

¹² Izelayele wolodaiti ti zunuiti teveni Benzamen ná-peleyeɔe ma, ti ɔe ma: «Namaba vai, nii ɔouɔai, naa ɔeɛve ɔale wo zaama?»

¹³ Gaamago nɔ, su mina ɔooza, à nu ɔakaiti fe gi ya, niiti ti Giɛea, gi ti undaavili, gi faa ɔoi ɔula Izelayele zaama ɔana!»

Benzamen nuiti ti la ɔeni keeni, ti va woilo ti-ɔeɛleaiti goo ma, Izelayele nuiti.

¹⁴ Benzamen nuiti ti zegeni ta-laa wolaiti su, ti ɔaale ba Giɛea, ti va li ga kooi Izelayele laalɔɔoma.

¹⁵ Benzamen nuiti gaaluni ma volo ná, ti ɔeni ga, zunu waavuufele maazu lazita (26 000), niiti boɔa zɔkpɔi ɔeni ti ya, Giɛea taaveaiti ti la naama ɔaalugi zu, tɔɔzei naati tiegi ɔeni ga nu undɔfela (700), ti ga kooɔɔ nu ɔeɛɔeɔeɔegiti.

¹⁶ Naama ɔoɔɔɔ nuiti saama, kooɛ nui ɔeni ti zaama ga nu undɔfela (700), naati kpein ti ɔeni zoosu ti katui vili ga felevelegi, ti la voola nu undeɔa ɔila kpegi va.

¹⁷ Ti Izelayele nuiti gaaluni balaa, ti ɔeni ga nu waannaanigo (400 000), niiti boɔa zɔkpɔi ti ya, ti ga kooɔɔɔ nuiti, Benzamen nuiti ti la naama ɔaalugi zu.

Kooi gɔɔ vai

Benzamen nuiti daalɔgɔma

¹⁸ Izelaye nuiti ti wuzegeni, ti le Beetele, ti GALA gaazaɔa, ti gɛ ma: «Gi zaama 6e ɔa la le de mounpa, e Benzamen nuiti sakpe?»

Gooɔɔ GALAGI ɔeni ma: «Zuda nuiti ka ta le ti toozei.»

¹⁹ Geelaalaoni no feya, Izelaye nuiti ti wuzegɛ ti ta-ɔɔlaɔaɔi vu Giɛa ɔɔbave.

²⁰ Ti ɔulani, ti li ga ti kooi ve Benzamen nuiti ba, ti ɔɔɔ zeini su, ti lo Giɛa laawu.

²¹ Benzamen nuiti ti ɔulani Giɛa, ti Izelaye nui vaani kooɔɔzuvɛ naama volo na ga nu waaɔuufele maazu fele (22 000).

²² Nuɔuseiti, Izelaye nuiti, ti ɔɔɔ ɔɔɔɔni, ti ɔɔvele ɔɔɔni kooɔɔ vai ma mɔno ga niine naama aɔave no, ve ti ɔeni vuuni na folo mɔungi.

²³ Izelaye nuiti ti leeni, ti wɔlo Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, eyɛsu kpokoi zeeli. Ti Gooɔɔ GALAGI ɔaazaɔani, ti gɛ ma: «Gi maaneve nei gi koo laale Benzamen nuiti bu, gi-gɛleaiti?»

Gooɔɔ GALAGI ɔeni ti ma: «A li ti laalɔgɔma.»

²⁴ Poluma zobui, Izelaye nuiti ti laaleeni Benzamen nuiti bu volu, na zeizu velesiei.

²⁵ Na zeizu velesiei naa, Benzamen nuiti ti ɔulani Giɛa, ti ti laaɔomi, ti nu waapuugo maazu losava (18 000) vaani Izelaye ɔɔɔɔ nuiti ba, kooɔɔzuvɛ, ti zoogai bogɔ zɔkpɔi vilisu.

²⁶ Izelaye nuiti kpein, ti ma veɔɔiti ti leeni Beetele. Ti yeni zeini na, Gooɔɔ GALAGI ɔakala, ti da wɔlo, ti zugi zo eyɛsu kpokoi, ti gala zalaɔaiti kula, ta ziilei zalaɔaiti Gooɔɔ GALAGI ɔakala.

²⁷ Ti Gooɔɔ GALAGI ɔaazaɔani mɔno. Naama ziegi zu, minɔ ɔa Gooɔɔ GALAGI na-minazegɛ kesui ɔeni na.

²⁸ Elezaal na-doun zunui, Finease, nii e ga Aalon na-dounloin, naa ɔa e ɔeni botii zu naama ɔonagi. Ti gɛ ma: «Gi maaneve gi li mɔno, gi gi-gɛleaiti sakpe, Benzamen mavofodaiti, 6aa gi looɔɔ?»

Gooɔɔ GALAGI ɔeni ti ma: «A li, mazɔɔ lina, na zobo feezu wo ve, wo pile sɔɔɔ ti ma.»

²⁹ Izelaye nuiti, ti zunuiti seiini ɔooɔɔzu Giɛa maɔoolii zu.

³⁰ Naa volu, ti liini, ti laale Benzamen nuiti bu na foloi zavasiei. Ti ɔɔɔ zeini su kooɔɔ vai ma Giɛa luɔɔ, eɔvelei ma moun felegoi ɔeni la.

³¹ Benzamen nuiti ti ɔulani kooɔɔ vai ma, ti ɔeni ɔɔɔ va, ti yeebetɔve taai va. Ti toozeini ga nuiti paa nuɔuseiti saama, eɔvelei no ti keeni la mɔungiti su, pelei naati su, nii gilagi leezu ga Beetele vele, gilagi da li ga Giɛa vele ɔalaɔai zu. Izelaye zunui ti paani, e ɔeni ga nu vuusavago (30).

³² Benzamen nuiti ti ɔeni gɛezu ma: «Ade vɔniga ti ma ga mɔungi no ɔvelei.»

Kele Izelaye nuiti ti ɔeni gɛezu: «Ade vela ti va, de ti betɔve taai va, de li ga tiye pelei zu.»

³³ Izelaye zunui kpein ge zegeni losuɔɔti, ti ɔɔɔ ɔvele ɔɔɔ Baale-Tamaal. Izelaye na-nuiti ti looɔɔni, naati ti zegeni Maalee-Geeɔa, ve ti ɔeni na.

³⁴ Kooɔɔ nu gɛzegɛze waapuugo (10 000), niiti zeelobai woni ga tiye Izelaye zaama, naati ti zeelini Giɛa ɔakalave. Kooi wola ɔoini, kele Benzamen nuiti ti la ɔeni kwɛe ga maanɔɔɔi ɔa vaazu ti vu.

³⁵ Gooɔɔ GALAGI Benzamen nuiti sakpeni Izelaye ve, naama voloi, Izelaye zunui waaɔuufeleɔ maazu looluɔɔ unguila (25 100) paani, ti pe ti zoogai kooi ɔoozu ga bogɔ zɔkpɔi.

³⁶ Benzamen nuiti ti kwɛeni ga Izelaye nuiti ti pile sɔɔɔga ti ma. Izelaye zunuiti ti keeni, eɔe ta gɛ velazu Benzamen nuiti ba, kele ti-ɔigi ɔeni ta-ɔooɔɔ nuiti ba, niiti ti looɔɔni Giɛa ɔɔbave.

³⁷ Nazu ɔa nui naati ti looɔɔni, ti ɔulani la, ti loo Giɛa zu, ti vaza taazuve, ti nuiti undaavili.

³⁸ Ti zoolooni ma ta Izelaye ɔooɔɔ nui zɔiti, ga ti abui lo, ma luului wuzegɛ taazuve, e da le geezuve.

³⁹ Izelaye zunuiti ti ɔaavoteni volu ti ma, ga kooɔɔi. Benzamen nuiti ti nu vuusavago (30) gɛɔala vaani niina ti va, naa maavele ma, ti ɔeni gɛezu ma: «Ti voluazoga, ti da vela ade va, eɔvelei e ɔeni la kooɔɔ volo mɔungi zu.»

⁴⁰ Gaamano, duulu wolai toozeini ga wuzegɛa taazuve. Benzamen nuiti ti latini, ti ka ga abuzogi ɔa ta-laai va, ma abuzogi da le geezuve.

⁴¹ Nazu ɔa Izelaye zunuiti ti ɔaleni ma la Benzamen nuiti daalɔgɔma, naati ti wola zuluani. Mazɔɔ ti undaavilligi ɔaani, nii e ɔeni ti luɔɔ.

⁴² Ti voluaveni Izelaye zunuiti ba, ti da li ga teɔebai zu velei. Kele kooi la ɔeni buɔeni ti maazu, niiti ti zegeni taazu velei, naati ti ɔeni ti vaazu, toozei ti ɔeni ti yaɔɔzu.

⁴³ Izelaye nuiti ti Benzamen nuiti maalatini, ti vileni ti volu, ti da ti vaa, ve kpein ti ɔeni gɛezu ti looɔɔ na, eyɛsu Giɛa letemave, folo ɔulazu velei.

⁴⁴ Ti Benzamen zunui waapuugo maazu losava (18 000) vaani, ti pe ti ga kooɔɔ nu gɛzegɛzɛgiti.

⁴⁵ Niiti ti yeni vulua, naati ti bizeni, ti li tevebai zu, Limon fasai ɔɔ pelei, ti nu waadɔɔlugɔ (5 000) ɔaani naati saama pelei zu, ti ɔile ti ɔolu, eyesu ti zeeli Gidome, ti nu waafelegɔ (2 000) ɔaa ti va miná.

⁴⁶ Benzamen nui lieɔi é zaani, é ɔeni ga zunu waabuufele maazu ɔɔlu (25 000), ti pɛ ti ga kɔɔɔɔ nu ɔɛɛɛɛɛɛgiti.

⁴⁷ Zunu undɔzita (600), niiti ti ɔoluaveni, ti ɔela ti li tevebai zu, Limon fasai ɔɔ pelei, naati ti yeni miná eyesu alu naanigo.

⁴⁸ Naa ɔoluma, Izelayele nuiti ti ɔaavoteni Benzamen nuiti daalɔɔɔma, ti ɔa zunuiti paa ga boɔa zɔkpɔi taaiti su, ta toganiiti, ta niiti kpein no ti ɔeni ti ɔaazu lugɔ. Ti abui loni taaiti kpein ba, ma yooi zu, niiti ti ti ɔaani.

21

Benzamen mavofodai ɔuu vai su ɔolu

¹ Zunuiti ti ɔonani Misepa ga ti la mɔ ti-loun anzanu vea Benzamen nu ɔe ga vulu.

² Nuɔuseiti ti ɔaani Beetele, ti yeni zeini ná GALA kakala eyesu kpɔkɔi. Ti yeni zɔngɔzu, ti ɔa wɔɔ gola,

³ ti ɔa ɔe ma: «Leeni vaa zu, ɔɔɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, niima vaa ɔuu zii ɔeai Izelayele? Leeni vaa zu Izelayele ɔalagai za ná-bolodai gila ma?»

⁴ Poluma zobui, nuɔuseiti kpein ti wuzegeni ga sobuzobui, ti zalaɔa ɔulazuve loni náve. Ti gala zalaɔaiti kulani ta ziiilei zalaɔaiti.

⁵ Naa ɔolu, Izelayele nuiti ti ɔeni ɔɔɔɔ ma: «Izelayele wolodai kpein su, ma ɔeɔe ɔa é laade zaama, gaalebai zu, ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu?» Mazɔɔɔ ti konai woni naama nui laalɔɔɔma, nii é la ɔaani ɔɔɔɔ GALAGI ɔakala Misepa, é woni ga ta naama nui ɔaa.

⁶ Izelayele nuiti ti-ɔeɔloin Benzamen ná-fai ma maawɔin ti zoni, ti ɔa ɔe ma: «Za, bolodai gila kpeteɔea Izelayele ɔa.

⁷ Leeni ɔa ada ke ti ɔe, nii a ke niiti ti yegai vulua, naati ti anza zɔɔɔ? Tɔɔzei de ɔonani ɔɔɔɔ GALAGI ɔe, ga de la de-loun anzanuiti ta vea ti ya ga anza.»

⁸ Ti ɔeni ma: «Nui ta ɔa ná nei ɔaa, Izelayele ná-bolodaiti saama, nii é la leeni Misepa, ɔɔɔɔ GALAGI ɔakala?» Ti kaani ga Yaɔeese nii é Galaade, naa ná-nu ɔila kpala ge la ɔeni ɔaani kɔɔɔɔɔ zu, ta maabɔgi zu.

⁹ Ti nuɔuseiti gaalugai ma, Yaɔeese nii é Galaade, ti la ɔeni naa ná-nu ɔila kpala kaani.

¹⁰ Nuɔuseiti ti kɔɔɔɔ nu waapuugɔ maazu felegɔ (12 000) leveni, ti devei ve ti ya, ti ɔe ti ma: «À li Galaade yooi zu, wo Yaɔeese laaveaiti pɛ paa, anzanuiti pɛ ta doungɔiti.

¹¹ Wele ɔelei wa ke la, à zunuiti kpein suwuɔaaleve, ta anzanui kpein niiti ti zunu vaa ɔwee.»

¹² Kɔɔɔɔ nui naati ti anzalopo bea unnaanigo (400) ɔaani Yaɔeese taaveaiti saama, Galaade yooi zu, niiti zunu la ɔeni de ɔɔɔɔni ti ɔa. Ti liini ga tiye, Silo kɔɔɔɔɔ zu, Kanaan yooi zu.

¹³ Nuɔuseiti kpein ti keelaiti teveni Benzamen nuiti ma, niiti ti ɔɔɔɔni Limon fasai ma, nii a ke ti yɔɔɔzubeɛe, ziiileigi ɔe ti zaama.

¹⁴ Benzamen nuiti ti ɔaleni ma. Ti anzanuiti feeni ti ya, niiti ti la ɔeni ti ɔaani Yaɔeese, Galaade yooi zu, kele é la ɔeni kula ɔeɛni ti ɔa.

¹⁵ Benzamen nuiti maawɔin nuɔuseiti soni, tɔɔzei ɔɔɔɔ GALAGI zegɛ paka wɔɔni Izelayele wolodamaiti saama.

¹⁶ Beɛi ma ɔundiɔiiti ti ɔeni ma: «Ada ke ɔale, de ɔa anzanu zɔɔɔ zɔiti be, ti yegai vulua, tɔɔzei Benzamen anzanuiti kpein undaavilige?»

¹⁷ Ti ɔeni ma mɔno: «Niiti ti yegai vulua Benzamen nuiti saama, naati ti ta-ɔoganiiti make, naa ɔa a ke bolodai ta ɔaa mina ɔala ba Izelayele zu.

¹⁸ Kele ade la zooga de ɔa de-loun anzanui ta ve ti ɔe ga anza.» Mazɔɔɔ Izelayele nuiti ti konai woni, ti ɔe ma: «Naama nui ɔotove, nii a anza ve Benzamen nui ta ya!»

¹⁹ Ti ɔeni ma: «Wele kona-o-kona ɔɔɔɔ GALAGI ná-fetii ɔa ɔa ɔila Silo, nii é Beetele lekɔemave nu ɔɔɔzuvɔe, é lo pelei naa va folo ɔulazu ɔelei, nii é zegɛzu Beetele é ɔa li Sikeme, ta Lebɔna lekɔemave nu yeezazuve.»

²⁰ Naa ɔolu, ti niima levei veeni Benzamen nuiti zea, ti ɔe ti ma: «À li wo ɔɔɔɔni ná, leezen beleitii su.

²¹ Siegi zu wo Silo anzalopoiiti kaazu la, ti ɔa kuai wo, ti ɔa lati, wa ɔila leezen belei zu, wo ɔilagilagi ɔa anzalopo ɔila so ɔɔɔɔ ve ga anza, wo li ga tiye Benzamen yooi zu.

²² Ni ti-ɔeɛni, ɔaa ti-ɔeɛleaiti, ta ɔaana ti ɔaazaɔa gi ɔe be, ɔa ɔe ti ma: «A gi maawɔingɔ, mazɔɔɔ gi la anzanu zɔɔɔni ti ɔe kɔɔi zu. Wa laade wo ɔa fe ti ya, ni wa ɔeni de, wa la ɔe ga sɔba nu.» »

²³ Zekana Benzamen zunuiti ti keeni la, ti anzanuiti seɣeni ga ti-lieɣɔi, é ɣula anzalopoiti saama, niiti ti ɣeni kuai wosu Silo, naa volu ti li ga tiye. Ti ta-laaiti to volu, ti zeí ná, ta-voganiiti saama ti ɣilagilagi pe.

²⁴ Naama ziegi nɔ zu, Izelayele nui zoiti ti liini ta-wolodaiti su, ta-veleyegeiti bu, ti ɣilagilagi ti zeí ta-voganii unda.

²⁵ Naama ziegi zu, masa ge la ɣeni Izelayele unda. Eɛ ge ɣeni naa nɔ ɣeezu, nii pagai gaazu.

Lute Ná-Sɛvɛi Lute ná-sɛvɛi lɔɔzei vɛlei

Be ɔa é ga sɛvɛi nii ɔe nui: Nu la kwɛɛ.

Sɛvɛi nii zu bɛɛ ma ungi: GALA ná-zaalai ta ná-gaazumaawɔinɔai ɔa naati kɔnɔ fe, niiti ti ɔigi losu ba.

Sɛvɛi nii ɔe ziegɛ: Kona waagila kona ungila (1 100) siegi zu, Yesu Kilista zɔlɔɔ siegi yeelugɔ.

Lute ná-fai zɛ vɛlei ɔa de ɔigi loozu tukpɔɔaaleve nuiti ta-ziegɛ zu, ti ɔeai ma Izelayɛle nuɔuseiti untugɔ.

Sɛvɛi nii ɔe ungi ta ɔa ga, é deɛ eɔvɛvɛlei anzanu ɔili ge vaani la, é zɛi GALA ná-nuɔuseiti saama. Naa maavele ma, sɛvɛi nii ɔaa: Lute ná-woodeɔɔɔiladai maabakpasu, nii nu ɔa vɔkɔɔɔ ma, é lo sinigi ná-peleyeɔeji va, é vɛɛ Izelayɛle ná-GALAGI va. Toɔa naa ɔvɛvɛlei lɛɛzu, eɔvɛvɛlei GALA ge Moaɔe nui Lute mɛɛin veeni la, ná-woodeɔɔɔiladai vaa zu. Lute ta deemɔɔin Naomi ti maanɔɔɔni mɔungi ti ɔeni ga maawɔin nuiti, keɛ ti ɔulani naa zu, ti ɔe ziileigi zu ta undaanɛi. Sɛvɛi nii zu vai zuɔula ve ga pagɔ, toɔa lɔɔɔ vago wosu, é lo woodeɔɔɔiladai va ga nuɔuseiti zɔɔɔzu nɛɛbeɛ maavele, ta é vile GALA ná-kitogɛ va é nui zu.

Boaze ɔvɛvɛle beteni ga é Lute unmmɔ, tɔɔzei ba: Elimeeleke nii é ɔeni ga ná-nu bɔɔbɔgi, zobo ge la ɔeni be, é va unmmɔ. Boaze ɔa ga Kilista ma vooigi, nii paai naa laazeelizu, nii togi la zooni é va ke: E nuiti unmmɔni.

Lute ná-doun zunui zɔlɔɔ fai ɔa ga sɛvɛi nii zu vai ma biingi: Doin naa ɔa é ɔeni ga masagi Davide keeɔe wolai, toɔa ga keeɔe wolaiti ti ta.

Lute Moaɔe anzanui ɔa Yesu Kilista bɔɔɔi mavofodai zaama. (Matiyo 1:5)

Elimeeleke ná-peleyeɔeji

ná-maanɔɔɔ vai

¹ Tukpɔɔaaleve nuiti ta-ziegɛ zu, pului looni Izelayɛle nuiti ta-yooi zu. Beteleyeme laai é Zuda yooi zu, naama zunui ta liini ta anzai ta ná-doun zunui felegɔiti, ga ti lago zɛi Moaɔe yooi zu.

² Zunui naa laaseigi ɔeni ga Elimeeleke, anzai laaseigi ɔeni ga Naomi, ta ná-doun zunui felegɔiti daaseigiti ti ɔeni ga Maalon ta Kiliyon. Ti ɔeni ga Efelata nuiti, Beteleyeme laai zu Zuda yooi zu. Ti zeeliasi ma Moaɔe yooi zu, ti zeizuve beteni ná.

³ Naomi zinigi Elimeeleke zaani, anzanui ɔila ko yeni niina ná, ta ná-doun zunui felegɔiti.

⁴ Ti Moaɔe anzanuiti seini. Gilagi laaseigi ɔeni ga Wɔɔlepa, felesieɛi laaseigi ɔe ga Lute. Ti zeini ná kona puugɔ laawu.

⁵ Maalon ta Kiliyon ti zaani balaa ti felegɔ pe. Naomi yeni ná, balagai ná-doun felegɔiti ma ta sinigi.

Lute ta Naomi

ti lii vai Beteleyeme

⁶ E yeni Moaɔe yooi zu, é meni ga ɔɔɔɔɔ GALAGI undaanɛɛ laa ná-nuɔuseiti be, é daamianigi vea ti ya. E wuzegɛni, tɔ-o, ná-doun anzaiti-yo, ga ti zegɛ Moaɔe yooi zu.

⁷ Ti zegɛni ti-zeizuve, ta ná-doun anza felegɔiti, ti vile pelei ma, ga ti ɔale ma Zuda yooi zu.

⁸ Naomi ɔeni naazu ná-doun anza felegɔiti ma: «À ɔale ma, eɛ ge li dee ná-pelei wu. ɔɔɔɔɔ GALAGI faabɔɔɔ ɔe wo vɛ, vɛlei wo kea la wo-zinigiti be, niiti ti zaai, ta wo kea la ná balaa be.

⁹ ɔɔɔɔɔ GALAGI wo ɔilagilagi zɛivele betɛ zini pelei wu, wa ɔe bu!» E ti nɛɛnɛni. Ti tɔɔzeini ga wɔba.

¹⁰ Ti ɔeni ma: «Ba-o, ada liizu vɔɔma dá-nuɔuseiti pɔ be.»

¹¹ Naomi ɔeni ti ma: «À ɔale ma, doun anzanuiti! Lee vaa zu wa vile pɔlu? Doun zunua ta koozu mɔnɔ baa, ta ɔe ga wo-zinigiti?»

¹² À ɔale ma, doun anzanuiti. A li! Mazɔlɔɔ gɔla vɔlɔve na, gɛ va zɛi zini be. Anɛɛ balaa ná ɔɛɛzu ma: «Kito ka bɛ, ga za bidii, gɛ ve zini be ga gɛ zunu lounga zɔlɔɔ.»

¹³ wa naati maaboun ga ti wɔlɔ, wa ɔe wo zɛi vai va zini be naazu baa? Ba-o, doun anzanuiti! Mazɔlɔɔ ná-kpɔlɔi wɔlɔve wɔnɔi va, ta mɔnɔ ɔɔɔɔɔ GALAGI yeewuzegɛvɛɛ dɔalɔɔɔma.»

¹⁴ Ti wɔlɔni mɔnɔ. Wɔlɔlepa deemɔɔin nɛɛnɛni, ti bali ma, keɛ Lute ɔilini ba.

¹⁵ Naomi ɔeni Lute ma: «Peɛɛ, è-zeebɔi galega ma ná-nuɔuseiti pɔ ta ná-galagiti. Gale ma, è vile è-zeebɔi volu.»

¹⁶ Keɛ Lute ɔeni ma: «Mina bɔi dà ga gɛ zegɛ è volu, ga gɛ ɔe è va! Uɛ dá li ná, ná li miná, ve da zɛi ná, ná zɛi miná. Da-nuɔuseiti ta ɔe ga ná-nuɔuseiti, dá-GALAGI ɔa ɔe ga ná-GALAGI.

¹⁷ Ue da za ná, ná za miná, màaḡulu ná. Góogó GALAGI sò ná-ziiḡaawanai pɛ su, ni ani ḡili ka kpètevena è va, é ḡula saai volu!»

¹⁸ Naomi kaai ma ga woinve ga ti li vòoma, é zeni kana niina.

¹⁹ Ti felego ti zièni vòoma, eyesu ti zeeli Beteleyeme. Siegi zu ti leeni la Beteleyeme, taai kpein ge buseni ti maavele ma, anzanuuti ti ḡeni ḡeezu ma: «Naomi ḡa nei ɓaa?»

²⁰ E ḡeni ti ma-o: «À mina mò tòli ga Naomi,* keni Mala.† Mazòlò Zebèi-Pɛ-Maliḡii eteai ɓaa mà.»

²¹ Diizuvɛ, zèèi laavega ḡeni de, Góogó GALAGI vaa ga ze zèaḡakai. Lee vaa zu wa tòli ga Naomi? Tòzei Góogó GALAGI voluavega bà, Zebèi-Pɛ-Maliḡii màanòḡaa.»

²² Zekana Naomi ta ná-doun anzai Lute, Moaḡe nui, ti vaani la, ti zeḡe Moaḡe yooi zu. Ti zeelini Beteleyeme, moloi nii daa ga wòlezegi, naa leve vai lòzeidai nò kpein.

2

Lute molo ḡopḡi yevɛ vai

Boaḡe ná-kpalagave

¹ Naomi zinigi ná-nui ta ḡeni ná. E ḡeni ga zobobe nu kpɛtaai, Elimeelke ná-peleyeḡei wu, daaseigi ḡeni ga Boaḡe.

² Moaḡe nui Lute ḡeni Naomi ma: «Nà è maanɛɛɛzu ga è va bu, ḡè li molo ḡopḡ gaiziezuvɛ kpalagave, naama nui wosuvɛ, nii a màawòḡa.» E ḡeni ma: «Li, doun anzanu.»

³ E liini molo ḡopḡ gaiziezuvɛ kpalagi ta zu, molo leve nuiti pogi zu. E zolooni nò kpein ga kpalagi naa ḡeni ga Boaḡe nonoi, nii é ḡeni ga Elimeelke ná-peleyeḡei wu nui.

⁴ Ná tago keai ma, Boaḡe vaani, é zeḡe Beteleyeme, é ḡe molo leve nuiti ma: «Góogó GALAGI ḡe wo va!» Ti goḡaavoteni, ti ḡe ma: «Góogó GALAGI tuya loo è vɛ!»

⁵ Boaḡe ḡeni ná-botiḡe zunui ma, nii é ḡeni wɛlezu molo leve nuiti ma: «Anzanu loungoi nii ḡa ga ɓɛ ná-doun?»

⁶ Botiḡe zunui é ḡeni wɛlezu molo leve nuiti ma, naa goḡaavoteni, é ḡe ma: «Moaḡe anzanu loungoi ta vɛ, nii ti vaai ta Naomi, ti zeḡe Moaḡe yooi zu.

⁷ E bogɛ mà ga ḡè va bu, é da molo ḡopḡgiti gaizie, molo ḡiliiti zòḡzu, molo leve nuiti polu vɛlei, é da ti ḡaale ba. Paa yee ma za sobui, toḡa loni nò eyesu niizu, é lago looḡogɛ nò kotai wu.»

⁸ Boaḡe ḡeni Lute ma: «Woilo, doun anzanu, mina li molo ḡopḡ gaiziezuvɛ kpala kili su, mina màaḡooza vɛ va, yɛ ná-botiḡe anzanuuti ba.

⁹ Wɛle vɛ moloi levezu ná kpalagi zu, è li ti volu. ḡè ná-botiḡe zunuiti tenɛḡe ga ti mina vòḡu è va. Siegi zu kpòale wòin è zosu da, da li zie liḡiiti pò ɓɛ, è ɓòale ga nii botiḡe zunuiti ta saḡa.»

¹⁰ E vileni niibiḡa zooni ma, é nòko, é ḡe ma: «ḡè zaalai zòlòḡe ḡale è ḡaazu, ga è ḡeezu mà ɓɛɓɛ, nɛi ḡè ga wɛɛɛ anzanuuti?»

¹¹ Boaḡe goḡaavoteni, é ḡe ma: «Ti naa kpein bogɛ mà, nii è kea è-leemòon vɛ, è-zinigi zaa vòluma, vɛlei è zeḡeai la è-ḡɛɛ ta è-leeni ba, ta zooni è zòlòḡai su, ga è va nubuseiti pò, niiti è la ḡea ti ḡwɛɛ pòlòmazu.

¹² Góogó GALAGI naa ḡe è vɛ, nii è kea. Góogó GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, nii è vaa, è loḡḡu kovɛgi wu, naa è ḡonòkula ga gola.»

¹³ Lute ḡeni ma: «E, Málìḡii, ḡè zaalai zòlòḡa è ḡaazu! Mazòlò è ḡaanɛɛɛa, ta è ɓɔɛa pò, è ziila, nɛi, ḡè ga da-wotiḡe anzanuui. Anɛɛ naa vɛ, nòun, ḡè la ga da-wotiḡe anzanuuti ḡila kpala kevele.»

¹⁴ Daamii ziegi zu, Boaḡe ḡeni ma: «Maabuḡa, è daamii wo, da-bulu buḡai lo guulu daḡai wu.» E zeini molo leve nuiti kobaɓɛ. Boaḡe ani ḡae ḡeegai veeni zea. E miini, é yiḡo, é motai make.

¹⁵ Naa volu é wuzɛgeni posuyevɛi ma. Boaḡe niima levei veeni ná-botiḡe zunuiti zea, é ḡe ti ma: «À yeezei bu ga è posuyevɛi ḡe ɓalaa molo ḡiliiti zòḡzu. A mina kpòlò.

¹⁶ Anɛɛ wa ma ḡopḡi tanigaa ḡula ma ḡiliiti ba, ga wo zɛ ná, é zɛvɛ, wo mina zelilo ma.»

¹⁷ E posuyevɛi ḡeni kpalagave eyesu kpòkò. E naa loḡani, nii è zɛvɛni. E kilo uususavagò (30) ɓòlò ḡila daaveni ga molo ḡaamagi nii daa ga wòlezegi.

¹⁸ Nii è zɛvɛni, é naa zɛgeni, é lii la taa zu, é deeni ga deemòon. E ná-daamianigi motai ɓalaa ḡulani, é ti vɛ zea.

¹⁹ Deemòon ḡeni ma: «Mini ḡa è posuyevɛi ḡeai ná za? Mini ḡa è botii ḡeai ná za? Tuya ḡa naa vɛ, zoi è zɛɛɓogai!» E naa kpein suḡulani deemòon ma, nii kpein è zièni su. Naa volu, é ḡeni ma: «Zunui nii ḡè botii ḡeai pò ɓɛ, daa ḡa ga Boaḡe.»

* **1:20 Naomi:** daaseigi nii poluve ga «koozunɛɛ anzanuui.» † **1:20 Mala:** daaseigi nii poluve ga «ziiḡòlò anzanuui.»

²⁰ Naomi ɣeni ná-doun anzai ma: «Ḑoḑoḑo GALAGI tuya loo naama nui ve, teigi é maawoingai ɣEZU naati be, ti vulua, ta naati be, niiti ti zaai!» Naomi ɣeni ma mɔno: «Zunui naa ɣa ga da-nu ɣiteɣite, toɣa ga naati ti ta, niiti ti-losuve ga ti de unmo.»

²¹ Moabe nui Lute ta laani ma, é ɣe ma: «Keeve mà balaa: «Ye ná-botiɣe nuiti ba, eyesu ti be ga ná-moloi leve.» »

²² Naomi ɣeni ná-doun anzai Lute ma: «Naa vage, doun anzanu, ga é ɣe ná-botiɣe anzanuiti ba, naa ɣa a ke nu mina é boḑo kpalagi taɣili su.»

²³ Naazu, é yeni Boaze ná-botiɣe anzanuiti ba, é da posuyevei ɣe, eyesu moloi nii daa ga woolezegi ta moloi nii daa ga beleegi, naati ti leve vaiti kpein ti be. Naa pe su é ɣeni deemɔn vo be.

3

Lute ná-maanɛɛnei

¹ Yeeta Lute deemɔn Naomi ɣeni ma: «Doun anzanu, ná pɔ gè é zeivele bete, naa ɣa a ke é ɣe undaanɛɛi zu.

² E kweɛni ga Boaze nii é ɣea ná-botiɣe anzanuiti ba, naa ɣa ga da-nui ta. Tama za kpɔkɔi, toɣa liizu moloi ɣaaveɛzu, ná-molo loɣazuve.

³ Maagba, é gulu maku neɛɛɛgi zie boḑo ma, é da-zegfe vagoiti too, é yei molo loɣazuve. Mina boḑo lee la, eyesu é be ga daamii wo, é boole.

⁴ Siegi zu é liizu la, é la, ná vete, ve é laazu ná. Naa volu maaɔuɣa ba, é segei tago wuzegfe kɔɣiti ma, é la. To boḑogo, toɣa naa wo é ma, nii maanɛai ga é ke.»

⁵ Lute gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ná naa kpein ke, nii é boga mà.»

⁶ E yeini molo loɣazuve, é naa kpein keɛni, nii deemɔn deveni ma.

⁷ Boaze laamiini, é boole, koozunɛɛni ziimave. E liini, é la molo ɣiliiti poluve. Lute vaani naazu vaavaa, é segei zegfe kɔɣiti ma, é la.

⁸ Kua zaamai, zunui naa wuunni kami, é lati, é ka ga anzanu ta ɣa laani kɔɣiti bu.

⁹ E ɣe ma: «Be ɣa ga de?» Naa gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ná ve, Lute ve, da-wotiɣe anzanu. Baa máazu, mazɔbo velei é la ga gi boḑo nu, unmo fai ma losuve veeve é ya ndun tetema.»

¹⁰ E ɣeni ma: «Ḑoḑoḑo GALAGI tuya loo é ve, doun anzanu! Faa ɣaabelagi nii ɣa dawooɣeɣiladai leeɛzu mɔno, é leve ma mɔungi va, mazɔbo é la nu niineiti gaizieni, bala nua, baa kpete nua.

¹¹ Niizu, doun anzanu, mina lua negelein. Ná naa kpein ke é ve, nii é bosu, mazɔbo nuɔuse pe ge sugwee ga da ga anzanu zobelama.

¹² Gaamai ve ga unmo fai ma losuve ɣa zèa, keɛ taɣili ka ná, nii é ndun tuɣo.

¹³ Ni ve. Lina, ni toɣa pɔ é unmo fai ma losuve ɣe é ve, é ke. Keɛ ni é la neɛni be ga é ke é ve, gè ɣona Ḑoḑoḑo GALAGI ma, nii é vulua, ndun, ná ke é ve. Ye laani eyesu sobu.»

¹⁴ E yeini laani kɔɣiti bu eyesu sobui. E wuzegeni ga kpidiɣidigi, ni la de zooga é va nu maaɔeɣfaga ɣa. Mazɔbo Boaze ɣeni ma: «Maa la neɛni ga nu va sugwee ga anzanu leeve molo loɣazuve.»

¹⁵ E ɣeni ma: «Da-zegfe wolai zuvie, é so.» E soni. Naa su lozita ɣoɣoni moloi zu, é pu su, é daale bu. Naa volu é leeɛni taa zu.

¹⁶ Lute vaani deemɔn vo be. Naomi ɣeni ma: «Da ve baa, doun anzanu?» Lute naa kpein sugulani, nii zunui naa keɛni be.

¹⁷ E ɣeni ma: «É su lozita veeve bè moloi zu, é ɣe mà: «E la lia ga yeapaka è-leemɔn vo be.» »

¹⁸ Naomi ɣeni ma: «Ye ve, é yiilei, doun anzanu, eyesu é kwee velei niima vai vaazu besu da, mazɔbo zunui nii la dooɣo nɔpe boga negelein, keni a niima vai ɣaabelana za.»

4

Lute vulu vai Boaze ve

¹ Boaze liini taa zigidave, é zeí ná. Pete, zoi unmo fai ma losuve ɣeni zea, nii Boaze ná-fai woni, naa vaani, é da leve. Boaze ɣeni ma: «Uaa lee ve, zeí lee ve.» Naa vaani, é zeí.

² Boaze nu puugo zegeni taa ɣewolaiti saama, é ɣeni ti ma: «À zeí lee ve.» Ti zeini.

³ Naa volu é ɣeni naama nui ma, nii unmo fai ma losuve ɣeni zea: «È sugweɛni ga Naomi va, é zegfe Moabe yooi zu. Toɣa pɔ é zou buɣai vɔdi, nii é ga ade-ɣeɛloin Elimeeleke nɔni.

⁴ Gè ɣisive ga gè naa wo é ma, ga é geya taa veaiti gaazu, ta ná-nuɔuseiti ta-ɣewolaiti gaazu. Ni da pɔ é unmo, unmo. Ni é la unmoosu, deɛ ga ze, gè ɣe kwee, mazɔbo da ɣa mounpa ma losuve é ya. Ná ɣa é zèa doun é voluma.» E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ná pɔ gè zoi unmo.»

⁵ Boaze ɣeni ma: «Foloi é zoi ɣeyazu la Naomi ma, da Moabe nui Lute balaagi zeí naama ziegi zu, nii é ga poanzai, nii a ke vofoda ɣe sinigi va, nii saai, niiti ta ná-poganii zegfe.»

⁶ Zai unmmoo fai ma losuve feni zea, naa googaaavote, e fe ma: «Ni naa ve, ge fela unmmoo tosuv va, ge mina va na-poganii dogolosu. Unmmoo fai ma losuve zege ga dono, mazoloo ge la zooga ge va unmmoo.»

⁷ Izelayele nuiti saama mounji, faa nape a la fena filia ba, e lo unmmoo faa va, baa anii maavalibo faa va, gilagi bena na-savalagi gula dogoi ga, e fe zai ya, naa bena fe ga poogi Izelayele nuiti be ga naama vai beta.

⁸ Zai unmmoo fai ma losuve feni zea, naa feni Boaze ma: «Zooi feya dogo ve,» e na-savalagi fulani dogo.

⁹ Boaze feni naazu kewolaiti ta nubuseiti kpein ma: «Wo fea ga zeeleiti za, ga nii kpein e fea ga Elimeeleke dono ta Kiliyon, naa ve Maalon va, ge naati pe geyaa Naomi ma.»

¹⁰ Ge Moabe nui Lute zeida balaa, e fe ga anza, nii e feni ga Maalon anzai, ga nii saai naa laaseigi mina peele na-poganii zaama, naa ga a ke nii saai naa laaseigi ye go keefeleaiti saama, soloo taa zigidave. Wo fea ga ma zeeleiti za.»

¹¹ Nubusei niiti kpein ti feni taa zigidave ta kewolaiti, ti feni ma: «Ga ga naama zeeleiti! Anzanui e lezu da-velei wu, Goofo GALAGI ke ga Zakobe anzaiti Lasele ta Leani kevele, niiti ti felegoiti ti Izelayele veleyegei logai! Da dogoi balaa, tuyai fe e ma Efelata, ta e dogo zoloo Beteleyeme!»

¹² Vofodai nii Goofo GALAGI feezu e ya ga anzanu loungoi nii maavele, e da-veleyegei fe ga Peelese na-peleyegei fevele, nii Tamaal solooni Zuda ve!»

¹³ Boaze Lute zegeni, e ke ga anza, e daani volu. Goofo GALAGI vaani bu Lute kogi zege, e doun zunu zoloo.

¹⁴ Anzanuiti ti feni Naomi ma: «Mamagi ga Goofo GALAGI ve, nii e la vaani bu, e va vala za peleyegei make nui ma, GALA ge ke daaseigi wolo Izelayele nuiti saama faan!»

¹⁵ Doin nii ga e-yenvui niine, e e make da valozagana, mazoloo e-loun anzai nii e nei be, ta fizogai e ve zunu loun lofela va, naa ga e sologai.»

¹⁶ Naomi doin zegeni, e pee yii la. To ga e kulani su.

¹⁷ Anzanuiti ti feni ga seingooiti, naati ti fe ma: «Doun zunu zoloo ga Naomi ve!» Ti daasei peeni ga Wobede. Toja e feni ga Izayi keefe, e fe ga Davide keefewola.

Davide memewolaiti

¹⁸ Peelese mavofodaiti ta ga: Peelese Geselon zolooni,

¹⁹ Geselon Lame zoloo, Lame Aminadafe zoloo,

²⁰ Aminadafe Naason zoloo, Naason Salema zoloo,

²¹ Salema Boaze zoloo, Boaze Wobede zoloo,

²² Wobede Izayi zoloo, ta Izayi Davide zoloo.

Samiyele Ná-Sɛvɛ Mɔungɪ SAMIYELE NA-FAI

(1:1–7:17)

Ane lii vai GALA sei vɛlɛi wu Silo

¹ Efelayime zunui ta ɣɛni Lama, Sɔfe ɣovii ma, Efelayime ɣize yooi zu. Daaseigi ɣɛni ga Elekana. E ɣɛni ga Yeloɣame ná-doun zunui, kewola ɣɛni ga Toɣu ná-doun zunui Eliyu. Toɣu naa, keɛɣɣe ɣɛni ga Sufe.

² Anza felego ɣa Elekana seini. Ma mɔungɪ laa ɣɛni ga Ane, felesici laa ɣe ga Penina, dointi ti ɣɛni Penina vɛ, keɛ ta la ɣɛni Ane vɛ.

³ Kona-o-kona Elekana bena zege ná-taazuvɛ, é li Silo, é nɔko Gooɣo GALAGI wu, Fai-Pɛ-Maliɣii. Eli ná-doun zunu felegoiti, Gɔfeni ta Finease, naati ti ɣɛni ga Gooɣo GALAGI ná-zalaɣa ɣula nuiti Silo taazuvɛ.

⁴ Zalaɣai ɣula laa ɣilagila, Elekana vɛ, é bena ma zuai ta ɣaaɣwe Penina ta ná-dointi ba.

⁵ Keɛ Ane nɔnoi bena wɔlo ga seizu felego, tɔzei Ane wola neeni Elekana vɛ, anɛ ni GALA ge la ɣɛni doun veeni naa vɛ.

⁶ Sinianzai Penina la ɣɛni looɣosu ga gaazu unfe seɣeai, mazɔlo Gooɣo GALAGI la ɣɛni doun veeni bɛ.

⁷ Kona-o-kona, naa nɔ ɣa ti ɣɛni daawu. Penina da Ane yiiɔlo, tɛɛ laa ɣilagila Gooɣo GALAGI zeɛ vɛlɛi wu.

Ti yeni naazu konagi ta, Ane tɔzei ga é da wɔlo, é da ɣɛle daami wo fai va.

⁸ Sinigi Elekana gaazaɣani, é ɣe ma: «Ane, lee vaa zu è wɔlozu, é da ɣɛle daamianigi va? Toɣa ɣale, é bɔɣo maawoinzu? Ná ɣila gè la vizoni doun puugo va é vɛ ɓaa?»

Ane ná-GALA maanɛnɛi

⁹ Ti daamii wogai ma, ti ɓɔle Silo, Ane wuzɛɣeni, é li zalaɣa ɣulazu vɛlɛi, zalaɣa ɣula nii Eli ɣɛni zeini ná-kpɔkpɔgi ɣa, Gooɣo GALAGI zeɛ vɛlɛi laave.

¹⁰ Tɔzei ziiɔloa ɣɛni de koozu gola, é Gooɣo GALAGI maanɛnɛni, é da wɔlo gola.

¹¹ E minazɛɣegi woni, é ɣe: «Ee, Gooɣo GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɣii! Ni da ná-kpɔlo vetena, é gaazumaawoinɣa, ni è la yeemani mà, ni da doun zunu veena bɛ, ná fe è vɛ, Gooɣo GALAGI, sii ma voloi pɛ su, kpeka la vɔɣua noundɛɣai ta kpelei va eyesu pɛ.»

¹² Tei Ane lebini Gooɣo GALAGI valizu, Eli ɣɛni dakɔloɣiti niikpi pelei zumɔsu.

¹³ E ɣɛni naa lakɔloɣiti kaazu, ti da niikpi, keɛ nu la ɣɛni woo nɔpɛ menisu, mazɔlo Ane ɣɛni GALA falizu yiima vɛ. Eli ɣisieni ga dɔɔi ɣa é Ane zogai.

¹⁴ Eli ɣɛni Ane ma: «Da ɣulazu niima ɣevɛlɛi zu yeele? Li, é da-lɔɔi ɣula ɣaazu ada ɣili pele.»

¹⁵ Ane gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ba-o, maliɣii, dɔɔ lei é va ɣe bà, gè la dɔɔ ɓoleni, ɓaa gaazulati gani nɔpɛ. Keɛ zii ɣa é ɓɔlozu kɔozu. Ná vɛ ga gè ná-ziiɔloɔi le ga Gooɣo GALAGI.

¹⁶ Mina pɛte ga anzanu jakai, ziiɔlo latevɛgai ɣa é kea gè lebiga ná-GALA falii zu.»

¹⁷ Eli gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ni naa vɛ, li, ziiɛigi ɣe é vɛ, Izelaye le ná-GALAGI è woɣaavote, nii è falia ma, é naa ve è ya!»

¹⁸ Ane Eli woogaaavoteni, é ɣe ma: «Da-nuɓɔɣolai zoo é ye bà.» Naa woga voluma Ane vɛ, é liini, é daamii wo, gaazuvɛ zeɛ ga pagɔ.

¹⁹ Poluma zobui, kpidiɔidiɣi, Elekana ta ná-pɛyɛɣeɣe pɛ ti liini, ti nɔko Gooɣo GALAGI wu, naa voluma, ti ɣaleni ma, ti li ta-laazu Lama.

Elekana ɓɛɛni anzai Ane ma, Gooɣo GALAGI ge naa maawoinɣaani.

²⁰ Ane kogi zɛɣeni naama ɣonagi nɔ laawu, é zunu loun zɔlo, é ɣe ma: «Doin nii laa ɣa ga Samiyele, mazɔlo gè falivɛ Gooɣo GALAGI ma.»

Ane ná-doin ɣalivaa vai GALA ma

²¹ Naa voluma, Elekana ta ná-pɛyɛɣeɣe pɛ ti ɣɛni liizu mɔno Silo, ga ti naama zalaɣai ɣula, nii ta da kula kona-o-kona, Gooɣo GALAGI vɛ, ta é ná-minazɛɣegi laazeeli, nii é keɛni.

²² Keɛ Ane la ɣɛni vileni ti volu naama ziei zu, é ɣɛni sinigi ma: «Ná naa maaɓounsɔ, eyesu doin laaɣula niimii va, naazu ná lii la niina Silo, gè fe Gooɣo GALAGI vɛ, nii a ke doin tei ge ye Gooɣo GALAGI ya, sii ma voloi pɛ su.»

²³ Sinigi Elekana ɣɛni ma: «Ke eɣevɛlɛi è devea la, naa maaɓoun eyesu è doin laaɣula niimii va. Gooɣo GALAGI ge ke, nii é minazɛɣe la, naa laazeeli.» Ane yeni ná, é da niimii ve dounɣo ya, eyesu naa laaɣula niimii va.

²⁴ Doin laaḡulaai ma niimii va, dee Ane seḡeni, é lii la Silo, aneε ni doungoi laida ḡeni de de. E kona savago nike zinei zegeni, é vee bulu vukoi kilo vuusavago (30) va, ta koloo woole ḡila daavegai ga dooi.

²⁵ Ti nikei vaani, ti kula ga zalaḡai, naa voluma, ti liini ga doungoi Eli vo.

²⁶ Ane ḡeni ma: «Ee, maḡḡii, e-ḡi ka naa zu nei ba, ga anzanui ta vaani, é da ḡooḡo GALAGI vali é ḡobaue? GALA ka kaazu, eḡevelei é vulua la ga ḡite, gaamazuu na ḡeni de.

²⁷ Wele, doin nii ḡa ge ḡeni falizu GALA ma. Tama ḡooḡo GALAGI fea zea.

²⁸ Na baalaḡi, na po ga ge kaliva ḡooḡo GALAGI ma, toḡa ga nono sii ma voloi pe su.» Ti nokoni na ḡooḡo GALAGI wu.

2

Ane na-mama guyei

¹ Ane GALA falini ḡani:

«Zii laavege ga koozuneei, ḡooḡo GALAGI zaalai zu.

Ge unbuzeḡei zolooḡa ḡooḡo GALAGI zaalai zu,

na zoo niina ge boe, ge sili nuiti goḡaavote,

koozuneeve, toozei GALA ge boḡa ba.

² ḡooḡo GALAGI ḡeḡala la na, to ḡila kpe ka naḡegai.

E ḡula taun polu, gala kili ge la na,

gala kili ge la na, é va ḡe ga fasai, ga gonoo ma GALAGI ḡevele.

³ A wa-waso kpoeti kpelana mu pele zu,

ta poomu gooiti ti ḡea ḡulazu wo-laaveti.

Mazoloo ḡooḡo GALAGI ḡa ga GALAGI, nii é fai pe kwee,

toḡa é nuḡuseiti ta-ḡeevotiiti buḡegi ḡoḡosuu.

⁴ Kooḡuluḡa wolaiti ta-ḡileḡiti ti ḡaleḡalea,

kele zebesulala nuiti ti zebai zolooḡa.

⁵ Zoiti ti yiḡoa ḡea de, naati ta laamiani gaizizu.

Kele niiti mu pului ḡea ti ma, ti la mo bedeni ga ti boti ḡe pe, ti va gonoo saloo.

Doun zolooḡa anzanui doun lofela zolooḡa, zoi ma doin ḡea moinni zea, naa maaloga.

⁶ ḡooḡo GALAGI ḡa a da paai wo, é lati, é zenvui ve,

to ḡa a da nui yenvui yei govealaazu,

to no ḡa balaa a da nui yenvui ḡula govealaazu.

⁷ ḡooḡo GALAGI ḡila kpe ka a da baladai ve,

é kpetei balaa fe.

To ḡa a da nui maayei,

kele toḡa da nui unbuzeḡe balaa.

⁸ Toḡa da bala nui wuzeḡe, é kula fufiligi zu,

é zeḡnaka nui wuzeḡe, é kula kpoḡagi zu,

é seizu ve ti ya, seizumaaneḡiti saama,

é unfema losuve ve ti ya.

Zooi ma beḡegiti, ta ga ḡooḡo GALAGI nonoo,

tiya ḡa é eteai zeini ti ma.

⁹ ḡooḡo GALAGI ḡa da ba na-woḡeḡila nuiti maazu, ti-ziezuve pe.

Kele faa no ḡe nuiti undaa ḡa vili kpidii zu,

mazoloo nu nope ge la voniga faa ma, ga to boḡoi zebai.

¹⁰ Zoiti ti wuzeḡezu ḡooḡo GALAGI laaloḡoma,

ti kpein ti zu ḡa ḡologolo.

ḡooḡo GALAGI ḡa yesu geḡoḡoḡi zu, é bain ga tiye, eḡe geḡeḡe lugi.

Toḡa eteai lukpoḡaaleve, é zeeli zou bela ga naa pe.

Toḡa zobogi ve na-masagi ya,

nii é ḡuloi ziaai ma, é ta vee sebei va.»

¹¹ Naa pe poluma, Elekana ḡaleni ma, na-taazu Lama, kele zunu loungoi Samiyele yeini Silo, é da botii ḡe ḡooḡo GALAGI ve, zalaḡa ḡula nui Eli ḡobaue.

Eli na-dointi ta-vai

¹² Eli na-doun zunuiti ti ḡeni ga nu naakaiti, ti la ḡeni unfesu ḡooḡo GALAGI ma.

¹³ Wele, ti zie velei ḡeni ga nii, nii ti ḡeni keezu ga bebei: nu nope é vaazu ga zalaḡai kula vai ma, zalaḡa ḡula nui na-botige nui ḡeni liizu, naama nui vo be, siegi zu zalaḡa zuai ḡeezu la abui ḡa, é da ḡili, a ḡena lia sua zoo mite wolai ḡa zea, nii niigai ga ga savago.

¹⁴ E bena mite wolai lo aninakai zu, nii é ga digii, baa pòlo liqii, ni naa laade kokoi, nii nòpe mitei naa a loona ba, naa ga é ga zalağa gùla nui nònò. Naa ga ti gèni kèezu ga Izelaye nuiiti kpein, niiti ti gèni vaazu Silo zalağa gùla vai ma.

¹⁵ Yeeta bena gèle gite, ti va gè ti zalağa zuai ma wulòiti gala, zalağa gùla nui ná-botigè nui bena va, naama nui vò be, é gè ma: «Zalağa gùla nui ná-mò suai ve, mazòlo é la vaazu gilii ti ta zosu, ma undui nò gá é pò.»

¹⁶ Ni zunui nii ti ná-zalağai gùlazu, naa a gèna ma: «Zena de, gi be ga ma wulò gála, da va niina, nii nòpe é pò, è naa zege,» zalağa gùla nui ná-botigè nui bena gè ma: «Ba, keni é fe niizu, è la na kèeni, nà ta zege ga zeeğaaabai.»

¹⁷ Niima zunui loungoiti sògi wola nòuni, Gòogò GALAGI gaaazu, tòzei vebeanii niiti nuiiti ti gèni feezu Gòogò GALAGI ve, zunui loungoi niiti ti gèni naa gèezu ga fuun gani.

¹⁸ Kele doungoi Samiyele gèni ná-botii gèezu Gòogò GALAGI ve, kòba zegei gèni ga zalağa gùla zegei.

Samiyele ta sòlo nuiiti

¹⁹ Kona kula laa gílilaga, Samiyele dee bena sege maavonigi bete be, ta la gèna lia ta sinigi Silo, zalağa gùla vai ma, é gèni liizu ga naama zegei ná-doin vò.

²⁰ Eli tuya looni Elekana ta anzai ve, é gè ti ma: «Gòogò GALAGI va bu ga é doun gílilaga zòlo è-anzai nii va, niiti ta gè ga Samiyele vòtogi, nii é fea Gòogò GALAGI ve.» Naa voluma, ti gèlani ma ta-laazu.

²¹ Gòogò GALAGI Ane maawoinğani, polu gè ga Ane zunui loun savago, ta anzanu loun felegò gílilaga zòlooni volu. Naama ziegi zu Samiyele gèni ba, é da wòlo, Gòogò GALAGI gaaazu.

Eli ta ná-dointi

²² Eli vòbzagani niina ga gola. E ná-doun zunuiiti sié velei ma woo menini, é vilé Izelaye nuiiti ba, é menini ga ná-doun zunuiiti ta vòlo laazu ga anzanuiti, niiti ti gaalezu ba GALA daagomi sege velei laave.

²³ Eli gèni ná-doun zunuiiti ma: «Leeni gá gè menisu, é vilé wo va? E se pe ka wo-loğò joi wosu, tòzei wo zie velei la vani. Leeni vaa zu wo naa gèezu?»

²⁴ Doun zunuiiti, à yeeğula naazu, nii gè menisu é vilé wo va, naa la vani. Wa Gòogò GALAGI ná-nubuseiti diizu tò kologologiti ma.

²⁵ Ni nui ti a koto gèna bòla nubusei ta laalòğoma, GALA ka é ga tukpòğaaaleve nui naazu, kele zò é kotoi gèezu, Gòogò GALAGI bòğoi laalòğoma, be gá a naama nui maavaawo?» Eli nii kpein boni, kele ná-doun zunuiiti ti la gèni kèeni, ti va ti-gèe wooi zò, tòzei Gòogò GALAGI deveni niina ga ti za.

²⁶ Samiyele ma zunui loungoi gèni wòlozu, é da GALA ta nubuseiti ziilaa.

Nimizai é zeini

Eli ná-peleyeğei ma

²⁷ Yeeta GALA goo wo nui ta vaani, é gè Eli ma: «Woilo niima nii GALA ge bosu è ma: «E sugwèe kala, ga è-memewolani keai ma Ezipete yooi zu, Falagòn ná-pelei wu ga duiti, gè bòğò kèni ga tiye, tiya-o, ta-veleyeğei-yo.»

²⁸ Izelaye veleyeğei kpein saama, è-memewola Aalon gá gè yimazeğeni la, ga é gè ga ná-zalağa gùla nui. E da lo ná-zalağa gùlazuve, é da ná-zalağaiti daazeeli mà, é da ani maku neengiti gala bè, ta é da gaaazaga. Gè ti-laamiizu veeni, tò-o, mavofodai-o, zalağa zuaiti ba, niiti Izelaye nuiiti ti vaazu la.

²⁹ Toğa gale mu, wo beğe gùlazu ná-zalağaiti ta ná-vebeaniiiti ba, nii gè ma levei veai, ga é da gè ná-pelei wu? Lee vaa zu é è-loun zunuiiti fizòsu bà? Wo da bòğò gònòkula ga zalağa zuai vasuèti, niiti ná-nubuseiti, Izelaye nuiiti, ti vaazu la pò?

³⁰ «Naa gá é ba, tei é gèa gána, nèi gè ga Izelaye ná-GALAGI, gòoi gá é ga nii: Gè minazeğeni è ve, da-o, da-veleyeğei-yo, ta è-memewolani tònò ma veleyeğei balaa, ga wa gá wo ga ná-botigè nuiiti yeenòpe eyesu gò. Kele, nòun nà, Gòogò GALAGI, ná bosu è ma ga minazeğegi naa li poun. Mazòlo nà da gaaazu unfegi ve naati be, niiti ti dèbizu, kele niiti ti bèlelalazu, unfegi gá da yei ga tiye.

³¹ Su la gòozà, nà vaazu da-veleyeğei, ta è-memewola nònò ma veleyeğei zuvikei gùlazu ti ya, naa gá a ke, nu vòbzaga nòpe ge mina mò gè da-veleyeğei wu.

³² Da wele, è è zili nui gá, é da gaaaba seì velei ma. Fai pe ka gè ga pagò Izelaye veleyeğei ve, naama ziegi zu nu la mò kewola vòlo nòpe kaa, da-velei wu.

³³ Naa pe gè gèe va, nà vaazu è-mavofodai gila makezu, ná-zalağa gùlazuve gòbave, nii a ke é da nimiza bòğò ma, ga toloi ta kitevei. Názu ma, da-veleyeğei wu nui mòtaiti kpein ta za, ti-ma niinelai zu.

³⁴ «Nii é vaazu gèezu ga è-loun felegòiti, Gofeni, ta Finease, naa gá é gèezu ga poogi è ve, ga nii gè bosu gaamai ve, tòzei, ti felegò pe ta zaazu folo gila kpe.»

³⁵ Naa voluma, na yiimazeje ga zalaḡa ḡula nu boḡḡ ʋe, gè sei, nii a ḡe ga lada nu, toḡa zie ga na-kisiḡiti, ta ziiḡmai vaiti. Na mavofodai beḡe ba, nii a ye ná ḡḡ, é ḡe ga zalaḡa ḡula nui, masagi ḡoba, nii gè yiimazejezu la, gè guloi zie ma.

³⁶ Zoi a ye vulua è-mavofodai zu, naa ḡa ʋa zalaḡa ḡula nui naa ʋo be, é ʋile niibigā kakala, nii a ke é ʋa wali ḡilagi zoloo, baa bulu buḡa ḡila ko. Toḡa zalaḡa ḡula nui naa maaneḡe, é ḡe ma: Soma, è boti ve zèa, zalaḡa ḡulazuḡe, nii a ke gè bulu buḡa go zoloo ga kōnōḡi.»

3

Samiyele loli fai GALA be

¹ Zunu loungoi Samiyele ḡeni Gooḡḡ GALAGI ná-botii ḡeezu, Eli ḡobave. Naama zieḡi zu, Gooḡḡ GALAGI la ḡeni boḡeni nuiti pō, valafala, ti la mō ḡeni ná-kulakelema vaiti solooḡu valafala.

² E ḡeni ga kpidiḡ ta, zalaḡa ḡula nui Eli ḡeni laani daazuḡe, naama zieḡi zu Eli ḡaazuḡeti maaḡidini niina. E la mō ḡeni wozafaaazu fōn.

³ Samiyele balaa ḡeni GALA sei ʋelei wu, é ḡeni laani minazeje kesui ḡobave, naazu GALA ná-fitinai ḡa zo de.

⁴ Naama zieḡi zu, Gooḡḡ GALAGI Samiyele lolini, Samiyele ḡe ma: «Nà ḡaa!»

⁵ Samiyele biḡeni, é li Eli ʋo be, é ḡe ma: «Nà ḡaa, mazoloo è tòligē.»

Eli gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Gè la toli boni, ḡale ma, é li, è la.» Samiyele liini, é la ʋolu.

⁶ Gooḡḡ GALAGI Samiyele lolini ʋolu. Samiyele wuzeḡeni, é li Eli ʋo be, é ḡe ma: «Nà ḡaa, mazoloo è tòligē.»

Eli gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Dōun zunu! Gè la toli boni, li, è la.»

⁷ Samiyele ma ge la ḡeni de Gooḡḡ GALAGI ḡwee, tōzei kaipa naa la ḡeni de boḡeni tō boḡḡ ʋo.

⁸ Gooḡḡ GALAGI Samiyele lolini ʋolu, ná zeizu zavasiḡi. Samiyele ḡaleni ma Eli ʋo be, é ḡe ma: «Nà ḡaa, mazoloo è tòligē.»

Eli ḡaḡaani niina ga Gooḡḡ GALAGI ḡa é dōungoi lolisu.

⁹ Eli ḡeni Samiyele ma naazu: «Liina, è la, ni ḡa toli kili menina, ḡa ḡe ma: «Bōena, Gooḡḡ GALAGI, ḡa-wotiḡe nui woilogē.»» Samiyele liini, é la daazuḡe.

¹⁰ Gooḡḡ GALAGI ʋaani, é lo kobave, é toli ga ma mōungiti kevele, é ḡe ma: «Samiyele! Samiyele!»

Samiyele gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Bōena, mazoloo nēi gè ga ḡa-wotiḡe nui gōilogē.»

¹¹ Gooḡḡ GALAGI ḡeni Samiyele ma: «Nà ʋaazu faa laazu Izelayeḡe nuḡuseiti ma, nu-o-nu a ma wooi menina, daa ḡa ʋo.

¹² Naama voloi, maanōḡḡi nii kpein gè deveai Eli ta ná-peleyeḡe ʋe, nà ti pē daazeeli, gè la gila kpala zega ʋoluzu.

¹³ Gè deḡe la ga, nà ná-peleyeḡe ʋeḡalazu eyesu ḡḡ, mazoloo é ḡea suḡwee ga ná-dointi ta beḡelalazu, keḡe é la keḡeni, é ʋa naati maaḡolo.

¹⁴ Naa ḡa é ba, gè ḡona Eli ná-peleyeḡe ʋe, gè ḡe ma: «Zalaḡai baa vebaniiti ti la zooga ti ʋa Eli ná-peleyeḡe ná-kotoi gba eyesu pē.»

¹⁵ Samiyele yeni laani eyesu geelaalao. Naa voluma, é wuzeḡeni, é GALA sei ʋelei ma ʋelaveti daalao. Keḡe nii GALA ge boni ma, é ḡeni luazu ga é ʋa naa wo Eli ma.

¹⁶ Keḡe Eli tolini, é ḡe ma: «Samiyele, dōun zunui!»

Dōungoi gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡaa.»

¹⁷ Eli ḡe ma: «Lee ḡa Gooḡḡ GALAGI bogai é ma? Mina tanōpe dōḡḡu bà. GALA ka è zo ná-ziiḡaawanai pē su, ni ḡa gila kpala dōḡḡuna bà!»

¹⁸ Samiyele daani ma kpē, é ti pē daazeeli ma, é la ḡeni tanōpe dōḡḡuni Eli ʋa. Eli ḡeni ma: «Tō ḡa é ga Gooḡḡ GALAGI, é naa ḡe, nii pagai gaazu.»

¹⁹ Samiyele ḡeni wōolozu, Gooḡḡ GALAGI ḡeni ba yeenōpe, wooi ḡilagiḡi kpein é ḡeni bosu, Gooḡḡ GALAGI laaseigi zu, ti pē daa ḡeni zeelizu.

²⁰ Naa ḡa é keḡeni, Izelayeḡe kpein, é loozei Dan, é zeeli Beel-Seeḡa, ti pē ti kwēni, ga Samiyele ḡa ga Gooḡḡ GALAGI ná-keelai.

²¹ Gooḡḡ GALAGI la ḡeni beḡi ḡula vai ʋa keḡema Silo, mazoloo miná ḡa é ḡeni boḡḡ lēezu ná ga Samiyele, é da daawooi lēe la.

4

¹ Samiyele ḡeni naama wooi laazeelizu Izelayeḡe pē ma, nii é ḡeni solooḡu Gooḡḡ GALAGI ya.

Minazeje kesui zeḡe vai

Filiseti nuiti be

Izelayeḡe nuiti ti ḡulani ga ti Filiseti nuiti daaḡomi ga kōḡi, Izelayeḡe ná-kōḡebeḡi ʋuuni Eḡen-EZēel. Filiseti nuiti ti tonōi ʋu Afeke taazuḡe.

² Filiseti nuiti ti lopele βετηνι kooḡḡ vai ma, ti kooi lōzeini ta Izelaye le nuiti. Kooi βoini ga gola, Filiseti nuiti ti zeelini Izelaye le nuiti ma, ti nu waanaanigō (4 000) ḡḡḡala vaani ti zaama, kooḡḡzuve.

³ Zoiti ti βelani, naati ti ḡalegai ma ma kooḡḡḡai zu, Izelaye le lotuḡoiti ti ḡeni βoḡḡ ḡaazaḡasu ga: «Lee vaa za ḡooḡḡ GALAGI ade yeḡana Filiseti nuiti ti da vōni ade ma?» Ti ḡeni βoḡḡ ma: «Ade li Silo, ade va ga GALA nā-minazeḡe kesui. Naa a ḡena ade zaama, toḡa ade ḡizo ade zili nuiti zeei ma.»

⁴ Ti numaa leβeni Silo, ḡooḡḡ GALAGI nā-minazeḡe kesui ḡalama, Fai-Pe-Maligūi, nii ē zeini seeluβeinti unda. Zalaḡa ḡula nui Eli nā-doun zunu feleḡoiti ḡōfeni ta Finease ti yeini minazeḡe kesui βolu, ti va.

⁵ Ti zeelii ma ga minazeḡe kesui kooḡḡḡai zu, Izelaye le ḡōβeβei wooḡḡulani ga koozuneei, eyesu zooli βali ti wu, ve ti ḡeni nā.

⁶ Filiseti nuiti ti zōḡḡ wooi naa menigai ma, ti ḡeni βoḡḡ ḡaazaḡasu, ti da ḡe ma: «Kpee wolai nii βoluve ḡa ga leeni, Ebulu nuiti ta-ḡooḡḡai zu?» Ti menini ga ḡooḡḡ GALAGI nā-minazeḡe kesui ḡa ti vaai la Izelaye le nā-kooḡḡai zu.

⁷ Ti wola luani, ti da ḡe βoḡḡ ma: «Ade maanōḡa, tōzei GALA ge va Ebulu nuiti ta-ḡooḡḡai zu, ē la ḡea ḡana polōma.

⁸ Ade maanōḡa-o! Be ḡa a ade ḡula zebesu ḡalagii niiti zea? Galagii teiti ka ti maanōḡi ma zii mōinmōin seini Ezipete nuiti ma, teebai zu.

⁹ A zasulo! Filiseti nuiti, wo ḡe ga zunu βoḡḡβoḡḡ! Wo mina va lōzu duḡai zu, Ebulu nuiti zea, eḡvelei ti ḡea la wo ya duḡai zu, naa ḡa ē ba, à zunuyai ḡena, wo kooi ḡō.»

¹⁰ Filiseti nuiti ti kooi lōzeini, ti vōnini Izelaye le ma, ese pe ge da bize ga lōḡua nā-seḡe ḡotai wu. Ti vōnini Izelaye le ma ga gola, nu waabuusavago (30 000) ḡa ē zaani Izelaye le va.

¹¹ Filiseti nuiti ti GALA nā-minazeḡe kesui zegeni, Eli nā-doun zunu feleḡoiti ma, ḡōfeni ta Finease, naati ti za kooi zu.

Eli ta nā-doun anzai ti zaa vai

¹² Naama volo ḡilagii no, zunu ḡila ge bizeni, ē ḡula kooḡḡai zu, ē ḡeni ga Benzamen mavofodai zu nui ta, ē vaani Silo, nā-seḡeiti balivaliai ga, fufiligi nōungi pe unma, ziiβoḡi maavele ma.

¹³ Teai ma taazuve, Eli ḡeni zeini nā-kpōkpōḡi ḡa, pele ḡobaue, ē da maaḡōungi wo, tōzei zii ḡeni zoolēzu ga GALA nā-minazeḡe kesui ma vai. Zunui tei paai ma, ē nuuma wooi wo taazuve, nuβuseiti pe ti kpeei ḡulani bu.

¹⁴ Eli naama beei menigai ma, ē gaazaḡagii woni, ga: «Lee ma bee ḡa ē loozu?»

Zunui tei ge vaani, ga ē naama vai laazeeli Eli ma.

¹⁵ Naama zieḡi zu, Eli zii ma voloi ḡeni ga kona vuutaavuu maazu losava (98), gaazuḡoleni niina.

¹⁶ Zunui ḡeni Eli ma: «Pēlave, ḡe zeeḡe kooḡḡzuve za nō.»

Eli ḡeni ma: «Leeni ḡa keai, doun zunuu?»

¹⁷ Keelai gooḡaavoteni, ē ḡe ma: «Izelaye le bizaai Filiseti nuiti ba, gi loove bu ga gola. E-loun zunu feleḡoiti saave volō kooi zu, ḡōfeni ta Finease. GALA nā-minazeḡe kesui balaagi zeeḡe Filiseti nuiti be.»

¹⁸ Sieḡi zu keelai βoēni la, ē vile minazeḡe kesui va, Eli ḡulani nā-kpōkpōḡi ḡa, ē bude βoḡḡ maazu, ē loo kpōḡi ḡobaue, kpōḡoi woloni, ē za. Mazlōo, Eli βolozagani niina, ē wuini βoḡḡ ma balaa. Eli Izelaye le lukpōḡaaleveni kona vuunaanigō (40) laawu.

¹⁹ Nā-doin, Finease anzai ḡoḡi ḡaawōni niina. E menigai ma, ga ti GALA nā-minazeḡe kesui zeeḡe, naa βoluma, keemōoin ta sinigi ti zaa, anzanui nii zeini ḡōḡḡolu, ē doin zolō, tōzei koozu wanai soni gaamanō.

²⁰ Tei ē ḡeninina zaazu, anzanui niiti ti ḡeni koba, naati ti ḡeni ma: «Mina lua, mazlōo ē zunu loun zolōga.» Kele ē la volō ḡeni woiloni naa ma, ē va ta zeeḡe ba ti ve.

²¹ E doin laasei peeni ga I-Kaβode (nii poluve ga «lebiya la mō nā»). Mazlōo ē ḡeni ma: «GALA nā-lebiyai zeeḡe Izelaye le va.» Keai ma naa wosu, ē ḡisieni, ē vile GALA nā-minazeḡe kesui va, nii Filiseti nuiti ti seḡeni, ta keemōoin ta sinigi ti zaa vai.

²² E wooḡulani, ē ḡe ma: «Ungo, lebiyai ḡula Izelaye le va, mazlōo Izelaye le zili nuiti ti lia ga GALA nā-minazeḡe kesui.»

5

Minazeḡe kesui vai

Filiseti nuiti pō be

¹ Filiseti nuiti ti GALA nā-minazeḡe kesui zegeni Eβen-Ezeel, ti lii la Asedode taazuve.

² Ti teeni ta-ḡalagii Dagon nā-pelei wu, ti da maaniini saḡai naa ḡobaue.

³ Asedode nuiti ti wuzegeni sobuzobui, ti ka ga Dagon ga laani daaveai zooti ma, Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui gákalawe. Ti buzegeni, ti to tosuwe.

⁴ Poluma zobui mōno, ti wuzegeni kpidiḡidigi, ti ka ga Dagon ga laani daaveai mōno zooti ma, Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui gákalawe, nōungi ta zee felegoiti teveai ba, ti vazagai kpofalagi maazu, kpusei nō ga é yeni ná niina.

⁵ Naa ga é kea, Dagon ná-zalaḡa ḡula nuiti, ta niiti kpein ti leezu Dagon ná-pelei wu Asedode, ti la da ga zie kpofalagi ma, zaaḡaza.

⁶ Gooḡo GALAGI ná-zebéi leeni ga Asedode nuiti, é dualuagi lōni ti zu, é puzegulagi veeni ti va, Asedode ta ná-zooti pe su.

⁷ Asedode nuiti ti naama vai ḡaai ma, é da ḡe ga tiye, ti ḡeni ma: «Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui la lebiga ada-laazuwe, mazoloo zeei ná-zebéi ga ade laalōḡoma, ada-o, ada-ḡalagi Dagon-o.»

⁸ Ti Filiseti ḡundiḡiiti tolini Asedode taazuwe, ti ti ḡaazaḡa, ti ḡe ma: «Lee ga ada ke ga Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui nii?»

Naati ti ti woogaaivoteni, ti ḡeni ti ma: «Kenii Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui leve Gate.» Ti liini ga GALA ná-minazege kesui miná.

⁹ Kele ti lia voluma la, Gooḡo GALAGI wuzegeni Gate taai laalōḡoma. Dualua golai lōni ti pe su, puzegulagi ti zoni, é loozei doungoiti ma, é li kpakologiti pō.

¹⁰ Gaamago nō, ti GALA ná-minazege kesui ḡulani naa va, ti lili la Ekelon. Kele ti zeelii ma la Ekelon, Ekelon nuiti ti kpee wolai looni, ti ḡe ma: «Ti va ga Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui ada-laazuwe, nii a ke ade za, adeya-o, ada-nubuseiti-o!»

¹¹ Tiya balaa, ti Filiseti ḡundiḡiiti tolini, ti ḡe ti ma: «À Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui ḡaaḡale ma ná-zooti zu, ni naa laade, ḡi kpein ga vaazu zaazu, ḡiya-o, ga-nubuseiti-o!» Mazoloo nuiti ti ḡeni zaazu ga duoi taazuwe ná pe. Mazoloo GALA ge ná-zebéi leeni ga tiye gola.

¹² Nui niiti saai a la volola ti va, puzegulagi ga é bēna naati so, naa maavele ma, taai zu nubuseiti kpain gooi leeni geegolōḡi zu.

6

GALA ná-minazege kesui ḡaaḡale ma vai Izelayele yooi zu

¹ Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui keeni ga alu doḡfela Filiseti nuiti ta-yooi zu.

² Filiseti nuiti, ti ta-zalaḡa ḡula nuiti ta velela vele vaa wo nuiti gaalēni ba, ti ḡe ti ma: «Leeni ga ga ke ga Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui? A pele le ga giye, nii ga leve da, gi daazeeli ná-zooti zu.»

³ Naati ti ti woogaaivoteni, ti ḡe ma: «Ni wa Izelayele ná-GALAGI ná-minazege kesui levesu ná-zooti zu, à mina ma jakai nō leve. Keni wo faazubete zalaḡaa ḡula be. Wa naa ḡeena, wa ḡede, wa kwēe leeni vaa zu é wuzegezu wo laalōḡoma sienope.»

⁴ Filiseti nuiti ti ti ḡaazaḡani volu ga: «Faazubete zalaḡai ma zii begele ga ga kula?»

Zalaḡa ḡula nuiti ta velela vele vaa wo nuiti ti ti woogaaivoteni, ga: «À zanu soola loolugō beṡe, é ḡe ga puzegulagi vaaḡulabai, ta zanu soola loolugō, nii é ḡeezu ga inegiti baaḡulabai, naa ga é zoloosu Filiseti ḡundiḡi loolugōiti tieḡoi ma, mazoloo kpakō ḡilagi nō ḡa seelii wo ma, wa-o, wa-ḡundiḡiiti-yo.

⁵ A wa-vuzegulagiti ta inegiti baaḡulabaiti kpete, niiti ti faa zuḡolōḡologi ḡeezu zooti zu, wo zēba wo lebiyai ve Izelayele ná-GALAGI ve, tanisu toḡa ná-ziiḡaawanai ye ná, é bosu wo laalōḡoma, wa-o, wa-ḡalagiti-yo, ta wa-yooi.

⁶ A mina ḡikpa ga Falaḡon ta Ezipete nuiti kevele. Wo ḡize su, ga GALAGI nii ga é naati kpoloni ga kevele moimōin, eyesu naati ti be Izelayele va, é ḡula duolai zu.

⁷ «À wotolo niinei beṡena, wo nike zaa felegō zeḡe, niiti ti-ma yivoiti ti niimii bolezu, nike zaai niiti unbawului laade laani ti unma kaipa. Wo ti ḡili wotoloi va, kele wo li ga ti-ma yivoiti togani make pelei wu.

⁸ A Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui zeḡe, wo da wotoloi zu, wo zēba wo kesui taḡili seḡe, wo zanu soolaiti pu su, niiti wo ti ḡulaai ga wa-vaa zubete zalaḡai, Gooḡo GALAGI ve, à naama ḡesui la minazege kesui ḡoba, wotoloi zu, wo be wotoloi va, é da li.

⁹ Wa losu, wo da wele nikeiti ba. Ni ta liina ga Izelayele yooi zu vele, kwēpelema velei, ve vele Beṡe-Seemese ná, wa kwēe naazu, ga Izelayele ná-GALAGI ga é maanōḡoi niiti seida ade ma. Kele, ni ti la liini ga naa vele, ada ḡe ma naazu: «Tō laade zee va ḡe ade va, kele niima vai vaave nō boḡo ve.»

¹⁰ Filiseti nuiti ti zieni ga naama lene gooi. Ti koima nike felegōi zegeni, ti ti ḡili wotoloi va, ti nike yivoiti te togani make pelei wu.

¹¹ Ti Gooḡo GALAGI ná-minazege kesui laani wotoloi zu, ta kesui nii zanu soolaiti ti su, puzegulagi ta inegiti baaḡulabai.

¹² Nike zaaiti ti liini ga Bete-Seemese vele, ti lete nɔ tein, ti da li ga bainga, ti la ɣeni zegeni pelei va, ti va li ga yeezazu vele, baagɔwɔzazu vele. Filiseti ɣundigiiti ti yeni ti wolu, eyesu ti zeeli Bete-Seemese ɣwɛpelemaɔ.

¹³ Bete-Seemese nuiti ti ɣeni neme wolai zu, molo levezuɔ. Ti minazege kesui ɣaai ma, ti wola ɣoozunɛni.

¹⁴ Wotoloi zeelini Bete-Seemese nui, Zozuwe nɔ-kpalagi zu, wotoloi loni kɔtu wolai ɣobavɛ. Nuiti ti wotoloi ma wuluiti teveleveni, ti balivali, ti zɛba ti nika felegoiti ke ga gala zalaɣai ɔooɣo GALAGI ɔ.

¹⁵ Leevi nuiti ti ɔooɣo GALAGI nɔ-minazege kesui ɣulani wotoloi zu, ta kesui nii zanu soolaiti ti ɣeni su, ti ti la kɔtu wolai maazu. Naama volo ɣilagi nɔ, Bete-Seemese nuiti ti gala zalaɣaiti kulani ɔooɣo GALAGI ɔ, ta zalaɣai taɣiligaa.

¹⁶ Siegi zu Filiseti ɣundigiiti ti minɔ ɣaai ma la, ti ɣaleni ma naama voloi nɔ Ekelon.

¹⁷ Filiseti nuiti ti faazuɔwɔ zalaɣai ɣulani ɔooɣo GALAGI ɔ. Zanu soola loolugɔ ɣeni de, nii ɛ ɣeni ga ta-ɔuzɛɣulagi baagɣulabai, ɛ zoloo ta-laa wola loolugɔ niiti tiegɔi ma: Asedode, Gaza, Asekalon, Gate, ta Ekelon.

¹⁸ Inɛgiti baagɣulabaiti balaa ti ɣeni nɔ, naa balaa zolooni taai naati ma, niiti Filiseti ɣundigiiti loolugɔiti ti zeini ti unda, ɛ loozei taa wolaiti ma, niiti sigigi ti ma, ɛ li taa goiti pɔ, niiti sigi ge la ti ma. Kɔtu wolai nii Leevi nuiti ti ɔooɣo GALAGI nɔ-minazege kesui laani ma, Bete-Seemese nui Zozuwe nɔ-kpalagi zu, naa ɣa de nɔ, zaagaza, ga niima vaiti ma zeelei.

¹⁹ ɔooɣo GALAGI yeeɔɛni Bete-Seemese nuiti ma, nu ɔuulɔfela (70) ɣa ɛ zaani ti zaama, mazalɔ ti weleni minazege kesui zu. Bebei kpein ge naama zaa wɔlɔi woni, toozei ɔooɣo GALAGI ɔooɣuni ti va gola.

²⁰ Bete-Seemese nuiti ti ɣeni ma: «Be ɣa a zoo ɛ lo ɔooɣo GALAGI ɣaazu, GALA padegai nii? Be ɔoɔda ɣa ada zoo ade nɔ-minazege kesui leve nɔ, nii a ke ɛ zege ade ɔo be?»

²¹ Ti keelaiti teveni Kiliyate-Yeyalime nuiti ma, ti ɣe ti ma: «Filiseti nuiti ti ɔooɣo GALAGI nɔ-minazege kesui ɣaagalega ma, a va, wo sege, wo lii la wa-laazuɔ.»

7

¹ Kiliyate-Yeyalime nuiti ti vaani, ti ɔooɣo GALAGI nɔ-minazege kesui zege, ti lii la, ti te Abinadaɔe nɔ-pelei wu, gizei ma. Ti yiimazegeɣeni ga nɔ-doun zunui Eleazaal, ga ɛ da make ɔooɣo GALAGI nɔ-minazege kesui va.

*Izelaye nuiti paa vai volu
ɔooɣo GALAGI ɔ*

² E loozei minazege kesui va voloi ma Kiliyate-Yeyalime, suɣoozani gola, kona ɔuufelego (20) leveni niina. Naazu Izelaye nuiti kpein ti ɣeni balakpalasu, mazalɔ woin ɣeni ti ma, ga ti va volu ɔooɣo GALAGI ɔ.

³ Samiyele ɣeni Izelaye ɔwɛyegeɣe pe ma: «Ni wa ɣalesu ma ɔooɣo GALAGI ma ga wo-yii pe, a gala kiligiti kula ɔooɣo zaama, ta saleiti ti-laa ga Asetaatee, wo ɣili ɔooɣo GALAGI va ga wo-yii pe, wo to ɣila kpe debi, naazu toɣa wo ɣizo, ɛ wo ɣula Filiseti nuiti zea.»

⁴ Izelaye nuiti ti Baaleni ta Asetaateiti kpein kulani ɔooɣo zaama, ti la ma ɣeni ani ɣili nɔpe debini, keni ɔooɣo GALAGI ɣila kpe nɔ.

⁵ Samiyele ɣeni ti ma: «A Izelaye nuiti kpein gaale ba Misepa, ge ɔooɣo GALAGI maanɛɛni wa-vaa zu.»

⁶ Ti gaaleɛni ba Misepa, ti da ziei zaɣa, ti da pu ya zooli ma, ɔooɣo GALAGI ɣaazu. Ti zugi zoni naama voloi, ti laani zo ga ga ta-ɣotoiti, ti ɣe ma: «Gi kotoi ɣea ɔooɣo GALAGI laalɔɣoma.» Misepa ɣa Samiyele ɣeni nɔ ga Izelaye nɔ-tukpɔɣaaleɔe nui.

Izelaye vɔni fai Filiseti nuiti ma

⁷ Siegi zu Filiseti nuiti ti menini da ga Izelaye gaaleɔɔe ba Misepa, ta-ɣundigiiti loolugɔiti ti deveni ga ti va ti kooi ɔɛ Izelaye va. Izelaye nuiti ti ma wooi menigai ma, ti luani ga gola Filiseti nuiti ba.

⁸ Ti ɣeni Samiyele ma: «Mina maaɣe kpɔ, ɛ da woogula ade ɔo ɔooɣo GALAGI ma, ada GALAGI, nii a ke ɛ ade ɣizo Filiseti nuiti ma.»

⁹ Samiyele baala zivoi zegeni, nii ɛ ɣeni de niimii bolezu, ɛ kula ga gala zalaɣai ɔooɣo GALAGI ɔ. Naa ɔoluma, ɛ ɔooɣo GALAGI maanɛɛni Izelaye ɔ, ɔooɣo GALAGI googaaɔoteni.

¹⁰ Siegi zu Samiyele ɣeni gala zalaɣai ɣulazu la, Filiseti nuiti ti maaɔufani Izelaye va, ga ti kooi ɔɛ ba. Kele naama volo nɔ, ɔooɣo GALAGI geeɔade lu golai ɔilini ti zaama, ɛ ti be, ti ɔoluazo. Izelaye nuiti ti vɔnini ti ma.

¹¹ Izelaye nuiti ti ɣulani Misepa va, ti ɔile Filiseti nuiti polu, ti da ti be, ti da ti vaa, ti yeni Filiseti nuiti polu, eyesu ti zeeli Bete-Kaal taa ɣooɣuwuɔ.

¹² Samiyele woogulani, é gē ma: «Gooḡo GALAGI boḡe ade va, eyesu ade zeeli ve.» E kōtu wola ḡila seḡeni, naazu é kpadō Misepani zōḡōzuve, ta Seen, é daaseigi veē ga Eḡen-Ezēel (nii poluve ga «kpōba ḡotui»).

¹³ Filiseti nuiti gaazu unfegi zēḡeni naazu pa, ti la mō ḡeni buḡeni ta-ḡwēpelemauve maazu, ti va vili Izelayele yooi zu vele. Mazōlō Gooḡo GALAGI yeewuzēḡeni ti laalōḡoma Samiyele zii ma voloi pē daawu.

¹⁴ Izelayele laa wolaiti kpein, niiti ti ḡeni Filiseti nuiti zea, naati kpein, ti ḡaafaleni ma volu, ti zeeli Izelayele ya, é zo Ekelōn, é li Gate, é veē naa maagoolii ma yooi pē ba, ti ḡulani ti ya. Ziileigi ḡeni Izelayele nuiti zōḡōzu ta Amōol nuiti.

¹⁵ Samiyele ḡeni ga tukpōḡaaleve nui, sii ma voloi pē daawu, Izelayele yooi zu.

¹⁶ Kona-o-kona, Samiyele bēna leve zōoi zu, é tōzei Beetele, é li Gilegale, é zeeli Misepa, é da Izelayele nuiti tukpōḡaaleve, naama laaiti su.

¹⁷ Naa pē poluma, é bēna ḡale ma Lama, ve ná-pēlei ḡeni ná, miná ḡa é bēna Izelayele nuiti tukpōḡaaleve ná. Ná nō ḡa é zalaḡa ḡulazuve ḡeteni ná Gooḡo GALAGI ve.

MASA FAI LŌZEI UVELEI

8

(8:1–12:25)

Masa gaiziē vai Izelayele ve

¹ Samiyele vōlōzafagai ma, é ná-doun zunuiti seini vōtogi zu, tukpōḡaaleve vai ma, Izelayele yooi zu.

² Ná-doun zunu mōungi laaseigi ḡeni ga Zowele, felesiei laaseigi ḡe ga Aḡiya. Ti zeini Beel-Seeḡa, ga ti da tukpōḡaaleve miná.

³ Kele ti la ḡeni vileni ti-ḡeē Samiyele zie velei volu. Tei walii ná-neēbei ḡeni ti-yiimave ga gola, ti ḡeni lobēaniiti sosu, ti da tukpōi ḡaaleve ga telebotalai.

⁴ Naa ḡa é keēni, Izelayele ḡundigiti kpein ti maaḡōni Lama, Samiyele vō be.

⁵ Ti ḡeni Samiyele ma: «Da ḡaa, é vōlōzafagai, tama è-jointi ti la ziezū ga pagō, ga è ḡevele. Naa ḡa é ba, masa seina gi unda, nii a ḡe gi levezu, eḡevelei é ḡeezu la zōoma yooiti su.»

⁶ Naama wooi wanani Samiyele ma, ga ti ḡeē vai ma: «Masa sei gi unda, nii a ḡe gi levezu.» Samiyele Gooḡo GALAGI valini.

⁷ Gooḡo GALAGI Samiyele woogaaḡoteni, é ḡe ma: «Woilo Izelayele nuiti gooi ma, nii ti maaḡaaazafaboga, yeezi naa wu. Mazōlō da laade ti va ḡe ḡelezu é va, ná ḡa ti ḡelezu bā, ga ḡe miná mō ḡe ga masagi ti unda.

⁸ Nii ti keēzu ga de, naa nō ḡa ti keēzu ga ze kaite, é lōzei voloi ḡe ti ḡulani la Ezipete yooi va, duolai zu, ta da ḡele bā, ti da gala kiligiti ḡebi.

⁹ Naa ḡa é ba, nii ti boga naa ḡe ti ve, kele ti lene ga gola, é naati deē ga tiye, nii kpein a ḡe ga masagi zōgiti.»

¹⁰ Samiyele liini, é Gooḡo GALAGI wooi pē daazeeli bebei ma, niiti ti ḡeni ḡeezu ma, é masa sei ti unda.

¹¹ Samiyele ḡeni ti ma: «À woilo fai niiti ma, niiti ti ḡeezu ga masagi zōgi: mōunpa, toḡa wo-loun zunuiti seḡe, é ti ḡe ga ná-salavusuiti. Ti ḡe ga ná-kōḡo wotolo bize nuiti, baa ná-sooiti kpize nuiti, baa niiti ti ziezū tō boḡōi ná-wotoloi ḡakalave.

¹² Toḡa yiimazeḡe ga tanigaa, é ti ḡe ga nu waagililagiti ta-ḡundigiti, é tanigaa ḡe ga nu vōvōlōludōlūgiti ta-ḡundigiti salavusuiti saama. Toḡa tanigaa ḡe ga ná-wozawoli nuiti, zōiti ti ḡe ga ná-molo leve nuiti. Toḡa taḡiligaa zēḡe, é ti ḡe ga ḡain bo nuiti, ti da kōḡo zōolaiti gain, ta ma wotoloi va zōolaiti.

¹³ Toḡa wo-loun anzanuiti seḡe, é tanigaa ḡe ga gulo maku neēne kpēte nuiti, baa daaḡoli wo nuiti, baa bulu ḡete nuiti.

¹⁴ Toḡa wa-bālagiti seḡe, ta wa-leezen beleiiti, ta wa-wolive bele vāpagiti, é ti ve ná-botigē nu wolaiti zea.

¹⁵ Toḡa puusiei ḡula wa-ani zuwuiti ba, ta wa-leezen beleiiti, é ti ve ná-nu wolaiti zea, ta ná-botigē nu wolaiti.

¹⁶ Toḡa wa-wotigē nuiti, zunuiti ta anzanuiti seḡe, naa bō wa-nu niineiti ba, niiti ti ga zebesu geleiti, ta wa-zoovalegiti, ti da botii ḡe be.

¹⁷ Toḡa wa-loganiiti ma vōusieiti seḡe, wa boḡōi, wa ḡe ga ná-duoiti.

¹⁸ Naama voloi, wa kpeei loo ga wa-masagi laalōḡōi, nii wo yiimazeḡeai la, kele Gooḡo GALAGI la woiloga wo-wooi ma.»

¹⁹ Izelayele nuiti ti la ḡeni keēni, ti va Samiyele wooi zo, ti ḡeni ma: «Gá vaa ḡana! Gi ḡe masagi ḡe nō gi unda,

²⁰ naa ḡa a ke, gá balaa gi ḡe ga zōoma yooiti kevele, gá-masagi da gi lukpōḡaaleve, é da lo ḡa-ḡōvobeiti tuḡō, gi da kōoi ḡō vōoma.»

²¹ Samiyele begai ma ga Izelayele nuiti ta-bœei naati meni, é ti pe daazeelini Gooḡo GALAGI ma.

²² Gooḡo GALAGI ḡeni Samiyele ma: «Yeezei naa wu, nii ti maagaaazafaboga è ma, masagi zeï ti unda.»

Naa voluma, Samiyele ḡeni Izelayele nuiti ma: «Ese pe ge liina ná-taazu.»

9

Sayile soovale saaiti gaizie vai

¹ Zunui ta ḡeni Benzamen mavofodai zu, nii daa ḡeni ga Kise, Abiyele ná-doun zunui ḡeni de, Abiyele keeḡe ḡeni ga Selool, Selool keeḡe ḡe ga Bekolate, Bekolate keeḡe ḡe ga Afia, Afia balaa ḡeni ga Benzamen mavofodai zu nui ta ná-doun zunui. Kise ḡeni ga zebesu nu.

² Zunu loun ḡila ge ḡeni Kise nii ya, nii daaseigi ḡeni ga Sayile, zunu loungo vapa ge ḡeni de. Izelayele nuiti saama, tanope ge la ḡeni zeelini su pagi zu, é goozani é leve ti pe ba.

³ Yeeta, Kise ná-soovale saaiti ti looni ya, é da ḡe ná-doin Sayile ma: «Botiḡe nui ḡila seḡe, wo li, wo soovale saaiti gaizie.»

⁴ Sayile ta ná-botiḡe nui ti Efelayime ḡize yooi zuḡizeni, ti leve miná va, ti li ga Salisa yooi zu vele, ti la soovale saaiti kaani. Ti liini monḡ ga Saalime yooi zu vele, ta Benzamen yooi zu vele, kele ti la ti ḡaani pe.

⁵ Ti zeeliai ma Sufe yooi zu, Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «De ḡale ma taazu, ni naa laade, kee ḡa vaazu yeemazu soovale saaiti fai ma, é yiizoolé ga deye.»

⁶ Ná-botiḡe nui ḡeni ma: «GALA goo wo nui ta ḡa taai nii zu é de luḡo, toḡoi wola ḡulaave, nii nōpe é bosu, naa ḡa da vilésu. De li, de gaazaḡa, bafo toḡa de lii vele le da-ziei niizu.»

⁷ Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «Ungo, kele leeni ḡa de liizu la zunui tona po? Daamianigi bega da-bolaiti su, vebœani ḡili ge la de ya, nii da fe GALA goo wo nui ya. Leeni ḡa é de ya?»

⁸ Ná-botiḡe nui ḡeni ma: «Wali ḡila ka de zèa, nà naa ve GALA goo wo nui ya, é pelei le ga deye, nii da zie la.»

⁹ (Mōungi, Izelayele nuiti po be, ta la ḡena lia GALA gaazaḡasu, ti bena ḡe bōḡo ma: «À va, ade li wozafaa nui vō be.» Mazlōḡo nii daaseigi ga «GALA goo wo nui» za, naa laa ḡeni ga «wozaḡaa nui.»)

¹⁰ Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «Gaama ḡa è ya, de liina.» Ti liini ga taai naa zu vele, ve GALA goo wo nui ḡeni ná.

¹¹ Ti ḡeai ma taa ḡizei leezu, ti ḡomini ga anzalopoit, ti da gizeï yeï zie zaḡazuve, ti naati gaazaḡani, ti ḡe ma: «Wozafaa nui ḡa nei taazuve?»

¹² Anzalopoit ti ti wooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ungo, paa ḡa feya wo luḡo, paa ve ga ḡa-laazuve, toḡzei taai kpein ka za zalaḡa ḡulazu, zalaḡa ḡula adave ma. A li fala.

¹³ Wa vaazu kaazu, wa leena nō feya taazuve, é va ḡe é li zalaḡa ḡula adave daamii vai ma. A liina fala, wa ka, toḡzei nubuseiti ti la daami woga toun polu, mazlōḡo toḡa tuyai loo zalaḡai ma pe, niiti ti loligai, naati ti va daami wo.»

Sayile lii vai

Samiyele vō be Lama

¹⁴ Ti liini taazuve, nu leezuve taai zu, Samiyele da ḡula ga ti vō pelei, é va li zalaḡa ḡula adave.

¹⁵ Tama Sayile va ḡe é va, folo ḡila ge yeni naa luḡo, Gooḡo GALAGI niima vai le ga Samiyele.

¹⁶ E ḡe ma: «Lina, niima yeeḡeḡalal nō zu, nà zunui ta levesu è ma, é ḡula Benzamen yooi zu. Da guloi zie ma, é ke ga masagi ná-nubuseiti unda, Izelayele nuiti. Toḡa ti unmoḡ, é ti ḡula Filiseti nuiti zea. Mazlōḡo gè ná-nuiti ta-bœlbi ḡaa, gè ti bain gooi meniga.»

¹⁷ Samiyele Sayile ḡaai ma, Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Zunui nii ḡa gè ḡeni ná-fai wosu è ma, nii ḡa é masadai ḡeezu ná-nubuseiti unda.»

¹⁸ Sayile maaḡufani Samiyele va, nu leezuve taazuve, é ḡe ma: «Wozafaa nui ná-pelei le ga ze.»

¹⁹ Samiyele gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡa gè ga wozafaa nui, lo tuḡo, de li zalaḡa ḡula adave. Ada laamiizu vōma za, lina sobu, nà bena ga da-ḡidaavili faiti kpein sugula è ma, nà be niina è va, è da li.

²⁰ Nii é ga soovale saaiti, ti loai ya ma volo zavasié ḡa, mina mō yiizoolé ga naati, mazlōḡo ti naati kaa ve na. Kele é bude naa maazu, ani vagoi niiti kpein ti Izelayele yooi zu, naati ta ga be nōnō? Da laade baa? Da-o, è-ḡee ná-peleyeḡei-yo?»

²¹ Sayile gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Lee vaa zu è naa wosu mǎ? Nèi gè ga Benzamen mavofodai zu nui ta nō, nii gaaloidai Izelayele wolodai kpein su. Kee ná-pelei lei é va lai Benzamen wolodamai kpein saama baa?»

²² Samiyele leeni ga Sayile, ta ná-botiḡe nui, daamii wo pelei wu, é seizu vago ve ti ya velela ve, naama nu vuusaavagoiti (30) saama, niiti ti lolini daamii wo fai ma.

²³ Samiyele ḡeni daaḡoli wo nui ma: «Va ga suai gè ḡea feeni è ya, ga è make ba ye.»

²⁴ Daagfoli wo nui sua balai zefeni, é veé baalobai pe ba, é vaa la, é da Sayile gakala. Samiyele feni Sayile ma naazu: «Nii gá gè gèa makeni è ve, siegi zu gè nui toligai ma la daamii vai ma, toga ná, miina.» Zekana é gèeni la Sayile ta Samiyele ti daamii woni booma naama voloi.

²⁵ Naa voluma, ti zefeni zalağa fúla adave, ti yei ga taazu vele. Samiyele ta Sayile ti liini, ti zei doogó bosuve, pelei maazuve, ti da yepé.

Samiyele guló zé vai Sayile ma

²⁶ Poluma zobui, Sayileni ta ná-botiğé nui ti wuzefjai ma, Samiyele Sayile lolini doogó bosuve pelei maazuve, é gè ma: «De liina, gè è vu ga pele.» Sayileni ti vileni pelei ma ta Samiyele, ti da li.

²⁷ Ti zeelii ma taai gfwamave, Samiyele feni Sayile ma: «Bo da-wotiğé nui ma, é leve velelave.» Naa liini ga velela velei. Samiyele feni Sayile ma: «Lo deé, nii Góogó GALAGI bogai, gè naa le ga de.»

10

¹ Samiyele ná-guló woolei laalaoni, nii é feni zea. E guló vuuni Sayile nongu ma. E neeneni ga daave komagai, é gè ma: «Góogó GALAGI guló ziaa è ma, é va gè ga ná-nubuseiti ta-lotuğó.

² Za, da balina ma, da liizu, è gúla zunu felegó ma Lasele ná-kabai góbave, Selesa Benzamen yooi zu, ta vaazu gèezu è ma: «Soovale saai niiti è gèa liini ti gáiziezu, ti ti gaa. E-gèe la má yiizoolézu ga naati, wa-yiizooléi gá è ma niina, é da bóğó gaaazağa ga: Toğa ke gale, é va ná-doun zunui gá?»

³ «Da zefena miná, da lago liizu poun, è zeeli gulu wolai ma, é Tabóol. Wa gomisú miná, wa zunu savagó, ti da li Beetele GALA debi vai ma, boli yivo savagó gá ma môngui ya, bulu savagó zoni felesiei ya, kólo woole gíla ge zoni savasiei ya, daavegai ga dóoi.

⁴ Ta vaazu laaliizu è ma, ti bulu felegó ve è ve, yeezei bu.

⁵ «Naa voluma da zeelizu Gíbea-Elóyime, ve Filiseti nui ta-gundigii gila ge zeini ná. Da fena lea taazuve, wa gomisú wa GALA goo wo nui ma bulugi, ti da zefé zalağa fúla adave, geingein gani gein nui ti ti luğó, ti da kónigi fèin, ta papai, ta tamadegiti, ti da koolei ve. GALA goo wo nui naati, ti da GALA ná-kulakelema vai bo.

⁶ Góogó GALAGI ná-Zenvui gá yeizu è ma, da balaagi, è da GALA ná-kulakelema vai bo ga ti fevele, da valibosu, è gè ga nu niine.

⁷ Niima vai kpein daa gá zeelina, da kwéé naazu ga GALA ka è va. Naazu nii maaneai ga è ke, naa gè.

⁸ «Naa pe poluma da tosu da túğó, è li Gilegale, ná vaazu, gè è gá ná, gala zalağaiti kula vai ma, ta ziiilei zalağaiti. Da máabóunsu ná folo lófela laawu, eyésu gè va, gè naa le ga de, nii maaneai ga è ke.»

⁹ Sayile voluaveni nó feya Samiyele va, é da li, GALA ge zii maavaliboni, nii kpein Samiyele boni ma, ti pe daazeelini naama voloi nó.

¹⁰ Seelii ma Gíbea, GALA goo wo nu bulugi daagómini, GALA Zenvui yeini ma, tó balaa é vili ti zaama, é da GALA ná-kulakelema vai bo.

¹¹ Zóiti kpein ti feni kwéé kaite, ti kaai ma, é da GALA ná-kulakelema vai bo, GALA goo wo nui saama, ti feni bóğó gaaazağasu, ga: «Leeni gá keai ga Kise ná-doun zunui? Sayile balaa kana GALA goo wo nui saama baa?»

¹² Naama nui ta feni ma: «Be gá mu é ga ta-galamóin?» Miná gá faalaalii naa zóloni ná, ga: «Sayile balaa kana GALA goo wo nui saama baa?»

¹³ Sayile begai ma ga GALA ná-kulakelema vai bo, é liini zalağa fúla adave.

¹⁴ Sayile keeğé keeğeloin feni ma: «Mini gá wo gèa liini ná, wa da-wotiğé nui?»

E feni keeğé keeğeloin ma: «Gi gèa liini soovale saaiti gaiziezu, kele gi la ti gaaani, naa gá é kea, gi lia, gi Samiyele gaaazağa.»

¹⁵ Keeğé keeğeloin feni ma: «Leeni gá mu Samiyele boga wo ma?»

¹⁶ Sayile googaavoteni, é gè ma: «Keeve nó gi ma, soovale saaiti kaave na.» Kele Sayile la feni keeni, é va naa wo keeğé keeğeloin ma, nii Samiyele boni, è vile masa fai va.

Sayile zei vai ga masagi Izelayele unda

¹⁷ Samiyele Izelayele nubuseiti pe tolini Góogó GALAGI gaaú Misepa,

¹⁸ é gè ti ma: «Góogó GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi gaa: «Ná gá gè Izelayele gúlani Ezipete yooi zu, gè leé la. Gè wo unmoó, gè wo fúla Ezipete nui zea, ta zóoma masa zoóiti, niiti ti feni wo woinzegezu.»

¹⁹ Wa ḡa za, wo ḡelezu wa-ḠALAGI ʋa, tama ka é wo ḡizoni wa-yiiḡḡḡi yeeḡeḡalai, ta wa-maanḡḡ voloiti su. Wo ḡe nḡun ma: «Masa sei gi unda.» Naa ḡa é ba, à ḡaal ba Ḡḡḡḡ GALAGI ḡakala ga bolodama ʋelei, ta peleyeḡe ʋelei.»

²⁰ Samiyele Izelayele nuiiti teʋeni ga bolodama ʋelei, Benzamen ná-bolodamaiti ka zeelobai woni ga tiye.

²¹ Samiyele Benzamen ná-bolodamaiti teʋeni ga peleyeḡe ʋelei, ziimazeḡeḡi zolooni Mateli ná-peleyeḡeḡi ma, naati saama, Kise ná-doun zunui Sayile ḡa ziimazeḡeḡi zolooni ma. Ti gaizieni, keḡe ti la kaani.

²² Ti Ḡḡḡḡ GALAGI ḡaazaḡani ʋolu, ti ḡe ma: «Zunui taḡili kana baa, nii paai ʋe?»

Ḡḡḡḡ GALAGI ti woḡaawoteni, é ḡe ti ma: «À wεle, ḡḡḡḡḡe kasḡiti poluḡe.»

²³ Ti ḡizeni, ti li, ti ʋaa la, é lo bebei zaama, gaḡḡḡzani ti pe ba.

²⁴ Samiyele ḡeni bebei pe ma: «À wεle, zunui tei ka Ḡḡḡḡ GALAGI yiimazeḡeni la, keḡala nḡpe ge la wo zaama.»

Ti pe ti woḡulani, ti da ḡe ma: «Masagi lebi ḡeke faan!»

²⁵ Naa ʋoluma, Samiyele daani ma kpe é naa le ga tiye, niiti maaneai ti ḡe ga masagi laamiizuḡe ta tosuḡe, é lati, é seḡe, é da Ḡḡḡḡ GALAGI lebiḡuḡe. Kpegai ma, é nuḡuseiti pe gaḡḡaleni ma, eḡe ge li ná-taazu.

²⁶ Sayile ḡalaa ge ḡaleni ma ná-taazu, ḡiḡea, sḡebelama nui tanigaa ti ʋileni polu, niiti GALA ge puuni ti yiima, ga ti ḡili tḡun ba.

²⁷ Aneé naa ʋe, nu pakai tanigaa ti ḡeni ná, ti da ḡe ma: «Lee ma ḡḡba ḡa nii a zoo keezu ade ʋe?» Ti ḡeni belelalazu, ti la ḡeni ʋeḡeani nḡpe feeni be. Keḡe Sayile la ḡeni faa woni.

11

Sayile ʋḡni fai Amḡn nuiiti ma

¹ Amḡn nuiiti ta-masagi Naḡase ʋaani ga ná-kḡḡḡbeḡi, é Yaḡeese taai zeḡi keḡe su, nii é Galaade yooi zu. Yaḡeese nuiiti ti ḡeni Naḡase ma: «Ade minazeḡe bo yḡḡḡzu, ḡá ḡḡlo é ʋe.»

² Keḡe Naḡase ti woḡaawoteni, ga: «Ni wa pḡ ade minazeḡe bo yḡḡḡzu, keḡi wo va bu, ḡe wo yeezazu ʋele ḡaazuḡeḡeḡiti kula su, wo ḡilagilagi pe, ḡe unfegi ʋu Izelayele nuiiti pe gaazu ga naa.»

³ Yaḡeese ḡewolaiti ti ḡeni Naḡase ma: «Ḡḡḡḡ ḡila ku ve gi ʋe, gi keelaiti teʋe Izelayele yooi zu ná pe. Ni nu nḡpe ge la zḡḡḡni, nii a kḡḡba ve gi ʋe, ḡá ḡḡḡḡ ve é ya naazu.»

⁴ Keelaiti ti zeelini ḡiḡea, Sayile ná-taazuḡe, ti naama vai pe bo taazuḡe nui pe ma. Bebei pe ge wḡḡni.

⁵ Naa zolooni nḡ Sayile da zeḡe kpalagaḡe ga ná-nikeiti. E gaazaḡagi woni, é ḡe ma: «Lee ḡa keai ga nuḡuseiti ti wḡḡzu?» Ti Yaḡeese nuiiti daawooi laazeelini ma.

⁶ Naama wooiti menigai ma Sayile ʋe, GALA Zenvui yeini ma, ziiḡaawanani ga gola.

⁷ Sayile nike feleḡḡ zoni, é ti ʋaa, é suḡulukupulu, é fe keelaiti zea, é ti leḡe Izelayele yooi zu ná pe, é vali ti ma ga: «Nu nḡpe é la keḡeni, é ʋa li kḡḡḡḡḡḡḡḡ Sayile ta Samiyele ʋolu, zekana ma nui ná-nikeiti ta ḡulukupulu da.» GALA maapeigi yeini Izelayele nuiiti pe ma, ti lua gola, ti ḡulani, ti da li ná, eḡe nu ḡila na.

⁸ Sayile ti ḡaaluni Beezeke. Izelayele wolodamai zḡiti ti ḡeni ga nu waaunsavaḡḡ (300 000), Zuda wolodamaiti ti ḡe ga nu waauusavaḡḡ (30 000).

⁹ Ti ḡeni Yaḡeese ḡeelaiti ma: «À li, wo ḡe Yaḡeese nuiiti ma, Galaade yooi zu: «Lina, wa unḡḡḡḡ zḡḡḡ, sieḡi zu foloi gaalḡsu da.» » Keelaiti ti liini, ti naama wooi wo Yaḡeese nuiiti ma, é ḡeni ga koozunεε wola ti ʋe.

¹⁰ Ti ḡeni Amḡn nuiiti ma: «Lina ḡá ḡḡḡḡ ve wo ya, nii nḡpe wo pḡ, wo naa ḡe ga giye.»

¹¹ Poluma voloi, Sayile ná-kḡḡḡbeḡi ḡaḡḡwεeni su ga savaga. Ti lḡḡni Amḡn nuiiti ta-ḡḡḡḡḡai zu ga gosui, ti yeini naati paazu, eyεsu folo gaalḡgai. Zḡiti ti la ḡeni zaani, naati ti vazani ga gilagila, ti tanḡpe ti la ḡeni ʋolu fele.

¹² Izelayele nuiiti ti ḡeni Samiyele ma: «Beḡni ka ti ḡeni ḡεezu ma: «Sayile la masadai ḡea gi unda?» A ti ve gi ya, gi ti ʋaa.»

¹³ Keḡe Sayile ḡeni ti ma: «À mina nu nḡpe paa za ḡeḡala foloi, mazḡḡḡ Ḡḡḡḡ GALAGI fonifaamai ʋea ade ʋe za, Izelayele nuiiti.»

¹⁴ Samiyele ḡeni Izelayele nuiiti ma: «À ʋa, ade li Gilegale, ade laa la Sayile ná-masadai maazu, ade maaḡakpa.»

¹⁵ Bebei pe ge ḡaalεeni ba Gilegale. Ti bo Ḡḡḡḡ GALAGI ḡaazu, ti maaḡakpa, ga Sayile ḡa ga masagi. Ti ziilei zalaḡaiti kulani Ḡḡḡḡ GALAGI ʋe. Sayile ta Izelayele nuiiti pe ti wola ḡoozunεeni.

12

¹ Samiyele feni Izelayele nuiti ma: «Wo kaa, gè woiloga wo-woo ma, nii wo gɛa pɔ, gè naa pɛ kea wo vɛ, gè masagi zeida wo unda.

² Za vɔluma, masagi nii gɛa da lo wo luɔɔ niina. Nɔn gè lo ga wo luɔɔ, é lɔzei mà loungɔ yee ma, é zeeli za ma. Gè vɔlazaɔa ga, nɔndeɔfai ti gɔlea, dɔinti balaa kana ti wo zaama.

³ Nà losu za wo ɔaazu, gè wo ɔaazaɔa, à gɔɔɔaavote, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, ta masagi nii é gulɔi ziaai ma. Wo zaama, bɛ ɔa gè ná-nike, ɔaa ná-soovale kula zea? Bɛ ɔa gè mɔnɛa, ɔaa gè suziɔaa, wafuun? Bɛ ɔa é lobeani vea zèa, nii a ke gè ɔaazu vɛɛ ma, ná-faaɔaazagiti ma? A bo dɛɛ mà, ni nà gɛ ani nɔpɛ kulani nu ya telebotala maazu, nà ti pɛ gaagale ma.»

⁴ Ti gɔɔɔaavoteni ga: «È la gi mɔnɛni, é va gi zuziɔa fuun, é la balaa lobeani nɔpɛ kulani nu ya.»

⁵ Samiyele feni ti ma vɔlu: «Gɔɔɔɔ GALAGI, ta wa-masagi, ta ga zeelei, ga wo la sɔ kaani bà, nii wa pɛelala su.»

Ti feni ma: «Ungo, zekana é la.»

⁶ Samiyele feni nuɔuseiti ma, mɔnɔ: «Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa é yimazeɔfeni ga Moize ta Aalɔnni ga ti wo-mɛmɛwolani kula Ezipete yooi zu.

⁷ Naa ɔa é ba, à ɔaalɛna ba Gɔɔɔɔ GALAGI ɔakala, gè wo ɔitoo naama vaa wolaiti su, niiti é ti ɔea wo ɔizo faa zu, wa-o, wo-mɛmɛwolani-yo.

⁸ «Zakɔɔɛ ta ná-nuɔuseiti, ti liai ma Ezipete yooi zu, kpɔlɔi yeni zeizu ti ma, ti Gɔɔɔɔ GALAGI lolini, ga é ɔɔ ti va, naa ɔa é kɛni Gɔɔɔɔ GALAGI Moize ta Aalɔnni leveni, ti ti ɔula Ezipete yooi va, ti va ga tiye, ti zeizi zooi nii zu, vɛ ade ná za.

⁹ Kele wo-mɛmɛwolani ti ɔfeleni Gɔɔɔɔ GALAGI va, ta-GALAGI. Naa ɔa é kɛni, Gɔɔɔɔ GALAGI yeeɔeni ti va la, ti lo Gasɔɔ ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ Sisele yeezu, ta Filiseti nuiti, ta Moaɔe masagi, niiti ti kɔɔi vɛɛni ti va.

¹⁰ Ti woɔɔɔɔɔɔni mɔnɔ Gɔɔɔɔ GALAGI ma, ti la zɔ ga ta-ɔotoiti, ti ɔe ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI, gá ga sɔba nu, mazɔɔɔ gi ɔɛlea é va, gi da kɔɔɔɔ ganigiti debi, Baaleni, ta Asetaateiti. Kele gi unɔmɔ niizu, é gi ɔula gi zili nuiti zea, naa a ɔɛna, gá é lebi.»

¹¹ Naa vɔluma, Gɔɔɔɔ GALAGI Zeedeyɔn leveni, é Bedan leve, ta Zɛfete, é gaɔbela ga ze, nà Samiyele, ga é wo ɔizo wo zili nuiti ma, niiti ti feni wo-maaɔoolii zu, naa ɔa é kea, wo zeini ziileigi zu zooi zu.

¹² «Wo Amɔn nuiti ta-masagi Naɔase ɔaai ma, é da va kɔɔi vɛɛzu wo va, wo feni mà: «Masa sei gi unda.» Wo naa ɔe, eɔe Gɔɔɔɔ GALAGI lei, é va ɔe ga wa-masagi.

¹³ Wa-masagi ɔaa mu, eɔeɔeɔe wo yimazeɔfɛa la da, ta wo maaɔaazagaboga da mà. Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa é seida wo unda.

¹⁴ E lɔzei za ma, ni wa Gɔɔɔɔ GALAGI leɔbina, wo botii ɔe bɛ, wo ɔolo bɛ, ni wo la wuzeɔfeni ná-tɔgiti daalɔɔɔma, ni wa-o, wa-masagi-yo, wa vɛlɛna Gɔɔɔɔ GALAGI vɔlu, fai pɛ ka ɔe ga pagɔ.

¹⁵ Kele ni wo la woiloni gooi ma, wa wuzeɔfɛna ná-deveiti daalɔɔɔma, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa yeewuzeɔfɛ wo laalɔɔɔma ga gola, eɔeɔeɔe é kɛni la ga wo-mɛmɛwolani.

¹⁶ «À yɛ losuɔɔti, wo laavɔɔ vaa wolai ɔa, nii Gɔɔɔɔ GALAGI vaazu kɛɛzu wo ɔaazu.

¹⁷ Fogoi lei ade va ɔe su ɔaa? Nà Gɔɔɔɔ GALAGI valizu, é yeeɔe geeɔadei va, ta tonai, ti va, wo kwɛɛ ga naati ga faa ɔiɔu wola ɔa wo kea Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, ga wo masa gaizie ɔɔɔɔ vɛ.»

¹⁸ Samiyele Gɔɔɔɔ GALAGI valini, naama voloi Gɔɔɔɔ GALAGI tonai vɔuuni, é geeɔadeiti too. Izelayele nuiti pɛ ti luani Gɔɔɔɔ GALAGI va, ta Samiyele.

¹⁹ Ti pɛ ti feni Samiyele ma: «Da-GALAGI maanɛnɛ gi vɛ, nii é ga Gɔɔɔɔ GALAGI, nii a ke gi mina za, mazɔɔɔ gá-ɔotoi zɔiti pɛ poluma, gi ta laa ma, ga gi masa gaizie ɔɔɔɔ vɛ.»

²⁰ Samiyele feni ti ma: «À mina lua. Wa ɔa wo niima vaa ɔiɔi ɔea, kele à mina vɔluave Gɔɔɔɔ GALAGI va, kele à debi ga wo-yii pɛ.

²¹ Wa vɔluavɛna ba, naa vɔlu ɔa ga wo vɛle kɔɔɔɔ ganigiti polu, niiti zobo ge la ti vɛ, ti va ɔɔ nu va, ɔaa ti va nu ɔizo, mazɔɔɔ ta ga fuun ganiiti.

²² Nɛɛvɛ Gɔɔɔɔ GALAGI vɛ, ga é wo ɔe ga ná-nuɔuseiti, naa ɔa é ba, é la ɔɛlea wo va, mazɔɔɔ toɔa pɔ ga leɔiyai ve daasei golai vɛ.

²³ Niima é ga nɔn tetegi, GALA ge kizo naama ɔoto wolai ɔɛɛ vai ma, tɔun daalɔɔɔma, ga gè va ɔe maanɛnɛni wosu wo vɛ. Nà yesu wo ɔalasu ga pelei pagai, ta sɔlegai.

²⁴ Wa ma, à lua Gɔɔɔɔ GALAGI va, wo debi gaamai zu, ga wo-yii pɛ. Mazɔɔɔ à ɔize faa wolaiti su, é ti ɔɛai wo ɔaazu.

²⁵ Kele ni wa faa ɔiɔi ɔɛna, wo undaa ɔa vili, wa-o, wa-masagi-yo.»

SAYILE NÁ-MASADAI

*Izelaye ba ka fai**Filiseti nuii daalɔfoma*

¹ Sayile ná-konagi ɣeni ga puusavagɔ (30), siegi zu é zeini la ga masagi. Kona vuunaanigɔ maazu felegɔ (42) ɣa é keeni masadai zu, Izelaye unda.

² Sayile yeeloni salavusu waasavagɔ (3 000) va, Izelaye nuii saama, nu waafelegɔi (2 000) yeni koba Mikemase ta Beetele ɣize yooi zu, mɔta waagilagi (1 000) vileni ná-doun zunui Zonatan volu, ti li, ti zei Gíbea, Benzamen yooi zu. Sayile nubusei mɔtati gaɗgaleni ma, eɛe ge li ná-pelei wu.

³ Yeeta, Zonatan Filiseti nuii ta-ɣɔɔlagai zoni, nii é ɣeni Geeɓa. Naama wooi zeelini Filiseti nuii ma. Sayile ɣeni ti puɔugi ve Izelaye yooi zu ná pe, mazɔɔ é ɣeni bosu, é da ɣe ma: «Keeni Ebulu nuii pe ti suɗwee.»

⁴ Izelaye nuii pe ti menini ga Sayile Filiseti nuii ta-ɣɔɔlagai zoge, naa maavele ma, Izelaye wainzeɣea Filiseti nuii ma. Izelaye ɣɔɔbelei pe ge ɣaalɛni ba Sayile ɣoba, Gilegale.

⁵ Filiseti nuii balaa, ti ta-ɣɔɔbelei ɣaalɛni ba, ga ti kooi ve Izelaye va. Kooɣɔ wotolo waasavagɔ (3 000) ɣa é ɣeni ti ya, soo bize zalavusu waadɔzita (6 000), salavusuiti ti moin, é ɣe kpolodei laave naɣaegi. Ti tɔno ma ɣɔɔlagai vuuni Mikemase, folo ɣulazu velei Bete-Aven letemaave.

⁶ Izelaye nuii ti kaai ma ga faaɓaagi ɣa ti daawu, mazɔɔ ti zili nuii ti ti ɣatani, ti ɣeni ɔɔɣu zu pugiti su, petugiti su, zeɣeiti su, kɔtu yeɣeiti su, ta zizeyeɣeiti su niiti ti zuvɔai.

⁷ Ebulu nuii saama, tanigaa ti Zuluden maalevesuve buɣeni, ga ti li, ti ɔɔɣu Gade ta Galaade yooi zu.

Naazu Sayile ɣeni de Gilegale, ná-kooɔbelei koba, ti da ɓali ga dualuagi.

⁸ Folo lofela laawu, ti ɣeni Samiyele ɔouns, mazɔɔ é boni ga toɣa vaazu. Kele é la ɣeni de vaani Gilegale, kooɣɔ nuii ti tɔzeini ga ti da vaza, ti da zeɣe Sayile ɣoba.

Sayile ná-faaɣaazagi

⁹ Sayile ɣeni ti ma: «À va ga zalaɣa loganiiti pɔ, gala zalaɣaiti, ta ziilei zalaɣaiti.» Tɔ ɔɔɣɔi é gala zalaɣai ɣulani.

¹⁰ Kpesuwe ga kula, Samiyele da zeeli ná. Sayile liini, é daaɣomi, é tuɔɔ.

¹¹ Samiyele ɣeni ma: «Lee ɣa è keai?»

Sayile goodaavoteni, é ɣe ma: «Siegi zu gè kaa la, ga ná-kooɣɔ nuii ta ta zeɣe koba, da ma, é la vaani fala toligi ma, nii bogai, Filiseti nuii ma gaaleai na ba Mikemase,

¹² gè ɣeni ma: «Filiseti nuii ta vaazu ti loo gi ma Gilegale, aisa gi va ɣooɣɔ GALAGI maaneɛ!» Naa ɣa é kea, gè ɣeelala vaa ɣea, gè gala zalaɣai ɣula.»

¹³ Samiyele ɣeni Sayile ma: «È ɣimalala vaa ɣeeve, è la ɣoloni devei naa ve, nii ɣooɣɔ GALAGI, da-GALAGI feai è ya. Ni è ná-devei zoni, é ɣea vaazu bu da-veleyeɣe ɣe masadai zu eyesu ɣɔ, Izelaye unda.

¹⁴ Kele tei è la ɣoloni ɣooɣɔ GALAGI ná-deveiti be, da-masadai la yega ná ɣɔ. ɣooɣɔ GALAGI devea ga é ziima nui ɣaizie, é naa zeí ná-nubuseiti unda, Izelaye nuii.»

Kooɣɔ nuii ti ɣeeve bete vai

¹⁵ Naa voluma, Samiyele zeɣeni koba Gilegale, é li Gíbea, Benzamen yooi zu. Sayile ná-kooɣɔ nuii gaaluni, niiti ti ɣeni koba, ti ɣe ga nu undɔzita (600).

¹⁶ Sayile ta ná-doun zunui Zonatan, ta ta-ɣooɣɔ nuii, niiti ti ɣeni ti va Geeɓa, Benzamen yooi zu, ti lopele bete ni kooɣɔ vai ma, naazu Filiseti nuii balaa, ti lopele bete Mikemase.

¹⁷ Faa zuɣolɔɣolo kooɔbelei ɣulani Filiseti nuii ta-ɣɔɔlagai zu, ti ɣaaɣwe su ga savagɔ, ma mɔungiti ti Wofela velei zoni, Suale yooi zu vele.

¹⁸ Felesieiti ti li ga Bete-ɣolon vele, savasieiti ti li ga kwɛpelema velei nii é liizu ga petugi zu vele, nii daa ga Sebɔyime vetugi, teɔɔbai ɔ pelei.

¹⁹ Naama ziegi zu, ɣain bo nu nɔpe ge la ɣeni Izelaye yooi zu ná tanɔpe, mazɔɔ Filiseti nuii ti ɣeni ma: «Ade pele besa Ebulu nuii tuɣɔ, ga ti mina boɣa zɔkpɔ ɓaa kpɛen bete ɔɔɣɔ ve.»

²⁰ Keni, Izelaye nuii pe ti ɓena li Filiseti nuii pɔ be, ga ti ta-wozawoli nikeiti ta-ɣaliiti gaali, ta zooveiti, naa veɛ zeɣe wɔɔ ɣɔlɔuiti ba, ta kɔtu wolo ɣɔlɔuiti.

²¹ Siegi zu wozawoli nikeiti ta-ɣaliiti, ta kɔtu wolo ɣɔlɔuiti, ta gaazava kɔlɔuiti, ta zooveiti, ti-ɣaa a la zaana, ɓaa togani make nuii ta-ɣɔɔlagai zokpai zole fai zu, keeni ti li Filiseti nuii pɔ be.

²² Kooɣɔ voloi zeelai ma, boɣa zɔkpɔ nɔpe ge la nu nɔpe zea, anɛ kpɛein, keeni Sayile ta Zonatanni nɔ ɣa ta ɣeni ti ya.

²³ Filiseti ɣooɔbelei gila ge vaani, é gize yɔɣɔzu velei zo Mikemase ɣobaave.

14

Zonatan kooi vee vai

Filiseti nuiti ta-ḡolaḡai gila ba

¹ Yeeta, Sayile ná-doun zunui Zonatan ḡeni ná-kooḡo zoola zefḡe nui ma: «Üa, de li Filiseti ḡooḡbeḡi nii ʋo be, nii é kwepelegi ʋolu ʋelei.» Kele Zonatan la ḡeni faa woni keeḡe ma.

² Sayile ḡeni zeini Giḡea taa ḡwemawe, gului ta wu, nii daa ga gelenade gului, nii é Migelon. Kooḡo nu undozita (600) ḡeḡala ḡa é ḡeni zea.

³ Zalaḡa ḡula nui, nii é ḡeni loni naa ḡoba, zalaḡa ḡula zefḡei koba, daa ḡeni ga Ayiya, Ayituḡe ná-doun zunui. Ayituḡe keeḡeloin ḡeni ga I-Kaḡode. Ti-ḡee laaseigi ḡeni ga Finease, Eli nii é ḡeni ga zalaḡa ḡula nui Silo, naa ná-doun zunui. Nu noḡe ge la ḡeni sugwee ga Zonatan lia ada.

⁴ Pelei nii Zonatan soni, nii a ke é zeeli Filiseti ḡooḡoḡi ma, ma ʋelei ḡeni laani fasa ḡaazoba felego yḡoḡzuḡe, niiti ti-laa ga Bosese, ta Senee.

⁵ Ma mʋungḡi ḡeni loni lekḡemawe nu ḡʋezuḡe Mikemase letemawe, felesieḡi ḡeni loni lekḡemawe nu yeezazuḡe Geeḡa letemawe.

⁶ Zonatan ḡeni zunu loungoḡi ma: «Üa, de vala tatipeḡeḡolulala nui teiti ta-ḡolaḡai ʋa, tanisu ḡooḡo GALAGI ḡa ʋaazu ḡosu de ʋa. Mazoloo zobogḡi ḡa be, é kizogḡi wo, ga nu bulu ko no, eḡeḡelei a kee la ga nu bulu ḡolai.»

⁷ Zunu loungoḡi ḡeni ma: «Nii é é ḡisu, de naa ḡe. De li, kʋeḡe beḡeḡe ga ḡe ʋile é ʋolu, ʋe noḡe é po ga de li ná.»

⁸ Zonatan ḡeni ma: «Da zieḡe ʋaavaa, de zeeli nui niiti ma, eyesu de ḡula ti viliba.

⁹ Ni ta de ḡaana, ti ḡe de ma: «A lo miná, à mina zefḡe ná, eyesu gi zeeli wo ma,» da ye de-losuḡe, de la lia ti ʋo be.

¹⁰ Kele ni ta ḡeena de ma: «A le ʋe,» da liizu, naa ḡa é deezu ga ḡooḡo GALAGI ḡa ʋaazu bu, de ʋoni ti ma.»

¹¹ Sieḡi zu ti ḡoḡo leeni la, ga Filiseti nui naati, niiti ti ḡeni kooḡaḡai naa zu, naati ti bainni, ti ḡe ma: «A wele Eḡulu nuiti ba! Ti ḡula zefḡeiti su, ʋeti ti ḡea loḡuni náti.»

¹² Ti ḡeni Zonatan ta zunu loungoḡi ma, nii é kooḡo zoolaiti seḡeḡu: «A le ʋe, ḡi ḡoḡo le ga woye.»

Zonatan ḡeni ná-botiḡe nui ma: «Dile pölu, de le gize unmaḡe. Mazoloo ḡooḡo GALAGI zobogḡi ʋea Izelayeḡe ya, ga é ʋoni ti ma.»

¹³ Zonatan ʋeeni ya, é da zie. Filiseti nuiti ti ḡeni loozu Zonatan ḡoḡowu, zunu loungoḡi ná-kooḡo zoolaiti ti ḡeni zea, naa da ti ʋaa ga polu ʋelei.

¹⁴ Nu ʋuufelego (20) ḡa Zonatan ta ná-kooḡo zoola zefḡe nui, ti paani ada lailo koi miná.

¹⁵ Filiseti ḡolaḡai zu ḡeni no wuulee, bebeiti kḡein ti ḡeni ná maḡoolii zu laaiti su, ti pe ti luani. Dualuagi taa make kooḡoḡi zoni, ta neḡi ḡoo gelei nii é ḡeni Filiseti nuiti zea. Naa pe poluma, zoi tʋozeini ga é da bali, naa ti mota ḡe unga wuulee.

¹⁶ Taa maaḡe nuiti, niiti Sayile ti ʋileni Giḡea taai ma, nii é Benzamen yooi zu, naati ti Filiseti nu bulugi ḡaani, ti da vaza, ti da li pele unḡi pe su.

¹⁷ Sayile ḡeni ná-kooḡo nuiti ma, niiti ti ḡeni koba: «A gaalugi wo dee, wo ka niiti ti ḡulaai ade zaama, ti li.» Ti gaalugi woni, ti ka ga Zonatan ta ná-kooḡo zoola zefḡe nui, ti la ti zaama.

¹⁸ Sayile ḡeni Ayiya ma: «Maabuḡa ga ḡooḡo GALAGI ná-minazefḡe kesui.» Mazoloo naama voloi minazefḡe kesui ḡeni Izelayeḡe nuiti zea.

¹⁹ Sieḡi zu Sayile ḡeni beezu la zalaḡa ḡula nui ʋo, zongoi wola ḡeni woolozu Filiseti nuiti saama. Sayile ḡeni zalaḡa ḡula nui ma: «Yeeḡula niina naa zu.»

²⁰ Sayile ná-kooḡo nuiti gaalenḡi ba, ti li kooḡozuḡe. Ti ti zilli nuiti kaani, ti da ḡoḡo ʋaa ga boḡa zokḡoiti, é ḡeni ga faazupu wolai.

²¹ Eḡulu nuiti ti ḡeni Filiseti nuiti zea de, dualai zu, ti yeni ti ʋolu, ti li kooḡaḡai zu, naati ti latini ga Izelayeḡe nuiti po pelei, ti ʋee naati ba, niiti ti ḡeni Sayile ta Zonatan ʋolu.

²² Izelayeḡe nuiti balaa, niiti ti loḡuni Efelayime ḡize yooi zu, naati ti menini ga Filiseti nuiti ti ʋelani, ti ḡulani, ti da Filiseti nuiti kḡe, ti da ti ʋaa.

²³ Naama voloi ḡooḡo GALAGI unmaḡoḡi veeni Izelayeḡe ʋe, ti yeni kooi ḡa eyesu ti leḡe Bete-Aven ʋa.

²⁴ Ma voloi Izelayeḡe nuiti ti wola ḡoloni, mazoloo Sayile ti ʋileni foovooi laawu, é ḡe ma: «Ni ḡe la de wanaḡulani sili nuiti ba, zoi noḡe a daami wona, kḡokoo ʋa ḡe é zeeli, ma nui voovooḡe.» Naa maavele ma, nu noḡe ge la ḡeni daamiani noḡe miini.

²⁵ Ti pe ti zeeli doḡoi ta zu, ʋe gului ta ḡeni ná, koin guloi ma yeḡe zu, é da ʋu ya zoi ma.

²⁶ Ti zeelii ma gului naa ma, ti pe ti kaani, koin guloi da yei la. Kele tanope ge la ḡeni yeevileni ga, é ʋa te la, mazoloo ti ḡeni luazu foovooi ʋa, nii Sayile tooni.

²⁷ Kele Zonatan la ɣeni keɛɣe wooi menini, siegi zu naa ɣeni foovooi loozu la bebei laalɔɣma. Kpakui é ɣeni zoni zea, é naa looni koin gulɔi ɣa, é dɔ la, gaamago gaazuzeni ga pagɔ.

²⁸ Kɔɔɣɔ nui gila ge ɣeni ma: «È-ɣeɣe foovooi loove ga: Zoi a daami wona za, naama nui voovooɔ. Togɔ é kea, ese pe suvikei ɣulaai.»

²⁹ Zonatan ɣeni ma: «Kɛɛ ɣa é kpɔloɔi zeida bebei ma. A welena, belei gè zɛbei zɔlɔɔga la, koin gulɔi nii ta ɣomɔgai ma bè.»

³⁰ Ni kɔɔɣɔ nuiti pe ti daami woni za, ga anii ti zogai kooi zu, ade ɣea Filiseti nuiti paazu, é leve nii va keai.»

³¹ Naama voloi Izelayele vonini Filiseti nuiti ma, ti ye ti volu ti zeɣe Mikemase, ti zeeli Ayalon. Ti zivikei pe ge ɣulani niina ti ya.

³² Ti looni ani naati su ti zogai kooi zu. Ti baalagiti ta nikeiti ta nike yivoiti soni, ti ti vaa náve no, ti da suai veɛ ma ɲamai va, ti da mi.

³³ Nui ta vaani, é ɣe Sayile ma: «Nuɔuseiti ta ga kotoi ɣe ɔɔɣɔ GALAGI laalɔɣma, ta suai veɛzu ma ɲamai va, ti da mi.»

Sayile bainni ga tiye, é ɣe ti ma: «Wa ga woovɔlada nuiti! A kɔtu wolai ta ɣilikili fala, wo vaa la ve.»

³⁴ Naa voluma, à leve ga boga ese pe ma, ga ti ɣaale ba pɔ be, ese ga ɣena vaa, é va ga ná-nikei, ɣaa ná-baalagi, ve ɣa maaneai ga ti ta-loganiiti kɔdaaleve ná, ta da mi niina, naa ɣa a ke, ti mina kotoi naa ma zii ɣe ɔɔɣɔ GALAGI laalɔɣma, ga ti da suai veɛ ma ɲamai va, ti da mi.» Naama ɔkoi, ese pe ge vaani ga ná-togani, ti kɔdaaleve miná.

³⁵ Sayile zalaɣa ɣulazuve beteni miná ɔɔɣɔ GALAGI ve. Naa ɣa é ɣeni ga ma mɔungi, nii é kɔɔɣɔ GALAGI lebi vaa ma.

³⁶ Sayile ɣe ma: «Ade li za bidii, ade loo Filiseti nuiti su, eyesu geelaalao, ade ti-ɣɔligiti seɣe ga zeeɣaabaai, ade mina be nu ɣila kpalaa ba, zenvui va ye su.»

Nuiti ti ɣeni ma: «Nii neai é ve, naa ɣe.»

Kele zalaɣa ɣula nui ɣe ma: «Ade ɔɔɣɔ GALAGI ɣaazaɣa de.»

³⁷ Sayile ɔɔɣɔ GALAGI ɣaazaɣani, é ɣe ma: «Nà zoo nei gè yei Filiseti nuiti polu? Nà liina, da ke nei ɣaa, è ti lo gi yeezu, gi voni ti ma?» Kele GALA ge la ɣeni gooɣaavoteni naama voloi.

³⁸ Sayile Izelayele ɣundiɣiiti pe gaaleeni ba, é ɣe ti ma: «À faiti buuvete ga pagɔ, wo ɣe kwɛɛ kotoi nii keai za.»

³⁹ Gè ɣonaa ɔɔɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, Izelayele ná-unmɔɔ GALAGI, ga: Zoi é niima vaa ɲoi ɣeai, keɛni é za, anɛɛ ɣalaa dɔun zunui Zonatan ve.» Kele bebei zaama, nu nɔpe ge la ɣeni gooɣaavoteni.

⁴⁰ Sayile da ɣe ti ma: «Wo pe à lo ga vɛpema ɣila pele, ná-o, dɔun zunui Zonatan-o, gi lo ga vɛpema ɣila pele, gi felegɔ.»

Nuiti ti ɣeni ma: «Nii nɔpe è pɔ, naa ɣe.»

⁴¹ Sayile ɣeni ɔɔɣɔ GALAGI ma: «Izelayele ná-GALAGI! Gaamai ɣula keɛma.» GALA ná-gooɣaavotegi é feeni, naa Sayile ta Zonatan zoni, faa zeɣe nuɔuseiti ba niina.

⁴² Sayile devei veeni, ga kpakutoomai ɣe ti yɔɣɔzu ta ná-doun zunui Zonatan. Naa ɣeai ma, Zonatan ɣa é zoni.

⁴³ Sayile ɣeni Zonatan ma: «Nii è keai, bo deɛ mà.»

Zonatan ɣeni ma: «Gè koin gulɔi tago ɣɔɣɔge ga tukpoi bogi, nii é ɣea zɛa. Nà ɣaa, kɛvele betɛve ga gè za.»

⁴⁴ Sayile ɣe ma: «È gaamai woga, keɛni è za, Zonatan. GALA ge sò ná-ziiɣaawanai pe su, ni è la zaani.»

⁴⁵ Kɔɔɣɔ nuiti ti ɣeni Sayile ma: «È ɣe ma lee? Zonatan za! Naa li poun! Nii é ɣea ga zaɣui, é zobogi ve Izelayele ve sili nuiti ma. Gi ɣonaa ɔɔɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga gi la vaa bu pe, ga noundɛɣai gila kpalaa ge va loo zɔoi ma, mazɔɔɔ, nii é keai za, é naa ɣeeve GALA ná-kpɔbai zu.» Naa ɣa é keɛni kɔɔɣɔ nuiti ti Zonatan ɣizoni da saai ma.

⁴⁶ Sayile la mɔ ɣeni vileni Filiseti nuiti polu, naati ti ɣaleni ma ta-yooi zu.

Sayile ná-fɔnifaamaiti sili nuiti ma

⁴⁷ Sayile masadai zɔlɔɔgai ma Izelayele unda, é kooi veɛni sili nuiti pe ba, ti ɣeni maaɣoolii zu, Moaɓe nuiti, Amɔn nuiti, Edome nuiti, Sɔɔa yooi zu masadaiti, ta Filiseti nuiti. Naama ɣɔɔi pe su, é ɣeni vonisu sili nuiti ma.

⁴⁸ E ná-zɛbesulai leɛni, siegi zu é vonini da Amaleke nuiti ma, é Izelayele ɣula naati zea, niiti kpein ti ɣeni zeagɣligiti seɣezu ga zeeɣaabaai.

⁴⁹ Sayile zunu loundɣa zɔlɔɔni, ti-laasegiti ti ɣeni ga: Zonatan, Yisevi, ta Malekisua. E doun anzanu felegɔ zɔlɔɔni ɣalaa, ma mɔungi laa ɣeni ga Meelaɓe, felesiɛi laa ɣe ga Mikale.

⁵⁰ Sayile anzai laa ɣeni ga, Ayinoame, Ayimaase ná-doun anzanui ɣeni de. Sayile ná-kɔɔɣulufa wolai laa ɣeni ga, Aɓenɛɛl, Neɛl ná-doun zunui, Neɛl naa ɣeni ga, Sayile keɛɣe deɣei.

⁵¹ Təəzei, Kise nii é ga Sayile keeǵe, naati ta Neeł ǵa ti ǵeni ǵee ma, ti-ǵee laa ǵeni ga, Abiyele.

⁵² Siegi kpein Sayile keeni masadai zu, kooi ǵeni na ti yəǵəzu ta Filiseti nuiti ga zeeǵaaba. Naa ǵa é keeni, Sayile a la zunui ta ǵaana, é ga zəbesu nu, ǵaa é ga ziiləo nu, é ǵeni naa zeǵezu, é də ná-kəoǵo ǵaana.

15

GALA kele vai Sayile va

¹ Yeeta, Samiyele ǵeni Sayile ma: «Nà ǵa Ǵooǵo GALAGI təveni, ga gə guloi zie é ma, é ǵe ga Izelayele ná-masagi, niiti ti ga ná-nuiti. Woilo naa ma, nii é pə gə bo é ma.

² Ǵooǵo GALAGI Fai-Pe-Maliǵii wooi ǵaa: «Kí ka su ga Izelayele zeǵezuuə Ezipete yooi zu, Amaleke nuiti ti pele besani tuǵo.

³ Naa ǵa é ba, lí, é vala ti va, é ti-yeaǵǵiligi pe kona GALA ma. Nii kpein é ga fuluani, naati pe suwuǵaaleve, é mina gaazumaawoingaa nəpe ke, təəzei zunuiti ma, é li anzanuiti pə, ta doungeiti, naa ve niimiǵolegiti pe ba, nikiiti balaa, ta baalagiti, nəmeiti, ta soovalegiti.»

⁴ Sayile ná-kəoǵobei ǵaaleeni ba, é ti ǵaalu Telayime taazuve. Izelayele wolodai zoiti ta-ǵooǵo nuiti ti ǵeni ga nu waaunfeleǵo (200 000), Zuda wolodai zu geleiti ti ǵeni ga, nu waapuugə (10 000).

⁵ Sayile loni ti luǵo, eyesu ti zeeli Amaleke nuiti ta-laai ǵobaave, é zəba é nuiti pile, ti loǵu, ti pele ɔun, ti luǵo nemei zu.

⁶ Sayile ǵeni Ken nuiti ma: «À mina ye Amaleke nuiti saama, à maaǵooza ti va. Gə la pə ga nii gə seizu ti ma, wa va wəno zəloə su, mazəloə, wo ǵeni ga woǵeǵila nu Izelayele nuiti be, ti zeǵezuuə Ezipete yooi zu.» Ken nuiti ti ǵulani Amaleke nuiti saama.

⁷ Sayile Amaleke nuiti paa vai loəzeini Ǵavila, é ye ti ɔulu, ti zeeli Suul, taai nii é Ezipete ǵobaave, folo ǵulazu velei.

⁸ Sayile Amaleke nuiti ta-masagi Agage zoni ga ma vului, é nuɔusei mətaiti suwuǵaaleve ga boǵa zəkpə.

⁹ Kele Sayile ta ná-kəoǵo nuiti ti Agage yeni vulua, ta togani vaǵoiti, niiti ti zoni kooi zu, baalagiti, nikiiti, boliiti, togani niiti ti wola wuləai, ta baala zivoiti, ti la ǵeni keeni, ti va naati suwuǵaaleve. Kele zoiti ti la ǵeni ɔani, tosu la ti va, naati ka ti ti zuwuǵaaleve.

¹⁰ Ǵooǵo GALAGI ɔeni Samiyele ɔə, é ǵe ma:

¹¹ «Gə nimizaa ɔoǵo ma, ziimazeǵe vai zu ga Sayile, ga gə ke ga masagi, mazəloə é ɔoluavega bə, ná-devei nii gə fea zea, é la zieni ga naa.» Samiyele yiiǵəloni koozu, kpidiij neǵelein, é ǵeni Ǵooǵo GALAGI maaneɛəzu.

¹² Poluma zobui, Samiyele wuzəǵeni ga sobuzobui, é li é Sayile ǵa. E yeni pele zu, é mənɪ ga Sayile leeni Kaalemele gizei ma, ga é ǵizesu ani ɔile ná, naa ɔoluma, é ǵaleni ma, é yei ga Gilegale velei.

¹³ Samiyele zeelɪai ma Sayile ma, naa daaǵomini, é ǵe ma: «Ǵooǵo GALAGI tuya loo é ve! Devei nii Ǵooǵo GALAGI feai zəa, gə kea.»

¹⁴ Samiyele ǵeni ma: «Mini ǵa baalagiti kpain gooi zeǵezu ná, nii gə menisu, ta nikiiti kpain gooi, é loozu ǵoizu?»

¹⁵ Sayile ǵeni ma: «Kəoǵo nuiti ka ti yiimazeǵeai ga baalagiti ta nikiiti ma ɔapagiti, ti zeǵe ga tiye Amaleke nuiti pə be, ga ti va ǵe ga zalaǵai, da-GALAGI, Ǵooǵo GALAGI ve. Gi mətaiti suwuǵaaleve neǵelein.»

¹⁶ Samiyele ǵeni Sayile ma: «Ǵwe mina! Naa kula ǵea su. Be gə naa wo é ma, nii Ǵooǵo GALAGI deeni ga ze kpidiij tevegai.»

Sayile ǵeni ma: «Awa, ɔəna.»

¹⁷ Samiyele ǵeni ma: «Siegi zu é la ǵeni ɔoǵo ǵaazu la ga ɔəbelama nu, názu ǵa é ǵea la ga masagi Izelayele wolodamaiti unda, Ǵooǵo GALAGI ǵa é guloi zie é ma, é ǵe ga masagi Izelayele unda.

¹⁸ Tama Ǵooǵo GALAGI é zie velei lea, é devei ve é ya, ga é li, é Amaleke nuiti suwuǵaaleve, kotoba nui naati, é kooi ve ti va, eyesu é ti zuǵologolo.

¹⁹ Lee vaa zu é la ǵoloni Ǵooǵo GALAGI ná-devei ve? Lee vaa zu é Ǵooǵo GALAGI wanama vai ǵeezu, é da aniiti seǵe, niiti ti zogai kooi zu?»

²⁰ Sayile ǵeni Samiyele ma: «Nà ma, kəlove Ǵooǵo GALAGI ná-devei ve, nii é fea zəa, nii é tevegai kəevai ma, gə naa ǵeeve, gə ǵale ma ga Agage, Amaleke nuiti ta-masagi, gə nui mətaiti suwuǵaaleve Ǵooǵo GALAGI ve.»

²¹ Kele kəoǵo nuiti ka ti baalagiti ta nikiiti ma ɔapagiti seǵeai, anii naati su ti zogai kooi zu, niiti maane ǵeni de ga maaɳeei ve ti va Ǵooǵo GALAGI ve, ti naati seǵeve ga ti va ǵe ga zalaǵai Gilegale Ǵooǵo GALAGI ve, nii é ga da-GALAGI.»

Woozogi vizəǵe zalaǵai va

²² Samiyele goǵaavoteni, é ǵeni ma:

«Gooḡo GALAGI woinve nei ga zalaḡaiti ta gala zalaḡaiti, eḡevelei waindai la ga nu ḡolo daawooi ve?»

Wele, woozogi vizoge zalaḡaiti ba, koloi vizoge e leve baala sineiti ma wuloi va.

²³ Mazlolo zoi e kololalai ḡeezu, naa ḡaave eḡevelei ungaizie wo fai la.

Boḡomaayeilalai ḡaave, ta ga ḡevelei no ta ani ḡoo vai.

Tei e Gooḡo GALAGI laawooi uiliga ya, to balaa e e viliga ya, e masadai ḡula e ya.»

²⁴ Sayile kpoei zefeni, e ḡe Samiyele ma: «Ge kotoi ḡea, mazlolo ge Gooḡo GALAGI na-devei ḡologologa, ta dno ma lenε gooti, e ti veai zea. Ge sumoga dualuagi ma, ga ge mina kooḡo nuiti ziiḡaawana, ge woiloga naa ma, nii ti maḡaazaḡaboga ma.»

²⁵ Nii ge e maaneεεzu la, naa ḡa ga, e soma e na-kotoi nii zuvaaye, e va, de li, ge noko Gooḡo GALAGI wu.»

²⁶ Samiyele gooḡaavoteni, e ḡe ma: «Ba-o, de la liizu voooma, mazlolo e Gooḡo GALAGI na-deveiti daavilige, naa ḡa e kea, to balaa e e laaviliga, e masadai ḡula e ya Izelayele unda.»

²⁷ Tei Samiyele ḡeni voluavesu, ga e ḡale ma, Sayile soni na-seḡei lakolagi va, e vali ga, ma buḡai ye zea.

²⁸ Samiyele ḡeni ma: «Dele ḡana Gooḡo GALAGI Izelayele masadai valizu ga la, e kula e ya za, e fe taḡili zea, nii fizogai e va.»

²⁹ Suḡweε ga Maliḡii nii e ga Izelayele na-lebiyai, e la zee woga, e la nimiza boḡo ma ga nuḡusei ḡevele.»

³⁰ Sayile ḡeni ma volu: «Ge kotoi ḡeeve, kele anε naa ve, soma e unfema ve zea na-nuḡuseiti ta-ḡundiḡiti gaazu, ta Izelayele nuiti pe gaazu. Soma e vile polu, de li, ge noko da-GALAGI wu, nii e ga Gooḡo GALAGI.»

³¹ Samiyele vileni Sayile volu, ti li, Sayile noko Gooḡo GALAGI wu.

³² Samiyele ḡeni ti ma: «A va ga Amaleke masagi Agage po.» Agage ḡeni vaazu koozunai, e da ḡisic ga saai ḡa na a buḡe maazu.

³³ Kele Samiyele ḡeni Agage ma: «Da-woga zokpoi ḡa e anzanui ma mainmain balani ti-lointi ma, naa maavele ma, da balaa e-lee ḡa vala e ma za.» Samiyele Agage vaani Gilēgale, Gooḡo GALAGI ḡaazu.

³⁴ Naa voluma, Samiyele ḡaleni ma Lama, Sayile balaa ge ḡaleni ma na-taazu Giḡea.

³⁵ Samiyele la mo ḡeni ḡaleni ma volu, e va li Sayile ḡa vaa ma, eyesu saa voloi zeeli. Kele Sayile ma yiizooli ḡeni ma, mazlolo Gooḡo GALAGI ḡelēni niina Sayile va, e ḡe Sayile mina mo ḡe ga masagi.

16

GALA ge yiimazeḡe vai

ga Davide ga masa niinei

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Samiyele ma: «Da yesu wolozu, eyesu yeelε, Sayile na-faa zu? Noun ge ḡelea ba, nii a ke ge Izelayele masadai ḡula zea. Da-wulo minei laave, e li Beteleyeme taazuve. Na e levesu Izayi na-pelei wu, mazlolo ge yiimazeḡeve ga na-doun zunui gila, ga e ḡe ga masagi.»

² Samiyele ḡeni ma: «Naa ḡa zoo e ḡe ḡale? Sayile a menina, toḡa pa.» Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Nikε bokpa gila seḡe, e lii la, da ḡeezu ma: «Paave zalaḡa ḡulazu Gooḡo GALAGI ve.»

³ Da Izayi loli zalaḡa ḡulazuve. Nii ge po ga e ke, na naa le ga de niina. Nui nii ge deezu ga de, naa ḡa e guloi ziezu ma be.»

⁴ Samiyele ḡoloni Gooḡo GALAGI wooi ve, e liini Beteleyeme. Taa ḡewolaiti ti Samiyele ḡaai ma, ti yiizooleni, ti gaazaḡa, ti ḡe ma: «E vaa ungi ḡa ga faa vago baa?»

⁵ Samiyele ḡeni ti ma: «Ungo, paave zalaḡa ḡulazu Gooḡo GALAGI ve. A boḡo ḡadena zalaḡa ḡula vai ma, wa va niina po pelei.» Samiyele Izayi ta na-dointi tolini ga ti boḡo ḡade, ti va zalaḡa ḡulazuve.

⁶ Naati paai ma, Samiyele Eliabe ḡaani, e da ḡe boḡo ma: «Tanisu nii ḡa Gooḡo GALAGI yiimazeḡeai la.»

⁷ Kele Gooḡo GALAGI ḡeni Samiyele ma: «E ḡaazu mina ḡula kpusei ta kooza velei va, mazlolo ge la yiimazeḡeni la. Ge la faiti petesu ga eḡevelei nuiti ti kaazu la. Nuḡusei belagi ḡa no ga nii e kaazu ga ḡaazuve, kele noun, na da wele nui yiimaε.»

⁸ Naa voluma, Izayi Aḡinadaḡe lolini, e deε ga Samiyele, kele Samiyele ḡeni ma: «Gooḡo GALAGI la yiimazeḡeni ga nii balaa.»

⁹ Naa voluma, e vaani ga Sama. Samiyele ḡeni ma volu: «Gooḡo GALAGI la yiimazeḡeni ga nii balaa.»

¹⁰ Izayi ná-doun lófela lèeni ga Samiyele ǵana nɔ, kele Samiyele ǵeni ma: «Gooǵo GALAGI la yimazeǵeni ga nii tanɔpe.»

¹¹ Samiyele Izayi ǵaazaǵani, é ǵe ma: «È-loun zunuiti tie ka ná ǵaa?» Izayi ǵeni ma: «Ti-ma loungoi ǵa dɔbɔi zu, é da baalagiti make.» Samiyele ǵeni ma: «Nu leve, ti toli, é va, tɔzei ade la zalaǵa laamii lɔzeizu polu, keni a vaana.»

¹² Izayi nu leveni, ti Davide loli, é va. Davide ǵeni ga zunu loungoi, é ǵeni ga kpɔi nu, gaazudǵeziti seidai su ga pago, dɔtɔai ǵalaa ga pago. Gooǵo GALAGI ǵeni Samiyele ma: «Tɔ ǵaa, wuzedǵe, è gulɔi zie ma.»

¹³ Samiyele gulɔ minɛi zedǵeni, é gulɔi zie Davide nɔungi ma, keedǵelointi gaazu. Gooǵo GALAGI ná-Zenvui yeini Davide ma naama voloi, é yeni ba ǵo. Samiyele ǵegai ma, é ǵaleni ma Lama.

GALA Zenvui zedǵe vai Sayile va

¹⁴ Gooǵo GALAGI ná-Zenvui zedǵeni Sayile va, zenvu nɔi ta levega ǵeni de Gooǵo GALAGI ve, naa da nɔungi zedǵe ma.

¹⁵ Sayile ná-botidǵe nuiti ti ǵeni ma: «Gi suǵwɛɛ ga GALA ge zenvu nɔi ta levega, nii é dɔungi zedǵe zu ma.

¹⁶ Naa ǵa é ba, ni da devei veena nɔ gi ya, ǵá nu ǵaiziezu, nii soogai kɔnigi ǵeinsu, naa ǵa a ke, sieǵi zu zenvu nɔi a dɔungi zedǵena ma, ǵeingein gani ǵein nui ǵa kɔnigi ǵein, naazu dɔungi zu ǵa la ga pago.»

¹⁷ Sayile ǵeni ti ma: «Zèe ǵa bu, à ǵeingein gani ǵein nu ǵaiziena bè, wo vaa la pɔ.»

¹⁸ Ná-botidǵe nui ǵila ge kpɔei zedǵeni, é ǵe ma: «Gè zunu loungoi ta ǵaave Beteleyeme taazuve, Izayi ná-dointi saama, sooge kɔnigi ǵeinsu. Toǵa ga kooǵo nu wola, é budɛ naa maazu, sooge bɔɛzu ga pago, page gola, Gooǵo GALAGI ǵa ba.»

¹⁹ Sayile keelaiti teveni Izayi ma ga ti ǵe ma: «Masagi ǵe è Davide leve ma, è-loin nii é baalagiti make su.»

²⁰ Izayi bului tanigaa zedǵeni, ta kɔlɔ woole ǵila, nii dɔai su, ta boli yivo ǵila, é ma ǵasɔi la soovalegi volu, ná-doin Davide li ga tiye Sayile va.

²¹ Davide zeelini nɔ feya Sayile va be, é lo naa ná-botii zu. Davide ná-fai ne vele ma Sayile ve, é seǵeni, é ke ga ná-kooǵo zoolaiti seǵe nui.

²² Sayile keela leveni Izayi ma, é ǵe ma: «È-loin Davide ná-fai wola neve bè, ǵe é ye kɔba, é da boti ǵe bè.»

²³ E lɔzei naama voloi ma, zenvu nɔi GALA ge ǵeni tevesu, naa a la Sayile nɔungi zedǵena ma, Davide bena kɔnigi zedǵe, é da ǵein. Sayile nɔungi zu ǵeni laazu ga pago, é lago vizo, zenvu nɔi maaǵooza ba.

17

Goliate malimasakɛi leve fai

Izelayele nuiti ma

¹ Filiseti nuiti ti ta-ǵooǵobogiti gaalèeni ba, ti va kooi loo. Ti bɔǵo ǵaalèeni ba Soko, Zuda yooi zu. Ti ta-ǵooǵaǵai vuuni Efese-Damime, Soko ta Azeeka ti yodǵozuve.

² Sayile ta Izelayele ǵooǵobogiti ǵalaa ti bɔǵo ǵaalèeni ba. Ti ta-ǵooǵaǵai vu Ela vetugi zu, ti lopele beteni kooǵo vai ma, Filiseti nuiti daalɔǵama.

³ Naa ǵeai ma, Filiseti nuiti ti ǵeni gize ǵila ma, Izelayele nuiti ǵalaa ti ǵe gizei taǵili ma, zoola velei, petugi ǵe ti yodǵozu.

⁴ Filiseti nuiti ta-ǵooǵulubai ǵila ge ǵulani ti zaama. Gate taazuve nu ǵeni de, daaseigi ǵeni ga Goliate, soligi ǵeni ga, metele savago.

⁵ Maaǵillia ǵeni de ga kolu bɔi bɔolɔgi, kolu zedǵe nii é ga kaka make gelei, naa ǵalaa ǵeni ga kolu bɔigi, buɳegi ǵeni ga kilo vuulozita (60).

⁶ Kpekazuveti makega ǵeni de ga kolu bɔi kokologiti, kpɛen goi é ǵeni zelèni kpaki poluve, naa ǵalaa ǵeni ga kolu bɔigi.

⁷ Ná-kpɛen wolai ma wului ǵaaǵoni, edǵe seǵe vele nui ná-ǵba gului, nii a da seǵei vu ma, kpɛen ma meengi wuɳegi ǵeni ga kilo lófela. Ná-kooǵo zedǵe seǵe nui ǵeni loni tuǵo.

⁸ Filiseti nui loni Izelayele ǵooǵo nuiti daawu, é ǵe ti ma: «Lee vaa zu wo lopele betɛzu kooǵo vai ma? Nɔun ná ga Filiseti nui, wa ma, wa ga Sayile ná-duɔiti. A nu ǵila kula, é va gi kooi ǵo ǵá tɔ.»

⁹ Ni a vɔnina mà, é paa, ǵá ǵe ga wa-luɔiti, kele ni ná ǵa ga vɔni ma, ǵe paa, wa ǵe ga ǵá-luɔiti.

¹⁰ Za, ǵe malimasakɛi levea ga Izelayele ǵooǵo! A nu ǵila kula, gi kɔ ǵá tɔ.»

¹¹ Sieǵi zu Sayile ta ná-kooǵo ti Filiseti nui naa wooi menini da, ti zasuǵalini, ti wola lua.

Davide lii vai Izelayele ǵooǵaǵai zu

¹² Davide ʒeni ga Efelata vɛleyeʒei wu nu, Izayi ná-doun zunui gila, nii é ʒeni zeini Beteleyeme, Zuda yooi zu, doun zunu losava ʒa é ʒeni zea. Sayile ná-siegi zu, Izayi vɔ́ɔzaʒani niina ga gola.

¹³ Izayi ná-doun zunu mɔun savagɔiti ti vileni Sayile vɔlu kɔɔʒɔzuvɛ. Ma mɔungi laa ʒeni ga Eliabe, felesiei laa ʒeni ga Abinadaabe, savasiei laa ʒeni ga Sama.

¹⁴ Davide ʒa é ʒeni ga doungoi ti pɛ su. Die savagɔiti ti vileni Sayile vɔlu kɔɔʒɔzuvɛ.

¹⁵ Davide ʒeni liizu kɔɔlaʒai zu, é ɗa ʒale ma Beteleyeme, keeʒe ná-baalagiti make fai zu.

¹⁶ Sobu ʒilagila, kpɔkɔ ʒilagila, Filiseti nui ʒeni losu Izelaye laawu. E keeni ga folo vuunaanigo (40).

¹⁷ Názu ʒa Izayi ʒeni la ná-doun zunui Davide ma: «Kilo vuusavago (30) zɛʒe, ani ʒae ʒeegai zu, é lii la, ta ɓulu puugɔi, é ti ve è-lieni zea, kɔɔlaʒai zu.

¹⁸ Folomaze puugɔi niiti ɓalaa seʒe, è li, é fe ta-ʒɔɔ ʒundigii ya, nii é nu waagila (1 000) unda. Li, é ka, ni è-lieni kedɛʒe, ɗa ʒena vaa, ti sabaliiva vé ya, é vaa la pɔ́.

¹⁹ Da ti ʒaazu Sayile vɔ be, ta Izelaye ʒɔɔɓɔgi pɛ, Ela vɛtugi zu. Ta kɔɔi ʒa, ta Filiseti nuiti.»

²⁰ Poluma zobui, Davide wuzeʒeni ga sobuzobui, é keeʒe ná-baalagiti kaliva nu ʒili ma, ga naa ɗa ti make. Kasɔi nii maanɛni ga é lii la, é naa zɛʒeni, eʒevɛlei keeʒe boni ma la. Davide zeelini nɔ kpein, siegi zu kɔɔvɛbei ʒeni lopele ɓetezu la kɔɔʒo vai ma, ta ti ɗa kɔɔ beei loo.

²¹ Izelaye nuiti ti lopele ɓeteni, Filiseti nuiti ti lopele ɓete, kɔɔʒo vai ma.

²² Davide ná-kasɔiti kalivaani kasɔ make nui ma, é li ga kɔɔʒɔzu vɛlei, é dieni tuɔɔ.

²³ Davide ʒeai ma ɓɛzu dieni pɔ́, é kaani ga, zunu ʒila ka ʒulazu Filiseti nuiti saama, daa ga Goliate, Gate nu ʒeni de, é ɗa ma ɓɛ ʒilagi nɔ wo. Davide gooi menini.

²⁴ Izelaye ʒɔɔʒo ʒeni kpein ti kaai ma, ti wola luani, ti vɛla.

²⁵ Ti ɗa ʒe ɓɔʒo ma: «Wa zunui nii ʒaazu? Toʒa na va mɔnɔ, ga é Izelaye vɔomu, zai nɔpɛ a zoo é zunui nii vaa, masagi ʒa naavolo mɔinmɔin fe ma nui ya, é ná-doun anzanui ve ɓe ga vului, naa vɔlu é ma nui keeʒe ná-peleyeʒei ʒula mului zu, Izelaye yooi zu.»

²⁶ Davide zunuiti gaazaʒani, niiti ti ʒeni koba, é ʒe ti ma: «Leeni ʒa ta fe naama nui ya, nii a zoo é Filiseti nui nii vaa, é unfe kasɔi zɛʒe Izelaye unma? Filiseti nui nii ʒa ga leeni, tatipevɔlulala nui tei, a zɛnvu su GALAGI ná-kɔɔɓɔgi vɔomu?»

²⁷ Ti Davide woʒaavoteni, ga minazɛʒe gooi nii bogai naama nui vaa ma, nii a zoo é paa.

²⁸ Die Eliabe goomenini, ti ɗa yepe ta zunuiti. E yiiʒaawanani, é ʒe Davide ma: «Lee ʒa é vaa keezu vɛ? Be ʒa é baala kpulu koi yeʒai zea, tevɛbai zu? Gè ɗa-wasogi ʒwɛɛ, ta kibɔɔlamai, nii é è-yiimave. E vaaɛ ga é kɔɔʒɔzuvɛ ʒa.»

²⁹ Davide die ʒaazaʒani, é ʒe ma: «Leeni ʒa gè kea ga faa ɲɔi? Gaazaʒa nɔ ʒa gè boga.»

³⁰ Davide vɔluaveni die va, é gaazaʒagi wo ga kɔɔʒo nui taʒili, é ma ʒaazaʒa ʒilagi nɔ woni, ga nu mɔinmɔin, ti ɗa gooʒaavote gilagi nɔ ve zea.

Davide ɓɔʒo ʒula vai ga ti kɔ ta Goliate

³¹ Davide ɓɛ wooi zeelini ɛɛɛ pɛ ma, Sayile ɓɔʒo ɓalaa menini, é Davide lolini.

³² Davide ʒeni Sayile ma: «Maliʒii, nu nɔpɛ ge mina ɓɔʒo iɲɔteve Filiseti nui tei ná-faa zu, nɛi gè ga ɗa-wotiʒe nui, ná liizu, gi kɔ ʒa tɔ.»

³³ Sayile ʒeni Davide ma: «Ba! E la zooga liizu laaleɛzu Filiseti nui nii wu, mazɔɔ ɗa ga zunu loungo nɔ, tama toʒa ga kɔɔʒo nui kaite ma loungo zie su.»

³⁴ Davide ʒeni Sayile ma: «Siegi zu nɛi gè ga ɗa-wotiʒe nui, ná la ʒena kee ná-baala kpulugiti makesu la, zalai ɓaa file zuai ta a la vaana ga é toʒani gila kula baala kpulugi zaama,

³⁵ gè ɓena vile polu, gè toʒanii naa ʒula daavɛ. Ni zalai ɓaa file zuai a la ʒalena ma, é laale bu, gè ɓena so kama leʒai va, gè ye doʒazu, gè paa.

³⁶ Vɛle ʒana gè zalai ta file zuai ma mɔinmɔin paani la. Zekana nɔ gè keezu la ga Filiseti nui nii, tatipevɔlulala nui tei, mazɔɔ é zɛnvu su GALAGI ná-kɔɔɓɔgi vɔomuga.

³⁷ ʒɔɔʒo GALAGI nii é kùla zalai ta file zuai zaingiti zea, naa ʒa zoo é kùla Filiseti nui tei zea.»

Sayile ʒeni Davide ma: «Liina, ʒɔɔʒo GALAGI ye è va.»

³⁸ Naa woga vɔluma, Sayile Davide maaʒilini ga tɔ ɓɔʒo ná-kɔɔʒo zɔɔlaiti, é kɔlu ɓoi ɓɔɔɔgi lɔ unba, é kaka make kɔlu zɛʒe loo kɔba.

³⁹ Kɔɔʒo maaʒili zɔɔlai naati poluma, Davide Sayile ná-boʒa zɔkpɔi ʒilini zaama, é ʒe é zie la, kele é la ʒeni zooni é va zie. Tɔzei, é la ʒeni naa ma pɔloma. E ʒeni Sayile ma, naazu: «Gè la zooga gè va zie ga niiti pɛ, gè la ma pɔloma.» Davide ti kpein kula ɓɔʒo ma.

⁴⁰ E ná-tukpɔi zɛʒeni, é yei kɔtudei ʒɔbavɛ, é yiimazɛʒe ga kɔtu lɔɔlugo návɛ, niiti ti maaloungai, é ti lɔ ná-ɓɔli zu, é ná-felevelegi zɛʒe, é li Filiseti nui laalɔʒama.

Davide vɔni fai Goliate ma

⁴¹ Filiseti nui ta ná-kɔɔʒo zɛpe seʒe nui ɓalaa, nii é ʒeni tuʒo, ti ʒeni maaɓuʒazu Davide va, vaavaa.

⁴² Filiseti nui weleni ga pago, é Davide gaa ma, é lefeni su, mazoloo zunu louno gaa zuu jeni ba, é ga kpai nu, pagai, dotai.

⁴³ Filiseti nui bainni ga Davide, é gɛ ma: «Da kaazu ga gile baa, è vaazu daalɔfoma ga kpakuiti?» Kpegai ma ga Davide voovo, ná-galagiti kpein daaseigi zu,

⁴⁴ é gɛni Davide ma: «Va ve, gè è-ma zuai ve wóniiti zea, ta dɔbo zuaiti, ga ti-ɔnɔgi.»

⁴⁵ Davide googaaivoteni, é gɛ ma: «Doun da vaazu daalɔfoma ga boɟa zɔkpɔi, ta kpein, naa ve kpein goi va, keke ndun na vaazu è laalɔfoma Gooɟo GALAGI laaseigi zu, Fai-Pɛ-Maligi, Izelaye ɟooɟo ná-GALAGI, nii è poomugai.

⁴⁶ Za, Gooɟo GALAGI zaalai zu, ná vonisu è ma, gè è vaa, gè dɔungi leve è va. Foloi va gɛ é li za, ná Filiseti ɟooɟobeiti ma voomaiti keezu ga wóniiti, ta dɔbo zuaiti kɔnɔgi. Naazu etea pe ka kwɛɛ ga GALA ka Izelaye ve.

⁴⁷ Bebei nii pe ka kwɛɛ ga Gooɟo GALAGI gɛ da nu gizo, boɟa zɔkpɔi vaa la ba, baa kpein. Mazoloo, Gooɟo GALAGI gɛ po ge ga kooi, toɟa wo loozu za gi yeezu.»

⁴⁸ Gaamago nɔ, Filiseti nui tɔzeini ga gɛvele betea, é va maabuɟa Davide va. Davide suvileni ga bizaa kooɟozuve, é da li Filiseti nui laaɟomi su.

⁴⁹ Davide yeelɔni ná-ɔɔlo zu, é kɔtu gila sege, é pili ga ná-felɛvelegi. Kɔtu li nɔ, é vile Filiseti nui lovalave, é lo nɔungi zu, Filiseti nui gɔla unga, é laave zooi ma.

⁵⁰ Davide vɔni pelei gana Filiseti nui ma, boɟa zɔkpɔi la gɛni zea, keni ná-felɛvelegi nɔ, ta kɔtu gila kpe naa nɔ gɛ é Filiseti nui zɔni la, é paa.

⁵¹ Davide bizeni, é zeeli Filiseti nui ma, é naa ná-boɟa zɔkpɔi gɔla ma laɟagi zu, é nɔungi leve ba. Filiseti nui ti kaai ma ga, ta-ɟooɟuluɔai zaa, ti velani.

⁵² Izelaye ta Zuda ɟooɟo nui ti vileni Filiseti nui polu, ti da koo beei loo, ti yeni Filiseti nui kpeezu, eyesu ti zeeli petugi ɟobave, ta Ekelɔn taa zigidave. Filiseti nui niiti ti ti vaani, naati ma voomai vazani Saalayime velei ma, eyesu é zeeli Gate ta Ekelɔn.

⁵³ Izelaye nui ti zegeni Filiseti nui polu, ti gale ma naati ta-ɟooɟaɟai zu, ti da naati zeaɟligiti sege.

⁵⁴ Davide Filiseti nui nɔungi zegeni, é lii la Zeeluzalɛme. Keke é naa ná-kooɟo zoolaiti puuni ná-sege ɟotai wu.

⁵⁵ Siegi zu Sayile Davide gaa ni la, é da li Filiseti nui laalɔfoma, é ná-kooɟuluɔai Abenɛel gaaazaɟani, é gɛ ma: «Zunu louno nui gɛ ga be ná-doun zunu?» Abenɛel gɛni ma: «Ee, masagi, GALA ka kaazu, egɛvelei è vulua la ga gite, gaamazu nii keɛge gɛweɛ.»

⁵⁶ Masagi gɛni ma: «Gaazaɟa bo, è gɛ zunu louno nui keɛge gɛweɛ.»

⁵⁷ Davide galegai ma ma, kpegai ma ga Filiseti nui vaa, Abenɛel loni tuɟo, ti li Sayile vɔ be. Filiseti nui nɔungi gɛni de zoni Davide ya.

⁵⁸ Sayile Davide gaaazaɟani, é gɛ ma: «Douno, be doun zunu gɛ ga de?» Davide googaaivoteni, é gɛ ma: «Nà ga da-wotigɛ nui Izayi ná-doun zunui, Beteleyɛme nui.»

18

Zonatan ná-nebei

é vile Davide va

¹ Davide begai ma ga bɔɛ Sayile vɔ, Zonatan gɛlini Davide va ziimave. E Davide neeni ve, egɛ ta ɔɔɟɔi.

² Naama voloi, Sayile la gɛni beni Davide va, é va li keɛge vɔ be, é Davide makeni ɟoba.

³ Zonatan ta Davide ti minazegɛ boni yɔɟozu, tɔzei Zonatan Davide neeni ve, egɛ ta ɔɔɟɔi.

⁴ E ná-sege wolai gɔlani ɟoba, é fe Davide ve, naa ve ná-kooɟo zergeiti ba, é ná-boɟa zɔkpɔi ta ná-kilegiti feeni Davide ve, ta ná-saamaɟiligi.

⁵ Uɛ nɔpe Sayile a la Davide leve ná koomave, Davide gɛni vonisu naa ma, naa gɛ é keeni, Sayile pileni da ná-kooɟo nui unda. Davide ná-fai wola neeni bebei ve, ta Sayile ná-botigɛ nu wolaiti.

Sayile toloi gɔla vai ga Davide

⁶ Davide begai ma ga Filiseti nui vaa, ti galegai ma ma, ti zegɛ kooɟozuve, anzanuiti ti gɔlani Izelaye laaiti pe su, ti masagi Sayile laaɟomi, ti da kuai wo, ti da guyei loo, ga koozunɛ woo wolai, ti da tamadegiti ta geingein ganigi taɟiligaani gein.

⁷ Ti pe ti gɛni guyei loozu vɔoma ga koozunɛi, ti da gɛ ma:

«Sayile vɔnini nu waagilagilagiti ma,
Davide ma ge vɔni nu waabuupuugiti ma!»

⁸ Sayile naama vai zegeni ga faa jɔu, é yigaaawana ga gola, é da gisie ga: «Ta waa seizu vuupuugiti feezu Davide ya, ti da waa seizu gɛlagilagiti fe zea. Masadai nɔ gɛ é la de zea.»

⁹ E lozei naama voloi ma, Sayile gɛni welezu Davide va niina ga toloi.

¹⁰ Poluma voloi, GALA ge zenvu joi gila tevoni, é lo Sayile zu, é tõezei ga é da kulakelēma vaiti bo ná-pelei wu. Davide ģeni ná-konigi ģeinsu, eġvelei é ģeni keezu la zōoma voloiti su. Sayile ná-kpēin ģeni zoni zea.

¹¹ Sayile ná-kpēin bilini, é da ģe bōġo ma: «Nà sōzu, ģe kpadō pelei va.» Kele ná zeizu ģeni fele, Davide da zefē tuġo.

¹² Sayile luani Davide va, mazōlō Ġōoġo GALAGI ģeni Davide volu, kele é zefea toun polu.

¹³ Naa ģa é keeni, Sayile Davide maaġoozani la bōġo va, é sei salabusu waagila (1 000) unda. Davide ta ná-salabusuiti, ti bēna li kōoġozuvti.

¹⁴ Dē nōpē Davide a la li ná, é ģeni zobogi zōlōosu fai pē su, mazōlō Ġōoġo GALAGI ģeni polu.

¹⁵ Sayile naama vōnifaama wolaiti kaai ma, ta vēeni ná-duai va.

¹⁶ Kele Davide ná-fai wola nēeni Izelayele vē, ta Zuda nuḡuseiti pē bē, mazōlō toġa é ģeni losu ti luġo ta-ġōoġo vaiti su.

Davide Mikale vulu vai

¹⁷ Yeeta, Sayile ģeni Davide ma: «Woin ģa mā ga ģe dōun anzanu mōungi Meelaḡe ve é vē ga vului, ni da ģena bē ga kōoġuluḡa wola, é da lo Ġōoġo GALAGI ná-kōaiti tuġo.» Naa wosuvē bē, é ģeni ġisieu zu ga: «Nà bōġoi ģe la paazu, Filiseti nūiti ka ti paazu.»

¹⁸ Sayile gooġaaḡoteni, é ģe ma: «Nà ga leeni, ḡaa tosvē bēgele ģa é kēē vēlei va, Izelayele yooi zu, ģe ģe ga masagi nekoi?»

¹⁹ Kele sieġi zeelii ma, ga Sayile ná-doun anzanui Meelaḡe ve Davide ya ga anzai, kēēġe tatani, é fe Meġōla nui Adeliyele va ga vului.

²⁰ Sayile ná-doun anzanui velesiēi, nii daa ģeni ga Mikale, naa Davide nēeni vē. Sayile menigai ma, koozunēeni ga gola.

²¹ Mazōlō é ģeni ġēezu bōġo ma: «Nà feezu bē ga vului, nii a ke, é ģe bē ga balii, Filiseti nūiti ti paa.» Sayile ģeni Davide ma volu: «Da zoo é ģe ga nēkoi niina.»

²² Sayile ģeni ná-botiġe nu wolaiti ma, ti bōē Davide vō ga pagō, ti ģe ma: «Da-vai nēa masagi ta ná-nuḡuseiti bē. Va bu za ga é ģe ga masagi nekoi.»

²³ Sayile ná-botiġe nu wolaiti ti liini, ti naama wooiti daazeeli Davide ma. Kele Davide ti woogaaḡoteni ga: «Toġa wo ġaazu ga faa go ḡaa, ga nḡun ģe ģe ga masagi nekoi? Nà ga bala nu nō, ta tosu wola la bā.»

²⁴ Sayile ná-botiġe nu wolaiti ti liini, ti Davide ná-gooġaaḡotegi laazeeli Sayile ma.

²⁵ Sayile ģeni ti ma: «À ģe Davide ma: «Masagi la vulu zōngō ġaizieu zu ná-doun anzanui vaa zu. Nii nō woin ma, naa ģa é ga, zunu ani laayōḡo unġila (100), Filiseti nūiti saama, naa ģa é ġēezu ga ná-wanaġulai sili nūiti ba.» » Sayile naa woni, nii a ke, é Davide undaavili Filiseti nūiti zea.

²⁶ Sayile ná-botiġe nu wolaiti ti vaani, ti naa wo Davide ma. Naama wooi Davide enēkeni, nii a ke, é ģe ga masagi nekoi. Kui nii masagi toni, naa va ģe é zeeli,

²⁷ Davide ta ná-kōoġo nūiti ti liini ti Filiseti nu unfelego (200) va, ti naati ta-zunu aniiti daayōḡogiti tevē. Davide vaani ga ti pē gaavōnigai, é fe masagi ya, nii a ke, é ģe ga naa nekoi. Sayile ná-doun anzanui Mikale veeni Davide vē ga anza.

²⁸ Sayile gaagāai ma ga Ġōoġo GALAGI ģa Davide va, ta Davide nēevē tō bōġoi ná-doun anzanui Mikale vē,

²⁹ Sayile ná-dualuagi wōlōni, é lo Davide va, é ģeni naa woinzeġezu niina nō yeenōpē.

³⁰ Naama zieġi zu, Filiseti ġundiġiiti ti ģeni liizu ga kōoi, Izelayele nūiti daalōġoma. Kele ti lii laa ġilagila ga kōoi, Davide bēna zobo sōlō gola, é leve Sayile ná-kōoġuluḡaiti pē ba. Naa ģa é keeni, tōġoi ġulani gola.

19

Zonatan Davide maalobo fai

¹ Sayile bōeni ná-doun zunui Zonatan vō, ta ná-botiġe nu wolaiti, ga ti Davide va. Kele Sayile ná-doun zunui Zonatan Davide nēeni vē ga gola.

² E Davide ġoba vaa woni, é ģe ma: «Kēē Sayile ġa pō ga é vā. Naa ģa é ba, wēle bōġo ma, lina sobu, mina ġula kelema, lōoġu.

³ Gá kēē, gá vaazu ġulazu, gi ziezie kpalagi naazu, vē é lōoġuai ná. Nà bōezu kēē vō ga ḡa-vai, ģe kisu vai ġwēē, é vile é va, ģe va, ģe bo é ma.»

⁴ Zonatan ģeni Davide maamuse bōēiti bosu kēēġe Sayile ġoba, é ģe ma: «Masagi mina bōġo ġe ga soba nu ná-botiġe nui Davide ná-faa zu, mazōlō é la faa ġaazani é ma. Kele ná-botii pē kēevē ga undaane é vē.

⁵ E ġikulani zenvui zu, é li, é Filiseti nui va, naa ģeni ga unḡōo faa wola, nii Ġōoġo GALAGI keeni Izelayele pē bē. Da bōġoi é minā ġaani, é ġoozunē naama vai zu. Lee vaa zu mu ḡa li bōġo lōzu kotoi naama zii zu, ga é sobalala nui ma jamai vū, lee vaa zu ḡa Davide va nō fuun?»

⁶ Sayile woiloni Zonatan ná-kpœiti ma, é gɛ ma: «Gè ɣonaa Gooɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga Davide la zaa.»

⁷ Zonatan Davide lolini, é naama bœiti pɛ bo ma, é lo Davide luɣɔ, é lii la Sayile vɔ be. Davide ná-botii lozœini Sayile vɔ be ga mœungi ɣeɓe.

Davide ɣizo fai anzaɪ Mikale vɛ

⁸ Tɛi kœoi lozœini vɔlu, Davide liini, é kœoi vɛɛ Filiseti nuiti ba, é vœni ti ma ga gola, naati ti vɛla ba.

⁹ Zɛnvu noi nii Gooɣɔ GALAGI tœveni, naa looni Sayile zu, é ɣeni zeini ná-pelei wu, ná-kpœin zoni zea. Davide ɣeni zeini, é da kœnigi ɣein.

¹⁰ Sayile ɣeni pɔ ga é Davide zo, é kpado pelei va ga ná-kpœin. Kɛɛ Davide lɛkpɛni kpœin luɣɔ, kpœin ɓado pelei va. Davide ɓizeni, é vɛla. Ma ɓidii nɔ,

¹¹ Sayile keelaiti tœveni Davide ná-pelelavɛ, ga ti ná make, ti va paa sobui. Kɛɛ Davide anzaɪ Mikale boni ma, é gɛ ma: «Ni è la vɛlani za ɓidii, lina, è zaa.»

¹² E kulani fenɛtɛlei laavɛ, é zɛi. Davide vɛlani, é li. Pele ɣana é ɣulani la.

¹³ Naa vɔluma, Mikale pele wu zalei zɛɣeni, é da betei zu. E boli ɣɔɓi zɛɣɛ, é dɔ unba, é seɣɛi vɛɛ ma.

¹⁴ Siɛgi zu Sayile keelaiti tœveni da, ga ti Davide zo, é ɣeni ti ma: «É la ɣɛdeni.»

¹⁵ Sayile ti ɣaaɣaleni ma, ga ti Davide vɛtɛ. E ɣeni ti ma: «À zɛ ná-betei zu, wo vaa la pò, nii a kɛ gè paa.»

¹⁶ Keelaiti ti ɣaleni ma vɔlu, wɛɛ, pele wu zalei ɣa é ɣeni laani betei zu, boli ɣɔɓi laani unbu.

¹⁷ Sayile ɣeni Mikale ma: «Lee vaa zu è yàavaai ɣani, è ɓɛ sili nui va, é vɛla?» Mikale gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Tɔ ɣa keai mà: «Zèna, gè li. Ni naa laade, nà è vaazu.» »

Davide vɛla vai Samiyele vɔ be

¹⁸ Davide vɛla vɛɛi ɣana, é li Samiyele vɔ be Lama. Nii pɛ Sayile kœeni, é naati pɛ boni Samiyele ma. Naa vɔluma, ti felegɔ ti liini, ti zɛi Nayote.

¹⁹ Nuiti ti liini ti ɣɛ Sayile ma: «Wɛɛ, Davide ɣa Nayote, Lama ɣɔbavɛ.»

²⁰ Sayile nuiti tœveni ga ti Davide zo. Kɛɛ ti liai ma, ti GALA goo wo nu bulugi ɣaani, ti da kulakɛɛma vaiti bo, Samiyele loni ti luɣɔ, GALA Zɛnvui yeini ti ma, tiya ɓalaa, ti da kulakɛɛma vaiti bo.

²¹ Sayile mœnigai ma, é taɣiligaa lœveni mœnɔ, naati ɓalaa, ti da kulakɛɛma vaiti bo. Sayile taɣiligaa lœveni ná zeizu zavasiɛi, naati ɓalaa, ti da kulakɛɛma vaiti bo.

²² Sayile ɓɔɣɔi liini Lama. Seeliai ma zɛyɛɣɛ wolai ma, nii é Seeku taazuvɛ, é gaazaɣagi woni, é gɛ ma: «Mini ɣa Samiyele ta Davide ti ná?» Ti gooɣaavoteni, ti gɛ ma: «Ta Nayote, Lama ɣɔbavɛ.»

²³ Diizuvɛ miná, GALA Zɛnvui yeini ma, tɔ ɓalaa pelei zu, é ɣeni kulakɛɛma vaiti bosu, é da li, eyɛsu é zeeli Nayote, Lama ɣɔbavɛ.

²⁴ Seeliai ma, é seɣɛi ɣulani ɣɔba tɔ ɓalaa, é da kulakɛɛma vaiti bo, tɔ ɓalaa Samiyele ɣaazu. E looni suɣili, maapakai yeini laani zœoi ma, naama voloi, ta ma ɓidii. Naa ɣa é kɛa, ti ɣeni ma: «Sayile ɓalaa kana GALA goo wo nuiti saama ɓaa?»

20

Davide ta Zonatan ta-woolaamai

¹ Davide vɛlani, é zɛɣɛ Nayote, Lama ɣɔbavɛ. E liini, é Zonatan ɣaazaɣa, é gɛ ma: «Leeni ɣa gè kea? Ná-faaɣaazagi ɣa ga leeni, kotoi ɓɛgele ɣa gè kea è-ɣɛɛ laalɔɣɔma, é ɣɛɛzu é paa?»

² Zonatan gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Naa li poun! E la zaa. Kɛɛ la de faa nɔpɛ kœeni, ni è la boni mà. Lee vaa zu mu kɛɛ nii loɣfuzu bà? Faa nɔpɛ ge la naazu.»

³ Davide ɣeni ma: «Ná ɣonazu è vɛ ga è-ɣɛɛ kwœeni ga ɓɔɓlai ɣa ga de, toɣa ɣɛ ɣisiɛni nɔ ga: «Keni Zonatan mina faa ɣwɛɛ niima vai zu, ni naa laade, zii ɣa ɓɔɓ.» Kɛɛ gè ɣonaa Gooɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ta da ɓalaa ma, deɪ è vulua, nà bosu è ma ga kɔɣɔ lo daa ɣila nɔ ɣa é gi yɔɣɔzu gá saai.»

⁴ Zonatan ɣeni Davide ma: «Nii nɔpɛ è pɔ, bo mà, nà kɛ è vɛ.»

⁵ Davide ɣeni ma: «Lina ɣa é ga alu niinei ma vetii, maanɛvɛ gè daami wo masagi ná-taɓalii ɣa. Kɛɛ va bu, gè li, gè loɣɣu dɔɓɔi zu, eyɛsu foloi zavasiɛi kpɔkɔ.»

⁶ Ni è-ɣɛɛ a kaana ga gè la ná, da ɣɛ ma: «Davide mœanɛnɛvɛ ga gè ɓɛ ba, é li fala ná-taazu Beteleyeme. Mazalɔ ná-peleyɛɣɛi pɛ ka zalaɣai ɣulazu, nii ta da kula kona-o-kona.»

⁷ Ni a ɣena ma: «Naa vage,» naazu ziileigi ɣa bè da-wotigɛ nui. Kɛɛ, ni a yiiɣaawanana, kwɛɛ ga é devea ga é paa.

⁸ Da woogɛɣiladai lɛ ga ze naazu, nɛi gè ga da-wotigɛ nui, mazalɔ de minazɛɣɛa ɓɔɣɔ vɛ ga nɛɛbei, Gooɣɔ GALAGI laaseigi zu. Ni ná ɣɛ ga ɓɔba nu faa nɔpɛ su, paa da ɓɔɣɔi, kɛɛ mina li ga ze è-ɣɛɛ vɔ.»

⁹ Zonatan ɣɛni ma: «Naama ɣigi maaɣooza ba poun! Ni na kwɛɛna ga kɛɛ ɣa pɔ é faa ɲou ɣɛ ga dɛ, na bo è ma.»

¹⁰ Davide ɣɛni Zonatan ma: «Ni è-ɣɛɛ ɣa è woɣfaavotena ga ɲouda, 6ɛ ɣa è tevesu ga é bo ma?»

¹¹ Zonatan ɣɛni Davide ma: «Da, de li dɔbɔi zu.» Ti felegɔ ti liini dɔbɔi zu.

¹² Zonatan ɣɛni ma: «Gè minazeɣɛa ɔooɣɔ GALAGI laaseigi zu, Izelaye na-GALAGI, ga lina, ɣaa lina a levena, niima yeeɣɛɣalai nɔ ma, na kɛɛ ɣoozu ɣaazaɣasu, gè na-kisieiti kwɛɛ. Ni na-kisieiti page, é vile è va, naazu na bo è ma.

¹³ Kele, ni kɛɛ ɣa pɔ é faa ɲou ɣɛ ga dɛ, gè la kɛɛni, gè va bo è ma, ɔooɣɔ GALAGI sò ná-ziiɣaawanai pe su. Na 6ɛ è va, è li ziiɛigi zu. ɔooɣɔ GALAGI ɣɛ è va, eɣevelei é ɣɛni la kɛɛ va.

¹⁴ Ni na dɛ vulua, zie bè ga ɔooɣɔ GALAGI ná-woɣɛɣiladai, nii a kɛ gè mina za.

¹⁵ Da-woɣɛɣiladai mina zeɣe mavofodaiti ba, anɛɛ ɣalaa, ɔooɣɔ GALAGI ɣa è zili nuiti pe kulazu etei zu.»

¹⁶ Zonatan minazeɣɛgi ɣɛni ti yɔɣɔzu ta Davide ná-peleyeɣei. Kpegai ma, é ɣɛ ma: «Ni da minazeɣɛgi nii ɣoloɣolona, ɔooɣɔ GALAGI ɣa è loɣa ga è zili nuiti ta-bakoi.»

¹⁷ Naa voluma Zonatan ɣɛni Davide ma, é ɣona ga toɣa nɛɛ vɛ eyesu ɣɔ. Mazɔɔɔ Zonatan Davide nɛɛni vɛ eɣɛ tɔ ɔɔɣɔi.

¹⁸ Zonatan ɣɛni ma: «Lina, ta kwɛɛsu ga è la vaani alu niinei ma vetii zu, tɔzei è-zeizuve ɲakai ɣa ɣɛɛzu lee.

¹⁹ Lina a levena, li vɛ è ɔɔɣuni ná, siegi zu niima vaiti pe tɔzeini la, da ɔɔɣu Ezele ɣotui ɣobave.

²⁰ Na kilɛgi vilisu sava kotui vɔ pelei, gè da tete anii ta ma.

²¹ Naa voluma, na ná-botigɛ zunu loungoi levesu, ga é ti zeɣe. Ni na ɣɛna ma: «Wɛɛ, kilɛ kaɛiti ta è volu vɛlei, ɣale ma, è ti zeɣe,» naazu, da zoo vaazu, mazɔɔɔ fai pe page è luɣɔ. Gè ɣonaa ɔooɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga faa nɔpe ge la ná, nii da lua ba.

²² Kele ni na ɣɛna zunu loungoi ma: «Li poun, kilɛ kaɛiti maaɣoozave è va,» naazu, li, mazɔɔɔ ɔooɣɔ GALAGI ɣa è pɔ ga è li.

²³ Wooi ɣana de gilii ba, ɔooɣɔ yɔɣɔzu, da-o, ná-o, ɔooɣɔ GALAGI va bu, de ye woɣɛɣiladai zu, eyesu ɣɔ.»

Sayile deve vai ga é Davide va

²⁴ Davide liini, è ɔooɣu dɔbɔi zu. Alu niinei ma vetii ɣula yeei, kpɔkɔi, masagi liini, é zeɛ taɣalii ɣakala daami wosuɛ.

²⁵ Masagi zeini seizuve, va a da ɣɛ ná polma, é voluzei pelei va, Zonatan zeɛ é ɣaavote ma, Aɣɛɛɛɛl zeɛ Sayile ɣoba, kele Davide zeizuve ɲakai ɣɛni de.

²⁶ Sayile la ɣɛni faa nɔpe boni naama voloi, é ɣɛni ɣisiezu ga naa ɣa ɣɛ kɔzɔba vai ta ɣɛɛni kazemazu.

²⁷ Kele, fetii ma voloi velesiei, Sayile Davide zeizuve ɲakai ɣaai ma mɔnɔ, é Zonatan ɣaazaɣani, é ɣɛ ma: «Toɣa ɣale gè la Davide ɣaazu daami wosuɛ, wogi, ta za?»

²⁸ Zonatan gooɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Davide ɣòla maanɛɛnɛvɛ ga gè 6ɛ ba, é li Beteleyeme.

²⁹ Keɛvɛ mà: «Nà è maanɛɛnɛzu, yeebe bà, gè li. Mazɔɔɔ, ɣá zalaɣa ɣulazu peleyeɣei wu, ɣá-laazu, diɛ tɔlɛge ma vai ma. Naa ɣa é ba, va bu bè, gè li gè ɣaazula ná-nuiti ma.» Naa ɣa é kea, Davide la feti laamii woni è vɔ bɛ.»

³⁰ Sayile wola yiiɣaawanani Zonatan ma, é ɣɛ ma: «Da ga tuva vɛle ɲou anzanui ta kololala anzanui ná-doun zunui. Gè sɔɣwɛɛ ga è Izayi ná-doun zunui ɣɛa ga è-wɔɔlai, da-unfe kana, è-lee ná-unfe ge ɣɛ lee.

³¹ Kele, woilo nii ma, gè bosu è ma: ni nu laali nuu ɣa vulua, è la ɣɛa ziiɛi su pe, è la masadaɛ zɔɔɔga eyesu pe. Naa ɣa é ba, nu leve naa luɣɔ, ti so, ti vaa la pɔ, keni é za.»

³² Zonatan keɛɣɛ Sayile woɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Lee vaa zu é zaazu? Lee ɣa é kea?»

³³ Sayile ná-kpɛɛin vilini ga é Zonatan zɔ. Zonatan ɣaaɣaani naazu ga keɛɣɛ deveve ga é Davide vaa.

³⁴ E wuzɛɣɛni ga ziiɣaawanai, é la daami woni naama voloi. Tɔzei zii ɣɛni zoolezu ga Davide ná-faa, keɛɣɛ ɣɛni poomusu ga gola.

Davideni ti vali vai ta Zonatan

³⁵ Poluma zobui, Zonatan liini dɔbɔi zu, vɛ ti zolooni ná ma, ta Davide. Botigɛ zunu loungo ɣila ge ɣɛni polu.

³⁶ E ɣɛni naa ma: «Bize, è li, kilɛ kaɛiti gè ti vilisu, è ti yeve.» Botigɛ zunu loungoi ɣizeni, Zonatan kilɛ kae ɣila pilini, é kpudɛ naa maazu.

³⁷ Zunu loungoi maaɣuɣaai ma, kilɛ kaei ɣadɔzuve va, Zonatan ɣɛni ma: «Kilɛ kaei maaɣoozave è va.»

³⁸ Li ga suvile, mina ye miná!» Zonatan ná-botiḡe zunu loungoi mæinti gaaleeni ba, é li ga tiye maliḡii ʋ.

³⁹ Zunu loungoi la ḡeni faa nɔpe gaaḡaani, keni Zonatanni ta Davide ḡa ti ḡeni gaaḡaazu yɔḡɔzu.

⁴⁰ Zonatan ná-kileḡi, ta ná-mæinti feeni ná-botiḡe zunu loungoi ya, é ḡe ma: «Li ga tiye taazu.»

⁴¹ Zunu loungoi liai ma, Davide ḡulani dɔḡfuzube kɔtu zigḡi ʋoluʋe, é nɔkɔ ná zeizu ḡe sava, Zonatan ḡákala, é unpilɛ zooli ma. Ti feleḡɔ ti ɔḡɔ nɛnɛni, ti lɛbi wɔlɔzu, Davide ɔɔɔɔ ge wola wɔlɔni.

⁴² Naa ʋoluma, Zonatan ḡeni Davide ma: «Li ziileigi zu. ḡize ɔɔla vai ma minazegegi zu, de feleḡɔ de boga yɔḡɔzu, ḡooḡɔ GALAGI laaseigi zu, de ḡe ma: «Ḗooḡɔ GALAGI va bu, de ye wooḡḡiladai zu, eyesu ḡɔ, da-o, ná-o, ta de-mavofodaiti!» »

21

1 Davide wuzegeni, é li, Zonatan ɔalaa ge ḡale ma, é lɛ taazu.

Davide vela vai Ayimeeleke ʋɔ be

² Davide liini Nɔbe, zalaḡa ḡula nui Ayimeeleke ʋɔ be. Naa kaai ma, é daaḡomini ga kpalii, é gaazaḡa, é ḡe ma: «Lee vaa zu da ḡila é ʋaazu, nu nɔpe ge la é ʋolu?»

³ Zalaḡa ḡula nui gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Masagi tɛvege keela ma, é ḡe: «Nu nɔpe ge mina faa ḡwɛɛ niima vai zu, nii ḡè è levesu ma, ta devei nii ḡè feezu è ya.» Naa ḡa é kea, ḡè ada lɛa ga ná-nubuseiti ga ḡi ḡomi ná.

⁴ Daamiani kpegele ḡa é è ya ḡani? Bulu ɔɔlugo ve zèa, ɔaa nii nɔpe ɔa sɔlɔ.»

⁵ Zalaḡa ḡula nui gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Bulu ḡili ge la zèa, keni nii makeḡai Ḗooḡɔ GALAGI ʋe. Da zoo ti zegɛzu, è li ga tiye da-nuiti be, ni ti la anzanu vaa ḡɛeni niizuʋe.»

⁶ Davide gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Sienɔpe su gi nii ḡeḡala vai ta ma la, tɔ ka gi ma, é ʋile anzanu vai ʋa. Ni ḡa ḡena lia kɔḡɔzuʋe ta nɔ, ná-siepoluiti pe ta-ḡɔḡɔ zoolaiti pe nadege, toḡa ɔude naa maazu, niima ziei zu.»

⁷ Zalaḡa ḡula nui ɔulu nadeḡai naati feeni Davide ya, mazɔlɔ taḡili ge la ḡeni ná. Bului naati fea ḡeni de Ḗooḡɔ GALAGI ʋe, naa ʋoluma ti ti ḡulani zalaḡa ḡula laɔalii ḡa, ti maavalibo fai zu ga ma niinei.

⁸ Naama voloi, Sayile ná-botiḡe nui ta ḡeni Ḗooḡɔ GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuʋe, ga é fai ta ḡaaḡula ba, ti yɔḡɔzu ta GALA. E ḡeni ga Edome nu, daa ga Dɔwege, tɔ ḡa é ḡeni ga Sayile ná-baala make nuiti ta-ḡundigii.

⁹ Davide zalaḡa ḡula nui Ayimeeleke ḡaazaḡani ʋolu, é ḡe ma: «Kpein la è ya, ɔaa boḡa zɔkpɔ? Masagi ná-keela ziegii nii ḡɛʋe ga gaazuvile vaa, tɔ ḡa é kea ḡè la ná maazɔlɔni, ḡè ʋa ná-boḡa zɔkpɔi zegɛ, ɔaa kɔḡɔ zoolai taḡili.»

¹⁰ Zalaḡa ḡula nui gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Filiseti nui Ḗoliate ná-boḡa zɔkpɔi ḡa é ʋe, nii è paani Ela pɛtugi zu. Maavelevege seḡei ta zu, toḡa laani zalaḡa ḡula zegɛi ʋoluʋe. Ni da pɔ ga é seḡe, seḡe, tɔzei taḡili ge la gi ya ʋe, keni tɔ nɔ.» Davide ḡeni ma: «Fe zèa, tɔzei keḡala la ná.»

Davide lii vai

Filiseti nuiti pɔ be Gate

¹¹ Davide wuzegeni, é ʋela Sayile ʋa, naama voloi nɔ. E liini Akise ʋɔ be, Gate masagi.

¹² Akise ná-botiḡe nu wolaiti ti ḡeni ma: «Davide la ga nii ɔaa, zooli ma masagi? Nii lei ti ḡeni guyei loozu be, ti da kuai wo, ti da ḡe ma: «Sayile ʋonini nu waagilagilagiti ma, Davide ma ge ʋoni nu waauupuugiti ma?» »

¹³ Davide naama woiti seḡeni ga sɔbelama vaa, é wola lua Gate masagi Akise ʋa.

¹⁴ Davide ɔḡɔ ḡɛeni ga boloḡa nui Filiseti nuiti gaazu, é da zeeʋozebaiti ke kpogiti ma, é da ɔe daade nagi ʋa, naa da yei kpelei ḡa.

¹⁵ Akise ḡeni ná-botiḡe nu wolaiti ma: «Wa kaazu wa ɔḡɔi ga zunui tei nɔungi zegɛa ma! Lee vaa zu wo ʋaazu la pɔ?»

¹⁶ Boloḡa nu ʋala ka é má ɔaa, wo ʋaazu ga niima gelei ga é da boloḡa vaiti ke gaazu? Wa ḡisiezɔu ga nii ḡa lɛezu ná-pelei wu ɔaa?»

22

Davide ḡɛɛ vai ga kɔɔ lotuḡɔi

¹ Davide zegɛni miná, é li, é ɔɔḡu Adulame ʋugi zu. Keḡḡelointi ta ná-peleyegɛi wu nuiti pe ti menigai ma, ti liini pɔ be.

² Naa ʋoluma, maanɔḡɔ nuiti pe, ta niiti kuyei ḡeni ti ma, ta niiti ti ḡoozu la ḡeni nɛeni, naati pe ti ḡaaleeni ba Davide ḡoba, é ḡe ga ta-ḡundigii. Ti ḡeni ga nu unnaanigo (400) ḡeḡala.

³ Davide zegeni miná, é li Misepee, Moabe yooi zu. E ǵeni Moabe masagi ma: «Nà é maaneɛɛzu, ga kɛɛni ta dɛe ti va, ti zeɪ ve, eyɛsu gè da sò pelei ǵa, Gooǵo GALAGI ve.»

⁴ Davide liini ga kɛɛǵe ta dee, Moabe masagi ná-koizuve. Ti yɛni miná siegi naa pɛ su Davide kɛɛni dɔǵui zu.

⁵ Yeeta, GALA goo wo nui Gade ǵeni Davide ma: «Gula dɔǵui nii zu, ǵale ma, é li Zuda yooi zu.» Naazu Davide liini, é lo Geelete lɔɔi zu.

*Sayile Ayimeeleke vaa vai
ta ná-peleyeǵei wu nuiti*

⁶ Sayile ǵeni Gíbea, é zeini gizei ma, tamalise wului ma niinigi wu, ná-kpɛɛin zoni zea, ná-botiǵe nuiti kakugai ma. E menini ga ti Davide ta ná-nuiti kaave.

⁷ E ǵeni ná-botiǵe nuiti ma: «Benzamen nuiti, à woilo gòoi ma! Wa ǵisiesu ga Izayi ná-doun zunui nuu ǵa kpalagiti fe wo pɛ zea, ta leezen beleiti? Wa ǵisiesu ga toǵa wo zeɪ nu ungilagilagiti unda, ta nu waagilagilagiti unda ɓaa?

⁸ Lee vaa zu mu, wo pɛ wo yaavai lɔɔzu mà? Mazɔlɔ wo tanɔpe ge la boni mà ga doun zunui ti, ta Izayi ná-doun zunui, Davide, ti minazegeni yǔǵozu. Wo tanɔpe ge la yiizooleni ga é va dɛɛ ga ze, ga doun zunui ǵa ná-botiǵe nui laavilisu mà, nii a ke é bali le tǔǵo, eǵevelei ade kaazu la za.»

⁹ Edome nui Dɔwege, nii é ǵeni Sayile ná-botiǵe nu wolaiti saama, naa Sayile wooǵaavoteni, é ǵe ma: «Gè Izayi ná-doun zunui ǵaave, é va Nɔbe, Ayitube ná-doun zunui Ayimeeleke ɔɔ be.

¹⁰ Ayimeeleke Gooǵo GALAGI ǵaazaǵaǵe Davide ve, é daamianigiti fe zea, é Filiseti nui Goliath ná-boǵa zɔkpɔi ve zea.»

¹¹ Masagi nuiti tevɛni, ga ti va ga Ayitube ná-doun zunui Ayimeeleke, nii é ǵeni ga zalaǵa ǵula nui, ta ná-peleyeǵei wu nuiti pɛ, ti ga zalaǵa ǵula nuiti Nɔbe. Ti pɛ ti vaani, ti ɔǵo le ga masagi.

¹² Sayile ǵeni ma: «Woilo ga pagɔ, Ayitube ná-doun zunui!» Naa gooǵaavoteni, é ǵe ma: «Gòoi logɛ, máligii.»

¹³ Sayile ǵe ma: «Lee vaa zu wa Izayi ná-doun zunui wo woyai lɔɔzu mà? Lee vaa zu é bului ta boǵa zɔkpɔi veai zea, é Gooǵo GALAGI ǵaazaǵa be, nii a ke, é wuzegɛ dɔalɔǵoma, é bali le tǔǵo, eǵevelei é kɛɛzu la za?»

¹⁴ Ayimeeleke masagi wooǵaavoteni, é ǵe ma: «Da-wotiǵe nuiti saama, ɔɛ ǵa é ga wooǵeǵila nu, ga Davide ǵevele? E ga è-nekoi, é ga è make nui, naa pɛ poluma tɔ lei unfema wolai va ǵe zea da-velei wu ɓaa?

¹⁵ Ma moun ge la ga nuu ɓalaa, gè va ǵe GALA gaazaǵasu be. Kele naa li poun! Gè la ǵisieni kaipa ga gè woya lɔ è ma. Tɔ ǵa é ba, mina niima ǵasɔi la unma, ɓaa ná-peleyeǵei wu nuɓuseiti unma, mazɔlɔ gè la faa nɔpe kwɛɛ niima vai zu.»

¹⁶ Masagi ǵeni ma: «Ayimeeleke, da zaazu, wa da-veleyeǵei wu nuiti pɛ.»

¹⁷ Naa voluma masagi ǵeni make nuiti ma, ti ǵeni kobave: «À li, wo Gooǵo GALAGI ná-zalaǵa ǵula nuiti paa, mazɔlɔ tiya ɓalaa ti ɔǵe Davide va, ti ǵea kwɛɛni ga toǵa velazu, ti la boni mà.» Kele, masagi ná-botiǵe nuiti ti la ǵeni kɛɛni, ti va yeevɔǵu Gooǵo GALAGI ná-zalaǵa ǵula nuiti ba.

¹⁸ Masagi ǵe vele ǵana Dɔwege ma: «Li, é zalaǵa ǵula nuiti paa.» Edome nui Dɔwege ǵa é latini, é zalaǵa ǵula nuiti paa. Naama voloi, zunu vuulɔsava maazu lɔlugo (85) ǵa é paani, niiti zalaǵa ǵula zegɛi ǵeni ti ǵɔba.

¹⁹ E Nɔbe nuiti paani mɔnɔ ga boǵa zɔkpɔi, zalaǵa ǵula nuiti ta-laazuve. E tɔzeini zunuiti ma, é li anzanuiti, ta doungoiti pɔ, naa veɛ niimiɔlegiti ba, ta ɓalaa nikiiti, ta soovalegiti, ta baalagiti, é ti pɛ paani.

²⁰ Keni Abiataal, nii é ǵeni ga Ayimeeleke ná-doun zunui, é ga Ayitube ná-doun loin, naa ǵila kpe nɔ ǵa é zooni é vela, é li Davide ɔɔ be.

²¹ Abiataal boni Davide ma ga Sayile Gooǵo GALAGI ná-zalaǵa ǵula nuiti paave.

²² Davide ǵeni Abiataal ma: «Gè gaǵaani ga Edome nui Dɔwege ǵa li nɔ ti, é niima vaiti daazeeli Sayile ma, tɔzei é ǵeni Nɔbe naama voloi. Da-veleyeǵei wu nuiti saa vai ma ungi ǵa é ga ze.

²³ Naa ǵa é ba, ye kɔba, mina lua, mazɔlɔ zoi é zɛnvui ǵaiziesu, toǵa da ɓalaa è-yɛnvui ǵaiziesu. Kele ni da kɔba, ná è make ga pagɔ.»

23

Davide Keyila taai unma vai

¹ Ti vaani, ti ǵe Davide ma: «Filiseti nuiti ti kɔoi laalea Keyila taai wu, ti da moloi unma molo loǵazuve.»

² Davide Gooḡo GALAGI gaaazaḡani, é ḡe ma: «Nà zoo nei ḡe li, ḡe kooi uεε Filiseti nui niiti ba?» Gooḡo GALAGI gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ungo, li, da vónisu ti ma, è Keyila taai ḡula ti ya.»

³ Kele Davide ná-nuiti ti ḡeni ma: «Zuda yooi zu mu ka ḡi ná dualuagi zu, ḡá liina laalεezu Filiseti nuiti bu Keyila, ta la uεa dualuagi va baa?»

⁴ Davide Gooḡo GALAGI gaaazaḡani uolu, Gooḡo GALAGI gooḡaavote, é ḡe ma: «Wuzεḡe, è li Keyila, mazoloo ná Filiseti nuiti doozu è yeezu.»

⁵ Davide ta ná-kooḡo nuiti ti da li Keyila, ti kooi uεε Filiseti nuiti ba, ti naati ta-logani bulugi zo, ti vóni naati ma ga gola. Ule ḡana Davide Keyila nuiti unuḡoni da.

⁶ Siεḡi zu Ayimeelke ná-doun zunui, Abiataal ḡeni uelazu la Davide uo be Keyila, é liini ga zalaḡa ḡula zeḡei ya, ti ḡeni Gooḡo GALAGI gaaazaḡasu da.

⁷ Ti liini, ti ḡe Sayile ma: «Davide ḡa Keyila.» Sayile ḡe ma: «GALA ge doa zεezu, mazoloo é boḡo la bali ḡa, ga dii vai é le taai naa zu, kpogi da, ta pilisuuti.»

⁸ Sayile ná-nuiti pe gaalεeni ba, ga ti li, ti Davide ta ná-kooḡo nuiti sei kele su, Keyila taazuuε.

⁹ Davide suḡwεeni ga Sayile maabotebea, é ḡeni zalaḡa ḡula nui Abiataal ma: «Ua ga zalaḡa ḡula zeḡei.»

¹⁰ Davide ḡeni ma: «Gooḡo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, ḡe meniga ga Sayile ḡa ḡeuele beḡezu ga é va, é Keyila taai ḡologolo ndun maavele ma.

¹¹ Keyila ḡundiḡiiti ta vaazu fεezu zea baa? Toun ka vaazu ga ḡite, eḡeuelei ḡe menigai da, nei ḡe ga da-wotiḡe nui? Gooḡo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, zoo è naa le ga ze.» Gooḡo GALAGI gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ungo, toḡa vaazu.»

¹² Davide ḡeni ma uolu: «Sayile ḡa vaana, Keyila ḡundiḡiiti ta vaazu ḡi levesu po baa, ná-o, ná-nuiti-yo?» Gooḡo GALAGI ḡe ma: «Ta wo levesu po.»

¹³ Davide ta ná-kooḡo nuiti ti ḡulani Keyila taai va. Ti ḡeni ga nu undozita (600) ḡeḡala, ti li uε ta zoo ti li ná. Sayile menigai ma ga Davide ḡulaa taai va, é ná-kooḡoḡi gaaḡaleni ma.

Zonatan ná-daalimai

¹⁴ Davide zeelini Zife tevebai zu, é zei gize ḡakamaue ná zelegai. Sayile ḡeni gaiziezu folo-o-folo, kele GALA ge la ḡeni feeni zea.

¹⁵ Davide suḡwεeni ga Sayile uilega polu, ga é paa. E yeḡi Goolesu, Zife tevebai zu.

¹⁶ Názu ḡa Sayile ná-doun zunui Zonatan wuzεḡeni la, é uile pelei ma, ga é li Goolesu, é Davide iḡoḡo GALA ná-fai zu.

¹⁷ E ḡe ma: «Mina lua, mazoloo kεε Sayile, yee la zeelia è ma pe. Da masadai ḡeezu Izelayele unda, nõun ḡe ḡe ga da-zeikobai. Kεε boḡoi suḡwεe ga zekana é ḡeezu la.»

¹⁸ Ti felego ti minazεḡegi ḡeeni yoḡozu, Gooḡo GALAGI ḡaazu. Davide yeḡi Goolesu, Zonatan ḡale ma ná-taazu.

Sayile voola vai Davide va

¹⁹ Zife nui tanigaa ti liini Giḡea, Sayile uo be, ti ḡe ma: «Davide loḡuue ḡi zaama, doḡuue Goolesu, ada zelegiti Gakila ḡizei ma, tevebai zu lekpeḡaue nu yeezazuuε.

²⁰ Ee, masagi, ni da po ga è Davide zo, va no, ḡá fe è ya.»

²¹ Sayile ti wooḡaavoteni, é ḡe ti ma: «Gooḡo GALAGI tuya loo wo uε, woi maawoin wo zogai.

²² Nà wo maanεεnezu, à li de, wo tevesuεeti kwεε, be ḡa é kaa? Mazoloo ḡe menige ga keḡeḡeḡe gola.

²³ A faiti buuueḡe, wo doḡufuzuεeti kwεε, naa uoluma wo va, wo ma ḡaamai wo mà. Nà ye wo uolu, naazu ade li. Ni toḡa zooi zu, nà gaizie Zuda yooi ma zokogi pe su.»

²⁴ Zife nuiti ti toni da Sayile luḡo, ti da li Zife. Naazu Davide ta ná-kooḡo nuiti, ti ḡeni Maon tevebai zu, Zuluden ma uεtu nemei zu, nii é tevebai zu lekpeḡaue nu yeezazuuε.

²⁵ Sayile ta ná-kooḡo nuiti ti liini gaiziezu. Davide menigai ma, é yeini, é zei fasa ḡizeiti saama, Maon tevebai zu. Sayile menigai ma, é uileni Davide uolu tevebai zu.

²⁶ Sayile ta ná-kooḡo nuiti ti ḡeni ziezu gizei ḡakamaue gilazu ulei, Davide ta nõnõiti ti da zie zoola ulei. Davide ḡeni uelazu ga suvile Sayile va. Sayile ta ná-kooḡo nuiti ti ḡenina zeelizu Davide ta ná-kooḡo nuiti ma, ti va ti maaḡaku, ti ti zo,

²⁷ eyεsu keela zeeli Sayile ma, é ḡe ma: «Ua fala! Filiseti nuiti ti kooi uεa zooi va.»

²⁸ Sayile ḡaleni ma ga uolu ulei, é zeḡe Davide uolu, é li, é Filiseti nuiti daaḡomi, ga kooi. Naa ḡa é keeni ti miná laasei peeni ga Zeeḡaḡwe Vasai.

24

Davide ḡele vai Sayile vaa vai va

¹ Davide zeḡeni miná, é li, é zei En-Geedi, adaueḡi náti maazoloozu baai.

² Sayile ḡalegai ma ma, é zeḡe Filiseti nuiti polu, é menini ga Davide ḡa En-Geedi yooi ma tevebai zu.

³ E yeeloni nu waasavagɔ (3 000) va, niiti ti ga salaavusu gɛzɛgɛzɛgiti Izelayele yooi ná pɛ su. To-o, naati-yo, ti li Davide ta ná-kooɔɔɔ nuii gaizɛzu, eyesu ti zeeli Dɔbɔ Woliiti Ta-Vasaiti ma.

⁴ E zeelini baala sasai ma, nii é ɣeni pele gɔbaavɛ, pugi ta ɣeni miná. Sayile looni pugi naa zu, ga é lo dɔbɔ zu. Davide ta ná-nuii ti ɣeni pugi naa bɔmavɛ.

⁵ Davide ná-kooɔɔɔ nuii ti ɣeni ma: «Pɛtɛ yeeɣɛɣalalɛi ɣa nii Gooɔɔ GALAGI ma minazeɣe boni, ga é è zili nui lo è yeezu, nui la kɛ nii nɛai è vɛ, è naa ɣɛ la.» Davide wuzɛɣeni, é li, é Sayile ná-seɣe laavɛ ta leve ba, Sayile la looni ga naa.

⁶ Davide naa ɣɛai ma, zii dogani, tɔzei é Sayile ná-seɣe wolai ta leve ni ba.

⁷ E ɣɛ ná-kooɔɔɔ nuii ma: «Gooɔɔ GALAGI mákɛ, ga gɛ mina nii ɣɛɣala vai ta ɣɛ eyesu pɛ, gɛ va yeelloo máligii ma, nii Gooɔɔ GALAGI gulɔi ziaai ma, mazɔlɔ Gooɔɔ GALAGI ɣa é gulɔi ziaa ma.»

⁸ Davide ná-kooɔɔɔ nuii suzoni ga naama wooi, é la kɛeni, naati ti va vala Sayile va. Sayile wuzɛɣeni, é ɣula pugi zu, é da li.

⁹ Naa vɔluma, Davide wuzɛɣeni, é ɣula pugi zu, é vile Sayile vɔlu, é da toli, é ɣɛ ma: «Ee, masagi! Máligii!» Sayile weleni vɔlu, Davide vileni niibiɣa, é unpilɛ zooi ma, é nako.

¹⁰ Davide ɣeni Sayile ma: «Lee vaa zu è woilosu naati goo ma, niiti ti ɣɛɛzu è ma: «Davide ɣa pɔ é faa jɔu ɣɛ ga de?»

¹¹ Da bɔɔɔi è naa ɣaa za ga è-ɣaazugɛzɛiti, ga Gooɔɔ GALAGI ɣɛa za è looni zɛɛzu, pugi zu. Ti ɣɛa ɣeni má, gɛ è vaa, kɛɛ gɛ è yɛɛ ná, gɛ ɣɛ ma: «Gɛ la yeelloozu máligii ma, mazɔlɔ toɣa Gooɔɔ GALAGI yiimazeɣɛai la, nii é gulɔi ziaai ma.»

¹² Ee, kɛɛ, wɛlena dá-zɛɣe wolai lakolɔgi va, é zɛa. Ni gɛ dá-zɛɣe wolai lakolɔgi ta levea ba, kɛɛ gɛ la è vaani, gaaɣa ga naa ga sili vaa la kisu, ɣaa buzeɣe daalɔɣoma vaa, gɛ la ɣalaa koto ɣɛni è laalɔɣoma. Dɔun ka è ɣaizɛzu ga è paa.

¹³ Gooɔɔ GALAGI ɣa é ɣɛɛzu ga tukpɔɣaaleve nui de yɔɔɔzu, dá-o, ná-o. Gooɔɔ GALAGI ɣa nɔnɔi vɔtokula è ma, kɛɛ nɔun gɛ la yeevɔɔɔguzu è va.

¹⁴ Eɣɛvelei faalaalii vɔlɔmai bosu la ga: «Sujɔu nuii nɔ ɣa sujɔi ɣa dá ɣula ti zu.» Kɛɛ, nɔun, zɛɛi la ɣɛa è laalɔɣoma.

¹⁵ Bɛ ɣa mu Izelayele masagi liizu daalɔɣoma ga kooi? Bɛ ɣa é vilesu polu? Gile voo mai, koo fɔfɔ goi nɔ.

¹⁶ Gooɔɔ GALAGI ɣa telebodai ɣɛ, tɔ ɣa é ɣɛɛzu ga tukpɔɣaaleve nui de yɔɔɔzu, dá-o, ná-o, toɣa máalobo, toɣa tukpɔi lo bɛ, é kula è ya.»

¹⁷ Davide bɛgai ma ga naama bɛɛiti bo Sayile ma, Sayile gaazaɣani, é ɣɛ ma: «Dɔun zunu Davide, dá bɔɔɔbɔɔ ka gɛ è woomenisu nei ɣaa?» Sayile tɔzeini ga é dá wɔlo gola.

¹⁸ Naa vɔluma, é ɣeni Davide ma: «È leleboge, é leve nɔun ba, mazɔlɔ è nuɔɔɔɔɔɔɔ ɣɛa bɛ, nɔun gɛ faa jɔi ɣɛ ga de.

¹⁹ E nuɔɔɔɔɔɔɔ ɣula kelema za, nii è kɛɛzu bɛ, tɔzei Gooɔɔ GALAGI ɣɛa fɛeni è ya, kɛɛ è la paa ni.

²⁰ Ni nui ta a ɣulana sili nui viliba, toɣa dá zɛ ná, é li bɔɔɔ yeema ɣaa? Nii è kɛa bɛ za, Gooɔɔ GALAGI bɔɔɔi naama ɣulanumai ve è ya.

²¹ Gɛ kwɛɛga niina ga, dá ɣɛɛzu ga masagi, Izelayele masadai ɣa ze ga pagɔ è yeezu.

²² Gɔnana bɛ, Gooɔɔ GALAGI laaseigi zu, ga è la mavofodai ɣaalevea, naa vɔluma, è la kɛɛ vɛɛi laaseigi ɣalega.»

²³ Davide ɣonani Sayile vɛ. Sayile ɣaleni ma ná-taazu, Davide ɣalaa ta ná-kooɔɔɔ nuii ti ɣale ma ti-looɔɔɔzuve.

25

¹ Naama zizigi zu Samiyele zaani. Izelayele nuii pɛ ti ɣaaleeni ba, ti ná-saa wɔlo wo, ti maagɔluni ná-taazuve Lama.

*Nabale faanɛ wuuɣwɛetalai
ɣɛɛ vai ga Davide*

Naa vɔluma, Davide vileni pelei ma, é li ga Palan tevebai zu vele.

² Zunu ta ɣeni Maon, é ga kpetɛ nu wola, koligiti ti ɣeni Kaalemele taa goi zu. Baalagi ɣeni zea ga waasavagɔ (3 000), bolii ɣɛ zea ga waagila (1 000). Niima zizigi zu é ɣeni Kaalemele, é dá ná-baalagiti maaleɣai leve.

³ Zunu nii ɣeni ga Kalebɛ mavofodai zu nui ta, daa ɣeni ga Nabale, anzai laa ɣɛ ga Abigayile. E ɣeni ga ɣima anzanu, pagai ɣalaa, kɛɛ sinigi ná-fai baani, sujɔu.

⁴ Davide menini tevebai zu ga Nabale ɣa ná-baalagiti maaleɣai levezu.

⁵ E yeeloni zunu lounɔ puugo va, ná-nuii saama, é ɣɛ ti ma: «À li Kaalemele, wo Nabale luvo bɛ.

⁶ Wo ɣɛ ma: «È-zii zugooza! Ziileigi ɣɛ è vɛ, dá-o, dá-veleyeɣɛi-yo, ta nii pɛ é ga dɔnɔ.

⁷ Gê menige ga da da-vaalagiti maalefai levezu. Tama da-vaala make nuiti ti g̃ea gi va, gi la faa j̃ou g̃eeni ga tiye, ti la ualani ani ñope ma, yeeɛg̃alalai naa p̃e su, nii ti k̃ea Kaalemele.

⁸ Ti faazaɛa ma, ta zoo ti bo è ma. Naa g̃a è ba, yeezei ña-zunu loungoiti bu ga pag̃o, t̃oozei gi uaa gi zoloo feti voloi ma. Naa maavele ma, nii ñope è è ya, naa ve gi ya, gei gi ga da-wotig̃e nuiti, g̃á è-loun zunui Davide.»

⁹ Davide ná-zunu loungoiti seeliai ma, ti naama woiti p̃e daazeelini Nabale ma, Davide laaseigi zu. Naa ṽoluma ti maag̃e kp̃o.

¹⁰ Nabale ti woog̃aavoteni, è g̃e ti ma: «Be g̃a è ga Davide? Be g̃a è ga Izayi ná-doun zunui? Niizu botig̃e nu m̃oinm̃oin ka ṽelazu, ti zege ta-luò k̃eeg̃eiti p̃o be.

¹¹ Ñoun g̃e ña-bului, ta ña-ziei zege, ta ña-suai, nii g̃e k̃evele b̃eteai ña-baala maalef̃a leve nuiti b̃e, g̃e fe naama nuiti zea, niiti g̃e la ti-zegezu g̃w̃ee?»

¹² Davide ná-zunu loungoiti ti ṽoluazoni, ti g̃ale ma, ti Nabale ná-kp̃oiti p̃e daazeeli Davide ma.

¹³ Davide g̃eni naazu ná-k̃ooɔo nuiti ma: «Wo g̃ilagilagi p̃e ge ná-bog̃a zokp̃oi g̃ili zaama.» Davide ta ná-nuiti p̃e ti ta-woɔa zokp̃oiti gilini zaama. Nu unnaanig̃o (400) g̃a è vileni polu, nu unfeleg̃o (200) ye kas̃oiti koba.

*Aḡigayile b̃o fai Davide va
ga ná-g̃imalai*

¹⁴ Nabale ná-botig̃e nu g̃ila ge liini, è naama vaiti p̃e daazeeli Nabale anzai Aḡigayile ma, è g̃e ma: «Davide keelai ti tevege, ti zege tevebai zu, ga ti g̃á-galam̃oin luò, k̃ele è la yeezeini ti wu ga pag̃o.

¹⁵ Nui naati ma, ti g̃eni ga nu ṽag̃o gi ṽe, ti la faa j̃ou ñope k̃eeni ga giye, ani ñope ge la g̃ulani gi ya, yeeɛg̃alalai naa p̃e su, nii gi k̃eeni ti g̃oba.

¹⁶ Kpidii ṽee folo va, ti g̃ea gi ma ga sig̃igi, yeeɛg̃alalai naa p̃e su, nii gi k̃eeni ti g̃oba, gi da baalagiti k̃onokula.

¹⁷ Naa g̃a è ba, g̃is̃ie naazu ga pag̃o, nii da k̃e, maz̃ol̃o ni è la faa g̃eni, maañog̃oi g̃a è vaazu g̃á-galam̃oin ṽo, ta ná-peleyeɛgi. T̃o ma, toɔa ga nu j̃aka, nu la zooga faa ñope bosu ma.»

¹⁸ Aḡigayile suvil̃eni, è bulu unfeleg̃o (200) zege, k̃ol̃o woole feleg̃o d̃ooi zu, baala d̃oolugo niiti ti g̃evele b̃etea g̃eni de niina, k̃og̃o gani zu luòlugo ani g̃ae g̃eegai zu, leezen ṽooi zeeɛe ungila (100), ta kooleg̃oole f̃ooi ma buun ba unfeleg̃o (200), è ti p̃e daani soovalegiti k̃oma.

¹⁹ E g̃e ná-botig̃e nuiti ma: «À lo t̃ug̃o, ña wo ṽolu.» Sinigi Nabale la g̃eni faa ñope k̃wee naama vaiti su.

²⁰ E g̃eni zeini ná-soovalegi g̃oma, è da yei, gizei g̃eni gaazu luɔ. Naazu ma Davide ta ná-k̃ooɔo nuiti ti da va ga p̃o pelel̃i, gaamago è b̃og̃o g̃aani naati kakala.

²¹ Naazu Davide begai ga g̃e b̃og̃o ma: «G̃e nii g̃oligiti makege ño fuun tevebai zu, ga ta mina loo ya, è ná-faa ṽag̃oi zuloa ga faa j̃oi.

²² GALA ge s̃ò ná-ziiɔaawanai p̃e su, ni è zo za ma, è li lina ṽo, ña zunu g̃ila kpalaa ze ná vulua Nabale ná-pelei wu.»

²³ Aḡigayile Davide g̃aai ma, è g̃ulani ná-soovalegi g̃oma ga suvil̃e, è g̃aazuyei zooi ma, è nok̃o Davide g̃og̃owu.

²⁴ Naa ṽoluma è looni k̃og̃owu, è g̃e ma: «M̃alig̃ii, va bu ga niima vaa j̃oi p̃e ge g̃e ga unna g̃as̃o! Va bu, ñei g̃e ga da-wotig̃e anzanui, g̃e b̃oe è ṽo, woilo g̃oo ma.

²⁵ M̃alig̃ii, mina w̃ele nu jakai Nabale va, maz̃ol̃o daaseigi sog̃e g̃eɛg̃eɛe: daa g̃a ga Nabale, poluɛ ga nu jakai, tama vele g̃ana è z̃iezu la. Ñei g̃e ga da-wotig̃e anzanui, g̃e la zunu loungoiti kaani, niiti è ti leveni.

²⁶ K̃ele g̃e g̃onaa G̃ooɔo GALAGI ma, nii è vulua, ta da balaa ma d̃ei è vulua, ga G̃ooɔo GALAGI g̃a è pele besaga è luɔo g̃a è mina lo nu vaa vaa zu, b̃aa è va potokulai g̃e b̃og̃o ṽe. M̃alig̃ii è zili nuiti p̃e ti g̃e ga Nabale g̃evele.

²⁷ Yeezei ṽebeanii nii wu, g̃e vaa la, è gaag̃we zunu loungoiti ba, niiti ti è ṽolu, m̃alig̃ii.

²⁸ Soma è ná-faa j̃oi zuvaaye b̃e, ñei g̃e ga da-wotig̃e anzanui. D̃aaɛe da ga G̃ooɔo GALAGI g̃a masadai ṽeezu è ya, da-o, da-ṽeleɛg̃e-ye, maz̃ol̃o m̃alig̃ii da losu g̃eezu G̃ooɔo GALAGI ná-k̃ooɔo vaiti su. Ni nu a w̃elena è z̃ie ṽelei va, è-zii ma ṽoloiti su, nu la è g̃a ga saba nu.

²⁹ Ni nui ta a vilena è ṽolu ga è è vaa, G̃ooɔo GALAGI da-GALAGI g̃a m̃alig̃ii è-yenvui make g̃oba, nii a k̃e è ye fulu nuiti saama. K̃ele toɔa è zili nui yenvui ṽili ya poun, eɛe feleṽele ka ani ṽili ya.

³⁰ Siegi zu G̃ooɔo GALAGI besu la ga faa ṽag̃oi naati p̃e k̃e è ṽe, niiti è minaz̃eɛai ga tiye è ṽe, è è g̃e ga Izelaye ná-totug̃oi,

³¹ m̃alig̃ii è-yii la b̃olaa è g̃oozu, b̃aa è va nimiza b̃og̃o ma ga è va g̃e nu vaani ño fuun, b̃aa è va potokulai g̃e b̃og̃o ṽe. Siegi zu G̃ooɔo GALAGI besu la ga faa ṽag̃oi g̃e è ṽe, m̃alig̃ii, g̃ize s̃u, ñei g̃e ga da-wotig̃e anzanui.»

³² Davide ɣɛni Aɓigayile ma: «Mamagi ɣa Ɔooɣo GALAGI ʋɛ, Izelayele nǎ-GALAGI, nii ɛ ɛ levega za daaɣomisu.

³³ Tuya ɣa ɛ ma da-ɣimala ʋaɣoi ma vaa zu, tuya ɣa ɛ ma ɓalaa ɛ pele ɓesa fai zu tũɣo ga gɛ mina nu vaa, gɛ mina potokulai ɣɛ ɓoɣo ʋɛ.

³⁴ Gaamazu gɛ ɣonaa Ɔooɣo GALAGI ma, Izelayele nǎ-GALAGI, nii ɛ vulua, ga ɛ pele ɓesage tũɣo ga gɛ mina faa ɲou ɣɛ ga ɔɛ. Ni naa laade, ni ɛ la ɣɛni daaɣomini fala, ɛ zo niizu ma, ɛ li lina sobui ʋo, zunu ɣila kpalaa ge la mo ɣɛni yega vulua Naɓale nǎ-pelei wu.»

³⁵ Davide yeezeini vɛɛani wu, nii Aɓigayile ʋaani la po, ɛ ɣɛ naa ma: «Gale ma, ɛ li da-ʋelei wu, ziileigi ɣɛ ɛ ʋɛ. Gɛ ɛ woomɛniga, gɛ yeezei bu, eɣɛʋelei ɛ bogai la ma.»

Davide Aɓigayile zeɣɛ vai ga anza

³⁶ Aɓigayile zeeli ai ma, ɛ kaani ga Naɓale ɣa fetii ɣulazu eɣɛ masa. Gola ɣoozunɛni, dɔoi sogai, ɛ la ɣɛni faa nɔpɛ boni naa ma, eyɛsu sobui.

³⁷ Kele sobui, Naɓale nǎ-dɔoi ɣulaai ma gaazu, anza naama vaiti pɛ boni ma, niiti ti levegai. Naɓale yii doɣani, suvidi.

³⁸ Folo puugo levegai ma, Ɔooɣo GALAGI doɣani, ɛ za.

³⁹ Davide mɛnigai ma ga Naɓale zaa, ɛ ɣɛni ma: «Mamagi ɣa Ɔooɣo GALAGI ʋɛ, nii ɛ maaloboga, siegi zu Naɓale ɣɛni poomusu la. Mamagi ɣa ɓɛ, ɛ pele ɓesaga tũɣo, ga gɛ mina faa ɲou ɣɛ. To ɣa ɛ Naɓale nǎ-faa ɲou ɣasoi la to ɓoɣo unma.»

Naa voluma, Davide keela leveni Aɓigayile ma ga naa ɣɛ ga anza.

⁴⁰ Ti zeelini Aɓigayile ʋo ɓɛ Kaalemele, ti ɣɛ ma: «Davide gi levege ɛ ʋo ɓɛ, mazɔɔ toɣa po ga ɛ ɣɛ ga anza.»

⁴¹ E wuzɛɣeni gaamanɔ, ɛ nɔko zooli ma, ɛ ɣɛ ma: «Kɛʋele ɓɛtɛʋɛ, ga gɛ ɣɛ ga duoi, gɛ da maliɣii nǎ-botigɛ nuiti koɣoiti maagba.»

⁴² Naa voluma ɛ wuzɛɣeni, ɛ zeɛ soovalegi ɣoma, ɛ ʋile pelei ma ta Davide nǎ-keelaiti, nǎ-botigɛ anzanu loɔlugo ɣa ɛ maazaani. Uele ɣana ɛ ɣɛni la ga Davide anza.

⁴³ Tei Davide Zizeleyele nui Ayinoame zeɣɛni, ti felego ti ɣɛni ga Davide anzaiti.

⁴⁴ Mikale nii ɛ ɣɛni ga Davide anza mɛngi, naa keeɣɛ Sayile feeni Paleti ʋɛ ga vului, Layise nǎ-doun zunui, nii ɛ ɣɛni ga Galime nui.

26

Davide ɣɛle vai volu

Sayile ʋaa vai ʋa

¹ Zife nuiti ti liini Giɓɛa, ti ɣɛ Sayile ma: «Davide loɣɣuɛ Gakila ɣizeɛ ma, teʋɛbai ɣobaʋɛ.»

² Sayile liini Zife teʋɛbai zu, ga ɛ Davide ɣaizɛ. Nu waasavago (3 000) ɣa ɛ ɣɛni polu, niiti ti ga salavusu ɣɛzeɣɛzeɣiti Izelayele yooi nǎ pɛ su.

³ E nǎ-kooɣajai ʋuuni Gakila ɣizeɛ ma, teʋɛbai ɣobaʋɛ pele laaʋɛ. Naama ziegi zu Davide ɣɛni niizu teʋɛbai zu. E mɛnigai ma ga Sayile ʋileɣɛ polu, ɛ da gaizɛ teʋɛbai zu,

⁴ ɛ nɛnɛgiti teʋeni dɔoɣuzu, ɛ kwɛɛni naazu ga Sayile ʋaa ga ɣite.

⁵ Davide wuzɛɣeni, ɛ ʋile pelei ma, ɛ zeelini ʋɛ Sayile nǎ-kooɣoɣi ʋuuni nǎ, ɛ wele ga pagɔ, ɛ Sayileni daazuʋɛ ɣa, ta nǎ-kooɣulubai Aɓɛnɛɛl, Nɛɛl nǎ-doun zunui. Sayile ɣɛni laani kooɣajai zaamaʋɛ, nǎ-salavusuiiti ti laani maagoolii zu.

⁶ Davide Ɔɛte nui Ayimeelke lolini, ta Aɓisayi, Seluya nǎ-doun zunui, Zoabɛ keeɣɛloin, ɛ ti ɣaazagani, ɛ ɣɛ ti ma: «Wo zaama, ga ɓɛ ɣa gi liizu Sayile ʋo ɓɛ, kooɣajai zu?» Aɓisayi ɣɛ ma: «Nɔn, kɛʋele ɓɛtɛʋɛ ga de li.»

⁷ Davide ta Aɓisayi ti looni kooʋɛbeɛi zaama ga kpidi, ti Sayile ɣaani laani zaamazuʋɛ, kooɣajai zu, nǎ-kpɛɛin ɓaɔoi unbuauʋɛ zooli ma. Aɓɛnɛɛl ta salavusuiiti ti laani maagoolii zu.

⁸ Aɓisayi ɣɛ Davide ma: «GALA ge ɛ zili nui laa za ɛ yeezu. Va bu gɛ so ga kpɛɛin, nǎ ɣɛ ɣila no, felesie ʋaa la ba.»

⁹ Kele Davide ɣɛni Aɓisayi ma: «Mina paa! Mazɔɔ ɓɛ ɣa a yeeloo naama nui ma, nii GALA ge yiimazeɣɛai la, ɛ gulɔi ziaai ma, ma nui ɣɛ ga soɓalala nu?»

¹⁰ Gɛ ɣonaa Ɔooɣo GALAGI ma, nii ɛ vulua, ga Ɔooɣo GALAGI ɓoɣoi ɣa ɛ nii yanvui zeɣezu ga saai, ɓaa ɛ undaavili kooi zu.

¹¹ Ɔooɣo GALAGI kizo naa ma, gɛ ʋa yeevooɣu naama nui ʋa, nii ɛ gulɔi ziaai ma. Kpɛɛin no zeɣɛ, nii ɛ unbuauʋɛ, ta zie woolei, de li.»

¹² Davide kpɛɛin ta zie woolei zeɣɛni, niiti ti ɣɛni Sayile unbuauʋɛ, ti da li. Nu nɔpɛ ge la ti ɣaani, nu la looni ga nǎ, tanɔpɛ ge la ɓalaa wuunni, ti pɛ ti ɣɛni niizu, mazɔɔ Ɔooɣo GALAGI niimɛni wolai leveni ga tiye.

¹³ Davide pɛtugi maaleveni, ɛ lo gize unmaʋɛ ɣoozama, ti yɔɣozu ɣooza ta Sayile nǎ-kooɣajai.

¹⁴ E toozeini ga woogula Nɛɛl nǎ-doun zunui Aɓɛnɛɛl ma ta nǎ-kooʋɛbeɛi, ɛ ɣɛ ma: «Aɓɛnɛɛl, ɛ la goɔɣaavotesu?» Aɓɛnɛɛl ɣɛni ma: «Be ɣa ga de, deɛ ɛ ɓainsu masagi woizu?»

¹⁵ Davide kpɔɛi zeʒeni ɔlu, é ɔɛ Aβenɛɛl ma: «Da ga zunu ɔiteɔite, è ɔɛɔala nɔpe ge la Izelaye, lee vaa zu mu è la masagi makeni, è-maliɔii? Mazɔɔɔ nubuseiti saama nui ta vaave, ga é è-maliɔii ɔa-masagi vaa.»

¹⁶ Nii è keai, é la vani. Gè ɔnona ɔɔoɔo GALAGI ma, nii é vulua, ga wo maanɛɛve ga wo za, mazɔɔɔ wo la masagi makeni, wo-maliɔii, nii ɔɔoɔo GALAGI guloi ziaai ma. Welena! Mini ɔa masagi ná-kpɛin ta ná-zie woolei ti ná, niiti ti ɔɛa unbuave?»

¹⁷ Sayile Davide wooi ɔwɛeni, é ɔɛ ma: «Dòun zunu Davide, è-wooi ɔa gè menisu ɔaa?» Davide gooɔaavoteni, é ɔɛ ma: «Ungo, masagi maliɔii, ɔooi ɔa è menisu.»

¹⁸ E ɔɛni ma: «Lee vaa zu maliɔii vilesu pòlu, nèi gè ga ná-botidɛ nui? Lee ɔa gè kea? Faa noi ɔɛgele ɔa é ga sògi?»

¹⁹ Niizu, maliɔii, soma é woilo ɔooi ma, nèi gè ga ná-botidɛ nui: Ni ɔɔoɔo GALAGI ɔa é è laavilisu mà, naazu é soma é yeezei zalaɔa ɔila bu, naa ziilei, keɛ ni nui ka ti è laavilisu mà, ɔɔoɔo GALAGI ɔa ma nui foovo, mazɔɔɔ ta kpɛɛzu ga ti kùla zooi va za, nii ɔɔoɔo GALAGI feai ná-nubuseiti zea ga tɔno, keɛve eɔe ta ɔɛ ɔɛɛzu mà: «Li, é gala kiligiti debi.»

²⁰ Keɛ, ee! Mà jamai mina vu kae ɔɔoɔo GALAGI ɔaazu ɔɔopoluma, mazɔɔɔ Izelaye masagi liive ga kooi koe fɔfo go no laalɔɔoma, eɔe ta ɔɛ kakalo kpɛɛzu gizeiti ma.»

²¹ Sayile ɔainni, é ɔɛ ma: «Gè kotoi ɔɛa. Gale ma è va, dòun zunu Davide, mazɔɔɔ gè la mɔ faa ɔnu nɔpe kea ga de, tɔzei zènvui vizɔga za è ɔaazu. Gimalala vaa ɔa gè keai, gè faaɔaaza golai ɔɛa.»

²² Davide gooɔaavoteni, é ɔɛ ma: «Masagi, ɔa-ɔɛin ɔa é ve, ɔa-wotidɛ nui gila ge va é seɔe.

²³ ɔɔoɔo GALAGI ɔa ɛɛɛ pɛ ná-telebodai, ta ná-wooɔɔɔiladai zulɔnɔgi ve zea, mazɔɔɔ ɔɔoɔo GALAGI ɔɛa é veeni zèa za, keɛ gè la vaani bu, gè va yeevɔɔɔgu naa va, nii ná-guloi ziaai ma.

²⁴ Eɔɛvelele è-yenvui vizɔga la ɔaazu za, ná ɔalaa zènvui vizɔ ɔana kae ɔɔoɔo GALAGI ɔaazu, é kùla kidaaviligi pɛ su.»

²⁵ Sayile ɔɛni Davide ma: «ɔɔoɔo GALAGI tuya loo è ve, dòun zunu Davide. Da vaazu faa wola moinmoin keɛzu, nii nɔpe ɔa tɔzei, ti pɛ su ɔa nɛɛ.» Naa ɔoluma Davide liini ga vɔ pelei, Sayile ɔalaa ge li ná-taazu.

27

Davide looɔu vai volu

Filiseti nui ti pɔ be

¹ Davide ɔisieni, é ɔɛ ɔɔoɔo ma: «Yeeta Sayile ɔa vaazu vɔnisu mà, é pàa. Nii pagai ga gè ke, naa ɔa ga gè vela, gè li, gè looɔu Filiseti nui ta-yooi zu, nii a ke Sayile looɔo ɔaizieu Izelaye yooi zu, naazu kùla ɔana zea.»

² Davide wuzɛɔeni, ta nu undɔzitai (600) niiti ti ɔɛni ba, ti li Maoke ná-doun zunui Akise vɔ be, Gate masagi.

³ Davide ta ná-kɔɔoɔo nui ti liini, ti ze Gate masagi Akise ɔoba, ɛɛɛ pɛ ta ná-peleyeɔe, Davide ɔalaa, anza feleɔiti ti ɔɛni zea, Ayinoame Zizeleye nui, ta Kaalemele nui Aβigayile poanzai, nii Nabale neni.

⁴ Ti liini, ti naa laazeeli Sayile ma, ga Davide vela, é li Gate. Sayile looɔoni Davide ɔaizie vai va.

⁵ Davide ɔɛni Akise ma: «Ni ɔa ke è faaɔɔoɔo ɔɛ bè, seizu ve zèa dɔɔoɔo laai ta zu, ve ná li, gè ze ná. Mazɔɔɔ é la ga faa vaɔo ga nèi gè ga ɔa-wotidɛ nui, gè ze è ɔoba, masa taai zu.»

⁶ Naama voloi no Akise Sikelage laai veeni zea. Tɔ ɔa é kea Sikelage ɔɛni la ga Zuda masagiti tɔno eyɛsu za.

⁷ Davide keɛni Filiseti yooi zu ga kona gila, alu naanigo.

⁸ Davide ta ná-kɔɔoɔo nui ti ɔɛni liizu, ti ɔa kooi veɛ Gesuul nui ba, ta Giileze nui, ta Amaleke nui, nubusei niiti ti ɔɛni zooi naazu kaite Suul letegi, é zeeli Ezipete yooi ɔwɛpelemaɛ.

⁹ Davide ɔɛni naama yooi zuɔoɔoɔoɔo, é la ɔɛni zunu ɔaa anzanu yeɛsu vulua. E ɔɛni vaazu ga baalagiti, boliiti, nikɛiti, soovalegiti, ɔmeiti, ta seɔeiti, a la ɔalena ma, é ɔɛni liizu Akise vɔ be.

¹⁰ Akise ɔena Davide ɔaazaɔa, é ɔɛ ma: «Bɛni ka za wo kooi veai ti va?» Davide ɔɛni gooɔaavotestu, é ɔɛ ma: «Zuda yooi lekɛmaɛ nu yeezazuɛ,» ɔaa «Yelaameyele yooi lekɛmaɛ nu yeezazuɛ,» ɔaa «Ken yooi lekɛmaɛ nu yeezazuɛ.»

¹¹ Davide la ɔɛni nu nɔpe zeɛsu vulua, é ɔɛni ga zunu, ɔaa anzanu, é va lii la Gate vɔ, mazɔɔɔ é ɔɛni ɔɛɛzu ɔɔoɔo ma: «Tí mina poluvaawo bo ga sògi ɔa nii ɔaa nii.» Naa no ɔa Davide ɔɛni keɛzu, yeeɔɔɔalal pɛ daawu, nii é keɛni Filiseti nui ta-yooi zu.

¹² Akise laani Davide la ga gola, é ɔa ɔɔoɔo ma: «Davide ɔɔoɔo wɔinzeɔe ná-nui ma, Izelaye nui, toɔa yeɛsu bù ɔo, é ɔa botii ɔɛ bè.»

28

¹ Naama ziegi zu Filiseti nuiti ti ta-ḡoobebei ḡaaleeni ba, ga ti kooi veɛ Izelaye ba. Akise ḡeni Davide ma: «Kenii é kweɛ ga dá-o, dá-nuiti-yo, wa ḡeezu gi vɔ pelei kooi nii zu.»

² Davide ḡeni Akise ma: «Naa uage, dá vaazu kaazu, nɛi ḡe ga dá-wotigɛ nui, nii ḡe vaazu keɛzu.» Akise ḡeni Davide ma volu: «Ḡè é zeḡea ga máke nui, eyesu ḡo.»

Sayile lii vai

ḡove laawooleve anzanui ta vɔ be

³ Ná laa yḡḡozu, Samiyele zaani, Izelaye pe ge ná-saa wɔloi wo, ti maaḡulu ná-taazube Lama. Sayile ḡove laawooleve nuiti pe kulani Izelaye yooi va, ta niiti ḡoveiti ti velela vele vaiti bosu ti ma.

⁴ Filiseti nuiti ti ḡaaleeni ba, ti ta-ḡoolaḡai vu Suneme. Sayile Izelaye pe ḡaaleeni ba, ti ta-ḡoolaḡai vu Gileḡoa.

⁵ Sayile Filiseti nuiti ta-ḡoolaḡai ḡaai ma, dualuagi soni, sasuḡalini gola.

⁶ Sayile ḡooḡo GALAGI ḡaazaḡani, keke ḡooḡo GALAGI la keeni, é va ḡooḡaavote, ga segiti, ḡaa ḡaazaḡa soolaiti, ḡaa GALA goo wo nuiti maavele.

⁷ Sayile ḡeni ná-botigɛ nuiti ma: «Á anzanui ta ḡaizie bɛ, nii a zoo é ḡoveiti daawooleve, ḡe li pɔ be, ḡe ḡaazaḡa.» Ná-botigɛ nu wolaiti ti ḡeni ma: «Anzanui ta ḡa En-Doo, nii a dá ḡoveiti ḡaazaḡa.»

⁸ Sayile bḡḡo maavaliboni, é seḡe ḡiligaa loo ḡoba, é zunu felego vile volu, ti li En-Doo, ti zeelini anzanui vɔ be ga kpiddii, Sayile ḡe ma: «Ná pɔ ga é velela vele vaiti bo bɛ, ga é ḡovei ta laawooleve bɛ, nii ḡe ḡeezu, é toli.»

⁹ Anzanui ḡeni ma: «È suḡweɛ so ga Sayile ḡove laawooleve nuiti kulave zooi va, ta niiti ḡoveiti ti velela vele vaiti bosu ti ma, dá ḡeezu é balii le tuḡḡo baa? Saa vai ḡa é pɔ baa?»

¹⁰ Sayile ḡonani ḡooḡo GALAGI laaseigi zu, é ḡe ma: «Ḡe ḡonaa ḡooḡo GALAGI ma, nii é vulua, ga faa ḡou nɔpe ge la ḡula niima vai zu, é va zeeli é ma.»

¹¹ Anzanui ḡeni ma: «Be ḡa é ḡeezu ḡe toli é ve?» Sayile ḡe ma: «Samiyele loli bɛ.»

¹² Siegi zu anzanui Samiyele ḡaani la, é wola bainni, é ḡe Sayile ma: «Lee vaa zu é yaavazu? Da ḡa é ga Sayile.»

¹³ Masagi ḡeni ma: «Mina lua, keke beḡele ḡa é kaazu?» Anzanui ḡe ma: «Galagi ta ma zii ḡa ḡe kaazu, é dá ḡula zooi wu.»

¹⁴ Sayile ḡe ma: «Kevelei ḡa ḡale?» Anzanui ḡooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ke wola wɔloi ve de, é leɛzu, maavelevelegai ga seḡei.» Sayile kweeni ga Samiyele ve, é unpileni zooi ma, é nɔko.

¹⁵ Samiyele ḡeni Sayile ma: «Lee vaa zu é ná-dooḡogi zuḡoḡoḡogai? Lee vaa zu é tɔlisu?» Sayile ḡooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ná ziiḡoḡo wɔlai zu, Filiseti nuiti ti kooi laalea bɔ, ḡooḡo GALAGI ma ge zeḡea bá, é la ḡooḡaavoteni ga GALA goo wo nuiti ḡaa segiti maavele. Ḡe é lolige ga nii ná ke, é naa le ga ze.»

¹⁶ Samiyele ḡe ma: «Lee vaa zu mu é tɔlisu, ni ḡooḡo GALAGI ḡeɛa é va, é ḡea ga é zili nui?»

¹⁷ ḡooḡo GALAGI naa laazeelia, nii é ḡeni ḡe bo é ma. E masadai ḡulaa é ya, é fe é ḡoba nui ta ya, Davide ya.

¹⁸ Tei é la keeni, é va ḡolo ḡooḡo GALAGI ná-devei ve, velei é ḡeni ḡeezu, é yeeveɛ la Amaleke nuiti ma, ná-ziiḡaawanai zu, é la naa ḡeeni. Naa ḡa é kea, ḡooḡo GALAGI é zosu la ḡani za.

¹⁹ ḡooḡo GALAGI ḡa vɔlo wo bozu Filiseti nuiti zeezu, dá-o, Izelaye nuiti-yo. Da-o, é-lointi-yo, wa vaazu pɔ pelei lina, ḡooḡo GALAGI ḡa Izelaye ḡoobebei pe dá Filiseti nuiti zeezu.»

²⁰ Gaamago Sayile yɛni loni, é loo zooi ma, mazɔɔ é wola luani Samiyele laawooi va. Naa volu, tei é la ḡeni daami woni foloi, ta kpiddii, zebe la mɔ ḡeni za.

²¹ Anzanui vaani Sayile ḡoba, é ka ga naa wola luave, é ḡeni Sayile ma: «Pete, nɛi ḡe ga dá-wotigɛ anzanui, ḡe woiloga é-woo ma, ḡe ḡikula zenvui zu, ḡe naa ḡe, nii é boga má.»

²² Da balaa woilona, dá-wotigɛ anzanui wooi ma: be ḡe bulu buḡa ḡila kevele beɛ é ve, é mi, nii a ke é zebe zɔɔ, é wuzegɛ, é vile pelei ma, é dá li.»

²³ Sayile ḡeleni, é ḡe ma: «Ḡe la daami wosu.» Keke ná-botigɛ nuiti, ta anzanui, ti bɔini da, Sayile ma ge woilo ti-woo ma. E wuzegɛni zooi ma, é zeii betei zu.

²⁴ Anzanui nike bɔkpagi vaani, nii é ḡeni zea, é dá make, é bulu vukoii zeḡe, é gaayo, é kpete ga buluiti, nii leve la su.

²⁵ Anzanui daamianigi naati feeni Sayile ta ná-botigɛ nuiti zea. Ti beḡai ma ga daamii wo, ti wuzegɛni, ti li ma biddi naa nɔ.

29

Filiseti nuiti ti Davide ḡaaḡale vai ma

¹ Filiseti nuiti ti ta-ḡoobebei pe ḡaaleeni ba Afɛke, Izelaye ná-koolaḡai vu zie ungi ḡoba ve, nii é Zizeleye.

² Filiseti gundigiiti ti maaɓuɓani ga ta-nu ungilagiti, ta ta-nu waagilagiti. Davide ta ná-kooɓo nui ti vileni masagi Akise volu, ti ɓeni voluzu ɓelei.

³ Filiseti gundigiiti ti ɓeni ma: «Beni ka ga Eɓulu nui niiti?» Akise ti woogaaɓoteni, é ɓe ti ma: «Davide ɓe, Izelayele masagi Sayile ná-botigé nui, é folo moinmoin, ta kona moinmoin kea koba, gè la de so kaani, nii nu a peelala su, é ɓozei paa yee ma, é zeeli za ma.»

⁴ Kele Filiseti gundigiiti ti yiiɓaawanani Akise ma, ti ɓe ma: «Zunui nii ɓaagale ma, ɓe è seidai ná. E mina yei gi volu kooɓozuɓe, é mina va ɓeezu ga gi zili nui kooɓo ziegi zu. Nii la ɓaazu maligi enekesu, keni é gá-nubusei ta leve naa ɓo.»

⁵ Davide nii no laade ti ɓeni guyei loozu be, ti da kuai wo, ti da ɓe ma: «Sayile vonini nu waagilagilagiti ma, Davide ma ge voni nu waaɓuupuugiti ma?»

⁶ Akise Davide lolini, é ɓe ma: «Gè ɓonaa Gooɓo GALAGI ma, nii é vulua, ga da ga sole nu, neɓe be ga gè da è ɓa koba, ade da lo, ade da ɓula, ada kooɓeɓeɓe, mazaloo kaipa è ɓaani koba, gè la de e-zo kaani, è ye ga su za zeelia. Kele, è maayo ge la Filiseti gundigiiti be.

⁷ Naa ɓa é ba, ɓale ma, è li, ziileigi ɓe è ɓe, nii a ke Filiseti gundigiiti wanama vaa mina ɓe.»

⁸ Davide ɓeni Akise ma: «Lee ɓa gè kea mu, leeni ɓa è kaai ba, neɓi gè ga da-wotigé nui, é ɓozei paa yee ma è ɓoba, é zeeli za ma, nii a ke gè mina li, gè va kooi ɓo maligi zili nui daalooɓo ma?»

⁹ Akise Davide woogaaɓoteni, é ɓe ma: «Gè kwɓeni ga è neɓe be, ege GALA ná-geezuɓeala, kele Filiseti gundigiiti ka ti ɓeai ma: «E la vilisu gi volu kooɓozuɓe.»

¹⁰ Naa ɓa é ba, a wuzegé lina sobuzobu, da-o, da-ɓalamoin ná-botigé nui-yo, niiti ti vilegai è volu, a wuzegé sobui, woza zu a ɓeena kala, wo da li.»

¹¹ Poluma voloi sobuzobui, Davide ta ná-kooɓo nui ti wuzegeni fala, ti ɓale ma Filiseti nui ta-yooi zu. Filiseti nui ti liini Zizeleyele.

30

Amaleke nui ti loo vai Sikelage zu

¹ Amaleke nui ti kooi ɓeɓni Sikelage ɓa, ta Zuda yooi ɓa, lekpɓamaɓe nu yeezazuɓe. Siɓgi zu Davide ta ná-kooɓo nui ti zeelini la foloi zavaɓeɓi Sikelage, ti kaani ga ti taai ɓologologe, ti galaai ga abui.

² Ti anzanuuti soni, ta niiti pe ti ɓeni taazuɓe, doungo ɓeɓe kpakolo ba. Ti la ɓeni nu noɓe paani, kele ti ti zoni, ti pele zo, ti da li.

³ Davide ta ná-kooɓo nui ti zeeliai ma taazuɓe, ti taai ɓaani galaai. Ti-anzanuuti, ta ti-loun zunuuti, ta ti-loun anzanuuti, ti zogai ga koo luɓiti, ti li ga tiye.

⁴ Davide ta nuɓuseiti ti ɓeni polu, ti ɓozeini ga ɓainga, ti da wolo, eyesu zebɓe pe ge ɓula ti ya.

⁵ Ti Davide anza felegoiti pe soni ga duɓi, Ayinoame Zizeleyele nui, ta Aɓigayile poanzai, nii Kaalemele nui Naɓale zeni.

⁶ Davide yii wola ɓoloni, mazaloo nuɓuseiti ti ɓeni ɓeezu, ti so ga kotui, é za, ɓozei ti ɓilagilagi pe ti yii ɓeni zoolezu ga ti-loun zunuuti, ta ti-loun anzanuuti ta-vai. Kele Davide ɓoɓo ɓalivaani Gooɓo GALAGI ma, ná-GALAGI, é zebɓe niine zolooni volu.

⁷ Davide ɓeni zalaɓa ɓula nui Ayimeelke ná-doun zunui Aɓiataal ma: «Va ga zalaɓa ɓula zedei, nii Gooɓo GALAGI ɓaazaɓasu da.» Aɓiataal ɓaani la, é fe zea.

⁸ Davide Gooɓo GALAGI ɓaazaɓani, é ɓe ma: «Nà zoo nei gè vile niima nui polu? Nà vilena ti volu, nà ti ɓoɓozumɓen nei?» Gooɓo GALAGI googaaɓoteni, é ɓe ma: «Oile ti volu, da ti ɓoɓozumɓensu, nii pe ti liai la, é ti pe unmoɓ.»

⁹ Davide ta ná-nu undozitaiti (600) ti vileni pelei ma. Ti zeeliai ma Bezool kotudei ma, tanigaa ti yeɓi miná.

¹⁰ Davide vileni no pelei ma, nui naati polu, ta nu unnaanigo (400), nu unfelego (200) zoiti ti ɓoloni, ti la zooni ti va Bezool kotudei ɓude, naati ti yeɓi miná.

¹¹ Ti Ezipete zunui ta ɓaani doɓoi zu, ti so, ti lii la Davide ɓo. Ti bului veeni zea, é mi, ti ziei ve zea, é ɓoole,

¹² ti koolegoolegi ma waa wooi ta veeni zea, ta zeeɓe felego leezen wooi zu. Kpegai ma ga daamii wo, é zebɓe zolooni, mazaloo é keɓni ga folo saɓago, ta kpidi saɓago, é la daami wosu, é la ɓoolezu.

¹³ Davide gaazaɓani, é ɓe ma: «Be ná-nu ɓa ga de? Mini ɓa è zegezu ná?» E googaaɓoteni, é ɓe ma: «Nà ga Ezipete zunu loungo, Amaleke zunui ta ná-duo ɓa ga ze, folo saɓago ɓa ná-duo keɓgei doai ya, mazaloo gè la ɓeɓeni.»

¹⁴ Kooi ɓa gi liai gi too, Kelete yooi zu lekpɓamaɓe nu yeezazuɓe, Zuda yooi, ta Kaleɓe yooi lekpɓamaɓe nu yeezazuɓe, gi abui loge ɓalaa Sikelage ɓa.»

¹⁵ Davide gaazagani, é gɛ ma: «Da ke è lo tuɔɔ, de zeeli kooɔɔgi naa ma?» Ezipete zunu lounɔi ɔni Davide ma: «Gona bè GALA daaseigi zu, ga è la paa, ta è la fèa nà-duo keɛɛgi ya, naa a ɣeɛna, nà lo è luɔɔ, de zeeli ti ma.»

Davide zic vai Amaleke nuiti bu

¹⁶ E loni Davide luɔɔ, ti zeeli Amaleke nui naati ma, ti vazagai naama you yooɔɔzube, ti da daamii ta kpoolei wo, ti da fetii ɔtula, koozuneei maavele ma, é lɔzei naama ani moimoini vaa va, nii ti soni kooi zu, Filiseti yooi, ta Zuda yooi zu.

¹⁷ Davide kooi veeni ti va gosui, é ye ti vaazu, eyesu poluma voloi kpokoi. Tanope ge la ɔulani zea, keni zunu lounɔ unnaanigoiti (400), niiti ti zeini jomeiti koma, ti vela.

¹⁸ Davide naati pe unmooni, niiti Amaleke nuiti ti ti zefeni, é anza felegoiti balaa unmooni.

¹⁹ Ti la ɣeni valani nu ɔila kpalaa ma, doungoa zu, kpakologaa zu, zunu lounɔ, ɔaa anzanu lounɔ, nii pe é zoni kooi zu, ti la valani ɔilazu balaa ma. Nii pe ti kulani ti ya, Davide ɔaleni ma ga ti pe.

²⁰ Davide togani velevelagiti, ta ma ɔaazagiti soni, nui niiti ti ɣeni loni togani bulugi naati tuɔɔ, ti ɣeni ɣeezu ma: «A ka, nii ɔa Davide sogai kooi zu.»

Koozoganii ɔaagwe vai

²¹ Davide zeelini nu unfelegoiti (200) ma, niiti ti ɔoloni, ti la ɣeni zooni ti va vile polu, ti yeni Bezool kotudei vo be. Naati ti vaani Davide laagomisu, ta nui niiti ti ɣeni polu. Davide maabugani ti va, é ti luoo.

²² Nui niiti ti ɣeni Davide volu, nu jooiti ta nu jakai tanigaa ti ɣeni ti zaama, ti da gɛ ma: «Tei ti la ade maazaani kooɔɔzube, nii pe ade sogai kooi zu, tonɔ la ba, keni ti-anzaiti, ta ti-lointi no ɔa ta ve ti ya, ti da li.»

²³ Kele Davide ɣeni ti ma: «Keelointi, à mina naa gɛ, ga nii ɔooɔ GALAGI feai ade ya, mazaloo é ade makega, é naati do ade yeezu, niiti ti laalkai ade wu.

²⁴ Be ɔa é woilosu wo-woo ma niima vai zu? Zoɔ diai kooɔɔzube, ta nii zegai kasoiti koba, tonɔi ɔa ɣeezu ga ɣevele, ti gaagwe yooɔɔ zu vooa.»

²⁵ Velevelagiti é ɣeeni la, é lɔzei naama voloi ma, é li ga naa luɔɔ velevi, ti naa ɣeeni ga togi, ta devei Izelayele yooi zu, zaaɔaɔa togi naa ɔa ná.

²⁶ Davide liai ma Sikelage, aniiti ti zogai kooi zu, é naati gaagweeni, é ta leve bɔolaiti ma, Zuda ɔundigiti, é gɛ ti ma: «Wo-zabai ɔaa, kulaai anii naati su, ti zogai kooi zu, nii kooi ɔooɔ GALAGI zili nuiti daalɔɔma.»

²⁷ Velevelagiti é ɣeeni la Beetele geleiti be, é ta leve Lamote ɔundigiti ma ti lekpemave nu yeezazube yooi zu, é ta leve Yatiil ɔundigiti ma.

²⁸ E ta leve Alowael ɔundigiti ma, ta Sifemote ɔundigiti, é ta leve Esetemoa ɔundigiti ma.

²⁹ E ta leve Lakale ɔundigiti ma, é ta leve Yelaameyele laa wolaiti su ɔundigiti ma, ta Ken laa wolaiti su ɔundigiti ma.

³⁰ E ta leve ɔoolema ɔundigiti ma, ta Bɔol-Asan ɔundigiti, é ta leve Atake ɔundigiti ma.

³¹ E ta leve Geebelon ɔundigiti ma, ta ve kpein Davide ta ná-kooɔɔ nuiti ti leveni ná.

31

Sayile zaa vai

(1 Dolo Sevei 10:1-12)

¹ Filiseti nuiti ti kooi veeni Izelayele nuiti ba. Izelayele nuiti ti velani ti va, ti-ma moimoini ge zaani ti zaama, Gileboa gizei ma.

² Filiseti nuiti ti ɔaavoteni ga ɔteɔte Sayile ma, ta ná-doun zunuiti. Ti ná-doun zunuiti paani: Zonatan, Abinadaabe, naa ve Malekisua va.

³ Kooi ɔaavoteni Sayile no ma niina. Kile pili nuiti ti kaani, é wola lua.

⁴ Sayile ɣeni ná-kooɔɔ zoolaa zefɛ nui ma: «Da-woga zokpoi ɔtula ma lagagi zu, é paa, nii a ke tatipele volulala nui niiti ti mina va paazu, ti va ɔaagula ma.» Kele naa la ɣeni keeni, tɔzei é ɣeni balizu ga dualuagi. Sayile ɔooɔ da ná-boga zokpoi zefɛ, é lo ga.

⁵ Ná-kooɔɔ zoolaa zefɛ nui kaai ma ga é zaa, to balaa é looni nono ma woga zokpoi ɔa, ti pe ti za.

⁶ Velevelagiti Sayile ta ná-doun zunu savagoiti ti zaani la folo ɔila kpegi, ta ná-kooɔɔ zoolaa zefɛ nui, é velevelagiti nuiti ba.

⁷ Izelayele nui niiti ti ɣeni peɔtugi volu velevi, ta zaiti ti ɣeni Zuluden volu velevi zooa ɔakei ma, ti kaai ma ga Izelayele ɔooɔvelevi vela, ta Sayile velevi ná-dointi ba, ti za, tiya balaa ti ɔulani ta-laaiti su, ti vela. Filiseti nuiti ti vaani, ti ze naama laaiti su.

⁸ Poluma voloi Filiseti nuiti ti vaani koo loooi zu, nii a ke ti poomaiti koligiti sege. Ti Sayile ta ná-doun zunu savagoiti ma vooomaiti kaani Gileboa gizei ma.

⁹ Ti Sayile nɔungi leveni ba, ti ná-kooɔɔ zoolaiti sege. Naa volu ti ta-vonifaamai ma wooi laazeeli Filiseti yooi ná pe su, daazeeli nuɔusiti ma ta ta-ɔooɔ ganigiti ta-velevi bu.

¹⁰Ti Sayile ná-kooḡo zoolaiti daani Asetaateiti ta-veléi wu, ti ma voomai zele Bete-San zigigi va.

¹¹Siegi zu Galaade yooi zu Yaḡeese laaveaiti, ti naa menini da, nii Filiseti nuiti ti keai ga Sayile,

¹²kooḡo nu ḡezegzegigiti ti va, naati ti viléni pelei ma, ti ji piin ziezú, ti va, ti Sayile ma voomai ḡula Bete-San zigigi va, ti ná-doun zunu savagoti ma voomaiti seḡe balaa, ti li ga tiye Yaḡeese, ti ti ḡala miná.

¹³Ti ti-ma ḡaeiti seḡeni, ti naati maaḡulu, tamalise wului wu, nii é Yaḡeese. Naa voluma, ti zugi zoni folo lofela laawu.

ti gaaɓa, é leve zalaiti ba.

²⁴ Izelayele anzanu loungoiti, à wolo Sayile ná-faa zu, nii é gɛa seɣe ɓiingiti toozu wo gɔba, ti vagai, é gɛa zanu soɗlaiti gilizu wa-zeɣeiti ba.

²⁵ Toɣa gɛle kooɗfuluɓa wolaiti toai kooi zaama?

Naa gɛɛve gɛle, Zonatan zaai gize unmaɓe?

²⁶ Zii gɛa ɓolozu koozu da-vaa zu, Zonatan, keɛloin, ɓoola vagoi nii gola gɛa nɛeni bɛ.

Da-woola vai wola gɛa vani ndun be, é va é leve anzanui ná-nɛɛbei va.

²⁷ Toɣa gɛle kooɗfuluɓa wolaiti toai?

Toɣa gɛle kooɗɗo nu wolai niiti undaaviligai?

2

Davide zeɪ vai ga Zuda masagi Geeɓelɔn

¹ Naama vaiti poluma, Davide Gooɗɗo GALAGI gaazaɗani, ga ni toɣa zoo liizu, é zeɪ Zuda laa wolai gila su. Gooɗɗo GALAGI gooɗaavoteni, é gɛ ma: «Ungo, da zoo liizu.» Davide gɛ ma: «Taai ma ɓeɣele zu?» Gooɗɗo GALAGI gɛ ma: «Geeɓelɔn.»

² Davide liini zeizu miná ta anza felegoiti, Zizeleyele nui Ayinoame, ta Aɓigayile, poanzai nii Kaalemele nui Naɓale zeni.

³ E liini ɓalaa ga ná-kooɗɗo nuiti pe, ta ta-veleyeɣeiti, ti li, ti zeɪ Geeɓelɔn maaɗoolii zu laaiti su.

⁴ Zuda nuiti ti ɓaani miná, ti guloi zie Davide ma ga é gɛ ga Zuda masagi. Davide mɛnini ga Yaɓeese nui niiti ti Galaade, ti Sayile maaɗfuluɓe.

⁵ Davide keelaiti teveni ti ma, é gɛ ti ma: «Gooɗɗo GALAGI tuya loo wo ve, taaɓeɪ wooɗɗeɗiladai naa va, nii wo kea wo-maliɗii Sayile ve, ga wo maaɗfuluɓa.

⁶ Gooɗɗo GALAGI ɓoɗɗi ɓalaa zoo é nuɓoɗɗolai ta wooɗɗeɗiladai gɛ wo ve. Na wa-nuɓoɗɗolai gɛɗala gɛ wo ve.

⁷ A zeɓezeɣe, wo gɛ ga gaaɓaa nu wolaiti. Wo-maliɗii Sayile zaa, keɛle à suɗwee ga Zuda nuiti ti guloi ziewe ma, ga gɛ gɛ ga ta-masagi.»

Iseɓaale zeɪ vai ga Izelayele masagi

⁸ Naama zieɗi zu, Sayile ná-kooɗfuluɓai, Nɛel ná-doun zunui Aɓenɛel liini ga Sayile ná-doun zunui Iseɓaale Maɗanayime taazuɓe.

⁹ E liini, é deɛ ga naa gɛ é ga masagi Galaade, Asuul, Zizeleyele, Efelayime, ta Benzamen yooiti unda, suɗuɗa zu Izelayele yooi kpein.

¹⁰ Sayile ná-doun zunui Iseɓaale ná-konagi gɛni ga puunaanigo (40), siɛgi zu é zeini la ga Izelayele masagi. Kona felego gɛ é keeni masadai zu. Keɛle Zuda wolodamaiti ti gɗilini Davide va.

¹¹ Davide masadai gɛɛni Zuda wolodai unda kona dofela, alu dozita laawu Geeɓelɔn.

Tetele kooi Zuda ta Izelayele yooɗɗu

¹² Nɛel ná-doun zunui Aɓenɛel ta Sayile ná-doun zunui Iseɓaale ná-kooɗɗo nuiti ti zegeni Maɗanayime, ti da li ga Gaɓaɗɗon vele.

¹³ Seluya ná-doun zunui Zoaɓe ta Davide ná-kooɗɗo nuiti ɓalaa ti vileni pelei ma, ti zeizu felego pe ti gomi kpoigi gɔbaɓe nii é Gaɓaɗɗon, ti lopele ɓete, zoiti ti lo zie voluɓe, zoiti ɓalaa ti lo zie voluɓe.

¹⁴ Aɓenɛel gɛni Zoaɓe ma: «Nà pɔ ga da-zunu loungoi tanigaa ta nɔnɔi tanigaa ti kɔ ga gilagila.» Zoaɓe gɛni ma: «Zèe gɛ bu.»

¹⁵ Kooɗɗo nu puugo maazu felego (12) gɗilani Benzamen ma wolodamaiti saama, ta Sayile ná-doun zunui Iseɓaale letegi, salaɓusu puugo maazu felego (12) gɗila Davide ná-kooɗɗo nuiti saama.

¹⁶ Kooɗɗo nui gɗilagilagi zili nu zoni nɔungi va, é boɗa zoɗkpoi lo ko kakamaɓe, eyesu ti pe ti loo ɓɔama. Ti Gaɓaɗɗon gɔbaɓe miná laasei peeni ga Boɗa Zoɗkpo Balagi.

¹⁷ Kooi wuzegeni ti yooɗɗu, é ɓai. Davide ná-nuiti ti zieni Aɓenɛel ta Izelayele nuiti bu naama voloi.

¹⁸ Seluya ná-doun zunu savago gɛni salaɓusuiti saama: Zoaɓe, Aɓisayi, ta Azayele. Azayele vejani ɓoɗɗo ma, é ɓize, eɣe dopai é doɓi zu.

¹⁹ E vileni Aɓenɛel volu, é da kpe. E vileni naa volu, é la zegeni polu, é va li ga yeezazu vele ɓaa gɔwezu vele.

²⁰ Aβeneel ungi latini, é gaazaɗagi wo, é ɗe ma: «Azayele, da ɗa è pòlu?» Azayele ɗe ma: «Ungo, na ve.»

²¹ Aβeneel ɗeni ma: «Li ga yeezai, ɓaa ɗɓɓei, è vile salaɓusu zunu loungoi nii gila polu, è ná-kooɗo zoolaiti kula zea.» Kele Azayele la ɗeni keeni, é va zeɗe polu.

²² Aβeneel ɗeni ma volu: «Zeɗe pòlu, lee vaa zu è ðiizu è vaa vai ma? Na zoo ɗale gè wɛle è-lee Zoabe ɗaazu?»

²³ Kele Azayele la ɗeni keeni, é va zeɗe polu. Aβeneel ná-kpɛin ma ungi lo Azayele ɗogi zu, é ɗula ga polu ɓelei. E looni gaama, é za ná no. Nu noɓe a la zeelina ve Azayele zaai ná, keeni a la lo.

²⁴ Zoabe ta Aβisayi ti ɓileni no Aβeneel volu, foloi daazuve kpein ti da zeeli Ama ɗizei ma, Giya letemaɓe, Gaɓaɗon teɓebai zu ɓelei.

²⁵ Benzamen nui ti ɗaaleeni ba, ti ɓun ɓooɗo ma Aβeneel ɗobaɓe, ti gize unmaɓe zo.

²⁶ Aβeneel da woogɗula Zoabe ma, é ɗe ma: «Ade la looɗoga kooi ɗoozu ɓooɗo laalɓɗoma ga boɗa ɗaɗpɗi? E la gaagaazu ga niima vaiti gaabelagi ɗa ga faa ɗuu? Lee ɗa è maabɓunsu, è va bo da-nuiti ma ga ti zeɗe ti-ɗeeloointi polu?»

²⁷ Zoabe gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Gè ɗonaa Gooɗo GALAGI ma, nii é vulua, ni è la ɗeni ɓoeni ɗana, ná-nuiti ti ɗea yesu wo ɓeezu eyesu lina sobu.»

²⁸ Zoabe puuugi veeni, kooɓebei pe ge loni, ti looɗo kooi va ta Izelayele nuiti kpeɛ vai ba.

²⁹ Aβeneel ta ná-kooɗo nuiti ti ziɛni naama bidii ɓegelein, Zuluden ma ɓetu neɓei zu, ti zeeli Zuluden ma, ti kpude, ti Bitelon maaleɓe, ti zeeli Maɗanayime.

³⁰ Zoabe zeɗeai ma Aβeneel volu, é ná-kooɓebei pe gaaleeni ba. E ɗula Azayele volu, nu puugo maazu taabuugo (19) ɗiligaa ɗa ti la ɗeni ɓoeni toligi ma, Davide ná-nuiti saama.

³¹ Kele Davide ná-nuiti ti nu unsaɓagɔ nu ɓuulɓzita (360) ɓaani Benzamen nuiti ta Aβeneel ná-nuiti saama.

³² Ti liini ga Azayele ma ɓoomai, ti maaɗulu keeɗe ná-kabai zu ɓeteleyeme. Zoabe ta ná-kooɗo nuiti ti niini piin ziezu, ti zeeli Geeβelon geelaalaosuve.

3

¹ Kooi leɓini Sayile ná-peleyeɗei ta Davide ná-peleyeɗei yoɗoɗu, kele Davide ná-peleyeɗei zebei ɗeni liizu ga wɔɔɓa, Sayile ná-peleyeɗei zebei da li ga ɓeleɓelega.

*Davide ná-doun zunuiti
ti zolɔni Geeβelon*

² Davide doun zunua zolɔni Geeβelon. Ma mɔungi laa ɗeni ga Amenon, Zizeleyele nui Ayinoame ná-doun zunui.

³ Felesiei laa ɗe ga Kileyabe, Aβigayile ná-doun zunui, Kaalemele nui Naɓale ná-poanzai. Savasiei laa ɗeni ga Aβesalome, Maaka ná-doun zunui, Gesuul masagi Talemayi ná-doun anzanui.

⁴ Naanisiiei laa ɗe ga Adoniya, Gagite ná-doun zunui. Doolusiei laa ɗeni ga Sefatiya, Aβitale ná-doun zunui,

⁵ ta dozitasiei laa ɗe ga Yiteleyame, Davide anzai Egela ná-doun zunui. Davide ná-doun zunuiti kana, ti zolɔni be Geeβelon.

Aβeneel ɗili vai Davide va

⁶ Kooi ɗeai ma Sayile ná-peleyeɗei ta Davide ná-peleyeɗei yoɗoɗu, Aβeneel losuve maabakpani Sayile ná-peleyeɗei wu.

⁷ Anzai ɗeni Sayile ya, nii é la vuluni ga zɔiti keɓele, daa ga Lisepa, Aya ná-doun anzanui. Isebaale da zeli lo Aβeneel ma, é ɗe ma: «Lee vaa zu è laai kee anzai ɗoba?»

⁸ Naama woɔiti ti wola wanani Aβeneel ma, é ɗe Isebaale ma: «Da kaaazu ga gile, nii é botii ɗeezu Zuda ve ɓaa? Kaite ná woogɗiladai ɗeezu è-ɗee Sayile ná-peleyeɗei ve, naa ɓee keeɗeloointi ba, ta ɓoolaiti. Gè la vaani bu, è va loo Davide yeezu. Da ɗa è faaɗaaza daazu unma za, anzanui nii maɓele ma.

⁹ GALA ge so ná-ziiɗaawanaiti pe su, ni gè la losuve kpein keeni, naa laazeeli vai zu, nii Gooɗo GALAGI minazeɗe la Davide ve, é konai wo maazu,

¹⁰ é ɗe toɗa Izelayele ta Zuda masadai ɗulazu Sayile ná-peleyeɗei ya, é fe Davide ya, é loozei Dan, é li Beel-Seeɓa.»

¹¹ Isebaale la ɗeni zooni è va gooɗaavote ga woo ɗila kpala, mazolɔ é ɗeni wola luazu ba.

¹² Aβeneel keelaiti teveni Davide ma, é ɗe ma: «Be ɗili ka nono ga zoi nii? De minazeɗe ke yoɗoɗu, na zoo gè ɓo è va, gè Izelayele pe tati è ma.»

¹³ Davide ɗeni ma: «Zee ɗa bu, da minazeɗe ɓooɗo yoɗoɗu, kele faa ɗila kpe maazu: da ɗena vaa, keeni è va deɛ ga Sayile ná-doun anzanui Mikale.»

¹⁴ Naama ziegi zu, Davide keelaiti teveni Sayile ná-doun zunui Isebaale ma, é ɗe ma: «Anzai Mikale ve zea, nii gè fuluai ga Filiseti nuiti ta-zunu ani laayoɓo ungilagi (100).»

¹⁵ Isebaale Mikale zegeni sinigi Paletiyeye ɔɔ be, Layise ná-doun zunui.

¹⁶ Paletiyeye vileni polu, é dá wɔɔ, é yeni polu, ti zeeli Baɗulime. Ti zeelii ma niina, Aɓeneel ɗeni ma: «Galena ma, é li.» E ɗaleni ma.

¹⁷ Aɓeneel ɓeni Izelayeye ɗewolaiti pɔ, é ɗe ti ma: «Kaite wɔin ɗea wo ma ga Davide ɗe ga wa-masagi.

¹⁸ Yeedɗɗalal zeelia, wo naama ɗee wotiiti ke. Mazɔɔɔ Gooɗɗo GALAGI minazeɗɗe, é ɗe ma: «Ná-botiɗe nui Davide ɗa gè ná-nuiti Izelayeye nuiti unmoosu ga maawe, gè ti ɗula Filiseti nuiti zea, ta ti zili nuiti pɛ zea.» »

¹⁹ Aɓeneel ɓeni ɗana nɔ Benzamen mavofodai ɔɔ. Naa woluma é liini Geeɓelɔn, é naama vaiti daazeeli Davide ma, nii ti zolooni ma ta Izelayeye nui mɔtaiti, naa ɔɔ Benzamen mavofodai zu nuiti ba.

²⁰ E zeelini Davide ɔɔ be Geeɓelɔn, ta zunu ɔɔufelegɔiti (20), niiti ti maazaani. Davide daami wola ɗeele ɓeni ti pɛ be.

²¹ Aɓeneel ɗeni Davide ma: «Ná liizu, gè Izelayeye nuiti pɛ gaale ba dá-zobogi wu, máliɗii masagi, minazeɗɗe ɗa ɗe wo yɔɗɗu, dá masadai ɗe, ɔɔlei nɔpɛ é pɔ la.» Naa woluma Davide yeeɓeni Aɓeneel ɔa, é li ziilegi zu.

Zoaɓe Aɓeneel vaa vai

²² Su la ɗoozani, Zoaɓe ta Davide ná-nuiti ti dá unkula, ti zeɗe kooɔmaɔe ta. Ti vaani ga ani moimain, niiti ti ti zoni kooi zu. Aɓeneel la mɔ ɗeni Davide ɔɔ be Geeɓelɔn, mazɔɔɔ Davide ɓeni ba, é li ziilegi zu.

²³ Siegi zu Zoaɓe ta ná-siepoluiti ti zeelini la, ti ɗeni ma: «Nee ná-doun zunui Aɓeneel ɗea vaani masagi ɔɔ be, naama ge ɓe ba, é li ziilei su.»

²⁴ Zoaɓe liini masagi ɔɔ be, é ɗe ma: «Lee ɗa é keai? Aɓeneel vaaɔe é ɔɔ be, ɗoun é ze ná, é li ɓɔɗɗo yeema.

²⁵ E Nee ná-doun zunui Aɓeneel ɗwee sɔ! Ni paaɔe é ɔɔ be, naa ɗa nɔ ga é é yaava, é é lii ɔɔleiti ta é vaa ɔɔleiti kwee, naa woluma é naa pɛ kwee, nii é keezu.»

²⁶ Zoaɓe ɗulani masagi ɔɔ be, é keelaiti teɔe Aɓeneel volu. Ti Aɓeneel ɗaagɗaleni ma, é zeɗe zieyegɗe ɔɔ be zɔligo, nii é Sila. Davide ɗwee faa la ɗeni nua zu.

²⁷ Aɓeneel ɗalegai ma ma Geeɓelɔn, Zoaɓe liini la ɗooɗɗu, taai ma zigɗave ɗoozu ɔɔlei, eɗe a ɗee ɗooɗɗu vaa wosu naa ma. Ti zeelii ma miná, Zoaɓe boɗai looni Aɓeneel ɗogi zu, é paa, nii a ke é deɗe Azayele vaa vai ɔɔtokula.

²⁸ Davide naama wooi menigai ma, nii keai, é ɗeni ma: «Ná-o, ná-masadai-yo gi-zɔ ge la Nee ná-doun zunui Aɓeneel zaa vai zu Gooɗɗo GALAGI ɗaazu eyesu ɗo.

²⁹ Ma ɗaasi pɛ ka laazu Zoaɓe ta ná-pelɔyegɗe unma! Mavofodai zu mina ɔɔla pɛ ga: kalajna kole nu, ɓaa gee nu, ɓaa nui a ɗe zelesu ga tukpɔi, é dá zie, ɓaa nii a za ga boɗa zokpɔi, ɓaa nui daamianigi a ɓe ɔɔlasu zea.»

³⁰ Zoaɓe ta deɗe Aɓisayi ti Aɓeneel vaani, mazɔɔɔ é ti-leɗe Azayele vaani Gaɓaɗon ɗooi zu.

³¹ Davide ɗeni Zoaɓe ta kooɗɗo nuiti pɛ ma, ti ɗeni polu: «A wo ɗɔba zeɗeiti bali ga, wo ɓɔɗɗo maɗɗili ga saa wɔɔ wo seɗe, wo Aɓeneel ná-saa wɔɔi wo.» Davide ɗeni ziezu pooma ɗesui volu ɔɔlei.

³² Ti Aɓeneel maɗɗuluni Geeɓelɔn, Davide kpee ɗulani bu. Eysesu nuɓuseiti pɛ ti ɗeni koba, ti dá wɔɔ.

³³ Masagi saa wɔɔ wuyei nii looni Aɓeneel ma, é ɗe ma:

«Lee vaa zu é zaai, Aɓeneel, ga nu pakaiti saa ɔɔlei?»

³⁴ E-yeeti su la ɗea ɗilini,
yɔɔɗɗo la ɗea é-ɗɗɗiti su,
kele é-ma ɔɔomai looɔe,
eɗe nui nii toosu nuiti ti valaai ba.»

Nuɓuseiti pɛ ti ɔɔzeini ga wɔɔba volu.

³⁵ Naa woluma eɗe pɛ ge ɓeni Davide la ga é daami wo, siegi zu foloi ɗeni ná la de, kele é konai nii woni, é ɗe ma: «GALA ge sɔ ná-ziiɗaawanai pɛ su, ni ná bulu ɓuɗa ɗila kpala miina, ɓaa gè daamiani nɔpɛ mi, foloi va ɗe é da.»

³⁶ Nuɓuseiti pɛ ti faa ɗweeni, é lo naa ɔa, ti va bu, eɗe ɔɔleiti ti ɗeni vaazu la masagi ɗee vai pɛ bu.

³⁷ Kooɔɔbeiti pɛ ta Izelayeye pɛ ge kweeni naama voloi ga masagi zɔ ge la Nee ná-doun zunui Aɓeneel ná-saa vai zu.

³⁸ Masagi ɗeni ná-botiɗe nuiti ma: «Wo suɗwee nei ɓaa, ga masa gila ta é ga nu wola ɗila, naa ɗa toai za Izelayeye?»

³⁹ Masa gulbi zieɔe má, kele zeɓe wola la de zea. Seluya ná-doun zunui niiti ma, ta ga zeɓesu nu wolaiti. Gooɗɗo GALAGI ɓɔɗɗi faa ɗuɔ ɗe nui zala, é zoloo ná-faa ɗuɔ ma.»

4

Isebaale zaa vai

¹ Siegi zu Sayile ná-doun zunui Isebaale menini la ga Abenael zaa Geebelon, zebai gulanu zea, ta dualuagi Izelayele nuiiti pe soni.

² Zunu felego gjeni Isebaale ná-devei wu, ti ga kooɔo kundigiiti, gilagi laa gjeni ga Baana, zoi laa ga Leekaɔe, ti-gɛɛ gjeni ga Benzamen nui Limon, Beelote taazuwe nu gjeni de. (Beelote gjeni ga Benzamen nuiiti po.)

³ Beelote nuiiti ti velani, ti li, ti ze! Gitayime, ti-mavofodaiti ta de miná zaaɣaza.)

⁴ Zunu loun gila ge gjeni Sayile ná-doun zunui Zonatan ve, kooɔo felego pe maalegefegai. Zizeleyele gɔoi ma ziegi zu, kona doolugo ga é gjeni zea. Sayile ta Zonatan ti zaa wooi vaai ma, doun zu anzanui segeni, é vela la, é ye gaazuvilei zu, é too, naa gɔoɔo felegoiti ti gila bu. Daa gjeni ga Mefibaale.

⁵ Beelote nui Limon ná-doun zunui felegoiti Leekaɔe ta Baana ti leeni Isebaale ná-pelei wu folo gaalɔgai, naa gjeni laani folo niimenii zu.

⁶ Ti leeni pele goozuwe ege ta gje molo zegezu, ti bojai vu kogi zu. Naa volu Leekaɔe ta keegeloin Baana ti velani, ti li.

⁷ Ti leeni pele goozuwe, siegi zu é gjeni laani la, é da loogo ná-betei zu daa veleri wu, ti paa. Ti nounge leveni ba, ti bize la, ti ni piin zizu Zuluden ma vetu nemei zu.

⁸ Ti liini ga Isebaale nounge masagi Davide vo Geebelon, ti gje ma: «Sayile ná-doun zunui Isebaale nounge ga, é zili nui Sayile nii é gje a é gjaizezu ga é è vaa. Gooɔo GALAGI maliigi masagi nonoi votokulaa Sayile ta mavofodaiti ma za.»

⁹ Davide Beelote nui Limon ná-doun zunui felegoiti googaaɔoteni, Leekaɔe ta Baana, é gje ti ma: «Gé gonaa Gooɔo GALAGI ma, nii é vulua, nii é unmoogai, é kula kidaaviligiti pe su,

¹⁰ zoi é vaani pɔ Sikelage, é Sayile zaa vai wo ma, é gjeni kaazu ga woo niine vago ga é daazeelizu ma, gje gjeni ti so, ti paa, naa ga é gjeni ga ná-woo niine vagoi zulonagi, nii gje feeni zea.

¹¹ Siegi zu mu faa jou gje nuiiti wo sobalala nui vaazu la ná-pelei wu, daazuwe, gje la ma jama! maaɣaaɣaɣaboga wo ma baa, nii é wo-yeeiti ma? Na wo gulanu zoi va!

¹² Gaamago Davide devei veeni ná-nuiiti zea, ti ti vaa, naa voluma ti ti-yeeiti ta ti-gɔoiti teve ti va, ti ti ze! Geebelon kpoigi gjobave. Ti Isebaale nounge zegeni, ti maaɣulu Abenael ná-kabai zu Geebelon.

5

Izelayele masagi Davide

(1 Dolo Sevei 11:1-3)

¹ Izelayele wolodamai zoiti pe ti vaani Davide vo be Geebelon, ti gje ma: «Ada ga zii gila, ta nama gila.

² Kaite Sayile ná-masadai ma ziegi zu gi unda, da ga é gjeni losu Izelayele ná-kooiti tuɔo. Gooɔo GALAGI minazegeni é ve, é gje ma: «Da ga é gjezu ga ná-nuɔusei Izelayele maaɣee nui, é gje ga ná-totuɔoi.»

³ Izelayele gjevolaiti pe ti vaani masagi Davide vo be Geebelon. Miná ga ti minazegje keeni ná yoozu Gooɔo GALAGI gaazu. Ti guloi zieni ma, kee vai zu ga Izelayele pe ma masagi.

⁴ Davide ná-konagi gjeni ga puusavago (30), siegi zu é zeini la ga masagi. Kona vuunaanigo (40) ga é keeni masadai zu.

⁵ É kona dofela ta alu dozita gjeeni Geebelon, Zuda wolodamaiti unda, é ke ga kona vuusavago maazu savago (33) masadai zu Zeeluzalame, Zuda ta Izelayele wolodamaiti pe unda.

Zeeluzalame zo fai

(1 Dolo Sevei 11:4-9;

14:1-2)

⁶ Masagi ta ná-kooɔo nuiiti ti liini Zeeluzalame laalɔɔoma, nii a ke ti kooi veɛ Yeebuse nuiiti ba, niiti ti gjeni zeini naama yooi zu. Naati ti gjeni Davide ma: «È la lea taai nii zu pe! Mazoloo anee gaazuɔole nuiiti ta dekpu nuiiti ta è laavili.» Naa volu gjeni ga Davide la lea taazuwe pe.

⁷ Kele Davide Siyon zoni, taai nii makegai ga sigi gaazoozagiti, ti ná laasei pee ga «Davide ná-taa wolai.»

⁸ Naama voloi, Davide gjeni ná-kooɔo nuiiti ma: «Zoi é po é zie Yeebuse nuiiti bu, é leve no ga zie yei veleri, é zoi wu, toja zeeli ti ma, dekpu nuiiti ta gaazuɔole nuiiti niiti wainzegeve ma.» Miná ga faalaalii naa zegeni ná ga: «Gaazuɔole nuiiti ta dekpu nuiiti ta la lea pelei wu.»

⁹ Davide zeini taazuwe, é ná laasei pee ga «Davide ná-taa wolai.» E ta boni taai zebai va ga peleiti ta sigigiti, niiti é ti loni maaɣoolii zu.

¹⁰ Davide zebai gjeni liizu ga woolaa, tama Gooɔo GALAGI Fai-Pe-Maliigi gjeni ba.

*Tiil masagi Gilame ná-keelaiti**(1 Dólo Sevei 14:1-2)*

¹¹ Tiil masagi Gilame keelaiti teveni Davide ma, é sɛdele guluiti tebe ma, ta pele maalɛ nuiiti, naa vɛɛ kɔtu zaɓa nuiiti ba. Ti masa pelei loni Davide vɛ.

¹² Davide kwɛɛni naazu ga Gooɓɓ GALAGI tɔun toga ga Izelaye masagi, ta é ɓeni ná-masadaɓi ɓaawɔɔlɔzu, ná-nubuseiti maavele ma, Izelaye nuiiti.

*Davide ná-doun zunuiti**ti zɔɔɔni Zeeluzalɛme**(1 Dólo Sevei 3:5-9;**14:3-7)*

¹³ Davide zeɓeai ma Geeɓelɔn, é li zeizu Zeeluzalɛme, é anza ɓiligaa vuluni, ta é tanigaa zeɓi, niiti ti la vuluni ga zɔiti kevele. E doun zunuiti ta doun anzanuiti sɔɔɔni naati ba.

¹⁴ Davide ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, niiti ti zɔɔɔni Zeeluzalɛme: Samua, Sɔɓaɓe, Natan, Salɔmɔn,

¹⁵ Yiɓaal, Elisua, Neefɛge, Yafia,¹⁶ Elisama, Eliada, ta Elifeelɛte.*Davide ná-ɓonifaamaiti Filiseti nuiiti ma**(1 Dólo Sevei 14:8-16)*

¹⁷ Siegi zu Filiseti nuiiti ti mɛnini la ga ti Davide zeɓa ga Izelaye masagi, ti gulɔi zie ma, ti lɛni gaizie vai ma. Davide ma wooi mɛnini, é yei kɔɔɓaɓai zu.

¹⁸ Filiseti nuiiti ti vaani ga kɔɔi, ti vu Lefayime vɛtugi zu.

¹⁹ Davide Gooɓɓ GALAGI ɓaazaɓani, é ɓe ma: «Nà zoo nei gè li Filiseti nuiiti daalɔɓma? Da ti lɔ nei zɛɛzu ɓaa?» Gooɓɓ GALAGI gooɓaavoteni, é ɓe ma: «Li, tɔɔzei zeɓe ma nɔpe ge la ba, ná Filiseti nuiiti dɔɔzu é yeezu.»

²⁰ Davide zeelini Baale-Pelasime, é vɔni ti ma miná. Davide ɓeni ma: «Gooɓɓ GALAGI zeɓe wɔɔɔɛ sili nuiiti ta-ɓɔɔɓɔi va tũɓɔ, eɓɛvelei ziei a da kaaɓai ɓolo la.» Naa ɓa é keɛni, ti ná laasei peɛni ga Baale-Pelasime (nii poluɔɔ ga «Maliɓii nii é zeɓe wɔɔɔɔ»).

²¹ Filiseti nuiiti ti ta-ɓɔɔɓɔi ganigiti tooni ya miná, Davide ta ná-kooɓɔ nuiiti ti naati seɓe.²² Filiseti nuiiti ti ɓaleni ma ɔolu ga kɔɔi, ti vu Lefayime vɛtugi zu.

²³ Davide Gooɓɓ GALAGI ɓaazaɓani ɔolu. Naa gooɓaavoteni, é ɓe ma: «Mina ti laaɓɔmi. Gula ga ti ɔolu velei, da zeelizu ti ma guluiti tetemaɔɔɛ.»

²⁴ Siegi zu é nu ɓɔɓɔ lugi menisu da guluiti saama, zuvile, é va, mazɔɔɔ názu ɓa gè losu da é luɓɔ, nii a ke gè vɔni Filiseti nuiiti ma.»

²⁵ Davide naa ɓɛɛni, nii Gooɓɓ GALAGI boni ma. E vɔnini Filiseti nuiiti ma, é da ti 6ɛ, é zo Geeɓa, é zeeli Geezɛɛl.

6*Davide lii vai**ga minazeɓe kesui Zeeluzalɛme**(1 Dólo Sevei 13:1-14)*¹ Davide Izelaye ɓɔɓɔ nu ɔapagiti gaalɛni ba ɔolu, ti ɓe ga nu waaɔuusavago (30 000).

² Naa ɔoluma, é ɔilɛni pelei ma ta naama ɓɔɔɔɛɛiti pe, ti da li Baalee-Zuda ga ti va ga GALA ná-minazeɓe kesui, nii Gooɓɓ GALAGI laaseigi maalolisu ma, Fai-Pɛ-Maliɓii, é zeini seeluɓeinti unda.

³ Ti minazeɓe kesui ɓulani Aɓinadaɓe ná-pelei wu gize unmaɔɔɛ, ti da wotolo niinei zu. Aɓinadaɓe ná-doun zunuiti Uza ta Ayyiyo ɓa ti ɓeni loni wotoloi luɓɔ.

⁴ Ti minazeɓe kesui zeɓeni Aɓinadaɓe ná-pelei wu gize unmaɔɔɛ, ti da lii la. Ayyiyo ɓeni ziezu wotoloi luɓɔ.

⁵ Davide ta Izelaye nuiiti pe ti ɓeni ɓoozunɛɛzu Gooɓɓ GALAGI ɓaazu, ti da ɓeingein ganigi ma ziiti pe ɓein, niiti ti ɓeɛɛai ga sipele gului, naa vɛɛ kɔnigiti ba, ta papaiti, tamadegiti, sekeiti, ta kɔteɓiti.

⁶ Ti zeelii ma Nakon ná-molo loɓazuɔɔɛ, nikiiti ti ɓuneni, ti ɓeni ɓeezu, ti GALA ná-minazeɓe kesui loo. Uza yeemaaleni, é so.

⁷ Gooɓɓ GALAGI yiiɓaawanani Uza ma, é dogɓa náɔɔɛ nɔ, tɔɔzei ná-faaɓaazagi va. Uza zaani miná, GALA ná-minazeɓe kesui ɓɔɔɔɔɛ.

⁸ Davide yiiɓaawanani, mazɔɔɔ Gooɓɓ GALAGI nii ɓeɓɓala loɓai woni ga Uza. Ná laasei ge vɛɛni ga Peelese-Uza (nii poluɔɔ ga «é ɓulave Uza ma»), naama laaseigi ɓa de é ba zaagaza.

⁹ Naama voloi Davide wola luani Gooɓɓ GALAGI va, é da ɓɔɓɔ ɓaazaɓa ga: «Nà zoo ɓale gè le ga Gooɓɓ GALAGI ná-minazeɓe kesui pɔ be?»

¹⁰ Davide la ɓeni vaani bu, é va li ga Gooɓɓ GALAGI ná-minazeɓe kesui pɔ be, Davide ná-taa wolai zu. Ti liini la Gate nui Wɔɔɔɔɔ-Edɔme ná-pelei wu.

¹¹ Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui yeni ná alu savagḡo laawu. Gooḡo GALAGI tuya looni Gate nui Wḡbede-Edome ve ta ná-peleyeḡei pe.

*Minazeḡe kesui zeeli vai Zeeluzalame
(1 Dolo Sevei 15:25--16:3)*

¹² E woni Davide ma ga Gooḡo GALAGI tuya loove Wḡbede-Edome ná-peleyeḡei ve ta nḡoiti pe, GALA ná-minazeḡe kesui maavele ma. Názuve Davide liini, é GALA ná-minazeḡe kesui zeḡe Wḡbede-Edome ná-pelei wu, é lii la Davide ná-taa wolai zu, koozunee wolai zaama.

¹³ Minazeḡe kesui zeḡe nui ti koḡo lo dozita ḡeai ma, Davide nike zine wola ḡila ta nike 6okpa gila kulani ga zalaḡai.

¹⁴ Davide ḡeni kuai wosu ga zebei pe Gooḡo GALAGI ḡaazu, maaḡiliai nḡo ga geze zeḡei, kulaai ga zalaḡa ḡula nui ta-zeḡei.

¹⁵ Vele ḡana Davide ta Izelaye nui pe ti liini la ga Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui Zeeluzalame, ga koozunee wooiti ta puu fee wooiti.

¹⁶ Tei Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui ḡeni leezu Davide ná-taa wolai zu, Sayile ná-doun anzanui Mikale loni, é da wele fenetele laave. E masagi Davide ḡaani, é da vili, é da kuai wo Gooḡo GALAGI ḡaazu. E Davide velevele ni yimave.

¹⁷ Ti vaani ga GALA ná-minazeḡe kesui, ti da seḡe ḡotai wu, nii Davide toni be. Davide gala zalaḡaiti ta ziilei zalaḡaiti kulani Gooḡo GALAGI ve.

¹⁸ Davide beḡai ma ga zalaḡai naati kula, é tuya looni nuḡuseiti be, Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii laaseigi zu.

¹⁹ E zeba é daamianigi ḡaḡwe Izelaye nui pe ba, zunui ta anzanui, ese gilagilagi bulu ḡilagila sḡḡoni, ta sua moḡai, é veee leezen vḡḡi ma buun gilagila ba. Naa voluma, ese pe ḡaleni ma ná-pelei wu.

²⁰ Davide ḡaleni ma ná-pelei wu ga é tuya loo ná-pele wu nui be. Sayile ná-doun anzanui Mikale daaḡomini, é ḡe ma: «Ee! Gaamazu Izelaye masagi lebiya zḡḡoḡe za, é ḡoba jakai ḡula ve ná-botiḡe nui ta-wotiḡe anzanui gaazu, eḡe zunu jakai ta nḡ!»

²¹ Davide Mikale wooḡaavoteni, é ḡe ma: «Gooḡo GALAGI ḡa ḡe ná-koozuneei ḡulaai gaazu, nii é yimazeḡeai ga ze, é e-ḡe ye ná, ta ná-peleyeḡei pe, é ke ga ná-nuḡuseiti Izelaye nui ta-lotuḡi. Ná koozuneei ḡula de volu, debi vai ma.»

²² Ná de boḡo velevelesu volu, é leve nii va keai, ḡe boḡomaaye. Kele naa pe ḡe ḡee va, lebiyai ḡa ve be, botiḡe anzanui naati zea, niiti é vaazu ti ma.»

²³ Sayile ná-doun anzanui Mikale la ḡeni doun zḡḡoni, eyesu é za.

7

*GALA ná-minazeḡeḡi
Davide mavofodaiti be
(1 Dolo Sevei 17:1-15)*

¹ Tei masagi Davide zeini ná-pelei wu, ta Gooḡo GALAGI dooḡo feeni zea, é kula sili nui pe zea, niiti ti ḡeni maaḡoolii zu,

² é ḡeni GALA goo wo nui Natan ma: «Wele! Ná niizu masa pelei wu, nii togai ga sede le gului, GALA ná-minazeḡe kesui ma ge da ni seḡe vele wu.»

³ Natan masagi wooḡaavoteni, é ḡe ma: «Li, nii nḡpe é é yiiima, é ke, mazḡḡo Gooḡo GALAGI ḡa é va.»

⁴ Kele naama bidii, Gooḡo GALAGI boeni Natan vo ḡani:

⁵ «Li, é ḡe ná-botiḡe nui Davide ma: «Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Da ḡa é ḡeezu é pele lo be, ve ná zeí ná?»

⁶ E laozei Izelaye nui kula yee ma be Ezipete yooi zu, é zeeli za ma, seizu la ga pele wu, ḡe ḡeni ti va seḡe velei wu, GALA daaḡomi seḡe velei wu.

⁷ Yeeḡeḡalai nii pe ḡe keeni Izelaye nui polu, ḡe ḡeni totuḡiti seizu, kele ti zaama be ḡa ḡe ḡeni ma: Lee vaa zu wo la pele losu be ḡa sede le gului?»

⁸ «Peḡe, nii ḡa é liizu niina, é bo ná-botiḡe nui Davide ma: «Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: Ná ḡa ḡe é zeḡeni baala makesuve tufa leteiti su, ḡe é ḡe ga ná-nuḡuseiti Izelaye nui ta-lotuḡi.»

⁹ Nii pe é yeova bu, zḡe é va naati pe su, ḡe é zili nui pe suwuḡaaleve. Ná lebiya laasei feezu é ya, ga etea nu wolaiti tḡḡi ḡevele.

¹⁰ Ná seizu veezu ná-nuḡusei Izelaye nui zea, ve ta zeí ná, ti la luaa ani nḡpe ba, telebotala nui ti la mo tḡzeida ga ti va da ti boḡo ga ma mḡungi zu ḡevele,

¹¹ eḡvelei tukḡḡaaleve nui ta-zieḡi ḡeni la, niiti ḡe ti zeini ná-nuḡusei Izelaye nui unda. Ná dooḡogi veezu é ya, ḡe é unmoḡ é zili nui ma. Naa voluma, nḡun ná, Gooḡo GALAGI ná dezu ga de ga da-veleyeḡei ḡa ḡeezu ga masa peleyeḡei.

12 « Siigi zu è lii voloi zeelizu la è-memewolani pɔ, nà è-mavofodai ta bɔɔbɔɔ sei ga è-votogi masadai zu, gè ná-masadai zeí.

13 To ɔa é vaazu peɛ losu bè, nà ɔaa ná-masa kpɔkpɔgi maazu eyesu ɔɔ.

14 Nà ɔɔɔi nà ɔe be ga ɔeɔeɔi, taun ge ɔe bè ga doun zunu. Ni a faa ɔɔu ɔeena, nà maagɔlo, eɔeɔeɔi doun keeɔeɔi a da ná-doin maagɔlo la.

15 Kee gè la ná-nuɔɔɔɔlai maagoozaa ba pe, eɔeɔeɔi gè maagoozani la Sayile va, nii gè dikpini, gè è vile ga potogi.

16 Da-veɔeɔeɔi ta da-masadai ta zeí ga pago gaaazu eyesu ɔɔ, da-masa kpɔkpɔgi la jiiikipiga eyesu ɔɔ.»

17 Natan liini, é niima ɔeɔiti pe ta ma ɔulakelɛmaiti pe daazeeli ga pago Davide ma.

Davide ná-maanɛɛnɛi

(1 Dɔlo Sevei 7:16-27)

18 Naa ɔeai ma, Davide liini, é zeí ɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, é GALA fali ɔani: «Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, nà ga leeni, ná-peɔeɔeɔi ɔalaa ka ga leeni, è liizu daazeelizu, ve gè ná?

19 E la mo naa ɔaani ga faa wola, Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, è minazeɔea volu bè, nɛi gè ga da-wotiɔe nui, ga velela vele vaiti ti maagoozaai, é vile ná-masa peɔeɔeɔi va. Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, velei ɔana da da nuɔɔɔɔ zo da nɛi?

20 Lee ɔili ka ná bo è ma, é veɛ nii va? Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, da ɔɔɔi è kwɛɛ, nɛi gè ga da-wotiɔe nui.

21 Da-minazeɔegi ta da-leveiti maavele ɔa é kea, è niima vaa wolaiti kea, è lati, è ti ɔula bè keɛma, nɛi gè ga da-wotiɔe nui.

22 «Ee, Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, è wɔɔɔɔ! Nu nɔpe ge la ga è ɔeɔeɔe, gaamazu gala kili nɔpe ge la ná, é ɔula è volu, eɔeɔeɔi nɔ gi menigai la ga gi-woiyɛgeiti.

23 Eteai zu, zii ɔeɔeɔe ɔa é ga da-nuiti Izelayeɛ nuiti kevele, nii è liai, è ti unmoɔ, ti ɔe ga da-nuɔɔɔɔi, ta è ɔɔɔ wɔɔɔ? E la zii ɔiligi tanigaa ɔeɛni ɔaa ta ta-ɔalagiti da-nuɔɔɔɔi tuɔɔ, niiti è ti unmoɔgai, è ti ɔula Ezipete yooi va.

24 E da-nuɔɔɔɔi Izelayeɛ nuiti seida ga ti ɔe ga da-nuɔɔɔɔi eyesu ɔɔ. Da ma, ɔɔɔɔ GALAGI, è ɔea ga ta-GALAGI.

25 «Niizu niina, Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, soma kae, è ɔaa da-minazeɔegi maazu, nii kea bè, nɛi gè ga da-wotiɔe nui, ta ná-masa peɔeɔeɔi ve. Kee, eɔeɔeɔi è boga la.

26 Naazu da lebiyai zɔɔɔ eyesu ɔɔ, ta nuiti ti ɔe ma: «ɔɔɔɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɔii ɔa é ga Izelayeɛ ná-GALAGI!» Nɛi gè ga da-wotiɔe nui Davide, ná-masa peɔeɔeɔi mina jiiikpi pe è ɔaazu.

27 Mazɔɔɔ, ee, ɔɔɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii, Izelayeɛ ná-GALAGI, da ɔɔɔi ɔa è dea ga ze, nɛi gè ga da-wotiɔe nui, ga da masa peɔeɔeɔi losu bè, naa ɔa é kea gè gaabaa zɔɔɔga, gè niima maanɛɛnɛ wooi laazeeli è ma.

28 «Niizu niina, Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, da ɔa è ga GALA, è-laawooiti ta ga gaamai, da ma ka è minazeɔea bè ga undaanɛi nii, nɛi gè ga da-wotiɔe nui.

29 Soma mu niina, è tuya loo ná-masa peɔeɔeɔi ma, nii a ke è ye ná ɔɔ è ɔaazu. Mazɔɔɔ, Maliɔii, ɔɔɔɔ GALAGI, da ɔa è minazeɔea, da-luyai maavele nɔ ɔa a ke, nɛi gè ga da-wotiɔe nui, ná-masa peɔeɔeɔi tuya zɔɔɔ.»

8

Davide zobo sɔɔɔ fai

zɔɔma ziiti ma, ti maagooɔlii zu

(1 Dɔlo Sevei 18:1-13)

1 Naa voluma Davide vɔnini Filiseti nuiti ma, é ti ɔaazu unfe sege, é ta-ɔaaɔaa ɔula ti ya.

2 E vɔnini ɔalaa Moaɔe nuiti ma. Niiti é ti zoni, é ti laani zooi ma, é ti ɔaaɔwɛ su ga seizu savago ga galui. Nu zeizu savagoi zaama, é seizu felegoiti paani, é seizu ɔilagi ye vulua. Moaɔe nuiti ti ɔloni Davide ve, ti da mului zala ma.

3 Naa voluma Davide vɔnini Sɔɔa masagi Gadadeezɛɛl ma, Leɔɔɔe ná-doun zunui, siigi zu é ɔeni liizu la ga ná-masadai zeida volu zie wolai Ufelate maave.

4 Davide soo ɔize zalaɔusu waagila undɔfela (1 700) zoni, ta sie kɔɔa zalaɔusu waaɔuufelegɔ (20 000). E wotolo ɔize zoo ungila (100) makɛni. E mɔtaiti kɔɔɔɔlu nataiti teveni.

5 Siili yooi zu nuiti ti ɔeni Damase, naati ti vaani ɔɔsu Sɔɔa masagi Gadadeezɛɛl va. Davide nu waaɔuufelegɔ maazu felegɔ (22 000) vaani ti va.

6 Naa voluma, Davide kundjiiti seini Damase yooi zu Siili nuiti saama. Siili nuiti ti ɔloni Davide ve, ti da mului zala ma. ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni fɔnifaamai veezu Davide ve, ve kpɛin é ɔeni liizu ná ga kɔɔi.

⁷ Davide zanu kooḡo zepɛgiti seḡeni, niiti ti ḡeni Gadadeezɛɛl ná-salabusuiti zea, é li ga tiye Zeeluzalɛme.

⁸ Davide kolu ɓai mainmoin seḡeni masagi Gadadeezɛɛl ná-taa wolaiti su, Beeta ta Beelotayi.

⁹ Siegi zu Gamate masagi Tɔyi mɛnini da ga Davide vonige Gadadeezɛɛl ná-kooɓɛɛiti pɛ ma,

¹⁰ é ná-doun zunui Yolame leɓeni Davide ma ga é tuwo, ta é mama fala vai zu Gadadeezɛɛl va, é voni ma, tɔɔzei Tɔyi ta Gadadeezɛɛl ti ḡeni kooi ḡa no ḡo. Yolame liizuɓe, é liini ga soolai ma zii pɛ, niiti ti ḡeni ga walii, zanugi, ta kolu ɓoigi.

¹¹ Masagi Davide ti veeni Ḡooḡo GALAGI ɓe, eḡɓeɓeɓe é keɛni la niina ga walii ta zanugi, nii é kulani zɔɔma zii ḡiligiti zea, niiti é vonini ti ma:

¹² Edome nuiti, Moabe nuiti, Amɔn nuiti, Filiseti nuiti, ta Amaleke nuiti, ta nii kpein é soni kooi zu, é kula Soɓa masagi Gadadeezɛɛl ya, Leḡɓɓe ná-doun zunui.

¹³ Davide laḡɓi mɔta ḡulani, siegi zu é ḡaleni la ma, fɔnigai ma Edome nu waapuugɔ maazu lɔsavai (18 000) ma, Kpolo Uɛtugi zu.

¹⁴ Naa voluma, é kundigiiiti seiini Edome yooi ná pɛ su. Edome nuiti pɛ ti ḡoloni Davide ɓe. Ḡooḡo GALAGI ḡeni fɔnifaamai veezu Davide ɓe, ɓe kpein é ḡeni liizu ná ga kooi.

Davide ná-botiḡe nu wolaiti daaseigiti

(1 Dolo Sevei 18:14-17)

¹⁵ Davide masadai ḡɛɛni Izelaye pɛ unda, é ḡeni tukpɔi ḡaaleɓezu ga soledai ná-nuɓuseiti pɛ ɓe.

¹⁶ Seluya ná-doun zunui Zoabe ḡa é ḡeni ná-kooɓɛɛi unda, Ayilude ná-doun zunui Zɔzafate ḡe ga seve make nui,

¹⁷ Ayituɓe ná-doun zunui Sadake, ta Aɓiataal ná-doun zunui Ayimeeleke ti ḡe ga zalaḡa ḡula nuiti, Selaya ḡe ga seve ḡe nui.

¹⁸ Yegɔyada ná-doun zunui Benayaḡu ḡa é ḡeni Kelɛte nuiti ta Peeleɛte nuiti unda, niiti ti ḡeni ga masa make nuiti. Davide ná-doun zunuiti ti ḡeni ga zalaḡa ḡula nuiti.

9

Davide yeezei vai

Zonatan ná-doun zunui Mefiɓaale wu

¹ Davide gaazaḡani woni, é ḡe ma: «Sayile ná-pele wu nui ta yeḡe nei vulua? Nà pɔ ḡe woogɛḡilada ḡe ɓe, Zonatan maavele ma.»

² Sayile ná-peleyeḡei wu botiḡe nui gila ge ḡeni ná, daa ga Siɓa. Ti vaani la masagi ɓo ɓe. Davide gaazaḡani, é ḡe ma: «Da ḡa é ga Siɓa?» E googaaɓoteni, é ḡe ma: «Nà ḡa ḡe ga Siɓa, da-wotiḡe nui.»

³ Masagi da gaazaḡa, é ḡe ma: «Nu vulu nɔpe ge la yeni Sayile ná-peleyeḡei wu, nii ná zie ɓe ga GALA ná-woogɛḡilada?» Siɓa googaaɓoteni, é ḡe ma: «Zonatan ná-doun zunui gila ka de ná, nii kooḡo felego pɛ maaleḡeḡagai.»

⁴ Masagi ḡeni ma: «Mini ḡa é ná?» Siɓa googaaɓoteni, é ḡe ma: «Toḡa Lodeɓaal, Makiil ná-pele wu, Amiyele ná-doun zunui.»

⁵ Masagi Davide nu leɓeni, ti li, ti seḡe Lodeɓaal, Amiyele ná-doun zunui Makiil ná-pele wu.

⁶ Siegi zu Sayile ná-dounloin, é ga Zonatan ná-doun zunui Mefiɓaale zeelini la Davide ḡakala, é nɔkɔni masagi wu. Davide tolini, é ḡe ma: «Mefiɓaale!» Naa ḡe ma: «Wele ná va, da-wotiḡe nui.»

⁷ Davide ḡeni ma: «Mina lua. Nà woogɛḡilada ḡɛɛzu é ɓe, è-ḡɛɛ Zonatan maavele ma. Nà è-ḡɛwola Sayile ná-zooi pɛ feezu ɓolu é ya, da ɓoḡɓi da ḡe laamiizu ná-tabalii ḡa folo-o-folo.»

⁸ Mefiɓaale nɔkɔni, é ḡe ma: «Masagi, lee vaa zu é yiizoolɛzu ga ze, nɛi ḡe la vizɔni gile ɓoomai va?»

⁹ Masagi Siɓa lolini, Sayile ná-botiḡe nui, é ḡe ma: «Nii kpein é ḡɛa ga Sayile ta ná-peleyeḡei nɔnɔ, ḡe ti pɛ fea è-maliḡii ná-dounloin ya.

¹⁰ Da ɓe-o, è-loun zunuiti ɓe-o, da-wotiḡe nuiti ɓe-o, wa ḡɛɛzu tii ḡɛɛzu ɓe. Nii wa solɔna, wo vaa la, naa ḡa é ḡɛɛzu ga è-maliḡii ná-peleyeḡei ḡɔnɔḡi. Mefiɓaale ɓoḡɓi ḡa ḡɛɛzu laamiizu ná-tabalii ḡa folo-o-folo.» Siɓa ma, zunu loun puugɔ maazu laɔlugɔ (15) ḡa é ḡeni zea, ta botiḡe nu ɓuufelegɔ (20).

¹¹ Siɓa ḡeni masagi ma: «Nii kpein maliḡii masagi bogai mà, nɛi ḡe ga da-wotiḡe nui, nà ti pɛ keɛzu.» Mefiɓaale ma ge ḡeni daami wosu masagi ná-tabalii ḡa, eḡe masagi ná-doin ta.

¹² Zunu loun ḡila ge ḡeni Mefiɓaale ya, nii daa ḡeni ga Mika. Siɓa ná-pele wu nuiti pɛ ti ḡeni botii ḡɛɛzu Mefiɓaale ɓe.

¹³ Mefiɓaale yeni Zeeluzalɛme, é da laami masagi ná-tabalii ḡa. Kooḡo felegoiti pɛ maaleḡeḡeni.

10*Amõn masagi Davide ná-keelaiti unfe fai**(1 Dóló Sevei 19:1-5)*

¹ Naa vóluma Amõn masagi zaani, ná-doun zunui Ganun zeipotogi zu ga masagi.

² Davide gèni ma: «Nà woogègìlada gèezu Ganun ve, egevelei keegè Nagase woogègìladai gèni la bè.» Davide ná-botigè nui tanigaa leveni ga ti bena fe be keegè zaa vai zu. Siegi zu Davide ná-botigè nuiti ti zeelini la Amõn yooi zu,

³ Amõn lotugòiti ti gèni ta-masagi Ganun ma: «Da kaazu ga è-gèe ná-lèbiya gá é keezu Davide gaaneene nua levesu la è ma baa? Taai gwee fai ta pete fai laade baa, nii a ke ti va kologolo yeeta?»

⁴ Ganun Davide ná-keelaiti soni, ti ti-bèleitì gilazuveti bo, ti ti goba zegeiti tevega, é zo bu, é le ti-zaama ve letema ve, ti be ti va, ti da li.

⁵ Davide menini nii keai. E keela leveni ti lugò, mazóló naati ti wola unfeni. E gè ti ma: «À ye Zeeliko eyesu wo-bèleitì ti le vòlu, wa va niina.»

*Davide vóni fai Amõn ta Siili nuiti ma**(1 Dóló Sevei 19:6-19)*

⁶ Amõn nuiti ti kaani ga ti bógò woinzegea Davide ma. Ti salaavusuiti gaizieni zou giligaa zu: salaavusu waavufelegò (20 000) Siili nuiti saama ti Bete-Legòbe, ta Sòba, salaavusu waagila (1 000) Maaka masagi vò be, ta salaavusu waapuugò maazu felegò (12 000) Tòbe vò pelei.

⁷ Davide menigai ma, é Zoabe leveni ti laalógòma, ta Izelaye gòobebei pe.

⁸ Amõn nuiti ti gùlani, ti lo kògò vai ma, ta-laa wolai laave. Siili zalaavusuiti, niiti ti zegeni Sòba ta Legòbe ta Tòbe, é ve Maaka zalaavusuiti ba, naati pe ti gèni loni ye kòò lóòai zu.

⁹ Zoabe kaai ma ga kògòzuvè gá fele vòoma, velelave ta vòluzu velei, é yeeloni kògò nu gèegèzegiti ba, é ti vòle Siili nuiti daawu kògò vai ma.

¹⁰ E kòobebei mótai ma lotugòlai gálivaani keegèloin Abisayi ma, naati ti lo Amõn nuiti daawu kògò vai ma.

¹¹ Zoabe gèni keegèloin Abisayi ma: «Ni Siili nuiti zeevi ka moinna mà, da va, é bò bà. Ni Amõn nuiti zeevi ka moinna è ma, ná va, gè bò è va.

¹² Zebezege, ade kòòí gò, de da-nubuseiti maalobo, ta da-GALAGI ná-taaiti. Gòogò GALAGI naa gè, nii pagai gaazu!»

¹³ Zoabe ta ná-kòobebei ti lopele bétèni kògò vai ma, Siili nuiti daalógòma, naati ti vèlani ba.

¹⁴ Amõn nuiti ti kaai ma ga Siili nuiti ti vèla, tiya balaa ti vèlani Abisayi va, ti li ta-laazu. Zoabe zegeni Amõn nuiti polu, é gale ma Zeeluzalame.

¹⁵ Siili nuiti ti kaai ma ga Izelaye nuiti ti vóniga ti ma, ti ta-gòobebei pe gaaleeni ba.

¹⁶ Masagi Gadadeezel keela leveni, ga ti Siili nui zòiti gaale ba, niiti ti zìe wolai Ufelate vòlu velei. Gadadeezel ná-kòogùluúbai Sòbake loni ti lugò, ti zeeli Geelame.

¹⁷ Davide faa gwèegai ma su, é Izelaye gòogò nuiti pe gaaleeni ba, ti Zuluden búde, ti li Geelame. Siili nuiti ti gèvele bétèni ga ti vala Davide va, ti kòòí lóozeini.

¹⁸ Kèle ti vèlani Izelaye nuiti ba. Davide kògò wotolo undafela (700) zu zalaavusuiti paani, ta soo bize zalaavusu waavunaanigò (40 000). Zeezeelini balaa ta-gòogùluúbai Sòbake ma, naa za náve.

¹⁹ Tei masagi niiti kpein ti bõni Gadadeezel va, ti kaani ga Izelaye ziaa ti wu, ti ziileigi gáizieni yògòzu ta Izelaye, ti gòlo Izelaye ve. Naa vóluma Siili nuiti ti gèni luazu ga ti va li bõsu Amõn nuiti ba.

11*Davide ta Bate-Seeba ta-vai*

¹ Poluma gònagi, yeedegàlai nii masagiti ta da lii la kògòzuvè, Davide Zoabe ta ná-kògò nu wolaiti tèvèni, ti lo Izelaye gòogò nuiti kpein tugò. Ti Amõn yooi zugòlogòloni, ti ta-laa wolai Lafa ze kele su. Kele Davide yeni Zeeluzalame.

² Yeeta kpòkò voloi, Davide wuzegeni folo niimenii zu, é da ziezìe doogò bosuve, ná bétèni ná-masa pelei gòma ve. E yeni miná, é anzanui ta gá, é da maagba, gola vagai.

³ Davide nu leveni ga ti anzanui naa vòlu gaaazaga bo. Ti gè ma: «Eliame ná-doun anzanui Bate-Seeba ve, Gete nui Ilii anzai.»

⁴ Davide numaa leveni, ti li, ti toli. E vòani Davide vò be, naa la koba. Tò ma kpega gèni de nò feya ga pade fai gè ná-alugi gá vóluma. E gèleni ma ná-pelei wu.

⁵ Naa vóluma, é kaani ga kogi gá ma, é keela leve Davide ma, é gè ma: «Kogi gá mà.»

⁶ Davide keela leveni Zoabe ma ga naa Gete nui Ilii leve ma. Zoabe devei veeni naa ya, ga é li masagi vò be.

⁷ Ilii zeelini Davide ma, naa Zoabe ta kòobebei maa gaaazagabo ma, ta kòòí gèvelei.

⁸ Naa voluma Davide feni ma: «Li da-foizu, e loogo.» Kulaai ma masagi bo be, naa vebeanii leveni ma.

⁹ Kele Ilii la feni keeni, e va li na-pelei wu. E laani masagi na-pelelave, ta maligii make nuiti.

¹⁰ Ti boni Davide ma ga Ilii la liini na-pelei wu. Davide tolini, e ge ma: «Siei ga e zegezu ma, lee vaa zu e la liini da-foizuwae?»

¹¹ Ilii googaavoteni, e ge ma: «Minazefge kesui, ta Izelaye kpein, e ve Zuda va, ta niizu kotaiti bu, koojuluu bai Zoabe ta na-salavusuiti ta koo lobi va. Na zoo gale, ge naati ze miná, ge li na-pelei wu, ge laami, ge boole, ta ge la anzai goba? GALA ka kaazu, egevelei e vulua la ga gite, gaamazu ge la naama vaa zii gea eyesu pe.»

¹² Davide feni ma: «Ye ve mono za, lina, ge be e va, e li.» Ilii yeni Zeeluzalame naama voloi, ta poluma zobui.

¹³ Davide tolini ga ti daami wo booma po be, e dooi veeni zea, naa ye kpolezu eyesu dooi so. Kele kpokoi, Ilii liini mono, ti la ta maligii make nuiti. E la keeni, e va li na-pelei wu.

¹⁴ Poluma zobui Davide seve geeni Zoabe ma, e fe Ilii ya ga e lii la.

¹⁵ Sevei naa zu wooi feni ga nii: «Ilii vile velelave, ve kooi boidai na, wo gula volu, wo maafoozu ba, nii a ke ti yeezeeli ma, e za.»

¹⁶ Zoabe geai ma taai zeizu kele su, e Ilii vileni, ve na zogai kpe ti zili nuiti ta-zalavusu wolaiti be.

¹⁷ Niiti ti feni taai naa zu, naati ti gulani, ti kooi vala Zoabe va. Ti salavusui tanigaa ta fulubai tanigaa vaani Davide na-koovebei va. Gete nui Ilii feni naati saama, ti zaai.

¹⁸ Zoabe wooleveni Davide ma, e kooi gevelei pe sugula ma.

¹⁹ Zoabe feni keelai ma, nii e feni liizu ga woolevegi: «Da bena ga koofozuve vai pe bo masagi ma,

²⁰ ni a yigaaawanana, e e gaaza ga: «Lee vaa zu wo wola maafozaai taai va gana koofo ziegi zu? Wo la sugwee ga nu ga zoo yesu sigigi ungame, e kilegi vili?»

²¹ Wo-gi ka su nei baa anzanu ga e Yelubeesete na-doun zunui Abimeelke vaani Teebesee? E la feni yeni sigigi ungame, e kotu wolai vili ma, e paa? Lee vaa zu wo wola maafozaai sigigi va?» Da ge ma niina: «Da-wotige nui Gete nui Ilii balaa saave kooi zu.»

²² Keelai liini ga e woolevegi wo Davide ma, nii a ke nii pe Zoabe boni ma, e li, e bo Davide ma.

²³ E feni Davide ma: «Taai maafe nuiti ti gea de zienu gi wu, ti gulani gi laalofoma, ti va doobi zu, kele gi ti laavilige, eyesu taa zigidave.»

²⁴ Nazu ga kile pili nuiti ti yega la sigigi ungame, ti kilegiti pili, masagi da-zalavusui tanigaa zaave, da-wotige nui Gete nui Ilii ga naati saama, niiti ti zaai.»

²⁵ Davide feni keelai ma: «Nii ga da bo Zoabe ma: «Mina niima vai zefge ga faaba. Kooi zunjaka la da ga gula. Gaaaba, e taai zo, e kologolo.» Li, e Zoabe inodo ga naama wooi.»

²⁶ Siegi zu Ilii anzai menini da ga sinigi zaa, e naa na-saa woloi woni.

²⁷ Saa woloi ma voloittevegai ma, Davide nu leveni daagomisu, e naa keeni na-pelei wu, e ge ga anzai, e doun zunu zoloni be. Kele nii Davide keeni, naa wanani Goofo GALAGI ma.

12

GALA goo wo nui Natan

zelilo fai Davide ma

¹ Goofo GALAGI Natan leveni Davide ma. E liini po be, e ge ma: «Zunu felego feni taai ta zu, zoi ga kpete nu, baolai ga bala nu.

² Nikeiti ta baalagiti ti moinni kpete nui ya.

³ Baala saa yivo gila kpe no ga e feni bala nui ya, nii e geyani, e da to, naa feni baagozu po be na-dointi koba. E feni zunui na-daamianigi miizu, e da boole na-ziawoi zu, e da la zeeloko zu, e feni zea ege na-doun anzanu.

⁴ Yeeta ween gulani kpete nui ma, kele toun ge la feni po ga e va na-toganii ta zefge, baalagiti baa nikeiti saama, e va gili ma weein ve ga konogi. E liini, e bala nui na-baala saa yivoi zo, e kpete ga ma weein fonogi.»

⁵ Davide wola yigaaawanani naama zunui ma, e ge Natan ma: «Ge fonaa Goofo GALAGI ma, nii e vulua, ga nui nii e naama vai gea, maanewe ga e za.

⁶ Baala zivoi e segeai, toga naama veeda naanigoi ve, mazolo e la gaazumaawoingaa geeni.»

⁷ Natan feni Davide ma naazu: «Da ga e ga zunui naa! Goofo GALAGI Izelaye na-GALAGI wooi gaa: «Na ga ge guloi ziaa e ma ga e ge ga Izelaye masagi, ge e gula Sayile ya.

⁸ Ge e-maligii Sayile na-pelei lo e yeezu, ge anzaiti pu e yeezu, ge e ze ga Izelaye ta Zuda unda ga masagi. Ni naa pe ge gea ga faa go, kevele betea gea de ga ge vebeani jiligaa la ma.

⁹ Lee vaa zu mu è dàawooi vèlèvèlesu, è da wànama vai gè? E Gète nui Ilii vaave ga boğa zokpò, è anzai zege, è ke ga dónò, tò bógò ma è paa ga Amòn nuiti ta-wogá zokpò.

¹⁰ Naa gá è ba, toomai la mò zègèa dà-vèlèi va pè, mazólò è pèlèvèlèga, è Gète nui Ilii anzai zege ga dónò.»

¹¹ Góogò GALAGI wooi gáa: «Nà vaazu ga maanógò è vò, è gúla dà-vèlèyegèi nò wu, nà è bógò anzaiti segezu è gáazu, gè ti ve nu gíli zea, è la ga tiye èsè pè gaazu.

¹² Doun è dónò gèvè dógúzu, nòun nà nii gèezu Izelaye pè gaazu, folo wolai.» »

¹³ Davide gèni Natan ma: «Gè kotoi gèa Góogò GALAGI laabógòma.» Natan gèni Davide ma: «Góogò GALAGI dà-fotoi maavaayèga, è la mò zaazu.

¹⁴ Kele tètì niima vai maavele ma, è yeedégàlai vea Góogò GALAGI zili nuiti zea ga ti woo jòì wo ma, doin sòlòogai è vè, togá za.»

Davide ná-faağazagì ma zalai

¹⁵ Natan gèlèni ma ná-koizu. Góogò GALAGI seebè wolai vilini doungoi ma, nii Ilii anzai sòlòni Davide vè.

¹⁶ Davide GALA maanèenèni doungoi vè. E zugi zoni, è jì piin laani zooli ma.

¹⁷ Ná-pelelè wu wotígè nu wolaiti ti loogóni ba ga é wuzègè, kele é gèlèni, é la keeni, ti va laami vòoma.

¹⁸ Folo lófèla voluma, doungoi zaani. Davide ná-botígè nuiti ti la gèni zoosu ti va bo ma, mazólò ti gèni gèezu bógò ma: «Doungoi gèai ma vulua, è la wiloini ade-woo ma. Ada zool gale, ade gè ma, doungoi zaa? Togá faa jòu gè ga bógò.»

¹⁹ Davide kaani ga ná-botígè nuiti ta bòezu laa wu. E gaağani ga doungoi zaa. E ti gaağani, é gè ma: «Doungoi zaa baa?» Ti gè ma: «É zaa.»

²⁰ Naazu Davide wuzègèni zooli ma, é maagba, é gulo maku neenègi zìe bógò ma, é ná-segei maavalibo, é li Góogò GALAGI ná-pelelè wu, é nòko ná. Naa voluma é liini ná-koizu, é gè ti daamianigi ve zea, é laami.

²¹ Ná-botígè nuiti ti gaağani, ti gè ma: «Nii è keai, naa volu vè gá ga leeni? Siègi zu doungoi gèa la vulua, è zugi zoge, è da wòlò. Tèi é zaa, è wuzègè, è da laami.»

²² E ti wooğaavoteni, é gè ma: «Siègi zu doungoi gèa la de vulua, gè gèa zugi zosu, gè da wòlò, mazólò gè gèa gèezu ma: «Bè gá è kwèè ni Góogò GALAGI la màawòingá, é va doungoi yenvui yè su?»

²³ Ni é zaa, lee vaa zu nà li zu sosu? Naama zobo ka bè, gè zenvui vu su? Nòun nà liizu pò pelelè, kele toun ge la mò vaazu ga pò pelelè.»

Salomòn zólò fai

²⁴ Davide maağani anzai Bate-Seeba va, é gaanène, é laani koba, naa doun zunu gíli sòlò bè vòlu, é daasei pèe ga Salomòn. Góogò GALAGI doungoi naa neeni vè,

²⁵ è naa leeni ga Davide ga GALA goo wo nui Natan maavele. Naama nebei maavele ma, doungoi laaseigi vèeni ga, Yedidia (nii polu vè ga «Góogò GALAGI neenógò»).

Davide Amòn nuiti ta-laa wolai

Laba zo fai

(1 Dólò Sevei 20:1-3)

²⁶ Naama zìegì zu kòogúlubai Zoabè laalèni Amòn nuiti ta-laa wolai Laba wu, é masa koizuvè zoni.

²⁷ Názu gá è keelaiti tevèni la Davide ma, é gè ma: «Gè laalea Laba wu, gè buu vèlè gòizuvè zoga wòlò, vè zìe makesuvè ná.

²⁸ Kòvèbei mótai gáalèna ba mu, è va, è taai zèi kele su dà bógò, è so. Gè la pò ga gè so, ma lebiyai pè ge va va pò.»

²⁹ Davide kòvèbei mótai pè gaalèni ba, é li, é laale Laba wu, é naa zo.

³⁰ Davide masa bòlògi zègèni, nii è gèni ta-masagi unma. Bòlògi naa gèni ga zanu tetelegi, buyègi gèni ga kilo vuusavagò (30), kòtu zongò baagi gíla ge ba. Ti dóni Davide unma. E gúlani taai naa zu ga ani mòinmòin, niiti é ti zoni kòò zu.

³¹ Nubusei niiti ti gèni zeini ná, é naa tanigaa gèni ga sii zìe nuiti, kòtu gòlo nuiti, gulu vò nuiti, è tanigaa gè ga biliki loğá nuiti. Uele gána é keeni la ga nubuseiti pè, niiti ti gèni Amòn laaiti su. Naa voluma, Davide ta kòvèbeiti pè ti gèlèni ma Zeeluzaleme.

13

Amenòn ta Tamaal ta-vai

¹ Naa voluma, pete nii é gèeni, zeela gíla ge gèni Davide ná-doun zunui Abesalòme ya, pagai ga gola, daa ga Tamaal. Davide ná-doun zunui Amenòn wòinni la.

² Amenòn zeebèni ga ziiólò, é vile ná-seelai Tamaal va, nii wòin gèni ma. E gèni Amenòn gáazu ga fai maayikiai, ga é va maağá naa va, mazólò naa la gèni de zunui vaa gíwèè.

³ Amenon bɔɔlai ta ɣeni ná, gola ɣelegɣelegai, daa ga Yɔnadaɓe, Davide keɛɣɛloin Simea ná-doun zunui ɣeni de.

⁴ E ɣeni Amenon ma: «Lee vaa zu ɗei é ga masa doin, è ɓɔɔɔ maawoinzu ɣani sobu-o-sobu? E la pɔ è va bo mà?» Amenon googaaɔoteni, é ɣe ma: «Tamaal ɣa woin mà, kɛɛloin Aɓesalome ná-seelai.»

⁵ Yɔnadaɓe ɣe ma: «La betei zu, è ɓɔɔɔ ɣe ga seeɓe nui. Siɛgi zu è-ɣɛɛ a vaana la, dá ɣe ma: «Va bu, ná-seelai Tamaal va, é daamii ve zèa, é kpɛte gàazu, tɔ ɓɔɔɔi é fe zèa, gè mi.» »

⁶ Amenon laani, é ɓɔɔɔ ɣe ga seeɓe nui. Masagi liini welezu ma, Amenon ɣe masagi ma: «Nà è maanɛɛɛzu, soma ná-seelai Tamaal va, é ɗɛɣe buun felego ɓete gàazu, tɔ ɓɔɔɔi é ti ve zèa, gè ti mi.»

⁷ Davide keela leveni Tamaal ma ná-pelei wu, é ɣe ma: «Li è-liɛ Amenon ná-pelei wu, é kɔnɔ gili.»

⁸ Tamaal liini diɛ Amenon ɔɔ be, é ka laani, é bulu vukoi yeɓeni, é gaayo, é ɗɛɣe buun felego ɓete diɛ ɣaazu, é gili.

⁹ E ma liɣii zeɣe, é daaloka gaazu. Kele Amenon ɣɛɛni daami va. E ɣe ma: «À nuiti kula ná-pelei wu!» Eɛe pe ge ɣulani ná-pelei wu.

¹⁰ Amenon ɣeni niina Tamaal ma: «Vaana ga ɗɛɣe buungiti daa ɔɔɔi wu, miná ɣa é ti veezu ná zèa dá ɓɔɔɔi, gè ti mi.» Tamaal liini ga ɗɛɣe buungiti, é ti ɓeteɓeni diɛ Amenon ɔɔ, naa laa ɔɔɔi wu.

¹¹ Siɛgi zu é ɣeni feezu la zea, Amenon soni, é ɣe ma: «Va, de la, zeela!»

¹² Tamaal ɣe ma: «Ba, diɛ, mina ɔɔ mà! Naa la dá ga ɣe Izelayele. Mina unfetala vai naa ɣe!

¹³ Naa ɣea voluma, mini ɣa ná li ná ga ná-unfegi? Da ɓalaa, dá ɓɔɔɔ ɣula naazu ga unfetala nu Izelayele. Lee vaa zu è la lia, è bo masagi ma? E la ɣɛɛa fee vai va è ɔɔ.»

¹⁴ Kele Amenon la ɣeni keɛni, é va woilo goo ma, é soni ga maaɓaai, é ɔɔ ma, é laa la.

¹⁵ Naa ɣeai ma, maayo ge zɛɣeni Amenon ɔɔ, é naa woinzeɣeni ga gola, é leve naa ná-nɛɛɛɛi va, nii é ɣeni ziima. E ɣeni naa ma: «Wuzɛɣena ɔɔ, è li!»

¹⁶ Tamaal ɣeni ma: «Ba! Mina kpɛ ɣana, naa ɣa ɣe ga faa ɔɔɔ wola, é leve nii va, è keai ga ze niina.» Kele é la keɛni mɔnɔ, é va woilo goo ma.

¹⁷ E ná-botiɣe zunu loungoi lolini, é ɣe ma: «Anzanu loungoi nii ɣula mà pelei wu, è pelei vilisu ga polu ɔɔɔi.»

¹⁸ Botiɣe zunu loungoi kulani eteave, é pelei vilisu ga polu ɔɔɔi.

Seɣe ɔapagi ta ɣeni Tamaal ɣɔba, pɔnɛai, naama zeɣe ma zii ɣa masagi ná-doun anzanuiti ti bena too ɣɔba, niiti ti la ɗe zunu vaa ɣwɛɛ.

¹⁹ Tamaal zɔɔɔi ɔuuni nɔungi ma, é ná-seɣe ɔnɛgi vali ga, nii é ɣeni kɔba, é yeela unma, é dá li ga wɔɔa.

²⁰ Keɛɣɛloin Aɓesalome ɣeni ma: «È-ɣɛɛloin Amenon ɔɔɔɔ è ma ɓaa? Nii gè bosu è ma niina, zeela, maaɣe kpɔ, dá-zeelai ɔɔ. Mina naama vai zeɣe yii ɔɔ.» Tamaal yeɓeni niina diɛ Aɓesalome ná-pelei wu, eɣe anzanui nii sinigi ɣɛɛai ba.

²¹ Masagi Davide naama vaiti mɛnini, é wola yiiɣaawana.

²² Aɓesalome la ɣeni faa nɔpe boni Amenon ma. E naa woinzeɣeni, mazɔɔɔ naa ɔuuni ná-seelai Tamaal ma.

Aɓesalome potokulai ɣɛɛ vai ná-seelai ɔɔ

²³ Kona felego voluma, baala maaleɣa leve nuiti ti ɣeni Aɓesalome ya Baale-ɣasɔɔ, Efelayime ɣɔbaɔɔ. E masagi ná-doun zunuiti pe tolini ná.

²⁴ E liini masagi ɔɔ be, é ɣe ma: «È kwɛɛni ga nɛi gè ga dá-wotiɣe nui ná ná-baalagiti maaleɣai levezu. Masagi soma tɔ-o, ná-botiɣe nuiti-yo, wo va pɔ be, nɛi gè ga dá-wotiɣe nui.»

²⁵ Kele masagi ɣeni ma: «Ba-o, doun zunu, gi pe gi la vaazu, naa ɣa ɣe ga kasɔ wola è unma.» Aɓesalome ɓoini da, kele masagi ɣɛɛni toligi va, é tuya looni na be.

²⁶ Aɓesalome ɣeni ma: «Ni è la mɔ keɛni è va va, va bu kɛɛloin Amenon li, é gi maaza.» Masagi ɣeni ma: «Lee vaa zu è liizu, wo maazaasu?»

²⁷ Aɓesalome ná-kpɔidai maavele ma, masagi ɓeni Amenon va, ti li ta masagi ná-doun zunuiti pe.

²⁸ Aɓesalome devei veeni ná-botiɣe nuiti zea, é ɣe ti ma: «Wa Amenon ɣaana feya koozunɛai ga ɗɔɔi, ta ná ɣena wo ma: «A Amenon loɣa,» názu wa paa niina. A mina lua, ná ɣa gè devei veai wo ya. A zeɓezeɣe, wo ɣaaɓa.»

²⁹ Aɓesalome ná-botiɣe nuiti ti ná-devei zoni, ti Amenon va. Gaamago masagi ná-doun zunui zaiti ti wuzɛɣeni daami wosɔɔɔ, eɛe ge le ná-soovale fuului ɣoma, é ɔɔla.

³⁰ Ti yeɓeni pelei ma, Davide mɛni ga Aɓesalome masagi ná-doun zunuiti pe paaɔɔ, gila kpalaa ge la ɣulani.

³¹ Masagi wuzegeni, é ná-segeiti balivali ga, é la zooli ma. Ná-botigé nu wolaiti pé ti gjeni loni koba, ta-zegéiti balivaliai ga.

³² Davide keegéloin Simea ná-doun zunui Yonadahe kpœi zegeni, é gje ma: «Màligii masagi mina gisie ga masagi ná-doun zunuiti pé ka ti zaai, Amenon gila ka saai. Kaite yeei é vuuni la ná-seelai Tamaal ma, Abesalome gjeni gjezu, toga paazu.

³³ Màligii masagi mina niima vai zegé mu yii vò, é va da gisie ga ná-doun zunuiti pé ka ti zaai. Amenon gila nò gja saai.»

³⁴ Abesalome bôgôí vèlaue.

Siegi zu ada maabe nui weleni la goozama, é nu moinmoin golai gjaani, ti da va ga polu vèlei, gize gakamaue.

³⁵ Yonadahe gjeni masagi ma: «Welena masagi ná-doun zunuiti ba, ti vaazu, egjevelei nò gè gja bosu la è ma, nèi gè ga da-wotigé nui.»

³⁶ Kpesuue ga bœ, masagi ná-doun zunuiti ti unkulani. Ti pé ti wòlóni ga gola, masagi balaa ta ná-botigé nui ti wòlóni gola.

³⁷ Abesalome vèlani, é li Gesuul masagi Talemayi vò be, Amiyude ná-doun zunui. Davide gjeni ná-doun zunui zaa wòlòí wosu folo-o-folo.

³⁸ Abesalome yeni pela vèlei zu Gesuul, é ke ga kona savagò.

³⁹ Masagi Davide loogóni Abesalome bœ vai va, mazòlò gaaneena gjeni de niina Amenon zaa vai zu.

14

Abesalome gale ma vai Zeeluzaleme

¹ Seluya ná-doun zunui Zoabe kaani ga masagi yiimaaleida Abesalome letegi.

² E keela lèveni Tekoa, ti va ga anzanui ta, nii gola zoogai faa bêtezu, é gje ma: «Bôgô gje egje da gje saa wòlò wosu, è saa wòlò zegéi loo gôba, mina gulo maku neene sie bôgô ma, gaaazuue gje egje anzanui nii é ná-nui ta zaa wòlò wosu kaite.

³ Da li niina masagi vò be, nii gè bosu è ma, è naa wo ma.» Zoabe naa læni la, nii maaneeni é bo masagi ma.

⁴ Tekoa anzanui liini masagi vò be, é nòkò bu, é gje ma: «Ee, masagi, kizo.»

⁵ Masagi gjeni ma: «Leeni gja è pò?» E gjeni ma: «Masagi! Nà ga poanzai, sinigi zaa.

⁶ Doun zunui felego gja é gja zèa, nèi gè ga da-wotigé anzanui. Ti felego ti kœni dœvòí zu, nu la ná, é va ti gjaagwe, zoi da bœlai loja, é paa.

⁷ Peleyegéi pé buzegé vèle gjana daalôgôma, ti gje má: «Zoi é bœlai vaai, fe, gi paa, tœzei é keegéloin vaave. Uele gjana gá pogani zegé nui undaavili da gaama.» Ta naa gjena, ta ná-kito gaabelagi gologolosu naazu. Sinigi laaseigi ta mavofodai gja neele zooli gja.»

⁸ Masagi gjeni anzanui ma: «Li da-laazu, nà deveiti feezu da-va zú.»

⁹ Tekoa anzanui gjeni ma: «Màligii masagi, niima vaagaazagi ye ga giye, gá ná-peleyegéi, masagi gje ga sôbalala nu, ta mavofodaiti, niima vai zu.»

¹⁰ Masagi gjeni ma: «Ni nu nœpe ka zeli lona è ma niima vai zu, vaa la pò, toga è ye ná.»

¹¹ Anzanui kpœi zegeni vòlu, é gje ma: «Masagi soma, é minazegé bè Gôogô GALAGI laaseigi zu, ga potokula nui mina ta vœ ná-maanôgôí va, ga é va zoi vaa, nii zegai zèa.» Masagi googaaivoteni, é gje ma: «Gè gjonaa Gôogô GALAGI ma, nii é vulua, ga è-loin unma undegai gila kpalaa ge la loa zooli ma.»

¹² Anzanui gjeni ma: «Da va bu nei, màligii masagi, gè faa gili bo de è ma, nèi gè ga da-wotigé anzanui?» Masagi gje ma: «Bœna.»

¹³ Anzanui kpœi zegeni vòlu, é gje ma: «Lee vaa zu mu è gisiei gjana, é lo GALA ná-nubuseiti ba? Mazòlò wooi niiti maavele ma, è ti wogai feya, masagi, è bôgô gjevege ga sôba nu, mazòlò è la Abesalome gjaagalení ma, nii é kpœai.

¹⁴ Yeeta ade pé ada zaazu, egje ziei puai ya zooli ma, nu la zooga zèvezu. GALA ge la da ga zenvu gila nu ya, kele toga da pelei gjaizie ga nii kpœai, é mina ye pela vèlei zu.

¹⁵ Da kaana, páai gè bœ è vò, toga ga nubuseiti kevelei gja, é máaluai, gè gje bôgô ma: «Nà liizu, gè bœ masagi vò, tanisu toga zie ga ná-tene gooi, nèi gè ga ná-botigé anzanui.

¹⁶ Tanisu toga ke é baa máazu, nèi gè ga ná-botigé anzanui, zunui naa laalôgôma, nii é gja pò é gi laazegé etea, gá doun zunui, ga é gi gila nubuseiti saama, niiti GALA ge yiimazegéai ga tiye ga ti gje ga nœn.»

¹⁷ Kœue bôgô ma: «Màligii masagi laawooi gja gje ga ziilei kpœe bè.» Mazòlò màligii masagi gjeue egje GALA ná-geezugeelai ga é faa vagôí ta faa joi yôgôzúgula. Gôogô GALAGI da-GALAGI ye è va.»

¹⁸ Masagi gjeni anzanui ma: «Nà balaa, nii gè è gjaazagasu ma, mina tanœpe dœgú bà.» Anzanui gje ma: «Màligii masagi, bœna.»

¹⁹ Masagi kpœi zegeni vòlu, é gje ma: «Zoabe lei é va gje vòlu niima vai pé su?» Anzanui gje ma: «Ee, màligii masagi, GALA ka kâazu, egjevelei é vulua la ga gite, nii kpein màligii masagi

boga, nu la zooga zegezu ba, è va li ga yeeza 6aa gòvèzu vele. Ti pe ka ga gaamai, da-wotigé nui Zoabe gá è tèvèga, ga gè bœ è vœ. Nii kpein maanèai ga gè bo, nèi gè ga da-wotigé anzanui, tó gá è ti pe pua dà.

²⁰ Ni da-wotigé nui Zoabe naa gèa, togá pò è niima vai gúla ga kèvelei taglii. Kele gígi gá máligíi ya, egé GALA ná-geezugeelai. Nii kpein é gèezu zooti zu, é ti pe kwèè.»

²¹ Masagi liini, é gè Zoabe ma: «Nii è boga, gè vaa bu. Liina, è va ga zunu loungoi Abesalome vè.»

²² Zoabe nòkòni masagi wu, é gè ma: «GALA ge tuya loo è vè, masagi! Gè kwèega ga è yillaavè mà, tóozei è naa gèa, nii gè bogai è ma, nèi gè ga da-wotigé nui.»

²³ Zoabe wuzegéni, é li Gesuul, é Abesalome zege ná, è vaa la Zeeluzalome.

²⁴ Masagi gèni ma: «Abesalome mina zeeli pò bè, é li ná-pelei wu.» Abesalome liini ná-pelei wu, é la gaaazulaani masagi ma.

Davideni ta Abesalome

ti yògòzubele vai

²⁵ Izelayele yooi zu, Abesalome gègála la gèni ná pagi zu, é zo kògòvè, é le unmaè, ná pe paga gèni de.

²⁶ Konagi besu gílagila, é gèni nòungi wosu, mazòlò nòun degái gèni wuizu ma. Ti bèna nòun degái gògò, é gè ga, kilo felegò ta tukpe (2,5), egèvelei masagi ná-kògògiti ti la.

²⁷ Abesalome zunu loun savago zòlòni, ta anzanu loun gíla, nii é gèni ga anzanu vapa gola, daa gèni ga Tamaal.

²⁸ Abesalome kèèni ga kona felegò Zeeluzalome, é la liini masagi gákala.

²⁹ Yeeta é Zoabe lolini ga é naa levè masagi vò bè, kele Zoabe la gèni kèèni, é va li pò bè toligi ma. Abesalome tolini ná velesi zu, kele Zoabe la gèni kèèni.

³⁰ Názu gá Abesalome gèni la ná-botigé nuiti ma: «À wèle! Zoabe ná-kpalagi gá nòndòi gòba. A li, wo abui vili ba.» Abesalome ná-botigé nuiti ti abui viliini Zoabe ná-kpalagi va.

³¹ Zoabe wuzegéni, é li Abesalome vò bè, é gaaza gá, é gè ma: «Lee vaa zu da-wotigé nuiti ti abui logai ná-kpalagi va?»

³² Abesalome googaaavoteni, é gè ma: «Gè è loligè, è la kèèni, è va va. Gè gèa gèezu, gè è levè, è masagi gaaaza gá, é gè ma: «Lee vaa zu sègèai Gesuul, gè va? Maanèeni nò gè ye ná.» Nà pò niina ga gè gè masagi gákala niizu, ni ná ga sòba nu, é páa!»

³³ Zoabe liini masagi vò bè, é nœ Izelayele ma. Masagi Abesalome lolini. Diai ma, é nòko masagi wu. Masagi Abesalome nœnèni ga daavè komagai.

15

Abesalome wuzegé vai

Davide laabògòma

¹ Naa vòluma Abesalome kògò wotolo gíla ta sooiti gaizieni bògò vè, ta nu vuulòlugò (50), niiti ti gèni bizezu ná-wotoloi gákala.

² E gèni wuzegézu ga sobuzobui, é lo pele gòbavè. Nu nòpe a la gèna lia masagi vò bè tukpògaaaleve vai ma, Abesalome gèni gaaza gá, é gè ma: «Da ga taa bègele zu nu?» Naa a la gèna ma: «Nà ga Izelayele wolodai zu nui ta.»

³ Naazu Abesalome gèni gèezu ma: «È lii ungi vage, kele nu nòpe ge la masagi vò bè, a woilo è-woo ma.»

⁴ E bèna gè ma vòlu: «Ee, ni ná gá gè gèni tukpògaaalevèzu zooti nii zu, niiti kpein kpœ 6aa goomaagaali ti yògòzu, ta la gè vaazu pò, ná ma, ná la gè ta-lukpòi gaaalevèzu ga telebodai.»

⁵ Ni nui ta a la maaabugana ga é nòkò bè, é gèni yeemaalesu ma, é so, é buzegé, é nœnè.

⁶ Zekana Abesalome gèni kèezu la ga nui pe nò a gè liizu masagi vò bè tukpòi gaaalevè vaa ma, naa gá é yèni kèezu, é nœ Izelayele nuiti bè.

⁷ Kona naanigò vòluma, Abesalome gèni masagi ma: «Va bu, gè li Gèebèlòn, gè minazegégi laazeeli, nii gè kea Gòogò GALAGI vè.

⁸ Mazòlò nèi gè ga da-wotigé nui, gè minazegé kèèni, siegi zu gè gèni la Gesuul, Siili yooi zu. Gè gèni ma: «Ni Gòogò GALAGI a gaaagalena ma Zeeluzalome, ná zala gá gúla bè.» »

⁹ Masagi gèni ma: «Li, ziileigi gè è vè.» Abesalome liini Gèebèlòn.

¹⁰ Keai ma miná, é keelaiiti tœveni Izelayele wolodaiti pe ma, é gè ti ma: «Siegi zu wa puuvè fèè wooi mænina la, wa gè ma: «Abesalome gèa ga masagi Gèebèlòn.» »

¹¹ Nu unfelegò (200) niiti Abesalome ti lolini, ti zege Zeeluzalome, ti vilè polu ladalai zu, ti la gèni faa nòpe kwèè ná-kisie zu.

¹² Keai ma zala gá gúla zu, é nu levèni Gilo taazu vè ga ti Gilo nui Ayitœfèle loli, é gèni ga Davide ná-tène bo nui. Woyai zebèi wola wòlòni, ta nu busei gèni liizu ga mòinda Abesalome vòlu.

Davide vela vai

¹³ Nui ta vaani, é gɛ Davide ma: «Izelayele nui ti gɛaavotega Aɓesalome ma.»

¹⁴ Davide gɛni ná-botiɣe nui ma, niiti kpein ti gɛni koba Zeeluzalame: «À wuzeɣe, ade vɛla, mazɔɔ ade gɛla gɛleɣele kili ge la ná Aɓesalome ya. A sɛvile, wo li, ni naa laade, toɣa zɛvilezu ga é zeeli ade ma, é faa ɲou gɛ ga adeye, ta é le taazuɛ ga boɣa zɔkpɔi, é da nui paa.»

¹⁵ Masagi ná-botiɣe nui ti gɛni ma: «Masagi, nii nɔpe é devezu, gá é yeema.»

¹⁶ Masagi ta ná-peleyeɣe pe ti vileni gɔɣɔa, ti vɛla, kele é anza puugɔ yɛni ná, niiti ti la vuluni ga zɔiti kevele, ga ti da wele kooi ma.

¹⁷ Masagi gɛlazuɛ taai va ta nuɓuseiti pe, ti lago loni pele gaaɓelagi gɔbaɛ.

¹⁸ Ná-botiɣe nui kpein ti gɛni levesu koba, ta ta boɣɔi makɛ nui niiti ti gɛni ga Kelete nui ta Peelete nui, naa vɛ Gate nu undɔzitaiti (600) ba, niiti ti zɛgɛni Gate, ti vɛle masagi vɔlu, ti da lo tuɣɔ.

¹⁹ Masagi gɛni Gate nui Itayi ma: «Lee vaa zu da balaa é vɛlesu gi vɔlu? Gale ma, é li, é ye masa niinei gɔba, mazɔɔ da ga wɛɛn vɛ, ti é gɛlaai dá-yooi va.

²⁰ E vaaɛ pɔ bɛ su la de gɔozani, ná é vɛlesu gale mɔno gɔɣɔma za gi vɔlu? Gè la de vɔlo kwɛɛ mini gá gè liizu ná. Gale ma, é li wa è-gɛelointi. Gooɣɔ GALAGI zoo é nuɓɔɣɔlai ta wooɣɛɣiladai gɛ è vɛ.»

²¹ Itayi masagi wooɣaavoteni, é gɛ ma: «Gè gɔnaa Gooɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ta da balaa ma dɛi é vulua, ga vɛ nɔpe málɣii masagi é liizu ná, ná é vɔlu, saai zu baa zɛnvui zu.»

²² Davide gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Naa vage. Levena mu vɛlelaɛ.» Gate nui Itayi leveni vɛlelaɛ ta ná-nuɓuseiti pe, é vɛ ta-vɛleyeɣeiti ba.

²³ Beɛi levesuɛ, nuɓuseiti pe ti gɛni wɔlozu. Masagi Seedelɔn vɛtugi buɗeni, ta polu nui pe. Ti tevebai zu vɛle zoni.

Davide wooɣɛgɛla botiɣe nui ze fai Zeeluzalame

²⁴ Zalaɣa gɛla nui Sadɔke ta Aɓiataal balaa ti gɛni ná, ta Leevi nui niiti ti gɛni GALA ná-minazeɣe kesui zeɣezu. Naati ti minazeɣe kesui laani zooi ma, eyesu nuɓusei pe ge bɛ ga gɛla taai va.

²⁵ Masagi gɛni Sadɔke ma: «Gale ma ga GALA ná-minazeɣe kesui taazu. Ni Gooɣɔ GALAGI ga pɔ é faaɓɔɣɔ gɛ bɛ, toɣa va ga ze vɔlu, é va bu gè ná-minazeɣe kesui gá, ta seizuɛ.

²⁶ Kele ni a gɛɛna mà: «Ziima nu la mɔ ga dɛ,» naazu é sɔ vɛlel é pɔ la.»

²⁷ Masagi gɛni zalaɣa gɛla nui Sadɔke ma vɔlu: «Da wozaɣaazu? Gale ma, é li taazu ziileigi zu, wo-loun felegɔiti ti wo maaza, è-loin Ayimaase, ta Aɓiataal ná-doin Zonatan.

²⁸ Nɔn ná maabɔungi wosu gɔɣɔzu teɛɛbai zu, zie maalevesuɛ gɔbaɛ, eyesu gè wo-laageela zɔɔ.»

²⁹ Sadɔke ta Aɓiataal ti gɛleni ma ga GALA ná-minazeɣe kesui Zeeluzalame, ti ye ná.

³⁰ Davide gɛni Wolive gɛzei lɛɛzu, é da wɔɔ, é seɣe vɛai nɔungi ma, é gɛni zizu ga kɔɣɔa nakai. Zɔiti pe ti gɛni polu, ti seɣeiti pɛɛni tɔngiti ma balaa, ti da le ga wɔɔa.

³¹ Ti vaani, ti gɛ Davide ma: «Ayitɔfele gá woya gili nui saama, niiti ti Aɓesalome vɔlu.» Davide gɛni ma: «Ee, Gooɣɔ GALAGI, Ayitɔfele ná-tɛne gooiti supaka gɛla.»

³² Davide zeeliai ma gize unmaɛ, vɛ nu nɔkɔsu ná GALA bu, Aaleke nui Gɛsayi gɛlani ga polu vɛlel, koba zeɣe valiai ga, fufligi nɔungi ma.

³³ Davide gɛni ma: «Ni da vilena pɔlu, da gɛɛzu ga kásɔ.

³⁴ Kele ni da gɛlena ma taazu, é gɛ Aɓesalome ma: «Ee, masagi, ná ga dá-wotiɣe nui, gè botii gɛa è-gɛ vɛ eyesu za zeeli, niizu niina dá ga gè botii gɛɛzu é vɛ,» naazu da zoo é pele besa bɛ Ayitɔfele ná-tɛne gooiti tuɣɔ.

³⁵ Zalaɣa gɛla nui Sadɔke ta Aɓiataal ta gɛɛzu é va. Nii nɔpe dá mɛnina masagi ná-pelel wu, da li, é bo ti ma.

³⁶ Ti-loun felegɔiti ta ná, Sadɔke ná-doun zunui Ayimaase ta Aɓiataal ná-doun zunui Zonatan. Wooi nɔpe wo mɛnisu, naati ka wa vali ti ma, ti va, ti bo mà.»

³⁷ Davide bɔɔlai Gɛsayi gɛleni ma naazu taazu, sieɣi zu Aɓesalome gɛni lɛɛzu la Zeeluzalame.

16

Davide ta Mefiɓaale ná-botiɣe nui Siba

¹ Davide lago leveni nɔ gize unmaɛ va, é Mefiɓaale ná-botiɣe nui Siba gá, é vaaazu daaɣomisu ga soovale felegɔ ti maadɣilii ta ti gɛsɔɣilii ga bulu unfelegɔ (200), ta leezen vɔɔ buun ungila (100), naa vɛɛ gulu waa ungila (100) kili ba, ta kɔɔ woole gila dɔɔi zu.

² Masagi gaazagani, é gɛ ma: «Lee gá é pɔ è ke ga nii pe?» Siba gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Soovalegiti ta ga masagi ná-peleyeɣe nɔno, ti da zei ti gɛma, bului ta gulu waaiti ti gɛ ga gɔnɔgi buzeɣe niinegiti bɛ, dɔɔi gɛ ga kpɔɔle dɛi naati bɛ, ta bɔɔ tevebai zu.»

³ Masagi ģeni ma volu: «Mini ģa mu da-ġalamoin ná-doun zunui ná?» Siġa masagi woogaaוותeni, é ġe ma: «Zeġe Zeeluzalame, mazalóó é ġea ġeezu boġo ma: «Izelayele veleyeġei ġa kèe ná-masadaí ve zèa niina.»»

⁴ Masagi ģeni Siġa ma naazu: «Ni zekana é la, nii pe é ga Mefiġaale nonó, ġè ti pe fea é ya.» Siġa ģeni ma: «Nà nokósu é ġoġowu. Da-vaabóġoi zoo é ye bà, málġii.»

Simeyi Davide voovoo vai

⁵ Masagi Davide zeelai ma Baġulime, zunui ta ġulani taa goi naa zu, é ga Sayile ná-peleyeġei wu nui ta. Zunui naa laaseiġi ġeni ga Simeyi, é ga Geela ná-doun zunui. E ġeni vaazu ga Davide voovoo,

⁶ é da kótuiti pili Davide ta ná-botiġe nui ti ma, aneé ni nuġuseiti ta salaususiti ti ġakuni naa ma, kóvvezu velei ta zeezazu velei.

⁷ Simeyi ġeni woogulazu, é da Davide voovo, é da ġe ma: «Leve, leve, nu vaa nui, nu nakai!

⁸ Góoġo GALAGI Sayile ná-peleyeġei ma jamai laa è unma, Sayile nii é masadaí ġeezu potogi zu. Góoġo GALAGI masadaí ġula é ya, é fe è-loin Aġesalóme ya. Wele da va za, è maawóindai, eġevelei soloogai la é ma, mazalóó da ga nu vaa nui.»

⁹ Názu ġa Seluya ná-doun zunui Aġisayi ġeni la masagi ma: «Lee vaa zu nu ġa ġile voomai nii ye ná, é da málġii masagi voovo? Va bu ġè li, ġè nòungi leve ba.»

¹⁰ Masagi googaaוותeni, é ġe ma: «Wónó ġa naa zu ga leeni, Seluya ná-doun zunui? Mazalóó ni Góoġo GALAGI ġa keai ma é fòovo, be ġa a zelló ma?»

¹¹ Naa voluma Davide ġeni Aġisayi ta ná-botiġe nui ti pe ma: «Ni doun zunui nii ġè solóogai ná boġoi, naa ġa ġeezu é páa, Benzamen nui nii la kea, é va leve naa va baa? A ze ná doin, é foovooi loo, mazalóó Góoġo GALAGI ġa é boga ma.

¹² Tanisu Góoġo GALAGI ġa ná-maanóġi vetesu, é za voovooi lati ga tuyai.»

¹³ Davide ta ná-nuiti ti ġeni liizu nó, Simeyi balaa ġeni ziezu Davide ġobave gize ġakamaave, é da foovooi loo, ta é da kótu ti ta fufiligiti pili.

¹⁴ Gaabelagi, masagi ta polu nui ti zeelini, ti wola bołai. Miná ġa ti loogoni ná.

Aġesalóme zeeli vai Zeeluzalame

¹⁵ Aġesalóme ta Izelayele nuġuseiti pe ti leeni Zeeluzalame, Ayitofele ġeni ba.

¹⁶ Siġi zu Davide bołai Aaleke nui ġusayi zeelini la Aġesalóme ġobave, é ġeni ma: «Masagi lebi ġeke, é lebi ġeke faan!»

¹⁷ Aġesalóme ġeni ġusayi ma: «Da-woogefiladai pe kana, é vile è-wóolai va? Toġa ġale, è la vileni polu?»

¹⁸ ġusayi googaaוותeni, é ġe ma: «Ba, nui nii Góoġo GALAGI ta nuġusei niiti, naa ve kóoġo nui ti pe ba, ti yimazeġeai la, naa ġa ġè vilésu polu, ġè ye koba.

¹⁹ Toun voló, nui ma zii pe tei ná da botii ġe be. Bóolai ná-doun zunui la ga de baa? Ulei nó ġè ġea la ga è-ġee ná-botiġe nui, zenó ġana ġè botii ġeezu la é ve.»

²⁰ Aġesalóme ġeni Ayitofele ma: «À da tenegi wo vóoma. Ada ke ġale?»

²¹ Ayitofele googaaוותeni, é ġe ma: «Li, è la ga è-ġee anzaiti, niiti ti la vuluni ga zóiti kevele, é ti yegai masa pelei wu, ga ti da make. Izelayele pe ka kwee naazu ga é leġea è-ġee zu, naazu niiti pe ti è volu, ta zebe zóó.»

²² Ti seġe ġotai loni Aġesalóme ve, dooġo bosuve ná beġeai pelei maazu, miná ġa é laani ná ga keġe anzaiti, niiti ti la vuluni ga zóiti kevele, Izelayele nui ti pe gaazu.

²³ Naama ziegi zu kune ġeni Ayitofele ná-tené gooit pe ba, eġe nu ġa GALA boġoi ġaazaġa, zekana ná-tené gooit pe ti ġeni la Davide ve ta Aġesalóme balaa be.

17

ġusayi Ayitofele ná-tené gooi maaġaali vai

¹ Ayitofele ġeni Aġesalóme ma: «Be ġè yeelo nu waapuugó maazu felegó (12 000) va, ġè vile Davide volu za bidii nó.

² Nà zeelizu ma siġi zu kpółai la, zebe la mó zea. Nà faa zupui vilisu pó be. Niiti kpein ti polu, naati ti bize, ġè masagi ġila nó vaa.

³ Naa voluma ġè ġale ma ga nuġuseiti pe. Mazalóó ni zunui naa a zaana, nii è gaiziezu, nuġuseiti pe ta ġale ma é vó. Ti ze ziiłeigi zu.»

⁴ Naama wooi zolooni Aġesalóme ta Izelayele nu wolaiti pe ma.

⁵ Aġesalóme ġeni ma: «Aaleke nui ġusayi loli deé, ade tó balaa goomeni.»

⁶ ġusayi leai ma Aġesalóme vó be, Aġesalóme gaazaġani, é ġe ma: «Wele nii ġa Ayitofele boga, ġi naa ġe, nii é bogai, baa ġigi taġili ka é ve?»

⁷ ġusayi Aġesalóme woogaaוותeni, é ġe ma: «Niima gelei zu, Ayitofele ná-tené gooi la vani.»

⁸ ġusayi ġeni ma: «È è-ġee ġwee só ta ná-nuiti! Ta ga zebesu zalaususiti, ti viléve eġe zuluġui, nii ma yivó ġulaai zea dołoi zu. E-ġee ġa ga kóoġo nui, é la vaazu kpidiłi ġeezu nuġuseiti saama.

⁹ De bœezu gani, toġa ġe looġua kottu yeġei ta zu, baa ade taġili. Ni to ġa zeina ga da-ġooġo nui tanigaa ti zaana ti ya, ma wooi ga mēni é wo ga: «Abesalome ná-nuiti ti loa bu.»

¹⁰ Naazu, anee zebesu zalaususui, niiti zala yii ti ġoozu, naati pe ta ġe inoṭebei zu. Mazoloo Izelaye pe ge kwee ga è-ġee ġa ga kooġfuluḡa wolai, ta kooġo nu wolaiti ta ba.

¹¹ Ná pa ga Izelaye nui ti pe ti ġaale ba è ġoba, é lozēi Dan, é zeeli Beel-Seeba, da-ġooṭebei ġa moin eġe kpoloḡei laave ma naġaegi. «Da bōġoi é lo ti luġo kooġozu.»

¹² Ada zeelizu Davide ma ade ta, ve dōoġuai ná, ade loo ma, eġevelei noḡai a da ve la zooti ma. To-o, ná-siepoluiti-yo, tanope ge la ġula ade ya.

¹³ Ni a looġuna taai ta zu, Izelaye nui ti pe ta va ga galuiti, ade taai naa mēen petugi zu, é kobave, eyesu kottu ġila kpalaa ge mina mo ġe ná.»

¹⁴ Abesalome ta Izelaye nui ti pe ti ġeni ma: «Aaleke nui Ġusayi ná-tenegi vizōge, é leve Ayitofele nonoi va.» Mazoloo Ġooġo GALAGI deveni ga é Ayitofele ná-tenē pagoi loo bu, nii a ke é va ga maanōġoi Abesalome ma.

Davide Zuluden bude vai

¹⁵ Ġusayi liini zalaġa ġula nui ti Sadake ta Abiataal vo be, é Ayitofele ná-tenē gooi laazeeli ti ma, ta nii to bōġoi é bogai Abesalome ta Izelaye nu wolaiti pe ma.

¹⁶ E ġeni ti ma volu: «À nu leve fala Davide ma, é bo ma ga, é mina ġi za tevebai zu zie maalevesuve ġoba ve, kele é Zuluden bude, é li poun, nii a ke ti mina za ta ná-siepoluiti.»

¹⁷ Zonatan ta Ayimaase ti ġeni En-Lōgele, botiġe anzanui gila ge ġeni liizu, é da keela wooi wo ti ma, nii maanēni ga ti li, ti bo Davide ma. Mazoloo ti maa la ġeni nēeni ga ti le taazuve, naa ġa a ke nu mina ti ġa.

¹⁸ Kele zunu loungo ġila ge ti ġaani, é li, é bo Abesalome ma. Keela felegōiti ti liini ga gaazuvile, ti liini, ti le Baġfulime zunui ta ná-pele wu. Zieyegē ġeni ná-koizuve, ti looġuni zegēi naa zu.

¹⁹ Pele deei seġe wolai zegēni, é pee zegēi la, é ani ġae zigai vuuni ma, nu nōpe ge la bēna gaġa ga ani ġa ná.

²⁰ Abesalome ná-keelaiti ti vaani anzanui naa vo be, ti ġe ma: «Mini ġa Ayimaase ta Zonatan ti ná?» Anzanui ti woġaavoteni, é ġe ma: «Ti ziei bude.» Ti naati gaizieni, kele ti la ġeni Ayimaase ta Zonatan ġaani. Ti ġaleni ma Zeeluzalome.

²¹ Ti liai ma, Ayimaase ta Zonatan ti ġulani zieyegēi zu, ti li, ti keela wooi wo Davide ma. Ti Ayitofele ná-tenē gooi laazeelini Davide ma, nii é boni daaloġma. Naa voluma ti ġeni ma: «À wuzegē, wo ziei bude ga suvile.»

²² Davide ta nui niiti kpein ti ġeni polu, ti Zuluden buḡeni. Geelaalaosuve kaani ga ti pe ti levega.

²³ Ayitofele kaai ma ga ná-tenē gooi la zoni, é leeni ná-soovalegi ġōma, é li ná-taazu. Kpegai ma ga vali ná-pele wu nui ti ma, é bōġo zelēni, é za, ti maaġulu keeġe ná-kabai zu.

Davide zeeli vai Maġanayime

²⁴ Davide zeelini Maġanayime. Abesalome ta Izelaye ġooġo nui ti Zuluden buḡeni.

²⁵ Abesalome Amasa ġeeni ga ná-kooġfuluḡai, Zoabe voṭogi zu. Amasa tona ge ġeni ga Izelaye zunui ta ná-doun zunui, nii daa ġeni ga Yitela. Amasa dee laa ġeni ga Abigayile, Naġase ná-doun anzanui, nii é ġeni ga Zoabe dee Seluya baazeelai.

²⁶ Izelaye nui ti vaani Abesalome ti ta-ġooġaġai vuuni Galaade yooi zu.

²⁷ Davide zeelilai ma Maġanayime, zunui tanigaa ti daaġomini: Naġase ná-doun zunui Soḡi, é ga Laḡa nui, Amōn nui ta-laa wolai, ta Lodebaal nui Amiyele ná-doun zunui Makiil, naa ve Baalezilay va, Lōgelime nui Galaade yooi zu.

²⁸ Zunui niiti ti vaani ga daama aniiti, ta aniyakaiti, ta diġiiti, ti va ga moloi nii é ga beleegi ta woolezegi, ti va ga ḡulu vukoi, ta ani ġae ġeegaiti, ti va ga toġo baazagiti ta ma velevelegi.

²⁹ Ti vaani mōno ga koin guloi, ta nike ġiimi de ma wuloi, naa ve folomazegi va, ta baalagiti. Ti naati pe feeni Davide ta ná-nubuseiti zea, nii a ke ti laami, mazoloo ti ġeni ġeezu bōġo ma: «Numai niiti ti bōḡa ga siei ti boga tevebai zu, pului ta kpoole woin ġana ti ma.»

18

Abesalome ná-kooṭebei loo vai bu

¹ Davide kooġo nui ti gaaluni, niiti ti ġeni polu. E nu waagilagila kundiqiiti ta nu ungilagila kundiqiiti seini ti unda.

² Davide kooṭebei ġaagwēeni su sava, é ma mōungi ve Zoabe ya, é felesiei ve Zoabe keeġeloin Abisayi ya, Seluya ná-doun zunui, é savasiei ve Gate nui Itayi ya. E zeba é ġe to bōġoi toġa vilesu ti volu kooġozu.

³ Kele kooġo nui ti ġeni ma: «Kpele-o, è la vilesu gi volu! Mazoloo ni gá velana, é la ġea ga faa ġiin gi zili nui ti gaazu, anee balaa gi ġilazuve pe ka zaazu, ti la naa ġea ga faa ġiin. Kele da

ɣila, é ɣeeve eɣe nu waapuugo (10 000) gi zaama. E ɣula naa volu balaa, fizoge ga é ye taazuve, é da kpɔbai leve gi ma.»

⁴ Masagi ɣeni ti ma: «Nà naa ɣeezu, nii pagai wo ɣaazu.» Masagi loni taa zigɣidave ɣobave, siegi zu kooɔbeɣi ɣeni ɣulazu la, nu ungilagilagiti ta nu waagilagilagiti.

⁵ Masagi devei veeni nu savagɔi niiti zea, Zoabe, Abisayi, ta Itayi, é ɣe ti ma: «Nà wo maaneɣezu, à mina faa ɣou ɣe ga zunu loungoɣi Abesalome.» Beɣe pe ge masagi woomenini, é da devei naa ve kooɔbeɣi ma ɣundiɣiiti zea, é vile Abesalome va.

⁶ Kooɔbeɣi looni doɔɔi va ga ti Izelayele nuiti daaɣomi ga kooi. Ti kooi looni ga, Efelayime loɔɔi zu.

⁷ Davide ná-kooɔɔgi vɔnini Izelayele gelei ma ga gola, nu waavuufeleɣo (20 000) ɣa ti paani Izelayele va.

⁸ Kooɔɣo nuiti ti vazani ma zou ɣeleɣi naa zu. Naama voloi nui liegi é zaani doɔɔi zu, naa moɔnni, é leve niiti ba, boɣa zakpɔi ti vaani.

Zoabe Abesalome vaa vai

⁹ Abesalome weleni, é boɔɣo ɣa Davide ná-nuiti kakala. E biɣeni ná-soovale fuului ɣoma, naa li, é lo sene gulu wola ta ma boɔvoɔi zu. Abesalome noongi batani gulu bekegiti zoɣozuɔve, é yeni zeleni geɣɔloɣi ta zooi yaɣozuɔve, ná-soovale fuului ɣula bu, é da li.

¹⁰ Kooɔɣo nui ɣila ge kaani, é li, é bo Zoabe ma. E ɣe ma: «Gè Abesalome ɣaave zeleni sene gului va.»

¹¹ Zoabe ɣeni ma: «È kaave! Leeni vaa zu é la paani náve no? Nà la wali ɣae puugo ve é ya ta saamaɣili gila.»

¹² Kele kooɣo nui googaavoteni, é ɣe ma: «Ba-o, anee ni wali ɣae waagila (1 000) ka da la kooɣo, é fe zèa, gè la kea, gè va yeelo masagi ná-doun zunui ma, mazoloɣo gi goomenini, é fali nii wo wo ma, da-o, Abisayi-yo, ta Itayi, é ɣe wo ma: «A dama ga nu nope ge mina faa ɣou ɣe ga zunu loungoɣi Abesalome.»

¹³ To vòlo ni gè ɣikulani zènvui zu, gè paa ná, gè ke eɣe faa la ɣula su, masagi a la menini no, mazoloɣo faa la da ga looɣu ba, da boɔɣoɔi balaa é la bena maavaawo.»

¹⁴ Zoabe ɣeni ma: «Gè la ná-yeɣeɣalai ɣologolosu é ma!» E kpaku ɣaazoba savago zeɣeni, é li, Abesalome yènvui su de zeleni gului va, é ti baɔo naa yii va.

¹⁵ Zunu loungo puugɔi niiti ti ɣeni Zoabe ná-kooɔɣo zoolaiti seɣezu, naati ti ɣakuni Abesalome ma, ti moɔta va.

¹⁶ Zoabe puugɣi veeni ga ti looɣo kooi va. Ná-kooɔbeɣi ɣaleni ma, ti zeɣe Izelayele nuiti polu.

¹⁷ Ti Abesalome zeɣeni, ti pili zeɣe boɔma ɣooza golai ta zu, ti koɔtu zigɣi golai lo maazu. Názu Izelayele nuiti ese ge da li vo da.

¹⁸ Abesalome ɣeai ma vuloa, é koɔtu ɣila kpadoni Masagi Ná-Petugi zu ga ɣizesui, mazoloɣo é ɣeni ɣeezu boɔɣo ma: «Zunu loun la bè, nii toɣoɣi ɣa ye ba eyesu ɣo.» E to boɔɣo daaseigi veeni ɣizesu ɣotui naa va, zaagaza daa ɣa ga «Abesalome ná-ɣizesu ɣotui.»

Davide Abesalome zaa vai menini fai

¹⁹ Sadoke ná-doun zunui Ayimaase ɣeni Zoabe ma: «Va bu, gè li, gè niima woo niine vagoɣi laazeeli masagi ma, ga Gooɣo GALAGI ná-gaamai vea zea, é unmoɔga, é kula sili nuiti zea.»

²⁰ Zoabe ɣeni ma: «È la zooga ɣeezu ga woo niine vago laazeeli nu za, da zoo ɣeezu la yee ɣili, kele za é la zooga liizu niima wooi wosu, mazoloɣo masagi ná-doun zunui zaave.»

²¹ Zoabe ɣeni Etiyopi zunui gila ma: «Nii é kaai, li, é naa wo masagi ma.» Zunui naa noɔkoni Zoabe ɣoɣowu, é wuzede, é li ga kpizeɣi.

²² Sadoke ná-doun zunui Ayimaase kpɔɔeɣi zeɣeni volu, é ɣe Zoabe ma: «Nii a ɣulana su, naa ɣula su! Kele be bà, gè bize Etiyopi zunui volu.» Zoabe googaavoteni, é ɣe ma: «Lee bize ɣa é po é bo, boe? Da-undaane nope ge la nii ɣeɣala woo laazeeli vai zu.»

²³ Ayimaase ɣeni ma volu: «Nii a ɣulana su, naa ɣula su! Kele nà po gè bize.» Zoabe da ɣe ma niina: «Bize na mu.» Ayimaase biɣeni, é li ga Zuluden ma nemɔi zu vele, é leve Etiyopi zunui va.

²⁴ Davide ɣeni zeini taai ma zigɣidave ɣoozu vele. Taai maaɔe nui leeni sigigi ɣa, é wele zeemaalegi zu, é zunu ɣila ka, é da va ga kpizeɣi.

²⁵ Taai maaɔe nui woogulani, é daazeeli masagi ma. Masagi ɣeni ma: «Ni to ɣila be, toɣa vaazu ga woo niina vago.» Zunui naa ɣeni maaɔugazu ga kpizeɣi.

²⁶ Taai maaɔe nui weleni moɔo, é zunu ɣili ka, é da va ga biza, é woogulani sigida make nui ma, é ɣe ma: «Wele zunu ɣili ba, é vaazu ga biza to ɣila.» Masagi ɣeni ma: «To balaa toɣa vaazu ga woo niine vago.»

²⁷ Taai maaɔe nui ɣeni ma: «Nà kaazu ga ma moɔngi bize vele ɣeeve eɣe Sadoke ná-doun zunui Ayimaase.» Masagi ɣe ma: «Nu vago ve, toɣa vaazu ga woo niine vagoa.»

28 Ayimaase maaɓuɗani masagi va, é ɗe ma: «Fai pe ka ziezu ga pagɔ!» E nokɔni masagi wu, é ɗe ma: «Mamagi ɗa Gooɗɗo GALAGI ve, da-GALAGI, nii é va bu, é voni naati ma, niiti ti ɗe wuzegeni málígíí masagi laalɔɗɔma.»

29 Masagi gaazaɗani, é ɗe ma: «Zunu loungoi Abesalame ɗedeɗe faa la ba?» Ayimaase gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Siegi zu Zoabe ɗea tɔbesu la è vɔ be ga botiɗe nui taɗili vɔɔma, gɛ ɗea nuii kaazu, ti da wola ɗe unga wuulee, keɛ gè la kwɛɛ lee ma vaa wuulee be.»

30 Masagi ɗeni ma: «Zie su, è lo ve.» Ayimaase zieni su, é da maaɓuŋgi wo.

31 Etiyɔpi zunui unkulani názuve, é ɗe ma: «Woo niine vago ɗa gè vaazu daazeelizu málígíí masagi ma, mazɔɔɔ Gooɗɗo GALAGI da-ɗaamai vea è ya, é è unmɔɔga, é è ɗula è zili nuii zea.»

32 Masagi gaazaɗani, é ɗe ma: «Zunu loungoi Abesalame ɗedeɗe faa la ba?» Etiyɔpi zunui gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Nii seeliai zunu loungoi naa ma, é zeeli faan málígíí masagi zili nuii ma, ta niiti ti wuzegezu daalɔɗɔma.»

19

Davide ná-doun zunui zaa wɔɔi

1 Masagi ɓɔloni ziimave naazu, é leezu ga wɔɔba pele ɗaagoozagi wu sigidaave, é da ɗe ma: «Ee, doun zunui, Abesalome, doun zunui! Ee, doun zunui, Abesalome! Ni nɔn gè zaani nɔ è-votogi zu! Ee, Abesalome, doun zunui, doun zunui!»

2 Ti liini, ti ɗe Zoabe ma: «Masagi ɗa wɔɔzu, é da ɓɔɓi maawɔin Abesalome ná-faa zu.»

3 Naama voloi ma vonifaamai ma ɗoozunɛei latini ga saa wɔɔi nuɓusei pe be, mazɔɔɔ ti menini ga masagi ɗaazuɗíliive ná-doun zunui zaa vai zu.

4 Ma volo ɗilagi nɔ, kɔɔɗɔ nuii pe ti leeni taazuve ga dɔɔɗui, eɗe kɔɔɗɔ nuii ti velaai kɔɔi va, ti da unfe.

5 Masagi segei veeni ɗaazu, é da ɗe nɔ ma: «Ee, doun zunui Abesalome! Ee, Abesalome doun zunui, doun zunui!»

6 Zoabe leeni pɔ be pelei wu, é ɗe ma: «È unfegi yeida za ga da-ɗɔɔɗɔ nuii, niiti ti wo-yenvuiti kizoga, da-o, è-loun zunuii ta è-loun anzanuii-yo, naa veɛ è-anzaiti pe ba.

7 Niiti ti è woinzegezu, naati ka è ti neezu ve, è naati woinzege, niiti ti è neezu ve. E dea za ga da-ɗɔɔɗɔbei ma ɗundiɗiiti ta da-ɗɔɔɗɔ nuii, naati zenvui la ga ani nɔpe è ɗaazu. Gè kwɛɛga niina ga ni Abesalome yeni vulua, gi pe gi za, naa a la neɛ è ve.

8 Wuzege niina, è ɗula mu, è ɓɔɛ da-ɗɔɔɗɔ nuii pɔ ga ɗɔɔɔ wootti. Mazɔɔɔ gè ɗonaa Gooɗɗo GALAGI ma ga ni è la ɗulani, nu nɔpe ge la yega è va za bidii. Naa ɗa ɗɔu è ma, é leve maanɔɗi pe ba, niiti ti zeeliai è ma, é zo da-loungo zie su ma, é zeeli za ma.»

9 Masagi ɗulani naazu, é zeii sigidaave. Ti daazeelini kɔɔɗɔ nuii pe ma ga masagi ɗanu, é zeini sigidaave. Ti pe ti ɗaalɛni ba koba.

Davide ɗale ma vai Zeeluzalɛme

Abesalome ná-kɔɔɗɔ nuii ti velani, eɛe ge li ná-pele wu.

10 Izelaye veleyeɗe pe bu nuii ti ɗeni ɗeezu ɓɔɗɔ ma: «Masagi ɗa é ade unmɔɔga ade zili nuii ma, ma un ge da ma ga, tɔ ɗa é ade unmɔɔga Filiseti nuii ma. Keɛ niizu Abesalome maavele ma, é velaa, é ɗula zooi va.

11 Abesalome nii ade gulɔi ziaa ma, ga é ɗe ga ada-masagi, naa zaa kɔɔi zu. Leeni ɗa mu wo maaɓuŋsu, Davide loli fai zu, é va zeii vɔlu ga masagi?»

12 Nii é ɗeni wosu Izelaye yooi zu ná pe, Davide mɛnini, é wooleve ga ti bo zalaɗa ɗula nuii ma, Sadoke ta Abiataal, ti ɗe ti ma: «À li, wo ɗe Zuda wolodai ma ɗundiɗiiti ma: «Lee vaa zu wo ɗeezu ga gaabela wo vaa vai zu ga masagi seizuve?»

13 Wa ga masagi keɗɗelointi, wo ɗe ga zii ɗila, ta ɗama ɗila. Leeni vaa zu mu wa ɗe ga nu ɗaabelo wo vaa vai zu ga masagi?»

14 A ɗe Amasa ma: «Da ga zii ɗila, ta ɗama ɗila. GALA ge sɔ ná-ziiɗaawanai pe su, ni gè la è ɗeeni ga kɔɔɗuluɓai Zoabe votogi zu.» »

15 Naa maavele ma, Davide Zuda nuii pe kigi ɗaavoteni ɓɔɗɔ ma eɗe nu ɗila nɔ. Ti ɗeni masagi ma naazu: «Gale ma, è va, wa da-wotiɗe nuii.»

Davide Simeyi maavaaye fai

16 Masagi ɗaleni ma vɔlu, é zeeli Zuluden laave. Zuda nuii pe ti liini ga kpizei Gilegale, ga ti masagi laaɗomi, é ziei leve.

17 Geela ná-doun zunui Simeyi, Benzamen nui nii é ɗeni ga Baɗfulime nui, naa vileni Zuda nuii polu, ti li masagi laaɗomisu.

18 Ta Benzamen nu waagila (1 000) ka ti liini. Sayile ná-peleyeɗe wu botiɗe nui Siɓa liini ɓalaa, ta ná-doun zunu puugo maazu laalugɔiti (15), naa veɛ ná-botiɗe nu vuufelegɔ (20) va. Ti pe ti yeini ga gaazuvilei Zuluden laave masagi laaɗomisu.

19 Naama zie su, bebei da ziei leve ga masagi ná-peleyeɗe, ta é naa ɗe, nii neai masagi ve. Masagi Zuluden levegai ma, Geela ná-doun zunui Simeyi looni masagi ɗɔɗɔwu,

²⁰ É gɛ ma: «Màligii masagi mina sò ga ná-faaɗaazagi, é mina gɛzɛ su ga foloi é ɣeni ɣulazu la Zeeluzalɛme va, gɛ faa ɲɔu ɣɛɛni la, é va naa make yii ma.»

²¹ Mazɔɔɔ nɛi gɛ ga ɗa-wotiɣɛ nui, gɛ suɣwɛɛ ga gɛ koto ɣɛɛɛ, ná ɗa gɛ ga nu mɔungi Zozɛfe mavofodaiti saama, gɛ va, gɛ màligii masagi laaɣomi.»

²² Seluya ná-doun zunui Abisayi ɣɛni ma naazu: «Simeyi maa la nɛɛni, é va za ɓaa? Teigi é masagi voovoi, nii ɗooɣo GALAGI gulɔi ziaai ma?»

²³ Davide gooɗaavoteni, é gɛ ma: «Lee ɗa é ade yɔɣɔzu, Seluya ná-doun zunuiti, wa-o, ná-o? Wo liizu ɓoɣo ɣɛɛzu ga sili nuiti kevele. Za ɗa nei ga ku, nii nu ɗa Izelaye nui ta vaa ma? Ladalai la zɛa za ɓaa ga ná masadai ɣɛɛzu de Izelaye unda?»

²⁴ Masagi latini Simeyi ma, é ɣonani be, é gɛ ma: «È la zaa.»

Mefiɓaale woozuɗula fai Davide ve

²⁵ Sayile ná-doun loin Mefiɓaale ɓalaa ge liini masagi laaɣomisu. E ɓɔzei naa ɗula voloi ma Zeeluzalɛme va, é zeeli naa ɗale ma voloi ma, Mefiɓaale la ɣeni ɗaabaani koɣɓiti ma, é la ɓelei woni, é la ná-segeiti gbanɔ ɓalaa.

²⁶ Seelii ma masagi ɔɔ be, naa gaazagani, é gɛ ma: «Mefiɓaale, leeni vaa zu é la vilɛni pòlu?»

²⁷ E masagi wooɗaavoteni, é gɛ ma: «Ee, màligii masagi, ná-botigi nui ɗa é yàavaai, ni naa laade, gɛ ɣeni ma: «Nà ná-soovalegi ɣɛvele ɓetezu, gɛ zeɪ kɔma, gɛ vile masagi volu, mazɔɔɔ ná ga maaleɣɛfe nu.»

²⁸ Kele ná-botigi nui vaa é ɔɔ be, é zɛɛi veɛ ma. Kele màligii masagi, ɗa ga eɣe GALA ná-geezuɣelai. Nii nɔɣe soloogai é ɗaazu, naa ɣɛ.

²⁹ Kɛwola Sayile ná-peleyeɣei wu nui tanɔɣe ge la ɣɛa ani ɣili maaɓɔunsu é ya keni saai, kele anɛ naa ve, é yeezeiɛ nɔun bu, gɛ ɣɛ naati saama, niiti ti daami wosu ɗa-laɓalii ɗa. Zobogi ɓeɣele ɗa é ɓɛ ga gɛ kpɔba ɣili fali màligii masagi ma?»

³⁰ Masagi gooɗaavoteni, é gɛ ma: «Da-ɓɛɛzuɗula moinmoinɣi ye ná kana, gɛ deveve ga wo Sayile ná-zooiti gaagwe va, wa Siɓa.»

³¹ Mefiɓaale ɣeni masagi ma: «Siɓa ti pe seɣe volɔ ve. Tei nɔ màligii masagi ɗalesu ma ga vago, naa ɗa gɛ ɣɛa pɔ.»

Davide Baalezilayi mɛɛin vee vai

³² Galaade nui Baalezilayi ɓalaa zeɣeni Lɔɣelime, é va masagi vuuzu ga pele Zuluden zieleɔve, ta é vali naa ma zieleɔve.

³³ Kona vuuloɓava (80) ɣɛwola volɔ ɣeni de. To ɗa é ɣeni masagi ɓeɗema vai pe gaaɗulazu ba, naa ɣɛai ma Maɗanayime, tɔzei é ɣeni ga kpɛɛ nu wola.

³⁴ Masagi ɣeni Baalezilayi ma: «Oile pòlu, de ziei ɓude, de li Zeeluzalɛme, ná é ɓeɗema vai pe gaaɗula ba pɔ be.»

³⁵ Kele Baalezilayi gooɗaavoteni, é gɛ ma: «Si ma ɣonagi yeɣa voluzu ga dielegɔ, gɛ vilesu é volu, de li Zeeluzalɛme?»

³⁶ Kona vuuloɓava (80) ɗa é zɛa, gɛ la mɔ zoosu gɛ va ani vagoi ta ani ɲɔi yɔɣɔzuɗula. Nɛi gɛ ga ɗa-wotiɣɛ nui, gɛ la volɔ zoosu gɛ va naati ta-nɛɛi yɔɣɔzuɗula, niiti gɛ ti miizu, ta niiti gɛ ti ɓolezu. Gɛ la zoosu ɓalaa gɛ va guye loo zunuiti ta guye loo anzanuiti goo vaaɗulaba ɗa. Lee vaa zu ná li ɣɛɛzu ga màligii masagi unma ɣasɔ?»

³⁷ Nà Zuluden ɓudezu nɔ, de lago li. Gɛ la ɣite kwɛɛ lee vaa zu masagi ɗa li mɛɛin veezu ɣani.

³⁸ Va bu, nɛi gɛ ga ɗa-wotiɣɛ nui, gɛ ɗale ma ná-peɛi wu, gɛ za ná-taazu, kɛɛ ta dɛɛ ta-ɣabaiti koba. Wele ɗa-wotiɣɛ nui Kimeɣame va, toɗa yeɛsu é volu, nii nɔɣɛ é pɔ è ke ɓɛ ga ma vago, naa ɣɛ be.»

³⁹ Masagi ɣeni ma: «Zɛɛ ɗa bu, ɓɛ Kimeɣame vile pòlu, nii nɔɣɛ é pɔ, ná ke be. Nii nɔɣɛ woin é ma, ná ke é ve.»

⁴⁰ Eɛɛ pe ge Zuluden ɓudeai ma, masagi ɓalaa kpudeai ma, é Baalezilayi nɛɛnɛni ga daaɓɛ komagai, é tuya loo be. Naa voluma Baalezilayi ɣaleni ma ná-taazu.

⁴¹ Masagi liini ga Gilegale vele, Kimeɣame ɣeni polu. Zuda ɣɔɔɓeɓei pe, ta Izelaye ɣɔɔɓeɓe ɣilazuɓe pe ge ɣeni ná, siɛgi zu masagi ɣeni Zuluden ɓudezu la.

Maaɗaalii ɓɔ vai

Zuda ta Izelaye yɔɣɔzu

⁴² Kele Izelaye nuiti ti maaɓɗani masagi va, ti gɛ ma: «Lee vaa zu gi-ɣɛɛlɔinti Zuda nuiti ti vaa, ti é zeɣe ɗɔɔɣuzu, ti Zuluden ɓude ga ɗe, ɗa-o, ɗa-ɔleyeɣei-yo, ta nuɓusei niiti pe ti ɣɛa é volu?»

⁴³ Zuda nuiti ti ti wooɗaavoteni, ti gɛ ma: «Gá-o, masagi-yo, gi ɓɔɣɛ é leve wo va. Toɗa ɗale wo yiiɗaawanazu naazu? Gi zɛle ka bogai masagi va ɓaa? Baa veɓeani ɓeɣele ɗa é fea gi ya?»

²² Anzanui liini, é bɔɛ seɪnɔɔɔiti pɔ ga ɣimalai. Ti Bikeli ná-doun zunui Seeba nɔungi leveni ba, ti pili Zoabe ma. Zoabe puwugi vɛni, ɛsɛ pɛ ge vaza, ti zeɣe sigigi ma, ti ɣale ma ta-veleiti bu. Zoabe ɣaleni ma masagi ɔɔ bɛ Zeeluzalɛme.

Davide ná-botiɣe nu wolaiti daaseigiti

²³ Zoabe ɣeni Izelaye ɣɔɔbeiti pɛ unda. Yeɣɔyada ná-doun zunui Benaya ɣa é ɣeni Kelete nui ti Pelete nui unda.

²⁴ Adɔlame ɣa é ɣeni pɔbɔ wotiiti unda. Ayilude ná-doun zunui Zɔzafate ɣeni ga seve make nui.

²⁵ Seva ɣeni ga seve ɣe nui, Sadɔke ta Abiataal ti ɣe ga zalaɣa ɣula nui ti.

²⁶ Yayii nui ila ɣeni balaa ga zalaɣa ɣula nui Davide ve.

21

Kona savagɔ vului loo vai

¹ Davide ná-siegi zu, pului looni, é ke ga kona savagɔ. Davide ɣɔɔɔɔ GALAGI ɣaazaɣani, naa gooɣaavote, é ɣe ma: «Sayile maavele ve, ta ná-pɛleyeɣe, é ga nama ɔuu vɛleyeɣe, mazɔɔ é Gabaɣɔn nui paani.

² Masagi Gabaɣɔn nui tolini. Ti la ɣeni ga Izelaye nu, keke Amɔɔl nui mɔtaiti ge ɣeni de. Izelaye nui ti minazeɣeni ti ve ga ti la naati pa, keke aɛɛ naa ve, Sayile ná-gaabaai é ɣeni zea Izelaye nui ta Zuda nui bɛ, é ɣeni ɣɛɛzu, é ti zuwuɣaaleve.

³ Davide ɣeni Gabaɣɔn nui ma: «Lee ɣa ná ke wo ve? Lee ɣa ná kula ga zalaɣai niima ɣoto gba vai zu, nii a ke wo tuya loo ɣɔɔɔɔ GALAGI ná-nubuseiti bɛ?»

⁴ Gabaɣɔn nui ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Kpɔɛi é gi yɔɔɔɔ ga Sayile ta ná-pɛleyeɣe, su la betɛa ga walii ba zanugi, gá lei balaa gá Izelaye nui tanɔpe paa.» Masagi ɣeni ti ma: «Lee ga mu wo pɔ ge ke wo ve?»

⁵ Ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Tei zunui nii ɣea ɣɛɛzu, é gi undaavili, ta é gi zuwuɣaaleve Izelaye yooi ná pɛ su,

⁶ gi bɛɛɛi ɣa mavofodai zu zunu lofela va, gi ti zele gului va ɣɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu, Sayile nii ɣɔɔɔɔ GALAGI yiimazeɣeni la, naa ná-taazuve Giɛa.» Masagi ɣeni ma: «Nà ti loozu wo yeezu.»

⁷ Masagi Zonatan ná-doun zunui Mefiɔaale ye ni ná, tɔɔzei minazeɣe gi va, ti keeni yɔɔɔɔ zu ta Sayile ná-doun zunui Zonatan, ɣɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu.

⁸ Keke masagi Aya ná-doun anzanui Lisepa ná-doun zunu felegɔiti soni, niiti é ti zɔɔɔni Sayile ve, Aalemɔni ta Mefiɔaale, ta Sayile ná-doun anzanui Meelaɛe ná-doun zunu loɔlugɔiti, é ti zɔɔɔni Meɣɔla nui Baalezilayi ná-doun zunui Adeliyele ve.

⁹ E ti ve Gabaɣɔn nui zea, ti ti zele gize unma ve ɣɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu. Ti nu lofela pɛ ti zaani ɔɔma. Ti zaani nɔ é zoloo moloi nii daa ga wɔɔlezegi, naa leve volo maungi ma.

¹⁰ Aya ná-doun anzanui Lisepa saa wɔɔ wo seɣe zeɣeni, é pɛɛ wu fasai ma, molo leve volo maungi, eyesu tonai ɔu ti ma, é ɣeni wɔniiti kpɛɛzu poomaiti ma foloi, é da dɔbɔ zuaiti kpɛ kpidi.

¹¹ Ti liini, ti naa wo Davide ma, nii Aya ná-doun anzanui Lisepa keeni, Sayile anzai nii é la ɣeni vuluni ga zɔiti kevele.

¹² Davide liini naazu, é Sayile ma ɣaeiti ta ná-doun zunui Zonatan ma ɣaeiti maavali Yaɛese nui ma, Galaade yooi zu. Mazɔɔ naati ka ti ti-ma ɔomaiti seɣeni Bete-San taa zaama ve, Filiseti nui ti ti zeleni ná, siegi zu ti vɔnini la Sayile ma Gileɔa.

¹³ Ti zeɣeni miná ga Sayile ma ɣaeiti ta ná-doun zunui Zonatan ma ɣaeiti, ti va ga tiye, ti kpɔ zɔiti ba, ti zeleni.

¹⁴ Ti liini, ti Sayile ma ɣaeiti ta Zonatan ma ɣaeiti maagulu Sayile keɛɛɛ Kise ná-kabai zu, Seela, Benzamɛn yooi zu. Ti masagi ná-deveiti pɛ daazelini. Naa ɔoluma GALA ge zoi maawɔnɣaani.

Kɔɔi niiti ti ɣɔɔni

Filiseti nui daalɔɣma

(1 Dɔlo Seve 20:4-8)

¹⁵ Kɔɔi tɔɔzeini mɔnɔ Filiseti nui ta Izelaye yɔɔɔɔ zu. Davide ta ná-kɔɔɔ nui ti liini, ti vala Filiseti nui ba. Davide ɔɔla ɣeni de niina.

¹⁶ Lafa mavofodai zu nui nii daa ɣeni ga Yisebi-Benɔde ɣeni ɣɛɛzu, é Davide vaa. Boɣa zakpɔ niinei ɣeni keelave, kpɛɛin é ɣeni zea, ma mɛɛngi ɣeni ga kalu boigi, buɣe gi kilo savagɔ ɣeɣala.

¹⁷ Keke Seluya ná-doun zunui Abisayi vaani, é bɔ Davide va, é Filiseti nui va. Davide ná-kɔɔɔ nui ti ɣeni ma naazu: «È la mɔ vilega gi ɔlu kɔɔɔɔzuve, naa ɣa a ke Izelaye ná-lanboi mina za.»

¹⁸ Kooi taḡili su mənə, Filiseti nuiti daaləḡəma Gəbe, Gusa nui Siḡekayi Safe vaani, naa balaa ḡeni ga Lafa mavofodai ta.

¹⁹ Naa volu kooi taḡili su mənə Filiseti nuiti daaləḡəma Gəbe, Beteleyeme nui Yaalee-Wəlegime ná-doun zunui Eledjanan Gate nui Gəliate vaani, nii ná-kpəein ma wului wəloni, eḡe seḡe vɛle nui ná-gba gului.

²⁰ Kooi taḡili su mənə Gate, zunui ta ḡeni ná, koozaai, zeebeḡaiti ta kəḡəbeḡaiti ti ga dəzitatəzita, ti pə kpəga ḡe ga puufele maazu naani (24). E ḡeni ga Lafa mavofodai ta tə balaa.

²¹ E malimasakəei leveni ga Izelayele nuiti, Davide keḡeḡeloin Simea ná-doun zunui Zonatan paani.

²² Lafa mavofoda naanigoi niiti ti zəloni Gate, ti pə ti zaani Davide ta ná-kəḡəḡo nuiti zeezu.

22

Davide ná-guyei
(Guyeiti 18)

¹ Davide niima wuyei looni Gəoḡə GALAGI vɛ, siḡi zu naa unməoni da, é kula sili nuiti kpein zeezu, ma un ge la ma mɛɛ ga Sayile.

² E ḡeni ma:

«Gəoḡə GALAGI ḡa ga ná-fasai, ná-siḡiḡi, unməo nui,

³ GALAGI nii é ga ná-fasai, vɛ gə ləḡuzu ná,

ná-kəḡəḡo zepɛḡi, zobogi nii é kizosu,

ná-siḡi gaaḡoozagi, dəḡoḡuzuvɛ,

kizo nui, nii é kizosu tosu nuiti ma.

⁴ Mamagi ḡa Gəoḡə GALAGI vɛ!

Siḡi zu gə tolini da, gə vieni, gə ḡula sili nuiti kpein zea.

⁵ Mazələo saai ma de lakpatakpagiti ti maaḡəloni, é da maaľua, eḡevɛlei kətudei la, é faa zuḡologologi ḡeezu.

⁶ Gəvəalaazu ḡaluiti ti veleveleni ma,

saai ná-tuməiti ti ḡe tḡḡə, ti da maaľua.

⁷ Ná-kidaaviligi zu, gə wooḡulani Gəoḡə GALAGI ma,

gə wooḡulani ná-GALAGI ma,

é yeni ná-masa pɛlei wu, é ḡəoməni,

ná-kpee wooi looni goizu.

⁸ Naazu, zoi balini, é niikpi, geḡḡəloḡi ma wuľaaḡiti ti balini,

ti niikpini ná-ziiḡaawanai maavele ma.

⁹ Duului ḡa ḡulazu sokpayeḡeiti su, abui nii é galai wosu, naa da ḡula daave,

ga tiḡilekai é da ḡala.

¹⁰ E geḡḡəloḡi zieni su, é yei, tonabiin gaaḡiligai kəḡəi wu.

¹¹ E lɛeni seelubəin ḡoma, é da ḡovɛ, é ḡula keľema fiľei ḡovɛḡiti koma.

¹² E bəḡə maaveleveleni ga kpidi, é loḡu su, fiľe wolai ma bidii zu, tonabiin gaaḡiligai zu.

¹³ Wozakalagi, nii é ḡeni tuḡə, abulekaiti ti ḡeni zosu ba.

¹⁴ Gəoḡə GALAGI ḡa zikəzu geḡḡəloḡi zu, GALA nii é Anii-Pe-Unda, naa wooi ḡa ḡulazu.

¹⁵ E mɛinti pilini ga é sili nuiti suvaza, é mainmainti pilini, nii a ke ti voluazo.

¹⁶ Kpolodei boma vɛ ḡulani keľema, etei ma wuľaaḡiti maa ḡe kala, ga Gəoḡə GALAGI ná-kpaazaḡai maavele, ta sokpayeḡeiti su viľei!

¹⁷ E yeemaaleni, é ye geezuvɛ, é nəun so, é mɛen, é kula zie wolaiti ga.

¹⁸ E kulani sili nu wolai ya, niiti ti wənzəḡezu, tama ti zuḡaai nəun ba.

19 Ti wuzegeni dàalɔ́ɔ́ma ná-kidaavili foloi,
kele Gooɔ́ɔ́ GALAGI ɔ́a é loni pòlu.

20 E kùlani faabaagi zu,
é kùlani, mazɔ́ɔ́ nɛɛɛ bɛ.

21 Gooɔ́ɔ́ GALAGI vaani bu, é sò eɣɛvelei ná-telebodai la,
é keeni bè, eɣɛvelei zèeiti nade pelei la,

22 mazɔ́ɔ́ gè Gooɔ́ɔ́ GALAGI ná-peleiti sogɛ,
gè la maagoozani ná-GALAGI ɔ́a, ga faa nɔ́u ɔ́ɛɛ vaa maavele.

23 Gaazu ɔ́a ná-tɔ́giti ba yeenɔ́ɛ,
gè la zeɣezu ná-deveiti ba.

24 Gè ɣeni ga zimai ɔ́ɛ nui,
gè ɔ́ɔ́ɔ́ zoni ga gè mina faaɣaaza gola ɔ́ɛ.

25 Gooɔ́ɔ́ GALAGI sàlani ná-telebo fai maavele ma,
eɣɛvelei nòun nadeɣai la toun gaazu.

26 Zoi é è ɔ́ɛ ga wooɣɛɣila nui, da ɔ́ɛ naa ɔ́ɛ ga wooɣɛɣila nui,
zoi peelalazu la ba, peelalazu la é ɔ́a naa letema.

27 Zoi nadeɣai, da da-nadedai leɛzu ga naa,
niiti ti ga yaava nui, da da-ɣimalai leɛzu ga naati.

28 Da maanɔ́ɔ́ nui kizosu,
da welezu gaazuleɛ nui ba, è ti maayei.

29 Da ɔ́a é ga ná-wozakalagi, ee, Gooɔ́ɔ́ GALAGI!
Gooɔ́ɔ́ GALAGI ɔ́a ná-kpidii zu ɔ́ɛ kala.

30 Ni da bà, ná vili salaɔ́usu bulugi zaama,
ni ná-GALAGI ɔ́a bà, ná vili gè ɔ́ude siɣigi maazu.

31 GALA ná-peleiti daazeeliɔ́ɛ,
Gooɔ́ɔ́ GALAGI laawooi ɣoleɔ́ɛ.

GALA ka ga kooɔ́ɔ́ zeɣɛgi naati kpein bɛ, niiti ti looguzu toun polu.

32 Mazɔ́ɔ́ ɔ́ɛ ɔ́a é ga GALA, ni Gooɔ́ɔ́ GALAGI laade?
Bɛ ɔ́a é ga fasai, ni gá-GALAGI laade?

33 GALA ka é ga ná-siɣi gaaɣoozagɛ, nii zeeɣaaɔ́aai,
é ná-pelei ɔ́ɛɛ ga pagɔ́.

34 Toɣa kɔ́ɔ́iti keɛzu, eɣɛ dopai ɣɔ́ɔ́iti,
é tò ada ɣaaɣoozagiti.

35 Toɣa é màalelezu ga kooɔ́ɔ́ vai,
kilegi é ga kolu ɔ́oigi kpili fai ɔ́aai, zèeiti ta mɛɛin uilisu ga naa.

36 Unmooɔ́gi é bosu ga ze, naa ɔ́a é ga ná-kooɔ́ɔ́ zeɣɛgi,
da-ɔ́ɔ́baiti ta sèbeloozu.

37 E-zaalai zu, ná ziezɔ́ valafala,
kɔ́ɔ́iti ti la liizu ga.

38 Ná vilesu sili nui polu, gè ti zuɣologolo,
gè la ɣalega ma, ni gè la ti-ma zuwu ɣaaleveni.

39 Gè ti-ma zuwu ɣaaleveni, gè ti ɔ́ali ga,
ti la mɔ́ wuzegɛa,
ti loo kɔ́ɔ́ wu.

40 Da sàamaɣilizu ga zebei kooɔ́ɔ́ vai ma,
da sili nui toozu bu bè.

41 Da sili nui kpeɛzu tùɣɔ́,
ná wainzeɣɛ nui kologolo.

42 Ti kpɔ́ba nu ɣaiziaa, ti la sɔ́ɔ́ni,
ni ta Gooɔ́ɔ́ GALAGI lolina, naa la ti wooɣaaɔ́otesu!

43 Ná ti ɔ́ɛɛzu ga zoi ma vufiligi,
gè ti wolowolo, gè zie ti zu, eɣɛ pele zu valavalai.

44 E kùla ná-nuɔ́useiti ta-ɔ́aka fai laawu,
é màkega ga zii ɣiligiti ta-ɣundigii.
Nuɔ́useiti gè la ti ɣwɛɛ, naati ta botii ɔ́ɛɛzu bè.

45 Wɛɛinti ta vaazu, ti da tɛ su.
Ná ti levena nɔ́ feya, ti ɣolo bè gaamanɔ́.

46 Wɛɛinti ta ipotevei zu,

ti zasu da ɓali, ta ɗɛna ɗulaa ta-zigigi zu.

⁴⁷ Ɔooɗo GALAGI ɗa vulua! Mamagi ɗa be, toɗa é ga ná-fasai!
Ese pe ge ná-GALAGI maamuse, ná-kizo fasai.

⁴⁸ GALAGI é zobo feezu bè, gè nònò ɔotokula,
é ziiti kolozu bè,

⁴⁹ ɗa kùlazu sili nuiti zea.

Da sèizu wànzegɛ nuiti unda,
é kùla nu ɗoiti zea!

⁵⁰ Naa ɗa é ba, ná è maamuse zii ɗiligiti saama, ee, Ɔooɗo GALAGI!
Nà guyei loo è-laaseigi lèbi vaa ma.

⁵¹ Ɔooɗo GALAGI unmao faa wolai ɗea ná-masagi ve.
Toɗa woogɛɗiladai ɗeezu naa ve, nii gulo ɗadegai ziaai ma,
nii é ga Davide, ta mavofodai, eyesu ɗo!»

23

Davide ná-woo ɗaabelagiti

¹ Davide ná-woo ɗaabelagiti kaa:

Davide ɓɛ wooi, Izayi ná-doun zunui,
tosu ba nu wolai ɓɛ wooi,
nii Zakoɓe ná-GALAGI yiimazegɛai la, é guloi ziaai ma,
Izelayele yiima wuye loo nui.

² Ɔooɗo GALAGI ná-Zenvui ɓɛa ga màavele,
é daawooi vaa dà.

³ Izelayele ná-GALAGI ɓɛa,
Izelayele ná-fasai ɗeni mà:

«Zoi é masadai ɗeezu nuiti unda ga telebogi,
ta é keezu GALA gaazuluabai zu,

⁴ kulave ga foloi, é ɗulazu sobui,
é volozu geezuve, ve tonabiin ge la ná,
ma zezei ta tonai ti da tufai ɔnɔ zoi ma.»

⁵ Ná-peleyegɛi la ɗana ɓaa GALA gaazu?
Tɔzei é ɗooɗo minazegɛ keeve bè,

é gaaɗula ba, é make ga pagɔ.
Toɗa vaa zu ga ná-kizogi,
é ziima vaiti daazeeli.

⁶ Kele nu ɗakaiti kpein keeve egɛ ɗaingiti ti vilisu ya,
tɔzei nu la ti zegɛa ga yeɗɗaka.

⁷ Zoi é po é ti zegɛ,
keni é kolui ɓaa kpein ma wului zegɛ,
ti ɗala abui zu náve nɔ.»

Davide ná-kooɗuluba wolaiti daaseigiti

(1 Dɔlo Sevei 11:10-47)

⁸ Wele Davide ná-kooɗuluba wolaiti daaseigiti ba: Ma mɔungi ɗeni ga Yɔseɓe-Baseɓete,
Taakemɔn mavofodai, é ɗeni ga kooɗuluba savagoiti ta-lotugɔi. Daa ɗeni ɓalaa ga Esenee nui
Adino. Tɔ ɗa é nu undasaba (800) vaani ɔama kooɗo laa ɗila su.

⁹ Tɔun polumai ɗeni ga Dodo ná-doun zunui Eleazaal, Agoa nui ta ná-doun loin. E ɗeni
kooɗuluba savagoiti saama, niiti ti yeɗi Davide va, siegi zu ti malimasakei leveni la ga Filiseti
nuiti, naati gaaleai ma ba kooɗo vai ma, naazu Izelayele ɗɔɔɓɛɓei ɗa ɗula ɔolu, ti ɗa loogɔ.

¹⁰ Kele Eleazaal loni kpaan, é yeɗi Filiseti nuiti paazu, zeei ɓata boɗa zokpoi va ga
kpɔloi. Naama voloi Ɔooɗo GALAGI fonifaama wola veeni Izelayele ya, kooɓɛɓei maabuɗani
Eleazaal va nɔ ga ti poomaiti koligiti sege.

¹¹ Tɔun polumai ɗeni ga Sama, Galaal nui Agee ná-doun zunui. Filiseti nuiti ti ɗaaleeni ba
Leyi. Tɔɗo belei ta ɗeni náve, Izelayele nuiti ti ɗeni velazu Filiseti nuiti ba.

¹² Kele Sama loni kpalagi zaama, é ná zo ɔolu, é ɗa Filiseti nuiti paa. Ɔooɗo GALAGI
fonifaama wola veeni Izelayele ya.

¹³ Yeeta molo levei loozeizuve, kooɗuluba vuusavagoiti (30) saama, nu savago yeini Davide
ɗoba Adulame ɔugi zu, siegi zu Filiseti ɗooɗo gila ge ɗeni ɗaaleezu la ba Lefayime ɔtugi zu.

¹⁴ Davide ɣeni názu ná-dooɣu wosuwe, siegi zu Filiseti ɣooɔgi gila ge zeini la Beteleyeme.
¹⁵ Ani woin ta Davide zoni no sa, é ɣe ma: «Be ɣa a va bè ga Beteleyeme taa loave ma dayeɣei zu ɗei ta pò, gè kpòle?»

¹⁶ Kooɣuluɓa savagoiti ti looni Filiseti ɣooɣaɗai zu, ti ziei zaɣa zieyeɣei zu, é Beteleyeme taa loave. Ti vaani la, ti fe Davide ya, kele é la ɣeni keeni, é va kpòle. E feeni ɔooɣo GALAGI we, é pu ya zooi ma.

¹⁷ E ɣeni ma: «ɔooɣo GALAGI kizo nii ɣeɣala vai ɣee vai ma! Kulawe eɣe na ɣe naama nuiti ma namai ɓolezu, niiti ti ɣikulaai ti-yenvuuti su, ti li.» E ɣeleni kpòle vai va.

Loɣo ɣula faa wolai ɣana kooɣuluɓa wola savagoi naati ti keeni.

¹⁸ Zoabe keeɣeloin Abisayi, Seluya ná-doun zunui ɣa é ɣeni ga nu savagoiti ta-ɣundigii. To ɣa é nu unsavago (300) vaani ga ná-kpeein. E loɣo zolooni naazu nu savagoiti saama.

¹⁹ Toɣo ɣulani ti savago zaama, é ɣe ga ta-ɣundigii, kele é la ɣeni zeelini nu savago mɔungiti su.

²⁰ Benayaɣu, Yefɔyada ná-doun zunui, é ɣeni ga kooɣuluɓa wolai ta ná-dounloun, nii é ɣeni ga Kaɓeseyele nu, é loɣoɣula faa wolaiti keeni. Benayaɣu naa ɣa é Moabe ɣooɣuluɓa wola felego vaani. To ɣa balaa, koole vukoi yeni vuuzu foloi ta, é yeini zieyeɣei ɓomawe, é zalai va.

²¹ To ɣa mɔno é Ezipete nui ta vaani, nii gola maayikini, kpeein zoni zea. Tukpo no ɣa é ɣeni zoni Benayaɣu ya, é vili Ezipete nui naa ma, é naa ná-kpeein ɣula zea, é paa la.

²² Loɣo ɣula faa wolaiti kana Benayaɣu keeni, Yefɔyada ná-doun zunui, é loɣo wola zolooni kooɣuluɓa wola savago ɣiligi niiti saama.

²³ E lebiya wola zolooni nu vuusavagoiti (30) pe ba, kele é la ɣeni zeelini nu savago mɔungiti su. Davide seini to ɓooɣi make zalavusuiti unda.

²⁴ Niiti balaa ti ɣeni nu vuusavagoiti (30) saama: Zoabe keeɣeloin Azayele, Beteleyeme nui Dodo ná-doun zunui Eleɣanan,

²⁵ Sama ta Elika, Galode nu felegoiti,

²⁶ Peelete nui Geelese, Tekoa nui Ikeese ná-doun zunui Iila,

²⁷ Anatote nui Abiyeezel, Gusa nui Meɓunayi,

²⁸ Aɣoa nui Salemon, Netɔfa nui Maɣalayi,

²⁹ Netɔfa nui Baana ná-doun zunui Geeleɓe, Liɓayi ná-doun zunui Itayi, Giɓea nui Benzamen yooi zu,

³⁰ Pilaton nui Benayaɣu, Naɣalee-Gaase nui Gidayi,

³¹ Alaɓa nui Aɓi-Aleɓon, Baaleɣume nui Azemavete,

³² Saaleɓon nui Eliaɓa, Benee-Yasen, Zonatan,

³³ Galaal nui Sama, Alaal nui Salaal ná-doun zunui Ayiame,

³⁴ Aɣasebayi ná-doun zunui Elifeelete, Maaka zunui ta dounloun ɣeni de, Gilo nui Ayitɔfele ná-doun zunui Eliame,

³⁵ Kaalemele nui Geelayi, Alaɓe nui Paalayi,

³⁶ ɓɓa nui Natan ná-doun zunui Yigeyale, Gade nui Bani,

³⁷ Amon nui Seeleke, Beelote nui Naalayi, nii é ɣeni Seluya ná-doun zunui Zoabe ná-kooɣo zoolaiti seɣezu,

³⁸ Jila ta Galeɓe, Yeeteel nu felegoiti,

³⁹ ta ɢete nui Ilii.

Ti pe kpooɣa ɣeni ga nu vuusava maazu lofela (37).

24

Davide Izelayele nuiti daaseigiti seve vai

(1 Dolo Sevei 21:1-26)

¹ Yeeta ɔooɣo GALAGI yiiɣaawanani mɔno Izelayele nuiti ma, é Davide li ti laalooɣoma ga, é Izelayele ta Zuda nuiti daaseigiti seve.

² Masagi ɣeni naazu ná-kooɣuluɓai Zoabe ma, nii é ɣeni koba: «Leve Izelayele yooi ná pe su, é zo Dan, é li Beel-Seeɓa, nuɓuseiti daaseigi zewe, nii a ke gè ti-lieɣo ɣwee.»

³ Zoabe ɣeni ma: «Da-GALAGI é ga ɔooɣo GALAGI, naa ke é nuɓusei moin su ga seizu ungila (100), ta malingii masagi ka ga ɣaazu! Kele leeni ve malingii masagi po ga é naa ɣeɣala vai ɣe?»

⁴ Kele masagi la zegeni wooi volu, nii é boni Zoabe ta kooɓebeɓi ma ɣundigiiti ma. Ti vileni pelei ma ga ti li, ti Izelayele nuiti daaseigiti seve.

⁵ Ti Zuluden ɓudeni, ti vu Aloweeɓe, taa wolai yeezazuwe nii é Gade nemei zaama, Yazeeɓe ɣobawe.

⁶ Ti zegeni miná, ti li Galaade ɣovi ma ta Taatime-Godesi yooi. Ti zesu, ti li ga Dan-Yaan vele eyesu ti zeeli Sidon.

⁷ Ti zeelini Tiil taa wolai zu sigigi ma, naa volu ti liini Geeve ta Kanaan laa wolaiti pe su. Gaafelagi zu, ti zeeli Beel-Seeɓa, Zuda yooi zu lekpemawe nu yeezazuwe.

⁸ Ule ɣana ti zooi ná pɛ subizeni la, alu taabuugɔ folo buufelegɔ (20) laawu, ti ɣaleni ma Zeeluzalɛme.

⁹ Zoaɓɛ daasei seɓɛi ma ɔluvaawogi woni masagi ma: Izelayɛle ɣeni ga zunu waaundɔsava (800 000), niiti ta zoo liizu koo ma, Zuda geleiti ti ɣeni ga zunu waaundɔlugu (500 000).

¹⁰ Gaamago Davide gaagaaani ga toɣa ga soba nu, mazɔɔ é nuɓuseiti daasegiti seɓɛni. E ɣeni Ɔooɣɔ GALAGI ma: «Gè faagaaza gola ɣea ga nii ɣɛɛ vai! Naa ɣa é ba, Ɔooɣɔ GALAGI, sùvaaye ga ná-faa ɲoi kae, nɛi gè ga da-wotigɛ nui, mazɔɔ gè kweeni ga gè nii ɣɛɛɛ eɣɛ ɣimalala nu.»

¹¹ Davide wuzɛɣɛai ma poluma zobui, Ɔooɣɔ GALAGI ɔɔeni GALA goo wo nui Gade ɔɔ, nii é ɣeni Davide ɣoba, é ɣɛ ma:

¹² «Li, è ɣɛ Davide ma: «Ɔooɣɔ GALAGI wooi ɣaa: Nà faa savagɔi niiti gila seizu è ma, yiimazɛɣɛ ga gila, gè sei è ma.» »

¹³ Gade liini Davide ɔɔ bɛ, é keela wooi wo ma, é ɣɛ ma: «Leeni ɣa è pɔ ga gè sei è ma: Kona ɔɔfela pului ɣɛ da-yooi zu? Baa alu savagɔ é da bizɛ è zili nuiti ba, ti wuzɛɣɛzu è laalɔɣɔma? Ni naa laade, ɔɔɔi ɔɔ da-yooi zu folo savagɔ laawu? Gisie su ga pagɔ, è yiimazɛɣɛ, è naa wo má, nii ná li, gè bo tɔɛɛ nui ma.»

¹⁴ Davide Gade woogaaɔoteni, é ɣɛ ma: «Ziibɔɔ wolai ɣa gè su! Ade loo Ɔooɣɔ GALAGI yeezu, mazɔɔ ná-gaazumaawɔingai zuwɔɔɔɔɔɔ, keɛ gè mina loo nuiti zeezu!»

¹⁵ Ɔooɣɔ GALAGI ɔɔɔ zeeɓɛi leɓeni Izelayɛle yooi zu, ma yee zobui nɔ eyɛsu é zeeli kui ma tɔɛɛai ba. E tɔɔzei Dan, é zeeli Beel-Seeɓa, é zunu waaɔuɔɔɔfela (70 000) ɔɔa.

¹⁶ Tei geezɔɣɛelai ɣeni yeemaalesu Zeeluzalɛme ma ga é koloɣolo, Ɔooɣɔ GALAGI nimizani ɔɔɣɔ ma ga naama vaa ɲoi. E ɣeni geezɔɣɛelai ma, nii é ɣeni faa zuɣologologi ɣɛɛzu nuɓuseiti saama: «Yeei leɛna ba, naa kula ɣea su.» Geezɔɣɛelai ɣeni niina Yeeɓuse nui Alavena ná-molo loɣazuɛ ɣobaɛ.

¹⁷ Davide geezɔɣɛelai ɣaai ma, é da nuɓuseiti paa, é ɣeni Ɔooɣɔ GALAGI ma: «Nà ɣa gè kotoi ɣɛai, ná ɣa gè faagaaazagi ɣɛai. Keɛ nuɓusei niiti, leeni ɣa ti kea? Dòɣa mu, ná ɣila, ná-o, ná-peɛyeɣɛi-yo.»

¹⁸ Naama voloi nɔ, Gade liini Davide ɔɔ bɛ, é ɣɛ ma: «Wuzɛɣɛ, è li Yeeɓuse nui Alavena ná-molo loɣazuɛ, è zalaɣa ɣulazuɛ ɓɛɛ ná Ɔooɣɔ GALAGI ɔɛ.»

¹⁹ Davide liini ná, eɣɛɛɛɛi Ɔooɣɔ GALAGI valini la Gade ma ga é bo ma.

²⁰ Alavena ɣaazuwuzɛɣɛni, é masagi ɣa ta ná-botigɛ nuiti, ti da ɔɔ. E liini naazu, é nɔko masagi ɣɔɣɔwu.

²¹ E gaazaɣa, é ɣɛ ma: «Toɣa ɣale, máligii masagi, è ɔaazu pɔ, nɛi gè ga da-wotigɛ nui?» Davide ɣɛ ma: «Gè ɔa, gè molo loɣazuɛ ɔɛ ɣɛya è ma, gè zalaɣa ɣulazuɛ ɓɛɛ ná Ɔooɣɔ GALAGI ɔɛ, nii a ke ɔɔɔi nii maagooza nuɓuseiti ba.»

²² Alavena ɣeni Davide ma: «Molo loɣazuɛ zɛɣɛ. Zalaɣai nii è pɔ è kula, è naa ɣula. Nikeiti ka gala zalaɣai vai zu, wotoloi ma wuluuti ta nikeiti gili wuluuti ta ɣɛ ga kovii.

²³ Ee, masagi, gè ti pɛ fea è ya. Ɔooɣɔ GALAGI é ga da-GALAGI, naa yeezei kae è wu ga pagɔ.»

²⁴ Keɛ masagi ɣeni Alavena ma: «Ba-o, ná geyazu è ma ga sɔngɔi ɣiteɣitegi. Gè la gala zalaɣa ɣulazu ná-GALAGI Ɔooɣɔ GALAGI ɔɛ, nii gè la ɓɔɔni ma.» Davide molo loɣazuɛ ɣeyani ta nikeiti ga wali ɣae ɔuɔɔɔlugu (50).

²⁵ E zalaɣa ɣulazuɛ ɓɛɛni miná Ɔooɣɔ GALAGI ɔɛ, é gala zalaɣaiti ta ziilei zalaɣaiti kula. Názu ɣa Ɔooɣɔ GALAGI zooi maawɔingaaani la, ɔɔɔi maagooza Izelayɛle ɔɔa.

TENE FAALAALIITI SEVEI LŐZEIGI

TENE Faalaaliiti ma zewei ġa ga ġima zewei ta. Ġima zewei naa ta ġa é ga Zőbe nonoi, ta TENEBO Nui nonoi. Bőolozu ġeni ga Salomōn nonoi (1:10; 10:1; 25:1), ġima nu zebēle golai Izelayele nui. Ġooġo GALAGI ġimalai weeni zea ye (1Ma 5:9-13). Kele ġima nui taġiligaa ti ġeni ná, Izelayele ġuġui zu. Naati ti losu ġeeni sevei nii ġee vai va (22:17; 24:23), Aguul ta Lemuwele bōbō (30:1; 31:1).

Kidafaawui ma ungi ta ġima nui ti ta-ġalagiti ti ġeni ga «ġimalai,» naa ġa ga gaamai, nii koleai ga wooi ma mōinmōin: Faaġaafai, kelegelegi, kisie vagoi, faaġwēgi, nu zie wele vagoi (1:1-5). Ġimalai nii ġa ga zenvui zu ġimalai, kalagi nu a zie la.

Niima zewei zu, ġimalai nii ġa lee zu «tene faalaaliiti» su. Naa zeive su tago ga kevele felego, ti ziezū wōoma, ti da bōġo laavokōġo, ti da bōġo laazeeli, baa ti da ġe bōġo laalōġoma. Zekana faalaalii ma mōinmōin ge la, é zo gaagwesu 10 é li 31 zu. Kele tanisu, ma lotodai tanigaa zuġoozawe (é zo gaagwesu 1 é li 9; 31:10-31).

Tōozeizūwe nō ġa sevei nii woo biingi veai naa, nii é ná-kala gooi pē unda: Solooge ga nu lua Ġooġo GALAGI va (1:7; 3:7; 8:13; 9:10; 22:4; 31:30; naa ġeġalaiti). Naama ġimalai ġa losu eteai zu faiti kpein ba: Nuḃuseiti ta-ḃo faamai, faazeikpasui, tōnoba vaiti, vulu vai, botiġe vai, ta naa ġeġalaiti.

Baalobazu māungi zu (é zo gaagwesu 1 é li 9 zu), sevei ġe nui ġa ná-kalagi veezu, eġe doun keeġei é ná-doun zunui ġalasu (1:10; 2:1; 4:1; ta naa ġeġalaiti), mazōlō wele ġana Ġooġo GALAGI naati kalasu da, niiti é ti neai ve (3:12). Ġimalai, pokōġogai nuḃusei ma (1:20; 8:1; 9:1), nii é zenvui ma ġeela wooi laazeelizu (3:16, 18, 22), é ġe Titigi laalōġoma (9:13), nii é nui ti tee zu ga, é ti li kotoi ġee vai ma, naama woogi bōġoi ġa é ga kologolo anzanui (2:15; gaagwesu 5). Mazōlō nui bōġo ġimala la zea, keni é fali (2:3, 4). GALA ka a da fe (2:6), ná-Zenvui wō (1:23).

Sevei vaalobazuwe velesiei (é zo gaagwesu 10 é li 31) ġaa ġa belazu ga anzanu vagoi ná-fai, nii sulogai, Ġimalai ma ġitoosui (31:10-31).

SEVEI LŐZEIGI TA SEVE UNGI

¹ Salomōn é ġeni ga Davide ná-doun zunui, ta Izelayele masagi, naa ná-tene faalaaliiti:*

² Ti ġe ungi ġa ga ti nu ġala ga ġimalai, ti nu ġevele bēte,
é kpōiti gaafā, niiti ti woni ga kelegelegi.

³ Ti nui ġala ga sie welei ná-eteai zu, kelegelegi wō,
é lelebo, é zole, é zoloo su.

⁴ Ti ġi pagoi ve naati zea, niiti ti la de faa mōinmōin kwēeni,
ti faaġwēgi ta kidafaawui ve zunu loungoiti zea.

⁵ Ġima nui woilo, toġa ta bō ná-soofaalai va,
zoi kelegelegai, naa ġa zie wele vagoi zōlō.

⁶ Ta zoo ti tene faalaalii ma lōġufuzu vai tanigaani kwēe,
ta ġima nui daawooiti ma lōġufuzu vaiti poluḃeti.

⁷ Ġooġo GALAGI ġaazuluabai ġa é ga faaġwēgi lōozeizūwe,†
faaġaafaalala nui ġa da ġimalai welewele ta kalagi.

Dama ga zunu loungo nōiti

⁸ Dōun zunu, woilo, é dama ga faaġwēgi, é sōlōsu è-ġee ya,
mina è-lee ná-tene gooiti da ġoba.

⁹ Mazōlō ta ġe ga masa bōlō pagoi é unba,
ta ġe ga kōbu ani vagoi é ġōbu.

¹⁰ Dōun zunu, ni faa nōu ġe nui ti ta pō, ti è ġaazule,
mina yeezei bu.

¹¹ Ta ġena ma: «Dile gi volu!

Ade li de nui tevesuwe maaḃoun, de ta vaa,
de laale nui ta wu lein nō,‡ anee ni é la faa ġaazani.

¹² De ti-ma vului bōle, eġevelei gōvealaazu a da ke la,

* 1:1 Faalaali laaseigi, ta Salomōn laaseigi ma vaa zu, wele sevei lōozeizūwe. † 1:7 Wele veti: 9:10; 15:33; 31:30; Zōb 28:28; Guy 111:10. ‡ 1:11 *lein nō*: Boge Efulu wooi zu ga: *fuum nō*, *laa fai un ge la ba*.

ti jeele jeelein ga naati kebele, niiti ti yeizu kabai zu.

¹³ Ade ti-goli pagoitii seje,
de da-veleiti buulaave da.

¹⁴ Da dono zoloozu gi oo,
ada bosu wali boloo qilagi ma ade pe!»

¹⁵ Doun zunu, mina vile ti volu, e va zie ga ta-velei,
maagooza ta-velei va.

¹⁶ Mazoloo ti-gogoiiti suvileve faa joo jee vai zu,
ti zuvileve namai ouu zu.

¹⁷ Mazoloo toga ga fuun faa,
wonii da tumoi ga, e da zeii tufo.

¹⁸ Kele tiya bogoi ga ti yaavai zeizu bogoo lufo,
tiya bogoi ti-yenvui ga ti balii laazu tufo.

¹⁹ Zekana naati gaabelazuve la,
niiti ti ta-betei wosu ga kakama vaiti su,
tono jooi ga da soloo nui undaavili.

Gimalai ga toligi wosu ta tene gi

²⁰ Gimalai ga kpeei loozu taazuve peleiti su,
toga woogulazu maaoo bosu veti.

²¹ E toligi wo maaoo bosu ve,

e na-keela wooi wo taa loave, e jee:§

²² «Gimalala nuiti, wa gimalala vaiti neezu ve, eyesu yeel?
Neegulasu nuiti, wo-yiimai ga jeezu ga jeegulasu, eyesu yeel?
Faaqaaqaalala nuiti, wa yesu faagwegi woinzegezu, eyesu yeel?»

²³ A woilo na-tene gooitii ma!

Wele na na-kelegelegi ve wo ya,
na daawooiti de ga wo ye.

²⁴ Toozei ge wo lolini, wo jeele,
toozei ge yeeleteni, nu nape ge la ma wele woni,

²⁵ wo na-tene gooitii kpein pilini ya,
wo la vaani na-zelilomaiti bu,

²⁶ naa ga e ba, na balaagi, na wo jee, siegi zu maanogoi vaazu wo oo,
na jeequla wo zu, siegi zu kidaaviligi zeelizu la wo ma,

²⁷ siegi zu kidaaviligi vaazu la wo oo, ege fiile wolai,
siegi zu maanogoi zeelizu la wo ma, ege tongolo fiilei,
siegi zu koozuviligi ta kidaaviligi vaazu la wo oo.

²⁸ Naazu, ta woogula ma, ge la ti woogavotega,
ta gaizie, ti la ka.*

²⁹ Toga jee gana, toozei ti faagwegi woinzegeve,
ti la yiimazejeni ga Goofo GALAGI gaazuluabai,

³⁰ toozei ti la vaani na-tene gooitii bu,
ti laabeeluni ga na-zelilomaiti,

³¹ ti zie velei ma lonogi ga a jee ga ti-gonogi,
ti bogoo lene gooitii ta jee ga ti-laamianigi, eyesu motai ye.

³² Mazoloo gimalala nui na-kakagi ga da paa,
faaqaaqaalala nui na-ziizoolalalai ga bogoo, naa ga a da too ya.

³³ Kele zoi a woilo gooi ma, naa ga ze gaaneii zu,
e na-eteai zie ziilegi zu, e la luaa maanogoi va.»

2

Gimalai ga ga ani biingi daoguai

¹ Doun zunu, ni da daawooiti sona,
ni da na-deveiti makena e-yiimave,

² ni da woilona gimalai ma,
e e-yii ve kelegelegi ya,

³ ungo, ni da woogulana faaqaaqai ma,
ni da kelegelegi gaiziena,

⁴ ni da gaiziena ga walii jeevele,

§ 1:21 Faawo bo nuiti ti gena zeii taa loave (31:23; Lut 4:11; Zo6 29:7).

* 1:28 Wele veti: Zel 11:11; Mis 3:4.

ni da daana ma kpe, è gaizie ga naavolo gɛvele,*

⁵ názu gá è Gooḡo GALAGI gáazuluabai gweesu da,
da zoo è GALA kwɛɛ.

⁶ Mazoḡo Gooḡo GALAGI gá a da gímalai ve,
daawooi gá a da faagwɛgi ta kelegelegi ve.

⁷ Toḡa undaanɛ vai makɛsu sɔle nuii bɛ.
Eḡɛ kooḡo zɛpɛgi, toḡa naati makɛ, niiti ti ziezɛ telebodai zu.

⁸ Niiti ti ta-eteai ziezɛ ga soledai, toḡa bo naati ba.

Niiti ti bɛ ga woogɛgíla nuii, toḡa baa naati ta-velei maazu.

⁹ Da zoo è faiti zɔḡozuḡa, telebodai, ta sɔle fai, ta faagaamai,
è pele vagoiti kpein kwɛɛ.

¹⁰ Mazoḡo gímalai gá va é zɛi è-yiimave,
faagwɛgi gá gɛ ga è yiima vaiti.

¹¹ Kidafaawui gá è makɛ,
kelegelegi gá baa è maazu,

¹² ga ti è unmo, ti è gíula pele noiti su,
ta nu noiti ta-yaava boeiti,

¹³ niiti ti gɛlezɛ gaama velei va,
ti da zɛ ga pelei subidiai.

¹⁴ Ti-yiimai ga faa no u gɛɛ vai,
ti goozunɛɛzu ga ti lo woya vai zu.

¹⁵ Ti zɛi veleiiti maavegai,
ta-veleiiti suzeive.

¹⁶ Naazu, da gízo wɛɛnzɛ anzanui ná-tɛgai ma,
é ga koloḡolo anzanui woo nɛɛnɛgiti ti da,†

¹⁷ nii keɛɛi sinigi va, é gɛni zea ma niine yei,
é yeema ná-vulu minazɛgɛgi ma, nii é boni ná-GALAGI laaseigi zu.‡

¹⁸ Mazoḡo maalaavena saai vo pelei, ve ná ga seizuɛɛ,

sie velei gá liizu la gɔvealaazu.§

¹⁹ Niiti kpein ti liizu po bɛ, taḡíla kpala ge la gálega ma volu, é va va,
taḡíla kpala ge la zɛnu velei gaa.

²⁰ Yiimazɛge ga nu vagoiti sie velei,
zɛ ga telebo nuii sie velei.

²¹ Mazoḡo sɔle nuii ta zɛi zooi* zu,
gaama nuii ta ye zeini ná.

²² Keɛɛ nu noiti too gá gíula ná,
woovele nuii ta gíula ná va.

3

Nu gíto GALA ba

¹ Dòun zunu, mina yeema ná-kala gooiti ma,
make ná-deveiti ma è-yiimave.

² Mazoḡo ta ta vili da-voloi lieḡoiti su, ta è-zii ma gɔnagiti,
ti undaanɛi ve è ve.

³ Mina vala woogɛgílladai ma, ta gaamai,
ti gíli gɔbu, è ti zɛve è-yiimave.

⁴ Naazu, da zaalai zolo GALA ta nuḡusciti zea,
è loḡo vagoi zolo, è leve ga gíma nui.

⁵ Galiva Gooḡo GALAGI ma ga è-yiimave pɛ,
mina voluzei è boḡo gɛlegelegi va.

⁶ Ziimai gáizɛ è-gɛɛvaiti kpein su,
toḡa è zɛi velei vagoiti deɛ ga de.

⁷ Mina boḡo zɛge ga gíma nu,
lua Gooḡo GALAGI va, è maagooza faa no va.*

* **2:4** Wele veti: 3:14-16; 8:11; 16:16; Zoḡ 28:12-19; Tbn 7:11; 9:16-18. † **2:16** Wele veti: 5:3, 20; 7:5. ‡ **2:17** Wele ve: Mal 2:14-16. § **2:18** Tati pelei taḡíli ɛalaa ka ga nii: ná-pelei maalaavena ga saai vo pelei. * **2:21 zooi:** Naa gá ga minazɛge zooi. Wele veti: Zen 17:8; Guy 37:29. * **3:7** Boge moḡo Wol 12:16 zu.

⁸ Toɗa ɗe ga keɗeyai è-ɓusei ve,
ta è-ɗaeti niine vai.

⁹ Ɔooɗo GALAGI lebi, ga è zoloo gani vaɗoiti,
ta è zoloo ganii ma mɔungiti kpein.

¹⁰ Naazu, da-molo ɗotaiti daa ɗa ve gola,
da-ɓo liɗiiti daa ɗa ve ga ɗoo niineiti.

¹¹ Doun zunu, mina ɗele Ɔooɗo GALAGI ná-maagoloi va,
mina ná-zelilomai velevele.†

¹² Mazɓɓo nii Ɔooɗo GALAGI neai ve, naa ɗa a da zeli lo ma,
eɗevelei doun keɗɗei a da ke la ná-doun zunui ve, nii neai be.

Ɔimalai ta undaanɛɛi

¹³ Undaanɛɛ nu ɗa ga naama zunui, nii é ɗigi zolooɗai,
zunui nii é ga kidafaawu nui!

¹⁴ Mazɓɓo kulanumai é ɓolɓu, naa vizoge walii nonoi va,
ná-tonɗi vizoge zanu kitei va.

¹⁵ Fizoge é leve katu zongo baagi pe ba,
é yiima anii tanope ge la vizoga ga toun kevele.‡

¹⁶ Sii zuɗoozai ɗa ɗimalai yeezai ɗa,
kovei ɗa, naavoloi ta lebiyai ɗa é miná.

¹⁷ Peleiti é nu vilɛsu ti va, naati page,
ná-peleiti kpein ta ɗomisu undaanɛɛi ɓo be.

¹⁸ Toɗa ga zenvu wului§ naati be, niiti ti sosu kpe,
niiti ti makesu ma, naati undaanɛɛve.*

¹⁹ Ɔooɗo GALAGI ná-ɗimalai ɗa é zoi beteni la,
ná-keleɗeegi ɗa é geeɗɗoɗi beteni la.

²⁰ Ná-ɗimalai ɓo, zou wu deiti kulave, ti la zoi ma,
tonaɓiingiti ti da tonai ɓu.

²¹ Doun zunu, ɗili keleɗeegi va, ta kidafaawui,
mina zege ti ɓolu eyɛsu ɗo.

²² Mazɓɓo ta ɗe ga zenvu vaɗo è ya,
da ɗe naazu ga zaalamai.

²³ Naazu, è-ɗi su ɗa ɗala, è da li ga lii vele,
è-ɗoɗi la zigaa.

²⁴ Ni da laana, maɗili la ɗea è ma,
da-niimenii ɗaagaane.

²⁵ E la luaa kulafiliba vaaɓa ba,
ɓaa faa zuɗologologi nii a zeɪ nu ɗoiti ma.

²⁶ Mazɓɓo Ɔooɗo GALAGI ɗa ɗe ga da-ɗitogi,
toɗa balii kpein sege è luɗo.

²⁷ Siɛnɔpe su zobogi è ve la,
mina ɗele, è va be ɓosu naati ba, niiti ti balaai.

²⁸ Mina ɗe è-zeiɗoɗi ma:

«Li è va ɓolu, lina, ná fe!»

Tama anii è ya, nii da fe zea.

²⁹ Mina faa ɗu beɗe ɗisu, è-zeiɗoɗi laalɗoma,
nii toun ka zeini kpe è ɗoba.

³⁰ Mina nu nɔpe sakpe wafuun,
ni é la faa ɗu nɔpe keeni ga de.

³¹ Mina ɗaazuɗula toosu nuiti ba,
è mina ɓokɗo ti zie velei ma.

³² Mazɓɓo yaava nuiti maayoseɗve Ɔooɗo GALAGI ve,
kele toɗa da ɗoozu vai le ga naati niiti ti zolegai.

† **3:11** Niima wootti boge mɔno Eɗu 12:5-6 zu. Wele ɓalaa veti: Zɔɓ 5:17, 1Kɔ 11:32. ‡ **3:15** Wele ve: 2:4. § **3:18 zenvu wului:** Wele veti: 11:30; Zen 2:9. * **3:18 undaanɛɛve:** Boge ná tanigaa ga sii zuɗoozai. Wele veti: 4:10, 13; 9:11; 13:14; TbN 7:12.

33 Ḑooḑo GALAGI ḑa da nu ḑoi ná-peleyeḑei voovo,
naazu ma, toḑa da tuya loo telebo nuiḑi seizuḑe ḑe.
34 Toḑa da ḑeeḑula ḑeeḑulasu nuiḑi su,
kele toḑa da ḑaazu vaḑoi lo ḑooḑomaayeḑi nuiḑi ba.†
35 Lebiyai ḑa a ḑe ga ḑima nuiḑi tónoi,
kele faaḑaaḑaalala nuiḑi tónoi ḑa ḑe ga unfegi.

4

Doun keeḑei ná-tene gooiti

1 Dòun zunuiḑi, à woilo ḑeeḑe lenḑe gooiti ma,
à woilo ga pagoo, wo keleḑeḑeḑi ḑwee.
2 Nà kala pagoo veezu wo ya,
à mina ná-kala gooiti pili ya.
3 Ge ḑeni kèe ya, ga doun zunu ḑilagi,
deḑe nēni ḑe gola, eḑe doun zunu ḑila kpegi.
4 Kèe ḑeni kálasu, é da ḑe mà:
«Dàawooiti so ga è-yii pe,
ná-deveiti so, da zenvui wo.
5 Gimalai ḑaiziḑe, ta keleḑeḑeḑi,
mina yeema dàawooiti ma, mina zeḑe ti va.
6 Mina ḑele ḑimalai va, toḑa ḑoo è va,
neḑe ḑe, toḑa ḑaa è maazu.
7 Wele ḑimalai loozeigi va: Gimalai ḑaiziḑe,
keleḑeḑeḑi ḑaiziḑe ga è zoloo ganii kpein.*
8 Boolo, toḑa è wuzeḑe,
ni da ḑilina ba, toḑa ḑe ga lebiya è ḑe.
9 Toḑa boolo pagoi lo è unba,
é è maaḑili ga masa boolo maayikiai.»

10 Woilo dòun zunu, dàawooiti gaaḑa,
naazu, da è-zii zuḑooza.†
11 Ge è ḑalage ga ḑimalai ma veleḑi,
ge lo è luḑo telebo peleiti su.
12 Ni da ḑena ziaa ḑana, è-ḑooḑo zu la ḑataga,
ni da ḑena bizaa, è-ḑooḑoi la ziaḑa.‡
13 Gili kpaan è maaḑolo vai va, nii è solooḑgai, mina too ya,
ye ḑilini ba, mazooloo naa ḑa è-yenvui su.
14 Mina zie ga nu ḑoiti ta-velei,
mina vile naati kevelei volu, niiti ti faa ḑoi ḑeezu.
15 Maaḑooza ta-velei va, mina zie la,
zeḑe ba, è zie ye.
16 Mazooloo faa ḑou ḑe nui naati, ti la ḑia, ni ti la faa ḑoi ḑeeni,
ta vala ḑiimenii ma, ni ti la nui ta looni.
17 Mazooloo ti-ḑonooḑi ḑa ga faa ḑoi,
ta-boole booi ḑa ga sunḑulai.

18 Telebo nuiḑi ta-velei ḑeeḑe eḑe, geelaalaosu wozakalagi,
nii ma wozakalagi ḑaa yeḑu wooloozu, eyesu foloi te.
19 Faa ḑou ḑe nuiḑi ta-velei ḑeeḑe eḑe kpidii,
ti la ti ḑooḑoziḑa ani ḑwee.

20 Dòun zunu, woilo dàawooiti ma,
woilo ga pagoo kḑoo woiti ma.
21 Mina yeema ti ma,
kele make ti ma è-yiimaḑe.
22 Mazooloo niiti ti yeezeizu ti wu, ta va ga zenvui naati po,
ti keḑeyai ve ti-busei ya.
23 Make è-yii ma, é leve anii pe ba,
mazooloo toḑa zenvui wo fai ma ungi su.

† 3:34 Boge mōno, ga geleke woo zeeḑe volōmai, ueti: Zak 4:6; 1Pi 5:5. * 4:7 Wele Yesu ná-faalaalii va, é bogai Mat 13:45-46 zu. † 4:10 Wele ḑe: 3:18. ‡ 4:12 Wele ueti: 3:23; 4:19; 10:9; Guy 18:37; Eza 40:30-31.

24 Mina 6e è-laave va, é va da zeeiti bo,
 mina è-lakologiti ze ná, ti va da yaava 6œiti bo.
 25 Gaazulo gʻakala velel va,
 wele gʻakalave ga pagɔ.
 26 Pelei zu6ete, ve è ziezú ná,
 pelei è laai da, zie ga naa.
 27 E mina ze6e ba, è va li ga yeezazu velel, 6aa 6vvezu velel,
 6o6o6ula faa 6ou 6ee vai zu.

5

Weeenzi6i 6a da nui vaa

1 Dòun zunu, woilo ga pagɔ nà-6imala wooi ma,
 woilo nà-kele6ele gooiti ma,
 2 naa 6a a ke, è zoo kidafaawui la,
 faagʻwe6i 6a 6e è-laawooiti su.
 3 Mazalɔ weenzi6e anzanui laawooiti neeve e6e kɔin gulɔ,
 ti vage e6e siema wulɔ.*
 4 Kele ná-fai 6aa6elazuve 6aa 6a da wana ga nu, e6e siinziin ganigi, nii wanaai,†
 gaalive e6e bo6a zokpɔi, nii gaavee fele.
 5 Sie velel 6a da li ga nui saai vɔ pelei,
 kɔ6oiti ta da zeeli 6ovealaaazu.
 6 E la da ga yiizoolɔ ga, é zie ga zenvu velel,
 é la sugʻwee ga to6a ziezú ga kaka peleiti.
 7 Niizu de6emu, dòun zunu, woilo 6òoi ma,
 mina 6ele dáawooiti ba,
 8 Maa6ooza naama anzanui ma zii va,
 mina maa6u6a ná-pelelave va,
 9 naa 6a a ke, è mina è 6aazu unfegi lɔ zunu 6ili zeezu,
 da-eteai mina lɔ zunu 6ou‡ yeezu.
 10 Ni naa laade, è-moolɔzuve 6a 6e ga weeinti daamiizu,
 da-wotii zulɔnɔgi 6a 6e ga pele 6ili bu ani,
 11 naa 6a a ke, è mina li 6alasu, da-eteai 6aa6elazuve,
 sie6i zu è-6usei kpein suyɔkɔgai na la,
 12 è mina 6e ma:
 «Leeni vaa zu 6e maa6oloi wɔinze6eni?
 Leeni vaa zu tenegi la 6eni zoni zii ma?»
 13 Leeni vaa zu 6e la 6eni woiloni nà-kalamɔinti gooiti ma?
 6è la woiloni naati gooi ma, niiti ti kàlani?
 14 Ná tago nɔ, 6è va 6e maanɔ6oi zu,
 nubuseiti ta-maa6ogi zaama.§»

E-anzai nee ve

15 E-anzai 6eeve e6e ze6e 6ei.
 Bɔɔle ga ze6e 6ei naa!*
 16 Mina è yiima vai ye ná, é va da yei taazuve peleiti su, e6e ziei,
 é va da vaza maa6ɔ bosu wolaiti.
 17 E yiima vaiti ti 6e ga da 6ila kpe nɔ 6ɔnɔ!
 Ti mina 6e ga wo 6ɔma wa anzanu 6iligiti.
 18 Goozune yeenɔpe su, wo etei zie vɔ, wa anzanui naa,
 nii è yimaze6eni la, è-ma nu niinelai zu.
 19 E-anzai ná-fai 6aaneeve, ná-fai vage e6e dopai.
 Kpusei da-6oozuneei laazeeli yeenɔpe.
 Goozune sienɔpe su ná-ne6ei zu.
 20 Dòun zunu, leeni vaa zu è 6aazu6ulazu nu 6ili anza va?
 Leeni vaa zu da ziilei gaizie naama anzanui ya, nii è la ga 6ɔnɔ?

* 5:3 Wele veti: 2:16; 7:6-27; 22:14. † 5:4 **siinziin ganiginii wanaai:** Abisente, tufa wanawanagi, é 6eni ga faa wanaai (TSV 29:17; Zel 9:14; Amɔ 6:12) 6aa kotoi ná-ani ɔili koozui ɔoogi (Gol 3:15; Kul 8:10-11). ‡ 5:9 Anza zinigi (6:34-35) 6a zoo è 6e ma, keni tɔgi zeí è ma (Lev 20:10; TSV 22:22). Wele 6alaa veti: Ezk 16:35-40; Zan 8:5. § 5:14 Nii ɔooluve 6a ga zɔngɔ zelebai ta unfegi kelemave kpaun (6:33), eyesu è ná-faa6aaza golai zulɔnɔgi zɔlɔ (Lev 20:10). * 5:15 Naa 6a ga: «anzanui nii è yimaze6eni la, è-ma nu niinelai zu» (5:18).

21 Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔa nui kpein sie velei zumɔsu.

Toɔa ɛɛɛ keɛwotii vɛɛɛsu.

22 Faa ɲɔu ɔe nui ɔa da zo, to ɔɔɔɔi nã-faaɔaaza golai no zu, toɔa da zo, ga to ɔɔɔɔi nã-kotoi va ɔaluiti no.

23 Undaa ɔa vili, toɔzei é la zooni ɔɔɔɔ zosu, nã-bologai ɔa a da paa.

6

Zeelaga vai

1 Dɔun zunu, ni é ɔɔɔɔ ɔeɛve ga zeelagai è-wɔɔlai ta maagɔyue vai zu,

ni é minazegeni è-zeiɲɔɔɔi vɛ,*

2 ni é ɔɔɔɔ ɔilia ga è-laawooiti,

ni é ɔɔɔɔ ɔea ga kasogɔ nu ga è-laawooiti maavele,

3 naa ma, nii da ke dɔun zunu, ɔɔɔɔ vie,

toɔzei é loa è-zeiɲɔɔɔi yeezaama,

li é ɔɔɔɔmaayei be, é ɔai da ga maaneɛnei.

4 Mina va bu, ɲiimenii va lo è-ɔaazu,

ɔaa è-ɔaazugɔlogiti ti va pɛɛ ma mɛɛ.

5 ɔɔɔɔ vie ga dopai ɔevele, é ɔulazu dosoiti zea,

eɔevelei wɔnii a da ke la, é ɔula wɔni zo nui nã-tumɔi zu.

Naka nui nã-fai

6 Dei é ga ɲaka nui, li lɛɛ pupuiti po be, è ti vɛɛɛ,

ti zie veleiti sumo, è ɔigi zoloo.

7 Ta-welema nu la nã,

ta-ɔalamɔn la nã, ta-ɔundigɔ la nã,

8 ta da ti-ɔɲɔɲɔgi beɛɛ, foɔɔ undaagɔlazuve,

ti ti-laamianigi ɔaale ba molo leve ziegi zu.

9 Naka nui, da yesu laani, eyesu yeelɛ?

Siegi begele ɔa é wuzeɔezu la, é ɔula da-ɲiimenii zu?

10 E lago ɲi, è lago ɔaazuveɛ ma,

è yeeiti da ɔɔɔɔ ma, è lago zaamale,†

11 kele naama ziegi zu, baladai ɔa ɔula é viliba eɔe siezie nui,

nimizai zeeli é ma eɔe kɔɔɔɔ nui.

Yaava nui nã-fai

12 Nu ɲakai ɔa ga telebotala nui,

toɔa a da li ga zɛɛ ɔɛɛiti boga,

13 é da ɔaazuve loo ma, é da ɔɔɔɔiti gaaloga,

é da poogiti ke ga yeebeɔɔfai,

14 yaava ɔisiei no ɔa é ziimave,

faa ɲoi no ɔa a da ɔisie su yeenɔpe,

é da kpɔevele vai ɔe.

15 Naa ɔa é ba, kologolo fai ɔa ɔe ga kulafilibai,

naa ɔa ba ɔila no, é ɔologolo, ma zale la nã.‡

Nii Ɔɔɔɔ GALAGI wɔinzeɔezu

16 Faa ɔzita ɔa nã, nii beɛɔulaai Ɔɔɔɔ GALAGI vɛ,

toɔa vɔlo ga ɔɔfela, ɲiiti ti ga maɲɛɛi:

17 gaazulɛɛ ɔaazui, zɛɛ wo neɔi,

nui so ge la ba, nuiti ti naa ma ɲamai ɔuuzu ga ti-yeeiti,

18 nu yii nii é ɔisiezɔ telebotala vaiti su,

nu ɔɔɔɔiti ti zuvilaaɛ ɔizɛzu faa ɲɔu ɔeɛzuve,

19 zɛɛ zeelei, é zɛɛ zeele wooi wosu,

ta zoi é kpɔei levezu ɔeɔɔelointi zɔɔɔzu.

Wɛɛnziegi zakpe pelei

20 Dɔun zunu, ɔize è-ɔeɛ nã-deveiti su,

mina è-lee nã-tɛne gooiti too ya!

* 6:1 Zeelaga vai wola ɔeni Izelayele nuiti saama, nii a ke ti ɔaa ta-naavoloiti maazu, ni kuye zeɔe nui la kuyei ɔulani, zeelagai ɔa é ɔena kula, é ɔena kpounmai leve ga koligi ta, ɔaa nã-nui ta (Zen 43:9; 44:32; Eza 38:14; Guy 119:122). Naa ɔeɔɔala vai ɔa Tene Faalaalii Zevei po, é togi zeɛ ma (11:15; 17:18; 20:16; 22:26; 27:13). † 6:10 Wele vɛ: 24:33-34. ‡ 6:15 Wele vɛti: 1:26; 24:22; Zɔɔ 34:20.

21 Make ti ma yeenope è-yiimave,
ti zele gɔbu.

22 Ta lo è luɔɔ da-ziei zu,
ti è make è-laazuwe,
ti yeye è ɔɔ, da wuunna.

23 Mazɔɔɔ devei ɔa ga lanboi,
kalagi ɔe ga wozakalagi,
zeliligi ta maɔfolo, ta ga pelei é lo zenvui va.

24 Ta è make weenzié anzanui zie velei ma,
ta è-zeijnɔɔi anzai ná-kpɔe neenegi ma. §

25 Mina ɔaazuɔɔɔ ná-pagi va è-yiimave,
mina ɔɔɔɔ yɛ ná, é va è zefe ga gaazuɔɔɔlogiti.

26 Mazɔɔɔ koloɔɔlo anzanui maavele ma, da vala da-bulu buɔai no ma,
kele anzanui é zini be, da ɔe è vala è-yenvui pe ma.

27 Nu ɔa zoo nei é abui lo ná-zuvai zu,
é la ná-seɔeiti kpein gala ɔaa?

28 Nu ɔa zoo nei é zie abulekai ɔa,
é la kɔɔɔiti gala ɔaa?

29 Zeno ɔana é la, ga naama nui nii é vilesu seijnɔɔi anzai volu,
a ɔɔɔɔɔna ba, salalalai la yega.

30 Nu la unma nui veleviliga, nii é unmai wosu ga é kogi zulaave,
taɔzei ani la zea, nii a mi.

31 Anee naa ve, ni ta sona, maaneve é potogi ve ga seizu lofela,
ani vagɔi kpein é ná-pelei wu, toɔa naa pe fe.*

32 Kele zoi é weenzié ɔeezu anzanui ɔɔ, naa valage faaɔaɔai ma,
da naa ɔeena, da ɔɔɔɔ ɔoloɔɔlo, da ɔɔɔɔi.

33 Toɔa kpɔɔi zɔɔɔ ta ɔaaɔulamai,
ná-unfegi la bega eyesu ɔɔ.

34 Mazɔɔɔ toloi ɔa da anzainigi yiiɔɔɔ,
é la maawɔingɔ ɔea, yeei é potokulai ɔeezu la.

35 E la unmɔɔ gani nɔpe soga,
é la vaa bu negelein, anee ni da lobeani mɔinmɔin tevesu.

7

Weenzo anzanui ɔa da zunu loungo ɔaka

1 Doun zunu, mina yeema daawooiti ma,
ná-deveiti make.

2 Ni da pɔ è zenvui wo, ná-deveiti so,
é make ná-kala gooiti ma, eɔe è-ɔaazuleegi.

3 Ti lo yeebeɔfai ba, eɔe balaɔaegiti,
ti zeye yiimave.

4 Gimalai leve ga è-vaazeelai,*
é keleɔelege leve ga è-wɔɔlai,

5 ga ti è ɔizo weenzié anzanui ma,
ta è-zeijnɔɔi anzai ná-tega ɔɔe neenegiti ma.

6 Foloji ta, gè ɔeni loni ná-fenetleli laave, †
gè da wele eteave.

7 Gè buzege niinegiti kaani, ti la de faa pe poluɔwee,
ti zaama, zunu loungo ta ɔeni ná, balagai ɔigi ma.

8 E ɔeni ziezu taazuve pelei zu, adave tɔna ve naama anzanui ta ɔeni loni ná,
é liini ga naa ná-pelei ɔɔ pelei.

9 E ɔeni ga fitili peezuwe, foloi liini niina,
kpidiini taɔzeini niina ga vea.

10 Kele wele, anzanui daaɔomini,

§ 6:24 Wele 5:3 zu, ta suɔulazuwe. * 6:31 Nii voluwe ɔa ga keni ma nu potogi ve. Toɔi ná-devei ɔeni ga ma nu potogi ve ga ma veɔda felego, ɔaa naanigo, ɔaa ni gola zu ɔa ɔaaɔona, ma nu ma veɔda loɔlugo ve (Egz 22:1-16). * 7:4 baazeelai: Neɔbe wooi ɔa ga nii, to ɔa é naa lezu nii é lolisu ga «neɔbe anzanui,» Guye Uagoi zu (GyU 4:9-10, 12; 5:1). † 7:6 Fenetleli laave: Fɔɔɔɔ zooiti su fenetleiti daalaaga ɔeni de, kolu ansa velevilegiti ti vileni ti la, é da ta ɔula foloi ma zezeiti da. Nii a ɔena pelei wu, toɔa nu vete, kele nu la yega etea velei, é va ma nu vete.

maaǰilii eǰe koloǰolo anzanu, yaava ǰigi be.

¹¹ E ǰa zongo, su la zoga,

kooǰiti ti la yega loni kpe ada ǰila.

¹² Taa zaamave veleiti su, ta ada wolaiti,

adave pe ka é ná-balii laazu ná.

¹³ E zunu loungoi zo, é neene,

é ǰaazulo gaazuve va, é ǰe ma:

¹⁴ «Ziilei zalaǰaiti ka gè ǰea ti ǰulazu,

za no ǰa gè ná-minazedeǰi laazeelii la.‡

¹⁵ Wele nii ǰa é kea gè ǰula, gè va é laaǰomisu,

gè ǰea po gè è ǰa, gè è ǰaa.

¹⁶ Gè ná-betei ǰaabetea, ga dasuzedeǰi suvuai,

ta geze zedeǰi é ga Ezipete gele.‡

¹⁷ Gè ǰaazuve makugi nea ga,

miiǰe, ta aloweǰi ta kaneeǰe.

¹⁸ Va de lo ziimaǰeei zu, eyesu sobui zeeli,

de lo boǰoyiimai ma neebei zu.

¹⁹ Mazolo sínigi la ve, pelei wu,

diiwe sie ǰooza ma.

²⁰ E wali moimoin seǰeve ya,

keni alugi a zeina gize la, é va va.»

²¹ E vonini ma ga ná-keǰeǰeǰe,

é meenni ga ná-woo neeneǰiti.

²² Gaamago no, é vileni anzanui naa volu,

eǰe niki ti liizu la paazuve,

eǰe boǰoǰa nui, ti gilizu ga, ti maaǰolo,

²³ eyesu meein so zii va,

eǰe wonii é ǰaazuvilezu ga é vili tumoi zu,

é la incinesu ga zenvui, é faaǰaagi laawu.

²⁴ Doun zunuiti, niizu niina, à woilo ǰoi ma!

A dama ga ǰaawooiti!

²⁵ Wo-yii mina valibo, é va vile anzanui niima zii volu!

A mina ǰaka, wo va vile ná-pelei va!

²⁶ Mazolo ná-nu maawanaiti moimove, niiti ti zaai,

ta niiti é ti undaaviligi, ti ǰeni ga zebesu nu wolaiti.

²⁷ Ná-pelei ǰa é ga govealaazu vele,

nii é yeizu saai zeizuve.

8

Gimalai ǰa woǰulazu

¹ A woilo, ǰimalai ǰa toligi wosu,

keleǰeǰeǰi ǰa woǰulazu.*

² Toǰa loni ada ǰaaǰoozagiti maazuve pele ǰobave,

pele zaǰalaveti.

³ Taa loave, sigi daaveti,

nu leezuve taazuve, toǰa woǰulazu:

⁴ «Nuiti, wa ǰa gè woǰulazu wo ma,

nubuseiti, wa ǰa gè boezu wo vo.

⁵ Woiti wo la de faa moimoin kweeni, à kidafaawui maaǰoli,

faaǰaǰaalala nuiti, à ǰe ga keleǰele nuiti.

⁶ A woilo de, mazolo faa biin ka gè bosu wo ma,

telebo kpeiti ka ti ǰulazu daave.

⁷ Mazolo gaama boeiti ka gè ti wosu,

maǰavei ǰa ga zee boeiti.

⁸ ǰaawooiti kpein soǰe,

‡ **7:14** Nui nii ti ná-zalaǰai ǰulazu, naa ǰena zalaǰa zuai ǰilazuve mi ta ná-pesyedeǰi (Lev 7:12-15), folo moingii ta felesie

(Lev 7:15-16). Zunu loungoi nii lolige naama laamii wosuve. § **7:16** Ezipete ǰezei wola ǰeni ǰaizizu, songoi wola ǰaani

(Eza 19:9; Ezk 27:7). E ǰeni ga kpetei ma voogi (31:22). * **8:1** Wele ve: 1:20.

tanope su la zeini, baa é va gɛ ga zɛɛ bɔɛ, baa yaava bɔɛ.

⁹ Ti pɛ gaafalage naama nui vɛ, nii kelegelegai,
ti gɔle naama nui vɛ, nii kalagai.

¹⁰ Nà-kalagi gè bosu ga woye, à naa wɔin gɛ, é leve walii va,
faagwɛgi vizɔgɛ zanugi va, anɛɛ zanu kitei.

¹¹ Mazɔɔɔ gɔmalai vizɔgɛ kobu yɔɔgɔ vagoiti ba,
ani vago nɔpɛ ge la zooga vɔkɔgɔsu tɔun ma.†

¹² Nɔn nà, nà ga gɔmalai, sèizuvɛ gɔ ga kidafaawui,
sòogɛ faagwɛgi ta kidafaawui zɔɔɔsu.

¹³ Gɔogɔ GALAGI gɔazuluabai gɔ é ga, è zili ga faa nɔi.
Niiti gè ti wɔinzegezu, ta ga,

gaazuleɛi, wasogi, faa nɔu vɛlei, ta zɛɛ wo daavɛ.

¹⁴ Tene goo vagoiti, ta kidafaawui ta ga nɔnɔ,
nà gɔ gè ga kelegelegi, zobogi gɔ ga nɔnɔ.

¹⁵ Masagiti ta masadai gɛɛzu nɔun sabui zu,
kundiŋiiti ti tɔgiti sei, niiti ti zɔlegai.

¹⁶ Sabui zu gɔ kundiŋiiti ti kundiŋilai gɛɛzu la,
ta seizumaanɛgiti ti pɛ ta ga tukpɔgaaɛvɛ nuiti ti zɔlegai.

¹⁷ Nɔn nà, naati kpein nɛɛvɛ bè, niiti ti nɛɛzu vɛ,
niiti ti gàizizɛzu, naati ta pɛtɛ.

¹⁸ Naavoloi ta lɛbiyai ta ga nɔn nɔnɔ,
ta undaanɛi ta ani vagoiti ti yesu ná gɔ.

¹⁹ Nà-tɔnɔgi vizɔgɛ, é leve zanugi va, anɛɛ zanu kitei,
kulanumai gè feezu naa baaɔvɛ walii va.

²⁰ Nà zizɛzu telebo pelei zu,
pilegɛ sɔle peleiti ba,

²¹ gè va ani vagoi ve naati bɛ, niiti ti nɛai vɛ,
gè ta-vɛleiti buulaave ga naavoloi.

²² Gè gɛni Gɔogɔ GALAGI ya,‡ kaite ná-botiiti tɔɔzeizuvɛ,
aisa ná-boti mɔungiti tanope ge va gɛ.

²³ Gè zeini kaite wɔɔwɔɔ,
aisa eteai va betɛ.

²⁴ Siegi zu gè zɔɔɔni da, kpolodei la gɛni dɛ ná,
baa zieungiti, zieiti ti va da gɔla ti zu.

²⁵ Gè zɔɔɔni pɛ, aisa gizeiti ti va betɛ,
aisa gize bufɛgiti ti va gɔla,

²⁶ GALA ge la gɛni dɛ zɔoi betɛni, ta zou yɔgɔzuvɛti,
anɛɛ eteai ma vufili mɔungɛ.

²⁷ Gè gɛni ná niina, siegi zu é geegɔlogi zeini su la,
é kwɛgi la, é tati zie wɔlai ma.

²⁸ Siegi zu é tonabiingiti seini su la geezuvɛ,
é zɛbei ve zieungiti bɛ, ti da gɔla ga keegaaɔaai.

²⁹ Siegi zu é kpolodei gɔwɛgi laani la, zieiti ti mina budɛ maazu,
siegi zu é eteai ma wuulaagi gɔzavini da,

³⁰ gè gɛni koba, eɔgɛ ná-botiɔgɛ gundigɛ,
gè gɛni ziilaazu folo-o-folo,

³¹ gè gɛni kuai wosu gaazu yeenɔpɛ,
gè da kuai wo ná-etea betɛai zu,

gè da ná-zillaai zɔɔɔ nuɔɔsɛiti saama.

³² Niizu dɔun zunuiti, à woilo gɔoi ma,

wa gɛ ga undaanɛɛ nuiti, ni wa zɛna ga ná-peleiti!

³³ A woilo ná-kala gooiti ma,
wa gɛ ga gɔma nuiti.

A mina da gɔba pɛ!

³⁴ Undaanɛɛ nu gɔ ga naati, niiti ti woilosu gòo ma,
niiti ti losu ná-pelelavɛ folo-o-folo,

ti gaaɔaazu ná-pelelavɛ ma!

† 8:11 Wɛle vɛ: 2:4. ‡ 8:22 Tati pelei taŋili baɔaa ka ga niiti: Gɔogɔ GALAGI yiimazeɔeni ga ze, Gɔogɔ GALAGI gɛyani,
Gɔogɔ GALAGI sɔɔɔni, †aa Gɔogɔ GALAGI kpɛni.

³⁵ Mazɔɔɔ zɔi a kà, naa zenvui zɔɔɔga,
é Gooɔɔ GALAGI ná-kpɔɔbai zɔɔɔga.

³⁶ Kɛɛ zɔi nɔɔɛ é la ɔloni bɛ, naa ɔa ɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔ,
niiti kpein ti wɔinzeɔɔɔ, saai nɛɛɛ naati bɛ.»

9

Gimalai ɔa toligi wosu

¹ Gimalai ná-pelei lɔni,
é ma ɔede ɔɔfelaiti saɔani.

² E toganiiti paani, é ɔɔɔi ɔɛvele ɔɛɛ,*
é taɔalii ɔaɔɔɛɛni.

³ E ná-botigɛ anzanuuti teveni toli bosuɔɛ,
ti lɛɛni adavɛti, ɔa ɔɛ ná, é zɛɛ taai maazu, ti ɔa ɔɛ:

⁴ «Wɔiti wo la ɔe faa mɔinmɔin kwɛɛ, à vaa lɛɛ ɔɛ.»

E boni naati ma, niiti ti la ɔeɔɔɔɔɔɔ, é ɔɛ:

⁵ «À ɔa, à ná-bului ta mi,
à ɔɔɔi ɔɔɛ, nii ɔɛ supuai.

⁶ A ɔɛɛ nuiiti ta-zieɔɔɔɔɔ ɔa, niiti ti la ɔe faa mɔinmɔin kwɛɛ, wa zenvui wo.
A zie ga keɔeɔe pelei!

⁷ Zɔi a zɛlii lo waso nui ma, naa ɔa ɔa beɔɔɔɔɔɔ zɔɔɔ,
zɔi a nu ɔɔi maɔɔɔɔ, naa ɔa ɔa ɔɔɔmugi zɔɔɔ.

⁸ Mina ɔeɔɔɔɔɔɔɔ nui zɔɔi wo ma, mazɔɔɔ toɔa é wɔinzeɔɔ,
keɛ ɔɔi ma nui zɔɔi wo ma, toɔa é nɛɛ ɔɛ.

⁹ Unɔo, ɔɔi ma nui lɛɛ, ta ɔa ɔɔ ná-ɔɔi maɔi ɔa.
Telebo nui ɔaɔa, ta ɔa ɔɔ ná-faaɔɔɔɔɔ ɔa.

¹⁰ Gimalai ɔɔzeigi† ɔa é ga Gooɔɔ GALAGI ɔaazuluabai,
é GALA Nadɛgai ɔɔɛɛ, é ga kidafaawui.‡

¹¹ Mazɔɔɔ nɔun ná, ɔɔi maɔi, sàɔu zu,
è-zii ma voloiti su ɔa ɔɔɔɔɔ.

è-zii ma ɔɔnagiti suɔɔɔɔɔ.§

¹² Ni ɔa ɔa ɔɔi ma nu, ɔa suɔɔɔɔɔɔɔ zɔɔɔ,
ni ɔa ga waso nu, ɔa ɔɔi kpe ka ɔa suɔɔɔɔɔ zɔɔɔ.»

Titigi ɔa toligi wosu

¹³ Titigi ɔa ga eɔɛ anzanui é zɔngɔɔɔ,
é la faa ɔaɔɔɔɔɔ, é la faa ɔɔɛɛ.

¹⁴ Toɔa zeini ná-peleɔɔɔ,
seizuɔɛ ɔa ga adavɛti ti zɛɔɔɔɔ taai maazu.

¹⁵ E ɔa teve nuiiti toli,
niiti ti liizu ga peɛ zakpai,

¹⁶ «Zɔi é la ɔe faa mɔinmɔin kwɛɛ, naa ɔaɔe ma, é ɔa ɔɛ!»
Zɔi balagai ɔɔi ma, é ɔɛ naa ma:

¹⁷ «Zieɔ unmaai nɛɛ ɔɛ,
daamianigi é miizu ɔɔɔɔɔɔɔ, naa nɛɛ ɔɛ!»

¹⁸ Ti la suɔɔɔɔɔ ga ta ta li laazu ɔɔɔɔɔ ma,
niiti anzanui naa ti lolisu, naati ta niina ɔɔɔɔɔɔɔ.

TENE gooi ma ziiti

10

¹ Saɔmɔn ná-tɛnɛ faalaaliiti.

ɔɔi ma loun zunui ɔa ɔa ɔɛ ga keɔɔɔ ná-koozunɛɛi,
faaɔaɔaɔaɔa loun zunui ɔɛ ga dee ná-ziiɔɔɔɔɔ.

² Naavoloi ɔɔɔɔ pelei ɔɔɔɔɔ, é la faa vaa eɔɔɔɔ ɔɛ,
keɛ nii é ná-eteai zieɔɔ telebogi zu, naa ɔa ɔa ɔɔɔ saai ma.

³ Gooɔɔ GALAGI la telebo nui yeɔa, é ɔa ɔɔɔ ga pului,
keɛ toɔa ɔɛɛ nu ɔɔi yiima vaiiti ba.

* **9:2** Folo ɔɔɔɔ ɔeɔe yooiti su, ti ɔɔna ɔɔi zupu ga ani maku nɛɛnɛgiti, nii a ke ti ta ɔe ná-nɛɛi ɔa (Eza 5:22). † **9:10**

Wɛɛ 1:7 zu, ta suɔɔɔɔɔɔɔ. ‡ **9:10** *E GALA* Nadɛgai ɔɔɛɛ: Tanigaa ta bosu ga: nu nadɛgaiti ta-vaagɔɔɔɔɔ. § **9:11** Wɛɛ
ɔe: 3:18.

4 Zoi é la yeevea faa va, naa ga da ge ga bala nu, keke zeemalveebogi ga da nu bete.

5 Nii é ani gaaleezu ba, fofo undaagulazuve, naa ga ga doun zunui, nii kelegelegai, keke zoi é niizu molo leve ziegi zu, doun zunui ga ga naa, nii baá ga gúla ma.

6 Tuyaiti ta vuuni telebo nui unmaave, keke nu noi laawooiti ta da tooma vai maaloofo.

7 Telebo nui ná-kizesui ga da ge ga tuyai taqiligaani be, keke zeemai ga da wo nu noi daaseigi ma.

8 Zoi gígi ma ziimave, naa ga da deveiti so, keke nui é kpezuqúla pakaiti bosu, naa ga da bofo loo ya.

9 Zoi é zizu soledai zu, naa ga zizu ziileigi zu, keke zoi é zizu ga pele zuzeigiti, naa volu ga gúla.

10 Nii é gaamai loofuzu boolaiti ba,* naa ga ti bolozu, keke zoi é zelií losu ti ma gaamai zu, naa ga vaazu ga ziileigi.†

11 Telebo nui laawooiti ta ga zenvu deungi,‡ keke nu noi laawooiti ta da tooma vai maaloofo.

12 Woinzegemai ga da sakpegi gaazo, keke nebeí ga da faagaaazagi pe suvaaye.§

13 Kelegele nui laawooi ga da ge ga gíma boei, keke faagaaqaalala nui voluve nonoi ga ga kpakoi.

14 Gíma nuiti ta da faagwegi gaale ba, keke siegi zu faagaaqaalala nui boezu la, maanofoi maa la mo foorani ba.

15 Kpete nui yeaqoligi ga be ga taa wolai sigígi ma, keke bala nui ná-maawoin ga da kologolo.

16 Telebo nui ná-tonogi ga da lo tufo, é zenvui wo, keke nu noi zoloofo ga da ge ga faa nou ge anii.

17 Zoi é woilosu tene gooi ma, naa zenvu veleí zefea, keke zoi é gelezu zelilomai va, naa bofo loa ya.

18 Wooveledai gana, da woinzegemai loofuna, zoi é levesu ga tofo qologologi gea, naa ga ga gímalala nui.

19 Zoi é kpei zuqulazu gola, é la bega to kologologi geezu, keke zoi a laave zo, naa ga ga zunui, nii gi pagoi ma.

20 Telebo nui laawooiti ta ga walii padegai, keke tosu la faa nou ge nuiti ta-gisiei va.

21 Telebo nui laawooiti ta da bo nubuse moimoin ba, keke gímalala nuiti ta da za, toozei ti valage faagaaqai ma.

22 Goofo GALAGI laa luyai ga a da kulagaaneezui ve, é la koozuwili faa nape pilega polu.*

23 Faa noi gee vai ga ga qajo faa gímalala nui ya, egevelei gímalai gee vai la ga qajo faa gíma nui ya.

24 Nii nu noi luazu ba, naa ga a da soloo, keke nii telebo nuiti ta woin ge, naa ga da ve ti ya.

25 Siegi zu tongolo fiilei levesu da, nu noi ga da neele! Keke telebo nui ga loni ani ma, nii é ná eyesu fo.

26 Egevelei ani bodai a da ke la ga nu niigai, duului balaa ga vuuna nu gaazuve a da ke la, zekana naka nui la, naati be niiti ti tevesu.

27 Goofo GALAGI gaazuluabai ga da nui ná-eteai zufoozu, keke faa nou ge nui ná-konagiti su ga da bufa.†

28 Telebo nui ná-maaboongi volu ga ge ga koozuneei, keke faa nou ge nuiti ta-qitogi ga qologolo.

29 Goofo GALAGI ná-pelei ga ga sigígi woofegílla nuiti maafoolii zu, keke tofa ga naati kologolo sabu, niiti ti faa noi geezu.

30 Telebo nui la niikpiga eyesu pe, keke faa nou ge nuiti ti la yega zoi zu.

31 Telebo nui laave ga da gímalai wo,

* 10:10 nii é gaamai loofuzu boolaiti ba: Ebulu wooi zu, naa ga ga: zoi é gaazu gilagi veezu ma. † 10:10 keke zoi é zelií...ziileigi: Uele gana é la geleke woo zeeve volomai zu. Puuzu losavai gaafelasuve ga Ebulu woo zeeve bogai ve volu.

‡ 10:11 Wele ve: 3:18. § 10:12 Boge mono veti: Zak 5:20; 1Pi 4:8. * 10:22 Tati peleí taqilii balaa ka ga nii: Nubusei ná-kpóli la zooga tanope kpasu ba. † 10:27 Wele veti: 11:31; 13:21; 14:26-27; 19:23.

28 Zoi a voluzei ná-naavoloi va, naa gá loo bu,
 kele telebo nuiti gaa gá wóóló ege gulu wola, nii gaalaagi moindai.
 29 Zoi a googaaavazagi loona ná-peleyejei wu, toga sulónogi zóló ga fiile wolai,
 faagaa gaaalala nui gá ge ga gíma nui ná-duoi. §
 30 Telebo nui ná-keewotiiti ta ga zenvu wului,*
 gíma nui gá da nui ta gílligaa vile pele va.
 31 Ni telebo nui gá zalai zólóosu gaamanó eteai zu,
 koleve balaa ga, faa jòu ge nui ta kotoba nui, ta ti-zalai zóló!†

12

1 Zoi neai be ga maagolo, faagwégi woin gá naa ma,
 kele zoi zeliomai gaaawanazu la, naa la gjelegeleni.
 2 Nu vagoi gá da Góogó GALAGI ná-undanaanéi zóló,
 kele Góogó GALAGI gá da naama nui veelala, nii é kisié jòiti bosu.
 3 Sùjòu vai la da ga nui losu beta,
 kele zoi solegai naa loo la gíulaa.
 4 Ziiló anzanui gá da sinigi nóungi wuzege,
 kele anzanui é unfetala vai gèezu, toga sinigi va ga kae wana zeebei.
 5 Telebo nuiti ta-gísiéiti ta faa zole faiti nó va,
 kele faa jòu ge nuiti sie velei gá nó ga yaavai.
 6 Faa jòu ge nuiti daawooiti ta ga baliiti ti nui vaazu,
 kele telebo nuiti daawooiti ta da ti gizo.
 7 Faa jòu ge nuiti ta lokana, ti la mó gèa ná!
 Kele telebo nuiti ta-velei gá ye loni kpaan.
 8 Nui gá da maamusei zóló, é zoloo ná-kisié vagoiti ma,
 kele zoi kigi la zoleni, naa woin gá zefge.
 9 Fizoge nu ge ga nui zobo ge la be, botige nu gila nó ge é ya,
 é va ge ga nui togoi gíulaa, kele é valasu kónogi ma.
 10 Telebo nui gá da gaaaba ná-toganiiti ma,
 kele faa jòu ge nuiti koozu vai gá ga gaazumaavoi nó.
 11 Zoi é ná-tii gèezu, naa gá daamianigi zóló ga bóóba,
 kele zoi é vilesu gaavalaba vaiti polu, naa valage gígi ma.
 12 Nu jòu gaaazu gá da gíula faa jòu ge nuiti daamiizube va,
 kele telebo nuiti ma zapei gá a da gwaa wo.
 13 Faa jòu ge nui gá da gó ga to bóogó ná-zééiti ma valii,
 kele sole nui gá da gíula faabaagiti kpein su.
 14 Nui laawooi vo, toga zoo é undanaané wola gaaale ba,
 egevelei nu a da ná-botii ma zalai zóló da.
 15 Gímalala nui ná-pelei zolege to bóogó gaaazu,
 kele gíma nui gá da woilo zoiti tene gooi ma.
 16 Gímalala nui gá da ná-zii gaaawanai gíula kelema gaamago nó,
 kele gíma nui gá da ná-daazugóli vaiti buubóle.
 17 Nui é gaamai gíulazu kelema, naa gá telebo fai léezu,
 kele zee zeelei gá da yaavai ge.
 18 Kpóezugíula nakaiti ta da maawanai wo ege bogá zókpó,
 kele gíma nuiti daawooi gá da va ga kedeyai.
 19 Gaama nui gá ye ná gó,
 kele zoi é zeei wosu, naa la lebiga.
 20 Niiti ti faa jòiti kpetezu, naati ziimaveti daavege ga yaava vaiti,
 niiti ti nuiti tenesu ga faa vagoi, naati ta da koozunéi zóló naa zu.
 21 Maanogó nape ge la zeelia telebo nui ma,
 kele kpóli gá da ge faa jòu ge nuiti unma.
 22 Góogó GALAGI la wóinni ga zee wo nuiti,
 kele toga gaama wo nuiti polu.
 23 Gíma nui la da ga ná-faagwégi zulea,
 kele gímalala nui gá da zeze ga ná-faagaa gaaalalai.
 24 Niiti ti botii gèezu gola, naati ta da lo faa wolaiti untugó,
 kele naka nuiti ta da lo duolai zu.

§ 11:29 Tóozei kuyeiti ba, é ti zefgeai nó, é la gidaani bu. Wele veti: 14:9; 22:7. * 11:30 zenvu wului: Wele veti: 3:18; Zen 2:9. † 11:31 Wele ve: 10:27. Niima wootti boge móno, geleke woo zee veolomai zu, 1Pi 4:18 zu.

25 Ziizoolēi a gēna nui yīimave, toḡa da vō,
kele ināḡḡo bōei ḡa da nui ḡoozune.

26 Telebo nui ḡa da ḡe ga velela vaḡo bōolaiti bē,
kele faa nōu ḡe nuiti siē velei ḡa da ti ḡaka.

27 Sua bē nui nii dōoveai, naa la sua zōḡḡa, é va gee.

Faa vaḡoi, nii pagai ti pē ba nuḡusei ná-faa zu, naa ḡa ga é ḡe ga botiḡe nu.

28 Uē telebodai ḡeēzu ná, miná ḡa zēnvui ná,*
naama velei ḡa nu ḡizosu saai ma.

13

1 Gima loun zunui ḡa da ḡize maaḡoloi zu, keēḡe bogai la,
kele waso doun zunui la da ga woiloga zeliroma ḡila kpalaa ma.

2 Da zoo é ani vaḡoiti sōḡḡo ga nu laawooiti maavele,
kele faa nōu ḡe nuiti ta-etea ziei ḡa ga toomai.

3 Zoi a dama ga daawooiti, naa ḡa zēnvui makeḡu,
zoi é kpōei wola zuḡulazu, é la ḡidaazu bu, naa ḡa da bōḡo loo ya.

4 E la faa vaa dōove nui ma, gaazu va ḡula ani va,
kele botiḡe nu wolai ḡa da naa zōḡḡo, nii woin ma.

5 Telebo nui ḡa da zēē bōeiti woinzeḡe,
kele nu nōi ḡa da unfe fai ḡe, ta toḡo ḡologolo fai.

6 Zoi é siē velei zōlegai, telebodai ḡa da naa make,
kele faa nōi kotoba nuiti ti keēzu, naa ḡa a da ti undaavili.

7 Tanigaa ta keēzu eḡe ta bēte, tama ani nōpe ge la ti ya,
tanigaa ti bōḡo ḡe eḡe bala nu, kele anii ti ya ga gola.

8 Tanisu naavolo nui ḡa da ani zala, é va zēnvui unmō,
kele bala nu la woiloga zeliroma ma.

9 Telebo nui ḡa volozu, eḡe wozakalagi gola volozu,
kele faa nōu ḡe nui ḡeēve eḡe lanboi, nii é zaazu.

10 Sakpegi kpein ka ḡulazu wasogi zu,
ḡimalai ḡa naati zea, niiti ti woilosu teneḡiti ma.

11 Naavoloi nii sōḡḡagai ga wuugi, gaa ḡa da vala ba,
kele nii sōḡḡagai vaa, vaa, naa ḡaa ḡa da wōḡo.

12 Nui ná-kitogi a ḡologolona, toḡa da ziiḡoḡo,
kele nui yīima vai a ḡeena, naa ḡeēve eḡe zēnvu wului.*

13 Zoi a wooi vālevilina, naa ḡa subologomō,
kele zoi a devei zona, naa ḡa ma zalai zōḡḡo.

14 Gima nui ná-kalagi ḡa ga zēnvu deungi,†
toḡa da kaka faiti kpude nu maazu, niiti ta ḡe ga nu zaa vaa.

15 Kevele vaḡoi ḡa da zaalai la nu ma,
kele gaabelazu la yaava nuiti ta-velei va.‡

16 Gima nu la faa ḡea, ni é la ḡigaiziēni su,
kele ḡimalala nuiti ta da ta-ḡimalala vaiti sule.

17 Keelai nōudai, naa ḡa da lo maanōḡoi zu,
kele gooleve nui sōlegai, naa ḡa da faiti subēte.

18 Baladai ta unfegi ḡa naama nui luḡo, nii é ḡeēzu maaḡoloi va,
kele zoi a va tene gooiti bu, naa ḡa lebiyai zōḡḡo.

19 Toḡa ga faa vaḡo nui woinma vai laazeeli,
kele ḡimalala nuiti ti la woinni ga ti yeeḡula faa nōi zu.

20 Nui é ziezu ḡima nuiti polu, toḡa da ḡe ga ḡima nu,
kele zoi é zeizeisu ḡimalala nuiti koba, naa ḡa faaḡaagi zōḡḡo.

21 Maanōḡoi ḡa kotoba nuiti polu,
undaanēi ḡa da telebo nui zala.§

22 Zunu vaḡoi ḡa da poganii ye ná mavofodaiti bē,
kele kotoba nui ná-sōḡḡogiti makeḡe ga telebo nuiti tōno.

23 Bala nui ná-woza wogai zu ḡa a da ḡonōḡi zōḡḡo ná, ga bōḡoḡa,
kele telebotalai ḡa da ḡonōḡi ḡologolo.

24 Zoi é ḡeēzu ná-doun zunui loḡa vai va, naa la neēni bē,
zoi é neēzu ve, naa la ineinega maaḡolo vai va.

* 12:28 Wele veti: 3:18; 10:11.   * 13:12 zēnvu wului: Wele veti: 3:18; Zen 2:9.   † 13:14 zēnvu deungi: Wele ve: 3:18.

‡ 13:15 Kele gaabelazu la yaava nuiti ta-velei va: Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: Kele yaava nuiti ta-velei zie la baave.

§ 13:21 Wele ve: 10:27.

25 Telebo nui ɔa da daami wo, ziila,
kele faa ɲou ɔe nuii koozu ɲakai ɔa da ye de.

14

1 Gima anzanui na-peleyegei loni,

kele ɔimalala gelei nonoi woloni to ɔofoi.

2 Zoi e ziezue telebodai zu, naa ɔa da zie Goofo GALAGI ɔaazuluabai zu,

kele zoi e ziezue ga yaava veleiti, naa ɔa da pelevele.

3 ɔimalala nui ɔa da maafoloi zoloo ga daawooiti maavele,

ɔima nuii ti-lakolooḡiti ta da ti make.

4 Ue woza woli nike la na, daamianigi ɔa daamii ɲakai zu,

kele nike zinei zuvikei ɔa da ta tonoo golai ve.

5 Zeelei solegai, e la zee woga pe,

kele zee zeelei ɔa da zee ɔoeti bo.

6 Anee ni ɲeeɔulasu nui ɔa ɔimalai ɔaizie, e la solooḡa,

kele kidafaawu nui ɔa da faaɔweḡi zoloo yooḡe no.

7 Maafozo faaɔaɔaalala nui va,

mazoloo e la ɔi gila kpalaa fea e ve.

8 Kidafaawu nui ɔa da sie velei vete, toozei toḡa ga ɔima nui,*

faaɔaɔaalala nuii ta da loo ya ta-ɔimalalai vo.

9 ɔimalala nuii ta da ɲeeɔula zoozooḡe vai zu,

kele undaaneei ɔa da ɔe sole nuii saama.†

10 Esee no ɔa e na-ziiwolei ɔwee, ta na-koozuneei,

nu ɔili ge la zooga e va nonoo zoloo naa zu.

11 Faa ɲou ɔe nuii ta-velei ɔa wolo,

kele sole nuii ta-zeeḡe ɔotai ɔaa ɔa wolo.‡

12 Nu moimoin ka ɔisiezu ga pelei ti ma page,

kele ton, ta pelei ma, nii gaaɔelasu, e liizu ga tiye, e ti lo saai zu.

13 ɲeei ɔa zoo e ziiwolei ɔaazumaalooḡu,

koozuneei ɔa zoo e ɔaaɔela ga ziiwolei.

14 Koozoo nui ɔa da na-keewotiiti ma ɔulanumai zoloo,

kele nu vagoi ɔa ɔoozunee nonoo ma zie veleiti ma ɔulanumai zu.§

15 Nui nii e la de faa moimoin kwee, toḡa da la naati kpein da, niiti ti wosu ma,

kele kidafaawu nui ɔa da zie ga kelegele.

16 Gima nui ɔa da lua faa ɲoi va, e voluave,

kele ɔimalala nui ɔa da yiiɔaawana, e ke, toozei daave ɔofoi la.

17 Ziiɔula nui ɔa da ɔimalala vaii ke,

nui kigaizie ɲoi ziiwove, toḡa da woizegemai maaloli ɔofoi ma.

18 Nuii ti la de faa moimoin kwee, naati ta-voḡanii ɔa e ga ɔimalalai,

kele kidafaawu nuii ta-masa ɔooḡi ɔa e ga faaɔweḡi.

19 Nu ɲoiti ta da unmaaye nu vagoiti be,

faa ɲou ɔe nuii baalaa ta da ke ɔana no telebo nuii ta-velelave.

20 Bala nui la neeni nu nope be, anee seinoḡoiti,

kele kpete nui woolaiti moimove gola.

21 Zoi e seinoḡoi woizegezu, naa ɔa koto ɔeezu,

kele undaanee nu ɔa ga naa, nii e maanofo nuii maawoingaa zu.

22 Niiti ti ɔisiezu faa ɲoi zu, naati ta kaka pelei ma,

kele niiti ti ɔisiezu faa vagoi zu, naati ta keezu nuooḡolai ta gaamai zu.

23 Botii kpein ka kulanumai ba,

kele pului ɔa koozooḡula wafuungi volu.

24 Gima nuii ta-masa ɔooḡi ɔa e ga ta-naavoloi,

ɔimalala nuii ta-vaɔaɔaalalai ɔa e ga ta-litigi.

25 Gaama wo zeelei ɔa da zenvuuti kizo,

kele zee wo zeelei ɔa ga yaava nu.

26 Zoi e luazu Goofo GALAGI va, naa ɔa kito gola zoloo,

na-doun zunuii ti dooḡuzu zoloo po be.*

27 Goofo GALAGI ɔaazuluabai ɔa e ga zenvu deungi,

* 14:8 Tati pelei taḡili baalaa ka ga nii: *Kidafaawu nui na-ɔimalai ɔa da ɔo ba*, e sie velei vete. † 14:9 Tati pelei taḡili baalaa ka ga niiti: *kele ɔi pagoi ɔa sole nuii be*, baakele sole nuii ta po ti undaaneei zoloo. ‡ 14:11 Wele ve: 3:33. § 14:14 Tati pelei taḡili baalaa ka ga nii: *kele nu vagoi ɔe velei vizooḡe nonoi va*, baakele nu vagoi ɔe velei ɔaazoozave nonoi va. * 14:26 Wele ve: 10:27.

toɓa nu ɓizo saai ná-baliiti ma.

²⁸ Nuɓusei ná-moin ɓa é ga masagi ná-lebiyai,
kele nuɓuseiti maavele vai ɓa da kundigii ɓologolo.

²⁹ Zoi zii la ɓula fala, naa ɓa ná-ɓimala wolai leezu,
kele ziiɓula nui ɓa da ná-ɓimalalai zule.

³⁰ Ziiileigi ɓa é ga kpusei ná-sii zuɓoozagi,
kele toloi ɓa é ga seebei ma ɓaeiti su.

³¹ Nu a bala nui maanɔɓna, è Kpete Nui velevelega,
kele nu a maanɔɓ nui maawoinɓana, è ti Bete nui lebiya.

³² Faa ɓou ɓe nui ná-yaavai ɓa da toka,
kele kitogi ɓa da ɓe telebo nui ya, eyesu saai.

³³ ɓimalai ɓa da ze kelegele nui yiimaɓe,
naa ɓweege balaa ɓimalala nui saama.

³⁴ Telebodai ɓee vai ɓa da zoi wɔɔɔ,
kele kotoi ɓa ga nuɓuseiti kpein unfe faa.

³⁵ Masagi ná-unfemai ɓa da ɓe botige nui naati be, niiti ti botii ɓeezu be ga ɓimalai,
kele zoi é unfe fai ɓeezu, ná-ziiɓaawanai ɓa da zeeli naa ma.

15

¹ ɓooɓaavote pagoi ɓa da ziiɓulagi ɓaayei,
kele nu maawana ɓɔei ɓa da kpɔei zuwɔɔɔ.

² Zoi é kalagi wosu ga ɓimalai, toɓa da kala wain ɓe nu ma,
kele ɓimalala nui ɓa da ɓimalala vaiti no wo.

³ ɓooɓo GALAGI ɓaazuve ɓa adave pe,
é da nu ɓoiti ta nu ɓagɔiti sumo.

⁴ Nu laawoo ɓagɔiti keebe ege zenvu wulu wolai,
kele faa ɓou ɓe negi ɓa da ziiɓologologi ɓe.

⁵ ɓimalala nui ɓa da keege ná-tene gooiti pelevele,
kele zoi é yeezeizu zeliomai wu, naa ɓa ɓooɓo leezu ga ɓima nu.

⁶ Naavolo moinmoin ka é telebo nui ná-pelei wu,
kele nii kpein nu ɓoi sɔɔɔsu, toɓa da ɓe ga ziiɓoolai ma ungi.

⁷ ɓima nui daawooi ɓa da faagwegi vaza,
kele faagaaɓaalala nui ziimaɓe la ɓana.

⁸ ɓooɓo GALAGI maɓɓei ɓa ga faa ɓou ɓe nui ta-zalaɓaiti,
kele sɔɔɔ nui ta-GALA maanene wooiti neebe be.

⁹ ɓooɓo GALAGI maɓɓei ɓa ga faa ɓou ɓe nui zie velei,
kele naama nui neebe be, nii é vilesu telebodai ɓolu.

¹⁰ Zoi é zejezu faa ɓagɔi ɓolu, faa wola ɓa la ma ga maaɓolo,
zoi é zeliomai woinzegezezu, naa undaa ɓa vili.

¹¹ ɓooɓo GALAGI ɓɔɔcalaazu ta undaavili zejezaɓai, zu vaiti kpein kwee,
nuɓuseiti zii ɓwee fai ɓa ga leeni toun be!

¹² Waso nui neebe vaa la ga nu zeli lo ma,
é la da ga li ɓima nui po be.

¹³ Koozuneei ɓa da nu ɓaazuve volo,
kele ziiɓoloi ɓa da nu ɓaalei.

¹⁴ Kelegele nui ɓa da ɓaaba faa maaɓoli vai ma yeenɔpe,
kele ɓimalala nui ɓonɔgi ɓa da ɓe ga ɓimalala vaiti no.

¹⁵ Maanɔɓ nui zii ma voloi kpein ɓouɓe,
kele zoi undaanɓai, naa ɓa da ɓe feti ɓula vai laawu no ɓo.

¹⁶ Fizɔge nu da ani go no zɔɔɔ, è ɓe ga ɓooɓo GALAGI ɓaazuluaba nu,
é ɓa li naavolo wola zɔɔɔsu, nii ziiɓoloi polu.

¹⁷ Fizɔge nu tufa wuulugi ma laamii wo, kpɔɔɔai neebe zii,
é ɓa li niki wuloi miizu, ni woinzeɓemai ɓa ná.

¹⁸ Ziiɓula nui ɓa da kpɔɔɔi suwɔɔɔ,
kele zoi ziiɓaa la wana fala, naa ɓa da sakpegiti gaayei.

¹⁹ Naka nui ná-pelei ɓeeve ege ɓain sasai,
kele sɔɔɔ nui ta-velei ɓaa ɓa sɔli.

²⁰ ɓima loun zunui ɓa da keege ɓoozune,
kele faagaaɓaalala zunui ɓa da dee velevili.

²¹ ɓimalalai ɓa ga koozuneei naama nui ve, nii balagai faagaaɓai ma,
kele zunui kelegelegai, toɓa da zie sɔledai zu.

²² Faa moinmoin ka da ɓazavi, ti la zolooga tɔzei gaazaɓatalai ɓa,

kele ti zu gá da bete, ni tenebo nua ta ná.

²³ Koozunɛ vaa ve zunui ve, siegi zu é bɔgɔ wooɔaaʋotegi veezu la, ziilei faa ve, ni kpɔɛi a wona ga bo yeeɔɔɔɔɔɔɔɔ!

²⁴ Keleɔele nui gá da zie ga pelei, nii é leɛzu geezuve zenvui ʋo be, naa gá kizosu gɔvealaazu ma, nii é buu velei.

²⁵ Gooɔɔ GALAGI gá da waso nuiti ta-velei ɔologolo, kele toɔa da ɔaa poanzai ɔɔligiti maazu.

²⁶ Gooɔɔ GALAGI maanɛi gá ga kisie nɔiti, kele kpɔe vagoiti ka a da va ti wu.

²⁷ Zoi é woinni vele-o-vele, é bete, toɔa da ná-peleyegei lo kpɔloi zu, kele zoi é lobeanii woinzeɔezu, naa zii zu gá ɔooza.

²⁸ Telebo nui gá da ɔigaizie, aisa é ʋa gooɔaaʋotegi ve, kele faa nɔu ɔe nuiti ta da faa nɔi vaza ga laaʋe.

²⁹ Gooɔɔ GALAGI maagoozave faa nɔu ɔe nuiti ba, kele toɔa da woilo telebo nuiti ta-maanɛne wooiti ma.

³⁰ Nuɔɔɔɔɔɔɔɔ ma ɔaazuve gá da koozunɛi ve, nui a woo niine vagoi menina, toɔa da iɔɔɔ, é zeeli ma ɔaeiti ma.

³¹ Zoi é woilosu tene gooiti ma, ta ɔo ba etea ziei zu, naa zeizu gá ɔima nuiti saama.

³² Zoi é ɔelezu ga zellii mina lo ma, naa gá bɔgɔ velevelesu, kele zoi é woilosu tene gooiti ma, naa gá ɔi pagɔiti sɔɔo.

³³ Gooɔɔ GALAGI ɔaazuluabai gá da nu ɔala ga ɔimalai,* aisa nu ʋa lebiya zɔɔo, keni é bɔgɔmaayei pe.†

16

¹ Nuiti ta da ta-vaiti seikpasu,

kele Gooɔɔ GALAGI gá woo ɔaaɔelagi zea.

² Eɛe pe ka da ɔisie ga nii kpein é keɛzu page, kele Gooɔɔ GALAGI gá é de-ɔeevaiti ma ungi ma lukpɔi ɔaaɔeezu.

³ Da-vaiti pe ze Gooɔɔ GALAGI yeezu, da-va zaikepasuiti su gá bete.

⁴ Ani kpein kpete ungi gá ná, Gooɔɔ GALAGI ve, ane faa nɔu ɔe nuiti, ta ná maanɔɔo voloi ve.

⁵ Waso nuiti maayo ge la Gooɔɔ GALAGI ve, koleve ga ti zalalalai la yega.

⁶ Faagaaza golai gá da gba ga nuɔɔɔɔɔɔɔɔ ta gaamai, Gooɔɔ GALAGI ɔaazuluabai ʋo, nu gá da maagooza faa nɔi ʋa.

⁷ Nui zie velei a nɛɛna Gooɔɔ GALAGI ve, toɔa da ti yɔɔɔzuɔete ta sili nuiti.

⁸ Fizoge ani goi nu sɔɔɔsu, é zɔɔo telebodai zu, é ʋa sɔɔo golai wo, yaavai zu.

⁹ Nui gá da faa zaikepasui ɔe, kele Gooɔɔ GALAGI gá lo kɔɔɔɔɔɔɔ pe.

¹⁰ Masagi a ɔena ɔɔe, daawooi gá ga GALA gooi, a ɔena tukpɔi ɔaaɔeeɔe, daaʋe mina wooveleda ɔe.

¹¹ Gooɔɔ GALAGI woinve ga kiloiti ti laazeelii, toɔa devezu, velei kɔɔɔ ganiiti maanɛai ti ɔe la.*

¹² Faa nɔu ɔee vai maayoseɔeeve masagiti be, mazɔɔo telebodai ɔeai gá a da ná-zobogi maawui.

¹³ Masagi woinve ga naati, niiti ti-laawooiti sɔɔlegai, naati nɛeeve be, niiti ti ɔeezu ga gaamai.

¹⁴ Siegi zu masagi yiiɔaawanazu la, ná-ziiɔulagi ɔeeve eɔe saa ɔeelai, kele ɔima nui gá zoo é gaabe.

¹⁵ Siegi zu masagi ɔaazulo pelei ʋasu da, naa gá é ga zenvui, ná-nuɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔeeve eɔe ɔoɔo ɔulazu lonaɔiingi.†

¹⁶ ɔimalai zɔɔo fai vizoge zanu kitei ɔaalɛ ba vai ʋa, keleɔeleɔe maabɔgai levege walii ʋa!‡

¹⁷ Sɔle nuiti ta-velei gá é ga, é ʋoluave faa nɔi ʋa,

* **15:33** Wele 1:7 zu, ta suɔulazuve. † **15:33** Wele ʋe: 18:12. * **16:11** Wele 11:1 zu, ta suɔulazuve. ‡ **16:15** Fogɔ ɔaaɔelasu lonai gá é deɛzu ga tufaiti ponɔ siegi zeelia. Toɔa ga kpetei ta koozunɛi ma ʋooɔi (TSV 11:14). † **16:16** Wele ʋe: 2:4.

zoi é gaaabaazu sie velel ma, naa ga zenvui g'izosu.

¹⁸ Wasogi ga a da va ga nu gologolo fai, kiboolamai ga a da va ga tooi.

¹⁹ Fizoge nu bogomaaye, wa bogomaaye nui, wo va li bosu koozoganii ma, wa waso nui.

²⁰ Zoi é gidaaazu kala gooiti bu,^S naa ga undaaneei zoloo, undaanee nu ga ga naama nui, nii é gitosu Goofo GALAGI va.

²¹ Zoi é ga gima nui ziimave, naa ga ta da ge ma, kelegele nui, kpoe neenegei ga a da pile soloo.

²² Gimalai ga da zenvui ve naati zea, niiti ti ziezu la, gimalala nui salai ga ga gimalalai.

²³ Ni gimalai ga nui yiimave, toga da boe ga kidafaawui, na-yepei é bosu, naa ga da faa vaa meni nui ma.

²⁴ Kpoe vagaiti keeve ege koin gulbi, nii neai zenvui ve, pagai ga kede ganii kpusei vaa zu.

²⁵ Ta ga na, sie velel zolegai gaazu, kele gaabelazuve ga ga saa velel.

²⁶ Pului ga da ge ga botige nui na-kpobai, daave ga da di botige vai ma.

²⁷ Nu jakai ga da faa noi gevele bete, daawooiti keeve ege abulekai, é galai wosu.

²⁸ Yaava nui ga da kpaiti teve, zofozuzie nui ga da boala nui bali ma.

²⁹ Supou nui ga da seinofoi yaava, é naa vile pelei va, nii nou dai.

³⁰ Zoi é gaazuveezu ma ga é gisie yaava gee vaiti su, é lakologiti pu bu, naa bega ga faa noi ge.

³¹ Undega golegiti ta ga lebiya woologi, ta da zoloo soledai zu.

³² Zoi zii la gula fala, naa vizoge kooifulubai va, nui é bogfo zosu, naa vizoge zoi va, é taa wolai zosu.

³³ Ta da kpakutoomai ge ga, ti velela vele vaiti kwee, kele Goofo GALAGI ga a da deve gaabelagi wo.

17

¹ Fizoge bulu buga voo goi ge nu ya, é da mi ziileigi zu, nu va ge pelei naa wu, daamiani pagoi kpein ge na, kele sakpegi la bega na.

² Botige nui é ga gima nui, naa ga da zeidoun zunui unda, nii é baafulama vai geezu. Toga nono zoloo poganii zu geegeleaiti saama.

³ Wali gaei ta zanugi, ti gaa ga da wun ga abui, ma nofoi va gula ba, vele gana Goofo GALAGI nui zii volugulazu la.

⁴ Zoi é faa noi geezu, toga da woilo faa nou ge nui goo ma, zee nui ga da woilo, woo nou wo negiti goo ma.

⁵ Da neefulana bala nui zu, Kpete Nui ga é unfesu, zoi é goozuneezu seinofoi na-maanofoi vai zu, salalalai la yega.

⁶ Nu volaiti ta-lebiya woologi ga é ga ti-lounlonti, lonti ma zaalai ga é ga ti zoloo nui.

⁷ Nu woozugezei la zolooni faagaagaalala nui ma, zekana no, zeei la zolooni la kundigii ma.

⁸ Tanigaa ta da gisie ga, lobeanii ga ge ti ve ga undaaneei, naa ga ta bogfo zoloo su, ta-vai pe su.

⁹ Zoi é po é nee nui be, naa ga da tologologiti suvaaye, niiti ti geai la, tozei da gena sugulaa kenein, naa ga da e-wolaiti maafoosa é va.

¹⁰ Zelioma gilagi ga da faa vaa kelegele nui ma, é leve kpako ne ungila (100) ba, ta faagaagaalala nui loga la.

¹¹ Nu noi ga da buzege daalofoma vai no gaizie, keelai é la maawingga gea, naa ga da leve daalofoma.

¹² Nu gomii ga file zua leei, nii na-zivoiti kulaai zea, naa vizoge, é va gomii ga faagaagaalala nui é na-titidai zu.*

^S 16:20 Tati pelei tagili balaa ka ga niiti: zoi é ga kidafaawu nui, naa zoi é woilosu GALA daawooi ma.

* 17:12 Wele

veti: 2Sa 17:8; Woz 13:8.

13 Ni nu a faa vagoi zalana ga faa joi,
 maanogoi la zefea maala pe.
 14 Sakpegi loozei, naa ga e ga e ziei lugolosuve laavie,
 zefee na, aisa kpoei va leve.
 15 Nii e losu faa joi ge nui volu, ta zoi e telebo nui veelalazu,
 ti felego pe ti maayosegeve Goofo GALAGI ve.
 16 Walii a gena gimalala nui ya, leeni ga a ke la?
 Toja zoo e gimalalai geya la 6aa?
 Kele gi pago la zea.
 17 Boola nui ga da nebei ge yeenape.
 Geegeloin ga da kpobai ge, faabaagi a vaana.[†]
 18 Keni nui balagai jigi ma, naa ga a da minazege,
 e bogfo ge ga zeelagai, nu gilingi na-kuyei zala vai zu.[‡]
 19 Nui kpoeba vai neai be, to kologologi neeve be.
 Zoi kiboolomai su, naa woinve ga e bogfo gologolo.
 20 Nui yaavai ziima ve, e la undaane zoloo ga,
 zoi e ga ne felegi, naa ga lo nimizai zu.
 21 Zoi e faagaaaalala loun zunui zoloo su, ziizooli ga da ge ma.
 Gimalala loun zunui, keege goozu la ga ne.
 22 Ziilaai ga ga kedeya zabu wola,
 kele kitevei ga da nui zuyegi be.
 23 Yaava nui ga da lobeanii zo, ti doogfu segei wu,
 nii a ke e tukpoi maa ve.
 24 Gimalalai maa bu gavae kelegele nui va,
 kele gimalala nui gaazuve ga liizu faiti po, niiti e la zooga e va ti zaloo.
 25 Faagaaaalala loun zunui keege ga da ge zii boloi zu,
 e ge ga zii gologologi naa ve, nii e soloo ga.
 26 E la zolooni, nu va fuun gani gula sobalala nui ya,
 toja ga telebotala vaa, e va unfema nui loja.
 27 Nui nii e ziaa faa moimoin su, naa ga da dama, e mina boe ga gola,
 kelegele nui ga da yeegegala zefee, e da gisie.
 28 Gimalala nui balaa a da leve ga gima nu, ni toja zoo maa gesu kpo.
 Zoi e laagulusu, naa ga e ga zunui nii kelegelegai.

18

1 Nui nii kpalai ga fakalave no, toja da maa goozu zaiti ba,
 toja da yigaawana, gima vai kpein daaloo ma.
 2 Gimalala nui yima vaa la ga faagaa gaa vai,
 keni na-kisieiti sule vai.
 3 Siegi zu nu joi vaazu la, woinzefemai ga da vile polu, ti va.
 Unfegi ga da vile faagulamai volu.
 4 Nui boe woointi ti da, ta ga ziei buuzeidai gola,
 gimalalai ma deungi ga ga kotudei, e zulusu.
 5 Maa la neeni, nu va lo faa joi ge nui volu,
 e va telebo nui veelala na-gaamai zu.
 6 Gimalala nui na-kpoeiti ta da sakpegi loo,
 daawooi ga da dojai maaloli ma.
 7 Gimalala nui a gena boea, toja da bogfo gologolo fai ge,
 kpogfo woointi ta da ge ga baliiti, e go ga tiye.
 8 Zoogozuzie nui na-kpoeiti keeve egfe ani jemigiti,
 ta da yei ti zeeli nu goozuve.
 9 Zoi e na-botige vai maa gonoo su,
 ta ga ani gila, ta zoi e kologolosu.
 10 Goofo GALAGI ga ga sigi golai,
 telebo nui ga da bize, e li na, e ge ziileigi zu.
 11 Kpete nui na-naavoloi ga e ga na-taa wolai,
 toja da gigaizie ga toja ga sigigi, nii a zoo toun makesu.
 12 Siegi zu wasogi nui yimave laavesu da, kologolo geei zeelia.
 Aisa e va unfemai zoloo, keni e zoo bogfo maayeizu.*

[†] 17:17 Tati pelei tagili balaa ka ga nii: *geegeloin ta ga da zoloo faabaagi mavoloi vaa zu.* [‡] 17:18 Wele 6:1 zu, ta sufulazuve.
 * 18:12 Wele ve: 15:33.

13 Zai é googaaavotegi veezu, aisa é va woilo kpœi ma, é wosu, toɣa ná-gĩmalalai ɣila kelema, é zongo zele boɣo va.

14 Kisie vagoi ɣa zobo fe nui ve, é zie seebei wu, kele kisie vagoi a valibona ga lnotevei, be ɣa a pu su volu?

15 Keleɣele nui wainve ga é faaɣwegi zoloo, ɣima nui ɣa da ɣaaba ga é woilo kpœiti ma, ta nu ɣala.

16 Faanœi ɣa da peleiti daalao, é nu laazeeli nu wolaiti ma.†

17 Nu mœungi é baazaɣazu, toɣa da ɣe eɣe toɣa gaamai zea, eyesu tukpœnɔɣoi va é gooiti sakpe.

18 Kpakutoomai ɣa da sakpegi be, toɣa da balaa nu wolaiti seɣe unga.

19 Nu zeeli vai baave ɣeeɣeloin ma, nii maawanaai, é leve taa wolai va, nii sigigi ma. Kpœi ɣeeve eɣe sigigi laave ma zeeɣgiti.

20 Ese ka da daawoiti ma lœnɔgiti kœɣo, é yiɣo ga tiye, toɣa yiɣo ga niiti, dakœlɔgiti ti ti veai.

21 Saai ta zenvui ta zoo zoloo su nui neɣi zaɣui zu.

Zai kpœezuɣulai neai be, kenii é va subolo ɣmœ fai wu.

22 Nui a anzai zolœna, é undaanœi zolœga, faanœe ɣa naa, é solœgai Gooɣo GALAGI ya.

23 Bala nui ɣa da boe ga maanœene wooi, kpœte nui googaaavotegi wo ga zeeɣaabaai.

24 Nui nii boœlai mœindai, ta polu kpœo vai ma, kele nu woœla ɣitei ɣa da ɣili è va, é leve è-ɣeeloin va.

19

1 Fizœge nu ɣe ga bala nu, è eteai zie ladalai zu, è va ɣe ga faaɣaɣaalala nui, nii zœai.

2 E la vizœni nu nœpe ma, é va vala faaɣwegi ma, zai é ɣœɣozuvilezu, toɣa da faaɣaazagi ɣe.

3 Nui ná-gĩmalalai ɣa da ná-pelei ɣaavala ba, é da yiiɣaawana Gooɣo GALAGI ma niina.

4 Naavoloi ɣa da nui woœlai mœin gola, kele bala nui boœlai ɣa da ɣele ba.

5 Zee zeelei zalalalai la yeɣa, doɣai la voolaa naa va, nii é zœi vazasu.

6 Nu mœinmœin ka da sœbelama nui maamuse gaazu, ese ka po é ɣe ga naa boœlai, nii é faanœi ɣeezu.

7 Bala nui la neeni keeɣelointi be, baa mu ná-siepoluiti, naati ta da maaɣooza ba. Siegi zu é wœinni la ga é boe ti vo, ti la mœ koba.

8 E kigaiziei maaɣœli, da naa ɣeezu da boɣoi da-undaanœi vaa ma, da ɣilina ɣĩmalai va, da undaanœi zoloo.

9 Zee zeelei zalalalai la yeɣa, zai é zœi vazasu, naa ɣa boɣo loozu ya.

10 E la vizœni ɣĩmalala nui ma, é va eteai zie gaane zu, sœnaga duœi va ɣe ga kundigiti deve nu.

11 Nui ná-gĩmalai ɣa a da vœni da ná-ziiɣulagi ma, toɣa be ga lebiya, é ná-faawanamaiti suvaaye.

12 Masagi ná-ziiɣulagi maayikivœ eɣe zalai zikœ wooi, kele ná-faanœi ɣeeve eɣe noɣagi, nii é tufai ɣa.

13 Faaɣaɣaalala loun zunui ɣa ga keeɣe ná-nimizai.

Kpœleve anzanui ɣeeve eɣe zie goi, nii é vilesu peinpein maa la levezu.

14 Nu ɣa zoo é pelei ta anii kpœin solœ ga pogani è-ɣeeni zea, kele Gooɣo GALAGI ɣila kpe nœ ɣa a zoo, é ɣima anzanui ve nu ya.

15 Doœvei ɣa da nui wui boɣo ma, zai nakaai, pului ɣa so.

16 Nii é devei zosu, naa ɣa baazu zenvui maazu, zai é la ɣaabaazu sie velei ma, naa ɣa za.

17 Zai a bala nui maawœnɣa, lœdo kana é feezu Gooɣo GALAGI ya, naa ɣa naa ve zea, nii maanœai ga é solœ.

† 18:16 Wele ve: 17:8.

18 E-loun zunui maagfologo gelegele, siegi zu kitogi ná la de,*
kele mina wain ga paa vaa.

19 Nui ziiɣulazu, keni ti ani ɣula zea.

Ni ti la ani ɣulani zea, ti zobo fea be ga é taaɣei volu.†

20 Woilo tene gooit ma, va zeliilomai wu,
gaabelasu, da ɣe ga ɣima nu.

21 Nui ɣa da faa moinmoin kevele bete ná-kisieɪ zu,
kele Gooɣo GALAGI ná-devei ɣa daa a da zeeli.

22 Nii nuɣusei pɔ nui ná-fai zu, naa ɣa é ga woogɛɣiladai,
kele tama, bala nui vizoge woovalada nui va.

23 Gooɣo GALAGI ɣaazuluabai ɣa da bo nu va, è zenvui wo,‡
anii pe ge ɣe è ya, è kpidiiti sie, maanoɣo la zeelia è ma.

24 Naka nui ɣa da yeelo baɣa ɣokoi zu,
kele dɔo vai daave, naa baa.

25 Siegi zu ti waso nui loɣazu la, zoi é la de faa moinmoin kweeni, naa ɣa da ɣi sɔloɔ,
zeli lo kelegele nui ma, toɣa faaɣwɛgi zoloɔ.

26 Zoi é keegɛ zopele nɔuzu, é dee be,
naa ɣa ga doun zunui é unfe fai ɣeezu, ta baadulama vai.

27 Doun zunu, da bena woilosu kala gooi ma,
da voluave faaɣwe kpɛiti ba.

28 Zeele noi ɣa da tukpɔgaaleve vai ɣaavala ba,
faa nɔu ɣe nuiti daave ɣa da telebotalai mi.

29 Tukpɔi ɣevele beteve ga é loo neegɣulasu nuiti ma,
doɣa bakoi ɣa ga faaɣaɣaalala nuiti polu zaamave nɔno.

20

1 Dooi ɣa ga neegɣulasu anii, kpɔole anii é nu ɣaazulatisu, toɣa ga zoolama anii,
nu-o-nu é boɣo loozu ya su, naa la zooga é va ɣe ga ɣima nu.

2 Masagi a yiiɣaawanana, maa ɣa da yiki ege zalai ziko wooi,
dei da masagi ná-ziiɣaawanai ɣaazuleena, è-yenvui ɣa faabaagi laawu.

3 Nu maagooza sakpegi va, naa ɣa ga lebiya vaa.
Keni ɣimalala nui ɣa a da woizubolo, é lo su.

4 Dooe nui la ɣe keeni, é va wozai woli ma yeegeɣalai,
ani la ɣea ná, nii a teve molo levei zu.

5 Kisieiti ti nuɣusei yimave, ta ga ziei buuzeidai,
kelegele nui ɣa soogai ta zaɣazu.

6 Nu moinmoin ka da ná-woogɛɣiladai zule,
kele mini ɣa sabelama nui a ɣa ná?

7 Telebo nui ɣa ziezú ná-saledai zu,
undaane vaa wola ɣa naa, ná-dointi be, a zefena naa.

8 Siegi zu masagi zeizu la tukpɔgaalebezue,
toɣa da faa noi yooɣuzuɣa, ga wele laa ɣilagi no.

9 Be ɣa a zoo é ɣe ma: «Ziimave ɣoleavena,
ge nadega koto la mo bá?»

10 Nu kiloi ta koɣo ganii ma zii felegoiti sege, é va nuiti yaava,
naa ɣa ga Gooɣo GALAGI maapei ba vaa.*

11 Zunu loungoi ɣa da boɣo ɣevele le ga ná-keewotiiti,
nu ka ni soɣi ɣa va, é zole.

12 Nu woiyegɛi é faa menisu, nu ɣaazuve é wozagaazu,
Gooɣo GALAGI ɣa é ti ɣilagilagi pe kpɛta.

13 Mina niimenii wola nee ve, é mina gaabela baladai zu.
Wuzege ga sobuzobui, da daamiani sɔloɔ, é boɔ ba.

14 Ani ɣeya nui ɣa da ɣe ma: «É la vani! E la vani!»

Kele a zefena ná, é boɣo maamuse ga anii naa zoloɔ fai.

15 Zanugi ma vaa la baani, kɔbu ani vaɣoi moinve,
kele anii nii fizogai ti pe ba, naa ɣa é ga, nu laawooi é faaɣwɛgi veezu.

16 Ni nui ta a boɣo ɣena ga zeelaga é vo be, é vile nui ta ná-kuye vaa va, nii è la kwee,
ná-segei zege ga kpɔunmai, nui naa ná-faa zu, nii è la kwee.

* 19:18 siegi zu kitogi ná la de: Tati pelei taɣili balaa ka ga nii: mazolo kito ka de nd. † 19:19 ti zobo fea be ga é

tɔoɣei volu: Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: ta tɔoɣei volu, laa ta ta bo baa vai va. ‡ 19:23 Wele ve: 10:27. * 20:10

Wele 11:1 zu, ta sugulazuve.

17 Daamianigi unmaai, mounpa toɗa da neɛ,
 keɛ naa volu, toɗa da ge ga kaɗui, e nui laawe laave.
 18 Faiti ti gazaɓisu, ti laa ga da zeeli ga tene pagaiti maavele.
 Da gena lia kaɓmawe, gaalugi wo, e faiti kpete.
 19 Zoi e fama boi vazasu, naa ga daɗɗufuzu vaiti kulazu.
 A mina bo faa ma, wa nuiti ti kpoɗezugula jakaiti bosu.
 20 Zoi a keɛge voovo ta dee,[†]
 zii ga loo, ege lanboi e zaazu kpidi boi zu.
 21 Poganii soɓɓagai ga gaazuvilei mounpangi zu,
 tuya la gea ma naa volu.
 22 Mina ge ma: «Na ndono votokula!»
 Gito Gooɗo GALAGI va, toɗa e gizo.
 23 Gooɗo GALAGI maɗɗee ga ga kaɗo ganii daa la zeelini,
 e la vaa zee giloɗi wu.[‡]
 24 Gooɗo GALAGI ga e losu nui luɗo na-eteai zu.
 Nuɓusei ga zoo gale e pelei gwee, nii e zizeɗu la?
 25 Polu la vani nui ma, e va ani ve Gooɗo GALAGI ve ga gaazuvilei,
 ɓaa e minazegɛ pe, e va leɗa giɗaizie su.[§]
 26 Gima masagi ga da faa ɗou ge nuiti so,
 e faa la ti ma, maawingɗa la su.
 27 Nui na-faagaaɗaa giɗi ga ga lanboi, nii Gooɗo GALAGI feai,
 toɗa e nui yiimawe vaiti pe fegefegeɗesu.
 28 Nuɓɗɗɗolai ta woogɗiladai ga a da masagi make,
 na-nuɓɗɗɗolai ga e na-masa kpɔkpɔgi zeɛ vele ɓetezu la.
 29 Zeɓei ga e ga buzege niinegiti ta-vadai,
 kewola ɓɓɓiti ta-unfemai ga e ga undɗa golegi.
 30 Maawana ɓalai ga ga faa ɗou geɗe salei,
 zekana e la, doɗai ga da zeeli kisieiti ma, niiti ti loɗɗuui.

21

1 Masagi yii ga Gooɗo GALAGI yeezu, ege ziei e yeizu,
 e da lii la, ve nope na neai be.*
 2 Eɛe ka da gisie, ga nii kpein e keɛzu page,
 keɛ Gooɗo GALAGI ga e de gee vaiti ma ungi ma lukpoɗi gaalevezu.
 3 Nui a telebo fai ta soɓe fai geena,
 naa ga fizɔgai Gooɗo GALAGI gaazu, e leve zalaɗaiti ba.
 4 Gaazuleɛi ta waso zenvui,
 faa ɗou ge nuiti ta-eteai kpein ka ga kotoi.
 5 Zoi e gaabaazu, e faazeikpasuiti ke, naa zolɔɓgi zu ga woɓo,
 keɛ zoi e faiti keɛzu ga gaazuɓadii, naa ga li e lo pului zu.
 6 Niiti ti ta-betei zolɔɓsu zeeɛi zu,
 ta ga faagaaɗaalala nuiti ti ɓizezu, ti lo saai zu.
 7 Faa ɗou ge nuiti ta-zuɗɗi ga da li ga tiye,
 mazoloo ti la vaani bu, ti va ladalai ge.
 8 Namaba nuiti ta da vile pele goɗngugi volu,
 keɛ lada nuiti sie veleɛi zolege.
 9 Fizoge nu zeɛ fiile zosowe sokogi zu pele goɗmawe,
 wo va li ɓasu zeizu ma, wa kpoɓeɓe anzanui.
 10 Faa ɗou ge nui yiimai ga ga faa ɗou gee vai,
 anee ɓolɓi ɓoɗi, e la loga maazu.
 11 Maagolo bakoi a zeelina waso nui ma, zoi e la de faa moɓmoɓi kwee, naa ɓalaa ga da gi
 soloo,
 da gima nui galana, toɗa da faaɗwegi zoloo.
 12 Telebo nui[†] ga da gidada naa kpein bu, nii e geɛzu faa ɗou ge nuiti ta-velei wu,
 siegi zu ti loozu la maanogoi zu.
 13 Nui nii e la woilosu maawoin nui na-kpee wooi ma,
 to ɓoɗi ga kpeei loo, e la goɗɗaavote soɓɓaga.

[†] 20:20 Faa ɗou wola ga ga nii to ge zeini ma kpaan, zoi a la kologolo, ti gena naa va (Egz 21:17; Lev 20:9; TSV 27:16).
[‡] 20:23 Wele 11:1 zu, ta sufugalazue. § 20:25 Wele ve: TbN 5:3-5. * 21:1 Pete veleɛi e keeni la ga Neɓukadenezaal (Dan 4:28-29, 32) ta Siluse (Eza 45:1-3; Esd 6:22). Wele veti: 16:1, 9; 19:21; 20:24. † 21:12 telebo nui: Tati pelei tagili ɓalaa ka ga nii: telebo GALAGI.

14 Faaneɛi é g̃eezu d̃ooḡfuzu, naa ḡa da ziiḡaawanai ḡaayei.
 Lobeanii é leveesu d̃ooḡfuzu, naa ḡa da ziiḡula golai ḡaayei.‡
 15 Toḡa ga koozune vaa telebo nui ve, sole fai a ḡena ḡea,
 kele naa ḡa ga nimiza vai faa ḡou ḡe nui ve.
 16 Nui nii é zeḡezu ḡi pag̃oi ma velei va,
 ná-dooḡo bosuve ḡa ḡeezu ga ḡoveiti ta-maab̃oḡi zu.
 17 Z̃oi b̃ooḡyiyimai neai be, toḡa kpalai ḡwee,
 z̃oi é b̃ooḡo veai d̃ooi ya, ta etea ḡaazug̃ulap̃oi, é la b̃etea eyesu pe.
 18 Faa ḡou ḡe nui ḡa é ga telebo nui unm̃oo ganii,
 yaava nui ḡe ga sole nuiti t̃oñoi.
 19 Fiz̃oge nu zeii z̃ooi ta zu naa ṽoi,
 é mina zeii k̃p̃aeleve anzanui ḡoba, ziiḡaawanaai.
 20 Gima nui zeiz̃uve, nu ḡa da ani naavolo ṽag̃oit̃i ka ná, ta gul̃o makeḡaiti,
 faaḡaḡaalala nui ḡa da naati suvaza, niiti ti zea.
 21 Z̃oi é ḡaab̃aazu, é ḡe ga telebo nu, ta woog̃eḡilada nu, sii zu ḡa ḡooza,
 toḡa zo ga telebodai ta unfemai.
 22 Gima nui ḡa laaleena taa wolai wu, nii salaḡusu ḡezeḡezeg̃iti ti maab̃eezu,
 é sig̃igi loka, nii taai ḡitogai ba.
 23 Z̃oi é baazu daave maazu ta neḡi,
 naa ḡa b̃ooḡo ḡizo kidaavili faa m̃ainm̃ain ma.
 24 Neḡeḡulasu nui ḡa ga waso nui, ta gaazulee nui,
 nii waso dateṽegai diizu faiti kee vai ma.
 25 Naka nui ḡa da za, t̃oozei ziima vaiti daa la zeelizu,
 maz̃ol̃oo é la p̃o é va yeevee fai ñope ba.
 26 Yeeñope, toḡa gaazug̃ulap̃oi laawu,
 kele telebo nui ḡa da ti pe kw̃ee, é la ta makeḡa b̃ooḡo ve.
 27 Faa ḡou ḡe nuiti ta-zalaḡai ḡa ga ziimazie ganii,
 sonaga ta vaana kulazu ga kisie ḡoi.
 28 Zee zeelei undaa ḡa vili,
 kele z̃oi é gaamai wosu, nii é menini, zobo ka naa ve sieñope su é b̃oe.
 29 Faa ḡou ḡe nui ḡa da b̃ooḡo ḡula ga lada nu,
 kele sole nui ḡa da ḡaab̃a sie velei ma.
 30 Nuḡusei ná-ḡimalai, ta ná-keleḡelegi ta ná-kisie,
 naati tañope ge la zooga, é va li G̃ooḡo GALAGI yiimai laal̃oḡma.
 31 Ta da sooit̃i maaḡili k̃ooḡo voloi laal̃oḡma,
 kele pile s̃ol̃oo fai ḡa G̃ooḡo GALAGI yeezu.

22

1 T̃ooḡoḡulagi viz̃oge naavolo wolaiti ba,
 é unfe z̃oit̃i ma, naa viz̃oge, é leve walii va ta zanugi.
 2 K̃pete nui ta bala nui ti b̃oge faa ḡila ma:
 G̃ooḡo GALAGI ḡa é ti felego pe k̃p̃etea.
 3 Gima nui ḡa da maañoḡoi ḡa é vaazu, é lekpe tuḡo,
 kele nui é la de faa m̃ainm̃ain kw̃ee, naa ḡa da zie ná ḡobave, é ma b̃ol̃oi z̃ol̃oo.
 4 B̃ooḡomaayei ta G̃ooḡo GALAGI ḡaazuluabai ma ḡulanumai ḡa ga,
 kulagaanezui, ta unfemai, ta sii zuḡoozai.
 5 Yaava velei, ḡaingiti ka ti su, ta baliiti, maaneai nu maaḡooza ba,
 ni e-yenvui w̃oin ḡa é ma.
 6 D̃oungoi ḡala ga pelei maaneai é zie la,*
 anee sieḡi zu é ṽol̃ozag̃asu da, é la zeḡea ba.
 7 K̃pete nui ḡa da zeii, bala nui unda.
 Kuye zeḡe nui ḡa ga duai, kuye vee nui ya.
 8 Z̃oi a telebotalai vaza, toḡa teve ga maañoḡoi,
 ná-zobogi ḡa ḡoloḡolo, nii é toomai ḡeezu la.
 9 Nui é nuḡoḡolai ḡeezu seḡiñoḡoit̃i be, toḡa tuyai z̃ol̃oo,
 t̃oozei ta b̃osu ná-daamianigi ma ta bala nui.
 10 Neḡeḡulasu nui be, k̃p̃oei ḡa be,
 goomaḡaaliiti ta poomugiti ta be.
 11 Ni nu w̃oiñve é ḡe ga masagi neḡiñoḡoi,

‡ 21:14 Wele veti: 17:8, 23.

* 22:6 Tati pelei taḡilii balaa ka ga niiti: *doungoi maaḡolo ga sie velei*, laa *doungoi maaḡolo na-eteai bozei zieḡi zu*.

keni kisie vagoiti ti nee be, ta neene kpæiti.

¹² Gooḡo GALAGI ḡa welezu faaḡweḡi ma, kele toḡa da yaava nui ná-kisieiti supu.

¹³ Naka nui ḡe: «Zalai ḡa loni eteaue, é mina lia bálizu ga pelei zu taa zaamave!»

¹⁴ Weenze anzanuiti daave ḡa ga zeḡezaḡai sugoozaai, nui Gooḡo GALAGI yiiḡaawanazu ma, naa ḡa loo su.[†]

¹⁵ Gimalalai ḡilive doungei yii va, maaḡolo bakoi ḡa maaḡooza ba.

¹⁶ Zoi é bala nui laazuḡolizu, é va tano sálo ba, ta zoi é vebeaniiti feezu kpeḡe nui ve, naati gaaḡelazuve ḡa ḡe ga baladai.

Gima nuiti daawoiti

¹⁷ Dama, é woilo ga pago ḡima nuiti gooi ma, yiilaalao faaḡweḡi luḡo, ḡe feezu é ya.

¹⁸ Mazoloo fiḡoḡe é ti make ḡisu, é ḡevele beḡe yeenape, é da ti zuḡula.

¹⁹ Woinve ga é ḡito Gooḡo GALAGI va, naa ḡa é ba, za, ná é ḡalasu, da balaagi.

²⁰ Ḗe la tene gooiti ta kidafaawu vaiti seveni é ma, ná zeizu va ḡe ga puusavago (30),[‡] baa?

²¹ Naati ta kala kitei ve é ya, soloogai kitogi ma.

Ni nui ta a é levena, gaamai ḡaiziezu, da zoo é faa gaamaiti bo ma, kisuḡala.

²² Mina lo bala nui ná-zobotalai ma, é va maavo, mina maawoin nui maanago tukpaḡaalevezuve.

²³ Toozei Gooḡo GALAGI ḡa ti maalobo, toḡa naama nuiti zenvui ḡula ti ya, niiti ti zoiḡi zeḡḡoligiti kulazu ti ya.

²⁴ Mina ziiḡaawanawana nu zeizei,

mina ziiḡula nu ḡe ga ziepoluḡoḡo,

²⁵ é va li boḡo maaḡolozu ga sie velei, é va bali la boḡo luḡo da-eteai zu.

²⁶ Mina ḡe naati saama, niiti ta ḡe ga zeelagaiti,

ziingao faa zu, ta kuye zeḡe vaa zu.[§]

²⁷ Mazoloo ni ani la é ya, é va sala, ta é boḡo vetei ḡula é ya, é laazu ga.

²⁸ Mina kwepelama volozagaḡi zeḡe daazu, nii é-memewolani ti daani.

²⁹ Ni da zunui ta ḡaana ḡigi ma ná-botii zu,

toḡa zoo é botii ḡe masagiti be,

é mina ye naati saama, niiti ti la ga soḡelama nu.

23

¹ Ni da ḡena zeini daami wosuve tabali ḡa, wa unfema nui ta, dama ga ná-fai.*

² Ta ḡula da-vului la, ni é ḡulukpuge.

³ Mina daamiani pagoiti no vete, tanisu ta feezu é ya kisie noi maazu.

⁴ Mina boḡo boḡo ga é beḡe vai, ḡele vob ma ḡisie va.[†]

⁵ E ḡeezu no, é ḡaazulo naavoloi va, toun é bega ga neele, mazoloo toḡa kovogiti tosu boḡo va, é ḡove, é li ḡoozama, eḡe koḡei é geezuve.

[†] 22:14 Wele veti: 2:16; 5:3, 5; 6:24; 7:5. [‡] 22:20 puusavago: Nii wola la ḡoleni Eḡulu wooi zu. Tati pelei taḡili balaa ka ga niiti: *mounpa*, *naa niiti ti wola vagai*. [§] 22:26 Wele 6:1 zu, ta sugulazuve. * 23:1 dama ga ná-fai: Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: *dama ga nii é e-ḡakalawe*. [†] 23:4 Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: *ka keleḡele nu é kwespelezu*.

6 A mina ɓo daamiani ma, wa nui é ga ziiɓodɔɔŋ nui,
 è gaazu mina ɗula daamiani pagɔiti ba.

7 Mazɔɔɔ nui ve kpegai na ga deve, é ɗe ma: «Laami, è ɓɔɔle.»
 Kele gaamai zu, é la è ɓo ziimaɓe.

8 Da unpili ga ma ɓuɗai è miai,
 woo neeneɗiti è ti wogai, ti la mo faa vaa.

9 Mina ɓɔe faaɗaɗaɗaɗa nui ɓo,
 toɗa è ɓɔe woo ɓagɔiti baaɗula.

10 Mina kwepelema ɓɔɔzaɗagi maavalibo,
 è ɓa woin ga è podointi ta-yooi zeɗe.‡

11 Toɔzei ti maalobo nu wola ɗa ná,
 GALA ɓɔɗi ɗa ti maalobo è laalɔɗma.

12 Yiilɔ maaɗoloi wu, è sɔɓɓu,
 è woilo faaɗweɗi ma ɗalagi ma, é wosu ga de.

13 Mina ineine ga è-loin maaɗolo vai,
 anee ni da dogazu ga kpako ɗe tiego, é la zaa.

14 Naa ɗa zoo é kaka faiti kpude maazu,
 niiti ta la ɗe ga undaavili faa.

15 Doun zunu, ni da ɗilina ɗimalai ɓa ga è-yii pe,
 na koozunee wola zɔɓɓ naa zu.

16 Siegi zu è ɓɔezu la ga gaamai,
 toɗa be ga koozunee wola.

17 Mina ɗaazuɗula faa ɗu ɗe nuiti ba,
 kele yeenape ɗolo ɓooɗo GALAGI ɓe.

18 Mazɔɔɔ da velela velel zɔɓɓ,
 da-ɗitogi la ɗologɗologa.

19 Woilo goo ma ga pagɔ, doun zunu, è ɗe ga ɗima nu,
 è yiiwile saɓe pelei ɓa.

20 Mina vile ɗɔɔ ɓɔle nuiti polu,
 baa naati niiti ti ɓɔɗo veezu daamii neeneɗiti zea.

21 Mazɔɔɔ ɗɔɔ ɓɔle nuiti, ta ɗulukpu nuiti, ta da gaabela nimizai zu,
 ɗiimeɗi wo nuiti balaa, na tago vena, ti ɓɔɗo maaɗili ga seɗe zaɗaiti.

22 Woilo è-ɗee wooi ma, nii é è zɔɓɔga,
 mina è-lee velewele, siegi zu è ɓɔɔzaɗasu da.

23 Gaamai ɗaizie, ta ɗimalai, ta kalagi, ta faawuuzumɔgi,
 mina ti zuɗologolo.

24 Telebo nui keeɗe ɗa da ɗe koozuneei zu ɗo,
 undaanee nu ɗa ga naa, nii é ɗima loun zunui zɔɓɓu.

25 E-ɗee ta è-lee ti ɗoozunee è ma,
 naama undaaneei ɗe ga anzanui naa nono, nii é è zɔɓɔga eteai zu.

26 Doun zunu, la ndun da,
 è sie velel wuuzumɔ.

27 Mazɔɔɔ kologolo anzanui ɗa ga zeɗezaɗai suɗoozaai,
 weenziɗe anzanui ɗa ga koloyeɗei subidai.‡

28 Toɗa da pele ɓɔungi wo, eɗe toosu nu,
 toɗa da zunu maɗinmaɗin ke ga woɔvalada nu.

29 Be ɗa é kpeei loozu ga: «Ee, dee, maanaɗɔɗa»?

Be ɗa kpɔe wafuungiti ti losu ba, maa da wana un ge la ba?

Be ɗa gaazuɗeɗeiti kpoidai su?

30 Naati, niiti ti lebisu ɗɔɔ ɓɔlezuɓe,
 tei ti ɗɔɔ zupuuti kpolezu.*

‡ 23:10 Wele ɓeti: 15:25; 22:28; TSV 19:14.

§ 23:27 Wele ɓe: 5:5.

* 23:30 Wele 9:2 zu, ta suɗulazuɓe.

31 Mina wele daai va pelei va,
 é nesu, é da volo velei zu, é da yei vaa.
 32 Toɔa da gaaɓela ga, é nui ni ege kaalii,
 é nu wo ege kpokpo ganii ma wanai ba.
 33 E-gaazuve ga faa jiligiti ka,
 è-ɔigi ta è-laawooiti ta zupu.†
 34 Toɔa ge è ɔisu, ege da ge laani kpoloɗei zaamave,
 ege bato zu nui, é zeleni ga ma wului, fiile wolai da niikpi.
 35 E da ge ma: «Ta doɔgazu, gaa la wanazu ga ze,
 ti pooleni ga kpakoi, ge la gaaɔaani!
 Na wuunsu yeele? Keni ge ani zoloo, nii na kpolo mɔno!»

24

1 Mina gaazugula faa jɔu ge nuiti ba,
 mina woin ga ta-ziepolui.
 2 Mazoloo ta-ɔisiei ga no ga ti sugologolo,
 ti da boe, é vile faa joi va, ti vaazu keezu.
 3 Pelei ga da lo ga ɔimalai,
 kelegelegi ga a da sapezie.
 4 Faagwegi ga a da buuɓeti daave ga
 ani vagoiti ti vizogai.
 5 Zunui ɔigi ma, toɔa ga zunui suzeelii,
 zoi faagwegi zea, ta ga da bo sebei va.
 6 Mazoloo faazeikpasu vagoi ga da zoo è kooi ɔo la,
 tene bo nuiti ta-moin ga kizogi a da zoloo su.
 7 ɔimalala nui la zooga é va ɔima vaiti gaaga.
 Naa ga é ba, keni é da maage kpo, ta gena taa vaiti devea.
 8 Zoi na-kisiei ga é faa joi ge,
 naa laa ga ge ga toɔo ɔologolo kalamoin.
 9 ɔimalala nui na-kidafaawui ga ga kotoi,
 jeeɔulasa nui maayosegeve nubuseiti be.
 10 Da jɔtevena kpoloi ma ziegi zu,
 è-zebeli maa ga velevele!
 11 Naati unmo, niiti ti liizu ga tiye ga ti ti lo saai zu,
 naati kizo, niiti ti liizu ga tiye kazemazu, ga ti ti vaa.
 12 Mina ge ma: «Ee, ge la gea sugwee!»
 GALA nii é fai pe kwee, nii é geezu è-yiimave,
 naa la zoɔozugwee baa?
 Ungo, zoi é è-yenvui makesu, naa kwee,
 toɔa ese gilagilagi zala, egevelei na-keewotiiti ti la.
 13 Doun zunu, koin guloi ɔomoo, mazoloo koin guloi vage,
 ma jemigi ga nee è-laave.
 14 Gitoo su, ga ɔimalai vage da-eteai ma vaa ma.
 Ni da zoono è zie la, da zoo è ɔoozune velela velei,
 da-ɔitogi la ɔologologa.
 15 Mina woya lo telebo nui na-pelei ma, ga faa jɔu,
 mina seizuve ɔologolo.
 16 Mazoloo anee ni telebo nui loo la ga geezu lofela, toɔa wuzege,
 kele faa jɔu ge nuiti su ga da bezegele ga maanogoi.
 17 Mina ɔoozune ni è zili nui a loona,
 ni a loona kpoloi zu, mina kua wo ga koozune.
 18 Gooɔo GALAGI ga naa ga ga wanama vaa,

† 23:33 Wele ve: 6:10-11.

é la mo yiiɗaawana ma.

19 Mina yiiɗaawana naati ta-vaa zu, niiti ti faa ɗoi ɗeezu, mina ɗaazuɗula faa ɗou ɗe nuiiti ba.

20 Mazalɔɔ kulanuma la naati tuɗo, niiti ti faa ɗoi ɗeezu, ti-yenvui ɗa za ege lanboi.

21 Doun zunu, unfe ɗooɗo GALAGI ma ta masagi.

Mina ɔɔkpo naati ba, niiti ti po ga ti fai pe falibo.*

22 Mazalɔɔ ti ɗologolo fai ɗa ɗula ti viliba, be ɗa é kpɔloi ɗwee, nii ɗooɗo GALAGI ta masagi, ɔaazu seizu ti ma?

Gima nuiiti ta-ɓenɓi taɗiligaa

23 Wele nii ɗa ɗima nuiiti ti boga monɔ.

Topolui ɗa ga faa ɗoi tukpoi ɗaalevezuve.

24 Ni tukpoɗaaleve nui a ɗena faa ɗou ɗe nui ma:

«So ge la é va,»

nuɓuseiti ta foovo, ziiti ti yiiɗaawana ma.

25 Kele tama zɔiti ti faa ɗou ɗe nui veelalazu, naati ta ɗe gaane zu, tuya ɗa loo ti ve, é ɗe ga ta-undaanee.

26 Gooɗaavotegi é veezu ga gaamai, naa ɗa ga bɔɔlalai ma ɔoogi.

27 Aisa é va da-velei lo, keni é etea vele wotiiti ke de, é da-balagi ɗevele bete, é zoloo molo levei ma.

28 Mina zeele woo wo fuun è-zeiɗoɗi laalɔɗoma, mina nu yaava ga è-laawooi.

29 Mina ɗe ma: «Nà sosu, egevelei é sɔni da, nà seizu zunu tei zea, egevelei é keni la ga ze.»

30 Ge leveni naka nui ta ná-kpala kpelamaɔve, ɗimalala nui ná-leezen belei laaɔve.

31 Wele, kpolo ɗaingiti ta gui ɗoiti ti ɗeni ɔnɔsu ná pe, sigigi é ɗeni ma ga sasai, naa woloni.

32 Ge naa ɗaai ma, ge ɔɔzeini ga ɗigaizie, nii ge peteni, ɗigi ge ɔɔɔni naa ma, é ɗeni ga:

33 é lago ni nɔ, é lago ɗaazuwɛe ma foin nɔ, é zaamale, é yeeiti da ɔɔɗo ma.

34 Naama ziegi zu, baladai ɗa na va é ɔɔ, ege nui é ɗulazu è viliba, maanɔɗi ɗula è viliba ege toosu nui.

Salmon ná-tene faalaalii taɗiligaani

25

1 Wele Salmon ná-tene faalaalii tanigaani ba monɔ, niiti Zuda masagi Ezeekiase ná-nuiiti ti ti ɗaalɛni ba.*

2 Ada GALA deɓizu ɔɔzei ɔɔɗuzu vaiti ba, é ti ɗeezu, ada masagiti deɓizu siegi zu ti ta-wotiiti kulazu la keɓema.

3 Ade la kwee, geei wuzegewe é ɗwe mini, ɓaa mini ɗa zooi ɓomaɔve ɗwegai ná. Ade la zooga, de va masagiti ta-ɗisieiiti kwee ɓalaa.

4 Ni nu a wali ɗaei ma ɗoɗoiti kulana ba, ɗain bo nui ɗa kpete ga aninaka.

5 Ni nu a faa ɗou ɗe nuiiti kpeena masagi maaɗoolii zu, toɗa ná-zobogi wɔɔɔ, a ɗena telebodai ɗea.

6 Mina ɔɔɗo wɔɔɔ masagi ɗaazu, mina ze i nu wolaiti seizuɔve.†

7 Mazalɔɔ fizoge ti ɗe ma: «Va è ze i unfema zeizuɔve.»

* 24:21 niiti ti po ga ti fai pe falibo: Tati pelei taɗili ɓalaa ka ga nii: niiti ti ga ɓofo ba nuiiti. * 25:1 Wele seuei loozeizuɔve.

† 25:6 Wele ɔve: Luk 14:8-10.

ti va li è unfesu nu wolaiti gaazu.

⁸ Nii da ka, naa mina gɛ ga zaɓu, è va suvile ga nu loliga tukpɔɔgaalevezu.

Ni nui naa ɓɔɛ velei a è unfena, leeni gɔ da ke?

⁹ Ni kpɔɛ a gɛna wo yɔɔɔzu wa è-zeiɔɔɔi, a gaagɔla ba wa to, keɛle mina taɓɓili ná-dɔɔɔfuzu vaa gɔla keɛlezu.

¹⁰ Tɔɔzei a menina, toɓa è boomu, è-ɓɔɔi gɔ gɔlogolo eyesu gɔ.*

¹¹ Kpɔɛi maabɛɛɛai ga pago, naa wola vage, eɓe zanu sɔɔlai, maagɓilɛi ga wali gɛai.

¹² Zɔi è woilosu gɛma nui ná-tene gooi ma ga pago, toɓa be ga zanu balaɓaegi gɛvele, ta zanu kitei ma gɔbu anigi.

¹³ Molo leve voloi ma liegi zu, zie lei gɔ da gɛ ga nu yiilei gani. Zekana, googɛgɓila keelai a zɛgɛna ná-siei ma, toɓa da maliɓii yiilei.

¹⁴ Nui è wasosu ga faanɛɛ gɛɛ vai, tama é la keɛzu, kulavɛ ga tonai, nii è maaluai, keɛle é la vaazu.

¹⁵ Maaɓɔungi gɔ nu a da vɔni da kundigɓii ma, woo neɛnɛgi balaa gɔ da nu gɛai wolo.

¹⁶ Da kɔin gulɓi gɛana, kɔmo nɔ ga è-ma lieɓi, mazɔlɔɔ ni da gola gɔmɔna, da unpili da.

¹⁷ Mina da ga laali è-zeiɔɔɔi ma valafala, ni naa laade, toɓa ɓɔlɔ ga da-vai, è wɔinzege ma.

¹⁸ Nui a zɛɛ zeele wooi wona, seiɔɔɔi laalɔgɔma, gaawanavɛ gulu ɓako wolai ná-dɔɔɔi va, ta boɓa zɔkpɔi, ta meɛn gaaazɔbagi.

¹⁹ E gɔto yaava nui va, kidaavili foloi, keɛve eɓe da gɛ daami wosu ga è-ɓiigai, è ɓiikpisu, ɓaa è zizi è-gɔɔi ma, é ɓalizu.

²⁰ E guyei loo nui ve, nii ziizoolɛzu, keɛve eɓe da gɛ ná-segei gɔlazɔ kɔba kɔɔle voloi, ɓaa è zie ɓodai vu seɓe gɛai ma.

²¹ Ni pului gɔ è zili nui ma, daamianigi ve zea, é mi, ni kpɔɔle wɔin gɔ ma, ziei ve zea, é ɓɔɔle. §

²² Mazɔlɔɔ abulekaiti kana è puuzu unmaɛve, Gɔɔɔɔ GALAGI gɔ è gɔno fe.

²³ Lekpɛmaɛve nu gɔvezu vele viilei gɔ da va ga tonai, kpɔɛzɔgɔla mɔinmɔingɔi gɔ da va ga zɔiti ta-yiigaaawanai.

²⁴ Fizɔge nu zeii fiile zosuve sokogi zu peɛle gɔmave, wo va li ɓosu zeizu ma, wa kpɔɛleve anzanui.

²⁵ Keela woo vagoi é vaazu, é zege gɔozama, naa gɛɛve eɓe zie lei, nii da fe nui ya, kpɔɔle wɔin ma gola.

²⁶ Telebo nui é ɓɔɔi yesu ná, faa ɓɔu gɛ nui gaaazumaayiki ma, naa gɛɛve eɓe zieɔngɔ kpɔɔɓai, ɓaa zeide goi kɔzɔai.

²⁷ E la vani ga nu kɔin gulɓi gɔmɔ ga gola,

ɓaa è va lebiyai gɔize ɓɔɔi ve ga gola.*

²⁸ Taa wolai maaɓɔkɔ zobo ge la ná, zekana zunui la, nii é la zooga vɔnisu ná-ziiigaaawanai ma.

26

¹ Lebiyai wola la zolooni gɔmalala nui ma,

eɓevelei kɔɔle vukɔi, naa la zolooni da foɓi ma, ta tonai nii é vaazu molo leve ziegi zu.*

² Foovooi nii un ge la ba, é la faa vaa,

keɛve eɓe soologi é gɔvesu, ɓaa sevezzevegoi é gɔvesu, ti la zeizu.

³ Kpakoɔi ɓetɛve sooi laalɔgɔma, kalafei gɛ ga soovalegi nɔno, kpakoɔi gɛ ga gɔmalala nui zaamave nɔno.

⁴ Mina gɔmalala nui wooɓaavote ga ná-gɔmalalai gɛvele,

è va gɛ ga tɔun kevele da ɓɔɔi.

⁵ Gɔmalala nui wooɓaavote, è zooloo ná-gɔmalalai ma,

a va gɔise ga toɓa ga gɛma nu.

⁶ Zɔi é keela woo gɔlivaazu gɔmalala nui ma,

naa gɔ gɔɔɔiti tevezu ga, ta toɓa gaazuvile vaa mɔinmɔin sei luɓɔ.

⁷ Velei meɓeɓe nui gɔɔɔiti ti zu la yɔɔɔe,

‡ 25:10 Tati pelei taɓɓili balaa ka ga nui: *è la mɔ zooga è va peɛle leve maawɔin wooiti tuɓɔ.*

‡ 25:27 Tati pelei taɓɓili balaa ka ga nui: *keɛle nu faa biingiti kala, naa gɔ fizɔgɔai.*

§ 25:21 Boge mɔno Wɔl 12:20

* 26:1 E zo Gainbogi ma, é li Latagi vo, tona maanɛa la da ga vu lzelayeɛle yooi zu.

vele gana zebe la la faalaalii ya, nii gimalala nui bosu.

⁸ Gimalala nui maamuse vai geeve egfe
nu a va li kotui gilizu felevelegi va.

⁹ Gaingi e zoni doozo nui ya,
vele gana faalaalii la gimalala nui laave.

¹⁰ Ulei kpein oili nui la, e nubusei kpein maawanazu,
pele gana naama nui la, nii e gimalala nui zefezu botigfe vai ma, baa teveteve nuiti.

¹¹ Egfevelei gilei a da fale da ma, na-unpiligi ma,[†]
zekana e la ga gimalala nui, e falesu ma na-gimalalai ma.

¹² Da nu gana daai da ga gola gefegelege,
gimalala nui na-fai ga vizo na-fai va.

¹³ Naka nui ga da ge ma: «Zalai ga pelei zu,
sua noi ga ziezu taazuve pelei zu!»

¹⁴ Egfevelei kpogi a da lati da na-sanieleiti ga,
zekana naka nui a da lati da na-betei zu.

¹⁵ Naka nui ga da yeelo daami anijakai zu,
kele toga da ka ga kpalo vaa wola ve, e va do laave.

¹⁶ Naka nui laave bogbo la ga gigi ga ma,
e leve zunu lofela va, niiti ta zoo ti googaavote fe ga kelegelegi.

¹⁷ E bogbo vili kpaei ga, nii e la loni e va,
keveve egfe gilei a ye levesu, e so goii va.

¹⁸ Egfe titi nui e abulevegiti pilisu,
ta meinti e da nuiti paa bogbo maafoolii zu,

¹⁹ pele gana zunui naa la, nii e seingboi yaavazu,
naa voluma, e ge ma: «Soleya vaa no ve.»

²⁰ Kovi valagi ga da abui za,
siegi zu ne fele ge la na la, kpaei gaa ga da yei.

²¹ Tigii ga da abulekai ve, kovii abui gaazo,
kpaeleve zunui ga da kpaei gaazule.

²² Famai geeve egfe daamiani neenegi,
toga da yei, eyesu e zeeli nui yiimaave.

²³ Wali gaei paei penei maazu,
vele gana kpoe neenegiti ti la, ti nui yiimaave ma vaa noi maaloozufu.

²⁴ Nui woinzegemai daavegai, toga da maaloojfu ga laawooiti,
e da yaavaiti kpete joozu.

²⁵ Ni a gena kpoe vagoiti boga, mina la da,
mazolo na-kisieiti sulaavege ga faa noi.

²⁶ Kelegelege gola na-woinzegemai loofu vai zu,
kele nubusei pe ge bega ga na-sunoi gwee.

²⁷ Zoi a zegfei wo, to bogbo ga loo su,
zoi a kotui gilikilina, toga loo to bogboi no ma volu.

²⁸ E nui ta maawana ga zeeveimai, naa ga ga e zili la.
Wooveledai ma boei wo fai ga da va ga faa zufologologi.

27

¹ Mina gomazei ga nii a gefe lina,

mazolo e la naa gwee, nii e geezu za.*

² E-laave mina e maamuse, nu giligiti ze na, ti ke.
Nu giligi naa gefe, da bogbo e-laave mina ke.

³ Kotui wuiwe, nagaeigi wunegi wui,
kele ziiigaawanai gimalala nui buzegezu, naa wuiwe ti felego pe ba.

⁴ Ziiigaawanai noowe, ziiigulagi geejaaba,
kele be ga a lo toloi lugbo?

⁵ Fizoge e zelii lo nui ma kelei zu,
e va maafe kpo boola vai ma.

⁶ Nu walaai na-zelilomai, ga na-woogefiladai leezu,
nu zili nui e neene vai, naa ga ga yaava vaa no.

⁷ Zigo nui ga da gefe koin guloi va,
pulu nui ga da ani wanai ga ga nemige.

⁸ Siezie nui maa ga joozana seizuve va,

[†] 26:11 Boge mono 2Pi 2:22 zu. * 27:1 Wele ve: Zak 4:13-16.

keεve ege wɔnii maagfoozaai ná-dafagi va.

⁹ Guloi ta gulo maku neɛnegi, ta da nu yiiɛaane,
bɔla vai ná-gaaneei ɔa da koozuneei ve nu ya, é leve da boɔɔ enekɛgi va.

¹⁰ Mina beteve è-wɔlaili ba, ta è-geɛ bɔlaili.

Ni da ɔena faabaagi zu, mina bize, è va li è-geɛloin vɔ be,
mazɔɔ sie mɔinmɔin su, è-zeiɔɔɔi maabuɔaai è va, naa vizoge é leve è-geɛloin va,
maagfoozaai è va.

¹¹ Zie ga gimalai dɔun zunu, ziimave laa ɔa ve ga koozuneei,
ná zoo gè naati gooɔaavote, niiti ti vaazu mà.

¹² Gima nui a faabaagi ɔaana, é da va, toɔa da boɔɔ.

Nui nii é la de faa mɔinmɔin kwεε, naa ɔa da li nɔ ga yiima velei, eyesu é suboloi ɔmɔ.

¹³ Ni nui ta a boɔɔ ɔena ga zeelaga è vɔ be, é vile nui ta ná-kuye vaa va, nii è la kwεε,
ná-segei zege ga kpounmai, nui naa ná-faa zu, nii è la kwεε.

¹⁴ Ni nui ta a tuya loona seiɔɔɔi ve, é woodula la sobuzobui,
toɔa leve be ga foovooi.

¹⁵ Kpɔleve anzanui geεve ege ziei, é vilesu peinpein,
maa la levezu tonai va voloi.

¹⁶ Da wɔinna ga è gaaɔe, keεve ege da ge filei zosu ga yeei,
baa è gulbi vu yeave ga è make.

¹⁷ Kɔlui ɔa da kɔlui ɔaali,

nui ɔigi ɔaazu ɔa da zege ma, seiɔɔɔi ná-siepolui vɔ.

¹⁸ Zoi é welezu kooleɔoole gului ma, toɔa ma waai ta mi,
zoi é maliɔii makesu, toɔa lebiya zɔɔɔ.

¹⁹ Velei nu boɔɔ ɔaazuve ɔaazu la ziei wu,
vele ɔana nu ɔigi a da è-vaagɔlabai leɛ la.

²⁰ Gɔvɛlaazu ta undaavili zegezaɔai ti zulaa la vega,
zekana é la, nuɔusei yiimai laa la zeelia pe.

²¹ Zanugi ta wali ɔaeiti, ta da vete abui ɔa,
kele nui lukpoi ɔaa ɔa levezu, é zooloo daaseigi ma.

²² Anεε ni da gimalala nui zizazu kodai zu ga etei, egevelei nu a da kpazii zija la,
è la zooga è va ná-titigi ɔula ba.

²³ Da-loganiiti gilagilagi gevelei ɔweε ga pagɔ,
ɔaaɔa gola da-logani bulugiti ma.

²⁴ Mazɔɔɔ kpetei la zeeyεga ma eyesu ɔɔ,
masa bɔɔɔɔgi la yeɔa nu unba yeenɔpe.

²⁵ Siegi zu è tufa vɔoi levezu la,[†] tufa undui ɔa da wuzεge,
gizeiti ma lufaiti gaa ɔa le ba,

²⁶ da-vaalagiti maaleɔaiti ta ge ga è maagili zɔɔlaili,
boliiti ta ge ga da-balagi ɔeya aniiti,

²⁷ boliiti ta-niimi dei maanεεve, é kula ge ga è-laamianigi,
wa da-veleyeɔei, ta da-wotiɔe anzanuiti maavaiti.

28

¹ Faa ɔou ge nui ɔa da bize, anεε ni nu la kpeεzu,
kitogi ɔa telebo nuiti zea, ege zala bokpagi.

² Siegi zu kpakagi la zoi zu, kundigila ɔaizie nuiti ta da mɔin.
Kele kundigii a zeina, kelegelegai é ɔala, faiti ta da zie ga pagɔ.

³ Zunui é ga bala nui, é maawɔin nuiti maanɔɔzu,
toɔa ga faa zuɔologolo tonai, é pului loozu.

⁴ Niiti ti gelezu GALA ná-tɔgi va, naati ta da faa ɔou ge nuiti maamuse,
kele niiti ti ɔolozu tɔgi ve, naati ta da laale ti wu.

⁵ Niiti ti boɔɔ veezu faa ɔoi ya, naati ti la sole fai tanɔpe gaagaa zu,
kele niiti ti boɔɔ ɔilizu Gooɔɔ GALAGI va, naati ta da faiti pe gaagaa.

⁶ Fizoge nu ge ga bala nui, è da zie soledai zu,
è va li geεzu ga kpete nui, nii sie velei ga wooveledai.

⁷ Zoi é ɔolozu GALA ná-tɔgi ve, doun zunu ɔana kelegelegai,
kele zoi é vilesu tuva vele ɔou nuiti polu, naa ɔa da va ga unfegi keεge vɔ.

⁸ Zoi é ná-sɔɔɔgi maamɔinzu ga talama walii, nii datevegai.*

[†] 27:25 E zo Gainbogi ma, é li Aɔui vɔ.

* 28:8 GALA ge togi zeini naama vai ma. Wele veti: Egz 22:45; Lev 25:35-37; TSV 23:20-21; Ezk 22:12.

naa ga sɔɔɔgi ɔaaleezu ba naa ve, nii a maawoin nuiti maawoinɔa.

⁹ Ni nu a ɔoluavena, ga é mina woilo GALA ná-to gooi ma, ná-GALA falii woin ɔa zeɔe GALA ma.

¹⁰ Zoi é telebo nuiti kakasu, é ti vile pele noi ma, toɔa loo zeɔei zu, nii é boai.

Kele niiti ti ziezu ga soledai, undanɛei ɔa naati tuɔɔ.

¹¹ Kpete nui ɔeɔeɔeɔe ɔɔɔɔ no ɔaazu,

kele bala nui keɔeɔeɔeɔe, naa ɔa zoo é poluɔula.

¹² Siegi zu telebo nuiti ti kundigilai zɔɔɔsu da, lebiya ɔa da ɔe lee ese pe be.

Kele siegi zu nu noi ti wuzɔeɔe zu la, ese ka da ɔɔɔɔ.

¹³ Zoi é ná-to kologologiti ɔɔɔɔɔzu, naa la ɔula ɔɔɔɔ numa,

kele GALA ka da naa zuvaaye, zoi é laazu zo ga é ɔeɔe ti va.

¹⁴ Undanɛe nu ɔa ga naama nui, nii yeenɔe é luazu faa noi ɔeɔe vai va,

kele zoi é ɔikpaazu, é da faa noi ɔe, naa ɔa lo maanɔɔɔi zu.

¹⁵ Velei zalai la, é zikozu, ta file zuai pului ma,

vele ɔana faa noi ɔe nui la, nii é masadai ɔeezu nuɔuseiti unda, ti ɔalagai.

¹⁶ Kundigii a ɔalana ɔigi ma, toɔa da telebotalai wola ɔe,

kele zoi é ɔeɔeɔe kakama ani mii vai va, toɔa da lebi kundigilai zu.

¹⁷ Nui nii nu va vai ziimaɔe, toɔa da ɔize ga lia ná-kabayegai ɔo pelei,

nu nɔe ge mina pele ɔesa tuɔɔ.

¹⁸ Nu-o-nu nii sie vele zɔeɔeɔe, naa ɔa kizogi zɔɔɔɔ,

kele ɔɔɔɔɔɔɔɔ nui, é pele zuɔili feɔeɔe ziezu, toɔa loo gila su.

¹⁹ Zoi a tii ɔeezu ná-zooi ma, naa ɔa laamianigi zɔɔɔɔ,

kele zoi é ɔileɔu fuun faiti polu, naa ɔɔɔɔɔi ɔa ɔe ga daanɔɔɔwogii.

²⁰ Nui é ga lada nui, zee laa ɔa ve ga tuyai,

kele zoi é woinni é ɔete ga gaazuvilei, maanɔɔɔi la ɔoola ba.

²¹ E la vizoni ga nu zeelɔɔɔɔɔɔɔi ɔe nuɔuseiti zɔɔɔɔ,

anɛe naa ve, nui ɔa zoosu é faa noi ɔe ɔulu ɔuɔai zɔɔɔɔ fai zu.

²² Zunui é ga gaazuɔulapɔ nui, toɔa da kpetei ɔaizie ga gaazuvilei,

toɔa da yeema ga baladai ɔa vaazu ɔo.

²³ Zoi é zeli losu seinoi ma, gaabelasu naa ɔa da ná-faanɛei wuuɔwee,

é leve zoi va é maamusei wosu ga negi.

²⁴ Nu-o-nu é kaazu ga faa noi laade, ga é keeɔe ta dee maavo,

é la vizoni toosu nu va.

²⁵ Zunui nii sɔɔɔgi la ziileida, toɔa da kpɔei wuzɔeɔe,

kele zoi é ɔɔɔɔ ɔalivaazu ɔooɔ GALAGI ma, toɔa ɔe anii pe su no yaɔaba.

²⁶ Dei é laazu da-ɔiɔaizieiti no la, da ga ɔimalala nu,

kele zoi é ziezu ga ɔimalai, faabaagiti ta ɔoola ba.

²⁷ Zoi é faanɛei ɔeezu bala nuiti be, é la yeɔa kpala zu,

kele zoi é ɔaazuvɛezu ma, seinoi ná-kpɔɔi luɔɔ, toɔa foovoo mainmain sɔɔɔ.

²⁸ Siegi zu faa noi ɔe nuiti ti zeizu la kundigilai zu, ese pe ka da ɔɔɔɔ,

kele siegi zu ti loozu bu la, telebo nui ma mainmain ka da ɔula keɔema.

29

¹ Zunui nii maanɛi ga zeli lo ma, é da ɔɔɔi ɔaa ga,

toɔa ɔologolo ga kulafilibai, sosu la ɔaa.

² Telebo nuiti ta mainna, nuɔuseiti koozu ɔa da ne,

kele nu noi ta zeina kundigilai zu, nuɔuseiti ta da kpalagi wo.

³ Zoi é ɔo ga é zie ga ɔimalai, naa ɔa da keeɔe ɔoozune,

kele zoi é ɔileɔu kologolo anzanuiti polu, naa ɔa da ná-naavoloiti kologolo.

⁴ Masagi ɔa da ná-zooi ɔete, siegi zu é ziezu la ga telebodai,

kele a lobeanii maalolina, toɔa naa ɔologolo.

⁵ Nui é ɔoolaiti tee zu su,

toɔa balii laazu kɔɔi wu.

⁶ Faa noi ɔe nuiti ta da ɔe ga kasoga nui, tiya ɔɔɔi ta-lo kologologiti faa zu,

ɔole nuiti ta da pile sɔɔɔ, ti ɔoozune.

⁷ Telebo nui naa ɔwee, nii maanɛi é ɔe bala nuiti be,

kele naama ɔi ge la faa noi ɔe nui ma.

⁸ Neɔɔɔɔɔɔɔɔ nuiti ta da kpɔe abui vili taa wolai zu,

kele ɔima nuiti ta da ziiɔaawanai ɔaayei.

⁹ Ni ɔima nui ta ɔimalala nui ta ɔena tukpɔi ma,

ɣimalala nui yiiɣaawanaɔa, ɔaa ɛ ɲɛɛi wo, ɛ la ɔɔɔa.*

¹⁰ Nama ɔuu nuiti ta ɔa telebo nui woinzege,
kele ɔɔle nuiti ta ɔa ɔaa zɛnvui maazu.

¹¹ Gimalala nui ɣa ɔa na-ziiɣaawana vaiti kpein kula kelema,
kele ɣima nui ɣa ɔa ɔɔɔɔ zo, ɛ la nɔnɔiti kula kelema.

¹² Siegi zu kundigii woilosu da zɛɛ ɔɔɛiti ma,
niiti ti botii ɣɛɛzu zeewu, naati pe ta ɔa ɣɛ ga woɔvalada nuiti.

¹³ Bala nui ta maanɔɔ nui, ti ɔɔɛ faa ɣila ma:
Gooɔɔ GALAGI gaazuve veeve ti felego pe be, ga ti ɔa wele la.

¹⁴ Masagi nii ɛ zobobelala nuiti ta-lukpoi ɣaalevezu ga gaamai,
na-masada ɣa ɔa ye zea ɔɔ.

¹⁵ Kpakoi ta zellomai, ta ɔa ɣimalai ve,
kele zunu loungoi pilegai ɔɔɔɔ yeema, toɣa ɔa dee unfe.

¹⁶ Siegi zu nu ɲoiti ti mainzu la, to kologologi zu ɣa ɔa woɔɔ,
kele telebo nuiti ta ɣɛ ga ta-loobui ma zeelei.

¹⁷ Ni ɔa ɛ-loun zunui maagolona, ɛ la ɛ yiizoolɛ vaa ɣɛa,
kele toɣa ɛ yiilei ga gola.

¹⁸ Siegi zu GALA ge la kulakelema wosu da, nuɔuseiti ta ɔa eteai zie faazupui zu.
Undaaneɛ nu ɣa ga naama nui, nii naazu, ɛ ɣolozu GALA na-toɣi ve.

¹⁹ Nu la ɔa ga botigɛ nui maagolo ga kpɛɛzuɣulai,
mazɔɔ anɛ ni toɣa naa ɣaagaaazu, nii ɛ wosu ma, ɛ la ɣolooa ɲegɛlein.

²⁰ Da nu ɣaana, ɛ ɔa ɔɔɛ, ɛ la ɣiɣaizizu,
nu ɣa ɣito ɣimalala nui va, ɛ leve tɔun ba.

²¹ Ni nu a botigɛ nui laaneɛna na-nu niinelai zu,
toɣa gaabela ga kololalai.†

²² Ziiɣula nui ɣa ɔa kpɛɛi leve,
zoi ziiɣulazu valafala, naa ɣa ɔa to kologogiti ke.

²³ Wasogi ɣa ɔa nui maayei,
kele ɔɔɔɔmaayei ɣa ɔa nui woɔɔ.

²⁴ Zoi ɛ yeezeizu unma nui wu, naa ɣa ɔa ɔɔɔɔ nimiza,
tɔzei ɛ foovooi ɣweɛ, ɛ naama nui laalɔɔma, nii ɛ ɣɛɛzu ga ɛ mina va, ɛ va zeele wooi wo.‡

²⁵ Da ɣɛna lua nuiti ba, toɣa ga balii,
kele zoi ɛ ɣalivaazu Gooɔɔ GALAGI ma, naa yiilei ve.

²⁶ Ma moɲmoɲ ka na, ti ɔa kpɔbai ɣaizie ta-ɣundiɣii ya,§
kele ɛɛ maalobo fai ɣa Gooɔɔ GALAGI ya.

²⁷ Telebotala nuiti woin ɣa ɔa zeɣe telebo nuiti ma,
ɔɔle nuiti maayoseɣeɣe faa ɲoi ɣɛ nuiti be.

Aguul na-kpɔɛiti

30

¹ Yakee na-doun zunui Aguul na-kpɔɛiti.* Zunui nii na-deve wooiti ti Itiyele na-faa ma.
Itiyele na-faa ma, ta Ukale.

² Gaama ve, na ga ɣimalala nui, ge leve nuɔuseiti kpein ba,
nuɔuse ɣelegelegi la zɛa.

³ Ge la ɣimalai ɣalani,
ge la GALA Nadagai na-faaɣweɣi ɣweɛ.†

⁴ Be ɣa ɛ leɛni geeɣɔɔɔɔ zu, GALA pɔ be, ɛ zeɣe na, ɛ yei?
Be ɣa ɛ fiilei zoga, ɛ ye zea?

Be ɣa ɛ zieiti pua na-seɣei la?

Be ɣa ɛ zoi ɣweɣiti kpein daa?

Daasei ka be, na-doun zunui laasei ka be?

Bo deɛ, ni ɛ kweɛ!

* **29:9** Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: *toɣa la no yiiɣaawana, ɔaa ɛ ɲɛɛ, tama nu la bega pe.* † **29:21** Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: *toɣa gaabela ga ɛ ɔɔɔɔ vete ga pele wu loun zunui ɣila.* ‡ **29:24** Maaneɛni ɛ wosu foovooi ba kelemaɔɔ kpauin, ga ti ɔɔba nui ɣula kelema. Wele ɔeti: Lev 5:1; TɔN 17:2. § **29:26 ti da kpɔbai ɣaizie ta-ɣundiɣii ya:** Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: *ti pɔ ga totuɣi ti-wooi mɛni ɔaa totuɣi yeezei ti wu.*

* **30:1** Tanisu Aguul ɔni ga ɣima nui ta, eɣvelei Etan ta Geeman ti ɣeni la (1Ma 5:11). *Yakee na-doun zunui Aguul na-kpɔɛiti:* Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: *Masa nui Yakee na-doun zunui Aguul na-kpɔɛiti.* Ni naa ve tama, Aguul ɣeni mu ga Isemayele mavofodai gila. Wele ve: Zen 25:13-14. † **30:3** Tati pelei taɣili balaa ka ga niiti: *kele ge nuiti ta-vaagweɣi ɣweɛ, ɔaa tama ge la nu nadegaiti ta-vaagweɣi ɣweɛ.*

⁵ GALA daawooi ḡilagilagi pe ka ga gaamai.
Toḡa ga kooḡo zεpegi naati be, niiti ti loḡfuzu bu.
⁶ Mina tanope da daawooiti ma,
ni naa laade, toḡa è loḡa, è vete ga zεε nu.

⁷ Ḣooḡo GALAGI, nà faa felego valizu è ma,
naati ke bè, aisa nà-eteai va be:
⁸ màke, gè mina kpoe naka wo, 6aa zεεiti,
mina kè ga bala nu, 6aa kpete nu wola.
Naa ve zèa no, nii fizogai mà, gè eteai zie.
⁹ Mazoloo anii pe ga voovana zèa, nà va lia ḡelezu è va,
gè va ḡe ma: «Be ḡa é ga Ḣooḡo GALAGI?»
Baa mu, maanogoi a boina dà, gè boḡo ḡe ga unma nu,
gè baagula nà-GALAGI ma ḡana.

¹⁰ Mina va botigε nu ma, maliḡii ḡaazu.
E mina è voovo, da-vaagaaazagi ma ḡasoi ḡa la è unma.

¹¹ Nui tanigaa ta ná, ta da ti-ḡεε ḡoto,
ti la tuya loa ti-lee ve.
¹² Nui tanigaa ta ná, ti boḡo ḡaazu ga ti ḡadegε,
tama, ti la gbani, ti va ḡula ta-ḡozoba vaiti su.
¹³ Nui tanigaa ta ná, ti ḡaazuleai,
ti da wele nui pe ba fawuu.
¹⁴ Nui tanigaa ta ná, ti-niiḡaiti ti ga boḡa zokpoiti,
ti-6alo ḡaeiti ti ga boḡaiti, ti da maanogoi nuiti mi,
ti va ḡeε, ti ḡula eteai zu,
ti va bala nuiti suwugaaave, ti ḡula nuḡuseiti saama.

¹⁵ Mooli ná-doun anzanuiti ti fele, ti-laasei ka ga: Fe! Fe!
Ani savago ḡa ná, ti-yii la leida eyesu pe,
eyesu pe ti la ḡea ma: «É kula ḡea.»

¹⁶ Ḣovealaaazu, doun zolootala anzanui,
zooi, nii zie la ga kpole woinzeḡe ma,
kele ti-naanisiei ḡa ná balaa, abui, nii é la ḡea ma: «É kula ḡea.»

¹⁷ Nui ḡaazuḡεzeiti é ḡeεḡulazu la keεḡe zu, é da woozotalai ḡe ga dee,
kotudei ma ḡalawoniiti ta ti ḡula su, koḡe yivoiti ti ti mi.[‡]

¹⁸ Faa savago ḡa ge la de gaagaaani,
kpudeai maazu:

¹⁹ koḡei ḡove pelei geezuve,
kaalii bokpo pelei fasai ma,
ḡatoi ná-pelei kpolodei zaamave.
Kele naanisiei balaa ḡa ná:
zunui zie velei é lo anzalopoi va.

²⁰ Wele velei weenzo anzanui a da ke la:
a yiima vaiti keena ziilei, é laama ve bale,
é ḡe: «Gè la faa ḡou nape keeni.»

²¹ Faa savago ḡa ná,
niiti ta da eteai niikpi, é la ziaa bu:
²² duoi a zeina ga masagi,
ḡimalala nui a zobo solobna, é da ḡonogi zoloo,
²³ anzanui keḡebai wogai da, naa a zeina zini be.
Kele naanisiei balaa ḡa ná:
duo anzanui é zeizu duo dee otogai zu.

²⁴ Sua naanigo ḡa ná eteai zu, ti wola loidai gola,
ane naa ve, ti wola ḡigε dageleve:

[‡] **30:17** Nii voluve ḡa ga faanee wuugweetalaloun zunui ma voomai la kaba zolobga, toḡa ye ná file woniiti be.

25 pupuiti, zεbe nɔpe ge la ti va,
 kele ta da ti-gɔnɔgi gεvele βete fogoi,
 26 fasa woliiti,[§] zεbe la ti va,
 kele ta da ti-vuuzuve βete fasaiti su,
 27 kotogiti, masa ge la ti unda,
 ta da βɔgɔ zeɪ su, ti ma βulugi da gɔla,
 28 kooloiti, niiti nu a da ti zo nɔ ga yeɪ,
 ta da lo masagiti ta-masa peleiiti bu.

29 Fuluani savago ga nά,
 ti zie velei, ta ti maaneε velei ga peɛte gani:
 30 zalai, nii ziiɔbai ε leve suaiti pe ba,
 ε la gɔla volu nu nɔpe be,
 31 tee zinei, * nii a da gaalo kɔgɔvulu valagiti ga, 6aa mu boli zinei.
 Kele naanisiei balaa ga nά:
 masagi ε loni nά-kɔvεbei untuɔ, ti da li.

32 Ni ε gɛni ga gɪmalala nui, ε da waso,
 6aa ni ε gɛni kigaizie ɲɔiti bosu,[†]
 za voluma, βɔgɔ zo.
 33 Mazɔɔo nɔnɔi loɔgaai ga nu a da gulɔi zɔɔɔ da,
 sokpa loɔgai ga ɲamaɪ a da gɔla su,
 ziiɔaawanai gaazuleai ga kpɔei a da gɔla su.

Tεngi ε veeni masagi ya

31

¹ Masagi Lemuwele* laawooiti. Kalagiti dee ti woni da.

² Lee ga nά bo ε ma, dɔun zunu?
 Lee ga nά bo ε ma, kɔozu loin?
 Lee ga nά bo ε ma, dɔun zunu, gε minazegeni ga gε sɔɔɔ?
³ Mina ε-zuvikei ve anzanuiti zea,[†]
 ta da-veleiti, naati zea, niiti ta da masagiti kaka.

⁴ E la zolooni masagiti ma, Lemuwele,
 ε la zolooni masagiti ma, ga ti va dɔɔi βɔle,
 6aa naati, niiti ti kundigilai gεezu, ti va gaazulati gani βɔle.[‡]
⁵ Mazɔɔo a ti zona, ti mina yeema tɔgi laawooiti ma,
 ta ti mina maawɔin nuiti ta-gaamai maavalibo.
⁶ Nu gaazulati kpɔle anii ve naa ya, nii undaa vaazu vilisu,
 ta dɔɔi ve maawɔin nui ya.
⁷ E kpɔle, ε yeema nά-baladai ma,
 ε mina gɪtoo nά-maanɔɔi zu.

⁸ Laalao ε βɔε, ε naati maalobo, niiti ti la zooga ti va βɔε,
 ε naati kpein maalogi wo, niiti keɔbai wogai ga tiye.
⁹ Laalao ε βɔε, ε tukpai gaaleve ga telebodai,
 ε maanɔɔi nui maalobo ta bala nui.

Anzanu zɔβelamai nά-fai

¹⁰ Undaanεε nu ga ga naa, nii a anzanu zɔβelamai zɔɔɔ,
 tosuve wɔɔɔve kɔbu ani vagoiti songoi va.
¹¹ Sinigi laave da,
 ani vago nɔpe ge la valaga nά-pelei wu.
¹² E la da ga kazemazu vaa nɔpe ke ga sinigi,

[§] **30:26 fasa woliiti:** Naati ta ga tufa mi zua goiti, ta da mɔin volu gizeiti ma. Wele balaa vɛti: Lev 11:5; Guy 104:18.

* **30:31 tee zinei:** Tati pelei taɔɔli balaa ka ga niiti: *sooi, zabei*. † **30:32** Tati pelei taɔɔli balaa ka ga nii: *ni ε tɔɔzeida ga kigaiziei woga*. * **31:1 Lemuwele:** Nu la masagi nii gɪweε. **Masagi Lemuwele laawooiti, kalagi niiti dee..:** Tati pelei taɔɔli balaa ka ga nii: *Masa masagi Lemuwele laawooiti, niiti dee...* Ni naa ve tama, Lemuwele gɛni mu ga Isemayeɔle mavofodai gila. Wele 30:1 zu, ta sugulazuve. † **31:3** Nii ga βɔezu, ε vile anza velei wu anzanu mɔinmɔingiti ba masa pelei wu, niiti ta la zoo ti masagi zege sie vele va. Wele vɛti: 5:9-11; 1Ma 11:1; Neg 13:26. ‡ **31:4** Wele vɛti: 16:10, 12; Guy 72:1-4; Tɔn 10:16-17.

keni faa vagoi na, sii ma voloiti pe su.

¹³ Toɔa da baala deɔai ɔaizie ta gezei,
e da boti ge ga zeeiti ga koozuneei.

¹⁴ Ege yaaɔo baɔoi,

toɔa da zeege ga ɔonogi ɔoozama.

¹⁵ Toɔa da wuzege ga kpidiɔidigi,
e daamianigi ve na-peleyegei ya,
e na-deveiti fe na-botige anzanuiti zea.

¹⁶ E ɔisie kpalagi ta zu, e geya,
e leezen belele leve ba, ga na-botii zulonogi.

¹⁷ Toɔa da botii ge ga suvikai pe,
zea la valaga ɔo.

¹⁸ Toɔa petesu ga zeavaiti su ɔa betezu,
toɔa da ɔaazuɔa, e da botii ge kpidi, abu zezei ɔa.

¹⁹ Toɔa da kenagi zo ga yeei, e da gezei bali,
e kena kpakui zo ga yeebeɔaiti.

²⁰ Zeei maalege maanogɔ nuiɔ ta-ɔɔba vai ma,
toɔa ga faanee ge nu bala nuiɔ be.

²¹ E la lua koole va, e vile na-pelele va,
taozei sege vagoiti ta ti pe zea.

²² Toɔa da dasuzegeiti kpete to ɔɔɔai,
geze boi segeiti ta § zea.

²³ Sinigi ɔa ga seizumaaneege ese pe ge kwee, ti da unfe ma,
tiya ɔa ta da ze taa vaawo bosuɔeti.

²⁴ Toɔa da segeiti fele, e da ti vɔdi,
e da saamaɔiligiti fe yaaɔoiti zea.

²⁵ Zeebe ta unfemai, ta be ga maagili zoolai,
toɔa da nee laa ɔakama, a ɔena ɔisiaa velele vele vaiti su.

²⁶ Toɔa da ɔɔe ga ɔimalai,
sooge kalagi wosu ga woogegiladai.

²⁷ Toɔa da wele fai kpein ma, e ziezua na-peleyegei wu,
e la loogoga botii va.

²⁸ Na-dointi ta da wuzege, ti va ti da maamuse.
Maamuse vai ɔa da ge ga guyei sinigi la.

²⁹ E ge ma: «Anzanui moɔnɔe, ti-losuɔeti boobai,
kele ɔoun da, e buɔeɔe ti pe maazu.»

³⁰ Zaalai ɔa ga yaava ani, padai ɔa da leve,
kele anzanui e luazu ɔooɔo GALAGI va, naa ɔa maanɔai ga e maamusei zoolo.

³¹ A kpobzuɔe ma lonogi ve zea!

Wo maamuse vaiti bo, taazuɔe negelein e vile keewotiiti pe ba!

§ 31:22 **geze boi segeiti ta:** Sege zongo ɔaaɔaagiti keni ga tiye, ti ɔeni ga zobodai ma voogi. Wele ɔeti: 7:16; Zen 41:42.

Misee Ná-Sευεi Sευεi loozeigi

GALA goo wo nui Miseeni ka ti ɣeni ma ta GALA goo wo nui Ezayi, é nɔnɔ ma wotii ɣeeni gaamai zu, é zo kona undɔfela puunaanigoi (740) ma, é zeeli kona undɔfelai (700) ma, aisa Yesu Kilista va zɔlɔɔ eteai zu. Uelei nɔ Ezayi keeni la, é ɔɔeni Zuda masadai zu nuɔuseiti pɔ, siegi zu naati ti ɣeni la kpɔei maazu ta Asiili yooi zu zalavusuiti.

Misee ɔɔeni goomeni nuiti pɛ pɔ, ga ta-yooi, mɔun ge la ma ga ta-laa wolai Zeeluzalɛme, toɣa vaazu zosu, eɣevelei é ɣeeni la ga Samali, Izelaye le ná-masadai ma laa wolai, é looni bu, é zo kona undɔfela puufelegɔ maazu felegoi (722) ma, é zeeli kona undɔfela puufelegɔ maazu ɣilagi (721) ma, aisa Yesu va zɔlɔɔ eteai zu. E ti looni ɣizu ga, faabaagi é vaazu, faa ɔɔiti ti ti ɣeeni, naa zuɔlooi ɣana ti vaazu kɔmɔsu, mɔun ge la ma mɛɛ ga telebotala vaiti ti ti ɣeezu ga ɔɔɔɔ.

GALA goo wo nui ɣa pɔ ga, GALA ge faiti daazale, naa ɣea ga ti vilega laawu ta nu wolaiti, ta nuɔuseiti ta-ɣundiji wolaiti, ta zobobe nu wolaiti, ta totuɣoiti, ta tukpɔɣaaleve nuiti, ta zalaɣa ɣula nuiti. E sakpegi wuzegeni balaa GALA goo wo nuiti daalɔɣoma, niiti ti ɣeni nuɔuseiti kakasu ga minazeɣe kpɔeiti, ti da ɣe ma, zobo ge la mɔ ná, faa nɔpɛ ge va valibo niima vaiti su.

Misee ná-tɛnɛ gooiti maavele ma, toɣa pɔ ga zɔiti ti woilosu gooi ma, ti ɣigaizie ti ziimazeɣe pagɔ wo, ti ɣolo nɔ GALA ziimai ve, ti unfemai wo, ti zɔiti nɛɛ ve (6:8). Naama lenɛ gooiti ka GALA ná-kizo fai ma wooi wo fai vilɛni polu, GALA ge vaazu keezu ga niinɛ, velela velei ná-nuɔuseiti be.

Misee ná-sevei ɣɔɣɔlogɛ keela woo felegɔ ma, ti vilɛsu ɔɔɔɔ volu, ti da ɣomi: GALA ka bosu ga toɣa vaazu ná-nuɔuseiti tukpɔɣaalevezu, é ti maagolo (gaagwɛsu 1 é zeeli gaagwɛsu 3 ma, gaagwɛsu 6:1 é zeeli gaagwɛsu 7:7 ma), kele é minazegeni be balaa, ga toɣa kizo (gaagwɛsu 4 é zeeli 5 ma, gaagwɛsu 7:8 é li gaagwɛsu 20), é ti vu su volu, é ti lo kundiji wu, nii a ɣula Davide mavofodai zu (gaagwɛsu 5:1-4a).

1 Wooti ka ga niiti ɔɔoɣɔ GALAGI ti laazeelini Mɔleesete nui Misee ma, Zuda masa savagɔiti ta-yeɣɣɛɣalaiti, Yɔtame, ta Aɣaze ta Ezeekiase. Kulakɛlɛmai naati ti vilɛni taa wolaiti ba, ti ga, Samali ta Zeeluzalɛme.

GALA ná-tukpɔɣaaleveai Izelaye le laalɔɣoma

2 Nuɔuseiti pɛ à woilo!

Zooi ta wɔiti wo zooi ɣa, à ɣida bu!

Maliɣii ɔɔoɣɔ GALAGI ɣa yesu seizu naɣegai,

é zeele wooi wo wo laalɔɣoma!

3 Wele Maliɣii ɣana ɣula seizuve,
é yei, é da ɣɔɣɔzие zalaɣa ɣula adaveti su.

4 Gizeiti ti da buse kɔɣɔwu,
petugiti sulaa da lao,
eɣe kedoi ɣaa ɣa ɣe wuunsu abui ɣa,
eɣe zie a ɣe gizei yeizu.

5 Naa pɛ ka ga Zakɔbe mavofodaiti ta-lo kologologi,
Izelaye le veleyeɣei ná-kotoi maavele ma.

Be ɣa é Zakɔbe liizu to kologologi ma?

Ná-taa wolai Samali laade ɔaa?

Be ɣa é Zuda liizu ani ɣɔɔ vaiti ma?

Zeeluzalɛme laade ɔaa?

6 Maliɣii ɣeni ma: «Naa ma, ná Samali ɣeezu ga kɔtu zigigi dɔɔɔi zu,

ti da leezen belei la ma,
ná ná-kɔtuiti kilikili, ti la nɛmɛi zu,
gɛ kpale ná, ma wuulaagiti ti maagala.

7 Ná-kɔɔɔɔ gani kpetɛaiti su ɣa ɣaleɣale,
ná-tɔnɔ ɔɔiti pɛ ti ɣala.
Ná-vololiba zaɣaaiti, gɛ naati suɔulukpulu,
tɔɔzei naati ti ɔɛtɛni ga ná-kologologi ma ɣulanumai,
ta vaazu ɣeezu ga kologologi taɣiliga ma ɣulanumai.»

GALA goo wo nui ná-gɔbi

⁸ Naa gja é kεεzu gè gjaaleizu, gè da wòb, gè da zie ga gògòba nakai, kòba nakai, gè da kpeei loo egè kovei, gè da kpalagi wo egè saa wònigi.
⁹ Mazòbò maanògò seelii Samali ma, é la gfulaa su pe. E zeelia Zuda yooi ma ta Zeeluzalame taa zigídaue, ve ná-nubuseiti ti zeini ná.
¹⁰ A mina daazeeli Gate taazuue, à mina wòb! Bete-Leafela nuiti à gilikili fufiligi zu!
¹¹ Safil nuiti, à leve ga gòba nakai ta wa-unfegi! Saanan nuiti ti la zoosu ti va gfula taa va. Gòbò gja wosu Bete-Gayesele taazuue, kpòba zobo ge la mò ná.
¹² Malote taaveaiti sasu gja balizu ta-gulanumaiti ma vaa zu. Mazòbò nimiza vai Gògò GALAGI tevegai é zeelia Zeeluzalame taa zigídaue ma.
¹³ Lakise laaveaiti, à wa-gògò wotoloiti ta sooiti kebele bete. wo wòkògòni Izelaye ná-woowaladai ma, wo Zeeluzalame lò tò kologologiti su.
¹⁴ Naa ma, Zuda nubuseiti à bali ma wa Moleesete-Gate nuiti. Akezibe taa wolai la gèa ga kula faa zu ani Izelaye nubuseiti ta-masagiti be.
¹⁵ Maliqii gja wo lòozu nu niine yeezu Maleesa nuiti. Izelaye gundigiiiti ti-lògò gfulaai, ta velazuue gjaizie Adulame vugi zu.
¹⁶ A wòungiti bo, wo ti buye ma, Zeeluzalame taaveaiti, kpaanagi gè wo unma, egè duai nòungi, à wo yiima lointi ta-wòbò wo, mazòbò ta liizu ga tiye duòlai zu, ti maafoozu wo va.

2

Tooma nuiti

¹ Maanògò gja naati tugó, niiti ti telebotala vai gèvele betezu, ti da gisie faa jòl zu, ta gèna laani kpidii! Geelaa a laona, ti vile kεε vai vòlu, siegi zu ma zobogi ti ve la.
² Ti da gaazugula kpalagiti ba, ti da ti zegè, ta pelèiti, ti da ti zegè. Ti da loo nuiti ma, ti da ta-vele wu zòlaiti sege, ti da ta-yooiti kula ti ya.
³ Naa gja é ba, Gògò GALAGI wooi gja: «Nà maanògò gèvele betezu niima nu ziiti daalògama, wo la zooga wo va gògi gfula bu, wa gèna ziaa, keni wo wòungi vile, mazòbò yeedegàlai é vaazu toga ga nimiza ziegi.»
⁴ Naama volo ná, ta wo laalò guyei zu, ti da maawòin wuyei loo wo ma ga: «Giya gja gi gologologai metu! Gá-nubuseiti ti valaga ta-yooiti ma! Zòiti ta gi beezu gá-balagaveti, ti da ti gaaqwe bògò va! Leeni vaa zu ti loozu gi ma?»
⁵ Tama, wo tanòpe ge la mò nònò zòbòga zòoi zu, nii Gògò GALAGI ná-nubuseiti ti gaaqweezu.
Zòiti ti GALA goo wo nui wooi zakpesu
⁶ Ta zεε bòei wosu, ti da gè ma: «À mina zεε bòei wo fuun. Nu mina zεε bòei wo ga naama zii, ga: Baaqfulama vai la zegèa ma!
⁷ Anεε naa ve, leeni gja é wosu Zakòbe ná-nubuseiti saama? Gògò GALAGI yiijaawana fala baa?

Ná-faa g̃evele g̃a nei 6aa?»

GALA ge g̃e ma: «Dàawooiti ti la zolooni ga pagò, naama nui ve, nii é telebodai g̃eezu 6aa?

⁸ Kele wogi m̃onò, wo ná-nubuseiti keeni ga wo zili nuiti.

Wa sege wolai g̃ulazu segefewegefeiti maazu, naati k̃oba ti levesu wo g̃oba ziileigi zu, ti dá zef̃e k̃oomave.

⁹ Wa ná-nubuseiti ti-anzaiti kpeezu ti zaama,

wo ti g̃ula ti yiima veleiti bu,

lebiya voganii gè feai ti ya,

wa naa g̃ulazu ti ya, ti la solòoga pe.

¹⁰ A wuzege! A liina!

Mazalò niima yooi la ga doog̃o bosu,

tòzei ná-k̃òzoi maavele ma, tog̃a vaazu g̃olog̃olosu ga gola.

¹¹ Nui ta a vaana, é dá kpize nakai wo,

é dá zee b̃oeiti bo, ga:

«Nà bosu wo ma,

wa vaazu d̃oi zolòosu ta gaazulati ganiiti.»

Zee b̃oe wo nui naa g̃a soloogai niima nubuseiti ma!»

GALA ka Izelayele nu vului motaiti gaale ba

¹² «Nà vaazu wo pe wo g̃aaleezu ba, Zakòbe mavofodaiti,

nà vaazu wo g̃aaleezu ba, Izelayele nu vului motaiti,

nà wo g̃aale ba, eg̃e baalagiti ti sasa g̃ilagi zu,

eg̃e baala kpulugiti ti laamiizu ada g̃ila.

Nu g̃a g̃e bebe wolai zong̃o wooi menisu.»

¹³ Zoi é pelei g̃ulazu, naa g̃a lo ti luğ̃o.

Ta pelei g̃ula, ti g̃aaba,

ti leve sig̃idave, ti g̃ula ga naa velei.

Ta-masagi g̃a lo ti luğ̃o,

G̃oog̃o GALAGI g̃a a g̃e ti untuğ̃o.

3

Izelayele g̃undiğ̃iiti ta-lo pele noi

¹ Gè g̃e ma:

«À woilo, Zakòbe mavofodai ma g̃undiğ̃iiti,

woi wo zeini Izelayele nubuseiti unda!

Wo-losuve la ga wo va zie ga solèdai 6aa?

² Wa g̃elezu faa vagoi va,

faa noi g̃a neai wo ve,

wa nuiti k̃olagi g̃ulazu ti ma,

wo ti ma zuai g̃ula ti-gaeiti ma.»

³ Ti-laamianigi g̃a ñonò ga ná-nubuseiti ma zuai.

Ta ti-g̃olagi g̃ulazu ti ma,

ti ti-gaeiti galeg̃ale.

Ti ti zubulukpulu,

eg̃e suai, nu gilizu k̃olu liğ̃ii zu.

⁴ Naa g̃a é ba, ta woodulana G̃oog̃o GALAGI ma ga é b̃o ti va,

Maliğ̃ii la ti woodaavotega pe,

kele tog̃a voluave ti va,

tòzei faa noi va, ti keeni.

GALA goo wo nuiti ti Izelayele yaavazu

⁵ G̃oog̃o GALAGI wooi g̃aa, é ga nii,

GALA goo wo nuiti ta-vaa zu,

niiti ti ná-nubuseiti kakasu, é g̃e ma:

«Ni ta ani l̃ona ti-la,

ta dá g̃e ma naazu fai pe ge zolooga,

kele ta dá k̃oi veè naati ba,

z̃aiti ti la ani l̃oni ti-la.

⁶ Wa g̃e niina kpidii zu,

wo la m̃o kulakel̃ema g̃aa!

Delela vele vaiti bo fai bega!

Kpidii g̃a veè niina wo ma, eg̃e foloi a daana,

foloi zu gá bidi wo ve.»

⁷ Zóiti ti faiti bosu ma yeelugó, 6aa gá gúla ti ma, adóβεε nuiiti ta unfe!

Ti pe ta gaazulóogú, mazóloo GALA ge la ti woogaaavotega pe.

⁸ Kεle nún, dáavege ga gaa6aai ta Góogó GALAGI ná-Zenvui, ta sóledai, ta zεbei, ga gέ Zakóβε mavofodai ná-to kologologiti dεε la, ta gέ Izelayεle ná-kotoi lεε la.

Zeeluzalεme gologolo fai

⁹ A woilo degεmu nii ma, Zakóβε mavofodai ma gúndigíiti, woi wo zeini Izelayeεle nu6useiti unda! Wa sóle fai woinzegejezu, wo telebodai maave.

¹⁰ Wa Siyón losu ga nu vaai, wo Zeeluzalεme lo ga sunoi.

¹¹ Ta-gúndigíiti ta tukpói gaaεvezu lobeanii maazu. Kεni ti ta-zalaga gúla nuiiti sala pe, ti va nuiiti kala ga to gooi. Kεni ti ta-GALA goo wo nuiiti sala pe ga walii, ti va velela vele vaa wo. Ti dá voluzei Góogó GALAGI va, ti dá gε ma:

«Góogó GALAGI la gi zaama 6aa? Da ma, maanogó nape ge la zeelia gi ma.»

¹² Naa gá é ba, wo maavele ma, Siyón gá woli, egε kpalagi, Zeeluzalεme gá gε ga kótu zigigi, dá6oi gá GALA pelei ma gizei maabóole.

4

GALA ka masadai gε Siyón

¹ Yeegefala gaaεlagiti ta zeelina, Góogó GALAGI ná-Pelei ma gizei gaa gá góoza, é lo gizeiti pe maazu, toga lo gize goiti pe maazu, nu6use vebei gá gε liizu pó be.

² Zii giligiti ta gε liizu ná, ti dá gε ma: «A va ade le Góogó GALAGI ná-gizei ma, Zakóβε ná-GALAGI ná-Pelei wu, naa gá a ke, é ná-peleiti dεε ga adeye, ade va zie ga ná-peleiti.»

Mazóloo Siyón gá togi a zege ná, ta Góogó GALAGI laawooi gá zóloo Zeeluzalεme nó.

³ Toga zaamazu logi wo nu6use moimoin zógózu, toga gε ga zii wolaiti ta-lukpógaaεve nui, anεε zóiti ti maagóozaai. Ta ta-góogó woga zókpóiti ke ga kaliiti, ti ta-6εεinti ke ga molo leve wogáiti. Zii la mó valaa zii va,

nu la mó kóogó vaa ma gála boga.

⁴ Eεε ka ná-leezen beεle la ziiεigi zu, ta ná-koolegfoole gulu 6elei, nu nape ge la bóla maalua mónó, mazóloo Góogó GALAGI, Fai-Pε-Maliqii, gá é boga.

⁵ Zóoma nu6useiti ta ziezu ta-galagiti daaseigi zu, keε giya ma, gá ye ziezu Góogó GALAGI ada-GALAGI laaseigi zu, eyesu gó.

GALA ka ná-baala kpulugi gaaε ba

⁶ Góogó GALAGI wooi gaa: «Naama volo ná, ná ná-baalagiti gaale ba, zóiti ti maalεgefεgai, ta zóiti ti zuvazagai, niiti gε ti zopele nóuni.

⁷ Zóiti ti maalεgefεgai, ná naa mótaiti make, zóiti ti maagóozani, gε naati ke ga zii wola. Góogó GALAGI gá masadai gε ti unda, Siyón gizei ma, é zo názuve ma, eyesu gó.

⁸ Da ve, Zeeluzalame gize, è wɛɛzu nuɓuseiti ma,
 ege baala make nui é wɛɛ baala kpulugi ma,
 da ga va da-masadai zɔɔsu ɔlu, nii é gɛni è ya mɔungi.
 Zeeluzalame ga gɛ ɔlu ga masadai ma laa wolai.»

Zeeluzalame ná-volufulai ta unmoɔ fai

⁹ Lee bee ga wo toozu niizu, niizu Zeeluzalame nuɓuseiti?
 Masa ge la mo wo ve ɓaa?

Wo lenɛ nui zaa ɓaa,
 taɓai wo zosu gani, ege anzanu a gɛ doun zɔɔsu?

¹⁰ Siyɔn laaveaiti, à ɓɔɔ zuɓili ga taɓai,
 wo kpalagi wo, ege anzanui é doin zɔɔsu!

Mazɔɔ wa gɔlazu taai va,
 wo zeɪ dɔɔ wolai zu,
 wa liizu, eyɛsu wo zeeli Babilone.
 Kele miná ga wa unmoɔgi zɔɔ ná,
 Gooɔɔ GALAGI ga wo gɛya ɔlu,
 é wo gɔla wo zili nuiti zea.

¹¹ Kele niizuve, zii mɔinmɔin ge gaalea ba wo laalɔɔma,
 ti da gɛ ma:

«Baagɔla faan wa-laai ma!
 Ade Siyɔn taai tɛi koloɔolosuve ga!»

¹² Kele ti la Gooɔɔ GALAGI ná-devei gwɛɛ,
 ti la kisu vaiti gaaɔaazu,
 ti la kwɛɛ ga é ti gaaleuve ba,
 ege molo giliiti, é ti ɔu ti-logazuve.

¹³ Siyɔn nuiti, à wuzegɛ, wo moloɪ loɔa!
 Ná minei losu wo va, é ga kɔlui,
 gè wo-ɔolokagi gɛ ege kɔlu ɓoigi,
 wa nuɓuse mɔinmɔin deɛve gɔɔɔwu,
 wa ti-yeaɔɔligi kpein ke ga Gooɔɔ GALAGI nɔnɔ,
 ta-naavoloɪ kpein ka gɛ ga Gooɔɔ GALAGI nɔnɔ, eteai pe Maliɔii.

¹⁴ Kele niizu, à wa-gɔɔɔɔ nuiti gaale ba, Siyɔn nuiti!
 Ta ga ade zeɪ kele su,
 ti Izelayele ná-kundiɔii loɔa gaazuve ga tukpɔi.

5

Masagi ga zɔɔ Beteleyeme

¹ Da ve, Beteleyeme Efelata,
 deɪ è ga taa goi Zuda laa wolaiti saama,
 è ɔɔ be ga nu gɔlazu ná bè,
 zɔi a zeɪ Izelayele nuɓuseiti unda,
 nii ná-fai ɓɔzeizuve gɔlaai wɔɔwɔɔi ma ziegi zu,
 yeegeɔalaiti ti levegai kaite.

² Naa ga é ba, Gooɔɔ GALAGI ga de a gaazuzege ná-nuɓuseiti ba,
 eyɛsu naama yeei zeeli, yeei anzanui naa,
 nii maaneai é doin zɔɔɔ, naa ɔɔɔ.
 Kegeleai mɔtaiti ti yɛsu duɔlai zu,
 naati ti va ɔlu, ti ɔu Izelayele nui zɔiti ma.

³ Tɔun ka zeɪ ga pagɔ,
 é lo ná-baala kpulugiti tugɔ ga Gooɔɔ GALAGI ná-zobogi,
 ga Gooɔɔ GALAGI maaniagi, nii é ga ná-GALAGI.
 Ná-nuɓuseiti ta zɛnvui wo ziileigi zu,
 mazɔɔ ɛse pe ka ɓɔɔ adave pe,
 eyɛsu zou bela ga ná pe.

⁴ Naa ga gɛ ga ziileigi!

Siegi zu Asilli nuiti ta vaa la, ti lo gá-yooi zu,
 ti lo gá-vele vaɔɔiti bu,
 gá totuɔiti ta kundiɔii mɔinmɔin teve ti laalɔɔma.

⁵ Ta-gɔɔɔ zɔɔlaiti sabui zu,
 ta-zobogi ga gɛ Asilli yooi ma, Nimelɔde yooi.

Tɔ ɔɔŋɔi toŋa gi ɔula Asiili nuiti zeezu,
 siegi zu ta gá-you ɔwepelemave maazuɔudena la, ti lo gá-yooi zu.

Izelayele nuɔuseiti ti zii ɔiligiti su

⁶ Izelayele nuɔusei mɔtaiti ta ye nuɔuse mɔinmɔin saama,
 ta ɔe ɔe nɔɔa pagɔi ɔooŋɔ GALAGI tevesu,
 ɔa ɔe sabalagi é uuuzu tufai ɔa,
 zee la laani nu nɔpe ma,
 ki ge la loni nuɔuse va.

⁷ Izelayele nuɔusei mɔtaiti ta ye ziiti saama,
 nuɔuse mɔinmɔin saama,
 ti zu ɔa ɔaa, ɔe zalai é dɔɔɔ zuaiti saama,
 ɔaa ɔe zala ɔokpɔgi é toganiiti saama.
 Siegi zu é levesu da, é ɔa ɔɔŋɔlo ti ma, é ɔa ti vali ga,
 nu nɔpe ge la kulaa zea.

⁸ A yeevee wo-ɔɔɔɔŋɔi ma,
 ta mɔnɔ wo zili nuiti pe ti ɔoŋoŋo!

GALA ka ná-nuɔuseiti nade

⁹ ɔooŋɔ GALAGI wooi ɔaa:

«Naama volo ná,
 ná wa-ɔɔɔɔɔ zɔoiti pe kula zɔoi va,
 gè wa-ɔɔɔɔɔ wotoloiti pe koloŋolo.
¹⁰ Ná wa-yooi ma laa wolaiti pe koloŋolo,
 gè ada ɔiingiti suvaza, ve ti wo ɔuluzeidai naati ba.
¹¹ Ná zɔŋo vaiti pe kula wo zaama,
 ungaizie nu nɔpe ge la mɔ ɔea wo yeema.
¹² Ná kɔɔŋɔ ganigiti kula wo zaama,
 gulu zaɔaaiti ta kotu zigigiti,
 wo la mɔ nɔkɔga ani nɔpe bu, nii wo kpeteai ga yeei.
¹³ Ná wa-zale ɔɔ wuluuti tɔɔŋula,
 gè wa-laaiti koloŋolo.
¹⁴ Ná potokulai ɔe zii ɔiligiti ma, ti la ɔoloni bè,
 ga ziiɔaawanai ta ziiɔulagi.»

6

Tukpɔi é Maligiti ta ná-nuɔuseiti zɔŋɔzu

¹ A woilo deɔemu naa ma, nii ɔooŋɔ GALAGI bosu:
 Wuzeɔe, é lukpɔ gizeiti kakala,
 gize goiti ti è-wooi meni!
² A woilo, wa ve, gizeiti, ɔooŋɔ GALAGI ná-tukpɔɔfaaleveai ma,
 wa ɔalaa zɔoi wu ɔeɔɔgiti ti la niikpiga pe!
 Mazɔɔɔ tukpɔi ɔa ɔooŋɔ GALAGI ta ná-nuɔuseiti zɔŋɔzu,
 kpɔi ɔa ti yɔŋɔzu ta Izelayele nuiti.
³ Maligiti ɔe ma: «Ná-nuɔuseiti, leeni ɔa gè keai ga woye?
 Leeni ɔa gè wo ɔoloni la?
 A ɔooi ɔaaavote deɔe!
⁴ Tɔɔzei gè wo ɔulani Ezipete yooi va, wo va ve!
 Gè wo unmɔni, gè wo ɔula duɔlai zu!
 Gè Moize ta Aalɔn ta Miliyameni toni wo luɔŋo!
⁵ Ná-nuɔuseiti, à ɔize su ga,
 Moaɔe masagi Balake faa ni leveni wo laalɔŋoma,
 wo ɔize naa zu, nii Beyɔɔl ná-down zunui Balaame gooɔaavoteni da.
 Gè yeni wo va, é zo Sitime é li Gilegale,
 wo keewotiiti kaani, niiti ti zɔlegal,
 nei gè ga ɔooŋɔ GALAGI.»

Nii ɔooŋɔ GALAGI pɔ ga nuɔusei da ke

⁶ Leeni ɔa ná li gè lo da, ɔooŋɔ GALAGI ɔaaazu,
 siegi zu gè liizu nɔkɔsu da tɔun bu, GALAGI é Anii-Pe-Unda?
 Gala zalaɔaiti ka ná li ga tiye pɔ ɔaa,
 ti ga kona gila nike yivoiti?
⁷ ɔooŋɔ GALAGI ɔa yeezei nei, baala sine ɔulugiti bu?

Baa gulɔi ma ɔoigi la ege zie wolaiti?
 Baa gè doun moungi ve nà-tɔ kologologiti faa zu,
 nii a ke é nà-kotoiti suvaaye?

⁸ Ee, da ve nui, ti è galage ga tuva vele vagoi,
 ta nii Gooɔɔ GALAGI woinni ga è ke,
 toɔa ga è zie ga soledai,
 woodɔɔɔladai nee è ve, è da zie la,
 è zie ga pagɔ unmaayei zu, ga da-GALAGI yiima vele.

GALA ka yaavai ta toomai zala
⁹ Gooɔɔ GALAGI ɔa ɔɔɔɔ taa wolai ɔɔ,
 ɔimalai ɔa ga nu unfe daaseigi ma:
 «À woilo zeli ma, é losu wo ma, wo maaɔolo vai zu,
 wo woilo naa wooi ma, zoi é devei wosu!
¹⁰ Nà zoo nei gè va bu ga faa ɔɔɔ ɔe nui
 ti ta-velaiti buulaave ga naavoloi soɔɔgai yaavai zu?
 Ta zee ɔɔɔ bo ganiiti, ti la kula ɔeeni su, naati woin la mà?
¹¹ Gè la zeliɔga naati ma ɔaa,
 zoiiti ti zee ɔɔɔ ganiiti seɔɔɔ ta-ɔɔɔ zu,
 ti da nui yaava la?
¹² Taai tei su naavolo nui ta ga tooma nui,
 taaveai teiti ta da zeei wo, yaava negi ɔa é ti-la.
¹³ Naa ɔa é ba, nà wo zopele ɔɔɔɔ eyesu wo zeeɔe,
 gè wo ɔologolo wa-ɔotoiti faa zu.
¹⁴ Wa daami wo, wo la yiɔa,
 pului la zeeɔa wo ma.
 Zoi wa make, naa la makega.
 Zoi wa ɔaa maazu,
 nà naa ɔologolo ga kooi.
¹⁵ Wa faza, keke wo la tevea.
 Wa wolive wulɔi ɔete, wo la wo-maavaa ɔea ga ta,
 wa dɔɔ ɔoigi ɔete, keke wo la ma looi ta pa kpolea.
¹⁶ Wa ziezɔ ga pele ɔoi masagi Womeli deeni,
 ta Akabe ná-peleyeɔei zie vele ɔa wo ziezɔ la.
 Naa ɔa é ba, nà vaazu ga wa-laai ɔologolo sabui.
 Nà wo ɔe ga ɔeeɔɔɔɔ anii,
 nà-nubuseiti ta-unfegi ma ɔasoi ɔa la wo unma.»

7

GALA keelai wɔɔ vai nubusiti ta-yaava vai zu

¹ Ee! Maaɔɔɔ! Gè ɔea ga naama nui,
 é vaazu gulu waa ɔulazuve, ti bega voluma ga ti ɔula ga,
 ege zoi é gulu waa ɔɔɔgiti gaiziezɔ kula nui polu vele.
 Keke leezen ɔila kpala ge la ná, nu a mi,
 kooleɔoole gwaa ma neene ɔila kpala,
 nii ɔola woinɔai ma.
² Woodɔɔɔ nui ti bega zoi ɔa,
 soe nu nɔpe ge la mɔ ná.
 Nu vaa ɔisiei nɔ ɔa é ti pe ziimave,
 ti da ɔɔɔ ɔaaveene, ti ɔilagilagiti pe.
³ Ti ɔeeɔeege faa ɔoi ɔeezu, ti yee la ɔulaa su.
 Kundiɔiti ta tukpɔɔaave nui ta lobeanii ɔulazu nui zea ga maaɔai,
 nu wolaiti ti da ti yiima vai wo ti ma,
 ti pe ta zoloosu faa ɔila ma.
⁴ Zoi pagai ti zaama, naa ɔeeve ege ɔaingiti ti ɔaalai ba,
 ti zaama, zoi solegai ti pe ba, naa ɔɔɔ é leve ɔaingi ma loɔɔɔeɔe va.

Wele, wo zala voloi ɔana va,
 nii wo make nui ti boni, GALA goo wo nui.
 Niizu, wa niina kitevei zu.
⁵ Mina la è-wɔla la,

mina voluzei è-neεnɔɔɔ va.

Dama, è mina laalao è ɔɔɔɔ anzai ɔaazu.

⁶ Mazɔɔɔ doun zunui ɔa keεɔɔ wɔinzeɔɔ,
doun anzanui wuzeɔɔ dee laalɔɔɔma,
leemɔɔin ná-doun anzai wuzeɔɔ daalɔɔɔma,
εεε sili nui ɔa ɔɔɔ ga tɔ ɔɔɔɔ ná-peleyeɔɔ wu nuiti.

Nu la GALA ná-maawɔinɔɔi la

⁷ Nɔun ná, ná wεlezu ga ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ pelei,
ná ɔɔɔɔ ná-kizo GALAGI va,
ná-GALAGI ɔa ɔɔɔɔaavote.

⁸ Sili nui, mina ɔɔɔɔnε ná-faa zu!
Mazɔɔɔ ni ná loona, ná wuzeɔɔ volu.

Ni ná zeini kpidi zu,
ɔɔɔɔ GALAGI ɔa bε ga wozakalagi.

⁹ Ná va ɔɔɔɔ GALAGI ná-ziiɔaawanai wu,
tɔɔzei gè kotoi ɔɔɔni daalɔɔɔma.

Kele yeeta toɔa maaalogi wo,
é ɔɔla ga ze, é tɔ wozakalagi ɔa,
ná ná-telebodai ma ɔɔɔwotii ɔa.

¹⁰ Toɔa ɔɔ sili nuiti gaazu, unfegi lɔ ti ɔaazu,
teiti ti ɔɔni ɔɔɔzu má:

«Mini ɔa deɔɔmu dá-GALAGI, ɔɔɔɔ GALAGI ná?»
Ta ti leεve ɔɔɔɔwu, eɔɔ taazuve ɔaɔaɔaɔ, ná ti ɔɔte!

¹¹ Wele, naama voloi ɔana va,
yeei wa-laa wolai ma ziiɔɔgiti ti losu da.

Wele, naama volo ná,
ta ɔa ɔɔ wa-yooi va, kwεmaveti.

¹² Naama volo ná, nuiti ta va è ɔɔ bε,
ti zeɔɔ Asiili yooi zu, ti zeɔɔ Ezipete yooi zu,
ti zeɔɔ zie wolai ma,

ti zeɔɔ kpoloɔɔi ma ná pε,
ti zeɔɔ gizeiti ma.

¹³ Zooi mɔta zu ɔa wo, gaa nuiti maavele ma,
naa ɔa ɔɔ ga ta-ɔɔɔwotii ɔɔni ma zalai.

¹⁴ Lo dá-nubuseiti untuɔɔ ga dá-lukpɔi,
baala kpulugiti be ti ga ɔɔnɔi,

ti ya ɔɔla be ti zeini dɔɔɔi zu, Kaalemεle gizei ma!
Ti zoo ti laami Basan lufa leteiti su, ta Galaade gizei ma,

eɔɔvelei é ɔɔni la, mɔungi ma voloiti su!
¹⁵ Eɔɔ foloi è gi ɔɔlani la Ezipete yooi va,
laavɔɔ vaiti ke gi ve.

¹⁶ Zii ɔɔligiti ta ti ɔɔte, ti wola unfe,
aneε zobogi pε ka ti ya.

Ta yeεve la, ti laavɔɔ vai ma,
ti-woizuveti ta ɔɔɔ.

¹⁷ Ta fufiligi ɔɔmɔ eɔɔ kaalii,
eɔɔ kpokpo aniiti ti zooi ɔa.

Ta ɔɔla ga duai ti-lɔɔɔzuveti,
ti va ga sasubalii ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔ, gá-GALAGI,

ta lua dá-zobogi va.

¹⁸ GALA, bε ɔa é ga è ɔɔvele,
a zoo é faaɔaaza golai bε, é tɔ koloɔɔlogi zuvaaye,

dá-nubusei mɔtaiti bε, ti ga dá-nuiti?
Dei è la dá ga ye ziiɔaawanai zu eyεsu ɔɔ,
mazɔɔɔ è-yiimai ɔa ga è woɔɔɔɔɔiladai ɔɔ.

¹⁹ Da gi maawɔinɔɔaazu mɔnɔ,
è la gá-vaɔaaza golaiti petεga,
dá gá-ɔɔtoiti kpein pili ya kpoloɔɔi ma ɔalii zu.

²⁰ Ungo, dá dá-woɔɔɔɔiladai ɔɔla kelema Zakɔbe mavofodaiti bε.
E è-zaalai ɔɔla kelema A6alaame mavofodaiti bε,

egεvelei è ma minazegegi woni da kaite wəłəwəłəi gi-məməwolani bε.

Naŋuume Ná-Sευει Wooi loozeigi

Naŋuume ná-sevei ɔa Ninive wolo vai wosu ma yeelugɔ, Asili nuiti ta-masadaɪ ma laa wolai, nii Izelayele ɔeni duɔlai ti ya. E zεveni Teβese zo siegi laawu Asili nuiti be kona undɔzita puulozita maazu savagɔ (663) ma, aisa Yesu va zɔɔɔ eteai zu, ta Ninive wolo ziegi laawu Babilɔne nuiti be kona undɔzita puugɔ maazu felegɔ (612) ma, aisa Yesu va zɔɔɔ eteai zu.

Faa wola zeizu savagɔ ɔa e niima zεvei zu: Faa mɔungi ɔa faiti pe deezu e ti zu ɔe kala, ta e GALA ná-zobogi le, e masadaɪ ɔeezu la kpeteaniiti kpein unda, ta e eteai lukpɔɔaalevezu la (1:2-8). Fai velesie ɔa zobogi naa ɔula velei leezu kelema naama ziegi zu ɔundiɔilai zie velei zu, Naŋuume ná-foloi zu, Ninive taa wolai naa ɔologɔlo fai zu, nii e ɔulani naa zu, naa ɔeni ga Zuda nuiti fie fai (1:9-2:3). Fai savasie ɔa Ninive zugologɔlo pelei leezu, ta zobogi nu a pokɔɔɔ ma (2:4-3:19).

GALA ná-keelai ná-keela wooi la ɔeni nɔ ga, e Ninive ɔologɔlo fai nɔ laazeeli. Kele Naŋuume ɔa náve ɔologɔlo fai leezu ga, keeve ga GALA ná-tukpɔɔaaleveai. Taa wolai, wasogi ta nu vaai ta kologologɪ su, Ninive ɔa ga nuβusei ná-zobogi, kpeteai faiti maazu, nii GALA ge la vaani bu. Naŋuume ná-sevei ɔa leezu ga adeye, e vile niizu vaiti ba, ga naama zobogi ma zii pe deveve ga gaavala ba.

Tukpɔ vai Ninive laai laalɔɔma

1 Keela wooi ɔa ga nii, e wosu Ninive * ma. Naŋuume Elekɔse nui ná-kulakelema zεvei.

2 ɔooɔɔ GALAGI ɔa ga GALAGI nii toloai ta potokula nui.

Toɔa nɔnɔi ɔotokulazu, ná-ziiɔaawanai maayikiɔe gola,

toɔa da nɔnɔi ɔotokula sakpeɔɔɔɔɔiti ma,

toɔa da ná-ziiɔaawanai zeɪ yiima sili nuiti daalɔɔma.

3 ɔooɔɔ GALAGI yii la da ga ɔula fala,

ná-zobogi zuwɔɔɔve,

kele e la da ga faa nɔu ɔe nui zalalalai ye ga.

Fiile wolai ɔa da lokoleve, siegi zu e levesu da.

Tonaβiingiti ka ti ga kɔɔɔa vufuligiti.

4 Toɔa da zeliɪ lo kpoloɔeɪ ma, e fɔ su,

toɔa da zie wolaiti pe fɔ su.

Basan ta Kaalemele lufaiti ti ɔɔikpɔi,

Liβan lufa vuaiti ti ɔoolo. †

5 Siegi zu e wuzegezu la, gizeiti ta da βali,

gize goiti ti da niikpi,

eteai zasu ɔa da βali gaazu,

eteai e ɔo gaa anii pe ba.

6 Be ɔa a zoo e lo tuɔɔ ná-ziiɔaawanai zu?

Be ɔa a ye loni tuɔɔ, zii a ɔulana?

Ná-ziiɔulagi ɔa da ɔe eɔe abui tevegai,

ane kɔtu wolaiti ta da vuka tuɔɔ.

7 ɔooɔɔ GALAGI vage,

toɔa ga nu loɔɔfuzu kidaavili foloi.

Toɔa da βaa naati maazu, zoiti ti loɔɔfuzu pɔ be.

8 Toɔa Ninive ɔologɔlo metu ga zievegi e vuuzu ya,

e sili nuiti daavili kpidiɪ zu.

Nii ɔa wosu Zuda ma

9 Leeni ɔa wo ɔisizu su ɔooɔɔ GALAGI laalɔɔma?

Toɔa e faa zugologologi ɔeai metu,

kidaaviligi vaala la ɔea fele!

10 Ti ɔeeve eɔe kpɔvɔi zu ɔaingiti ti velevelegai ɔooɔ ma,

ti ɔooi ɔolezu eyesu e ti zo.

Ta ɔala metu eɔe tufa vɔoɪ.

* 1:1 Ninive ɔeni ga Asili yooi ma masa taa wolai. † 1:4 Basan, ta gulu βeleiti ti Kaalemele gizeɪ ma, e ve Liβan ɔizeiti ba, minati ka aniti ti βena wola βete ná, naama yooi yoɔɔzue.

Nii ɔa wosu Ninive ma

¹¹ E ɔɔ be ɔa nu zegeai ná,
nii é ɔeni ɔsiesezu faa jɔi zu ɔooɔo GALAGI laalɔɔɔma,
é da nu naka ɔsiesei wo.

Nii ɔa wosu Zuda ma

¹² ɔooɔo GALAGI wooi ɔaa:

«Anɛɛ ni wo zili nuii moɔnɔe, ti zuɔa,
ta jɛɛɛ, gila kpalaa ge la yege ná.

Anɛɛ ni gè wo unfeni,
gè la mo naa taɔili kea pe.

¹³ Ná wo viesu niina,
gè wo ɔfula wo zili nuii ta-luɔlai zu,
gè wa-yɔlɔɔɔiti galeɔale, ti vie wo ma.»

Nii ɔa wosu Ninive masagi ma

¹⁴ Wele nii ɔa ɔooɔo GALAGI deveai è laalɔɔɔma:

«È la è-mavofoda zɔlɔɔga, è-laaseigi va veɛ ti va,
ná da-ɔooɔo ganigiti ti ga gului ba kɔlu ɔaawuungaiti kula da-ɔalagii ná-pelei wu,
gè ti ɔologolo.

Ná da-ɔabayegei beɛ,
mazɔlɔɔ nɔun gaazu, wo la mo ga ani nɔpe.»

2

Nii ɔa wosu Zuda ma

¹ A wele keelai va, é gizeiti ma,

é da va ga woo niine vaɔi,

é ziilei fai laazeelizu. *

Zuda nuii, à GALA fai ma vetiiti kevele beɛ,

wo wa-minazegegiti daazeeli GALA be!

Mazɔlɔɔ nu nakai la mo ziaa wo zaama pe,
é ɔologologa metu.

Ninive wolo vai ma ɔulakɛlɛmai

² E ɔologolo nui ɔana va è laalɔɔɔma.

Da-ada biingiti make!

Gaaɔa, è wele peleiti ma,

zaamaɔili, è ɔaaɔa ga zɛbeɛ pe!

³ Mazɔlɔɔ ɔooɔo GALAGI ɔa Zakɔbe mavofodaiti ta-lɛbiyai veezu ti ya volu,
é Izelayeɛ ná-bɔɔlɔlɔlai ve zea volu.

Toosu nuii ti ti ɔaavalani ba,
ti ta-leezen belei ɔologolo.

⁴ Ani ɔoigi ɔa siaai kooɔo nuii ta-ɔooɔo zepegiti ma,

ta-zalavusuiti maagilivɛ ga sege ɔoigiti.

Siegi zu ti ɔevele beɛeai la kooɔo vai ma,

kooɔo wotoloiti kpɔivɛ ege abui,

kpɛɛinti ti da ɔali.

⁵ Kooɔo wotoloiti ti da ɔize taazuve ga ziiɔaawanai,
ti da ɔize adavɛti,

da ti ɔa no ga samogiti ti ɔaazogai,

ti da ɔize mini-o-mini ege mainmain.

⁶ Ninive masagi ɔa ná-kooɔofuluɔbaiti tolisu,

kele ta ziezu, ti zu da ɔali.

Ti zo nuii ta ɔizezu ga lia sigigi ɔɔ be,

ɔooɔo maalobosuvɛ beɛveɛ miná.

⁷ Zie wolai luɔɔzosuvɛ laavɛ vieni,
masa pelei woloni!

⁸ Ti anzanu masagi maanakai vilega, ti lia la,

ná-botiɔe anzanuuti ta kpalagi wosu ege poopogiti,
ta-yiibɔlɔi zu, ta ɔekegiti sulɔɔazu.

* 2:1 Wele ve: Eza 52:7.

⁹ Ninive ɣɛni ga zie make diɣi wolai,
kele ziei pe ge uua ya, é ɣula su.
«À lo, wa ve! A lo, wa ve!» Kpeei ɣana é loozu,
kele pela nui tanope ge la ɣaleni ma.

¹⁰ A ná-waliiti zɛve, à ná-zanugiti zɛve!
Taai ná-naavoloi la bega pe,
ani vagɔi letele ka é vuuni ná.

¹¹ Tooma vai, nama vuu vai, ta nu vaa vai!
Nuiti ipoteveve ti-yiimave,
ti-niibiiti su da ɣali,
ti lotzulevea, ti-ɣaazuveti maavala.

Fɔnimai woga ga zalai

¹² Leeni ɣa keai ga zalai ná-zɛɣei?
Uɛ zala yivoiti ti ɣɛni ɣɔnɔgi zɔlɔɔsu ná,
nu nɔpe ge la ɣɛni ti ɔlɔzɔ ná,
zala zinei a la liina ti-ɣɔnɔ gaiziezuvɛ.

¹³ Zala zinei ɣɛni suai zosu ma yivoiti be,
é da tanigaa ɣɔdaaleve zala zaaiti be,
é ná-zɛɣei laave su ga daamianigi,
é sulaave ga suaiti, é ti valivaliai ga.

¹⁴ ɔɔɔɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa:
«Wele, ná ɣa gè è laalɔɣɔma,
ná da-ɣɔɔɣɔ wotoloiti keɛzu ga zuvui,
da-zala yivoiti kpein ta za kɔɔmave.
Toomai è keɛzu eteai zu, ná ɣa gè naa besu,
nu la mɔ da-ɣeelaiti goomɛniga.»

3

Maanɔɣɔi ɣa nama vuu laai ve

¹ Maanɔɣɔ ɣa nama vuu laai ve,
nii é masadai ɣɛɛzu yaavai maazu,
é ná-kpetei wosu ga toomai,
yeenope toɣa toomai ɣɛɛzu!

² Kpakɔi lugi ɣa é mɛnisu ná,
wotoloiti kɔɣɔ lugi ta sooiti tugi,
kɔɣɔ wotoloiti tugi ná.

³ Soo ɣize nuiti ti da kɔɔi loo,
boɣa zɔkpɔiti ti da piikpi,
mɛɛinti ti da mainmain zaɣa.

Nu maawanai laawɔlɔa,
nu voomai ɣɛ adave pe nɔ,
nu la zooga gaalusu,
nu da zie poomaiti ma nɔ ɣɔ!

⁴ Naa pe ge ɣɛɛni tɔzei koloɣolo anzanui ná-koloɣologi va,
ná-paɣi lɔɣɔ ɣɔlaai, gola zoogai sale vai la.
E ɣɛni nuɔuseiti ta zii ɣiligiti maamiizu,
ga ná-koloɣologiti ta ná-sale vaiti maavele.

⁵ ɔɔɔɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa:
«Wele, ná ɣa gè è laalɔɣɔma,
ná da-lookɔbai ɣulazu è ɣɔba, gè pɛɛ è ɣaazu,
gè è-maɔɔakai le ga zii ɣiligiti,
zɔɔma masa zɔoiti ti baagɣula è ma.

⁶ Ná kava luulai vilisu è ma,
gè unfegi yei ga de,
gè è ɣɛ ga pete ganii.

⁷ Nu nɔpe a è ɣaana, toɣa vela è va,
é ɣɛ ma: «Ninive ɣoloɣologa.
Be ɣa a maawɔingɔ?»

Mini ɣa ná gaanɛɛɛ nua zɔlɔɔ ná è ve?»

8 E vizɔ ka bogai Teβese * va 6aa,
taa wolai é ɟeni vuuni zie wolai Nile ma bekegiti zoɟɔzuwe,
ziei ɟakuni ma, zie wolai da make,
naa ɟe ma ga sigigi?

9 Etiyɔpi ta Ezipete, naati ka zeelaani ti ma,
ta-zobogi vɔlu la ɟeni ɟulaa.
Pute nuiti ta Liβi nuiti, ta naati ka ti yeezoni.

10 Anee naa ve, to 6alaagi liini duɔlai zu,
ungo, ti soni ga duɔi, ti lii la,
na-doungoiti 6alaa, ti ti vaani taazuwe na pe.
Nuiti ti zeizumaaneeɛni, ti naati seɟeni ga kpakutoomai,
na-kundiɟi wolaiti kpein, ti yɔɔɟɔi loni ti va.

11 Da 6alaagi, da-laβai ɟa è zo eɟe dɔɔi, da ɔɔɟu.
Da 6alaagi, da ɔɔɟuzu ɟaizie,
è va ɟula è zili nuiti zea.

Ninive na-zobotalai è va ɔɔɟɔ ɟula

12 E-voluzeizuɔeti pe ti ɟea ga kooleɟoole gului, nii ma waai ga yɔɟɔyɔɟɔ.
Nu a ma wului niikpina no feya,
ti vu ya naama nui laave, zoi é wɔinni é mi.

13 Da-zalavusuiti pete,
anzanuiti no ɟana ti è ya,
da-yooi laaveɛti daalaaoga gola è zili nuiti tuɟɔ,
abui ta-zɔɟɔgiti gala.

14 Zieɛi zaɟa ɔɔɟɔ ve, tɔɔzei da ga va zeizu keɛe su,
ta 6ɔ è maalobo fai va.

Penɛ vɔɔɔiti kpete, è 6iliki loɟazuɔeti to!

15 Keɛe da zaazu, è ɟala abui zu,
6a è za kɔɔi zu.

Da ɟolɔɟolo eɟe daaiti, niiti koto zivoiti ti ti miai.

Ninive zuwoga

Da-nuβuseɛti ti 6uunni va eɟe koto zivoiti,
ti 6uunni va eɟe koto kpulugiti.

16 Da-yaafɔiti ti mɔinni, ti leve geezuwe zomideɟaiti ba.
Eɟe koto zivoiti ti anii pe miizu, ti ɟove.

17 E maazuɔete nuiti ta ɟe eɟe kotogiti,
da-wotiɟe nuiti ti ɟe eɟe koto kpulugiti,
ti vuuzu gulu veɛveɛle koiti ga, kɔɔle ziegi zu.
Foloi a ɟulana, ti zeɟe na, nu la mɔ ti ɟaa.
Nu la mɔ kwɛɛ, ve ti liai na.

18 Asiili masagi, da-ɟundiɟiiti ti nia,
ti la wuunga eyɛsu ɟɔ.

Da-ɟɔɔɟuluβaiti ti la mɔ niikpisi neɟelein!

Da-nuβuseɛti ti vazaga ɟizeiti ma,
nu nope ge la ti ɟaalɛɛzu ba.

19 Da-nimizai zo keɟeɟele killi ge la na!

Palai loa è va, nii é la valoa pe!

Fai nii seidai è ma, zɔiti pe ti menisu,
ta yealoɟazu no è ma.

Be ɟa è-zo noɔi ta la zeelini ma, è ɟeni keɛɛzu yeenɔpe?

* 3:8 Teβese ɟeni ga Ezipete masa taa wolai, nii Asiili masagi Asuule6anipale koloɟoloni.

A6akuke Ná-Sευει Wooi loozeizuυε

A6akuke ná-sευει ǵa GALA goo wo nui ǵaazulo pelei lεεzu ga adeye, faabaagi ma yeeǵǵalalai zu, nui ve é nu ǵiligiti ta-bolbi zolɔsu, é da zelii lo faa nɔi ma, é wooǵula GALA ma, ta é ǵoozune, sieǵi zu é ná-gooǵaavotegi zolɔsu da. Niima zευει ǵεeni kona undɔzitai (600), aisa Yesu Kilista va zolɔ eteai zu, naama zieǵi zu ǵa Babilone nuiti ti zeini la folo ǵulazu velei ǵoba yooiti unda, názu ǵa Izelaye le nuβuseiti ti ǵeni baǵo ǵaazaǵasu da, ziizoolai zu, ga, ta-eteai ǵa vaazu ǵεεzu ǵale, ta ti yǵoǵozυε ǵa vaazu ǵεεzu ǵale ta GALA.

GALA ge daawoo wo nui wooǵaavoteni, é keela woo ve zea, nɔnɔ ma zieǵi zu nuiti ta-vaa ma, ta yeeǵǵalalai zu nuβuseiti pe ta vaa ma, é ǵε ga wooǵǵila nu GALA be, naa ǵa a zobogi ve é υε é eteai zie (2:4) é maaβungi wo ga ladalai, eyεsu GALA ge losυυε ǵε (Gaaǵwesu 3).

Woza a baana, sie mɔinmɔin su, nu ǵa da A6akuke ná-sευει maaloli, nii a ke é naama ǵitogi zolɔ. Pɔle ná-tenǵi é boni ga GALA ná-nuβuse mɔungiti, nui ná-wooǵǵiladai é vilε GALA ba, naa ǵa é kidaalevei lεεzu Yesu Kilista ná-GALA ma (Wol 1:17, Gal 3:11, Ebu 10:38 υεte balaagi).

¹ Keela wooi ǵa ga nii, GALA ge deeni ga GALA goo wo nui A6akuke.

GALA goo wo nui GALA toli fai ga é bo ba

² Ná yesu é lolisu eyεsu sieǵi 6εgele zeeli,
Gooǵo GALAGI, ga é kpɔbai ǵε?
E la woilosu ǵooi ma.

Ná kpeeí loozu ga: «É boida!»

E la unmɔogi wosu?

³ Leeni vaa zu é telebotala vaiti pe deεzu ga ze?

Leeni vaa zu é vaazu bu, é ǵε ga maanǵo vai υεte nu?

Toomai ta nuβuse maanǵo vai nɔ ǵa ǵε kaazu maaǵoolii zu,
sakpeǵi ta kpɔe vaiti nɔ ǵa ti ǵεεzu adave pe.

⁴ Naa maavele ma, nu la mɔ ziezu ga toǵi,
sɔle faa la mɔ ziezu.

Mazolɔ faa nɔu ǵε nuiti ti la vaazu bu, telebo nuiti ti va boti ǵε,
tukpɔiti ti ǵaaleυezu, ta leυezu yaavai maazu.

GALA ná-gooǵaavotegi

⁵ Maligii ǵε ma: «A ǵaazulo deε zii ǵiligiti ba,
wo laa ǵa vɔ ga duai.

Mazolɔ wa yesu vulua, wo naa ǵa, nii é vaazu ǵεεzu,
fai naa é ǵεεzu, nu a la bona wo ma, wo la βena la da.

⁶ Ná vaazu ga Babilone nuiti,
su nɔu nuβuseiti, ti ziliai,

ti bizezu eteai zu

ga boa yooiti kula ti ya.

⁷ Ti maayikive, ti maalua,

tiya baǵo ǵa ti ti yiima vai levezu ga ta-zobogi.

⁸ Ta-zooiti kpizeυε, é leve kɔii va,
ta-niigi ǵaawanave, é leve zuluβuiti tɔnoi va, ti nu deεzu kpidií.

Ta-zoo bize nuiti ti ǵoǵa loǵa, ti zεǵe ǵoozama, ti va,
ti ǵove eǵe koǵei, é loozu ná-daamianigi ma.

⁹ Nuβusei naati pe ta vaazu tooma vai nɔ ma,
ti ǵaazulogai nɔ ti-ǵakalave va,

ti da duɔiti gaale ba eǵe naǵaegi,

¹⁰ ti da neǵǵula masagiti su,
ti da kundigiiiti ne.

Ada biin ge la ti ǵaazu ga faa,

ta pɔloi zigitona sigigi va, ti le ga ti naati so,

¹¹ ti leve eǵe fiile wolai, ti li ná taǵili,

ti ǵε ga sɔba nui, ta-zεbeí ǵa ti keεzu ga ta-ǵalagi.»

GALA goo wo nui wooǵula vai GALA ma volu

¹² Kele kaite wolɔwɔlɔ, da ǵa é ga Gooǵo GALAGI,
da ga ná-GALAGI, naǵagai, gi la zaa!

ƆooƆo GALAGI, nà-fasai é màkesu,
 è yimazegea ga gi zili nui niiti, è zobogi ve ti ya,
 è Ɔe ti tukpɔi la gi unma.
 13 E-Ɔaazuveti na degɛ gola,
 è va va bu ga è faa ɲɔi Ɔa,
 è la zooga zeizu kpe, è da wele nimiza vai va.
 Leeni vaa zu è welezu nɔ, è la faa nɔpe bosu,
 naa zu, nii yaava nuiti ti bosu?
 Leeni vaa zu è maaƆesu kpɔ,
 siegi zu nu ɲɔiti ti zɔiti kologolosu da,
 tama naati sɔlegai ti va?
 14 Da nuɓuseiti sosu, eƆe kpoloɔei wu Ɔaleiti,
 eƆe ani vulu goiti ti-ma un ge la nà.
 15 Mazɔɔɔ Babilane nuiti ta nuiti sosu,
 eƆe kalei kalagi sosu,
 ti va ga tiye ta-lumɔi zu,
 ti ti vu ɓoƆo ma ta-zeemai zu.
 Naazu ta Ɔoozunɛɛzu, ti naƆai Ɔula.
 16 Ti ɔa zalaƆai Ɔula ta-lumɔiti be,
 ti ani maku nɛɛnɛgiti gala ta-zeemaiti be,
 mazɔɔɔ naati sabui zu, ta zoo ti laami,
 daamianigi mɔin ti ya, gola nɛɛ.
 17 Ti ye nɔ ta-lumɔiti suwosu,
 ti ɔa zii Ɔiligiti paa, maawɔingɔ la su?

2

Telebo nui Ɔa zie nà-kidaalevei zu

1 Nòun nà ye su nà-ada makesuvɛ,
 Ɔe loni sigiƆi Ɔa,
 ga Ɔe kwɛɛ nii GALA ge bosu mà,
 ta velei nà nà-kpee woointi gaavote da.
 2 ƆooƆo GALAGI ƆooƆaavoteni, ga niima woointi:
 «Nii Ɔe deɛzu ga de, naa zɛvɛ,
 yeevɔze ba kokologiti ma,
 naa Ɔa a ke nuiti ti ɔa kala ga pagɔ.
 3 YeeƆeƆalal la de zeelini
 ga kulakɛɛmai tei daa va zeeli,
 keɛ toƆa na maaɓuƆa keeyeei va,
 é la valiboga pe.
 Sulebi pa, maaɓɔun,
 mazɔɔɔ daa Ɔa zeeli nɔ ti,
 é la zeƆea ma pe.
 4 Nui daavegai ga wasogi, é la zɔlega ziimave,
 keɛ telebo nui Ɔa zie ga nà-kidaalevei maaɓele.
 5 Gaamazɔ, ɔɔɔi yaavave,
 gaazulɛɛ nui la ɔa ga zeida kpe,
 toƆa ɔa ƆoɔdayeƆei zuwɔɔɔ eƆe Ɔvɛalaazu.
 Zii la leida eƆe saai.
 E ɔa li nɔ ga zooti soga,
 é ɔa nuɓuseiti pe gaale ba ɓoƆo ma.»

Nimizai Ɔa gaazumaavɔɔ nuiti tuƆo

6 Nuɓuseiti ti zogai,
 ti pe ta vaazu ɲɛɛƆulasu ɓɔei wosu ti laalɔƆama, ta faalaalii,
 ti ɔa Ɔe ma: «Nimizai Ɔa naama nui luƆo,
 zɔi é aniiti gaalɛɛzu ba, tama nɔnɔ laade!
 E ɔa ta ɓɔ maaƆuyɛ Ɔasɔiti ba!
 Da yesu naa Ɔa, eyɛsu yeele?»
 7 Zɔiti wo kuyɛi vɛeni ti ma, ti la wuzeƆea gaamanɔ?
 Niiti ta Ɔe ɓaɔɔzu wo ma, ti la wuzeƆea ɓaa?
 Tiya ɓalaa, ta loo wo ma!
 8 Tɔɔzei wo looni zii mɔinmɔin ma,

² Gooḡo GALAGI, gè naa menini, nii è kɛɛni,
 gè luani da-ḡɛɛwotii va, ee, Gooḡo GALAGI.
 Da-ḡɛɛwotiiti ti vile su gi ḡaazu!
 Ti ḡula kɛɛma konagiti daawu!
 Kele da-yiiḡaawanai zu, ḡize da-maawɔingai zu.
³ GALA paave é zeḡe Teeman,
 GALA Nadegai vaave é zeḡe Palan ḡizeiti ma.

Lo!

Ná-maayikii ḡa vɛɛni geeḡolɔgi ma,
 ná-lebiyai eteai laaveḡe.
⁴ Kɛɛve eḡe wozakalagi ma voloi,
 ma zezeiti ti da volo, é ḡula zeave,
 ná-zobogi ma loḡuzu vai ḡana!
⁵ Dofo zeeḡe ḡa kakala vɛɛli, é da li,
 kolo kpadima zeeḡe ḡa koḡo bogiti su.
⁶ Sieḡi zu a lona da, zoi ḡa niikpi,
 sieḡi zu é welezu la, zii ḡiligiti sasu ḡa bali,
 gize woloḡolɔgiti ti buuse,
 kaite ḡize nɛmɛiti ti vuka,
 vɛti ti ḡɛni maungi ga peleiti, é da zie la.
⁷ Gè Kusan nuiti ta-zeḡe ḡotaiti kaa, ti ḡaavalagai ba,
 Madiyan yooi ma vɛleiti subezegelega.
⁸ Ee, Gooḡo GALAGI, è yiiḡaawanaave zie wolaite ma ɔaa?
 E yiiḡulaave ti laaloḡoma, è yiiḡaawana kpolodei ma ɔaa?
 E losu kooḡo wotoloiti su,
 ma zoiiti ti liizu ga de pile soḡosuve?
⁹ E da-ḡooḡo ḡileḡi ɔetaa,
 da-mɛɛinti ta ga minazegegiti, è ti woni.

Lo!

Da zoi valizu su ga zie wolaite.
¹⁰ Gizeiti ta è ḡaana, ta da bali,
 sabalagi da zoi yeḡe,
 kpolodei wolaite da ziko,
 é da ma lakpatakpagi le geezuve.
¹¹ Foloji ta alugi ti ye loni losuve,
 da-mɛɛinti ti ziezu ta-wozakalagi ḡakala,
 ta da-ɔɛɛni é volozu ma wozakalagi ḡakala.
¹² Da eteai zuḡizezu ga ziiḡulagi,
 è ziiiti deɛve ga ziiḡaawanai.
¹³ Da vaazu da-nuḡusciti ta-ɔoba vai ma,
 è ɔo da-masagi va è seidai.
 Da faa jou ḡe nui ná-pelei ungi levezu ga,
 è koloḡolo, è peɛ su mɛɛ.

Lo!

¹⁴ Da gi zili nuiti ta-ḡundiḡiiti tɔungiti kpotasu ga ti ɔooḡo mɛɛinti.
 Ti ḡɛni eḡe fiile wolaite,
 ti yeizu gi ma ga ti gi zuvaza,
 ti da koozunɛɛ beei loo,
 ti ḡeɛle ɔetai ga zoi maanooḡoi,
 ti koloḡolo doḡuzu.
¹⁵ E pelei laa da-zoiiti be kpolodei wu,
 zie wolaite wu é zulusu.

¹⁶ Gè naama wooi menini,
 gè ḡe unga wuulee.
 Dakoḡogiti ti da bali,
 ma ḡaeiti su da ḡe yoḡe,
 gè ye ná, gè da bali.
 Kele maanɛɛve ga gè ze kpe,
 gè kidaavili foloi maaboun,
 foloi é vaazu gi zili nuiti daaloḡoma.
¹⁷ Kooleḡoole gului la ma waa pe,

leezen belei la mɔ gwaa woga pɛ,
 wolive wului waa vai ɔa ɔa nuiti kaka,
 nu tii ɔɛ vɛ, ɛ la ani nɔpɛ sɔlɔɔga nɔ.
 Baalagiti ta boliiti gaa ɔa vala ba ta-zasaiti su,
 nikiɛ zasa la mɔ ɔɛa nɔ.

¹⁸ Kɛɛ nɔun nɔ, nɔ ɔɔozunɛɛzu ɔɔɔɔɔ GALAGI maavele ma,
 ziimave laave ga koozunɛɛi, nɔ-GALAGI maavele ma, ɛ kizosu.

¹⁹ Maliɔii ɔɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɛ ga nɔ-zobogi,
 toɔa kɔɔɔɔti feɔasɔ bu, ga dopai nɔnɔiti kevele,
 ɛ zie ga ze gize wolaiti ma.

Guye loo ɔundigii nɔnɔi vɛ. E loozu ga kɔnigiti.

Sofoni Ná-SɛVɛi Wooi lɔzeizuvɛ

GALA goo wo nui Sofoni, ná-tɛnɛ gooi woni kona undɔzita (600) aisa Yesu Kilista va zɔlɔ eteai zu, aisa Aɓakuke va ná-tɛnɛgi wo. Siɛgi zu é ɣɛni tɛnɛgi wosu da, masagi Zɔziase la ɣɛni dɛ GALA fi ma valibo fai zeini kpasu (2Ma 23:1-28) ta Zuda masadai ɣɛni faazupui laawu ma yeedɛɣalɔi. GALA keelai ɣa naati gooɣaavotesu, zɔiti ti ɣisizɛu ga GALA maavaa ɣa nei nuɓuseiti ba, ta faiti ta nei ɣɛɛzu zeema? Toɣa GALA tosuɛ lɛɛzu faa mɔinmɔin su: GALA ka va é Zuda nuiiti ta Zeeluzalɛme nuiiti tukpɔɣaaleve (1:1–2:3), toɣa Zuda maagɔolii ma nuɓuseiti koloɣolo (2:4-15), naa voluma, toɣa Zeeluzalɛme niine volu, kpega voluma ga faa ɣa ma zapei pɛ tɔɔɣula, é nuɓuseiti zeini naa, ti ga unmaayei nuiiti, ti valagai, nii a ke, ti nuɓusei pɛ siɛ vɛlei maavalibo (3:1-20).

Sofoni ɣa bosu é kole, ga GALA ná-nuɓuseiti ti la zooga ti yɔɣozuvɛ va ɣole ta GALA, ni naama nuɓuseiti ti la ɣulani ná metu, niiti ti ti ya ɔɣɔɔi nɔ ta-lɔnɔgi ɣaiziezɛu, é leve GALAGI nɔnɔi va. Kele toɣa zeele wooi wosu ga, GALA ka ɣaabaazu ye naati ma, niiti ti zooi zu ga ɔɣɔmaayei nuɓuseiti (2:3; 3:12).

¹ Wooi niiti ka ɣooɣo GALAGI ti woni Sofoni ma, Zuda masagi Zɔziase, Amon ná-doun zunui, ná-yeedɛɣalɔi zu. Sofoni ɣɛni ga Kusi ná-doun zunui, naa keɛɣɛ ɣɛ ga Gedalia, naa keɛɣɛ ɣɛ ga Amalia, naa keɛɣɛ ɣɛ ga Ezeekiasɛ.

Eteai pɛ tukpɔɣaaleve vai

² ɣooɣo GALAGI wooi ɣaa:

«Ná vaazu anii kpein suwuɣaalevezu, niiti ti yenvuzu eteai zu.

³ Ná nuɓusei pɛ koloɣolosu ta suaiti, gè wɔniiti pɛ koloɣolo ta kaleiti pɛ, gè naa ɣoloɣolo, nii é nu ɣaiti kɔɣɔzizɔɣu. Ná nu vului ma zuwu ɣaalevezu eteai zu.»

ɣooɣo GALAGI wooi ɣana.

Fai é kooɣo gani koo nuiiti daalɔɣoma

⁴ «Ná yeewuzɛɣɛzu Zuda nuɓuseiti daalɔɣoma, Zeeluzalɛme nuiiti kpein daalɔɣoma, gè Baale lebi nui mɔtaiti pɛ suwuɣaaleve adave tɔna ba, ta zɔiti ti botii ɣɛɛzu be, ti pɛ vɔɔma ta zalaɣa ɣula nuiiti.

⁵ Ná naati pɛ koloɣolo, niiti ti lɛɛzu pɛle ɣɔmave, ti da nɔkɔ ná aniiti pɛ bu, ti volozu geeɣɔlɔgi zu, ta zɔiti ti nɔkɔsu bù, ti da ɣona mà, nɛi gè ga ɣooɣo GALAGI, ti lati ti da minazɛɣɛgiti bo ta-ɣalagɔ Mɔlɔke vɛ.

⁶ Ná naati koloɣolo, zɔiti ti voluavegai bà, nɛi gè ga ɣooɣo GALAGI, ta zɔiti ti la ɣaiziezɛu, ti la wɔinni ti va ná-kpɔba zɔlɔ, ɓa ti va ɣaazaɣa.»

Fai é nu wolaiti daalɔɣoma

⁷ A maagɛ kpɔ, Maligii ɣooɣo GALAGI ɣaazu, mazɔlɔ ɣooɣo GALAGI ná-foloi maafuɣaa! Mazɔlɔ ɣooɣo GALAGI zalaɣai ɣɛvele ɓɛɛve, é naati gba, zɔiti é ti loligai.

⁸ ɣooɣo GALAGI ɣɛ ma: «Tama, ná-zalaɣa ɣula voloi, ná laale kundigiiiti bu, ta masa dointi, ta niiti kpein ti wɛɛinti ta-maagilii ma zii wosu.

⁹ Naama volo ná, ná vɔɔɣu naati ba, zɔiti ti buɛɛzu GALA sei vɛlei ma ɓofalagɔ maazu, eɣɛ zii ɣiligiti, ti ti-maligii ná-pelei wuulaave ga naavoloi, sɔlɔɣai toomai zu ta yaavai.»

Fai é wosu yaafoiti daalɔɣoma

¹⁰ ɣooɣo GALAGI wooi ɣaa:

«Tama, naama volo ná, ta kpee woo wolai mɛni Kale zizɔidave, ta zɔngɔ wooi Koi Niinei zu vɛle,

ta ani ɔ́lo lu golai gizeiti ma.

¹¹ A kpeei loo, Buu Vele Goizu nuiti,
mazaloo yaafoiti pe ta zaazu,
wali ɔ́aizie nuiti pe ti zuwugaa ɔ́a levezu.»

Fai é wosu kibaloma nuiti daalɔ́foma

¹² «Naa zu, ná Zeeluzalame zuveɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ ga fitinai,
ná vooɔ́ɔ́ zunuiti pe ba,
ti zeini su kpe, eɛɛ dɔ́oi buuveai,
ti da bo yiimaɛ ga:
«Gooɔ́ GALAGI la faa nɔ́pe kea,
ma vago ɔ́aa ma ɔ́ou!»
¹³ Toosui ɔ́a wo ga ta-naavoloiti,
ta-veleiti ta ɔ́ologolo.
Ta peleiti to, kele ti la ɔ́ia ti wu,
ti leezen beleiti da, kele ti la ma looi ta ɔ́olea.»

Gooɔ́ GALAGI ná-foloi

¹⁴ Gooɔ́ GALAGI ná-foloi wolai maaɔ́ɔ́ɔ́,
maaɔ́ɔ́ɔ́, gaazuvileɛɛ é da va,
kpee ɔ́oi ɔ́a é loozu Gooɔ́ GALAGI ná-foloi,
salavusui ziiɔ́gai ti pe ba, naa ɔ́oɔ́i ɔ́a kpee wolai loo.

¹⁵ Toɔ́a ɔ́e ga ziiɔ́aawana voloi,
kidaavili foloi ta koozuviligi,
faa zuɔ́ologolo foloi ta faaɔ́aavalabai.
Foloi naa ɔ́a ɔ́e ga kpidi, é ɔ́e ga kpidi ɔ́oi,
foloi naa ɔ́a ɔ́e ga tonaɔ́iingi ta ɔ́umugi.

¹⁶ Naama volo ná, salavusuiti ta puuugi ve,
ti koo ɔ́eei loo taa wolaiti daalɔ́foma sigigi ti ma,
ta ti zu vele ɔ́aaɔ́oozagiti daalɔ́foma.

¹⁷ «Ná nuɔ́useiti dɔ́ kidaaviligi zu,
ta zie eɛɛ gaazuɔ́ole nuiti, ti da yeeɛɛɛ mɛmɛ,
mazaloo ti kotoi ɔ́ea daalɔ́foma, nɛi gɛ ga Gooɔ́ GALAGI.
Ti-ma ɔ́amai ɔ́a vu adave pe eɛɛ fufiligi,
ti-ma ɔ́omaiti ta luula eɛɛ kavai.»

¹⁸ Ta-waliiti ta zanugi ti ti ya
naati ti la zooga ti va ti ɔ́izo
Gooɔ́ GALAGI ná-ziiɔ́aawana voloi.
Ná-ziiɔ́aawana abui ɔ́a eteai pe kologolo.
Gaamazu, naa maa ɔ́a yiki,
toɔ́a eteai zu nuɔ́useiti pe suwuɔ́aaleve.

2

Toligi é wosu ɔ́oɔ́maayei vai zu

¹ A ɔ́aale ba, wo maaɔ́,
wɔ́i wo ga zii, unfe ge la wo ma,

² aisa deve zɛveɛ va ɔ́ula,
foloi va leve eɛɛ molo ɔ́ooloi,
aisa Gooɔ́ GALAGI ná-ziiɔ́aawana va zeeli wo ma,
aisa Gooɔ́ GALAGI ná-ziiɔ́aawana voloi va zeeli!

³ A Gooɔ́ GALAGI ɔ́aizie, wɔ́i wo ga ɔ́oɔ́maayei nuiti zoi zu,
wo ɔ́olozu ná-deveiti be!

A telebodai ɔ́aizie ta ɔ́oɔ́maayei.
Tanisu toɔ́a wo ye ná Gooɔ́ GALAGI ná-ziiɔ́aawana voloi.

Nimizai ɔ́a folo liizu vele nuiti tuɔ́

⁴ Kulaai ɔ́a wo Gaza va tɛtɛ,
Asekalɔ́n ɔ́ologolo,
Asedɔ́de nuiti ti ɔ́e ná, ga folo gaalɔ́gai kpekpe,
Ekelɔ́n nuiti ti ɔ́ula ná va.

⁵ Maanɔ́ɔ́i ɔ́a wo ve, Kelete nuiti, kpoloɔ́i ɔ́oba zeɛi wo nuiti!
GALA ná-tukpɔ́i ɔ́a wo laalɔ́foma, é ɔ́e ma:

«Kanaan, é ga Filiseti nuiti ta-yooi,
ná è ǵoǵoǵoǵo, nu vulu nɔpɛ la mɔ ǵɛa ná.

⁶ Da-yooi, kpolodɛi laaɓɛ,
miná ǵa valibo ga togani laamiizuɓɛ,
zooi baala make nuiti ta ǵɛ ɓizeɓu su,
ti da baalagiti ta-zasai lo ná.»

⁷ Kpolodɛi laaɓɛ tɔna ka ǵɛ ga Zuda nuɓusei mɔtaiti tɔno.
Ta ǵɛ liizu ga ta-loganiiti ná, ti da laami.
Kpɔkɔi, ti da looǵo Asekalon ɓeleiti bu,
mazɔɔɔ Ǵooǵo GALAGI, ta-GALAGI ǵa ti maalobo,
é ta-vai valibo ga pagɔ.

Nimizai ǵa folo ǵulazu vele nuiti tuǵo

⁸ «Gè Moabe nuiti ta-ɓoomu gooiti menini,
ta woo ɓɔi Amɔn nuiti ti boni,
ti baagɗulani ná-nuɓuseiti ma,
ti da ta-yooi zuwɔɔɔ ga naati ta-yooi, ti ǵeni seǵɛzu.»
⁹ Ǵooǵo GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii Izelayɛle ná-GALAGI wooi ǵaa:
«Naa ǵa é ba, eǵɓelei gè vulua la ga ǵite,
Moabe ǵa ǵɛ ga Sɔdome ǵɛvele,
Amɔn nuiti ti ǵɛ ga Gɔmɔɔl ǵɛvele,
tufa ɓɔi letele nɔ ǵa a ǵɛ ɓɔnɔsu náɓɛ,
kpolo ǵula yeǵɛi nɔ ǵɛ ná, zooi ǵoǵoǵoǵo metu eyɛsu ǵɔ.
Ná-nuɓusei mɔtaiti ta loo ti zu,
ná-zooi zu nuiti ta ye ná, naati ta naa zeǵɛ ga tɔno.»

¹⁰ Naa ǵa zeelizu ti ma ga ta-wasogi ma zalai,
tɔɔzei ti baagɗulani Ǵooǵo GALAGI, Fai-Pɛ-Maliǵii, ná-nuɓuseiti ma,
ti ta-vaiti gaawɔɔɔ, naati ti loo bu.

¹¹ Ǵooǵo GALAGI ǵa ná-maayikii le ga tiye,
mazɔɔɔ toǵa eteai ná-galagiti kpein koloǵo.
Naazu, anɛɛ zii niiti ti maaǵoozaai,
ti pɛ ta lebiyai ve be,
ɛɛɛ gilagilagi ǵa naa ǵɛ tɔ ɓɔǵɔi zeizuuɛ.

Nimizai ǵa lekɓema vele nu yeezazuɓɛ nuiti tuǵo

¹² Etiyɔpi nuɓuseiti ɓalaa,
ná-boǵa zɔkpɔi ǵa ti zuɓota.

Nimizai ǵa lekɓema vele nu ǵɔɓɛzuɓɛ nuiti tuǵo

¹³ Ǵooǵo GALAGI ǵa yeewuzeǵɛ
nu ǵɔɓɛzu ɓele yooi laalɔǵoma,
toǵa Asiili undaaɓili,
é Ninive ǵoǵoǵo,

naa ǵɛ ga zou ɓɔɔi eǵɛ teɓebai.
¹⁴ Taai ɓuuɓuuɓuu ǵa, toganiiti ta ǵɛ ɓɛɛzu ná,
ta suai ma ziiti kpein,
buungiti ta deɓɛiti ta ǵɛ zelesu ma ɓedeǵiti ba kpidii.
Nu da wɔniiti goomeni peleti ma veneteleti da,
nu ǵa yeɓu kpofalagi nɔ ma, è pelei wuuǵoǵoǵoǵo ǵa,
seɓele dakaiti ta ǵula ná.

¹⁵ Wele leɛ taa wolai ɓa, koozunɛɛi ǵeni su,
su nuɓuseiti ti ǵeni kaazu ga ta zeini ziileigi zu,
ti da ǵisiɛ ga ti ǵɛǵala la ná.
E woloa, é ǵɛa ga dɔɓɔ zuaiti pɛɛzuɓɛ!
Zoiti dɔin ti leɓesu ná
ta foei ɓɛɛzu, ti yeeɓɛ la.

3

Nimizai ǵa Zeeluzalɛme nuiti tuǵo

¹ Nimizai ǵa kololala laai ɓɛ, kɔzɔai,
é ga nu vaa laai!

² E la woiloni toligi ma,
é la vaazu maaǵoloi wu,

é la ɓɔɓɔ ɗalivaazu Ɔooɓɔ GALAGI ma,
 é la voluzeizu ná-GALAGI va.

³ Ná-kundiɗiiti ti ná
 ta ga zalaiti ti zikɔzu,
 ná-tukpɔɗaaleve nuiiti ta ga zuluɓuiti ti kpegi wosu kpidii,
 ti la tanɔpe makesu, ti va mi sobui.

⁴ Ta-ƆALA goo wo nuiiti ti la ga totuɗɔ vago,
 ta ga yaava nuiiti.
 Ta-zalaɗa ɗula nuiiti ti la unfema veezu aniiti be ti veai GALA be,
 ta ná-tɔgiti koloɗolosu.

⁵ Anɛɛ naa ve, Ɔooɓɔ GALAGI ɗa ná, taazuve,
 é da ɓɔɓɔ le ga telebo nu ve,
 é la faa ɲɔu nɔpe keɛzu.
 Sobu-o-sobu, zefema la ba, toɗa ná-tukpɔiiti gaalevezu.
 Kele faa ɲɔu ɗe nui la da ga unfe pe.

⁶ «Gè ziiti suwuɗaalevea,
 gè ti-velesuɓeti suɗoloɗolo.
 Gè koi yɔɗɔzuɓeti koloɗologa,
 nu nɔpe ge la mɔ ziezu náti.
 Ta-laa wolaiti sunakai ɗe de,
 nu ɗila kpalaa ge la mɔ zeini ná.

⁷ Kele gè ɗeni ma:
 «Da unfe mà, è tene gooi zo,
 naa ɗa a ke, è-zeizuve mina ɗoloɗolo.»
 Gè ti loɗani sie moinmoin su,
 kele ti ɗeni ɗaazuvilezu ga faa ɲɔi ɗea,
 ti-ɗeevai pe su.»

⁸ Ɔooɓɔ GALAGI wooi ɗaa: «Naa ɗa é ba, à maaɓɔun,
 ungo, à naama voloi maaɓɔun,
 yeei gè vaazu wuzeɗeze la koozoganii vaa zu.
 Gè devea ga gè ziiti ta masadaiti gaale ba,
 ga gè ná-ziiɗaawana wolai ze ti ma.
 Eteai pe ka ɗala ga ná-ziiɗaawana abui.»

Tukpɔi ɗaawaaiti

⁹ «Naazu ná nuɓuseiti maavalibo,
 ná ti-lakɔlogiti ɲade,
 ta fali, nei gè ga Ɔooɓɔ GALAGI,
 ti pe ta dɛbi ga yiimaɓe pe.

¹⁰ Anɛɛ Etiyopi de wolai volu vele nuu,
 dɛbi nui, niiti gè ti vazani,
 ta va pɔ ga ta-veɛaniiti.

¹¹ Naama volo ná, ná-nuɓuseiti,
 wo la mɔ unfega ga wo luɓa veleiti faa,
 kotoi niiti wo ti ɗeɛni daalɔɗɔma.
 Ná naati pe kula wo zaama,
 zoiti ti laavegai ga wasogi,
 wa be niina waso fai va ná-gize ɲadegai ma.

¹² Ná nuɓuseiti make wo zaama,
 ti ga ɓɔɓɔmaayei nuiiti ta ti valagai,
 ta ɗe velesu Ɔooɓɔ GALAGI volu.

¹³ Izelayele nuɓusei mɔtaiti ta ɗe vulua,
 ti la mɔ telebotala vaa nɔpe kea,
 ti la mɔ zee nɔpe boga,
 ti la mɔ yaava vaa nɔpe kea ga ti-laave.
 Ta zoo ti daami wo, ti ɲiimeni vagoi wo,
 nu nɔpe ge la ti maalua.»

Minazeɗegi Siyon ve

¹⁴ Ee, Siyon nuɓuseiti, à vuka ga koozunɛi!

Ee, Izelayele nuiti, à ɔ̀kɔ̀ ga koozunɛɛi!
 Ee, Zeeluzalɛme nuɓuseiti, à ɔ̀oozunɛ ga wo-yiimaɔɛ pe!
 15 Ɔ̀ooɔ̀ɔ̀ GALAGI peelala vai ma ɔ̀sasɔi zegɛa wo unma,
 é wo zili nuiti kpɛa wo volu.
 Izelayele ná-masagi, Ɔ̀ooɔ̀ɔ̀ GALAGI ɔ̀a wo zaama,
 maa la mɔ̀ nɛɛni wo va lua maanɔ̀ɔ̀ va.

16 Naama volo ná, ta ɔ̀ɛ Zeeluzalɛme ma:
 «À mina lua, Siyɔ̀n nuɓuseiti,
 wo ɪ̀nɔ̀ ge mina leve pa!
 17 Mazɔ̀ɔ̀ Ɔ̀ooɔ̀ɔ̀ GALAGI wa-Ɔ̀ALAGI ɔ̀a wo zaama,
 ga kooɔ̀ɔ̀ ɔ̀lulubai é wo ɔ̀izosu.
 Toɔ̀a wo ɔ̀aanɛɛnɛzu ga ná-nɛɛbei,
 toɔ̀a koozunɛ wuyei loo wa-vaa zu.»

18 Maligii ɔ̀ɛ ma: «Nà maanɔ̀ɔ̀ vaiti kpe wa-vɛti voloiti ba,
 niiti ti ɔ̀ɛa wo unma ga kasɔi ta zelilomai.
 19 Wɛɛɛ, naama ziegi zu, nà vooɔ̀ɔ̀ naati pe ba,
 niiti ti wo zopele nɔ̀uni.
 Nà naati balo, niiti ti lɛkpuzu,
 zoiti ti loai ya, gɛ naati gaale ba.
 Nà wo ɔ̀ɛ ga unfema nuiti,
 wo-lɔ̀ɔ̀i ɔ̀ula zooiti pe su,
 vɛti unfegi zeelini wo ma náti.
 20 Naama ziegi zu, nà va ga woye volu,
 siegi zu gɛ wo ɔ̀aalɛɛzu ba la volu,
 nà wo-laaseigi wɔ̀ɔ̀ɔ̀, lɛbiyai ɔ̀ɛ wo vɛ
 eteai zu nuɓuseiti pe saama.
 Nà naa ɔ̀ɛ siegi zu,
 gɛ wa-vaiti maavalibosu da, wa ɔ̀ɔ̀ɔ̀i wo ɔ̀aazu.»
 Ɔ̀ooɔ̀ɔ̀ GALAGI ɔ̀a é boga.

Azee Ná-Sɛvɛi Wooi lɔɔzeigi

Niima zɛvɛi ɔ́a GALA goo wo nui Azee losuvɛ lɛɛzu GALA sei vɛlɛi lo fai zu Zeeluzalɛme, Zuifuiti galegai ma ma ti ɔ́ula duɔ́lai zu Baɓilɔne, vɛ ti ɔ́eni ná kona undɔ́zitai (600) lɔɔzeizu vɛ. E woo mɔ́n mɔ́n fɛvɛvɛ ade ya, niiti GALA ge ti woni kona undɔ́lugo puufelegɔ (520) ma, aisa Yesu Kilista va zɔ́ɔɔ.

Zuifui mɔ́ngiti ti vaani ti ɔ́ula duɔ́lai zu, kona undɔ́lugo puusavagɔ maazu lɔ́savai (538) ma, aisa Yesu Kilista va zɔ́ɔɔ, naati ka ti maanɛɛni ti GALA sei vɛlɛi lo vɔlu nii Baɓilɔne nui ti goloni kona undɔ́lugo puulosava maazu lɔ́felai (587) ma, ti iɲo ge lɛvɛni fala. Naa ɔ́a é kɛɛni GALA ná-keelai nuɓuseiti ta-ɔ́undjiɓi maanɛɛnezu ga ti botii lɔɔzei vɔlu. Naama wotii lɔɔzei vɔlu kona undɔ́lugo puufelegɔ (520) ma. Azee ɔ́a naati iɲɔɔzu zɔ́iti pɛ ti woiłosu gooi ma, ga nuɓuseiti ta-baladai, ta aniiti kpetelalai, naa lɔɔzeivɛ GALA sei vɛlɛi koloɔologai, é yɛ ná nɔ (1:1-14), é boni ti ma ga, GALA sei vɛlɛ niineɛ ná-pagi ta ná-lɛbiyai ɔ́a ɓudɛzu zoi nɔnɔi maazu nii é woloni (2:1-9), naa lo fai ɔ́a ɔ́e ga zaɓu, kɔ́ɔba vai ɓe, ta baladai nii GALA ná-nuɓuseiti ti saama (2:10-20). Zɔ́ɔɔɓaɓe zou zɛvɛ ɔ́undjiɓi, Davide mavofodai, GALA ge minazeɔ́e gola ɔ́ɛni naa vɛ, vɛlela vɛlɛi ma vaa zu (2:20-23).

GALA sei vɛlɛi ma maaɓɔungi, ɔ́a va, lɛbiyai ɔ́e be, é lɛvɛ ma mɔ́ngi va, é zɔ́ɔɔsu GALA zea, ga ná-botigɛ nui maaɓɛle, é yimazeɔ́ezu la, naa ɔ́a é vaazu Izelayɛle nuɓuseiti kɛvɛlɛi lɛɛzu ti ɔ́ula vɔluma duɔ́lai zu. Azee ná-tɛnɛ gooitii maaɓɛle ma, é iɲɔɔ vɛeni ná-yeeɔ́ɔgalai zu nuɓuseiti be, ti ɔ́ula iɲɔ́tevɛi zu, ti ɓɔɔ vɛ botii ya, tɔ́zei faa niineɛti ba GALA ge kpetezu.

GALA sei vɛlɛi lo fai vɔlu ma yeeɔ́ɔgalai

¹ Masagi Dalijuse ná-masadai ma ɔ́ona felesɛi ma alu dɔ́zitasɛi ma volo mɔ́ngi ma, ɔ́oɔɔ GALAGI ɓɛni GALA goo wo nui Azee vɔ, ga é daazeeli Zuda you zɛvɛ ɔ́undjiɓi Zɔ́ɔɔɓaɓe ma, Seyaletiyɛle ná-doun zunui, ta zalaɔ́a ɔ́ula ɔ́undjiɓi wolai Zozuwe ma, Yewɔ́sadake ná-doun zunui, é ɔ́e ti ma:

² ɔ́oɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «Niima nui ti ɔ́ɛɛzu ma: <Yeeɔ́ɔgalai la de zeelini, ga ɔ́oɔɔ GALAGI zɛi vɛlɛi va lo vɔlu.>»

³ ɔ́oɔɔ GALAGI laawooi laazeelini ti ma, GALA goo wo nui Azee ya, é ɔ́e ti ma:

⁴ «Yeeɔ́ɔgalai ɔ́a nei wo vɛ ɓaa, wo zɛi wa-vɛle vagɔiti bu, ti maanɛai, tama GALA sei vɛlɛi ɔ́oloɔologai?»

⁵ Naa ɔ́a é ba, ɔ́oɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «À ɔ́ida bu ga pagɔ, fai é laazu wo ma.

⁶ Wo ani mɔ́n mɔ́n fazaga, kɛle tago nɔ ɔ́a wo sɔ́ɔɔsu, wa daami wosu, é la kula ɔ́ɛɛzu ga woye, wa ɓɔ́lezu, kɛle é la wo yiileizu, wa ɓɔɔ maaɔ́lizu, die ge la zeida wo ma, botigɛ nui zalai ɔ́a ɔ́ɛɛzu, eɔ́e a ɔ́e vɔ́uzu ɓɔ́lo zaɔ́ai zu.»

⁷ ɔ́oɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «À ɔ́ida bu ga pagɔ, fai é laazu wo ma.

⁸ A lɛ gizeiti ma, wo va ga guluiti, wo sèi vɛlɛi lo. Naazu kòozu ɔ́a nɛɛ miná, ná lɛbiyai zɔ́ɔɔ.» ɔ́oɔɔ GALAGI ɔ́a é boga.

⁹ «Wo ɔ́igi lɔni ani mɔ́n mɔ́n ba, kɛle tago nɔ ɔ́a wo sɔ́ɔɔni wa-ɓalagavɛti. Nágoi ɔ́a wo vaani la wa-vɛlɛiti bu, kɛle gɛ laa viilei vɔ́uni ma, gaavala ba. Leeni vaa zu?» ɔ́oɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «Tɔ́zei sèi vɛlɛi vai va, koloɔologai, tama wo pɛ wa ɔ́aɓaazu wa-vɛlɛiti nɔ ma.

¹⁰ Naa ɔ́a é kɛɛzu, geeɔ́ɔlɔgi la kɛɛzu, é va duɓui vɛ, zoi la vaazu bu, ani a va vɔnɔ.

¹¹ Ná ɔ́a gɛ ɓɔ́nɔgi maaloliga zoi ma, ta gizeiti ma, ta kpalagiti ma, ta leezen beleiti, ta wolive beleiti, ta ziinziin ganigiti kpeini zoi ma, ta nuɓuseiti ta suaiti pɛ, é ɔ́kula nuɓuseiti ta-wotiiti pɛ ma.»

¹² Zɔ́ɔɔɓaɓe, Seyaletiyɛle ná-doun zunui, ta zalaɔ́a ɔ́ula ɔ́undjiɓi wolai Zozuwe, Yewɔ́sadake ná-doun zunui, ta nuɓusei mɔ́taiti pɛ, niiti ti vaani ti ɔ́ula duɔ́lai zu, naati pɛ ti ɔ́oɔɔ GALAGI, ta-GALAGI wooi zeɔ́eni ga gaamai, niigi GALA goo wo nui Azee boni ti ma. Keela wooi ɔ́oɔɔ GALAGI ta-GALAGI feeni zea, é naa ɔ́aɓelani ga pagɔ, nuɓuseiti ti luani ɔ́oɔɔ GALAGI va.

¹³ Naa vɔluma, Azee, ɔ́oɔɔ GALAGI ná-keelai é tɛvɛni, é ɔ́oɔɔ GALAGI wooi woni ti ma, é ɔ́e ti ma: «Nà ya, ná wo va!» ɔ́oɔɔ GALAGI wooi ɔ́ana.

¹⁴ ɔ́oɔɔ GALAGI zɛvɛ niine vɛeni Zuda you zɛvɛ ɔ́undjiɓi Zɔ́ɔɔɓaɓe vɛ, Seyaletiyɛle ná-doun zunui, ta zalaɔ́a ɔ́ula ɔ́undjiɓi wolai Zozuwe vɛ, Yewɔ́sadake ná-doun zunui, ta nuɓusei mɔ́taiti pɛ be, niiti ti vaani ti ɔ́ula duɔ́lai zu. Ti pɛ ti liini ɔ́oɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii zɛi vɛlɛi wu, ti botii lɔɔzei,

¹⁵ naa ɣɛɛni, masagi Daliyuse ná-konagi velesiei ma alu ɔ́zitasiei ma folo uuufelego maazu naanigoi (24) ma.

2

GALA sei vele niinei ná-pagi

¹ Masagi Daliyuse ná-masadai ma ɣona felesiei ma alugi lofelasiei ma volo uuufelego maazu ɣilagi (21) ma, Gooɔɔ GALAGI laawooi laazelini ga GALA goo wo nui Azee maavele, é ɣɛ ma:

² «Nii ɣa ɗa bo Zuda you zɛvɛ ɣundigii Zolɔɔaɓele ma, Seyaletiyɛle ná-doun zunui, ta zalaɣa ɣula ɣundigi wolai Zozuwe ma, Yewɔsadake ná-doun zunui, ta nuɓuseiti motaiti pe ma, niiti ti vaani ti ɣula duɗai zu, ɣɛ ti ma:

³ «Be ɣa é wo zaama, é niima GALA sei velei tei kaani ná-pada mɔungi zu? Wa petesu ɣale niizu? E la mɔ wo ɣaazu ga ani nɔpe niizu, kele?»

⁴ Gooɔɔ GALAGI wooi ɣaa: «Niizu, zɛɓezɛɣe, Zolɔɔaɓele. Zɛɓezɛɣe, zalaɣa ɣula ɣundigi wolai Zozuwe, Yewɔsadake ná-doun zunui.» Gooɔɔ GALAGI wooi ɣaa: «A zɛɓezɛɣe, wa ve, zoi zu nuɓuseiti pe.» Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «A ɓoɔɔ ve botii ya, mazolɔɔ ná wo va.

⁵ Gè naama minazɛɣegi ɣɛɛni wo ve, siegi zu wo ɣulani la Ezipete yooi va. Ná-Zenvui ɣa wo zaama, à mina lua ɲegelein!»

⁶ Mazolɔɔ Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «Naa voluma mɔnɔ, su la mɔ ɣoozazu gè geegolɔgi ɓali ta zoi, ta kpolodei ta zoiiti.

⁷ «Nà zii ɣiligiti pe keɛzu unga wuulee, ta-naavoloiti pe ta va ve, ná niima GALA sei velei laave ga padai.» Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɣa é boga.

⁸ Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «Walii kpein ka ga nɔnɔ, zanugi kpein ka ga nɔnɔ.

⁹ Naazu, niima GALA sei vele niinei ɣa va, é ɗa volo, é leve ma mɔungi va.» Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɣa é boga. «Nà ziileigi zeí miná.» Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣana.»

Tuyai ma minazɛɣegi bogai nuɓuseiti be, ti ɣɔzɔai

¹⁰ Masagi Daliyuse ná-masadai ma ɣona felesiei, ma alu taavuusiei ma volo uuufelego maazu naanisiei (24) ma, Gooɔɔ GALAGI ɓɛɛni GALA goo wo nui Azee ɔɔ, é ɣɛ ma:

¹¹ «Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «Zalaɣa ɣula nuiti gaazaɣa, ti ɣi fe é ve niima vaiti su:

¹² «Ni zalaɣa zua ɲadegai ta a ɣɛna nui ta ná-sege la, segei naa a vɔɔɣuna ɓului va, ɓa ɣɔnɔgi ta, ɓa ɗɔɔi, ɓa gulɔi, ɓa daamiani nɔpe nɔ, naama anii ɣa ɲade niina ɓaa?» » Zalaɣa ɣula nuiti ti gooɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Ba-o.»

¹³ Azee ti ɣaazaɣani mɔnɔ, é ɣɛ ti ma: «Ni nui ta a ɣɔzɔna, tɔɔzei é vɔɔɣuni nu voomai ta va, ni a vɔɔɣuna daamianigi tanɔpe ba, naa ɣa ɣɔzɔ niina ɓaa?» Zalaɣa ɣula nuiti ti gooɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Ungo, toɣa ɣɔzɔ.»

¹⁴ «Názu ɣa Azee kpɛi zɛgeni la, é ɣɛ ti ma: «Gooɔɔ GALAGI wooi ɣaa: «Deɣɛmu zekana niima nuɓuseiti ti la, zekana zii nii la ɣáazu, zekana ta-woti zulɔnɔgi kpein ge la, nii ti feezu be ɣana, kɔzɔve.

¹⁵ Niizu, à ɣida lee bu ga pagɔ, nii é vaazu ɣɛɛzu, é zo za ma, é li. Aisa wo va kotuiti da ɓoɔ maazu, Gooɔɔ GALAGI zeí velei lo fai zu,

¹⁶ leeni ɣa é ɣɛɛni ga woye? Ni nui ɣigi ɣana panisu uuufelego (20) va ná-kpalagi zu, puugoi nɔ ɣa é sɔɔɔsu ná. Ni nui ɣigi ɣana litele vuulɔɔlugɔ (50) va ná-ɗɔɔi ɔɔ be, puufelegoi (20) nɔ ɣa é sɔɔɔsu ná.

¹⁷ Gè vɔɔɣuni wo va, gè wa-wotiiti pe ma lɔnɔ fai ɣaavala ba, ga siinziin ganigiti ta-zeeɓeiti, ta sakotuiti, kele wo la zɛgeni yee ma, wo va va pɔ.» Gooɔɔ GALAGI wooi ɣana.

¹⁸ «Za ɣa ga alugi laavuusiei ma volo uuufelego maazu naanisiei (24), yeei Gooɔɔ GALAGI zeí velei lo fai loozeini la. Niizu, à ɣida lee bu ga pagɔ, nii é vaazu ɣɛɛzu, é zo za ma, é li.

¹⁹ Kebe ani zuwu nɔpe ge la mɔ wo ya kotaiti su, kele? Leezen bele, ta koolegoolo guluiti, ta gelenade guluiti ta wolve wuluiti, tanɔpe ge la gwaa woni, ɲegelein. Kele é zo za voloi ma, ná ná-tuyai zuwɔɔlozu wo ve.» »

Minazɛɣegi é woni Zolɔɔaɓele ve, Maliɣii yimazɛgeni la

²⁰ Ma volo naa nɔ, alugi ma volo uuufelego maazu naanigoi (24) ma, Gooɔɔ GALAGI ɓɛɛni mɔnɔ Azee ɔɔ, ná zeizu velesiei zu, é ɣɛni ma:

²¹ «Bɔɔ Zolɔɔaɓele ɔɔ, Zuda you zɛvɛ ɣundigii, é ɣɛ ma: «Nà vaazu geegolɔgi ɲiikpisu ta zoi.

²² «Nà vaazu masagiti tokasu, gè zii ɣiligiti ta-masadaiti ma zobogiti kologolo, gè kɔɔɔ wotoloiti daave ta ti ɓize nuiti, sooiti ta za, ti ɣɔma nuiti ti ɓoɔɔ va.»

²³ Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «Kele naama volo ná, ná boti ɣalivaazu é ma, ná-botigɛ nui, Zolɔɔaɓele, ɗei é ga Seyaletiyɛle ná-doun zunui.» Gooɔɔ GALAGI wooi ɣana.

«Gè yimazeŋŋa ga ɗe, gè è ŋe ga nà-balaŋŋaegi, nii nu ŋa ɗa poogi ŋe la.» Ḡoḡo GALAGI Fai-
Pɛ-Maliŋŋi wooi ŋana.»

17 Geezuḡeelai ḡeni mā: «Nii wo ʋolu, ɛ ḡe ma: <Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: Nā-taa wolaiti ta ta-ḡulagaaneezu zolɔ ʋolu, nā Siyon ḡaanene, ḡe yiimazeḡe ʋolu ga Zeeluzaleme.>»

2

Kulakelamai velesiei: Minsiti ta ḡain bo nuiti

1 Ḡe ḡaazuwuzegeni, ḡe mine naanigɔ ḡaani kulakelamai taḡili su.

2 Ḡe ḡeni geezuḡeelai ma, ɛ ḡeni ʋoezu pɔ: «Minei niiti ta ga leeni?» E ḡooḡaavoteni, ɛ ḡe mā: «Minei niiti ka ti Zuda zuvazagai, naa ʋee Izelayele ta Zeeluzaleme ʋa.»

3 Ḡooḡo GALAGI ḡain bo nu naanigɔ leeni ga ze.

4 Ḡe ḡeni ma: «Leeni ḡa ti ʋaazu keezu?» E ḡooḡaavoteni, ɛ ḡe mā: «Ḡain bo nui niiti paave ga ti zii ḡiligi naati kpɔɔ, ti ti-mineiti suḡale, teigiti ti-mineiti buzeḡeai Zuda yooi laalɔḡoma ga ti su nuʋuseiti suvaza. Mineiti ka ti Zuda ta Zeeluzaleme nuʋuseiti suvazagai ga keʋele jɔu, nu nɔpe ge la mo ḡea zoosu unbuzegezu.»

Kulakelamai zavasiei: Koḡo galui

5 Ḡe ḡaazuwuzegeni, ḡe zunu ḡila ka, koḡo galui zoni zea.

6 Ḡe ḡe ma: «Mini ḡa ɛ liizu nā?» E ḡe mā: «Nā liizu Zeeluzaleme ḡoḡosu, ḡe sakpai, ta kogi ḡwee.»

7 Geezuḡeelai nii ɛ ḡeni ʋoezu pɔ, naa maabuḡani geezuḡeelai taḡili ba, nii ɛ ḡeni daaḡomisu.

8 E ḡeni naa ma: «Bize, ɛ ʋoe zunu loungoi nu ʋɔ, ɛ ḡe ma: <Zeeluzaleme ḡa ḡeezu ga taai, sigi nɔpe ge la mo ḡea ma, tɔzei nuʋuseiti ta toganiiti moin ʋelei ʋa, niiti ti ḡeezu nā.>

9 Ḡooḡo GALAGI wooi ḡana: «Nā ʋoḡoi ḡa ḡe ḡeezu maaḡoolii zu eḡe abu zigigi, ḡe ḡe ma taazuʋe ga nā-lebiyai.»

Kula zou ʋa nuiti toli fai ʋolu

10 Ee! Ee! A vela!

Wo ḡula lekpema ʋelei nu ḡʋeezuʋe yooi tei ba ga suvile!

Ḡooḡo GALAGI wooi ḡana.

Mazɔɔ ḡe wo zuvazage geeḡoḡo wu ʋepema naanigoi pe,

Ḡooḡo GALAGI wooi ḡana.

11 Ee, Siyon nuʋuseiti, à ʋela,

wɔi wo zeini Babilone taazuʋe.

12 Mazɔɔ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Teigi ɛ tɔvegai ga nā-zobogi,

zooi naati daalɔḡoma niiti ti loai wo ma, ɛ ḡe ma:

«Zoi nɔpe ɛ ʋooḡuzu wo ʋa,

naama nui ʋooḡua ḡaazuleegi ʋa.

13 Wele, nā yeewuzegezu zooi naati daalɔḡoma,

ta latusi ti ḡe ga ta-luḡiti zeezu ani.»

Wa kwee naazu ga Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii tɔvege.

14 «Wa ʋe de, Siyon nuʋuseiti, à ḡoozune!

Wo woogula ga koozuneei,

mazɔɔ nā ga ʋa ḡe ze wo zaama,

Ḡooḡo GALAGI wooi ḡana.

15 Naama volo nā, zii ḡiligi ma moinmoin ka ʋa,

ti ḡili Ḡooḡo GALAGI ʋa.

Ta ḡe ga nā-nuʋuseiti,

nā ze wo zaama.»

Wa kwee naazu ga Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa ɛ tɔvegai wo ma.

16 Ḡooḡo GALAGI ḡa Zuda zegɛ ʋolu ga nɔnɔi, zou naḡegai zu.

E yiimazeḡe ʋolu ga Zeeluzaleme.

17 Eteai pe ge maaḡe kpɔ mu Ḡooḡo GALAGI ḡaazu!

Mazɔɔ toḡa na ḡula ga suvile sei ʋele naḡegai wu.

3

Kulakelamai naanisiei: Zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe

1 E zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe leeni ga ze, ɛ loni Ḡooḡo GALAGI nā-geezuḡeelai ḡakala, Setana ḡeni loni Zozuwe yeezazu ʋelei, ɛ da maalɔ.

² Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡeni Setana ma: «Gooḡo GALAGI zelilo è ma faan, Setana! Gaamazu Gooḡo GALAGI zelilo è ma, teigi é yimazeḡeai ga Zeeluzaleme! Zunui nii la ga kovilevegi kulaai abui ḡa ḡaa?»

³ Zozuwe ḡeni loni geezuḡeelai ḡakala, maaḡililii ga seḡe naḡḡoiti.

⁴ Naa ḡeni nuuti ma, ti ḡeni loni koba: «À seḡe naḡḡoiti kula kaba.» Naa volumna é ḡeni Zozuwe ma: «Wele ḡè da-vaagaaazu golai zeḡea è va, ná è maaḡilizu ga seḡe vaḡagiti.»

⁵ Gè ḡeni ma: «Ti boḡḡo pagoi lo unba.» Tama ti boḡḡo pagoi looni unba, ti maaḡilii ga seḡe naḡḡoiti. Miná ḡa Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡeni loni ná.

⁶ Gooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai niima zeele wooi woni Zozuwe ma, é ḡe ma:

⁷ Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Ni da ziena ga ziiima veleiti, è ná-deveiti so, da ḡe ga tukḡḡaaleve nui ná-pelei wu, da ḡe welezu ma ḡoizuwe pe ma, ná pele vie è luḡḡo. Da ḡe ve, naati saama, ti botii ḡeezu be.»

⁸ A woilo, zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai, Zozuwe, wa è-wḡḡolaiti ti zeini è ḡoba, tḡzei wo pe wa ga poogi, mazḡḡo ná vaazu ga ná-botiḡe nui nii daaseigi ga: Ma Uḡḡoḡi.

⁹ Wele ḡè kotu ḡila pil-ḡa Zozuwe luḡḡo. Kotu ḡila kḡegi naa ḡaazuve ḡa ba ga doḡela. Ná boḡḡo ḡa ḡe sevei ḡeezu ma. Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana: Ná zoi nii ná-kotoi zeḡe ba ga folo ḡila no.

¹⁰ Naama volo ná, wo ḡilagi kḡein wa ḡe boḡḡo lolisu wa-leezen beleiti ta kooleḡoole guluiti bu, wo da ḡoouzene ná ziiileigi zu.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana.

4

Kulakelemai loolusiei: Fitina ze i anii ta wolive wulu felegoi

¹ Geezuḡeelai nii è ḡeni boezu pḡ, naa vaani volu, é maaḡoḡa, velei nu a da niimeni nui maaḡoḡa la.

² E ḡeni má: «Leeni ḡa è kaazu?» Gè gooḡaavoteni, ḡe ḡe ma: «Fitina ze i anii ḡa ḡè kaazu é ga zanugi no neḡelein, fitina loḡela ḡa é zeini ga. Gulḡo anijakai zeini ti maazuve, soḡve loḡelaiti togai ba, gulḡo zizu ti zu, é zeeli fitinaiti su.»

³ Wolive wulu felego ḡa loni gulḡo anijakai ḡobaḡe, gilagi ḡa zeezazuve, zai ḡe ga kovezu velei.»

⁴ Gè geezuḡeelai ḡaazaḡani volu, nii é ḡeni boezu pḡ, ḡe ḡe ma: «Maliḡii, nii voluḡe ḡa ga leeni?»

⁵ Geezuḡeelai é ḡeni boezu pḡ, é gaazaḡani é ḡe má: «È la naa voluḡe ḡwe?» Gè ḡe ma: «Ungo Maliḡii, ḡe la poluḡwe.»

⁶ E goḡaavoteni, é ḡe má: «Gooḡo GALAGI wooi ḡa é bosu Zḡḡabaḡe ma: E la niima wotii ḡe ga zobogi ta gaabaai, keeni ná-zenvui zebei zu. Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga.»

⁷ Da ga leeni kae, gize wolai?

Da valibusu é ḡe ga nemei Zḡḡabaḡe luḡḡo.

Toḡa kotu biingi ḡula è zu,

maamuse wooi zaama, ti da ḡe ma:

«Tuya ḡotui! Tuya ḡotui!»

⁸ Gooḡo GALAGI boeni pḡ volu, é ḡe má:

⁹ «Zḡḡabaḡe yeeiti ka ti niima wuulaagi laa,

tiya ma no ḡa ti pelei nii lo fai ḡaaḡelazu.»

Naa ḡa ḡeena wa kwee naazu ga Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é tḡvega wo ma.

¹⁰ «Beni ka mu ti botii lozeizuve goi vaagulaai?

Ti maa ḡeni neeni ga ti ḡoouzene,

siegi zu ti kotu zaḡa ḡolui ḡaani la zoni Zḡḡabaḡe ya.

Kotu ḡaazu loḡelaiti ta ga Gooḡo GALAGI ḡaazuḡeḡeḡiti, ti welezu fai pe ma, ti ḡeezu zoi ḡa.»

¹¹ Gè gaazaḡani volu, ḡe ḡe ma: «Wolive wulu felegoi nuuti poluḡe ḡa ga leeni, ti loni fitina ze i anii yeezazuve ta kovezuve?»

¹² Gè ḡe ma mḡno: «Wolive wulu beke felegoi nuuti poluḡe ḡa ga lee, ti loni zanu soḡve felegoiti koba, niiti gulḡo belei zizu ti zu?»

¹³ E ḡeni má: «È la ti voluḡwe?» Gè ḡe ma: «Ungo Maliḡii, ḡe la ti voluḡweeni.»

¹⁴ E poluleeni ga ze, é ḡe má: «Zunu felegoiti kana niiti gulḡo ziaai ti ma, ti losu eteai pe Maliḡii ḡakala.»

5

Kulakelemai lozitasiei: Seve biligi é ḡovesu

¹ Gè ḡaazuwuzegeni volu, ḡe seve biligi ḡa, é da ḡove.

² Geezuḡeelai ḡe mā: «Leeni ḡa è kaazu?» Gè ḡe ma: «Seve biligi ḡa gè kaazu, è dā ḡove, sakpai ḡa ga meteḡe puuḡo, kogi ga meteḡe loḡluḡo.»

³ E ḡeni mā: «Sevei naa ḡa maanḡo vai zεveai su, nii è vaazu zeelizu zooi ḡoḡokḡolma ná pe. Boge su ga unma nui pe ge be, ti ḡula zooi nii va, zḡiti balaa ti zεε zeele woḡiti bosu, ta be, ti ḡula ve va.»

⁴ ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana: Nā boḡo ḡa gè vaazu ga maanḡoi naa, nii a ke è le unma nui ná-pelei wu, ta zḡi è konai wosu ga dāaseigi zεei maazu. Foovooi ḡa le è zei ta-velei wu, è pelei pe koloḡolo, è peε dakai va ta kḡuiti.»

Kulakεḡmai lafelasiei: Anzanui ḡeni zeini kpḡoḡi zu

⁵ Geezuḡeelai è ḡeni boεzu pḡ, è ḡeni mā: «Ungi wuzεḡe è weḡe naa va, nii è ḡulazu munu.»

⁶ Gè ḡeni ma: «Beḡeḡe ve?» E ḡooḡaavoteni, è ḡe mā: «Kḡoḡoḡi ve, è ḡulazu.» E ḡe mā mḡno: «Kḡoḡoḡi nuu ḡa è ga nuḡuseiti koozu ḡisiei zooi zu ná pe.»

⁷ Naama zieḡi zu kḡui nii è ḡeni ga kpḡoḡi ma lakulugi, naa wuzεḡeni da, anzanu ḡila ka è ḡeni zeini kpḡoḡi zu.

⁸ Geezuḡeelai ḡeni mā: «Anzanui nuu ḡa è ga sunḡulai ma voḡi.» Naa voluma è zḡoni naa va, è yei kpḡoḡi zu volu, è daaḡulu ma.

⁹ Gè ḡaazuwuzεḡeni volu, gè anzanu feḡoḡo ḡa, fiilei zεidai ti wu, ti dā ḡove, koveḡi ḡeni ti va, eḡe wḡni daa ga sigḡe. Ti kpḡoḡi zεḡeni, ti leε la fiilei zu.

¹⁰ Gè geezuḡeelai ḡaazaḡani, è ḡeni boεzu pḡ, gè ḡe ma: «Mini ḡa ti liizu ga kpḡoḡi ná?»

¹¹ E ḡe mā: «Ta liizu la Baḡilḡone yooi zu, ti kḡo velei lo. A ḡevele beḡena ta sei niina kḡo ḡḡui maazu.»

6

Kulakεḡmai laḡavasiei: Wotolo naanigḡiti

¹ Gè ḡaazuwuzεḡeni. gè soo wotolo naanigḡo ḡa, ti dā ḡula kḡu boi gize feḡoḡoiti zḡḡozuε.

² Soo maaḡoḡokḡoḡigiti ka ti ḡeni ma mḡunḡi va, soo leiḡiti ti ḡe felesiei va.

³ Soo ḡolegiti ti ḡe ḡavasiei va, soo vḡneḡiti ti zuḡaai ti ḡeni naanisiei va.

⁴ Gè geezuḡeelai ḡaazaḡani, è ḡeni boεzu pḡ, gè ḡe ma: «Maliḡii, lee zoo ḡa ga nuuti?»

⁵ E ḡooḡaavoteni, è ḡe mā: «Fiile naanigḡoiti be, ti ḡea loni eteai Maliḡii ḡobaε, ti ḡulazu ná niina, ti dā li.»

⁶ Soo leiḡi niiti ti ḡeni wotoloi ḡilagi va, naati ti liini ga lekḡemaε nu ḡovezu velei yooi zu, naa volu soo ḡolegiti balaa ti ḡulani, soo vḡneḡiti ti liini ga lekḡemaε nu yeezazu velei yooi zu.

⁷ Soo zuḡaagiti pe ti ḡulani, wḡin wola ḡeni ti ma ga ti eteai ḡoḡokḡolmaε pe suḡize. E ḡeni ti ma: «À liina wo eteai ḡoḡokḡolmaε pe suḡize.» Tama ti eteai ḡoḡokḡolmaε pe suḡizeni.

⁸ E ḡḡoni, è ḡe mā: «Weḡena zḡiti ti liizu lekḡema velei nu ḡovezuε, naati ta ziileigi ve Zεnvui ve naama yooi zu.»

Masa boḡoḡi lo vai zalaḡa ḡula nui Zozuwe unma

⁹ ḡooḡo GALAGI boεni pḡ ḡani:

¹⁰ «Yeezei kula zou va nuiḡi ta-veḡeaniiti bu, nii ḡeḡedayi, ta Toḡiya ta Yedayi ti vaai la. Liina za nḡ Sofoni ná-doun zunui Zḡziase ná-pelei wu, ve nui niiti ti laayeidai ná, ti zeḡeai ma Baḡilḡone.»

¹¹ Da walii ta zanugi zeḡezu, è ti beḡe ga masa boḡoḡi, è dḡo zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe unma, Yewḡsadake ná-doun zunui.

¹² ḡe ma: «ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Zunui ta ḡa ve,

daaseigi ga Ma Vḡnḡi,

toḡa vḡnḡo ve è ná,

è ḡooḡo GALAGI zei velei lo.

¹³ To boḡoḡo ba ka è tosu volu.

Maa ḡa ḡili ga masa ḡḡolaiti,

è masadai ḡe ná-masa kpḡokḡoḡi zu.

Toḡa ḡe ga zalaḡa ḡula nui balaa ná-masa kpḡokḡoḡi ḡa.

Goolaama vḡḡoi ḡa ḡe boti feḡoḡoḡi naati zḡḡozu.»

¹⁴ Masa boḡoḡi ḡa makeḡu ḡooḡo GALAGI zei velei wu, è ḡe ga ḡizesu anii ḡeeḡeme vaa ma, ta Toḡiya ta Yedayi, naa veε Sofoni ná-doun zunui ná-nuḡoḡolai va.»

¹⁵ Numaa ta ḡe zeḡezu ḡoozama, ti dā va, kpḡobai wosu ḡooḡo GALAGI zei velei lo fai zu. Wa kwεε naazu ga ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa è tḡevagai wo ma. Naa ḡa ḡe nḡo ti, ni wa ḡolona ḡooḡo GALAGI wooi ve, wa-GALAGI.

7

Zu so kuiti

¹ Masagi Daliyuse ná-masadai ma ɔonagi naanisiei ma, Ɔooɔɔ GALAGI ɔoeni Zakali ɔo, alugi laaɔuusiei daa ga Kiseleɛve naa ma volo naanigoi ma.

² Beetele nuɔuseiti ti Salɛsɛɛl ta Leegeme-Meelɛkeni teveni, ɛ ɔo numaa va, ga ti Ɔooɔɔ GALAGI maaneɛne,

³ ti zeeli zalaɔa ɔula nuiti pɔ be, niiti ti botii ɔeezu Ɔooɔɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɔii ná-pelei wu, ta GALA goo wo nuiti pɔ be, ti naati gaazaɔa, ga: «Gá yesu ɔoloi nɔ ɔa ɔo, gi ɔa zugi zo konagi ma alugi laolusiei ma, ɔelei gi ɔea keezu la poloma?»

⁴ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔoeni pɔ naazu, ɛ ɔe ma:

⁵ «Ɔe zooli zu nuɔuseiti pɛ ma, ta zalaɔa ɔula nuiti: «Wo kea ga kona ɔuulɔfela (70), wo ɔa zugi zo, wo ɔa ɔooɔ maawoin konagi ma alugi laolusiei ta ɔafelasiei ma, kele wo la naa ɔeeni bɛ.»

⁶ Wo ɔeni daami wosu, ta kpɔlei, wo-ɔogiti sulaave fai nɔ ma.» »

⁷ Niima woo ɔilagiti na lei Ɔooɔɔ GALAGI ti ɔuuni GALA goo wo nu mɔungiti da, ti bo siegi zu nuɔuseiti ti ɔeni zeini la ziileigi zu Zeeluzalɛme, ta taaiti ti maaɔoolii zu, ta siegi zu ɔalaa lekɛma ɔelei nu yeezazuɛ yooi zu, ta zieleaɛ ma nemeiti ti laaveni da ga nuɔuseiti.

⁸ Ɔooɔɔ GALAGI ɔoeni Zakali ɔo ɔani:

⁹ «Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa: A ɔa tukpɔiti gaaleɛve ga gaamai, wo ɔilagilagi pɛ ge ɔa nuɔɔɔɔlai ta gaazumaawoinɔai ɔe ɔoolai ɔe.

¹⁰ A mina ɔa ga poanzaiti, ta podointi suziɔa, ta seikooɔoma nuiti, ta niiti kpein ti kpalaiti su. Wo tanɔpe ge mina faa ɔoo ɔete ɔoolaiti daalooɔoma.»

¹¹ Kele ti la ɔeni keeni, ti va woilo naama woointi ma, ti ɔakani, ti ti-woiyeegeiti daaɔulu ga ti mina faa mɛni.

¹² Ti ɔikpaani kpaan eeɔe diamai, nii a ke ti mina yeezei Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ná-tɔgiti, ta daawooiti bu, niiti ná-Zenvui ɔeni bosu GALA goo wo nu mɔungiti ma. Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wola yiiɔaawanani naazu.

¹³ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔe ma: «Tei ge ti lolini, ti la woiloni ɔoo ma, tiya ɔalaa ta ɔolina, ge la woiloga ti-woo ma.

¹⁴ Ge ti vazani zii ɔiligiti saama, niiti ti la ɔeni ti ɔwɛɛ kaipa. Ti ta-yooi zuɔakai ye ga ɔolu ɔelei, ɔe nu nɔpe ge la mɔ ɔeni keezu ná, ɛ va ɔa yei. Ti zou ɔapagi valiboni ga teɔebai.»

8

Zeeluzalɛme lo fai volu

¹ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔoeni ɔani:

² Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa:
«Siyon neɛve bɛ, ma yii wola ɔa bɛ,
gaamazu, ná ɔalazu su ga ná-maayogi.

³ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa:

Ná ɔalesu ma Siyon,
seizuvɛ ɔa ɔe ga Zeeluzalɛme.
Zeeluzalɛme ɔa loli ga «Wooɔeɔila taai,
ta ɔe Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ná-gizei ma «Gize ɔadegai.»

⁴ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa:

Nu ɔoloozaɔagiti ta zeizu mɔnɔ Zeeluzalɛme,
zunuiti ta anzanuiti ta ze koi zaamaveti,
eɛe pɛ ná-tukpɔ zea, tɔozei ma nu ná-konagi mɔin ɔelei va.

⁵ Zeeluzalɛme koi zaamaveti daa ɔa ve
ga zunu loungoiti ta anzanu loungoiti, ti ɔa ɔaɔo.

⁶ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa:

Ni nuɔusei motaiti ta kaazu ga
niima vaiti ti la zooga ɔeezu niima voloiti su,
anɔe nei ná balaagi ná ɔisieu ga naati ti la zooga ɔeezu?
Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔana.

⁷ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii wooi ɔaa:

Ná ná-nuɔuseiti kizosu,
ge ti ɔula folo ɔulazu ɔele yooi ta folo liizu ɔele yooiti su.

⁸ Ná va ga tiye ti ɔula ná,

ti zeí Zeeluzaléme.
 Ta gɛ ga ná-nubúseiti,
 gè gɛ ga ta-GALAGI,
 ná masadai gɛ ti unda ga woogɛɣiladai ta telebogi.

⁹ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gaa:
 A zɛbɛzɛgɛ, wáigi wo niima wooiti mɛnisu niizu,
 nii GALA goo wo nuiti ti gɛni bosu,
 siegi zu GALA sei vɛlei ma wuulaagiti ti gɛni laazu la,
 GALA pɛlei naa lo fai zu.

¹⁰ Mazɔɔɔ, aisa naama voloiti ti va zeeli,
 nubúseiti ta toganiiti ti la gɛni ta-wotii ma zala zɔɔɔsu.
 Siɛ wo nui niiti ti gɛni lɛɛzu, ti da yei,
 naati ti gɛni nɔ ga ti zili nuiti tɔnɔ,
 mazɔɔɔ gè yeebɛni nuiti ba,
 ti da wuzɛgɛ ɔɔɔ laalɔɔma.

¹¹ Kɛlɛ niizu niina, gè la mɔ nubúseí mɔtai zosu ga
 vɛlei gè gɛni kɛɛzu la mɔungi.
 Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gána.

¹² Mazɔɔɔ, ná ziileigi vaza wo zaama, eɣɛ ani zuwui.
 Leezɛn belei gá gaawaai ve,
 zoi gá ba lɔnɔgi ve,
 geeɣɔlɔgi gá be tonai va, é vu ga gola.
 Ná niima vaaɔɔɣi pɛ kɛɛzu
 ná-nubúseí mɔtai ti bɛ.

¹³ Ee, Zuda ta Izelayɛle vɛleyɛgɛiti,
 mɔungi wo gɛni zii gɣilgiti saama,
 ga nubúseiti ti voovoi, naati ma voogi.
 Uele nɔ gána gè wo gɣizosu da,
 wo gɛ ga tuya dɛungi.
 Naa gá é ba mu, à mina lua, à zɛbɛzɛgɛ volu.

¹⁴ Mazɔɔɔ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gaa:
 Siegi zu gè devea la ga gè wo ɔɔɔ,
 tɔɔzei wo-mɛmɛwolani ti ziiɣaawanani,
 gè la gɛni zɛgɛni góoi volu.

¹⁵ Niizu niina, gè zɛgɛa naama levei volu,
 ná faa vagɔi gɛɛzu niina Zeeluzaléme vɛ,
 ta Zuda nubúseiti pɛ bɛ.
 A mina lua mu.

¹⁶ Pɛtɛ vɛle gá wa faiti kɛɛ la: Eɛ pɛ gɛ da gaamai wo bɔɔlai ma, tukpɔɣaaleve nuiti ti da
 tukpɔɣaaleve ga telebogi, tukpɔɣaalevei nii ziileigi a zɔɔɔ su.

¹⁷ Wo tanɔpɛ gɛ mina faa ɔu bɛtɛ yiimave bɔɔlaiti daalɔɔma, à mina da ga góna ga zɛɛi,
 tɔɔzei naama vai tanɔpɛ beɛ la bè.» Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gána.

Zu so foloiti ta valibo ga feti voloiti

¹⁸ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɔɔɛni pɔ, é gɛ má:

¹⁹ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gaa: «Zugi nii wo sosu, alugi naanisiei, dɔɔlusiei,
 dɔfelasiei ta puusiei konagi zu, ta valibo ga koozune voloi, ta feti voloiti Zuda nubúseiti bɛ.

Naa ma, à gaamai ta ziileigi nɛɛ vɛ.

²⁰ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gaa:

Zou gɣili su nubúseiti,

ta taa wolaiti su zeí wo nu moinmoin ga ta va mɔnɔ.

²¹ Taa wolaiti su nubúseiti ta li ti gɛ taɣilligaa ma:

«Ade li de Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii maanɛɛɛ, de gaizie. Ná balaagi ná liizu.»

²² Uele gána nubúse moinmoin, ta zeeɣaaɔbaa yooiti,
 ta vaa la Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii gáiziezu la, ti maanɛɛɛ.

²³ Góogɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi gaa:

Naama voloiti nu puugo ti tanɔpɛ ti la ga zii gɣila ta gaaɛ ba,
 ti Zuifu gɣila so ná-segei lakɔlogi va,
 ti gɛ ma: «Gá vilesu wo volu,
 mazɔɔɔ gi mɛnige ga GALA ka wo va.» »

9

Izelayele goba yooiti tukpɔŋaaleve vai ta ti fizo fai

¹ Gooŋɔ GALAGI ná-keela wooi.

Daawooi Gadelake yooi zoga,
é ɣwe Damase taazuwe.

Mazɔlɔɔ nu vului pe ka ga Gooŋɔ GALAGI nɔnɔ,
velei nɔ Izelayele wolodaiti pe ti la.

² E Gamate balaa zoga,
niiti ti zeidai la ta Damase,
é zeeli Tiil, ta Sidɔn ma,
niiti ti wola ɣoozugaaleai.

³ Tiil sigi gaagooza toga bɔŋɔ ve,
é walli ɣaalea ba eɣe fufiligɔ,
é zanugi ɣaale ba eɣe koi yɔŋɔzu valavalai.

⁴ Kele Maligii ɣa ti pe kula zea,
toɣa ná-sigigiti toka kpolodei wu,
toɣa ɣala ga abui.

⁵ Asekalɔn ɣa naa ɣa, é lua,
Gaza balaa zu ɣa bali ga duai,
Ekelɔn balaa ka ɣe ɣana nɔ,
tɔzei kitosuwe ɣa ɣula zea.
Masa ge la mɔ ɣea Gaza,
nu vulu nɔpe ge la mɔ ɣea Asekalɔn.

⁶ Nu zupuiti ta ze Asedode.
Ná Filiseti nuiti ta-wasogi zuɣolɔɣolo.

⁷ Ná ɣamasu zuai ɣula ti-la,
gè kooŋɔ gani koo laamianigiti kula ti-niiga yɔŋɔzuweti.
Ta-nubusei mɔtai ɣa ɣe ga ɣá-GALAGI nɔnɔ.
Toɣa losu zɔlɔɔ Zuda wolodamaiti saama,
Ekelɔn nuiti balaa ti ɣe ga Yeebuse nuiti kevele.

⁸ Ná ɣe ná-zooi maagoolii zu,
gè make kooŋɔgiti daalɔŋma, ti lavesu,
sɔnɔ nui tanɔpe ge la mɔ ná-nubuseiti kpɔla,
mazɔlɔɔ ɣaazu ɣa ɣe ti va niina.

Ziilei masagi vaa vai

⁹ Ee, Siyɔn nubusei, ɣɔkɔ ga koozuneei!
Ee, Zeeluzalɔme nubusei, woɣula ga koozuneei!
Wele dá-masagi va, é vaazu è ɔɔ,
teleboge, pile sɔlɔdai veeve be,
toɣa ga bɔŋɔmaayei nu, é zeini soovalegi ɣɔma,
soovale saai ma yivoi ɣɔma.

¹⁰ Ná kooŋɔ wotoloiti kulazu Efelayime va,
gè kooŋɔ zooiti kula Zeeluzalɔme va,
kilɔgi nii kooi ɣoozu la, naa zu ɣa ɣaleɣale.
Masagi naa ɣa ziileigi lo zii ɣiligiti saama,
ná-masadai ɣa zo kpolodei zoi ma, é ze zoi va,
é zo zie wolai Efelata ma, é li zou bela ga.

Dwoiti unmwɔ fai

¹¹ Dɔun dɔnɔl, minazɔfegi maavele ma,
é de yɔŋɔzu, nii keai ga ɣamai maavele,
ná dá-luaiti unmwɔsu,
gè ti ɣula zɔfegi zu, nii zie la su.

¹² Kasoɣa nuiti wɔiti kitogi wo ve,
à ɣale ma wa-laazu zigɔ gaagoozagi zu!
Ná nii wosu za ga:
Ná wo ɣaazumaawɔingɔ ga seizu felegɔ.

¹³ Mazɔlɔɔ gè Zuda ɣea ga ná-kilɔgi,
gè Efelayime ɣe ga ná-mɛin.
Ee, Siyɔn, ná è-loun zunuiti tevesu,

ti ƒoozu ƒa ne ga ƒooƒo GALAGI maavele.

⁸ Nà ti loli ga foe wooi ti ƒaale ba, mazaloo gè ti unmooga.

Ta mo'in ga mo'ungi ƒeevele.

⁹ Gè ti zuvazage zooma ziiti saama,

zooiti su ti maafoozaai,

ti-ƒi ka loo sù miná,

ta ye ná ta ti-lointi,

naa voluma ti ƒale ma, ti va.

¹⁰ Nà ti ƒula Ezipete yooi zu, ta Asiili yooi zu,

gè va ga tiye Galaade, ta Liʼban yooi zu,

kele miná balaa ge la kula ƒea ti va.

¹¹ Izelayele nuiti ta kidaavili kpoloƒei buɗe,

ƒooƒo GALAGI ƒa kpoloƒei ma lakpatakpagi loƒa,

zie wolai Nile ƒa va, é zeeli kpoma.

Asiili ná-wasogi zu ƒa ƒale,

Ezipete ná-masa tukpɔi ƒa ƒula zea.

¹² Nà ɔoƒɔi, ƒooƒo GALAGI,

nà zebei ve Izelayele nuiti be,

ti zie ga ziimai.»

ƒooƒo GALAGI wooi ƒana.

11

GALA zobobe nuiti kologolo fai

¹ Liʼban, ɗa-laaiti daalao,

abui va é ɗa-sedele guluiti gala.

² Sipele guluiti, à balakpala ƒoozu,

tozei sedelegi loa bu,

mazaloo gulu maaneɗegiti ti voɗa.

A balakpala Basan sene guluiti,

mazaloo goya wolai ƒoloa,

nii nu naɓe ge la ƒea loozu ba!

³ Nu ƒa baala make nuiti kpala gooi menisu,

mazaloo tufa letei ti ƒea wokomaaleezu la naa ƒologologa.

Nu ƒa zalaiti siko wooi menisu balaa,

mazaloo Zuluden ma lɔɔ biili wolai,

ti ƒea wokomaaleezu la naa ƒoloa.

Baala make nu zeizu felegɔiti

⁴ Nà-GALAGI, ƒooƒo GALAGI ƒeni ma: «ƒe ga baalagi teiti make nui, niiti ti leveai na saai ma.

⁵ Teigiti ti ti ƒeyazu, ti ɗa ti vaa wafuun, ti vɔdi nuiti ti ɗa ƒe ma: «Mamagi ƒa ƒooƒo GALAGI ve, mazaloo gè ɗetea!» Ti make nu ɔoƒɔiti ti la vɔɔ ti maawoingaa zu.»

⁶ Nūun nà, ƒooƒo GALAGI, ƒooi ƒaa: «Gè la mo zoi nii zu nubuseiti maawoingaa pe. Mazaloo nà nuiti zesu ɔoƒo yeezu, tanigaa ti ɗa ti-waiti suziƒa, gè ti ye ta-masagiti zeezu. Ta-masagiti ta zoi ƒologolo, kele gè la nu naɓe kula ti ya.»

⁷ Gè tozeini ga baalagi naati makega, niiti ti leveai na saai ma, ma un ge da ma mee ga zaiti ti maawoinni baala kpulugi zaama. Gè baala make tukpɔ felego vaagɗeni ɔoƒo ve. Gè ma mo'ungi laasei pee ga «Zaalai,» gè felesiɗi laasei pe ga «Gilibai.» Gè zeba gè ɗa ƒaaba baalagiti ma.

⁸ Alu gilagi laawu, gè make nu savagɔiti kpɛeni. Naa voluma, zii la ƒeni lɔni baalagiti bu, tiya balaagi wo'inzege ti ma.

⁹ Gè ƒeni baalagiti ma: «Gè la mo wo ƒonokula pe! Zoi é zaazu, naa za! Zoi ta ƒe paazu, naa ɔoƒo ye ná, ti paa! Zaiti ta ye vulua, naati ti ɗa ɔoƒo mi yoƒo zu.»

¹⁰ Gè nà-tukpɔi zoni, nii daa ga «Zaalai,» gè galeƒale, naa ƒe ga nà-minazegegi ƒologologa, nii é ƒea gi yoƒo zu gá ziiti pe.

¹¹ Minazegegi naa ƒologoloni naama voloi no. Baalagi niiti ti wola maawoindai, ti ƒeni welezu bà, naati ti kwɛɛni ga, ƒooƒo GALAGI ƒa é ɔe zu ga niima vaiti maavele.

¹² Gè ƒeni ti ma: «Ni wa kaana ga soloo faa ve, a sàlai ve zèa, ɓa wo ze ná.» Ti wali ƒae vuusavagɔi (30) ƒaaluni, ti fe ga sàlai.

¹³ Gooḡo GALAGI ḡeni mǎ: «Walii é ti ḡaazu ga ma vaḡo, naa vili ya diḡi lo nui ma, nii ti kaai ga n̄un songo.» Gè wali ḡae vuusavagoi (30) zeḡeni, gè pili ya diḡi lo nui ma, Gooḡo GALAGI ná-pelei wu.

¹⁴ Naa voluma gè ná-tukpɔi velesiei «Gilibai» ḡaleḡaleni, naa ḡe ga keeḡelounlai ḡologologa Zuda ta Izelayele yoḡzu.

¹⁵ Gooḡo GALAGI ḡeni mǎ: «Boḡo maag̃lii niina ga baala make nui ná-solaiti, nii é ḡeezu ga ḡimalala nui.

¹⁶ Mazoloo ná baala make nu ḡila buzeḡezu zoi nii zu, nii é la yiizoolaa ga baalagiti, ti ḡeezu ti za, é la baala goiti gaiziaa, nii maawanaai é la naa valoa, nii keḡgai é la naa ḡonokula. Konogi ḡa ḡe ga togani niiti ti wulbai naati ma zuaiti, é ḡa ti-volokagiti balivali.»

¹⁷ Maanoḡo ḡa ḡimalala vaala make nui ve, é ḡelezu ná-baala kpulugi va!

Teigi bog̃a zoḡpɔi zeei zu vik̃ei ḡologolosu, ta é zeezazu vele ḡaazuḡezegi wolo su!

Zeei za ma faan, ta zeezazu vele ḡaazuḡezegi za su faan!

12

Masagi ná-zobo solooḡa ḡaabelagi

¹ Gooḡo GALAGI ná-keela wooi daazeeliaz Izelayele ma.

Gooḡo GALAGI wooi ḡa, teigi é geeg̃ologi zeleḡai, é zoi la, é lati é nu vului yenvui beḡe su:

² «Nà Zeeluzalame ḡeezu ga gaazulati doo velei, nuḡuseiti pe be, ti maag̃oolii zu. Uele no ḡana é ḡeezu la ga Zuda, sieḡi zu Zeeluzalame zeizu la kele su.

³ Naama volo ná, ná Zeeluzalame losu ḡbiḡi nuḡuseiti pe tuḡo, eḡe koḡu wolai nii nu noḡe ge la zooga buzeḡezu. Zoi noḡe a ḡe é buzeḡe, naa ḡa boḡo maawana. Názu eteai zu yooiti kpein ta boḡu, ti wuzeḡe daaloḡma.

⁴ Gooḡo GALAGI wooi ḡana: Naama volo ná, ná ta-zooiti doḡa ga dualuagi, gè ta-zoo biḡe nuiḡi doḡa ga titigi. Kele ná ba Zuda nuḡuseiti maazu, gè zii ḡiligiti ta-zooiti gaazuḡole.

⁵ Zuda ḡundig̃iiti ta ḡe bosu yimaḡe ga: «Zeeluzalame nuiḡi ta ta-zeb̃ei zolooḡu ta-GALAGI, Gooḡo GALAGI ya, Fai-Pe-Maliḡii.»

⁶ Naama volo ná, ná Zuda ḡundig̃iiti ke ga abu boi golai nii é d̃ob̃oi va, gè ti ḡe ga soḡo abui, é zosu molo ḡiliiti ba, ta ti-maag̃oolii zu nuḡuseiti pe gala metu vepemaḡe pe. Kele Zeeluzalame zeḡi wo nuiḡi ta ye ti-zeizooḡe no ziileḡi zu.

⁷ Gooḡo GALAGI ḡa toozeizu de ga Zuda nuḡuseiti kizoga, naa ḡa a ke Davide mavofodaiti, ta Zeeluzalame nuiḡi ti mina waso, ti va ka ga ti vizog̃e Zuda nuḡusei moḡaiti ba.

⁸ Naama volo ná, Gooḡo GALAGI ḡa Zeeluzalame zeḡi wo nuiḡi make, zoi sebei wola velei ti zaama, naa ḡa zeb̃ei zolooḡa Davide ḡevele, Davide ná-peleyeḡei ḡa ḡe ti ve eḡe GALA, eḡe voo Gooḡo GALAGI ná-geezuḡelai nii é zizu ti luḡo.

⁹ Naama volo ná, zoi niiti pe ta wuzeḡe Zeeluzalame laaloḡma, ná ti pe kologolo.»

Saa wolo é wosu zoi zu ná pe

¹⁰ «Nà maawoinḡa yenvui, ta maaneḡe yenvui yei Davide ná-peleyeḡei ma, ta Zeeluzalame nuiḡi ma. Ta ḡaazulo n̄un ba, n̄i ti b̃oḡni. Ta wolo ná-faa zu, eḡevele nu a wolo la gila loin zaazuḡe. Ta boḡo maawoin ga gaawana, eḡe nu a vala ná-doun moḡing̃i ma.

¹¹ Naama volo ná, saa wolo ḡa wolo Zeeluzalame, eḡevelei é ḡeni la Gadadelimon, Megido vetugi zu.

¹² Saa wolo ḡa wo zoi zu ná pe, peleyeḡe ḡilagilagi ḡa vu ye: Davide mavofodaiti ta-peleyeḡei ḡa vu ye, ma anzaiti ti vu ye, Natan nonoiti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye,

¹³ Leevi nonoiti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye, Simeyi nonoiti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye,

¹⁴ zooḡa veleyeḡeiti ti vu ye ga ḡilagila, anzanuiti balaa ti vu ye ga ḡilagila.»

13

Kooḡo gani koo nuiḡi tukpɔḡaaleve vai

¹ Naama volo ná, zisung̃i laa ḡa lao Davide ná-peleyeḡei ve ta Zeeluzalame nuiḡi be, é ta-ḡotoiti ta ta-ḡozoba vaiti ḡba.

² Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Naama volo ná, ná kooḡo ganigiti folo zoi va, nu noḡe ge la mo ti-laasei bog̃a. Ná ma ḡala goo wo nuiḡi balaa kula zoi va, ta kooḡa ḡis̃ieiti pe.

³ Naazu, zoi noḡe é ḡeezu GALA goo wosu, soloo keeḡei, ta soloo deei ta ḡe ma: «E la mo yega vulua mazoloo zee ḡala gooi ḡa é bosu Gooḡo GALAGI loḡi zu.» Soloo nuiḡi boḡoḡo ḡa naazu ti boozu, sieḡi zu é ḡeezu GALA gooi wosu da.

⁴ Naama volo ná, ma gála goo wo nuiti ti pe ti laa gá ve ga unfegi, siegi zu ti gala gooi wosu da, ti solóosu ta-gúlakelemaiti su. Ti la mo kea pe, ti va sua lega zege wolai ta loo goba, ti va da nuiti yaava.

⁵ Ti gilagilagi a da ge ma: <Gè la ga GALA goo wo nu, na ga tii ge nu na, tii ge yooiti ta zèa kaite mà nu niine ziesu.>

⁶ Ni ta gaazašana, ti ge ma: <E palai niiti solóoge gale, ti è-gólomi ga?> Toğa ti woogaaavote, é ge ma: <Gè ti zolóoge nêepođoiti ta-velei wu.> »

Minazefegi niine vai volu

⁷ Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliđii wooi gaa:
«Boga zokpai wuzefge na-baala make nui laalóğoma,
nêepođoi laalóğoma!
Baala make nui loğa,
baalagiti ti zuvaza,
na ma goiti balaa doğa.

⁸ Zoi zu nuḅuseiti gaa gá gweesu sava,
seizu felegoi gá za, ti undaavili,
kele seizu gilagi gá ye vulua zoi zu.
Góogó GALAGI wooi gana.

⁹ Na seizu gilagi naa lo abui zu,
ge gaawun kəzoi gula ba,
velei nu a da walii gaawun da kəzoi gula ba,
na nəgoi gula ba,
velei nu a da zanugi ma gəzoi gula la ba.
Naazu ta fali, ge ti woogaaavote.
Na ti loli ga: <Na-nuḅuseiti.>
Tiya ma, ta ge ma: <Góogó GALAGI gá é ga gá-GALAGI!> »

14

Góogó GALAGI ná-foloi ta nepi gaabelagi

¹ Wele Góogó GALAGI ná-foloi va é vaazu, foloi nii ta ge aniiti gaagweezu la da-zigigi fooru, niiti ti zogai kəoi zu é vo be.

² Na zii giligiti pe gaale ba, ti kəoi vala Zeeluzalame va. Taai gá zo, toomai gá ge peleiti bu, pumai da ge ga anzanuiti, nuḅusei gilazuve pe ka li duolai zu, kele nuḅusei mota goi gá ye taazuve.

³ Naa voluma Góogó GALAGI gá va é kəoi gə zii giligi naati daalóğoma, velei a da kee la kəogó voloit su.

⁴ Naama volo ná, toğa lo Wolive gizei ma, nii é Zeeluzalame goba ve folo gúlazu velei. Wolive gizei gá vali sakpa ma, é zo folo gúlazu velei é li folo liizu velei, petu golai ge ti yəgəzu, gizei gilazuve gá likpi ga lekpe ma velei nu gəvezuve, gilazuve likpi ga lekpe ma velei nu yeezazuve.

⁵ Wa vela, wo li ga petugi zu velei, nii é na-gizeiti zəgəzuve, mazoloo petugi naa gá li é ze Asale va. Wa vela velei wo geni velazu la zou balii va, Zuda masagi Wəziase ná-siegi zu. Naa voluma ná-GALAGI, Góogó GALAGI gá va niina, ta ná-geezuđeela padegaiti pe.

⁶ Naama volo ná, wozakala ge la mo gəa ná, kəole la mo gəa ná, ta ziesun ge la mo gəa ná.

⁷ Foloi naa gila kpe no gá é nono ma, Góogó GALAGI gá é kwee, folo la mo gəa ná, ba kpidi, anee kpəkoi wozakalagi gá volo.

⁸ Naama volo ná, zenvu su deungi laa gá lao Zeeluzalame, é da yei, ma dei gilazuve gá yei ga folo gúlazu vele bolodei vo pelei, gilazuve yei ga folo liizu vele bolodei vo pelei, vele gana a ge la fogoi ta samai.

⁹ Góogó GALAGI gá masadai ge eteai pe unda. Naama volo ná, Góogó GALAGI gila kpe no gá a ge bəgə gaazu, to gila kpe no gá tođoi a gula balaa.

¹⁰ Zoi naa pe ka valibo ga nemei, é zo Geeba é li Limon, Zeeluzalame lekpe ma velei nu yeezazuve. Zeeluzalame gaa gá goozu koba laaiti pe ba, taai zu gá wəoloo, é zo Benzamen sigida ve, é zeeli sigida volmai ma, é li Zokosu sigida ve, é zo mənə Gananeyele vele gaagooza golai ma, é zeeli masagi ná-kəgela ve.

¹¹ Sei gá wo taazuve, ani la mo gəa ná nii foovoi, Zeeluzalame gá ze ziiileigi zu.

¹² Wele maanəđoi niiti ka Góogó GALAGI a ti ze nuḅusei naati ma, niiti ti kəoi gəai Zeeluzalame laalóğoma. Ta ye vulua ti-gólgi luula ti ma, ti-gaazuđezegeiti ti luula ti-gaazuđokologiti su, ti-negiti ti luula ti-laagoozuve ti.

¹³ Naama volo ná, Góogó GALAGI gá ti ge unga wuulee, ta ge bəgə zigazu ga ti-yeebuinti, ti do ga kili ga kakapepi.

¹⁴ Zuda nuiti ta ɔɔpɛɛ Zeeluzalɛme ɲɛpi va, ta naavoloi ɣula ti-maaɣoolii zu zii ɣiligiti zea, ta zanugi ɣaale ba, naa vɛɛ walii va, naa ɓɔ seɣe mɔɪnmɔɪn ba.

¹⁵ Maanɔɣɔi nii nɔ a zeeli nuɓuseiti ma, naa ɣɛɣalal nɔ ɣa a zeeli zii ɣiligiti ta-loganiiti ma, ta ɣɛ kɔɔɣɔzuɛ, sooiti, soovale fuuluiti, soovalegiti, ta ɲɔmɛiti.

¹⁶ Naazu zii ɣiligi niiti kpein ti kɔɔi valaai Zeeluzalɛme va, ta-nuɓusei mɔtai niiti ta yɛ vulua naati ta da le kona-o-kona, ti nɔkɔ masagi wu, ɢooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii, ta ti kota vetii ɣula.

¹⁷ Kele ni eteai zu yooi gila kpala ka ɣɛlena leɛzu Zeeluzalɛme, ɛ va nɔkɔ masagi wu, ɢooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii, naama yooi la mɔ tona zɔɔɔga.

¹⁸ Ni Ezipete nuiti ta ɣɛlena leɛzu Zeeluzalɛme, ti va kota vetii ɣula, maanɔɣɔi nii ɢooɣɔ GALAGI daazu zii ɣiligi zɔiti ma, ti la leeni feti ɣulazuɛ, naa ɣɛɣalal nɔ ɣa a zeɪ ti ma.

¹⁹ Naa ɣa a ɣɛ ga Ezipete ta zii ɣiligi zɔiti ta-ɓakɔi a zeeli ti ma, teiti ti la leeni kota veti ɣulazuɛ.

²⁰ Naama volo ná, ta sevei ɣɛ sooiti kɔbu lalagiti ma, ti ɣɛ ma: «Makeɣe ɢooɣɔ GALAGI vɛ.» ɢooɣɔ GALAGI ná-pelei wu liɣiiti ta ɲade, eɣɛ ɲama vaza anɲakaiti zalaɣa ɣulazuɛ ɣakalavɛ.

²¹ Zeeluzalɛme, ta Zuda liɣiiti kpein ta ve ɢooɣɔ GALAGI vɛ, Fai-Pɛ-Maliɣii, niiti kpein ta ɣɛ vaazu zalaɣa ɣula vai ma, naati ta da ma liɣiiti seɣe, ti da zalaɣa zuai ɣili ti zu. Naama volo ná, yaaɣɔ nɔpɛ ge la mɔ ɣɛa ɢooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ná-pelei wu.

Malasi Ná-sɛvɛi

Eɓulu wooi zu Malasi laaseigi voluɓe ɗa ga «ná-keelai.» Naama laaseigi ɗila nɔ ɗa sɛvɛai gaagwɛsu savagɔi zu, puuzu ɗilagi zu, é dɛɛzu ga: Gooɗɔ GALAGI ná-keelai ɗa é ɓaazu é ná-pelei bɛte.

Ti ɗeni ɗɛɛzu balaagi GALA goo wo nuiti ta zalaɗa ɗula nuiti ma: «GALA Keelaiti» (2:7, ta Azee 1:13 zu). Naa ɗa é kɛɛzu, tanigaa ti ɗɛɛzu Malasi laaseigi ɗa ga daaseigi ta ti pɛɛni ba, kɛɛ nu la ɗeni nɔnɔ ma laasei kitei ɗwɛɛ.

Malasi ná-sɛvɛi ɗɛɛni kona undɔɓlugɔi ma ɗaagwɛsu mɔungi ma ziegiti su, Yesu Klista zɔɓɔ foloi yeelugɔ. Siagizu, Izelayele nuiti ti ɓaai ma la ta-yooi zu, ti zeɗe zou ɗiligiti su ɓeti ti ɗeni naati pela ɓelei zu, ti ɗaaleini, ti iɓɔ ge leve, Malasi ná-GALA goo wo wotii ɗɛɛni Zuda nuiti saama, GALA sei ɓelei lo fai ɓulu, ta GALA ɗɛbi ɓelei ma wotiiti ti ɓɔzeini ɓulu, Pɛls masadai ma ziegi zu. (Mal 1:7, 8, 12-14; 3:10) Fai tanigaani ti wogai Sɛvɛi zu, ti ɗɛɛvɛ nɔ eɗe Esedelase ta Neemi nii ta-voloi nɔ. Vulu vaiti ti ɗeni kɛɛzu ta kidaalevelala nuiti, ta ti zɔɓɔgani ma ɓuusiiiti kulalalai. Esedelase ta Neemi ti deveiti boni naama vaiti daalɔɗama. (Esd. 10:3; Nee. 13:23-27; 13:1-3).

Tɔɔzei ba ga nuɓuseiti ti la ɗeni GALA ná-minazegɛgiti daazeelii ɗaani fala, ti ɗigiti maaɗoozaa ɗeni de Gooɗɔ GALAGI ɓa. Zuda nuiti ti ɗeni ziezu ga GALA ná-pelei, kɛɛ ti la ɗeni ma leveiti sosu ga pago.

Zɛnvu su GALAGI ɗwɛɛ fai la ɗeni ti yiima ga ɗiteɗite. Zalaɗa ɗula nuiti ti la mɔ ɗeni ziezu ta-wotii wu, Izelayele nuiti ɓalaa ti la ɗeni luazu GALA ná-tɔgi ɓa. GALA keelai ná-kisiei zu, naama vaiti maaɓele ma ti ɗeni ɗɛɛzu, keni é wuzeɗe é zalaɗa ɗula nuiti iɓɔɔ, ta é bo Izelayele nuɓuseiti ma ga keni ti valibo ti-yiimavɛti. E ɓena GALA ná-nɛɓɛi ma vai loo ti ɗigiti su, é bo ti ma ga: «GALA ná-tukpɔɗaaleɓei ta paa voloi maaɓuɗaa. (Mal. 2:17-3:5; 3:13-24). Malasi ɗa Gooɗɔ GALAGI ná-keelai ɓaa vai wosu (3:1), nii é ga: Eli niinei (3:23, 24). Naa ɗa ɓaazu Maliɗi ɓɔɗɔgɔi luɗɔ, nii é ga: Minazegɛgi ma ɗelai nuiti ti maaɓɔunsu ga ɗiteɗitegi (3:1). Anɛ kitogɛ kpein ge ɗeni ná, Izelayele nuɓuseiti ti ɓaai ma ti zeɗe zou ɗiligiti su, ti ze ta-yooi zu, ti ɗɛvele la ɗeni de ɓeteni, keni nii é ga Eli niinei, naa ɓaa é nuɓuseiti kigi ɗɛvele bɛte ta-GALAGI laaɗomi fai zu. Yesu Klista ɗa é ga: Minazeɗe niinei ma ɗelai, naa laaɗomi fai ɗa é daazeelizu ade ma, é ade loli ma mɔnɔ za.

Nuɓuseiti ta-vaane wuuɗwɛɗalal

- 1 Gooɗɔ GALAGI ná-keela wooi, é boni Izelayele nuiti ma, é ɗula Malasi la.
- 2 Gooɗɔ GALAGI ɗɛ ma: «Nɔn, gɛ wo nɛɛvɛ vɛ. Kɛɛ wa gáazaɗasuu, wo da ɗɛ ma: «Lee ɗa gá kwɛɛ ba ga é gi nɛɛvɛ vɛ?» » Gooɗɔ GALAGI gooɗaavotegi veevɛ, é ɗɛ ma: «Ezawu la ɗeni ga Zakɔɓe kɛɛɗɛloin ɓaa? Anɛ naa vɛ, gɛ yiimazeɗɛvɛ ga Zakɔɓe,
- 3 gɛ Ezawu likpi. Gɛ ná-gize yooi ɗɛa ga fuagi, gɛ ná-poganiiti kwɛa koveiti ma tevbai zu.»
- 4 Ezawu mavofodai, Edɔme, ɗa zoo, é ɗɛ ma: «Gi ɗolɔɗolɔga, kɛɛ gá ada woloaiti tosu ɓulu.» Kɛɛ Gooɗɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɗii ɗɛ ma: «Ti náti to, ná náti toka nɔ, ta-yooi ɗa loli ga zooi nii faa nɔi masadai ɗɛɛzu su, ta nuɓuseiti niiti Gooɗɔ GALAGI ti laalɔɗama yeenɔpɛ.
- 5 Izelayele nuɓuseiti, wo-ɗaazuɓe ɗa naati pɛ ka, wo da ɗɛ ma: «Gooɗɔ GALAGI wɔɓɔvɛ Izelayele ná-zou ɗwɛpɛlegiti pɛ polu veleitii!» »

Lɛbiyai nii maanɛai é ve Gooɗɔ GALAGI vɛ

- 6 Gooɗɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɗii ɗa é nii wosu zalaɗa ɗula nuiti ma: «Doin ɗa da kɛɛɗɛ lɛbi, botiɗɛ nui ɓalaa maliɗii lɛbi. Ni ná ga ɗɛɛɗɛi, lɛbiyai ɓeɗele ɗa é veezu bɛ? Ni ná ga maliɗii, unfemai ɓeɗele ɗa é bɛ? Wa daaseigi ɓeɓvilisu. Kɛɛ wa gáazaɗasuu, wo da ɗɛ ma: «Leeni ɗa gi é-laaseigi ɓeɓvilisu da?»
- 7 Wa ɓaazu ga kɔzɔba laamianigiti ná-zalaɗa ɗulazuɓeti. Kɛɛ wa gáazaɗasuu, wo da ɗɛ ma: «Leeni ɗa gi é ɗɔzɔa la? Wo ɗɛɛ vai zu ma: «Gooɗɔ GALAGI ná-tabalii ɗa ga fuun gani.»
- 8 Siegi zu wo ɓaazu la wo gaazuɗole logani ɗula ga zalaɗai, faa nɔu la ga naa ɓaa? Siegi zu wo ɓaazu la ga dekpɛ gelei ta seeɓe geleiti, faa nɔu la ga naa ɓaa? Naa ve lɛɛ da-you ɗundigii ya! Toɗa yeezei nei é wu, é é zuzo ga pago?» Gooɗɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɗii ɗa é boga.
- 9 «Niima ziegi zu, á kɔɗɔ mu ga wo maanɛɛnɛ, nei gɛ ga wa-GALAGI, nii a kɛ gɛ ná-nuɓuseiti wo maawɔnɗa! Naati fea vɔluma, wa kaazu ga ná wo zuzo ga pago ɓaa?» Gooɗɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɗii ɗa é boga.
- 10 «Fizɔɗɛ mu ga wo zaama, nu ɗila ge sɛi ɓelei ma ɓogiti daaɗulu, nii a kɛ wo mina abui ɗaazu wafuun ná-zalaɗa ɗulazuɓe.» Gooɗɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɗii ɗɛ ma: «Ziima nɔpɛ ge la ga woye, gɛ la yeezeizu wa-veɓɛani nɔpɛ bu.

¹¹ Mazoloo tógóí wóolooe zii g'iligiti saama, é zo folo g'ulazu, é li folo liizu. Mini-o-mini, ta ani maku nɛɛnɛgiti galazu dɛbi vai ma, ti da va ga vɛɛɛani padegaiti, mazoloo tógóí wola g'a wóoloo zii g'iligiti saama.» Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'a é boga.

¹² «Kɛlɛ woun, wa bɛlɛlalazu, wa g'ɛna g'ɛa ma: «Maliǵii ná-tabalii g'ózoɔɔ, daamianigi é zolooɔu gaa, kulanuma nɔpɛ ge la naa va.» »

¹³ Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'ɛ ma: «Wa laabɛluzu ga ze, wo dá g'ɛ ma: «Bógó bɔlo vaa g'a ga nii!» Wo dá va ga togaanii niiti ti unmaai, niiti ti lekpuzu, 6a ti zeebɛzu, vɛɛɛaniiti kana wo ti veezu! Wa kaazu ga ná yeezei nɛi naati bu 6aa?» Góogó GALAGI g'a é boga.

¹⁴ «Foovooi g'a yaava nui vɛ, nii togani zine vagoi ta zea ná-togani bulugi zu, é minazɛgɛai la GALA bɛ, é naa yɛ ná, é zɛba é va ga taǵili nii daa la zeelini, é naa g'ɛ ga zalaǵai Maliǵii vɛ! Mazoloo é ga masa gola, dáaseigi maayikiai zii g'iligiti saama.» Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'a é boga.

2

Zalaǵa g'ula nuiti tɛnɛ fai

¹ «Zalaǵa g'ula nuiti, devei g'a niizu é veezu wo ya.»

² Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'ɛ ma: «Ni wo la wooloni, wo va so ga g'igi, wo va dáaseigi lɛbi, ná wo voovoozu, gɛ wa-undaanɛiti maavalibo ga maanɔg'oi. Ungo, ná wo-laa luyaiti maavalibo ga foovooi, tózei wo tanɔpɛ ge la segeni ga yii, é va dɛbi.

³ Ná wo-mavofodai g'ologoloso. Ná togani 6ooiti fazasu wo-g'aazuvɛ, suaiti wo ti g'ulazu ga zalaǵai wa-vɛti voloiti su, wo vɛɛ ma 6ooiti ba, ti wo laavili etea vɛlei.

⁴ Wa kwɛɛ naazu ga gɛ devei nii veevɛ wo ya, naa g'a a kɛ naama minazɛgɛgi yɛna g'ɔ, nii gɛ segeni Leevi mavofodai vɛ.» Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'a é boga.

⁵ «Minazɛgɛgi naa maavele ma, gɛ zɛnvui ta undaanɛi veevɛ ti vɛ. Gɛ ti veeni zea, nii a kɛ é unfe má, tama é unfeni má, sasu dá bali g'aazu.

⁶ É g'ɛni kalagi wosu ga gaamai, telebotala vaa la g'ɛni dakɔlogiti su nɛgɛlein. E g'ɛni ziezu pò ziiɛigi zu ta soledai. E nu ma moinmoin segeni faag'aaza golai volu.

⁷ Mazoloo zalaǵa g'ula nui g'a da make faag'wɛgi ma, tó g'a ta da tógi maag'aazag'abo ma, tózei toǵa ga Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii ná-keelai.

⁸ Kɛlɛ woun wa, wo g'akaga, wo zɛgɛ peɛ vagoi va, wa-g'ala bo pelei g'ɛa ga ma moinmoin too zabui. Gaama zu wo Leevi ná-minazɛgɛgi g'ologologa.» Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'a é boga.

⁹ «Ná Izelayɛle nuɔuseiti kpein buzɛgɛzu wo laabɔg'oma, ga ti wo vɛlevili, ti wo vɛleɛɛle, tózei wo la ziezu ga ziiima, wa zeelɔzɔg'ozui g'ɛɛzu, wa g'ɛna nuiti kalaga ga tógi.»

GALA ná-tógi g'ologolo peɛ felegoi

¹⁰ Ade-g'ɛɛ la g'ila ná 6aa? GALA gilagi ná laade, é va ade 6ɛɛ 6aa? Leeni vaa zu ade bógó yaavazu, de dá de-mɛmɛwolani ta-minazɛgɛgi g'ologolo?

¹¹ Zuda nuiti ti woopaladai g'ɛa, ti dá kɔzɔba vai g'ɛ, Izelayɛle yooi ta Zeeluzalɛme. Zuda nuiti ti seizu padegai g'ózoa, vɛ ná nɛai Góogó GALAGI vɛ, ga ti lii vɛlei, ti dá zii g'ili anzaiti fulu, ti dá nɔko kóogó ganigiti bu.

¹² Zunui nii é naa g'ɛɛzu, Góogó GALAGI g'a ma zuwu g'aaleɛ Zakɔbe ná-pɛɛyɛgɛi wu. Naama nui doun la mɔ g'ɛa zea, 6a mavofoda, 6a nu nɔpɛ nii a g'ɛ zalaǵaiti kulazu Góogó GALAGI, Fai-Pɛ-Maliǵii vɛ.

¹³ Wɛlɛ, faag'aazagi taǵili ba, nii wo kɛɛzu mɔnɔ: Wa Góogó GALAGI ná-zalaǵa g'ulazuvɛ maaɔɔlesu ga wo-g'aazudɛiti, naa vɛɛ gɔlɔiti ta kpalagiti ba, tózei Góogó GALAGI la mɔ wɛlɛzu wa-zalaǵaiti ba, ta é la yeezeizu wa-vɛɛaniiti bu.

¹⁴ Wo dá gaazag'agi wo ga: «Leeni vaa zu naa g'ɛɛzu?» Tózei Góogó GALAGI g'ɛni ga zeelei wo g'ilagilagi wo yóg'ozu wa wo-anzaiti, niiti wo ti zeini wa-zunu louno ziegi zu, niiti wo g'ɛai ti vɛ ga woopalada nuiti, anɛ ni ti g'ɛvɛ ga wa-ziepolu nuiti ta wa-minazɛgɛ anzaiti.

¹⁵ Góogó GALAGI la wo felego wo g'ɛni ga kpuse g'ila ta zɛnvu g'ila wa tó? Lee g'a é ga naama 6osu vai voluvɛ? E la ga wo-mavofodai zoloo ná 6aa, nii GALA ge feezu? A dama ga bógó, wa va g'ɛle anzanui va, nii wo seidai wa-zunu louno ziegi zu!

¹⁶ Góogó GALAGI, Izelayɛle ná-GALAGI g'ɛ ma: «Anza g'ɛle ba vai maayo ge la bɛ. Zoi é g'ɛlɛzu anzaí va, kulavɛ eǵɛ nui, nii é ná-segɛi zulaavesu ga n̄amai, a g'ɛna toosu vaiti kɛa.» Góogó GALAGI Fai-Pɛ-Maliǵii g'a é boga. A dama ga wo-yɛnvui, wo mina g'ɛ ga woopalada nu!

Maliǵii g'a ná-keelai levesu

¹⁷ Wa Góogó GALAGI bɔlozu ga wa-6ɛɛzɔfulaiti. Kɛlɛ wa gaazag'agi wo su, wo dá g'ɛ ma: «Leeni g'a gi kpolozu la?» Wa kpolozu, wa g'ɛna g'ɛa ma: «Nu-o-nu nii é faa n̄oi volu, naa g'a pagai Góogó GALAGI g'aazu, toǵa losu naama nuiti polu.» Baa mu: «Telebo GALAGI g'a mini?»

3

1 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà nà-keelai levesu, ga é pelei beṡe tuḡḡo. Maliḡii nii wo kpounsu, naa ḡa va, é le gaamaḡo GALA sei velei wu, ve ná ga nḡnai. Minazegegi ma ḡeelai wo wain ḡeezu, wele, to ḡa é vaazu.»

2 Kele be ḡa a zie paa voloi wu? Be ḡa a ye lo kaḡḡa, siegi zu é ḡulazu la kelema? Mazolḡo kulabe ga ḡain bo nui ná-abui, eḡe seḡedei zeeḡaaḡaai.

3 Toḡa zei ga ḡain bo nui ḡevele, nii a da kalui boi, é gaawun, é wali ḡaei naḡe. Toḡa Leevi mavofodai naḡe, eḡevelei nu a da zanugi ta walii naḡe da. Naazu ta ḡe ga Gooḡo GALAGI nḡnḡiti, ti ḡe ga nuiṡi ti vaazu ga veḡeaniiti, eḡevelei é la toḡi zu.

4 Gooḡo GALAGI ḡa yeezei naazu Zuda nuiṡi ta Zeeluzalame nuiṡi ta-veḡeaniiti bu, eḡevelei zḡoma voloiti ti ḡeni la, kona mḡungiti su.

5 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà vaazu wo zaama, nii a ke ḡe wo lukpo. Ge zuvile ga ḡe zoḡoiti ta weenzo nuiṡi peelala, ta niiti ti zee ḡonaiti bosu, ta niiti ti la botiḡe nuiṡi salai veezu. Nà ḡe balaa naati daalḡḡoma, niiti ti la luazu ba, ti poanzaiti ta podointi kpḡḡo zu, naa veṡe seikḡḡoma nuiṡi ba.»

Puusieiti ta GALA kaḡiti ta-vai

6 «Nà ḡa ḡe ga Gooḡo GALAGI, ḡe la zeeḡa ḡevele ma pe! Naa maavele ḡa é keeni, woi wo ga Zakḡbe mavofodaiti, wo ma zuwui ḡaa la leveni.

7 Kaite wo-memewolani ta-zieḡiti su, wo voluaveni nà-deveiti ba, wo la ḡoloni ti ve. A ḡale ma pḡ, nà ḡale ma wo vo.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga. «Kele wa ḡaazaḡasu, wo da ḡe ma: «ḡá ḡale ma é vo ḡale?»

8 Nà wo woḡḡaavotesu ga nii: Nu ḡa zoo nei é GALA unma? Mazolḡo wa unḡazu. Kele wa ḡaazaḡasu, wo da ḡe ma: «Gi é unḡave ḡale?» Wa unḡazu, siegi zu wo ḡelezu la wa-vuusieiti ta wa-GALA kaḡiti feezu la.

9 Foovooi zeelive wo ma, mazolḡo nà ḡa wo pe wo unḡazu, woi wo ga nuḡuseiti.

10 A va mu ga wa-vuusieiti kpein naavolo makesube GALA sei velei wu, naa ḡa a ke, daamianigi mina vala nà-pelei wu.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «À poluḡula le ga naama velei, wa peṡe, ni ḡe la geeḡḡoḡi ma velelaveti daalaoni wo ve, ḡe va tuya loo wo ve, é voova ma.»

11 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà kotogiti koloḡolo wo ve. Ti la mḡ wa-yooi ḡaawaaiti koloḡologa pe. Ta wa-leezen beleiti ta ye waazu ḡḡ wa-balaḡaiti su.»

12 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Zii ḡiligiti kpein ta ḡe wo ma undaanee nuiṡi, mazolḡo wa ḡe zou neai zu.»

GALA ka ná-telebodai lezu

13 Gooḡo GALAGI ḡe ma: «Wa belelala bozezuḡulaiti bosu daalḡḡoma. Kele wa ḡaazaḡasu, wo da ḡe ma: «Lee boḡḡoḡo ka gi bogai ḡoun é laalḡḡoma?»

14 Wa ḡeezu ma: «Nu ḡa botii ḡeezu GALA be no fuun. Gi ná-deveiti soga, gi boḡḡo maawain, nii a ke gi Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ná-kpḡbai zḡḡo, kele lee ḡulanuma ḡa gi solḡogai naa zu?»

15 Naa ḡa é ba, gi ḡida bu ga waso nuiṡi ka ti ga undaanee nuiṡi. Ungo! Nuiṡi ti faa nḡi volu, naati ka ti kulagaaneezu zu. Anee ni ta GALA suḡḡḡo, faa nḡpe ge la ti va, ta ḡulazu su.»

16 Kele, niiti ti Gooḡo GALAGI ve ga woḡḡeḡila nuiṡi, naati ti woolaani ma ga pagḡ, Gooḡo GALAGI ḡidaani ti boe wooiti bu, é ti woomenini. Sevei ḡeeni ga ḡizesui Gooḡo GALAGI ḡaazu, naati ta-vaaz zu, niiti ti be ga woḡḡeḡila nuiṡi, ti da debi.

17 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Yeei nḡpe ḡe vaazu nà-zobogi ḡulazu la kelema, naama nuḡuseiti ta ḡe ga nḡnḡiti, ta nà-nu ḡiteḡiteḡiti, nà ti ḡaazumaawainḡa, eḡevelei doun keeḡeṡi a da ná-doun zunui ḡaazumaawainḡa la, nii é botii ḡeezu be.

18 Wa wele naazu, wo ka mḡḡo ga zoḡḡo ḡa telebo nuiṡi ta nu nḡiti ba, ta zoḡḡo ḡa naati ba ti botii ḡeezu GALA be, ta niiti ti la botii ḡeezu be.»

19 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Foloi ta ḡa vaazu, toḡa ḡe eḡe abu boi golai, nii kpadiiai. Naama volo ná, waso nuiṡi kpein, ta niiti ti ga faa nḡu ḡe nuiṡi, ta ḡala abui zu, eḡevelei molo baḡai a da ḡala la, ma laagi, ḡaa ma zapei tanḡpe ge la yeḡa ná.

20 Kele, woiṡi wo be ga woḡḡeḡila nuiṡi, telebo foloi ḡa ḡulazu kelema wo ve, ma zezei ḡa va ga keḡeḡi. Naazu wa da ḡula, wo da le, wo da vili ga koozuneei, eḡevelei nike yivoiti ta ḡena ḡulaa la sasai zu.

21 Voloi ḡe nà-zeeḡaaḡaai lezu la, wa zie faa nḡu ḡe nuiṡi ma, ti ḡe ga zuvui wo ḡḡḡo wu.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga.

Eli vaa vai volu

22 «À ḡize Moize ná-toḡi ta deveiti su, nà-botiḡe nui nii ḡe ti veeni zea Gḡolebe gizei ma, Izelayele nuḡuseiti kpein be.

²³ A wεε: Nà GALA goo wo nui Eli lebesu wo ma, aisa Γοογς GALAGI ná-foloi va zeeli, naama volo wolai nii maayikiai.

²⁴ Toğa doun κεεγείτι ζογζουβετε ta ti-lointi, é lointi ζογζουβετε ta ti-γεεni, naa gja a κε gè mina va gè va faa ηου la zooi ma, é va gfologolo.»

Keelaiti Kεεwotiiti Sevei lɔzeizu ve ma woo mɔungiti

Keelaiti kεεwotiiti ma zεvei ɟa ɛ ga Woo niine vagoi zavasiei ma lodai. Nu ɟila kpegi ɟa ɛ seve felegoi niiti keai, daaseigi ɟa ga Luke, ɛ ɟeni ga daɟɔtɔlɔi ta Pɔle zieɲɔɟoi. Tosu wola ɟa nά-seveiti ba Minazeɟe niinei zu, mazɔlɔɔ toɟa ɛ Egilisii lɔzei velei zεveai.

Siε mɔinmɔin su, sevei nii ɟeni lolisu ga «Zenvu Nadegai ɟεεwotiiti,» tɔzei nά zeizu mɔinve puulɔlugɔ (50) ma, ɛ da bɔε ɛ vile Zenvu Nadegai va. Luke ɟeai ma nά-Woo niine vagoi zεvezu, ɛ belani nɔ naama vaiti ba, niiti Yesu ti ɟεeni eteai zu. Kele ɛ lɔzei niina Yesu le ziegi ma geegɔlɔgi zu, Yesu ɟεvelei maavaliboge nά-kaladopoiti saama: Nu la mɔ kaa ga kpusei ma ɟaazuɟεzεgiti. Uele ɟana Egilisii nά-yeegɟalal lɔzeizu la ga keelaiti kεεwotiiti ma zεvei: Yesu ɟa nά-kaladopoiti saama ga nά-Zenvui maavele, nii ɛ zεbei veezu nά-kaladopoiti zea. Fai niiti ti zεveai keelaiti kεεwotiiti zεvei zu, ta pelei laalaosu Egilisii nά-botii luɟɔ feai zea ga ɛ ke yeegɟalal pe su, nii ɛ ga: Yesu nά-Woo niine vagoi laazeeli vai nuɟusei pe ma, eyεsu zou bela ga.

Zenvu Nadegai ma minazeɟegi wo fai keelaiti be

¹ Teyofile: Nά-seve mɔungu zu, gε naati pe suɟulani, niiti Yesu ti ɟεeni, ta kalagi niiti, ɛ ɟeni ti wosu, mɔunpa,

² eyεsu naama voloi zeeli, yeei ɛ leeni la geegɔlɔgi zu, kpegai ma ga deveiti fe keelaiti zea ga Zenvu Nadegai maavele, niiti ɛ yimazeɟeni ga tiye.

³ Nά-kpɔlɔi vɔluma, naati nɔ ɟa ɛ bɔɟɔ leeni ga tiye poo mɔinmɔin su ga toɟa vulua. Folo vɔunaanigɔ (40) laawu, ɛ ɟeni ɟulazu kelema ti ve, ɛ da bɔε ti vɔ, ɛ vile GALA nά-masada va.

⁴ Yeeta, ti ɟeai ma daamii wosu vɔɔma, ɛ niima levei woni ga tiye, ɛ ɟε ti ma: «A mina maagooza Zeeluzalame va, kele a Kεε nά-minazeɟegi maaɔvun, nii kulaai da, gε bo wo ma.

⁵ Mazlɔɔ Zan batizei woni ga ziei, kele woun, su la mɔ ɟooza, wa batize ga Zenvu Nadegai.»

Yesu leε velei geegɔlɔgi zu

⁶ Teigiti ti ɟaaleeni ba, ti gaazaɟani, ti ɟε ma: «Maliɟii, naama ziegi zu ɟa ɛ Izelaye masada zeizu la vɔlu baa?»

⁷ E ti wooɟaavoteni, ɛ ɟε ti ma: «Wo bεde la ba ga wo siegiti ta yeegɟalalaiti kwεε, niiti Kεε ti leveai ba, tɔ bɔɟɔi nά-zobogi zu.

⁸ Kele siegi zu Zenvu Nadegai yeizu la wo ma, wa zεbei zɔlɔ, wo ɟε ga nά-zeeleiti Zeeluzalame taazuve, Zudee yooi zu nά pe, Samali yooi zu balaa, eyεsu zou bela ga.»

⁹ Yesu begai ma ga naama bɔεiti bo, ti ɟaazuyeni ba, ɛ le geegɔlɔgi zu vele, naa vɔluma tonabiingi daɔɟuni ti va.

¹⁰ Tei ti-ɟaazuve ɟeni nɔ geezuve, siegi zu Yesu ɟeni liizu la, zunu felegɔ ɟulani kelema ti ve, ti maɟililai ga seɟe ɟolegiti,

¹¹ ti ɟε keelaiti ma: «Galilee nuiti, lee vaa zu wo losu, wo da wele geezuve? Yesu nii buzeɟeai wo zaama, ɛ le geegɔlɔgi zu, toɟa va vɔlu mɔnɔ, eɟεvelei wo kaai la, ɛ da le geegɔlɔgi zu.»

¹² Ti ɟaleni ma Zeeluzalame, ti zeɟe Wolive ɟize ma, nii ɛ Zeeluzalame ɟoba, ti yɔɟɔzu ɟoozai ga kilo ɟila.

¹³ Siegi zu ti ɟaleni la ma taazuve, ti leeni geezu velei wu, ve ti bena zei nά. Teiti ti ɟeni nά ti laaseigiti kaa: Piyεle, Zan, Zake, Andelee, Filipe, Tomase, Baatelemi, Matiyo, Alefee nά-doun zunui Zake, Simɔn nii ɛ ɟeni ga Zou Maalobo Nui ta, naa veε Zake nά-doun zunui Zude va.

¹⁴ Ti pe ti bena ɟaale ba, ti bɔni ɟi gila ma, ti ɟaaɔa GALA falii ma, naa veε anzanui tanigaa va, ta Yesu dee Maali, ta deɟeiti.

Zudase maavalibogi ɟaize vai

¹⁵ Naama voloiti su, Piyεle wuzεɟeni keεɟeloun ungila puufelegɔiti (120) saama, ɛ ɟε ti ma:

¹⁶ «Kεεleaiti, keni GALA sevei zu wooi a la vile su, nii Zenvu Nadegai boni ɛ ɟula Davide la, ɛ bɔeni ma yeelugɔ, ɛ vile Zudase va, nii ɛ loni Yesu zo nuiti tuɟɔ.

¹⁷ E ɟeni ga ade ta, ɛ nɔnɔ zɔlɔɔ ada-woti ɟilagi nii zu.»

¹⁸ (Kpegai ma ga zou ɟila geya ga telebotala walii, nii ti feai zea, ɛ looni ɟɔgi ma, kogi vali su, koozu zɔlɔlaiti pe ti vaza.

¹⁹ Zeeluzalame nuiti pe ti faa ɟweeni su, naa ɟa ɛ kea ti naama yooi laasei peai ga Akeledama, ti-laawooi zu nii poluve ga «Nama ba yooi».)

²⁰ «Tama, seveve GALA sevei ma wuye zεvei zu ga:

«Seizuve naka ye,
ɛ vala nuɟuseiti ma nά!»

Naa vɔlu seveai mɔnɔ ga:

⌈Tag̃ili ge zei potogi zu!⌋

²¹ Kεni mu, nu g̃ila ge vεε ade va, z̃oiti saama, niiti ti g̃εa ade va, naama ziegi pε su ade g̃eni loozu la, ade da g̃ula ada Maliḡii Yesu,

²² ε zo Zan n̄a-b̃atizei wo siegi ma, ε zeeli tεε voloi ma geeḡol̃ogi zu, naama nui g̃ε ga zeelei ta, ε ṽile buzeḡe vai va, ε g̃ula saai ya.»

²³ Ti nu felego λeni: Zozefe nii daa g̃eni ga Balasabase, daasei kili ge g̃eni ba ga Zusetuse, ta Matiyase.

²⁴ Naa voluma, ti GALA falini g̃ani, ti g̃ε ma: «Maliḡii, dei ε nui pε ziimaυε ḡwεε, nu felegoi niiti saama, naa lε ga giye, nii ε yiimazeḡeai la,

²⁵ nii a ke ε Zudase losuυε zeḡe, keela wotii nii zu, υε Zudase n̄a pakai yeḡai, ε li ga liizu vele.»

²⁶ Ti kpakutoomai g̃eni, kpakui looni Matiyase ma, ε υεε niina keela puug̃o maazu ḡilagi (11) z̃oiti ba.

2

Zenvu Nadegai vaa vai

¹ Pantekote voloi zeeliai ma, ti pε ti g̃aalea g̃eni de ba ada g̃ila.

² Gaamago, z̃ong̃o wolai zeḡeni geezuυε, eḡε fiile wola, ε p̃elai wu n̄a pε daave, υε ti g̃eni zeini n̄a.

³ Negiti, ti g̃ulaai ga abu zogi, ti g̃ulani ti υε kelema, ti g̃aaḡwε ma, ti zei ti ḡilagilagiti unma.

⁴ Naati pε ti laaveni ga Zenvu Nadegai, ti t̃ozei ga ti da b̃oε zii woo ḡiligiti su, eḡεvelei Zenvu Nadegai g̃eni feezu la ti ya ga ti bo.

⁵ Naama zieḡiti su, Zuifui tanigaa ti g̃eni nii wosu Zeeluzalεme, ti g̃eni ga GALA gaazuluaba nui ti zeḡeai eteai zu n̄a pε.

⁶ Naama wooi ziaai ma, ti ma υεβε wolai vaani, ti wola laaṽoni, t̃ozei ti pε ge g̃eni ti woomenisu ti b̃oḡo wooiti su.

⁷ Ti laaṽoni, ti da g̃ε ma: «Nui niiti ti b̃oεzu g̃ani, keβε ti pε ta ga Galilee nu, kele?

⁸ E leve ḡale mu, ade pε ade ti woomenisu ade b̃oḡo wooiti su?

⁹ Adei de ga, Paate nui ti, ta M̃ede, Elame, Meez̃op̃otami, Zudee, Kapad̃ase, P̃on, Azi ḡovii,

¹⁰ Filizi, Panfili, Ezipete, naa υεε Silene lugi zu va Libi yooi zu, ta z̃oiti ti zeḡeai W̃ol̃ome,

¹¹ Kele te ta Aalaḡi: Zuifuiti be-o b̃aa wεεinti be-o, niiti ti ṽileḡai Zuifuiti ta-GALA pelei ma. Ade pε, ada ti woomenisu ade b̃oḡo wooiti su, ti da GALA n̄a-kεεwoti wolaiti bo.»

¹² Ti pε ti laaṽoni, tanigaa ti g̃ε unga wuulee, ti da g̃ε b̃oḡo ma: «Niima vai voluυε ḡa ga lee?»

¹³ Tag̃iligaa ti g̃eni ḡεezu ma: «D̃oo nεεnegi ḡa ε ti zogai!»

P̃iyεle GALA daawooi wo fai Pantekote voloi

¹⁴ P̃iyεle wuzegeni ε lo, keela puug̃o maazu ḡilagi (11) z̃oiti saama, ε woog̃ulani, ε g̃ε ma: «À w̃oilo ma-o! Zudee nui ta w̃oigi wo nii wosu Zeeluzalεme, wo niima vaiti gaḡa, niiti ti ḡεezu.

¹⁵ D̃o lei ε va g̃ε niima nui ti ba, eḡεvelei wo ḡis̃iezu la, folo liegi kpaazuυε ño ḡa de ade su.

¹⁶ Kele nii GALA goo wo nui Zowele boni, naa ḡa ε ḡεezu g̃ani. E g̃eni ma:

¹⁷ ⌈GALA ge ḡε ma: Folo ḡaaḡelagiti su,

n̄a n̄a-Zenvui yeizu nuḡusei pε ma.

Wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ta GALA gooit̃i bo,

wa-wuzeḡe niineḡiti ta kulakelemaiti ka,

wa-ḡεwola ṽol̃oit̃i ta seg̃iti bo.

¹⁸ Ungo, naama voloiti su, n̄a n̄a-Zenvui yei n̄a-botiḡe zunuiti ta n̄a-botiḡe anzanuiti ma, ti da GALA gooi wo.

¹⁹ N̄a maabele vaiti ke geeḡol̃ogi zu, ta poogiti z̃ooi ma,

ḡamai ta abui ḡa ḡε n̄a, naa υεε abu luului ma loñaḡiingi va.

²⁰ Foloi ḡa ṽote ga kpidii,

alugi b̃oi eḡε ḡamai,

aisa ḡooḡo GALAGI n̄a-foloi va zeeli,

folo wolai, nii maayikiai.

²¹ Naazu z̃oi ñape a woog̃ula Maliḡii ma, GALA ka kizo.»

²² A w̃oilo niima wooiti ma, w̃oi wo ga Izelaye nui ti, wa b̃oḡoi wo kwεeni ga GALA ge yeezeini Yesu Nazalεte nui wu wo ḡaazu, maz̃ol̃oo GALA ge g̃eni laaṽo vaiti, maabele vaiti ta laaṽo ṽoog̃iti kεezu ga t̃un maabele wo zaama.

²³ Zunui naa ḡwεeni wo ma, ε zoloo GALA n̄a-devei ta n̄a-seikpasui ma, nii ε kεeni ma yeelug̃o kaite, wo paave siegi zu wo zega la t̃o koloḡolo nui ti zea, ti kpad̃o saa wului ma.

²⁴ GALA ge buzeḡeυε volu, ε kula saai ma zool̃eiti su, maz̃ol̃oo naa la g̃eni zolooga ga saai va make ba n̄a-zobogi wu.

²⁵ Davide niima wooi woni, é vile Yesu va, é gɛ ma:
 «Gàazu loge Gooɔɔ GALAGI va yeenɔpe, mazɔlɔ toɔɔa kòbaɛ,
 nii a ke gè mina niikpi eyesu pe.

²⁶ Naa ɔa é ba, zii ɔaana, gòoiti daavege ga koozunɛi,
 kpùsei bɔɔɔi ɔa looɔosu, makegai kitogi zu.

²⁷ Mazɔlɔ é la ɔɛla bà, gè va ye gɔvealaazu,
 é la vaa bu nɛi gè ga da-wotii ɔɛ nui, gè ga woogɛɔila nu, gè va luula kabayegei zu.

²⁸ E zɛnvu velei ɛa ga ze,
 da nɔun daave ga koozunɛi é ɔɛɛ vai zu kòba.»

²⁹ Kɛɛlɔinti, zobogi veeɛ bɛ ga gè ga gè wo ma: Ade-memɛwola Davide zaave, maagulu, ná-
 kabai balaa ka ade zaama zaagaza.

³⁰ Kele é ɔɛni ga GALA goo wo nui, ta é ɔɛni kwɛeni ga GALA ge minazeɔɛni be, é ɔɛni ga
 mavofodai ta ɔa zeí ná-masa kpɔkpɔgi ɔa.

³¹ Kilista wuzegɛ vai, é ɔɛni saai ya, naa ɔa Davide kaani ma yeelugɔ, naama wooi ɔa é
 boni ga: «GALA ge la ɔɛla bà, gè va ye gɔvealaazu, é la vaa bu, kpùsei va luula kabayegei zu.»

³² GALA ge Yesu nii wuzegɛve, é kula saai ya, gi pe gá ga naama zeeleiti.

³³ Buzegeve, é zeí GALA zeezazuve, é Zɛnvu Nadagai zɔlɔ kɛɛɛ ya, nii ma minazegegi woni,
 naa ɔa é feai, eɔvelei wo menisu da, ta wo kaazu la.

³⁴ Mazɔlɔ Davide la ɛni geegɔlɔgi zu, kele to bɔɔɔi boge ga:

«Maliɔi GALA ge ɔɛni Maliɔi ma: Zei zeezazuve,

³⁵ eyesu gè è zili nuiti ke ga da-ɔɔɔloma anii.»

³⁶ Izelaye veleyegei pe maaneve ti kwɛɛ, ti la da, ga Yesu nii wo kpadɔni saa wuluni ma, naa
 ɔa GALA ge keai ga Maliɔi ta Kilista.»

Kidaaleve nu mɔungiti

³⁷ Ti naama wooiti menigai ma, é ti yiizoni ga gola, ti ɔɛni Piyɛ ta keelai zɔiti ma: «Gi-
 ɔɛlɔinti, gá ke ɔa mu?»

³⁸ Piyɛ ti woogaaɔɔeni, é ɔɛni ti ma: «À wo zie velei maavalibo, wo ɔilagilagi pe ge batize
 Yesu Kilista laaseigi zu, nii a ke wo zuvaaye ga wa-ɔtoiti, wa Zɛnvu Nadagai zɔlɔ ga faaneɛ.

³⁹ Mazɔlɔ minazegegi ɔa ga wɔnɔ, wa wo-lɔinti, ta naati tɔnɔ niiti ti maagoozaai, naati pe
 de-Maliɔi da-GALAGI vaazu ti lolisu.»

⁴⁰ Piyɛ ɔɛni zeele wooi wosu ti ma wooi taɔilagaa zu, é da ti iɔɔɔ, é da ɔɛni ti ma: «À bɔɔɔ
 ɔa tukpɔi laawu, nii é vaazu zeelizu yamani ɔni nii zu nubuseiti ma.»

⁴¹ Zɔiti ti yeezeini gooi wu, naati ti batizeni, naama voloi nu waasavagɔ (3 000) ɔɛɔla ɔa é
 veeni kidaaleve nuiti ba.

⁴² Ti ɔɛni woilosu yeenɔpe kalagi ma, nii keelaiti ti ɔɛni feezu, ti ɔɛni kpɔfaamai zu, ti da
 daamii wo, ta ti da GALA falii wo wɔɔma.

⁴³ Dualuagi ɔɛni ɛɛ pe su, mazɔlɔ GALA ge ɔɛni maabele vaiti ta laavɔɔ voogiti keezu ga
 gola ga keelaiti maavele.

⁴⁴ Kidaaleve nuiti pe ti ɔɛni va, ti-ɔɔlɔgiti ti ɔɛni su ɔla kpe.

⁴⁵ Ti ɔɛni ta-yooiti ta ti-ɔɔlɔgiti pɔɔizu, ti va ga ma walii, ti gaagwe ɛɛ ba, é zoloo ma nu
 beɔema vai ma.

⁴⁶ Ti pe ti ɔɛni gaalezu ba folo-o-folo GALA sei velei wu, ti ɔɛni bului galeɔalezu ta-veleiti
 bu, ti daamii wo koozunɛi zu, ta zii vaɔlai zu.

⁴⁷ Ti ɔɛni GALA maamusezu, naa voluma ta-vai ɔɛni nubusei pe ziilaazu. Folo-o-folo
 Maliɔi ɔɛni ta bɔsu kidaaleve nuiti ma bɔgi va ga niiti é ɔɛni ti ɔizosu.

3

Mɛɔɛle nui ɔɛde fai

¹ Yeeta, Piyɛ ta Zan ti ɔɛni leezu GALA sei velei wu, GALA falii ma ziegi zu kpɔko volo lelei
 zavasiei ma.

² E zolooni nɔ ga ti vaai ga mɛɔɛle nui ta, nii é zɔlɔni ga mɛɔɛlegi. Folo ɔilagila ti ɔɛni vaazu
 la, ti da GALA sei velei ma velelaɛve naa laaseigi ga: «Pelela Uagoi,» nii a ke é da faabɔɔɔ maavali
 naama nuiti ma, ti leezu GALA sei velei wu.

³ E Piyɛ ta Zan ɔaai ma, ti da le ná, é faabɔɔɔ maavalini ti ma.

⁴ Piyɛ ta Zan ti ɔaazuloni ba, Piyɛ ɔɛni ma: «Wele leɛ gi va!»

⁵ E ɔaazuloni ti va, é da ɔisie ga naati ta ani veezu zea.

⁶ Kele Piyɛ ɔɛni ma: «Wali la zèa, ba zanu, kele nii é zèa, nà naa veezu è ya, naa ɔa é ga:
 Nazalɛte nui Yesu Kilista laaseigi zu, wuzegɛ, è zie!»

⁷ E soni zeezai va, é buzege. Gaamago nɔ, kɔɔiti ta tɛɛ ɔainti ti zuloni kpe,

⁸ é vili kpulu, é wuzegɛ, é da zie. E vileni ti volu, ti le GALA sei velei wu, é da zie, é da vili, ta
 é da GALA maamuse.

⁹ Bebei pe ge kaani, e da zic, e da GALA maamuse.

¹⁰ Nuɓuseiti ti ɗeni ɗwɛɛsu ɗaazu ba, ga to ɗa e ɗeni zeizu GALA sei velei laaɓe naa laaseigi ga: «Pelela Vagoi.» e da falii wo. Fai nii e ɗɛɛni zunui naa ɓe, e ɗeni ga laaɓɔɔ va, ta kulafililbai nuii be.

Kpɔɔi Piyele suɗulani GALA sei velei wu

¹¹ To ɓɔɗɔi mu ge la mo ɗeni zegɛzu Piyele ta Zan volu. Bebei ɓizeni, ti va, ti ɗaale ba ti ma seizei bosuɓe, na laa ga «Salomɔn na-seizei bo kotai.»

¹² Piyele mina ɗaai ma, e ɗeni nuɓuseiti ma: «Izelayele nuii, lee vaa zu niima vai wo laaɓɔɔzu? Lee vaa zu wo ɗaazulusu gi va, eɗe ga ɗa ga zunui nii wuzegɛ, e da zic, ga ga-zɛbei ɓaa gi ɗili velei GALA ba?»

¹³ Ade-memewolani Abalaame, Izaake, ta Zakɔbe ta-GALAGI ɗa e leɓiyai veeni na-botigɛ nui Yesu ɓe. Pilate ɗeni ɗa e pile, kele wɔun, wo dooni yeelɔɔzu, wo ɗele ba.

¹⁴ Wɔun, wo ɗeleni Telebo Nui va, nii ɗadegai, wo ɗe ti yeeɓe nu vaa nui va wo ɓe.

¹⁵ Zoɔ e zenvui unda, wo naa vaani, kele GALA ge buzeɗeni, e kula saai ya, ga ga naama zeeleiti.

¹⁶ Tei ɗoun, gi ɗidaaleɓeai Yesu ma, naa ɗa e kea, daaseigi naa na-zɛbei zobogi vea la zunui nii ya, nii wo kaazu, ta wo kwɛɛ. Kidaaleɓeai Yesu ma, naa ɗa e zunui nii ɗeɗega kpezekele, eɗeɓeɓe wo pe wo kaazu la.

¹⁷ Naa pe poluma, keelointi, faaɗwetalai ɗa wo naa ɗeai la, wa wa-ɗundiɗiiti.

¹⁸ Kele kaitɛ, GALA ge boni e ɗula GALA goo wo nuii pe da ma yee luɗɔ, ga na-nui nii e ga Kilista naa ɗa ɓɔɓ, naa ɗa e daazeelii ɗani.

¹⁹ A wo zic velei maavalibo mu, wo lati volu GALA ma, nii a ke wa-ɗotoiti ɓale tete.

²⁰ Naazu doogo yeeɗeɗalaiti ta va, ti zegɛ Maligii ɓɔ be, naa ɓoluma e naa leɓe wo ma, nii e deveni ma yeeluɗɔ wo ɓe, nii e ga Yesu Kilista.

²¹ Naa laa yɔɗɔzu, toɗa de yesu geeɗɔɓɔgi zu, eyɛsu eteai pe ge ɗe ga ma niine, eɗeɓeɓe GALA ge boni la kaitɛ wɔɓwɔɓ, e ɗula GALA goo wo nu ɗadegaiti da.

²² Toɔzei Moize ɗeni ma: «Maligii, wa-GALAGI ɗa GALA goo wo nui ta wuzegɛzu wo ɓe ga nɔun keɓele, wo-ɗeɗeleaiti saama. A woilo goo ma fai pe su!»

²³ Kele ni nui ta a ɗelena, ga e mina woilo GALA goo wo nui naa woo ma, naama nui ɗula na-nuɓuseiti saama ga saai.»

²⁴ GALA goo wo nui niiti kpein ti ɓɔɔai, e loozei Samiyele ma, e zeeli naati pe ma, ti vaai taun poluma, ti pe ti niima voloiti ma vaa woni.

²⁵ Wa ɗa, wo ga GALA goo wo nui ta-boganii zegɛ nuii, wo ɗe ga minazegɛgi ma ɗulanumai zɔɓɔ nuii, nii GALA ge keeni ade-memewolani be, siegi zu e ɗeni la Abalaame ma: «Peleyeɗeiti kpein ti eteai zu, ta tuyai zɔɓɔ e-mavofodai maavele ma.»

²⁶ Wa ɗa mɔunpa GALA ge na-botigɛ nui wuzegɛai ma, e teɓegai wo ma, nii a ke e tuya loo wo ɓe, ga e wo ɗilagilagi pe sege na-telebotala velei ma.»

4

Piyele ta Zan ti lo fai tukpɔɗaaleɓe nu wolaiti kakalawe

¹ Siegi zu Piyele ta Zan ti ɗeni de ɓɔɔzu la nuɓuseiti ɓɔ, zalaɗa ɗula nuii ti vaani, ta GALA sei velei maabeɛ ɗundiɗii, naa ɓee Saduseyeinti ba.

² Ti wola yiidgaawanaa ɗeni de, toozei ti naati kaani, ti da nuɓuseiti kala ga tei Yesu wuzegɛai, e ɗula saai ya, ɗɔɓeiti ɓalaa ta wuzegɛ, ti ɗula saai ya.

³ Ti yeeɓeɛni ti ma, ti ti vili kasoi ɗa eyɛsu poluma zobui, toozei kpɔkɔi ɗeni de niina.

⁴ Anɛɛ naa ɓe, nu mɔinmɔin ge ɗidaaleɓeni naati saama, niiti ti woiloni ti-wooi ma, kidaaleɓe nui lieɗɔi a laazeeli nu waadɔɓɔluɗɔ (5 000) zu.

⁵ Poluma zobui, ta-ɗundiɗiiti, ta totuɗiiti, ta to kalamointi, ti ɗaaleeni ba Zeeluzalame.

⁶ Zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai Ane ɓɔɗɔi ɗeni ti zaama, ta Kayife, ta Zan, ta Alɛgezandele, naa ɓee zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai na-peleyeɗe wu nuii pe ba.

⁷ Ti vaani ga Piyele ta Zan, ti naati to ɗakala, ti ti ɗaazaɗa, ti ɗe ti ma: «Be na-zɛbe ɓa ɓe laasei ka wo niima vai ɗeai la?»

⁸ Naazu tei Piyele laaveni ga Zenvu Nadegai, e ɗeni ti ma: «A woilo nii ma, woi wo ga nuɓuseiti ta-ɗundiɗiiti, ta totuɗiiti.

⁹ Tei wo gi ɗaazaɗasu za faa vagoi ma, nii keai seeɓe nu ɗila be, wo ɗe gi deɛ, velei baloai la,

¹⁰ wo pe a kwɛɛ, Izelayele nuii pe ti kwɛɛ ɓalaa, ga Nazalete nui Yesu Kilista, nii wo kpadoɓi saa wului ma, GALA ge buzeɗe, e kula saai ya, naama ɓele ɗa zunui nii ɗeɗegai da, e loni wo ɗakala.

¹¹ To ɗa e ga:

«Kotui nii pele lo nuii wo ɗelɛai ba,
tama to ɗa keai ga kotu ɓiingi.»

12 Yesu gila no ɔa kizogi ɔa zoo zɔɔɔsu sabui zu, mazɔɔɔ GALA ge la nu ɔili nɔpɛ daasei feeni eteai zu nuii saama, nii da zoo ɔizosu ga tɔun maavele.»

13 Ti laavɔɔni gola siegi zu ti Piyele ta Zan ɔaani la, ti da ɔɔɛ ga ladalai, mazɔɔɔ ti ɔeni kwɛeni balaa ga naati ta ga kalatala nuii. Ti kwɛeni ga naati ta ga Yesu zieɔɔɔ ɔɔɔɔmaiti.

14 Kele tei ti ɔeni zunui ɔɔɔɔɔgai ɔaazuloni ti ɔoba, ti la ɔeni zooni ti va faa nɔpɛ bo ga gooɔaavote.

15 Ti ɔeni ti ma naazu, ti ɔula tukpɔɔɔaaleve velei wu, ti tɔɔzei ga ti da ɔɔɔɔ ɔaazaɔa kpɔgi zu,

16 ti da ɔɛ ma: «Leeni ɔa ada ke ga zunui niiti? Tɔɔzei Zeeluzalɛme nuii pɛ ti kwɛeni ga ti laavɔɔ vaa wolai nii ɔulave kelema, nii ade la zooga ade va maaɔaali.

17 Kele keni ade pele leve tuɔɔ ga su mina ɔaazɔ nubuseiti saama, ade tɔ sei ti ma, ade ti maalua ga ti mina mɔ ɔɔɔ daaseigi naa zu nu nɔpɛ gaazu.»

18 Ti naati tolini volu, ti tɔgi ze ti ma, ti ɔɛ ma: «Eyesu pɛ wo mina mɔ ɔɔɔ, ɔa wo va kala bo, Yesu laaseigi zu.»

19 Kele Piyele ta Zan ti ɔeni ti ma: «Begele ɔa soloogai GALA gaazu, gi ɔolo wo ve, ɔa gi ɔolo GALA be? Wa ɔɔɔɔi a naama lukpɔɔɔaalevena!

20 Kele ɔoun, gi la zooga gi va laaɔgulu naa ma, nii gi kaai ta gi menigai.»

21 Ti naati maaluanu volu, ti ɔe ti va. Ti la ɔeni naati nimiza vele nɔpɛ kaani, mazɔɔɔ nubuseiti pɛ ti ɔeni GALA deɔbizu, tɔɔzei laavɔɔ vai naa va, nii e ɔɛeni.

22 Mazɔɔɔ zunui nii e ɔɔɔeni ga laavɔɔ ɔoogi, ɔɔɔɔ konagi a la leve puunaaniɔo (40) va.

Kidaaleve nuii ta-GALA falii

23 Ti ti ɔilegai ma, Piyele ta Zan ti liini ti-wɔɔlaiti pɔ be, ti naama vaiti pɛ suɔula ti ma, niiti zalaɔa ɔula ɔundiɔiiti ta totuɔɔiti ti boni ti ma.

24 Siegi zu ti naama vaiti menini da, ti pɛ ti zolooni faa ɔila ma, ti woogula GALA ma, ti ɔɛ ma: «Maliɔii, da ɔa e geeɔɔɔɔgi ta zooni ɔetea, naa veɛ kpoloɔɔi va, ta ti zu aniiti pɛ,

25 da nɔ ɔa e niima wooi vuuni ga da-Yenvu Nadegai maavele, da-wotiɔe nui gi-memɛwola Davide laave, e ɔɛ ma:

«Leeni vaa zu zii ɔiligiti ti ɔɛeni unga wuulee?

Leeni vaa zu ziiti pɛ ti kisie nakaiti boni?

26 Zou masagiti ti kɔɔi ɔeteni, kundigiiiti ti yaavai ɔete Maliɔii laalɔɔoma, ta na-zunui nii e gulo nadegai ziaai ma.»

27 Gaamazu, Elɔde ta Ponse Pilate, naa veɛ Izelayele nubuseiti ta zii ɔiligiti ba, ti pɛ ti ɔaalɛni ba taai nii zu, da-wotiɔe nu nadegai Yesu laalɔɔoma, nii e gulo nadegai ziaai ma,

28 ti naama vai laazeelive nɔ, nii e deveni ma yeelugɔ, da-zobogi ta e-yiimai zu.

29 Niima ziegi zu, Maliɔii, woilo ta-maalua ɔɔɔiti ma, ti bosu, va bu gei gi ga da-wotiɔe nuii gi e-laawooi laazeeli ga ladalai.

30 Da-zobogi ɔula kelema, naa ɔa a ke keɔɔɔi da wo, laavɔɔ ɔoogiti ta maaɔele vaiti ti da ɔɛ da-wotiɔe nu nadegai Yesu laaseigi zu.»

31 Ti ɔegai ma ga GALA fali, ve ti ɔeni na gaalebai zu, min ɔalini, ti pɛ ti laaveni ga Zenvu Nadegai, ti tɔɔzei ga GALA daawooi laazeelia ga ladalai.

Kidaaleve nuii ta-ɔilibai

32 Zoiti kpein ti ɔeni ga kidaaleve nuii, ti ɔilini ɔɔɔɔ va ɔi ɔila ta zenvu ɔila su. Nu nɔpɛ ge la ɔeni zeagɔli segezu ga tɔ ɔila nɔnɔ, kele ti pɛ ti ɔoni ti-ɔiligiti ma.

33 Keelaiti ti ɔeni zeele wooi wosu ga zɛbe wolai ga Maliɔii Yesu wuzegɔve, e ɔula saai ya. GALA na-zaalai ɔeni botii ɔɛɛɛ zu ti pɛ ba ga zɛbe wolai.

34 Ti zaama, nu nɔpɛ ge la ɔeni ɔalani ani nɔpɛ ma, tɔɔzei zoiti kpein zooiti ɔa peleiti ti ɔeni ti ya, ti ɔeni pɔɔɔizu, ti va ga ma zɔngɔi,

35 ti fe keelaiti zea, ti gaagwe eɛe pɛ ba, eɔe velei ma nu maavai la.

36 Leevi mavofodai ta ɔeni na, daaseigi ga Zozefe, e ɔeni ga Sipele nu. Keelaiti ti daasei pɛeni ga Balanabase, (nii poluve ga «nu iɔɔɔɔ nui»).

37 Zooni ta ɔeni zea, e pɔdini, e va ga ma zɔngɔi, e fe keelaiti zea.

5

Ananiase ta Safila ta-vai

1 Kele zunui ta ɔeni na, daaseigi ga Ananiase, anzaai laa ga Safila, ti ti-ɔɔɔligi ta ɔɔdini.

2 Naa ɔoluma, ta anzaai ti zolooni ma ga ti ma zɔngɔi ɔilazuve make ya, e va ga mɔtai, e fe keelaiti zea.

3 Kele Piyele ɔeni ma: «Ananiase, lee vaa zu Setana e-yiimave laavegai? E zou zɔngɔi ɔilazuve make, e zeei wo Zenvu Nadegai ma.

4 E va ge e zooti vadi, da lei dono va gea de? Podia voluma balaa, ma zongoi la gea e yeema baa? E levege gale mu, e nii gegala vai bete yimave? Nuiti tei e va zeei wo ti ma, GALA ka e zeei wogai ma.»

5 Ananiase naama boeiti menigai ma, e looni, e za. Zoiti kpein ti naama wooi menini, ti pe ti luani.

6 Zunu loungeiti ti wuzegeni, ti maavelevele, ti lii la, ti maagulu.

7 Lele savago gegala levegai ma, anzai vaani, kele e la geni kwenei, nii keai.

8 Piyele gaazafani, e ge ma: «Gaamai wo ma, anfe nei nuuma walii liegoi ga, wo zooti vadi la?» E naa woogaavoteni, e ge ma: «Ungo, naa ga podiai la.»

9 Piyele geni ma naazu: «Lee vaa zu wo zoloogai ma, ga wo Maligii na-Zenvui zugogoo? Wele, zoiti ti liai ti e-zinigi maagulu, ta pelelave, ta liizu ga de da balaa.»

10 Gaaman, e looni Piyele gogowu, e za. Zunu loungeiti ti leni, ti ka ga e zaa, ti liini la, ti maagulu sinigi jobave.

11 Naama vai dualuagi looni Egilisii pe su, ta zoiti ti naama wooi menini.

Laavoo vai niiti keelaiti ti geni keezu

12 Keelaiti ti geni laavoo boogiti ta maabele vai ma moimoin keezu nubuseiti saama. Kidaaleve nuiti pe ti bena gaale ba GALA sei velel ma zeizei bosuue, ve na laa ga «Salomon na-seizei bo kotai.»

13 Nu gili nape ge la geni veezu ti va, kele ta-vai wola neeni nubusei ve.

14 Ti maa geni liizu ga moinda ga kidaaleve nu niineiti, zinaa ve anzaa va, niiti ti geni bogoo veezu Maligii ya.

15 Nuiti ti geni liizu volo ga seebe nuiti koi yogoo veleiti su, ti da ti la beteiti ta daama ani goiti ma, naa ga a ke Piyele a gena levega, ma niinigi ve balaa tanigaa ma.

16 Nubuse moimoin ge geni zegezu balaa Zeeluzalame goba laa goiti su, ti da va ga seebe nuiti, ta niiti koozoba yenvuuti ti geni ti zu, tama ti pe ti geni valozu.

Keelaiti so fai volu, ta ti unmo fai

17 Naazu, zala ga gula gundigi wolai wuzegeni ga tolo boovamai, ta koba nuiti pe, niiti ti ga Saduseyinti ta-bogi.

18 Ti keelaiti soni, ti naati pili kaso zigai zoi.

19 Kele kpidii, Maligii na-geezugeelai gila ge vaani, e kaso zigigi ma bogiti daalao, e ti gula, e ge ti ma:

20 «A li, wo lo GALA sei velel wu, wo zenvu niinei ma boe pe daazeeli nubusei ma.»

21 Keelaiti ti gOLONI naama wooi ve, sobuzobui no geni de, ti li GALA sei velel wu, ti toozei ga kalagi woga.

Zala ga gula gundigi wolai ta ba nuiti ti vaani, ti tukpogaaleve nu wolaiti gaale ba ta Izelaye gewolaiti. Ti devei veeni ga ti keelaiti kula kasoi ga, ti va ga tiye.

22 Kele salaavusuiti ti liini kaso zigigi zu, ti la ti gaani. Ti galeni ma, ti va, ti voluvaawo kundigiti ma,

23 ti ge ma: «Gi kaso zigigi gaave piligai su kpe, kaso vele make nuiti ti loni ti-losuetai pelelaetai, kele siegi zu gi peleti daalaogai da, gi la nu nape kaani bu.»

24 Siegi zu GALA sei velel maabege gundigii ta zala ga gula gundigiti ti naa menini da, ti gidavilini ga keelaiti ta-vai, ti da bogoo gaaza ga velei fai nii gaa vaazu belazu la.

25 Nui ta vaani, e ge ti ma: «A woilo dee! Zunui niiti wo ti vilini kasoi ga, tiya ganu, ti loni GALA sei velel wu, ti da nubuseiti kala.»

26 GALA sei velel maabege gundigii ta polu nuiti ti liini naazu, ti va volu ga keelaiti, kele ti la geni keeni ga maabaa vaa, toozei ti geni luazu ga nubusei mina ye ti zozu ga kotuiti, ti va za.

27 Ti vaai ma ga tiye, ti naati toni tukpogaaleve nu wolaiti kakala. Zala ga gula gundigi wolai ti gaazafani,

28 e ge ti ma: «Gi to toge wo ma kpaan ga wo mina mo kala bo zunui tona daaseigi zu, kele wele, wo Zeeluzalame laavega kpekpe ga kalagi wo bosu. Wa po ga wo zunui naa ma jamaai la gi unma mu baa?»

29 Kele Piyele ta keelai zoiti ti googaavoteni, ti ge ma: «Kenii nu golo GALA be, e leve nuiti ba.

30 Ade-memewolani ta-GALAGI ga e Yesu wuzegeai, e kula saai ya, nii wo kpadoni saa wului ma, wo paa.

31 To ma ka GALA ge buzegeai, e sei yeezazuve, e ke ga Totugoi ta Kizo Nui, nii a ke Izelayele nuiti ti ti zie velel maavalibo, ta-gotoiti suvaaye.

32 Ga ga naama vaiti ma zeeleiti, naa ve Zenvu Nadegai balaa ba, nii GALA ge feai naati zea, niiti ti golozu be.»

33 Naama woiti meni fai wanani ti ma ga gola, ti geni ga ti keelaiti pa.

³⁴ Kele Falizien gila ge buzegefeni kundigiiti saama, daaseigi geni ga Gamaliyele, e geni po ga to kalamoin, nii nubuseiti ti geni wola unfesu ma, e devei veeni ga ti keelaiti kula de eteave.

³⁵ Naa voluma, e geni ti ma: «Izelaye nui, a dama ga naama vai, nii wo geezu wo ke ga zunui niiti.

³⁶ Su la de goozani, Tudase wuzegefeni, e da bogo ge ga nu biin, nu unnaanigo (400) gegala vileni polu. Kele ti paani, naa voluma zoiti kpein ti vileni polu, naati ti vazani, gila kpala ge la ye ni na.

³⁷ Toun poluma, Galilee nui Zudase wuzegefeni daasei seve ziegi zu, e nu moimoin meenni, ti vile polu. Kele to balaa, ti paani, polu nui ti pe ti vaza.

³⁸ Nii niina ge bosu wo ma, naa ga ga, a mina yeevili niima nui ta-vai zu, a ti ye na, ti li. Ni nubuseiti ka ti niima vaa zeikpasul, baa ma gee wotiiti keezu, su ga gologolo.

³⁹ Kele ni GALA ka e keezu, wo la zooga wo va ti gologolo. A dama, wo mina va kooi gozu GALA daalagoma.»

Kundigiiti ti vaani gooi wu.

⁴⁰ Ti keelaiti tolini volu, ti naati dogo ga kpakoi, ti to sei ti ma kpaan ga ti mina mo boe Yesu laaseigi zu, naa voluma ti beni ti va, ti li.

⁴¹ Naati ti zegeni tukpogaa leve nu wolaiti kakala ga koozuneei, soloo fai zu ti ma ga ti neegfulasui zoloo Yesu laaseigi ma vaa zu.

⁴² Tama folo-o-folo GALA sei velei wu ta koizuveti, ti la geni bolozu ga kalagi woga, ta Woo Niine Uago laazeelii ga Yesu ga e ga Kilista.

6

Zeelobai wo fai ga totugõ nu lofela

¹ Naama ziegi zu, tei kaladopoiti ti geni moinzu gola, ti zaama Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, naati ti geni unsuyelii losu ga Ebulu nui, mazoloo folo dilagila konogi gaagwe ziegi zu, ti la geni ta-voanzaiti daazobosu ga pagõ.

² Keela puugõ maazu felegoiti (12) ti kaladopoiti pe gaaleeni ba, ti ge ti ma: «E la zolooni ga gi GALA daawooi laazeeli vai ye na, gonõ gaagwee vai zu.

³ Naa ga e ba, keeleaiti, a yeelo nu lofela va wo zaama, niiti bogõ vago ti va, ti laavegai ga Zenvu Nadegai ta gimalai, gi naama wotii ve ti ya.

⁴ Gonõ, ga gaabaazu GALA falii ta GALA daawooi ma wotii ma.»

⁵ Naama wooi laani bebei yii ga ga pagõ. Ti yeeloni Etiyeni va, zunui nii daaveni ga kidaalevei ta Zenvu Nadegai, naa voluma Filipe ta Polokool, Nikenool ta Timon, Paalemeenase ta Antiyose nui Nikola, nii e looni moungi Zuifuiti ta-GALA pelei ma.

⁶ Ti ti leeni ga keelaiti, naati kpegai ma ga GALA falii ge, ti yeelaani ti ma.

⁷ GALA daawooi zu geni wabolozu, kaladopoiti ti da moin Zeeluzalame, zala ga gula nui ma moimoin ge geni gidaaalevezu balaa.

Yesu Kilista na-zeelei Etiyeni zoõ vai

⁸ Etiyeni nii GALA na-zaalai ta na-zeebei geni ba ga gola, e geni maabele vaiti ta laavoo voogiti keezu nubuseiti saama.

⁹ Kele nui tanigaa ti wuzegefeni daalagoma, tanigaa ti zegeni GALA debi velei wu, nii daaseigi ga «Duoi niiti ti unmoogai,» naa tanigaa ti geni ga Silene Zuifuiti ta Alegezandili veaiti, naa ve Silisi ta Azi Zuifuiti ba. Ti Etiyeni maa faalini,

¹⁰ Kele ti la geni ziez zu bu, tozei e geni boezu ga gigi, nii Zenvu Nadegai geni feezu zea.

¹¹ Ti veleni nui tu, ti da ge ma: «Gi goomenige, e da woo noi wo Moize ta GALA daalagoma.»

¹² Dele gana ti uutu gi leveni la nubuseiti saama, ta totugõiti, naa ve to kalamointi ba, naa voluma ti liini, ti so ga maa baai, ti vaa la tukpogaa leve nu wolaiti po.

¹³ Ti zee zeeleiti kulani, ti da ge ma: «Zunui nii ga woo noi wosu no go ada nadegai ta togi laalagoma.

¹⁴ Mazoloo gi goomenige, e da ge ma, Nazalet nui Yesu ga ade ve gologolosu, ta e faa volomaiti maavalibo, niiti Moize ti lai ga adeye.»

¹⁵ Zoiti kpein ti geni zeini tukpogaa levezuve, ti gaazuloga geni de Etiyeni va, ti peteni ga gaazuve geeve ege geezu gelai.

7

Etiyeni na-kpõezufulai

¹ Zala ga gula gundigi wolai geni ma: «Gaama ga nuu nei ti bosu?»

² Etiyeni googaavoteni, e ge ma: «A woilo ma, woi wo ga keeni ta keeleaiti! Lebiya GALAGI julani kelema ade-memewola Abalaame ve, siegi zu e geni la Meezopotami, aisa e va li, e zei Galan.

³ E geni ma: «Zefe da-yooi zu, da-woladai zu, li zoi naa zu, ve ge na leezu ga de.»

4 Nāzu ġa é ġula la Kaledée yooi va, é li é zei Galan. Miná ġa é yeeni ná, keeġe zaai ma, GALA ge buđe la zooti nii zu, ve wo zeini ná za.

5 E la ġeni ada nōpe feeni zea naama yooi zu, anee kōġo lo daa ġila keġala you, kele é minazeġeni be ga toġa zooti naa veezu be, ta mavofodaiti be toun poluma, naazu doun nōpe ge la ġeni de zea.

6 A woilo dee naa ma, nii GALA ge boni ma: ‘Suġwee ga è-mavofodaiti ta ġe ga seikōġoma nuiti zooti taġili su, ta ġe ná ga duōiti, ti ti zoġele jōu kona unnaanigō (400) laawu.

7 Kele ná zii naa lukpōġaaleve, nii ta duōlai ġe zeezu, naa voluma, ta ġula, ti va, ti dēbi ve.’

8 Naa voluma, GALA ge minazeġegi beṭeni ti yoġōzu ta Abalaame, é tatipelebolui ġe ga ma voogi. Naa ġa é keeni, é Izaake zōlōgai ma, é tatini pelevolu foloi losavasiei ma, Izaake balaa keeni ġana nō ga Zakōbe, Zakōbe balaa ke ġana nō ga ade-memewola puugō maazu feleġoiti (12).

9 Ade-memewolani ti toloi ġulani ga Zozefe, ti pōdi ga ti lii la Ezipete yooi zu. Kele GALA ge ġeni ba,

10 é kula ná-maanōġi pe su. GALA ge ġigi veeni zea, é zaala zōlō Ezipete masagi Falaġon ġaazu, naa sei ga kundigii Ezipete yooi ta ná-peleyeġei unda.

11 Pului looni Ezipete yooi zu ná pe ta Kanaan yooi balaa su, kpōloi wola wōlōni, ade-memewolani ti la ġeni ġōnō sōlōsu.

12 Zakōbe menigai ma ga moloġi ġa Ezipete yooi zu, é ade-memewolani teveni ná mounpa.

13 Ti zie laa velesiei zu, Zozefe bōġo leeni ga keeġelointi, Falaġon Zozefe ġulazuve ġweeni.

14 Naa voluma, Zozefe valini ga ti va ga keeġe Zakōbe, ta ná-peleyeġei pe, ti pe kpōga ġeni ga nu vuulōfela maazu lōlūgō (75).

15 Zakōbe liini Ezipete, é ye ná, é za, ade-memewolani balaa ti za.

16 Ti liini ga ti-ma voomaiti Sikeme, ti ti maaġulu Abalaame ná-kabamave, nii é geyani ga walii Amōl ná-doun zunuiti ma Sikeme.

17 Tei yeeġeġalai maa ġeni buġazu ga GALA ná-minazeġegi laazeeli, nii é keeni Abalaame ve, ada-nubuseiti ti mōinni, ti buġu Ezipete yooi zu,

18 eyesu masagi taġili ge wuzeġe Ezipete yooi zu, nii é la ġeni Zozefe ġwee.

19 Masagi naa zeini ada-nubuseiti ga, é da ade-memewolani kpōlo, eyesu é ġe naati ma, ti da ta-loun neġiti kula pelei va, ti da za.

20 Naama ziegi zu ġa Moize zōlōga da, gola va GALA gaazu. E keeni ga alu savagō, ti da konokula keeġe velei wu.

21 Siegi zu ti kulani la pelei va, Falaġon ná-doun anzanui seġeni, é kulasu eġe kpōġo loun zunu.

22 Moize kalagi zōlōni Ezipete ġimalai pe su, sebei wōlōni kpōezuġulai ta keewotiiti su.

23 E kona vuunaanigōi (40) zōlōgai ma, ġi ge looni be ga é wele keeġelointi ma, Izelayele nuiti.

24 E gila kaani, ti da kpōlo, é naa maaloboni, nii ti ġeni kpōlozu, naa nōnōi votokulazuve, é Ezipete nui vaani.

25 E ġisieni ga keeġelointi ta gaaġa ga GALA ka pō é ti ġizo ga maavele, kele naati ti la ġeni naa ġaaġaani.

26 Poluma voloi, é liini, é lo tanigaa yoġōzu, niiti ti ġeni nepii ġōozu, nii a ke é ti yoġōzubeṭe, é ġeni ti ma: ‘Wa ga ġeeġelointi, lee vaa zu wo bōġo bōlōzu?’

27 Kele zoi é ġeni bōlōlai bōlōzu, naa goolaavilini, é ġe ma: ‘Be ġa é è zeida ga kundigii ta tukpōġaaleve nui gi unda?’

28 Da pō é paa, eġevelei é Ezipete nui vaani la wog?’

29 Moize naama wootti menigai ma, é velani, é li, é zei Madiyan nuiti ta-yooi zu, é doun zunu feleġo zōlō miná.

30 Kona vuunaanigōi (40) levegai ma mōnō, geezuġelai gila ge ġulani be kelema Sinayi gizei ma levebai zu, abuzogi zaama, nii é ġeni kpōvo goi va.

31 Moize laavōo velei ma ga naama ġulakelemai, é ġeni maaġuġazu ba ga é ka, Maligii bōeni pō, é ġe ma:

32 ‘Ná ġa ġe ga è-memewolani ta-GALAGI, Abalaame, Izaake, ta Zakōbe.’ Moize zasubalini, é la ġeni zoosu é va wele.

33 Maligii ġeni ma: ‘Da-zavalagiti kula ġōġba, mazōlō adave ve é loni ná, zou ve ġe maaje veai ba.

34 Gaamazu, ġe ná-nubuseiti ta-bōlōi ġaa Ezipete yooi zu, ġe ti bala gooi meniga, ti bosu. ġe vaa ga ġe ti unmōo. Naa ġa é ba, ná è levesu Ezipete yooi zu.’

35 Moize tona nii ti ġelēni ba, ti da ġe ma: ‘Be ġa é è zeida ga kundigii ta tukpōġaaleve nui?’ Naa ġa GALA ge teveni ga kundigii ta unmōo nui, geezuġelai ná-kpōbai zaḅui zu, nii é ġulani be kelema kpōvo goi zu.

³⁶ Tɔ ɔa é ti ɔɔlani Ezipete yooi va ga maaɔele vaiiti ta laavɔɔ vaiiti, Kpolodé Boigi zaama ta tevebai zu kona vuunaanigɔ (40) laawu.

³⁷ Moize ɔɔlagi naa nɔ ɔa, é ɔɔni Izelayele nuiti ma: «GALA ka GALA goo wo nui ta wuzegfezu wo ve ga nɔn kevele, wo-ɔɔleaiti saama.»

³⁸ Siegi zu nuɔuseiti gaalea ɔɔni de la ba tevebai zu, tɔnɔ ɔa é ɔɔni ade-memewolani zɔɔɔzu ta geezueelai, nii é ɔɔni bɔezu pɔ Sinayi gizei ma. E zenvu su wootti solɔni, ga é ti laazeeli ade ma.

³⁹ Ade-memewolani ti la ɔɔni keeni, ti va ɔɔlo be, kele ti ɔɔni daavilisu, ti-yiimave pe tatiga ɔɔni de Ezipete yooi ma.

⁴⁰ Ti ɔɔni Aalɔn ma: «Wuzegena, è galagiti kpete gi ve, ti lo gi luɔɔ, mazɔɔ Moize nii, é gi ɔɔlaai Ezipete yooi va, gi la kwεε nii keai la.»

⁴¹ Naama ziegi zu, ti nike yivoi maaniinigi beteni, ti da zalaɔaiti kula kɔɔɔ ganigi naa ve, ti da ɔɔozune naa ma, nii ti kpeteai ga ti bɔɔɔ yeei.

⁴² GALA ge voluaveni ti va, é ti ye ná, ti da aniiti pe debi, ti volozu geeɔɔɔgi zu. Naa ɔa seveai GALA goo wo nuiti ta-zεvele zu ga:

«Ee, Izelayele nuiti, zalaɔa zuai wo ɔɔni ti vaazu, ta zalaɔai niiti wo ɔɔni ti ɔɔlazu kona vuunaanigɔ (40) laawu tevebai zu, ná ɔa wo ɔɔni ti ɔɔlazu bè ɔaa?»

⁴³ Ba-o, wo Moloke ná-sege velele zεgeni,

ta wa-ɔɔlagi Lefan ma zomideɔai,

maaniinigi niiti wo ti beteai ga wo da nɔkɔ ti wu!

Tɔ ɔa é ba, ná wo levesu duɔlai zu poun Babilone volu velele.»

⁴⁴ Ade-memewolani keai ma tevebai zu, sege velele ɔɔni ti ya, nii minazεgegi ma zεvele ɔɔni bu, sege velele nii GALA ge Moize leveni ga é to, ga naama ɔɔzavigi nii é kaani.

⁴⁵ Ade-memewolani ti naa zɔɔɔgai ma, Zozuwe yeni ti luɔɔ, ti le la zɔoi naa zu, ti kulani ziiti zea, niiti GALA ge ɔɔni ti bεεzu ti luɔɔ. Sege velele naa yeni ná eyεsu Davide ná-yeegeɔɔai,

⁴⁶ naa zaala zɔɔni GALA gaazu, é suvali ga zobo ge ve be, é pele lo Zakobe ná-GALAGI ve.

⁴⁷ Kele Salomɔn ɔa niina, é pelei lɔni GALA be.

⁴⁸ Kele anε naa ve, GALA nii é Anii-Pe-Unda, naa la da ga ze pelei wu, nii togai ga nu bɔɔɔ yeei, egevelele GALA goo wo nui boni da, é ɔɔ ma:

⁴⁹ «Maligii wooi ɔaa: Geeɔɔɔgi ɔa é ga ná-masa kpɔkpɔgi,

zooi ɔɔ ga ná-kɔɔloma anii.

Pelei ma zii begele ɔa wa to bè?

Mini ɔa ná a ɔɔ ga seizuve?»

⁵⁰ Ná lei gè va naama aniiti pe kpete ɔaa?»

⁵¹ Ee, suvɔɔ nuiti, niiti ti-yiimave, ta ti-woiyεgeiti daaɔɔlugai! Wa Zenvu Nadagai zakpesu yeenɔpe! Wo ɔɔlavε ga wo-memewolani.

⁵² GALA goo wo nui be ɔa, wo-memewolani ti la kpɔlɔni? Ti naati paani volɔ, niiti ti ɔɔni Telebo Nui vaa vai wosu ma yeelugɔ, nii wo yaavaai, wo pa.

⁵³ Woiigi wo GALA ná-tɔgi zɔɔɔgai ga geezueelaiiti maaεele, kele wo la keeni wo va ɔɔlo be.»

Etiyeni zɔɔ vai ga kotuiti

⁵⁴ Ti naama wootti menigai ma, é wanani ti ma ga gola, ti da ɔɔigai zie ga Etiyeni laalɔɔma.

⁵⁵ Kele tei Etiyeni mu daavega ɔɔni de ga Zenvu Nadagai, é ɔɔaazuwuzεgeni geeɔɔɔgi zu vele, é GALA ná-lebiyai ɔaani, ta é Yesu ɔa lɔni GALA zeezazuve.

⁵⁶ E ɔɔni ma: «Ná geeɔɔɔgi laalaogai ɔaazu, ta Nu ná-Doun Zunui lɔni GALA zeezazuve.»

⁵⁷ Názu ɔa ti kpee looni la, ti da ti-woiyεgeiti daaɔɔulu, ti bize vɔɔma daalɔɔma.

⁵⁸ Ti kpeeni, ti kula taai va, ti da sɔ ga kotuiti. Naama zeeleiti ti ɔɔni ta-zεgeiti feezu zunu loungei ta ya, nii daaseigi ɔɔni ga Sole.

⁵⁹ Siegi zu ti ɔɔni Etiyeni zɔɔzu la, é ɔɔni GALA falizu, é da ɔɔ ma: «Maligii Yesu, yeezei zɔɔnvui wu.»

⁶⁰ Naa voluma, é vileni ɔɔni ɔa, é bain ga woo wola, é ɔɔ ma: «Maligii, mina niima ɔɔtoi la ti unma.» E naa wogai ma, é zaani.

8

¹ Sole vaani bu, ti Etiyeni va.

Wɔinzeɔɔmai ta kidaavele nuiti faza fai

Naama voloi nɔ, wɔinzeɔɔmai wolai laaleeni Zeeluzalame Egilisii wu. E ɔɔla keelaiti polu, kidaavele nuiti pe ti vazani Zudee laaiti ta Samali laaiti su.

² GALA gaazuluaba nuiti ti Etiyeni maaɔɔluni, ti wola wolɔ ná-faa zu.

³ Kele Sole mu ge feni Egilisi nuiti kpɔlɔzu, e feni leezu peleiti bu, e da kidaaleve nuiti folo na, zunuiti ta anzanuiti, e da ti vili kasoi ga.

GALA daawooi laazeeli vai Samali

⁴ Zoiti ti vazani, naati ti feni liizu adeti, ti da Woo Niine Uagoi laazeeli.

⁵ Filipe yeini Samali laa wolai gila su, e Kilista na-fai laazeeli na.

⁶ Bebei pe ge woiiloni ga pagɔ Filipe wooi ma, siegi zu ti feni gooi menisu da, ti da laavɔɔ vai ka, niiti e feni ti geezu.

⁷ Mazɔlɔɔ kɔzɔba yenvui ma moimoin ge feni fulazu ine su nuiti su, ti da kpeei loo ga gola, naa vɔluma medeje nuiti ta maalegefefe nui ma moimoin ge feni vɔlozu.

⁸ Koozune wolai feni taa wolai naa zu.

⁹ Kaite zunui ta feni taai naa zu, daaseigi ga Simɔn, e feni molikula fai geezu, e Samali nubuseiti pe daavɔni, e feni bɔgɔ leezu ga toga ga nu wola.

¹⁰ Ese pe, e zo doungoiti ma, e li kpakologiti pɔ, ti feni woiłosu goo ma ga pagɔ, ti da ge ma: «Zunui nii ga e ga GALA na-zebai, nii daaseigi ga «Zebai Wolai.»

¹¹ Ti wola batani ba, mazɔlɔɔ e lebiini gola ti laavɔɔzu ga na-molikula faiti.

¹² Kele siegi zu ti gidaaleveni la Filipe laawooi ma, nii e feni GALA na-masada ta Yesu Kilista laaseigi ma Woo Niine Uagoi laazeelizu ti ma, zinaa ta anzaa, ti batizeni.

¹³ Simɔn bɔgɔi balaa gidaaleveni. Kpegai ma ga batize, e la mo feni zefezu Filipe vɔlu. Daa feni vɔɔzu ga maabele vai ta laavɔɔ vai, niiti Filipe feni ti geezu.

¹⁴ Keelaiti ti feni Zeeluzalame, ti menigai ma ga Samali nuiti ti yeezeifa GALA daawooi wu, ti Piyele ta Zan leveni ti ma.

¹⁵ Naati ti zeelilai ma na, ti GALA falini ti ve, nii a ke ti Zenvu Nadegai zɔlɔɔ.

¹⁶ Mazɔlɔɔ Zenvu Nadegai la feni de yeini ti tanope ma, ti batizeni no Maligii Yesu laaseigi zu.

¹⁷ Piyele ta Zan ti yeelaani ti ma, ti Zenvu Nadegai zɔlɔɔ.

¹⁸ Simɔn kaai ma ga kidaaleve nuiti ta Zenvu Nadegai zɔlɔɔsu siegi zu keelaiti ti yeelaazu la ti ma, e walii leteni Piyelani ta Zan ma.

¹⁹ E feni ti ma: «A ma zebai ve be, ga zoi nope na yeela ma, ma nu Zenvu Nadegai zɔlɔɔ.»

²⁰ Kele Piyele feni ma: «Da walii ye e va, wo li undaavilligi zu, tɔzei da jisiezu ga GALA na-vebeanii ga zɔlɔɔsu ga walii.

²¹ Donɔ ta e-vɔɔda nope ge la niima vai zu, mazɔlɔɔ e-yii la zoleni GALA gaazu.

²² Nimiza mu ga e fɔozu jisie jɔi, Maligii maaneene, nii a ke ni soloo faa ve, e e zuvaaye ga kisiei, nii e e-yiimave.

²³ Mazɔlɔɔ velei ge kaazu la, e laavege ga faa wanai, ta da ga faa jɔi na-duai.»

²⁴ Simɔn feni ma: «Wa bɔgɔi a Maligii maaneene be, nii a ke nii kpein wo bogai, naa tanope ge mina zeeli ma.»

²⁵ Piyele ta Zan ti begai ma ga zeele wooi wo, ta ti Maligii laawooi laazeeli, ti galeni ma Zeeluzalame, ti da li ga Woo Niine Uagoi laazeeli Samali nuiti ta-laa go moimoin su.

Filipe ta Etiyopi fundigi wolai

²⁶ Yeeta, Maligii na-geezugeelai gila ge beeni Filipe vɔ, e ge ma: «Wuzefe, e li ga lekpeama velei nu yeezavve, pelei naa zu nii e zefezu Zeeluzalame, e yei Gaza velei, nii e tevebai zu.»

²⁷ Filipe liini gaamanɔ. Na-pelei zu, e zunu zeedagai gila kaani, Etiyopi nu feni de. E feni ga kundigi wola, Etiyopi masa anzanui Kandase na-naavoloi unda nui feni de. E vaani Zeeluzalame GALA debizu.

²⁸ E feni galesu ma, e zeini na-soo wotoloi zu, e da GALA goo wo nui Ezayi na-sevei gala.

²⁹ Zenvu Nadegai feni Filipe ma: «Maabuga soo wotoloi nuu va.»

³⁰ Filipe bizeni, e Etiyopi zunui woomeni, e da GALA goo wo nui Ezayi na-sevei gala. E feni naa ma: «Nii e kalasu, da gaagaazu nei?»

³¹ Zunui googaavoteni, e ge ma: «Na gaaga gale, ni nu la sugulani ma?» E Filipe lolini ga naa le, e ze koba wotoloi zu.

³² Ve e feni na galasu, e zeveni na ga:

«E la feni woo je gila kpala boni,
efje baalagi ti liizu la paazuve,
efje baala zivoi e loni maalega leve nui gakala.

³³ Na-bɔgɔmaayei zu, ti na-tukpoi gaaleveni ga telebotalai, be ga a keefalazuveti dee?

Mazɔlɔɔ zenvui julani zea.»

³⁴ Etiyopi zunui Filipe gaazagani, e ge ma: «Na e maaneenezu, be ga GALA goo wo nui vaazu ma? To bɔgɔi ve, baa nu dili be?»

³⁵ Filipe kpoei zefeni naazu, e tɔzei naama zevai zu wooi ma, e Yesu na-Woo Niine Uagoi laazeeli ma.

³⁶ Ti yeni liizu, ti zeeli ade ta, ve ziei geni na, kundigii geni Filipe ma: «Wele ziei va. Lee ga e pele levesu tugɔ, gɛ va batize?»

³⁷ Filipe gooɣaavoteni, e ge ma: «Ni da gidaaalevena ga e-yiimave pe, da zoo batizesu.» Zunui ge ma: «Gɛ gidaaalevea ga Yesu Kilista ga e ga GALA Doun Zunui.»

³⁸ Etiyopi zunui devei veeni ga wotoloi lo. Filipe ta zunui naa ti felegɔ ti vileni ziei wu, Filipe kpatize.

³⁹ Siegi zu ti gulari la ziei wu, Maligii na-Zenvui Filipe zegeni. Etiyopi zunui la mo geni Filipe gaani, kele e liini ga koozuneei.

⁴⁰ Filipe weleni no, e bogɔ ga Azote, naa voluma, taa wolai niiti kpein e geni levesu ti zu, e Woo Niine Dagoi laazeelini naati pe, yesu e zeeli Seezalee.

9

Sole gidaaaleve vai

¹ Naama ziesu, Sole geni ba no, e da maalua vaiti ta nu vaa vai wo Maligii na-kaladopoiti daalɔgoma. E liini zalaɣa gula gundigi wolai vo be,

² e sevea faizie zea, tevegai Damase GALA debi velel wu nuiti ma, ga ni a nu nope kaana, zunu ba anzanu, e kidaaleve vele niinei naa ma, e gili, e vaa la Zeeluzaleme.

³ Keai ma pelei zu, e da li, maaɣaɣaai ma Damase va, gaamago no wozakalagi ta gulari geegɔlogi zu, e da volo maaɣoolii zu.

⁴ E looni zoi ma, e wooi ta menini, e da toli, e da ge ma: «Sole, Sole, lee vaa zu e wainzegezu?»

⁵ E geni naa ma: «Be ga ga de, Maligii?» Naa ge ma: «Na ga ge ga Yesu, nii e wainzegezu.

⁶ Kele wuzegɛ, e le taa zu, ta naa wo e ma, nii da ke.»

⁷ Sieɣɔgɔiti ti loni, ti laavɔ kpaan, ti la zooni ti va woo gila kpalaa bo, ti geni wooi menisu, kele ti la geni nu nope kaazu.

⁸ Sole wuzegeni zoi ma, gaazuzegeni ma, kele e la geni wozaɣaazu. Ti soni zeei va, ti lii la Damase.

⁹ E keeni ga folo savagɔ, e la wozaɣaazu, e la laamiizu, e la boolezu.

¹⁰ Tama kaladopoi ta geni Damase, daaseigi ga Ananiase. Maligii tolini, e ge ma: «Ananiase!» E gooɣaavote, e ge ma: «Na gaa, Maligii!»

¹¹ Maligii geni ma: «Wuzegɛ, e li ga koiyɔgɔzu velel nii daaseigi ga «Solegai,» e wele Zudase na-pelei wu ga zunui nii daa ga Sole, Taalese nui, mazɔɔ toɣa GALA falizu.

¹² Tama e zunui ta gaa ve kulakelamai zu, daaseigi ga Ananiase, e da le pelei wu ga e yeela ma, nii a ke gaazuve zegɛ ma.»

¹³ Ananiase geni ma: «Maligii, ge meniga nu moimoin da, ga zunui naa faa no moimoin kea ga da-nuiti Zeeluzaleme taazuve.

¹⁴ Naa voluma, zalaɣa gula gundigiiti ta-zobogi ga zea ve, nii a ke e naati gili, zɔiti nope a ti ga, ti da woɣula GALA ma e-laaseigi zu.»

¹⁵ Kele Maligii geni ma: «Li, tozei zunui nuu ga ga anipakai nii ge yiimazegeai la, nii a ke e daaseigi gula kelema zii giligiti be, ta masagiti, naa ve e Izelayele nuɔuseiti ba.

¹⁶ Na bogɔi, na vaazu deezu la, velel e vaazu boɔzu la be.»

¹⁷ Ananiase liini, seelii ma pelei wu, e yeelaani Sole ma, e ge ma: «Kɛeloun Sole, Maligii Yesu, nii kulaai e ve kelema pelei zu, nii e vaai la, naa ga e tevegai ga e-gaazuve zegɛ ma, ta e laave ga Zenvu Nadagai.»

¹⁸ Gaamago no, e geeni ege ani galaiti ta gula Sole gaazuve, ti loo, gaazuve zegɛ ma. E wuzegeni, e batize.

¹⁹ E daamii wogai ma, e zebɛi zɔɔni. E foloi tanigaa geeni kaladopoiti ba, niiti ti geni Damase.

²⁰ E tozeini gaamago ga Yesu na-fai laazeeli GALA debi veleiti bu, e da ge ma: «Yesu ga e ga GALA Doun Zunui.»

²¹ Zɔiti pe ti geni goomenisu, ti laavɔni, ti da bogɔ gaazaɣa ga: «Nii lei e gea naama nuiti wainzegezu Zeeluzaleme, niiti ti GALA tolisu daaseigi nii zu? Kebe, paa ungi ga no ga e naama nuiti gili, e li ga tiye zalaɣa gula gundigiiti po, kele?»

²² Kele folo-o-folo Sole na-kala gooi zebɛi geni baagɔzu: Zuifui niiti ti geni Damase, ti la mo geni kwee nii ta bo, tozei e geni deezu ga tiye ga Yesu ga e ga Kilista.

²³ Yeeɣɣala zuɣooza tevegai ma, Zuifuiti ti bogɔ leveni ga ti paa.

²⁴ Sole faa gweeni ta-yaava vai zu. Ti geni welezu vɔɔ taa zigidaveti ma, folo ve e kpidi va, nii a ke ti paa.

²⁵ Kele, na-kaladopoiti ti segeni ga kpidi, ti da kpɔɔgi zu, ti ze i ga sigigi volu velel.

Sole geni Zeeluzaleme

²⁶ Sole zeelii ma Zeeluzalame, é kəɔŋni ga é wə pɛe kaladopoiti ba, kɛɛ ti pɛ ti ɟɛni luazu ba, ti la ɟɛni laani da ga é ɟɛa ga kaladopoi ta.

²⁷ Balanabase seɟe vele ɟana, é lii la keelaii pə bɛ. E naa kpein sugʉlani ti ma, veleii Maligii ɔɔɔ lɛɛni la ga Sole pelei zu, é ɔɔe pə, ta veleii Sole GALA daawooi laazeelini la ga ladalai Maligii Yesu laaseigi zu Damase.

²⁸ E zo naazu ma niina, ta naati ti ɟɛni lɛɛzu, ti da yei Zeeluzalame taazuve, é da GALA daawooi laazeeli ga ladalai Maligii laaseigi zu.

²⁹ Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, ta naati ti ɟɛni yepɛzu, ti da ɔɔɔ maagaali, keɛ naati ti ɟɛni paa ɟeleɟele gaiziezu.

³⁰ Kidaaleve nuii ti naa zuɟwɛɛgai ma, ti liini la Seezalee, ti teve Taalese.

³¹ Ziileigi ɟɛni Zudee Egilisii pɛ su, ta Galilee, naa wɛe Samali va, é ɟɛni wɔɔɔzu kidaalevei zu, é da zie ɔɔɔmaayeei zu Maligii ve, gaa ɟɛni wɔɔɔzu ga nui lieɔi, nii é ɟɛni wɛɛzu ba ga Zenvu Nadegai ná-kpəbai.

Enee valo vai

³² Tei Piyelɛ ɟɛni levesu zooi zu ná pɛ, é zeelini balaa kidaaleve nuii pə bɛ, niiti ti ɟɛni Lida taazuve.

³³ E zunui ta ɟaani ná, daa ga Enee, é laani seebɛ vetei ɟa kaite kona dɔsava laawu ga kolosama zeebei.

³⁴ Piyelɛ ɟɛni ma: «Enee, Yesu Kilista é valoa! Wuzɛɟe, da ɔɔɔi é da-vetei lɛ ba.» E wuzɛɟeni gaamago.

³⁵ Lida ta Saln nemei zu nuii pɛ ti miná ɟaai ma, ti ɟidaaleveni Maligii ma.

*Dɔɔkase wuzɛɟe vai,
é ɟila saai ya*

³⁶ Kidaaleve anzanu ɟila ge ɟɛni Zɔpee, daa ga Taɔita, (nii poluve ga «Dɔɔkase»), é ɟɛni botii vago moimoin kɛɛzu, é da faaɔɔɔiti kɛ.

³⁷ Naama ziegi zu, é zeebɛni, é za. Ti maagbaai ma, ti daani geezu veleii ta wu.

³⁸ Zopee ɟaladopoiti ti menigai ma ga Piyelɛ ɟa ti ɟobave laai zu Lida, ti zunu felego leveni polu, ti ɟɛ ma: «Soma, é va fala gi wə bɛ.»

³⁹ Piyelɛ wuzɛɟeni, é vile ti volu, ti li. Ti zeelii ma, ti lɛɛni la geezu veleii wu. Poanzaiti pɛ ti maaɔufani ba, ti da wɔɔ, ti ɟɛni seɟe goiti ta tookəba wolaiti dɛɛzu la, niiti Dɔɔkase ɟɛni ti bɛɛɛzu ti ve, siegi zu naa ɟɛni la ti va.

⁴⁰ Piyelɛ eɛe pɛ kulani eteave, é GALA fali. Naa voluma, é ɟaavoteni poomai ma, é ɟɛ ma: «Taɔita, wuzɛɟe!» Naa gaazuzɛɟeni ma, é Piyelɛ ɟa, é zɛba é zɛi.

⁴¹ Piyelɛ yeelaani zea, é buzeɟe, naa voluma é kidaaleve nuii ta poanzaiti tolini, é dɛɛ ga tiye, é vulua.

⁴² Zopee nuɔuseiti pɛ ti naa menini, ma moimoin ge ɟidaaleve Maligii ma.

⁴³ Piyelɛ yeeɟɟɟala go ɟɛni Zɔpee kolɔ bɛɛe nui ta wə bɛ, nii daa ga Simɔn.

10

Kulakɛɛmai Kolenye sɔɔɔni Seezalee

¹ Zunui ta ɟɛni Seezalee, daaseigi ga Kolenye, é ɟɛni salaabusu bulu gila maazu, nii é zɛɟeni Itali.

² Zunui naa ta ná-peleyeɟe ti ɟɛni ga GALA gaazuluaba nua, é ɟɛni faaɔɔɔ moimoin kɛɛzu nuɔuseiti bɛ, é ɟɛni GALA falizu sienope su.

³ Yeeta, kpɔko volo yeeɟɟɟalai zavaasie ma, é GALA ná-geezuɟeelai gila kaani, kulaa kelema kpezekelɛ, é da lɛ ná-pelei wu, naa tolini, é ɟɛ ma: «Kolenye!»

⁴ E ɟaazuloni naa va, dualuagi soni, é ɟɛ ma: «Toɟa ɟale, Məligiɔi?» Naa ɟɛ ma: «Da-ǾGALA falliiti, ta da-vaabɔɔɔiti ti zeelia GALA ma, ki ka ti zu.

⁵ Keelaii tevena ɟani ɟani nɔ Zopee, ti Simɔn loli, nii daasei pɛai ga Piyelɛ.

⁶ Kolɔ bɛɛe nui Simɔn ná-pelei wu ɟa é niizu ná, kpɔloɔɔi laave.»

⁷ Geezuɟeelai nii é ɟɛni ɔɔɛzu pə, naa liini nɔ feya, Kolenye ná-botiɟe nu felego loli, ta GALA gaazuluaba zalavusui gila, nii é botii ɟɛɛzu toun ba.

⁸ Kpegai ma ga fai pɛ sugula ti ma, é ti leveni Zopee.

Kulakɛɛmai Piyelɛ sɔɔɔni Zopee

⁹ Polumai, tei ti ɟɛni pelei ma, ti maa da buɟa Zopee va, Piyelɛ lɛɛni pele ɟomave ga folo bekpegi, ná bɛɛɛai ga dooɟo bosuve, ga é GALA fali.

¹⁰ Pului soni, é ɟɛni pə ga é daamii wo. Siegi zu ti ɟɛni ɟonɔgi bɛɛɛzu la bɛ, sugilini.

¹¹ E geegɔlogi lalaogai ɟaani, é ani ta ɟaani eɟe seɟe wolai toko logai seki naanigoi pɛ ga, é da yei zooi ma.

¹² Ǿɔɔ naani suaiti ti ɟɛni su, ta kpokpo suaiti, naa wɛe wɔniiti ba.

- 13 Wooi ta zeelini ma, é gɛ ma: «Piyelɛ, wuzɛgɛ, è ta vaa, è mi!»
- 14 Kele Piyelɛ gɛni ma: «Ba-o, Maligii, tɔɔzei kaipa gè la dɛ to ma ani ɓa kɔzɔba ani miini.»
- 15 Wooi naa gɛni ma volu ná velesiei: «Nii GALA ge gɛɛzu ma ɲadegɛ, mina naa vɛtɛ ga kɔzɔba ani.»
- 16 Naama vai zeini ma ga seizu savagɔ, naa voluma, anii naa gaaɗaleni ma geegɔlɔgi zu.
- 17 Siegi zu Piyelɛ goozuuilini da ga é kulakelɛmai naa voluɓe gɛwɛɛ, gaamago Kolɛnyɛ ná-keelaiti é ti lɛveni, ti gaazaɗagiti boni, ti va kwɛɛ vɛ Simɔn ná-pelei ná, naati ti loni sigɗadɛ.
- 18 Ti tolīgi woni, ta ti da gaazaɗagiti wo, ni Simɔn laazuɓe gɛ ná, nii daasei peai ga Piyelɛ.
- 19 Tɛi Piyelɛ gɛni gɛsiɛzu kulakelɛmai voluɓe zu, Zɛnvu Nadagai gɛni ma: «Wɛle, zunu savagɔ vaaɓɛ, ti da è gɛizie.
- 20 Wuzɛgɛ, è yei, mina insinɛ, à li ɓɔɔma wa tiye, tɔɔzei ná gɛ gè ti levegai.»
- 21 Piyelɛ yeini, é gɛ zunui naati ma: «Wɛle ná va, ná gɛ wo gɛiziezu, lee gɛ é ga wo vaa ungi vɛ?»
- 22 Ti googaaɓoteni, ti gɛ ma: «Salabusu gɗundigii daa ga Kolɛnyɛ, é ga zunui nii telebogai, ta é luazu GALA ba, nii Zuifuiti pɛ ti tɔɗɔ vagoi wosu, naa gɛ GALA ge ná-geezuɗeela ɲadegai gila tevegai ma, é gɛ, é è loli ná-pelei wu, nii a ke é è woomeni.»
- 23 Piyelɛ ti lɛeni pelei wu, é ti laazuɓe.
- Poluma zobui é wuzɛgɛni, é vilɛ ti volu, ti li. Zɔpɛe gɗidaaleɓe nuiti tanigaa ti vilɛni polu, ti maaza.
- 24 Poluma voloi, ti zeelini Seezalee. Kolɛnyɛ gɛni ti ɓɔunsu, é ná-nuiti ta ɓɔɔla wanawanagiti tolini ná-pelei wu.
- 25 Siegi zu Piyelɛ lɛni la pelei wu, Kolɛnyɛ daagɔmini, é loo kɔɗɔwu, é nɔko bu.
- 26 Kele Piyelɛ buzeɗeni, é gɛ ma: «Wuzɛgɛ, tɔɔzei ná ɓalaa, ná ga nui ga é gɛvele.»
- 27 Ti yeni yɛpɛzu, ti le pelei wu, ti nu moɪnmoɪn kaani, ti gaaɓɛai ba.
- 28 E gɛni ti ma: «Wo kwɛɛni ga tɔ ka Zuifuiti ma, ga ti mina ɓɔ faa nɔpɛ ma ta zii gɪligiti, ɓa ti va le naati ta-vɛle wu. Kele GALA ge dɛvɛɛ ga ze ga maa la nɛeni, nu va gɛ nui tanɔpɛ ma kɔzɔba nu, ɓa ɲadɛtala nu.
- 29 Naa gɛ é kea, siegi zu wo keela levega da mà, gè va, gè la maagaaɓi nɔpɛ kɛni su. Kele ná wo gaazaɗasuu, lee gɛ wo tɔligai ma?»
- 30 Kolɛnyɛ gɛni ma: «Ma volo naanisiei gɛ ga za, niima yeeɗɛgɛɗalai nɔ zu, gè gɛni GALA falizu ná-pelei wu kpɔko volo yeeɗɛgɛɗalai zaɓasiei ma. Zunui gɪla ge vaani, é lo kàkala, kɔba zɛgɛi gɗoleai é da volo,
- 31 é gɛ mà: «Kolɛnyɛ, da-GALA falii gaaɓotega, GALA ki ka da-vaaɓɔgɗiti su.
- 32 Keelaiti tevɛna gani gani nɔ Zɔpɛe, ti Simɔn loli, nii daasei peai ga Piyelɛ. Kɔɓ ɓɛtɛ nui Simɔn ná-pelei wu gɛ é ɲiizu ná, kpolodei laaɓɛ.»
- 33 Gaamago nɔ, gè keelaiti tevɛ è ma, è laagɔmi fai zu, da ma, è soloogɛ ga è va fala. Uɛ niina gi pɛ ka gi GALA gaazu, gi woilo naa ma, nii Maligii é leveai ma.»
- Piyelɛ ná-kpɛi é boni Kolɛnyɛ vɔ bɛ*
- 34 Piyelɛ kpɛi zɛgɛni naazu, é gɛ ma: «Gaamazu, gè kwɛɛga niina ga GALA ge la zeelɔzɔgɔzu gɛɛzu nuiti ba,
- 35 kele zii pɛ saama, zoi nɔpɛ é luazu ba, ta é telebodai gɛɛzu, naama nui nɛvɛ bɛ.
- 36 Wo daawooi gɛwɛɛni, nii é tevegai Izelayele nuiti ma, é ziilei Goo Niine Uagɔi laazeeli ti ma ga Yesu Kilita maavele, tama ka é ga ɛɛɛ pɛ Maligii.
- 37 Wo kwɛɛni nii é gɛni dɛ Galilee, naa voluma Zudee yooi zu ná pɛ, Zan daazeelii ma beɓi ma ga ti ɓatizei.
- 38 Wo kwɛɛni vɛlei GALA ge Zɛnvu Nadagai yeini la Nazalɛte nui Yesu ma, ta é zɛɓi ve zea. Wo kwɛɛni ɓalaa vɛlei Yesu gɛni lɛvesu da zooi zu, é da faa vagoi gɛ, é da naama nuiti pɛ balo, niiti ti gɛni Inɛgi ná-zobogi wu, tɔɔzei GALA ge gɛni ba.
- 39 Nii kpɛin é keai Zuifuiti ta-yooi zu ta Zeeluzalɛme, giya gɛ gi ga naama zeeleiti. Ti kpɛadɔni saa wului ma, ti paa.
- 40 GALA ge buzeɗeni, é kula saai ya foloi zaɓasiei, é zobogi ve zea ga é ɓɔɗɔ le ga nuiti.
- 41 Kele nui pɛ ge la gɛni de, kɛni zoiti niiti GALA ge yimazɛgɛni ga tiye kaitɛ, ga ti gɛ ga zeeleiti, gá ya, gɛi gi daamii ta kpɔɔlei woni ɓɔɔma gá tiye, GALA kpegai ma ga buzeɗɛ, é kula saai ya.
- 42 Naa voluma, Yesu devei veeni giya ga gi GALA daawooi laazeeli nuɓuseiti ma, gi zeele wooi wo ga tɔ gɛ GALA ge yeelogai ba, ga é gɛ ga nu vuluiti ta govɛiti ta-lukpɔɗaaleɓe nui.
- 43 GALA goo wo nuiti pɛ ta naama zeele wooi wosu ná-faa zu, ga zoi nɔpɛ a gɗidaalevɛna Yesu ma, naama nui ná-kotoi zuvaa gɛ ye ga tɔun daaseigi maavele.»
- Zɛnvu Nadagai yei vai zii gɪligiti ma*
- 44 Siegi zu Piyelɛ gɛni dɛ naama woiti bosu da, Zɛnvu Nadagai yeini nuiti pɛ ma, niiti ti gɛni woilosu.

⁴⁵ Kidaaleve nui niiti pe ti geni ga Zuifuiti ti yeni Piyele volu ti va, ti laavooni ga Zenvu Nadegai yei vai zii giligiti balaa ma.

⁴⁶ Mazoloo ti geni naati goomenisu, ti da boe zii woo giligiti su, ti da GALA debi.

⁴⁷ Piyele kpaei zegeni volu, e ge ma: «Nu ga gele nei naama nuiti kpatizesu ziei wu, niiti ti Zenvu Nadegai zoloo gai ga ade gjevele baa?»

⁴⁸ E devei veeni, ti naati kpatize Yesu Kilista laaseigi zu. Ti maaneneni ga e ye ti goba foloi tanigaa laawu.

11

Piyele na-poluvaawogi Zeeluzalme Egilisi zu

¹ Keelaiti ta kidaaleve nui niiti ti geni Zudee yooi zu, ti menini ga zii giligiti balaa, ti yeezeibe GALA daawooi wu.

² Siegi zu Piyele leeni la Zeeluzalme, kidaaleve nui niiti ti ga Zuifuiti ti peelalani, ti ge ma:

³ «E leve fale, e liai, e le zii giligiti ta-velei wu, naa voluma wo laami booma wa tiye.»

⁴ Piyele toozeini naazu ga faiti sugula ti ma ga gilagila, e geni ti ma:

⁵ «Ge geni Zopee taazuwe, ge yeni GALA falizu sugili, ge kulakelemai ta zolooni. Ani ta zegeni geegeologi zu, ege sege wola toko logai seki naanigoi pe ga, e da yei, eyesu e zeeli ma.

⁶ Ge suweteni ga pago, ge gogoo naani suaiti kaani, ta dooo zuaiti, naa vele kpkoko suaiti ta woniiti ba.

⁷ Ge woo gila menini balaa, e da ge ma: «Wuzege, Piyele, e ta vaa, e mi.»

⁸ Kele ge geni ma: «Ba-o, Maligii, toozei kaipa koozoba ani ba to ma ani la de looni daave.»

⁹ Woi woni ma volu na velesiei zu, e gula geezuwe, e ge ma: «Nii GALA ge geezu ma ndege, mina naa vete ga koozoba ani.»

¹⁰ Naama vai zeini ma ga seizu savago, naa voluma, ti pe ge gaafaleni ma geegeologi zu.

¹¹ Gaamago no, zunu savago unkulani, ti zege Seezalee, ti va tolisu, ti loni sigidave, ve gi geni na.

¹² Zenvu Nadegai geni ma, ge vile ti volu gi li, ge mina ineine. Wele keeloun lozitaiti ba, niiti ti maazani, gi li, gi le Koleneye na-pelei wu.

¹³ Naa balaa boni gi ma, velei e kulakelemai zolooni la, geezugeelai loni, e da ge ma: «Keela leve Zopee, ti Simon loli, nii daasei peai ga Piyele.

¹⁴ To ga naa le ga de, velei da gizo da, wa da-vele wu nuiti.»

¹⁵ Siegi zu ge kpeezugulai toozeini la, Zenvu Nadegai yeini ti ma, velei e yeini la ade ma moungi.

¹⁶ Naama ziegi zu, kigi looni Maligii laawooi nii zu ga: «Mazoloo Zan batizei woni ga ziei, kele woun, wa batize ga Zenvu Nadegai.»

¹⁷ Ni tama GALA ge vebeni gilagii naa no vea ti ya, nii feai ada balaa zea, adei de gidaaaleveai Maligii Yesu Kilista ma, non na ga leeni, na li losu GALA daawu?»

¹⁸ Naama wooi ti yiimaaleini, ti lebiyai ve GALA be, ti da ge ma: «GALA ge va bu ga zii giligiti balaa ti ti zie velei maavalibo, nii a ke ti zenvui zoloo!»

Antiyose Egilisi toozei velei

¹⁹ Woinzejemai vaa ma eyesu ti Etiyeni va, kidaaleve nui zoiti ti vazani, naa tanigaa ti zeelini fo Fenisi, ta Sipele, naa vele Antiyose va, kele ti la geni GALA daawooi laazeelizu zii gili nape ma, keni Zuifuiti no.

²⁰ Anee naa ve, ti zaama nui tanigaa, niiti ti zegeni Sipele ta Silene, ti li Antiyose, naati ti boeni balaa zii giligiti po, ti Maligii Yesu na-Woo Niine Uagoi laazeeli ti ma.

²¹ Maligii geni ti va, nu moimoin ge laani ti-laawooi la, ti gaavote Maligii ma.

²² Naama wooi zeelini Zeeluzalme Egilisi zu nuiti ma, ti Balanabase leveni fo Antiyose.

²³ Naa zeelii ma, e peteni velei GALA na-zaalai geni botii geezu la, koozuneeeni gola. E kidaaleve nuiti jnodooni ga ti ge ga woogegila nu Maligii ve, ta ti jili ba ga ti-yiimaave pe.

²⁴ Mazoloo Balanabase geni ga nu vago, nii daavegai ga Zenvu Nadegai ta kidaalevei. Nu moimoin ge zolooni, ti boog ve Maligii ya.

²⁵ Naa voluma, Balanabase liini Taalese, e Sole laagomi.

²⁶ E naa gaani na, ti ye volu, ti va Antiyose. Ti kona gila keeni miná, ti da gaalebai wo booma ta Egilisi, ta ti da nu moimoin kala. Antiyose ga kaladopoiti ti-laasei ge veeni na mounpa ga keletieinti.

²⁷ Naama ziegi zu, GALA goo wo nuiti ti zegeni Zeeluzalme, ti yei Antiyose.

²⁸ Ti gila ge geni na, nii daaseigi geni ga Agabuse. Zenvu Nadegai loni tujo, e wuzege, e bo ga pulu wolai ga loozu eteai zu na pe. Pului naama ge looni Wolome masagi Kelode na-siegi zu.

²⁹ Kaladopoiti ti deveni ti zoloo ma ga nii napegi ma zobogi ese be, ma nu ke ga kpobai kidaaleve nuiti be, niiti ti Zudee yooi zu.

³⁰ Naa ɔa ti keeni, ti fe Balanabase ta Sole ya, naati ti teve totuɔiti po.

12

Piyele ɔula vai kasoi ɔa

- ¹ Naama ziegi zu, masagi Elode yeeveeni Egilisii zu nui tanigaa ma.
- ² E Zan keeɔeloin Zake vaani ga boɔa zokpoi.
- ³ Tei é kaani ga naa wola neeni Zuifuiti be, é Piyele balaa soni, feti ziegi zu, siegi zu ta da bului mi la, nii leve la su.
- ⁴ E naa zogai ma, é pili kasoi ɔa, é kalivaani salaɔusu naanigo zeizu naanigo ma, ga ti da wele ma. Ná-kisieɔi ɔeni ga é naa ná-tukpɔi ɔaaleve, siegi zu Pake fetii leveesu da.
- ⁵ Piyele makega ɔeni de kasoi ɔa, Egilisii nuiti ti la ɔeni looɔosu GALA falii va be.
- ⁶ Yeei Elode deveni la ga geelaa ɔa laona no feya, é naa ná-tukpɔi ɔaaleve kelezu, naama yee bidii, Piyele ɔeni laani, é da ni salaɔusu felego yooɔzu, kaso make nuiti ti loni kaso velei laave.
- ⁷ Gaamanɔ, Maligii ná-geezuɔeelai gila ge ɔulani kelema, kaso velei wu ɔalani kpoke, ve Piyele ɔeni ná. Geezuɔeelai yeelooni Piyele beteagave, é maalɔɔa, é ɔe ma: «Wuzeɔe fala!» Yolɔɔiti ti vieni Piyele yeeiti ba, ti loo.
- ⁸ Geezuɔeelai ɔe ma: «Da-zaamaɔiligi ɔili zaama, é da-zaavalagiti do ɔoɔa!» Piyele naa ɔeeni. Geezuɔeelai ɔe ma: «Da-zeɔe wolai loo ɔoba, é vile polu.»
- ⁹ Piyele ɔulani kaso velei wu, é vile polu, é la ɔeni laani da ga nii geezuɔeelai keezu, ɔite vaa ve, é ɔeni ɔisiesu ga kulakelema no ɔa é kaazu.
- ¹⁰ Siegi zu ti leveeni la kaso make nuiti seizu maunigi ta felesieɔi va, ti zeelini kolu bogi ma, nii daalaosu ga taazu velei. Naa laalaoni boɔo ve ti luɔo, ti ɔulani ti vile koi yooɔzu velei gila ma, ti da li. Gaamago, geezuɔeelai neeleni koba.
- ¹¹ Piyele naama vaiti gaagaani niina, é ɔe ma: «Gaamazu, ge kwee niina ga Maligii ná-geezuɔeelai levege ga é kula Elode yeezu, ta naa pe su, nii Zuifui nubusiti ki ge ɔea ba, é lo ndun ba.»
- ¹² E ɔidaai ma faiti bu, é sakpani Zan nii daasei peai ga Maleke naa dee Maali ná-pelei wu, ve nu moimoin ge ɔaaleni ba ná, ti da GALA fali.
- ¹³ Siegi zu é siɔigi ma bogi laalɔɔani la, botige anzanui ta ɔeni ná, daaseigi ga Lode, naa maabugani kpogi va ga é woilo.
- ¹⁴ E ɔweesu ɔaani Piyele woo va, koozune velei ma, é la ɔite siɔigi laalaoni, é bizeni, é li ɔeezu ti ma, Piyele ɔa é siɔidave.
- ¹⁵ Ti ɔeni ma: «E litige!» Kele é ti ɔisuɔalani ga gaamai ve. Ti ɔeni ma: «Ná-geezuɔeelai ve mu.»
- ¹⁶ Naazu Piyele ɔeni ba no, é da pelei laalɔɔa. Ti pelei laalaogai ma, ti laavooni ga kaa vai.
- ¹⁷ E yee ɔeeni ti ma bebe ga ti maaɔe kpɔ, é zeba é naa zuɔula ti ma, velei Maligii kulaai la kasoi ɔa, naa voluma, é ɔeni ti ma: «A bo Zake ma ta kidaaleve nui zoiti.» Naa voluma, é liini ga ada ɔili pele.
- ¹⁸ Poluma zobui, salaɔusuiti ti wola ɔeni unga wuulee naama vai zu, nii é ɔeni ga Piyele.
- ¹⁹ Elode numaa vileni ga ti Piyele ɔaize, kele ti la kaani. E kaso make nuiti gaazaɔani, é devei ve ga ti naati paa. Naa voluma, é zeɔeni Zudee yooi zu, é li zeizu Seezalee.

Masagi Elode zaa vai

- ²⁰ Kpɔei ɔeni Elodeni zoɔoɔzu ta Tiil nuiti, naa veɔe Sidon nuiti ba. Naati seizu felego ti zolooni faa ɔila ma, ti voluzeigi ɔe ga Belasetuse, masagi nii velei wu lotuɔoi. Naa voluma ti liini ga ti ziileigi maavali masagi ma, tozei ti-ɔonogi pe ge ɔeni zeɔezu masagi ná-zooi no zu.
- ²¹ Naama voloi zeelii ma, Elode boɔo maaɔilini ga masa segei, é zeɔi ná-masa kpokpogi ɔa, é da masa kpɔe wolai wo ti ma.
- ²² Nubusiti ti ɔeni maamusezu, ti da ɔe ma: «Nu woo la ga nuu, galagi ta woo ve de!»
- ²³ Gaamago no, Maligii ná-geezuɔeelai gila ge Elode loɔani, kpeinti ti kpudegi zumiini, é za, mazolo é la ɔeni lebiya veeni GALA be.
- ²⁴ Kele GALA daawooi ɔaa ɔeni woloɔzu.
- ²⁵ Balanabase ta Sole ti begai ma ga ta-wotii ɔe Zeeluzalame, ti ɔaleni ma. Ti liizuve, ti liini ga Zan, nii daasei peai ga Maleke.

13

Balanabase ta Sole leve fai keela ziegi ma

- ¹ GALA goo wo nuiti, ta kalamon wolai niiti ka ti ɔeni Antiyose Egilisii zu: Balanabase, Simiyon nii daaseigi velesieɔi ga ma Leigi, Lusiyuse Silene nui, Manayen nii ta masagi Elode ti wolonni booma, ta Sole.

² Yeeta, ti g̃eai ma Malig̃ii lebizu ṽooma, ti da zugi zo, Zenvu Nadegai g̃eni ti ma: «À Balanaabase ta S̃ole g̃ula b̃oḡḡo zaama b̃e ye, naama wotii vaa zu, nii g̃e ti loligai ma.»

³ Ti b̃egai ma ga zugi zo, ti GALA fali, ti yeelaani ti ma, ti 6e ti va, ti li.

Balanaabase ta S̃ole ti lii vai Sipele

⁴ Zenvu Nadegai Balanaabase ta S̃ole levegai ma, ti liini Selusi, ti le 6atoi zu miná, ti li Sipele.

⁵ Ti zeelii ma Salamini, ti GALA daawooi laazeelini Zuifuiti ta-GALA debi ṽeleiti bu. Zan-Maleke g̃a é g̃eni ga ta-b̃oba nui.

⁶ Naa ṽoluma, siegi zu ti b̃eni la ga zie zaama yooi maaleve, ti zeeli Paf̃ose. Ti molikula nui ta g̃aani ná, Zuifui ta g̃eni de, é ga zee g̃ala goo wo nui, daaseigi ga Baal-Yesu.

⁷ E g̃eni kundig̃ii Seleziyuse P̃oluse va, zunui naa g̃eni ga faaḡwe nu wola. Naama zunui Balanaabase ta S̃ole lolini, é deé ga w̃oin g̃a ma ga é GALA daawooi meñi.

⁸ K̃ele molikula nui Elimase (t̃õzei daaseigi g̃ana Geleke wooi zu), naa g̃eni ti laalḡoma, é g̃eni p̃o ga é pele leve kundig̃ii luḡo ga a va ḡidaaleve Yesu ma.

⁹ Naazu, Zenvu Nadegai S̃ole laaveni, nii daaseigi balaa ga P̃ole, naa g̃aazulo ba,

¹⁰ é g̃e ma: «Ee, da ve, dei é laavegai ga kelejele p̃oi ma zii p̃e ta yaavai, Inegi ná-doun zunui, teledobai p̃e sili nui! E la b̃oba b̃aa, ga Malig̃ii ná-pele z̃olegiti segeke kevele ma?»

¹¹ Niizu niina, Malig̃ii g̃a yeeṽoḡuzu é va, é g̃aazuḡole, yeeḡḡala go laawu é la g̃aazulaa foloi ma.» Gaamago ño, kp̃idii ṽeeni Elimase g̃aazuveiti ma, é da nuiti gaizie mem̃e ga ti pelei lee la.

¹² Kundig̃ii naama vai g̃aai ma, nii k̃eai, é ḡidaaleveni, maz̃ol̃o daaṽõni ga Malig̃ii ná-kalagi.

P̃ole ta Balanaabase ti lii vai Antiỹose Pisidi g̃ovii ma

¹³ Pole ta sieḡḡḡiti ti leeni 6atoi zu Paf̃ose, ti li Peleze Panfili g̃ovii ma. Zan-Maleke z̃eg̃eni ti ṽolu, é g̃ale ma Zeeluzalame.

¹⁴ T̃oñol̃, ti z̃eg̃eni Peleze, ti li ga luḡo, ti zeeli Antiỹose Pisidi g̃ovii ma. Dooḡo foloi, ti leeni GALA debi ṽelei wu, ti ze.

¹⁵ Ti b̃egai ma ga GALA ná-t̃oḡi ta GALA goo wo nuiti ta-z̃eveiti su wooi tanigaa g̃ala, GALA debi ṽelei ma ḡundig̃iiti ti nu leveni ti ma, é g̃e ti ma: «Gi-g̃eeleaiti, ni t̃ene goo g̃a wo la nuḡuseiti faa ma, à bona.»

¹⁶ Pole wuzeg̃eni naazu, é yee g̃e b̃eḡe ga ti maaḡe kp̃o, é g̃e ti ma: «Izelayele nuiti ta woigiti wo luazu GALA ba, à woilo ḡo ma.

¹⁷ Izelayele nuḡusei niiti ta-GALAGI g̃a é yiimazeg̃eni ga ade-m̃em̃ewolani, é ti g̃aaw̃ol̃o siegi zu ti g̃eni zeini la Ezipete yooi zu. E ti ḡulani ná va ga ná-z̃ebe wolai.

¹⁸ E yeezeini ti wu kona ṽuunaanig̃o (40) g̃eḡala laawu teḡebai zu.

¹⁹ Kpegai ma ga zii lofela ḡoloḡolo Kanaan yooi zu, é naati ta-yooi veeni ade-m̃em̃ewolani zea ga t̃oño,

²⁰ kona unnaanig̃o puul̃olug̃o (450) laawu. Naa ṽoluma, é tukp̃oḡaaleve nuiti fe ti ya, eyesu é zeeli GALA goo wo nui Samiỹele ma.

²¹ Naa ṽoluma, w̃oin g̃eni ti ma ga masa ge ze ti unda. GALA ge Kise ná-doun zunui S̃ole zeini ti unda kona ṽuunaanig̃o (40) laawu, é g̃eni ga Benzamen ná-bolodamai zu nui ta.

²² GALA kpegai ma ga g̃ele S̃ole va, é Davide veeni ti ya ga masagi, é niima wooi woni naa ná-faa zu, é g̃e ma: «G̃e Izayi ná-doun zunui Davide g̃aave, z̃iima nui nii é vaazu z̃iima vaiti p̃e kezu.»

²³ Eḡevelei GALA ge minazeg̃eni la, Davide naa mavofodai zu g̃a é Yesu ḡulaai ná ga Izelayele Gizo Nui.

²⁴ Aisa Yesu va z̃ol̃o, Zan g̃eni GALA daawooi laazeelizu Izelayele nuḡuseiti p̃e ma ga ti ti zie ṽelei maavalibo, ti batize.

²⁵ Zan g̃eai ma ná-botii g̃aabelasu, é g̃eni ma: «Nà lei g̃e va g̃e ga naa, nii wo ḡisiezu su. K̃ele taḡili ka vaazu ñoun poluma, nii g̃e la ṽol̃o kula g̃eeni su ga g̃e va ná-savalagiti daavie.»

²⁶ K̃eeleaiti, wo g̃eni ga Abalaame mavofodai ta, 6a w̃oit̃i wo luazu GALA ba, ade ya g̃a kizo kp̃õni nii levegai ade ma.

²⁷ T̃õzei Zeeluzalame ze wo nuiti ta ta-ḡundig̃iiti ti la Yesu ná-fai g̃aag̃aani, naa ṽee GALA goo wo nuiti gooi va, nii é ḡalasu dooḡo foloi p̃e. Ti peelalaai ma, ti GALA goo wo nuiti daawooi naati pil̃eni su.

²⁸ Añee ni ti la g̃eni s̃o kaani ba, nii nu a nu vaa su, ti g̃eni Pilate ma, é Yesu va.

²⁹ Ti b̃egai ma ga naama vaiti p̃e daazeeli, niiti ti z̃eveai ná-faa zu, ti kulani saa wului ma, ti da kabai zu.

³⁰ K̃ele GALA ge buzeg̃eni, é kula saai ya.

³¹ Folo m̃oinm̃oin daawu, é b̃oḡḡo leeni ga niiti ti yeni ba, ti zeḡe Galilee, ti li Zeeluzalame, ti g̃eai niina ga ná-z̃eeleiti nuḡuseiti koba.

³² Giya ɔɔɔi ɔalaa, gá naama Woo Niine Uagoi laazeelizu wo ma, nii GALA ge ma minazegegi woni ade-memewolani be,

³³ GALA ge naa laazeelia ade ve, adeiti ade ga ti-lointi, ga Yesu wuzege vai, é gɔla saai ya, egevelei sevei la GALA sevei ma wuyei velesiei zu ga:

«Da ga doun zunui,
gè è zollege za.»

³⁴ GALA ge buzege vai, é kula saai ya, é mina mo gale ma, é va luula, naa ga é boni ga:

«Nà faa nadegaiti ke wo ve,
niiti ti maa la valiboga pe,
nii gè minazegeni la Davide ve.»

³⁵ Naa ga é keai é bogai la ná taɔili ga:

«E la vaa bu da-wotii ge nui,
é ga woogefila nui, é va luula kabayegei zu.»

³⁶ Tama Davide begai ma ga botii ge GALA be ná-yeegefɔalai zu, é zaani, é li memewolani po, é luula.

³⁷ Kele zoi GALA ge buzegeai, é gɔla saai ya, naa la luulani.

³⁸ Keelointi, à sugwee mu ga Yesu maavele ga kotoi zuvaaye fai laazeelizu la wo ma.

³⁹ Zoi nɔpe é gɔdaalevezu ma, naama nui ná-kotoi zegefa ba, nii Moize ná-tɔgi la geni zooga keezu wo ve.

⁴⁰ A dama ga ɔɔɔ mu, naa ga a ke nii bogai GALA goo wo nuiti ta-zeveti su, naa mina zeeli wo ma ga:

«Woi wo ga nubuseiti ti laavegai ga maayo bala bei, à wele,
wo laa ga vo, wo-ma zuwu gaaleve.

Mazoloo ná vaazu fai ta geezu wa-yeegefɔalai,
naama vai ni nu a la bona wo ma, wo la geni la da.»

⁴² Bebei geai ma gɔlazuz, ti naati maaneneni ga ti ɔe volu, é vile naama vaa gɔlagi no va, doogfo foloi nii é vaazu.

⁴³ Gaalebai voluma, Zuifui ma moimoin ta zii gɔligi niiti ti latigai, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ti vileni Pole ta Balanabase volu. Naati ti geni ɔezu ti vo, ti da ti inɔɔ ga ti gɔli kpaan GALA ná-zaalai va.

⁴⁴ Poluma loogfo foloi, nu ga ge ma, taazuve nubusei pe ka no é gaaleeni ba GALA daawooi meni fai zu.

⁴⁵ Zuifuiti ti bebei gaai ma, ti laaveni ga toloi. Nii Pole geni bosu, ti da naa maagaali ga woo joiti.

⁴⁶ Pole ta Balanabase ti ɔeni ti vo ga ladalai, ti ge ti ma: «Wa ga moimoin GALA daawooi maa gea neni, é wo wo ma. Kele tei wo gelezu ba, ta wo ɔɔɔ levezu ga wo la zolooni gɔogfo zenvui ma, naa maavele ma, be gi gaavote zii gɔligiti ma.

⁴⁷ Tɔzei naama levei ga Maligii feai gi ya, é ge ma:

«Gè è loga, è ge ga zii ti ta-wozakalagi,
é kizo fai gɔla kelema eyesu zou bela ga.»

⁴⁸ Zii gɔligiti ti naama wooi menigai ma, ti goozuneneni gola, ti da Maligii lebi daawooi vaa zu. Niiti kpein gɔogfo zenvui gevele beteni ti ma vaa ma, naati ti gɔdaaleveni.

⁴⁹ Maligii laawooi gaa geni wɔlɔzu naama yooi zu ná pe.

⁵⁰ Kele Zuifuiti ti ɔeni tosuba anzanuiti unsu niiti ti latini, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ta taazuve zeizumaanegiti, ti woinzegemai vileni Pole ta Balanabase volu, ti naati kpe ta-yooi zu.

⁵¹ Naati felego ti ti gɔɔa vufiligi bukpuneni ti laalɔgoma, ti li Ikoniyyume.

⁵² Kaladopoiti mu, ti laaveni ga koozuneni ta Zenvu Nadagai.

14

Pole ta Balanabase ti geni Ikoniyyume

¹ Pole ta Balanabase ti geai ma Ikoniyyume, ti leeni miná ɔalaa Zuifuiti ta-GALA debi velei wu, ti yeni ɔezu ga kevelei ta, Zuifui ma moimoin ta Gelekii ma moimoin ti gɔdaaleve.

² Kele Zuifuiti ti gɔkpaai, naati ti ɔeni zii gɔligiti unsu, ti naati daavili ga ti faa jou ge ga kidaaleve nuiti.

³ Anee naa ve, Pole ta Balanabase ti lebini Ikoniyyume, ti geni ɔezu ga ladalai, tɔzei ti laani Maligii la, naama ge geni ná-zaala wooi ma gaamai gɔlazuz kelema ga laavoo vaiti ta maabele vaiti, nii é ma zobogi veeni ti ve ga ti da ke.

⁴ Taazuve nubusei gaagweeni su fele, gilazuve geni Zuifuiti polu, gilazuve ge keelaiti polu.

⁵ Tei zii gɔligiti ta Zuifuiti é ve ta-gundigii ba, ti geni gevele betezu ga ti Pole ta Balanabase maanogfo, ti va ti zoo ga kotuiti,

⁶naati ti sugwεεgai ma, ti vεlani ti li Likaoni gɔvii ma: Lisetele, Delebe, ta ti-maaɣoolii zu.

⁷Ti Woo Niine Uagɔi laazeelini miná.

Pole ta Balanabase ti ɣeni Lisetele

⁸Mεgele zunui ta ɣeni zeini Lisetele taazuve, nii é zɔbɔni ga megelegi, kaipa é la ɣeni de zooni é va zie.

⁹E ɣeni woilosu Pole woo ma. Naa weleni ba, é ka ga kidaalevei ɣa zea ga é valo,

¹⁰Pole woogulani, é ɣe ma: «Wuzeɣe, é lo è-ɣɔɣɔiti ga!» Zunui vilini kpulu kɔɣɔiti ga, é tɔɔzei ga é da zie.

¹¹Tei bebei naa ɣaani, nii Pole ɣeni keezu, ti ɣeni bainsu ga woo wola Likaoni wooi zu, ti da ɣe ma: «Galagiti ti nuɔuse ɣɔɔgi zeɣea, ti yei gi zaama.»

¹²Ti Balanabase laasei pεeni ga Zuuse, ti Pole laasei pεε ga Gεelemese, tɔɔzei naa ɣa kpɔci ɣeni da.

¹³Galagi nii daa ga Zuuse, naama zalaɣa ɣula nui ná-gala pelei ɣeni taa loave, é vaani ga nike zineiti ta tufa leveleveɣaiti taa zigɔdave. Ta bebei ti zolooni ma niina ga ti naama aniiti kula ga zalaɣai Balanabase ta Pole ve.

¹⁴Keela felegoiti ti naa menigai ma, ti ta-zeɣeiti balini ga ɣɔba, ti bize bebei vɔ pelei, ti bain ga tiye, ti ɣe ma:

¹⁵«Lee vaa zu wo naa ɣεεzu? Gá balaa gá nɔ ga nuɔusei ga wo ɣevele, gi vaave Woo Niine Uagɔi laazeelizu wo ma, ga wo beteve ɣimalala vai naati ba, wo lati zenvu su GALAGI ma, nii é geegɔlogi, ta zooi ta kpolodei betea ta ti zu aniiti.

¹⁶Yeeɣɣalagai niiti ti levegai, é zii ɣilagilagiti pe zeɣe ná, εse ge da zie ga yiima vele.

¹⁷Anεε naa ve, é la beni ɔɔɣɔ leezu ga tiye ga ná-faaɔɣɔiti maaavele, niiti é ti ɣεεzu, tɔɔzei ta ɣa é tonai ta ani bete yeeɣɣalagiti tevesu wo ma, é da ɣonɔgi ve wo ya, ta é koozunεei lo wo-yiimaveti.»

¹⁸Anεε balaa keelaiti ti naama wootti boni, kele é ɣeni ga faa baaɔa gola, ti va pele leve bebei luɣɔ ga naati ti mina zalaɣai ɣula ti ve.

¹⁹Naa vɔluma, Zuifuiti ti zeɣeni Antiyose ta Ikoniyyume, ti va ti bebei unsu leve. Ti Pole zɔni ga kɔtuiti, ti kpokpo, ti kula taai va, tɔɔzei ti ɣeni ɣisiezɔ ga é za.

²⁰Kele siegi zu kaladopoiti ti ɣaalεeni ba la koba, é wuzεɣeni é le taazuve, poluma zobui ta Balanabase ti liini Delebe.

Ti ɣale ma vai Antiyose

²¹Siegi zu Pole ta Balanabase ti beni la ga Woo Niine Uagɔi laazeeli Delebe, ti kaladopo mɔinmɔin sɔbɔni ná, ti ɣaleni ma Lisetele ta Ikoniyyume, ti gaabeli Antiyose.

²²Ti ɣeni kaladopoiti iɔɔɔɔzu, ti da ti lene ga ti ye kidaalevei zu, ti da ɣe naati ma: «Keni ade kpɔb mɔinmɔin sɔbɔ pe, ade va lo GALA ná-masadaɔ zu.»

²³Ti yeeloni totuɣɔiti ba Egilisii ɣilagilagi pe su, ta la bena ga GALA fali ti zugi zo, ti ɣeni naati kalivaazu Maliɣii ma, nii ti ɣidaalevai ma.

²⁴Naa vɔluma, ti leveeni Pisidi gɔvii ma, ti zeeli Panfli.

²⁵Ti GALA daawooi laazeelini Peleze, naa vɔluma ti li Atali.

²⁶Ti zeɣeai ma miná, ti leeni batoi zu, ti li Antiyose, ve ti ɣalivaani ná GALA ná-zaalai ma, botii naama vaa zu, nii ti beni ga ke.

²⁷Ti zeelii ma, ti Egilisii zu nuiiti pe gaalεeni ba, ti vɔluvaawo ti ma ga nii pe GALA ge keai ga ti maaavele, ta vele naa kidaalevei ma velei laalaogai la zii ɣiligiti tuɣɔ.

²⁸Ti ku ɣεeni ná fele kaladopoiti saama.

15

Maaɔgi nii é ɣεeni Zeeluzalame

¹Zunui tanigaa ti zeɣeni Zudee yooi zu, ti va Antiyose, ti da kidaaleve nuiti kala, ti da ɣe ti ma: «Ni wo la latini pelevolu, eɣevelei seveai la Moize ná-tɔgi zu, wo la zooga ɣizosu.»

²Naa ɣaabelani ga maaɣaali baaɔa golai ti yɔɣɔzu ta Pole naa veε Balanabase va. Naa vɔluma, ti deveni ga Pole ta Balanabase naa veε taɣiligaa va ti le Zeeluzalame, ti naama vai yɔɣɔzule ga keelaiti ta Egilisi lotuɣɔiti.

³Antiyose Egilisii ti leveeni, ti liini ti leve ga Fenisi ta Samali vele, ti da naa zuɣula, velei zii ɣiligiti ti ɣidaalevai la. Naama wootti ti ɣeni ga koozunεe vaa wola kidaaleve nuiti be.

⁴Ti zeelii ma Zeeluzalame, Egilisii niiti ti ti laaɣomini ta keelaiti naa veε totuɣɔiti ba, ti vɔluvaawoni naati ma ga nii pe GALA ge keeni ga ti maaavele.

⁵Falizieinti saama, niiti ti ɣidaaleveni, naa tanigaa ti wuzεɣeni, ti ɣe ma: «Keni zii ɣiligiti ti lati pelevolu, é ti leve ga ti ɣolo Moize ná-tɔgi ve.»

⁶Keelaiti ta totuɣɔiti ti ɣaalεeni ba, ti naama vai wuuveεe ga pago.

⁷ Kpɔɛzɔgula wolai begai ma, Piyele wuzegeni, é gɛ ti ma: «Kɛɛleaiti, wo kwɛɛni ga kaite GALA ge yimazegeni ga ze wo zaama, nii a kɛ gè Woo Niine Uagɔi laazeeli zii gɔligiti ma, ti gɔdaaleve.

⁸ GALA nii é nu yimave gɔwɛɛ, naa bɔgɔi ma zeele wooi woga ga é yeezeida ti wu, tɔzei é Zenvu Nadegai vea tiya ga ade gɛvele,

⁹ é la zeedaagɔwɛɛzu gɛɛni ade yɔgɔzu ada tiye, tɔzei é ti-yimaveti padegɛ ga ta-gɔdaalevei maavele.

¹⁰ Lee vaa zu mu wo GALA sugɔgɔsu, ga wo unbawului naa la kaladopoiti kpɔbɔgɔ, nii ada ade-mɛmɛwolani ade la zieni sege vai wu?

¹¹ Kɛɛ adɔun, Maliɔii Yesu zaalai gɔ ade gɔdaaleveai la ga ade gɔzoge ga ti gɛvele.»

¹² Bɛbei pɛ ge maagɛni kpɔ, ti woilo Balanabase ta Pole woo ma, ti da naa zuɔgula, velei GALA ge gɛni laavɔɔ vaiti ta maabele vaiti kɛɛzu la ga ti maavele zii gɔligiti saama.

¹³ Ti begai ma ga bɔɛ, Zake kpɔɛi zegeni, é gɛ ma: «Kɛɛleaiti, à woilo dɛɛ gɔo ma!

¹⁴ Simɔn naa zuɔgulaa ade ma, velei tɔzeizu mɔunpa GALA ge yimazegeni la zii gɔligiti saama ga zii gɔla, nii a gɛ ga nɔnɔ.

¹⁵ Naama vai balaa zolooge GALA goo wo nuiti daawooi ma, tɔzei sɛvɛɛ ga:

¹⁶ «Naa voluma nà gɔle ma volu,
Davide ná-pɛɛi nii goloai, nà gaalo volu,
vɛti náti koloɔogoi, gè mináti kpɛtɛ volu.

Nà to volu,

¹⁷ naa gɔ a kɛ, nuɔusei mɔtaiti ti Maliɔii gɔaizɛ,
ta zii gɔligi niiti kpɛin ti gɛai ga nɔnɔ.

Naa gɔ Maliɔii bogai,

¹⁸ nii é ná-faazeikpasuiti kulaai kɛɛma kaite wolɔwɔɔ.» »

¹⁹ Zake gɛni mɔnɔ ti ma: «Naa gɔ é ba, nà kaazu ga fizoge ga ade mina faaɔa kpɛtɛ zii gɔligiti tuɔgɔ, niiti ti gɔdaalevezu GALA ma,

²⁰ kɛɛ ade sɛvɛi leve ti ma ga ti bɔgɔ maapɛ ga kɔɔgɔ ganigiti ta-gɔzɔba vaiti, koloɔologi, ta ti mina sua mi nii ma jama la vuuni, naa vɛɛ jamai va.

²¹ Tɔzei kaite wolɔwɔɔ ziegiti su, nuiti ta taa gɔlagilagiti su ti da Moize ná-tɔgi gɔla, ta toɔgɔ gɔlasu dooɔo foloiti pɛ GALA debi veleitɛ bu.»

Devei niiti ti zegeni ta sɛvɛi é leveni kidaaleve nuiti ma

²² Naama ziegi zu, keelaiti ta totuɔgɔti, naa vɛɛ Egilisiu zu nuiti pɛ ba ti zolooni ma, ga ti nui tanigaa gɔla bɔgɔ zaama, ti ti vile Pole ta Balanabasenɛ polu, ti li Antiyɔse. Ti yeelonɛ Zude va, nii é lolisu ga Balabase, ta Silase, ti felegɔ ti gɛni ga nuiti, niiti unfema wola gɛni ti vɛ kidaaleve nuiti saama.

²³ Ti sɛvɛi veeni ti ya, nii su wooi gɛni ga nii: «Wo-gɛɛlɔinti, ti ga keelaiti ta totuɔgɔti ta wo luɔɔsu, wɔiti wo la ga Zuifua, wo Antiyɔse taazuvɛ, naa vɛɛ Siili ta Silisi gɔviiiti ba.

²⁴ Gi menige ga gi zaama, nui tanigaa ti vaave wo vɔ bɛ, ti wo yiiɔɔɔ, ti wo jiiɔkpi ga ta-bɔɛzuɔgula. Gá lei gi va naama levei ve ti ya.

²⁵ Gi pɛ gi zolooge ma ga gi yeelo nua va, gi ti vɛɛ gi-nɛɛɔgɔti Balabase ta Pole va, ti va wo vɔ bɛ,

²⁶ niiti ti gɔkula ti-yɛnvuiti su ade-Maliɔii Yesu Kilista laaseigi vaa zu.

²⁷ Naa gɔ é kɛa, gi Zude ta Silase levɛga wo ma, ga ti va ti niima gɛela woo laazeeli wo ma ga laawoo.

²⁸ Nɛvɛɛ Zenvu Nadegai vɛ, ta gá bɔgɔi gi vɛ, ga nu mina kasɔ nɔpɛ da wo unma, keni nii maalaasu la ná.

²⁹ Naa gɔ é ga, keni wo mina da ga suaiti mi, niiti ti gɔlaai ga zalagaj kɔɔgɔ ganigiti bɛ, ta jamai, naa vɛɛ sua voomaiti ba, wo bɔgɔ maapɛ balaa ga koloɔologi. Wa naati kɛɛna, faa vɔgɔ vɛ wo vɛ. Ade gɔana mɔnɔ!»

³⁰ Ti yeebɛni keelai naati ba, ti li. Ti liini Antiyɔse, ti kidaaleve nu bɔgi pɛ gaale ba, ti sɛvɛi ve ti ya.

³¹ Sɛvɛi gɔlagai ma, ti wola gɔozunɛni, tɔzei iɔɔɔɔ wooi va é gɛni su.

³² Tei Zude ta Silase ti gɛni ga GALA goo wo nuiti, ti lɛbini bɔɛɛzu kidaaleve nuiti pɔ, ti da naati tɛɛ, ta ti da ti iɔɔɔ.

³³ Ti ku gɛɛni ná fele, naa voluma gɛɛgɛlɔinti ti yeebɛni ti va ga ziilegi, ti gɔle ma naama nuiti pɔ, niiti ti valini ti ma.

³⁴ [Anɛɛ naa vɛ, é nɛɛni Silase vɛ ga é yɛ ná.]

³⁵ Pole ta Balabase ti yeni Antiyɔse, naa vɛɛ nu mɔinmɔin ba, ti kalagi wo, ta ti da Maliɔii ná-Woo Niine Uagɔi laazeeli.

Pole ta Silase lii vai keela ziegi velesɛi ma

³⁶ Ku ɣeeni fele, naa volumna Pɔle ɣeni Balanabase ma: «De ɣale ma vogi zu, de li de kidaaleve nuiti ka, ɔe pe de levega ná, de Maligí laawooi laazeeli, de ka mini ɣeɣala ɣa ti ná kidaalevei zu.»

³⁷ Balanabase ɣeni pɔ, é Zan vile ti vɔlu, nii daasei pɔai ga Maleke,

³⁸ keke Pɔle kaani ga é la vizoni ga ti va naa vile vɔlu, nii é zegeni ti vɔlu sie mɔungi zu Panfili zoli, é la ɣeeni ti va ta-woti zu.

³⁹ Naama maɣaalii ɓaani ti yɔɣɔzu, eyesu ti bali ma. Balanabase Maleke zegeni, ti le ɓatoi zu, ti li Sipele.

⁴⁰ Pɔle ma ge yimazeɣe ga Silase, kidaaleve nuiti ti ti ɣalivaani Maligíi ná-zaalai ma, ti ɗa li.

⁴¹ Ti leveni Siili yooi zu ta Silisi, ti ɗa Egilisiiti iɣɔɔ.

16

Timotee vile fai Pɔle ta Silase vɔlu

¹ Naa volumna, Pɔle zeelini Delebe, ta Lisetele. Kidaaleve nui ta ɣeni miná, daaseigi ga Timotee, dee ɣeni ga Zuifu anzanui ta kidaaleveai Kilista ma, keeɣe ɣeni ga Gelekii ta.

² Kidaaleve nui niiti ti ɣeni Lisetele ta Ikonyume, naati ti ɣeni zeele woo ɔagɔ wosu, é lo Timotee va.

³ Woin ɣeni Pɔle ma ga é naa ɣe ga zieɣɔɣɔ, é naa zegeni, ti tati pelevolu, tɔzei Zuifuiti ta-vai va, niiti ti ɣeni naama adeti, mazɔɔɔ ti pe ti ɣeni kweeni ga keeɣe ɣeni ga Gelekii.

⁴ Taai niiti é ɣeni levesu ti zu, é ɣeni deveiti bosu nuiti ma, niiti keelaiti ta totuɣɔiti ti ti zegeni Zeeluzalame, naa ɣa a ke ti ɣolo naama leveiti be.

⁵ Egilisiiti sebe ɣeni lɔɔzu kidaalevei zu, ta ɗa ɔee ti va folo-o-folo.

Pɔle loli fai Maseedɔine

⁶ Ti Filizi ta Galate yooi maaleveni, tɔzei Zenvu Nadagai pele leveni ti luɣɔ ga ti mina wooi laazeeli Azi yooi zu.

⁷ Ti zeelii ma Misi yooi ɣɔbave, ti ɣeni pɔ ga ti li Bitini, keke Yesu ná-Zenvui la ɣeni vaani bu.

⁸ Ti Misi yooi maaleveni naazu, ti zeeli Toloase.

⁹ Kpidii Pɔle kulakelamai ta zɔɓɔni, é Maseedɔine zunu ɣila kaani loni, naa ɗa maanene, é ɗa ɣe ma: «Soma kae, é leve Maseedɔine, é ɓɔ gi va!»

¹⁰ Pɔle ná-kulakelamai naa maavele ma, gi pele ɣaizieni gaamago ga gi li Maseedɔine, mazɔɔɔ gi kweeni ga naa maavele ga GALA ka gi lolisu ga gi Woo Niine Uagɔi laazeeli ná.

Lidi ɣidaaleve vai Filipe taazuve

¹¹ Gi leeni ɓatoi zu Toloase, gi li Samtelase zie zaama yooi ɔɔ pelei, poluma zobui gi li ga Neyapolise vele.

¹² Gi zege miná, gi li fo Filipe taazuve, nii é ɣeni ga Wɔlome laai ta, é ɣeni ga Maseedɔine ɣoii mɔungi ma laai ta. Gi ku felego ɣeni naama laai zu.

¹³ Dooɣo foloi gi ɣulani taai va, gi li zie wolai laave, é ɣeni gi ɣisu ga gá Zuifuiti ta-GALA falizuve ta ɣaa ná. Tei gi zeini, gi ɓɔeni anzanui pɔ, niiti ti ɣaalea ɣeni de ba.

¹⁴ Anzanu ɣila ge ɣeni ná, nii é ɣeni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi ga Lidi, é ɣeni ga seɣe ɓoi pɔdi nui, ta ná-taazuve ɣeni ga Tiyatiil. E ɣeni woilosu ga pagɔ, Maligíi ziilaalaoni, nii a ke é naati meni, nii Pɔle ɣeni bosu.

¹⁵ Tei ta ná-pele wu nuiti ti batizeni, é gi maaneneneni, é ɣe gi ma: «Ni wo kweeni ga gè ɣidaalevea ga ɣite Maligíi ma, à soma wo le ná-pelei wu, wo zeí ná.» E ɓoini gi la gola ga keni gi naa ɣe.

Filipe ɣaso zigigi zu vai

¹⁶ Yeeta, gi ɣeni liizu GALA falizuve, duɔ anzanu ɣila ge gi laaɣomini, nii adɔbee yenvui ɣeni su, ná-adɔbee vaiti maavele ma, ná-duɔ keeɣeiti ti ɣeni kulanuma wola zɔɔsu.

¹⁷ E vileni gi vɔlu, gá-o, Pɔle-o, é ɗa ɓain, é ɗa ɣe ma: «GALA nii é Anii-Pe-Unda, naa ná-botigé nuiti ka ga zunui niiti, ti vaave kizo pelei leezu ga woye.»

¹⁸ E ɣeni naa ɣeezu folo moinmoin daawu. Pɔle ɓɔlai ma ga naa, é latini, é ɣe zenvu ɣoi ma: «Yesu Kilista laaseigi zu, ná è levezu ga è ɣula anzanui nii zu.» Gaamago é ɣulani anzanui zu.

¹⁹ Siegi zu ná-duɔ keeɣeiti ti kaani la ga kito ge la mɔ ti ve, ti va ani moinmoin sɔɔɔ ga maavele, ti Pɔle ta Silase zoni, ti naati kpokpo taa zaamave tukpɔgaaleve nuiti pɔ be.

²⁰ Ti naati teveni Wɔlome nuiti, niiti ti ɣeni ga tukpɔgaaleve nuiti, ti ɣe ti ma: «Zunui niiti ka ti faa yaɣabagi viliga ada-laai zu. Zuifuiti be,

²¹ ta kalagi ma zii tanigaa wosu, nii maa la neeni ga adei de ga Wɔlome nuiti ade va va bu, ɓaa ade va ke.»

²² Bɛbɛi ɓalaa wuzɛɣeni ti laalɔɣɔrna. Tukpɔɣaaleve nuiti ti ta-zeɣeiti kulaai ma ti ɣɔba, ti devei veeni ga ti naati doɣa ga kpakɔi.

²³ Ti ɓegai ma ga ti loɣa ga kpakɔi jɛ mɔinmɔin, ti naati pilini kasoi ɣa, ti kaso make nui leve ga ɛ da wola wele ti ma.

²⁴ Tɛi naama levei veeni kaso make nui ya, ɛ ti ɔilini kaso ɔleki ɣoozu vele nuu, ɛ ti-ɣɔɣɔiti do kpeɣɔi ɣa.

²⁵ Kua zaamai Pɔle ta Silase ti ɣeni GALA falizu, ti da GALA deɓi wuyeiti too, kasoɣa nui zoiti ti ɣeni ti woomenisu.

²⁶ Gaamago, zou ɓali wolai ɣɛeni, ɛ kaso ɔleki ma wuulaagiti jiiikpi, kɔgiti daalaoni nɔ ɔɔma, yɔɔɣɔiti ti vieni kasoɣa nuiti pɛ ba.

²⁷ Kaso ɔlele make nui wuungai ma, ɛ ka ga kaso ɔleki ma ɓogiti daalaoge, ɛ na-ɓoɣa zɔkpɔi ɣulani ma laɣagi zu, ɛ ɣeni liizu ɓɔɣɔ ɔaazu niina, tɔzei ɛ ɣisieni ga kasoɣa nuiti pɛ ti ɔela.

²⁸ Kele Pɔle ɓainni ga woo wola, ɛ ɣe ma: «Mina faa jɔu naɓe ke ga ɓɔɣɔ, gi pɛ ga ɔe.»

²⁹ Kaso ɔlele make nui wozakalagi maalolini, ɛ leeni ga suvile, ɛ da ɓali, ɛ looni Pɔle ta Silase ɣɔɣɔwu,

³⁰ ɛ ɣula ga tiye eteave, ɛ ɣe ti ma: «Kɛeni, na ke ɣale, ge ɔa ɣizo?»

³¹ Pɔle ta Silase ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Gidaaleve Maligii Yesu ma, da ɣizo wa da-ɔleyeɣeji wu nuiti.»

³² Ti Maligii laawooi woni ma, ta na-peleyeɣeji wu nuiti pɛ.

³³ Naama yeeɣeɣalal nɔ kpidii, kaso ɔlele make nui liini ga Pɔle ta Silase, ɛ ta-ɔalaiti gaagba, naa ɔluma ti ɓatizeni gaamanɔ ta na-peleyeɣeji wu nuiti pɛ.

³⁴ E leeni ga tiye na-pelei wu, ɛ daamianigi ve ti ya. Zunui nii ta na-peleyeɣeji wu nuiti pɛ ti ɣoozunɛni, ti ɣidaaleve vai zu GALA ma.

³⁵ Sobui, tukpɔɣaaleve nuiti ti salaɔsuuti teveni kaso ɔlele make nui ma, ti ɣe ma: «Yeeɓe zunui niiti ba, ti li.»

³⁶ Kaso ɔlele make nui naama wooi laazeelini Pɔle ma, ɛ ɣe ma: «Tukpɔɣaaleve nuiti ti keela levege ma, ti ɣe ge wo ɔile, naa maavele ma a ɣula, wo li ziileigi zu.»

³⁷ Kele Pɔle ɣeni ti ma: «Gei gi ga Wolome nuiti, ti la ga-ɔeelala leeni, ti gi loɣa kelemave, ti gi ɔili kasoi ɣa. Ta pɔ niina ga ti gi ɣula dooɣuzu? Gi la naa ɣea pɛ! Keni tiya ɓɔɣɔi ti ɔa, ti gi ɣula ti!»

³⁸ Salaɔsuuti ti liini ti naama wooiti bo tukpɔɣaaleve nuiti ma. Naati ti wola luani, ti menigai ma ga ta ga Wolome nuiti.

³⁹ Ti liini ti pee ve Pɔle ta Silase ɔe, ti naati maanɛne ga ti ɣula ta-laai ɔa.

⁴⁰ Pɔle ta Silase ti ɣulaai ma kasoi ɣa, ti leeni Lidi na-pelei wu. Ti ɣeɣɣeɣeɣe kaai ma, ti naati iɓɔɔɔni, naa ɔluma ti da li.

17

Pɔle ta Silase ti lii vai Tesalɔnike

¹ Pɔle ta Silase ti leveni Anfipɔli ta Apɔlɔni, ti zeeli Tesalɔnike, ɔe Zuifuiti ta-GALA deɓi ɔleki ta ɣeni na.

² E leeni bu, eɣevelei a da kee la pɔlɔma, dooɣo folo savago laawu Pɔle ɣeni liizu, ɛ da ɓɔe ti ɔo ga GALA sevei zu vaiti.

³ E ɣeni suɣulazu ti ma, ɛ dee ga tiye ga keni Kilista a la ɓɔɔ, ɛ za, naa ɔluma ɛ wuzegɛ, ɛ ɣula saai ya, ɛ ɣe ti ma: «Yesu nii ge na-fai wosu wo ma, naa ɣa ɛ ga Kilista.»

⁴ Tanigaa ti ɣidaaleveni ti zaama, ti ɔee Pɔle ta Silase ɔa, ta Gelekii ma mɔinmɔin niiti ti ɣeni luazu GALA ba, naa ɔee tosuba anzanui ma mɔinmɔin ba.

⁵ Kele toloi Zuifuiti ziimaɔe laaveni, ti nu jakai tanigaa zɛɣeni ɓɛbɛi zaama, ti ti ɣaale ba, ti ɔuutugi ɔili taai zu. Ti liini ti Zazɔn na-pele laa ɣale, ti da Pole ta Silase ɣaizie ga ti li ga tiye ɓɛbɛi ɔo.

⁶ Tɛi ti la ɣeni ti ɣaani, ti Zazɔn ta kidaaleve nui tanigaa zoni, ti li ga tiye tukpɔɣaaleve nuiti kakala, ti da bain, ti da ɣe ma: «Niima zunuiti ka ti eteai pɛ keai unga wuulee, tiya ɣa ti ɔaai ɔe.»

⁷ Zazɔn ɣa ɛ yeezeidai ti wu. Ti pɛ ta faiti keezu masagi Seezaal na-deveiti daalɔɣɔma, ti ɣe masa kili ka na, nii daaseigi ga Yesu.»

⁸ Naama wooiti ti ɓɛbɛi yiigulani ba ta tukpɔɣaaleve nuiti,

⁹ naati ti la ɣeni keeni, ti ɔa yeeɓe Zazɔn ta zoiti ba, keni ti kpɔnma ani ɣulani ti ya pɛ.

Pɔle ta Silase ti lii vai Beelee

¹⁰ Kpidii ɔeeni nɔ feya, kidaaleve nuiti ti Pɔle ta Silase leveni Beelee. Ti zeelii ma, ti liini Zuifuiti ta-GALA deɓi ɔleki wu.

¹¹ Naati koozu g̃isiei ṽani, é lebe Tesal̃nike Zuifuiti ba, ti yeezeini GALA daawooi wu ga goozuune vele, folo-o-folo ti g̃eni GALA seveiti fegelefegelesu, ti pete ni nii ti bogai ti ma gaamai ve.

¹² Ma m̃ainm̃ain ge g̃idaaleveni ti zaama, naa ṽoluma Gelekiiti saama, tosuba anzanuiti ta zunui ma m̃ainm̃ain ti g̃idaaleveni.

¹³ Kele Tesal̃nike Zuifuiti ti kw̃egai ma ga Pole ga GALA daawooi laazeelizu Beelee, ti vaani ná ga ti bebe g̃aazule, ti vuutugi vili ti zaama.

¹⁴ Kidaaleve nuiti ti Pole leveni ga kpolodei laa vele, kele Silase ta Timotee ti yeni taazuve.

¹⁵ Zoiti ti liini Pole maazaasu, ti liini la fo Atene. Ti g̃alesuve ma, Pole valini ti ma ga Silase ta Timotee ti li po be fala.

Pole g̃ai ma Atene

¹⁶ Siegi zu Pole g̃eni sieg̃og̃iti kp̃ouns da Atene, zii g̃eni b̃olozu, t̃ozei é kaani ga taai naa wola laavege ga k̃og̃o ganigiti.

¹⁷ E g̃eni b̃oze zu Zuifuiti po, GALA debi vele wu, ta zii g̃iligiti po, niiti ti ṽilegai Zuifuiti ta-GALA pelei ma, naa ṽoluma folo-o-folo é g̃eni b̃oze nuiti pe po, niiti ti g̃eni vaazu ete zaamave.

¹⁸ Faag̃we nui tanigaa, niiti ti ga Epikuleinti ta Sitoisienti, ti t̃ozeini ga b̃oea po. Tanigaa ti da g̃e ma: «Lee ma b̃oezudula naka ga zunui nii bosu?» Zoiti ti da g̃e ma: «Da ka ga toga gala kiligaa ta-vaa laazeelizu.» T̃ozei ti g̃eni Pole woom̃enisu, é da Yesu ná-Woo Niine Ṽag̃oi laazeeli, ta buzege vai, é gula saai ya.

¹⁹ Ti li vele g̃ana la Aleyopaze nuiti kakala, ti g̃e ma: «Gá zoo nei gi faa g̃wee baa, é vile kala niinei naa va, nii è bosu ga giye?»

²⁰ T̃ozei gá fai tanigaa menisu è-la, niiti kaipa gi la de ta menini. To gá é ba, gá po gi naati polug̃wee.»

²¹ Tama Atene nuiti pe ta weeinti ti g̃eni ti zaama, ti g̃eni ta-yeegef̃alal pe keezu no ga ti da faa niineiti bo b̃og̃o ma, ta ti da meni.

²² Pole wuzeg̃eni naazu Aleyopaze nuiti saama, é g̃e ma: «Atene nuiti, g̃e pete ga wo pe wa ga gala pele zie nu wolaiti, kevelei pe ma.

²³ T̃ozei zege levesu taazuve, g̃e da wa-g̃og̃o ganigiti ka, eyesu g̃e ná ta g̃aa ve seveai ná ga: «Galagi nii nu la kw̃ee, naa ñoñi g̃a.» Nii wo debizu, wo la kw̃ee, naa g̃a g̃e ná-fai laazeelizu wo ma.

²⁴ GALAGI nii é eteai ta su aniiti pe kpet̃ea, teigi é ga geeg̃ol̃gi ta zoi ti-Maliq̃ii, seizu la gala pelei naa wu, nii nuiti ti togai ga yeei.

²⁵ Kpede la ba balaa ga nuiti ti ani ve be, ege a vala ani ta ma zii ñope ma, t̃ozei toga é zenvui ta zenvu viilei veezu nu buseiti pe zea, naa ve ani motaiti pe ba.

²⁶ E etea nubusei pe kpet̃eve ga nu g̃ila kpegi mavofodai no, nii a ke ti ze zoi gá ná pe. E yeegef̃alaiti teveni ba, é nuiti ti ze yooiti kw̃egiti da,

²⁷ nii a ke ni toga zoo g̃eezu nuiti ti ye g̃eezu tig̃ili tig̃ili ti GALA gaizie ti ka. Tama t̃oun maa la goozani de tanope ba.

²⁸ T̃ozei:

«T̃oun maauele zu, zenvui gá de ya, de da niikpi, ta da vulua.»

Egevelei wa-vaa g̃wee nui tanigaa ti bogai la ga:

«Ada ga mavofodaiti.»

²⁹ Naa gá é ba, tei ade ga GALA mavofodaiti, ade mina g̃isie ga GALA kulave ga k̃og̃o ganigiti niiti neelig̃i g̃e nuiti, ti ti bet̃eai ga zanugi, baa walii, baa kotui, ga ti goozu gelegelegiti.

³⁰ GALA ge nubuseiti ta-g̃imalala yeegef̃alal naati zega ná, kele niizu toga nuiti pe devezu adave pe ga ti ti zie vele maavalibo.

³¹ T̃ozei é yeegef̃ala levea ba, siegi zu é vaazu nubusei pe tukp̃og̃aalevezu la ga telebodai, zunu g̃ila kpegi maauele, nii é yiimazegeai la, é naama ṽoogi gula kelama ese pe be ga é naa wuzege, é kula saai ya.»

³² Ti naama wooi menigai ma ga g̃oveiti buzege vai saai ya, tanigaa ti g̃eni j̃ee g̃ulasui g̃eezu la, tag̃iligaa ti da g̃e ma: «Gá é woom̃eni yee g̃ili, é lo naama vai ti ba.»

³³ Vele g̃ana Pole g̃ilani la ti zaama.

³⁴ Anee naa ve, ti zaama tanigaa ti g̃idaaleveni, ti g̃ili Pole va, naati tanigaa ti g̃eni ga Denise, nii é g̃eni ga Aleyopaze nui gila, ta anzanu g̃ila nii daaseigi g̃eni ga Damalise, ta tag̃iligaa.

18

Pole g̃eni Kolente

¹ Naa ṽoluma, Pole zeg̃eni Atene, é li Kolente.

² E Zuifu g̃ila pet̃eni ná, daaseigi ga Akilase, é g̃eni ga P̃on nu, ta anzai Pelisile ti vaani no feya ti zege Itali, t̃ozei masagi Kelode devei veeni ga Zuifuiti pe ti maafoozu W̃ol̃me va. Pole g̃ilini ti va,

³ Tei neeliḡi ḡilagi nɔ ḡa é ḡeni ti pe ti ya ga seḡe ḡota beṡe vai, é yeṡi ti ɔɔ be, ti da boti ḡe ɔɔɔma.
⁴ Dooḡo foloi ḡilagiḡi pe Pɔle ḡeni ɔɔɔzu Zuifuiti ta zii ḡiligiṡi pɔ, GALA deḡi velei wu, é ḡeni ḡaaḡaazu ga é ti lati.

⁵ Sieḡi zu Silase ta Timotee ti vaani la, ti zeḡe Maseedaine, Pɔle ɔɔḡo veeni GALA daawooi laazeeli vai nɔ ya niina, é ḡeni deezu ga Zuifuiti ga Yesu ḡa é ga Kilista.

⁶ Kele tei Zuifuiti ti ḡeni maḡaalizu ga woo ḡoiti, é ná-seḡeiti subukpuneni, é ḡe ti ma: «Wo ma ḡamai ḡa la niina wo unma, wa-vaan nɔpe ge la mɔ nɔn unma, be niina ge ḡaavote zii ḡiligiṡi ma.»

⁷ E zeḡeni miná, é li zunui ta ná-pelei wu, nii é ḡeni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi ḡeni ga Titiyuse Zusetuse, ná-pelei ḡeni GALA deḡi velei ḡobaue.

⁸ Aneɛ naa ve, GALA deḡi velei ma ḡundiḡii, nii daa ḡeni ga Kilisepuse, naa ḡidaaleveni Maliḡii ma, ta ná-pele wu nuiti pe. Kolente nui ma moinmoin balaa, niiti ti ḡeni Pɔle woomenisu, ti ḡidaaleveni, ti batizei zɔɔɔ.

⁹ Yeeta kpidi, Maliḡii ḡeni Pɔle ma kulakelamai zu: «Mina lua pe, ɔɔe mina maḡe kpɔ,
¹⁰ tɔɔzei nɔn ná é va, nu nɔpe ge la vɔɔḡua é va, é va faa ḡuɔ ḡe ga de, mazɔɔ ná-nuḡusei wola moinve taai nii zu.»

¹¹ Pɔle keeni Kolente ga kona gila ta tukpe (1,5), é da nuiti kala ga GALA daawooi.

¹² Sieḡi zu Galiyɔn ḡeni la ga Akayi masagi, Zuifuiti pe ti zolooni faa ḡila ma, ti wuzeḡe Pɔle laalɔḡma, ti liini la tukpɔḡaalevezuue,

¹³ ti ḡe ma: «Zunui nii ḡa é nuiti tatisu, é GALA deḡi velei taḡili deezu ga nuiti, nii é la zolooni tɔḡi ma.»

¹⁴ Pɔle ḡenina ḡeezu é ɔɔe, eyesu Galiyɔn kpɔei zeḡe, é ḡe ma: «Ee, Zuifuiti! E ga é ḡeni ga telebotala va ba faa ḡuɔ va, ná la woilo wo-woo ma, velei maaneai é ḡe la,

¹⁵ kele tei é ga maḡaali nɔ, é vile wooiti ta daaseigiti ba, naa ve wo ɔɔḡo lɔḡiti ba, wa-vaan ḡana. Ge la pɔ ga ge ḡe ga naama lukpɔḡaaleve nu.»

¹⁶ E ti beeni, ti zeḡe tukpɔḡaalevezuue.

¹⁷ Ti pe ti Sasetene zoni naazu, nii é ḡeni ga GALA deḡi velei ma ḡundiḡii, ti da doḡa tukpɔḡaalevezuue ḡakala. Kele Galiyɔn maavaa la ḡeni naa zu.

Pɔle ḡale fai ma volu Antiyase

¹⁸ Pɔle ku ḡeeni fele Kolente, naa voluma é valini kidaaleve nuiti ma, é le batoi zu, dii vai zu Sili vele, ta Pelisile naa ve Akilase va. Aisa é va zeḡe ná, é nɔungi buyeni ma bato losuve Sankelee, tɔɔzei é minazeḡe keeni.

¹⁹ Sieḡi zu ti zeelini la Efeze, Pɔle sieḡoḡoiti zeni miná. E leeni GALA deḡi velei wu, é da ɔɔe Zuifuiti,

²⁰ naati ti maaneɛneni ga é yeeḡeḡala go ḡe ti va, kele é la ḡeni vaani naa wu.

²¹ Aneɛ naa ve, seḡezuue ná, é ḡeni ti ma: «Ni GALA ka vaana bu, ná de ḡalesu ma wo ɔɔ be.» E leeni batoi zu Efeze.

²² E ḡalani batoi zu Seezalee, é zeḡe miná é le Zeeluzalame, é laali Egilisi zu nuiti ma, naa voluma é yeini Antiyase.

Pɔle lii vai keela zieḡi zavasiɛi ma

²³ E ku ḡeai ma fele miná, é ḡaleni ma volu, é da leveteeve Galate ta Filizi, é da kaladopoiti iḡoɔa.

²⁴ Zuifui ta vaani Efeze, é ḡeni ga Alegezandili nu, daaseigi ḡeni ga Apɔlɔse. Zunui naa ḡeni ga kpɔezuḡula nu wola, kalagai gola GALA sevei zu.

²⁵ E ḡalani ga Maliḡii ná-pelei ma vai, zebei ḡeni ba, é da nuiti kala ga Yesu ná-faiti ga gaamai, kele Zan ná-batizei nɔ ḡa é ḡeni kweeni.

²⁶ E tɔɔzeini ga ɔɔea ga ladalai GALA deḡi velei wu, kele sieḡi zu Pelisile ta Akilase ti goomenini da, ti seḡeni ti maabudɔ ɔɔḡo va, ti GALA ná-pelei le la ga pagɔ.

²⁷ Tei é deveni ga é li ga Akayi vele, kidaaleve nuiti ti iḡoɔoɔni. Ti sevei ḡeeni kaladopoiti ma ga naati ti yeezei bu ga pagɔ. Seelii ma miná, é ḡeni ga kpɔba nu wola naati be, niiti ti ḡidaaleveni GALA ná-zaalai zabui zu.

²⁸ Tɔɔzei é ḡeni Zuifuiti ta-ɔɔeiti polulaazu nɔ kpaun kelei zu, é da deɛ ga tiye GALA seveiti su ga Yesu ḡa é ga Kilista.

19

Pɔle zeeli vai Efeze

¹ Sieḡi zu Apɔlɔse ḡeni la Kolente, Pɔle leveni ga maazu vele yooi zu vele, é zeeli Efeze. E kaladopoi tanigaa ḡaani ná,

² é ti ḡaazaḡa, é ḡe ti ma: «Sieḡi zu wo ḡidaalevea la, wo Zenvu Nadegai zɔɔoɔni?» Kele naati ti goḡaavoteni, ti ḡe ma: «Tɔun kaipa ḡi la de vɔɔ menini ga Zenvu Nadega ḡa ná.»

³ E ḡeni ti ma: «Batizei ma beḡele ḡa nu wo sɔɔoḡai?» Ti ḡe ma: «Zan ná-batizei.»

⁴ Pòle kpòe zegeni volu, é gè ma: «Batizeii nii Zan ðeni keezu, naa ðeni ga nuiti sié vele maavalibo fai, é ðeni ðeezu nuiti ma, ti ðidaaleve naama nui ma, nii é vaazu toun poluma, naa ða é ga Yesu.»

⁵ Ti naama wooi menigai ma, ti batizeii zolòni Maligii Yesu laaseigi zu.

⁶ Pòle yeelaai ma ti ma, ti Zenvu Nadegai zolò, ti tòzei ga bòea zii woo ðiligiti su, ta ti da GALA gooi wo.

⁷ Ti pe kpòga ðeni ga nu puugò maazu felegò (12) ðeðala.

Tengi Pòle boni Efeze

⁸ Pòle ðeni keezu GALA ðebi veleii wu alu savagò laawu, é da bòe ladalai zu Zuifuiti pò ga GALA ná-masadaai ma vai, é ðeni ðaabaazu ga é naati tati, niiti é ðeni bòezu ti vò.

⁹ Kele tei tanigaa ti ðigi baani, ti la keeni, ti va maavalibo, toun ti da kpòe ðoiti bo kidaaleve vele niinei ma, bebei ðaazu, Pòle zegeni ti goba. E ðeni liizu ga kaladopoiti, folo-o-folo é da ti ðala Tilanuse ná-kala bosuve.

¹⁰ E yeni naa ðeezu, eyesu é gè ga kona felegò, naa maavele ma nuiti kpein ti ðeni zeini Azi yooi zu, Zuifuiti ta zii ðiligiti, ti pe ti Maligii laawooi menini.

Seva ná-doun zunu lofelaiti

¹¹ GALA ge ðeni laavò vaiti keezu ga Pòle maavele, niiti ti la ðeni ðeezu pòlama.

¹² Eyesi ti da Pòle ná-maabaale segeiti ba ná-sege maazu zegeni pe sebeve nuiti ma, ti da ðeðe, zenvu ðoiti ti da ðula ti zu.

¹³ Zuifui tanigaa niiti ti ðeni levetovesu ga ti da inegiti kpe nuiti su, ti sugòðoni ga ti da Maligii Yesu laaseigi wo naama nuiti ma, niiti zenvu ðoiti ti ðeni ti zu, ti da gè ma: «Nà wo levezu Yesu laaseigi zu, nii Pòle ná-fai laaeelizu!»

¹⁴ Zòiti ti ðeni niima vaiti keezu, ti ðeni ga Seva ná-doun zunu lofelaiti, nii é ðeni ga Zuifuiti ta-zalaða ðula ðundigii gila.

¹⁵ Zenvu ðoiti ti woodaavoteni, é gè ti ma: «Gè Yesu ðweeni, gè kweeni balaa zoi é ga Pòle, kele woun, wa ga ðeni?»

¹⁶ Gaamanò, zunui nii zenvu ðoiti ðeni su, naa valani ti va, é vòni ti ma, é ti loða ðezeðeze, eyesu ti vela ga ti-maapakaiti, ti maawanaai.

¹⁷ E se pe ge naama vai ðweeni, Zuifuiti ta zii ðiligiti niiti ti ðeni nii wosu Efeze taazuve, dualuagi bòni ti pe su, naa ðeni ga zaðu Maligii Yesu laaseigi lebiya zolò.

¹⁸ Zòiti pe ti ðidaaleveni, naati ma moinmoin ti ðeni vaazu, ti da lo zo ga ga nii pe ti keai.

¹⁹ Niiti pe ti molikula faiti keeni, naati ti vaani ga ta-zevèiti, ti gala ese pe gaazu. Ti naama zongoi ðaaluni, é gè ga wali ðae waavuulòlugò (50 000).

²⁰ Vele ðana Maligii laawooi wo fai zu ðeni wòòozu la ga gaaðai, Maligii bòðoi ná-zèbei zaðui zu.

Vuutugi é leveni Efeze ta Pòle zege vai na

²¹ Naama vaiti kpegai ma, Pòle deveni ga é li Zeeluzalème, é leve ga Maseedòine ta Akayi vele. E ðeni ðeezu ma: «Siegì zu gè zeelizu la Zeeluzalème, keeni balaa gè ðaazula Wolome ma.»

²² E ná-kpòba nu felegò leveni Maseedòine, Timotee ta Eelasete, tò bòðoi é yeni de Azi yooi zu.

²³ Naama yeeðeðalai zu ða kpòe wolai leveni la, é lo kidaaleve vele niinei va.

²⁴ Zanu kpete nui ta ðeni ná, daaseigi ga Deemeetiliyuse, é ðeni anzanu ðalagì Aaleteemise ná-pelei maaniini koiti kpetezu ga wali ðolegi, é ðeni naavolo wola ðaalezu ba kòòò gani naama ðeeliði gè nuiti be.

²⁵ E naati gaaleeni ba ta zoi niiti ti ðeni ðeeliði ðilagì ðeezu, é gè ti ma: «Wo pe wo kweeni ga ada-ðulanumai ða niima wotii nò zu,

²⁶ kele wa menisu ta wa petesu nii Pòle keezu, Efeze taazuve ta Azi yooi zu ná pe, é nu moinmoin tatiga, é da gè ti ma, galagì niiti pe nuiti ti kpeteai bòðò ve, naa tanope ge la ga gala.

²⁷ Naama vai ða vaazu baagùlazulu ada-wotii ma, é belegula anzanu ðala golai Aaleteemise ná-pelei va, naa vòluma toða vòla lebiya wolai ma, nii é zea, teigi nuiti ti nòkòsu be Azi yooi zu ta eteai pe su.»

²⁸ Naama woiti menigai ma ti ve, ti wola yiiðaawanani, ti da bain, ti da gè ma: «Efeze nuiti ta-ðalagì Aaleteemise wòòòve!»

²⁹ Taai zu ná pe ge ðeni nò wuulee, ti pe ti liini vòòma ga kpizeii naama adave, ná ga maaðò bosuve, ti li ga Pòle zieðòò felegòiti Maseedòine nuiti Gaiyuse ta Alisetaake.

³⁰ Pòle ðeni pò é bòðò le ga bebei, kele kaladopoiti ti la ðeni keeni.

³¹ Azi nu wolaiti tanigaa vòb, niiti ti ðeni ga bòðalaiti, naati ti wooleveni ma, ti gè ma, é mina li maaðò bosuve.

³² Esee pe ge gēni bainsu ga ʋelei é pɔ la, tɔɔzei faa wuuleegi wola wɔɔlɔni bebei zaama, nui bɔɔlɔzu ti la ʋɔlɔ gēni kwēeni lee vaa zu ti ɔaaleai ba.

³³ Nui tanigaa ti ma vai zuɔfulani Alegezandele ma, nii Zuifuiti ti gēni daaʋilisu ʋelelaʋe. Alegezandele yee gēni ti ma bebe, é gēni pɔ ga é goozuɔgula bo bebei ɔaazu.

³⁴ Kele ti kwēegai ma ga toɔa ga Zuifui ta, ti pe ti gēni bainsu lele felego laawu, ti da ɔe ma: «Efeze nui ti ta-ɔalagi Aaleteemise wɔɔlɔʋe!»

³⁵ Gaaʋelagi zu, taa zeʋe ɔe nui zooni é bebei ɔaaʋe, é gēni ti ma: «Efeze nui ti, 6e ɔa é la kwēe ga Efeze taai ɔa ga Aaleteemise wolai ná-pelei makesuʋe, ta maaniinigi nii é ɔulani geegɔlɔgi zu, é loo?»

³⁶ Tei nu nɔpe ge la zooga zegezu naa ɔa, wo maaneʋe wo maagɔ kpɔ, wo mina kazemazu vaa nɔpe ke.

³⁷ Tɔɔzei wo ʋa ga zunui niiti, tama ti la faa ɔolɔɔoloni gala pelei ma, ti la woo nɔu woni ada-anzanu ɔalagi ma.

³⁸ Ni nui tanɔpe sɔ ka Deemeetiliyuse ʋe ta ná-ɔeeliɔi ɔeɔnɔɔiti be, tukpɔgaaleʋe voloiti ta ná, tukpɔgaaleʋe nui ti ná, ti ʋa ti ta-ɔaazaɔai la.

³⁹ Kele ni faa ɔiligaa ta wo ɔisu, naati gaagɔ ɔula ba gaaleba ɔitei zu.

⁴⁰ Zaa vai nii teʋegai, ni ade la daani ma, toɔa la ade unma, ti ade ʋeelala, eɔe ada ɔe ga gaazuleʋe ʋea, tɔɔzei gi woozuɔfulasu nɔpe ge la ná, nii a ɔe ga kpɔgi nii ma ungi.»

⁴¹ Siegi zu é beni la ga naama wooiti bo, é bebei ɔaaɔaleni ma.

20

Pɔle lii vai Toloase

¹ Siegi zu zongoi beni la, Pɔle kaladopoiti tolini, é ti lenɛ. Naa ʋoluma é valini ti ma, é pele zo, é da li ga Maseedɔine ʋele.

² E naama yooi zu zieni, é da tenɛ mɔinmɔin bo ga kidaaleʋe nui ti. Naa ʋoluma é liini Geleki yooi zu,

³ é yeni miná alu saʋaɔo laawu. E ɔeʋele ɔeteni niina ga é le ɔatoi zu, é li Siili, eyesu é faa ɔweesu ga Zuifuiti ti yaʋai ɔilibe ma. Naa maʋele ma, é deʋeni ga é gale ma Maseedɔine ʋele.

⁴ Sieɔnɔɔiti daaseigiti kaa: Beelee nui Piiluse ná-doun zunui Sopateɛl, Tesalɔnike nu felegoi Alisetaake ta Sekanduse, naa ʋe Delebe nui Gaiyuse ʋa, ta Timotee, naa ʋoluma Azi nui ti Tisike ta Tolofime.

⁵ Naati ti toni da gi luɔɔ, ti li ti da gi ɔɔun Toloase.

⁶ Gɔnɔi, siegi zu bului nii leʋe la su naama ʋeti voloiti ti beni la, gi leeni ɔatoi zu Filipe taazuʋe, gi ke ga folo lɔlɔlɔgi ziei ɔa, gi li gi ti ɔa Toloase, gi ke miná ga dɔɔɔɔ ɔila.

Etikuse wuzegɔ vai, é ɔula saai ya Toloase

⁷ Dɔɔɔɔi ma volo mɔungi, gi ɔaalea gēni de ba ga gi bului ɔaagɔwe ɔaɔɔ ʋa. Tei Pɔle maaneeni ga é li poluma zobui, é gēni ɔeɔzu gaalebai zu nui ti pɔ, é ná-kpɔei zuɔoozani, eyesu kua zaama zeeli.

⁸ Lanboi wola mɔinni geezu ʋelei wu, ʋe gi gēni ná gaalebai zu.

⁹ Zunu loungoi ta gēni zeini fenetele laʋe, daaseigi ga Etikuse, tei Pɔle gēni ná-kpɔei wola zuɔoozazu, niimani leʋeni la ga gola, é ɔula geezu ʋelei zaʋasiei zu, é loo zooni ma. Ti buzegeni, kele é zaani niina.

¹⁰ Kele siegi zu Pɔle ʋileni da, é maʋeeni zunu loungoi ma, é sege é da yeezu, é ɔe ti ma: «À mina yiizoole, toɔa vulua!»

¹¹ Pɔle leai ma ʋolu geezu ʋelei wu, é bului ɔaleɔaleni, é daamii wo. Naa ʋoluma, é yeni kpɔeɔzuɔulai ɔa eyesu wozai sege ma, é zeba é da li.

¹² Ti ʋaani ga zunu loungoi, é vulua, naa gēni ga eɛe pe iɔnɔɔ ʋa.

Pɔle lii vai Mile

¹³ Goun, gi toni da Pɔle luɔɔ ɔatoi zu, gi li Asɔse, miná ɔa maaneeni ga gi Pɔle zegɔ ná, eɔeʋelei tɔ ɔaɔi é deʋeni la, mazɔɔɔ keni a la leʋe ga sie ɔaɔa ʋelei.

¹⁴ Seeliai ma gi ma Asɔse, gi segeni ɔatoi zu, gi li Mitilene.

¹⁵ Gi zegɔ miná, gi ye kpolodei ɔa poluma zobui, gi zeeli Siyo. Naa ʋolu voloi, gi zeeli Samɔse, naa ʋoluma voloi gi leɔa zeeli Mile.

¹⁶ Pɔle deʋeni ga é leʋe Efeze ɔoba, naa ɔa a ke é mina ɔaɔɔ ma volo li Azi yooi zu, tɔɔzei é gēni zuʋilezu ga é li Zeeluzalame, ni a la zoo ɔeɔzu ná Pantekote voloi.

Pɔle ná-falima wooiti Efeze lotuɔɔiti ma

¹⁷ Kele Pɔle yeni Mile, é keela leʋe Egilisi lotuɔɔiti tuɔɔ Efeze ga ti ʋa.

¹⁸ Siegi zu naati ti vaani la pɔ be, é ɣɛni ti ma: «Yeedɛɣalal kpein ge kea wo va, wa bɔɣɔi wo kwɛɛni vɛlei gɛ ɣɛa zɛzu la, é laɔzei folo mɔungi ma, yee gɛ vilɛni la Azi yooi ma.

¹⁹ Gɛ botii ɣɛvɛ Maligii vɛ bɔɣɔmaayei zu naa vɛɛ gɔlɔi ta kpɔlɔiti ba, niiti ti ɣɛni zeizu ma Zuifuiti ta-yaavaiti maaɓele ma.

²⁰ Wo kwɛɛni balaa ga gɛ la faa nɔpɛ dɔɔɣuni wo va, kele gɛ naa pɛ daazeelini wo ma, ta gɛ wo ɣala kelei zu, ta wa-vɛleiti bu ga nii kpein soloogai wo ma.

²¹ Gɛ ɣɛni Zuifuiti ta zii ɣiligiti tolistu yeenɔpɛ ga ti ti zɛ vɛlei maavalibo, é vile GALA ba, ta ti ɣidaaleve ade-Maligii Yesu Kilista ma.

²² Niima zɛgi zu ná ɣa gɛ liizu Zeeluzalɛme, Zɛnvu Nadegai ɣa é ɣɛ, kɛni gɛ li. Nɔn, gɛ la kwɛɛni nii é kpɔnsu ná.

²³ Kele taai kpein gɛ levesu su, Zɛnvu Nadegai ɣa dɛɛzu ga ze, é bo mà ga kasoi ta maanɔɣɔiti ta kpɔnsu.

²⁴ Kele nɔn zɛnvui la gáazu ga ani nɔpɛ, gɛ la petɛsu ga sɔbelama ani nɔpɛ, nii mà yiizoolɛi ma, naa ɣa ga gɛ kpizɛi ɣaabelata botii, nii gɛ sɔlɔɣai Maligii Yesu ya, nii é ga gɛ GALA ná-zaalai ma Woo Niine Vagɔi laazeeli.

²⁵ Gɛ kwɛɛni niina ga wɔi kpein gɛ ɣɛa levesu wo zaama, ga GALA ná-masadai ma wooi laazeelia wo ma, wo tanɔpɛ gɛ la mɔ nɔn petɛga.

²⁶ Naa ɣa é ba, ná bosu wo ma za ga: Wo tanɔpɛ ma ɲamai ma ɣto la bà.

²⁷ Tɔɔzei gɛ la GALA ziima vai tanɔpɛ dɔɔɣuni wo va, gɛ ti pɛ dɛɛvɛ ga woye.

²⁸ Naa ɣa é ba, à make bɔɣɔ ma, ta GALA ná-baala kpulugi pɛ ma, nii Zɛnvu Nadegai wo zɛɔai unda ga wo make. A ɣaaaba GALA ná-Egilisii ma, nii é geyaai ga tɔ bɔɣɔi ná-Doun zunui ma ɲamai.

²⁹ Gɛ kwɛɛni ga siegi zu gɛ liizu la, zuluɓu vileiti ta lɔ wo zaama, ti la GALA ná-baala kpulugi maawɔingɔ.

³⁰ Wa bɔɣɔi wo zaama, nui tanigaa ta wuzɛɣɛzu, ti da zɛɛ bɔɛiti bo, nii a ke ti kaladopoiti tati ga ti vɔ pelei.

³¹ A wele bɔɣɔ ma mu, wo ɣize su ga kona savagɔ laawu, gɛ la bɔlɔni folo vɛɛ kpidi va ga wo ɣilagilagi pɛ tenega yeeta vɔlɔ ga gɔlɔi.

³² Niizu, ná wo veezu GALA ta ná-zaalai ma wooi ya. Zobogi ɣa GALA be ga é wo wɔɔlɔ kidaalevei zu, ta é tuyai loo wo vɛ, nii é makeɣai nu ɲadegaiti pɛ be.

³³ Gáazu la ɣulani nu nɔpɛ ná-wali ba zanu, ba nu ná-segea va.

³⁴ A wele zɛɛiti ba, wa bɔɣɔi wo kwɛɛni ga niiti ka ti máavaiti gaaɣulaai ba, ta zɔiti balaa ti ɣɛa pɔlu.

³⁵ Gɛ dɛɛvɛ ga woye kevelei pɛ su ga vɛle ɣana wo maanɛai wo botii ɣɛ la, nii wo bɔsu da zɛbesulala nui ba, wo ɣize balaa Maligii bɔɣɔi wooi zu, nii é boni ga: «Undaanɛɛ ɣa faanɛɛ ɣɛ nui vɛ, é leve naa va, nii é sɔlɔsu.»

³⁶ Siegi zu é beni la ga naama wooiti bo, é vilɛni ɲiibigɔ ga ti GALA fali vɔɔma.

³⁷ Ti pɛ ti veleveleni Pɔle ɣɔbu, ti da wola wɔlɔ, ti da nɛnɛ.

³⁸ Pɔle wooi é boni ti ma ga: «Wo la mɔ gáazu vɛtega,» naa ɣa é ti wola yiizoolɛni. Ti liini ti pu ga pele batoi vɔ be.

21

Pɔle lɛɛ vai Zeeluzalɛme

¹ Gi zeɣɛai ma ti ɣɔba, gi lɛɛni batoi zu, gi sakpa Kɔse, naa vɔluma voloi gi zeeli Lɔɔde, gi zeɣɛ miná gi li Patala.

² Tei gi batoi ta ɣaani miná, é da kpoloɔɛi maaleve ga Fenisi vɛle, gi lɛɛni su, gi dá li.

³ Gi zeelii ma Sipele ɣɔbave, gi zɛni ga ɣɔvɛzu vɛlei, gi li ga Siili vɛle. Gi Ioni Tiil, tɔɔzei miná ɣa batoi maanɛni ga é laayei ná ná-kasɔi wu.

⁴ Gi kaladopoiti kaani miná, gi yɛni ti ɣɔba dɔɔɣɔ ɣila daawu. Zɛnvu Nadegai puuni naati ziima ga ti Pɔle lɛɛ ga é mina lɛ Zeeluzalɛme.

⁵ Kele naama voloiti teogai ma, gi pele zoni, ti pɛ ti gi vɔuni ga pele, ta ti-anzaiti é vɛɛ ti-lointi ba, eyesu gi ɣula taai va, gi vilɛni ɲiibigɔ kpoloɔɛi laave ga gi GALA fali.

⁶ Naa vɔluma, gi valini bɔɣɔ ma ga tiye, ɣɔun gi lɛ batoi zu, tiya ma, ti ɣale ma ta-laazu.

⁷ Gi kpoloɔɛ ɣa zɛi ɣaaɔɛlani ga gi zeɣɛ Tiil gi li Petɔleemayise, gi laali kidaaleve nui ma miná, gi folo ɣila ke ti va.

⁸ Gi zeɣɛ ná poluma voloi, gi zeelini Seezalee. Gi lɛɛni woo niine vago laazeeli nui Filipe ná-pelei wu, é ɣɛni ga nu lɔfelaiti gila, niiti zeelobai woni ga tiye. Gi yɛni ná-pelei wu.

⁹ Anza lopo naanigɔ ɣɛni zea, ti la dɛ zunu vaa ɣwɛɛ, naati ti ɣɛni GALA gooi wosu.

¹⁰ Tei gi ku ɣɛɛni ná fele, GALA goo wo nui ta zeɣɛni Zudee yooi zu, é yei, daaseigi ga Agabuse.

11 E vaani gi ɔɔ be, é Pòle ná-saamaɗiligi zege, é ɗɔɗɔiti ta zeeiti suɗili, é ɗe ma: «Zenu Nadagai ɗe: «Zunui nii nɔnɔ ga saamaɗiligi nii, ɔele ɗa Zuifuiti ti vaazu gilizu la Zeeluzalame, ti fe zii ɗiligiti zea.» »

12 Gi naama wooi menigai ma ga taai naa zu nuiti, gi Pòle maaneneni ga é mina le Zeeluzalame.

13 Kele Pòle gi woogaaɔoteni, é ɗe ma: «Lee ɗana wo keezu, wo da wolo, wo da zii ɗologolo? Nɔun, kɔbele betɔve gili vai nɔ laade, kele gɛ za balaa Zeeluzalame Maligii Yesu laaseigi ɔe.»

14 Tei gi la ɗeni zoosu gi va ná-kisieɗi lati, gi la mɔ ɗeni daani kpaangbali, gi ɗeni ma nɔ: «Maligii yiimai zoo, é ɗe!»

15 Naama voloiti tevegai ma, gi gá-ɗeɔele beteni, gi le Zeeluzalame.

16 Kaladopoi tanigaa ti zegeni Seezalee, ti ɔile gi ɔolu, ti li ti gi laazuvɛe Sipele nui ta ná-peleɗi wu, daaseigi ga Menason, zunui naa ɗeni ga kidaaleɔe nu ɔolɔma.

Pòle ta Zake ti ɗomi fai

17 Siegi zu gi zeelini la Zeeluzalame, kidaaleɔe nuiti ti gi laaɗomini ga koozunɛi.

18 Poluma voloi, Pòle ɔeni gi va, gi li Zake ɔɔ be, totuɗɔiti gaalea ɗeni de ba balaa ná.

19 Pole ti luɔni, naa ɔoluma é tɔzei ga naa zuɗulaa ti ma ga gilagila, nii GALA ge keai zii ɗiligiti saama ga ná-botii maavele.

20 Ti begai ma ga goomɛni, ti lɛbiyai veeni GALA be. Naa ɔoluma, ti ɗeni ma: «Kɛɛloun, é peɗega, nu waa mɔinmɔin ge ɗidaaleɔea Zuifuiti saama, ti pe ti zɛɛzegeɔe tɔgi zo fai zu ga gola.

21 Tama ti menige ga Zuifuiti niiti ti zii ɗiligiti saama, da naati pe kalasu ga ti betɔve Moize ná-tɔgiti ba, da ɗeezu ti ma ti mina mɔ ti-lointi tati pelevolu, naa ɔoluma ti mina mɔ ɔokɔɗɔ faa ɔolɔmaiti ma.

22 Toɗa ɗe ɗale mu? Tɔzei zege ma nɔpe ge la ba, ta vaazu menisu ga é vaave.

23 Naa ɗa é ba, nii gi bosu é ma, naa ɗe. Zunu naanigo ɗa gi zaama, niiti ti minazege keai,

24 ti zege wo ɔɔɗɔ ɗade ɔɔma wa tiye, é ti-maavaiti pe sege ga ɗaso, naa ɗa a ke ti tɔungiti kpuyɛ. Naazu eɛe pe ka kwɛe ga zeei ɗa ti bogai ti ma da-vaa zu, kele da ɓalaagi da ga tɔ so nui ta.

25 Nii é ga zii ɗiligiti tɔnɔi, niiti ti ɗidaaleɔeai, gi seɔei levege ti ma ga ti mina da ga suaiti mi, niiti ti ɗulaai ga zalaɗai kɔɔɗɔ ganigiti be, ta ɗamaɗi, naa ɔee suaiti ba ti ma ɗama la ɔuuni, ti ɔɔɗɔ maɗɗe balaa ga kologologi.»

26 Poluma voloi Pòle zunui naati segeni, ti ɔɔɗɔ ɗade ta naati, naa ɔoluma ti le GALA sei ɔelei wu. E kui le ga tiye voloi ta-ɗade fai ɗaabelazu la, yeei zalaɗai maanɛai la, é ɗula ti ɗilagilagi ɔe.

Pòle zo fai GALA sei ɔelei wu

27 Folo lofelasieɗi ɗaabelazuvɛe ɗeai ma zeelizu, Azi yooi zu Zuifuiti ti Pòle ɗaai ma GALA sei ɔelei wu, ti bebei pe buzeɗeni daalɔɗma, ti so,

28 ti da kpeei loo, ti da ɗe ma: «Izelaye nuiti, à ɔɔ gi va! Wele, zunui nii ɗa é eɛe pe kalasu adave pe Izelaye nuɔuseiti daalɔɗma, ta Moize ná-tɔgi ta GALA sei ɔelei laalɔɗma, é lea ga ɔolo zii ɗiligiti GALA sei ɔelei wu, ti ada ɗadegai nii ɗɔɔa!»

29 Ti ɗeni naa wosu, tɔzei mɔunpa ti Efeze nui Tolofime ɗaani Pòle ɔolu taazuvɛe, ti ɗeni kaazu ga teɔve ga naa GALA sei ɔelei wu.

30 Taazuvɛe naa pe ge ɗeni gaama wuulee, nuɔuseiti ti da ɗula adeti pe ga kpizeɗi, ti da va, ti Pòle zoni, ti kula GALA sei ɔelei wu, ti kpogiti daaɗulu gaamanɔ.

31 Ti ɗeni ɗeezu, ti Pòle va, eyɛsu ma wooi zeeli Wɔlɔme salaɔusu bulugiti unda ɗɔɔɗuluɔbai ma ga Zeeluzalame taazuvɛe ɗa wuulee.

32 Gaamago nɔ, é salaɔusuiti ta ta-ɗundigiiti segeni, ti li bebei ɔɔ pelei ga kpizeɗi. Ti kɔɔɗuluɔbai ɗaai ma ta salaɔusuiti, ti beni Pòle loɗa vai va.

33 Kɔɔɗuluɔbai maaɓuɗani Pòle va, é so, é devei ve ga ti gili ga yɔɔɗɔ felegɔ. Naa ɔoluma, é ti ɗaazaɗani ga toɗa ga be, ta leeni ɗa é keai.

34 Kele bebei zaama eɛe pe ge ɗeni nɔnɔ wosu, ti da ɓain, ti woo la liini ga faa ɗila. Tei kɔɔɗuluɔbai la ɗeni faa nɔpe gaɗaazu naama vaa zupui zaama, é devei veeni ga ti lii la kɔɔlaɗai zu.

35 Siegi zu Pòle ɗeni la nu leezuvɛe, keɗi salaɔusuiti ti segeni, tɔzei bebei ná-ziɗulai va,

36 mazɔlɔ bebei ɗeni polu, ti da ɓain, ti da ɗe ma: «À paa!»

Pòle ɓɛ vai bebei ɔɔ

37 Siegi zu ti ɗeni Pòle leezu la kɔɔlaɗai zu, é kɔɔɗuluɔbai ɗaazaɗani, é ɗe ma: «Da ke gɛ ɓɛ é ɔɔ ɓaa?» Naa ɗe ma: «È Geleke wooi ɗwɛe mu ɓaa?»

38 Da lei é va ɗe mu ga Ezipete nui naa, nii é ɔuutugi leveai feya, é li ga nu vaa nu waanaanigo (4 000) tevebai zu?»

³⁹ Pole gɛ ma: «Ba-o, nɔn, na ga Zuifu gitegite, sɔlɔge Taalese, Silisi yooi zu, na ga sɔbelama laa wolai naa zu nu. Na ɛ maaneɛzu, va bu, gɛ bɔe nufuseiti pɔ.»

⁴⁰ Tei kooɣulubai vaani bu, Pole yɛni loni nu leezuɔɔ, ɛ yee gɛ bɛɛ nufuseiti ma ga ti maaɣɛ kpɔ. Naa leini tɔntɔn, Pole tɔzei ga bɛa ti ɔ Alame wooi zu, ɛ gɛ ti ma:

22

¹ «Kɛni ta kɛleaiti, a woilo nii ma gɛ bosu ga na-goozuɣulagi.»

² Naa mɔta leini ɔlu tɔntɔn, siegi zu ti menini la ga Pole gɛ bɔɛzu ti ɔ Alame wooi zu. Pole gɛni ti ma:

³ «Nɔn, na ga Zuifui ta, sɔlɔge Taalese, Silisi yooi zu, keke gɛ kulasui woge taa wolai nii zu, gɛ kalagi zɔlɔ Gamaliyele yeezu, nii a ke gɛ ɔile gi-mɛmɛwolani ta-lɔgi gɛwɛgai ɔlu ga gitegite. Sɛbezeɣeni gola GALA na-fai zu, eɣɛvelei wo la za.

⁴ Gɛ kidaaleve vele niinei nii ma nuiti wɔnzɛge eyɛsu saai da zeeli tanigaa ma, gɛ zunuiti ta anzanuiti gili, gɛ da ti ɔili kasoi gɛ.

⁵ Zalaɣa gɛla gɛndigi wolai ta totuɣiti pe ta zoo gɛɛzu ga na-zeele. Gɛ falima zɛveiti sɔlɔni vɔlɔ ti ya, ga ɛ ve ade-gɛelointi Zuifuiti zea, siegi zu gɛ gɛni liizu la Damase ga gɛ naama gidaaleve nuiti gili, gɛ ɔa ga tiye Zeeluzalɛme, nii a ke gɛ faa ze ti ma.

⁶ Tei gɛ gɛni pelei ma, maabuɣazuɔɔ Damase ɔa, folo gaalɔgai ma ziegi zu, gaamago wozakala golai ta gɛlani geegɔlɔgi zu, ɛ da volo maagoolii zu.»

⁷ Gɛ looni zooi ma, gɛ wooi ta menini, ɛ da gɛ ma: «Sɔle, Sɔle, lee vaa zu ɛ wɔnzɛgezu?»

⁸ Gɛ gɛni ma: «Bɛ gɛ ga de, Maliɣii?» E gɛ ma: «Na gɛ gɛ ga Nazalɛte nui Yesu, nii ɛ wɔnzɛgezu.»

⁹ Sieɣɔgɔiti ti wozakalagi gɛani, keke ti la gɛni naama nui woomenisu, nii ɛ gɛni bɔɛzu pɔ.

¹⁰ Gɛ gɛni ma: «Maliɣii, lee gɛ na ke?» Maliɣii gɛ ma: «Wuzege, ɛ li Damase, ta naa pɛ bo ɛ ma, nii maɛɛai ga ɛ ke.»

¹¹ Tei wozakalagi naa ma voloi gaazuɣoleni, sieɣɔgɔiti ti sɔni zɛɛi ɔa, ti li ga ze Damase.

¹² Zunui ta gɛni miná, daaseigi ga Ananiase. GALA gaazuluaba nu gɛni de, ɛ gɛloni GALA na-tɔgi ɔɛ. Zuifuiti kpein ti Damase ti gɛni tɔgɔ vagoi wosu.

¹³ E ɔaani, ɛ gɛ ma: «Kɛloun Sole, wozagɛ ɔlu!» Gaamago nɔ, gaazuɔɔ zɛɣeni ma, gɛ wele ba.

¹⁴ E weleni ma: «Ade-mɛmɛwolani ta-GALAGI yeeloge ɛ ɔa kaite ma yeeluɣo ga ɛ ziimai gɛwɛɛ, ɛ Telebo Nui ɔɛɛ, ta ɛ daawooiti mɛni.

¹⁵ Da gɛɛzu ga na-zeele nufuseiti pe gaazu, ɛ ɔile naama vai ɔa, nii ɛ kaai ta ɛ menigai.

¹⁶ Lee vaa zu mu ɛ nekɛsu? Wuzege, ɛ batize, da-gotoiti ti gba ɛ ɔa, ɛ bɔgɔi gɛliva Maliɣii ma.»

¹⁷ Naa voluma, siegi zu gɛ ɔaani la ɔlu Zeeluzalɛme, yeeta gɛ gɛni GALA falizu GALA sei velei wu sɔgɛli.

¹⁸ Gɛ weleni, gɛ Maliɣii gɛ, ɛ da gɛ ma: «Suvile, ɛ gɛla Zeeluzalɛme ɔa, tɔzei nufusei niiti ti zeini ná, ti la woiloga pɛ da-zeele wooi ma, ɛ ɔile nɔn bu.»

¹⁹ Gɛ googaaboteni, gɛ gɛ ma: «Maliɣii, ti pe ti suɣwɛɛni ga gɛ gɛa liizu GALA deɔi veleiti bu, gɛ da naama nuiti pili kasoi gɛ, ta gɛ da ti loɣa, niiti ti gidaaleveai ɛ ma.

²⁰ Aneɛ balaa siegi zu ti gɛni da-zeele Etiyeni ɔaazu la, na bɔgɔi gɛ gɛni ná, gɛ vaani bu, na gɛ gɛni makesu ma nu ɔa nuiti ta-zɛgeiti ba.»

²¹ Naazu Maliɣii gɛni ma: «Li, na ɛ levesu goozama poun zii gɛliliti pɔ bɛ.» »

Pole vili fai kasoi gɛ

²² Ti woiloni goo ma, eyɛsu ɛ naama wooi wo. Keke naa voluma ti wooɣulani, ti gɛ ma: «A nii gɛgɛla nui ɔa! Maa la neeni ga wo ɔa ze vulua!»

²³ Ti gɛni kpeei loozu, ti da ta-zɛgeiti pili ya, ti da fufiligi wuzege geezuɔɔ.

²⁴ Kooɣulubai devei veeni ga ti le ga Pole kooɣulagi zu, ti gaazaɣa ga kpakɔi, nii a ke ti kwɛɛ lee vaa zu nuiti ti bainsu gɛni tɔn daalɔgɛma.

²⁵ Tei ti gɛni gilizu ga ti ɔa doɣa, Pole salaɔusu gɛndigi gɛaazaɣani, ɛ gɛ ma: «Zobo feeve wo ya ga Wɔlɔme nu loɣa, nii ná-tukpɔi gɛa la de vɔlɔ leveni?»

²⁶ Salaɔusu gɛndigi naa menigai ma, ɛ liini ɛ gɛ kooɣulubai ma: «Lee gɛ ɛ ɔaazu keɛzu? Zunui nii gɛ ga Wɔlɔme nu.»

²⁷ Kooɣulubai ɔaani, ɛ gɛ Pole ma: «Bo má, da ga Wɔlɔme nu gitegite?» Pole gɛ ma: «Ungo.»

²⁸ Kooɣulubai gɛ ma: «Wali wola gɛ nɔn gɛ kula, gɛ ɔa gɛ ga Wɔlɔme nu.» Pole gɛ ma: «Nɔn, sɔlɔge su.»

²⁹ Zɔiti ti gɛni gaazaɣasu ga kpakɔi, naati ti benɔ ba. Kooɣulubai wola luani, ɛ kwɛɛgai ma ga Pole gɛ ga Wɔlɔme nu, tama ɛ naa gɛlilii ga yɔlɔgɛti.

Pole gɛni tukpɔgaaleve nuiti kakala

³⁰ Poluma zobui, tēi kooḡfuluḡbai ḡeni pō ga é naama vai ḡwεε ḡiteḡḡite, nii Zuifuiti ti Pōle uelalazu su, é fieni, é devei ve ga zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti ta tukpōḡaaleve nu wolaiti pē ti ḡaale ba. Naa uoluma é devei veeni ga ti yei ga Pōle, é naa uilēni ti zaama.

23

¹ Pōle weleni tukpōḡaaleve nu wolaiti pē ba, é ḡe ti ma: «Kēleaiti, sīve GALA gaazu ga kisie vagoi eyesu za voloi.»

² Kele zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Ananiase devei veeni naama nuiti zea, niiti ti ḡeni Pōle ḡoba, ga ti naa loḡa daave.

³ Naama zieḡi zu Pōle ḡeni ma: «GALA ka é loḡa, siḡi kolegi! Da zeini ga é nā-tukpōi ḡaaleve ga tōḡi, é zēba é ḡa devei ve tōḡi laalḡōma ga ti dōḡa!»

⁴ Zoiti ti ḡeni ná, naati ti ḡeni Pōle ma: «Da GALA ná-zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai uoomusu!»

⁵ Pōle ḡeni ti ma: «Kēleaiti, ḡē la ḡea kwεε ga zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai ve, tōzei seuve GALA sevei zu ga: «Mina woo ḡōu wo ḡa-nubuseiti ta-ḡundiḡi ma.»»

⁶ Tēi Pōle kwεeni ga kpōḡi ḡilazuve ḡa ga Saduseyeinti, ḡilazuve ḡe ga Falizieinti, é wooḡulani tukpōḡaaleve nu wolaiti saama, é ḡe ma: «Kēleaiti, nā ga Faliziein, Faliziein ta ná-doun zunu ḡa ga ze, kitogi é zēa ḡōveiti buzeḡe vai zu saai ya, naa maavele ḡa za tukpōḡaalevezu la.»

⁷ E naama wooi wogai ma, maaḡaali lōni Falizieinti ta Saduseyeinti zōḡōzu, bēbei ḡaḡwεeni su fele.

⁸ Tōzei Saduseyeinti ti ḡeni bosu ga ḡōveiti ti la wuzegēa saai ya, geezuḡeela la ná, ta zenvu la ná, Falizieinti ma ti laave naama vaiti pē da.

⁹ Kpōe wolai leveni, Falizieinti pō pele tō kalamōin tanigaa ti wuzegēni, ti maaḡaali vili su, ti ḡe ma: «Gi la zunui nii zo ḡōu nōpe kaazu. Bē ḡa é kwεε ni zenvui ta ḡa kpōeai pō, ba geezuḡeelai ta ḡa kpōeai pō?»

¹⁰ Kpōe zuwōlōni, kooḡfuluḡbai ḡeni luazu ga nuiti ti mina Pōle uaa, é devei veeni salaḡusu bulu ḡila zea ga ti yei ti Pōle ḡula ti zaama, ti lēe la kōlaḡai zu.

¹¹ Naama yee ḡidii, Maligii ḡulani kelēma Pōle ve, é ḡe ma: «Zēbezegē, é ḡea ga nā-zeelei Zeeluzalēme, kēni balaa é ḡe ga nā-zeelei Wōlōme taazuve.»

Zuifuiti ta-yaavai Pōle laalḡōma

¹² Poluma voloi sobuzobu wolai, Zuifuiti tanigaa ti yaavai ḡilini, ti ḡona ga tanōpe ge mina daami wo ba kpōole, kēni ta Pōle uanaa pē.

¹³ Zoiti ti naama yaavai βeteni, ti mōinni nu uunaaanigō (40) ma.

¹⁴ Ti liini zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti pō bē ta totuḡōiti, ti ḡe ti ma: «Gi minazegēve, ḡi ḡona ga ḡi la ani nōpe pokōḡōga, ni ḡi la de Pōle vaani.

¹⁵ Wa balaa mu, à zoloo faa ḡila ma wa tukpōḡaaleve nu wolaiti, wo bōe kooḡfuluḡbai uo, ga é va ga Pōle wo uo, eḡe wa ḡe ná-fai wuuvetesu ga pagō. ḡoun, ḡi ḡevele βetēve naama zie su ga é va ḡe é zeeli, ḡi paa.»

¹⁶ Kele Pōle daabei yaavai naa zuḡwεeni, é liini kōlaḡai zu, é suḡula Pōle ma.

¹⁷ Pōle salaḡusu ḡundiḡi ḡila tolini, é ḡe ma: «Li ga zunu loungoi nii kooḡfuluḡbai uo bē, faa ḡa kisu ga é bo naa ma.»

¹⁸ Salaḡusu ḡundiḡi naa liini ga zunu loungoi kooḡfuluḡbai uo bē, é ḡe ma: «Kasōḡa nui Pōle ḡe ḡē va ga zunu loungoi nii é uo, faa ḡa kisu ga é bo é ma.»

¹⁹ Kooḡfuluḡbai zunu loungoi zoni zeei va, é lii la, ti maaḡelesa ge leve, é ḡe ma: «Lee ḡa é pō ga é bo mā?»

²⁰ Naa goḡaaavoteni, é ḡe ma: «Zuifuiti ti zolooge ma ga ti va é uo bē ga é Pōle leve tukpōḡaaleve nu wolaiti pō lina, eḡe ta ḡe ná-fai wuuvetesu ga pagō.

²¹ Kele mina woilo ti-woo ma, tōzei tanigaa ta ti zaama ta mōin nu uunaaanigō (40) ma, niiti ti minazegēai, ti ḡona ga ti la daami woga ba kpōole, ni ti la de Pōle vaani, ti ḡevele βetēve na, ḡa nō ḡa niina, ti é ḡōunsu ga é va bu.»

²² Kooḡfuluḡbai βeni zunu loungoi va, é li, kelē é naa laa maaḡakpani, é ḡe ma: «Mina bo nu nōpe ma ga é uaaḡe é niima vai wo mā.»

Ti Pōle leve fai masagi Felikise ma

²³ Naa uoluma, kooḡfuluḡbai ná-salaḡusu ḡundiḡi felegō lolini, é ḡe ti ma: «À salaḡusu unfelegō (200) ḡevele βete, ta soo bize zalaḡusu uuulōfela (70), naa veε kpēen vili nu unfelegō (200) va, za ḡidii nō lēlei laaḡuusiei ma, wo li Seezalee.

²⁴ Keni balaa wo sooiti faaḡe Pōle ve, naa ḡa a kē é zeeli zou zēve ḡundiḡi Felikise ma ga pagō.»

²⁵ Ná-sevei zu wooi ḡaa, nii é kēni:

²⁶ «Kelode Lisiyase ḡa é ná-tuō gooi laazeelizu ná-nu vago wolai zou zēve ḡundiḡi Felikise ma.

²⁷ Zuifuiti ti zunui tei soni, nii gè tevesu è ma, ti gjenina paazu, eyesu gè zoloo ná ma, ga salausui bulugiti ti kula ti ya, gè kwεεgai ma ga toga ga Wolome nu.

²⁸ Tei gè gjeni pɔ ga gè so ungi gfwεε, gè liini la ta-lukpɔgaaleve nu wolaiti kakala.

²⁹ Gè peteni ga ta peelalazu, é vile ta-lɔgi ma vaiti ba, kele é gɔla naa volu, é la faa gili kologoloni, nii nu a paa su, ɔa nu a gili ma vaa zu.

³⁰ Kele nui ta gɔi vea ga yaavai gilive ma ga ti paa. Naa gá é kea, gè la ná maabɔunsu, gè tevega è ma, gè maalɔɔ nuiti deve ga ti va è vɔ be, ti ɔaazaɔa ná.»

³¹ Tei salaususuiti ti naama levei zɔlɔni, ti Pɔle zegeni ga kpidi, eyesu ti zeeli Antipatili.

³² Poluma zobui, ti gɔleni ma kɔɔlaɔai zu, ti ze soo bize zalaususuiti zea, ti li ta naati.

³³ Ti zeelias ma Seezalee, naati ti sevei veeni zou zεve gundigii ya, ti Pɔle lee la.

³⁴ Siegi zu é beni la ga sevei gɔla, é Pɔle gaazaɔani naa zεgezuve ma. Tei é kwεeni ga naa zεgeve Silisi gɔvii ma,

³⁵ é gjeni naa ma: «Nà è woomeni, siegi zu è maalɔɔ nuiti ti vaazu la.» E devei veeni ga ti make naa va Elɔde ná-masa pelei wu.

24

Pɔle maalɔɔ vai zou zεve gundigii Felikise ma

¹ Folo lɔɔlugɔ volu ma, zalaɔa gɔla gundigi wolai Ananiase, ta totugɔiti, naa veε laavaawo gila ba daaseigi ga Teεletule, ti yeini Seezalee. Ti zeelini zou zεve gundigii Felikise vɔ be, ti ɔaazaɔa ma ga Pɔle laalɔɔ.

² Ti naa lolini, Teεletule ná-kpɔezugulai lɔɔzeini gani: «Ee, gá-nu vɔgɔi Felikise, è zaala gá gi ziilei daazeeliasu la, ta falibo pagɔi niiti ti zɔoi zu, gi naati solɔɔga ga dá-gɔma wotii maavele.

³ La da ga yeeɔɔgalai pe su, ta ade pe gi dá-vaa ɔɔɔɔi wuuɔfwεε.

⁴ Kele gi la pɔ ga gi é lebi zeini ada gɔlagi, naa gá é ba, soma dá-nu vɔgalai zu, è woilo gi-woo ma yeeɔɔgala buɔka laawu.

⁵ Gi kaave ga zunui nii gá ga deɔulusa nu wola nuɔuseiti saama, toga kpɔei lɔɔzu Zuifuiti pe zɔɔɔzu eteai zu ná pe, toga é ga Nazalete gɔlabo nuiti ta-lotugɔi.

⁶ E gaaɔaani vɔɔ ga é GALA sei velei gɔzɔ, tama gi so. [Gi gjeni pɔ ga gi ná-tukpɔi gaaaleve, eɔvelele gá-lɔgi la.

⁷ Kele kɔɔɔgɔluɔai Lisiyase vaani ga maabaai, é kula gi ya,

⁸ é devei ve ga gi va, gi gá-ɔaazaɔai la è vɔ be.] 'Da ɔɔɔɔi gaazaɔa, è naama vaiti kwεε niiti gi ti-ma ɔaazaɔai wosu è ma ga daalɔɔ.»

⁹ Zuifuiti ti vaani bu, ti gje ma zekana niima vaiti ti la.

Pɔle ná-goozuɔulagi

¹⁰ Zou zεve gundigii yeeleteni Pɔle ma ga é ɔɔε, Pɔle kpɔei zegeni, é gje ma: «Gè kwεeni ga kaite dá gá è tukpɔgaalevezu gá-yooi zu, naa maavele ma ná vaazu ná-goozuɔulagi wosu è ma ladalai pe su.

¹¹ 'Da ɔɔɔɔi dá zɔo è polugɔla ga é la de leveni folo puugɔ maazu felegɔ (12) va, gè leeni Zeeluzalεme GALA deɔi vai ma.

¹² Nu la kàani GALA sei velei wu, ɔa GALA deɔi veleitɔ bu, ɔa taazuve gi va dá maagaali gje ga nu, gè va nuɔuseiti buzeɔe kpɔeεve vaa ma.

¹³ Niima nuiti ti la zooga ti va gaama gila kpala deε naama vaiti su, niiti ti maalɔɔzu ti zu.

¹⁴ Nii gè kwεeni naa gá ga, ná gi-mεmεwolani ta-GALAGI leɔibu ga kidaaleve vele niinci, nii ti gjezu ma, gaagwe velei. Nɔun, dáave naa pe da, nii seveai tɔgi zu ta GALA goo wo nuiti ta-zεveiti su.

¹⁵ Kitogi gá zèa, é lo GALA ba, naama gɔitogi gá ɔalaa ga tɔnɔ, ga gɔveiti ta wuzeɔe saai ya, telebo nuiti ta telebotala nuiti.

¹⁶ Naa gá é ba, ná gaaɔaazu kele yeenɔpe ga peelalazu nɔpe ge mina gje bà ná-kisici zu, GALA ta nuiti gaazu.

¹⁷ Naa volu kona mɔinmɔin tevegai ma, pàave ga gè faaɔɔɔi gje ná-zou zu nuiti be, ta gè zalaɔa gɔla, gè fe GALA be.

¹⁸ Názu gá ti kàani la GALA sei velei ma gɔizuve, kpegai ma ga ná-ɔade fai pe ke, bebe la gjeni kɔba, zɔngɔ la gjeni ná.

¹⁹ Kele Zuifu tanigaa ti zeɔeai Azi, naati ka ti va ti pête, tiya mu ka vɔɔ maa gjea neeni ga ti va ti ɔaazaɔa è ma, ni faa gá ti gisu nɔun daalɔɔma.

²⁰ Ni naa laade, zɔiti ti ve, naati ti deena nii nɔpe ti kaai ga pèelalazuve, siegi zu gè gjeni la tukpɔgaaleve nu wolaiti kakala.

²¹ Keni, ni ti yiigaawanave mà, tɔzei naama wooi va gè boni kpaun ti zaama ga: «Kitogi é zèa gɔveiti buzeɔe vai va saai ya, naa maavele ga za tukpɔgaalevezu la wo gɔkala.» »

²² Tei Felikise ɔɔɔɔi faa ɔiteɔite kwɛɛ ɛ vile kidaaleve vele niinei va, ɛ ku loni ma de, ɛ ɔe ti ma: «Siegi zu kooɔuluɔai Lisiyase vaazu la, na da-vai wuuwete niina.»

²³ E devei veeni salaavusu ɔundiɔi ya ga ɛ make Pɔle ma kasoi ɔa, keɛ ɛ mina da ga naa wola ɔata, ta ɛ mina pele leve naa na-nui tanape tuɔɔ ga ti va faa ɔe be.

²⁴ Ku ɔeeni fele naa voluma, Felikise vaani ta anzai Dulisile, nii ɛ ɔeni ga Zuifui ta. E nu leveɔi ga ti va ga Pɔle, ɛ woiloni naa woo ma, ɛ vile kidaaleve va Yesu Kilista ma.

²⁵ Keɛ tei Pɔle ɔeni ɔeezu, ɛ vile telebodai va, ta ɔɔɔɔzogi, naa veɛ tukpɔi va ɛ vaazu, Felikise luani gola, ɛ ɔe Pɔle ma: «Gula volu de, voloi na yeeɔeɔala vaɔɔ zɔɔɔ da, na ɛ loli niina.»

²⁶ E ki ɔeni ba ga Pɔle ɔa wali veezu zea, naa ɔa ɛ keeni ɛ ɔeni naa lolisu da valafala, ɛ da yeɔe pɔ.

²⁷ Ti yeɔi naa zu kona felegɔ leve, naa voluma ti Felikise maavalibo ga Pɔlisyuse Fesetuse. Tei Felikise ɔeni pɔ ɛ Zuifuiti ziima vai ɔe, ɛ Pɔle yeɔi kasoi ɔa.

25

Pɔle woɔɔula vai masagi Seezaal ma

¹ Siegi zu Fesetuse folo saavogɔi ɔeni la zooi unda, ɛ zeeɔeni Seezalee, ɛ le Zeeluzalɛme.

² Zalaɔa ɔula ɔundiɔi ti Zuifuiti ta-nu wolaiti ti vaani pɔ, ti baazaɔa ma ga Pɔle laalɔɔ.

³ Ti gola maaneɛni ga naa ɔe ga faaɔɔɔ wola ti ve, ɛ Pɔle leve ti ma Zeeluzalɛme. Ti yaavai zeini Pɔle luɔɔ ga ti paa pelei zu.

⁴ Fesetuse ti woɔɔaavoteni ga Pɔle ɔa kasoi ɔa Seezalee, naa voluma tɔ ɔɔɔɔi toɔa ɔalesu ma fala.

⁵ E ɔeni ti ma: «Zɔiti ti ga nu ɔiingiti wo zaama, naati ti vile pɔlu, gi li, ni zunui nii faa ɔologolo keɛve, ti maaɔaazaɔa la.»

⁶ Fesetuse folo lasava ɔa folo puugɔ nɔ ɔeeni ti va Zeeluzalɛme, ɛ yei volu Seezalee. Poluma voloi, ɛ zeini tukpɔɔaalevezuve, ɛ devei ve ga ti va ga Pɔle.

⁷ Siegi zu naa vaani la, Zuifui niiti ti zeeɔeni Zeeluzalɛme ti yei Seezalee, naati ti ɔakuni ma, ti da maalɔ ga faaɔa golaiti, nii tiya ɔɔɔi ti la ɔeni zooga gaama ɔeeɔee bo su.

⁸ Pɔle woɔɔulani, ɛ ɔe ma: «Gɛ la faa nɔpe gaazani Zuifuiti ta-logi ma, ta GALA sei velei ma, anɛ masagi Seezaal balaa ma.»

⁹ Tei Fesetuse ɔeni pɔ ɛ Zuifuiti ziima vai ɔe, ɛ ɔeni Pɔle ma: «Da pɔ ga ɛ li Zeeluzalɛme, ade pe ade ye na da-lukpɔi ɔaaleve gaazu, ɛ lo niima vai va?»

¹⁰ Pɔle goɔɔaavoteni, ɛ ɔe ma: «Ba-o, na loni ve masagi na-tukpɔɔaalevezuve, ve ɔa na-tukpɔi ɔaalevezu na. Gɛ la telebotala vaa nɔpe keeni ga Zuifuiti, eevele da ɔɔɔi ɛ naa ɔweeni la.»

¹¹ Ni na ga sɔba nu, ɔaa ni gɛ faa ɔologologɛ, nii soloogai saai ma, gɛ la ɔeleni nɔun saa vai va, keɛ ni gaama nɔpe ge la niiti ta-baazaɔai zu, nii ti bosu ga ze, zobo ge la nu nɔpe zea ga ɛ nɔun fe ti ya. Na woɔɔulazu masagi Seezaal ma, gɛ suɔula ma.»

¹² Siegi zu Fesetuse ta nu wolaiti ti ɔeni la ga un peɛ ɔɔɔi va, ɛ Pɔle woɔɔaavoteni, ɛ ɔe ma: «E woɔɔulaa Seezaal ma, naa ɔa ɛ ba, keeni niina ɛ li nɔ ti Seezaal ɔakala.»

Pɔle lo fai Agelipa ta Belenise ɔakala

¹³ Ku ɔeeni fele, naa voluma masagi Agelipa ta Belenise ti vaani laaliizu Fesetuse ma, Seezalee.

¹⁴ Tei ɛ ɔeni ku ɔeezu na fele, Fesetuse Pɔle na-fai leeni ga masagi, ɛ ɔe ma: «Felikise zunui ɔila zeeɔe ve kasoi ɔa.»

¹⁵ Siegi zu gɛ liini la Zeeluzalɛme, zalaɔa ɔula ɔundiɔi ta Zuifuiti ta-lotuɔi ti baazaɔani ga daalɔɔ, ti ɔe gɛ na-saa vai leve.

¹⁶ Gɛ ɔeni ti ma: «Wɔlɔme nuiti ti la da ga nui zaa vai levea nɔ, ni ti la ma nui loni maalɔɔ nuiti kakala, ti va lukpɔ ta naati ɛ woɔɔula.»

¹⁷ Naa ɔa ɛ keeni ti vaani ve, gɛ la ku ɔili toni ma, poluma zobui nɔ gɛ zeini tukpɔɔaalevezuve, gɛ devei veeni ga ti va ga zunui naa.

¹⁸ Gɛ ɔeni ɔisizu ga kpɔeɔɔi ti vaazu maalɔɔu ga faaɔaaza golaiti, keɛ naa la ɔeeni.

¹⁹ Nii baagi ɛ ɔeni ti yoɔɔzu, naa ɔeni nɔ ga fai tanigaa ti vileɔai ta-ɔala pelei va, ta zunui ɔila nii daa ga Yesu, nii ɛ zaani, tama Pɔle ɔeezu ma toɔa vлуу.

²⁰ Gɛ peteni ga gɛ la zooga deve nɔpe seɔezu naa ɔeɔala vai zu, naa ɔa ɛ keeni, gɛ Pɔle ɔaazaɔani, ni toɔa pɔ ga ɛ li Zeeluzalɛme, ti na-tukpɔi ɔaaleve mina.

²¹ Keɛ Pɔle woɔɔulani niina masa golai ma, ɛ naa ɔweɛ faa loo na-fai zu, gɛ deveve ga ti make ba kasoi ɔa eeɔu gɛ teve Seezaal ma.»

²² Agelipa ɔeni Fesetuse ma: «Na balaa na pɔ gɛ zunui naa woomeni.» Naa ɔe ma: «Lina da goomɛni.»

²³ Poluma voloi Agelipa ta Belenise ti leeni tukpɔɔaaleve velei wu lebiya wolai zaama, kooɔuluɔaiti ta taazuve nu wolaiti ti ɔeni ti volu. Fesetuse devei veeni ti va ga Pɔle.

²⁴ Naama ziegi zu Fesetuse feni ma: «Masagi Agelipa ta woigi pe wo gi goba, zunui nii é wo jakala, nii ga Zuifuiti ti ma vebe wolai vaani, ti baazağa mà ga daalogo Zeeluzalame ta taai nii zu, ti da bain, ti ge zunui nii maa la mo neeni, é va ye vulua.

²⁵ Nñun gè kaave ga é la faa gaazani, nii nu a paa su, kele tei to bogoi é woogula masa golai ma, gè gisieve ga solooge ga gè teve naa ma.

²⁶ Kele tama faa gitegite ge la ná, nii ná sve ná-faa zu masa golai ma, naa ga é kea gè toliga wo jakala, kele da gitegite é jakala, masagi Agelipa, naa ga a ke ada bena ga gaazağa, gè ge kwee nii gè vaazu svezu.

²⁷ Toozei toğa bè ga kelegeletala va ga gè kasoga nu leve, ni gè la sogi gulani kelema, nii é laani unma.»

26

Pole ná-goozufulagi masagi Agelipa faazu

¹ Agelipa feni Pole ma: «Kpœi ga é ya, da zoo é woozuğula.» Pole yeemaaleni, é woozuğula, é ge ma:

² «Ee, masagi Agelipa, gôla undaaneeve ga gè woozuğula é gaazu, é vile naama vaiti pe ba, nii Zuifuiti ti daazu unma.

³ Toozei da bogoi é Zuifuiti kee vaa volomaiti kwee kala, ta ta-bœezuğulaiti. Nà é maaneenezu soma kae, è yiiloo, è woilo gôo ma.

⁴ Zuifuiti pe ti sie velei gwee, kaite keai ma ga buzege niinegi ná-nubuseiti saama, ma un ge da ma ga Zeeluzalame taazuve.

⁵ Kaite ti kwèni, tiya bogoi ni ta po ta zoo ti naama zeele wooi ve, ga gè ná-eteai geve é zoloo kpogi naa ma, nii ná-fai wola baai ada-GALA pelei ma, naa ga é ga Falizieinti ta-bogi.

⁶ Niima ziegi zu ti va ga ze tukpogaavezuve, toozei kitogi naa va, nii é zèa minazefegi zu, nii GALA ge keeni ade-memewolani be,

⁷ ada-woloda puugo maazu felegoiti (12) pe kitoge naa laazeeli vai va, ti da GALA debi ma vaa zu kpidi veé folo va. Ee, masagi Agelipa, naama gitogi maavele ga Zuifuiti ti maaloozu su!

⁸ Toğa gale mu! Wo la laani da baa ga GALA ka zoo é zenvui ve goveiti zea volu?

⁹ Nñun ná bogoi gè gisieni de ga keeni gè leve ga pele goi ma zii pe, gè wuzege Yesu Nazalete nui laaseigi laalogo ma.

¹⁰ Naa ga gè keeni Zeeluzalame, zobogi nii gè solooni zalağa gula gundiğiti zea, gè lo naa ma, gè da kidaaleve nui ma moïnmoïn pili kasoi ga. Ni a la gena ga ti zaa vai leve vai, gè feni vooenezu ba ga ti maaneve ga ti za.

¹¹ Gè feni levesu sie moïnmoïn su GALA debi veleiti pe bu, ga gè feni faa zeizu ti ma, gè boi ti la ga ti gele ta-gidaalevei va, ná-ziiğulai lateve pele ma ti laalogo ma, gè feni liizu gè da ti zo ween laaiti su.

¹² Naa ga gè yeni su yeeta, zalağa gula gundiğiti ti valini mà ga ta-zobogi gè li Damase.

¹³ Ee, masagi, gè yeni pelei zu, folo bekpegi gè wozakalagi ga, é zefge geeğologi zu, é da volo gi-maagoolii zu ga sieğogiti, ma zezei lebegai foloi nãoi va.

¹⁴ Gi pe gi looni zooli ma, gè wooi ta menini, é da bœe pò Alame wooi zu, é da ge mà: «Sole, Sole, lee vaa zu é woinzegezu? Da bogoi maawanazu ga da bogoi loona ani gaazobagiti ga.»

¹⁵ Gè feni ma: «Be ga ga de, Maligii?» Maligii ge mà: «Nà ga gè ga Yesu, nii é woinzegezu.

¹⁶ Kele wuzege, è lo gogiti ga, mazoloo gè gulaa è ve kelema, nii a ke gè è ge ga ná-botige nui, é da zeele wooi wo nuiti ma ga é kaaave, ta é naama vaiti bo ti ma, niiti gè vaazu ti leezu ga de mào.

¹⁷ Nà é unmo Zuifuiti ma ta zii giligiti, niiti gè è levesu ti zaama.

¹⁸ Nà é levesu, nii a ke é ti-gaazubeiti sege ma, è ti gula kpidi zu, ti va wozakalagi ga, è ti gula Setana ná-zobogi wu, ti va GALA po, nii a ke ti zuvaaye ga ta-gotoiti ta ti tãno zoloo voo ma, ta niiti ti jadegai ga kidaalevei maavele nñun ma.»

¹⁹ Masagi Agelipa, naa ga é keeni, gè la zooni gè va gele kulakelamai naa zu vai va, nii gè solooni, é gula geeğologi zu.

²⁰ Kele gè toozeini de, gè daazeeli Damase nuiti ma, naa voluma Zeeluzalame nuiti, naa ga é zeelini Zudee yooi zu nuiti pe ma, gaabela ga zii giligiti, gè feni gezu ti ma, keeni ti zie velei maavalibo, ti gidaaleve GALA ma, ta ti keewotiiti ke niiti ti zooloogi maavalibogi ma keai ta-eteai zu.

²¹ Naa maavele ga é kea Zuifuiti ti sogai GALA sei velei wu, ti ge ti paa.

²² Kele GALA kpaave nñun maazu, é yega su za zeeli zaagaza, ná ve mu, gè da zeele wooi wo bolomadagiti ta seizumaaneegiti ma. Niima gè bosu, naa la ga faa gili nape, keeni nii GALA goo wo nuiti ta Moizeni ti boni ga daa ga zeeli.

²³ Naa ga é keeni Kilista a la boloo, ta é ge ga nu moingi goveiti saama, é wuzege, naa voluma é kizo fai ma wozakalagi laazeeli de Zuifuiti ma, é leğa zeeli zii giligiti balaa ma.»

Masagi Agelipa gisu vai

²⁴ Tei é ɣeni ɔɔɛzu ɣanu, Fesetuse ɔainni la, é ɣe ma: «È litige, Pòle! Da-vaagwe golai ɣana é bologai!»

²⁵ Pòle googaaɔoteni, é ɣe ma: «Ba-o, nà-nu vago wolai Fesetuse, gè la litini. Wooi niiti gè ti wosu, ta ga gaama ɔɔɛi, gè ti woge balaa ga ɣimalai.

²⁶ Toun vòlo masagi Agelipa ɔɔɣoi niima vaiti sugwee, naa ɣa é keezu gè la ɔɔɛzu pɔ ga incine, dàave da ga niima vai tanope ge la ɣeeni zeemazu, tɔɔzei ti la ɣeeni ga ɔɔɣufuzu va.

²⁷ Masagi Agelipa, é laave nei GALA goo wo nuiti gooit da? Nòun, kisuɣalage ga è laave ti la.»

²⁸ Agelipa ɣeni Pòle ma: «Da-ɣisiei zu, su la mɔ ɣoozani, è kè ga keletien!»

²⁹ Pòle ɣe ma: «Subufani ɔa sugoozani, nà GALA falizu ga da ɣila nɔ laade, keke zɔiti pe ti ɣooi menisu za, wo pe wo ɣe ga kèvele, é ɣula gili ɣalui niiti polu!»

³⁰ Naa wogai ma, masagi ve-o, zou zewe ɣundigii ve-o, Belenise ve-o ta zɔiti pe ti sei woni ti ɣoba, ti pe ti wuzegeni.

³¹ Siegi zu ti ɣeni ɣulazu la, ti ɣeni ɣeezu ɔɔɣo ma: «Zunui nii la faa nɔpe keeni nu a paa ma vaa zu, ɔa é va vili kasoga ma vaa zu.»

³² Agelipa ɣeni Fesetuse ma: «Ni zunui nii la ɣeni woɔfulani masagi Seezaal ma, nu a la yeebe ba.»

27*Pòle lii vai Wòlme*

¹ Tei ti ɣeni ga deve ga gi le batoi zu, gi li Itali yooi zu, ti Pòle ta kasoga nui taɣiligaa veeni masagi Oguste ná-salavusu bulu kundigii ta ya, nii daaseigi ɣeni ga Zuliuse.

² Gi keeni Adelamite batoi gila su, nii é ɣeni levesu ɔato losuɔeti Azi yooi zu, gi liini. Alisetaake ɣeni gi va, Maseedoine yooi zu nu ɣeni de, ná-taazuve ga Tesalonike.

³ Poluma voloi gi zeelini Sidon. Tei Zuliuse ɣeni ga nu ɔɔɣo Pòle ve, é vaani bu ga naa li ɔɔlaiti pɔ be, é kpoba zɔlɔo ti ya.

⁴ Gi zegeni miná, gi da zie ga Sipele ɣake ɣobu velei, tɔɔzei fiilei ɣeni gi laaɣomisu.

⁵ Siegi zu gi Silisi ta Panfilii ɔolodei ɔudeni la, gi zeelini Miila, Lisi yooi zu.

⁶ Salavusu ɣundigii Alegezandili batoi gila kaani miná, é da li Itali, é gi le naa zu.

⁷ Folo moinmoin daawu gá-batoi la ɣeni ziezuz valafala, gi wola ɔoloni, gi va zeeli Kenide taai ɣobaave. Tei fiilei la ɣeni keezu gi va li miná velei, gi leveni ga Salemonee vele, gi leve Kelete ɣake ɣobu velei.

⁸ Gi leveni naama ɣake ɣobuve ga kpalai nɔ, eyesu gi zeeli adave ta naa laasei ge ga «Bato losu vagoi.» Lasee taai ɣobaave.

⁹ Yeeɣɣala moinmoin ge leveni ɣana, ɔato zu ziei ɣeni liizu ga wola ɔaa, tɔɔzei zugi ma ziegi leveni niina. Naa ɣa é keeni, Pòle ɣeni ti ma:

¹⁰ «Bòlaiti, nà kaazu ga ni ada ɣena ade siei nii wo nɔ ti, faa zuɣologolo moinmoin ka ɣeezu ga batoi ta sugaso, keke ada balaa ade undaa ɣa ɣe é vili.»

¹¹ Keke salavusu ɣundigii laani ɔato ɔize nui ta ɔato kee nui la, é leve Pòle wooi va, é ɣeni bosu.

¹² Naa voluma tei ɔato losuve la ɣeni vani ga nu samai leve ná, nuɔusei ɔolozu zolooni ma ga gi zege ná, ni toɣa zoo ɣeezu gi zeeli Fenikise, Kelete ɔato losuve nii gaavotegai lekpema nu yeezazuve folo liizu velei ma, ta lekpema nu ɣovezuve folo liizu velei ma, nii a ke gi samai leve miná.

Fiile wolai lokoleve vai kpolodei ɣa

¹³ Lekpema nu yeezazu vele viile goi vaani fee, ti ɣisieni ga ti yiima vai laaeelia ti ve, ti kolu ɣapɔgi ɣulani ziei wu, ti li ga zie zaama yooi Kelete ɔoba velei.

¹⁴ Keke su la ɣeni ɣoozani, fiile noi nii daaseigi ga «Wulakilon,» naa lokoleveni zie zaama laai maazu.

¹⁵ Fiilei batoi zegeni ya, naa la ɣeni zobo ɔoloni fiilei ma, gi ɔɔɣo yeni zea, é da li ga giye.

¹⁶ Gi leveni zie zaama you goi ta ɔoba, daaseigi ga Keloda. Tei é ɣeni gi tago maalɔɔɣuzu, gi ɣaaɔaani keke gi kein koi mazalɔo.

¹⁷ Ti teai ma batoi zu, ti kpoba vele ɣaizieni, ti batoi zaamaɣili ga galuiti. Tei ti ɣeni luazu ga é mina vili naɣae munemunegi zu, ti fiile zuzo segei yeini, naa ɣa é keeni ti ɔɔɣo yeni fiilei ya, é da li ga giye.

¹⁸ Poluma voloi, tei fiilei ɣeni batoi wo la niikpisu, ti ná-kaso ɣilazu vilini ya kpolodei wu.

¹⁹ Foloi zavasié, ti batoi ɔize zolaiti pilini ya kpolodei wu ga ti ɔɔɣo yeeiti.

²⁰ Folo moinmoin daawu nu la mɔ ɣeni foloi ta somidegaiti kaazu. Fiilei ɣeni liizu ga zeeɣaaba nɔ kenein, gaabelasu kito nɔpe ge la mɔ ɣeni gi ve, ga gá ye vulua.

²¹ Suḡoozani niina gi la daami wosu, Pōle wuzeḡeni nuḡuseiti saama, é ḡe ma: «Wo petega, bòlaiti, ga maaneeni ga wo woilo ḡoo ma, ade mina zeḡe Kelete, naazu ade ḡea ḡizosu niima maanḡoḡi ta faa zuḡoloḡologi nii ma.

²² Kele nà wo lenesu niizu ga wo zebzeḡe, wo tanope ge la valaga zenvui ma, keni batoi nō ḡa é ḡologolosu.

²³ Za kpidi GALAGI nii gè zea ta gè deḡbizu, naa ná-geezuḡelai gila maaḡuḡave bà,

²⁴ é ḡe mà: «Pōle, mina lua, tōzei keni è lo feya Seezaal ḡaazu, tō vòlò ka GALA ge è-zienḡoḡiiti pe kaliva è ma, tanope ge la zaa.»

²⁵ Naa ḡa é ba, à zebzeḡe mu, bōaiti, tōzei nḡun daave GALA da, ga vōlei bogai la mà, zekana é ḡeezu la.

²⁶ Kele keni de ade vili ya zie zaama laai gila su.»

²⁷ Nii ḡeni ga kpidi puugō maazu naanisiei (14), fiile wolai da li nō ga giye Meeditalaneé bolodei ḡa, kua zaamai bato bize nuiiti ti gaaḡaani ga gi maaḡuḡa kakei ta va.

²⁸ Ti kōḡo ḡalui vilini ziei wu, ti ka ga buḡoozave ga metele vuusavagō maazu lōfela (37). Gi va lago li poun, ti pili mōnō, ti ka ga metele vuufelegō maazu losava (28).

²⁹ Kele tei ti ḡeni luazu ga batoi mina loḡa kōtuiti ba, ti kōlu ḡapō naanigō vilini batoi boga vōlei, ti bala ga wozai seḡema vai.

³⁰ Tei bato bize nuiiti ti ḡeni pō ga ti vōla, ti ḡula batoi zu, ti kein koi vileni ziei ḡa, eḡe ta ḡe liizu poun ga ti kōlu ḡapōgiti pili vōlela vōlei.

³¹ Pōle ḡeni salaḡusu ḡundigii ma ta salaḡusuiti: «Ni niima nuiiti ti la yeni batoi zu, wo la mō ḡizoga.»

³² Salaḡusuiti ti kein koi ma ḡaluiti teḡeleveni naazu, ti be ba, é loo bu.

³³ Wozai seḡe ma la yōḡozu, Pōle ḡeni nuḡuseiti pe tenesu ga ti daamii wo, é ḡe ti ma: «Za ḡa ga folo puugō maazu naanisiei (14) wo da maaḡungi wo, wo la de daamii nōpe boni.

³⁴ Nà wo maaneenezu deḡemu ga wo daamii wo niina. Naa wola zolooge wo ma, nii a ke wo ḡula ve, naa vōluma à la dà: Wo tanope undeḡai ḡila kpala ge loa ya.»

³⁵ E naa wogai ma, é bului zeḡeni, é mamagi ve GALA be ti pe gaazu, é galeḡale, naa vōluma é tōzei ga mia.

³⁶ Zōiti pe ti zebzeḡeni, ti tōzei ga daamii woga.

³⁷ Gei kpein gi ḡeni batoi zu, gi ḡeni ga nu unfelegō puulōfela maazu lōzita (276).

³⁸ Ti daamii wogai ma, ti baa kpe, ti ta ḡulani batoi ḡasoi ma, moloi da ga beleeḡi, ti da naa vili kpolodei wu.

³⁹ Siegi zu woza seḡeni la ma, ti la ḡweesu ḡaani kakei va, ti weleni, ti zie bekegi ta vete ta ma naḡaegi, ti ḡeni ḡeezu, ni ta zoo ti zō batoi va minā vōlei.

⁴⁰ Ti kōlu ḡapōgiti ma ḡaluiti teḡeleveni, ti naati ze ziei wu, ti yeeḡe gaamago bato bize aniiti ba. Ti fiile zuzo seḡe wuzeḡeni, ti te, ti da li ga kakei ma vōle.

⁴¹ Kele ti zigani naḡae sigigi gila ba, nii kpolodei ma veinfein felegoi gaalei ba yōḡozu, ti bata ná. Uelelavē batani ba kpe é la ḡeni jiiikpisi, vōluzuve da ḡaleḡale ga kpolodei ná-zeeḡaabaai.

⁴² Salaḡusuiti ti zolooni ma ga ti kasōḡa nuiiti pe paa, naa ḡa a ke ta mina ye lasesu, é va vōla.

⁴³ Kele tei salaḡusu ḡundigii ḡeni pō ga é Pōle ḡizo, é la ḡeni vaani bu, ti va naama vai ḡe. E devei veeni ga zōiti pe ti zoogai lasesu, naati ti vili ziei ḡa mōunpa, ti kakei mazōlō.

⁴⁴ E ḡe zōiti ti zeḡi gulu zeeḡeiti ma, ba batoi ma bulukpulugiti ma. Uele ḡana ese pe ge kakei maazōlōni la ga pagō.

28

Pōle ḡeai ma zie zaama yooi zu daa ga Malete

¹ Gi ḡulaai ma faaḡaagi laawu, gi kwēeni ga zie zaama yooi naa laasei ka ga Malete.

² Ná nuiiti ti yeezeini gi wu ga pagō, ti abu wolai ḡaazoni, ti gi pe toli ga gi ḡōle, tōzei tonai ta kōlei ḡa é ḡeni vaazu ga gola.

³ Pōle kpataḡalagi ta ḡaaleeni ba ga é pu abui ḡa, kele abui liegi maaḡe ma, peḡḡaali ḡila ge ḡulani su, é so zeei va.

⁴ Ná nuiiti ti kaalii ḡaai ma zelēni Pōle yeei va, ti ḡeni ḡeezu bōḡo ma: «Gaama zu zunui nii ḡa ḡe ga nu vaa nui ta, kulaa nō ḡa feya faa bōii zu kpolodei wu, gaamanō ada-ḡalagi ná-tukpōi la vaani bu, é va ye vulua.»

⁵ Kele Pōle kaalii vōḡeni abui zu, é la vōlō ma zoolē nōpe gaaḡaani.

⁶ Naama nuiiti ti ḡeni ná maaḡoḡunsu, é ḡeni ti ḡisu ga ti Pōle ḡa zeei ve, ba é loo é za gaamanō. Tei ti lebini maaḡungi naa zu, ti la faa nōu nōpe kaani, é va ḡe ga Pōle, ti-ḡigi valiboni, ti da ḡe ma: «ḡalagi ta ve de.»

⁷ Ná ǵobave zie zaama yooi naa nu wola mǵungi daaseigi ga Puǵiliuse ná-kpeleiti ti ǵeni ná. E yeezeini gi wu ga neɛɛgi, é gi laazuweɛ folo savago laawu.

⁸ Puǵiliuse keeǵe ǵeni zeeǵezu, kǵlkpadimai ta kelendegi ǵa é ǵeni ba. Pǵle keeni pǵ be, é GALA fali be, é yeela ma, é balo.

⁹ Naa ʋoluma, seeǵe nui niiti kpein ti ǵeni zie zaama laai zu, ti vaani balaa, tama ti pe ti valoni.

¹⁰ Ti unfema wola veeni gi ʋe, gi liizuwe nii pe é ǵeni ga gi beǵema ani, ti naa pe feeni gi ʋe.

Pǵle zeeli vai Wǵlome

¹¹ Alu savago leveni pe gi va le Alegezandili ǵatoi gila su, nii é samai ǵeɛni zie zaama laai zu, ǵatoi naa laaseigi ʋoluwe ǵeni ga «Gala felegǵiti ti ga yoogiti.»

¹² Gi zeelini Silakuse taazuwe, gi ke miná ga folo savago.

¹³ Gi zeeǵeni miná, gi da li ga kake ǵobu vele, eyesu gi zeeli Legio. Poluma voloi lekprema vele nu yeezazuwe viilei lokoleveni, gi keeni ga folo felego gi va zeeli Puzǵle.

¹⁴ Gi kidaaleve nui ti tanigaa ǵaani miná, ti gi maanɛɛɛni ga gi dǵǵǵo ǵila ke ti va. Uele ǵana gi zeelini la Wǵlome.

¹⁵ Wǵlome ǵidaaleve nui ti gi-maawoo menini, ti vile pele ma gi laaǵomisu eyesu ti va adave ná laa ga Apiyuse Lǵǵǵo, ta ʋe ná laa ga Wɛen Laazu Ule Savagoi. Siegi zu Pǵle ti ǵaani la, é GALA mamani, naa ʋoluma iǵo ge ʋǵni.

¹⁶ Siegi zu gi zeelini la Wǵlome, ti vaani bu ga Pǵle ye ǵǵǵo vele wu, salausui gila ge da wele ma.

¹⁷ Folo savago lewegai ma, Pǵle Zuifuiti ta-lotuǵiti tolini ga ti ǵomi ta naati. Siegi zu naati ti vaani la pǵ be, é ǵeni ti ma: «Kǵleaiti, gǵ la faa ǵologoloni ada-nubuseiti ma, gǵ la ade-memewolani ta-vaa ʋolomai ta ǵologoloni balaa. Anɛɛ naa ʋe, ti sǵni, ti pili kasoi ǵa Zeeluzalɛme, ti kǵla miná, ti fǵ Wǵlome nui ti zea.

¹⁸ Naati ti ǵegai ma ga ná-faiti buuʋete, ti ǵeni ǵeezu, ti pile, tǵzei ti la ǵeni nǵun sǵ kaani, nii soloogai nu va vaa ma.

¹⁹ Kele tei Zuifuiti ti la ǵeni vaazu naa wu, keɛ ǵeǵeǵe ge la ǵeni ná keeni gǵ woǵulani masagi Seezaal ma, naa la bosu ga woin ǵa má ga gǵ ná-nubuseiti maalb.

²⁰ Naa ǵa é kea gǵ toligi wogai la ga ade ǵa, ade yepɛ é vile naama vai va, tǵzei Izelayele ná-kitogi maavele ǵa za gǵ yǵǵǵo nii zu la.»

²¹ Zuifuiti ti goǵaavoteni, ti ǵe ma: «Gi la seʋe zǵǵni, é va zeǵe Zudee yooi zu da-vaa zu, gi-ǵeɛloin gila kpalaa ge la vaani, é va da-vaa iǵu wo gi ma.

²² Kele woin ǵa gi ma ga da ǵǵǵo é da-ǵisiei le ga giye. Nii é ga kalagi naa é ʋǵpeai ba, gi kweeni ga ade pe nui ti wuzǵezu daalǵǵoma ga gola.»

²³ Ti ku ǵili toni ga ti ǵomi. Naama voloi zeelii ma, ti vaani pǵ be, ti moin, é leve ma mǵungi va. E zo sobui ma eyesu kpǵkǵi zeeli, Pǵle ǵǵeni ti ʋǵ, é ná-kalagi wo pele le ga tiye: E GALA ná-masadai ma wooi laazeelini ti ma, é Moize ná-tǵi zu wooiti seǵeni ta GALA goo wo nui ti ta-ǵǵeiti, é ǵaaǵa kele ga é ti-ǵǵi lati, é lo Yesu ná-fai va.

²⁴ Ti ku ǵili toni ga ti ǵomi. Naama voloi zeelii ma, ti vaani pǵ be, ti moin, é leve ma mǵungi va.

²⁵ Siegi zu ti ǵeni zeǵezu la Pǵle ʋǵ be, tiya letele ti la ǵeni zolooni faa ǵila ma, Pǵle niima ǵisie ǵilagi woni ti ma, é ǵe ma: «Gaama ǵeni Zenvu Nadegai ya, siegi zu é ǵeni ǵeezu la wememewolani pǵ ga GALA goo wo nui Ezayi maavele, é ǵeni ti ma:

²⁶ «Li, é ǵe niima nubuseiti ma:

wa la woilo nǵ,

kele wo la faa ǵaaǵaa pe.

Wa la wele nǵ,

kele wo la wozǵaa pe.

²⁷ Tǵzei niima nubuseiti ti ǵea ga kigaaza nui ti,

ti ǵǵǵo woizuǵǵǵa, ti yeeʋee ǵaazu,

naa ǵa a ke ti ǵaazu mina wozǵa,

ti-woiyǵeiti ti mina faa mení,

ti-yii mina faa ǵaaǵa,

ti va ǵale ma pǵ,

nii a ke gǵ ʋa ti ǵede.»

²⁸ Pǵle ǵeni ti ma ʋolu: «À kweɛ mu ga kizo fai nii GALA ge fea, daa ǵana zeelizu zii ǵiligi ti ma, naati mu ta woilo ma.»

²⁹ [Pǵle naama wooi wogai ma, maǵaali wolai yeni Zuifuiti zǵǵǵu, ti da li.]

³⁰ Pǵle keeni ga kona felego pele naa wu, nii é seǵeni. E ǵeni yeezeizu nui ti pe bu ná, niiti ti ǵeni vaazu pǵ ga ti ka.

³¹ E ǵeni GALA ná-masadai ma vai laazeelizu, é da kalagi wo, é vile Maliǵii Yesu Kilista ná-fai va ladalai zu, faa nǵpe ge la ǵeni kpeteʋeni naa va.